Kallelse till kommunfullmäktiges sammanträde

Datum och tid: **2024-02-26 kl. 18:00**
Plats: **Medborgarhuset, A-salen**

Förhinder anmäls till Helena Heintz, helena.heintz@eslov.se, 0413-621 23

Ärenden

1	Val av justerare	
2	Utökning av borgensram för Sydvatten AB	2023/707
3	Justering av budget för investeringsprojekt	2023/706
4	Antagande av miljöstrategi för Eslövs kommun	2023/743
5	Antagande av avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner	2020/500
6	Införande av parkeringsavgifter längs med Kvarngatan etapp 2	2023/693
7	Ansökan till Unesco om att bilda biosfärområdet Storkriket	2024/58
8	Godkännande av markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1	2020/184
9	Upphävande av rutin för fördelning av arbetsmiljöuppgifter	2024/47
10	Återremiss av utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun	2023/288
11	Utbetalning av mandat- och partistöd 2024	2024/55
12	Revidering av servicenämndens reglemente	2023/741
13	Avsägelse från Lena Persson (S) avseende uppdrag som ersättare i servicenämnden samt fyllnadsval	2023/748
14	Avsägelse från Jenny Nilbecker (S) från samtliga förtroendeuppdrag samt fyllnadsval	2024/36
15	Avsägelse från Marianne Svensson (S) avseende uppdrag som ledamot i kommunfullmäktige	2024/145
16	Avsägelse från Andreas Robinsson (V) avseende uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige	2024/146
17	Anmälningar för kännedom	

Ordförande
Henrik Månsson (S)

§ 3 **KS 2023/707**

Utökning av borgensram för Sydvatten AB

Beslut
- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att utöka borgensramen för lån till Sydvatten AB enligt Sydvattens styrelse med en total ram om 4 200 miljoner kronor.

Ärendebeskrivning
Sydvattens styrelse beslutade 19 oktober 2023 att tillskriva delägarna om utökad borgensram med totalt 1 100 miljoner kronor, från nuvarande borgensram om 3 100 miljoner till 4 200 miljoner kronor. Den 27 oktober skickade Sydvatten bifogad skrivelse till samtliga delägarkommuner med en uppmaning att vidta nödvändiga åtgärder så att Sydvattens årsstämma 2024 kan fatta beslut om utökad borgensram. Årsstämman hålls den 23 maj 2024 varför beslut från respektive ägare behöver vara Sydvatten tillhanda senast 15 april 2024.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse, Borgensram Sydvatten
- Bilaga Konsortialavtal för regional vattenförsörjning genom Sydvatten AB
- Bilaga Beräknat borgensåtagande fram till och med 2027
- Borgensram för lån åt Sydvatten AB_2
- Bilaga Budget 2024 och flerårsplan 2025-2033
- PM Sydvattens borgensram

Beredning
Sydvatten har idag en borgensram på 3 100 miljoner kronor och en skuldvolym om 2 860 miljoner kronor vid utgången av 2023. Sydvattens styrelse beslutade 19 oktober 2023 att tillskriva ägarna om utökad borgensram med 1 100 miljoner kronor. Beslutet var en konsekvens av bolagets investeringsbudget. För att finansiera investeringsprojekten behöver Sydvatten ta upp lån och kommer då under 2024 att nå taket i nuvarande borgensram. En utökning av borgensramen med 1 100 miljoner kronor till 4 200 miljoner kronor förväntas täcka finansieringsbehovet av bolagets investeringar till och med 2027. Senast bolagets borgensram ökades var 2021, och då var förväntningen att borgensramen skulle täcka finansieringsbehovet till 2027.

Investeringsvolymen för åren 2020–2027 har ökat, och därmed även upplåningsbehovet, sedan förra beslutet om en ökning av borgensramen initierades av Sydvatten. Den ökade investeringsvolymen består av flera faktorer. Under åren som gått sedan investeringsbudgeten för 2020–2029 beslutades har samhälls-ekonomin drabbats av både pandemi och krig som bland annat kraftigt påverkat prisut-vecklingen inom entreprenader. Den genomsnittliga ökningen av entreprenadindex sedan 2018 uppgår till 60 %. Det är också ofta svårt att sätta budgetar i tidigt skede. Sydvattens anläggningar är ofta unika gällande dimension och utförande. Ofta uppstår även en komplexitet vid anslutning av nya anläggningar till äldre befintliga som är svår att förutse. Det har även tillkommit projekt under de år som gått sedan 2020. I takt med att Sydvatten bygger ut nya anläggningar kan stora renoveringsprojekt av befintliga anläggningar påbörjas. Ett projekt som tillkommit sedan 2020 är Vombledning 1 och 2 som kommer att genomgå omfattande renoveringar 2025–2026 till en kostnad om 130 miljoner kronor. Sydvattens anläggningar är gamla och när Sydvatten bygger nya anläggningar i anslutning till befintliga behöver oftast stora underhållsinsatser genomföras. Det går i flera fall inte att peka på endast en av ovanstående faktorer för att förklara ökningen, oftast är det en kombination av flera. Uppskattningsvis fördelas faktorerna för volymökningen för perioden 2020–2027 med ökade kostnader 40 %, nya projekt 30 % och underhållskostnader 30 %.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2023/707

2023-12-12
Mattias Larsson
+4641362012
mattias.larsson@eslov.se

Kommunstyrelsen

Förslag till beslut, Borgensram Sydvatten

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att utöka borgensramen för lån till Sydvatten AB enligt Sydvattens styrelse med en total ram om 4 200 miljoner kronor.

Ärendebeskrivning

Sydvattens styrelse beslutade 19 oktober 2023 att tillskriva delägarna om utökad borgensram med totalt 1 100 miljoner kronor, från nuvarande borgensram om 3 100 miljoner till 4 200 miljoner kronor. Den 27 oktober skickade Sydvatten bifogad skrivelse till samtliga delägarkommuner med en uppmaning att vidta nödvändiga åtgärder så att Sydvattens årsstämma 2024 kan fatta beslut om utökad borgensram. Årsstämman hålls den 23 maj 2024 varför beslut från respektive ägare behöver vara Sydvatten tillhanda senast 15 april 2024. Orsakerna till utökad borgensram finns i bilaga PM Sydvattens borgensram men sammanfattas i tjänsteskrivelsen.

Beslutsunderlag

Bilaga Konsortialavtal för regional vattenförsörjning genom Sydvatten AB
Bilaga Beräknat borgensåtagande fram till och med 2027
Borgensram för lån åt Sydvatten AB_2
Bilaga Budget 2024 och flerårsplan 2025-2033
PM Sydvattens borgensram

Beredning

Sydvatten har idag en borgensram på 3 100 miljoner kronor och en skuldvolym om 2 860 miljoner kronor vid utgången av 2023. Sydvattens styrelse beslutade 19 oktober 2023 att tillskriva ägarna om utökad borgensram med 1 100 miljoner kronor. Beslutet var en konsekvens av bolagets investeringsbudget. För att finansiera investeringsprojekten behöver Sydvatten ta upp lån och kommer då under 2024 att nå taket i nuvarande borgensram. En utökning av borgens-ramen med 1 100 miljoner kronor till 4 200 miljoner kronor förväntas täcka finansieringsbehovet av bolagets investeringar till och med 2027. Senast bolagets borgensram ökades var 2021, och då var förväntningen att borgensramen skulle täcka finansieringsbehovet till 2027.

Investeringsvolymen för åren 2020–2027 har ökat, och därmed även upplåningsbehovet, sedan förra beslutet om en ökning av borgensramen initierades av Sydvatten. Den ökade investeringsvolymen består av flera faktorer. Under åren som gått sedan investeringsbudgeten för 2020–2029 beslutades har samhällsekonomin drabbats av både pandemi och krig som bland annat kraftigt påverkat prisut-vecklingen inom entreprenader. Den genomsnittliga ökningen av entreprenadindex sedan 2018 uppgår till 60 %. Det är också ofta svårt att sätta budgetar i tidigt skede. Sydvattens anläggningar är ofta unika gällande dimension och utförande. Ofta uppstår även en komplexitet vid anslutning av nya anläggningar till äldre befintliga som är svår att förutse. Det har även tillkommit projekt under de år som gått sedan 2020. I takt med att Sydvatten bygger ut nya anläggningar kan stora renoveringsprojekt av befintliga anläggningar påbörjas. Ett projekt som tillkommit sedan 2020 är Vombledning 1 och 2 som kommer att genomgå omfattande renoveringar 2025–2026 till en kostnad om 130 miljonerkronor . Sydvattens anläggningar är gamla, när Sydvatten bygger nya anläggningar i anslutning till befintliga behöver oftast genomföra stora underhållsinsatser. Det går i flera fall inte att peka på endast en av ovanstående faktorer för att förklara ökningen, oftast är det en kombination av flera. Uppskattningsvis fördelas faktorerna för volymökningen för perioden 2020–2027 med ökade kostnader 40 %, nya projekt 30 % och underhållskostnader 30 %.

Beslutet skickas till
Sydvatten AB
Ekonomichef

Eva Hallberg
Kommundirektör

Mattias Larsson
Ekonomichef

Bakgrund till ökning av Sydvattens borgensram

Sydvatten har idag en borgensram på 3 100 miljoner och en skuldvolym om 2 860 miljoner vid utgången av 2023. Sydvattens styrelse beslutade 19 oktober 2023 att tillskriva ägarna om utökad borgensram med 1 100 miljoner. Beslutet var en konsekvens av bolagets investeringsbudget. För att finansiera investeringsprojekten behöver Sydvatten ta upp lån och kommer då under 2024 att nå taket i nuvarande borgensram. En utökning av borgensramen med 1 100 miljoner till 4 200 miljoner förväntas täcka finansieringsbehovet av bolagets investeringar till och med 2027. Senast bolagets borgensram ökades var 2021, och då var förväntningen att borgensramen skulle täcka finansieringsbehovet till 2027. De orsaker som ligger bakom att behovet av en ökning av borgensramen kommit tidigare beskrivs i denna PM.

Beslutet om borgensram 2021

Beslutet om en ökning av borgensramen fattades av Sydvattens årsstämma 28 maj 2021 efter att Sydvattens styrelse den 3 februari 2020 fattat beslut om att tillskriva ägarna om utökningen. Till grund för skrivelsen var budget och flerårsplan 2020–2029 och preliminär budget och flerårsplan 2021–2030. Investeringsvolymen för hela planperioden uppgick till 2 986 miljoner varav perioden 2020–2027 uppgick till 2 050 miljoner fördelat per år enligt tabell nedan:

	Prognos	Budget	Budget	Budget	Budget	Budget	Budget	Budget
År	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Investeringar (Mkr)	266,7	581,6	488,6	220,4	157,0	68,5	79,0	188,0
Nyupplåning (Mkr)	275	385	350	150	0	0	0	0

Investeringsvolymerna i investeringsplanen var som störst 2021–2022 för att sedan minska till lägre nivåer 2024–2027, vilket medförde att investeringarna under dessa år skulle finansieras fullt ut med internt genererade medel, varför ingen utökning av skuldvolymen planerades förrän 2028.

Budget 2024 med flerårsplan 2025–2033

Sedan 2020 har Sydvattens investeringsplan succesivt ökat i volym. I budget 2024 med flerårsplan 2025–2033 som antogs av Sydvattens styrelse 19 oktober 2023 uppgår den totala investeringsvolymen för planperioden till 4 209 miljoner. Utfall och budget för perioden 2020–2027 uppgår till 3 312 miljoner fördelat per år enligt tabell nedan:

	Utfall	Utfall	Utfall	Prognos	Budget	Budget	Budget	Budget
År	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Investeringar (Mkr)	195,7	338,5	444,6	407,3	505,5	534,6	591,2	294,6
Nyupplåning (Mkr)	200	129	325	333	350	375	400	100

Den totala investeringsvolymen för perioden har ökat och investeringsvolymerna är på en hög nivå under samtliga år. För att finansiera investeringar kommer skuldvolymen att öka kontinuerligt varje år.

Orsaker till ökningen

Som framgår ovan har investeringsvolymen för åren 2020–2027 ökat, och därmed även upplåningsbehovet, sedan förra beslutet om en ökning av borgensramen initierades av Sydvatten. Den ökade investeringsvolymen består av flera faktorer.

Under åren som gått sedan investeringsbudgeten för 2020–2029 beslutades har samhällsekonomin drabbats av både pandemi och krig som bland annat kraftigt påverkat prisutvecklingen inom entreprenader. Den genomsnittliga ökningen av entreprenadindex sedan 2018 uppgår till 60 %. Det är också ofta svårt att sätta budgetar i tidigt skede. Sydvattens anläggningar är ofta unika gällande dimension och utförande. Ofta uppstår även en komplexitet vid anslutning av nya anläggningar till äldre befintliga som är svår att förutse. Det är därför svårt att hitta relevanta referensobjekt. I takt med att förstudier och projektering fortlöper blir bilden allt tydligare. En projektbudget som påverkats av båda dessa effekter är Pumpstation Stehag som budgeterades till 170 miljoner 2018, och nu förväntas kostnaden för projektet bli cirka 280 miljoner.

Det har även tillkommit projekt under de år som gått sedan 2020. I takt med att vi bygger ut nya anläggningar kan stora renoveringsprojekt av befintliga anläggningar påbörjas. Ett projekt som tillkommit sedan 2020 är Vombledning 1 och 2 som kommer att genomgå omfattande renoveringar 2025–2026 till en kostnad om 130 miljoner. Vombledning 1 och 2 har varit i drift sedan 1940- och 50-talet, först nu kommer vi ha möjlighet att genomföra ett omfattande underhåll.

Våra anläggningar är gamla, när vi bygger nya anläggningar i anslutning till befintliga behöver vi ofta genomföra stora underhållsinsatser. Anläggningarnas natur är ofta också av den karaktär att det är först när underhållsarbetet påbörjats och man gräver fram anläggningsdelarna som man fullt ut kan avgöra vad som ska göras och vad det kostar. I samband med byggandet av en UV-anläggning på Vombverket uppgick projektrelaterade underhållskostnader till drygt 30 miljoner. Vi lägger väldigt stora summor på underhåll av våra anläggningar som ofta är 60–70 år gamla, vilket dock är betydligt mer ekonomiskt och hållbart än att bygga nya.

Det går i flera fall inte att peka på endast en av ovanstående faktorer för att förklara ökningen, oftast är det en kombination av flera. Uppskattningsvis fördelas faktorerna för volymökningen för perioden 2020–2027 med ökade kostnader 40 %, nya projekt 30 % och underhållskostnader 30 %.

Framtida utveckling

Som beskrivits ovan är Sydvattens investeringsverksamhet behäftad med en hög grad av osäkerhet. Planeringen och genomförande sker under långa tidsperioder, anläggningarna är ofta unika i sitt slag och våra befintliga anläggningar är gamla och behöver bytas ut. Ökningen av investeringsbudgeten har skett succesivt under de senaste åren då vi löpande uppdaterar våra planer i takt med att utrednings- och projekteringsarbetet fortskrider och när vi har framdrift i entreprenaderna. Denna osäkerhet är en del av verksamhetens logik och går inte att eliminera. Vi kommer dock att fortsätta utveckla vårt planeringsarbete och på så sätt fånga upp och visualisera delar av denna osäkerhet i kommande budgetar och prognoser. Sydvatten driver stora regionaltekniska anläggningar. Att underhålla och utveckla dessa kräver stora resurser men det är också effektivt. Det vi bygger kommer att användas av över en miljon invånare i våra ägarkommuner under en lång tid framöver.

SYDVATTEN AB

Mattias Leijon
VD

Lars Rosén
Ekonomi- och finanschef

Budget 2024 och flerårsplan 2025–2033

Verksamheten i sammandrag

Hur omvärlden och makrotrender i samhället kommer att utvecklas fortsätter att vara svårförutsägbart och denna osäkerhet påverkar även Sydvatten och arbetet med budget 2024 och flerårsplan 2025–2033. Under 2023 märktes fallande pristrender inom viktiga segment såsom energi medan räntenivåerna steg högre än vad såväl marknaden som centralbanker förväntat sig. För bygg- och anläggningsentreprenader är bilden blandad, nivåerna på de flesta entreprenadindex är fortsatt höga men vi får också in anbud som ligger på mer rimliga nivåer. Signalerna är blandade samtidigt som vi befinner oss i början av en lågkonjunktur som, beroende på hur den utvecklas, kan komma att få olika effekter på samhällsekonomin i stort och Sydvatten.

Sommaren 2023 var den varmaste som hittills uppmätts globalt. Extremväder med värmeböljor, torka och skogsbränder, eller skyfall och översvämningar, har drabbat länder i alla delar av världen och slagit hårt mot ekonomier, ekosystem och människors hälsa. I Skåne var inledningen av sommaren varm och torr för att sedan bli kall och blöt i juli och augusti. Förbrukningen av dricksvatten skiftade därmed kraftigt mellan sommarmånaderna.

Vi befinner oss i en situation som präglas av hög osäkerhet och kraftiga, snabba skiften, en miljö som kräver långsiktighet och marginaler i planeringen. Budget för 2024 och flerårsplan 2025–2033 är framtagen utifrån inriktningen i bolagets strategiska plan: ”***Ett långsiktigt säkert, redundant och hållbart dricksvattenförsörjningssystem***”. Följande moment karaktäriserar verksamhetsplaneringen och därmed även budgetförslag och flerårsplan:

- Ökad produktionskapacitet på både kort och lång sikt
- Bolmen ska vara den primära vattentäkten till båda produktionsanläggningarna
- Full redundans
- Större marginaler för att möta allt större osäkerhet i klimatkonsekvenser
- Vattenskydd för samtliga sjöar
- Förstärka och förnya anläggningarna
- Säkerhets- och skyddsåtgärder
- Förbättra IT-säkerhet och IT-miljö
- Kommunikation om vattnets värde och hållbar vattenanvändning
- Långsiktig hållbarhet

Inriktningen i budgetarbetet har, likt föregående år, varit att fortsätta genomförandet av huvuddragen i investeringsplanen och samtidigt, i skuggan av ett allt sämre samhällsekonomiskt läge, ha en förutsägbar och långsiktigt hållbar avgiftsutveckling. I årets plan ligger därmed avgiftshöjningarna för 2024 och 2025 kvar på samma nivåer som i föregående flerårsplan för att sedan justeras upp något 2026–2028. För Sydvatten innebär det underskott i resultaträkningarna för åren 2024–2026 för att sedan övergå till överskott

resterande del av planperioden. Trots underskott kommer bolagets soliditet att ligga inom intervallet 12–16 % som ägardirektivet anger under hela planperioden.

Ungefär hälften av investeringsplanen utgörs av projektpaketet ”Bolmenvatten till Vomb” (BTV), att göra Bolmen till primär vattentäkt även för Vombverket och därmed skapa full redundans på råvattensidan samt möjliggöra en framtida utbyggnad av produktionskapaciteten på Vombverket och på så sätt uppnå full redundans mellan bolagets två produktionsanläggningar. Projektpaketet omfattar totalt investeringar för 2 miljarder kronor och skulle enligt tidigare planering slutföras 2031. För att åstadkomma ett mer jämt finansiellt resursutnyttjande och därmed en jämnare avgiftsutveckling flyttas slutpunkten för genomförande av BTV fram ett år till 2032.

Utöver BTV är de största projekten i investeringsplanen projekt som syftar till att öka kapacitet och redundans på olika sätt, exempelvis en tredje reservoar vid Ugglarp, pumpstation Stehag och en tredje dricksvattenledning mellan Ringsjöverket och Västra Strö. Med en ökad kapacitet och redundans skapas utrymme för att genomföra omfattande renoveringsprojekt i befintliga anläggningar såsom utgående Vombledning 1 och 2 och filterblock 1 och 2 på Vombverket. Hösten 2023 påbörjades anslutningen av Skurups kommun, leveransen av dricksvatten förväntas påbörjas i maj 2024.

De senaste årens utveckling på energimarknaden i södra Sverige har visat på en allt mer pressad situation. Elpriserna har uppvisat en uppåtgående trend, dock med kraftiga svängningar både upp och ner, och inför vintern 2022/2023 uttrycktes farhågor, som lyckligtvis inte infriades, om en kapacitetsbrist som skulle medföra planerade strömavbrott i stora delar av Skåne. Det är troligt att den osäkra situationen på elmarknaden kommer att bestå under en lång tid, och det är därmed ytterst motiverat för Sydvatten att ur ett ekonomiskt-, säkerhets- och hållbarhetsperspektiv bygga en egen kapacitet att producera förnyelsebar energi i anslutning till våra produktionsanläggningar. Investeringsplanen innehåller sedan tidigare satsningar på solenergianläggningar, och utredningsarbetet för BTV har visat på möjligheten att utvinna elenergi i råvattenledningen mellan Stehag och Vombverket. Behovet och möjligheterna är stora varför en utredning kommer att tillsättas som tar ett helhetsgrepp över vilka möjligheter Sydvatten har att bygga ytterligare egen förnyelsebar energiproduktion där även vindkraft kommer att ingå.

Sydvattens klimatpåverkan kommer till största del från produktionen av processkemikalier och från våra anläggningsprojekt. Sydvatten ligger i framkant när det gäller att beräkna, och i förlängningen därmed kunna påverka, den klimatpåverkan våra anläggningsentreprenader har. Att på ett tidigt stadie kunna göra medvetna val kring material, eller välja mellan att bygga nytt eller renovera befintliga anläggningar, innebär en stor möjlighet att sänka vår klimatpåverkan. Att göra val som ger lägre klimatpåverkan kan ibland medföra initialt högre kostnader. Detta kompenseras dock av att Sydvatten sedan våren 2023 har ett grönt finansieringsramverk vilket skapar en ökad attraktivitet på kreditmarknaden och därmed lägre räntenivåer.

Den största potentialen för en minskad klimatpåverkan från både processkemikalier och anläggningsprojekt finns dock i en minskad dricksvattenförbrukning. Under 2024 kommer arbetet fortsätta med en ny strategisk plan med målsättningen att minska vattenförbrukningen om 2 % per år för att 2040 nå nivån om motsvarande 100 liter per person och dygn. Hållbarhetspotentialen i den strategiska inriktningen är dock större än endast frågan om klimatpåverkan. Med en lägre förbrukning frigörs kapacitet som ger större

marginaler och redundans, försörjningssystemet blir säkrare och det skapas större utrymme för anslutning av nya ägarkommuner och nya industrietableringar. Även den ekonomiska potentialen är stor. Budget 2024 och flerårsplanen sträcker sig till och med 2033. Lyckas vi inte minska dricksvattenförbrukning kommer det under efterföljande perioden 2034–2043 troligtvis att behöva genomföras en större utbyggnad av Sydvattens produktionskapacitet för mångmiljardbelopp, antingen genom en tredje produktions-anläggning eller genom utbyggnad av kapaciteten i bolagets befintliga vattenverk. Med en minskad vattenförbrukning kommer också de begränsade råvattenreserverna att vara tillräckliga vid ett eventuellt framtida haveri i Bolmenanläggningen.

Balansräkning

TILLGÅNGAR	UTFALL 2022	PROGNOS 2023	BUDGET 2024	PLAN 2033
Materiella anläggningstillgångar				
Tunnel	951 110			
Ledningar	892 586			
Byggnader & mark	359 218			
Maskiner & invent	342 173			
Pågående projekt	882 523			
Summa materialla anläggningstillgångar	**3 427 610**	**3 744 000**	**4 133 000**	**6 275 000**
Övriga tillgångar	129 742	126 600	100 000	100 000
SUMMA TILLGÅNGAR	**3 557 352**	**3 870 600**	**4 233 000**	**6 375 000**

EGET KAPITAL OCH SKULDER	UTFALL 2022	PROGNOS 2023	BUDGET 2024	PLAN 2033
Eget kapital	450 495	450 495	450 495	450 495
Obeskattade reserver	377 897	320 500	284 000	460 000
Avsättningar för pensioner	18 044	17 800	17 800	17 000
Långfristiga skulder	2 310 000	2 460 000	2 980 000	5 135 000
Kortfristiga skulder	400 916	343 400	500 705	312 505
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER	**3 557 352**	**3 592 195**	**4 233 000**	**6 375 000**

Tillgångar

Sydvatten har stora anläggningar och en sett till bolagets omsättning stor balansräkning även om det bokförda värdet bara speglar en liten del av värdet på den totala tillgångsmassan. Under planperioden kommer investeringarna i bolagets anläggningar att fortsätta för att förstärka och utveckla dricksvattensystemet i enlighet med den strategiska planen men också renovera befintliga anläggningar som i vissa fall är 60–80 år gamla, och därmed bevara de värden som inte syns i balansräkningen. Investeringsplanen innehåller cirka 250 namngivna projekt, från stora projekt på flera hundra miljoner i projektbudget till små med en budget på mindre än en miljon. Den sammanlagda investeringsvolymen för samtliga projekt uppgår till 4 209 miljoner för hela planperioden. Volymmässigt sker störst investeringar under perioden 2024–2026 för att sedan minska något under en tvåårsperiod innan flera av de stora projekten inom BTV går in i entreprenadfas 2029–2032.

På Vombverket avslutades tre stora projekt och de nya anläggningar togs i drift under 2023, Linje 4, UV-anläggningen och Vombledning 3. Ombyggnaden av pumpstation 1 och 2 kommer att fortgå under 2024 och sedan avtar projektintensiteten inom verket, som i många delar helt byggts om de senaste åren. Hösten 2023 påbörjades förberedande arbeten vid Norra Ugglarp för byggnation av en tredje reservoar. Med en tredje reservoar skapas större säkerhetsmarginal vid ett avbrott i produktion, förbättrad hydraulik i Vombsystemet och en jämnare produktion på Vombverket. Reservoaren är även en förutsättning för renoveringen av Vombledning 1 och 2 samt de befintliga reservoarerna. Projektet kräver stora volymer material, i synnerhet betong och armeringsjärn. Osäkerheten gällande prisutvecklingen för material och inom entreprenadsektorn generellt har medfört svårigheter att göra projektkalkyler. För att minska risken för stora osäkerhetspåslag valdes samverkansentreprenad som entreprenadform och entreprenör upphandlades under december 2022. Under försommaren 2023 togs en mer detaljera kalkyl som inkluderade materialofferter fram och den uppdaterade kalkylen visar på en kostnad om totalt 260 miljoner för projektet, en ökning med cirka 55 miljoner jämfört med tidigare projektkalkyl.

När den nya reservoaren vid Norra Ugglarp står klar kommer Vombledning 1 och 2 stängas ner för renovering. Ledningarna anlades 1948 respektive 1956 och har sedan dess inte tagits ur drift för mer omfattande underhållsinsatser. De kommer nu att stängas ner

och genomgå en omfattande renovering, projektet som även omfattar renovering av reservoaren Ugglarp två beräknas kosta 130 miljoner och vara genomfört till sommaren 2026.

2025 påbörjas arbetet med en råvattenpumpstation i Stehag inklusive råvattenledning in till Ringsjöverket. Den nya anläggningen skapar redundans för Ringsjöverkets råvattenförsörjning vilket innebär att det kommer finnas två vägar för råvattnet in till Ringsjöverket. Pumpstationen är också en del av BTV, från pumpstationen kommer Bolmenvatten att pumpas till Vombverket. Under 2025–2026 byggs pumpstationen och förses med installationer som täcker Ringsjöverkets behov. 2032 kommer pumpstationen kompletteras med ytterligare pumpar och annan teknisk utrustning avsedd för BTV. Den första projektkalkylen för detta projekt togs fram 2018 och sedan dess har inga större revideringar gjort i avvaktan på att förprojekteringen avslutas. Under hösten nåddes denna punkt och en ny projektkalkyl är framtagen som visar på en ökning av projektkostnaden från 192 till 319 miljoner. Upprevideringen beror på tre saker, en högre detaljeringsgrad ger en säkrare kostnadsbild, en ökad dimensionering av kapaciteten i BTV-ledningen och kostnadsökningar inom entreprenadsektorn. Att upprevideringar av kostnadskalkyler sker i takt med att ett projekt utvecklas från idé- till genomförandefas är naturligt. För att minska risken för stora kostnadsrevideringar framgent i projekt med lång förstudie- och projekteringstid kommer Sydvatten att utreda modeller för indexering av projektkalkyler.

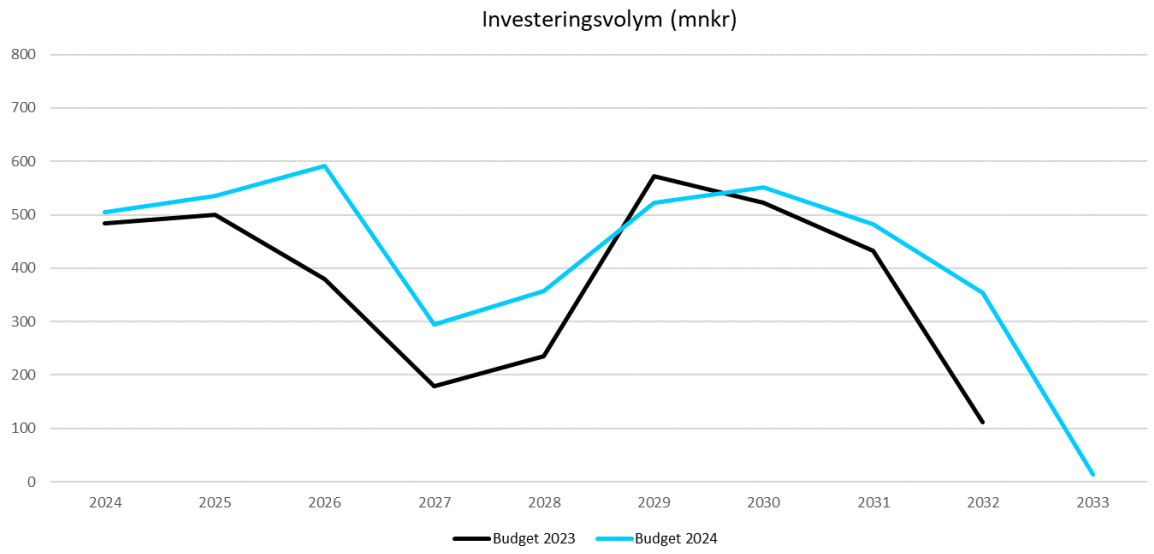

Våra vattenverk är 75 och 60 år gamla, sedan dess har storleken på verksamheten och organisation ökat. Under några år har en om- och nybyggnad av båda verken utretts för att skapa mer utrymme för verksamheten i ändamålsenliga lokaler. För båda verken handlar det om att få fler kontorsarbetsplatser och sammanträdesmöjligheter, ändamålsenliga arbetsytor och verkstäder samt mer plats i omklädningsrum och lunchrum. För Ringsjöverket innebär det även ett nytt laboratorium, i takt med ackrediteringsarbetet har befintliga lokaler blivit för små. Kostnaden för Vombverkets om- och tillbyggnad förväntas uppgå till 50 miljoner och Ringsjöverkets om-, till- och nybyggnad till 137 miljoner.

Hösten 2023 påbörjades arbetet med att ansluta Skurup till Sydvattens dricksvattensystem, leverans av dricksvatten ska påbörjas i maj 2024. Projektkostnaden delas mellan Skurup och Sydvatten, bolagets del uppgår till 72 miljoner.

Sydvatten förbrukar drygt 28 000 MWh elenergi per år i produktionen. Det finns starka skäl ur ett ekonomiskt- hållbarhets- och säkerhetsperspektiv att producera egen förnyelsebar el i anslutning till våra vattenverk. I investeringsbudgeten finns solcellsprojekt på båda vattenverken. Den exakta placeringen och möjligheten för anslutning och leverans av överskottsel till det regionala elnätet är fortfarande under utredning. På Vombverket planeras en stegvis utbyggnad av en solcellspark norr om verket under perioden 2024–2026. För Ringsjöverkets del planeras nya byggnader förses med takförlagd solcellsanläggning under 2025 medan fortsatt utbyggnad behöver utredas mer och då genomföras senare i planperioden. Fullt utbyggt innebär detta en produktion om 7 000–8 000 MWh per år. Sydvatten kommer också att se över helheten gällande lokal energiproduktion inklusive vindkraft och turbiner på råvattenledningen inom BTV.

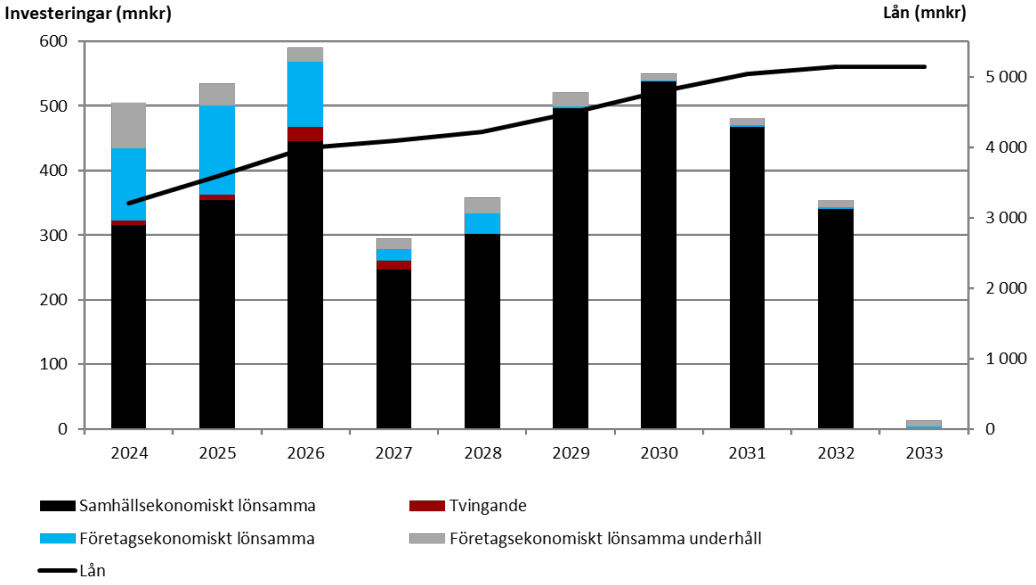

Projektet att anlägga en tredje ledning mellan Ringsjöverket och Västra Strö befinner sig i projekteringsfas. Projektets budget om 282 miljoner är oförändrad i årets plan men tidplanen har förskjutits ett år och entreprenaden förväntas påbörjas 2026 och ledningen kommer då driftsättas under 2027.

Genomförandet av BTV ligger under perioden 2027–2032, för att jämna ut projektets påverkan på bolagets ekonomi och därmed avgiftsnivå är genomförandetiden förlängd med ett år. Råvattenledningen som ska förse Vombverket med råvatten från Bolmen byggs under perioden 2029 till 2032. Förbehandlingsanläggningen på Vombverket byggs 2028 till 2031. Sammanlagd budget för råvattenledningen och förbehandlingsanläggningen samt relaterade utbyggnad och förnyelse av Vombfältet uppgår till cirka 2 miljarder.

Bilagt finns specifikation på investeringar under perioden. Investeringsplanen bygger på idag kända faktorer och ingen allmän schablon för prisutveckling ingår.

Skulder

Sydvatten finansierar investeringsplanen genom internt genererade medel och genom att låna pengar. För planperiodens investeringar om 4 209 miljoner finansieras cirka 45 % genom internt genererade medel, resterande 55 %, totalt 2 275 miljoner, finansieras genom nyupplåning. Det årliga upplåningsbehovet följer investeringsplanen, år med stora investeringsvolymer ökar behovet av nyupplåning. Vid planperiodens slut förväntas bolagets långfristiga skuld uppgå till 5,1 miljarder.

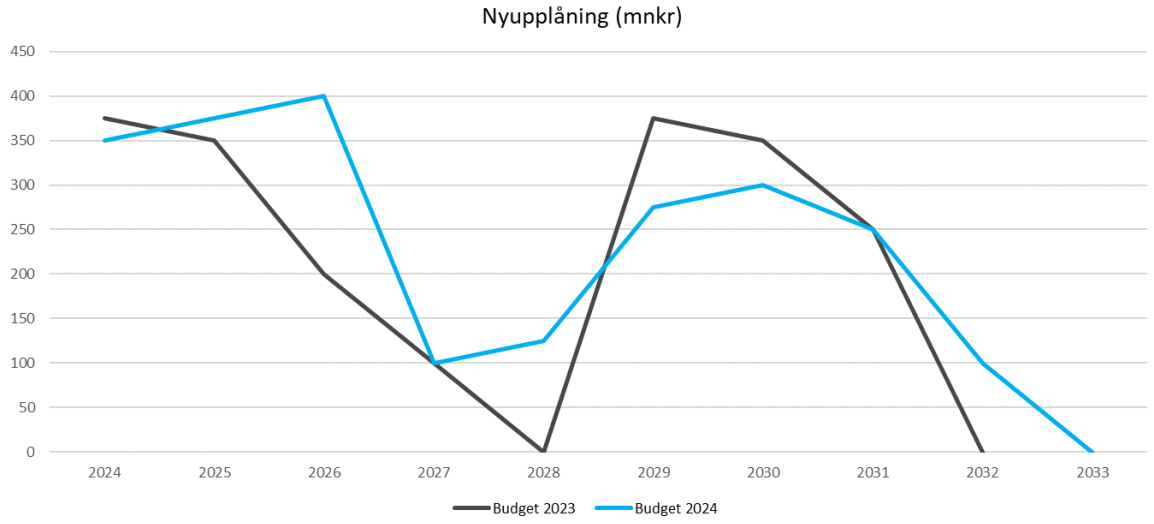

Under planperioden ska den befintliga låneportföljen omsättas, det vill säga att befintliga lån som löper ut ersätts med nya lån vilket innebär att Sydvatten kommer att genomföra upplåning för totalt 8–9 miljarder under planperioden. Det är därför viktigt att Sydvatten arbetar aktivt med skuldförvaltningen för att pressa marginaler och finna fler upplåningsmöjligheter. Bolaget har idag ett grönt finansieringsramverk som möjliggör grön finansiering och därmed bättre lånevillkor. Vi har goda relationer med flera affärsbanker, ramavtal med Nordiska investeringsbanken och ett obligationsprogram med en kvarvarande ram om 1,6 miljarder. Vi har även en pågående dialog med Europeiska investeringsbanken om ett ramavtal.

Sydvatten lånar med kommunal borgen som säkerhet, delägarkommunerna lämnar borgen i proportion till sin ägarandel mot en borgensavgift om 0,25 %. Nuvarande borgensram uppgår till 3,1 miljarder vilket täcker planerad upplåning under första halvåret 2024. Nytt beslut om utökad borgensram behöver därför tas av bolagets årsstämma 2024.

Resultaträkning

Utvecklingen för priset på elenergi har varit volatilt de senaste åren. Från topparna under 2022 har priserna kommit ner markant både för spotpriser och terminspriser, om än till nivåer som fortsatt ligger högre än åren före 2022. Sydvatten binder kontinuerligt elpriser och för åren 2024–2026 är hela eller stora delar av energipriset säkrat till nivåer under de som låg till grund för föregående flerårsplan. Ett lägre pris kombinerat med en utbyggnad av egen energiproduktion under kommande år gör att elkostnaden förväntas vara på en lägre nivå för hela planperioden.

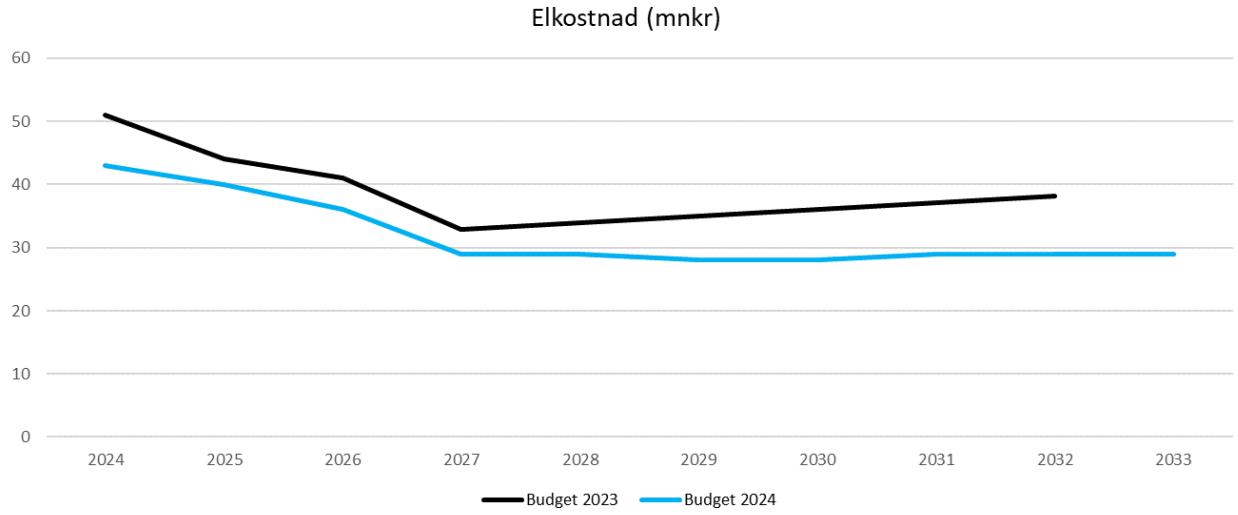

Även priserna för processkemikalier har fallit tillbaka något jämfört med toppnivåerna, här är dock utvecklingen svårare att prognosticera än för elpriset. Sydvatten kan inte säkra priser med terminskontrakt på samma sätt som för elpriserna utan har i de flesta fall kontrakt med kvartalsvisa prisjusteringar. Priserna på processkemikalier är beroende av energipriser, geopolitiska faktorer och global efterfrågan, vilket gör att prognosen för kemikaliekostnaderna under planperioden är behäftad med en stor grad av osäkerhet. Bedömningen är att en fortsatt normalisering av kemikaliepriserna kommer ta tid vilket gör att kemikalikostnaden för Sydvatten förväntas vara oförändrad 2024–2025 för att sedan falla något.

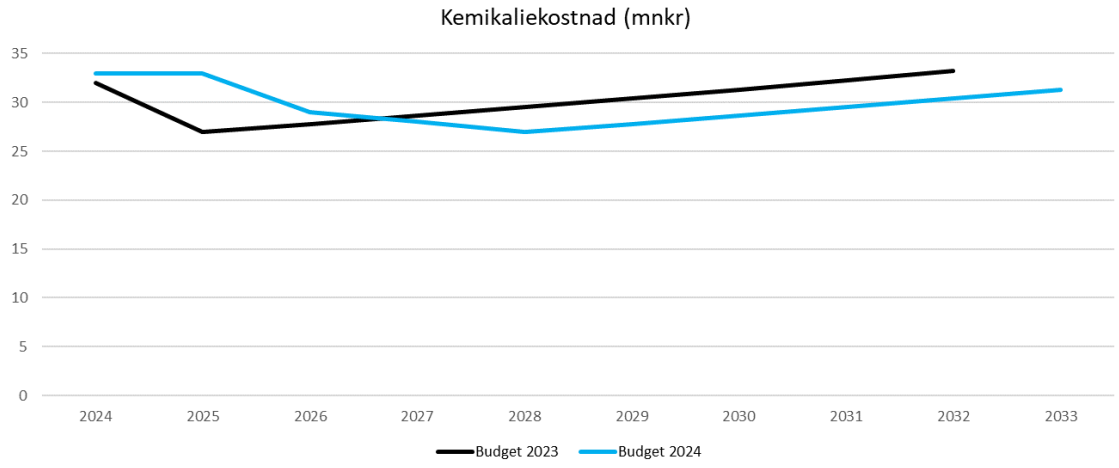

Räntekostnaden för planperioden är beroende av hur bolagets skuldvolym och räntenivåerna i omvärlden utvecklas. Skulden kommer att öka i takt med att investeringsplanen genomförs. Den förväntade räntenivån baseras på marknadens prissättning av den rörliga räntan Stibor 3 M, befintliga räntebindningar och antagande om marginaler för kommande upplåning. Räntebanan för Stibor 3 M har justerats upp med i genomsnitt 0,50 procentenheter sedan i fjol. Sydvatten har en hög andel räntesäkringar i form av räntederivat, vid ingången av 2024 kommer den räntesäkrade volymen att uppgå till 74 % av skuldportföljen. Sydvatten drabbas därmed inte fullt ut av den uppjusterade räntebanan men den förväntade räntekostnaden ökar jämfört med tidigare flerårsplan, särskilt i den senare delen där effekten av räntebindningarna avtar. I budgeten antas inga nya räntebindningar med bolaget kommer att fortsätta arbete aktivt med ränteförvaltningen i enlighet med vår finanspolicy.

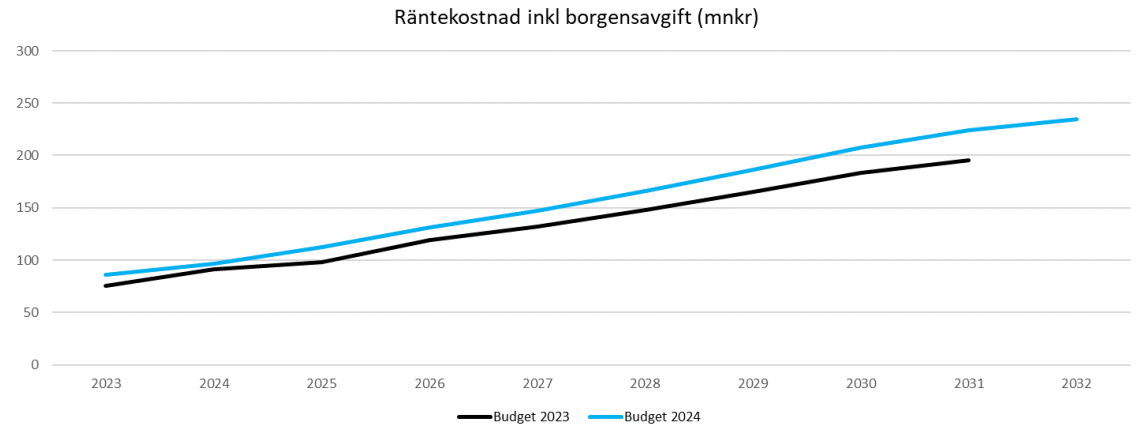

Personalkostnaden för 2024 förväntas öka med fem miljoner jämfört med 2023 inklusive lönerevision. Verksamheten växer, nya anläggningar tas i drift och behoven kopplade till utredningar och genomförandet av investeringsplanen ökar. Under 2024 kommer personalstyrkan utökas med flera nya tjänster såsom drifttekniker, utredare och processingenjörer. Ökningen av personalkostnaden dämpas dock av lägre kostnader för tjänstepensionsförsäkringar än tidigare prognoser, för 2024 blir personalkostnaden faktiskt lägre än vad som förväntades i föregående flerårsplan för att sedan landa på en högre nivå.

Kostnaderna för byggnader och anläggningar justeras upp till 20 miljoner i linje med förväntat utfall för 2023. Kostnaderna för det löpande underhållet av våra anläggningar ökar då anläggningarna och installationerna blir fler och på grund av stigande priser på exempelvis material och serviceavtal.

Posten forskning utgörs till största del av finansiering av Sweden Water Research och följer det avtal som finns mellan ägarorganisationerna, för Sydvattens del utgör åtagandet 1,5 % av omsättningen vilket innebär att kostnaden för finansieringen ökar från 6 till 11 miljoner under planperioden.

Resterande driftskostnader förväntas ligga på tämligen konstanta nivåer justerat för inflation.

Kapitalkostnaderna i form av avskrivningar och räntekostnader stiger över hela planperioden i takt med investeringsplanens genomförande. Flerårsplanens kostnader för avskrivningar är beräknade efter investeringsplanen och räntekostnaden utifrån planerad skuldvolym och förväntad räntebana.

Nuvarande skattelagstiftning medger inga skattemässiga avdrag för räntekostnader över en nivå om 30 % av EBITDA (rörelseresultat före räntor, avskrivningar, nedskrivningar och skatt). Som en konsekvens av detta budgeteras med en skattekostnad under hela planperioden. En statlig utredning pågår som bland annat omfattar en översyn av ränte-avdragsbegränsningen.

De senaste årens utveckling i omvärlden har medfört kostnadsökningar för Sydvatten. De faktorer som påverkar Sydvattens kostnadsbild påverkar även övriga delar av samhället, inte minst våra delägarkommuner, deras VA-organisationer och i slutändan VA-abonnenten. Budgetarbetet har styrts av att balansera genomförandet av investeringsplanen med att samtidigt ha en förutsägbar och långsiktigt hållbar avgiftsutveckling. Genom att sprida ut delar av investeringsplanen över fler år och senarelägga genomförandet av BTV kan avgiftsuttaget för 2024 och 2025 hållas på samma nivå som angavs i föregående flerårsplan. För 2024 innebär det en uppjustering av den fasta avgiften med 10 % och en höjning av den rörliga avgiften med 0,30 kronor per kubikmeter. Den rörliga avgiften som ska motsvara bolagets rörliga kostnader i forma av el och kemikalier har varit oförändrad sedan 2008 då den höjdes från 0,50 till 0,70 kronor per kubikmeter. För 2025 ökar den fasta avgiften med 15 %, under efterkommande år avtar sedan succesivt nivån på de årliga höjningarna av den fasta avgiften,

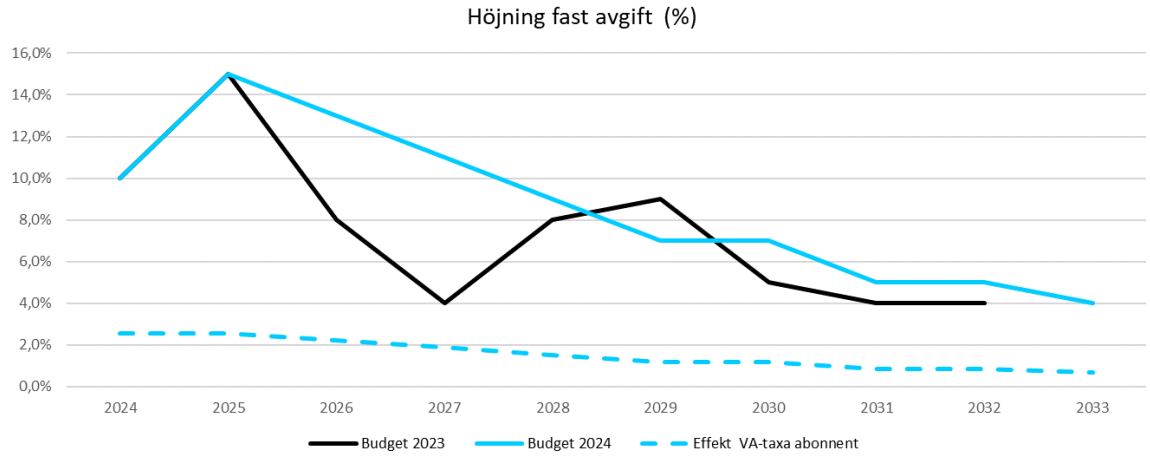

Sydvattens andel av den genomsnittliga VA-taxan som erläggs av ett hushåll i våra delägarkommuners avgift är relativt låg och höjningarna enligt planen kommer påverka VA-abonnentens taxa med 1–2 % per år.

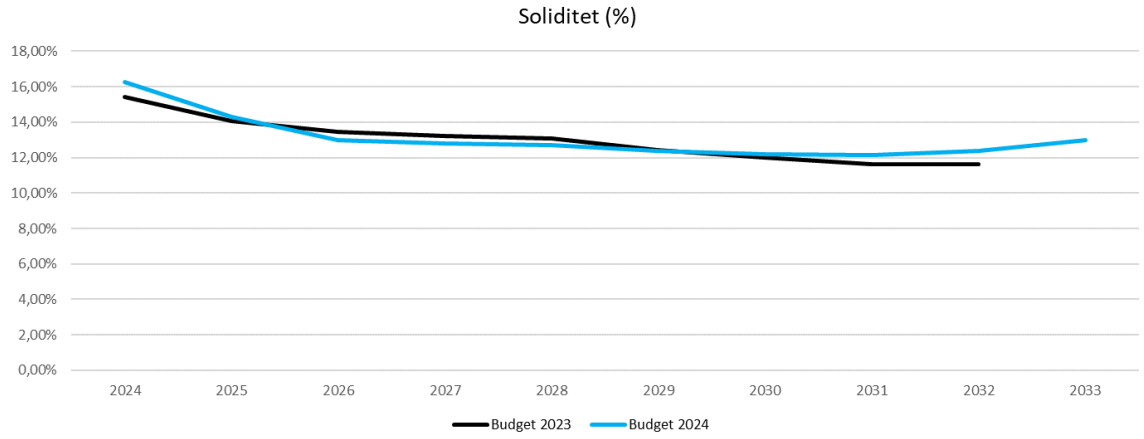

Vid årsstämman 2023 beslutade ägarna att skriva in ett mål för bolagets soliditet i ägardirektivet. Enligt det nya ägardirektivet ska bolaget ha en soliditet mellan 12 och 16 %. Budgeten och flerårsplanen innebär att Sydvatten gör ett underskott under åren 2024–2026 för att sedan göra positiva resultat under resterande del av planperioden. Detta får effekten att bolagets soliditet kommer att gå under 16 % 2025 för att sedan ligga inom intervaller 12–16 % under resterande del av planperioden.

Resultaträkning
Budget 2024 och plan 2025-2033
(avrundning förekommer)

Fördelning intäkter (mnkr)	**Budget 2023**	**Prognos 2023**	**Budget 2024**	**Plan 2025**	**Plan 2026**	**Plan 2027**	**Plan 2028**	**Plan 2029**	**Plan 2030**	**Plan 2031**	**Plan 2032**	**Plan 2033**
Antal milj m³	*79*	*75*	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78
Intäkter												
Rörlig intäkt	*55*	*53*	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78
Fast intäkt	*289*	*289*	306	337	388	438	487	530	567	607	637	670
Förändring fast intäkt	*14*	*14*	30	51	50	48	44	37	40	30	32	27
Övriga intäkter	*2*	*22*	12	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Aktiverat arbete	*25*	*24*	25	27	28	29	30	31	32	33	34	35
Total intäkt	*385*	*402*	451	496	548	597	641	679	720	751	785	813

Fördelning kostnader (mnkr)	**Budget 2023**	**Prognos 2023**	**Budget 2024**	**Plan 2025**	**Plan 2026**	**Plan 2027**	**Plan 2028**	**Plan 2029**	**Plan 2030**	**Plan 2031**	**Plan 2032**	**Plan 2033**
El	*67*	*66*	43	40	36	29	29	28	28	29	29	29
Kemikalier	*36*	*39*	33	33	29	28	27	28	29	30	30	31
Transitering	*7*	*7*	7	7	8	8	8	8	9	9	9	10
Personal	*114*	*114*	119	125	128	132	136	140	144	149	153	158
Byggnader och anläggningar	*17*	*20*	20	21	21	22	23	23	24	25	25	26
Laboratorie och analys	*5*	*4*	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5
Ängelholm drift	*6*	*6*	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7
Kommunikation	*5*	*5*	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6
IT	*14*	*13*	14	14	14	14	15	15	15	15	15	15
Övrigt gemensamt	*21*	*22*	22	22	22	23	23	23	23	24	24	24
Forskning	*5*	*5*	6	6	7	8	8	9	10	10	11	11
Summa kostnader	**297**	**301**	**279**	**284**	**282**	**281**	**285**	**291**	**300**	**307**	**316**	**324**
Avskrivningar enligt plan	*97*	*96*	116	139	149	171	179	180	179	183	184	218
Räntor inkl borgensavgift	*59*	*59*	88	97	113	131	147	166	186	207	224	235
Total kostnad	***453***	***456***	*483*	*520*	*544*	*583*	*611*	*637*	*665*	*697*	*724*	*777*
Resultat	*-68*	*-54*	**-32**	**-23**	**4**	**14**	**30**	**42**	**55**	**54**	**61**	**36**
Skatt	*-7*	*-3*	-6	-7	-7	-7	-8	-9	-11	-12	-15	-17
Resultat II	*-75*	*-57*	***-38***	***-30***	***-3***	***7***	***22***	***33***	***44***	***42***	***46***	***19***
Obeskattade reserver	*75*	*57*	38	30	3	-7	-22	-33	-44	-42	-46	-19
Resultat	*0*	*0*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

NYCKELTAL	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Driftkostnad per m3 vatten (kr)	4,02	3,58	3,64	3,61	3,59	3,66	3,74	3,83	3,94	4,04	4,15
Rörlig kostnad per m3 vatten (kr)	1,25	0,89	0,86	0,77	0,69	0,68	0,68	0,69	0,71	0,72	0,74
Avskrivning per m3 vatten (kr)	1,28	1,49	1,78	1,91	2,19	2,29	2,31	2,29	2,35	2,36	2,79
Ränta per m3 vatten (kr)	0,79	1,11	1,24	1,45	1,69	1,88	2,13	2,39	2,66	2,87	3,01
Totalkostnad per m3 vatten (kr)	**6,09**	**6,18**	**6,66**	**6,97**	**7,47**	**7,84**	**8,17**	**8,52**	**8,95**	**9,27**	**9,95**
Avskr och ränta / Totala kostnader	34%	42%	45%	48%	52%	53%	54%	55%	56%	56%	58%
Förändring fast avgift (mnkr)	14	30	50	50	48	44	37	40	30	32	27
Förändring fast avgift (%)	*5%*	*10%*	*15%*	*13%*	*11%*	*9%*	*7%*	*7%*	*5%*	*5%*	*4%*
Kostnadsökning per hushåll (kr/år)	**28**	**58**	**95**	**94**	**89**	**80**	**67**	**72**	**54**	**57**	**48**
Samhällsekonomiska investeringar (mnkr)	246	315	354	445	246	302	497	538	468	341	1
Övriga investeringar (mnkr)	161	190	181	146	49	56	25	13	14	13	13
Totala investeringar	**407**	**505**	**535**	**591**	**295**	**358**	**522**	**551**	**482**	**354**	**14**
Underhållsinvesteringar/ avskrivningar	63%	60%	24%	15%	10%	14%	13%	6%	7%	6%	5%
Självfinansieringsgrad (avskr/ invest)	24%	23%	26%	25%	58%	50%	34%	32%	38%	52%	1557%
Avskrivningar / Tot. anläggn tillgångar	2,6%	2,8%	3,1%	3,0%	3,4%	3,4%	3,2%	3,0%	2,9%	2,8%	3,5%
Lån (mnkr)	2 860	3 210	3 585	3 985	4 085	4 210	4 485	4 785	5 035	5 135	5 135
Nettolån/invånare (kr)	2 816	3 142	3 493	3 850	3 896	3 982	4 210	4 457	4 643	4 706	4 491
Belåningsgrad (lån/ nyanskaffn.värde)	15,6%	17,3%	18,9%	20,4%	20,5%	20,8%	21,6%	22,5%	23,1%	23,2%	22,1%
Belåningsgrad (lån/ bokf.tillgångar)	76,6%	79,0%	80,9%	82,1%	81,8%	81,5%	81,6%	81,6%	81,5%	81,0%	79,8%
Skuldkvot (lån/intäkter)	7,1	7,2	7,4	7,5	7,0	6,7	6,8	6,8	6,8	6,7	6,2
Obeskattade reserver (mnkr)	321	284	253	250	257	279	310	356	397	442	460
Obeskattade reserver/ anl.tillgångar	**9%**	**7%**	**6%**	**5%**	**5%**	**5%**	**6%**	**6%**	**6%**	**7%**	**7%**
Soliditet	19%	16%	14%	13%	13%	13%	12%	12%	12%	12%	13%

Investeringar Budget 2024-2043 (MNKR)						**Budget och plan**										
	Total Budget beslutad	**Total prognos**	**Utfall t o m 2022**	**Budget 2023**	**Prognos aug 2023**	**Budget 2024**	**Plan 2025**	**Plan 2026**	**Plan 2027**	**Plan 2028**	**Plan 2029**	**Plan 2030**	**Plan 2031**	**Plan 2032**	**Plan 2033**	**Plan 2034-2043**
	10 017,1	**10 646,6**	**399,9**	**427,2**	**347,7**	**505,5**	**534,6**	**591,2**	**294,6**	**358,4**	**522,3**	**551,8**	**482,0**	**354,3**	**14,3**	**5 740,0**
Samhällsekonomiskt lönsamma	9 278,4	9 684,1	314,6	230,5	169,8	315,4	354,2	445,3	246,1	302,4	497,4	538,3	468,0	341,3	1,3	5 740,0
Tvingande enl lag/regler	51,3	58,5	4,2	10,4	3,2	7,2	7,6	21,8	14,5							
Företagsekonomiskt lönsamma	447,1	606,6	81,1	138,1	114,4	112,5	139,3	101,1	17,1	30,6	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	0,0
Företagsekonomiskt lönsamma - underhåll	240,3	297,4	0,0	48,2	60,3	70,4	33,5	23,0	16,9	25,4	22,8	11,4	11,9	10,9	10,9	0,0
SAMHÄLLSEKONOMISKT LÖNSAMMA	**9 278,4**	**9 684,1**	**314,6**	**230,5**	**169,8**	**315,4**	**354,2**	**445,3**	**246,1**	**302,4**	**497,4**	**538,3**	**468,0**	**341,3**	**1,3**	**5 740,0**
Filterblock 1 och 2	140,7	147,0	0,7			1,3			68,0	67,0	10,0					
Reservoar N Ugglarp	205,8	260,1	5,4	41,4	43,4	165,5	45,8									
Linje 4 Vombverket	194,6	186,4	164,6	29,4	11,7	10,1										
Nedmontering avhärdningen	20,0	20,0														20,0
Utredning Kemisk barriär	70,0	70,0														70,0
Infiltrationsdammar löpande Budget	149,3	148,2		3,0	3,2	18,1	18,1	18,1	18,1	18,1	18,1	18,1	18,3			
Renvattenpumpstation 1 och 2 - ombyggnad	86,1	82,3	18,1	60,6	42,8	15,0	6,4									
Ledningsnät Vombfältet	200,0	200,0											100,0	100,0		
Styrning Vombfältet	50,0	50,7				0,8	19,9	20,0	10,0							
Ledning Flackarp - Källby	70,0	70,0														70,0
Renonvering Vomb 1 och Vomb 2, Vomb - Ugglarp	129,0	127,9	0,3	2,9	1,1	8,8	43,2	74,5								
Råvatten Stehag - Ri inkl pumpstn Stehag	192,0	279,0	2,6	15,6	5,5	10,0	136,0	124,9								
Långsamfilter	40,0	60,0						2,0	18,0	4,0	3,0	29,0	4,0			
Ledning Ringsjöverket V Strö	281,7	284,6	0,6	6,4	1,8	23,4	4,1	174,9	79,8							
Kammare V Strö	50,0	50,0				0,2	0,8			49,0						
Slamledning dubblering	16,0	16,0	0,9	1,7	0,6	2,8	11,7									
Båstad Reservoar	20,0	20,0		18,0	18,0	2,0										
Markköp Ringsjöverket	19,5	19,5		0,5									19,5			
Ökad kapacitet slambehandling	20,0	20,0		0,3	0,0	0,3	4,0	15,7								
Nya tankar järnklorid Ringsjöverket	6,0	10,0				5,0	5,0									
Byte Styrsystem SCADA	63,7	64,0	55,4	5,7	4,5	4,1										
Uppgr El/Hårdvara Vombverket	17,4	17,4	13,9	3,0	1,8	1,7										
Uppgr El/Hårdvara Ringsjöverket	23,4	22,9	12,9	7,5	4,2	5,8										
Reservoarer	100,0	250,0														250,0
Bjuv - Ängelholm ledning	230,0	230,0														230,0
Bolmentunneln	100,0	100,0														100,0
Likvärdig försörjning	41,0	40,8		1,0	0,0	5,8	25,0	10,0								
Nybygnad borror Vombverket	0,0	20,0		0,0		5,0	15,0									
Skalskydd diverse projekt	40,8	44,1	9,7	19,4	10,6	9,8	6,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	
Tredje produktionsanläggning	5000,0	5000,0														5000,0
Övriga projekt	41,1	61,1	16,4	12,1	16,2	14,3	8,2	2,2	2,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	
Bolmenvatten till Vomb (BTV)																
Bolmenvatten till Vomb utredningar	19,6	30,4	11,4	2,0	4,4	5,6	5,0	2,0	2,0							
Råvattenledning Stehag - Vomb	700,7	701,7	1,7						17,0	33,0	150,0	175,0	175,0	150,0		
Förbehandling Vombverket	700,0	700,0								100,0	225,0	225,0	150,0			
Ledning Silstation-förbehandling	50,0	50,0									25,0	25,0				
Ledning Förbehandling - Infiltrationsfält	80,0	80,0									40,0	40,0				
Slamhantering	50,0	50,0									25,0	25,0				

Investeringar Budget 2024-2043 (MNKR)						Budget och plan										
	Total Budget beslutad	Total prognos	Utfall t o m 2022	Budget 2023	Prognos aug 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Plan 2031	Plan 2032	Plan 2033	Plan 2034-2043
	10 017,1	**10 646,6**	**399,9**	**427,2**	**347,7**	**505,5**	**534,6**	**591,2**	**294,6**	**358,4**	**522,3**	**551,8**	**482,0**	**354,3**	**14,3**	**5 740,0**
Utbyggnad intaget Skeen	60,0	60,0							30,0	30,0						
Bolmentunneln Äktaboden														50,0		
PST Stehag	0,0	40,0												40,0		
TVINGANDE ENLIGT LAG/REGLER	**51,3**	**58,5**	**4,2**	**10,4**	**3,2**	**7,2**	**7,6**	**21,8**	**14,5**							
Diariesystem	1,8	2,0	0,1	1,7	1,1	0,8										
Damm Vombsjön	46,3	47,5	2,6	12,0	1,3		4,5	24,9	14,2							
Damm Vombsjön, intäkt Trafikverket	-5,0	-5,0		-5,0				-5,0								
Skyddsområde Vomb	4,0	5,0	1,5	0,6	0,7	0,7	0,9	0,9	0,3							
Skyddsområde Ringsjön	3,0	3,0					2,0	1,0								
Båthamnen Vomb		5,0				5,0										
Övriga projekt	1,2	1,0		1,1	0,1	0,7	0,2									
FÖRETAGSEKONOMISKT LÖNSAMMA	**447,1**	**606,6**	**81,1**	**138,1**	**114,4**	**112,5**	**139,3**	**101,1**	**17,1**	**30,6**	**2,1**	**2,1**	**2,1**	**2,1**	**2,1**	**0,0**
Kontorsbyggnad Vombverket	24,9	49,6	2,5	0,4	0,1	1,0	10,0	21,0	15,0							
Grustvätt	30,3	33,1	0,5	24,6	20,3	12,3										
Harlösaledning	8,6	8,6	0,9	7,4	0,5	6,6	0,6									
Ombyggnad lokaler Ringsjöverket	31,5	137,2	0,5	6,9	6,7	15,0	80,0	35,0								
Tryckstegringsstation Gunnestorp inkl ledning	33,3	35,6	1,6	19,4	21,5	1,9	10,6									
Svedala - Skurup ledning	115,1	111,8	10,3	85,1	65,2	35,8	0,5									
Svedala - Skurup ledning, intäkter	-42,0	-39,4		-31,9	-20,0	-19,4										
Båstad, ledning	104,4	104,4	94,2	2,7	9,1	1,1										
Båstad, intäkter	-33,6	-32,9	-30,0	-0,9	-2,9											
Reservkraft Källby	6,3	9,4	0,4	0,3	0,3	8,7										
Solcellspark Vomb	86,2	86,3	0,1	1,0	0,6	21,1	21,5	43,0								
Solceller Ringsjöverket	40,8	40,8	0,1	15,7	0,1	2,1	10,0			28,5						
Övriga projekt	41,3	62,1		7,4	12,9	26,3	6,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	
FÖRETAGSEKONOMISKT LÖNSAMMA - UNDERHÅLL	**240,3**	**297,4**		**48,2**	**60,3**	**70,4**	**33,5**	**23,0**	**16,9**	**25,4**	**22,8**	**11,4**	**11,9**	**10,9**	**10,9**	**0,0**
Total Ringsjöverket	102,8	131,5		22,6	30,7	28,7	23,2	12,2	6,1	15,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	
Total Vombverket	137,5	165,9		25,6	29,6	41,7	10,3	10,8	10,8	10,3	19,7	8,3	8,8	7,8	7,8	

KONSORTIALAVTAL FÖR REGIONAL VATTENFÖRSÖRJNING GENOM SYDVATTEN AB

§ 1

Avtalsslutande kommuner

Delägarkommunerna är Bjuv, Burlöv, Eslöv, Helsingborg, Höganäs, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Malmö, Skurup, Staffanstorp, Svalöv, Svedala, Vellinge och Ängelholm.

§ 2

Samarbetsform

Samarbetet ska ske genom Sydvatten AB, nedan Sydvatten eller bolaget, som bildats år 1966.

För bolaget gäller bifogade bolagsordning med de tillägg eller ändringar som beslutas av bolagsstämma.

§ 3

Bolagets ändamål

Sydvattens uppgift är att uppföra, äga och driva vattenförsörjningsanläggningar för delägarkommunerna samt att förse delägarkommunerna med vatten från dessa regionala vattenförsörjningsanläggningar. Delägarkommunerna svarar var och en för den lokala distributionen. Anläggningarna består dels av produktionsanläggningar och dels av erforderliga tunnelsystem och ledningar för rå- och dricksvatten fram till förbindelsepunkterna för respektive delägarkommun.

Sydvatten ska även kunna sälja vatten till kommun, kommunalförbund eller kommunalt företag som inte är delägare. En sådan försäljning får endast ske under förutsättning att delägarkommunernas löpande behov av vatten är tryggat och att delägarkommunernas intressen i övrigt inte skadas. Styrelsen beslutar i varje enskilt fall om genomförande av en sådan affär.

Sydvatten ska även kunna förvärva och driva delägarkommunernas vattentjänstanläggningar. Varje sådan affär ska regleras i ett särskilt avtal som bygger på att aktuell delägarkommun svarar för samtliga kostnader som avser dessa anläggningar. Styrelsen beslutar i varje enskilt fall härom.

Sydvatten ska därjämte verka för solidarisk samverkan mellan delägarkommunerna i syfte att uppnå en rationell och långsiktig hushållning med tillgängliga vattenresurser, vilket bör beaktas av delägarkommunerna vid investeringar i deras egna anläggningar.

Sydvattens verksamhet ska präglas av långsiktighet, hög säkerhet och kvalitet samt affärsmässighet, för maximal samhällsnytta.

§ 4

Sydvattens delägare

Sydvatten har bildats för att uppfylla delägarkommunernas skyldighet att ordna vattenförsörjning. Delägarkommunerna är därför överens om att endast kommuner till vilka Sydvatten ska leverera vatten kan vara delägare i Sydvatten.

§ 5

Aktiekapitalet och dess fördelning

Sydvattens aktiekapital uppgår till 442 402 800 kronor. Andelarna i aktiekapitalet fördelas mellan delägarkommunerna efter folkmängd. Vid undertecknandet av detta avtal är andelarna i aktiekapitalet fördelade i enlighet med följande:

Bjuv	1,76 %	Lund	12,87 %
Burlöv	1,94 %	Malmö	34,05 %
Eslöv	3,75 %	Skurup	1,74 %
Helsingborg	15,32 %	Staffanstorp	2,58 %
Höganäs	2,93 %	Svalöv	1,64 %
Kävlinge	3,26 %	Svedala	2,36 %
Landskrona	4,93 %	Vellinge	3,99 %
Lomma	2,33 %	Ängelholm	4,55 %
			100 %

Fördelningen är baserad på delägarkommunernas respektive folkmängd den 31 december 2011, enligt Statistiska Centralbyråns statistik. Delägarkommunernas andelar i aktiekapitalet ska omfördelas vart tionde år.

Delägarkommunerna är skyldiga medverka till sådan omfördelning av aktiekapitalet som följer vid tillämpning av bestämmelserna i § 9 om nytillträde av kommun.

Aktie ska vid omfördelningen enligt ovan överlåtas till kvotvärdet (aktiens andel i aktiekapitalet).

Vid ökning av aktiekapitalet ska delägarkommunerna deltaga i proportion till sina andelar i aktiekapitalet.

§ 6

Förbud mot överlåtelse och pantsättning av aktie

Aktie får inte, utöver vad som uttryckligen följer av detta avtal, överlåtas. Pantsättning av aktie får inte ske.

§ 7

Finansiering

Delägarkommunerna åtar sig att lämna sin medverkan till bolagets finansiering enligt vad som anges i denna paragraf.

Sydvattens investeringar ska finansieras i första hand genom upptagande av lån på kreditmarknaden. Sydvatten får också uppta lån av en eller flera delägarkommuner under förutsättning att så sker till marknadsmässiga villkor.

Samtliga delägarkommuner är skyldiga att vid behov ställa borgen för Sydvattens upptagande av lån inom den borgensram som bolagsstämman har beslutat att begära i enlighet med denna punkt. Borgensramens storlek vid undertecknandet av detta konsortialavtal framgår av bilaga 1.

Varje nytt borgensåtagande ska fördelas mellan delägarkommunerna i förhållande till delägarkommunernas andel i aktiekapitalet.

Sydvatten ska för ställd borgen betala en årlig borgensavgift till delägarkommunerna i förhållande till borgensåtagandet.

Borgensavgiften ska betalas årsvis i efterskott.

Borgensavgiftens storlek ska bestämmas av bolagsstämman. Ett sådant beslut är giltigt om det har biträtts av delägare med mer än hälften av de avgivna rösterna.

Beslut om att begära utökad borgensram från delägarkommunerna ska fattas av bolagsstämman. Ett sådant beslut är giltigt om det har biträtts av delägare med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Delägarkommunerna förbinder sig att bifalla en sådan begäran av bolagsstämman och att tillse att nödvändiga åtgärder omgående vidtas. För undvikande av tvivel utgör det ett väsentligt brott mot detta avtal att inte bifalla ett beslut av bolagsstämman om begäran om utökad borgensram.

Sydvatten ska ge delägarkommunerna erforderliga underlag för budgetarbete och ekonomisk långtidsplanering.

§ 8

Fördelning av kostnader

Delägarkommunernas procentuella andelstal i anläggningarnas kapacitet ska bestämmas i förhållande till delägarkommunernas folkmängd vid ingången av föregående kalenderår enligt Statistiska Centralbyråns statistik. Styrelsen kan medge viss jämkning av dessa andelstal med hänsyn till bl.a. att antalet anslutna vattenförbrukare i delägarkommunen är särskilt lågt i förhållande till folkmängden eller att industriförbrukningen är särskilt hög. Andelstalen kan omprövas när särskilda omständigheter föreligger.

Sydvattens fasta kostnader ska fördelas mellan delägarkommunerna efter deras relativa andelstal enligt ovan med två decimaler.

Rörliga kostnader, d.v.s. kostnader som varierar med vattenproduktionen på marginalen, ska fördelas efter levererad vattenmängd.

Den ersättning Sydvatten erhåller av delägarkommunerna för del i anläggningarnas kapacitet och för vattenleverans ska motsvara bolagets självkostnader på så sätt att intäkter och kostnader i princip balanserar varandra.

§ 9

Villkor för nytillträdande kommuner

Bolagsstämman beslutar om upptagande av ny delägarkommun.

Kommun som inträder i bolaget efter den [ange nytt relevant datum] ska

1. biträda mellan delägarkommunerna gällande konsortialavtal, och

2. vid nyemission teckna aktier enligt fördelningsprincipen i § 5 till en teckningskurs motsvarande aktiernas andel i bolagets nettotillgångar, baserade på bokförda värden enligt fastställd balansräkning för närmast föregående år.

Ny delägarkommun ska svara för kostnader för anslutningen enligt styrelsens beslut i varje enskilt fall.

§ 10

Vissa bestämmelser om vattenleverans

Sydvattens vattenleveranser till delägarkommunerna ska ske på platser som är lämpliga i förhållande till Sydvattens ledningsnät och det lokala nätets utformning, varvid en totalekonomisk lösning ska eftersträvas.

Tekniska krav i övrigt och andra föreskrifter för Sydvattens leveranser fastställs av styrelsen.

Delägarkommunerna är skyldiga att godtaga vattenleverans oavsett i vilken av de regionala anläggningarna vattnet produceras.

Delägarkommun får inte utan Sydvattens godkännande distribuera vatten från Sydvatten till mottagare utanför kommungränsen.

§ 11

Styrelse

Sydvattens styrelse ska bestå av 13 ledamöter med 14 suppleanter.

Styrelsen utses av delägarkommunerna på följande sätt:

	Ledamöter	Suppleanter
Eslöv	1	1
Helsingborg	2	1
Landskrona	1	1
Lund	2	1
Malmö	4	2

Övriga delägarkommuner ska gemensamt utse 3 ledamöter och 8 suppleanter. För dessa övriga delägarkommuner ska det finnas en valberedning med särskild arbetsordning om vilken dessa delägarkommuner ska träffa överenskommelse. Kommun som senare inträder i bolaget ska hänföras till denna grupp av övriga delägarkommuner och biträda överenskommelsen om valberedning, varvid antalet suppleanter ökas med en per ny delägarkommun.

Samtliga delägarkommuner garanteras representation genom minst en suppleant.

Ordning för inträde som ledamot regleras i styrelsens arbetsordning.

Styrelsens uppdrag gäller till slutet av den årsstämma som hålls året efter det år då ordinarie val av kommunfullmäktige har förrättats i hela landet (d.v.s. årsstämmorna år 2015, år 2019 o.s.v.).

§ 12

Revisorer

För granskning av bolagets årsredovisning jämte räkenskaper samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning utses av bolagsstämman en auktoriserad revisor och en suppleant. De två största delägarkommunerna utser vardera en lekmannarevisor och en suppleant.

Samtliga revisorers och suppleanters uppdrag gäller till slutet av den årsstämma som hålls under det fjärde räkenskapsåret efter det år då revisorn utsågs (jämlikt 9 kap. 21 § aktiebolagslagen). Lekmannarevisorerna och dessas suppleanter ska utses vid den årsstämma som hålls året efter det år då ordinarie val av kommunfullmäktige har förrättats i hela landet,(d.v.s. årsstämmorna år 2015, år 2019 o.s.v.).

§ 13

Bolagets redovisningshandlingar

Från bolaget ska varje delägarkommun i samband med kallelse till årsstämma erhålla avskrifter av de av bolagets redovisningshandlingar som ska behandlas på årsstämma.

Delägarkommunernas revisorer äger rätt att om de så önskar få insyn i bolagets räkenskapshandlingar.

§ 14

Löpande samråd och information

För löpande samråd och information ska finnas:

1 Ett *tekniskt samrådsorgan* med en (1) ordinarie ledamot och en (1) suppleant från samtliga delägarkommuner. Ordinarie ledamot och suppleant ska vara antingen i delägarkommun anställd tjänsteman med ansvar för vattenförsörjningsfrågor, eller, i förekommande fall, i extern, helägd eller tillsammans med andra kommuner delägd, driftsorganisation anställd tjänsteman med motsvarande ansvar.

   Detta organ ska behandla tekniska och driftsmässiga frågor utifrån en helhetssyn på försörjningskedjan.

2 Ett *ekonomiskt samrådsorgan* med sex (6) ordinarie ledamöter och sex (6) suppleanter. Delägarkommunerna Malmö, Helsingborg, Landskrona, Eslöv och Lund utser vardera en ordinarie ledamot och en suppleant. Övriga delägarkommuner utser genom den i § 11 nämnda valberedningen tillsammans en ordinarie ledamot och en suppleant.

   Detta organ ska behandla ekonomiska och finansiella frågor av ägarkaraktär, vilket bland annat innefattar framtagandet av styrdokument.

Det tekniska och ekonomiska samrådsorganet ska sammanträda minst fyra gånger varje år. Tjänsteman från Sydvatten kallar till och ska vara ordförande vid sammanträde.

Vid samrådsorganens sammanträden och övriga arbete ska deltaga de tjänstemän inom Sydvatten som har ansvaret för Sydvattens verksamhet inom respektive fackområden.

§ 15

Utövande av rösträtt m.m.

Delägarkommunerna förbinder sig att vid utövande av sin rösträtt på bolagsstämma och genom sina representanter i styrelsen ävensom eljest tillse att bestämmelserna i detta avtal uppfylls.

§ 16

Avtalsbrott

Delägarkommun som gör sig skyldig till väsentligt brott mot detta avtal, samt inte efter skriftlig erinran därom vidtar rättelse inom sextio (60) dagar efter mottagandet av sådan erinran, är skyldig att på begäran av annan delägarkommun omgående begära utträde ur detta avtal i enlighet § 17 nedan.

§ 17

Utträde

Delägarkommun har rätt att begära utträde ur detta avtal. Utträde ska ske vid den tidpunkt som övriga delägarkommuner bestämmer, dock senast tolv (12) månader efter det att begäran om utträde framställdes.

Övriga delägarkommuner ska inlösa den utträdande delägarkommunens aktier senast på dagen för utträdet. Inlösen ska ske i förhållande till delägarkommunernas andelar i aktiekapitalet vid tidpunkten för framställan om begäran om utträde. Mot bakgrund av skälen till Sydvattens bildande, ändamålet med Sydvattens verksamhet och upprättandet av detta aktieägaravtal är delägarkommunerna överens om att lösenbeloppet per aktie vid inlösen enligt denna punkt ska motsvara aktiens kvotvärde, oavsett dess verkliga värde.

Delägarkommun som träder ur detta avtal ska dessutom ersätta Sydvatten för den kostnad, skada och förlust som Sydvatten eller delägarkommunerna åsamkas på grund av att delägarkommunen träder ur avtalet. Om en delägarkommun träder ur detta avtal som en följd av ett väsentligt avtalsbrott ska den utträdande delägarkommunen dessutom ersätta Sydvatten för den kostnad, skada och förlust som Sydvatten eller delägarkommunerna åsamkas på grund av delägarkommunens avtalsbrott.

Om delägarkommunerna inte inom fyra (4) månader efter det att begäran om utträde framställdes kan komma överens om den ersättning som den utträdande delägarkommunen ska betala till Sydvatten enligt denna punkt ska utlåtande om ersättningen inhämtas från en oberoende värderingsman utsedd av delägarkommunerna. Om delägarkommunerna inte inom sex (6) månader efter det att begäran om utträde framställdes enats om vem som ska utses till sådan värderingsman, ska värderingsmannen på delägarkommuns begäran utses av Stockholms Handelskammare.

Värderingsmannen ska bestämma ersättningen enligt bestämmelserna i denna punkt, beräknat per tidpunkten för framställan om begäran om utträde.

Kostnaderna för värderingsutlåtandet från den oberoende värderingsmannen ska till hälften betalas av den utträdande delägarkommunen och till återstående del av övriga delägarkommuner i förhållande till delägarkommunernas andelar i aktiekapitalet vid tidpunkten för framställan om begäran om utträde.

Utträde ur detta avtal påverkar inte giltigheten av eventuella avtal mellan den utträdande delägarkommunen och Sydvatten. Utträde ur detta avtal påverkar inte heller giltigheten av åtaganden som den utträdande delägarkommunen må ha gentemot Sydvatten eller annan delägarkommun på grund av detta avtal och som uppkommit före tidpunkten för utträdet.

Vid utträde ska delägarkommunerna upptaga förhandlingar om övriga villkor för den utträdande delägarkommunens utträde ur detta avtal.

§ 18

Avtalets giltighet

Detta avtal träder i kraft då det undertecknats av samtliga parter och gäller till och med den 31 december 2044. Om inte någon av delägarkommunerna skriftligen till övriga delägarkommuner säger upp avtalet senast fem (5) år före utgången av avtalstiden, förlängs avtalet automatiskt med femton (15) år i taget med fem (5) års uppsägningstid.

Om uppsägning som nu sagts sker, upphör avtalet att gälla mellan samtliga parter, såvida inte annat överenskoms.

Delägarkommunerna är överens om att genomföra en gemensam översyn av avtalet vid utgången av den initiala avtalsperioden samt därefter, om tillämpligt, vid utgången av de förlängda avtalsperioderna om femton (15) år.

Om detta avtal sägs upp ska delägarkommunerna upptaga förhandlingar om villkoren för delägarkommunernas fortsatta samarbete i bolaget och bolagets bestånd.

§ 19

Tidigare avtals upphörande m.m.

När detta avtal godkänts och undertecknats av delägarkommunerna upphör det tidigare konsortialavtalet att gälla.

Val enligt § 11 förrättas vid första årsstämma och val enligt § 12 förrättas vid första tillämpliga årsstämma efter avtalets godkännande och undertecknande.

Av detta avtal har delägarkommunerna tagit var sitt exemplar.

Bjuv den 2014-04-30

BJUVS KOMMUN

STEFAN SVALÖ
Kommunstyrelsens ordförande

Namnförtydligande

Christa Pålsson

Namnförtydligande

Burlöv den 2014-05-08

BURLÖVS KOMMUN

Katja Larsson

Namnförtydligande

LARS WÖSTBERG

Namnförtydligande

Eslöv den 2014-05-13

ESLÖVS KOMMUN

CECILIA LIND

Namnförtydligande

Eva Hallberg

Namnförtydligande

Helsingborg den 2014-05-22

HELSINGBORGS STAD

Palle Lundberg

Namnförtydligande

Peter Danielsson

Namnförtydligande

Höganäs den 2014-06-05

HÖGANÄS KOMMUN

Peter Kovács
Namnförtydligande

Herman Ceesjin
Namnförtydligande

Kävlinge den

KÄVLINGE KOMMUN

Pia Almgren
Namnförtydligande

Namnförtydligande

Landskrona den 2014-06-10

LANDSKRONA STAD

Torkild Strandberg
Namnförtydligande

Susanne Öströn
Namnförtydligande

Lomma den

LOMMA KOMMUN

Anders Berngarn
Namnförtydligande

Namnförtydligande

Lund den 24/6 -2014

LUNDS KOMMUN

Mats Helenfrid
Namnförtydligande

Gunnar Jönsson
Namnförtydligande

Malmö den 7/7 - 14

MALMÖ STAD

Katrin Stjernfeldt Jammeh
Namnförtydligande

Jan-Inge Ahlfridh
Namnförtydligande

Skurup den 10/7 -14

SKURUPS KOMMUN

Namnförtydligande

SKURUPS KOMMUN
Niklas Sjöberg
Kommunstyrelsens ordförande

SKURUPS KOMMUN
Bengt Hagberg
Kommunjurist
Namnförtydligande

Staffanstorp den 14/8 2014

STAFFANSTORPS KOMMUN

Ann Rasell
Namnförtydligande

CHRISTIAN SONESSON
Namnförtydligande

Svalöv den

SVALÖVS KOMMUN

BIRGITTA JÖNSSON
Namnförtydligande

FREDRIK LÖFQVIST
Namnförtydligande

Svedala den 25/8-14

SVEDALA KOMMUN

LINDA ALLANSSON WESTER
Namnförtydligande

ELISABETH LARSSON
Namnförtydligande

Vellinge den 28/8-14

VELLINGE KOMMUN

CARINA WOITLER
Namnförtydligande
kommunstyrelsens ordförande

Magnus Hedin
Namnförtydligande
Kommundirektör

Ängelholm den 2014-09-05

ÄNGELHOLMS KOMMUN

Robin Holmberg
Namnförtydligande

Namnförtydligande

SYDVATTEN

Delägarnas Borgensåtaganden

Borgensåtagandet fördelas efter vid var tidpunkt gällande ägarandel

Delägare	Ägarandel efter nyemission 2012-06-01	Lån EIB 135 Mkr 2002-04-15 2017-04-13	Lån Nordea 220 Mkr 2006-05-31 2016-05-30	Lån SHB 149 Mkr 2010-06-16 2015-06-15	Lån SHB 152 Mkr 2011-04-14 2014-03-01	Lån SHB 121 Mkr 2012-10-01 2014-06-15	Lån SHB 150 Mkr 2013-06-10 2018-06-10	Lån SHB 100 Mkr 2013-06-10 2019-06-10	Lån NIB 67 Mkr 2013-12-11 2023-12-11	Summa borgens-åtagande	Borgensram
Bjuv	1,76%			2 801 200	2 796 800	2 129 600	2 640 000	1 760 000	1 179 200	13 306 800	24 930 200
Burlöv	1,94%	3 105 000	4 730 000	3 099 200	3 100 800	2 347 400	2 910 000	1 940 000	1 299 800	22 532 200	27 490 000
Eslöv	3,75%	5 805 000	9 130 000	5 960 000	5 973 600	4 537 500	5 625 000	3 750 000	2 512 500	43 293 600	53 137 500
Helsingborg	15,32%	24 030 000	37 268 000	24 346 600	24 396 000	18 537 200	22 980 000	15 320 000	10 264 400	177 142 200	220 000 000
Höganäs	2,93%	4 590 000	7 150 000	4 663 700	4 666 400	3 545 300	4 395 000	2 930 000	1 963 100	33 903 500	41 518 100
Kävlinge	3,26%	4 995 000	7 920 000	5 170 300	5 183 200	3 944 600	4 890 000	3 260 000	2 184 200	37 547 300	46 195 000
Landskrona	4,93%	7 695 000	11 990 000	7 837 400	7 843 200	5 965 300	7 395 000	4 930 000	3 303 100	56 959 000	69 858 000
Lomma	2,33%	3 645 000	5 676 000	3 710 100	3 724 000	2 819 300	3 495 000	2 330 000	1 561 100	26 960 500	33 100 000
Lund	12,87%	20 250 000	31 328 000	20 472 600	20 504 800	15 572 700	19 305 000	12 870 000	8 622 900	148 926 000	182 367 900
Malmö	34,05%	52 920 000	82 852 000	54 146 600	54 233 600	41 200 500	51 075 000	34 050 000	22 813 500	393 291 200	500 000 000
Skurup	1,74%				2 766 400	2 105 400	2 610 000	1 740 000	1 165 800	10 387 600	25 000 000
Staffanstorp	2,58%	4 050 000	6 270 000	4 097 500	4 104 000	3 121 800	3 870 000	2 580 000	1 728 600	29 821 900	33 000 000
Svalöv	1,64%	2 565 000	3 982 000	2 607 500	2 599 200	1 984 400	2 460 000	1 640 000	1 098 800	18 936 900	23 500 000
Svedala	2,36%	1 350 000	2 002 000	3 739 900	3 754 400	2 855 600	3 540 000	2 360 000	1 581 200	21 183 100	33 441 200
Vellinge	3,99%		9 702 000	6 347 400	6 353 600	4 827 900	5 985 000	3 990 000	2 673 300	39 879 200	60 000 000
Ängelholm	4,55%					5 505 500	6 825 000	4 550 000	3 048 500	19 929 000	46 000 000
Summor	100,00%	135 000 000	220 000 000	149 000 000	152 000 000	121 000 000	150 000 000	100 000 000	67 000 000	1 094 000 000	1 419 537 900

SYDVATTEN

Delägarnas Borgensåtaganden 2024-2027

Borgensåtagandet fördelas efter vid var tidpunkt gällande ägarandel

Delägare	Ägarandel efter nyemission 2018-06-01	Borgens-åtagande 2023	Behov nya lån 2024-2027 1 060 Mkr	Summa borgens-åtagane 2027	Nuvarande borgensram 2023	Ny borgensram
Bjuv	1,73%	50 823 700	21 192 500	72 016 200	54 000 000	73 000 000
Burlöv	1,91%	56 092 300	23 397 500	79 489 800	59 000 000	80 220 000
Båstad*	1,54%	35 497 000	18 865 000	54 362 000	48 000 000	64 680 000
Eslöv	3,69%	108 379 500	45 202 500	153 582 000	114 000 000	154 980 000
Helsingborg	15,08%	442 884 400	184 730 000	627 614 400	467 000 000	633 360 000
Höganäs	2,89%	84 839 100	35 402 500	120 241 600	90 000 000	121 380 000
Kävlinge	3,21%	94 267 700	39 322 500	133 590 200	99 000 000	134 820 000
Landskrona	4,85%	142 457 100	59 412 500	201 869 600	150 000 000	203 700 000
Lomma	2,30%	67 507 600	28 175 000	95 682 600	71 000 000	96 600 000
Lund	12,67%	372 094 900	155 207 500	527 302 400	393 000 000	532 140 000
Malmö	33,53%	984 657 500	410 742 500	1 395 400 000	1 039 000 000	1 408 260 000
Skurup	1,73%	50 699 300	21 192 500	71 891 800	54 000 000	72 660 000
Staffanstorp	2,54%	74 594 600	31 115 000	105 709 600	79 000 000	106 680 000
Svalöv	1,61%	47 311 300	19 722 500	67 033 800	50 000 000	67 620 000
Svedala	2,31%	67 924 700	28 297 500	96 222 200	72 000 000	97 020 000
Vellinge	3,93%	115 404 300	48 142 500	163 546 800	122 000 000	165 060 000
Ängelholm	4,48%	131 565 000	54 880 000	186 445 000	139 000 000	188 160 000
Summa	100%	2 927 000 000	1 225 000 000	4 152 000 000	3 100 000 000	4 200 000 000

*Båstad går in med borgen efterhand som äldre lån förfaller

Investerings- och lånevolym 2024-2027

	Investeringsvolym	Nyupplåningsbehov	Lånevolym
2024	505 000 000	350 000 000	3 277 000 000
2025	535 000 000	375 000 000	3 652 000 000
2026	591 000 000	400 000 000	4 052 000 000
2027	295 000 000	100 000 000	4 152 000 000
Summa	1 926 000 000	1 225 000 000	

SYDVATTEN

Diarienummer
SV/2023/0204-2

2023-10-26

Till delägarkommunerna

Borgensram för lån åt Sydvatten AB

Sydvattens styrelse beslutade 19 oktober 2023 om att vid Sydvattens bolagstämma 2024 föreslå beslut om utökad borgensram. Beslutet är en konsekvens av den tioårsplan bolaget följer vilken innehåller investeringar för 4,2 miljarder kronor. Senast ett beslut fattades om utökad borgensram var 2021. Den nu föreslagna borgensramen förväntas täcka bolagets lånebehov från 2024 till och med 2027.

Nuvarande borgensram uppgår till 3 100 miljoner. Bolagsstämman kommer att behandla frågan om utökat borgensåtagande för Sydvatten med 1 100 miljoner till en total borgensram om 4 200 miljoner. Borgensåtagande kommer att fördelas proportionerligt efter respektive kommuns ägarandel.

Med denna skrivelse uppmanas delägarkommunerna tillse att nödvändiga åtgärder vitas så att Sydvattens bolagsstämma 2024 kan fatta beslut om utökad borgensram.

Borgensåtagande och bolagsstämma

Enligt konsortialavtalets §7 gäller följande avseende borgensåtagande:

.... Samtliga delägarkommuner är skyldiga att vid behov ställa borgen för Sydvattens upptagande av lån inom den borgensram som bolagsstämman har beslutat att begära i enlighet med denna punkt...

...Varje nytt borgensåtagande ska fördelas mellan delägarkommunerna i förhållande till delägarkommunernas andel i aktiekapitalet....

.... Beslut om att begära utökad borgensram från delägarkommunerna ska fattas av bolagsstämman. Ett sådant beslut är giltigt om det har biträtts av delägare med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Delägarkommunerna förbinder sig att bifalla en sådan begäran av bolagsstämman och att tillse att nödvändiga åtgärder omgående vidtas. För undvikande av tvivel utgör det ett väsentligt brott mot detta avtal att inte bifalla ett beslut av bolagsstämman om begäran om utökad borgensram.

ADRESS
Hyllie Stationstorg 21, SE-215 32 Malmö

TFN
010-515 10 00

ORG.NR
556100-9837

PLUSGIRO 53 51 93-7
BANKGIRO 400-6722

Investeringar

Budget 2024 och flerårsplan 2025–2033 antogs av Sydvattens styrelse 19 oktober 2023 och är baserad på bolagets strategiska plan vars inriktning är ett långsiktigt säkert, redundant och hållbart dricksvattenförsörjningssystem. Totalt ska 4,2 miljarder investeras under hela planperioden.

Perioden 2024–2026 är projektintensiv för Sydvatten. 2023 påbörjades anslutningen av Skurups kommun, med en budget om 72 miljoner för Sydvattens del. Anslutningen kommer att vara klar inför sommaren 2024. Även byggnationen av en tredje reservoar vid Norra Ugglarp påbörjades under 2023. Med en tredje reservoar skapas större säkerhetsmarginal vid ett avbrott i produktion, förbättrad hydraulik i Vombsystemet och en jämnare produktion på Vombverket. Projektet har en budget om 260 miljoner och ska vara slutfört under 2025. Efter det kommer Vombledning 1 och 2 stängas ner för renovering. Ledningarna anlades 1948 respektive 1956 och har sedan dess inte tagits ur drift för mer omfattande underhållsinsatser. De kommer nu att stängas ner och genomgå en omfattande renovering. Projektet som även omfattar renovering av reservoaren Ugglarp två beräknas kosta 130 miljoner och ska vara genomfört till sommaren 2026.

2025 påbörjas byggnationen av en råvattenpumpstation i Stehag inklusive råvattenledning in till Ringsjöverket. Den nya anläggningen skapar redundans för Ringsjöverkets råvattenförsörjning vilket innebär att det kommer finnas två vägar för råvattnet in till Ringsjöverket. Pumpstationen är också en del av Bolmenvatten till Vomb (BTV), från pumpstationen kommer Bolmenvatten att pumpas till Vombverket. Projektet har en budget om 279 miljoner under perioden 2024–2026. 2026 påbörjas byggnationen av en tredje dricksvattenledning mellan Ringsjöverket och Västra Strö med en totalprojektbudget om 285 miljoner. Med en tredje ledning skapas redundans och möjlighet att utföra större underhållsinsatser på befintliga två ledningar.

Våra två vattenverk är 75 och 60 år gamla, sedan de byggdes har storleken på verksamheten och organisationen ökat. Under 2025 och 2026 ska båda verken genomgå en om- och nybyggnad för att skapa mer utrymme för verksamheten och mer ändamålsenliga lokaler, total kostnad för båda verken uppgår till 185 miljoner. Under perioden 2024–2026 kommer också investeringar i solcellsanläggningar vid våra verk att göras till en kostnad om cirka 100 miljoner, med denna utbyggnad förväntas Sydvatten producera 7 000–8 000 MWh solenergi på årsbasis.

Ungefär hälften av investeringsplanen utgörs av projektpaketet ”Bolmenvatten till Vomb” (BTV), att göra Bolmen till primär vattentäkt även för Vombverket och därmed skapa full redundans på råvattensidan samt möjliggöra en framtida utbyggnad av produktionskapaciteten på Vombverket och på så sätt uppnå full redundans mellan bolagets två produktionsanläggningar. Projektpaketet omfattar totalt investeringar för 2 miljarder och planeras vara genomfört till 2032.

I bifogat budgetdokument finns en sammanställning över bolagets investeringsprojekt som har beslutats av bolagets styrelse.

Självfinansieringsgrad

Självfinansieringsgraden för hela planperioden 2024–2033 uppgår till 46 %.

Borgensram och borgensavgift

Föreslagen borgensram förväntas täcka lånebehovet till och med 2027, för lånebehov efter 2027 kommer nytt beslut om borgensram att behöva fattas.

Nuvarande borgensavgift uppgår till 0,25 % av genomsnittlig upplåning med kommunal borgen under året. Avgiften föreslås behållas på denna nivå.

Nuvarande borgensåtagande

Enligt konsortialavtal för regional vattenförsörjning §7, träffat 2014 mellan Sydvattens delägare tecknar delägarkommunerna borgen för bolagets lån i förhållande till sin andel i aktiekapitalet. Borgensåtagandena har inte skrivits om i samband med att nya delägare har tillkommit utan detta har skett efter hand som lånen förfallit, därför har vissa delägare ett lägre borgensengagemang än andra. Den föreslagna borgensramen grundar sig på den beräknade totala lånefinansieringen de närmsta åren och fördelas efter andelen i aktiekapitalet.

Beredning

Beslut om att tillskriva ägarna om utökad borgensram fattades av Sydvattens styrelse 19 oktober 2023. Ärendet togs upp för beredning i Ekonomiskt samråd 10 oktober 2023.

Med vänlig hälsning

SYDVATTEN AB

Ilmar Reepalu
Ordförande

Jörgen Johansson
VD

Bilaga:
- Beräknat borgensåtagande fram till och med 2027
- Konsortialavtal för regional vattenförsörjning genom Sydvatten AB
- Budget 2024 och flerårsplan 2025–2033

§ 4 **KS 2023/706**

Justering av budget för investeringsprojekt

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att investeringsbudgeten för aktuella projekt utökas med 7 mnkr.

Ärendebeskrivning
Servicenämnden har föreslagit kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att budgetjustering görs för sex investeringsprojekt efter ny genomarbetning och avstämning med berörda verksamheter.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse, Budgetjustering av investeringsprojekt
- Servicenämndens beslut 2023-12-11 §133

Beredning
Investeringsprojekten som behöver utökad budget finns sedan tidigare med i budget 2023 och i den operativa lokalförsörjningsplanen för 2023–2027. Den sedan tidigare uträknade investeringsbudgeten bedöms, enligt servicenämnden, inte räcka. De kostnader som nu redovisas är alla beräknade utifrån kostnadsläge december 2023. Flera kalkyler bygger på tidiga handlingar och är därmed osäkra. I arbetet med att se över kostnader och föreslå ny investeringsbudget har förutom kommunledningskontoret även berörda verksamheter medverkat. Nedan redovisas de justeringar i budget som servicenämnden tagit fram.

Projekt	**Budgetjustering**
Kulturskolan	-4,4 mnkr
Stehagskolan	-2,6 mnkr
Vasavångskolan, kök	-3,3 mnkr
Ölycke idrottshall	-2,1 mnkr
Fotbollshallen	-3,6 mnkr
Karlsrobadet	+9,0 mnkr
Totalt	**-7,0 mnkr**

Den totala utökade investeringsbudgeten beräknas till 7,0 mnkr**.**
Medel för tillkommande hyra och ersättningslokaler under byggtiden finns avsatta under finansförvaltningen.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2023/706

2023-12-13
Mattias Larsson
+4641362012
mattias.larsson@eslov.se

Kommunstyrelsen

Förslag till beslut; Budgetjustering av investeringsprojekt

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att investeringsbudgeten för aktuella projekt utökas med 7 mnkr.

Ärendebeskrivning

Servicenämnden har föreslagit kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att budgetjustering görs för sex investeringsprojekt efter ny genomarbetning och avstämning med berörda verksamheter.

Beslutsunderlag

Servicenämndens beslut 2023-12-11 §133

Beredning

Investeringsprojekten som behöver utökad budget finns sedan tidigare med i budget 2023 och i den operativa lokalförsörjningsplanen för 2023–2027. Den sedan tidigare uträknade investeringsbudgeten bedöms, enligt servicenämnden, inte räcka. De kostnader som nu redovisas är alla beräknade utifrån kostnadsläge december 2023. Flera kalkyler bygger på tidiga handlingar och är därmed osäkra. I arbetet med att se över kostnader och föreslå ny investeringsbudget har förutom kommunledningskontoret även berörda verksamheter medverkat. Nedan redovisas de justeringar i budget som servicenämnden tagit fram.

Projekt	**Budgetjustering**
Kulturskolan	-4,4 mnkr
Stehagskolan	-2,6 mnkr
Vasavångskolan, kök	-3,3 mnkr
Ölycke idrottshall	-2,1 mnkr
Fotbollshallen	-3,6 mnkr
Karlsrobadet	+9,0 mnkr
Totalt	**-7,0 mnkr**

Den totala utökade investeringsbudgeten beräknas till 7,0 mnkr

Medel för tillkommande hyra och ersättningslokaler under byggtiden finns avsatta under finansförvaltningen.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige
Servicenämnden

Eva Hallberg
Kommundirektör

Mattias Larsson
Ekonomichef

§ 133 **SOT 2023/201**

Budgetjustering investeringsprojekt

Beslut
- Servicenämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att investeringsbudgeten för aktuella projekt utökas med 7 mnkr.

Ärendebeskrivning
Investeringsprojekt som rör kommunens fastigheter hanteras och beslutas om i kommunens operativa lokalförsörjningsplan. Under senare tid har det efter ny genomarbetning och avstämning med berörda verksamheter framkommit att de sex investeringsprojekt som beskrivs i Budgetjustering för sex investeringsprojekt behöver utökad investeringsbudget.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse. Budgetjustering investeringsprojekt
Beskrivning av projekt med behov av reviderad budget 2023-12-04
Budgetunderlag tak fotbollshallen på Bergaområdet 2023-11-17
Budgetunderlag Karlsrobadet 2023-11-21
Budgetunderlag Kulturskolan 2023-11-17
Hyresberäkning Kulturskolan 2023-11-17
Budgetunderlag Stehagskolan Köksombyggnad 2023-11-17
Hyresberäkning Stehagskolan 9,8 milj. 2023-11-17
Hyresberäkning Stehagskolan ersättningslokaler två klassrum 2023-11-17
Hyresberäkning Stehagskolan ersättningslokaler kök 2023-11-17
Budgetunderlag Vasavångskolans kök 2023-11-17
Budgetunderlag för ersättningslokaler Vasavångskolans kök 2023-11-17
Budgetunderlag Ölycke idrottshall 2023-11-17

Beredning
Investeringsprojekten som behöver utökad budget finns sedan tidigare med i den operativa lokalförsörjningsplanen för 2024–2028 men den sen tidigare uträknade investeringsbudgeten bedöms inte räcka. Alla kostnader är beräknade utifrån kostnadsläge december 2023. Flera kalkyler bygger på tidiga handlingar och är därmed osäkra. I arbetet med att se över kostnader och föreslå ny investeringsbudget har både berörda verksamheter och kommunledningskontoret medverkat.

Projekt	**Budgetjustering**
Kulturskolan	- 4,4 mnkr
Stehagskolan	- 2,6 mnkr
Vasavångskolan, kök	- 3,3 mnkr
Ölycke idrottshall	- 2,1 mnkr
Fotbollshallen	- 3,6 mnkr
Karlsrobadet	+ 9,0 mnkr
Totalt	**- 7,0 mnkr**

I den reviderade budgeten bedöms Karlsrobadet bli 9,0 mnkr lägre än tidigare beräknat. Den totala utökade/äskade investeringsbudgeten blir 7,0 mnkr

Medel för driftskostnaderna som redovisas i bilagan ”Beskrivning av projekt med behov av reviderad budget” finns avsatta på finansförvaltningen på kommunstyrelsen.

Kristina Thern, chef byggprojektavdelningen, redogjorde för ärendet under nämndens sammanträde.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

§ 14 **KS 2023/743**

Antagande av Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv och Energi- och klimatplan för Eslöv

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att anta Miljöstrategi för Eslöv.
- Naturplan för Eslöv antas, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige.
- Miljöplan för Eslöv antas, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige.
- Energi- och klimatplan för Eslöv antas, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige.
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att upphäva Naturmiljöprogram antaget av kommunfullmäktige i mars 2020, Miljöpolicy för Eslöv antagen av kommunfullmäktige juni 2018 och Eslövs miljömålsprogram antaget av kommunfullmäktige i april 2016, som styrande dokument i samband med antagande av Miljöstrategi för Eslöv.

Ärendebeskrivning
Miljö och Samhällsbyggnad har tagit fram en Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv och Energi- och klimatplan för Eslöv. I de tillhörande planerna beskrivs det arbete som ska leda fram till målen i Miljöstrategi för Eslöv. Miljöstrategin med tillhörande planer har under 2023 varit ute på remiss och reviderats utifrån inkomna synpunkter.

Syftet med framtagandet av miljöstrategin med tillhörande planer är att det nya miljöstyrsystemet ska vara enhetligt, koncist, enkelt att förstå och samla det arbete som bidrar till de nationella miljömålen och därmed till stora delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Eslöv är också en av Sveriges ekokommuner och har därmed visat på ambitionen om att vilja ta ansvar och bidra till en hållbar utveckling.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse; Antagande av Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv och Energi- och klimatplan för Eslöv

- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut §197, 2023 Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer
- Miljöstrategi för Eslöv, med bilagorna 1, 2a och 2b
- Naturplan för Eslöv
- Miljöplan för Eslöv
- Energi- och klimatplan för Eslöv
- Samrådsredogörelse av inkomna svar på remiss i ärendet Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer
- Miljömålsprogram för Eslöv
- Eslövs miljöpolicy
- Naturmiljöprogram för Eslöv

Beredning

Under år 2022 påbörjades arbetet med att förenkla, effektivisera och utveckla kommunorganisationens miljöarbete. Arbetet innebär att en miljöstrategi med mål och indikationer har tagits fram där målen ska visa kommunorganisationens ambition och riktning inom miljöområdet och indikationerna ska visa på status samt behov av insatser. Till Miljöstrategin för Eslöv har tre tillhörande planer också tagits fram: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv samt Energi- och klimatplan för Eslöv. De tillhörande planerna har ett gemensamt upplägg där åtgärder, kostnader och ansvar tydliggörs. Miljöstrategin med tillhörande planer ska följas upp genom en gemensam process och organisation. Till miljöstrategin kopplas också den avfallsplan som tas fram i samarbete med kommunerna Höör och Hörby samt avfallsbolaget Mellanskånes Renhållningsaktiebolag (Merab). Avfallsplanen kommer delvis omfattas av samma uppföljningsprocess.

I framtagandet av miljöstrategin med tillhörande planer har en organisation med kommunens ledningsgrupp och andra nyckelpersoner inom organisationen varit delaktiga. I framtagandeprocessen har även Ebo, Merab och Kraftringen varit delaktiga. Under våren 2023 var Miljöstrategin för Eslöv ute på tjänstepersonremiss och under perioden juli-september 2023 skickades samtliga planer ut på remiss till kommunens nämnder, avdelningarna på Miljö och Samhällsbyggnad, Tillväxtavdelningen, bolagen Merab, Ebo, Kraftringen och VA SYD, samt Länsstyrelsen Skåne och kommunerna Höör och Hörby.

Inkomna synpunkter finns med i samrådsredogörelsen där Miljö och Samhällsbyggnad har bemött respektive synpunkt både genom återkoppling

och i vilken utsträckning som synpunkten har föranlett till någon justering i planerna. Miljö och Samhällsbyggnad har i stor utsträckning tagit hänsyn till inkomna synpunkter och i de fall synpunkterna inte föranlett till någon justering i planerna motiveras det tydligt. Sammantaget är inkomna synpunkter generellt positiva till Eslövs kommuns samlade miljöarbete som ryms inom miljöstrategin med tillhörande planer.

En del av de inkomna synpunkterna belyser att det kan innebära utmaningar med att flera mål och åtgärder inte är tidsatta, specificerade eller kvantifierade eftersom det kan göra det svårt att utläsa ambitionsnivån, vetskap kring när målet eller åtgärden är uppfylld samt hur mycket arbete och resurser som krävs. Kommunledningskontoret delar dessa synpunkter, samtidigt som det finns en stor förståelse för svårigheterna kring att fastställa precisa och mätbara åtgärder och mål. Miljö och Samhällsbyggnad besvarar ovanstående synpunkter med att målformuleringarna snarare ska visa en riktning än ett tydligt målsnöre och att målen är tillräckligt öppna för verksamhetens egna resurser och tillräckligt tydliga för att göra skillnad i önskad riktning vilket öppnar upp för flexibilitet.

Kommunledningskontoret bedömer, precis som Miljö och Samhällsbyggnad även själva nämner, att det kommer kräva ett stort ansvar och ställa höga krav på respektive förvaltning och/eller avdelning att utföra och prioritera bland åtgärderna. Inte minst kommer det ställa höga krav på samverkan inom och mellan förvaltningar. Samtidigt bedömer Kommunledningskontoret att ökad samverkan mellan och inom förvaltningar är fördelaktigt för ett mer enat och effektivare arbete kring miljöfrågor.

Kommunledningskontoret ser också positivt på förtydligandet kring uppföljningsarbetet och att resultatet av uppföljningen ska användas för att utveckla kommunorganisationens miljöarbete. I uppföljningsarbetet bedömer samtidigt Kommunledningskontoret att det ska finnas utrymme för att, vid behov, revidera åtgärder. Kommunledningskontoret ser positivt på att Miljö och Samhällsbyggnad i framtiden öppnar upp för möjligheten att involvera aktörer utanför kommunorganisationen till målen i miljöstrategin. Sammantaget är Kommunledningskontoret positiva till att kommunens miljöarbete blir mer enhetligt och samlat då det ger bättre förutsättningar för att arbeta mer långsiktigt och metodiskt med miljöfrågor inom hela organisationen.

När arbetet med att ta fram miljöstrategin med tillhörande planer inledes fanns ett flertal styrdokument för frågor kopplade till det nationella miljömålssystemet runt om i kommunorganisationen. Dokumenten var inte tydligt kopplade till, eller avgränsade mot, varandra och i flera fall uttalades olika mål och ställningstaganden i samma fråga i olika dokument. För att undvika dubbelstyrning föreslås att Naturmiljöprogrammet som antogs av kommunfullmäktige 2020, Miljömålsprogrammet som antogs av kommunfullmäktige 2016 samt Miljöpolicy för Eslöv som antogs av kommunfullmäktige 2018, upphävs som styrande dokument i samband med antagandet av Miljöstrategi för Eslöv. Eslövs kommuns Energi- och klimatplan 2.0, antagen av kommunfullmäktige 2015, gäller under perioden 2015-2020 och antas därmed vara upphävd.

Yrkanden

Janet Andersson (S), Anna Lorentzson (L), Bengt Andersson (M), Catharina Malmborg (M) och Agneta Nilsson (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Ted Bondesson (SD) och Fredrik Ottesen (SD) yrkar att ärendet återremitteras i enlighet med bilagt återremissyrkande.

Samuel Estenlund (KD) yrkar *i första hand* att ärendet återremitteras för översyn avseende att byta ut satsningarna på ekologiskt till att istället göra satsningar på lokalproducerat, *i andra hand* bifall till förvaltningens förslag till beslut med följande ändringar avseende förslag till energi- och klimatplanen: - på sidan 9 (punkt 3.2) samt sidan 11 (punkterna 4 och 4.1) ska det stå "fossilbränslefri" istället för "förnybar" och på sidan 13 (punkt 6.2) ska det stå "fossilbränslefri energiproduktion och kraftförsörjningsinfrastruktur" istället för bara "energiproduktion".

Alexandra Nikoleris (V) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut med följande ändringar: 1) I miljöstrategin: Att stycket på sidan 5 som inleds med ” Enligt Eslövs kommuns reglemente” stryks och ersätts med ”Eftersom miljöstrategin berör kommunens alla verksamheter ansvarar kommunstyrelsen för samordningen av kommunens miljöstrategiska arbete”. 2) I energi- och klimatplanen på sidan 11 under punkt 4.1: a) efter ”När” ersätts ”kontinuerligt” med ”1 gång per mandatperiod” b) efter ”Uppföljning” ersätts ”Andelen egenproducerad energi” med ”Rapport finns”.

Jasmina Muric (C) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut med ändringen att i miljöplanen stryks krav på ekologisk odling för nya arrendatorer på kommunal mark.

Beslutsgång
Ordförande ställer först proposition på yrkandet om Ted Bondessons (SD) m fl yrkande om återremiss och finner att kommunstyrelsen beslutar att ärendet ska avgöras på sammanträdet.

Ordförande ställer därefter proposition på Janet Anderssons (S) m fl yrkande och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med det.

Ordförande ställer sedan proposition på Alexandra Nikoleris (V) första ändringsyrkande och finner att kommunstyrelsen avslår det.

Ordförande ställer sedan proposition på Alexandra Nikoleris (V) andra ändringsyrkande och finner att kommunstyrelsen avslår det.

Ordförande ställer sedan proposition på Jasmina Murics (C) ändringsyrkande och finner att kommunstyrelsen avslår det.

Ordförande ställer slutligen proposition på Samuel Estenlunds (KD) ändringsyrkande och finner att kommunstyrelsen avslår det.

Reservation
Ledamöterna i Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet reserverar sig till förmån för egna yrkanden.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2023/743

2024-01-12
Sanna Perlborn
+4641362036
sanna.perlborn@eslov.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse; Antagande av Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv och Energi- och klimatplan för Eslöv

Förslag till beslut

- Kommunledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att anta Miljöstrategi för Eslöv.
- Kommunledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att anta Naturplan för Eslöv, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige.
- Kommunledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att anta Miljöplan för Eslöv, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige.
- Kommunledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att anta Energi- och klimatplan för Eslöv, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige.
- Kommunledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att upphäva Naturmiljöprogram antaget av kommunfullmäktige i mars 2020, Miljöpolicy för Eslöv antagen av kommunfullmäktige juni 2018 och Eslövs miljömålsprogram antaget av kommunfullmäktige i april 2016, som styrande dokument i samband med antagande av Miljöstrategi för Eslöv.

Ärendebeskrivning

Miljö och Samhällsbyggnad har tagit fram en Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv och Energi- och klimatplan för Eslöv. I de tillhörande planerna beskrivs det arbete som ska leda fram till målen i Miljöstrategi för Eslöv. Miljöstrategin med tillhörande planer har under 2023 varit ute på remiss och reviderats utifrån inkomna synpunkter.

Syftet med framtagandet av miljöstrategin med tillhörande planer är att det nya miljöstyrsystemet ska vara enhetligt, koncist, enkelt att förstå och samla det arbete som bidrar till de nationella miljömålen och därmed till stora delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Eslöv är också en av Sveriges ekokommuner och har därmed visat på ambitionen om att vilja ta ansvar och bidra till en hållbar utveckling.

Beslutsunderlag
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut §197, 2023 Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer
- Miljöstrategi för Eslöv, med bilagorna 1, 2a och 2b
- Naturplan för Eslöv
- Miljöplan för Eslöv
- Energi- och klimatplan för Eslöv
- Samrådsredogörelse av inkomna svar på remiss i ärendet Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer
- Miljömålsprogram för Eslöv
- Eslövs miljöpolicy
- Naturmiljöprogram för Eslöv

Beredning
Under år 2022 påbörjades arbetet med att förenkla, effektivisera och utveckla kommunorganisationens miljöarbete. Arbetet innebär att en miljöstrategi med mål och indikationer har tagits fram där målen ska visa kommunorganisationens ambition och riktning inom miljöområdet och indikationerna ska visa på status samt behov av insatser. Till Miljöstrategin för Eslöv har tre tillhörande planer också tagits fram: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv samt Energi- och klimatplan för Eslöv. De tillhörande planerna har ett gemensamt upplägg där åtgärder, kostnader och ansvar tydliggörs. Miljöstrategin med tillhörande planer ska följas upp genom en gemensam process och organisation. Till miljöstrategin kopplas också den avfallsplan som tas fram i samarbete med kommunerna Höör och Hörby samt avfallsbolaget Mellanskånes Renhållningsaktiebolag (Merab). Avfallsplanen kommer delvis omfattas av samma uppföljningsprocess.

I framtagandet av miljöstrategin med tillhörande planer har en organisation med kommunens ledningsgrupp och andra nyckelpersoner inom organisationen varit delaktiga. I framtagandeprocessen har även Ebo, Merab och Kraftringen varit delaktiga. Under våren 2023 var Miljöstrategin för Eslöv ute på tjänstepersonremiss och under perioden juli-september 2023 skickades samtliga planer ut på remiss till kommunens nämnder, avdelningarna på Miljö och Samhällsbyggnad, Tillväxtavdelningen, bolagen Merab, Ebo, Kraftringen och VA SYD, samt Länsstyrelsen Skåne och kommunerna Höör och Hörby.

Inkomna synpunkter finns med i samrådsredogörelsen där Miljö och Samhällsbyggnad har bemött respektive synpunkt både genom återkoppling och i vilken utsträckning som synpunkten har föranlett till någon justering i planerna. Miljö och Samhällsbyggnad har i stor utsträckning tagit hänsyn till inkomna synpunkter och i de fall synpunkterna inte föranlett till någon justering i planerna motiveras det tydligt. Sammantaget är inkomna synpunkter generellt positiva till

Eslövs kommuns samlade miljöarbete som ryms inom miljöstrategin med tillhörande planer.

En del av de inkomna synpunkterna belyser att det kan innebära utmaningar med att flera mål och åtgärder inte är tidsatta, specificerade eller kvantifierade eftersom det kan göra det svårt att utläsa ambitionsnivån, vetskap kring när målet eller åtgärden är uppfylld samt hur mycket arbete och resurser som krävs. Kommunledningskontoret delar dessa synpunkter, samtidigt som det finns en stor förståelse för svårigheterna kring att fastställa precisa och mätbara åtgärder och mål. Miljö och Samhällsbyggnad besvarar ovanstående synpunkter med att målformuleringarna snarare ska visa en riktning än ett tydligt målsnöre och att målen är tillräckligt öppna för verksamhetens egna resurser och tillräckligt tydliga för att göra skillnad i önskad riktning vilket öppnar upp för flexibilitet.

Kommunledningskontoret bedömer, precis som Miljö och Samhällsbyggnad även själva nämner, att det kommer kräva ett stort ansvar och ställa höga krav på respektive förvaltning och/eller avdelning att utföra och prioritera bland åtgärderna. Inte minst kommer det ställa höga krav på samverkan inom och mellan förvaltningar. Samtidigt bedömer Kommunledningskontoret att ökad samverkan mellan och inom förvaltningar är fördelaktigt för ett mer enat och effektivare arbete kring miljöfrågor.

Kommunledningskontoret ser också positivt på förtydligandet kring uppföljningsarbetet och att resultatet av uppföljningen ska användas för att utveckla kommunorganisationens miljöarbete. I uppföljningsarbetet bedömer samtidigt Kommunledningskontoret att det ska finnas utrymme för att, vid behov, revidera åtgärder. Kommunledningskontoret ser positivt på att Miljö och Samhällsbyggnad i framtiden öppnar upp för möjligheten att involvera aktörer utanför kommunorganisationen till målen i miljöstrategin. Sammantaget är Kommunledningskontoret positiva till att kommunens miljöarbete blir mer enhetligt och samlat då det ger bättre förutsättningar för att arbeta mer långsiktigt och metodiskt med miljöfrågor inom hela organisationen.

När arbetet med att ta fram miljöstrategin med tillhörande planer inledes fanns ett flertal styrdokument för frågor kopplade till det nationella miljömålssystemet runt om i kommunorganisationen. Dokumenten var inte tydligt kopplade till, eller avgränsade mot, varandra och i flera fall uttalades olika mål och ställningstaganden i samma fråga i olika dokument. För att undvika dubbelstyrning föreslås att Naturmiljöprogrammet som antogs av kommunfullmäktige 2020, Miljömålsprogrammet som antogs av kommunfullmäktige 2016 samt Miljöpolicy för Eslöv som antogs av kommunfullmäktige 2018, upphävs som styrande dokument i samband med antagandet av Miljöstrategi för Eslöv. Eslövs kommuns Energi- och klimatplan 2.0, antagen av kommunfullmäktige 2015, gäller under perioden 2015-2020 och antas därmed vara upphävd.

Beslutet skickas till
Miljö och Samhällsbyggnad
Kommunstyrelsen
Kommunledningskontoret
Kommunfullmäktige

Eva Hallberg
Kommundirektör

Katarina Borgstrand
Tillväxtchef

§ 197 **MOS 2023/78**

Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer

Beslut
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att anta Miljöstrategi för Eslöv till kommunfullmäktige
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunstyrelsen att anta Naturplan för Eslöv, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunstyrelsen att anta Miljöplan för Eslöv, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunstyrelsen att anta Energi- och klimatplan för Eslöv, under förutsättning att Miljöstrategi för Eslöv antas av kommunfullmäktige
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att upphäva Naturmiljöprogram antaget av kommunfullmäktige i mars 2020 och Eslövs miljömålsprogram antaget av kommunfullmäktige i april 2016, som styrande dokument i samband med antagande av Miljöstrategi för Eslöv

Ärendebeskrivning
Under 2022 påbörjades arbetet med att förenkla, effektivisera och utveckla kommunorganisationens miljöarbete och samordningen av det. Arbetet innebär att en miljöstrategi ska tas fram, med mål och indikatorer. Målen ska visa kommunorganisationens ambition och riktning inom miljöområdet och indikatorerna ska visa på status och behov av insatser.

Tre planer som ska koppla till miljöstrategin ska också tas fram: Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv och Energi- och klimatplan för Eslöv. I dessa tre planer beskrivs det arbete som ska leda fram till målen i miljöstrategin. Miljöstrategin med planerna ska följas upp i en gemensam process och ha en gemensam organisation. Planerna har ett gemensamt upplägg där åtgärder, kostnader och ansvar görs tydligt.

Till miljöstrategin kopplas också den avfallsplan som tas fram i samarbete med kommunerna Höör och Hörby samt avfallsbolaget Mellanskånes renhållningsaktiebolag (Merab). Den kommer delvis att omfattas av samma organisation och uppföljningsprocess.

Det nya miljöstyrsystemet ska vara enkelt att förstå, enhetligt, koncist, tydligt och samla det arbete som bidrar till de nationella miljömålen och därmed till stora delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

I framtagandet av systemet har en organisation med kommunens ledningsgrupp och andra nyckelpersoner inom organisationen varit delaktiga. En workshop med de tjänstepersoner som ingår i processorganisationen och kommunstyrelsens arbetsutskott genomfördes i juni 2022. Dialoger och workshops har genomförts med verksamheter som kommer att beröras av åtgärder i planerna och ledningsgrupper med flera har erbjudits och fått föredragningar om systemets upplägg och innehåll. Förutom kommunorganisationens förvaltningar har också bolagen ebo, Merab och Kraftringen varit delaktiga i arbetet med framtagandet.

Under våren 2023 var Miljöstrategi för Eslöv ute på tjänstepersonremiss inom kommunorganisationen och under perioden juli – september 2023 var Miljöstrategi för Eslöv, Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv och Energi- och klimatplan för Eslöv ute på remiss. Remissinstanser då var kommunens nämnder samt bolagen Merab, ebo, Kraftringen och VA SYD, Länsstyrelsen i Skåne och kommunerna Höör och Hörby.

Inkomna synpunkter från remissinstanserna finns med i samrådsredogörelsen där det också framgår vilka ändringar som gjorts med anledning av synpunkterna.

På Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens presidiemöte i november framkom synpunkter på skrivningar i Miljöplanen och Naturplanen. Dessa synpunkter har medfört förslag på ändringar som framgår av *Ändringsredogörelse efter miljö- och samhällsbyggnadsnämndens presidiemöte 2023-11-16.*

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse. Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer
Miljöstrategi för Eslöv
Miljöstrategi för Eslöv bilaga 2a
Miljöstrategi för Eslöv bilaga 2b
Miljöstrategi för Eslöv bilaga 2c
Naturplan för Eslöv
Miljöplan för Eslöv
Energi- och klimatplan för Eslöv
Samrådsredogörelse av inkomna svar på remiss i ärendet Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer
Ändringsredogörelse efter miljö- och samhällsbyggnadsnämndens presidiemöte 2023-11-16
Miljömålsprogram för Eslöv
Eslövs miljöpolicy

Beredning
1999 antogs de nationella miljömålen och det så kallade generationsmålet som är ett övergripande mål som inriktar den svenska miljöpolitiken och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Generationsmålets sju strecksatser förtydligar målets innebörd och visar vad miljöpolitiken ska fokusera på, nämligen att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

När miljömålen kom riktades en uppmaning till samhällets alla aktörer om att bidra aktivt till dem. Kommunerna har varit viktiga aktörer i arbetet med miljömålen under hela perioden de har varit aktuella. När de globala hållbarhetsmålen kom 2015 bestämdes att det nationella miljömålssystemet ska utgöra Sveriges bidrag till den ekologiska hållbarhetsdimensionen i Agenda 2030.

Eslöv är en av Sveriges ekokommuner och har därmed visat på ambitionen om att vilja ta ansvar för att bidra till en hållbar utveckling.

Enligt Lag om kommunal energiplanering ska varje kommun ha en energiplan. Det förslag på Energi- och klimatplan för Eslöv som har tagits fram bedöms utgöra en sådan plan i lagens mening, samtidigt som den också bidrar till det nationella miljömålssystemet.

När arbetet med att ta fram miljöstrategin med tillhörande planer startade upp fanns ett flertal styrdokument för frågor kopplade till det nationella miljömålssystemet runt om i kommunorganisationen. Dokumenten var inte tydligt kopplade till, eller avgränsade mot, varandra och i flera fall uttalades olika mål och ställningstaganden i samma fråga i olika dokument.

För att skapa den tydlighet och den förenklade organisation som önskas har arbetet med att ta fram en sjö- och vattendragsplan inom paraplyorganisationen Eslövs vatten (samverkan mellan Eslövs kommun och VA SYD angående tekniska vattenfrågor) stoppats. Frågorna som skulle inrymmas i den ligger nu istället i Miljöstrategi för Eslöv och i Naturplan för Eslöv. Det innebär att allt arbete som rör natur och biologisk mångfald finns samlat, oavsett om det handlar om land- eller vattenmiljöer.

Uttalade miljöambitioner i lokalförsörjningsplanen och i riktlinjer för inköp och upphandling kommer att tas bort. Istället ska hänvisningar därifrån göras till miljöstrategin och planerna till den. Det innebär att en större del av kommunorganisationens miljöarbete kommer att inrymmas i ett gemensamt system som följs upp, utvärderas och presenteras gemensamt.

För att undvika dubbelstyrning (att en fråga styrs från flera håll) föreslås att det naturmiljöprogram som antogs av kommunfullmäktige 2020 ska upphävas som styrande dokument i samband med att Miljöstrategi för Eslöv antas. Materialet har omarbetats och, tillsammans med det gedigna

underlagsmaterial som togs fram i samband med arbetet med att ta fram en sjö- och vattendragsplan, utgör nu kunskapsunderlag till Miljöstrategi för Eslöv och ligger som bilagor till den.

Eslövs miljömålsprogram, antaget av kommunfullmäktige 2016, och Miljöpolicy för Eslöv, antaget av kommunfullmäktige juni 2018, föreslås upphävas i samband med antagandet av Miljöstrategi för Eslöv. Miljöstrategin bedöms kunna ersätta dem som styrande dokument på ett fullgott sätt. Eslövs kommuns Energi- och klimatplan 2.0, antagen av kommunfullmäktige april 2015 gäller under perioden 2015 – 2020 och antas därmed vara upphävd.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

ESLÖVS KOMMUN

MILJÖSTRATEGI FÖR ESLÖV

Miljöstrategi för Eslöv ska bidra till att skapa en hållbar utveckling. Miljöstrategin gäller för kommunens förvaltningar och för de kommunala bolagen ebo och Merab.

Dokumentet är antaget av [antagande organ] den [åååå-mm-dd]. Det riktar sig till [målgrupp/er]. Ses över för revidering senast [mån, år]. Kontaktperson: [funktion, enhet].

Innehåll

Bakgrund och syfte **4**

Ansvar och förväntningar **4**

Från mål, genom prioriteringar, till resultat **5**

Kopplingar **5**

Styrmedel **6**

Ansvar 6

Utveckling av befintliga processer 6

Kommunikation 6

Utbildning 6

Samverkan 6

Stöttning och samordning 6

Lagstiftning och myndighetsutövning 7

Morötter och piskor 7

Uppföljning och redovisning av resultat 7

Organisation **7**

Kommunfullmäktige 7

Styrgrupp 7

Intern referensgrupp 7

Samordnare 8

Uppföljning 8

Målen **9**

1. Rik natur i Eslöv 9

2. Ren miljö i Eslöv 12

3. Begränsad klimatpåverkan i Eslöv 15

Framtagandeprocess 17

Hänvisningar 18

Bilaga 1 – Indikatorer 20

Indikatorer Rik natur i Eslöv 20

Indikatorer Ren miljö i Eslöv 20

Indikatorer Begränsad klimatpåverkan i Eslöv 21

Bilaga 2a

Bilaga 2b

Bilaga 2c

Bakgrund och syfte

Miljöstrategi för Eslöv visar riktningen för miljöarbetet och den miljöförändring som Eslövs kommunorganisation vill se framåt. Miljöstrategin samlar och presenterar den politiska viljan med kommunorganisationens miljöarbete och utgör ramen för det arbete som bedrivs och som bidrar till de nationella miljömålen och därmed till stora delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Till miljöstrategin kopplas ett antal planer och tillsammans utgör de den strategiska miljöstyrningen av Eslövs kommunorganisation.

Miljöstrategin och planerna kopplade till den ska generera miljönytta för dem som bor och verkar i Eslövs kommun, men också för naturen och de ännu ofödda.

Miljöstrategin innehåller mål, beskrivningar av metoder och arbetssätt som kan användas för att nå fram till målen, samt indikatorer (bilaga 1) som ska mäta status och visa på behov av åtgärder.

I miljöstrategin finns inga utdelade ansvar eller beskrivna resursbehov. Det kommer att finnas i de planer som ska kopplas till miljöstrategin. Miljöstrategin inkluderar alla verksamheter inom Eslövs kommunorganisation som uppmanas till att bidra till måluppfyllnad.

Planerna som har en direkt koppling till miljöstrategin är: *Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv, Energi- och klimatplan för Eslöv* och *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby.* I dem finns åtgärder som bidrar till att målen i miljöstrategin nås.

Ansvar och förväntningar

Det finns ett tydligt uttalat och utdelat ansvar från riksdagen till kommunerna om att arbeta aktivt för att bidra till det nationella miljömålsarbetet och därmed till stora delar av Agenda 2030. Det finns också höga förväntningar på kommunorganisationens miljöarbete från andra aktörer, såsom allmänheten och det lokala näringslivet.

Eslövs kommun ska ta ansvar och leva upp till förväntningar från riksdag, regering och statliga myndigheter kopplade till det nationella miljömålssystemet, samt till de förväntningar på kommunorganisationens miljöarbete som finns hos näringsliv, andra organisationer och medborgare.

De åtgärderna i *TILLSAMMANS FÖR ETT HÅLLBART SKÅNE - Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022–2025* där kommunerna har tilldelats ansvar, ska lyftas in i planer kopplade till miljöstrategin i de fall de anses möjligt, prioriterat och befogat.

Enligt Eslövs kommuns reglemente är det Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden som ansvarar för samordningen av kommunens miljöstrategiska arbete.

Från mål, genom prioriteringar, till resultat

Miljöstyrningen i Eslövs kommun bygger på en röd tråd från de mål som presenteras här i miljöstrategin, genom identifierade behov och prioriterade åtgärder i de planer som finns kopplade till miljöstrategin, till uppföljning, analys, presentation av resultat och fortsatt utveckling av miljöarbetet inom kommunorganisationen.

Kopplingar

Miljöstrategi för Eslöv kopplar till Agenda 2030, de 16 nationella miljömålen, de regionala miljömålen, regionala åtgärdsprogram och strategier, den nationella livsmedelsstrategin och lagstiftning inom området samt till kommunorganisationens budget och översiktsplan för Eslöv.

Till miljöstrategin kopplas *Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv, Energi- och klimatplan för Eslöv.* Dessa har i sin tur kopplingar till andra styrsystem, till exempel *Riktlinjer för inköp och upphandling, Lokalförsörjningsplan för Eslöv, Riktlinjer för markanvisning, vattenrådens åtgärdsplaner* och *Trafikstrategi- och trafikplan för Eslöv.*

Till miljöstrategin kopplas också *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023–2026* som innehåller mål och åtgärder enligt krav i miljöbalken och avfallsförordningen.

Även kommande grönplan och vattentjänstplan kommer att ha kopplingar till miljöstrategin.

Styrmedel

Styrmedel är de strategiska verktyg som kan användas för att styra i rätt riktning mot målen. Här beskrivs några av dem.

Ansvar

Alla verksamheter har ansvar för att bidra till målen. Målformuleringarna är öppna och ger utrymme för flexibilitet. Det ställer höga krav på verksamheterna att själva hitta sina respektive möjligheter att arbeta i miljöstrategins utpekade riktning. I planerna kopplade till miljöstrategin beskrivs ansvar för olika specifika åtgärder och vilka resurser de kräver.

Utveckling av befintliga processer

Miljöarbetet ska arbetas in i kommunorganisationens befintliga processer, såsom upphandling, inköp, fysisk planering, exploatering, skötsel, avtal, näringslivssamverkan, rådgivning, drift och måltidsverksamhet, kommunikation med mera.

Kommunikation

Arbetet med miljöstrategin ska genom kommunikation göras känt internt och externt. Det ska finnas en kommunikationsplan med identifierade målgrupper, kanaler och aktiviteter. Kommunikationen ska göra miljöarbetet känt och förståeligt. Kommunorganisationens miljöarbete ska utgöra en positiv del i bilden av Eslöv.

Utbildning

Utbildning av förtroendevalda och anställda ska säkerställa att organisationen har förståelse för och insyn i kommunorganisationens miljöarbete.

Miljöstrategin ska kunna vara ett verktyg för att utveckla miljöpedagogiken inom de pedagogiska verksamheterna. Den ska också ge stöd för kompetensutveckling inom miljöområdet mot allmänhet, föreningar, företag och andra organisationer.

Samverkan

Kommunorganisationen ska vara öppen för samverkan med andra aktörer för att ge större kraft åt, få in mer kompetens och resurser till, och nå bättre resultat av miljöarbetet.

Stöttning och samordning

Miljöstrategin och organisationen kring den ska stötta och samordna kommunorganisationens miljöarbete i miljöstrategins utpekade riktning.

Lagstiftning och myndighetsutövning
Mycket miljöarbete är tvingande genom lag och myndighetsutövning. Vissa delar av Eslövs kommunorganisations verksamhet omfattas av tillsyn enligt miljöbalken. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden utövar tillsyn enligt miljöbalken på verksamhetsutövare i kommunen. Tillsynen styrs av nämndens behovsutredning och verksamhetsplan.

Morötter och piskor
Bra miljöarbete ska uppmuntras och uppmärksammas och verksamhet/aktiviteter som går emot miljöstrategins utpekade riktning ska göras krångligt och obekvämt. Ett exempel på morot är kommunorganisationens interna vandringspris (se miljöplanens åtgärd 1.9) och ett exempel på piska är klimatväxling (se energi- och klimatplanens åtgärd 1.3).

Uppföljning och redovisning av resultat
En viktig del i miljöstrategins genomförande är uppföljning. Årligen ska arbetet i planerna kopplade till miljöstrategin följas upp, liksom de indikatorer som finns i bilaga 1. Uppföljningen ska analyseras och redovisas internt och externt. Resultatet av uppföljningen ska användas till att utveckla kommunorganisationens miljöarbete.

Organisation

Kommunfullmäktige
Kommunfullmäktige antar *Miljöstrategi för Eslöv* som ska revideras varje mandatperiod. Målen är inte tidsatta.

Styrgrupp
Miljöstrategins styrgrupp utgörs av kommundirektörens ledningsgrupp. Styrgruppen ska hållas uppdaterad om arbetet med miljöstrategin och planerna kopplade till den.

Intern referensgrupp
Miljöstrategin har en intern referensgrupp bestående av representanter från kommunorganisationens verksamheter samt från bolagen ebo och Merab. Även bolagen VA SYD och Kraftringen erbjuds att vara med i gruppen. Arbetet i planerna följs upp, sammanställs och analyseras av referensgruppen. Resultaten redovisas årligen externt och internt.

Samordnare

Kommunens miljöstrateg samordnar arbetet med miljöstrategin och planerna kopplade till den tillsammans med naturplanens samordnare och energi- och klimatplanens samordnare.

Uppföljning

Den årliga uppföljningen ska bidra till att utveckla kommunorganisationens miljöarbete.

Samordnaren samordnar uppföljningen som består av insamling av fakta till indikatorer, uppföljningen av åtgärder i planerna kopplade till miljöstrategin och sammanställning av annat arbete som gjorts inom kommunorganisationen som bidrar till målen i miljöstrategin.

Målen

1. Rik natur i Eslöv

Naturen och den biologiska mångfalden i Eslövs kommun ska skyddas, bevaras och utvecklas.

Målet innebär att Eslövs kommunorganisation ska arbeta aktivt för att:

1.1 Andelen skyddad natur ska öka

Fakta

Förlust och fragmentering av livsmiljöer är ett av de största hoten för våra inhemska arter och ekosystem. Att skydda och restaurera kvarvarande naturmiljöer samt utveckla nya natur- och grönområden är därför viktiga åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden.

Som skyddad natur räknas natur med någon form av områdesskydd enligt miljöbalken såsom exempelvis nationalparker, naturreservat, natura 2000-områden, biotopskyddsområden. Ett områdesskydd innebär inte automatiskt att naturen inte kan fortsätta att användas för exempelvis skogsbruk eller rekreation. I vissa fall kan andra metoder, exempelvis markägaravtal, användas för att till exempel säkra tillgång till natur värdefull för rekreation.

Nuläge och väg framåt

I Eslövs kommun är 0,3 procent av ytan skyddad som naturreservat. Det är en mycket låg siffra, även med hänsyn tagen till att kommunen till 70 procent består av jordbruksmark. Målet inom EU är att 30 procent av ytan ska ha ett lagligt skydd till 2030. I Sverige ligger siffran idag på nästan 15 procent.

Eslövs kommunorganisation ska arbeta för att mer natur i kommunen ska omfattas av någon form av områdesskydd enligt miljöbalken. Områden med höga naturvärden, områden av betydelse för bevarande av biologisk mångfald samt naturområden viktiga för friluftslivet ska prioriteras. Detta för att säkerställa deras framtida bevarande och minimera risken att de tas i anspråk för exploatering på lokal, regional och nationell nivå, nu och i framtiden. Inledningsvis bör fokus ligga på att skydda värdefulla naturområden på kommunal mark samt tätortsnära områden i enlighet med det regionala programmet *Skydd av tätortsnära natur.*

1.2 Den biologiska mångfalden ska bevaras och utvecklas

Fakta

Den biologiska mångfalden behöver inte bara bevaras, den behöver också utvecklas, utökas och förbättras. Stabila och robusta ekosystem behövs för att vi ska få tillgång till dessa gratis-tjänster och de är beroende av biologisk mångfald.

Ekosystemtjänster är de tjänster vi människor får av naturen såsom ren luft, rent vatten, mat, råvaror, rekreation och hälsa. Ekosystemtjänster är också förmåga att ta hand om vatten vid till exempel ihållande regn och att ge svalka vid värmeböljor.

Den natur som dominerar i Eslövs kommun med hävdade ängs- och betesmarker är hotad i och med att sådana marker växer igen i hög grad. De ansvarsarter som tilldelats Eslövs är knutna till den naturtypen. I kommunen finns inte mycket tillgänglig skog men de senaste åren har kommunorganisationen köpt in tätortsnära skog med höga natur- och rekreationsvärden.

Kommunorganisationens verksamhet ska bidra till att den biologiska mångfalden ökar.

Mer om hoten mot biologisk mångfald, ekosystetjänster, lagstiftning kopplad till naturvård och fakta om naturen i Eslövs kommun finns i bilaga *1a, Naturmiljö i Eslövs kommun – kunskapsunderlag.*

Nuläge och väg framåt
I Eslöv finns behov av att utveckla naturvårdsarbetet. Under många år har skötsel och underhåll av naturområden blivit eftersatt. Det finns utvecklingspotential för skötsel av den kommunägda marken och för den fysiska planeringen och exploateringen. Eslövs kommunorganisation äger cirka fyra procent av marken (varav 171 hektar utgörs av naturmark) inom kommunen som till 70 procent består av odlingsmark.

Naturvårdsarbetet ska utvecklas. Inom kommunorganisationens verksamhetsområden såsom exempelvis fysisk planering, exploatering och skötsel, ska arbetet med att skydda, värna och utveckla den biologiska mångfalden utvecklas vidare. Samverkan och dialog med andra aktörer/markägare ska utvecklas för att bidra till målet.

Bilagorna 1 och 2 utgör kunskapsunderlag till miljöstrategin. I dem finns fakta om naturen och naturvärdena i Eslövs kommun. Dessa kunskapsunderlag ska användas som stöd i kommunorganisationens miljö- och naturvårdsarbete, planarbete och annat strategiskt arbete.

1.3 Våra vattenförekomster ska uppnå God ekologisk- och kemisk status

Fakta

Alla ekosystem och alla ekosystemtjänster är beroende av rent vatten. Inom EU styr *EU:s ramdirektiv för vatten* (vattendirektivet) vattenförvaltningen som ska säkerställa att vi ska ha tillräckligt mycket vatten av god kvalitet, både idag och imorgon. Det kräver mycket arbete och mycket samverkan. I Sverige är formen med vattenråd vanlig för att hantera vattenförvaltning. Vattenråd är organisationer där flera aktörer/organisationer samverkar för att få god status i vattendrag, sjöar och hav. Eslövs kommunorganisation är med i fyra vattenråd.

Nuläge och väg framåt

Eftersom Eslövs kommun domineras av jordbruksmark är eutrofiering (övergödning) ett stort problem i många av kommunens vattenförekomster. I många yt- och grundvatten finns rester av kemiska bekämpningsmedel och flera vattendrag är rätade och markerna utdikade vilket försämrar deras förmåga att bromsa, hålla och ta upp näring från vatten på väg ut i sjöar och hav. Rönne å och är reglerad vilket hindrar ett naturligt flöde och organismers möjlighet att röra sig naturligt mellan Ringsjön och havet.

Eslövs kommunorganisation ingår i Ringsjöns vattenråd, Kävlingeåns vattenråd, Saxån- Braåns vattenråd och Rönne å vattenråd, där recipientkontroll genomförs samordnat och där åtgärder genomförs för att förbättra åars, sjöars och havens ekologiska- och kemiska status.

VA SYD är VA-huvudman i kommunen. Det innebär bland annat att de ansvarar för dagvattenhantering i tätorterna samt spillvattenhantering och dricksvattendistribuering inom de verksamhetsområden som finns i kommunen.

Sydvatten AB processar råvatten och producerar dricksvatten till stora delar av Skånes befolkning. Verksamheten innebär att såväl Ringsjön som Vombsjön regleras, vilket påverkar vattenkvaliteten i såväl sjöarna som åarna Rönne å och Kävlingeån.

Samverkan/dialog med andra aktörer/markägare ska utvecklas och kommunorganisationen ska arbeta aktivt inom sina egna arbetsområden för att bidra till målet.

1.4 Sprida information om, och locka ut människor i, naturen

Fakta

En viktig ekosystemtjänst är naturrekreation som leder till bättre hälsa och välbefinnande. Inte minst efter pandemin har det blivit tydligt hur viktigt det är med tillgänglig natur. Att vistas i naturen är viktigt också för att förstå och värdesätta den. I Sverige ska arbetet med de tio nationella friluftslivsmålen bidra till ökad vistelse i naturen.

Nuläge och väg framåt

I kommunorganisationen pågår inget strategiskt friluftslivsarbete. I kommunen finns väldigt lite markerade leder, ingen tillgänglighetsanpassad natur och få angöringspunkter för friluftsliv.

Kommunorganisationen ska arbeta för att utveckla friluftslivet i kommunen.

2. Ren miljö i Eslöv

Eslövs kommun ska arbeta för ren och effektiv resursanvändning och vara en hållbar förebild.

Målet innebär att Eslövs kommunorganisation ska arbeta aktivt för att:

2.1 Vara en god miljö-förebild

Fakta

Kommuner är viktiga när det gäller att driva miljöarbete. De har stor rådighet, verkar inom flera olika områden och har kontakt med många människor och organisationer. I stort sett all verksamhet kan genomföras med mer eller mindre miljöhänsyn. Var ribban läggs avgörs av bland annat resurser, kompetens och ambition.

Den offentliga upphandlingen omfattar årligen över 700 miljarder kronor och är ett viktigt verktyg för att och styra utvecklingen av varor och tjänster mot mer hållbara lösningar. Genom att upphandla hållbart bidrar kommunorganisationen till att säkerställa den goda affären sett till hela livscykeln.

Livsmedelsproduktion är en viktig näring i Eslövs kommun, 70 procent av ytan utgör odlingsmark. Inhemsk livsmedelsproduktion är viktigt av många

anledningar och när det gäller livsmedelsproduktionen är det själva brukandet som ger den största miljöpåverkan.

Nuläge och väg framåt
Eslövs kommun är en av landets ekokommuner. *Sveriges ekokommuner* är en förening bestående av drygt hundra kommuner och regioner som vill verka som miljöförebilder och samverka för att utveckla det kommunala miljöarbetet.

Eslövs kommunorganisation ska göra skillnad genom att ta miljöhänsyn i alla delar av sin verksamhet. Genom att ta miljöansvar och verka som förebild när det gäller miljöfrågor ska organisationen påverka andra till att också göra bra miljöval. Det kan ske genom att till exempel ställa miljökrav i upphandlingar och arrendeavtal, att göra miljö-bra val när vi planerar, bygger och anlägger, att utveckla måltidsverksamheten med fokus på alla miljöaspekter kopplade till livsmedel och måltidsverksamhet i enlighet med den nationella livsmedelsstrategin, att arbeta med hållbara placeringar av pengar och genomföra arrangemang med stor miljöhänsyn.

2.2 Människor och miljö ska skyddas från exponering av farliga kemiska ämnen, med extra fokus på att skapa giftfria miljöer för barn och unga

Fakta
Farliga kemiska ämnen finns runtomkring oss i alla möjliga typer av produkter såsom byggmaterial, livsmedel, möbler och utrustning av olika slag. Farliga kemiska ämnen finns också i kemiska produkter såsom förbruknings- och underhållskemikalier och bekämpningsmedel.

I arbetet med att minska riskerna med exponering för farliga kemiska ämnen är barn och unga särskilt viktiga. Det beror bland annat på att barns kroppar inte är färdigutvecklade och att störningar i utvecklingen av exempelvis nervsystem, fortplantningsorgan och immunsystem kan få stora negativa konsekvenser. Forskare ser samband mellan exponering av farliga kemiska ämnen och bland annat koncentrationssvårigheter, lägre IQ, fetma, tidig pubertet, försämrad fertilitet, fosterskador, diabetes, cancer och andra sjukdomar.

Luftföroreningar är ett annat stort miljöproblem som påverkar människors hälsa negativt genom bland annat luftvägssjukdomar och hjärt- och kärlsjukdomar. 6 700 förtida dödsfall i Sverige beräknas orsakas av luftföroreningar varje år i Sverige (IVL Miljöinstitutet 2022). Trafik,

industriverksamhet, vedeldning och annan förbränning är några av de vanligaste källorna till luftföroreningar.

Nuläge och väg framåt
Det finns en stor utvecklingspotential när det gäller kemikaliefrågor, inte bara i Eslövs kommunorganisation utan i hela samhället. Frågorna är komplexa och ett systematiskt arbetssätt saknas inom flera områden. Kommunorganisationens arbete med det nationella miljömålet *Giftfri miljö* behöver utvecklas och systematiseras.

Eslövs kommunorganisation ska arbeta aktivt och systematiskt med miljöfrågor kopplade till kemiska ämnen och produkter. Fokus ska ligga på att skydda människor och miljö (med extra fokus på barn och unga) från farliga kemiska ämnen, på att fasa ut de mest miljö- och hälsofarliga kemiska ämnena och på processer med stora material- och kemikalieflöden.

När det gäller luftföroreningar i kommunen ligger halterna under gällande miljökvalitetsnormer för alla parametrar. Lokalt kan vedeldning och trafik orsaka höga halter av luftföroreningar under vissa perioder.

2.3 Kommunikation och samverkan
Fakta
Kommunikation är en viktig del i ett hållbart miljöarbete. Den enskildes förståelse för miljöfrågorna och för möjligheten att själv kunna bidra till förändring kan skapa engagemang och handling i rätt riktning. Kommunorganisationen har många kanaler och nätverk där miljöfrågor kan och ska lyftas och kommuniceras.

Nuläge och väg framåt
Det saknas idag ett strategiskt arbete kring kommunorganisationens miljökommunikation.

Genom kommunikation och samverkan ska kommunorganisationen arbeta för att lyfta och stötta miljöarbete i den egna verksamheten, andra organisationer, företag och föreningar.

Minskad nedskräpning, avfallsminimering och hållbar avfallshantering
Enligt miljöbalken och avfallsförordningen ska alla kommuner ha en avfallsplan. Eslövs kommun har en gemensam avfallsplan tillsammans med kommunerna Höör och Hörby samt avfallsbolaget Merab. Enligt regelverket ska en avfallsplan innehålla syfte, mål och åtgärder. Det innebär att mål kring frågorna minskad nedskräpning, avfallsminimering och hållbar

avfallshantering styrs av avfallsplanen och inte av miljöstrategin. Målen beskrivs här nedan, så som de beskrivs i den remissversion som varit ute under våren 2023 inför vidare process inför antagande i kommunfullmäktige.

Avfallsplanen kopplas till miljöstrategin och arbetet med den följs upp i samma process som miljöstrategin och de andra planerna som är kopplade till den.

Ur avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby samt Merab
Minskad nedskräpning
Nedskräpningen i kommunerna ska minska vilket förväntas bidra till ökad trygghet och trivsel. Minskad nedskräpning gör att mer material kan återvinnas och inte sprids i miljön.

Farliga ämnen ska inte spridas från nedlagda deponier.

Avfallsminimering
Mindre avfall ska uppstå. Upphandling och inköp, återvinning och återbruk samt minskat matsvinn är centrala områden att arbeta med för att förhindra att avfall uppstår.

Hållbar avfallshantering
Målet innebär att insamlade fraktioner ska bli fler och renare, att andelen brännbart avfall ska minska och att andelen återvinningsbart avfall ska öka. Målet innebär att steg tas uppför avfallstrappan.

3. Begränsad klimatpåverkan i Eslöv

Eslövs kommun ska bidra till att begränsa klimatpåverkan. Eslövs kommun ska bli en fossilbränslefri organisation och nettoutsläppen av växthusgaser ska minska i hela kommunen.

Målet innebär att Eslövs kommunorganisation ska arbeta aktivt för att:

3.1 Balansera och kompensera växthusgasutsläpp

Fakta
Klimatförändringarna är ett av de största hoten för människor och ekosystemen och redan nu märks effekterna av de kraftigt förhöjda halterna av växthusgaser i atmosfären.

Nuläge och framåt

För att bidra till ambitionen i Parisavtalet, EU:s gemensamma klimatarbete och den nationella klimatlagstiftningen ska Eslövs kommuns nettoutsläpp av växthusgaser minska. Med *Miljöstrategi för Eslöv* bidrar kommunorganisationen till *Klimat- och energistrategi för Skåne.*

Eslövs kommunorganisation ska minska sina direkta (de utsläpp vi själva orsakar i våra egna verksamheter, såsom exempelvis egna transporter och egen uppvärmning) och indirekta (exempelvis de utsläpp som uppstår när produkter och tjänster vi köper in framställs och utförs) växthusgasutsläpp samt kompensera och balansera de utsläpp som uppstår.

3.2 Bli fossilbränslefri

Fakta

Att fasa ut de fossila bränslena är en av de viktigaste åtgärderna för att nå målet om begränsad klimatpåverkan. Det sker främst genom att användningen av energi totalt sett minskar, genom att den energi som används är förnybar och att produktionen av den tar hänsyn till andra miljöaspekter.

Nuläge och väg framåt

Eslövs kommun har arbetat aktivt i flera år för att fasa ut fossila bränslen (inom el, uppvärmning, bränsle, resor och transporter) inom den egna verksamheten. Det arbetet ska fortsätta och utvecklas till att inkludera all energianvändning, även den indirekta.

Samverkan och dialog med andra aktörer ska utvecklas för att bidra till målet.

3.3 Minska effekt- och energianvändningen

Fakta

För att främja energihushållningen och begränsa klimatpåverkan behöver arbetet med att minska energianvändningen fortsätta. På nationell nivå finns målet om att Sverige ska år 2030 ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005.

Nuläge och framåt

Det finns stor utvecklingspotential när det gäller effekt- och energieffektivisering. Kortsiktiga energieffektiviseringsåtgärder inom fastighetsbeståndet har genomförts och pågår löpande. Framåt behövs mer omfattande och långsiktiga energieffektiviseringsåtgärder.

Eslövs kommunorganisation ska bli mer energieffektiv, bland annat genom att aktivt arbeta för att minska energianvändningen i fastighetsbeståndet med 15 procent (5 procents minskning 2024–2027 och 10 procents minskning 2028–2030) i jämförelse med år 2022.

3.4 Ökad förnybar energiproduktion

Fakta

Behovet av förnybar energi ökar kraftigt när den fossilbränsleframställda energin ska fasas ut. Det kommer att behövas många olika energislag, ny teknik och nya lösningar för att klara omställningen.

Nuläge och väg framåt

Inom Eslövs kommun produceras mycket förnybar energi i form av framförallt värme och el från kraftvärmeverket i Örtofta och el från vindkraftverk.

Eslövs kommunorganisation ska vara öppen för samverkan och ny teknik samt arbeta aktivt för ökad produktion av förnybar energi.
Kommunens översiktsplan är idag positiv till vindkraft men ska se till att också skapa förutsättningar för andra energislag.

3.5 Resa och transportera hållbart

Faktaruta

Resor och transporter står för en fjärdedel av Sveriges växthusgasutsläpp och bidrar till många andra miljöproblem såsom dålig luftkvalitet.

Nuläge och väg framåt

Andelen hållbara resor och transporter har ökat i antal inom Eslövs kommunorganisation men mer arbete med att främja hållbara resebeteenden inom organisationen behövs.

Eslövs kommunorganisation ska resa och transportera hållbart. Det vill säga fossilbränslefritt, energieffektivt och inte i onödan.

Framtagandeprocess

Miljöstrategi för Eslöv har tagits fram på uppdrag av Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Projektledningen har utförts av Miljö och

samhällsbyggnad – Stab och Miljö. Kommundirektörens ledningsgrupp har fungerat som referensgrupp.

Ledningsgrupper, berörda tjänstemän, nämnder och bolag har informerats information längs vägen genom möten, workshops och föredrag.

Under våren 2023 var miljöstrategin på intern tjänsteperson-remiss till alla förvaltningar och kommunala bolag.

Under perioden juli – september 2023 var *Miljöstrategi för Eslöv* tillsammans med *Naturplan för Eslöv, Miljöplan för Eslöv* och *Energi – och klimatplan för Eslöv* på remiss. Alla kommunens nämnder, bolagen ebo, Merab, VA SYD och Kraftringen, Länsstyrelsen i Skåne samt kommunerna Hörby och Höör var remissinstanser.

Bilaga 1 – Indikatorer

Denna bilaga innehåller de nyckeltal som ska användas för att mäta miljömålens status och behov av åtgärder. Indikatorerna följs upp årligen tillsammans med den uppföljning av planerna som är kopplad till miljöstrategin, det vill säga avfallsplanen, naturplanen, miljöplanen och energi- och klimatplanen.

Indikatorer Rik natur i Eslöv

Skydda natur

- Areal skyddad natur i Eslövs kommun
- Andel yta skyddad natur av den kommunägda naturmarken

Bevara natur

- Areal ängs- och betesmarkmark
- Areal stadsäng
- Areal betesmark
- Areal skogsmark

Vattenvårdsarbete

- Vattenförekomsternas statusklassning
- Redovisning av sammanfattad recipientkontroll, redovisning av vattenkvalitetshöjande åtgärder för varje vattenråd
- Volym bräddat avloppsvatten

Invasiva arter

- Redovisning förekomst av främmande invasiva arter (baserat på inrapporterade förekomster i kommunens egen rapporteringstjänst samt i Artportalen, och effekt av bekämpning).

Friluftsliv

- Sträcka utmarkerade cykel- och vandringsleder

Indikatorer Ren miljö i Eslöv

Vara en god miljöförebild

- Andel ekologiskt odlade livsmedel
- CO2-ekvivalenter/kg livsmedel
- Andel ekologiskt odlad kommunägd mark
- Andel ekologiskt odlad mark i kommunen

- Vattenförbrukning per invånare
- Vattenförbrukning kommunorganisationen

Skydda människor och miljö för exponering av farliga kemiska ämnen, med extra fokus på att skapa giftfria miljöer för barn och unga

- Användning av bekämpningsmedel för skötsel av kommunens mark
- Förekomst av bekämpningsmedelsrester vid aktuella provpunkter

Minskad nedskräpning, avfallsminimering och hållbar avfallshantering

- Skräpmätningsindex
- Antal inkomna klagomål som rör nedskräpning
- Andel nedlagda deponier med åtgärdsplaner
- Andel genomförda åtgärdsplaner för nedlagda deponier
- Mäta lämpliga budgetposter som speglar ökade livslängder, minskad förbrukning, återbruk och avfallsminimering
- Mängd återtag av vissa produktslag
- Livslängd på vissa produktslag
- Mängd hushållsavfall
- Mängd brännbart avfall per person
- Total mängd insamlat brännbart avfall
- Kostnader för förbränning av avfall
- Fraktioners renhet
- Andel rötbart matavfall av det insamlade matavfallet
- Volym producerad biogas

Indikatorer Begränsad klimatpåverkan i Eslöv

Balanserade växthusgasutsläpp

- Andel klimatkompenserade växthusgasutsläpp
- Växthusgasutsläpp utanför utsläppshandeln
- Växthusgasutsläpp från utsläppshandeln
- Växthusgasutsläpp från transporter

Fossilbränslefritt

- Andel fossilbränsleanvändning inom el, uppvärmning, drivmedel, transporter och resor

Minska effekt- och energianvändningen

- Total energianvändning i kommunen
- Energianvändning i fastighetsbeståndet

Mer förnybar energiproduktion

- Andel solcellsanläggningar i kommunorganisationen
- Andel producerad förnybar energi inom kommunens geografiska område
- Andel använd förnybar energi inom kommunens geografiska område

Hållbara transporter och resor

- Antalet flygresor, alternativt sträcka för flygresor
- Antal körsträcka med privat bil i tjänst
- Antal laddpunkter i kommunorganisationen
- Antal laddpunkter inom kommunens geografiska område

Miljöstrategi för Eslöv bilaga 2a

Naturmiljö i Eslöv – kunskapsunderlag

ESLÖVS KOMMUN

Medverkande vid framtagandet
Anna-Carin Linusson, Birgitta Karlsson,
Susanne Hultman (kartframställning),
Annika Söderman, Erika Fjelkner

Kartor
Geodata har hämtats från följande myndigheter och sammanställts av personal på Miljö och Samhällsbyggnad.

Med upphovsrätt ©:
Lantmäteriet Geodatasamverkan, Sveriges geologiska undersökningar (SGU).

Öppen data (CCO):
Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Trafikverket, Havs- och Vattenmyndigheten, Vatteninformationssystem (VISS)

Foto
Eslövs kommun
Anna-Carin Linusson, Anna Nimander Pflanzl,
Annika Söderman, Birgitta Karlsson, Jonas Johansson, Lars-Erik Williams,
Marie Brandt, Örjan Fritz, Arne Thell, Föjers arkiv, Jens Rydell, Mikael
Larsson, pexels.com, pixabay.com

LOkala
NAturvårds
satsningen

INNEHÅLL

Naturvårdsarbete i Eslövs kommun ... 5
Bakgrund ... 5
Syfte ... 5
Områden med höga naturvärden ... 6

Biologisk mångfald
och ekosystemtjänster ... 7

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster ... 8
Varför hotas den biologiska mångfalden? ... 9

Styrmedel ... 11
Internationella konventioner ... 11
Lagstiftning ... 11
Andra styrmedel ... 11
Agenda 2030 ... 11
Miljömål ... 12
Nationella Friluftslivsmål ... 12

Naturmiljö i Eslövs kommun ... 13
Klimat ... 13
Berggrund och jordarter ... 13
Markanvändning ... 14
Det skånska landsbygdsprogrammet ... 15
- Centrala mellanbygden ... 16
- Södra mellanbygden ... 16
- Lund- och Helsingborgsslätten ... 16
- Vombsjösänkan ... 16

Naturtyper ... 16
- Skogsmark ... 16
- Barrskog ... 17
- Ädellövskog ... 17
- Fuktlövskogar och sumpskogar ... 17
- Torrängar ... 18
- Friskängar ... 18
- Fuktängar ... 18
- Gräshed och rished ... 18
- Trädbärande betesmarker (hagmark) ... 18
- Åar och mindre vattendrag ... 19
- Våtmarker ... 19
- Åkermark och småbiotoper ... 19
- Åkerholmar, odlingsrösen och stengärden ... 19
- Alléer och pilevallar ... 20
- Småvatten och märgelgravar ... 20
- Vägkanter och banvallar ... 20
- Värdefulla grönområden i tätorter ... 20

Skyddad och annan värdefull natur i Eslövs kommun ... 22
Vattendirektivet ... 22
Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet ... 22
Artskyddsförordningen ... 22
Ramsarkonventionen ... 23
Natura 2000 ... 24
Riksintresse för naturvård (NM) ... 25
Områden skyddade enligt miljöbalken kapitel 7 ... 26
- Naturreservat ... 26
- Landskapsbildsskydd ... 26
- Naturminnen ... 27
- Biotopskyddsområde ... 27

Invasiva främmande arter ... 28
Rödlistade arter ... 28
Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper ... 29
Värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag ... 30
Kommunala ansvarsarter ... 30

Ordlista ... 33

Källor ... 36

Flitiga naturvårdare.

NATURVÅRDSARBETE I ESLÖVS KOMMUN

BAKGRUND

Varje kommun har ett stort ansvar för sitt lokala naturvårdsarbete, både inom fysisk planering och vid genomförandet av konkreta naturvårdsåtgärder. Ett led i detta ansvar är att upprätta ett naturvårdsprogram. Att skydda och förvalta naturen så att biologisk mångfald gynnas är grunden för naturvårdsarbetet. Landskapet har förändrats (exempelvis genom igenväxning och exploatering) och kunskapsläget har utvecklats sedan kommunens förra naturvårdsprogram togs fram 2007. Det är därför dags för en revidering. Områden med höga naturvärden har också ofta höga kultur- och friluftslivsvärden. Vi har därför valt att göra ett naturmiljöprogram där dessa tre områden innefattas. Tyngdpunkten i programmet ligger dock på naturen och dess värden.

SYFTE

Naturen i Eslöv - kunskapsunderlag är i första hand en samlad redovisning av naturvårdens intressen och ställningstaganden. I programmet redovisas områden med höga natur- och kulturvärden samt områden av intresse för friluftsliv.

OMRÅDEN MED HÖGA NATURVÄRDEN

Mer detaljerad information om landskapsobjekt och värdekärnor finns i den digitala kartan på Eslövs kommuns hemsida.

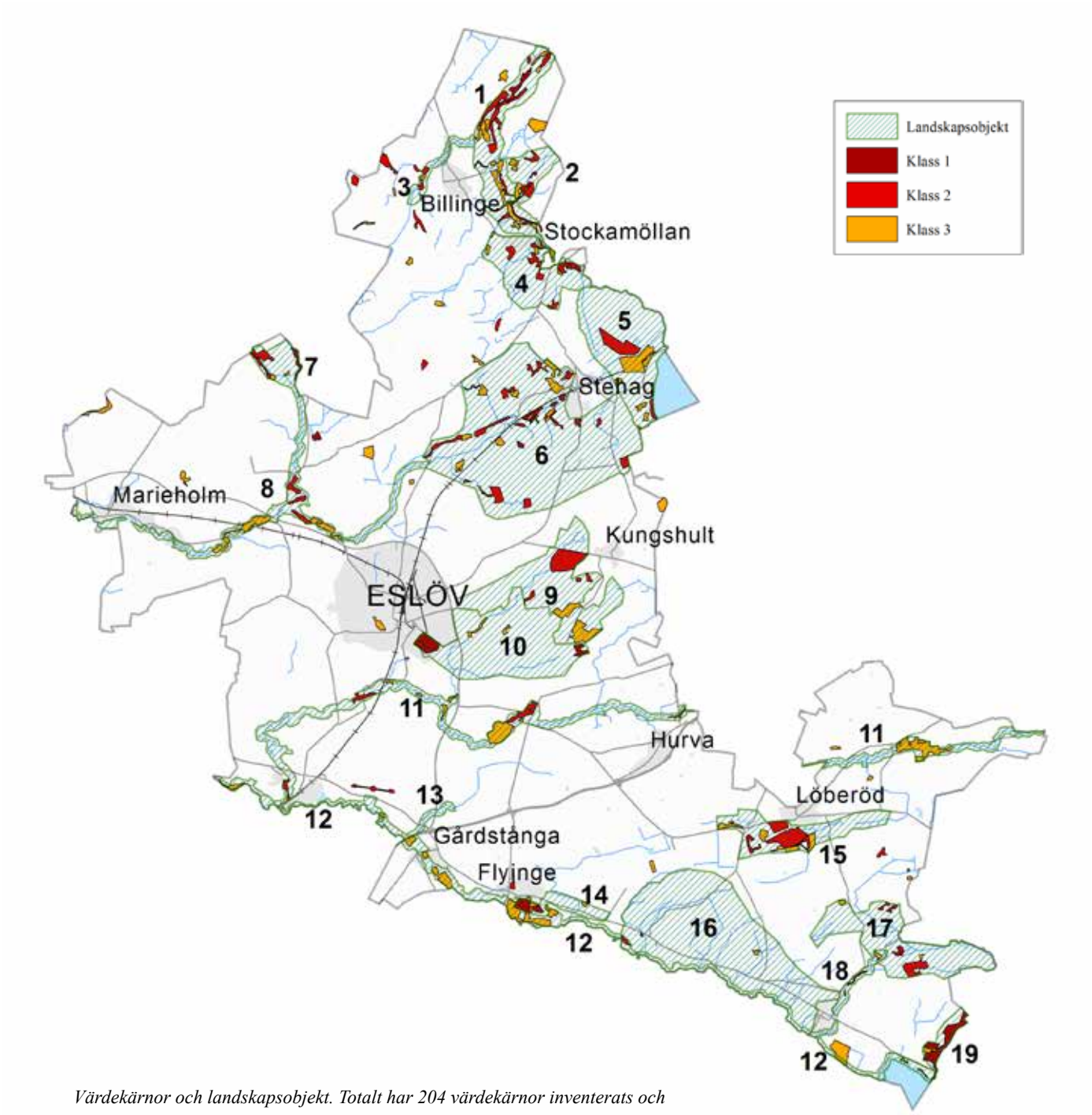

Värdekärnor och landskapsobjekt. Totalt har 204 värdekärnor inventerats och 19 landskapsobjekt har pekats ut.

BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER

Sverige undertecknade 1993 konventionen om biologisk mångfald som togs fram under Riokonferensen 1992. Vi har därmed, tillsammans med andra länder, förbundit oss att arbeta för bevarandet och utvecklandet av biologisk mångfald. Konventionen ratificerades samma år och har sedan införlivats i både miljöbalken och de nationella miljökvalitetsmålen där framför allt målen Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap samt Ett rikt växt- och djurliv siktar mot att bevara och utveckla biologisk mångfald Eslövs kommun har slagit fast att organisationen ska arbeta aktivt för att bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen, och därmed också stora delar av Agenda 2030 uppfylls.

Genom att på lokal nivå aktivt arbeta för att skydda, bevara och återställa natur bidrar kommunen till att skydda och bevara biologisk mångfald och därmed till att uppfylla de nationella miljökvalitetsmålen. Med begreppet biologisk mångfald menas variationsrikedomen bland alla levande organismer och livsmiljöer. Det är helt enkelt allt liv, i alla dess former, som existerar på jorden. Man brukar tala om biologisk mångfald på tre nivåer:

- mångfald inom arter (genetisk variation mellan individer och populationer av samma art)
- mångfald av arter (artdiversitet)
- mångfald av miljötyper (biotoper) och ekosystem.

Hög biologisk mångfald kan öka ett ekosystems förmåga att anpassa sig till miljöförändringar som till exempel torka. Ju fler arter det finns, desto större är chansen att någon av dem överle er förändringen och att viktiga ekosystemfunktioner då finns kvar.

Vissa av ekosystemens funktioner är så kallade ekosystemtjänster, som direkt gynnar oss människor genom att upprätthålla och förbättra våra livsvillkor och vårt välmående. Ekosystemtjänster kan delas in i olika grupper, beroende på vad de bidrar med:

- stödjande ekosystemtjänster: innefattar de grundläggande ekosystemfunktioner som är en förutsättning för de andra ekosystemtjänsterna, till exempel produktion av näringsrik jord, fotosyntes och cirkulation av näringsämnen och vatten
- reglerande ekosystemtjänster: omfattar ekosystemfunktioner som påverkar och reglerar miljöfaktorer, till exempel klimatreglering genom kolinlagring, rening av vatten och luft, nedbrytning av organiskt material och pollination
- försörjande ekosystemtjänster: inkluderar alla de varor som ekosystemen producerar och vi nyttjar, till exempel mat, vatten, medicin, fibrer och trä
- kulturella ekosystemtjänster: innefattar alla de mer ogripbara tjänster som ekosystem bidrar med, till exempel rekreation, ekoturism, inspiration, hälsa, kunskap och skönhet.

Eftersom biologiska processer är en förutsättning för livet på jorden, är bevarandet av biologisk mångfald en försäkring mot konsekvenserna av exempelvis miljökatastrofer i form av skogsbränder, översvämningar och torka. Någonstans finns en gräns för hur mycket den biologiska mångfalden kan utarmas utan att det medför allvarliga konsekvenser även för människan.

När biologisk mångfald går förlorad riskeras förlust eller försämring av ekosystemen och därmed ekosystemtjänsterna. Att bevara biologisk mångfald är därför nödvändigt för att bevara naturen för framtida generationer och säkerställa de livsnödvändiga tjänster som ekosystemen förser oss med, nu och i framtiden. Vi har även en moralisk skyldighet inför kommande generationer att använda jordens resurser på ett hållbart sätt, att göra insatser för att säkerställa biologisk mångfald och sluta utrota arter.

BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER

Sverige undertecknade 1993 konventionen om biologisk mångfald som togs fram under Riokonferensen 1992. Vi har därmed, tillsammans med andra länder, förbundit oss att arbeta för bevarandet och utvecklandet av biologisk mångfald. Konventionen ratificerades samma år och har sedan införlivats i både miljöbalken och de nationella miljökvalitetsmålen där framför allt målen *Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap* samt *Ett rikt växt- och djurliv* siktar mot att bevara och utveckla biologisk mångfald. Eslövs kommun har slagit fast att organisationen ska arbeta aktivt för att bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen, och därmed också stora delar av Agenda 2030 uppfylls.

Genom att på lokal nivå aktivt arbeta för att skydda, bevara och återställa natur bidrar kommunen till att skydda och bevara biologisk mångfald och därmed till att uppfylla de nationella miljökvalitetsmålen. Med begreppet biologisk mångfald menas variationsrikedomen bland alla levande organismer och livsmiljöer. Det är helt enkelt allt liv, i alla dess former, som existerar på jorden. Man brukar tala om biologisk mångfald på tre nivåer:

- mångfald inom arter (genetisk variation mellan individer och populationer av samma art)
- mångfald av arter (artdiversitet)
- mångfald av miljötyper (biotoper) och ekosystem.

Hög biologisk mångfald kan öka ett ekosystems förmåga att anpassa sig till miljöförändringar som till exempel torka. Ju fler arter det finns, desto större är chansen att någon av dem överlever förändringen och att viktiga ekosystemfunktioner då finns kvar.

Vissa av ekosystemens funktioner är så kallade ekosystemtjänster, som direkt gynnar oss människor genom att upprätthålla och förbättra våra livsvillkor och vårt välmående. Ekosystemtjänster kan delas in i olika grupper, beroende på vad de bidrar med:

- **stödjande ekosystemtjänster:** innefattar de grundläggande ekosystemfunktioner som är en förutsättning för de andra ekosystemtjänsterna, till exempel produktion av näringsrik jord, fotosyntes och cirkulation av näringsämnen och vatten
- **reglerande ekosystemtjänster:** omfattar ekosystemfunktioner som påverkar och reglerar miljöfaktorer, till exempel klimatreglering genom kolinlagring, rening av vatten och luft, nedbrytning av organiskt material och pollination
- **försörjande ekosystemtjänster:** inkluderar alla de varor som ekosystemen producerar och vi nyttjar, till exempel mat, vatten, medicin, fibrer och trä
- **kulturella ekosystemtjänster:** innefattar alla de mer ogripbara tjänster som ekosystem bidrar med, till exempel rekreation, ekoturism, inspiration, hälsa, kunskap och skönhet.

Eftersom biologiska processer är en förutsättning för livet på jorden, är bevarandet av biologisk mångfald en försäkring mot konsekvenserna av exempelvis miljökatastrofer i form av skogsbränder, översvämningar och torka. Någonstans finns en gräns för hur mycket den biologiska mångfalden kan utarmas utan att det medför allvarliga konsekvenser även för människan. När biologisk mångfald går

förlorad riskeras förlust eller försämring av ekosystemen och därmed ekosystemtjänsterna. Att bevara biologisk mångfald är därför nödvändigt för att bevara naturen för framtida generationer och säkerställa de livsnödvändiga tjänster som ekosystemen förser oss med, nu och i framtiden. Vi har även en moralisk skyldighet inför kommande generationer att använda jordens resurser på ett hållbart sätt, att göra insatser för att säkerställa biologisk mångfald och sluta utrota arter.

VARFÖR HOTAS DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN?

Vi förlorar arter hela tiden och biologisk mångfald minskar i snabb takt över hela världen. I den första globala rapporten om biologisk mångfald (IPBES, 2019) slås det fast att aldrig någonsin under mänsklighetens historia har biologisk mångfald minskat i så snabb takt som nu. Så mycket som en miljon av jordens växt- och djurarter hotas av utrotning inom de kommande decennierna. Var sjätte år lämnar EU:s medlemsländer in en statusrapport över sitt arbete med att motverka förlust av biologisk mångfald. Sveriges senaste rapport visar att tillståndet för arter och naturtyper i stort sett är fortsatt dåligt till följd av intensivt fiske och ensartat jord- och skogsbruk samt upphörd hävd (slåtter och bete) av biologiskt värdefulla gräsmarker. Där tillståndet trots allt har förbättrats beror det på åtgärder som till exempel att områden med höga naturvärden har skyddats. För att bevara biologisk mångfald och vända trender i naturen är det därför viktigt att åtgärdsarbetet fortsätter.

Förlust eller försämring av naturliga livsmiljöer

Att livsmiljön för djur, växter och svampar förstörs, minskar eller försämras anses vara det främsta hotet mot landbaserad biologisk mångfald. Detta beror framför allt på förändringar inom de stora areella näringarna jord- och skogsbruk samt expansion av urbana områden. Inom skogsbruket huggs äldre variationsrik skog ner, med direkt förlust av arter och ekosystem som följd, och ersätts med ensartad skogsplantering. Inom jordbruket har ändrad markanvändning resulterat i förlust av livsmiljöer genom att artrika ängs- och hagmarker antingen omvandlats till åker eller växt igen på grund av minskad hävd (slåtter och bete). Även små naturmiljöer som åkerholmar, åkerrenar, stengärden, småvatten och öppna diken har tagits bort för att effektivisera jordbruket. Naturliga livsmiljöer har försvunnit genom utdikning av våtmarker och sjöar, minskad förekomst av gamla träd och död ved, övergödning av mark och vatten samt användning av kemiska bekämpningsmedel.

I hav och sjöar förstörs och påverkas livsmiljön negativt genom muddring av bottnar, upptag av sand och grus och exempelvis bottentrålning som bedöms vara den största orsaken till minskningen av ryggradslösa djur i våra vatten. Tätorter som expanderar och förtätas är också ett ständigt hot mot naturmiljöer och biologisk mångfald eftersom arealen med naturliga livsmiljöer minskar.

Föroreningar

Förorening av naturen – det vill säga nedskräpning, nedsmutsning eller utsläpp av kemiska ämnen till luft, vatten och mark – har en stor negativ påverkan på den biologisk mångfalden och människans hälsa. Föroreningar kan påverka ekologiska processer så att ekosystemens sammansättning och arternas utbredning förändras. De orsakar även miljöproblem som försurning

och övergödning samt bidrar till klimatförändringarna.

Spridning av farliga kemiska ämnen är ett växande problem. Ämnen som är direkt giftiga, hormonstörande, cancerframkallande och som kan störa fortplantningsförmågan finns i dag överallt, även i naturen. Många av dessa ämnen är svårnedbrytbara och ackumuleras i näringskedjorna. Det innebär att koncentrationen ökar i näringskedjorna, och de högsta halterna av miljögifter hittar vi hos toppredatorerna, till exempel rovfiskar, rovfåglar och människor.

Mikroplast är ett annat föroreningshot. Små plastpartiklar som hamnar i miljön kan orsaka svält när de av misstag uppfattas som föda. De ackumuleras även i näringskedjorna. Plastpartiklarna innehåller dessutom ofta farliga kemiska ämnen som har förmågan att attrahera andra farliga ämnen och därmed gör därmed plastpartiklarna ännu giftigare.

Överexploatering av arter genom jakt och fiske

Överutnyttjandet av vilda arter genom ohållbar jakt och fiske är ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Historiskt sett har vi redan utrotat många arter på grund av för högt jakt- eller fisketryck och många fler riskerar att drabbas av samma öde. Utrotning eller minskning av toppredatorer – det vill säga rovdjur i toppen av näringskedjan som ofta är mål för jakt, till exempel varg, lo, björn, järv och rovfåglar – kan få kaskadeffekter längs hela näringskedjan och påverka hela ekosystem. I marina miljöer, där andelen hotade arter är högre än i någon annan livsmiljö, utgör ohållbart kommersiellt fiske (med för hårt fisketryck på kommersiella arter och stora bifångster samt bottentrålning) det enskilt största hotet.

Klimatförändring

Det finns en nära koppling mellan biologisk mångfald och klimat. Biologisk mångfald skapar jordens ekosystem och förändringar i naturliga ekosystem kan påverka klimatet. Förändring i klimatet som att mängden nederbörd förändras, haven värms upp och vattennivåer och temperatur stiger, kan i sin tur påverka den biologiska mångfalden. Klimatförändringen går nu så fort att ekosystem och arter inte hinner anpassa sig och många djur och växter riskerar att dö ut, såväl på land som i vatten. Man har redan noterat effekter på exempelvis växters och djurs reproduktion och utbredning, växtsäsongens längd och förekomst av skadeorganismer och sjukdomar. Klimatförändringen utgör därför ytterligare ett hot mot biologisk mångfald.

Fungerande ekosystem kan buffra klimatförändringen genom exempelvis fångst av näring, inlagring av kol eller genom produktion av bioenergi. Eftersom ekosystem med stor biologisk mångfald ofta har bättre förmåga att motstå eller anpassa sig till förändringar jämfört med art- och individfattiga ekosystem är bevarandet av biologisk mångfald av avgörande betydelse för både klimatförändringen i sig och effekterna av den.

Gul skunkkalla är en art som omfattas av EU-förordningen om främmande invasiva arter.

Invasiva främmande arter

Invasiva främmande arter räknas också som ett av de absolut största hoten mot biologisk mångfald. Arter räknas som invasiva när de, oftast med människans hjälp, har etablerat sig utanför sitt naturliga utbredningsområde och orsakar problem för den inhemska biologiska mångfalden. Invasiva främmande arter kan påverka den inhemska biologiska mångfalden negativt genom till exempel predation på inhemska djur och växter, förstörelse eller förändring av livsmiljöer, konkurrens om livsnödvändiga resurser eller introduktion av nya patogener och parasiter.

I takt med att vi människor blir fler och reser mer, ökar risken för att allt fler arter ska sprida sig utanför sitt naturliga utbredningsområde. Vi har också en ökad global handel där vi både medvetet och omedvetet flyttar arter mellan ekosystem. Arter sprids även exempelvis via fartygens ballastvatten, konstgjorda spridningskorridorer som till exempel kanaler eller från uppfödare och odlingar. Invasiva främmande arter kan orsaka stora skador på jord- och skogsbruk och ha negativa effekter på människors hälsa och ekonomi.

STYRMEDEL

INTERNATIONELLA KONVENTIONER

Sverige har antagit en rad internationella konventioner som rör skydd av miljön och hushållning med naturresurser. Här är några av dem:

- Våtmarkskonventionen (Ramsar) 1975; ratificierat av Sverige med Parisprotokollet 1986 och Reginaprotokollet 1994 (skydd av våtmarker av internationell betydelse, speciellt livsmiljöer för vattenlevande fåglar)
- Washingtonkonventionen eller Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) 1975 (reglerar den internationella handeln med utrotningshotade växt- och djurarter)
- Bonnkonventionen 1979 (skydd av djurarter som flyttar över landsgränser)
- Bernkonventionen 1979 (skydd av europeiska vilda växter och djur)
- Helsingforskonventionen 1992 (skydd av Östersjöns marina miljö)
- Konventionen om biologisk mångfald 1993 (konventionens mål är bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald samt rättvis fördelning av nyttan som uppstår vid användandet av genetiska resurser)
- Landskapskonventionen 2004; ratificierat av Sverige 2011 (syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap i Europa)
- Aichimålen 2010 (strategisk plan för bevarande av biologisk mångfald)
- Nagoyaprotokollet 2014 (reglerar tillträde till genetiska resurser och rättvis fördelning av vinster som kan uppstå vid användandet av dem)

(Angivet årtal syftar på det år då konventionen trädde i kraft.)

LAGSTIFTNING

Den viktigaste lagen som berör naturvården och naturvårdsintresset är miljöbalken (MB), som trädde i kraft 1999. För naturvårdens del gäller främst miljöbalkens allmänna hänsynsregler, grundläggande respektive särskilda bestämmelser för hushållning av mark- och vattenområden, skydd av naturen, vattenverksamhet, täkter och jordbruk. Även friluftslivets intressen tillvaratas i miljöbalken. Den viktigaste lagen som berör kulturminnesvården är kulturmiljölagen. Andra lagar är till exempel skogsvårdslagen och plan- och bygglagen (se bilaga Lagstiftning).

ANDRA STYRMEDEL

Andra styrmedel är civilrättsliga avtal, exempelvis naturvårdsavtal, eller olika stödformer finansierade av EU. Landsbygdsprogrammet 2014–2020 innehåller stöd för att utveckla landsbygden. Programmet finansieras både via EU:s jordbruksfond och genom nationell medfinansiering. Flera av stöden kan gynna den biologiska mångfalden, kulturmiljön och friluftslivet. Information om EU-stöd finns på Jordbruksverkets och Länsstyrelsen i Skånes hemsidor.

AGENDA 2030

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen har tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. För naturvårdsarbetet är det i första hand mål 14 Hav och marina resurser och mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald som gäller, men också mål tre God hälsa och välbefinnande och mål sex Rent vatten och sanitet.

MILJÖMÅL

Nationella miljökvalitetsmål

Det svenska miljömålssystemet består av ett Generationsmål, 16 miljökvalitetsmål och ett tjugotal etappmål. Generationsmålet innebär att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. För Sveriges miljöpolitik är generationsmålet vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. De kopplar till Agenda 2030 genom att på nationell nivå ta hand om den ekologiska dimensionen av de17 globala hållbarhetsmålen. De nationella miljökvalitetsmål som främst berör kommunens naturvårdsarbete är Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Ett hav i balans, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, En god bebyggd miljö, En giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Skånes åtgärdsprogram 2022-2025 - Tillsammans för ett hållbart Skåne

Länsstyrelsens roll i miljömålsarbetet är att samordna samt att följa upp hur miljöarbetet går. Länsstyrelsen i Skåne har antagit Skånska åtgärder för miljömålen, ett program bestående av 77 åtgärder som är centrala för arbetet med att nå miljökvalitetsmålen.

Miljöstrategi för Eslöv

I miljöstrategi för Eslöv presenteras de lokala miljömålen för Eslövs kommun. Målet *Rik natur i Eslöv* handlar om att skydda, värna och utveckla naturvärdena och den biologiska mångfalden i kommunen. I *Naturplan för Eslöv* beskrivs det arbete som ska bidra till målet,

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer anger gräns- och riktvärden gällande vilka nivåer för buller, luftföroreningar och vattenkvalitet som anses vara hälsosamt (MB 5 kapitel §§1–3).

NATIONELLA FRILUFTSLIVSMÅL

Regeringen har tagit fram tio friluftsmål. De beslutades 2012 utifrån propositionen Framtidens friluftsliv. Friluftsmålen följer samma struktur som miljökvalitetsmålen och gäller fram till 2020. Den första nationella uppföljningen var 2015. Under 2019 kommer det att genomföras en ny nationell uppföljning av målen, som för närvarande är:

- tillgänglig natur för alla
- starkt engagemang och samverkan
- allemansrätten
- tillgång till natur för friluftsliv
- attraktiv tätortsnära natur
- hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- skyddade områden som en resurs för friluftslivet
- ett rikt friluftsliv i skolan
- friluftsliv för god folkhälsa
- god kunskap om friluftslivet

NATURMILJÖ I ESLÖVS KOMMUN

KLIMAT

Skåne ligger inom den södra lövskogsregionen. Närheten till Atlanten och Golfströmmen ger Skåne ett oceaniskt klimat med milda vintrar. Årsmedelnederbörden ligger mellan 600 och 700 mm och årsmedeltemperaturen är 7,7 °C, uppmätt vid väderstation i Svalöv 1961–1990.

BERGGRUND OCH JORDARTER

Berg- och jordarter skapar förutsättningar för hur landskapet kan brukas. Berggrunden i sydvästra Skåne, sydväst om en ungefärlig linje Ängelholm–Ringsjön–Simrishamn, är uppbyggd av sedimentära bergarter. Om man bortser från fjällen och fjällranden, så upptar områden med sedimentberggrund endast några få procent av Sveriges yta. Dessa sedimentära bergarter är avsevärt yngre än det urberg, framför allt gnejser och graniter, som utgör den dominerande delen av Sveriges berggrund.

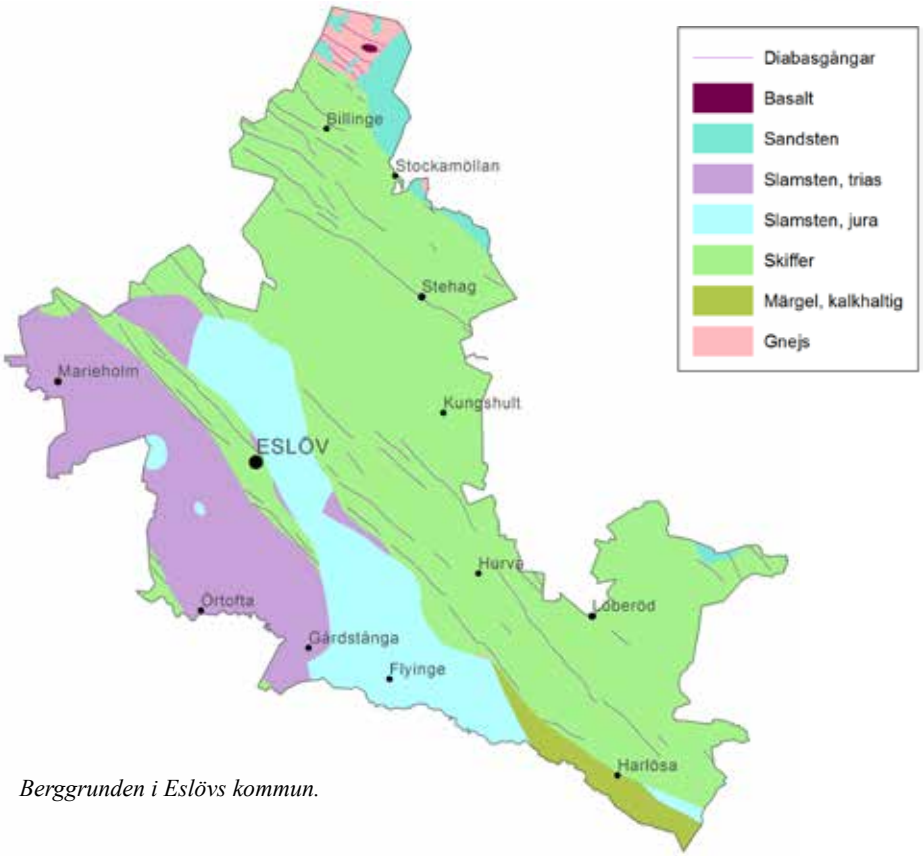

Berggrunden i Eslövs kommun.

Jordarterna i kommunen är av skiftande ursprung och mäktighet. Jordtäcket bildades av den senaste inlandsisen, för ungefär 14 000–12 000 år sedan, och består i huvudsak av moräner. I östra kommundelen dominerar morän med hög sten- och grushalt (nordostmorän), i västra finns i stället en moränlera som är kalkhaltig (sydvästmoränen).

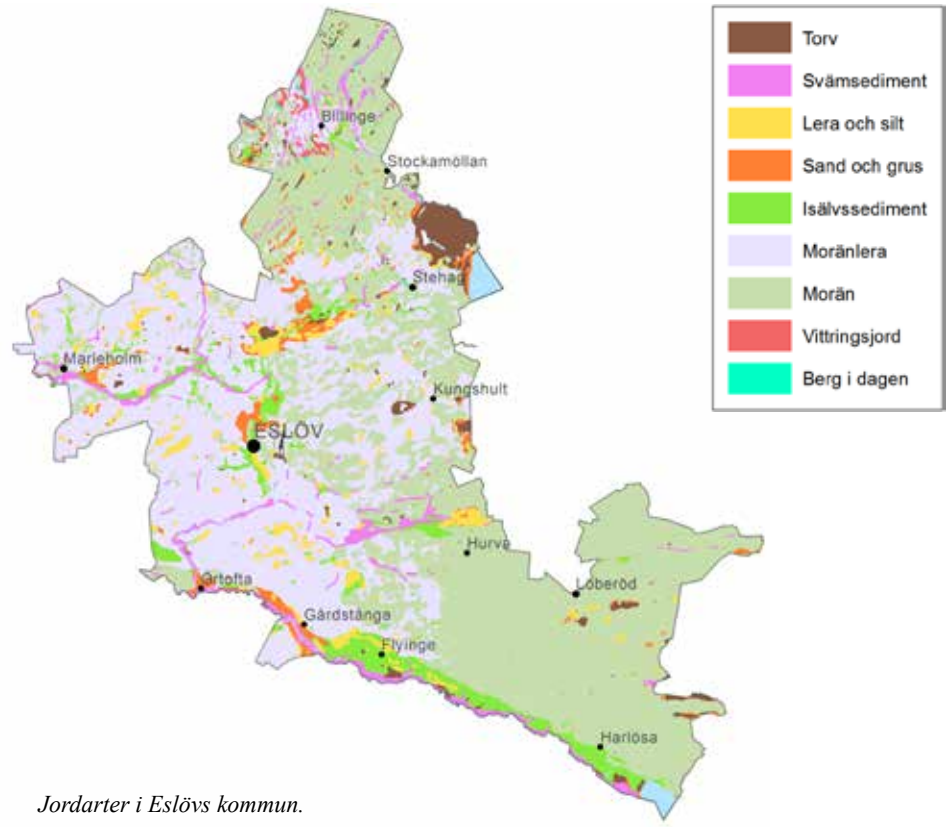

Jordarter i Eslövs kommun.

MARKANVÄNDNING

Eslövs kommun är en expansiv kommun. I oktober 2019 var invånarantalet 33 763 personer. Förutom huvudorten Eslöv finns elva större samhällen: Billinge, Stockamöllan, Stehag, Marieholm, Kungshult, Hurva, Löberöd, Örtofta/Väggarp, Gårdstånga, Flyinge och Harlösa. Angränsande kommuner är Höör och Hörby i öster, Lund i söder, Kävlinge i väster samt Svalöv och Klippan i norr.

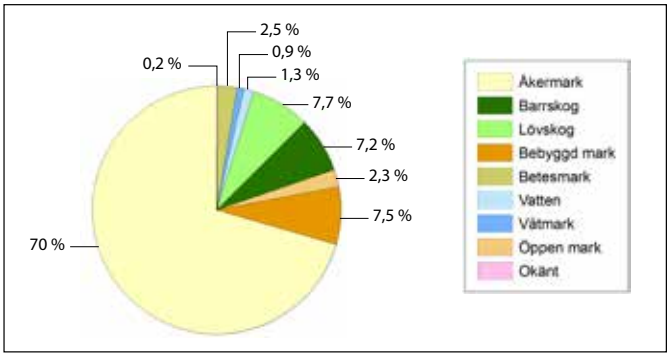

Markanvändning i kommunen (procent).

Eslövs kommuns totala areal är cirka 424 km^2. Åkermarken utgör den dominerande markanvändningen med cirka 70 procent. Övervägande delen av åkermarken är mycket bördig. Den bördigaste delen finns på slätten (figur 5). Här är åkermarken klassad från 8 till 10 (av 10 klasser). I två mindre områden, de sandiga markerna i söder vid Kävlingeån samt längst upp i norr är jordarna klassade som 5 eller lägre.

I kommunen finns fem större åar: Rönne å, Saxån, Braån, Kävlingeån och Bråån. Kommunen saknar i stort sett sjöar, endast mindre delar av Ringsjön och Vombsjön ingår.

DET SKÅNSKA LANDSBYGDSPROGRAMMET

Det skånska landsbygdsprogrammet är ett utvecklingsprogram som utgår från landskapet och delar in Skåne i 26 olika landskapstyper utifrån dess skiftande karaktär. Till grund för indelningen ligger landskapets naturliga förutsättningar, såsom berggrund, jordart och klimat. De naturliga förutsättningarna skapar grunden för hur landskapet kan brukas. Brukandet i sin tur resulterar i att skillnader mellan landskapen förstärks och kulturlandskapet ser olika ut. Eslövs kommun tillhör i programmet fyra olika landskapstyper: Centrala mellanbygden, Södra mellanbygden, Lunda- och Helsingborgsslätten samt Vombsjösänkan.

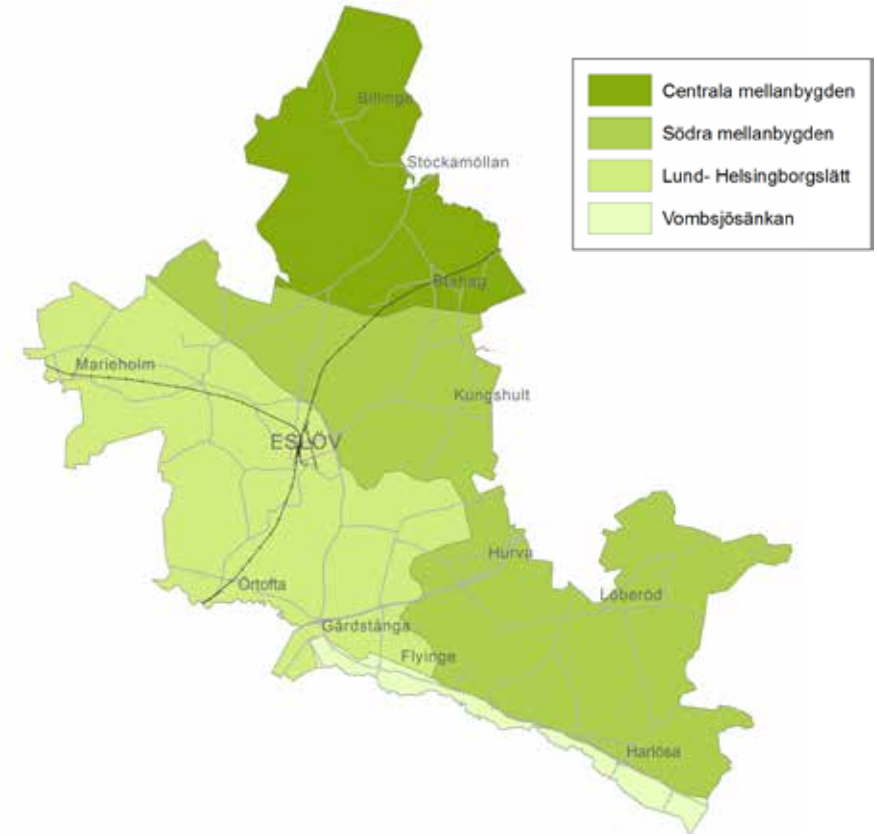

Landskapstyper i Eslövs kommun.

Centrala mellanbygden

Centrala mellanbygden omfattar kommunens norra delar. Terrängformerna i denna del ansluter närmast till sydsvenska höglandet. Från trakten av Billinge och norröver höjer sig kuperade, skogbevuxna högplatåer på båda sidor om Rönne å dalgång.

Mindre bördiga jordar medför att markanvändningen främst utgörs av skogs- och betesmarker. Skogen består främst av lövskog men inslaget av granskog är ibland stort. Al- och askskog förekommer i fuktigare partier. Den öppna marken domineras av betesmark men här finns också mindre arealer åkermark. Kring Rönne å är inslaget av betade strandängar betydande. De mest värdefulla våtmarkerna, naturliga relativt opåverkade mossar, förekommer här.

Södra mellanbygden

Södra mellanbygden upptar den största delen av kommunen. Landskapet är svagt kuperat och skiftar mellan åkermark, betesmarker och större eller mindre skogsdungar. Stengärdesgårdar och vegetationsridåer avgränsar åkrar och betesmarker och skapar ett varierat landskap. Skogen utgörs till stora delar av granskog som planterats på gamla fäladsmarker, men här finns också en del ädellövskog, främst kring Hjularöd och söder om Kungshult.

Betesmark med lång obruten hävd i södra mellanbygden vid Stehag.

Lund- och Helsingborgsslätten

Slätten omfattar kommunens västra och sydvästra delar. Här breder ett mjukt böljande slättlandskap ut sig. Bygden präglas av ett intensivt kulturpåverkat och uppodlat landskap. Avbrott i åkermarken utgörs, förutom av gårdar och mindre byar, framför allt av märgelgravar, alléer samt träd- och buskridåer längs vattendragen. Slättens jordar präglas av den kalkrika sydvästmoränen och är de bördigaste i kommunen. På grund av kraftig utdikning är arealen våtmarker försumbar. På senare år har dock en del våtmarker anlagts inom Kävlingeåns och Saxåns avrinningsområden.

Vombsjösänkan

Vombsjösänkan omfattar landskapet vid Kävlingeån. Landskapet är låglänt närmast ån men mot norr reser sig en höjdrygg. De sandiga markerna en bit upp i sluttningen odlas som åker medan områdena närmast ån mestadels används som betesmarker. Åkrarna delas upp av träd- och buskridåer som omger mindre vattendrag som mynnar i Kävlingeån. På flera ställen kan man se skålformade marker vilket tyder på att man tidigare har bedrivit grustäkt.

NATURTYPER

Skogsmark

Eslövs kommun ingår i den södra lövskogsregionen där den naturliga trädvegetationen domineras av ädla lövträd. Av kommunens totala yta utgör skogsmark ungefär 15 procent. De största sammanhängande skogsområdena finns i kommunens norra delar. Den mesta skogen är produktionsskog. Skogsområden med höga naturvärden, som exempelvis gamla grova och döda träd eller opåverkade skogsvåtmarker, är sällsynta. En inventering genomförd 2017 visar att ungefär 11 procent av skogsarealen i kommunen har höga naturvärden (klass 1–3). De hyser också en rik insektsfauna samt intressant lav- och svampflora med många rödlistade och hotade arter.

Barrskog

Barrskogarna utgörs av planterade granskogar. Tall förekommer endast i några mindre dungar, även de planterade. Större sammanhängande områden med granskog finns främst i kommunens norra och nordvästra delar. I Snärjet, Skarhults kronopark samt vid Hjularöd ligger granplanteringar insprängda i lövskogsområdena.

Ädellövskog

Sammanhängande områden med ädellövskog finns huvudsakligen i kommunens norra och nordvästra delar samt i den sydöstra delen. Trädskiktet domineras av bok och ek men här växer också avenbok, lind och lönn.

Fältskiktet i ädellövskogarna varierar från att vara mycket rikt med arter som ramslök, kirskål, gulplister, lungört och nunneört till att vara artfattigt med arter som harsyra, blåbär och krusbräken där marken är näringsfattig.

I Rönneådalens sluttningar samt i mindre ådalar som vid Farstorp, Hjularöd och Borstbäcken finns ädellövskogar med höga naturvärden. I Rönne å dalgång kan nämnas området kring gården Dalen och Bögerupsbranten vid Stockamöllan. I Rönne å dalgång finns även betade äldre skogar. De får en parklik karaktär i kontrast till de mer naturlika och vildvuxna partierna i rasbranterna. Betade skogar är mycket sällsynta och arealen riskerar att minska än mer.

Ädellövskog av bok vid Nya Värslätt.

Fuktlövskogar och sumpskogar

Fuktlövskogar eller sumpskogar ligger ofta inkilade i lågpunkter i större eller mindre lövskogsområden eller i närheten av vattendrag. De dominerande trädarterna är al (klibbal) och/eller ask. I buskskiktet finns huvudsakligen olika videarter. Fältskiktet är många gånger frodigt och högväxt. Vanliga arter är älgört, vänderot, brännässlor och kabbleka. I rikare sumpskogar kan man även se till exempel gullpudra. Med stigande ålder utcecklas socklar kring alarna. Fina exempel på sådana alkärr finns i naturreservatet Billingemölla men även på andra ställen i Rönne å omgivning. Ett annat exempel på fuktlövskog finns i Borstbäckens dalgång. Där dominerar ask i trädskiktet och fältskiktet är mycket rikt med bland annat lundviva.

Alsumpskog på Rönne å västra sida.

Gräsmark

Öppen gräsmark utgörs av ängs- och betesmarker men kan också förekomma tillfälligt som tidiga successionsstadier på andra platser, till exempel där öppen jord håller på att växa igen eller längs vägar och banvallar. Gräsmarker upptar cirka två procent av kommunens yta. Beroende på näringsinnehåll och fuktighet delas gräsmarkerna in i olika typer. De gräsmarker som har högst naturvärden är de som hävdats under lång tid och inte konstgödslats. Gräsmarkernas utbredning har genom åren minskat drastiskt.

Artrika ängar (det vill säga marker som sköts med slåtter) är mycket sällsynta i kommunen. Ett exempel på äng som fortfarande sköts med slåtter är Kastberga

äng. Artrikedomen har dock förändrats genom åren och idag är naturvärdena främst knutna till de stora grova träden och till det faktum att humlesugan,
en ansvarsart i Eslövs kommun, växer här.

Torräng i Flyinge. I förgrunden blommar fältarven

Torrängar

Torrängar finns framför allt i de sandiga områdena vid Flyinge. Torrängar som inte gödslats är mycket artrika. Några av de arter som är vanliga här är femfingerört, gråfibbla, blåmunkar, backsippa, backtimjan, fårsvingel, rödven, mandelblom, liten blåklocka och bergsyra. Torrängsflora kan man också hitta på banvallar och i vägkanter.

Eftersom det på torrängar finns gott om blommande arter är det också en betydelsefull livsmiljö för många insekter och fåglar.

Friskängar

Friskängar uppträder på näringsrik och väldränerad mark. Även friskängar som inte gödslats är artrika. De flesta friskängarna i kommunen förekommer på gammal åkermark eller är gödslade, vilket gör att vegetationen är trivial. Vanliga arter är smörblomma, vitklöver, ängssyra, maskros, ängsgröe och ängssvingel. Exempel på friskängar finns vid Ljusekullen och kring norra Hultseröd.

Fuktängar

Fuktängar förekommer på fuktiga och delvis översvämmade marker med högt grundvatten. Förr utnyttjades de huvudsakligen som slåttermarker och upptog stora arealer kring vattendragen. Idag betas de oftast. Betade fuktängar finns främst vid åarna Rönne å, Kävlingeån och Bråån. Vegetationen varierar eftersom flera av dem är påverkade av konstgödsel (och därför artfattig flora), medan andra har kvar mer av sin naturliga vegetation. Några typiska arter är tuvtåtel, rödsvingel, smörblomma, kärrtistel, älgört och revsmörblomma. På fuktängar med naturlig vegetation finns dessutom till exempel gökblomster, kabbleka, ängsbräsma, gåsört, sumpmåra, blåtåtel och kärrsälting.

Sandhed

Vid Kävlingeån i trakten kring Flyinge finns mindre områden med sandhed. Typiska arter är bland annat borsttåtel, fårsvingel, sandstarr, hedblomster, blåmunkar och nagelört. Även torrhedarna är artrika. Mellan växterna förekommer sandblottor som många värmeälskande insekter gillar.

Gräshed och rished

Gräshed finns på mager och torr mark. Om marken är mycket mager ökar inslaget av ris, främst ljung. Ofta växer här också enbuskar. Det är marker som har betats under lång tid och de är därför artrika. Bara ett fåtal av denna typ av betesmark finns kvar i kommunen. Exempel på arter som växer här är liten blåklocka, blodrot, gulmåra, svinrot, slåttergubbar, kattfot och femfingerört. Naturtypen finns på mindre områden i till exempel Abullahagen samt vid Bögerup och Stehag.

Trädbärande betesmarker (hagmark)

Trädbärande betesmarker förekommer på torr till fuktig mark och är en ovanlig

naturtyp i kommunen som man exempelvis kan se vid Hemmingsberga och Bosarps jär. Trädskiktet består oftast av ek och/eller al. Här växer också buskar som slån, hagtorn, hassel och sälg.

Åar och mindre vattendrag

Av kommunens större vattendrag är Kävlingeån, Bråån, Saxån och Braån i huvudsak slättåar, som mestadels lugnt flyter fram genom åkerlandskapet. I utloppet från Ringsjön rinner Rönne å genom ett öppet odlingslandskap. Landskapet ändrar karaktär efter en kort sträcka och övergår till att vara en skogsklädd, mer eller mindre djup dalgång.

I kommunen finns dessutom ett flertal bäckar. Nämnas kan Borstbäcken, Harlösabäcken, Slogstorpsbäcken, Rödabäck, Blekebäcken, Billabäcken och Kolebäcken.

Vattendragen är oftast påverkade av dikningsföretag, vilket innebär att delar av dem har rätats. Flera av de mindre vattendragen är rätade eller till och med rörlagda för att öka och effektivisera arealen odlingsbar mark.

Våtmarker

Marker som hela eller delar av året är blöta kallas våtmarker. Dammar, mossar och kärr är olika typer av våtmarker. Skillnaden mellan mossar och kärr är att mossarnas vegetation endast får sitt vatten i form av nederbörd medan kärrens även får vatten från omgivande marker. Kärren är därför mer näringsrika. En speciell typ av kärr är rikkärr. De finns ofta i mineralrika miljöer och har artrik vegetation med bland annat orkidéer. I kommunen finns endast ett rikkärr, vid Kristineberg.

Under senare år har ett flertal mindre dammar och våtmarker anlagts ute i jordbrukslandskapet. Det har inneburit att jordbrukslandskapet har berikats med ett flertal småbiotoper.

Mossar och kärr utgör en försvinnande liten del av kommunen och alla är mer eller mindre påverkade av dikning eller torvtäkt. Fångeröds mosse är ett exempel och Rönneholms mosse ett annat.

Åkermark och småbiotoper

Åkermark utgör cirka 70 procent av kommunens totala yta och dominerar markanvändningen i slättlandskapet och södra mellanbygden. Den är klassad mellan sju och tio och är således mycket bördig. Arealen KRAV-godkänd jordbruksmark (miljömärkning för mat, uppbyggd på ekologisk grund) var 2017 ungefär åtta procent.

Tidigare, när utsädesrensningen inte var så effektiv och det användes mindre mängder kemiska bekämpningsmedel, fanns det gott om åkerogräs på åkern.
Nu har dessa arter möjlighet att etablera sig på trädorna. Exempel på några ovanliga åkerogräs är riddarsporre, åkersyska, sommarklynne och gullkrage medan blåklint, baldersbrå och vallmo är mer vanliga. Genom att anlägga blomrika kantzoner och lärkrutor gynnas dessa arter och många fler.

Åkerholmar, odlingsrösen och stengärden

Åkerholmar, odlingsrösen och stengärden utgör spår från äldre tiders jordbruk. De har generellt biotopskydd (MB kapitel 7) och förekommer främst i centrala och södra mellanbygden. Stengärden skapades då man bröt mark för att odla. Stenarna som då togs upp lades i gärden för att hindra boskapen från att ta sig ut på åkern. Odlingsrösen skapades då man samlade sten från åkrarna som lades i högar. Den mark som ansågs omöjlig att odla upp när åkern bröts bildades åkerholmar. Både

stengärden och odlingsrösen skapar solbelysta biotoper där ljuskrävande lavar, insekter och andra smådjur håller hus. Inne bland stenarna trivs bland annat ormar och andra kräldjur. Slättens moränleror innehåller inte mycket sten eller berg som hindrar odling. Därför saknas småbiotoper där.

I småbiotoper förekommer ofta blommande och bärande buskar och träd som slån, hagtorn, hassel, vildapel och rönn, vilket gör dessa små platser betydelsefulla som livsmiljöer för fåglar och insekter. Flera av insekterna är viktiga för grödornas pollinering medan andra håller efter skadedjur. Några exempel på fåglar som trivs i åkerholmarnas träd- och buskrika miljö är törnskata och gulsparv.

Alléer och pilevallar

Alléer och pilevallar representerar stora natur- och kulturvärden. En allé ska bestå av minst fem träd i rad och kan vara antingen enkel- eller dubbelradig. Pilevallar ska också bestå av minst fem träd om de står på plan mark eller minst tre träd om de står på en väl upphöjd vall. De har båda generellt biotopskydd (MB kapitel 7).

Alléerna representerar stora kultur- och naturvärden. De beskriver landskapets topografi, vägars placering och ger historiska sammanhang samtidigt som de bidrar till bilisternas en skönhetsupplevelse (figur 6).

Under 1900-talet har trafiken ökat och vägarna har breddats. Samtidigt har almsjukan drabbat många almar, som var det vanligaste alléträdet förr, vilket har inneburit att alléer sågats ner. Trafikverket ersätter alléer som avverkats. I dag används ett flertal olika trädarter.

Ur naturvårdssynpunkt är gamla och ibland ihåliga träd mycket viktiga för fåglar, fladdermöss, insekter, mossor och lavar. Att ersätta borttagna träd med nya är nödvändigt, men det kan aldrig fullt ut ersätta stora och grova träd.

Småvatten och märgelgravar

Både småvatten och märgelgravar har generellt biotopskydd (MB kapitel 7). Ett småvatten i odlingslandskapet är ofta en märgelgrav. Märgelgravar skapades då man på 1800-talet grävde upp kalkhaltig lera (märgel) och spred på åkern som jordförbättringsmedel. När märglingen upphörde i slutet av 1800-talet blev de utgrävda hålen så småningom vattenfyllda. Märgelgravarna blev ”slättens oaser” där allehanda smådjur och växter kunde finna en livsmiljö. Djur som ofta finns i jordbrukslandskapets småvatten är grodor, paddor, salamandrar, snäckor och vatteninsekter. Märgelgravar har ofta fått ta emot allehanda avfall som utarmat vattenmiljön på arter.

Vägkanter och banvallar

I vägkanter och på banvallar har många ängsblommor och åkergräs hittat en tillflyktsort. Den stora variationen mellan fuktigt och torrt men också mellan öppet och beskuggat gör att många arter kan finnas här. Vägkanter och banvallar fungerar som spridningskorridorer för djur och växter. Slåtter med borttagande av det slagna gräset i vägrenarna är en förutsättning för floran. Anpassad skötsel kan utveckla floran. Banvallar sköts oftast endast genom röjning av buskar. En annan skötsel skulle kunna gynna floran mer. Bangårdarna i Örtofta men framför allt i Eslöv har en mycket artrik flora.

Även oönskade arter, till exempel införda arter och rymlingar från trädgårdar, kan lätt spridas längs våra vägar och järnvägar. Arter som spritt sig på detta sätt är blomsterlupin och jätteloka, som båda är invasiva arter.

Även på ruderatmarker (bar jord där arter fått kolonisera fritt), till exempel på bangårdar och industrimark etablerar sig arter. Många av dem är tillfälliga kolonisatörer som försvinner efter ett tag.

Värdefulla grönområden i tätorter

Till anlagd natur i våra städer och tätorter kan villa- och koloniträdgårdar, kyrkogårdar och parker räknas. De kan vara viktiga livsmiljöer för ett rikt växt- och djurliv, beroende på hur de sköts. Ett minimalt användande av kemiska bekämpningsmedel i trädgårdar och parker och att naturligt förekommande arter tillåts förekomma är av stor betydelse. Att låta döda och döende träd få stå kvar, låta död ved ligga kvar på marken och behålla ett välutvecklat buskskikt ger många arter tillgång till föda och boplatser.

jordbruksteknik var anledningen till att man kunde använda sig av permanenta åkrar. Begreppet ”Äng är åkers moder” härrör sig från denna typ av jordbruk. Det var arealen ängsmark och hur mycket hö den producerade som bestämde hur många djur man kunde föda under vintern. Detta i sin tur avgjorde hur mycket gödsel man fick.

Bosarps jär.

VATTENDIREKTIVET

Vattendirektivet, eller Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG), infördes 2004 i Miljöbalken kapitel 5 genom bland annat vattenförvaltningsförordningen. Sverige har därmed förbundit sig att genomföra alla delar i direktivet. Vattendirektivet vill värna ett naturligt växt- och djurliv i vatten och säkerställa tillgången på rent vatten att dricka. Det är en gemensam plattform där hela Europa ska jobba för bättre vatten. I direktivet fastställs regler för att stoppa försämringen av alla vatten inom EU. Det innebär att man arbetar för att skydda och återställa ekosystem, minska föroreningar i alla vatten samt garantera hållbar vattenanvändning. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvarar för att ta fram föreskrifter samt vägledning nationellt.

Sverige är indelat i fem vattendistrikt som fem olika länsstyrelser ansvarar för. Eslövs kommun ingår i två av dem, nämligen Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt (där Länsstyrelsen i Västra Götalands län respektive Länsstyrelsen i Skåne län har ansvaret).

För vattenförekomster finns miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram framtagna. Ytvattenförekomsterna klassas i ekologisk och kemisk status. Den ekologiska statusen går från hög till dålig status eller från maximal till dålig ekologisk potential. Den kemiska kan vara god, uppnår ej god eller oklassad. Grundvatten klassas, i kemisk och kvantitav status. Alla grundvattenförekomster i kommunen har god kemisk respektive god kvantitativ status. För mer information se www.vattenmyndigheterna.se.

Omklassning av statusen görs vart 6:e år.

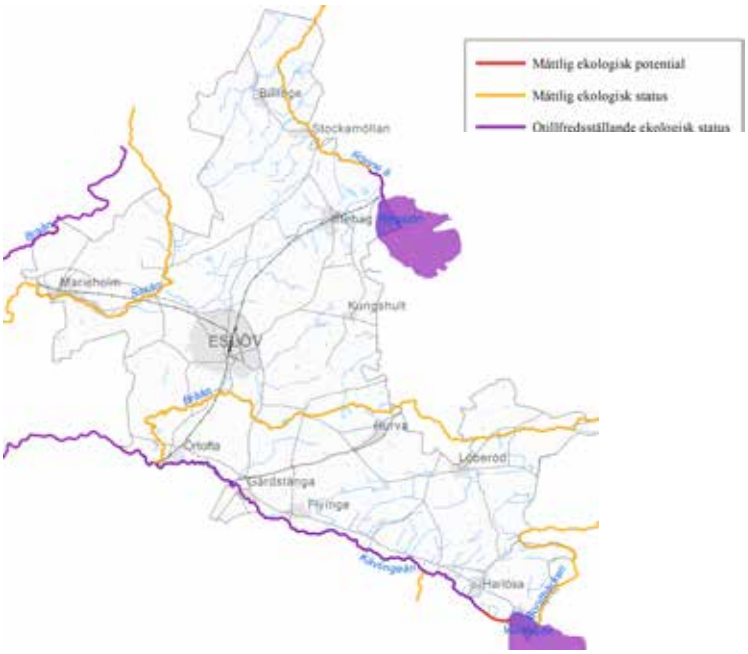

Ytvattenförekomster och deras ekologiska status i kommunen enligt förvaltningscykel 2016–2021.

ART- OCH HABITATDIREKTIVET SAMT FÅGELDIREKTIVET

Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) syftar till att främja biologisk mångfald och det övergripande målet (generationsmålet) hållbar utveckling. Det ska ske genom bevarande, skydd och förbättring av utpekade naturmiljöer och arter.

Fågeldirektivet (2009/147/EG) syftar till att bevara livskraftiga populationer av samtliga fågelarter samt häckningsplatser för hotade fågelarter. Det ska uppnås genom åtgärder som förbjuder jakt av hotade arter samt skydd av viktiga livsmiljöer. Båda EU-direktiven är införlivade i miljöbalken kapitel 7.

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN

Artskyddsförordningen (2007:845) är en del av Sveriges införande av Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet i nationell lagstiftning och är inarbetad i miljöbalken kapitel 8. Den innehåller skydd för djur och växter som förekommer i vilt tillstånd samt regler för handel och införsel av arter inom EU:s territorium. Artskyddsförordningen anger även regler för vilka arter som är fridlysta. Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller

djurart som riskerar att försvinna eller utsättas för plundring men kan också ske för att uppfylla internationella åtaganden. I Sverige är alla orkidéarter, fågelarter, kräldjursarter och groddjursarter fridlysta. Dessutom är 232 andra kärlväxtarter, 12 mossarter, 8 lavarter, 5 svamparter, 1 algart, 27 däggdjursarter (varav 19 fladdermusarter) och 31 arter av ryggradslösa djur också fridlysta.

Växter	Insekter	Däggdjur
Backsippa	Läderbagge	Utter
Blåsippa	Grön mosaikslända	Mård
Bäckfräne	Citronfläckad kärrtrollslända	Iller
Grönvit nattviol	Blötdjur	Barbastell
Gullviva	Tjockskalig målarmussla	Dammfladdermus
Göknycklar	Kräldjur	Dvärgpipistrell
Hedblomster	Kopparödla	Fransfladdermus
Humlesuga	Skogsödla	Gråskimlig fladdermus
Kalvnos	Vanlig snok	Långörad fladdermus
Klotullört	Groddjur	Mustaschfladdermus
Knölnate	Vanlig padda	Nordfladdermus
Kärrnäva	Grönfläckig padda	Större brunfladdermus
Myggblomster	Strandpadda	Större musöra
Nästrot	Ätlig groda	Sydfladdermus
Revlummer	Åkergroda	Sydpipistrell
Sankt Pers nycklar	Vanlig groda	Tajgafladdermus
Skogsknipprot	Mindre vattensalamander	Trollpipistrell
Tvåblad	Större vattensalamander	Vattenfladdermus

Arter som är fridlysta enligt Artskyddsförordningen och har noterats i Eslövs kommun under 2000–2018 (förrutom fåglar). Tabellen är oredigerad.

RAMSARKONVENTIONEN

Ramsarkonventionen, även kallad våtmarkskonventionen, syftar till att skydda våtmarker ur ett globalt perspektiv. Kriterierna för utpekande baseras på ekologisk, botanisk, zoologisk, limnologisk eller hydrologisk betydelse, samt på ekosystemtjänster.

Konventionens definition av våtmarker rymmer många olika miljöer. Förutom myrar, sumpskogar, strandmiljöer, svämmarker och våta gräsmarker omfattar konventionen även vattendrag, sjöar och grunda marina områden. Våtmarker har många funktioner till nytta för människan, till exempel bidrar de till mat- och vattenförsörjning samt vattenrening och kolinlagring.

Vid Vombsjön och Kävlingeån berörs Eslövs kommun av ett Ramsarområde. Det är utpekat särskilt som livsmiljö för vattenlevande fåglar (figur 12). Dess huvudutbredning är i Lunds kommun där det sträcker sig söderut från Krankesjön och Vombsjön.

NATURA 2000

Natura 2000 är ett europeiskt nätverk av områden värdefulla för bevarande av hotade arter och deras livsmiljöer i ett europeiskt perspektiv. De områden som berörs av nätverket i Eslövs kommun redovisas i figur 12. Områdena utses med stöd av två EU-direktiv, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet, där växt- och djurarter och deras livsmiljöer finns listade. Natura 2000 skapades inom EU för att hejda utrotningen av djur och växter och förhindra att livsmiljöer förstörs.

Sverige har genom EU-inträdet 1995 förbundit sig att genomföra Natura 2000. Det innebär att vi ska skapa en gynnsam bevarandestatus för utpekade biotoper och arter.

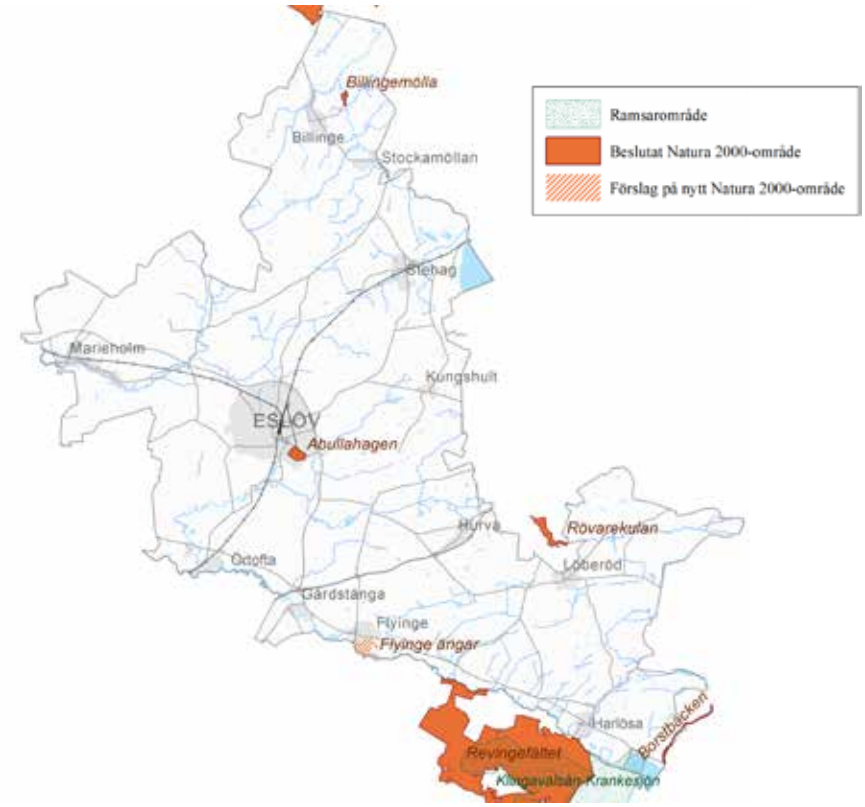

Kartan visar Ramsarområde samt Natura 2000-områden utsedda enligt art- och habitatdirektivet.

Direktiven har införlivats i svensk lagstiftning, miljöbalken kapitel 7. Inom kommunen finns tre Natura 2000-områden (figur 12). De är alla utsedda enligt art- och habitatdirektivet. Varje Natura 2000-område ska ha en bevarandeplan. I planen beskrivs vad som skall skyddas, vilka åtgärder som behövs och hur åtgärderna skall genomföras. Områden som ingår i Natura 2000 är av riksintresse och intrång regleras enligt miljöbalken kapitel 7 § 28. Inga områden utsedda enligt fågeldirektivet finns i kommunen.

Naturreservatet Flyinge ängar är föreslaget som nytt Natura 2000-område. Inget beslut har ännu tagits i frågan men i ärenden som berör området ska dessa behandlas som om Flyinge ängar vore ett Natura 2000-område.

Abullahagen. Abullahagen är en enbuskrik gräsmark i utkanten av Eslövs tätort med lång kontinuitet som betesmark och har därmed en artrik flora. Området är utpekat som Natura 2000-område för sitt innehåll av följande naturtyper: Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen, Enbuskmarker på hedar eller kalkgräsmarker, Kalkgräsmarker viktiga orkidélokaler, Artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen, Fuktängar med blåtåtel eller starr samt Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn.

Billingemölla. Billingemölla är ett till största delen skogsbevuxet område i Rönne å dalgång. Floran är artrik och området har förutsättningar för en artrik fauna av ryggradslösa djur, exempelvis insekter, musslor, sniglar och maskar. Följande Natura 2000 naturtyper finns: Näringsrik ek eller ek-avenbokskog, Ädellövskog i branter samt Svämlövskog.

Borstbäckens dalgång. Borstbäckens dalgång ligger vid kommungränsen till Sjöbo kommun. Bäcken omges av gammal fuktlöv- och ängsbokskog som i äldre tider varit betade. Området har en rik flora av ormbunkar, mossor och lavar och ett rikt insektsliv. Följande Natura 2000-naturtyper finns: Vattendrag med flytbladsvegetation eller vattenlevande mossor,

Borstbäcken omgiven av nyutslagna bokar.

Svämlövskog, Näringsrik bokskog samt Ädellövskog i branter.

Flyinge ängar. I det föreslagna Natura 2000-området Flyinge ängar finns följande Natura 2000 naturtyper: Inlandssanddyner med öppna gräsmarker med borsttåtel eller andra pionjärgräs, Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen samt Fuktängar med blåtåtel eller starr.

RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD (NM)

Riksintresse för naturvård är ett skydd mot påtagliga skador av på naturmiljön. Det beslutas av Naturvårdsverket och arbetas fram tillsammans med länsstyrelser och kommuner. För utförlig motiveringtext se www.naturvardsverket.se.

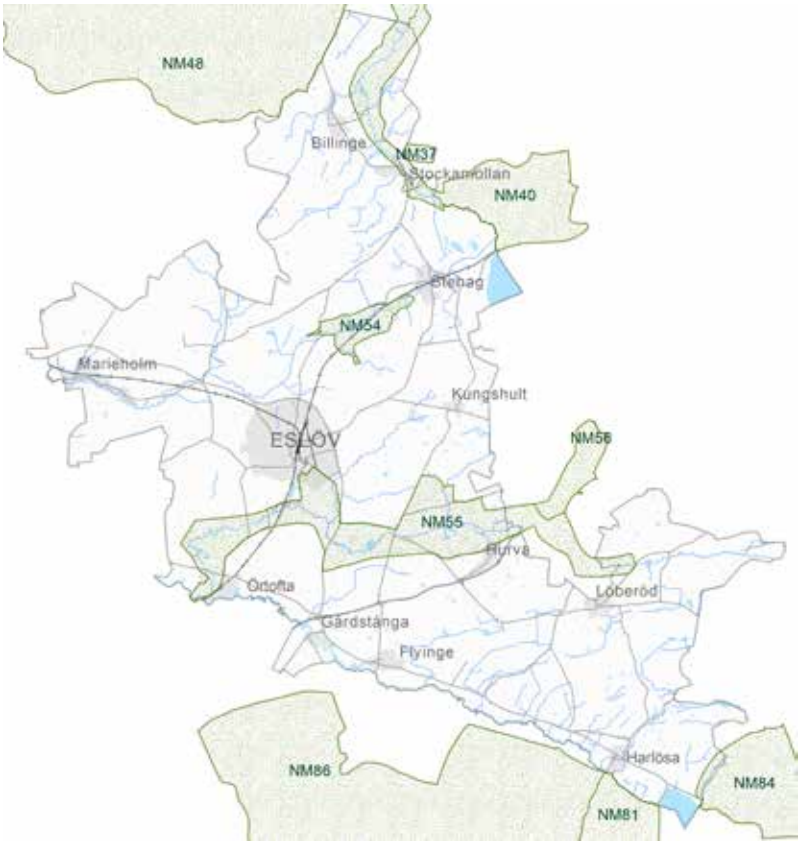

Riksintresse för naturvård, Naturvårdsverket.

Rönne å dalgång – Ageröds mosse (NM40). Ett representativt odlingslandskap i slätt- och skogsbygd. Ån har limnologiska värden, då den i vissa delar är snabbflytande och i andra långsamflytande. Havsöring och lax vandrar upp i vattendraget och dess biflöden. Här förekommer också sandkrypare (fisk).

Bråån (NM55). Ravin i silurskifferberggrund som är rik på fossil. Ravinens sluttningar är ädellövsskogsklädda och har en artrik flora. Representativa naturbetesmarker med art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter. Ån har rikt fiskbestånd av bland annat öring, grönling och sandkrypare. Den härbärgerar även den lilla toppiga hattsnäckan och den tjockskaliga målarmussla.

Hemmingsberga (NM54). Representativt odlingslandskap i mellanbygd. Här finns gårdar med ängs- och hagmarker.

Borstbäcken – Skartofta ängar – Torpaklint – Helvetesgraven – Frualid (NM84). Öster om Harlösa rinner Borstbäcken ut i Vombsjön. Bäckravinens sluttningar är ädellövskogsklädda och i dess botten växer sumplövskogar. Området har en artrik flora, bland annat förekommer lundviva här. Även bäcken hyser många arter och har en rik bottenfauna beroende på bäckens varierade förlopp, skyddade läge och relativt goda vattenkvalitét. Skogsområdena är viltrika. Här förekommer vita dovhjortar.

OMRÅDEN SKYDDADE ENLIGT MILJÖBALKEN KAPITEL 7

Naturreservat

Naturreservat inrättas med stöd av miljöbalken kapitel 7 § 4. I kommunen finns sex naturreservat, varav fem har inrättats av länsstyrelsen och ett av kommunen. Totalt upptar reservaten en yta av 152 hektar, det vill säga 0,35 procent av kommunens yta.

- **Eslövs allmänning.** Syftet med reservatet är att utveckla området till en olikåldrig ädellövskog med variation i täthet och struktur och med förutsättningar för ett rikt växt- och djurliv. Man vill dessutom bevara och påvisa den geologiskt intressanta blockrika nordostmoränen, samt bevara ett tätortsnära skogsområde för rekreation och lärande om natur och geologi (inrättat 1919, utvidgat till 7 hektar 2010).
- **Bosarps jär.** Reservatet avsattes med syftet att bevara åsen på grund av dess dominerande inverkan på landskapsbilden, dess skönhet och egenart samt dess betydelse för kännedom om landets natur (inrättat 1963, areal 24 hektar).

Eslövs allmänning när vitsipporna blommar.

- **Abullahagen.** Reservatet avsattes med syfte att bevara en väl hävdad fäladsmark. Syftet var också att bevara markhistoriska, kulturhistoriska och botaniska värden som desutom kan utnyttjas för rekreation och undervisning (inrättat 1994, areal 38 hektar).
- **Billingemölla.** Syftet med reservatet är att bevara en lövskog i fri utveckling mot ett naturskogsliknande tillstånd. Möjligheterna att utnyttja Rönne å för kanoting ska så långt som möjligt bibehållas (inrättat 1994, areal 10 hektar).
- **Borstbäcken.** Syftet med reservatet är att behålla och utveckla höga limniska värden i Borstbäcken samt bevara ravinens fuktiga klimat med sumpskogar och skogsklädda ravinbranter. Målet är också att bibehålla och återskapa flerskiktad olikåldrig skog med varierad artsammansättning och goda förutsättningar för självföryngring. Bevara och gynna hotade ved- och trädlevande arter samt bevara och tillgängliggöra värdefull natur för rekreation (inrättat 2009, areal 46 hektar varav cirka 22 hektar i Eslövs kommun, resten i Hörby och Sjöbo kommuner).
- **Flyinge ängar.** Syftet med reservatet är att långsiktigt bevara och utveckla områdets natur, kultur och geomorfologiska värden, bevara och återskapa en naturlig hydrologi samt långsiktigt bevara och utveckla sandmarksmiljöer och fuktängar som livsmiljöer för växter och djur. Bevara kulturhistoriska lämningar samt tillgodose allmänhetens möjlighet att använda området som strövområde (inrättat 2014, areal 51 hektar).

Landskapsbildsskydd

Områden med landskapsbildsskydd har skyddats enligt naturvårdslagen § 19 före 1975. För dessa gäller naturvårdslagens bestämmelser tills länsstyrelsen beslutar något annat. I kommunen finns två områden med landskapsbildsskydd:

Rönne å dalgång. Syftet är att tillvarata områdets stora geologiska, biologiska och landskapsbildsmässiga värden (inrättat 1965, areal 1277 hektar varav cirka 930 hektar i Eslövs kommun).

Brååns dalgång väster om Bingstorp. Syftet är att skydda dalgångens vetenskapliga, sociala och landskapsbildsmässiga värden (inrättat 1967, areal 15 hektar).

Naturminnen

Sedan 1909 har det funnits möjlighet att skydda ”särpräglade naturföremål” som naturminnen. De skyddas enligt miljöbalken kapitel 7 § 10. I kommunen finns två:

- Ek vid Hasslebro. Ekens ålder har uppskattats till cirka 300 år och trädet är drygt sex meter i omkrets.
- Lundvivor inom Borstbäckens dalgång samt vid Vombsjön. Naturminnet instiftades 1958 för att skydda den ovanliga lundvivan. Området har sin huvudutbredning i Sjöbo kommun.

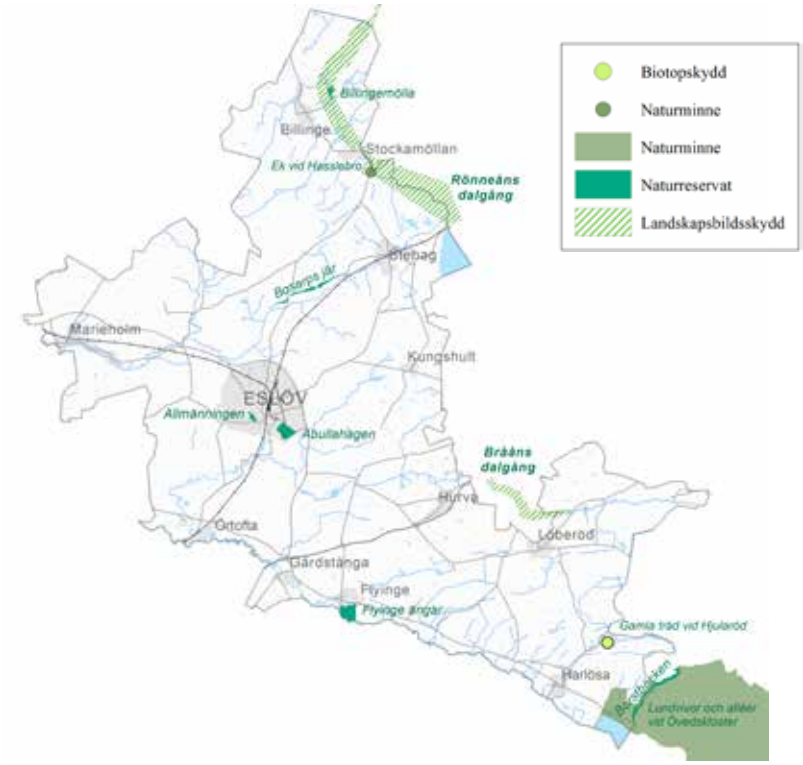

Områden skyddade enligt miljöbalken kapitel 7.

Biotopskyddsområde

Biotopskyddsområden skyddas enligt miljöbalken kapitel 7 § 11.

I kommunen finns ett biotopskyddsområde utsett av Skogsstyrelsen, ett område med gamla träd på fastigheten Hjularöd 1:2 (3 hektar).

Strandskydd

Länsstyrelsen i Skåne har beslutat var strandskyddet i Eslövs kommun ska gälla (figur 15). Det gör man enligt 7 kapitel §§ 13–14 miljöbalken. Generellt strandskydd gäller 100 meter från strandkanten, både på land och ut i vattnet, inklusive undervattensmiljön. Länsstyrelsen kan därutöver besluta om utvidgat strandskydd upp till 300 meter från strandkanten. Besluten om generellt strandskydd för Eslövs kommun fattades 1996. För utvidgat strandskydd (till högst 300 meter) fattades beslutet 2015.

Strandskyddade områden, Naturvårdsverket.

Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal mellan markägare och skogsstyrelsen, länsstyrelsen eller kommunen. Skogsstyrelsen beslutar om naturvårdsavtal på skogsmark. I kommunen finns följande naturvårdsavtal:

- Ädellövskog vid Vombsjön
- Kulturmark med humlesuga vid Värlinge
- Ädellövskog av bok vid Gunnaröd
- Ädellövskog av bok vid Bögerup.

INVASIVA FRÄMMANDE ARTER

Ett växande hot mot ekosystem världen över är invasiva främmande arter. Dessa arter, både växter och djur, tillhör inte de ursprungliga ekosystemen och har oftast förflyttats med människans hjälp. De hör inte naturligt hemma i vår miljö och kan orsaka stor skada på den biologiska mångfalden, leda till stora kostnader inom areella näringar och skada människors hälsa.

Jätteloka, en invasiv främmande art som måste bekämpas.

EU-förordningen (1143/2014) om förebyggande, hantering, introduktion och spridning av invasiva främmande arter innehåller en lista med 49 arter som unionen har upprättat. Dessa arter är det förbjudet att byta, odla, föda upp, transportera, använda och hålla eftersom de hotar den inhemska floran och faunan.

Flera myndigheter ansvarar för hantering av invasiva främmande arter i Sverige. Naturvårdsverkets roll tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten är att samordna och vägleda andra myndigheter i deras arbete. Den 1 januari 2019 trädde den nya svenska förordningen (2018:1939) i kraft som pekar ut länsstyrelsen som ansvarig för bekämpning av invasiva främmande arter.

Genom en ändring i miljötillsynsförordningen blev länsstyrelsen samtidigt tillsynsmyndighet. Länsstyrelsen ansvarar därför i dagsläget för utrotningsåtgärder, hanteringsåtgärder och återställandeåtgärder. Den ska också bedriva tillsyn över bland annat tillståndsgivna verksamheter, verksamheter inom jord- och skogsbruk och privatpersoner som till exempel kan inneha förbjudna sällskapsdjur.

På Naturvårdsverkets hemsida finns artspecifik information om invasiva främmande arter med särskild betydelse för oss i Sverige, utbredning, vilka problem de skapar, regler de omfattas av och vad man kan göra åt dem.

RÖDLISTADE ARTER

Sedan 1960-talet har den Internationella naturvårdsunionen (IUCN) beskrivit hotbilden för världens flora och fauna med hjälp av bedömningar av arters risk för utdöende, rödlistan. Rödlistan omfattar sex kategorier.

Rödlistans kategorier, internationella naturvårdsunionen (IUCN).

I Sverige tas rödlistan fram av ArtDatabanken. Den senaste rödlistan kom ut 2015. I den är cirka 4 300 arter klassade som rödlistade och av dem finns 1 900 arter i Skåne. Att så många rödlistade arter finns i Skåne beror bland annat på att landskapet genomgått många och storskaliga förändringar, exempelvis skogsavverkning och igenväxning av naturbetesmarker.

Rödlistan ligger till grund för framtagning av åtgärdsprogram och för bedömning om fridlysning. I 2015 års rödlista påpekas att den negativa påverkan svenska arter utsätts för har varit konstant de senaste 15 åren och att ingen förbättring kan märkas för biologisk mångfald på nationell nivå.

I Artportalen (www.artportalen.se) kan alla söka och rapportera arter. Grundtanken är att portalen ska främja intresset för våra växter, svampar och djur och öka förståelsen för naturen samt bidra till ett effektivare naturvårdsarbete.

ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR HOTADE ARTER OCH NATURTYPER

Oxtunga (NT).

Nationella åtgärdsprogram är ett av flera verktyg som används inom naturvård för att nå det av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålet Ett rikt djur- och växtliv. De har tagits fram för arter och naturtyper vars existens inte anses kunna säkerställas genom befintliga skydd och åtgärder utan kräver ytterligare åtgärder. Åtgärdsprogrammen är en vägledning för alla inblandade och presenterar förslag på konkreta och specifika skydds- och bevarandeåtgärder. Ett åtgärdsprogram är tidsbegränsat, oftast till fem år, men kan förlängas vid behov.

I drygt 200 åtgärdsprogram beskrivs kunskapsläget om arternas och naturtypernas ekologi, hotbild och möjliga åtgärder. Programmen har tagits fram av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten med hjälp från landets länsstyrelser. Åtgärdsprogrammen som tagits fram av Länsstyrelsen i Skåne har fokuserat på torra, sandiga marker, värdefulla trädmiljöer, våtmarker med groddjur, vadarfåglar och rikkärr (mineralrik myr) samt sötvatten och havsmiljöer.

Stor kardinalbagge (LC).

Följande nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper berör Eslövs kommun då fynd av dessa arter har rapporterats. Fyndens sanningsenlighet är inte utvärderade.

Arter

Blötdjur

- Tjockskalig målarmussla (senast rapporterade fynd 2017)

Däggdjur

- Barbastell (fladdermus, senast rapporterad 2015)
- Utter (senast rapporterade fynd 2018)

Fåglar

- Brushane (senaste rapporterade fynd 2019)
- Fältpiplärka (senast rapporterade fynd 2007)
- Ortolansparv (ett rapporterat fynd 2001)
- Rödspov (senast rapporterade fynd 2014)
- Skräntärna (senast rapporterade fynd 2018)
- Ängshök (senast rapporterade fynd 2017)

Vattenfladdermus (LC).

Groddjur

- Grönfläckig padda (ett rapporterat fynd 2015)
- Strandpadda (senast rapporterade fynd 2000)
- Insekter
- Batavsandbi (senast rapporterade fynd 2018)
- Läderbagge (ett rapporterat fynd 2003)
- Platt frölöpare (senast rapporterade fynd 2007)

Svampar

- Praktvaxskivling (senast rapporterade fynd 2005)

Naturtyper

- Särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet
- Skånes rikkärr: kärrjohannesört (senast rapporterade fynd 2009)
- Groddjur och småvatten
- Åkergräs: klibbveronika (senast rapporterade fynd 2004), sommarklynne (senast rapporterade fynd 2017), åkersyska (senast rapporterade fynd 2017)
- Vildbin och småfjärilar på torr äng: rödtoppebi (ett rapporterat fynd 2012), storfibblebi (senast rapporterade fynd 2016), stäppbandbi (senast rapporterade fynd 2017)
- Kransalger i kustnära vatten: uddnate (senast rapporterat fynd 2005)

VÄRDEFULLA NATURMILJÖER I OCH I ANSLUTNING TILL SJÖAR OCH VATTENDRAG

År 2005 påbörjade länsstyrelserna ett arbete med att peka ut värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag i Sverige. Målet var att få fram en lista över områden med nationellt särskilt värdefulla miljöer. Denna ska ligga till grund för nationella åtgärdsprogram för skydd och restaurering och vara ett led i arbetet med att uppnå det nationella miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Vattendragen eller sjöarna är klassade som värdefulla utifrån natur-, fisk/fiske- och kulturmiljövärde.

Vattendrag i kommunen som är klassade av Länsstyrelsen i Skåne:

- Borstbäcken – nationellt värdefull utifrån naturvärde
- Bråån – nationellt särskilt värdefull utifrån naturvärde
- Kävlingeån – nationellt särskilt värdefull utifrån fisk/fiskevärde
- Ringsjön – nationellt särskilt värdefull utifrån natur-, fisk/fiske- och kulturvärde
- Rönne å – nationellt särskilt värdefull utifrån natur- och kulturvärde
- Saxån – nationellt särskilt värdefull utifrån naturvärde
- Vombsjön – nationellt värdefull utifrån naturvärden, nationellt särskilt värdefull utifrån fisk/fiskevärde.

KOMMUNALA ANSVARSARTER

Att arbeta med riktade insatser för att säkerställa överlevnaden av arter vars existens är hotad är en möjlighet att hejda förlusten av biologisk mångfald. Förekomsten av specifika arter är sällan jämnt fördelad i landskapet utan är ofta begränsad till ett visst område. Den nation, region eller kommun som hyser de flesta individerna av en viss art kan då sägas ha ett särskilt ansvar för den artens bevarande.

Humlesuga, en av Eslövs ansvarsarter

I Skåne har länsstyrelsen brutit ner arbetet med de nationella åtgärdsprogrammen för hotade arter till att föreslå några arter som varje kommun har att ta särskilt ansvar för.

Tilldelningen grundar sig på att varje art har en relativt stor del av sin nationella förekomst i just den kommunen. För Eslövs kommun föreslår länsstyrelsen följande arter (de arter som är markerade i fetstil har mer eller mindre sin tyngdpunkt i kommunen):

Insekter: almblombock, blomvassbock, batavsandbi, stäppbandbi

Fåglar: sånglärka, stare

Kärlväxter: **humlesuga, kärrnäva**

Lavar: **askvårtlav**

Svampar: grisspindling, pälsticka

Genom att fokusera naturvårdsarbetet på en eller ett par arter kan man gynna flera andra arter som har liknande krav på livsmiljön.

Betesmark norr om Billingemölla.

ORDLISTA

Ansvarsart; art som har en betydande del av sin totala population inom ett begränsat geografisk område.

Basalt; svart, finkornig vulkanisk bergart.

Bergart; består av ett eller flera slags mineral, till exempel gnejs och granit.

Berg i dagen; synlig berggrund.

Biosfärområde; är ett område som ingår i Unescos världsomspännande nätverk inom programmet Man and Biosphere (MAB). Programmet inrättades 1971 för att förbättra relationerna mellan människan och miljön globalt. Biosfärområdena ska fungera som modellområden för hållbar utveckling.

Biotop; livsmiljö.

Bottenfauna; de smådjur som lever på eller i bottnen av sjöar, vattendrag och hav. Vanliga djur som hör hit är exempelvis insektslarver, maskar, snäckor, små kräftdjur och musslor.

Diabas; en mörk vulkanisk bergart som bildas är glödande lava tränger upp genom sprickor i berggrunden och stelnar. Diabas är en basisk bergart som ger näringsrika vittringsprodukter.

Ekologisk kompensation; Även då stor miljöhänsyn tas vid exploateringar uppstår ofta negativa konsekvenser för naturmiljön. Ibland kan denna påverkan uppvägas genom kompensationsåtgärder. Ekologisk kompensation kan till exempel ske genom skötselåtgärder, restaurering av skadade miljöer, skapande av nya livsmiljöer eller genom att långsiktigt skydda naturområden som tidigare saknat skydd.

Ekosystem; ett ekosystem är allt levande och den miljö som finns i ett naturområde. Ekosystem kan vara stora och små, till exempel området kring en stubbe, en trädgård eller hela planeten jorden.

EU-direktiv; en rättsakt inom EU som riktar sig till EU:s medlemsländer.
De nationella lagarna ska uppfylla kraven som krävs i direktiven.

Gnejs; kristallin, omvandlad bergart. Utgör tillsammans med granit urbergsgrunden.

Impediment; mark som inte ger något ekonomiskt utbyte.

Isälvssediment; inlandsisens smältvattensströmmar förde med sig löst material som stenar, grus och sand. När vattnet närmade sig iskanten minskade strömhastigheten och vattnets transportförmåga. Materialet sjönk till botten och avsattes som isälvssediment. Den vanligaste och mest kända formen är rullstensåsen med ett relativt sorterat material, det vill säga stenar i botten och mindre partiklar ovanpå.

Jordart; beteckning för lösa avlagringar på jordskorpan.

Konvention; överenskommelse, fördrag.

Kaskadeffekt; (i ekosystem) en ofta oförutsedd händelsekedja exempelvis beroende på att ekosystemets toppredatorer har utrotats varvid ekosystemet
råkar i obalans.

Kolinlagring; betyder att kol från atmosfären binds till växter och djur i marken. Ett exempel är när växterna tar upp koldioxid från luften och lagrar den genom fotosyntesen.

Kontinuitet; gräsmark som har lång kontinuitet som betesmark har brukats som betesmark under mycket lång tid.

Kulturarv; kulturarv omfattar alla materiella och immateriella uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Uttrycken kan vara historiska spår, objekt eller företeelser.

Kulturarv kan också beskrivas som förutsättningar för eller resultatet av dynamiska samtal eller förhandlingar om samhällets utveckling.

Kulturmiljö; avser de avtryck som de mänskliga aktiviteterna genom tiderna avsatt i den fysiska miljön. Kulturmiljö är hela den av människor påverkade miljön som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö utgör en kontext som kan innehålla föremål, ortnamn eller traditioner som är knutna till platsen.

Landskapsobjekt; ett landskapsobjekt samlar naturvärden av landskapsekologiskt karaktär inom ett område.

Lerskiffer; en skiktad bergart av hårdnad lera.

Morän; osorterad jordart. Bildades när inlandsis lämnar efter sig krossat bergmaterial.

Moränlera; lera med inslag av morän.

Muddring; schaktning under vatten i en sjö, vattendrag eller i havet.

Märgel; kalkhaltiga bergarter från de geologiska perioderna Krita och Jura.
Märgel kan också vara kalkhaltig jordart.

Naturvårdsart; ett samlingsbegrepp för arter som är extra skyddsvärda, antingen för att de är av särskild vikt eller för att de tyder på naturtyper som är särskilt viktiga ur ett naturvårdsperspektiv. I begreppet ingår rödlistade arter, fridlysta arter, arter som är listade i EU:s art- och habitatdirektiv, signalarter, ansvarsarter och andra arter som bedöms indikera hög biologisk mångfald.

Nyckelbiotop; skogsområde som utifrån en samlad bedömning har stor betydelse för biologisk mångfald. Nyckelbiotoper är ofta rester av miljöer som försvunnit i det omgivande landskapet. Ett skogsområde där naturvärdena är höga, men där värdena inte uppnår nyckelbiotopsskvaliteten kallas skogsobjekt med naturvärde.

Näringskedja; en näringskedja beskriver hur energi förs vidare i naturen. En näringskedja börjar alltid med en växt som får sin energi från solen. Växter kan fånga solens energi tack vare ett ämne som heter klorofyll. Ihop med vatten skapar växten kolhydrater. Alla djur äter sedan växter eller andra djur och detta är en näringskedja.

Population; alla individer av en och samma art som finns inom ett visst område vid en viss tidpunkt.

Predator; en predator kan antingen vara köttätare eller allätare. Bytesdjuren är oftast växtätare, men inte alltid. En toppredator är ett rovdjur överst i näringskedjan och som oftast saknar naturliga fiender.

Purror; kontinuerligt betade bok- och avenbokbuskar som inte är mer än 50 cm höga. Fenomenet är typiskt för Skåne. Ibland kallas även andra betade buskar, t ex hagtorn och slån, för purror.

Ratificera; en process varigenom en stat/land förbinder sig rättsligt till en internationell överenskommelse.

Refugier; tillflyktsort

Rikkärr; kärr som bildas på fuktig rik på mineral främst kalcium. Ofta stor artrikedom.

Rullstensås; långsträckt ås av sten, grus och sand, som bildats av smältvattenströmmarvid isranden under inlandsisens avsmältning.

Sandsten; sedimentär bergart som består av sandkorn, främst kvarts, som sammankittats.

Sedimentär bergart; utgörs av fast sediment. Ett sediment är en avlagring av fasta partiklar.

Silt; en finkornig jordart som har kornstorlek från 0,002–0,063 millimeter.

Ett äldre namn för silt är mjäla och mo.

Skiffer; fin till medelkornig bergart som går att bryta till tunna plattor. Exempel på olika skiffrar är ler- respektive alunskiffer.

Skottskog; skog där träden regelbundet beskurits ner till marken och därefter vuxit upp flerstammigt. Bildar typiska buketter av skott.

Slamsten; lerrik finkornig sedimentär bergart bestående av slam, lera eller skiffer. I Eslövs kommun finns slamsten från de geologiska perioderna Trias och Jura.

Solitär; använt som uttryck för enstaka träd, till exempel så kallade sparbanksekar.

Solitärbi; solitära bin har ingen drottning, utan alla honor är fertila. Humla är en typ av bi.

Spärrgreniga träd; träd som vuxit upp i ett öppet landskap utan konkurrens från närstående träd.

Strandäng; en tidvis översvämmad mark invid sjö, hav eller vattendrag. Då marken översvämmas tillförs näring från vattnet.

Sumpskog; samlingsnamn för all skogklädd våtmark, till exempel alsumpskog. Sumpskogar indikerar höga naturvärden. Vattnet kan vara stillastående eller rörligt. Sumpskog kan vara både av lövskogs- och barrskogstyp.

Svämsediment; ett sediment som avsätts invid sjöar och vattendrag då dessa svämmar över vid högflöden. Sedimentet är ofta dåligt sorterat och kan innehålla organiskt material.

Sydvästmorän; moränfinlera med krita, kalksten och flinta.

Södra lövskogsregionen; eller den nemorala zonen. Sverige är uppdelat i fyra skogliga vegetationszoner: alpin-, boreal-, boreonemoral- och nemoral zon (södra lövskogsregionen). I den nemorala zonen är lövfällande skog av bok och ek typisk. Zonen omfattar sydligaste Sverige där delar av Halland och Blekinge och Öland ingår samt Skåne.

Torräng; äng som förekommer på torr mark.

Torv; jordart av organiskt ursprung som bildats på sank mark eller i grunt vatten av döda växter, t ex mossor, starr och vass, som bara delvis förmultnat på grund av dålig syretillgång.

Triviala arter; arter som inte indikerar på någon speciell naturtyp.

Utmark; utmarken var gemensam betesmark (fälad) för en eller flera byar som även gav ved och virke och som i vissa fall tillfälligt odlades upp (svedjeåkrar).

Vittringsjord; en jordart som har uppstått genom kemisk eller mekanisk vittring.

Värdekärnor; värdekärnor är områden med så höga naturvärden att det bedöms ha extra stor betydelse för biologiskmångfald. De innehåller arter som är typiska för naturtypen.

Värden av landskapsekologisk karaktär; omfattar värden som är positiva för att gynna den biologiska mångfalden inom ett geografiskt område som har gemensamma strukturer så som livsmiljöer och spridningsvägar.

Våtmark/sankmark; mark som under en stor del av året är vattenmättad. Grundvattenytan är nära markytan eller över denna. Jordarten utgörs av torv.

Ytvatten; vatten som förekommer i sjöar och vattendrag.

Ädellövskog; skog som består till minst 70 procent av ett eller flera av de ädla lövträden, nämligen alm, ask, avenbok, bok, ek, fågelbär, lind och lönn.

KÄLLOR

- Campell, Å. 1928. Skånska bygder under förra hälften av 1700-talet: etnografisk studie över den skånska allmogens äldre odlingar, hägnader och byggnader, Lundequistska bokhandeln, Uppsala.
- Cardinale, B. J. et al. 2012. Biodiversity loss and its impact on humanity. Nature. Volume: 486, Number: 7401, pp 59-67.
- Björk, J., et al. 2008. Recreational values of the natural environment inrelation to neighbourhood satisfaction, physical activity, obesity and wellbeing. Journal of Epidemiology and Community Health 62,e2.
- Blomberg, P. och Naturskyddsföreningen i Skåne. 2000. Skyddsvärda trädmiljöer i Skåne för bevarandet av den biologiska mångfalden, Lund.
- Boverket, 2007. Bostadsnära natur – inspiration och vägledning. Karlskrona.
- Eslövs kommun, 2002. Översiktsplan 2001. Kommunfullmäktige Eslöv.
- Eslövs kommun, 2007. Naturvårdsprogram för Eslövs kommun. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.
- Eslövs kommun. 2014. Naturvärdesinventering av gräsmarker i Eslövs kommun 2014.
- Eslövs kommun, 2015. Inventering av fladdermöss i Eslövs kommun. Johan Eklöf och Jens Rydell.
- Eslövs kommun, 2016. Eslövs miljömålsprogram. Kommunfullmäktige, Eslöv.
- Eslövs kommun, 2018. Miljöpolicy för Eslövs kommun. Kommunfullmäktige, Eslöv.
- Eslövs kommun, 2018, Översiktsplan Eslöv 2035. Kommunfullmäktige, Eslöv.
- Grahn, P. & Stigdotter, U. 2003. Landscape planning and stress. Urban. For. Urban green. 2 2003: 001-018.
- Gärdenfors, U. (red) 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.
- Handboken Bygg F, Fysisk planering. 1981. Axén, S. (red)
- IPBES. 2019. Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science- Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES Secretariat, Bonn, Germany.
- Jordbruksverket, Rapport 118-1999. Ett rikt odlingslandskap, Jönköping.
- Jordbruksverket, 2009, Rapport 2009:10. Utveckling av ängs- och betesmarker. Jönköping.
- Lunds universitet, Centre for Environmental and Climate Research (CEC) syntes nr.01. 2013. Ekosystemtjänster i det skånska jordbrukslandskapet.
- Lunds universitet, Centre for Environmental and Climate Research (CEC) syntes nr. 02, 2014. Biologisk mångfald i urbana miljöer, förutsättningar, fördelar och förvaltning.
- Länsstyrelsen i Skåne län, 2007. Skåne i utveckling 2007:10. Det skånska landsbygdsprogrammet – ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv.
- Länsstyrelsen Skåne, 2011. Rapport 2011:9. Fladdermöss i Skåne.
- Länsstyrelsen Skåne, 2012. Rapport 2012:25. Naturminnen i Skåne.
- Länsstyrelsen Skåne, 2014. Rapport 2014:9. Här finns höga naturvärden – artpools och traktanalys med hjälp av rödlistade arter.
- Länsstyrelsen Skåne, 2015. Rapport 2015:23. Vägen till ett biologiskt rikare Skåne –

Naturvårdsstrategi för Skåne.

- Länsstyrelsen Skåne, 2017. Rapport: 2017:03. Kommunala ansvarsarter i Skåne.
- Länsstyrelsen Skåne, Rapport 2018:34. Handlingsplan för Skånes friluftsliv 2018–2021.
- Länsstyrelsen Skåne,2019. Rapport 2019:3. Handlingsplan för grön infrastruktur – insatsområden för grön infrastruktur 2019-2030, aktuell period 2019.2022.
- Länsstyrelsen Skåne och Skogsstyrelsen,2019. Rapport 2019:21. Strategi för formellt skydd av skog i Skåne län.
- Malmqvist, A. 2003. Skalbaggar, svampar och lavar knutna till gamla ekar i Eslövs och Höörs kommuner. Naturcentrum AB, Stenungsund.
- Naturvårdsverket ,2000. Rapport 5081. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Naturvårdsverket, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2004. Rapport 5411Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Stockholm.
- Naturvårdsverket, Rapport 6700, 2015. Friluftsliv för alla – Uppföljning av de tio målen för friluftslivspolitiken.
- Regeringskansliet, 2002. En samlad naturvårdspolitik. Regeringens skrivelse 2001/02:173, Stockholm.
- Regeringskansliet 2009. Proposition 2009/10:238, Framtidens friluftsliv.
- Regeringskansliet, 2013. Proposition 2013/14:141. Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Region Skåne, 2012. Grönstruktur i Skåne – Strategier för en utveckling av grön struktur. Avdelningen för regional utveckling.
- Sallius et al, 1961. Fälad blev stad. Eslöv.
- Stawfordska sällskapet, 2010. Stabbarp – Sammanfattning av kol- och lerbrytning i Stabbarps gruva 1867-1920, Eslöv.
- Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige.
- Svensk standard SS 199000:2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. SIS Förlag AB, Stockholm.
- Teknisk support SIS – TR 199001:2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. SIS Förlag AB, Stockholm.

ESLÖVS KOMMUN

Eslövs kommun, 241 80 Eslöv | 0413-620 00
kommunen@eslov.se | eslov.se

Miljöstrategi för Eslöv bilaga 2b

Områden med höga naturvärden i Eslövs kommun – kunskapsunderlag

LOkala NAturvårds satsningen

Beställare:
Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslutade om uppdatering av befintligt naturvårdsprogram den 9 december 2015 (MI:2015-1103, § 129).

Styrgrupp
Ingela Lundqvist/Dave Borg (förvaltningschef på Miljö och Samhällsbyggnad), Stefan Persson (förvaltningschef på Kultur och Fritid) och Hampus Trellid/Åsa Ratcovich (förvaltningschef på Serviceförvaltningen).

Referensgrupp
Erika Fjelkner, Karin Jonsson, Helene Nordin, Susanne Hultman och Marie Brandt (Miljö och Samhällsbyggnad),
Lotta Petersson (Kultur och Fritid),
Åse Dannestam (Serviceförvaltningen),
Per Jönsson (Barn och Utbildning),
Katarina Månsson, Tore Pålsson och Arne Olsson (Eslövsbygdens naturskyddsförening),
Nils Frank (LRF kommungrupp Eslöv)

Medverkande vid framtagandet
Anna-Carin Linusson och Birgitta Karlsson,
Susanne Hultman (kartframställning),
Erika Fjelkner, Annika Söderman

Kartor
Miljö och Samhällsbyggnad Eslövs kommun

Foton
Eslövs kommun
Anna-Carin Linusson, Birgitta Karlsson, Jonas Johansson, Marie Brandt
Lars-Erik Williams och Örjan Fritz

Layout
Eslövs kommun

Naturmiljöprogrammet har tagits fram inom ett LONA-projekt under 2016–2019, finansierat med statligt stöd från den lokala naturvårdssatsningen LONA.

INNEHÅLL

Inledning 5

Bakgrund 5

Metodik för inventering och värdeklassning 5

Utfall 5

Förklaring av vissa beteckningar och ord 6

Områden med höga naturvärden 7

Landskapsobjekt....8

1 Rönne å dalgång 8

2 Kolebäcken med omgivande kulturlandskap....11

3 Billabäckens dalgång 13

4 Stockamöllan med omgivande kulturlandskap....14

5 Rönneholms mosse med omgivande våtmarker och Ringsjön 16

6 Stehag med omgivande kulturlandskap 18

7 Skogar vid Farstorp 21

8 Saxåns dalgång....23

9 Snärjet och Skarhults Kronopark....25

10 Gryby med omgivande kulturlandskap 27

11 Brååns dalgång 29

12 Kävlingeåns dalgång....31

13 Rödabäcks dalgång....33

14 Sandmarker vid Flyinge och Holmby....34

15 Skogar och våtmarker kring Löberöd 36

16 Sluttning mot Kävlingeån....38

17 Skogar vid Hjularöd 40

18 Harlösabäckens dalgång....42

19 Borstbäckens dalgång....44

Värdekärnor utanför landskapsobjekt....46

Karta med landskapsobjekt och värdekärnor 47

INLEDNING

BAKGRUND

Varje kommun har ett stort ansvar för sitt lokala naturvårdsarbete, både inom fysisk planering och vid genomförandet av konkreta naturvårdsåtgärder.

I denna bilaga till *Miljöstrategi för Eslöv* beskrivs kommunens naturvärden med utgångspunkt från landskapsobjekt och värdekärnor.

En presentation av landskapsobjekt och värdekärnor finns också på kommunens hemsida tillsammans med en klickbar karta med detaljerad information om värdekärnorna. Här finns information om eventuella skydd och restriktioner såsom naturreservat och riksintressen samt underlagskartor.

METODIK FÖR INVENTERING OCH VÄRDEKLASSNING

I inventeringen har kommunen valt att peka ut områden som enligt Svensk standard (SS 199000:2014, naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald) tillhör värdeklasserna 1-3. De kallas värdekärnor. En värdekärna är ett geografiskt område med så höga naturvärden att den bedöms ha betydelse för den biologiska mångfalden. Den innehåller arter som är karakteristiska för naturtyper. En värdekärnas naturvärde bedöms utifrån artvärde och biotopvärde. Klass 1 innebär högsta naturvärde, klass 2 högt naturvärde och klass 3 påtagligt naturvärde.

Landskapsobjekten kompletterar värdekärnorna och innebär att naturvärde av landskapsekologisk karaktär samlas inom ett område som har flera gemensamma strukturer. Landskapsobjekten klassas inte och måste inte heller innehålla värdekärnor av klass 1–3.

I standarden finns möjlighet att också använda klass 4, som markerar visst naturvärde. Kommunen har valt att inte använda sig av denna kategori utan har istället pekat ut landskapsobjekt, inom vilka det även kan finnas områden som tillhör klass 4.

UTFALL

Naturmiljöprogrammet omfattar 204 värdekärnor och 19 landskapsobjekt. Värdekärnorna (klass 1–3) utgör 3,6 procent av kommunens totala yta (lika stor yta skogsmark som ängs- och betesmark). Värdekärnor med högsta naturvärde, klass 1, utgör 0,4 procent av kommunens yta.

Andelen naturmark av Eslövs kommuns totala yta är 22 procent (naturmarken omfattar barrskog, lövskog, betesmark, vatten våtmark och öppen mark). Av naturmarken utgör barrskog 7,2 procent det vill säga planterad skog med låga naturvärden. Av resterande 14,7 procent är en fjärdedel värdefull och tillhör klass 1–3. När det handlar om områden med högsta naturvärde (klass 1) utgör dessa däremot endast två procent av naturmarken eller 0,4 procent av kommunens yta. Med anledning av att en så liten andel av kommunens yta utgörs av områden med höga naturvärden är ett av målen för naturvårdsarbetet i kommunen att bevara och utveckla naturvärden för att gynna den biologiska mångfalden.

Förklaring av vissa beteckningar och ord

För ytterligare ordförklaringar, se ordlistan i Naturmiljöprogrammets Mål och Ställningstaganden.

Ansvarsart; art som har en betydande del av sin totala population inom ett begränsat geografisk område.

Buskskikt; buskar, snår och uppväxande träd upp till några meters höjd.

Fridlyst (§); metod som används för att skydda växt- och djurarter som riskerar att försvinna eller på annat sätt hotas.

Fältskikt; den del av vegetationen som utgörs av ris, örter och gräs.

Hävd; skötsel som bete eller slåtter.

Hävdgynnad flora; flora som gynnas av hävd som bete eller slåtter.

Kontinentalplattor; avsnitt av jordskorpans översta delar. Kontinentalplattorna rör sig ständigt i förhållande till varandra, antingen ifrån varandra eller emot varandra med vulkanutbrott och/eller jordbävningar som följd.

Landskapsobjekt; ett landskapsobjekt samlar naturvärden av landskapsekologiskt karaktär inom ett område.

Limnologiska värden; biologiska värden i sötvatten

Naturvårdsart; ett samlingsbegrepp för arter som är extra skyddsvärda, antingen för att de är av särskild vikt eller för att de tyder på naturtyper som är särskilt viktiga ur ett naturvårdsperspektiv. I begreppet ingår rödlistade arter, fridlysta arter, arter som är listade i EU:s art- och habitatdirektiv, signalarter, ansvarsarter och andra arter som bedöms indikera hög biologisk mångfald.

Nyckelbiotop; skogsområde som utifrån en samlad bedömning har stor betydelse för biologisk mångfald. Nyckelbiotoper är ofta rester av miljöer som försvunnit i det omgivande landskapet. Ett skogsområde där naturvärdena är höga men där värdena inte uppnår nyckelbiotopsskvaliteten kallas skogsobjekt med naturvärde.

Signalart (s eller S); arter som indikerar höga naturvärden. Signalarter används ofta vid naturvärdesinventeringar i skog för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden.

Skog; område större än ett halvt hektar som innehåller träd högre än fem meter och trädkronorna täcker minst 10 procent av arealen.

Sumpskog; samlingsnamn för all skogklädd våtmark, till exempel alsumpskog. Sumpskogar indikerar höga naturvärden. Vattnet kan vara stillastående eller rörligt. Sumpskog kan vara både av lövskogs- och barrskogstyp.

Triviala arter; arter som inte indikerar på någon speciell naturtyp.

Trädskikt; den del av vegetationen som är verkliga träd, ofta över fem meter höga.

Värdekärnor; värdekärnor är områden med så höga naturvärden att det bedöms ha extra stor betydelse för biologiskmångfald. De innehåller arter som är typiska för naturtypen.

Värden av landskapsekologisk karaktär; omfattar värden som är positiva för att gynna den biologiska mångfalden inom ett geografiskt område som har gemensamma strukturer såsom livsmiljöer och spridningsvägar.

Ädellövskog; skogsbestånd på minst ett halvt hektar där 70 procent är lövträd och minst 50 procent är ädla lövträd (alm, ask, avenbok, bok, ek, fågelbär, lind och lönn).

OMRÅDEN MED HÖGA NATURVÄRDEN

I översiktskartan sist i dokumentet visas de landskapsobjekt och värdekärnor som inventeringen resulterade i. För att få detaljerad information om värdekärnor, eventuella skydd och restriktioner samt underlagskartor hänvisas till den digitala kartan på kommunens hemsida www.eslov.se.

B52 Betesmarker vid Braån.

Betesmark vid Rönne å.

LANDSKAPSOBJEKT

1 Rönne å dalgång

Rönne å dalgång är ett stort och innehållsrikt landskapsobjekt. Den innehåller flera olika naturtyper som fuktiga och friska gräsmarker, trädbärande hagmarker, sumpskogar och ädellövskogar. I norr är dalgången djupt nerskuren med skogsklädda och branta sluttningar, medan i söder är den bredare och ån omges av fuktiga gräsmarker och alsumpskogar. Rönne å är Skånes näst största vattendrag. Den rinner från Ringsjön och mynnar i Skälderviken vid Ängelholm. Avrinningsområdet är 1 502 km^2 stort, och åns varierade strömförhållanden skapar förutsättningar för många olika växt- och djurarter både i och runt den. Ån har till stora delar kvar sitt naturliga förlopp inom kommunen, men närmast Ringsjön är den rätad. Eftersom dalgången ligger långt från större vägar och verksamheter kan man uppleva tystnaden med bara ljud från fågelkvitter och trädens sus, vilket förhöjer naturupplevelsen.

Naturmiljö

Rönne å dalgång berörs av Tornquistzonen, även kallad den Tornquistska sprickzonen. Det är en rörelsezon som uppkommit genom kontinentalplattornas rörelser. Man brukar ofta säga att den också markerar gränsen mellan det landskap som är typiskt för Sverige och det som är typiskt för Danmark och kontinenten. Tornquist-

zonen är en så kallad svaghetszon där plattornas rörelser skapar spänningar som kan utlösas i form av jordskalv och vulkanisk aktivitet. För många miljoner år sedan förekom också vulkanutbrott här. Rester av en vulkan kan man se i den norra delen av dalgången (vid gården Dalen), där basaltkupper minner om vulkanisk aktivitet. I närheten, vid ett forsande parti av ån, finns synliga rester av en diabasgång, som också kommer från vulkanisk aktivitet.

Skogarna i dalgångssluttningarna domineras av ädellövskog som ek och bok med ibland stort inslag av avenbok, lind, ask, fågelbär och hassel. Grova träd och död ved finns rikligt vilket skapar förutsättningar för en riklig förekomst av många olika lavar, mossor och svampar. Även kärlväxtfloran är artrik. Den stora artrikedomen beror på att det i rasbranterna förekommer diabasgångar och basalt, vilket skapar förutsättningar för mer näringskrävande arter, exempelvis lungört, gulplister, blåsippa, storrams, myskmadra och lundgröe. På våren blommar vitsippor, gulsippor och skogsbingel. Ovanför sluttningen är bokskogarna mer ensartade i trädskiktet och har då också färre arter. I fältskiktet dominerar arter som harsyra, vitsippa, ekorrbär och kruståtel. Några av ädellövskogarna betas och ger då ett mer parklikt intryck eftersom buskskiktet då är glest. Betade skogar förekommer i dag på mycket få platser i Sverige. Förekomsten av både betad och obetad skog förhöjer naturvärdena i området.

Vid Stockamöllan finns en mycket brant ädellövskogssluttning, kallad Bögerupsbranten. Den är särskilt intressant ur naturvårdssynpunkt för sitt innehåll av svampar. Här råder naturskogslika förhållanden eftersom sluttningen inte är påverkad av skogsbruksåtgärder i större utsträckning. I sluttningen finns en lång rad rödlistade arter, speciellt svamparter. Exempel på arter som hittas i sluttningen är räffelmusseron (en ny art för Skåne), orange bokticka, trubbfingersvamp, violett fingersvamp. askvårtlav, guldlockmossa och trubbfjädermossa. Bland kärlväxterna kan nämnas mörk lungört, nästrot, storrams och stor häxört.

I åns närmaste omgivning finns alsumpskogar och fuktiga betesmarker. Alsumpskogarna domineras av al med inslag av ask. I fältskiktet växer exempelvis älgört, bäckbrässma, kärrfibbla och gullpudra. De fuktiga gräsmarkerna har varierande artrikedom beroende på hur de hävdats. Förr i tiden var skötseln slåtter som senare har övergått till bete. Arealen betesmarker har därefter minskat eftersom betet har upphört och flera områden håller på att växa igen. Vid Brostugan finns en gammal slåttermark som inte hävdats på många år. I den växer två av kommunens ansvarsarter, kärrnäva och ängsskära. Djur- och fågellivet är rikt i hela landskapsobjektet. Spår av utter har observerats och ovanligare fågelarter som kungsfiskare, forsärla och strömstare kan ses.

Kulturmiljö

Rönne ådalen är känd för sina vattenkvarnar och kallas ”Mölleriket”. Välbevarade kvarnanläggningar finns vid Bålamöllan, Rönnemölla och Stockamöllan. I naturreservatet Billingemölla finns ruinerna kvar från en vattenmölla och i samband med den en tråddragningsfabrik.

Rekreation och friluftsliv

Rönne å är en populär kanotled, speciellt från Stockamöllan och norrut mot Djupadalsmölla i Klippans kommun. I Stockamöllan finns en kanotuthyrare och vid Gunnaröd samt i Billingemöllas naturreservat finns grillplats och toalett. Vid Gunnaröd finns även ett vindskydd och iläggsplats för kanoter.

Rönne å dalgång är av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Södra delen är av riksintresse för kulturmiljövård och hela dalgången ingår i länets kulturmiljöprogram. Hela dalgången har dessutom landskapsbildsskydd. Här finns fem nyckelbiotoper, tolv skogsobjekt med naturvärden och sex sumpskogar. Skogsstyrelsen har tecknat naturvårdsavtal med en markägare. Rönne å är ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag vad gäller natur- och kulturvärde. Rönne å dalgång ingår i värdetrakt för ädellövskog och delar av området ingår i värdetrakt för ängs- och betesmarker. Billingemölla är naturreservat och Natura 2000-område.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B1	Högörtsäng vid Rönne å	2
B2	Betesmark nordväst om Norra Hultseröd	2
B3	Betesmark norr om Billingemölla	2
B4	Strandäng norr om Billingemölla	3
B5	Betesmarker vid Väntan	3
B6	Grustag vid Billabäcken	3
B7	Högörtsäng vid Brostugan	3
B8	Öppen betesmark söder om Brostugan	3
B9	Betesmarker öster om Klockaregården (Rönne å)	3
B10	Betesmarker vid Gunnaröd	3
B11	Trädbärande betesmark vid Stockamöllan	2
B12	Betesmark vid Stockamöllan	3
S1	Alskog söder om Ådala	2
S2	Lövsluttningar öster om Ådal	3
S3	Lövblandskog på Rönneådalens östra sida	2
S4	Alsumpskog i norra delen av Rönneådalen	3
S5	Basaltkupp vid Dalen	1
S6	Alsumpskog på Rönneådalens östra sida	2
S7	Lövskogar på västra sidan av Rönne å dalgång	2
S8	Alsumpskogar vid Norra Hultseröd	2
S9	Betad skog norr om Väntan	2
S10	Bäckravin vid Storegård	3
S11	Lövskogar i Billingemölla naturreservat	2
S12	Alskog i bäckravin väster om Brostugan	2
S13	Avenboksluttningar öster om Brostugan	3
S14	Avenboksbranter norr om Bögerup	2
S15	Bäckdal med alskog norr om Bögerup	3
S16	Al-askskog vid Klockaregården (Rönne å)	3
S17	Bokdominerad ädellövskog i Bögerupsbranten	1
S18	Lövskog i bäckdalgång vid Gunnaröd	2
S19	Ask-almlund öster om Gunnaröds gård	3
S20	Lövsluttning vid kanotcentralen i Stockamöllan	1
S21	Grov ädellövskog vid Stockamöllan	2
S22	Bokdominerad ädellövskog söder om Stockamöllan	3

S32 Alskog nordöst om Bögerup.

2 Kolebäcken med omgivande kulturlandskap

Kring Kolebäcken breder ett småkuperat kulturlandskap ut sig. Markanvändningen växlar mellan åker-, betes- och skogsmark, vilket skapar ett varierat och innehållsrikt landskap. Kolebäcksåsen, en rullstensås, löper väl synlig genom området. Åsen är dels klädd med ädellövskog dels med trädbärande betesmark. Kolebäcken rinner längs åsen och vidare ner i en ravin och mynnar i Rönne å.

Naturmiljö

Kolebäcken omges av fuktiga betade marker som bitvis är bevuxna med al- och björksumpskog och bitvis nästan trädfria. Innan bäcken mynnar i Rönne å rinner den genom en markerad ravin. I ravinen växer al- och askskog. Den fuktiga miljön i ravinen gör att många svampar, lavar och mossor trivs, till exempel bokvårtlav och platt fjädermossa. I fältskiktet finns arter som kransrams, hässleklocka, bäckbräsma och älgört.

Åkermarken finns i närheten av gårdsbebyggelserna och omges av betesmarker som avlöses av skogsmark. De stora öppna betesmarkerna är huvudsakligen välhävdade och relativt artrika. Vid gården, Södra Hultseröd, finns artrika trädbärande betesmarker med stora grova och spärrgreniga träd. Spärrgrenigheten är ett tecken på att träden har vuxit upp i ett öppet landskap. Vid Kolehuset finns en mycket artrik betesmark med lång kontinuitet som betesmark. Den steniga och tuviga strukturen

tillsammans med hävden skapar förutsättningar för en rik flora. Här växer arter som slåttergubbe, granspira, skogsnycklar, grönvit nattviol, darrgräs, stagg och knägräs. På senare år har betestrycket minskat så i kanterna tränger albuskar fram.

Kolebäcksåsen täcks av ädellövskog som övergår i trädbärande betesmarker. Ädellövskogarna på består huvudsakligen av bok med inslag av ek. Fältskiktet i dem är glest med arter som harsyra och kruståtel. I de trädbärande betesmarkerna finns grova ekar, bokar och björkar samt enstaka enbuskar och hagtorn. Fältskiktet domineras av smalbladiga gräs och örter som exempelvis gökärt, smultron, liten blåklocka, gråfibbla och teveronika.

Kulturmiljö

Kolebäcken är i delar stensatt på båda sidor. I skogen finns rester av en gammal kolmila.

Den västra delen av landskapsobjektet ingår i riksintresse för naturvård och friluftsliv samt i område med landskapsbildskydd. Det finns en nyckelbiotop och två områden med sumpskog. Skogsstyrelsen har tecknat naturvårdsavtal med en markägare. Området ingår i värdetrakt för ädellövskog och i värdetrakt för ängs- och betesmarker.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B14	Betesmarker norr om Södra Hultseröd	3
B15	Betesmark öster om Södra Hultseröd	3
B16	Betesmark vid Bögerup	2
B17	Betesmark vid Kolehuset	1
B18	Betesmark söder om Södra Hultseröd	3
B19	Kolebäcksåsen	2
B20	Betesmark öster om Kolebäcksåsen	2
S32	Alskog nordöst om Bögerup	3
S33	Ravinskog norr om Bögerup	1

B21 Betesmark vid Stenaröd.

3 Billabäckens dalgång

Billabäcken slingrar sig fram genom ett kuperat åker- och beteslandskap ner till Rönne å väster om Billinge. Dalgången är bitvis kraftigt markerad med branta slänter och vid Aspakull är den underliggande skifferbergrunden synlig.

Naturmiljö

De flesta betesmarkerna i landskapsobjektet är steniga och tuviga och på flera av dem står stora grova träd, framför allt ek och ask. De är relativt artrika och hyser arter som jungfrulin, kärringtand, brudbröd, vitmåra och gulmåra. Några av betesmarkerna har tidigare brukats som åker och har därför en trivial flora. Närmast bäcken har den fuktiga marken tidigare brukats som ängsmark. Där växer arter som brunört, gökblomster och olika starrarter. Hävden som numera är bete är i delar svag, vilket innebär att vissa delar håller på att växa igen.

Längs Billabäcken finns ridåer med alar medan i slänterna har mindre dungar etablerats. I slänterna växer ask, alm, ek, asp, björk i trädskiktet. Buskskitet är rikt med olvon, fläder, sälg och benved.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B21	Betesmark vid Aspakull	2
B22	Betesmark 1 vid Stenaröd	3
B23	Betesmark 2 vid Stenaröd	2
B24	Betesmark 3 vid Stenaröd	3

B31 Betesmark söder om Gustavslund .

4 Stockamöllan med omgivande kulturlandskap

Mellan Stockamöllan och Rönneholm är landskapet varierat med skogar, åkrar och betesmarker. Skogarna domineras av ädellövskog men här finns också sumpskogar. Betesmarkerna i landskapsobjektet är i huvudsak välhävdade och relativt artrika.

Naturmiljö

De steniga och tuviga betesmarkerna har betats under lång tid. De har en hävdgynnad flora med arter som blodrot, gökärt, liten blåklocka, stenmåra, rödven, gråfibbla och stagg. Grova ädellövträd står på flera ställen. Speciellt artrika betesmarker finns söder om Stockmöllan. Förutom ovan nämnda arter kan man här hitta grönvit nattviol, humleblomster och ängsvädd.

Omgivningarna kring gården Graneborg har varit ett mycket artrikt och varierat område. Här fanns betad skog flera betesmarker och brukade åkrar. Idag brukas endast åkermarken. Betesmarkerna håller på att växer igen och endast mindre områden med artrik flora finns kvar. Markerna kring Graneborg har under senare år utsatts för omfattande schaktningsarbeten och varit uppställningsplats för arbetsfordon. För att om möjligt få tillbaka värdena krävs restaurering och återupptaget bete.

Ädellövskogarna i landskapsobjektet innehåller en stor andel mycket gamla och grova träd och död ved. I fuktiga delar finns rik förekomst av mossor och lavar.

Några exempel på arter är skuggorangelav, grå skärelav, sydlig sotticka och guldlockmossa. Sumpskogarna är frodiga al-ask-skogar som har rikligt med mossor och skogsgräs. Även sumpskogarna har rikligt med död ved och utgör goda livsmiljöer för vedlevande insekter. Vid Hasslebro står en över 300 år gammal och mycket grov ek som är ett naturminne.

Kulturmiljö

Rönneholm slott har anor från mitten av 1500-talet. Huvudbyggnaden har byggts om flera gånger sedan dess. Till gårdens äldsta byggnader hör den så kallade Borgen från 1600-talet. Den var från början orangeri och senare änkesäte. Stockamöllan har historia som brukssamhälle från slutet av 1800-talet med typisk bebyggelse med industribyggnader, arbetarbostäder och disponentvilla.

Rekreation och Friluftsliv

Kring Stockamöllan har Möllerikeföreningen skapat strövstigar. Rönne å är en populär kanotled, speciellt från Stockamöllan och norrut. I Stockamöllan finns en kanotuthyrare.

Delar av landskapsobjektet ingår i riksintresse för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård, länets kulturmiljöprogram och i område med landskapsbildsskydd. Vid Hasslebro finns ett naturminne. Inom landskapsobjektet finns en nyckelbiotop, tre skogsobjekt med naturvärden och fyra sumpskogar. Skogsstyrelsen har tecknat naturvårdsavtal med en markägare. Området har värdekärnor för ädellövskog samt gräsmarker.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B27	Betesmark vid Gunnaröd	3
B28	Betesmark vid Avundstorp	3
B29	Betesmark söder om Stockamöllan	2
B30	Gräsmarker vid Gustavslund	2
B31	Betesmarker söder om Gustavslund	2
B32	Betesmark vid Hasslebro	2
S34	Blandlövskog vid bäck intill Gustavslund	2
S35	Betad skog vid Gustavslund	3
S36	Bokskog nordväst om Borgen	2
S37	Alsumpskog norr om Borgen	2
S38	Parkartad ädellövskog vid Borgen	2
S39	Bokskog vid Rönneholm	3
S40	Lövskogar vid Orrahus	2

S41 Del av Rönneholms mosse .

5 Rönneholms mosse med omgivande våtmarker och Ringsjön

Landskapet mellan Stockamöllan och västra Ringsjön domineras av Rönneholms mosse. Här finns också vidsträckta betesmarker och strandnära skogar vid Ringsjön.

Naturmiljö

På Rönneholms mosse har torvtäkt pågått sedan 1800-talet och drivs idag kommersiellt. Tillståndet för täkten gick ut 2021 och idag är i princip all torv utvunnen. I den centrala delen av mossen har ett skogbevuxet parti lämnats obrutet. Den ”orörda” del av mossen är en viktig refug för vilt, fåglar och andra arter i närområdet. I väster där torvbrytningen inleddes har mossevegetation etablerats på nytt. Där dominerar björkskog med inslag av al, asp, gran och tall. Skogen är olikåldrad och tät. I fältskiktet finns arter som tranbär, blåtåtel, odon, ljung och andra ris och mossor. Revlummer dominerar ställvis. I blötare partier dominerar vitmossa. Här finns också en damm som är en stor tillgång för fågellivet. Spår av gammal torvbrytning på mossen syns idag som mindre torvgravar som fått växa igen.

Rönneholms mosse angränsar till Rönne å och Ageröds mosse. Det vidsträckta våtmarksområdet skapar förutsättningar för ett rikt fågelliv, bland annat har kungsfiskare noterats.

Rönneholms mosse omges av fuktiga till blöta betesmarker och mindre åkrar. Betesmarkerna har betats under lång tid. Fältskiktet utgörs av vanliga arter som tuvtåtel, veketåg, vanlig smörblomma, hundäxing och olika starrarter. Mindre dungar och backar med gamla och grova ädellövträd finns ställvis på de vidsträckta gräsmarkerna, till exempel Bjälköbacke.

Markerna nära Ringsjön utgörs av gammal åkermark, där odling möjliggjorts genom att Ringsjön sänktes 1,6 meter åren 1880–1883. Genom sänkningen förbättrades och uttökades odlingsmöjligheterna runt sjön. Rester av en strandvall som visar var sjöstranden befann sig innan sjön sänktes finns synlig i skogen strax söder om Sjöholmen. Närmast Ringsjön finns fuktiga strandskogar av viden och al. Längre från sjön en bit upp i sluttningen finns ädellövskog av ask- och bok med artrikt fältskikt. Exempel på arter som finns här är stor häxört, hässleklocka, ramslök, myskmadra, ormbär, lundelm och skärmstarr.

Kulturmiljö

För många tusen år sedan var mossen (och Ageröds mosse i Höörs kommun) delar av en stor grund fornsjö. Det som idag är Ringsjön var också del av denna sjö. Efter istidens slut blev klimatet långsamt varmare. Fornsjön började långsamt växa igen och vegetationen omvandlades till torv under årtusendenas gång.

Förutom mossens intressanta geologi, finns här även en intressant kulturhistoria. Vid arkeologiska undersökningar på Rönneholms mosse har en mängd lämningar från äldre stenåldern hittats, bland annat spår av boplatser, redskap som pilspetsar och fiskeredskap av flinta. Fynden har daterats till att vara ungefär 7500–9000 år gamla.

Rekreation och friluftsliv

Vid Sjöholmen finns en badplats med toaletter, grillplatser och bänkar.

Landskapsobjektet ingår i riksintresse för friluftsliv, kulturmiljövård, länets kulturmiljöprogram och i område med landskapsbildsskydd. Inom området finns tre skogsobjekt med naturvärden. I området finns värdekärnor för ädellövskog.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B33	Betesmarker vid Rönneholms mosse	3
S41	Del av Rönneholms mosse	2
S42	Parkartad bokskog vid Sjöholmen	3
S43	Avenbokskog vid Fairyhill	3
S44	Ask- och bokskog norr om Grimshus	3
S45	Ask- och bokskog öster om Grimshus	3
S46	Ädellövskog norr om Råröd	3
S47	Alskog på Västra Ringsjöns strand	2

B36 Betesmark vid Vedelsbäck..

6 Stehag med omgivande kulturlandskap

Det kuperade odlingslandskapet kring Stehag delas upp av stengärdesgårdar och trädridåer. Det småskaliga landskapet domineras av mindre åkrar och betesmarker med inslag av skogsmark. Centralt i området sträcker sig en ädellövskogsklädd rullstensås, Bosarps jär. Andra större skogsområden finns vid Gyabjär, Värlinge och Kastberga. Södra stambanan går som en barriär genom området.

Naturmiljö

Bosarps jär är en hög ryggformad isälvsavlagring, skapad av inlandsisens smältvattenströmmar. Den karakteristiska formen med spetsig rygg gör att den är starkt markerad i landskapet och åsen blev därför naturreservat 1963. Den är huvudsakligen bevuxen med bokskog. Stora delar av skogen brukas rationellt men delar har lämnats till fri utveckling och har större naturvårdsintresse med död ved och olikåldriga bestånd. Dessa delar är gynnsamma för vedlevande insekter till exempel getinglik svampmygga och rödhornad mulmstyltfluga.

På åsen finns en betesmark med stora grova träd av ek och bok. Här förekommer också rikligt med björk, lind och lönn. Fältskiktet är sparsamt eftersom betestrycket är för hårt. Några exempel på arter som finns här är blåsippa, liten blåklocka, gökärt, vårbrodd och rödven.

Kastberga skog har historiskt varit trädbärande betesmark men hyser idag huvudsakligen planterad skog, mest ädellövskog. Centralt finns områden som är mindre påverkade av skogsbruk. I dessa finns grova träd och rikligt med hassel samt fuktiga områden med alskog. Här växer arter som stor häxört, kärrfibbla, gullpudra, skogsknipprot och grönvit nattviol. Humlesugan, en av kommunens ansvarsarter, växer i skogen men också ute på den angränsande Kastberga äng och vid Värlinge. Ängsskära, en annan kommunal ansvarsart, växer vid Ullstorp.

I anslutning till Stehags tätort ligger Gyabjär, ett skogsområde med barr- och lövskogar. De för naturvården intressanta delarna består av lövskog med grova ädellövträd samt sumpskogar. Död ved förekommer rikligt. På flera ställen rinner bäckar och markvatten tränger fram i sluttningarna. Detta skapar förutsättningar för ett artrikt fältskikt. Några exempel på arter som växer här är skogsknipprot, grönvit nattviol, hässleklocka, ramslök, lundelm, stor häxört, mörk lungört och kransrams. I norr sträcker sig en markerad dalgång med bokskogsklädda sluttningar där fältskiktet på våren domineras av ramslök.

Inom landskapsobjektet finns många av kommunens mer artrika betesmarker, till exempel vid Värlinge, Vedelsbäck och Hemmingsberga. De flesta av betesmarkerna är trädbärande, steniga, tuviga och har lång kontinuitet av bete. Hävdstatusen varierar. Vanliga arter är gråfibbla, blodrot, rödven, vitmåra och liten blåklocka, medan brudbröd, stagg, knägräs, darrgräs, jordtistel, backtimjan och ljung förekommer på de mer artrika betesmarkerna. På betesmarkerna kring gården Vedelsbäck växer äldre ekar men framför allt grova gamla hasslar. Till träden och hasselbuskarna är en rik insektsfauna och svamp- och lavflora knuten. Exempel på arter är noshornsoxe, gråbandad trägnagare, gulringad vedharkrank, elegant sköldlav, dvärgbägarlav, läderskål och rostticka.

Trakterna kring Stehag är intressanta ur naturvårdssynpunkt eftersom entomologen Carl Philip Mauritz Möller genomförde inventeringar av faunan i närområdet. Mest kända är hans insektsinventeringar från mitten av 1800-talet. Stehag med omnejd har därför blivit klassiska insektslokaler, där många unika insektsfynd gjorts.

Kulturmiljö

Stehags kyrkby omfattar ett fåtal gårdar och hus. Prästgården på central plats är representativ för 1800-talets prästgårdsanläggningar. Till gården hör en korsvirkeslänga från 1860, vilken tjänade som prästänkans bostad. Den ålderdomliga trädgården med bland annat klippta buxbomhäckar utgör en viktig del av miljön. Kyrkan har anor från 1100-talet. Haga kvarn är en väderkvarn av holländsk typ, som ligger några kilometer söder om Stehag.

Rekreation och friluftsliv

I Gyabjär finns markerade stigar av olika längd där Eslövs kommun ansvarar för skötsel. Vid Stehags idrottsplats finns ett grillhus. Vid Bosarps järs naturreservat finns en anlagd rastplats.

Landskapsobjektet ingår i riksintresse för naturvård och i länets kulturmiljöprogram. Inom objektet finns en sumpskog och flera evighetsträd. Bosarps jär är naturreservat. Skogsstyrelsen har tecken naturvårdsavtal med en markägare. Två av kommunens ansvarsarter humlesuga och ängsskära växer på ett par lokaler. Inom objektet finns värdekärnor för ädellövskog och gräsmarker.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B34	Betesmarker vid Ljusekullen	3
B35	Betesmarker vid Kärrstorp	2
B36	Betesmarker vid Vedelsbäck	2
B37	Betesmarker vid Värlinge	3
B38	Betesmark vid Stehag	1
B39	Betesmarker söder om Kärrstorp	2
B40	Betesmark vid Hemmingsberga	1
B41	Betesmark 2 vid Hemmingsberga	3
B42	Betesmark i Bosarps Järr naturreservat	3
B43	Betesmark vid Ullstorp	3
B44	Ullstorps äng	2
B45	Kastberga äng	3
B46	Kastberga fälad	2
B47	Betesmark vid Haga	2
S48	Bokskog i bäckdal norr om Stehag	2
S49	Alskog norr om Gyabjär vid Stehag	3
S50	Askskog vid Vedelsbäck norr om Stehag	3
S51	Ädellövskog vid Gyavallen i Stehag	3
S52	Bokskogar på Gyabjär vid Stehag	3
S53	Bokskog vid Kärrstorp	3
S54	Bosaps Järr	2
S55	Betad alsumpskog väster om Stehag	2
S56	Blandlövskog sydväst om Stehag	3
S57	Al- och ekskog sydväst om Stehag	2
S58	Hasselrik ekskog nordväst om Stehags vattenverk:	2
S59	Hasselrik ekskog norr om Stehags vattenverk	2
S60	Hasselrik ekskog och trädbärande hagmark vid Värlinge	2
S61	Ekskog vid Värlingegården	2
S62	Ekskog vid Alfastorp	2
S63	Alskogar vid Olofslund (i Kastberga skog)	2

F69 Ädellövskog i bäckravin öster om Farstorp

7 Skogar vid Farstorp

Farstorp ligger i kommunens nordvästra del på gränsen till Svalövs kommun. Landskapet kring Farstorps gård är kuperat och skogsmarker avbryts av öppna betesmarker och åkrar, vilket skapar ett varierat landskap. I väster rinner Saxån och i öster, på gränsen till Svalövs kommun, rinner Vallabäcken. Vallabäckens dalgång ligger djupt nedskuren. De ur naturvårdssynpunkt mest värdefulla delarna är de trädbevuxna områdena kring vattendragen.

Naturmiljö

Saxån ansluter från norr i landskapsobjektets västra kant. Den omges av lövskogar och igenväxande betesmarker. Igenväxningen har gått långt och vissa områden är helt täckta med buskar, framför allt slån. På flera ställen finns stengärden som tidigare har avgränsat betesmarken från åkermarken. I kanterna finns enstaka grova träd. Här ligger också en större damm där det växer både ängskära och kärrnäva, två av kommunens ansvarsarter.

Lövskogarna utgörs av relativt artrika ädellövskogar av ek med inslag av lind, alm, lönn, björk och fågelbär. Buskskiktet är delvis rikligt med främst hassel. Flera av träden är mycket grova, har håligheter och bär tecken på att de vuxit upp i en mera öppen skog. Här finns rikligt med död ved. I fältskiktet växer gulplister, skogsbingel och långsvingel, men också ovanligare arter som skogsknipprot, stor häxört och lundelm.

Vallabäcken rinner fram i en djup ravin med branta sluttningar där man kan se lerskifferberggrunden framträda. Den mineralrika berggrunden skapar förutsättningar för ett artrikt fältskikt med arter som gullpudra, bäckbrässma, aklejruta och skärmstarr. I de fuktiga områdena kring bäcken dominerar ask eller al. Skogen i sluttningarna utgörs av äldre bok- och ekskog med inslag av lind, ask, avenbok och fågelbär. Flera av träden är mycket grova och flera har håligheter och rikligt med mossor och lavar. Här finns gott om död ved, både stående och liggande, vilket skapar förutsättningar för vedlevande insekter. Växter som lungört, ormbär, skogsknipprot och buskstjärnblomma växer här. Bäcken har kvar sitt naturliga förlopp och slingrar sig fram i ravinens botten. Forsande och lugnflytande partier skapar livsmiljöer för olika fiskarter och bottenlevande organismer. Kungsfiskare har setts vid bäcken.

Kulturmiljö

En bro över bäcken leder över till Svalövs kommun. Här kan rester av en gammal kvarn ses.

Vallabäckens ravin ingår i område av riksintresse för kulturmiljövård samt länets kulturmiljöprogram. Inom landskapsobjektet finns fyra nyckelbiotoper, tre skogsobjekt med naturvärden och en sumpskog. Värdekärnor för ädellövskog finns. Två av Eslövs kommuns ansvarsarter, kärrnäva och ängsskära, växer i objektet.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
S64	Lövskog och hässle väster om Farstorp	2
S65	Hasselrik ekskog väster om Farstorp	2
S66	Ekskog sydväst om Farstorp	2
S67	Askskog sydväst om Farstorp	3
S68	Betad lövsumpskog söder om Farstorp	3
S69	Ädellövskog i bäckravin öster om Farstorp	1

B54 Betesmark vid Trollenäs.

8 Saxåns dalgång

Saxån rinner fram genom ett i huvudsak öppet jordbrukslandskap och omges framför allt av åkermarker. Ån meandrar i dalgången kring Trollenäs men är rätad på långa sträckor. Långgropen som ansluter till Saxån vid Trollenäs är det största biflödet. Saxåns avrinningsområde är i sin helhet 360 km2 stort.

Naturmiljö

Saxån rinner upp i Svalövs kommun och passerar Trollenäs slott med dess rika natur- och kulturmiljöer. Norr och väster om slottet finns sträckor där ån meandrar. Vid Trollenäs kvarn där ån tidigare har rätats har en avgrävd meanderslinga åter blivit en del av ån. För att underlätta för fiskars och andra vattenlevande djurs vandring har tre vandringshinder åtgärdats i vattendraget. Två vid Trollenäs och ett vid Reslöv. Saxån-Braån vattenråd har genom åren anlagt ett flertal dammar i åns närhet i syfta att förbättra vattenkvalitén och gynna biologisk mångfald. Där vattendraget meandrar varierar strömhastigheten, vilket ger både strömmande vattensträckor med grus- och stenbottnar och lugnflytande sträckor med finkorniga sediment och mer växtlighet. I Saxån har en mängd olika fiskarter noterats, bland annat elritsa, grönling, storspigg och öring. Även gädda, ål, bäcknejonöga och tjockskalig målarmussla har noterats.

Markerna i ådalen har under lång tid brukats som slåtterängar och betesmarker. Idag hävdas alla marker med bete. Betesmarkerna är i huvudsak välhävdade men hyser en trivial flora. De branta sluttningarna på betesmarkerna norr om Trollenäs slott har

dock en artrik flora med exempelvis humleblomster, liten blåklocka, gökblomster, brudbröd, grusstarr och rödkämpar. Även vid Trollenäs kvarn finns en relativt artrik flora.

Kring Trollenäs slott finns två större områden med ädellövskogar. Skogarnas naturvärden är främst knutna till den rikliga mängden av död ved. Deras skyddade läge nere i dalgången ger ett fuktigt klimat. Detta skapar förutsättningar för en rik moss- och lavflora, till exempel guldlockmossa, platt fjädermossa, trubbfjädermossa, stiftklotterlav, lönnlav och gulnål. De rika ädellövskogarna, närheten till ån, byggnader med allehanda små krypin och avsaknad av belysning gör närområdet kring slottet gynnsamt för fladdermöss. Här finns bland annat större brunfladdermus, nordfladdermus och vattenfladdermus.

Kulturmiljö

Trollenäs slott har en rik kulturhistoria. Slottet har ursprung från 1500-talet men fick sitt nuvarande utseende på 1800-talet. I anslutning till slottet ligger Näs kyrka med anor från medeltiden. Spår av en gammal grävd kanal som ledde vatten fram till Trollenäs kvarn kan ses i anslutning till kvarnen. Vid Reslövs kvarn är kvarndammen kvar men åtgärder har genomförts för att skapa fria vandringsvägar.

Rekreation och friluftsliv

I dalgången öster om Trollenäs slott finns en anlagd stig, Trollestigen. Vid Marieholm finns en tillgänglihetsanpassad stig som går runt den anlagda dammer Laddran. Här finns också grillplats och bänkar.

Landskapsobjektet ingår i område av riksintresse för kulturmiljövård och delar av dalgången ingår i länets kulturmiljöprogram. Det finns en nyckelbiotop, ett skogsobjekt med naturvärde och två områden med sumpskog. Saxån är ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag vad gäller naturvärde. Värdekärnor för ädellövskog finns.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B54	Betesmarker vid Trollenäs	2
B55	Betesmarker kring kvarnarna	3
B56	Betesmarker vid Gullarp	3
S70	Blandädellövskog vid Trollenäs, norra delen	2
S71	Blandädellövskog vid Trollenäs, södra delen	2

S80 Bokskog i Skarhults kronopark.

9 Snärjet och Skarhults Kronopark

Snärjet och Skarhults kronopark är två större, sammanhängande skogsområden öster om Eslöv. Här finns stora arealer både ädellövskog och barrskog. Landskapsobjektet rymmer också en större våtmark, Stavröds mosse.

Naturmiljö

Snärjet, som ligger närmast Eslövs tätort, har sitt ursprung som gammal fäladsmark och betad skog. Fäladsmarken planterades under 1800-talets senare del, för att få massa- och virkesproduktion. Mindre områden med gammal skog finns dock kvar och här finns de största naturvärdena. Den östra delen av Snärjet utgörs av ett omväxlande landskap, där skogsbestånd avlöser åkrar och betesmarker. Några av de äldre skogsbestånden hyser gamla och grova träd med håligheter samt rikligt med död ved vilket gynnar vedlevande insekter, fåglar och fladdermöss. Trädskiktet består framförallt av bok och ek med inslag av ask, lind och al. Fältskiktet är i dessa delar artrikt med arter som lundslok, lundelm, grönvit nattviol, skogstjärnblomma, majbräken, lungört, stor häxört, dvärghäxört och ramslök.

Öster om Snärjet ligger Skarhults Kronopark. Kronoparken är anlagd som jaktpark till Skarhults slott och området har lång kontinuitet som skogsmark.
I området bedrivs rationellt skogsbruk. Stora delar är idag ungskog, föryngrings-

ytor för bok, lärk, björk eller gran. Ytor med äldre lövskog finns som domineras av bok med inslag av andra ädla lövträd som ek och ask. Här finns rikligt med död ved. Ställvis är fältskiktet artrikt med arter som lundslok, hässlebrodd, stor häxört, skärmstarr, gullpudra, skogsveronika, Jungfru Marie nycklar och grönvit nattviol. Här finns också fuktlövskogar med ask och al.

Stavröds mosse är ett stort våtmarksområde norr om Skarhults Kronopark. Här har förekomsten av öppna vattenytor varierat genom tiderna. Från att ha varit en öppen vattenyta har ”mossen” efter lång tids igenväxning och vattenuttag utvecklats till en våtmark med omgivande lövsumpskog. I dagsläget är den centrala delen en våtmark som domineras av kaveldun, vass och andra högväxande gräs och halvgräs. I skogen växer främst björk och al med inslag av vide, fläder och brakved. Blöta, kärrlika delar blandas med torrare delar. Här finns rikligt med död ved i olika nedbrytningsstadier som bär tydliga spår efter vedlevande insekter.

Rekreation och friluftsliv

I Snärjet ligger en pistolskyttebana och en skjutbana för lerduveskytte. Eftersom skogarna ligger nära Eslöv nyttjas de skogsbilvägar som anlagts som ett rutnät flitigt för rekreation och friluftsliv på.

I landskapsobjektet finns en sumpskog.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
S75	Stavröds mosse	2
S76	Askkärr väster om Kungshults gård	2
S77	Askkärr sydväst om Kungshults gård	2
S78	Askkärr norr om Djurgården	2
S79	Ädellövskog i Skarhults kronopark	3
S80	Bokskog i Skarhults kronopark	3

B57 Abullahagen.

10 Gryby med omgivande kulturlandskap

Vid Gryby strax öster om Eslövs tätort breder ett småskaligt kulturlandskap ut sig. Åkermarker växlar med betesmarker och mindre skogsdungar, där odlings- och betesmarkerna delas upp av ett flertal stengärden.

Naturmiljö

Två av kommunens artrikaste betesmarker, Abullahagen och Östra Strö fälad, ligger inom landskapsobjektet. Betesmarkerna är rester av de fäladsmarker som förr hade en mycket större utbredning. Båda har betats under lång tid och hyser en mycket artrik flora. Här växer exempelvis jordtistel, stagg, darrgräs, knägräs, svinrot, backtimjan, gulmåra, brudbröd, ljung, slåttergubbe, kattfot, pillerstarr, Sankte Pers nycklar och Jungfru Marie nycklar.

Abullahagen är geologiskt intressant eftersom området ligger i gränsen mellan två moräner, den blockrika nordostmoränen och den blockfattiga lerrika sydvästmoränen. Eftersom det finns både näringsfattig och kalkrik mark har floran blivit extra artrik. Exempel på arter som bara finns i Abullahagen och inte på Östra Strö fälad är klasefibbla, tätört och ängsnycklar.

Kring Gryby har betesmarkerna kvar sin tuviga och steniga struktur men floran har

utarmats på grund av kvävegödsling. Det har inneburit att typiska betesmarksväxter endast finns kring stenar och tuvor. Öster om Gryby finns en igenväxande betesmark som fortfarande har en artrik flora. Ett starkt viltbete håller betesmarken öppen.

Kulturmiljö

I Abullahagen finns ett gravfält från järnåldern, Hörahög.

Rekreation och friluftsliv

I Abullahagen finns en grillplats och ett fågeltorn. Vid ingången till reservatet från Lundavägen finns en rastplats.

Delar av landskapsobjektet ingår i riksintresse för naturvård och länets kulturmiljöprogram. Abullahagen är naturreservat och Natura 2000-område samt värdekärna för gräsmarker.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B57	Abullahagen	1
B58	Betesmarker längs Grybybäcken	3
B59	Gräsmark vid Gryby	3
B60	Östra Strö fälad	1
S81	Skogsparti i västra delen av naturreservatet Abullahagen	2

B62 Betesmark vid Kristineberg.

11 Brååns dalgång

Landskapet omkring Bråån varierar från flack jordbruksmark till markerad lövskogsklädd dalgång. Ån har i delar kvar sin naturliga åfåra men är rätad i de delar där den rinner genom åkerlandskapet. Brååns avrinningsområde är ca 165 km2 stort.

Naturmiljö

Bråån är, liksom övriga vattendrag, ett viktigt stråk i landskapet både för växter och djurs spridningsmöjligheter och för människor som vill röra sig i landskapet. Flera fiskarter förekommer i ån, exempelvis sandkrypare, grönling, elritsa och öring. Även tjockskalig målarmussla och toppig hattsnäcka finns här.

Bråån rinner in i Eslövs kommun strax öster om Högseröd. Vid Högseröd rinner ån genom en flack dalgång och omges av fuktiga betesmarker. Flera av betesmarkerna har tidigare varit åker och har därför en trivial flora. I de mer artrika betesmarkerna växer bland annat humleblomster, hundstarr, ängsbräsma, kabbleka och svalört. Strax innan ån rinner in i Höörs kommun blir ådalen mer markerad och här varierar betesmarkerna med mindre skogspartier. Här har ån landskapsbildsskydd. Vid Skarhults slott rinner ån genom slottsparken. Både slottsparken (norr om Brönneslövsvägen) och angränsande skogsområden har höga naturvärden. Naturvärdena består i grova träd och rikligt med död ved, som skapar livsmiljöer för mossar, lavar och insekter.

Vid Borlunda blir dalgången mer markerad men omges fortfarande av betesmarker. I sluttningarna här finns kommunens enda rikkärr. En förbättrad hävd av rikkärret

skulle öka kärrets artrikedom. När ån når Eslövs golfbana blir sluttningarna än mer markerade och övergår då till att bli lövskogsbeklädda. Ån fortsätter mot Ellinge slott, där bokskog med ställvis grova träd och död ved omger ån. Detta skapar goda livsmiljöer för svampar, mossor och lavar, som exempelvis hartsticka, sydlig sotticka, krateroranglelav, savlundlav och gullockmossa.

I skogen finns avgrävda meanderslingor från när ån rätades. Bråån mynnar vid Örtofta i Kävlingeån. Här ligger Örtofta slott vars park har höga naturvärden. Naturvärdena är knutna till träden där förekomsten av mossor och lavar är riklig.

Strax väster om slottet ligger två stora våtmarker med omgivande betesmarker, anlagda genom Kävlingeåns vattenråd som anlagt ett flertal dammar inom avrinningsområdet. Kring dammarna finns ett rikt fågelliv, med bland annat skärfläcka, årta, storspov, kricka och ängspiplärka. Den största ligger vid Skarhult och har ett rikt fågelliv.

Kulturmiljö

I Högseröds by ligger enligt traditionellt mönster, kyrkan, prästgården, den gamla skolan och kvarnen samlat centralt. Bron över ån på den gamla byvägen är en äldre stenvalvsbro. Skarhults kyrka är från 1100-talet. Slottet uppfördes under 1500-talet som trelängad tornförsedd borg och fick sitt nuvarande utseende under 1800-talet. Ellinge slott har dock anor sedan medeltiden och i miljön kring slottet finns flera byggnader med kulturhistoriska värden. Slottets huvudbyggnad är till sin grundstomme mycket gammal, möjligen ända från 1400-talet. Slottet omges ännu av de gamla vallgravarna. Vid ån finns rester av en kvarn, Damstorp.

Örtofta kyrka har anor från 1100-talet men nuvarande byggnad är uppförd 1862. I slutet av 1400-talet uppfördes det tegelhus vars rester ännu ingår i den gamla delen av det nuvarande slottet. Slottet har under tidernas lopp genomgått många förändringar. Kring slottet finns flera gamla byggnader bevarade. Vid kyrkan, i närheten av slottet, finns en skans från svensk-danska kriget på 1600-talet.

Rekreation och friluftsliv

I naturreservatet Rövarekulan, som ligger i dalgången i Höörs kommun, finns markerade strövstigar. Här finns också rastplats och toalett.

Brååns dalgång är av riksintresse för naturvård. Delar av landskapsobjektet är av riksintresse för kulturmiljövården. Vid Bingstorp finns ett område med landskapsbildsskydd. Bråån är ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag utifrån naturvärde. I objektet finns värdekärnor för ädellövskog.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B61	Borlunda rikkärr	3
B62	Betesmark vid Kristineberg	3
B63	Betesmark vid Skarhults våtmark	3
B64	Meandrande del av Bråån vid Hurva	3
B65	Betesmarker vid Klockaregården (Högseröd)	3
B66	Fuktäng vid Klockaregården (Högseröd)	3
B67	Betesmark sydväst om Klockaregården	3
S82	Ädellövskog vid Örtofta slott	2
S83	Ellinge slottspark	2
S84	Ädellövskog öster om Ellinge	3
S85	Bokskog vid Kristineberg	3
S86	Skarhults slottspark	2
S87	Lövskog vid Skarhults kyrka	3
S88	Alsumpskog vid Klockargården (Högseröd)	3

Kävlingeån.

12 Kävlingeåns dalgång

Kävlingeån rinner från Vombsjön och mynnar i havet vid Löddeköpinge. Ån är Skånes tredje största å. Den rinner genom en flack dalgång vilket innebär att nivåskillnaden mellan källa och mynning är liten. På några ställen finns forsande partier som vid Bösmöllan, Vadmöllan och Kvarnvik. Åns totala avrinningsområde är 1 217 km2, varav 120 km2 ligger inom Eslövs kommun. Den omges av ett öppet storskaligt jordbrukslandskap, huvudsakligen med betesmarker som utgör viktiga rastlokaler för flyttfåglar samt häckningsplatser för exempelvis tofsvipa och andra vadarfåglar. Där hävden upphört växer betesmarkerna igen och övergår till lokaler för småfåglar. Stork syns ofta i området, framför allt när bönderna plöjer sina åkrar.

Naturmiljö

Historiskt har de flacka områdena kring ån brukats som slåtterängar som senare övergått till betesmarker. Den övervägande delen av betesmarkerna kring ån är välhävdade. Vegetationen är trivial med arter som hundäxing, maskros, vitklöver, höstfibbla och smörblomma på frisk mark. På fuktigare marker växer exempelvis tuvtåtel, veketåg och älgört och i strandkanterna arter som bladvass, igelknopp, rosendunört, bredkaveldun och viden. Fuktängarna kring ån vid Flyinge ingår i Flyinge ängars naturreservat. De har en relativt artrik flora med bland annat humleblomster, fackelblomster, brunskära, kabbleka, hirsstarr och flaskstarr. Längs dalgången finns endast mindre skogsdungar. De flesta är extensivt skötta lövsumpskogar som har höga naturvärden knutna till den fuktiga miljön och död ved. Här trivs arter som

rankstarr, storrams, storhäxört, mörk örlav och hackspettar.

Mellan åren 1938 och 1943 rensades och rätades cirka 3 mil av ån nedströms Vombsjön med syfte att öka arealen odlingsbar mark. På flera ställen grävdes meanderslingor av för att snabba på flödet. Rensningsmassor ligger kvar som höga vallar kring ån. Genom Kävlingeåns vattenråd har några av de avgrävda meanderslingorna längs restaurerats och står nu åter i kontakt med åvattnet. Vattenrådet har också anlagt ett flertal dammar inom området där en av de största ligger i Gårdstånga. Här har ett rikt fågelliv etablerats.

Kulturmiljö

I anslutning till dalgången ligger Gårdstånga gamla by med bland annat kyrkan, prästgården och skolan. Gårdstånga kyrka uppfördes under 1100–1200-talet. Byggnaden har under tidernas lopp genomgått flera förändringar; bland annat byggdes tornet på 1600-talet. Viderups slott har anor sen 1500-talet. Till slottet hör flera ekonomibyggnader som har kulturhistoriska värden.

Rekreation och friluftsliv

Kävlingeån är utmärkt för kanoting men det saknas anlagda iläggsplatser. Gång, cykel- och ridväg finns på den gamla banvallen mellan Örtofta och Lilla Harrie.

Kävlingeåns dalgång är av riksintresse för friluftsliv. Delar av dalgången ingår i område av riksintresse för kulturmiljövård. Kävlingeån utgör ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag när det gäller fisk och fiskvärde. Inom landskapsobjektet finns en nyckelbiotop och en sumpskog. Flyinge ängar är naturreservat och är föreslaget till nytt Natura 2000-område. Inom objektet finns värdekärnor för gräsmarker.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B69	Gårdstångadammen	3
B70	Betesmark vid Gårdstånga	3
B71	Betesmark vid Getinge	3
B72	Fuktängar vid Flyinge	3
S91	Strandlövskogar vid Kävlingeån uppströms Bösamöllan	3
S92	Ädellövskog öster om Viderups slott	3
S93	Lövsumpskog öster om Flyinge	3
S94	Alsumpskog väster om Torslund	2
S95	Lövskog på Vombsjöns nordvästra strand	3
S96	Lövskog norr om Vombsjön	3

Rödabäck.

13 Rödabäcks dalgång

Rödabäck rinner fram i en markerad ravin ute i slättlandskapet. Ravinens läge, omgiven av åkermarker, innebär att den är betydelsefull för många av slättens djur som kan söka skydd här. Bäcken har kvar sitt naturliga förlopp i ravinen där den slingrar sig fram. Större delen av dalgången har tidigare använts som betesmark. Utloppet i Kävlingeån som varit rätat har återfått en mer naturlig sträckning. I bäcken har det konstaterats att öringen har lekt efter restaureringen.

Naturmiljö

Bäcken omges av fuktiga marker där al dominerar i trädskiktet. I fältskiktet närmast bäcken hittar man till exempel äkta förgätmigej, vattenmynta, kåltistel, igelknopp och älgört. I de branta sluttningarna växer lövskog, huvudsakligen alm, ask och sykomorlönn med inslag av björk, hagtorn och fläder. Flera av almarna har dött på grund av almsjukan och är nu till nytta för framför allt vedlevande insekter och svampar. I öster finns en fuktig alskog där fältskiktet domineras av kirskål, nejlikrot och långsvingel. Inslag av död ved är rikligt förekommande. Alarna närmast bäcken är relativt grova.

Längst i väster finns en betesmark. Betesmarken håller på att växa igen eftersom betet upphört och marken domineras av buskar, framför allt slån och videarter.

Dalgången ingår i område av riksintresse för kulturmiljövård och länets kulturmiljöprogram.

B76 Betesmark i före detta grustag vid Flyinge.

14 Sandmarker vid Flyinge och Holmby

Kring trakterna av Flyinge och Holmby finns kommunens sandiga områden. Genom området sträcker sig två mindre åsar. En vid Flyinge och en vid Holmby.
I det sandiga området finns spår av täkter på flera ställen som skålformiga bildningar. Den grustäkt som senast upphörde (2018) låg vid Holmby. De sandiga markerna ansluter till större sammanhängande sandmarker söder om Kävlingeån i Lunds kommun.

Naturmiljö

Markanvändningen i landskapsobjektet är huvudsakligen åker, men i naturreservatet Flyinge ängar samt på Holmbyåsen dominerar betesmarker. Flyinge ängar är ett tätortsnära naturreservat och de sandiga markerna av landskapsobjektet ingår i reservatet. De fuktiga gräsmarkerna av naturreservatet ingår i landsskapsobjekt nummer 12 ”Kävlingeåns dalgång”. De sandiga markerna har en rik flora. Utanför reservatet är de torra sandiga områdena uppodlade eller ligger i träda.
På sandiga marker har konkurrenssvaga arter möjlighet att etablera sig. De är därför ofta artrika. På trädesåkrarna etablerar sig många ettåriga och lågväxande arter i ett inledande skede. Med tiden etableras också fleråriga arter. Bland arter som etablerat sig här kan nämnas skatnäva, vallmo, ullört, blåmunkar, vårkorsört och gulmåra.
De sandiga betesmarkerna har en liknande flora men här växer också backsippor, mandelblom och hedblomster. Obrutna områden av åsen vid Flyinge är bevuxna med tallskog. Den sällsynta klippnejlikan är funnen i skogskanten, men noterades inte vid det senaste inventeringstillfället.

Sandiga marker värms snabbt upp av solljuset och lockar därför till sig många insekter. Bar sand och sydvända varma sluttningar skapas vid täktverksamhet. I täkten vid Holmby har man vid inventeringar funnit många arter av bin som exempelvis stäppsandbi, stäppsmalbi, rödtoppebi, klöversidenbi och hedsidenbi (alla rödlistade arter). Åsen vid Holmby kyrka, Holmbyåsen, har till stora delar har kvar sin naturliga åsform. Åsen betas och trampet från djuren har skapat terrasserade stigar och sandblottor längs sluttningarna. Den torra sandiga marken har en relativt artrik flora med arter som exempelvis blodrot, gråfibbla, liten blåklocka, rödven och nagelört. Söder om åsen har en damm anlagts genom Kävlingeåns vattenråd för att förbättra Kävlingeåns vattenkvalité och gynna den biologiska mångfalden.

Rekreation och friluftsliv

Promenadstig finns inom Flyinge ängars naturreservat.

Delar av landskapsobjektet ingår i område av riksintresse för friluftsliv och gränsar till kulturmiljöstråk längs Kävlingeån. Inom området ligger naturreservatet Flyinge ängar som också är föreslaget som nytt Natura 2000-område. Det finns värdekärnor för gräsmarker.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B74	Sandig före detta åker vid Flyinge	3
B75	Sandmarker vid Flyinge	1
B76	Betesmark i före detta grustag vid Flyinge	1
B77	Betesmark vid Holmby	3
S97	Talldunge i före detta grustag vid Flyinge	3

B 78 Fuktig betesmark söder om Löberöd.

15 Skogar och våtmarker kring Löberöd

Landskapsobjektet omfattar trakterna kring Löberöd där fuktiga marker dominerar. Det omfattar öppna friska till fuktiga betesmarker, större skogspartier och fuktlövskogar samt parkartad ädellövskogsmiljö kring Löberöds slott.

Naturmiljö

Söder om Löberöds tätort breder stora öppna friska och fuktiga betesmarker ut sig. Vissa av betesmarkerna har under en period varit odlad åker medan andra har varit gräsbevuxna under lång tid. Betesmarker som brukats som åker är artfattiga liksom de betesmarker som gödslats. I objektet finns också betesmarker på torrare stenig och tuvig mark. De är mer artrika och här växer arter som gråfibbla, liten blåklocka, vitmåra, harstarr och rödven. De hyser också flera grova träd. I en av de artrikare betesmarkerna ligger en mindre våtmark som anlagts genom Kävlingeåns vattenråd för att förbättra vattenkvalitén i Bråån Våtmarken har blivit ett tillskott och skapat ytterligare livsmiljöer i objektet. Arups mosse är en annan typ av våtmark. Den har genom åren växt igen till sumpskog. Här finns tydliga och synliga spår av äldre torvtäkt i form av torvgravar. Björkskog dominerar och i fältskiktet hittar man blåbär, odon, olika starrarter och blåtåtel. I södra kanten av mossen växer stora grova träd.

Skogarna i landskapsobjektet utgörs av ädellövskogar och sumpskogar. De innehåller rikligt med grova lövträd och död ved som skapar livsmiljöer för vedlevande insekter, svampar samt fåglar. Fältskiktet är artrikt med arter som storrams, stor häxört, desmeknopp, ormbär och lundbräken. Strax väster om Löberöds tätort ligger en annan ädellövskog. Skogsområdet är relativt artrikt och här finns död ved. I fältskiktet växer arter som liljekonvalj, gulplister, storrams, lundviol och även den sällsynta skogsveronikan. Sumpskogarna domineras av yngre lövträd av al och björk. Fältskiktet dominans av ris och vitmossa och endast mindre partier har en artrik flora.

Parkmiljön kring Löberöds slott omfattar variationsrika ädellövskogar. Här finns äldre bokskog med grova bokar. Bokskogen har inslag av ask och sykomorlönn och har rikligt med död ved, både liggande och stående. Flera av de grova träden har håligheter. Fältskiktet innehåller arter som storrams, stor häxört, buskstjärnblomma och den ovanliga skogsveronikan. Parkmiljön är en gynnsam fladdermuslokal, exempel på arter som noterats här är större brunfladdermus, nordfladdermus, sydfladdermus och fransfladdermus.

Kulturmiljö

Löberöds slott har anor från 1600-talet. Det byggdes om på 1790-talet och fick då ett åttakantigt torn. I slottsmiljön ingår bland annat park, orangeri och ekotempel. I Löberöd finns en järnvägsbank kvar efter det tåg som gick här fram till 1981.

Rekreation och friluftsliv

Den gamla järnvägsbanken används som cykel- och vandringsstråk.

Delar av landskapsobjektet ingår i länets kulturmiljöprogram. Här finns en sumpskog och värdekärnor för gräsmarker.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B78	Fuktig betesmark söder om Löberöd	2
B79	Frisk betesmark söder om Löberöd	3
B80	Betesmark väster om Bolleröd	3
S102	Bokskog vid Löberöds gård	3
S103	Bokskog söder om Löberöd gård	2
S104	Bokskog sydöst om Löberöd gård	3
S105	Bokskog väster om Löberöd	2
S106	Ädellövskogar norr om Lönshult	3
S107	Lövskog väster om Bolleröd	2

S 101 Bokskog vid Idaröd.

16 Sluttning mot Kävlingeån

Naturmiljö

Det flacka landskapet kring Kävlingeån övergår norröver i en sluttning. På krönet har man en fin utsikt över Vombsjösänkan. I den sydvända sluttningen finns ett omväxlande odlingslandskap där flera bäckar omgivna av träd, trädridåer och stengärdesgårdar avgränsar sluttningen i ägogränser och bildar olika landskapsrum. Bäckarna rinner i mer eller mindre markerade dalgångar. Slogstorpsbäcken är den största bäcken och har den mest markerade dalgången i sluttningen. Vid bäcken ligger Slogstorps mölla med sin kvarndamm.

I landskapsobjektet finns två värdekärnor, båda är ädellövskogar. De domineras av bok med inslag ask, avenbok, fågelbär och sälg. Skogarna är frodiga med en väl utvecklad lundflora och hyser grova gamla ädellövträd och rikligt med död ved. Här finns många moss- och lavarter till exempel grov baronmossa, guldlockmossa, bokvårtlav och orangpudrad klotterlav. I det artrika fältskiktet kan nämnas strutbräken, majbräken, löktrav, vårört, storrams, hålnunneört, blåsippa, skogslök, ramslök och desmeknopp.

Kulturmiljö

Längs väg 104 som löper parallellt med Kävlingeån ligger ett flertal byar på rad. I en av dem, Hammarlunda, finns en kyrka från medeltiden. Den är en av fyra kyrkor i Skåne som har ett runt västertorn. Slogstorps mölla är troligen unik i sitt slag i Sverige. Det speciella med möllan är att den utformad med ett kvarnverk som under en period kunde drivas av en kombination av vatten och vindkraftverk. Vingarna är

nedtagna och verket är inte helt bevarat. Kvarndammen har restaurerats och utvidgats genom Kävlingeåns vattenråd för att förbättra vattenkvalitén i Kävlingeån och gynna den biologiska mångfalden.

Delar av landskapsobjektet ingår i länets kulturmiljöprogram.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
S100	Ädellövskog norr om Torslund	2
S101	Bokskog vid Idaröd	3

Ädellövsskog norr om Hjularöds slott.

17 Skogar vid Hjularöd

Skogarna kring Hjularöds slott utgörs till stora delar av rika ängslövskogar. Här och var finns brukade åkrar, energiskog och öppna betesmarker. Skogsbruket är rationellt och bland ädellövskogarna finns inslag av planterad granskog. Ett flertal mindre skogsbilvägar går genom bestånden. Skåneleden går genom landskapsobjektet på små grusvägar.

Naturmiljö

I de brukade ädellövskogarna finns öppna gläntor och fukthålor med bar mineraljord, där ljus, näring och fukt gynnar många ängslövskogsväxter. Skogar med höga naturvärden är äldre lövskogar och sumplövskogar. De har rikligt med död ved och träd med håligheter. Delar av parken vid Hjularöds slott har övergått till att mer likna skog med grova eller mycket grova ekar och pekats ut som nyckelbiotop. Några av ekarna har inventerats och ett flertal vedlevande skalbaggsarter identifierades, till exempel blankknäppare och smalknäppare. I området kring Hjularöd har många olika fladdermusarter noterats, bland annat barbastell, sydfladdermus och trollpipistrell. Lövskogarna är en blandning med många olika trädslag och varierande fuktighet. Flera är mycket artrika både vad gäller flora och fauna men speciellt på kärlväxter. Exempel på arter som finns på frisk skogsmark är blåsippa, tvåblad, skogsnycklar, nästrot, Sankte Pers nycklar, ormbär, och vårärt. Fuktiga lövskogar innehåller arter som kärrfibbla, skogslysing, desmeknopp och sårläka.

På en torvmark som för länge sedan dränerats för att brukas som åker, har en större damm anlagts genom Kävlingeåns vattenråd. Syftet är att förbättra vattenkvalitén i

Kävlingeån och gynna den biologiska mångfalden. Dammen har blivit en populär lokal för fåglar. Bland arter som hittas är kan nämnas grågås, prutgås, årta, gravand, snatterand och sångsvan.

Kulturmiljö

Den borglika slottsbyggnaden uppfördes 1894–1897 men har anor från medeltiden. Den omges av en vallgrav med en park, där det bland annat finns en paviljong och en grindvaktarstuga. Uppfartsvägarna markeras genom alléer.

Rekreation och friluftsliv

I landskapsobjektet går Skåneleden förbi på små grusvägar. Det finns en rastplats med vindskydd och toalett vid Höghult.

Del av landskapsobjektet ingår i länets kulturmiljöprogram. I objektet finns en nyckelbiotop och en värdetrakt för ädellövskog.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
S111	Lövskog söder om Gummarp	3
S112	Lövskogar söder om Romhult	2
S113	Askskog väster om Höghult	2
S114	Lövskog vid Rävakärr	3
S115	Grova träd öster om Hjularöds slott	1
S116	Klibbalkärr öster om Hjularöds slott	2
S117	Bokskog öster om Hjularöd	3

Harlösabäckens dalgång.

18 Harlösabäckens dalgång

Harlösabäckens dalgång skär vinkelrätt genom de sedimentära bergarter som bildar Vombsjösänkans norrsluttning. I den skarpt markerade dalgången och i bäckens botten blottas den underliggande skifferberggrunden. Harlösabäcken rinner upp strax söder om Löberöd och fortsätter via Hjularöd och Harlösa ner till Kävlingeån. Marken i dalgången används huvudsakligen som betesmark, men här finns också lite skogsmark. Ovanför dalgångens sluttningar tar åkermarken vid.

Naturmiljö

Bäckens allra närmaste omgivning utgörs av fuktiga betesmarker med mindre fuktlövskogar. Skogarna domineras av al med inslag av bland annat ask och lönn. Fältskiktet är artrikt med bland annat stor häxört, mellanhäxört, storrams, Sankt Pers nycklar, bäckbrässma och hässleklocka. Norr om Holstermöllan är ravinen inte lika markerad som nedströms. På västra sidan växer bokskog, medan den östra brukas som åker. Bokskogen är högvuxen med grova träd och vegetationen är frodig. I fältskiktet finns arter som kransrams, stor häxört, lundstjärnblomma och gulplister.

Vid Holstermöllan och Skönadal har Kävlingeåns vattenråd genomfört vattenvårdande åtgärder genom att riva ut dämmen i bäcken för att skapa fria vandringsvägar för vattenlevande organismer. Betesmarkerna i sluttningarna har störst utbredning på

den västra dalsidan, som inte är lika brant som den östra. Betet är relativ svagt och vegetationen är gödselpåverkad vilket ger en trivial flora. På de öppna betesmarkerna står enstaka träd och buskar, framför allt ekar, rosor, hagtorn och vildapel.

Kulturmiljö

Vid Holstermöllan, strax söder om Hjularöds slott, finns en stenvalvsbro med inskriptionen 1759, vilket troligen gör den till Skånes äldsta daterade bro.

Rekreation och friluftsliv

En kort sträcka av Skåneleden går genom dalgången från Harlösa by till Holstermöllan och fortsätter mot Hjularöd.

Delar av landskapsobjektet ingår i länets kulturmiljöprogram.

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
S119	Bokskog väster om Hjularöds slott	3
S120	Bäckravin söder om Hjularöds slott	2
S121	Lövskog vid bäck öster om Harlösagården	3

S122 Borstbäckens dalgång.

19 Borstbäckens dalgång

Borstbäcken rinner upp i Hörby kommun och fortsätter sedan vidare ner i Sjöbo och Eslövs kommun för att mynna i Vombsjön. När den kommer in i Eslövs kommun är bäcken djupt nerskuren, omgiven av sumpskogar, i en dalgång med lerskifferberggrund. Dalgångens branta sluttningar är ädellövskogsbeklädda och har en artrik svampflora. Borstbäcken har höga limniska värden med en artrik bottenfauna och många rödlistade arter. Borstbäcken är naturreservat och Natura 2000-område.

Naturmiljö

Borstbäckens botten är stenig och grusig och i bäcken finns flera forsande partier men också lugnflytande. Runt bäcken, som med sitt skyddade läge i ravinens botten är omgiven av högväxta skogar, skapas ett fuktigt och gynnsamt klimat för bland annat vedlevande insekter, snäckor och mossor. I dalgångens botten breder fuktlövskogar med al och ask ut sig kring bäcken. Skogar som tidvis översvämmas. Fältskiktet är artrikt med arter som gullpudra, kirskål, ramslök, skogsstarr, svalört och skogslysing. Här förekommer också den sällsynta lundvivan som är ett naturminne.

Ädellövskogen i sluttningarna utgörs främst av bokskog med inslag av flera andra ädellövträd så som avenbok, ek, alm och ask. Skogen är högväxt och gallrad, vilket medför att den är ganska ljus och skapar förutsättningar för ett artrikt fältskikt. På våren blommar gulsippor, vitsippor, gulplister samt sloknunneört och på sommaren dominerar skogsbingel. Där markvatten sipprar fram i slänterna är fältskiktet än rikare med ramslök, ormrot, aklejruta, kal knipprot, hultbräken, desmeknopp och

gullpudra. Där marken är torrare är fältskiktet i sluttningarna ganska sparsamt med arter som lundstjärnblomma, långsvingel, lundslok, skogssvingel och springkorn. Dalgången är en artrik svamplokal med ett stort antal rödlistade svamparter, bland annat silkesspindling, rävspindling, stenticka och blek fingersvamp. Här finns även flera häckande fågelarter så som forsärla, strömstare, gransångare, större hackspett, kattuggla och gröngöling.

Ovanför dalgången, i väster, finns en äldre betesmark som håller på att växa igen. Här finns fortfarande några gläntor med ett artrikt fältskikt. Marken är stenig och tuvig med växter som stagg, knägräs, ljung, jungfrulin, liten blåklocka och stenmåra. Marken hålls öppet genom bete av vilda djur. Bokpurror (hårt betade buskar av bok) tyder också på att området betas. På västra sidan av dalgången finns andra betesmarker och skog. Skogen utgörs av en pelarsal av högstammiga bokar. Betesmarkerna är dels steniga och tuviga, dels av marker som har varit åker men nu används för bete. Ute på den tuviga, steniga betesmarken är vegetationen artrik och här finns flera arter som tyder på att området brukats som betesmark under lång tid och inte gödslats. Exempel på arter som växer här är darrgräs och stagg, gråfibbla, teveronika, ängssyra, fyrkantig johannesört, röllika och mandelblom. Ute i betesmarken finns också solitära träd och täta buskage av framför allt slån. I kanterna av buskagen finns rariteter som S:t Pers nycklar och grönvit nattviol. På de före detta åkrarna är vegetationen påverkad av gödsling och domineras av bredbladiga gräs. I stengärdesgårdarna växer rikligt med buskar och träd. Flera av dem är mycket grova.

Kulturmiljö

En gammal banvall, linjen Eslöv–Bjärsjölagård som var i bruk i början av 1900-talet, skär genom dalgångens nedre del.

Rekreation och friluftsliv

En äldre banvall som används för promenader från och till Harlösa går genom området. I naturreservatet finns möjligheter till promenader på väg.

Landskapsobjektet ingår i riksintresse för naturvård. Delar av objektet ingår i riksintresse för kulturmiljövård och friluftsliv. Skogsstyrelsen har tecknat naturvårdsavtal med en markägare. Borstbäckens dalgång är ett naturreservat och ett Natura 2000-område. Lundvivan som är ett naturminne finns i området. Borstbäcken är ett nationellt värdefullt vattendrag utifrån naturvärde. I objektet finns tre nyckelbiotoper och två sumpskogar. Landskapsobjektet ingår i värdetrakt för ädellövskog.

Harelösabäckens dalgång

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B81	Betesmark vid Hjälmaröd	1
B82	Betesmark vid Hjälmaröd söder	3
S122	Borstbäckens dalgång	1

VÄRDEKÄRNOR UTANFÖR LANDSKAPSOBJEKT

Information om dessa värdekärnor finns på den digitala kartan på kommunens hemsida.

A3-kartan visar också var dessa värdekärnor ligger.

Ängs- och betesmarker

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
B13	Gräsmark vid N Hultseröd	3
B25	Betesmark väster om Värslätt	2
B26	Toarps Fälad	2
B48	Betesmark vid Rya	2
B49	Våtmark vid Selarp	3
B50	Västra Strö fälad	1
B51	Betesmark vid Ämnaröd	3
B52	Betesmarker vid Braån	3
B53	Östra Karaby backe	3
B68	Betesmark vid Bingstorp	3
B73	Gräsmarker vid Harlösa	3

Skog

Värdekärnor

Nummer	Namn	Klass
S23	Fångeröds mosse	3
S24	Bokskog kring bäck vid Aspakull	2
S25	Askskog vid Slätthult	3
S26	Bokskog på åsbildning vid Nya Värslätt	3
S27	Alsumpskog norr om Ströröd	2
S28	Mosse söder om Ströröd	3
S29	Diabaskullar vid Långaröd	3
S30	Alsumpskog väster om Hagalund	2
S31	Bokskog vid Lavröd	3
S72	Ekskog vid Kullagården	3
S73	Eslövs allmänning	3
S74	Bokskog vid Bäckagården	3
S89	Bokskog vid Västrabygård	3
S90	Lövdungar och alléer vid Viderup	2
S98	Alsumpskog i Flyinge	2
S99	Ädellövskog vid Kristinetorp	3
S108	Trädbärande hagmark vid Attarp	2
S109	Lövdunge sydöst om Attarp	3
S110	Askskog norr om Bokelund	3

KARTA MED LANDSKAPSOBJEKT OCH VÄRDEKÄRNOR

Kartan visar värdekärnor och landskapsobjekt som omfattas av Naturmiljöprogrammet. Värdekärnornas klassning från 1-3 framgår av kartan, medan bara värdekärnor utanför landskapsobjekten är numrerade. Landskapsobjekten är numrerade.

För att få detaljerad information om värdekärnorna hänvisas till den klickbara kartan på kommunens hemsida. www.eslov.se. Här finns också information om eventuella skydd, restriktioner samt underlagskartor.

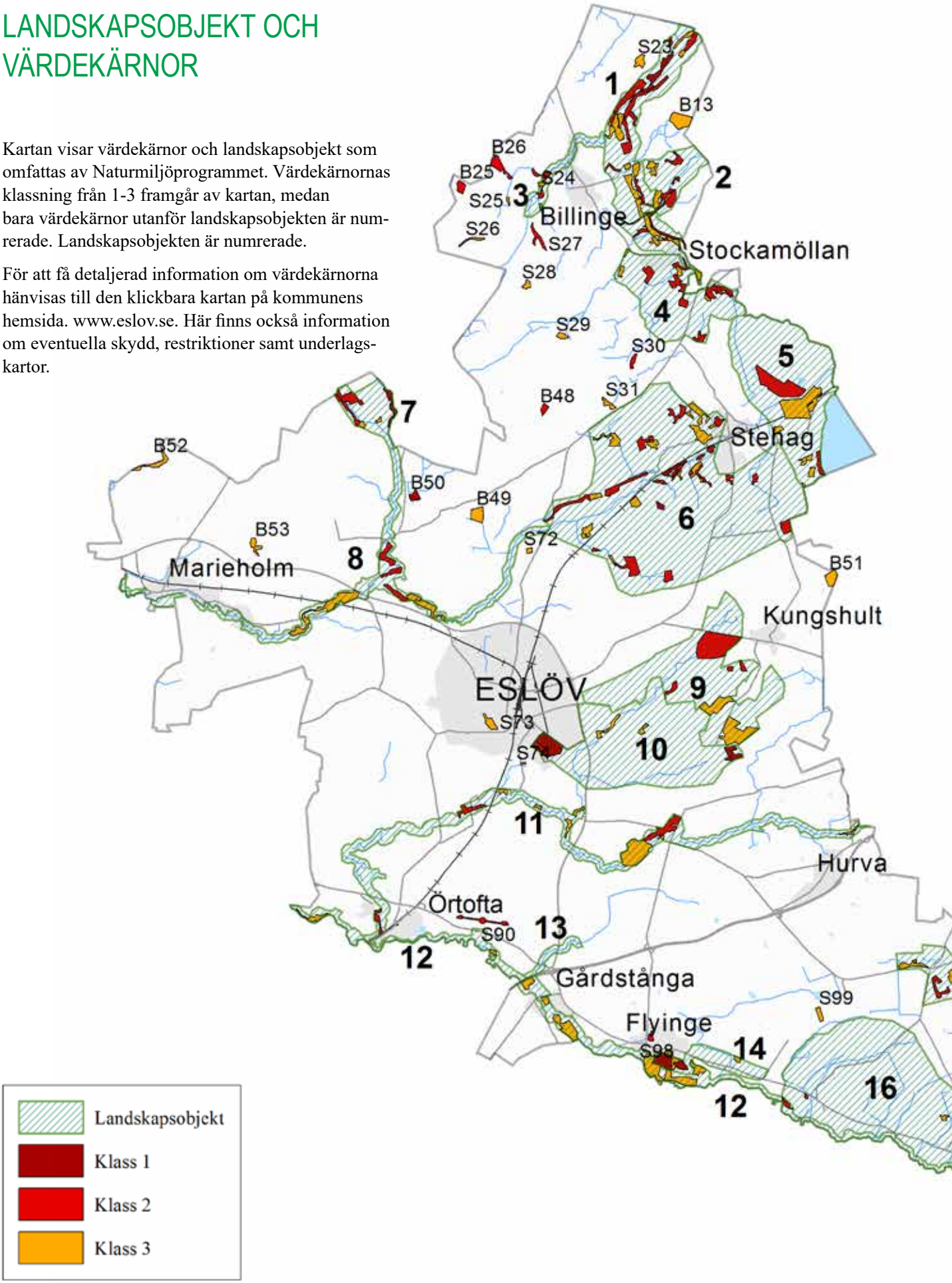

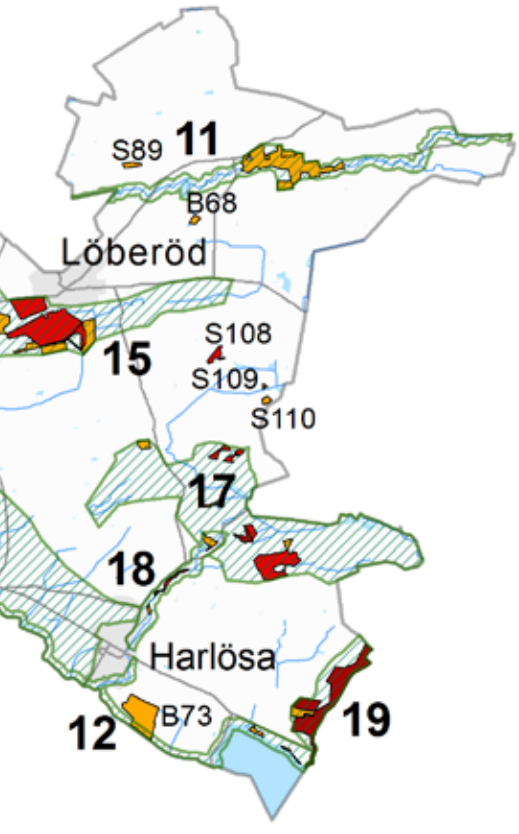
S89
11
B68
Löberöd
15
S108
S109
S110
17
18
Harlösa
12
B73
19

ESLÖVS KOMMUN

Eslövs kommun, 241 80 Eslöv | 0413-620 00
kommunen@eslov.se | eslov.se

ESLÖVS KOMMUN

MILJÖSTRATEGI FÖR ESLÖV, bilaga 2c

VATTENMILJÖ I ESLÖVS KOMMUN

- KUNSKAPSUNDERLAG

Innehåll

1. Avrinningsområden i Eslövs kommun 5

Allmän beskrivning 5

Särskilt värdefulla sjöar och vattendrag i Eslövs kommun 6

2. Rönne å avrinningsområde 7

Allmän beskrivning 7

Naturvärden 10

Ekologisk status 11

Påverkan och miljöproblem 11

Förorenade områden 12

Översvämningskartering 13

Ringsjön 15

Dricksvattentäkt 16

Regleringen av Ringsjön 17

Riksintressen för vattenförsörjning och fiske 18

Påverkan och miljöproblem 18

Kunskapsläge 19

Restaurering av Ringsjön 19

Reduktionsfiske 19

Rönne å huvudfåra 21

Mölleriket 22

Påverkan och miljöproblem 23

Kunskapsläge 23

Behov av åtgärder 24

Övriga vatten 24

Billabäcken 24

Kolebäcken 26

Stehagsbäcken/Blegelsbäcken....26
3. Kävlingeåns avrinningsområde....27
Allmän beskrivning....27
Naturvärden....29
Ekologisk och kemisk status....31
Påverkan och miljöproblem....32
Förorenade områden....32
Vombsjön....33
Dricksvattentäkt....34
Påverkan och miljöproblem....35
Kunskapsläge....36
Behov av åtgärder....36
Kävlingeåns huvudfåra....37
Påverkan och miljöproblem....37
Kunskapsläge....37
Åtgärder....38
Bråån....39
Övriga vatten....41
Harlösabäcken....41
Borstbäcken....42
Slogstorpsbäcken....43
Bäckar på sluttningen ner mot Kävlingeån....43
Rödabäck....43
Eslövsbäcken....45
Långakärr i Abullahagen....47
Trollsjön....48
Grybybäcken....49
Östra Ströbäcken....51

4. Saxån - Braåns avrinningsområde 52
Allmän beskrivning 52
Naturvärden 54
Ekologisk- och kemisk status 56
Påverkan och miljöproblem 57
Förorenade områden 58
Kunskapsläge 59
Behov av åtgärder 60
Saxåns huvudfåra 60
Övriga vatten 61
Långgropen 62
Blekebäcken 63
Farstorpsbäcken och Vallabäcken 63
6. Påverkan och miljöproblem 64
Allmän beskrivning 64
Avloppsreningsverk 65
Bräddning av orenat avloppsvatten 67
Dagvatten 68
7. Referenser 70

1. Avrinningsområden i Eslövs kommun

Allmän beskrivning

Eslövs kommun har del i tre avrinningsområden, Kävlingeån i söder, Saxån-Braån i väster och Rönne å i norr (Figur 1.1). Kävlingeåns avrinningsområde utgör cirka 54 % (229 km^2) av kommunens totala yta på 425 km^2, Saxån-Braån cirka 28 % (118 km^2) och Rönne å cirka 18% (78 km^2). Eslövs del av de olika avrinningsområdenas totala yta är cirka 19 % för Kävlingeån, cirka 33% för Saxån-Braån och endast 4 % av Rönne å avrinningsområde (Vattenatlas.se).

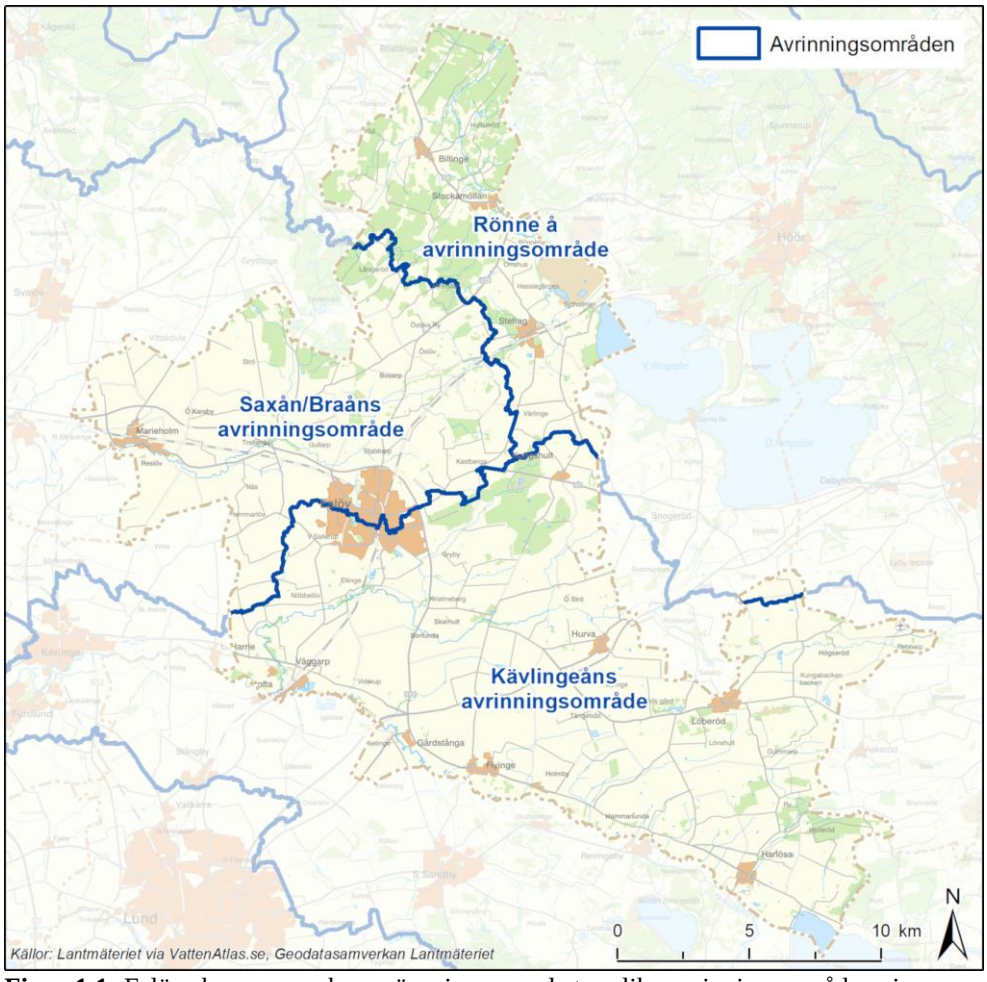

Figur 1.1: Eslövs kommun och avgränsningen av de tre olika avrinningsområdena inom kommunens gränser. Rönne å i norr, Saxån-Braån i väster och Kävlingeån i söder och öster.

Vattenlandskapet och markanvändningen i framför allt kommunens jordbruksdominerade områden har förändrats kraftigt under de senaste 200 åren och markanvändningen idag speglas i tillståndet för sjöar och

vattendrag. Torrläggningen av landskapet som skett för att vinna odlingsbar mark har lett till att klassiska miljöproblem som övergödning och fysisk påverkan av sjöar och vattendrag är omfattande i kommunen.

Hantering av vattenfrågor på kommunnivå är av naturliga orsaker, det vill säga att vattnets avrinningsområden korsar kommun- och eller andra administrativa gränser, inte alltid är ett optimalt sätt att hantera vattenfrågor på. De samarbeten kring vattenfrågorna i vattenråd, som idag finns i de tre avrinningsområden som berör Eslövs kommun, är utmärkta exempel på nödvändigt och bitvis effektivt samarbete kring vattenfrågor inom avrinningsområden, över kommungränser.

Att vatten korsar kommungränser gör att viss information i detta kunskapsunderlag berör sjöar och vattendrag som inte helt är belägna inom Eslövs kommun (Figur 1.1). Miljöproblem i sjöar- och vattendrag i Eslövs kommun kan dock inte lösas enbart inom kommunen utan förutsätter ett brett samarbete mellan många olika aktörer inom avrinningsområdena. Fokus i kunskapsunderlaget ligger dock på att beskriva sjöar och vattendrag i Eslövs kommun, hur dessa är påverkade av sin omgivning och vilka åtgärder som behöver genomföras för att förbättra situationen och nå uppsatta mål.

Särskilt värdefulla sjöar och vattendrag i Eslövs kommun

I Skåne finns omkring 100 vattenmiljöer som av Länsstyrelsen bedömts vara nationellt värdefulla eller nationellt särskilt värdefulla (Länsstyrelsen Skåne län 2021). De utpekade sjöarna och vattendragen har höga naturvärden och/eller höga värden för fisk och fiske och kulturmiljöer i anslutning till vattenmiljöerna. Sju av dessa vattenmiljöer finns i Eslövs kommun (Tabell 1.1). Ambitionen är att dessa värdefulla vattenmiljöer på sikt ska få ett långsiktigt skydd och restaureras där behov för det finns. De sjöar och vattendrag som valts ut präglas oftast av en låg grad av påverkan, någorlunda naturliga flödesförhållanden samt generellt sett omväxlande och naturliga livsmiljöer. Sådana vattendrag och sjöar har stor betydelse som livsmiljöer för rödlistade arter. Det är nödvändigt att hänsyn tas till de utvalda sjöarna och vattendragen till exempel i samband med tillsyn, prövning och planering så att värdena inte går förlorade i väntan på ett långsiktigt skydd.

Tabell 1.1: Nationellt värdefulla (NV) och nationellt särskilt värdefulla (NSV) sjöar och vattendrag i Eslövs kommun.

Sjö / vattendrag	Avrinnings-område	Natur	Fisk/ fiske	Intressanta arter

Bråån	Kävlingeån	NSV	NSV	Lax, utter, kungsfiskare, grönling, sandkrypare, ål, tjockskalig målarmussla och toppig hattsnäcka
Kävlingeån	Kävlingeån	-	NSV	Storvuxen gädda, abborre, havsöring, sandkrypare, lax, ål, utter och kungsfiskare
Borstbäcken	Kävlingeån	NV	-	Öring
Vombsjön	Kävlingeån	NV	NSV	Gädda, abborre, gös och ål
Rönne å	Rönne å	NSV	NSV	Lax, havsöring, ål, sandkrypare, kungsfiskare och utter
Ringsjöarna	Rönne å	NSV	NSV	Sik, ål, gös, gädda, abborre och storvuxen braxen
Saxån	Saxån-Braån	NSV	-	Grönling, sandkrypare, havsöring, ål, tjockskalig målarmussla, kungsfiskare och utter

Källor: Länsstyrelsen i Skåne län – Värdefulla vatten i Skåne, SLU - Artportalen

2. Rönne å avrinningsområde

Allmän beskrivning

Rönne å avrinningsområde är ett av de största i Skåne. Området är cirka 1 900 km^2 stort. Eslövs kommuns del av hela avrinningsområdet är relativt liten, endast ungefär 4% (cirka 76 km^2). Eslövs kommuns del i avrinningsområdet är beläget i den övre sydöstra delen av avrinningsområdet. En stor del av tillrinningen till Rönne å sker från skogsområden på Hallandsåsens sydsida och från områden som domineras av skog mellan Perstorp och Örkelljunga. Medan de delar som berör huvudfåran från Ljungbyhed och ner till mynningen vid Ängelholm i betydligt större utsträckning utgörs av jordbruksmark. Det är stor skillnad på markanvändningen i den del av avrinningsområdet som berör Eslövs kommun jämfört med avrinningsområdet i sin helhet (Tabell 2.1).

Tabell 2.1: Markanvändningen i Rönne å avrinningsområde. Jordbruksmark utgör en stor del av markanvändningen men även andelen skog är betydande, framför allt i de norra delarna av avrinningsområdet. ”Ovan Munkabron” är det område som bäst motsvarar den del av Rönne å avrinningsområde som berör Eslövs kommun. ”Rönne å – Mynningen vid Ängelholm” representerar hela avrinningsområdet.

	Rönne å - Mynningen vid Ängelholm	Rönne å – Ovan Munkabron
Jordbruksmark	30 %	58 %

Myrar och våtmarker	2 %	1 %
Sjö och vattendrag	3 %	1 %
Skogsmark	53 %	24 %
Urbant	4 %	16 %
Övrigt	8 %	0%

Källa: SMHI vattenwebb

Själva Rönne å huvudfåra är cirka 83 km lång och har sin början vid utloppet från Västra Ringsjön vid Sjöholmen på gränsen mellan Eslövs och Höörs kommuner. Sedan rinner ån i huvudsak mot nordväst och mynnar i Skälderviken vid Ängelholm (Figur 2.1).

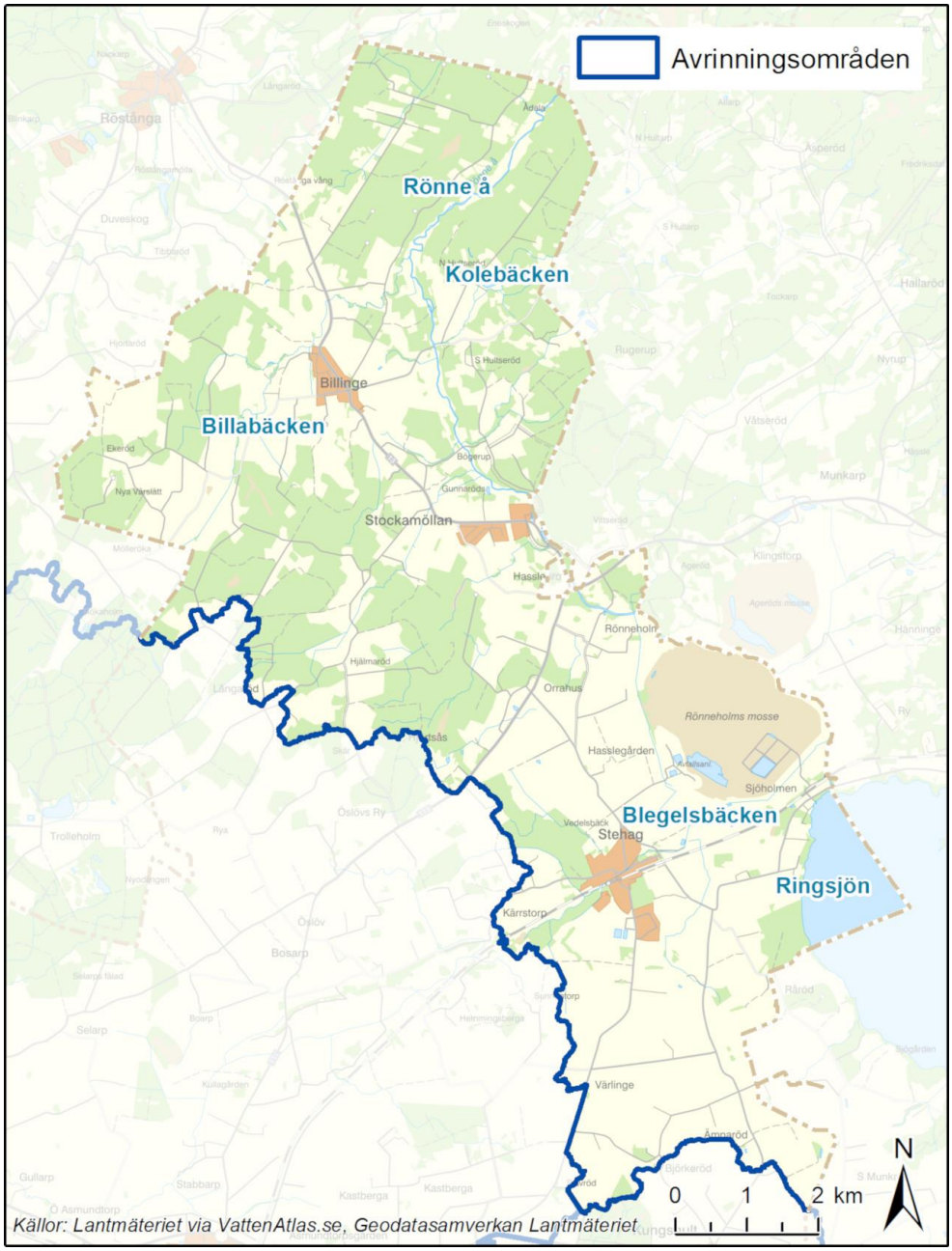

Figur 2.1: Eslövs kommuns del av Rönne å avrinningsområde med läget för betydande sjöar och vattendrag markerade. Rönne å huvudfåra utgör delvis gränsen mellan Eslövs och Höörs kommuner varför ån kan vara svår att se på kartan.

På sin väg till havet rinner ån genom ett varierat landskap med både jordbruksmark, betesmark (Figur 2.2) och skog ner till Klippan där omgivningarna mer övergår till att domineras av jordbruksmark. Västra och Östra Ringsjön är de två största sjöarna inom området. De största biflödena till huvudfåran nedströms Ringsjöarna är Bäljane å, Pinnån och

Rössjöholmsån som samtliga har skogsmarker i sina källområden och jordbruksmarksområden i sina nedre delar. Uppströms Ringsjöarna är de största tillflödena Hörbyån, Höörsån och Kvesarumsån,

Figur 2.2: Rönne å med omgivande betesmarker cirka 1,5 kilometer nedströms Stockamöllan en sensommardag med låg vattenföring i ån. Denna sträcka av Rönne å är inte del i något dikningsföretag utan får utvecklas relativt fritt.

Naturvärden

Rönne å avrinningsområde hyser, trots bitvis kraftig påverkan, fortfarande höga naturvärden på vissa håll i avrinningsområdet, men som helhet är mångfalden av arter måttlig (Life Connects 2020). I Rönne å med tillflöden förekommer mer än 30 olika fiskarter (Eklöv 2010), till exempel öring (*Salmo trutta*), elritsa (*Phoxinus phoxinus*), ål (*Anguilla anguilla*) flodnejonöga (*Lampetra fluviatilis*), sandkrypare (*Gobio gobio*) och lax (*Salmo salar*). Rödlistade arter som har påträffats i avrinningsområdets vattendrag är lake (*Lota lota*), havsnejonöga, (*Petromyzon marinus)* flodkräfta (*Astacus astacus*) och ål. Tidigare förekom flodkräfta mer allmänt men under 1990-talet började signalkräfta påträffas i vattendragen. (Eklöv 2010). Stammen av Atlantlax i Rönne å är genetiskt unik och skiljer sig från stammarna i andra västkustmynnande vattendrag (Helsingborgs dagblad 2013). Små populationer av den hotade flodpärlmusslan (*Margaritifera margaritifera*) och tjockskaliga målarmusslan (*Unio crassus*) finns idag i biflöden men antas ha funnits även i Rönne å huvudfåra tidigare. Vid Länsstyrelsens inventering av musslor i skånska vattendrag 2006 hittades inga tjockskaliga målarmusslor på lokalen i Rönne å (Ljungberg och Svensson 2010). Områdena runt Rönne å har höga värden för terrestra växter och djur, särskilt för fåglar som strömstare (*Cinclus cinclus*), kungsfiskare (*Alcedo atthis*) och forsärla (*Motacilla cinerea*). En art som enligt Art- och habitatdirektivet listas som prioriterad och som numera återfinns i Rönne ås avrinningsområde efter att nästan helt försvunnit är

utter (Artportalen). Letar man på stenar intill och under broar hittar man numera relativt ofta spillning från utter. Några av de mindre tillrinnande vattendragen till exempel Kolebäcken och Billabäck har bitvis varierande och värdefulla livsmiljöer med ett rikt bottenlevande djurliv

Ekologisk status

I Rönne å avrinningsområde finns det tre ytvattenförekomster som berör Eslövs kommun. Det är dels västra Ringsjön samt två vattenförekomster i Rönne å. Den ekologiska statusen i Västra Ringsjön bedöms som otillfredsställande medan den kemiska statusen inte uppnår god status. Vattenväxter, fisk och näringsämnen bedöms ha måttlig ekologisk status medan växtplankton bedöms ha otillfredsställande status. Enligt beslutade miljökvalitetsnormer ska Ringsjön uppnå både god ekologisk och kemisk status till 2027 (Vatteninformationssystem Sverige. 2020a).

I Rönne å utgörs den första vattenförekomsten av den drygt två kilometer långa sträckan från Ringsjön ner till Hålsaxbäcken och den andra vattenförekomsten av sträckan från Hålsaxbäcken ner till den punkt där Snällerödsån ansluter till huvudfåran, strax nedströms kommungränsen. Den första vattenförekomsten, sett från Ringsjön har bedömts ha otillfredsställande status medan den andra vattenförekomsten har måttlig ekologisk status. Båda vattenförekomsterna uppnår inte god kemisk status. Miljökvalitetsnormerna för båda vattenförekomsterna är god ekologisk status 2027 och god kemisk status 2027 (Vatteninformationssystem Sverige 2020c och 2020d).

Orsakerna till att god ekologisk status inte nås i de tre ytvattenförekomsterna beror till största delen på övergödning från jordbruk, reningsverk och enskilda avlopp samt fysisk påverkan (Vatteninformationssystem Sverige 2020c, 2020d och 2020e). Fosforhalterna behöver ungefär halveras för att god status ska kunna uppnås. De flödesviktade fosforhalterna i Rönne å ligger på mellan 50–60 mikrogram/liter. Medeltransporten av kväve och fosfor i Rönne å var under åren 2008 till 2017 cirka 1 500 respektive 35 ton per år (Ekologigruppen 2019a). Invasiva arter är också en anledning till att god ekologisk status inte uppnås.

Påverkan och miljöproblem

Belastning av näringsämnen från jordbruk, reningsverk, enskilda avlopp och dagvatten är betydande föroreningskällor i de delar av avrinningsområdet som berör Eslövs kommun. Den enskilt största källan för näringsämnena kväve och fosfor i avrinningsområdet är jordbruket (Ekologigruppen

2019a). Kväveförlusterna från jordbruksmarken är höga i stort sett i hela området (Ekologigruppen 2019a). Förlusterna av fosfor är måttligt höga till låga förutom från Snogerödsbäcken (ett tillflöde till Östra Ringsjön i Höörs kommun) där de är mycket höga (Ekologigruppen 2019a). Vid mynningen i Skälderviken beräknas cirka 13% av fosforn i vattnet och cirka 16% av kvävet ha sitt ursprung från reningsverken i avrinningsområdet (Ekologigruppen 2019a). För Eslövs del av avrinningsområdet är det de egna reningsverken i Stehag, Stockamöllan och Billinge som påverkar Rönne å. Ringsjöarna påverkas framför allt av reningsverken i Höör (Ormanäs) och Hörby (Lyby) men även av de mindre reningsverken i Snogeröd och Södra Rörum.

Dagvattenpåverkan sker från tätorter och vägnät påverkar vattendragen i området men i begränsad omfattning eftersom de hårdgjorda ytorna inte utgör någon större andel av avrinningsområdets totala yta. Knappt 60 % av den del av avrinningsområdet som berör Eslövs kommun utgörs av intensivt brukad jordbruksmark (SMHI 2019). Till följd av detta utgör övergödning och fysisk påverkan (påverkan på vattendragens naturliga flöde och form) de största vattenrelaterade miljöproblemen inom området. Dessutom påverkar flera partiella och definitiva vandringshinder i åns biflöden och flera definitiva vandringshinder i huvudfåran möjligheterna för fisk och andra vattenlevande djur att röra sig fritt i vattensystemet (Eklöv 2010). Under 2019 påbörjades ett projekt med att riva ut de tre nedersta definitiva vandringshindren i Rönne å huvudfåra (Klippans kommun 2020). Eslövs kommun är med och finansierar projektet. Utrivningen kommer att göra att till exempel lax och havsöring kan ta sig från havet och ända upp till de delar av Rönne å som ligger i Eslövs kommun.

Förorenade områden

Inom Rönne å avrinningsområde i Eslövs kommun finns mellan 15–20 potentiellt förorenade områden (Figur 2.4). Av de områden som är riskklassade är det inget område som klassats med stor eller mycket stor risk. Ungefär hälften av områdena är dock inte riskklassade.

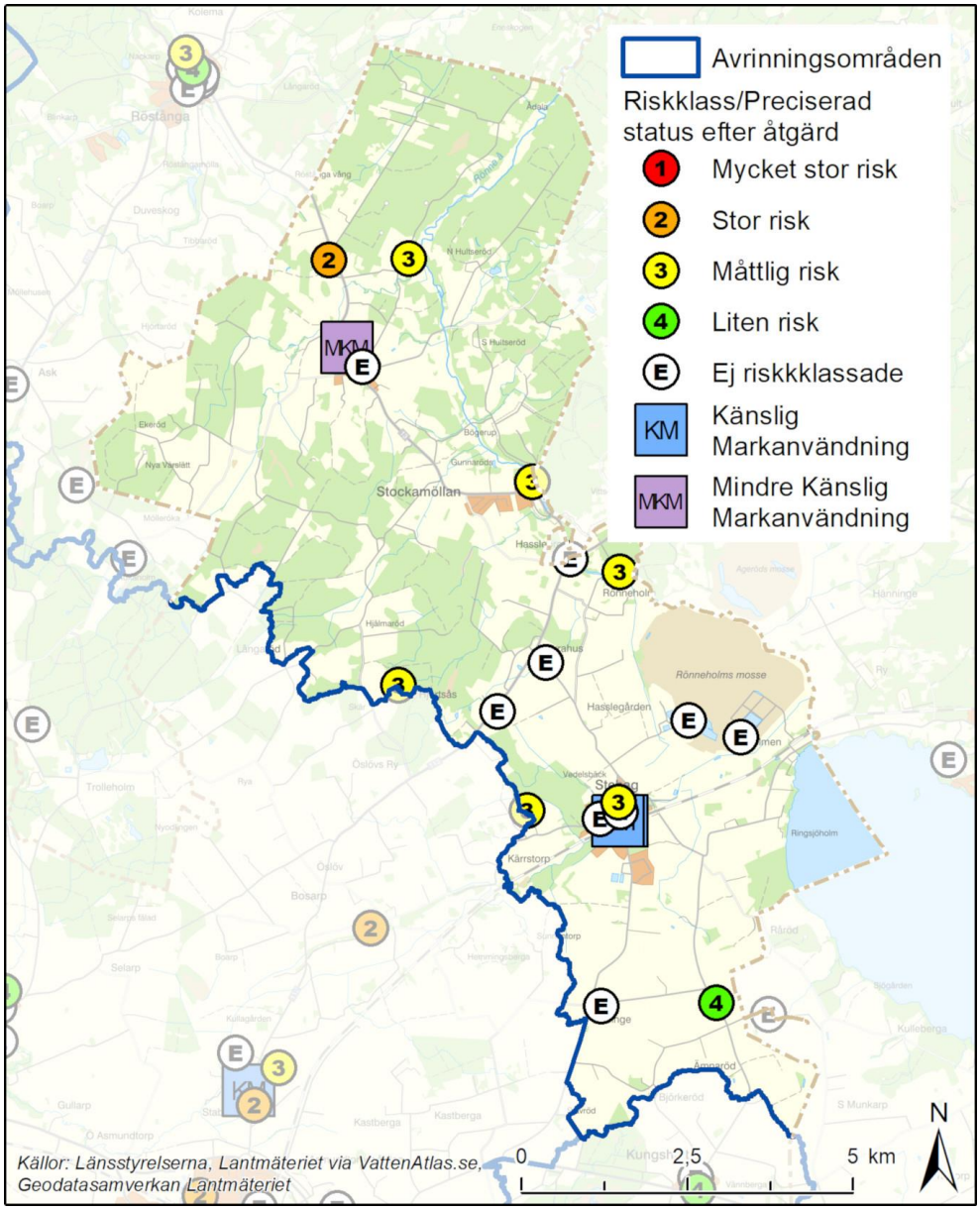

Figur 2.4: Potentiellt förorenade områden i Rönne å avrinningsområde i Eslövs kommun. Källa: VattenAtlas, Lantmäteriet och Länsstyrelsen.

Översvämningskartering

På uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) gjorde SWECO 2014 en översvämningskartering för Rönne å från utloppet från Västra Ringsjön till mynningen i Kattegatt vid Ängelholm (SWECO 2014). Karteringens kartor, som visar vilka områden som översvämmas vid olika flöden, kan användas som underlag för insatsplanering för räddningstjänst samt som underlag för kommunernas riskhantering och

samhällsplanering. De olika översvämningsscenarier som redovisas i rapporten är 100-årsflöde, 200-årsflöde med anpassning till förväntade flöden 2098 samt det som benämns ”beräknat högsta flöde”. Beräknat högsta flöde är ett begrepp som används i MSB:s nationella översvämningskarteringar av sjöar och vattendrag. Det motsvarar en situation där alla naturliga faktorer som bidrar till ett högt flöde samverkar, till exempel snösmältning, nederbörd, vattenmättad mark med mera. Detta motsvarar ett teoretiskt värsta scenario som grovt bedöms motsvara ett flöde med minst 10 000 års återkomsttid (Boverket 2020). Vid ett så kallat 200-årsflöde beräknas cirka 36 kubikmeter vatten strömma ut från Västra Ringsjön varje sekund och cirka 51 kubikmeter vatten passera Billinge mölla varje sekund. För Eslövs del påverkar översvämningar framförallt området nedströms Västra Ringsjöns utlopp i Rönne å där det enligt karteringen blir omfattande översvämningar (Figur 2.3). Längre nedströms i Rönne å blir det också översvämningar men eftersom ådalen på många sträckor är tydligt nedskuren och markerad begränsas översvämningarna till ådalen och påverkan på infrastruktur och hus blir begränsad (Figur 2.3).

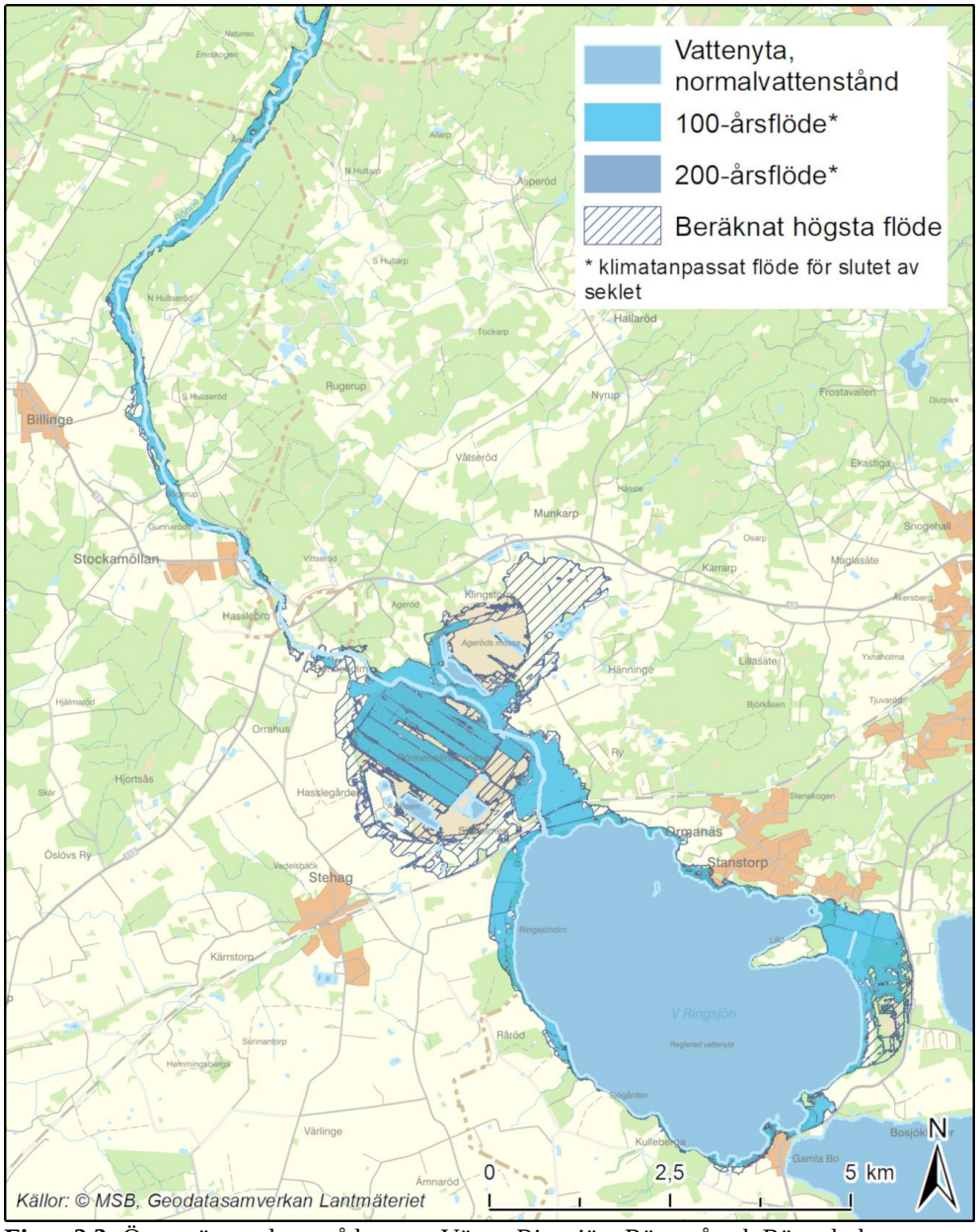

Figur 2.3: Översvämmade områden runt Västra Ringsjön, Rönne å och Rönneholms mosse vid olika modellerade flöden. Källa: Lantmäteriet samt Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (2016) och SWECO (2014).

Ringsjön

Ringsjön, bestående av Västra Ringsjön, Östra Ringsjön och Sätoftasjön är Skånes näst största sjö. Den sydvästra delen av Västra Ringsjön ligger i Eslövs kommun (Figur 2.5). Resterande delar ligger i Höörs och Hörby kommuner. Totalt sett upptar de tre Ringsjöarna en yta på cirka 40 km^2.

Östra Ringsjön och Sätoftasjön är sjöar med ett relativt stort maximalt djup (cirka 16–17 m) medan Västra Ringsjön är betydligt grundare med ett maximalt djup på drygt fem meter. Vattnet i sjön omsätts på lite drygt ett år (Ringsjöns vattenråd 2020).

Figur 2.5: Stilla sensommarmorgon vid Sjöholmen vid Västra Ringsjöns strand.

1883 sänktes Ringsjöns vattennivå med ungefär 1,5 meter. Redan några år efter sänkningen observerades de första tecknen på övergödning i sjön. Vid en sänkning av en sjö minskar vattenvolymen medan tillrinningsområdets yta och vattenflödena till sjön är desamma. Det medför att till exempel övergödningseffekter förstärks på grund av den minskade vattenvolymen. När jordbruket började använda konstgödsel ökade belastningen av framför allt fosfor på sjön. I och med införandet av vattenklosetter förvärrades sedan situationen ytterligare eftersom reningsverk inte byggdes ut i samma takt och att avloppsvattnet därför rann orenat ut i recipienterna, däribland Ringsjön. I Höör och Hörby kommuner hade man inte en tillfredsställande rening på avloppsvattnet förrän i slutet av 1970-talet (Ringsjöns vattenråd 2020). Ringsjöns status försämrades kontinuerligt under hela 1900-talet och i mitten på 1900-talet blev läget akut. Från att ha haft ett siktdjup på över två meter sjönk siktdjupet till under en meter (Ringsjöns vattenråd 2020). Under 1980-talet var det regelbundet algblomningar i Ringsjön och fisksamhället i sjön bestod till stor del av småväxt mört och braxen.

Dricksvattentäkt

Ringsjösjöarna användes fram till 1987 som ordinarie råvattentäkt för produktionen av dricksvatten vid Ringsjöverket. Idag är sjön reservvattentäkt för Sydvattens produktion av dricksvatten till delar av västra och sydvästra Skåne (Sydvatten 2020a). De ordinarie ytvattentäkterna utgörs av Vombsjön i Kävlingeåns avrinningsområde och av sjön Bolmen i Lagans avrinningsområde i Småland (Sydvatten 2019a). Sydvatten har en

vattendom för sitt uttag av för vatten från Ringsjön (Mark- och miljödomstolen 2013). Domen reglerar hur mycket vatten Sydvatten vid behov får ta ut och hur mycket vatten som måste släppas till Rönne å. Om något händer som gör att Sydvatten inte kan ta vatten från någon av de ordinarie vattentäkterna tar Sydvatten råvatten från Ringsjön.

Ringsjöverket, som ligger strax utanför Stehag i Eslövs kommun cirka 2,5 km från Ringsjön, byggdes i ett samarbetsprojekt mellan Eslöv, Landskrona och Helsingborgs kommuner. Invigningen av verket skedde 1963 efter en 16 år lång planerings- och beslutsprocess (Persson 2016). Syftet med Ringsjöverket vara att trygga vattenförsörjningen för de berörda kommunernas stora tätorter.

Regleringen av Ringsjön

Ringsjöarna har varit reglerade i någon form ända sedan sjösänkningen på 1880-talet. Det är dock något oklart exakt hur regleringen såg ut innan den nuvarande regleringen vid Sjöholmen byggdes 1963 i samband med att Ringsjöverket byggdes (Höörs kommun 2018). En artikel i Svenska Dagbladet från 1903 ger viss vägledning om hur regleringen av Ringsjön fungerat. Möjligen är det så att dämmet vid Bålamöllan strax uppströms Stockamöllan var bestämmande för vattennivån i Ringsjön fram till dess att regleringen vid Sjöholmen byggdes (Svenska Dagbladet 1903). Innan dess verkar det som att Rönneholms kvarn var den bestämmande sektionen. Regleringsdammen vid Sjöholmen (Figur 3.6) byggdes för att säkerställa både bortledning av vatten för produktion av dricksvatten samt tillräckligt flöde i Rönne å nere vid Forsmöllan där Klippans pappersbruk använde vattnet för kraftproduktion (Persson 2016). Idag sköts regleringen av sjön av Sydvatten och styrs av en tappningsplan med tappningsbestämmelser som avgör hur mycket vatten som ska tappas. Tappningen regleras varje dag och är beroende på årstid, vattenstånd i sjön och vattenföringen vid utloppet till Rönne å. Regleringen av sjön får endast bedrivas så att vattenståndet helst inte underskrider +52,98 meter över havet vid utloppet i Rönneå och inte heller överskrida +54,20 meter över havet. Enligt tillståndet i vattendomen ska Sydvatten dessutom rensa Rönne å på sträckan från reglerdammen till ungefär 700 m uppströms vägbron vid Rönneholms slott

Figur 2.6: Början på Rönne å och utloppet från Västra Ringsjön på gränsen mellan Höörs och Eslövs kommuner vid Sjöholmen. Sydvatten reglerar här vattenflödet ut från Ringsjön enligt en vattendom från 2013.

Riksintressen för vattenförsörjning och fiske

Ringsjön är klassad som riksintresse för yrkesfisket i inlandsvatten i egenskap av fångst-område enligt Miljöbalken 3 kap 5§. År 2020 fanns det två yrkesverksamma fiskare i Ringsjön Vidare beslutade Havs- och vattenmyndigheten 2016 att Ringsjöverket utgör ett mark- och vattenområde av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning enligt Miljöbalken (3 kap 8 §). Riksintresset består av intagsledning för ytvatten, pumpstation för råvatten, vattenverk, pumpstationer och ledningar mellan pumpstationer, vattenverk och Västra Ringsjön (Sydvatten 2020b; Havs och vattenmyndigheten 2016).

Påverkan och miljöproblem

Det dominerande miljöproblemet i Ringsjön är fortfarande övergödning till följd av utsläpp från framför allt jordbruk, enskilda avlopp och reningsverk. Ringsjön påverkas av markanvändningen i tillrinningsområdet på cirka 395 km^2. Den dominerande markanvändningen utgörs av jord- och skogsbruk med 37–38 % av markanvändningen vardera. Eftersom en betydande del av markanvändningen utgörs av jordbruksmark tillförs sjön näring som läcker från jordbruket. Stora mängder fosfor finns också lagrade i sjöns bottensediment. Denna fosfor kan frigöras vid syrefattiga förhållanden och bidra till intern gödning av sjön.

Yrkesfiske efter framför allt ål, gädda, gös och abborre bedrivs i Ringsjön. Detta kan anses bidra till negativ påverkan på sjön eftersom de rovfiskar som fångas hade gjort nytta i att begränsa mängden vitfisk i sjön och därmed även bidragit till att förbättra vattenkvaliteten (se mer under rubriken ”Reduktionsfiske” nedan).

Kunskapsläge
Till följd av alla de underökningar som har gjorts i Ringsjön med anledning av sjöns tidigare så dåliga status och det omfattande reduktionsfiske som bedrivits måste man bedöma kunskapsläget som bra.

Restaurering av Ringsjön
Fosforhalterna ökade kraftigt i sjön i slutet av 1960- och början av 1970-talet och sjön blev hypertrop, det vill säga mycket kraftigt övergödd (Länsstyrelsen 2012). Arbetet med att förbättra vattenkvaliteten i Ringsjöns har pågått sedan 1970-talet då reningsverken i Höör och Hörby byggdes ut med ett steg för kemisk fällning av fosfor. Dessutom fångades mycket foderfisk i sjön på 1970-talet (Länsstyrelsen 2012). 1980 bildades Ringsjökommittén för att undersöka möjligheterna att förbättra vattenkvaliteten i Ringsjön. Kommittén bestod av representanter för Länsstyrelsen, Höör, Hörby och Eslövs kommuner, LRF, fiskenämnden och vattentäktsintressena. Kommittén genomförde ett flertal undersökningar samt olika projekt, både i sjöarna och inom avrinningsområdet. Bland annat tittade man på hanteringen av handels- och stallgödsel, val av grödor och tidpunkt för sådd i jordbruket. Kommunernas rening av avloppsvattnet samt enskilda avlopp granskades också. Undersökningar av djur- och växtliv gjordes och ett kontrollprogram togs fram. 1982 lades en motion fram i Riksdagen som syftade till att sätta till statliga resurser för att försöka förbättra situationen i Ringsjön (Silfverstrand och Jacobsson 1982).

Ringsjökommitténs arbete blev grunden för ”Lex Ringsjön”, en paragraf i dåvarande miljöskyddslagen, som gjorde att Ringsjön klassades som ”särskilt föroreningskänsligt område”. Detta skedde i november 1985 och Länsstyrelsen i dåvarande Malmöhus län föreskrev om åtgärder för att skydda Ringsjöns avrinningsområde och minska belastningen av sjön. Föreskrifterna innehöll regler och råd för gödselanvändning och lagring samt restriktioner för enskilda avlopp. Åtgärderna som utfördes enligt Lex Ringsjön minskade tillförseln av fosfor till Ringsjön, från över 30 ton/år till cirka 10 ton/år, men ledde inte till några synbara effekter på vattenkvaliteten i sjön. Mellan åren 1984–1992 genomförde Ringsjökommittén olika projekt för att försöka minska näringstillförseln till sjön. Det gjordes försök med odling av vattenväxter i dammar, fältförsök med fånggrödor samt reduktionsfiske.

Reduktionsfiske
Alltför näringsrika sjöar har ofta en obalans i fisksamhället med en hög andel av den totala biomassan i vitfisk (framför allt braxen (*Abramis brama*) och mört (*Rutilus rutilus*)) jämfört med andelen i rovfisk, framförallt

abborre (*Perca fluviatilis*), gädda (*Esox lucius*) och gös (*Sander lucioperca*). Denna obalans påverkar olika processer i sjön och leder till att sjön karaktäriseras av oönskade faktorer såsom återkommande algblomningar, lite rovfisk, dominans av vitfisk, liten mängd djurplankton, dåligt utbredd undervattensvegetation och framför allt av dålig vattenkvalitet. Dessa oönskade faktorer har en självförstärkande funktion vilket gör att när processerna väl kommit igång så förstärker de varandra negativt och gör det svårt att vända utvecklingen i positiv riktning.

Reduktionsfiske av vitfisk, framför allt mört och braxen, är en metod som används för att förbättra vattenkvalitet i näringsrika sjöar såsom Ringsjöarna (Hansson 2008, Söndergaard m.fl. 2008, Algae Be Gone 2014, Hedrén 2018). Vid reduktionsfiske försöker man fånga så mycket vitfisk man kan på så kort tid som möjligt samtidigt som man släpper tillbaka all rovfisk som fångas (Figur 3.8). Reduktionsfiske bedöms idag vara den enda metod som inom överskådlig tid och på ett rimligt kostnadseffektivt sätt kan vända utvecklingen i en övergödd sjö som befinner sig i ett stadium där den domineras av vitfisk. Genom att minska mängden vitfisk blir vattnet i sjön klarare och riktningen på de självförstärkande mekanismerna vänds i positiv riktning. När vattnet blir klarare så gynnas framför allt abborre och gädda, undervattensvegetation kan breda ut sig, zooplankton ökar i antal och algblomningar minskar.

Reduktionsfisket i Ringsjön inleddes 1987 med provtrålningar med mindre båtar. Många av braxarna och mörtarna som fångades hade infektioner, i form av stora fjällösa sår (Ringsjöns vattenråd 2020). Våren 1988 drabbades Östra Ringsjön av en omfattande fiskdöd där uppskattningsvis 500 ton mört och braxen dog. Anledningen till fiskdöden tros vara en kombination av födobrist, infektioner och höga vattentemperaturer. 1989 donerade dåvarande Fiskeriverket trålaren R/V Rödingen till reduktionsfisket. Totalt lyckades man tråla upp cirka 100 ton mört och braxen i Sätoftasjön vilket enligt beräkningarna motsvarade cirka 60 procent av fiskbeståndet i sjön. Under 1991 genomfördes enbart provtrålningar och under 1992 trålades cirka 100 ton fisk upp ur Västra Ringsjön. På grund av fiskdöden i Östra Ringsjön genomfördes inget reduktionsfiske i den delen av sjön (Ringsjöns vattenråd 2020).

Figur 2.7: Fångsten från ett tråldrag sorteras ombord på en av trålbåtarna i Ringsjön i juni 2019. Rovfiskar som abborre, gädda och gös släpps tillbaka medan till exempel mört och braxen tas upp.

Reduktionsfisket ledde till en viss förbättring av vattenkvaliteten som höll i sig fram till mitten av 1990-talet då siktdjupet åter började minska. Situationen i sjön blev successivt sämre och under åren 2001 och 2002 genomfördes ett provfiske som visade att fisksammansättningen i sjön åter hade hamnat i obalans. Under 2003 togs ett åtgärdsprogram fram med förslaget att genomföra ett nytt reduktionsfiske (Svensson och Lindahl 2003). År 2004 sökte kommunerna Höör, Hörby och Eslöv tillsammans med Sydvatten AB om statliga bidrag till lokal och kommunal naturvård för att genomföra ett nytt reduktionsfiske i Ringsjön. Projektet, som fick namnet ”Projekt Ringsjön”, drevs som ett så kallat NIP-projekt från 2004 till 2008. Målen hade då inte nåtts 2008 och reduktionsfisket fortsatte då i regi av Ringsjöns vattenråd, helt finansierat av Höör, Hörby och Eslövs kommuner samt av Sydvatten AB. Mellan 2012 och 2013 ingick ”Projekt Ringsjön” i ett EU Interreg IVA projekt, ”Algae Be Gone!”. Sedan 2014 ligger reduktionsfisket i Ringsjön inom ramen för verksamheten i Ringsjöns vattenråd. Reduktionsfisket sker i samarbete med fiskerättsägarna i sjön genom att man medger att reduktionsfisket får bedrivas med vissa begränsningar. Länsstyrelsen i Skåne samt Limnologiska avdelningen, Lunds universitet ingår i en rådgivande referensgrupp för reduktionsfisket.

Rönne å huvudfåra

Rönne å huvudfåra är cirka 83 km lång och har sin början vid Västra Ringsjöns utlopp till Rönne å vid Sjöholmen på gränsen mellan Eslövs och

Höörs kommuner. Knappt 15 km av åns lopp berör Eslövs kommun. Ån har bitvis ett slingrande lopp men rinner hela tiden i nordvästlig riktning.

Nedströms Ringsjön fram till Stockamöllan är ån lugnflytande (Figur 2.8). Dalgången delar landskapet mellan Söderåsen och jordbrukslandskapet på ena sidan och mer skogsmarker på den norra sidan. I Eslövs kommun är dalgången till exempel nordväst om Billinge ganska dramatisk med branta sluttningar och skog som ger en känsla av vildmark. Längre nedströms omges ån av ett utpräglat jordbrukslandskap. Vid Billinge mölla finns ett naturreservat som även är ett Natura 2000 område. Utter är en av de utpekade Natura 2000-arterna (Länsstyrelsen Skåne 2018). Ån har reproduktions- och uppväxtområden för havsvandrande öring och lax. Vidare är huvudfåran från havet och upp till Forsmöllan vid Klippan, inklusive biflödena Rössjöholmsån och Bäljane å samt Ringsjöarna, skyddade av EU:s fisk- och mussel-vattendirektiv. Omfattande fritidsfiske bedrivs i ån som också är ett uppskattat rekreationsområde för paddling.

Figur 2.8: Vid Hasslebro är Rönne å bred och lugnflytande och döda träd ligger i vattnet.

Mölleriket

Rönne å rinner mestadels lugnt och stilla mellan Västra Ringsjön och havet. Undantag är framför allt sträckan förbi Klippan och sträckan mellan Hasslebro och Stockamöllan där ån faller ett antal meter på kortare sträckor. Fallhöjden har medfört att åns vatten utnyttjats för vattenkraft i flera hundra år. På sträckan mellan Hasslebro och Stockamöllan har det funnits fem olika möllor och sträckan har av den anledningen kommit att kallas ”Mölleriket” (Welin; Eslövs kommun 2020a; Länsstyrelsen i Skåne 2020a; Figur 2.9).

Figur 2.9: Stendämmet över Rönne å vid Stockamöllan. På sträckan förbi Stockamöllan är det mer fall på Rönne å vilket gör att sträckan varit lämplig för kvarnverksamhet. Sträckan har kallats ”Mölleriket” eftersom det här funnits flera olika kvarnar på en kort sträcka av ån.

Påverkan och miljöproblem

Övergödning är ett av miljöproblemen i Rönne å och ån påverkas av att vattnet från Ringsjön periodvis innehåller höga halter näringsämnen. Ån tillförs även näringsrikt vatten från vattendragen i jordbrukslandskapet nedströms Ringsjön.

Vattenförekomsterna i ån har även problem med fysisk påverkan av vattendraget i form av förändringar i flödet och påverkan på kontinuitet och form (Vatteninformationssystem Sverige 2020c och 2020d). Vattenflödet i ån regleras av Sydvatten vid Västra Ringsjöns utlopp enligt en vattendom (se mer i eget stycke ovan). De vanligaste typerna av fysisk påverkan är bristande kontinuitet (vanligen vandringshinder) och morfologi (att vattendragets form är ändrad). Delar av Rönne å har byggts ut för vattenkraftsändamål både vid Klippan och vid Stockamöllan. Detta har skapar vandringshinder och förändrat hur vattnet rör sig samt morfologin längs ån. Idag utgör dämmena vid Klippan definitiva vandringshinder. Inom Rönneåprojektet (Klippans kommun 2020) kommer dessa vandringshinder att rivas ut och passerbarhet för fisk och andra vattenlevande organismer och livsmiljöer återställas.

Kunskapsläge

Kunskapsnivån beträffande Rönne å huvudfåra bedöms vara god när det gäller de parametrar, främst näringsämnen, metaller, påväxtalger och bottenfauna som provtas inom ramen för den samordnade recipientkontrollen. Det skulle dock behöva göras fler regelbundna

undersökningar av framför allt fisk, bottendjur, påväxtalger och musslor. Vidare finns det behov av att undersöka graden av eventuella föroreningar i sediment i kvarndammar i samband med åtgärder för att förbättra passerbarheten för fisk och andra vattenlevande organismer.

Behov av åtgärder

De åtgärder som föreslås för Rönne å huvudfåra av Länsstyrelsen och Vattenmyndigheten handlar om olika typer av generella åtgärder, såsom förbättrad dagvattenhantering, skyddszoner och åtgärdande av enskilda avlopp och reningsverk i avrinningsområdet för att minska framför allt näringsbelastningen (Vatteninformationssystem Sverige 2020d). På den sträcka av huvudfåran som berör Eslövs kommun finns idag två vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer vid Stockamöllan. Länsstyrelsen arbetar med att lösa passerbarheten vid Rönne mölla. De definitiva vandringshindren vid Klippan kommer att åtgärdas inom ramen för Rönneåprojektet (Klippans kommun 2020). Länsstyrelsen arbetade under 2020 även med att förbättra livsmiljöer i ån vid Billinge mölla. Det skulle även behöva etableras ett långsiktigt samarbete kring vattenvårdande åtgärder i avrinningsområdet inom ramen för Rönne å vattenråd.

Övriga vatten

Billabäcken

Billabäcken är ett mindre vattendrag som rinner ut i Rönne å cirka en kilometer nedströms Billinge mölla. Bäcken passerar förbi Billinge strax norr om samhället. Någon kilometer uppströms Billinge har bäcken skurit ner sig genom lager av skiffer vilket kan ses i bäckens kanter och i bäckfåran (Figur 2.10). Långa partier av bäcken är fallhöjden stor och

Figur 2:10: Några hundra meter uppström Billinge har under årens lopp Billabäcken skurit sig ner genom lagren av lerskiffer.

vattenhastigheten hög. När bäcken nått ner till Rönne å dalgång slingrar den sig fram över åns svämplan innan den når Rönne å huvudfåra (Figur 2.11). Två elfisken (provfiske med elektrisk ström i rinnande vatten) har gjorts i bäcken, 1995 och 2019. Endast öring har fångats vid dessa elfisken (Elfiskeregistret). Bäckens huvudfåra berörs av ett dikningsföretag och tar emot en del dagvatten från Billinge tätort. I övrigt är bäcken relativt naturlig i sin sträckning och har ett bra fall. Generellt strandskydd om 100 m gäller längs stora delar av bäckens sträckning.

Figur 2.11: När Billabäcken nått Rönne å dalgång slingrar den sig fram genom sumpskogen på vägen mot Rönne å huvudfåra.

Kolebäcken

Kolebäcken är ett litet vattendrag på östra sidan av Rönne å som ansluter tillhuvudfåran cirka 1,5 km nedströms Stockamöllan. Bäckens omgivningar utgörs av ett småskaligt kuperat jordbrukslandskap som innehåller höga naturvärden och har en intressant landskapsbild (Eslövs kommun 2020b). Det finns inga elfisken eller andra undersökningar registrerade i Kolebäcken. Men öring finns i kringliggande vattendrag så det finns ingen uppenbar anledning till att öring inte skulle finnas även i Kolebäcken. Utvidgat strandskydd på 300 m gäller längs stora delar av bäckens sträckning. Bäckens nedre och övre delar ingår i två dikningsföretag medan den mellersta delen inte gör det. Nedre delen av bäcken rinner genom en ravin med mycket varierande livsmiljöer och bitvis hög vattenhastighet (Figur 2.12). Vattenkvaliteten bedöms som relativt bra vilket tillsammans med de varierande livsmiljöerna ger upphov till ett rikt bottenlevande djurliv (Johansson 2020a).

Figur 2.12: Nedre delen av Kolebäcken närmast Rönne å rinner bitvis genom en ravin med höga naturvärden. Det bottenlevande djurlivet i bäcken är rikt med till exempel bäcksländor, märlkräftor och hattsnäckor, arter vars förekomst tyder på relativt god vattenkvalitet.

Stehagsbäcken/Blegelsbäcken

Stehagsbäcken, även kallad Blegelsbäcken, ansluter till Rönne å cirka 700 meter nedströms västra Ringsjöns utlopp i Rönne å. Bäcken rinner upp i områdena väster och söder om Stehag, bland annat i Gyaskogen. Sedan passerar bäcken genom Stehags samhälle i nordostlig riktning. Bitvis är det fina livsmiljöer i bäcken med relativt hög vattenhastighet. På en sträcka mitt inne i Stehag är bäcken rörlagd och inne i samhället går bäcken nära flera

villatomter. Skyfallskarteringen för Stehag visar på en risk för översvämningar vid skyfall i anslutning till bäcken inne i samhället (Figur 2.13). Några hundra meter nedströms, öster, om Stehag passerar bäcken Stehags reningsverk. Periodvis tar bäcken emot det renade avloppsvattnet medan det under andra perioder infiltreras eller används för att bevattna en salixplantering. Nedströms reningsverket har bäcken karaktären av uträtat jordbruksdike där den passerar Rönneholms mosse på vägen ner mot Rönne å. Nedre delen av bäcken, från reningsverket och neråt, ingår i två dikningsföretag, Ringsjöns sänkning och utdikningen av Rönneholms mosse. Inga elfisken finns inrapporterade från bäcken men elritsa observerades vid ett besök sommaren 2019 (Johansson 2019). Troligen finns även öring i bäcken. Bäcken är till stora delar undantagen från strandskydd som inte berör bäcken förrän de sista 100 m innan bäcken ansluter till Rönne å.

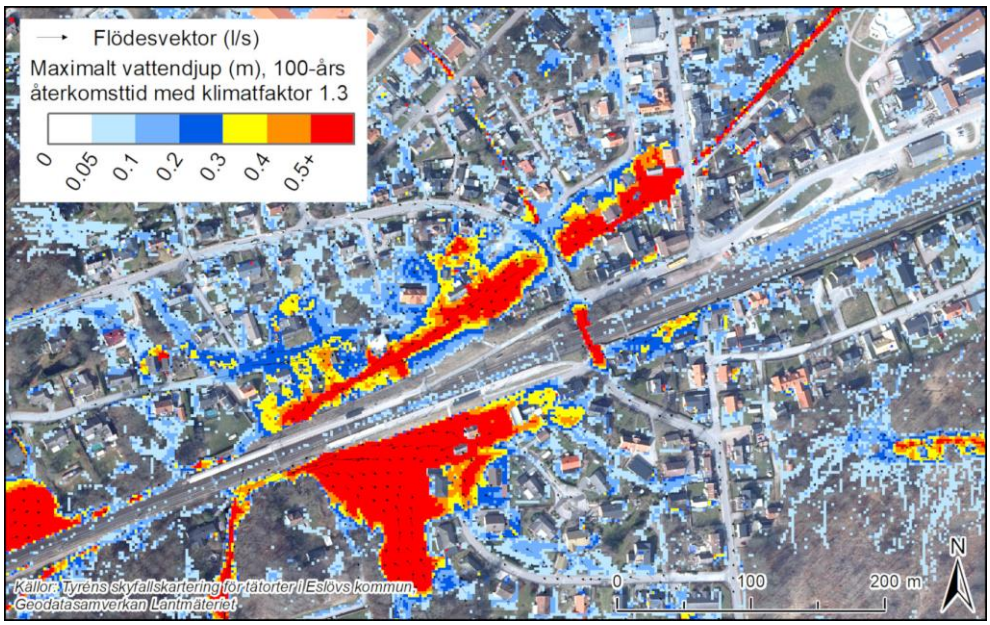

Figur 2.13: Skyfallskartering för Stehags samhälle. Röd färg representerar det största vattendjupet medan ljusblå färg visar lägsta vattendjup. Det långsträckta röda fältet norr om järnvägen utgör bäckens dragning genom samhället.

3. Kävlingeåns avrinningsområde

Allmän beskrivning

Kävlingeåns avrinningsområde är cirka 1 200 km^2 stort. Nio olika kommuner har en lite större del i avrinningsområdet, från Ystad och Tomelilla kommuner i öster och sydöst till Lomma och Kävlinge kommuner vid mynningen i väster. I avrinningsområdet finns flera större sjöar:

Vombsjön, Krankesjön, Ellestadssjön, Snogeholmssjön och Sövdesjön. Utöver huvudfåran finns även tre andra lite större vattendrag, det handlar om biflödena; Bråån i norr, Klingavälsån i söder och Björkaån i öster (Figur 3.1). Huvudfåran är cirka 50 km lång från åns början vid Vombsjöns utlopp till mynningen i Öresund strax norr om Bjärred, där ån för övrigt benämns Lödde å.

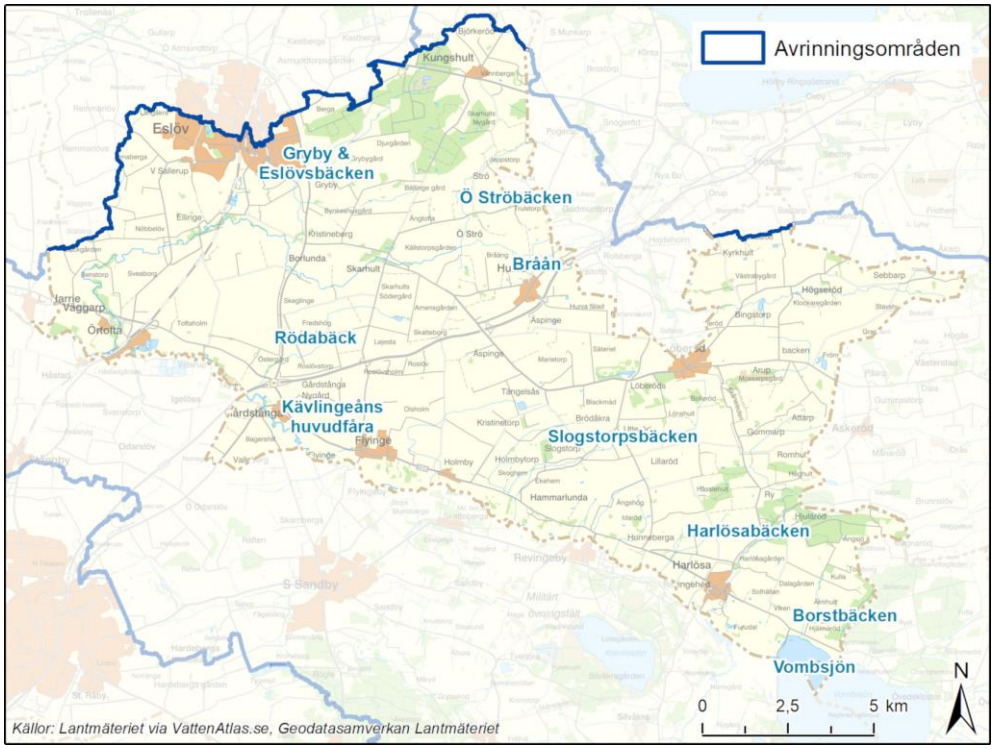

Figur 3.1: Kävlingeåns avrinningsområde med merparten av de sjöar, vattendrag och övriga vatten i Eslövs kommun inom Kävlingeåns avrinningsområde som tas upp i rapporten utsatta med namn.

Markanvändningen i området präglas till stor del av jordbruksmark och intensivt odlad jordbruksmark finns längs huvudfåran mellan Vombsjön och havet, utmed Bråån samt runt delar av Björkaån. I områdets södra del, vid Romeleåsens nordsluttning samt i sjölandskapet mellan Ellestadssjön och Krankesjön är marken mer extensivt brukad och i dessa delar finns även en del skog. I avrinningsområdets nordöstra delar, som ansluter till Linderödsåsen, präglas landskapet av skog och betesmark. Tätorter utgör totalt sett en liten del av avrinnings-områdets hela yta (Tabell 3.1).

Tabell 3.1: Markanvändning i Kävlingeåns avrinningsområde. Jordbruksmark utgör den största delen av avrinningsområdet med drygt 70 %.

	Högs mölla (Furulund)	Vombsjöns utlopp
Jordbruksmark	70,2 %	71,9 %
Kärr	0,1 %	0,0 %
Sjö	2,0 %	2,7 %
Skogsmark	21,2 %	22,7 %
Urbant	6,1 %	2,7 %
Övrig mark	0,4 %	0,0 %

Källa: SMHI vattenwebb

Naturvärden

Det finns flera platser med höga naturvärden i området, exempelvis 19 riksintressen för naturvården, inom Kävlingeåns avrinningsområde, särskilt värdefulla områden finns i Klingavälsåns dalgång. Vombsjön och Borstbäckens nedre del, på gränsen mellan Eslövs och Sjöbo kommuner, har höga naturvärden vilket även kan hittas uppströms Sjöbo där längre sträckor av biflödet Björkaån fortfarande meandrar, slingrar sig fram, i landskapet.

Kävlingeåns naturvärden i Eslövs kommun är starkt kopplade till att ån har en mycket artrik fiskfauna, hela 28 olika arter har observerats i ån (Kävlingeåns-Löddeåns Fiskevårdsområde 2020a). Vanliga fiskarter i åns lugnflytande delar är abborre (*Perca fluviatilis*), löja (*Alburnus alburnus*), björkna (*Abramis bjoerkna*), braxen (*Abramis brama*), id (*Leuciscus idus*), mört (*Rutilus rutilus*), sarv (*Scardinius erythrophthalmus*), ruda (*Cirkarassius cirkarassius*), gers (*Gymnocephalus cernuus*) och gädda (*Esox lucius*). Inom vattendragens strömmande delar finns arter som är mer anpassade till rinnande vatten, såsom bäcknejonöga (*Lampetra planeri;*), elritsa (*Phoxinus phoxinus*), grönling, sandkrypare (figur 3.2), stensimpa (*Cottus gobio*), och öring. Bland dessa arter är det framför allt grönling och sandkrypare som får betraktas ha det högsta naturvärdet eftersom arterna inte förekommer allmänt och har en mycket begränsad utbredning i landet i stort. Det finns fyra laxartade fiskar i avrinningsområdet. Öring förekommer allmänt och leker på strömmande sträckor i vattendragen. Lax (*Salmo salar*) och regnbåge (*Oncorhynchus mykiss*) förekommer sporadiskt och enstaka exemplar av lax har registrerats och även lekt i Bråån under senare år (Kävlingeåns-Löddeåns Fiskevårdsområde 2020b).

Figur 3.2: Sandkrypare (*Gobio gobio*) är en liten oansenlig bottenlevande fisk som är relativt vanlig på vissa sträckor i Bråån men som är relativt ovanlig i ett nationellt perspektiv.

Den rödlistade (hotade) tjockskaliga målarmusslan (*Unio crassus*) har hittats i avrinningsområdet, bland annat i Bråån i Eslövs kommun. Vid undersökningen av bottenlevande smådjur, till exempel insekter och kräftdjur, i Kävlingeån 2018 bedömdes resultaten generellt sett som mycket bra och ingen påverkan kunde till exempel noteras efter de extremt låga vattenflödena sommaren 2018 (Ekologigruppen 2019b). På provtagningslokalen i Eslövs kommun i Bråån vid Örtofta bedömdes den ekologiska statusen som hög och föroreningspåverkan vara svag och flera ovanliga arter av snäckor påträffades vid provtagningen.

I Vombsjön upptäcktes dvärgag (*Cyperus fuscus*) hösten 2013 när vattennivån var låg (Wittzell 2022). Senast arten sågs i Sverige innan dess var 1950, och därför hade Artdatabanken klassat dvärgag som utdöd i landet. Växten sågs i låga antal i den sydvästra delen av sjön även under 2014 och 2015. Hjulmöja (*Ranunculus circinatus*) uppträder vissa år i stor mängd i Krankesjön och i vissa delar av Kävlingeån. I Kävlingeån kan även de sällsynta vattenväxtarterna trådnate (*Potamogeton filiformis*), uddnate (*Potamogeton friesii*), grovnate (*Potamogeton lucens*) och långnate (*Potamogeton praelongus*) hittas.

I övrigt är naturvärden i Kävlingeån och Klingavälsån till stor del kopplade till det fågelliv som framför allt våtmarksområdena i Vombsänkan, exempelvis vid Krankesjön och Vombs ängar har och till den landskapsbild som vattendragen bidrar till att skapa. Utter och spår av utter har flera gånger observerats framförallt längs Bråån (Artportalen).

Ekologisk och kemisk status

I Kävlingeån är statusen i huvudfårans vattenförekomster som sträcker sig från havet och upp till Klingavälsåns utlopp i Kävlingeån klassade som otillfredsställande. I Bråån är den ekologiska statusen i vattenförekomsterna klassad som måttlig. Att statusen inte är god beror bland annat på att vattenförekomsternas svämplan och närområde är påverkade av jordbruk (Vatteninformationssystem Sverige 2019k). Vattenförekomsterna är även i stora delar påverkade av diknings- och rensningsverksamhet och vissa sträckor saknar funktionella skyddszoner. De flödesviktade årsmedelhalterna fosfor ligger på mellan cirka 60 - 70 mikrogram/liter och behöver drygt halveras för att god status ska kunna uppnås.

Medeltransporten av kväve och fosfor i Kävlingeån var mellan åren 1988 - 2017 cirka 1800 respektive cirka 27 ton per år. År 2018 var fördelningen av utsläpp av kväve och fosfor 1 470 respektive 21 ton (Ekologigruppen 2019b). Förlusterna av kväve och fosfor från marken är generellt sett höga. Reningsverken stod 2018 för knappt 20 % av den totala transporten av fosfor och cirka 5 % av transporten av kväve i ån (Ekologigruppen 2019b). Flera partiella vandringshinder är också en bidragande orsak till att Kävlingeåns huvudfåra inte uppnår god status. Kävlingeåns huvudfåra påverkas även av ett par betydande punktkällor med utsläpp till ån. Det handlar framför allt om Örtofta sockerbruk och Södra Sandby avloppsreningsverk samt, via Bråån, Ellinge reningsverk söder om Eslöv (Vatteninformationssystem Sverige 2019k).

Vombsjön bedöms ha otillfredsställande ekologisk status dels på grund av betydande problem med övergödning men även på grund av att sjön är påverkad av regleringseffekter kopplade till vattendomen för sjön (Vatteninformationssystem Sverige 2019f). Vattenkemiska analyser visar att totalkväve och totalfosfor uppvisar höga halter (Ekologigruppen 2019b). Även växtplanktonsamhället i sjön tyder på ett högt näringsinnehåll då växtplanktonsamhället domineras av cyanobakterier och kiselalger (Vatteninformationsystem Sverige 2019f). Vidare bedöms status på fisksamhället som måttligt, nätprovfiske för att bedöma statusen genomfördes i juli 2011 och resulterade i ett EQR8-värde (så kallad ”ekologisk kvot”) på 0,35 vilket motsvarar måttlig ekologisk status (Vatteninformationsystem Sverige 2019f). Ett ytterligare provfiske, som genomfördes i augusti 2020, visade på ett EQR8-värde på 0,38 (Ekologigruppen 2021) vilket motsvarar måttlig ekologisk status. Miljökvalitetsnormerna för sjön säger att god ekologisk och kemisk status ska uppnås till 2027.

Påverkan och miljöproblem

Det finns sex olika miljöproblem som är listade för Kävlingeån i VISS (Vatteninformations-system Sverige). Det handlar om övergödning, miljögifter, vattenuttag samt hydromorfologiska förändringar med avseende på kontinuitet (grad av ”naturlighet” exempelvis vandringshinder för vattenlevande organismer i åfåran), flöde (grad av ”naturlighet” exempelvis vattenuttag och utsläpp till vatten) och morfologi (grad av ”naturlighet” som påverkan på livsmiljöer som bottnar och stränder), (Vatteninformationssystem Sverige 2019q).

Näringsämnen från jordbruk, reningsverk, enskilda avlopp och dagvatten är källor till föroreningar i Kävlingeån. Den enskilt största källan för näringsämnena kväve och fosfor i avrinningsområdet är jordbruket (Ekologigruppen 2019b). Kväveförlusterna från jordbruksmarken är höga i hela området medan förlusterna av fosfor är måttligt höga till höga (Ekologigruppen 2019b). Sedan början av 1800-talet har arealen våtmark i avrinningsområdet minskat från cirka 25 % av ytan till endast cirka 1,5 % av ytan och sträckan öppet vattendrag minskat med cirka 50 % (Wolf 1956). Drygt 70 % av ytan i avrinningsområdet utgörs av jordbruksmark (SMHI 2019). Till följd av detta utgör övergödning, fysisk påverkan, det vill säga påverkan på vattendragens naturliga flöde och form, de största vattenrelaterade miljöproblemen inom Kävlingeåns avrinningsområde. Dessutom påverkar flera vandringshinder i åns huvudfåra och i biflöden möjligheterna för fisk och andra vattenlevande organismer att röra sig fritt i vattendragen.

Förorenade områden

Kävlingeån och dess stränder har en lång industriell historia som har lett till att det finns flera platser längs ån som idag är förorenade (Figur 3.8). De flesta av dessa förorenade platser ligger i Kävlinge och Eslövs kommuner (Figur 3.8).

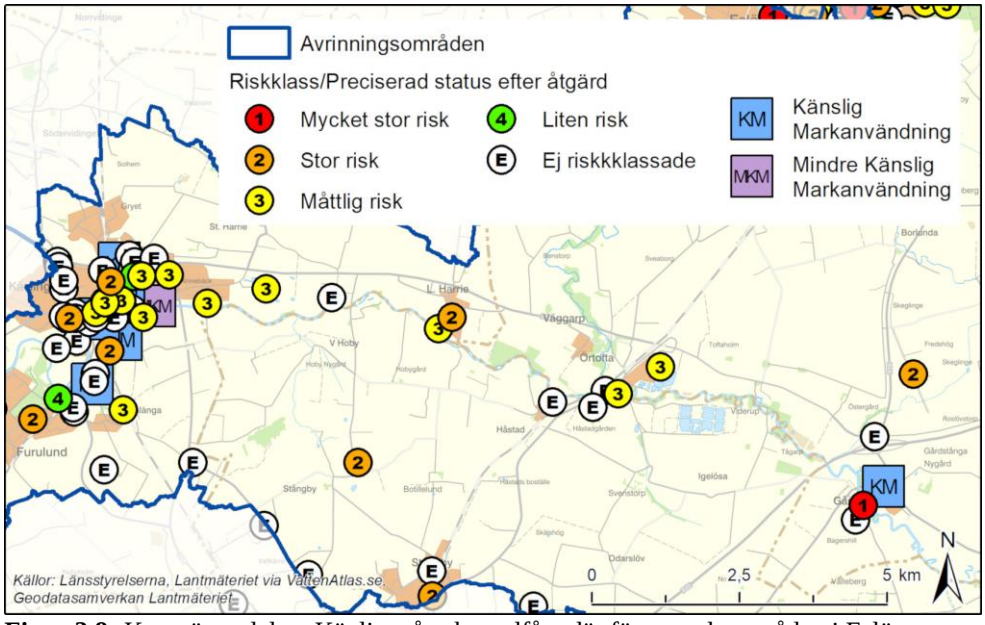

Figur 3.8: Karta över del av Kävlingeåns huvudfåra där förorenade områden i Eslövs, Lunds och Kävlinge kommuner är utmärkta med gula orange och röda ringar, där röd motsvarar högsta riskklass. Den gamla bekämpningsmedelsfabriken i Getinge (röd prick längst till höger i kartan) som bedöms ha högsta riskklass ligger i Eslövs kommun. Sanering av den förorenade fastigheten i Getinge genomfördes under 2019.

Vombsjön

Vombsjön är en näringsrik slättsjö som ligger längst ner i kommunens sydöstra hörn, cirka 22 kilometer från Eslövs tätort (Figur 4.3). Sjön delas mellan Eslövs, Lunds och Sjöbo kommuner varav cirka 133 ha (drygt 10 % av ytan) ligger i Eslövs kommun. Utloppet till Kävlingeån, som består av en damm med justerbara luckor där Sydvatten reglerar utloppet från sjön enligt gällande vattendom, ligger också i Eslövs kommun (Figur 3.3). Omsättningstiden i sjön är lång cirka 200 dagar vid normal vattenföring (Ekologgruppen 2017).

Sjöns maximala djup är knappt 16 meter, ytan cirka 12 km^2 och sjön ligger cirka 19 meter över havet (Ekologgruppen 2012a). Vombsjöns huvudsakliga tillflöden är Björkaån och Torpsbäcken från öster och Borstbäcken från norr. Sjön avvattnas via Kävlingeåns huvudfåra till Öresund. Tillrinningen till Vombsjön från områden i Eslövs kommun är begränsad och utgörs framför allt av de delar av Borstbäckens avrinningsområde som ligger i Eslövs kommun. Vombsjön är reglerad sedan 1936 och 1937 sänktes vattenytan i sjön med cirka en meter med avsikt att sjön skulle fungera som ett magasin för vårfloden som sedan skulle tappas ut succesivt under sommaren (Weijman-Hane 1969). Sydvatten reglerar idag sjön med syftet att kunna försörja stora delar av sydvästra Skåne, bland annat delar av

Eslövs kommun, med dricksvatten från sjön (Sydvatten 2019b; Figur 3.4 och 3:5). Regleringen gör att vattenståndet i sjön kan variera kraftigt, under vissa år upp till cirka 2,5 meter (Ekologgruppen 2012a).

Figur 3.3: Vombsjöns utlopp ligger i Eslövs kommun och utgörs av den kanal som syns till vänster i bilden. Stränderna är kala och ofta exponerade till följd av regleringen av sjön

Variationerna i vattennivå leder till att vattenvegetationen i sjön är begränsad (Ekologgruppen 2012a). Sjön har ett stort rekreativt värde och används både som bad- och fiskesjö. Det bedrivs även yrkesmässigt fiske i sjön och vid provfiske har ett antal fiskarter fångats, bland annat abborre, björkna, braxen och gers (Ekologgruppen 2017). Vidare är sjön en viktig rastlokal för fåglar (Lunds kommun 2012).

Dricksvattentäkt

Sedan 1948, då Vombverket färdigställdes, har sjön varit dricksvattentäkt för Malmö stad (Sydvatten 2019b). Cirka 400 000 invånare i Burlöv, Malmö, Staffanstorp, Svedala, Vellinge och delar av Lund och Eslövs kommuner får idag sitt dricksvatten från Vombsjön via Vombverket som tar in cirka 900 liter råvatten per sekund från sjön (Sydvatten 2019b).

Figur 3.4: Regleringsdammen vid Vombsjöns utlopp i Kävlingeån från nedströmssidan. Dammen utgör ett definitivt hinder både för kajakpaddlare och fisk.

Påverkan och miljöproblem

Sjön påverkas av en hög näringsbelastning från omkringliggande jordbruksmark och enskilda avlopp. Den hydrologiska regimen i sjön bedöms ha måttlig status eftersom flöde och morfologi påverkas av att sjöns utlopp är reglerat (Vatteninformationssystem Sverige 2019f). Upptaget av rovfisk som sker genom det yrkesfiske som bedrivs i sjön behöver också betraktas som en påverkan. De rovfiskar, främst abborre, gädda och gös som plockas upp hade gjort nytta i sjön genom att bidra till att hålla nere populationen av vitfisk, framför allt mört men även braxen.

Figur 3.5: Regleringsdammen vid Vombsjöns utlopp till Kävlingeån från uppströmssidan i Vombsjön.

Kunskapsläge
Kunskapsnivån beträffande Vombsjön får betraktas som relativt god tack vare kontinuerlig provtagning inom både regional och nationell miljöövervakning samt genom att ett antal separata studier har gjorts. Det finns dock luckor i kunskapen om sjön framför allt beträffande interngödning, sammansättningen på fisksamhället samt hur förekomst och omfattning av algblomningar kommer påverkas av klimatförändringar. Inom ramen för arbetet med Fokus Vombsjön, ett specialprojekt som drivs av Kävlingeåns vattenråd och Sydvatten, tas det fram mer kunskap om Vombsjön på de områden där det finns kunskapsluckor (Kävlingeåns vattenråd 2020a).

Behov av åtgärder
För att Vombsjön ska kunna uppnå god ekologisk status behöver tillförseln av näringsämnen från närliggande mark minska men även de negativa effekter som uppstår på grund av regleringen skulle behöva åtgärdas (Vatteninformationsystem Sverige 2019f). För att minska problemen med övergödning behöver åtgärder genomföras både uppströms i tillrinnings-området och i själva sjön då det är troligt att stora mängder näringsämnen, som under vissa omständigheter kan göda sjön internt, finns lagrade i sjöns bottensediment (Ekologgruppen 2017). De åtgärder som kan vara aktuella i tillrinningsområdet handlar till exempel om anpassade skyddszoner, åtgärdande av enskilda avlopp, våtmarker och tvåstegsdiken. Hittills genomförda och föreslagna åtgärder anses dock inte vara tillräckliga för att uppnå god ekologisk status till 2027 utan möjligheterna till att genomföra fler åtgärder behöver utredas tillsammans med ytterligare utredningar kring påverkanskällor i tillrinningsområdet. Åtgärder i Vombsjöns tillrinningsområde står inte i konflikt med användningen av sjön för dricksvattenförsörjning utan det är positivt för produktionen av dricksvatten om vattenkvaliteten i sjön blir bättre. När det gäller de miljöproblem som uppkommer till följd av regleringen av sjön, som är nödvändig för dricksvattenproduktionen, kan dock åtgärder som syftar till att lösa dessa problem stå i konflikt med dricksvattenförsörjningen. Så länge Vombsjön används som dricksvattentäkt är det därför inte rimligt att tänka sig att sjön ska kunna återgå till ett mer naturligt stadium beträffade variationerna i vattennivå. Regleringen av sjön styrs av en vattendom där man utrett motstående intressen och konsekvenser av regleringen. Domen är dock drygt 50 år gammal (från 1968) och det kan efter det ha uppkommit nya perspektiv på regleringen som man inte vägde in på 1960-talet. Regleringen och omprövning av vattendomen var en av de viktigaste frågorna som lyftes fram av de medverkande en temadag om Vombsjön som hölls hösten 2017 (Kävlingeåns vattenråd 2017).

Kävlingeåns huvudfåra

Kävlingeån, som är sydvästra Skånes största vattendrag, är cirka 50 km lång från utloppet från Vombsjön till mynningen i Öresund. Dalgången kring ån kantas mestadels av åkermark men bitvis även av betesmarker, hagmarker och mindre skogspartier. Fågellivet är rikt, särskilt vid mynningens öppna strandområden samt på strandängar och i våtmarker. Även fiskfaunan är artrik och i åns nedre delar förekommer storvuxna individer av både abborre och gädda. Ån har rätats ut på många ställen, men rester av den gamla meandrande (slingrande) åfåran och så kallade korvsjöar (bågformade sjöar som bildas då ett meandrande vattendrag bryter igenom och tar en ny väg) finns kvar och syns tydligt på flygbilder (Figur 3.6). Några gamla meanderbågar har gjorts om till våtmarker inom ramen för Kävlingeåprojektet. I Eslöv rinner Kävlingeån genom ett flackt, öppet, storskaligt jordbrukslandskap som bryts av med de värdefulla torr- och fuktängarna vid Flyinge.

Figur 3.6: Flygbild över ett utsnitt av en uträtad del av Kävlingeåns huvudfåra. Gamla meanderbågar syns fortfarande tydligt vid sidan av det uträtade vattendraget

Påverkan och miljöproblem

I samtliga vattenförekomster i Kävlingeåns huvudfåra har den ekologiska statusen bedömts som sämre än god status. Anledningen till att statusen är sämre än god är problem med framför allt hög näringsbelastning, fysisk påverkan av åfåran, miljögifter och att det finns hinder i vattendraget som gör att fisk och andra organismer inte kan röra sig fritt mellan vattendragets olika delar (Vatteninformationssystem Sverige 2019a och 2019k)

Kunskapsläge

Kunskapsnivån beträffande Kävlingeåns huvudfåra (Figur 3.10) bedöms vara god när det gäller de parametrar, främst näringsämnen och syretärande

ämnen som provtagits inom ramen för den samordnade recipientkontrollen. Däremot råder det brist på kunskap om biologin i vattendraget. Det skulle behöva göras fler regelbundna undersökningar av framför allt fisk, utöver de nätprovfisken som görs av Kävlingeåns-Löddeåns fiskevårdsområdesförening (Eklöv 2015a, Eklöv 2018) i åns nedre delar, och av bottendjur som endast provtagits vart tredje år på en lokal (Högs mölla) i Kävlingeåns huvudfåra. Recipientkontrollen skulle även behöva utökas med provtagningar av till exempel mikroplaster, läkemedelsrester och bekämpningsmedel. Vidare finns det behov av att undersöka graden av eventuella föroreningar i sediment i kvarndammar samt i sediment vid utsläppspunkter för förre detta industrier.

Figur 3.10: Kunskapsnivån om Kävlingeåns huvudfåra, här vid Örtofta, är bra när det gäller näringsämnen men behöver förbättras för till exempel biologiska parametrar, mikroplaster, läkemedelsrester och bekämpningsmedel.

Åtgärder

De åtgärder som föreslås av Länsstyrelsen och Vattenmyndigheten för Kävlingeåns huvudfåra handlar om olika typer av generella åtgärder, såsom skyddszoner och åtgärdande av enskilda avlopp i avrinningsområdet för att minska näringsbelastningen (Vatteninformationssystem Sverige 2019k och 2019q). Att restaurera Kävlingeåns huvudfåra (det vill säga att återställa delar av den ursprungliga sträckningen) på sträckan som berörs av Kävlingeåns vattenavledningsföretag (Vombsjön till Örtofta) måste i dagsläget betraktas som orealistiskt på grund av kostnader med projektering, framtagande av handlingar för ansökan om tillstånd hos Mark- och miljödomstolen samt väldigt omfattande entreprenadinsatser. Även komplicerade markavvattnings- och markägarförhållanden bidrar till att göra ett sådant projekt orealistiskt i dagsläget.

På sträckan nedströms Örtofta finns samtliga dämmen i Kävlingeån samlade på en relativt kort sträcka. De tre elproducerande kraftverken i ån fick hösten 2019 tillstånd från Mark- och miljööverdomstolen att bedriva sin verksamhet (Mark- och miljööverdomstolen 2019a, 2019b och 2019c). Enligt villkoren i domen behöver fastighetsägarna bygga nya faunapassager förbi kraftverken inom fem år. Domarna från Mark- och miljööverdomstolen gör att det inte längre kan anses realistiskt att återställa Kävlingeån på samma sätt som man gör i Rönne å utan de aktuella strömsträckorna i Kävlingeån kommer nu att vara överdämda under överskådlig tid framöver En rivning av kraftverksdammarna skulle ha kunnat återskapa en längre sträcka med strömmande vatten i ett stort vattendrag vilket är en naturmiljö som är ovanlig i sydvästra Skåne.

I övrigt föreslås inga åtgärder för huvudfåran i dagsläget förutom att vattenrådet fortsätter att arbeta med åtgärder för att minska övergödningen i avrinningsområdet samt för att öka möjligheterna till rekreation och friluftsliv i och längs ån på lämpliga platser och sträckor.

Bråån

Bråån är ett biflöde till Kävlingeån som har sin början i Hörby kommun på Linderödsåsens västra sluttning. Därifrån rinner ån in i Eslövs kommun vid Sebbarp, i östra delen av kommunen. Ån rinner sedan vidare förbi Högseröd och strax norr om Löberöd lämnar ån Eslövs kommun för att rinna in i Höörs kommun och passera det välbesökta naturreservatet Rövarkulan. Mellan Hurva och Rolsberga rinner ån åter in i Eslövs kommun och ån passerar sedan på sitt lopp mot Kävlingeån i tur och ordning Skarhult, Borlunda, Eslövs golfbana, Ellinge och Slättäng för att nå Kävlingeån nere vid Örtofta och Väggarp. Totalt sett är ån cirka 50 km lång och avrinningsområdet är cirka 150 km^2 stort varav cirka 111 km^2 ligger inom Eslövs kommun. Bitvis har ån kvar delar av sitt naturliga slingande lopp medan ån på andra sträckor är ett uträtat och fördjupat jordbruksvattendrag (Figur 3.11). En vandring längs ån i Eslövs kommun är en krävande, bitvis vild och naturskön vandring som på vissa sträckor skapar en känsla av att vara någon helt annanstans än mitt i det skånska jordbrukslandskapet.

Figur 3.11: Trots att Bråån på vissa sträckor är ett uträtat vattendrag i jordbrukslandskapet har ån bitvis höga naturvärden.

Det finns inga sjöar i Brååns avrinningsområde och inte heller några större biflöden. Markanvändningen utgörs till största delen av jordbruksmark (cirka 75%) men även en del skog, cirka 10% av ytan, finns i området (SMHI 2019). Fallet på Bråån är bitvis relativt stort vilket gör att det finns många sträckor med strömmande vatten och fina livsmiljöer för fisk och musslor. På de strömmande sträckorna av ån lever till exempel tjockskalig målarmussla, grönling, sandkrypare och elritsa. Arterna observerades vid elfiske på lokalen vid Slättäng hösten 2017 (Eklöv 2017). Hösten 2015 fångades även laxyngel i ån vid Slättäng i Eslövs kommun (Eklöv 2015b). Fångsten visade att laxar lekte i Bråån under hösten 2014. Detta kan vara en av de sydligaste föryngringar av lax i Sverige. För att lax och havsöring ska kunna simma upp i Bråån behöver vattenflödet under hösten vara så högt att fiskarna kan simma över dämmena i Kävlingeåns huvudfåra. Hösten 2018 var vattenflödet aldrig så högt och troligen inte heller under hösten 2019. När fiskvägar har byggts vid dämmena i Kävlingeån (vilket ägarna behöver göra i enlighet med de tillstånd de fått för kraftverken) kommer lax och havsöring kunna simma upp och leka i Bråån varje höst.

Bråån bedöms ha måttlig ekologisk status och uppnår inte heller god kemisk status. Den beslutade miljökvalitetsnormen anger att god ekologisk och kemisk status ska uppnås till 2027. Det är framför allt för höga halter av näringsämnen och fysisk påverkan på vattendraget som gör att god ekologisk status inte uppnås. Trots att Brååns status inte är god finns det höga naturvärden på långa sträckor av ån och ådalen utgör en långsträckt oas för djur och växtlivet mitt i det intensiva jordbrukslandskapet (Figur 4.12). Eftersom det finns så höga värden associerade till ån och ådalen

skulle man kunna överväga att bilda naturreservat på någon eller några sträckor längs ån för att stärka skyddet av naturvärdena

.

Figur 3.12: Bråån och dess dalgång utgör en oas, med på vissa ställen frodiga djungelliknande miljöer med strömmande vatten, för växt och djurlivet i jordbrukslandskapet.

Vid Örtofta och Skarhults slott finns passager för fisk och andra vattenlevande organismer förbi de dämmen som finns där. Passagen vid Örtofta gör att lax och havsöring kan simma upp och leka på lokalen vid Slättäng. I slutet av 2019 observerades en utter i Bråån vid Örtofta. Observationen bekräftades med fynd av spår och spillning både vid Örtofta och på andra platser längs ån (Artportalen). Strandskydd gäller längs i stort sett hela Bråån.

Övriga vatten

Harlösabäcken

Harlösabäcken är ett av de större vattendragen som rinner ner längs Kävlingeåns norra sluttning i Eslövs kommun. Från Harlösa samhälle och upp till Hjularöds gods är det rejält fall på bäcken med strömmande och forsande sträckor längs sluttningen ner mot Kävlingeåns dalgång. Mitt inne i Harlösa ligger Skönadals kvarn (Figur 3.14). Kvarndämmet, som i många år hindrat fisk och andra vattenlevande organismer att röra sig upp i Harlösabäcken, togs bort under 2019 tillsammans med ytterligare ett hinder uppe vid Holstermöllan strax sydväst om Hjularöds slott. Utrivningarna gjordes av Kävlingeåns vattenråd i samarbete med berörda markägare. Rätt så många elfisken har gjorts i Harlösabäcken. Vid dessa fisken har abborre, mört, öring, grönling, ål och spigg fångats (Elfiskeregistret). Noterbart är att det inte fångats öring ovanför vandringshindret vid Skönadals kvarn.

Skåneleden går längs bäcken uppströms Harlösa upp mot Hjularöds slott. Sträcken går bitvis i en djup ravin och är en naturskön vandring. Strandskydd råder längs stora delar av bäcken upp till Hjularöds slott.

Figur 3.14: Vid Skönadals kvarn i Harlösa har ett vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer rivits ut inom ramen för arbetet med Kävlingeåns vattenvårdsprogram. På bilden syns den återställda bäckfåran och rester av kvarndammen.

Borstbäcken

Borstbäcken, på gränsen mellan Sjöbo och Eslövs kommuner, är tillsammans med Torpsbäcken och Björkaån de stora tillflödena till Vombsjön. Den nedre delen av bäcken strömmar fram genom en djup och lövskogsklädd ravin. Den relativt branta sluttningen ner mot Vombsjön gör vattnet i denna del av Borstbäckens ofta starkt strömmande. Öring spigg och elritsa har hittats i bäcken vid elfiskeundersökningar (Elfiskeregistret). Bland övrigt djurliv hittar man snäckor och många olika av bäck- och dagsländelarver på den steniga bottnen. Den omgivande skogen i ravinen är en artrik miljö med inslag av ek, ask och alm, ramslök breder ut sig om våren. I ravinen växer också den sällsynta lundvivan, troligtvis införd i landet av Övedsklosters munkar (Länsstyrelsen 2020b).

Den nedre delen av Borstbäcken utgör ett naturreservat. Reservatet är ett av få i Skåne som är bildade med anledning av naturvärden som är kopplade till sötvatten. Naturreservatet sträcker sig knappt fyra kilometer längs bäcken och den omgivande ravinen uppför sluttningen norr om Vombsjön. Ovanför ravinen och sluttningen ner mot Vombsjön ändrar bäckens omgivningar karaktär och övergår till ett plattare landskap som åter domineras av jordbruksmark. Utökat strandskydd (300 m) gäller för den del av Borstbäcken som ingår i naturreservatet.

Slogstorpsbäcken
Slogstorsbäcken är ytterligare ett av de vattendrag som rinner ner för Kävlingeåns norra sluttning. Bäcken börjar vid Arups mosse strax väster om Löberöds samhälle. På mossen finns en gammal deponi för hushållsavfall. Påverkan från deponin på bäcken är oklar men Eslövs kommun arbetar med inventeringar och provtagningar i anslutning till gamla deponier för att försöka bedöma deras påverkan på omgivningen. Vid Slogstorp finns en gammal kvarndamm. Öring och spigg är de fiskar som har hittats i bäcken vid elfiskeundersökningar (Elfiskeregistret).

Bäckar på sluttningen ner mot Kävlingeån
Utöver Harlösabäcken och Slogstorpsbäcken finns det flera mindre vattendrag som rinner ner för Kävlingeåns norra sluttning. Flera av dessa är så små att de torkar ut sommartid. Det har anlagts ett antal dammar på sluttningen ner mot Kävlingeån (Figur 3.15). Dammarna skulle eventuellt kunna användas för att jämna ut flödet i vattendragen under året. Eftersom bäckarna ofta torkar ut sommartid är förekomsten av fisk sparsam.

Figur 3.15: De lila prickarna visar platserna för de dammar som anlagts av Kävlingeåns vattenråd och av Kävlingeåprojektet på Kävlingeåns norra sluttning i Eslövs kommun.

Rödabäck
Rödabäck är ett mindre vattendrag som har sin upprinning i området mellan Skarhult och Roslöv längs med E22:ans norra sida på sträckan mellan Gårdstånga och Hurva. Tillrinningsområdet utgörs till väldigt stor andel av

jordbruksmark (sannolikt mer än 95%). Sträckan av bäcken mellan väg 104 och väg 113 går i en bitvis djup ravin och ger intryck av att vara ett relativt opåverkat område med höga naturvärden (Figur 3.16). Längre uppströms är bäcken ett uträtat och fördjupat jordbruksdike. Abborre, grönling, spigg och öring finns i nedre delarna, i de övre delarna har bara spigg fångats (Elfiskeregistret). Bottenfaunan i bäcken är förvånansvärt sparsam. Vid ett besök våren 2020 (Johansson 2020b) hittades i princip bara hattsnäckor (*Ancylus fluviatilis*) och tusensnäckor (*Potamopyrgus* sp.).

Figur 3.16: Rödabäcks klara vatten rinner fram i en ravin mellan väg 104 och väg 113. I bildens överkant skymtas bron som väg 113 går på.

Rödabäck är även intressant såtillvida att det under 2020/2021 anlagts en ny stor, och utvidgning av en befintlig, bevattningsdamm i avrinningsområdet. Intresset för bevattningsdammar har ökat kraftigt bland lantbrukare efter den torra sommaren 2018. Två stora bevattningsdammar i ett relativt litet område fungerar, vattnet räcker enligt beräkningarna, till båda dammarna om man samlar in och sparar vatten under perioder med höga flöden i bäcken. En annan intressant aspekt på Rödabäck är att bäckens nedre lopp helt grävdes om i samband med byggandet av E22:an (Figur 3.17).

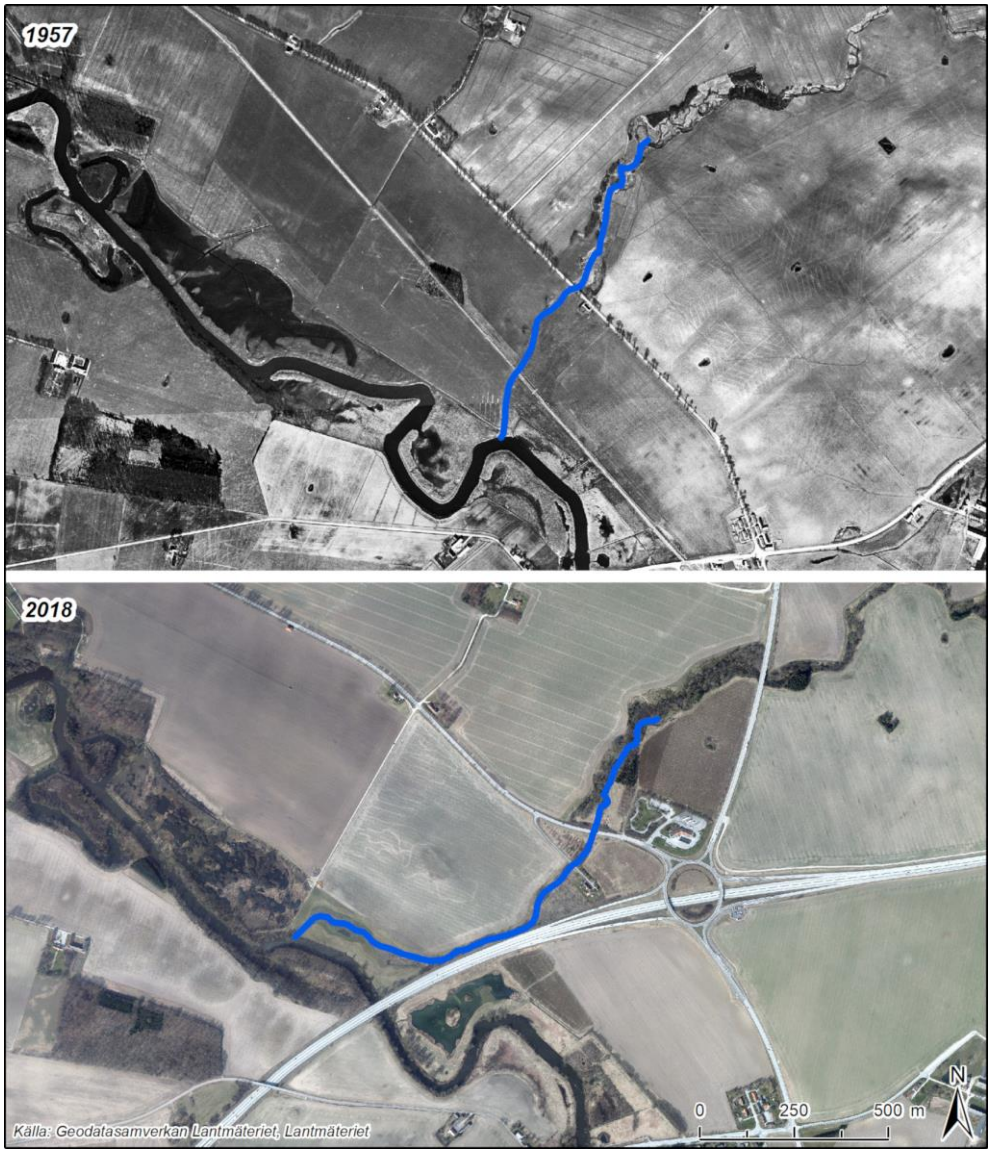

Figur 3.17: Rödabäcks nedre lopp. Den övre bilden är från 1960-talet innan E22:an byggdes medan den nedre delen är en nutida flygbild. Man kan se att både Kävlingeåns och Rödabäcks lopp ändrades i samband med byggandet av motorvägen. Bäckens sträckning markerad med blå färg.

Eslövsbäcken

Eslövsbäcken rinner från Långakärr i Abullahagens Natura 2000-område ner till Bråån vid Eslövs golfbana. Bäcken är delvis rörlagd men framträder till att börja med i dagen i cirka 150 meter nedströms Långa kärr innan bäcken försvinner ner i rör under marken. Bäcken framträder i dagen igen cirka 500 meter öster om Ellinge reningsverk. Vid reningsverket rinner

bäcken in i reningsverkets poleringsdammar. Efter dammarna rinner bäcken cirka 450 meter söderut till sammanflödet med Bråån.

Eslövsbäcken är intressant ur flera perspektiv. Till att börja med utgörs stora delar av bäckens tillrinningsområde av södra och östra Eslövs tätort bland annat av Gryby industriområde. Det innebär att bäcken får ta emot dagvatten. Vidare är delar av bäcken rörlagd under mark, delvis som en följd av utbyggnaden av Eslövs tätort men också på grund av klassisk rörläggning i samband med dränering av åkermark. Detta medför att endast en knapp kilometer återstår av bäcken idag. Avslutningsvis har det relativt stora Ellinge reningsverk den relativt lilla Eslövsbäcken som recipient för sitt renade avloppsvatten. De uppräknade faktorerna gör att Eslövsbäcken är utsatt för en stor påverkan från tätorten och reningsverket. Påverkan på bäcken märks tydligast på sträckorna uppströms Ellinge reningsverk bland annat genom i att det hittas få renvattenkrävande arter av bottenlevande djur som till exempel olika sländlarver och märlkräftor på och under stenar i bäcken. Den fysiska miljön i bäcken är bra med strömmande vatten, grus och sten vilket är i normala fall är en bra miljö för sländor och märlkräftor (Figur 3.18). Det bottenlevande djurlivet domineras av föroreningståliga iglar och vattengråsuggor (Johansson 2020c) under stenarna vilket indikerar att vattendraget är påverkat av föroreningar. Påväxten på stenarna i bäcken uppströms reningsverket består till stor del av ”smutsvattenludd” (tofsar av gråaktigt ludd bestående av bakterier, svampar och encelliga djur (Olsen och Svedberg 1999) vilket tyder på föroreningspåverkan (Johansson 2020c). I ett mindre påverkat vattendrag som till exempel Brååns huvudfåra hade vegetationen till stor del istället bestått av näckmossa. Nedströms reningsverkets utsläpp till bäcken sker en förbättring av den synbara vattenkvaliteten vilket även märks på vegetationen i bäcken. De fysiska livsmiljöerna i de kvarvarande sträckorna av bäcken utgörs av fina strömvattenmiljöer med hög vattenhastighet och varierad miljö. Eventuellt går havsöring upp och leker i bäcken under hösten. Vid ett besök våren 2020 noterades något som skulle kunna vara en lekplats för öring på sträckan mellan Ellingevägen och reningsverkets dammar (Johansson 2020c).

Figur 3.18: Eslövsbäcken nedströms Långakärr har fina och varierande livsmiljöer men vattenkvaliteten är bristfällig vilket speglar av sig på djur- och växtlivet i bäcken.

Långakärr i Abullahagen

I sydöstra utkanten av Eslövs tätort ligger det cirka 40 ha stora kommunala naturreservatet och Natura 2000-området Abullahagen. Området är en liten rest av de gemensamma betesmarker som förr fanns utanför byarna och där byarnas boskap betade tillsammans. Dessa marker kallades för utmarker eller allmänningar. Under flera hundra år har marken i Abullahagen betats och cirka 250 olika växtarter kan hittas på de omväxlande magra, steniga markerna eller kalkrikare och fuktigare markerna (Eslövs kommun 2020b). Centralt i området ligger en cirka 2,3 hektar stor damm som kallas Långakärr (Figur 3.19). Dammen har skapats genom dämning där den södra delen övergår i sankmark med starr och kaveldun. I dammen häckar bland annat gråhakedopping, som bygger sitt bo på en liten ö av växtdelar inne i vegetationen (Länsstyrelsen Skåne 2020c).

Figur 3.19: Långakärr i Abullahagens naturreservat i sydöstra utkanten av Eslövs tätort är recipient för dagvatten från Gryby industriområde men har trots det ett ganska rikt fågelliv.

Långakärr är recipient för dagvatten från Gryby industriområde (Figur 3.20). Det märks tydligt på vegetation och djurliv i dammen att belastningen av föroreningar från dagvattnet är hög (Johansson 2020d).

Figur 3.20: Utloppet i Långakärr för dagvatten från Gryby industriområde.

Trollsjön

Trollsjöområdet är ett av Eslövs mest uppskattade parkområden. Trollsjön var inte ursprungligen en sjö, utan en mosse som fungerade som torvtäkt fram till 1915 för de boende runt mossen. Eslövs bryggeri rensade upp och förstorade vattensamlingen i slutet av 1800-talet och lade grunden till

dagens sjö. Parken anlades till sitt nuvarande utseende under 1930-talet (Eslövs kommun 2020c). Trollsjön är en oas i staden för djur och växtliv även om vattenkvaliteten i sjön måste betraktas som dålig (Figur 3.21). Sommartid kan vattenkvaliteten vara riktigt dålig med omfattande algblomning (Figur 3.22). Ett reduktionsfiske gjordes under våren 2022 för att förbättra vattenkvaliteten i sjön och öka den biologiska mångfalden.

Figur 3.21: Trollsjön och de lummiga omgivningarna är en oas för djur och växtliv inne i västra Eslöv.

Figur 3.22: Sommartid kan vattenkvaliteten i Trollsjön vara riktigt dålig med massiv algblomning som gör att vattnet blir en grön sörja.

Grybybäcken

Grybybäcken, eller Kristinebergsbäcken som den också kallas. rinner upp öster om Eslöv i området mellan Kungshult och Östra Strö. En ovanligt stor

del av tillrinningsområdet utgörs av skogsområden i Snärjet och Skarhults kronopark. Vid elfisken i bäcken har elritsa, spigg och öring fångats (Elfiskeregistret). I nedre delen av bäcken vid Kristinebergs gård finns ett vandringshinder i form av ett gammalt betongdämme (Figur 3.23). Bäcken mynnar i Bråån strax sydväst om Kristinebergs gård.

Figur 3.23: Dämmet i nedre delen av Grybybäcken som hindrar fisk och andra vattenlevande organismer att simma upp i Grybybäcken från Bråån under stora delar av året.

Eftersom delar av Grybybäcken och dess närområde ligger nära Eslövs tätort (endast cirka två kilometer från Eslövs station) och ägs av kommunen är området extra intressant för rekreation. I kommunens översiktsplan med sikte på 2035 lyfts området fram som en stor tillgång för tätortsnära rekreation (Eslövs kommun 2018). Området erbjuder vandringsmöjligheter genom ett varierande betesmarks och åkerlandskap. Själva Grybybäcken har, inom ramen för Kävlingeåprojektet, restaurerats och återfått ett slingrande och meandrande lopp (Figur 4.25) på sträckan genom den kommunalägda betesmarken. I den omgivande betesmarken har även små våtmarker och artrikare gräsmarksvegetation anlagts (Ekologgruppen 2013). Strandskydd gäller inte längs själva Grybybäcken däremot gäller strandskydd runt Stavröds mosse i övre delen av avrinningsområdet strax väster om Kungshult.

Figur 3.24: Genom den kommunalägda betesmarken öster om Eslöv har Grybybäcken återfått delar av sitt slingrande lopp inom arbetet med Kävlingeåprojektet.

Östra Ströbäcken

Östra Ströbäcken rinner upp i ett cirka 17 – 18 km^2 stort område mellan Östra Strö och Kungshult där markanvändningen till stor del utgörs av jordbruksmark. Det är bitvis relativt stort fall på bäcken vilket gör att det finns fina livsmiljöer för strömvattenlevande fiskar och andra djur. Vid ett elfiske i bäcken 1998 hittades öringyngel i stora mängder samt elritsa och signalkräfta (Elfiskeregistret). Sommaren 2006 dog mycket fisk i bäcken till följd av ett utsläpp av gödsel vid Pugerup (ATL 2006). Den torra sommaren 2018 utsattes fisken i bäcken för en ny prövning när det i slutet av sommaren endast fanns vatten kvar i några vägtrummor där fisk och kräftor trängdes (Johansson 2018; Figur 3.25). Bäcken är extra känslig för denna typ av händelser eftersom det är problematiskt för fisken att återkolonisera bäcken då det finns ett partiellt vandringshinder nere vid bäckens sammanflöde med Bråån och ett mindre dämme strax söder om vägen genom Östra Strö by. Strandskydd gäller inte längs bäcken.

Figur 3.25: Den torra sommaren 2018 var Östra Ströbäcken i stort sett helt uttorkad.

4. Saxån - Braåns avrinningsområde

Allmän beskrivning

Saxån-Braåns avrinningsområde berör västra och centrala delen av Eslövs kommun och är cirka 362 km^2 stort. I söder gränsar avrinningsområdet till Kävlingeåns avrinningsområde, i öster och nordost till Rönne å avrinningsområde och i norr till Rååns och Vegeåns avrinningsområde.

Vattendragens längd i området är cirka 20 mil och området kan delas upp i 54 mindre avrinningsområden (Williams 2004). Saxån-Braåns avrinningsområde berör fyra kommuner; Svalöv, Eslöv, Kävlinge och Landskrona varav Svalövs kommun och Eslövs kommun omfattar 75% av avrinningsområdets totala yta (Ekologgruppen 1986). Större orter i avrinningsområdet är till exempel Asmundtorp, Häljarp, Billeberga, Svalöv och Teckomatorp samt Marieholm och norra delen av Eslövs tätort i Eslövs kommun.

Som hörs på namnet år ån uppdelad i två, till storleken ganska likvärdiga, vattendrag. I norr finns Braån som är cirka 30 km lång och vars förgreningar sträcker sig åt nordost i avrinningsområdet fram till Söderåsens sydsluttning (Figur 4.1).

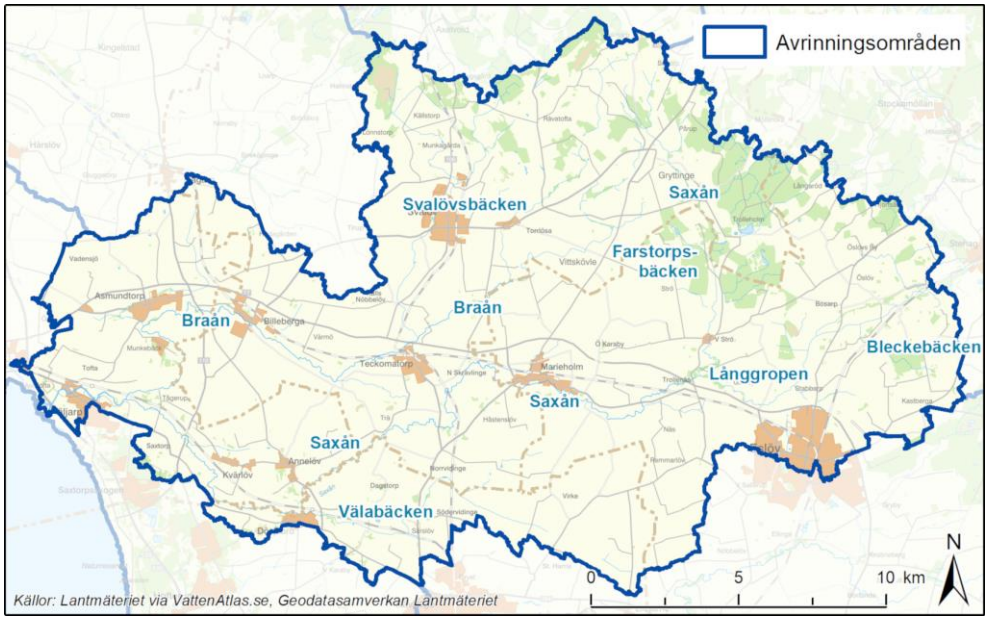

Figur 4.1: Saxån-Braåns avrinningsområde med de större vattendragen i området utsatta med namn.

Endast en mindre del av detta område berör Eslövs kommun. Saxån i söder är cirka 43 km lång och dess källområden finns i området norr om Trolleholm i Svalövs kommun. Från Trolleholm rinner ån söderut förbi Västra Strö och Trollenäs i Eslövs kommun. Vid Trollenäs ansluter från öster vattendraget Långgropen som avvattnar områden i och norr om Eslövs tätort. Därefter rinner ån vidare västerut förbi bland annat Marieholm och Dösjebro för att slutligen förena sig med Braån cirka tre kilometer innan utloppet i Öresund vid Häljarp strax söder om Landskrona. Både Saxån och Braån rinner genom ett huvudsakligen intensivt brukat jordbrukslandskap (Ekologgruppen, 1986; Länsstyrelsen i Skåne län 2007). Det är bara de norra och östligaste delarna av avrinningsområdet som har lite inslag av skog. Avrinningsområdet saknar helt sjöar av betydande storlek. Större biflöden i avrinningsområdet är, som nämnts ovan, Långgropen som avvattnar området norr om Eslöv och Välabäcken som ansluter till ån vid Dösjebro i Kävlinge kommun (Vattenatlas 2020; Ekologgruppen 1986; Figur 4.1).

Markanvändningen i Saxån-Braåns avrinningsområde präglas till största delen av jordbruksmark och nästan 80 % av markanvändningen i hela avrinningsområdet är jordbruk (Tabell 4.1). Avrinningsområdet uppskattas vara ett av de jordbruksintensivaste avrinningsområdena i Sverige (Ekologgruppen 2001). Ettåriga grödor så som sockerärtor, oljeväxter, spannmål dominerar i jordbrukslandskapet (Gullberg 2007). I de delar som berör Eslövs kommun är dock dominansen av jordbruk något lägre.

Tabell 4.1: Markanvändning i Saxån-Braåns avrinningsområde. ”Saxån uppströms Långgropen” och ”Långgropen” representerar delar av avrinningsområdet som i första hand berör Eslöv kommun. ”Saxån-Braån mynningen” representerar hela avrinningsområdet.

	Saxån uppströms Långgropen	Långgropen	Saxån-Braån mynningen
Jordbruksmark	54,1 %	73,9 %	77,8%
Myrar och våtmarker	0,8 %	0,5 %	0,5%
Sjö och vattendrag	0,04 %	0,03 %	0,1%
Skogsmark	33,9 %	8,2 %	7,8%
Urbant	0,9 %	5,7 %	3,5%
Övrigt – bland annat ängs- och betesmarker	10,3 %	11,7%	10,3%

Källa: SMHI vattenwebb

Användningen av bekämpningsmedel är omfattande och 2001 besprutades drygt 90 % av jordbruksarealen med bekämpningsmedel (Ekologgruppen 2001). Detta avspeglar sig i förekomsten av olika bekämpningsmedel och den höga halten av näringsämnen i vattendragen (Ekologigruppen 2020). Runt 10% av marken utgörs av ängs- och betesmarker. Endast kring Farstorp och vid Trollenäs omges ån av trädbevuxen mark (Eslövs kommun 2020b). Cirka 3,5 % av markanvändningen totalt sett i avrinningsområdet utgörs av urban mark. Här utmärker sig dock Långgropens delavrinningsområde med nästan 6% urban mark. Det beror på att norra delen av Eslövs tätort ligger i detta område och utgör en relativt stor del av ytan i detta delområde.

Naturvärden

Saxån och dess närmiljö utgör en stor del av de sista kvarvarande naturområdena i ett landskap i övrigt starkt präglat av jordbruk. Eftersom det finns så få naturmiljöer i området är vattendragen och dess närmiljöer extra betydelsefulla som livsmiljö för växt och djurlivet i området. Saxån har låg fallhöjd och är ett typiskt vattendrag för slättlandskapet som sakta ringlar sig fram. I de delar av vattendraget som inte är så kraftigt påverkade av rätningar och rensningar kan dock naturvärdena vara höga, till exempel finns den hotade tjockskaliga målarmusslan i ån och kungsfiskare och utter påträffas också i anslutning till vattendragen (Saxån-Braåns vattenråd 2020, Artportalen, Figur 4.2). Vid en inventering av bottenlevande djur (Ekologgruppen 2006) påträffades den tjockskaliga målarmusslan vid Nygård i Braån.

Figur 4.2: Den tjockskaliga målarmusslan är en av de hotade arter som finns i Saxån-Braåns avrinningsområde.

Det hittades yngre individer av musslan vilket är positivt då tjockskaliga målarmussla kan ha problem att föryngra sig i skånska vattendrag. En annan ovanlig art som noterades var den flata kamgälsnäckan *(Valvata cristata).* Upp- och nedströms Trollenäs där Saxån ringlar sig fram i betesmarkerna finns höga naturvärden både i ån och på land i form av värdefull flora (Figur 4.3) (Ekologgruppen 2005). På sträckor med strömmande vatten kan den lilla bottenlevande fisken grönling (*Barbatula barbatula*) påträffas i höga tätheter (Elfiskeregistret). De vanligaste fiskarterna på strömmande sträckor i Saxån-Braån förutom grönling är elritsa (*Phoxinus phoxinus*) och öring (*Salmo trutta*) (Eklöv 2012).

Sträckan mellan väg 17 och Marieholm är bitvis väldigt fin där ån slingrar sig fram genom betesmarker (Figur 4.3). På dessa sträckor finns lek- och uppväxtområden för öring och strandbrinkar där till exempel kungsfiskare kan gräva ut sina bohålor och häcka.

Figur 4.3: Strax nedströms väg 17 slingrar sig Saxån vackert fram genom betesmark.

Förekomst av utter, spår i form av spillning, har observerats i avrinningsområdet (Arportalen 2020). Vidare finns några områden som är utpekade som riksintressen för naturvård. Dessa ligger till största del i den västra delen av avrinningsområdet och utgörs av Västra Karaby, Dagstorps backar och Dagstorps mosse i Kävlinge kommun. I östra delen av avrinningsområdet, i Eslövs kommun, ligger Hemmingsberga som är riksintresse för naturvård och som inkluderar naturreservatet Bosarps jär (Länsstyrelsen Skåne 2020d) Ett område mellan Saxåns mynning och Gissleberga kvarn är också utpekat som riksintresse för naturvård (Länsstyrelsen Skåne 2007). Motiveringen till att Saxån-Braåns avrinningsområde räknas som intressant för naturvården är att ån är ett meandrande vattendrag med erosionsdal samt är en viktig vandringsled för havsöring (Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2014).

Många fladdermöss söker sig till vattendrag där insektstillgången är stor men kräver ihåliga träd eller andra håligheter i byggnader till exempel för att tillbringa dagen och använda som yngelplatser. De bästa områdena för att hitta fladdermöss finns därför kring bland annat Trolleholms och Trollenäs slott (Strandberg 1999).

Ekologisk- och kemisk status

Den ekologiska statusen i Saxån klassas idag som måttlig och i Braån som otillfredsställande. Orsakerna till att god ekologisk status inte nås beror till största delen på samma orsaker som i Rönne å, övergödning från jordbruk, reningsverk och enskilda avlopp samt fysisk påverkan. Förlusten av kväve och fosfor per ytenhet är generellt sett höga och halterna av fosfor behöver minska med cirka 70 % för att god status ska kunna uppnås i Saxån-Braån. De flödesviktade fosforhalterna ligger runt cirka 100 mikrogram/liter i

årsmedelvärde, vilket är nästan dubbelt så högt som för Rönne å. Medeltransporten av kväve och fosfor i Saxån-Braån var mellan åren 1991 och 2017, cirka 870 respektive 15 ton per år. Långtidstrenden för transporter av både kväve och fosfor är dock tydligt nedåtgående (Ekologigruppen 2019c) även om en viss uppgång noterats under senare år.

När det gäller vattenförekomsterna i Saxån-Braåns avrinningsområde är det framför allt vattenförekomsten ”Saxån: Välabäcken-källa” som berör Eslövs kommun. Den ekologiska statusen bedöms här, liksom i resten av vattendraget, som måttlig (Vatteninformationssystem Sverige 2020b) vilket baseras på att undersökningar av fisk och kiselalger visar på måttlig status och halter av näringsämnen visar på otillfredsställande status. De så kallade hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna bedöms alla vara dåliga eller otillfredsställande på grund av att vattendragets fysiska form är så kraftigt påverkat. Den kemiska statusen uppnår inte heller god status på grund av problem med bromerade difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar.

Påverkan och miljöproblem

I VISS (Vatteninformationssystem i Sverige) listas sex olika miljöproblem i Saxån-Braån. Det bedöms vara problem med övergödning, det vill säga höga halter av är näringsämnen och fiskbeståndets status bedöms som otillfredsställande. Det finns hinder i vattendragen som förhindrar vattenlevande organismer att röra sig fritt (Länsstyrelsen Skåne län 2007). Vidare finns problem med olika kemiska ämnen så som bromerade difenyletrar, kvicksilver och kvicksilverföreningar. Vattenflöde, vattenståndsförändringar och vattendragens morfologi bedöms också vara miljöproblem (Vatteninformationssystem Sverige 2020a och 2020b)

Saxån-Braåns avrinningsområde har precis som till exempel Kävlingeån genomgått stora förändringar de senaste 200 åren. Den totala våtmarksarean minskade till följd av utdikning och dränering med cirka 90 % mellan 1812 och 1950 (Ekologgruppen 1986; Williams 2004; Gullberg 2007). Avrinningsområdet är starkt påverkat av dikningsföretag och ungefär hälften av de mindre bäckarna har lagts i kulvertar och de öppna vattendragens längd har halverats från cirka 40 mil till cirka 20 mil (Williams 2004; Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2014). På grund av utdikningen och den stora andelen jordbruksmark i området finns problem med fysisk påverkan såsom fördjupning, kulvertering och uträtning av vattendragen. Ett ytterligare problem har varit att naturliga strukturer i vattnet försvunnit vilket har lett till ett sämre habitat för fiskars uppväxt- och lekmiljöer (Eklöv 2012).

Minskningen av våtmarksarean har lett till att vattnets uppehållstid i och landskapets vattenhållande förmåga minskat vilket medfört att vattnets naturliga reningsprocess försämrats (Gullberg 2007) vilket i sin tur gett en förstärkt effekt av övergödning. Vattendragen har höga halter av fosfor och kväve och den största källan utsläpp av näringsämnen är jordbruket. Jordbruket står för cirka 90 % av kvävet i Saxån-Braån och för cirka 60 % av fosforn (Ekologgruppen 1994; Williams 2004). Andra källor till kväve och fosfor i vattendragen är reningsverket i Svalöv, dagvatten och enskilda avlopp. Det saknas idag stora industrier i området men Saxån-Braån har tidigare varit starkt påverkat av industrier som t ex BT-Kemi i Teckomatorp (se nedan) och reningsverk. Tidigare fanns flera reningsverk med utsläpp till vattendragen i området däribland några i Eslövs kommun. Idag är det endast reningsverket i Svalöv som har utsläpp till ån. År 2005 stod reningsverken för en tredjedel av kvävetransporten och en fjärdedel av fosfortransporten (Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2014).

Förorenade områden

I avrinningsområdet finns ett antal områden utpekade som potentiellt förorenade områden (Figur 4.4). Det mest förorenade området ligger på det gamla BT-Kemi området i Teckomatorp strax utanför Eslövs kommun. I den del av avrinningsområdet som ligger i Eslövs kommun finns det flera områden i riskklass 2 eller högre. Mer än hälften av områdena är dock inte riskklassade. De flesta potentiellt förorenade områdena ligger i Eslövs tätort och i Marieholm där Yllefabrikens gamla industriområde precis bredvid Saxån ligger i riskklass 2 (Vattenatlas 2020).

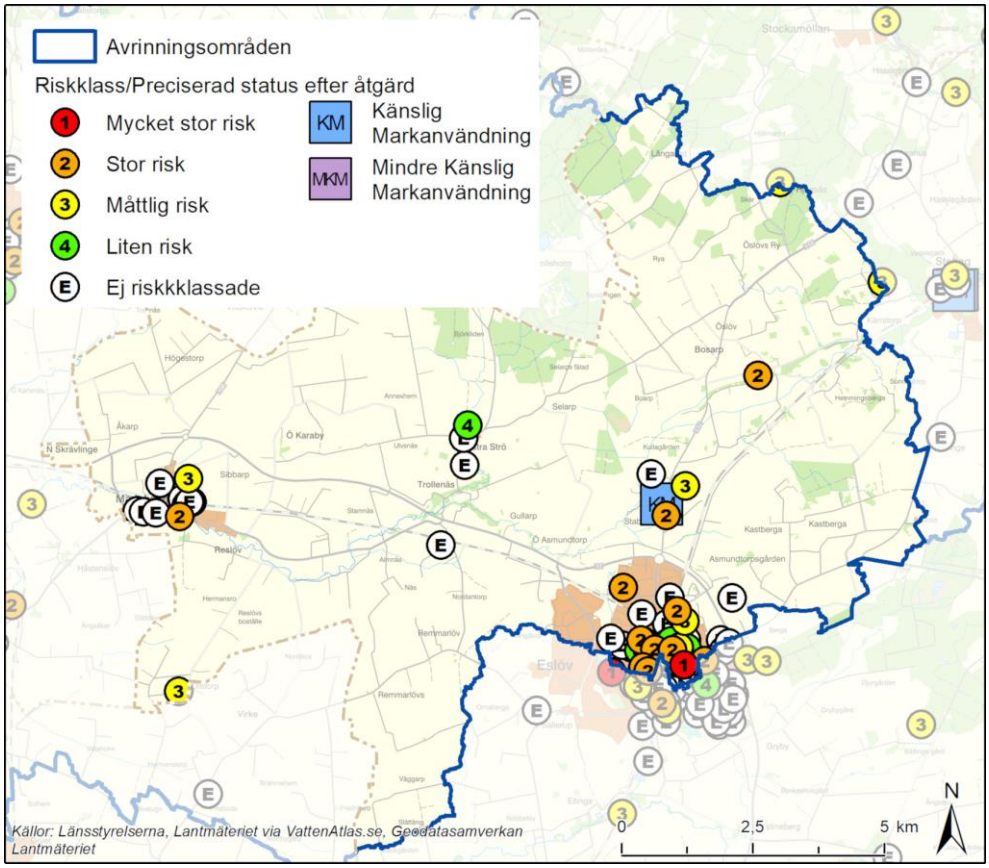

Figur 4.4: Förorenade och potentiellt förorenade områden i Saxån-Braåns avrinningsområde i Eslövs kommun. Källa: Länsstyrelserna, Lantmäteriet och Vattenatlas.

Kunskapsläge

Kunskapsläget beträffande Saxån-Braåns avrinningsområde bedöms vara bra när det gäller de parametrar som provtagits inom ramen för den samordnade recipientkontrollen. Det finns långa tidsserier då recipientkontrollen pågått sedan början av 1970-talet. Recipientkontrollen i området måste betraktas som relativt omfattande i förhållande till områdets storlek. Det som kanske är allra mest utmärkande för recipientkontrollen är att det görs provtagning av bekämpningsmedel. Det är sannolikt i relativt få kontrollprogram som det ingår provtagning och analys av bekämpningsmedel i det ordinarie programmet. Det bedöms inte vara högt prioriterat men recipientkontrollen skulle kunna utökas med provtagningar av till exempel mikroplaster och läkemedelsrester. Anledningen till att det inte har högsta prioritet är att det endast finns ett reningsverk i avrinningsområdet.

Behov av åtgärder

Den största anledningen till att Saxån inte uppnår god status är övergödning och problem med påverkan på vattendragens naturliga flöden och morfologi. Åtgärder som har utförts för att förbättra situationen är anläggning av dammar och våtmarker samt anläggning av skyddszoner. Dessutom har en sträcka av Saxåns huvudfåra nedströms Trollenäs återmeandrats, det vill säga den har tidigare varit uträtat men återfått sitt ursprungliga slingrande lopp.

I Saxån-Braåns avrinningsområde har många vattenvårdsåtgärder redan gjorts för att minska näringsämnesbelastningen på vattendragen och öka den biologiska mångfalden. Under 1990-talet började skyddszoner, dammar och våtmarker anläggas med syftet att skapa nya naturmiljöer i det annars så på naturmiljöer utarmade jordbrukslandskapet. Dammarna och våtmarkerna har minskat belastningen på haven gällande kväve och fosfor, ökat den biologiska mångfalden (Williams, 2004) förbättrat vattenkvaliteten och förlängt vattnets uppehållstid i landskapet. De genomförda åtgärderna har dock inte räckt för att uppnå god ekologisk status utan fler åtgärder behövs för att fördröja och rena vattnet från näringsämnen, lerpartiklar och bekämpningsmedel. För att uppnå en god status med avseende på näringsämnen behöver fosforläckaget minskas (Vattenmyndigheten Södra Östersjön 2014).

Vidare, vid fortsatt arbete med vattenvårdsåtgärder finns rester av meanderslingor och naturliga sänkor som skulle kunna vara lämpliga att göra om till våtmarker (Eklöv 2001). Andra åtgärder för att uppnå god ekologisk status för fisk är bygga bort vandringshinder samt att förbättra de fysiska miljöerna i vattendragen (Ekologgruppen 2012).

Saxåns huvudfåra

Saxån är en typisk slättå med låg fallhöjd som bitvis sakta ringlar sig fram i landskapet (Ekologgruppen 1986). Närmiljön utgör en stor del av de kvarvarande naturområdena i det annars starkt jordbrukspräglade landskapet som ån rinner fram igenom. Saxåns huvudfåra har sin upprinning i områdena norr om Trolleholm i Svalövs kommun. Strax väster om Trolleholm utgör själva vattendraget gränsen mellan Eslövs och Svalövs kommuner. Första delen av ån i Eslövs kommun präglas av att vattendraget är uträtat och djupt nedskuret som ett klassiskt påverkat vattendrag i jordbrukslandskapet. Strax innan byn Västra Strö börjar dock vattendraget slingra sig fram genom betesmarkerna (Figur 4.5). Sträckan från Västra Strö och ner till ett par kilometer nedströms Trollenäs slott är kanske den finaste

sträckan av hela Saxån. Ån fortsätter att slingra sig fram genom landskapet fram till Marieholm där ån rinner vidare in i Svalövs kommun.

Figur 4.5: Saxån strax uppströms landsvägsbron i Västra Strö där ån rinner genom betesmarken och utgör ett trivsamt inslag i bymiljön och inte är del i något dikningsföretag.

Större delen av huvudfåran är del i något dikningsföretag och i Eslövs kommun är det endast en sträcka mellan Reslöv och Trollenäs samt sträckan upp- och nedströms Västra Strö som inte är del i något dikningsföretag (Figur 4.6). I de delar av vattendraget som inte är så påverkade av rätningar och rensningar är naturvärdena höga bland annat finns här den hotade tjockskaliga målarmusslan, kungsfiskare och utter.

Figur 4.6: Saxån slingrar sig fram genom betesmarkerna strax uppströms Trollenäs slott.

Övriga vatten

Långgropen
Långgropen är ett biflöde till Saxån som rinner från områdena norr om Bosarp och väster om Stehag ner mot sammanflödet med Saxån vid Trollenäs norr om Eslöv. Markanvändningen runt vattendraget består till största del av jordbruksmark men fragment av blandskog och betesmark förekommer (SMHI 2020). Ett exempel på ett område som har betydelse för biologisk mångfald är ett område cirka två kilometer nordost om Eslöv där dalgången utgörs av betesmarker (Figur 4.7). Här meandrar, slingrar sig, vattendraget fram och topografin är varierande. Området har potential för rekreation och friluftsliv, delvis på grund av närheten till Eslöv. Ytterligare ett område med höga naturvärden är åsryggen tre kilometer norr om Eslöv där det tidigare har legat en mosse och där området idag domineras av björksumpskog. Detta område går åt öster ihop med naturreservatet Bosarps jär (Ekologgruppen 1997).

Strax öster om Östra Asmundtorp någon kilometer norr om Eslövs tätort når dagvatten från norra delarna av Eslöv recipienten Långgropen (Figur 4.8 och 4.9).

Figur 4.7: Norr om Eslövs tätort slingrar sig Långgropen fram genom betesmarkerna.

Figur 4.8: Några meter uppströms dagvattenutsläppet från Eslövs tätort syns en så kallad lekbotten för öring på botten av Långgropen. Lekbottnen framträder som en hög med grus där de översta stenarna är ljusare då de vid fototillfället ligger ovanför vattennivån.

Figur 4.9: Strax öster om Östra Asmundtorp mynnar en kulvert i Långgropen. Kulverten leder dagvatten från stora delar av norra Eslövs tätort till Långgropen.

Blekebäcken

Blekebäcken rinner igenom Kastberga ängar några kilometer nordost om Eslöv innan den rinner samman med Långgropen. På Kastberga ängar är naturvärdena höga med en rik flora (Ekologgruppen 1997).

Farstorpsbäcken och Vallabäcken

Farstad skogar är ett område i nordvästra delen av Eslövs kommun, på gränsen till Svalövs kommun. Genom området rinner två bäckar, väster om Farstorps gård rinner Farstorpsbäcken och öster om Farstorps gård rinner

Vallabäcken. Marken runt Farstorpsbäcken kantas av gamla igenvuxna betesmarker och Vallabäcken rinner i en ravin kantad av branta sluttningar med ädellövträd (Eslövs kommun 2020b)

6. Påverkan och miljöproblem

Allmän beskrivning

Inom de delar av Kävlingeåns, Saxån-Braåns och Rönne å avrinningsområden som ligger inom Eslövs kommun påverkas sjöar och vattendrag främst av utsläpp av avloppsvatten från reningsverk, enskilda avlopp, dagvatten från tätorterna samt dränerings- och ytavrinnande vatten från åkermarken. Påverkan på sjöar och vattendrag återspeglas väl av markanvändningen i området (Figur 6.1).

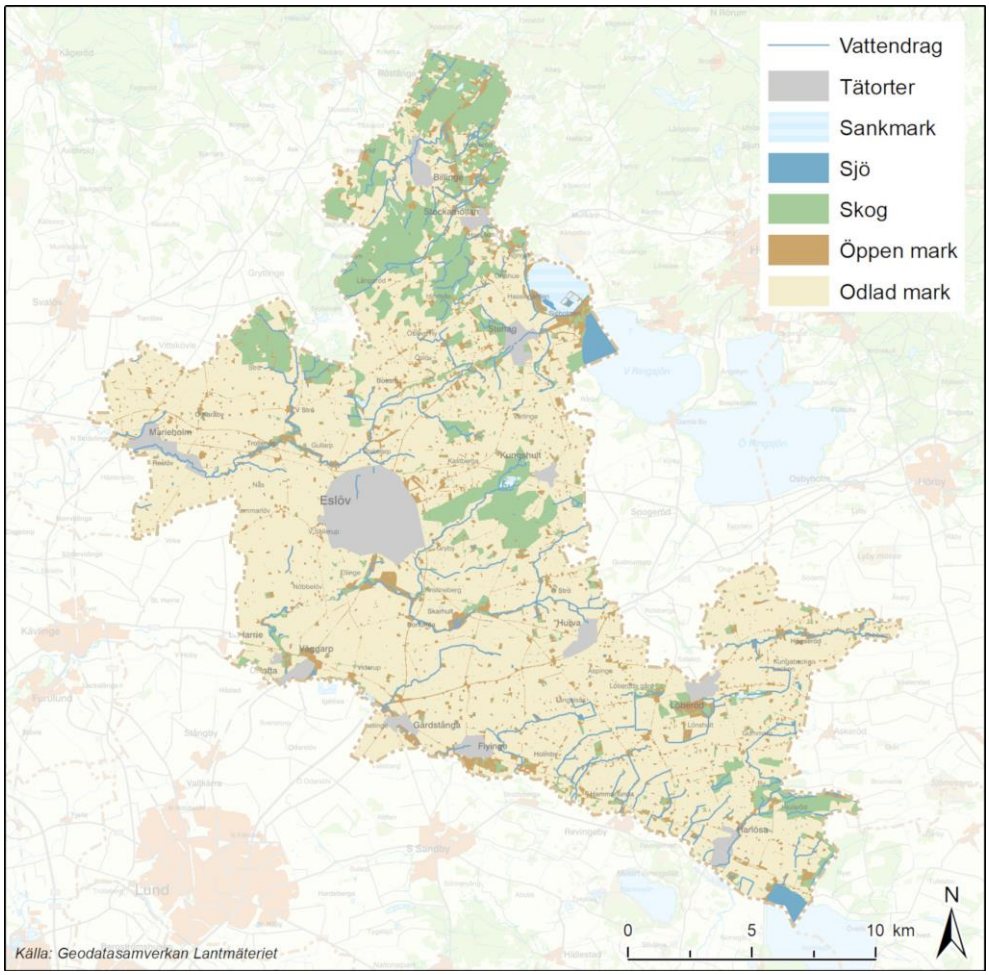

Figur 6.1: Markanvändning i Eslövs kommun. Stor del av markanvändningen utgörs av åkermark vilket återspeglas i sjöar och vattendrag. Källa: Lantmäteriet

Alla tre vattendragen och vissa av deras tillflöden har under de senaste 100 åren påverkats av utsläpp av kväve och fosfor från såväl samhällen som från jordbruket. Samtidigt har den stora förändringen av odlingslandskapet genom kulvertering, uträtning och utdikning gjort att vattendragen och våtmarkerna förlorat mycket av de naturliga förutsättningarna för att reducera näringsämnen. Sedan början av 1800-talet har arealen våtmark i Kävlingeåns och Saxån-Braåns avrinningsområden minskat med cirka 90 % och sträckan öppet vattendrag minskat med cirka 40 - 50 % (Wolf 1956, Saxån-Braåns vattenråd 2017).

Avloppsreningsverk

Idag finns det åtta aktiva kommunala avloppsreningsverk i Eslövs kommun (Tabell 6.1) som mer eller mindre påverkar vattendragen i kommunen. Alla utom Ellinge avloppsreningsverk är relativt små reningsverk, ofta utan avancerad reningsteknik. En process pågår med modernisering av Billinge reningsverk i norra delen av kommunen. Även reningen vid övriga mindre reningsverken kommer att ses över under kommande år. Till Ellinge reningsverk pumpas avloppsvatten från bland annat Marieholm, Kungshult och Väggarp/Örtofta. Till Hurva leds även avloppsvatten från delar av Östra Strö och till Flyinge reningsverk leds avloppsvatten från Gårdstånga och Hammarlunda.

Kävlingeån och Rönne å i Eslövs kommun påverkas även av utsläpp av renat avloppsvatten från reningsverk i andra kommuner. I Lunds kommun finns Södra Sandby och Revingeheds reningsverk med utsläpp till Sularpsbäcken/Kävlingeån respektive Kävlingeån. Fortifikationsverkets reningsverk på Revingehed renar för övrigt även avloppsvattnet från Harlösa i Eslövs kommun. Diskussion pågår mellan VA SYD och Fortifikationsverket om hur reningen av Harlösas avloppsvatten ska hanteras på sikt. Uppströms Vombsjön i Kävlingeåns avrinningsområde finns några mindre reningsverk med utsläpp till Kävlingeåns avrinningsområde. Sjöbo reningsverk infiltrerar sitt renade avloppsvatten Rönne å avrinningsområde påverkas bland annat av utsläppen från reningsverken i Höör och Hörby även om det vattnet passerar Ringsjön innan det når Rönne å. Beträffande de små reningsverken i kommunen är det inget verk som har utsläpp direkt ut i en liten känslig recipient.

Tabell 6.1: Aktiva avloppsreningsverk i Eslövs kommun. PE står för personekvivalenter, vilket ungefär motsvarar hur många personer som är anslutna till reningsverket samt hur många personer som verket är dimensionerat för.

Reningsverk	PE anslutna	PE dimension-ering	Recipient	Kommentar
Ellinge	22 000	33 000	Eslövsbäcken och Bråån	Viss ombyggnad pågår
Flyinge	1 490		Kävlingeån	Planer på modernisering
Löberöd	1 130		Dikningsföretag och senare Bråån	Planer på modernisering
Hurva	400		Bråån	Relativt väl fungerande
Öslöv	32		Infiltration, Saxåns avrinningsområde	Planer på modernisering
Stehag	1 223		Blegelsbäcken alternativt infiltration	
Stockamöllan	292		Rönne å	
Billinge	410		Liten bäck och senare Rönne å	Pågående process med ombyggnad och modernisering

Källa: VA SYD:s årsrapporter för anmälningspliktiga reningsverk i Eslövs kommun 2018 samt miljörapport för Ellinge reningsverk 2019 (VA SYD 2019a och 2019b).

Ett problem med Ellinge reningsverk är att den primära recipienten för det renade avloppsvattnet, Eslövsbäcken, är ett litet vattendrag i förhållande till reningsverkets storlek. Under delar av året sker i princip ingen utspädning av vattnet i bäcken alls eftersom större delen av vattnet utgörs av det renade avloppsvattnet. Efter cirka 500 meter mynnar Eslövsbäcken ut i den betydligt större Bråån där utspädning sker. Under torrperioder på sommaren utgör dock det renade vattnet från Ellinge en betydande del av vattenflödet även i Bråån. I en rapport om behov av avancerad rening vid avloppsreningsverk (SWECO 2016) bedöms Ellinge ha stort behov av avancerad rening. Bedömningen görs eftersom reningsverket är stort och recipienten liten och känslig samt för att halterna av olika förorenande ämnen ofta riskerar att ligga över nivåer som kan ge effekter i recipienten (SWECO 2016). Dessa förutsättningar behöver beaktas om belastningen på Ellinge ska öka i framtiden.

Bräddning av orenat avloppsvatten
Bräddning är tillfälliga utsläpp av orenat avloppsvatten direkt till recipienterna när reningsverk eller ledningar är överbelastade och vattenmängden är större än vad ledningssystemet klarar av. Normalt sett sker bräddning i samband med kraftigt regn (VA SYD 2020). När avloppsledningarna riskera att bli överfulla vid kraftiga regn används bräddning som en säkerhetsfunktion i ledningsnätet för att inte vattnet ska gå baklänges i ledningarna. Om man inte bräddar finns risken att källare och gator översvämmas och reningsverken och pumpstationerna kan bli överbelastade. Vid bräddning är det inte koncentrerat avloppsvatten som släpps ut i recipienten utan avloppsvattnet är uppblandat med regnvatten.

I Eslövs kommun sker bräddning framför allt vid pumpstationen i Harlösa (se tabell 6.2) där avloppsvatten från Harlösa samhälle pumpas vidare till försvarets reningsverk vid P7 på södra sidan av Kävlingeån. Bräddningen är tidvis tämligen omfattande i förhållande till den totala mängden pumpat avloppsvatten. Anledningen till detta är att det förekommer stora mängder tillskottsvatten eftersom ledningar är otäta och grundvatten läcker in i dem. Detta orsakar överbelastning av pumpstationen vilket i sin tur medför att bräddning måste ske. VA SYD arbetar med att utreda och åtgärda problematiken vid Harlösa, bland annat finns det planer på att ett nytt reningsverk ska byggas vid Harlösa pumpstation för att inte längre belasta Fortifikationsverkets reningsverk.

Även vid reningsverket i Löberöd (Tabell 6.2) sker bräddning relativt ofta dock inte i samma volymer som vid Harlösa. Anledningen att det sker bräddningar i Löberöd beror delvis på att belastningen är högre än vad reningsverket är dimensionerat för. Ytterligare en faktor som bidrar är att det vid verket inte finns möjlighet till flödesutjämning. Därför måste bräddning ske vid varje tillfälle som det sker en driftstörning som innebär att delar av verket måste stängas. Vid övriga reningsverk sker endast begränsad eller i stort sett ingen bräddning (Tabell 6.2).

Tabell 6.2: Antal kubikmeter bräddat avloppsvatten per år, åren 2015–2019, från de mindre avloppsreningsverken i kommunen, Ellinge reningsverk inklusive pumpstationer kopplade till Ellinge samt Harlösa pumpstation.

Reningsverk	2015	2016	2017	2018	2019
Ellinge	0	0	257	111	1 620
Billinge	0	0	0	0	0
Stockamöllan	0	0	0	0	0
Stehag	0	0	3 000	0	2 000
Flyinge	0	0	0	0	134

Löberöd	1 410	451	766	413	424
Hurva	0	0	0	0	0
Öslöv	-	-	0	0	0
Harlösa	55 691	33 589	31 745	47 601	16 153

Källa: Miljörapporter från VA SYD

Det är svårt att kvantifiera påverkan från bräddningen på miljön i ån. Bräddningen vid Harlösa pumpstation går rakt ut i Kävlingeån medan bräddning vid Löberöds reningsverk går till ett dikningsföretag innan det når recipienten Bråån vilket gör att den direkta påverkan på recipienten minskar. I Kävlingeån vid Harlösa är medelvattenflödet drygt 6 m^3 vatten per sekund vilket gör att en bräddning på 33 000 m^3 avloppsvatten utgör ungefär 0,2 promille av det totala vattenflödet i ån. Om man vidare antar av det bräddade avloppsvattnet innehåller 1 mg fosfor per liter vatten innehåller det bräddade vattnet totalt sett cirka 33 kg fosfor vilket kan jämföras med den totala fosfortransporten per år i Kävlingeån som i medelvärde för perioden 1988 - 2011 är cirka 30 ton fosfor per år (Kävlingeåns vattenråd 2020b).

Figur 6.2: Där Eslövsbäcken (till höger i bild) och Ellinge reningsverks utlopp (till vänster i bild) rinner samman utgör det renade avloppsvattnet en stor andel av det totala vattenflödet delar av året.

Dagvatten

Dagvatten är tillfälligt förekommande regn-, smält- eller framträngande grundvatten som avrinner på markytan eller via diken eller ledningar till recipient eller reningsverk. I Eslövs kommun finns så kallade verksamhetsområden för dagvatten i 15 olika områden några av de är Eslövs tätort, Marieholm, Stehag, Stockamöllan, Billinge, Örtofta, Löberöd,

Flyinge och Harlösa. I dessa områden ansvarar kommunen genom VA SYD för hanteringen av dagvatten.

När regn- och smältvatten rinner av hårdgjorda ytor för det med sig olika typer av föroreningar. De vanligaste är tungmetaller, organiska föreningar och näringsämnen. Dessa föroreningar följer i många fall med dagvattnet ut i de vattendrag som är mottagare eller recipient för dagvattnet. Vid exploatering av nya områden ställs det numera krav på hantering, det vill säga rening och fördröjning, av dagvatten i kommunens planarbete. Detta medför att trots att kommunen växer och tidigare oexploaterade områden exploateras så ökar inte belastningen på vattendragen i kommunen i samma utsträckning som tidigare. Det kvarstår dock mycket arbete med att hantera dagvatten från befintliga områden i tätorterna där dagvattenrening och fördröjning inte byggts in i systemet från början. Det är mycket svårare att komma in i efterhand och hantera dagvatten jämfört med om det finns med i planeringsprocessen från början. Eslövs kommun har tillsammans med VA SYD tagit fram en ”Dagvatten- och översvämningsplan” för Eslövs kommun där frågor om dagvatten, skyfall och översvämningar hanteras

7. Referenser

- Algae Be Gone. 2014. Restaurering av övergödda sjöar – Erfarenheter från EU-projektet Algae Be Gone.
- Artportalen, Artdatabanken. 2020. https://www.artportalen.se/
- ATL. 2006. Gödning dödade fisk i Eslövsbäcken. https://www.atl.nu/lantbruk/godning-dodade-fisk-i-eslovsback/ (Hämtad 2020-03-20).
- Boverket. 2020. Begrepp och termer. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/tillsynsvagledning_naturolyckor/tillsynsvagledning-oversvamning/begrepp-och-termer/ (Hämtad 2020-03-02)
- Eklöv, A. 2001. Biotopinventering av Saxån och Braån 2001. På uppdrag av Landskrona kommun.
- Eklöv, A. 2010. Fiskevårdsplan för Rönne å. På uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län.
- Eklöv, A. 2012. Fiskundersökningar i Saxån 2012. På uppdrag av Saxån Braåns vattenvårdskommitté.
- Eklöv, A. 2015a. Nätprovfiske 2015 - Löddeån-Kävlingeån. Kävlingeåns - Löddeåns fiskevårdsområde.
- Eklöv, A. 2015b. Provfiske – Kävlingeån –Bråån 2015. På uppdrag av Kävlingeåns – Löddeåns fiskevårdsområde.
- Eklöv, A. 2017. Provfiske Kävlingeån – Bråån 2017.
- Eklöv, A. 2018. Nätprovfiske 2018 - Löddeån- Kävlingeån. Kävlingeåns-
- Ekologgruppen.1986. Saxån-Braåns avrinningsområde – En kunskapssammanställning. På uppdrag av miljö- och hälsoskyddsförvaltningarna i Landskrona, Svalöv, Eslöv och Kävlinge kommuner.
- Ekologgruppen. 1994. En renare å, ett rikare landskap, ett renare hav. En presentation av vatten- och landskapsvård i Saxån-Braåns avrinningsområde. På uppdrag av Saxån-Braåns vattenvårdskommitté.
- Ekologgruppen. 1997. Dagvatten - Utsläpp till Saxån- Braån. På uppdrag av Saxån-Braåns vattenvårdskommitté.
- Ekologgruppen. 2001. Bekämpningsmedel i Saxån-Braån maj 2000 – januari 2001. På uppdrag av Saxån-Braåns vattenvårdskommitté.
- Ekologgruppen. 2005. Vegetationsinventeringar längs Saxån-Braån 2005. På uppdrag av Saxån-Braåns vattenvårdskommitté.
- Ekologgruppen. 2006. Bottenfaunan i Braån upp- och nedströms BT-Kemi-området i Teckomatorp. På uppdrag av Svalövs kommun.
- Ekologgruppen. 2012. Förslag till ombyggnad av vandringshinder för fisk i Saxån. På uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län.
- Ekologgruppen. 2012a. Vombsjön – Redovisning från sjödatabasen. På uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län.

- Ekologgruppen. 2013. Kävlingeåprojektet – Slutrapport etapp I-IV. På uppdrag av Kävlingeåns vattenråd.
- Ekologgruppen. 2017. Vombsjön – Faktasammanställning 2017. På uppdrag av Kävlingeåns vattenråd.
- Ekologigruppen. 2019a. Rönne å – Sammanfattning av vattenkontrollen 2018. På uppdrag av Rönneåkommittén och Ringsjöns vattenråd.
- Ekologigruppen. 2019b. Kävlingeån – vattenkontroll 2018. På uppdrag av Kävlingeåns vattenråd.
- Ekologigruppen. 2019c. Saxån-Braån – Sammanfattning av vattenkontrollen 2018. På uppdrag av Saxån-Braåns vattenvårdskommitté.
- Ekologigruppen. 2020. Saxån – Braån – Sammanfattning av vattenkontrollen 2019. På uppdrag av Saxån-Braåns vattenråd.
- Ekologigruppen. 2021. Sammanställning av nätprovfiske i Vombsjön 2020. Granskningsversion. På uppdrag av Sydvatten och Kävlingeåns vattenråd inom ramen för arbetet med Fokus Vombsjön. Löddeåns fiskevårdsområde.
- Elfiskeregistret. https://www.slu.se/institutioner/akvatiska-resurser/databaser/elfiskeregistret/
- Eslövs kommun. 2018. Översiktsplan Eslöv 2035.
- Eslövs kommun. 2020a. Mölleriket. https://eslov.se/uppleva-gora/kultur/museer-konstutstallningar-skulpturer/museer/molleriket/ (Hämtad 2020-03-04)
- Eslövs kommun. 2020b. Naturmiljöprogram för Eslövs kommun. https://eslov.se/bygga-bo-miljo/natur-och-naturvard/naturmiljoprogram/
- Eslövs kommun. 2020c. Parker och grönområden – Trollsjöområdet. https://eslov.se/uppleva-gora/idrott-motion-och-friluftsliv/friluftsliv-och-motion/parker-och-gronomraden/#item-47052-8-content (Hämtad 2020-03-19)
- Gullberg, F. 2007. Kartering och förslag på kvävereducerande åtgärder för dräneringsrör som mynnar i delar av Saxån-Braån. Examensarbete i Miljövetenskap, Lunds universitet.
- Hansson, L-A. 2008. Biomanipulering som restaureringsverktyg – kunskapssammanställning för limniska och marina system. Naturvårdsverket rapport 5860.
- Havs- och vattenmyndigheten. 2016. Undersökningstyp: Påväxt i sjöar och vattendrag – kiselalgsanalys.
- Hedrén, A. 2018. Reduktionsfiske i Växjösjöarna – Slutredovisning av ett LOVA-projekt 2016–2018. Växjö kommun.
- Helsingborgs dagblad. 2013. Rönne å-laxar bevisat äkta. https://www.hd.se/2013-01-07/ronne-a-laxar-bevisat-akta (Hämtad 2020-03-02)
- Höörs kommun. 2018. Översiktsplan för Höörs kommun.

- Johansson, J. 2018. Personlig observation av effekter av lågt vattenflöde i Östra Ströbäcken sommaren 2018.
- Johansson, J. 2019. Personlig observation av elritsa i Stehags/Blegelsbäcken.
- Johansson, J. 2020a. Personlig observation av nedre delen av Kolebäcken.
- Johansson, J. 2020b. Personlig observation av Rödabäck.
- Johansson, J. 2020c. Personlig observation av föroreningspåverkan på Eslövsbäcken.
- Johansson, J. 2020d. Personlig observation av växt- och djurliv i Långakärr, Abullahagen.
- Klippans kommun. 2020. Om Rönneåprojektet. https://www.klippan.se/kommunpolitik/valkommeniklippanskommun/paganiklippanskommun/ronneaprojektet.4.a2c62a0163f342e6c1461ad.html (Hämtad 2020-03-02)
- Kävlingeåns-Löddeåns Fiskevårdsområde. 2020a. Fiskarter. http://www.loddean-fiske.se/fiskarter (Hämtad: 2020-03-30)
- Kävlingeåns-Löddeåns Fiskevårdsområde. 2020b. Lax i Kävlingeån. http://www.loddean-fiske.se/napp-a-nytt/lax-i-kavlingean-2015 (Hämtad: 2020-03-30)
- Kävlingeåns vattenråd. 2017. Sammanställning av och dokumentation från ”Temadag Vombsjön”. http://kavlingean.se/rapporter/KVR_Temadag_Vombsjoen_Sammanstaellning_stor_fil.pdf (Hämtad: 2019-12-13)
- Kävlingeåns vattenråd. 2020a. Fokus Vombsjön (http://fokusvombsjon.se)
- Kävlingeåns vattenråd. 2020b. Näringsämnen. http://www.kävlingeån.se/naringsamnen/ (Hämtad 2020-11-30)
- Life Connects. 2020. Rönne å. https://lifeconnects.se/ronne-a/ (Hämtad 2020-03-02)
- Ljungberg, P. och Svensson, M. 2010. Musselinventering i några skånska vattendrag 2006 med särskild fokus på tjockskalig målarmussla (Unio crassus). Länsstyrelsen i Skåne län 2010:08
- Lunds kommun. 2012. Vombs fure och Vombsjön – underlag för Grönstruktur och naturvårdsprogram.
- Länsstyrelsen i Skåne län. 2007. Biotopkartering av Saxån 2005 - Naturvärden och behov av restaureringsåtgärder i Saxåns huvudfåra.
- Länsstyrelsen Skåne län. 2012. Västra Ringsjön – Redovisning från sjödatabasen.
- Länsstyrelsen Skåne län. 2018. Bevarandeplan för Natura 2000-området Billingemölla.
- Länsstyrelsen Skåne län. 2020a. Bålamöllan. https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/byggnadsminnen/balamollan.html (Hämtad 2020-03-04)

- Länsstyrelsen Skåne län. 2020b. Borstbäcken. https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/naturreservat/eslov-horby-sjobo/borstbacken.html (Hämtad 2020-03-13)
- Länsstyrelsen Skåne län. 2020c. Abullahagen. https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/naturreservat/eslov/abullahagen.html (Hämtad 2020-03-19).
- Länsstyrelsen Skåne. 2020d. Bosarps jär. https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/naturreservat/eslov/bosarps-jar.html (Hämtad 2020-04-25)
- Länsstyrelsen Skåne län. 2021. Värdefulla vatten i Skåne. Värdefulla vatten | Länsstyrelsen Skåne (lansstyrelsen.se) (Hämtad 2021-01-21)
- Mark- och miljödomstolen. 2013. Dom i mål nr 3271–09 angående Sydvattens ansökan om tillstånd för bortledning av ytvatten från Ringsjön.
- Mark- och miljööverdomstolen. 2019a. Mål nr: M 3373–18 Bösmöllan
- Mark- och miljööverdomstolen. 2019b. Mål nr: M 3372–18 AB Kvarnvik
- Mark- och miljööverdomstolen. 2019c. Mål nr: M 3371–18 Farina AB
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. 2016. Nederbörd och översvämningar i framtidens Sverige. MSB 973-februari 2016
- Olsen, L-H och U Svedberg. 1999.Smådjur i sjö och å. Prisma förlag.
- Persson, K.M. 2016. Tidig regional vattensamverkan i Skåne –
- Ringsjöns vattenråd. 2020. Fakta om Ringsjön och reduktionsfisket. http://www.ringsjon.se/ (Hämtad 2020-03-02)
- Saxån-Braåns vattenråd, 2017. Åmansboken – Vård, skötsel och restaurering av åar i jordbruksbygd.
- Saxån-Braåns vattenråd. 2020. Om ån. http://saxan-braan.se (Hämtad 2020-03-30)
- Silfverstrand, B och E. Jacobsson. 1982. Åtgärder mot vattenföroreningarna i Ringsjön. Motion till Riksdagen 1981/82:175
- SMHI. 2019. SMHI Vattenwebb. Modelldata per område. http://vattenwebb.smhi.se/modelarea/ (Hämtad: 2019-05-02)
- Strandberg, R. 1999. Inventering av biotoper för kungsfiskare, strömstare och fladdermöss vid Saxån och Braån 1999.
- Svenska Dagbladet. 1903. Ny sänkning af Ringsjön.
- Svensson, M. och J. Lindahl. 2003. Förslag till åtgärdsprogram för Ringsjön.
- SWECO. 2014. Översvämningskartering utmed Rönne å. På uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Rapport nr: 27
- SWECO 2016. Behov av avancerad rening vid avloppsreningsverk – Finns det recipienter som är känsligare än andra? Rapport för Naturvårdsverket.
- Sydvatten. 2019a. Sydvatten om Bolmen: https://sydvatten.se/bolmen-3/ (2019-12-02)
- Sydvatten. 2019b. Vombverket. http://www.sydvatten.se/vombverket (Hämtad: 2019-12-13)

- Sydvatten. 2020a. Ringsjöverket. https://sydvatten.se/var-verksamhet-2/vattenverk/ringsjoverket/ (Hämtad 2020-03-02)
- Sydvatten. 2020b. Ringsjöverket och Vombverket riksintresseförklarade. https://sydvatten.se/ringsjoverket-och-vombverket-riksintresseforklarade/ (Hämtad 2020-03-03)
- Söndergaard, M., Liboriussen, L., Pedersen, A.R. och Jeppesen, E. 2008. Lake restoration by fish removal: Short- and long-term effects in 36 danish lakes. Ecosystems (2008) 11:1291–1305.
- VA SYD. 2019a. Eslövs kommun - Anmälningspliktiga avloppsreningsverk – Årsrapport 2018.
- VA SYD. 2019b. Ellinge avloppsreningsverk Eslöv – Miljörapport 2018.
- VA SYD. 2020. Bräddning i Malmö. https://www.vasyd.se/Artiklar/Avlopp/Braddning-i-Malmo (Hämtad 2020-11-30)
- Vattenatlas, 2020. www.vattenatlas.se
- Vatteninformationssystem Sverige. 2019a. Kävlingeån: Klingavälsån-Vombsjön. https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA83930505 (Hämtad: 2019-12-13)
- Vatteninformationssystem Sverige. 2019f. Vombsjön. http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterEUID=SE617666-135851 (Hämtad: 2019-12-13)
- Vatteninformationssystem Sverige. 2019k.Kävlingeån: Bråån-Ålabäcken http://www.viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterEUID=SE618289-134590 (Hämtad: 2019-12-13)
- Vatteninformationssystem Sverige. 2019q. Kävlingeån: Havet-Bråån. http://www.viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterEUID=SE618685-133000 (Hämtad 2019-12-13)
- Vatteninformationssystem Sverige. 2020a. Västra Ringsjön. https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA55412723 (Hämtad 2020-03-04)
- Vatteninformationssystem Sverige. 2020b. SAXÅN: Välabäcken-källa https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA65855704#pagemodule42 (Hämtad 2020-03-30)
- Vatteninformationssystem Sverige. 2020c. Rönne å: Hålsaxbäcken-Västra Ringsjön. https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA48573762#pagemodule42 (Hämtad 2020-03-30)
- Vatteninformationssystem Sverige. 2020d. Rönne å: Snällerödsån-Hålsaxbäcken https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA69596085 (Hämtad 2020-03-30)

- Vatteninformationssystem Sverige. 2020e. Västra Ringsjön https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA55412723 (Hämtad 2020-03-30)
- Vattenmyndigheten Södra Östersjöns vattendistrikt. 2014. Kunskapsöversikt för kulturmiljö och vattenförvaltning- Delrapport inom Kulturmiljö och vattenförvaltning – planeringsunderlag för Södra Östersjöns vattendistrikt
- Welin, G. Mölleriket vid Rönne å. http://www.rbkultur.se/RB%2017-1_p12_mölleriket.pdf (Hämtad 2020-03-04)
- Williams, L-E. 2004. Dammar och Våtmarker för ett ekologiskt hållbart samhälle – utvärdering av ett LIP-projekt i Saxån och Braån. Landskrona kommun.
-Wittzell, H. 2022. Dvärgagen vid Vombsjön 2013–2021, samt ett nyfynd vid Sövdesjön. Botaniska notiser: utgivna av Lunds botaniska förening (2001-), 155(4), 1–8.
- Wolf, P. 1956. Utdikad Civilisation. Malmö: AB Framtiden.

ESLÖVS KOMMUN

NATURPLAN FÖR ESLÖV

Denna naturplan bidrar till det lokala miljömålet ***Rik natur i Eslöv*** i *Miljöstrategi för Eslöv*. Den gäller för kommunens förvaltningar samt för bolagen ebo och Merab.

Innehåll

Bakgrund **4**
Naturmiljöprogram 4
Syfte **4**
Organisation **4**
Kommunfullmäktige 5
Kommunstyrelsen 5
Styrgrupp 5
Intern referensgrupp 5
Samordnare 5
Rådighet **5**
Avgränsningar och kopplingar **5**
Uppföljning **6**
Mål **6**
Åtgärder **7**
1. Skydda natur 7
1.1 Skydd av värdefull natur 7
1.2 Snärjet säkras som natur- och friluftlivsområde 8
1.3 Rönneholms mosse utvecklas till natur- och friluftslivsområde 8
2. Bevara och utveckla biologisk mångfald 8
2.1. Biologisk mångfald i detaljplaneringen 8
2.3 Kommunens naturreservat sköts enligt skötselplan 9
2.4 Vattenledning till Abullahagens södra hagar 10
2.5 Naturvårdsåtgärder för hotade arter 10
2.6 Mer ängsmark 10
2.7 Mer inhemska växtarter 11
2.8 Fler träd 11

2.9 Mer död ved 12
2.10 Skötsel av naturmark 12
2.11 Mer blommande grönytor 12
2.12 Fler boplatser 13
2.13 Invasiva främmande arter på egen mark 13
2.14 Främmande invasiva arter rapporteras in 13
2.15 Hantering av främmande invasiva arter 14
3. Vattenvårdsarbete 14
3.1 Kävlingeåns vattenråd 14
3.2 Rönne å vattenråd 14
3.3. Saxån-Braåns vattenråd 15
3.4 Ringsjöns vattenråd 15
4. Friluftsliv 16
4.1 Friluftsplan 16

Bakgrund

Utarmningen av biologisk mångfald och därmed förlust av ekosystemtjänster nu och i framtiden är ett av de största hoten mot hållbar utveckling. I Eslövs kommun har vi arbetat strategiskt och framgångsrikt med förvaltning av sjöar och vattendrag i många år men när det gäller förvaltning av den landbaserade naturen saknas till stor del det strategiska och långsiktiga förhållningssättet.

Naturplan för Eslöv ska beskriva det arbete som görs för att leva upp till målet Rik natur i Eslöv i *Miljöstrategi för Eslöv,* som lyder: *Naturen och den biologiska mångfalden i Eslövs kommun ska skyddas, bevaras och utvecklas.*

Naturmiljöprogram

I juni 2020 antog Eslövs kommunfullmäktige *Naturmiljöprogram*. Naturmiljöprogrammet innehåller viktiga kunskapsunderlag samt mål och ställningstaganden för naturvården. *Miljöstrategi för Eslöv* och *Naturplan för Eslöv* ersätter naturmiljöprogrammet som styrande dokument. Mål och ställningstaganden i naturmiljöprogrammet har arbetats in i miljöstrategin och naturplanen. Materialet i naturmiljöprogrammet har omarbetats och utgör ett kunskapsunderlag till miljöstrategin.

Syfte

Naturplan för Eslöv ska samla, systematisera och presentera naturmiljöarbetet i Eslövs kommunorganisation som framför allt bidrar till målet *Rik natur i Eslöv* i *miljöstrategi för Eslöv,* såväl vattenvårdsarbetet som arbetet med den landbaserade naturen. Syftet med planen är att på ett bättre sätt bidra till att skydda, värna och utveckla naturvärdena i Eslövs kommun som helhet. På så sätt bidrar planen till flera av de nationella miljömålen och till framförallt mål 14 och 15 i Agenda 2030.

Naturplan för Eslöv ska lyfta fram prioriteringar inom arbetsområdet.

Organisation

Naturplan för Eslöv utgör en av de planer som tillsammans beskriver arbetet som ska leda fram till målen i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Kommunfullmäktige
Kommunfullmäktige antar *Miljöstrategi för Eslöv* som innehåller mål som ligger till grund för *Naturplan för Eslöv.*

Kommunstyrelsen
Kommunstyrelsen antar *Naturplan för Eslöv.*

Styrgrupp
Miljöstrategin har en styrgrupp bestående av kommundirektörens ledningsgrupp. Styrgruppen ska hållas uppdaterad om arbetet med planerna kopplade till miljöstrategin och kan besluta om ändringar i dessa planer.

Intern referensgrupp
Miljöstrategin har en intern referensgrupp bestående av representanter från kommunens olika verksamheter samt från bolagen ebo och Merab. Arbetet i planerna kopplade till miljöstrategin följs upp, sammanställs, analyseras av arbetsgruppen. Resultaten redovisas årligen internt och externt.

Samordnare
Arbetet med att skydda, värna och utveckla naturvärden kräver specifik kompetens inom biologi. Naturplanens samordnare ska bistå med kompetens och stöd i de processer där biologisk kompetens krävs för att genomföra åtgärderna i denna plan och därmed bidra till att målet *Rik natur i Eslöv* uppnås.

Naturplanens samordnare ska delta i miljöstrategins arbetsgrupp och i arbetet med att följa upp denna plan.

Rådighet
Kommunorganisationen ska arbeta aktivt med att skydda, värna och utveckla den biologiska mångfalden. Det görs i skötsel av den egna marken, i den fysiska planeringen, i upprättande av avtal, i anläggande, med hjälp av kommunikation, inom pedagogik och i vattenförvaltningsarbetet med mera. Kommunorganisationen ska också driva naturvårdsprojekt och samverka med andra aktörer för att bidra till målet *Rik natur i Eslöv.*

Avgränsningar och kopplingar
Naturplanen hanterar inte frågor som styrs direkt av lagstiftning.
Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens tillsyn enligt miljöbalken styrs inte av denna plan, inte heller de tekniska vattenfrågor som hanteras av VA SYD

eller utveckling av grön infrastruktur som kommer att hanteras i kommande grönplan.

Naturplan för Eslöv hanterar natur- och vattenfrågor inom kommunorganisationens verksamhet och kopplar till *Miljöstrategi för Eslöv*, som ska samla det arbete inom Eslövs kommunorganisation som bidrar till de 16 nationella miljömålen och därmed till stora delar av de 17 globala hållbarhetsmålen i *Agenda 2030.*

Miljöstrategin och planerna ska bidra till det regionala miljömålsarbetet som samordnas av länsstyrelsen.

Vissa frågor som bidrar till *Rik natur i Eslöv* styrs i andra planer kopplade till *Miljöstrategi för Eslöv*, till exempel måltidsverksamhet, arrendeavtal, exploatering, kommunikation, samverkan och upphandling.

Uppföljning

Uppföljningen av åtgärderna i *Naturplan för Eslöv* sker inom ramen för uppföljning av *Miljöstrategi för Eslöv* som också innehåller indikatorer för att mäta status och behov av insatser.

Arbetet i planerna kopplade till miljöstrategin ska följas upp årligen. Uppföljningen består av insamling av underlag till indikatorer samt av inrapporterade åtgärdsresultat från de utpekade åtgärdsansvariga. Det inrapporterade materialet ska sammanställas, analyseras och sedan presenteras internt och extern. Resultatet av uppföljningen ska användas till att utveckla kommunorganisationens miljöarbete.

Uppföljningen samordnas av naturplanens samordnare.

Mål

Naturplan för Eslöv ska bidra till att uppnå målet *Rik natur i Eslöv* i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Målet *Rik natur i Eslöv* definieras så här:
Naturen och den biologiska mångfalden i Eslövs kommun ska skyddas, bevaras och utvecklas.

Vad målet innebär beskrivs i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Åtgärder

De åtgärder i *TILLSAMMANS FÖR ETT HÅLLBART SKÅNE - Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022–2025* där kommunerna har tilldelats ansvar, ska lyftas in i planerna kopplade till miljöstrategin i de fall de anses möjligt, prioriterat och befogat. Naturplanen bidrar framför allt till följande åtgärder i det regionala åtgärdsprogrammet:
HS10. Integrering av biologisk mångfald och ekosystemtjänster i urbana miljöer
HS11. Skydd av tätortsnära natur
HS12. Friluftslivet tydliggörs i samhällsplaneringen
HM5. Lokalisering av våtmarker utifrån biologisk mångfald, övergödning och minskad klimatpåverkan.
HM10. Genomförande av strategi för formellt skydd av skog.
HM11. Naturvårdsåtgärder för hotade arter
HM12. Strategi för invasiva främmande arter
HL3. Gynna vilda pollinatörer i hela landskapet

På nationell och regional nivå finns ett stort antal strategier, program och liknande som hanterar olika typer av miljöfrågor. De har beaktats vid framtagandet av denna plan. Utöver det regionala åtgärdsprogram för miljömålen bidrar naturplan för Eslöv främst till prioriterade åtgärder riktade mot kommuner i *Naturvårdstrategi för Skåne, handlingsplan för grön infrastruktur* och Vattenmyndighetens åtgärdsprogram för vatten 2022 - 2027.

Åtgärderna är framtagna i dialog med de verksamheter som berörs av dem. Åtgärderna är prioriterade så att de på ett resurseffektivt (stor miljönytta per insatt resurs) bidrar till målen i *Miljöstrategi för Eslöv.*

1. Skydda natur

1.1 Skydd av värdefull natur

Beskrivning
En utredning som presenterar lämpliga naturområden som kommunorganisationen ska arbeta vidare med för att skydda som naturreservat ska genomföras.

Utredningen ska undersöka och presentera olika naturområdens förutsättningar att få naturreservatsskydd (såsom bland annat markägares inställning och skyddsvärden).

Ansvar Miljö- och Samhällsbyggnad - Stab och Miljö med stöd av Kommunledningskontoret – Tillväxt
När Start 2024
Resurs Inom ram
Uppföljning Finns utredning

1.2 Snärjet säkras som natur- och friluftlivsområde

Beskrivning
Möjligheterna till att utveckla det tätortsnära naturområdet Snärjet för friluftslivet och bevarandet av den biologiska mångfalden ska utredas i samverkan med markägare.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt
Resurs Inom ram
När Start 2023
Uppföljning Finns utredning

1.3 Rönneholms mosse utvecklas till natur- och friluftslivsområde

Beskrivning
Kommunen ska via dialog med verksamhetsutövare och länsstyrelsen verka för att Rönneholms mosse utvecklas till ett naturområde med fokus på fågelliv, biologisk mångfald och friluftsliv.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö med stöd av Kommunledningskontoret – Tillväxt
Resurs Inom ram
När Under och efter täktens efterbehandling
Uppföljning Är området återställt eller inte

2. Bevara och utveckla biologisk mångfald

2.1. Biologisk mångfald i detaljplaneringen

Beskrivning

Den fysiska planeringen ska bidra till att skydda, bevara och utveckla den biologiska mångfalden. Det innebär att följande miljöaspekter ska beaktas i arbetet med detaljplaner:

Hänsyn till biologisk mångfald och ekosystemtjänster

- Vid detaljplaneläggning ska bevarande och långsiktig utveckling av natur och naturvärden säkras genom planläggning av park och natur.
- Naturområden eller områden med höga naturvärden ska i första hand planläggas som natur och inte som park.
- I arbetet med detaljplaner ska planområdets ekosystemtjänster innan exploatering beskrivas. Till det används verktyget ESTER. Ambitionen ska vara att ekosystemtjänster stärks och/eller tillskapas i samband med exploatering.
- Öppna dagvattenlösningar ska prioriteras.
  Hänvisning till: *Dagvatten- och översvämningsplan för Eslövs kommun.*
- Träd skyddas i detaljplanering med befintliga verktyg såsom exempelvis krav på marklov för fällande av värdefulla träd. Se Eslövs kommuns *Riktlinjer för trädfällning, Allmänna intressen.*

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxtavdelningen och Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Har aspekterna hanterats i framtagna detaljplaner

2.2. Ekosystemtjänstanalys

Beskrivning

Planeringsunderlag tas fram som visar de viktigaste ekosystemtjänsterna som rör urban och tätortsnära miljö. Arbetet ska ske stegvis och på sikt omfatta alla kommunens tätorter.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Tid och pengar uppskattas
När När resurs finns
Uppföljning Finns underlaget. Används det

2.3 Kommunens naturreservat sköts enligt skötselplan

Beskrivning

Skötselåtgärder görs årligen enligt upprättade skötselplaner för att bevara områdenas naturvärden och leva upp till kommunens åtagande. Anläggningar ses över och renoveras eller byts ut vid behov.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs 300 tkr (ingår i ökad budget för naturvård)
När Årligen
Uppföljning Årlig redovisning av utförda åtgärder

2.4 Vattenledning till Abullahagens södra hagar

Beskrivning
Vattenförsörjningen till Abullahagens betande djur ska säkras genom att en vattenledning dras till Södra hagarna.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs 200 tkr har avsatts till åtgärden
När Snarast
Uppföljning Finns vatten indraget till Abullahagen

2.5 Naturvårdsåtgärder för hotade arter

Beskrivning
Åtgärder för att gynna förekomst av hotade arter och biotoper i Eslövs kommun ska genomföras. Fokus ska ligga på arter och biotoper med åtgärdsprogram samt för kommunens ansvarsarter. Åtgärder drivs i projektform och minst två projekt ska drivas årligen.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Externa medel bidrar till finansiering, Samordning/genomförande 400 h per år
När Kontinuerligt
Uppföljning Redovisade/påbörjade projekt

2.6 Mer ängsmark

Beskrivning
Kommunala grönytor läggs om till ängsmark, det vill säga blomrik gräsmark med inhemska arter som inte gödslas och sköts med slåtter. I första skedet ska minst en hektar grönyta läggas om till ängsmark varav 2400 kvadratmeter läggs om genom insådd av ängsfrö. Detta arbete och mål utförs fram till december 2024 via LONA-projekt ”Blommor och Bin i Eslöv”. Därefter ska minst en grönyta läggas om till ängsmark årligen.

Ängsmark skapad genom insådd av inhemsk ängsvegetation ska prioriteras när möjlighet finns.

För att få en hållbar ökning av ängsmark på kommunens mark ska en utredning göras angående hållbara lösningar för hantering av det slåttrade höet.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och miljö, Gata, Trafik och Park samt bolaget ebo
Resurs Inom ram
När Enligt beskrivning
Uppföljning andel ängsmark av kommunens grönytor, utredning om hantering av hö finns.

2.7 Mer inhemska växtarter

Beskrivning
Vid utformning av utemiljöer, rabatter och planteringar ska i möjligaste mån inhemska växtarter och /eller växtarter som utgör nektar och pollenresurser för vilda bin väljas. Fokus ska ligga på att bevara, utveckla och skapa värden för den biologiska mångfalden samt minska användandet av exotiska växtarter, bland annat på grund av att det finns risk för att exotiska växter och trädslag kan bli invasiva i ett framtida förändrat klimat (avstämning mot artdatabankens risklista). Undantag ska motiveras.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Gata, Trafik och Park, Serviceförvaltningen – Fastighet och ebo
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Trädinnehav och trädplantering ses över årligen. Andel inhemska växter och/eller resursväxter per ny plantering.

2.8 Fler träd

Beskrivning
Fler träd ska planteras i Eslövs tätorter och antalet träd i Eslövs tätorter på kommunal mark ska öka. När träd fälls ska de kompenseras enligt kommunens riktlinjer för trädfällning.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Gata, Trafik och Park, Serviceförvaltningen, Kommunledningskontoret och ebo

Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Antal nyetablerade träd. Antal kompenserade träd.

2.9 Mer död ved

Beskrivning
Hantering av nedtagna och fallna träd beskrivs i Kommunens trädrutiner. För att dessa ska kunna följas ska faunadepåer etableras i anslutning till kommunens större tätorter där död ved, som inte kan lämnas på plats, samlas. Risker för stöld av ved minimeras genom skyltning, val av plats och när nödvändigt staket.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad - Stab och miljö samt Gata Trafik och Park, Serviceförvaltningen och ebo
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Antal faunadepåer

2.10 Skötsel av naturmark

Beskrivning
Skötselplan för naturvårdsanpassad skötsel för kommunal mark planlagd som natur, mark klassad som natur i parkkartan, annan naturlik mark i exempelvis parker samt kommunala dammar/småvatten ska tas fram. Minst ett område per år ska tas in i och omfattas av planen.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö för samordning, samt Miljö och Samhällsbyggnad – Gata, Trafik och Park
Resurs Samordning 200 h
När Start 2024
Uppföljning Antal områden med naturvårdsanpassad skötselplan

2.11 Mer blommande grönytor

Beskrivning
Klippningsregimen anpassas för utvalda kommunala grönytor för att gynna blomning och blomförekomst. Detta kan exempelvis göras genom att byta klippregim (exempelvis bruksgräs till långgräs), eller öka intervallet mellan klippningar under blomning för utvalda ytor.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och miljö för samordning, samt Gata, Trafik och Park, Serviceförvaltningen, Kommunledningskontoret och ebo

Resurs Inom ram
När Start 2024
Uppföljning Antal grönytor med anpassad klippningsregim årligen

2.12 Fler boplatser

Beskrivning
Antalet boplatser ska öka i kommunens tätorter genom renovering av befintliga mulmholkar, uppsättning av holkar för fåglar, fladdermöss med mera. När det är möjligt ska sandblottor skapas på lämpliga ställen vid exempelvis åtgärdsarbeten och exploatering. Åtgärderna kan med fördel kopplas till pedagogiska verksamheter när det är möjligt och intresse finns.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och miljö för samordning, samt Gata, Trafik och Park, Serviceförvaltningen och ebo,
Resurs Inom ram
När Start 2024
Uppföljning Antal anlagda/renoverade boplatser

2.13 Invasiva främmande arter på egen mark

Beskrivning
Kommunorganisationen bekämpar invasiva främmande arter på den kommunala marken. Bekämpning sker i första hand av arter på EU:s förteckning (ref. EU-förordning) men även av vissa arter på den nationella listan med förekomst i kommunen. En kommunövergripande strategi för bekämpning av främmande invasiva arter ska tas fram. Möjlighet till koordinerade insatser ska undersökas där listade invasiva arter finns i stora bestånd som inte bara finns på den kommunala marken.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö, Gata Trafik Park, Kommunledningskontoret – Tillväxt
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Antal bekämpningsinsatser, framtagen strategi finns

2.14 Främmande invasiva arter rapporteras in

Beskrivning
All uppmärksammad förekomst av främmande invasiva arter ska rapporteras in till artportalen. Kommunorganisationen ska rapportera till Naturvårdsverket om en främmande invasiv landart påträffats och till Havs- och vattenmyndigheten om en främmande invasiv vattenart påträffats.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö och Gata, Trafik och Park
Resurs	Inom ram
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Antal inrapporterade förekomster

2.15 Hantering av främmande invasiva arter

Beskrivning

I dagsläget tas främmande invasiva arter som avfall endast emot på en plats inom Merabs upptagningsområde, Rönneholms avfallsstation. Möjligheten att lämna in avfall bestående av främmande invasiva arter ska förbättras genom att inlämning även möjliggörs på återvinningscentraler inom Merabs upptagningsområde.

Ansvar	Merab med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	Inom ram
När	Snarast
Uppföljning	antal återvinningscentraler inom Merabs upptagningsområde som tar emot invasiva främmande arter som avfall (utöver Rönneholms avfallsstation).

3. Vattenvårdsarbete

3.1 Kävlingeåns vattenråd

Beskrivning

Eslövs kommun ska engagera sig i och finansiera samarbeten kring vattenvård inom Kävlingeåns vattenråd. Inom vattenrådet samordnas åtgärder som syftar till att uppnå god ekologisk- och kemisk status i ån. Det har till stor del handlat om anläggande av våtmarker inom avrinningsområdet. Se mer om åtgärdsarbetet på vattenrådets hemsida.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	1,1 mkr (avgift för 2024) Representation i organisationen 60 h
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Redovisning av sammanfattad recipientkontroll, redovisning av vattenkvalitetshöjande åtgärder

3.2 Rönne å vattenråd

Beskrivning

Eslövs kommun ska engagera sig i och finansiera samarbeten kring vattenvård inom Rönne å vattenråd. Ett mer aktivt åtgärdsarbete för att uppnå god ekologisk- och kemisk status i ån planeras starta upp de kommande åren (start 2025). Se mer om arbetet i och omkring ån på vattenrådets hemsida.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	40 tkr Representation i organisationen 60 h
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Redovisning av sammanfattad recipientkontroll, redovisning av vattenkvalitetshöjande åtgärder

3.3. Saxån-Braåns vattenråd

Beskrivning

Eslövs kommun ska engagera sig i och finansiera samarbeten kring vattenvård inom Saxån-Braåns vattenråd. Inom vattenrådet samordnas åtgärder som syftar till att uppnå god ekologisk- och kemisk status i ån. Det har till stor del handlat om anläggande av våtmarker och vattendragsrestaurering i avrinningsområdet. Se mer om åtgärdsarbetet på vattenrådets hemsida.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	220 000 kr (avgift för 2023) Representation i organisationen 40 h
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Redovisning av sammanfattad recipientkontroll, redovisning av vattenkvalitetshöjande åtgärder

3.4 Ringsjöns vattenråd

Beskrivning

Eslövs kommun ska engagera sig i och finansiera samarbeten kring vattenvård inom Ringsjöns vattenråd. Inom vattenrådet samordnas åtgärder som syftar till att uppnå god ekologisk- och kemisk status i sjön. Det har hittills främst handlat om biomanipulation genom utfiskning av vitfisk som har gett bra resultat för den ekologiska balansen i sjön. Se mer om åtgärdsarbetet på vattenrådets hemsida.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	395 tkr

Representation i organisationen 60 h

När Kontinuerligt

Uppföljning Redovisning av sammanfattad recipientkontroll, redovisning av vattenkvalitetshöjande åtgärder

4. Friluftsliv

4.1 Friluftsplan

Beskrivning

En friluftsplan ska tas fram för utveckling av friluftslivet i kommunen.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö

Resurs en tjänst, friluftlivsstrateg

När När resurs finns

Uppföljning Finns friluftsplan eller inte

ESLÖVS KOMMUN

ENERGI- OCH KLIMATPLAN FÖR ESLÖV

Energi- och klimatplan för Eslöv bidrar till det lokala miljömålet ***Begränsad klimatpåverkan*** i *Miljöstrategi för Eslöv*. Den gäller för kommunens förvaltningar samt för bolagen ebo och Merab.

Dokumentet Kontaktperson: Energisamordnare, Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö. Antaget av [antagande organ] den [åååå-mm-dd]. Ses över för revidering senast [mån, år].

Innehåll

Bakgrund **4**

Syfte **4**

Organisation **5**

Rådighet **5**

Avgränsningar och kopplingar **5**

Uppföljning **6**

Mål **6**

Åtgärder **6**

1. Balansera och kompensera växthusgasutsläpp 7

1.1 Koldioxidbudget 7

1.2 Miljöspendanalys för inköp 7

1.3 Klimatväxling/klimatkompensation 7

2. Fossilbränslefritt 8

2.1 Fossilbränslefria fordon 8

2.2 Fossilbränslefri uppvärmning 8

2.3 Fossilbränslefri el 8

2.4 Fossilbränslefri skötsel 8

3. Minskad effekt- och energianvändning 9

3.1 Energi- och klimatrådgivning 9

3.2 Stötta industrins energieffektivisering 9

3.3 Minska energianvändningen i egna lokaler 9

3.4 Installera energieffektiv gatubelysning 10

3.5 Undersöka möjligheterna till smart energilagring och energianvändning 10

3.6 Utreda möjligheter att använda spillvärme för att försörja värmebehov vid nyproduktion 10

4. Ökad förnybar energiproduktion 10

4.1 Utreda möjligheter att producera förnybar energi 10

4.2 Egen solenergiproduktion 11

5. Transportera och resa hållbart 11

5.1 Riktlinjer för resor och möten 11

5.2 Aktualisera utbytesplanen av fordon och ta fram en behovsanalys över fordonsinnehav och maskiner 11

5.3 Laddinfrastruktur 12
5.4 Rese- och fordonsansvariga 12
5.5 Cykelpool 12
5.6 Utreda möjligheterna att införa förmånscykel samt förmånskort för kollektivtrafik 12
5.7 Eco Drivning 13
6. Energiplanering, säkerhet och tillgång 13
6.1 Lag om kommunal energiplanering 13
6.2 Planering för energiproduktion 13
6.3 Initiera projekt om smarta energilösningar 14
Bilaga 1 - Nuläge 15

Bakgrund

Att begränsa klimatförändringarna är en av världens största utmaningar och det kommer att krävas att alla bidrar. Eslövs kommun har tidigare haft två energi- och klimatplaner och har hittills haft goda förutsättningar för, och bra resultat av, att arbeta med omställning till användning av förnybar energi samt energieffektivisering. Eslöv var en av de första kommunerna som satsade på biogas och uppgradering till fordonsgas. Eslövs kommun har goda möjligheter till att fortsatt vara en ledande aktör i arbetet med att begränsa klimatförändringarna.

För att nå klimatmålen är effektivisering ett av det viktigaste verktyget vi har. Vi behöver helt enkelt använda mindre energi och effekt. Den så kallade *Energitrappan* är vägledande för energi- och klimatplanen, att i första hand använda mindre energi, och så långt det är möjligt undvika fossila bränslen.

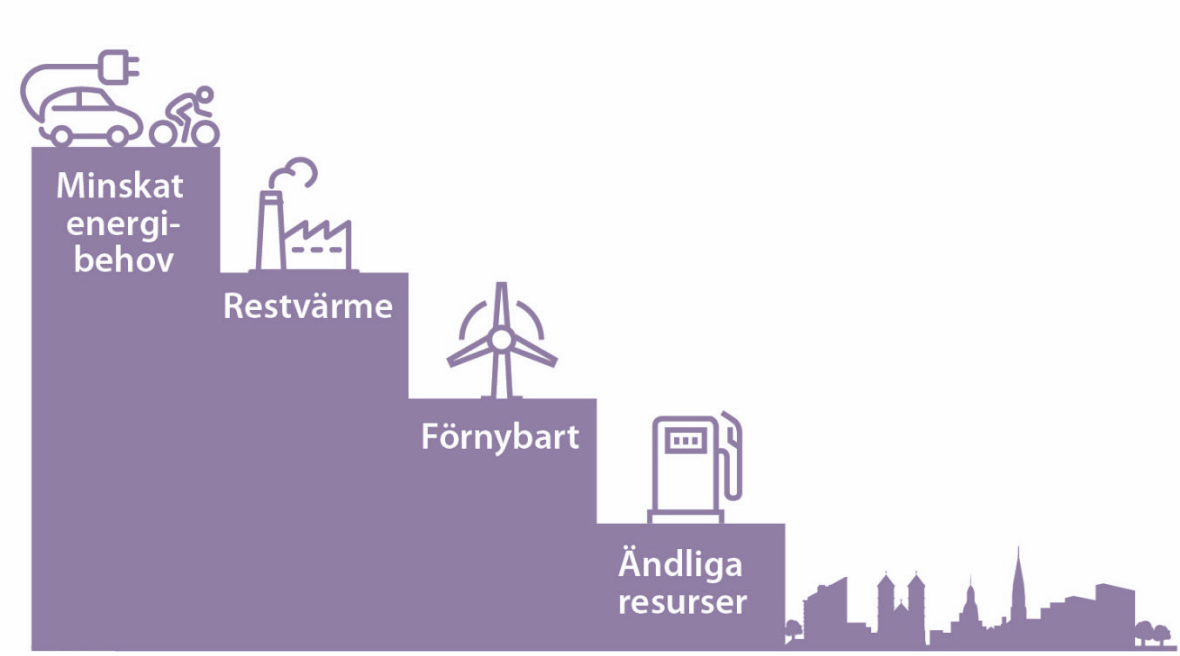

Figur 1. Energitrappan innefattar minskat energi- och effektbehov, återvinning av restenergi, produktion av förnybar energi och utfasning av fossil energi. *(Bild: Lunds kommun)*

För att nå målet *Begränsad klimatpåverkan i Eslöv* i *Miljöstrategi för Eslöv*, ska denna energi- och klimatplan bredda arbetsfältet och växla upp ansträngningarna inom kommunorganisationen.

Syfte

Energi- och klimatplanen ska samla, systematisera och presentera energi- och klimatarbetet i Eslövs kommunorganisation. Syftet med planen är att minska kommunens klimatpåverkan samt att höja kompetensen och medvetenheten kring energi- och klimatfrågor. På så sätt bidrar planen till målet *Begränsad klimatpåverkan i Eslöv* i *Miljöstrategi för Eslöv*, det nationella miljömålet *Begränsad klimatpåverkan* och till mål 13 i *Agenda 2030 – Climate action.*

Organisation

Energi- och klimatplanen tillsammans med *Naturplan för Eslöv*, *Miljöplan för Eslöv* och *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby* beskriver arbetet som ska leda fram till målen i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige antar *Miljöstrategi för Eslöv* som innehåller mål som ligger till grund för *Energi- och klimatplan för Eslöv*.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen antar *Energi- och klimatplan för Eslöv*.

Styrgrupp

Miljöstrategi för Eslöv och planerna kopplad till den har en styrgrupp bestående av kommundirektörens ledningsgrupp. Styrgruppen ska hållas uppdaterad om arbetet med planerna och kan besluta om mindre ändringar i dessa.

Intern referensgrupp

Miljöstrategi för Eslöv har en intern referensgrupp bestående av representanter från kommunorganisationens verksamheter samt från bolagen ebo och Merab. Även bolagen VA SYD och Kraftringen erbjuds vara med i gruppen. Arbetet i planerna följs upp, sammanställs, analyseras av referensgruppen. Resultaten redovisas årligen internt och externt.

Samordnare

Arbetet med att begränsa klimatförändringarna spänner över stora delar av kommunens rådighetsområde. Det kommer kontinuerligt ny kunskap om arbetssätt samt olika former av nationella och regionala samverkansprojekt. Behovet av omvärldsbevakning, samordning och projektstöd inom kommunorganisationen är stort.

Energi- och klimatplanens samordnare ska delta i miljöstrategins interna referensgrupp. Han/hon ska ha inblick i arbetet med energi- och klimatplanens åtgärder, stötta arbetet med dem och samordna uppföljningen.

Rådighet

Kommunorganisationen ska arbeta aktivt med energi- och klimatfrågor inom sitt rådighetsområde, det vill säga egna resor, fordon och lokaler, egen energiproduktion, upphandling, egna bygg- och exploateringsprojekt samt fysisk planering.

Eslövs kommunorganisation har en viktig uppgift med att skapa förutsättningar för hållbara val och främja hållbara beteenden.

Avgränsningar och kopplingar

Energi- och klimatplanen hanterar inte frågor som direkt styrs av lagstiftning. Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens tillsyn enligt miljöbalken styrs inte av denna plan.

Energi- och klimatplan för Eslöv kopplar till *Miljöstrategi för Eslöv*, som ska samla det arbete inom Eslövs kommunorganisation som bidrar till de 16 nationella miljömålen och därmed till stora delar av de 17 globala hållbarhetsmålen i *Agenda 2030.*

Miljöstrategin och planerna ska bidra till det regionala handlingsprogrammet för miljömålen *2022-2025 – Tillsammans för ett hållbart Skåne* samt *Klimat- och energistrategin för Skåne* som samordnas av Länsstyrelsen Skåne.

Vissa frågor som bidrar till begränsad klimatpåverkan styrs i andra planer kopplade till *Miljöstrategi för Eslöv*, till exempel resurshushållning, exploatering, fysisk planering, kommunikation, samverkan, måltidsverksamhet, trädplantering och upphandling.

Energi- och klimatplanen hanterar frågor kopplade till transporter och resor inom kommunorganisationens egen verksamhet. Andra transportfrågor styrs av Eslöv trafikstrategi 2035 och Eslövs trafikplan 2035.

Uppföljning

Uppföljningen av energi- och klimatplanen sker inom ramen för uppföljning av *Miljöstrategi för Eslöv* som också innehåller indikatorer för att mäta status och behov av insatser.

Arbetet i planerna kopplade till miljöstrategin ska följas upp årligen. Uppföljningen består av insamling av underlag till indikatorer samt av inrapporterade åtgärdsresultat från de utpekade åtgärdsansvariga. Det inrapporterade materialet ska sammanställas, analyseras och sedan presenteras internt och externt. Resultatet av uppföljningen ska användas till att utveckla kommunorganisationens miljöarbete.

Uppföljningen samordnas av energi- och klimatplanens samordnare.

Mål

Målet *Begränsad klimatpåverkan i Eslöv* definieras så här:

Eslövs kommun ska bidra till att begränsa klimatpåverkan.
Eslövs kommun ska bli en fossilbränslefri organisation och nettoutsläppen av växthusgaser ska minska i hela kommunen.

Vad målet innebär beskrivs i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Åtgärder

De åtgärder i *TILLSAMMANS FÖR ETT HÅLLBART SKÅNE - Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022–2025* där kommunerna har tilldelats ansvar, ska lyftas in i planerna kopplade till miljöstrategin i de fall de anses möjligt, prioriterat och befogat.

Energi- och klimatplanen bidrar framför allt till följande åtgärder i det regionala åtgärdsprogrammet:

Åtgärd HS13. Utvecklad lokal energiplanering för trygg elförsörjning och energiomställning

På nationell och regional nivå finns ett stort antal strategier, program och liknande som hanterar olika typer av miljöfrågor. Till exempel *Klimat- och energistrategin för Skåne - ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne,* där energi- och klimatplanen framför allt bidrar till följande åtgärder:

- Förbättra förutsättningarna för vindkraft
- Stimulera ökad solelproduktion
- Verka för långsiktiga förutsättningar för biogas
- Stärk klimat- och energiperspektivet i och mellan kommunernas översiktsplanering
- Utveckla energi- och klimatrådgivningen till företag
- Utveckla offentliga inköp för minskad klimatpåverkan
- Prioritera fossilbränslefria tjänsteresor
- Arbeta med beteendepåverkan för att skapa ett effektivt transportsystem
- Ställ om till fossilfria drivmedel
- Utveckla och marknadsför den kommunala energi- och klimatrådgivningen

Åtgärderna i energi- och klimatplanen är framtagna i dialog med de verksamheter som berörs av dem.

1. Balansera och kompensera växthusgasutsläpp

1.1 Koldioxidbudget

Beskrivning
En koldioxidbudget för kommunorganisationen ska tas fram, den ska visa vilket utsläppsutrymme kommunen har och vilka utsläppsminskningar som behöver göras för att bidra till det nationella miljömålet *Begränsad klimatpåverkan* och EU:s gemensamma klimatmål.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs 150 tkr
När Genomförs när budget finns
Uppföljning Koldioxidbudget för kommunorganisationen finns

1.2 Miljöspendanalys för inköp

Beskrivning
En miljöspendanalys ska genomföras på upphandlade produkter och tjänster, en miljöspendanalys är en analys av dess klimatpåverkan. Analysen ska användas till att styra inköp till produkter och tjänster med mindre klimatpåverkan.

Ansvar Kommunledningskontoret - Inköps- och upphandlingsavdelningen med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Miljöspendanalys 300 tkr, externa bidrag finns att söka
När Genomförs när projektmedel finns
Uppföljning Miljöspendanalys genomförd

1.3 Klimatväxling/klimatkompensation

Beskrivning

Klimatpåverkan från all kommunal drivmedelsanvändning ska kompenseras genom kompenseringsmodellen för klimatväxling. Klimatväxlingen innebär att fossilbränsleanvändning genererar pengar som ska användas till att begränsa klimatpåverkan. Befintlig modell ska ses över och förändras för att bättre bidra till klimatkompensation.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö med stöd av Kommunledningskontoret - Ekonomiavdelningen
Resurs	Samordning 50 h per år
När	Årligen
Uppföljning	Antal klimatväxlade resor samt antalet genomförda klimatprojekt ska redovisas

2. Fossilbränslefritt

2.1 Fossilbränslefria fordon

Beskrivning

Kommunorganisationens riktlinjer för fordon ska efterlevas och följas upp. Riktlinjerna styr vilka typer av fordon som ska användas inom kommunorganisationen avseende tekniska krav, drivmedel samt skötsel.

Ansvar	Serviceförvaltningen – Transportservice, bolagen ebo och Merab med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Medaktör	Alla förvaltningar
Resurs	Inom ram
När	Kontinuerligt, revidering vart fjärde år
Uppföljning	Följs riktlinjerna

2.2 Fossilbränslefri uppvärmning

Beskrivning

Kommunorganisationens fastigheter ska värmas upp med fossilbränslefri energi.

Ansvar	Serviceförvaltningen – Fastighet och bolagen ebo och Merab
Resurs	Inom ram
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Andel fossilbränslefri energi till uppvärmning av fastigheter

2.3 Fossilbränslefri el

Beskrivning

Enbart fossilbränslefri elenergi ska köpas in till kommunorganisationen.

Ansvar	Serviceförvaltningen – Fastighet, verksamheter som tecknar elavtal samt bolagen ebo och Merab
Resurs	Inom ram
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Andel inköpt fossilbränslefri producerad el

2.4 Fossilbränslefri skötsel

Beskrivning

Arbetsmaskiner som används inom kommunorganisationen ska drivas med fossilbränslefria drivmedel. Eldrivna arbetsmaskiner ger även bättre arbetsmiljö med hänseende till buller, avgaser och vibrationer.

Ansvar	Serviceförvaltningen – Fastighetsservice, Barn och Utbildning – Arbetsmarknadsenheten, Miljö och Samhällsbyggnad – Gata, Trafik och Park samt bolagen ebo och Merab
Resurs	Inom ram
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Andel fossilbränslefritt drivmedel i skötseln

3. Minskad effekt- och energianvändning

3.1 Energi- och klimatrådgivning

Beskrivning

Energi- och klimatrådgivning ska finnas för hushåll, små och medelstora företag, lokala föreningar och organisationer i kommunen. Rådgivningen omfattar energieffektivisering, energianvändning, transporter, förnybar energi med mera.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	Finansieras av Energimyndigheten
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Resultat och ekonomisk redovisning, årligen

3.2 Stötta industrins energieffektivisering

Beskrivning

Industrisektorn står för ungefär hälften av den slutliga energianvändningen i kommunen. Alla verksamheter ska hushålla med energi och i första hand använda förnybara energikällor. Energi- och klimatrådgivningen ska stötta industrins energieffektivisering och övergång från fossila bränslen genom att bedriva energirådgivning i samarbete med tillsynen.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	Finansieras av Energimyndigheten
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Antalet besökta företag, redovisning årligen

3.3 Minska energianvändningen i egna lokaler

Beskrivning

Kommunorganisationen ska arbeta med energieffektivisering genom att:

- Skapa separat budget för energiinvesteringar
- Riktvärden för inomhusmiljö och temperaturer i lokaler ska ses över
- Skapa rutiner för nattvandring/energironder för lokaler
- Ta fram energibesparingsåtgärder tillsammans med verksamheter/fastighetsförvaltare för beteendeförändring kring minskad energianvändning i förskolor/skolor

- Involvera beteende i låg- och mellanstadieskolor samt mäta och synliggöra kostnaderna för energi (el/värme/varmvatten) för att få till förändring. Arrangera energibesparingstävling med incitament för att motivera.
- Inventera och energieffektivisera storkök
- Fortsätta installera energieffektiv belysning i fastigheter
- Fortsätta använda värmeförlusttal som verktyg för minskad effektanvändning

Ansvar Serviceförvaltningen – Fastighet
Medaktör Alla förvaltningar som berörs av energibesparingarna samt bolagen ebo och Merab
Resurs 5 mnkr per år (Serviceförvaltningens energiinvesteringsbudget där kostnad skrivs av)
När 2024–2030
Uppföljning Åtgärder genomförda, resultat av energibesparing presenteras

3.4 Installera energieffektiv gatubelysning

Beskrivning
Gatubelysning ska bytas ut till energieffektiv belysning med smart styrning. Utbytesplanen ska ses över årligen med syfte att minska energianvändningen.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Gata, Trafik och Park
Resurs Investeringsbudgeten bekostar åtgärden och kostnaden skrivs av, eller fördelas, på flera år
När Utbyte görs kontinuerligt enligt planen
Uppföljning Följs planen, belysning utbytt.

3.5 Undersöka möjligheterna till smart energilagring och energianvändning

Beskrivning
Kommunorganisationen ska se över energilagringsmöjligheter för att främja energihushållning och för att avlasta elnätet, exempelvis genom lagring, smart styrning, använda sensorer och smart teknik.
Ansvar Serviceförvaltningen - Fastighet
Resurs 800 tkr för utredning
När Genomförs när budget finns
Uppföljning Antal genomförda åtgärder

3.6 Utreda möjligheter att använda spillvärme för att försörja värmebehov vid nyproduktion

Beskrivning
För att ta tillvara på spillvärme och återvinna restenergi behöver möjligheterna utredas.
Ansvar Serviceförvaltningen - Fastighet samt bolagen ebo och Merab
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Möjlighet utredd i projekthandbok

4. Ökad förnybar energiproduktion

4.1 Utreda möjligheter att producera förnybar energi

Beskrivning
Kommunorganisationen ska utreda möjligheterna att producera förnybar energi på organisationens fastigheter.

Ansvar Serviceförvaltningen – Fastighet
Medaktör Energibolag, Merab och ebo
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Andelen egenproducerad energi

4.2 Egen solenergiproduktion

Beskrivning
Solenergiproduktion på kommunorganisationen egna fastigheter ska öka genom att tak förbereds för solceller, solceller installeras vid nybyggnationer och vid takrenoveringar där förutsättningar finns.

Ansvar Serviceförvaltningen – Fastighet samt ebo
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt, i samband med renoveringar och nyproduktion
Uppföljning Andelen egenproducerad solenergi

5. Transportera och resa hållbart

5.1 Riktlinjer för resor och möten

Beskrivning
Aktuella riktlinjer som styr kommunorganisationens resande ska finnas, kommuniceras, följas och följas upp. Riktlinjerna ska styra mot hållbart resande och för att undvika onödigt resande.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Medaktör Alla förvaltningar samt bolagen ebo och Merab
Resurs Samordning 100 h per år
När Kontinuerligt. Riktlinjerna aktualiseras vart fjärde år.
Uppföljning Resvaneundersökning genomförs vart tredje år

5.2 Aktualisera utbytesplanen av fordon och ta fram en behovsanalys över fordonsinnehav och maskiner

Beskrivning
Kommunorganisationens fordonsflotta och maskinpark ska effektiviseras enligt de klimatsmarta förutsättningar som finns. Maskiner och fordon ska användas mer resurseffektivt och behov av fordon ska analyseras. Alla kommunorganisationen transportmedel ska samordnas och användningen ska utvecklas.

Ansvar Serviceförvaltningen - Transportservice
Medaktör Alla verksamheter som införskaffar fordon samt bolagen ebo och Merab
Resurs 200 h
När Kontinuerligt
Uppföljning Utbytesplan och behovsanalys finns

5.3 Laddinfrastruktur

Beskrivning
Kommunorganisationen ska ta fram en plan för laddinfrastruktur som omfattar inventering och kartläggning av mark för lämpliga platser till elbilsladdning, arbetet förstärks av en kartfunktion. Det ska även omfatta den interna laddinfrastrukturen.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö samt Gata, Trafik, Park, Serviceförvaltningen – Transportservice samt Fastighet, Kommunledningskontoret – Tillväxtavdelningen
Resurs Samordning 500 h, externa bidrag finns att söka
När 2024–2026
Uppföljning Plan finns

5.4 Rese- och fordonsansvariga

Beskrivning
Rese- och fordonsansvarig på varje förvaltning och bolag ska utses, de ska arbeta proaktivt med hållbara resor eller minskat resande internt i kommunorganisationen. Ansvariga ska samordnas.

Ansvar För samordning, Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Medaktör Alla förvaltningar samt bolagen ebo och Merab
Resurs Samordning 100 h per år
När Implementering 2024 – arbete kontinuerligt
Uppföljning Ansvariga utsedda

5.5 Cykelpool

Beskrivning
En cykelpool (likt bilpoolen) ska organiseras för att förbättra förutsättningarna för kommunorganisationens anställda att följa riktlinjerna för resor och möten, det vill säga cykla eller gå vid resor under tre kilometer.

Ansvar Serviceförvaltningen - Transportservice
Resurs Finansieras av fordonshyran
När 2024–2025
Uppföljning Cykelpool organiserad

5.6 Utreda möjligheterna att införa förmånscykel samt förmånskort för kollektivtrafik

Beskrivning
En utredning av införande av förmånscykel samt förmånskort för kollektivtrafik ska

genomföras. Förmåner för hållbara transportsätt har ett viktigt signalvärde, kan minska klimatpåverkan och främja hälsosamma resor.

Ansvar Kommunledningskontoret – HR-avdelningen med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs 50 h per år
När 2024–2026
Uppföljning Utredning genomförd

5.7 Eco Drivning

Beskrivning
Utbildning i Eco Driving, sparsam körning, ska erbjudas dem som kör mycket bil i tjänsten. Eco Driving leder till lägre bränsleförbrukning och därmed till mindre växthusgasutsläpp.

Ansvar Serviceförvaltningen – Transportservice med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs 3 tkr/kurstillfälle. EU-bidrag finns att söka för genomförande.
När När budget finns
Uppföljning Antal genomförda utbildningar

6. Energiplanering, säkerhet och tillgång

6.1 Lag om kommunal energiplanering

Beskrivning
Enligt Lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Kommunen ska främja energihushållningen samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. För att uppfylla lagens krav ska kommunen ha en energi- och klimatplan som efterlevs och följs upp. *Energi- och klimatplan för Eslöv* ska aktualiseras vart fjärde år.

Enligt Eslövs kommuns reglemente har Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvar för den kommunala energiplaneringen.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Framtagande/aktualisering 250 h vart fjärde år
Samordning utförande 500 h per år
När Kontinuerligt
Uppföljning Energi- och klimatplan finns, efterlevs och följs upp

6.2 Planering för energiproduktion

Beskrivning
En kartläggning av förutsättningarna för olika typer av energiproduktion i kommunen ska genomföras. Utifrån kartläggningen ska översiktsplanen peka ut områden lämpliga för energiproduktion.

Ansvar Kommunledningskontoret – Plan och exploateringsenheten med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad - Miljö och Stab samt energibolag
Resurs 300 tkr
När 2024
Uppföljning Kartläggning genomförd

6.3 Initiera projekt om smarta energilösningar

Beskrivning
Kommunorganisationen ska, som en del av genomförandeprojektet för östra Eslöv, tillsammans med nätägare initiera ett pilotprojekt med fokus på smarta energilösningar i stadsomvandlingsprojekt.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxtavdelningen
Resurs Inom ram
När 2025
Uppföljning Projektet startat eller inte/genomfört eller inte

Bilaga 1 - Nuläge

Eslövs kommun ligger i framkant när det gäller omställning till förnybar energianvändning och har mycket goda förutsättningar till att fortsatt vara en ledande aktör i arbetet med att minska klimatpåverkan.

Eslövs kommuns energiflöden år 2020 visualiseras i figur 2 i form av ett Sankey-diagram. I Eslövs kommun tillfördes 1787 GWh energi år 2020, fördelat på olika bränslen och energikällor. 5 GWh av elen kom från solenergi, 141 GWh kom från vindkraft och 180 GWh från förnybar kraftvärmeproduktion. I Eslövs kommun år 2020 utgjordes 13,5 procent av den tillförda energin oljeprodukter i form av bensin och diesel samt kol. Av den totala tillförda mängden energi utgjordes cirka 48 procent av fossila bränslen och cirka 52 procent av fossilfria bränslen. Industrisektorn står för ungefär hälften av den slutliga energianvändning där det till stor del används gasol/naturgas.

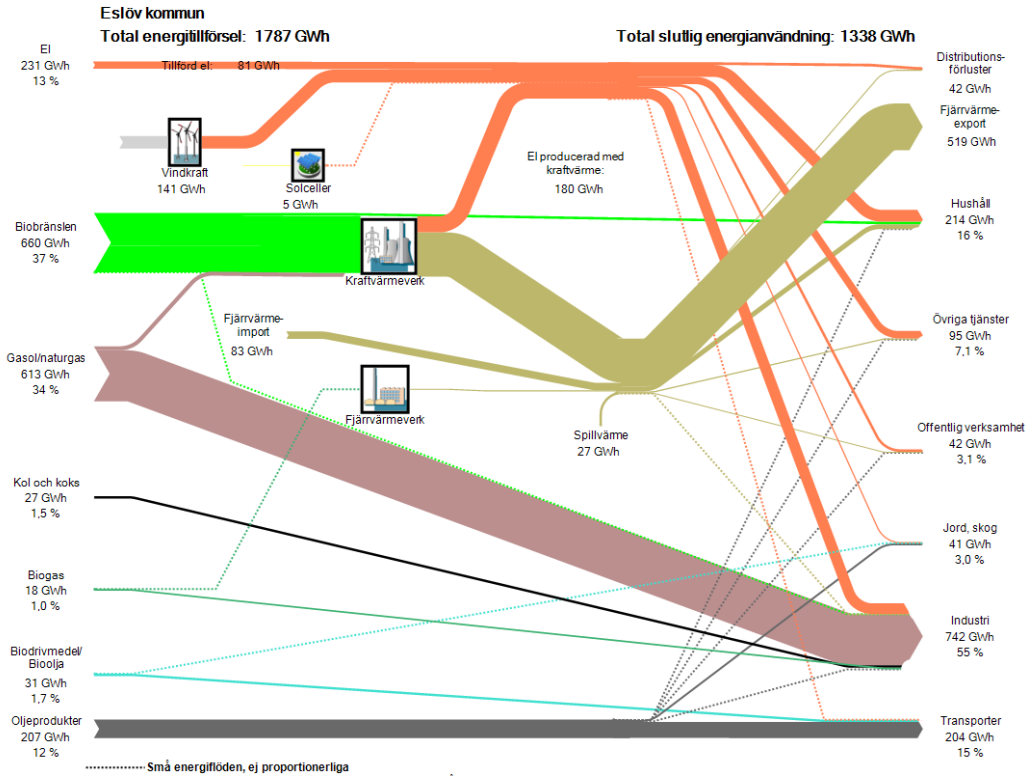

Figur 2. Sankey-diagram som visar energiflöden i Eslövs kommun fördelat per energislag och sektor för 2020. (Källa: WSP)

Energianvändning Eslövs kommunorganisation

I figur 3 visas Eslövs kommunorganisations energianvändning under 2022. Eslövs kommunorganisation köpte in 100 procent förnybar el och uppvärmningen i Eslövs kommunorganisations fastigheter var 100 procent fossilbränslefri. Inköpta drivmedel till transporter var till 94 procent fossilbränslefria och 76 procent av alla tjänsteresor var fossilbränslefria. De indirekta utsläppen avseende köpta tjänster, transporter etc. till organisationen mäts ännu inte.

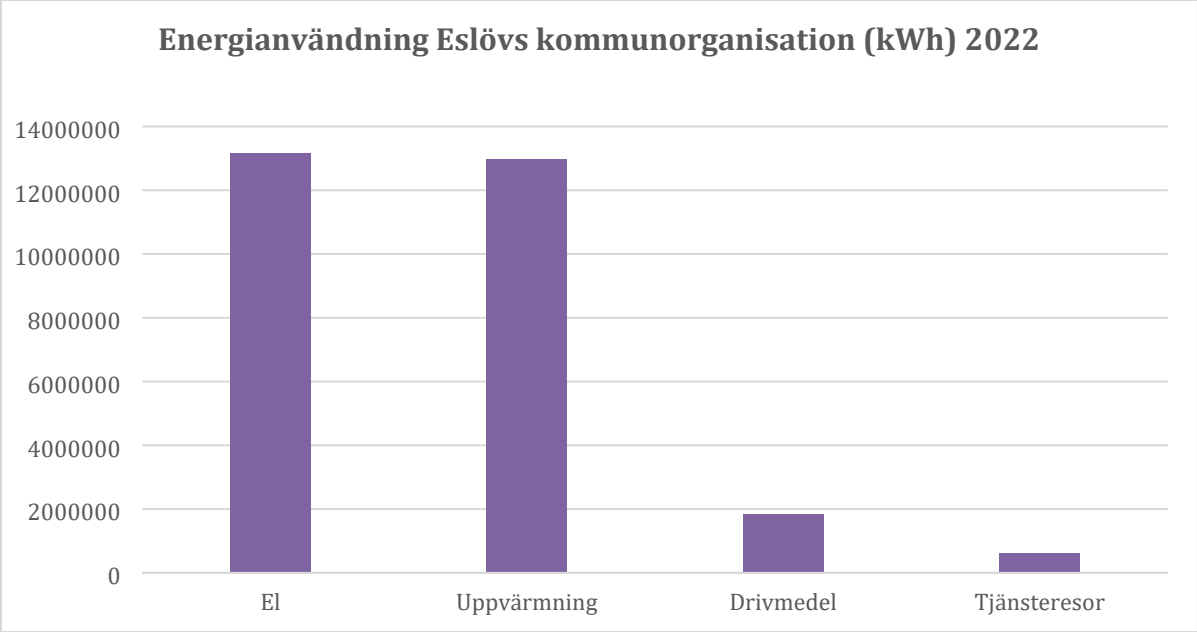

Figur 3. Energianvändning i Eslövs kommunorganisation

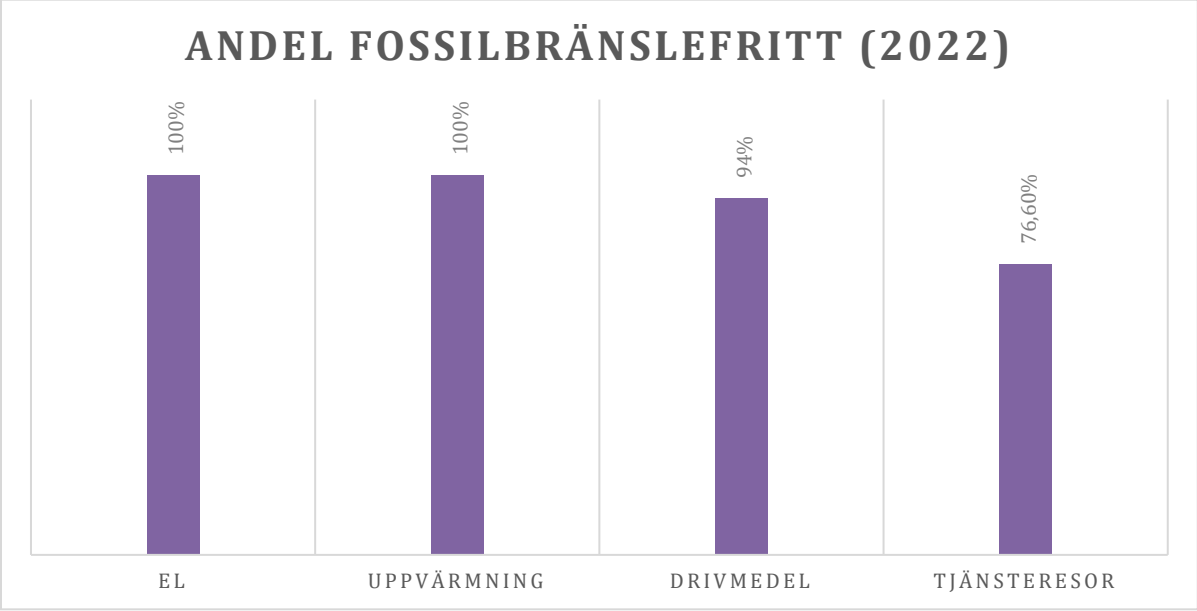

Figur 4. Andel fossilbränslefritt i Eslövs kommunorganisation

ESLÖVS KOMMUN

MILJÖPLAN FÖR ESLÖV

Denna miljöplan bidrar till del lokala miljömålet ***Ren miljö*** i *Miljöstrategi för Eslöv*. Den gäller för kommunens förvaltningar samt för bolagen ebo och Merab.

Innehåll

Bakgrund **4**

Miljöplan 4

Syfte **5**

organisation **5**

Kommunfullmäktige 5

Kommunstyrelsen 5

Styrgrupp 5

Intern referensgrupp 5

Samordnare 6

Rådighet **6**

Avgränsningar och kopplingar **6**

Uppföljning **6**

Mål **7**

Åtgärder **7**

1. Vara en god miljö-förebild 7

1.1 Sveriges ekokommuner 7

1.2 Hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar 8

1.3 Miljökrav i upphandlingar 8

1.4 Miljökrav i arrendeavtal 9

2. Skydda människor och miljö för exponering av farliga kemiska ämnen, med extra fokus på att skapa giftfria miljöer för barn och unga 14

2.1 Giftfria skolor och förskolor 14

2.2 Bekämpningsmedelsfri skötsel 14

Sanering av förorenade områden 14

Miljögiftkonferensen i Eslöv 14

3. Kommunikation och samverkan.....15
3.1 Kommunikationsplan 15
3.2 Näringslivssamverkan 15
3.3 Föreningssamverkan.....16
Bilaga 1 – Farliga kemiska ämnen 17
Bilaga 2 – Utfasningsämnen, prioriterade riskminskningsämnen, SIN-listan och SVHC-ämnen 22
Bilaga 3 - Lagstiftning 23
Bilaga 4 - Giftfria skolor och förskolor 27

Bakgrund

Miljöfrågorna är och kommer fortsatt att vara de viktigaste och tuffaste utmaningarna hela världen står inför. *Miljöplan för Eslöv, Naturplan för Eslöv, Energi- och klimatplan för Eslöv* och *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby* samlar kommunorganisationens arbete som bidrar till de 16 nationella miljömålen.

Miljöplanen samlar det miljöarbete inom kommunorganisationen som inte direkt handlar om natur, biologisk mångfald, att begränsa klimatpåverkan och avfall. Eslövs kommunorganisation har ambitionen att ta sitt ansvar för att bidra till de 16 nationella miljömålen och därmed till stora delar till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Eslöv är en av Sveriges ekokommuner och har därmed en uttalad ambition om att ta ansvar för att bidra till hållbar utveckling genom att dela med sig av erfarenheter och lära av andra.

Miljöplan

Det mesta vi gör går att göra med miljöhänsyn. Eslövs kommunorganisation är inblandad i väldigt många olika processer, hanterar stora volymer av varor och tjänster och har många kontaktytor med organisationer och individer. I allt det kan miljöfrågor lyftas in och beaktas. Några av de mest effektiva verktygen vi har för att minska vår negativa miljöpåverkan och för att skapa positiva miljöförändringar är upphandling/inköp, samverkan och kommunikation.

Många miljöåtgärder ger många olika positiva miljöeffekter. Många åtgärder i denna plan bidrar även till målen *Rik natur i Eslöv* och *Begränsad klimatpåverkan i Eslöv,* men för att undvika att hantera en fråga i flera olika planer har de åtgärder som tydligt bidrar till flera mål hamnat i denna plan.

Eslövs kommunorganisation har ingen kemikalieplan. De frågor som traditionells skulle ligga i en sådan finns i denna miljöplan.

Miljöplanen ska säkerställa att Eslövs kommunorganisation gör sitt bästa och använder de verktyg som finns inom de verksamheter den råder över för att på bästa sätt bidra till målet *Ren miljö* i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Namnet på denna plan, **Miljö**plan, ska inte tolkas så som att de frågor som hanteras i naturplanen, energi- och klimatplanen och avfallsplanen *inte* är miljöarbete. Allt arbete i planerna kopplade till *Miljöstrategi för Eslöv* bidrar till de nationella miljökvalitetsmålen och är miljöarbete.

Syfte

Miljöplanen ska samla, systematisera och presentera arbetet som framför allt bidrar till målet *Ren miljö* i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Miljöplanen ska lyfta fram prioriterade åtgärder samt bidra till att förebygga risker och framtida kostnader orsakade av felaktiga val, beslut och arbetssätt.

Miljöplan för Eslöv ska lyfta fram prioriteringar inom arbetsområdet.

organisation

Miljöplanen utgör en av de planer som tillsammans beskriver arbetet som ska leda fram till målen i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige antar *Miljöstrategi för Eslöv* som innehåller mål som ligger till grund för *Miljöplan för Eslöv.*

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen antar *Miljöplan för Eslöv.*

Styrgrupp

Miljöstrategin har en styrgrupp bestående av kommundirektörens ledningsgrupp. Styrgruppen ska hållas uppdaterad om arbetet med planerna kopplade till miljöstrategin och kan besluta om ändringar i dessa.

Intern referensgrupp

Miljöstrategin har en inter referensgrupp bestående av representanter från kommunorganisationens verksamheter samt från bolagen ebo och Merab. Arbetet i planerna följs upp, sammanställs, analyseras av referensgruppen. Resultaten redovisas årligen externt och internt.

Samordnare

Miljöfrågorna är komplicerade och komplexa. Hela tiden blir ny kunskap tillgänglig, samtidigt som fler faror identifieras. Behovet av samordning och stöd till verksamheterna är stort.

Miljöplanens samordnare ska delta i miljöstrategins interna referensgrupp, han/hon ska ha inblick i arbetet med miljöplanens åtgärder och stötta arbetet med dem samt samordna uppföljningen av planen.

Rådighet

I den fysiska planeringen, i upphandlingsprocessen, i våra egna bygg- och exploateringsprojekt, i våra nätverk och kommunikationskanaler och i vår samverkan med andra aktörer har vi stora möjligheter att lyfta in och stärka miljöarbetet och bidra till målen i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Åtgärder i denna plan ska omfatta arbete inom organisationens eget rådighetsområde.

Avgränsningar och kopplingar

Miljöplanen hanterar inte frågor som direkt styrs av lagstiftning. Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens tillsyn enligt miljöbalken styrs inte av denna plan, inte heller de tekniska vattenfrågor som hanteras av VA SYD.

Miljöplan för Eslöv kopplar till *Miljöstrategi för Eslöv*, som ska samla det arbete inom Eslövs kommunorganisation som bidrar till de 16 nationella miljömålen och därmed till stora delar av de 17 globala hållbarhetsmålen i *Agenda 2030.*

Miljöstrategin och planerna ska bidra till det regionala miljömålsarbetet som samordnas av länsstyrelsen.

Uppföljning

Uppföljningen av åtgärderna i miljöplanen sker inom ramen för uppföljning av *Miljöstrategi för Eslöv* som också innehåller indikatorer för att mäta status och behov av insatser.

Arbetet i planerna kopplade till miljöstrategin ska följas upp årligen. Uppföljningen består av insamling av underlag till indikatorer samt av inrapporterade åtgärdsresultat från de utpekade åtgärdsansvariga. Det inrapporterade materialet ska sammanställas, analyseras och sedan presenteras internt och extern. Resultatet av uppföljningen ska användas till att utveckla kommunorganisationens miljöarbete.

Uppföljningen samordnas av miljöplanens samordnare.

Mål

Miljöplan för Eslöv ska bidra till att uppnå målet *Ren miljö* i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Målet *Ren miljö* definieras så här:

Eslövs kommun ska arbeta för ren och effektiv resursanvändning och vara en hållbar förebild.
Vad målet innebär beskrivs i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Åtgärder

De åtgärder i *TILLSAMMANS FÖR ETT HÅLLBART SKÅNE - Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022–2025* där kommunerna har tilldelats ansvar, ska lyftas in i planerna kopplade till miljöstrategin i de fall de anses möjligt, prioriterat och befogat.

Miljöplanen bidrar framför allt till följande åtgärder i det regionala åtgärdsprogrammet:
Åtgärd HS3. Miljö- och hållbarhetskrav i riktlinjer för markanvisning av ny bebyggelse
HS7. Resurseffektivt och cirkulärt byggande
HL10. Samverkan för att minska matsvinn
HL11. Inköp av miljöbra mat
HK10. Strategiskt arbete för ett giftfritt Skåne
HK12. Hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar

På nationell och regional nivå finns ett stort antal strategier, program och liknande som hanterar olika typer av miljöfrågor. Till exempel *Klimat- och*

energistrategin för Skåne - ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne, där Energi- och klimatplanen bidrar framför allt till följande åtgärder:

- Prioritera inköp av miljöbra mat
- Minska matsvinn i hela livsmedelskedjan
- Ställ och följ upp klimat- och energikrav i upphandlingar

Åtgärderna är framtagna i dialog med de verksamheter som berörs av dem. Åtgärderna är prioriterade så att de på ett resurseffektivt (stor miljönytta per insatt resurs) bidrar till målen i *Miljöstrategi för Eslöv.*

1. Vara en god miljö-förebild

1.1 Sveriges ekokommuner

Beskrivning

Eslöv ska vara en aktiv medlem av Sveriges ekokommuner.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad
Resurs	Budget: medlemsavgiften på 4 tkr plus 0,3 kr per kommuninvånare (2023) Tid för: bemanning i föreningens expertgrupp och för ledamot i föreningens styrelse
När	Kontinuerligt
Uppföljning	Är Eslövs kommun medlem i Sveriges ekokommuner.

1.2 Hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar

Beskrivning

Ett verktyg ska tas fram och användas till att hållbarhetssäkra strategiska planer, beslut och investeringar inom kommunorganisationen. Verktyget ska kopplas till Miljöstrategi för Eslöv och andra antagna hållbarhetsambitioner.

En arbetsgrupp bildas som tar fram ett förslag till verktyg som utvecklas med hjälp av miljöstrategins arbetsgrupp som referensgrupp.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö och Kommunledningskontoret – Tillväxtavdelningen
Resurs	Budget: inom ram Tidsåtgång för projektledning: 120 timmar
När	Förslag presenteras för miljöstrategins styrgrupp under våren 2024. Därefter politisk process.
Uppföljning	Är verktyget på plats. Används verktyget.

1.3 Miljökrav i upphandlingar

Beskrivning

Vid upphandling ska krav ställas i de fall det anses relevant och möjligt, som säkerställer att:

- Farliga kemiska ämnen inte köps in eller ingår i produkter som köps in till kommunorganisationen. Det innebär att:
    - Utfasningsämnen ska undvikas i möjligaste mån
    - Prioriterade riskminskningsämnen ska undvikas i möjligaste mån.
    - Krav ska ställas på att leverantör har kunskap om kemikalieinnehåll, och om det förekommer farliga kemiska ämnen, att de arbetar för att substituera dessa mot mindre farliga ämnen.

- Mängden material och avfall minimeras. Det innebär att:
    - Engångsartiklar ska undvikas i möjligaste mån
    - Rekonditionerade och återbrukade produkter ska väljas före nya produkter där det är möjligt.
    - Köp av tjänst och funktion ska prioriteras före produkt där det är möjligt och miljömässigt motiverat.
    - Fokus på lång livscykel ska prioriteras.
    - Möjlighet till återtag ska finnas där det är relevant och möjligt.

- Inköp ska göras med fokus på energieffektivitet och begränsad klimatpåverkan. Det innebär att:
    - I upphandlingar som innehåller energi, transporter och eller bränsleanvändning ska krav ställas på förnybar energi/förnybart bränsle. I andra hand klimatkompensation.
    - Energieffektiva produkter ska prioriteras.

- Miljökrav kopplat till andra miljöaspekter såsom utsläpp till mark, luft och vatten, buller, med mera ska ställas där det anses relevant och befogat.

Vid inköp ska vara eller tjänst med minst miljöpåverkan väljas.

Modell för hållbarhetskrav vid upphandlingar ska utvecklas och spridas och användas i alla planerade upphandlingar.

Miljöavsnitt ska ingå i utbildning för inköpare.

Ansvar Samtliga upphandlande verksamheter med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Medaktörer Alla förvaltningar samt bolagen ebo, Merab
Resurs Samordning 100 h
När Kontinuerligt
Uppföljning Har relevanta miljökrav ställts i upphandlingar
Köps miljöbra produkter in på våra avtal. Andel som nyckeltal på utvalda produktslag.

1.4 Miljökrav i arrendeavtal

Beskrivning
Miljökrav ska ställas i avtal med dem som arrenderar kommunens mark. Kraven ska säkerställa så att brukandet av den kommunägda marken sker i enlighet med målen i *Miljöstrategi för Eslöv.* Målet är bekämpningsmedelsfritt brukande med stor hänsyn till miljö och biologisk mångfald. Det innebär att nya arrendatorer ska bruka marken ekologiskt (ekologisk produktion enligt vedertagen definition). Odlingen ska vara certifierad av godkänt kontrollorgan.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Antal arrendeavtal med miljökrav enligt beskrivningen

1.5 Hållbarhetsprogram för utbyggnaden av Östra Eslöv

Beskrivning
Ett hållbarhetsprogram för utvecklingen av Östra Eslöv ska tas fram. Hållbarhetsprogrammet ska säkerställa att utbyggnaden genomförs i enlighet Miljöstrategi för Eslöv och övriga hållbarhetsaspekter inom ramen för de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Delvis finansiering från externa EU-medel

När Start 2023
Uppföljning Finns ett hållbarhetsprogram för utbyggnaden av Östra Eslöv

1.6 Hållbart byggande (lokalförsörjning)

Beskrivning
När kommunorganisationen bygger och anlägger egna byggnader och anläggningar ska det göras i enlighet med målen i Miljöstrategi för Eslöv.

Kemikalier
Alla nya byggnader förutom skolor och förskolor ska klara kemikaliekraven för *Lokaler nybyggnad,* respektive *Lokaler, ombyggnad* motsvarande dem i Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriteriet på basnivå - **Ämnen med miljö- och hälsofarliga egenskaper.**

Skolor och förskolor ska klara kemikaliekraven för *Förskolor, nybyggnad, Förskolor, ombyggnad, Skolor, nybyggnad* respektive *Skolor, ombyggnad* i Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriteriet på avancerad nivå - **Ämnen med miljö- och hälsofarliga egenskaper.**

Hänvisning: Hitta hållbarhetskriterier | Upphandlingsmyndigheten

Energi
Samtliga nya byggnader ska byggas energieffektivt. Det innebär att byggnaders energibehov ska ligga 25 procent under energikraven i Boverkets byggregler, BBR (Energikrav enligt BFS 2011:6 med ändringar till och med BFS 2019:2).

Energiproduktion på bebyggda/anlagda fastigheter ska prioriteras.
Hänvisning: *Energi- och klimatplan för Eslöv 3.2 Egen solenergiproduktion*

Klimat
Vid val av byggmaterial ska material med liten klimatpåverkan, ur ett livscykelperspektiv, prioriteras.

Offentliga byggnader ska lokaliseras så att hållbart resande till och från byggnaden/anläggningen görs möjligt.

Biologisk mångfald

När utemiljöer utformas ska hänsyn tas till att bevara, utveckla och skapa biologiska värden. Biologiska värden som förloras i och med byggandet och/eller anläggandet ska kompenseras.

Hänvisning: *Naturplan för Eslöv åtgärd 2.1. Biologisk mångfald i detaljplaneringen*

Vatten
Dagvatten och skyfall ska hanteras i enlighet Dagvatten- och översvämningsplan för Eslöv.
Hänvisning: *Dagvatten- och översvämningsplan* för *Eslöv*

Avfall
I alla nya byggnader där det är befogat ska det finnas möjlighet till nära källsortering i enlighet med den lokala renhållningsordningen.
Hänvisning: *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby.*

Ansvar	Kommunledningskontoret – Tillväxt, Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö och Serviceförvaltningen - Fastighet
Resurs	Inom ram
När	Utredning påbörjas 2023
Uppföljning	Har åtgärden efterlevts i de egna bygg- och anläggningsprojekten

1.7 Miljösmart mat

Beskrivning
Vid inköp och hantering av livsmedel ska hänsyns tas till alla miljöaspekter kopplade till livsmedel, livsmedelsproduktion och livsmedelshantering. Val av råvaror ska göras så att negativ påverkan på mark, vatten, luft, klimat och biologisk mångfald minimeras. Kommunorganisationen ska arbeta aktivt mot matsvinn.

Rutin tas fram för kommunorganisationens alla verksamheter under 2024.

Ansvar	Serviceförvaltningen – Måltid med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö samt övriga verksamheter som hanterar livsmedel.
Medaktörer	Alla förvaltningar samt bolagen ebo, Merab
Resurs	Budget: Inom ram

Tidsåtgång: Projektledning 120 timmar

Uppföljning Finns rutin. Används rutinen.

1.8 Eslövs miljöpris

Beskrivning

Eslövs miljöpris ska årligen delas ut av Eslövs kommun, Skånska Dagbladet och Kraftringen. En jury med representanter från de tre organisationerna ska välja ut pristagaren. Priset ska gå till en privatperson, ett företag eller en organisation som utmärkt sig på ett sätt som går i linje med målen i *Miljöstrategi för Eslöv* (bidragit till de 16 nationella miljömålen).

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö

Resurs Budget: 5 000 kronor (motsvarar halva prissumman, andra halvan delas mellan Skånska Dagbladet och Kraftringen).
Samordning: 25 h.

När Årligen

Uppföljning Redovisning av pristagare och motivering

1.9 Eslövs interna vandringsmiljöpris

Beskrivning

Eslövs interna vandringsmiljöpris ska delas ut till någon, enskild eller verksamhet, inom kommunorganisationen som utmärkt sig i linje med målen i *Miljöstrategi för Eslöv.*

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö

Resurs Samordning 30 h

När Delas ut i maj och i november årligen

Uppföljning Redovisning av pristagare

1.10 Miljöfokus i pedagogiska verksamheter

Beskrivning

En grupp bestående av pedagoger inom Barn och Utbildning ska formas för att utveckla miljöarbetet inom de pedagogiska verksamheterna.

Ansvar Barn och Utbildning med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö

Resurs Samordning: 80 h

När Gruppen bildas under hösten 2023, därefter löpande

Uppföljning Antal möten eller aktiviteter i gruppen.
Genomförda åtgärder

1.12 Hållbar kapitalplacering

Beskrivning

Eslövs kommunorganisations ska placera pengar i verksamheter som inte aktivt går emot målen i *Miljöstrategi för Eslöv*. Det utesluter placering i verksamheter som är verksamma inom vissa miljöbelastande verksamheter. Se Eslövs kommuns placeringsriktlinjer.

Ansvar Kommunledningskontoret - ekonomiavdelningen
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Med hjälp av tjänsten *AGENTA* och *Morningstar rating*

2. Skydda människor och miljö för exponering av farliga kemiska ämnen, med extra fokus på att skapa giftfria miljöer för barn och unga

2.1 Giftfria skolor och förskolor

Beskrivning

Kommunorganisationens skolor och förskolor ska byggas, utrustas och drivas giftfritt enligt beskrivningen i bilaga 2 – Giftfria skolor och förskolor.

Ansvar Barn och Utbildning med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Med hjälp av årlig enkät

2.2 Bekämpningsmedelsfri skötsel

Beskrivning

Skötsel av allmän platsmark ska ske utan kemiska bekämpningsmedel. Undantag är bekämpning av invasiva arter. Det hanteras i *Naturplan för Eslöv.*

Miljöfrågor kopplade till planering och anläggning av allmän platsmark hanteras i *Naturplan för Eslöv*. Redan i planeringsskedet ska denna fråga lyftas in.

Ansvar Miljö och samhällsbyggnad – Gata Trafik Park och ebo
Budget Inom ram
När Kontinuerligt

Uppföljning Volym använda bekämpningsmedel inom skötseln

Sanering av förorenade områden

Beskrivning

Det finns ett behov av ett proaktivt arbete med identifiering och sanering av förorenade områden.

I dagsläget finns inte resurser till att prioritera sådant arbete. Frågan beaktas i arbetet med att revidera denna plan framöver.

Miljögiftkonferensen i Eslöv

Beskrivning

2015, 2017 och 2019 arrangerades Miljögiftkonferensen i Eslöv med stöd av Region Skånes miljövårdsfond. Behovet av en arena för kommuners och andra aktörers arbetet med miljömålet Giftfri miljö finns fortfarande och konferensen blev ett uppskattat arrangemang som gav Eslövs kommun mycket positiv uppmärksamhet i ett miljösammanhang.

I dagsläget finns inte resurser till att prioritera ett sådant arrangemang. Frågan beaktas i arbetet med att revidera denna plan framöver.

3. Kommunikation och samverkan

3.1 Kommunikationsplan

Beskrivning

En kommunikationsplan ska tas fram som säkerställer att arbetet inom Miljöstrategi för Eslöv kommuniceras effektivt och bra. Kommunikationsplanen ska beskriva syfte, målgrupper, kanaler och kommunikationsaktiviteter. Kommunikationsplanen omfattar alla kommunikationsinsatser kopplade till *Miljöstrategi för Eslöv.*

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö med stöd av Kommunledningskontoret - kommunikationsavdelningen
Resurs	Kommunikationsplanering 50 h Kommunikationsaktiviteter 200 h
När	Plan tas fram varje år. Aktiviteter görs kontinuerligt enligt planen.

Uppföljning Finns kommunikationsplan. Följs kommunikationsplanen.

3.2 Näringslivssamverkan

Beskrivning

Samverkan med näringslivet kring miljöfrågor ska stärkas. Befintliga kanaler och nätverk (såsom nyhetsbrev, näringslivsträffar, näringslivsdagar) ska användas för att lyfta miljöfrågor och bjuda in till samverkan.

Ansvar	Kommunledningskontoret – näringsliv och Miljö och Samhällsbyggnad – staben
Resurs	Samordning 120 h
När	Under 2023 identifieras lämpliga nätverk och plattformar och en planering för utvecklingen av näringslivssamverkan med miljöfokus tas fram.
Uppföljning	Antal samverkansarrangemang där miljöfrågor har lyfts. Antal samverkansprojekt.

3.3 Föreningssamverkan

Beskrivning

I dialog med föreningar ska kommunorganisationen bidra till att utveckla och stödja föreningarnas miljöarbete.

Ansvar	Kultur och Fritid – och Miljö och Samhällsbyggnad – staben
Resurs	Samordning 120 h
När	Under 2024 påbörjas arbetet
Uppföljning	Antal samverkansarrangemang där miljöfrågor har lyfts. Antal samverkansprojekt.

Bilaga 1 – Farliga kemiska ämnen

Kemiska ämnen finns i vår omgivning dygnet runt alla dagar på året. Alla är inte skadliga men vi vet att många är det och att ett stort antal misstänks vara det. Vi vet också att kemikalielagstiftningen inte är ett tillräckligt skydd mot skadlig kemikalieexponering.

Spridningen av farliga kemiska ämnen i miljön anses vara ett av de största hoten mot ekologisk hållbar utveckling. *Giftfri miljö* är ett av de sexton nationella miljökvalitetsmålen som utgör Sveriges bidrag till den miljömässiga hållbarhetsdimensionen i Agenda 2030.

Med farliga kemiska ämnen menar vi i denna plan i första hand utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Men vi strävar också mot att generellt minska användning av och exponering för kemiska ämnen.

Farliga kemiska ämnen

Ämnen med de farligaste egenskaperna kategoriseras som utfasningsämnen, eftersom de har så farliga egenskaper att de ska fasas ut. Hit räknas de ämnen som är cancerogena (kan orsaka cancer), mutagena (kan orsaka skador på arvsanlag), reproduktionstoxiska (kan försämra möjligheterna att få barn). Utfasningsämnen är också de som är persistenta (bryts ner mycket långsamt i miljön), bioackumulerbara (tas upp och anrikas i näringskedjan), hormonstörande och ozonnedbrytande.

Ämnen med farliga egenskaper, men inte fullt lika farliga egenskaper som utfasningsämnenas, kategoriseras som prioriterade riskminskningsämnen. Dessa anses ha så farliga egenskaper att de ska undvikas.

Plast

När man talar om att skapa giftfria inomhusmiljöer handlar det ofta om att fasa ut plastprodukter. Vid tillverkning av plast tillsätts ämnen som ger den de egenskaper vi efterfrågar. Det finns ämnen som gör plast hård, mjuk, brandsäker, uv-skyddad med mera. Många av dessa tillsatta ämnen har farliga egenskaper. De kan vara hormonstörande, mutagena, reproduktionstoxiska, cancerogena eller giftiga på annat sätt.

Ftalater

Ftalater är ämnen som ingår i plast- och gummiprodukter för att göra dem mjuka och smidiga. Ftalater finns i PVC-plast i golv, fallskydd utomhus, mjuka plastleksaker, förkläden, vaxdukar, idrottsredskap, konstläder och elsladdar. Ftalater kan också förekomma i färg och lim och i plasttryck på barnkläder. I vissa mjuka plastprodukter kan uppemot 70 procent bestå av ftalater.

Ftalater kan läcka ut ur materialen och tas upp av kroppen. Några ftalater kan vi få i oss genom direktkontakt och en del indirekt exempelvis via maten. Alla ftalater är inte farliga men några är hormonstörande, kan påverka könsutvecklingen och försämra möjligheterna att få barn.

Europeisk industri har till stor del ersatt de skadliga ftalaterna, som numera är begränsade eller förbjudna, med andra mjukgörande ämnen. Däremot kan äldre mjuka plastprodukter samt sådana som är tillverkade utanför EU kan innehålla ftalater som idag är reglerade inom EU.
Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnavårdsartiklar, medan en del är förbjudna i sådana leksaker och barnavårdsartiklar som kan stoppas i munnen.

PFAS
Högfluorerade ämnen, eller PFAS som de också kallas, kan finnas i impregnerade textilier, impregnerat papper, rengöringsmedel och brandsläckningsskum. De högfluorerade ämnena är en grupp mycket stabila ämnen. En del bryts ned mycket långsamt eller inte alls i naturen. Många av dem är bioackumulerande - de ansamlas i levande organismer. Eftersom högfluorerade ämnen är fett- och vattenavstötande lagras de inte i fettvävnad som andra bioackumulerande ämnen. De binder till proteiner och lagras i andra organ i kroppen, till exempel i levern och i blodet.

Högfluorerade ämnen hittas i förhållandevis höga halter i djur, till exempel isbjörnar i Arktis. Ämnena hittas också i människors blod, även hos nyfödda. Flera är PBT-ämnen, alltså de som är persistenta, bioackumulerbara och toxiska, och flera är även hormonstörande.

Bisfenol A
Bisfenol A (BPA) finns bland annat i polykarbonat- och epoxiplaster, i till exempel CD- och DVD-skivor samt i tandfyllningsmaterial. Det kan också finnas i plastflaskor, matlådor, elektronik, byggmaterial, lim, som skyddande lack i konserv- och läskburkar. De används också vid renovering

av vatten- och avloppsrör. Bisfenol A finns också i termopapper som används till kvitton och biljetter.

Bisfenol A är hormonstörande och som kan påverka fortplantningen. Ämnet påträffas i nästan alla urin- och blodprover från människor, vilket tyder på att de flesta av oss hela tiden får i oss låga doser av ämnet. Det sker främst genom mat och dryck som varit i kontakt med polykarbonatplast eller epoxi, eftersom rester av bisfenol A kan läcka från materialen.

Bisfenol A är förbjudet i nappflaskor i hela EU. Från och med januari 2020 kommer ämnet också att vara förbjudet i termopapper som används i bland annat kvitton och biljetter. Sverige har egna förbud mot bisfenol A i matförpackningar för barn upp till tre år och vid relining av dricksvattenrör. Det finns regler för hur mycket bisfenol A som får läcka från leksaker.

Tungmetaller
Tungmetallerna bly, kvicksilver och kadmium är mycket toxiska och finns bland annat i hushållsapparater, mobiltelefoner, datorer, surfplattor, tv-spel, färg, smycken, spännen, olika metallföremål och möbler. Tungmetallerna är grundämnen och bryts inte ner.

Bly är ett mycket giftigt ämne som kan skada nervsystemet och påverka inlärningsförmågan. Foster och barn är särskilt känsliga. Bly är numera förbjudet i bensin, målarfärg, leksaker, elektriska produkter, smycken och i alla varor som barn kan stoppa i munnen.

Kvicksilver är mycket giftigt och kan skada hjärnan och nervsystemet. Kvicksilver är i dag förbjudet i nästan alla varor som säljs i Sverige, men det finns undantag exempelvis för lågenergilampor och uppladdningsbara batterier.

Kadmium kan finnas i uppladdningsbara batterier, konstnärsfärger, elektronik, gammal plast och som förorening i livsmedel, tobak, konstgödsel och bränslen. Det är giftigt för miljön och kan också ge benskörhet, njurskador och cancer. Vanligaste sättet att få i sig kadmium är genom maten. Det beror på att växterna lätt tar upp kadmium från marken.

Det finns regler för hur mycket kadmium som får finnas i till exempel, leksaker, plast, smycken, elektriska produkter och armbandsur.

Hormonstörande ämnen
Vissa ämnen kan påverka kroppens hormonsystem och ge skadliga effekter. Sådana hormonstörande ämnen finns i många olika produkter som vi omger oss med, till exempel plaster, kassakvitton, elektroniska produkter, kläder och bekämpningsmedel.

Många viktiga processer i kroppen styrs av hormoner som verkar vid mycket låga halter i kroppen. Hormonstörande ämnen kan ”lura” kroppen att de är just hormoner och påverka hormonstyrda processer. Hormonstörande ämnena kan exempelvis bidra till utveckling av cancer, störa könsutvecklingen, orsaka koncentrationssvårigheter, ge individen ett lägre IQ, orsaka fetma och försämra förmågan att få barn.

Det behövs inte några höga halter av ett hormonstörande ämne för att det ska ge respons. Det som avgör är istället när individen exponeras. Det mest kritiska skedet är fosterstadiet, men även barn är extra känsliga eftersom deras organ ännu inte är färdigutvecklade.

Bekämpningsmedel
Bekämpningsmedel utgör en bred grupp av ämnen som till sin natur är biologiskt aktiva. Många av de bekämpningsmedelsrester som påträffas i naturen härrör från bekämpningsmedel som nu är förbjudna.

Bekämpningsmedel kan ha hormonstörande egenskaper, vara svårnedbrytbara, bioackumulerande samt kan orsaka cancer och andra sjukdomar. De kan finnas i alla livsmedel som har odlats konventionellt. Livsmedel producerade i andra länder än Sverige innehåller ofta högre halter bekämpningsmedelsrester. Ekologiskt odlade livsmedel innehåller betydligt mindre bekämpningsmedelsrester än konventionellt odlade produkter.

Flamskyddsmedel
Flamskyddsmedel används för att fördröja eller hindra att ett material börjar brinna. Textilier och möbler i offentlig miljö, skyddskläder, gummikablar, isoleringsmaterial samt elektrisk och elektronisk utrustning kan innehålla flamskyddsmedel. De bromerade flamskyddsmedlen är de mest omdiskuterade, eftersom dessa kan vara hormonstörande och toxiska.

Flamskyddsmedel kan läcka ut när varor tillverkas, används och när de skrotas. Bromerade flamskyddsmedel finns kvar länge i naturen, samlas i

organismer och är giftiga. Vi kan få i oss flamskyddsmedel exempelvis genom maten, främst fisk. Många flamskyddsmedel samlas i dammet inomhus, men genom att städa och vädra minskar man mängden.

Verktyg och fler tips

Vill du veta mer kommer här tips på länkar med nyttig information.
www.kemi.se, Kemikalieinspektionens hemsida med information om kemiska ämnen, regler och lagar, samt om Kemikalieinspektionens arbete för en giftfri vardag.
www.naturskyddsforeningen.se, Naturskyddsföreningens hemsida. Här hittar du information om bland annat Operation Giftfri Förskola.
www.upphandlingsmyndigheten.se, Upphandlingsmyndighetens hemsida med kriterier för upphandling.
www.kemikaliesmartskane.se, Miljösamverkan Skånes webbverktyg för giftfria skolor och förskolor.

Bilaga 2 – Utfasningsämnen, prioriterade riskminskningsämnen, SIN-listan och SVHC-ämnen

Indelning av farliga kemiska ämnen

Utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen

Utfasningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen med allvarliga egenskaper att de inte bör användas. Prioriterade riskminskningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen vilka bör ges särskild uppmärksamhet.

Här hittar du information om utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen: www.kemi.se/prio-start/kriterier/oversiktstabell, www.kemi.se/prio-start/kriterier/prio-amnens-egenskaper.

Faror, klassificering och märkning

En sammanställning över ämnens farliga egenskaper kopplade till klassificering och märkning finns på www.kemi.se/global/lagar-och-regler/clp/ver-2-kemi-plansch-clp-a2-webb.pdf.

Kandidatförteckningen och särskilt farliga ämnen, SVHC-ämnen

Kandidatförteckningen är en lista med särskilt farliga ämnen, så kallade SVHC-ämnen. Information om SVHC- ämnen och kandidatförteckningen finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen.

Hormonstörande ämnen och SIN-listan

ChemSec är en icke vinstdrivande miljöorganisation som har tagit fram en lista på särskilt farliga kemiska ämnen, SIN (Substitute it now!)- list. Syftet med SIN-listan är att öka förutsägbarheten samt att visa upp kemikalier som organisationen anser borde sättas upp på Kandidatförteckningen. Till skillnad från kandidatförteckningen innehåller SIN-listan även hormonstörande ämnen.

Bilaga 3 - Lagstiftning

Denna bilaga presenterar några av de regelverk som har koppling till kemikalieplanen. Observera att aktuell uppdaterad information bäst söks med hjälp av angivna länkar.

Mer information finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler och www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen och www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/miljobalken-lagar-och-forordningar.

EU-förordningar och EU-direktiv

Större delen av lagstiftningen inom Kemikalieinspektionens ansvarsområde är reglerad på EU-nivå. Lagstiftningen omfattar kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor. Vissa av reglerna för kemiska produkter gäller också för biotekniska organismer.

Information om EU-förordningar och införlivade EU-direktiv hittar du på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler

Reach

Grundprincipen i Reach-förordningen är att den som tillverkar eller importerar kemiska ämnen i mängder om minst ett ton per år ska registrera dessa hos Europeiska kemikaliemyndigheten, Echa. Ämnen som inte är registrerade får inte släppas ut på EU-marknaden.

I princip omfattas alla kemiska ämnen av Reach. Det betyder att kemiska ämnen i till exempel rengöringsprodukter och målarfärger samt i varor som kläder, möbler och hushållsapparater omfattas. Därför påverkas de flesta företag i EU av förordningen.

EU kan förbjuda farliga ämnen om riskerna med dem inte går att hantera. Det kan även krävas tillstånd för att få använda vissa ämnen i EU.

Mer information om Reach finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen.

Kandidatförteckningen

Ämnen med egenskaper som kan medföra allvarliga och bestående effekter på människors hälsa och på miljön, så kallade särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) hamnar på kandidatförteckningen. Där ingår ämnen som

- är cancerframkallande (kategori 1A eller 1B)
- skadar arvsmassan (könscellsmutagena i kategori 1A eller 1B)
- stör fortplantningsförmågan (reproduktionstoxiska i kategori 1A eller 1B)
- är långlivade, bioackumulerande och toxiska (så kallade PBT-ämnen)
- är mycket långlivade och mycket bioackumulerande (så kallade vPvB-ämnen)
- har andra särskilt farliga egenskaper som anses vara lika allvarliga som de ovan, till exempel hormonstörande egenskaper.

Information om SVHC- ämnen och kandidatförteckningen finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen.

Begränsningar

En del användningar av kemikalier innebär oacceptabla risker för människa eller miljö. För sådana användningar kan EU besluta om förbud eller andra restriktioner, så kallade begränsningar. Även om ett ämne är klassificerat som farligt kan det ändå vara möjligt att hantera och använda ämnet på ett säkert sätt. För sådana användningar finns det inget skäl till begränsning. Det betyder att ett begränsat ämne inte behöver vara totalförbjudet och att det alltså är tillåtet för de användningar som inte omfattas av begränsningen.

Information om begränsningar finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen/begransning.

Krav som gäller varor

Krav på information till kunder

Om en vara innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett ämne som finns på kandidatförteckningen ska leverantören av varan lämna information så att mottagaren kan använda varan på ett säkert sätt.

Informationskravet gäller för alla led i distributionskedjan, inklusive återförsäljare. Informationen ska minst omfatta ämnets namn och lämnas till yrkesmässigt verksamma kunder. Konsumenter ska på begäran få samma information inom 45 dagar. Informationen ska lämnas kostnadsfritt.

Information om Reach och varor finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen/reach-och-varor.

Miljöbalken

Miljöbalkens portalparagraf, de allmänna hänsynsreglerna och kapitel 14 om kemiska produkter och biotekniska organismer, är väsentliga för arbetet med kemikalieplanen.

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler

Alla krav enligt miljöbalken grundar sig i de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel. Hänsynsreglerna gäller för alla (förutom kravet på bästa möjliga teknik, BMT, som endast gäller för yrkesverksamma verksamhetsutövare) och de ska användas i alla sammanhang där miljöbalkens bestämmelser gäller. De hänsynsregler som främst berör kemikalieplanen är:

Kunskapskravet
Kunskapskravet innebär att den som driver en verksamhet eller utför en åtgärd ska ha tillräcklig kunskap för att kunna skydda människors hälsa och miljö.

Försiktighetsprincipen
Försiktighetsprincipen innehåller bland annat att redan risken för negativ påverkan på människors hälsa och miljö medför en skyldighet att utföra åtgärder för att förhindra en störning.

Produktvalsprincipen
Produktvalsprincipen innebär att alla ska undvika att använda eller sälja produkter som kan vara skadliga för människors hälsa eller miljö, om produkterna kan ersättas med andra mindre farliga produkter.

Miljöbalken kapitel 14

I miljöbalkens 14 kapitel finns nationella regler kring kemiska produkter och biotekniska organismer. Kapitlet reglerar: spridning av bekämpningsmedel, hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter,

biotekniska organismer samt krav på tillstånd, godkännande, förbud eller dispens av sådana produkter, inklusive bekämpningsmedel.

Information om miljöbalken, 14 kapitlet och föreskrifter fattade med stöd av miljöbalken finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/miljobalken-lagar-och-forordningar.

CLP-förordningen

CLP-förordningen innehåller regler för klassificering, märkning och förpackning av kemiska produkter. För att få släppa ut kemiska produkter på marknaden behöver du se till att följa dessa regler.

Information om CLP-förordningen finns på https://www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/clp---klassificering-och-markning.

Bilaga 4 - Giftfria skolor och förskolor

I arbetet med att minska riskerna med exponering för farliga kemiska ämnen är barn särskilt viktiga. Det beror bland annat på att barns kroppar inte är färdigutvecklade och att störningar i utvecklingen av exempelvis nervsystem, fortplantningsorgan och immunsystem kan få stora negativa konsekvenser. Forskare ser samband mellan exponering av farliga kemiska ämnen och bland annat koncentrationssvårigheter, lägre IQ, fetma, tidig pubertet, försämrad fertilitet, diabetes, cancer och andra sjukdomar.

Med **”giftfria”** menar vi att risken för skadlig exponering av kemiska ämnen är mycket liten.

Barn exponeras dessutom mer för kemiska ämnen än vuxna på grund av att de andas, dricker och äter mer i förhållande till sin kroppsvikt. Små barn utforskar sin omgivning med munnen, har en tunn och ömtålig hud och vistas nära golvet där de exponeras för kemiska ämnen bundna till damm. Undersökningar har visat att förskolor har högre halter av farliga ämnen än andra inomhusmiljöer.

En giftfri skola eller förskola i Eslövs kommun är en verksamhet där:

- risken för skadlig exponering för kemiska ämnen i skol- och förskolemiljöer är mycket liten,
- personal och ledning har en hög medvetandenivå om kemiska ämnen i barns vardag och om hur man skyddar barn för exponering av farliga kemiska ämnen,
- de verktyg som finns och presenteras i denna åtgärd används.

Syfte

Syftet med denna åtgärd är att:

- minska barns och ungas exponering för farliga kemiska ämnen,
- öka kunskapen om farliga kemiska ämnen och om hur vi skyddar barn mot dem.

Avgränsning

Undervisning där det förekommer kemikalier och kemiska produkter (till exempel kemiundervisning och praktiska gymnasieprogram) omfattas av tillsyn enligt miljöbalken och därför inte av denna handlingsplan. Frågor som hanteras inom tillsyn enligt miljöbalken - såsom städning, ventilation samt fukt och mögel – hanteras inte heller i kemikalieplanen.

1.1 Pedagogik, material, produkter och kemikalier

Leksaker
Leksaker regleras av en av EU:s strängaste kemikalielagstiftningar för varor. Därför är leksaker som produceras inom EU i dag bland de säkraste varor som finns ur kemikaliesynpunkt. Men trots att leksaker regleras hårt finns risk för att de kan innehålla farliga kemiska ämnen, nämligen sådana som ännu inte bevisats vara farliga och därför är fria att använda.

Nya leksaker kan vara säkrare ur kemikaliesynpunkt än äldre leksaker eftersom många nya kemikalieregler för leksaker började gälla 2013. En bra regel är att alltid välja leksaker som är tillverkade inom EU och anpassade efter barnens ålder.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd *1.3 Miljökrav i upphandling.* Gällande avtal ska alltid följas.
- Plastleksaker ska helst vara tillverkade 2013 eller senare, i andra hand 2007 eller senare.
- Gamla plastleksaker som är klibbiga eller luktar ”plast”, ”kemiskt” eller parfym, samt gammalt LEGO från 70- och 80-talen ska bort.
- Gamla träleksaker med flagnad färg ska bort eftersom det kan finnas tungmetaller i färgen.
- Nya mjukisdjur ska tvättas innan de gosas med.
- Pysselmaterial med mikroplast (som kan finnas i till exempel glitter) ska inte användas i kommunens verksamheter.

Icke-leksaker
Bäst att leka med ur kemikaliesynpunkt är leksaker och de flesta naturmaterial. Produkter som inte är leksaker kan vara problematiska. Ofta omfattas nya leksaker av skarpare krav än andra produkter som inte är avsedda att lekas med. Eftersom vi ofta inte vet vad sådana produkter innehåller (och vad de garanterat är fria från) finns det risk att saker som inte är leksaker kan innehålla farliga kemiska ämnen.

Elektronik

Elektriska produkter innehåller ofta farliga kemiska ämnen och ska inte användas som leksaker. Elektriska produkter ska heller inte plockas sönder för att undersökas.

Det här gäller:

- Barn ska inte leka med eller plocka sönder elektriska produkter.

Utklädningsgrejor

Kläder och accessoarer kan innehålla farliga ämnen. Bland utklädningskläder kan det finnas en hel del produkter med okänt kemikalieinnehåll.

Det här gäller:

- Konstläder, metallsmycken, metallspännen och kläder med metalldetaljer ska bort från utklädningslådan.

Övrigt

Det finns som sagt en hel del som barn inte bör leka med. Allt går inte att beskriva här, men grundregeln ska vara att försiktighetsprincipen ska tillämpas: om man inte vet att något är ofarligt ska det undvikas. ”Vanligt” smink bör inte användas i verksamheterna. Ansiktsmålningsfärger är ofta dåligt märkta och kan innehålla farliga ämnen.

Det här gäller:

- Barn ska inte leka med kassakvitton, biljetter och dylikt - de är ofta gjorda av termopapper och kan innehålla hormonstörande ämnen.
- Barn ska inte leka med metallföremål av olika slag, till exempel nycklar, eftersom de kan innehålla farliga metaller.
- För ansiktsmålningsfärg gäller att endast produkter med innehållsförteckning och svenska instruktioner får användas.
- Smink till dockor ska inte användas på barn.
- Verksamheterna ska vara restriktiva till att ta emot gåvor, såsom leksaker och utklädningskläder, från till exempel föräldrar.

Teknisk utrustning

Datorer, läsplattor och annan teknisk utrustning kan innehålla och avge farliga kemiska ämnen. För att minimera riskerna för skadlig exponering ska kemikaliekrav ställas vid inköp av ny utrustning som ska användas av

eller i närheten av barn. I de fall det anses nödvändigt, ska gammal utrustning fasas ut.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd *1.3 Miljökrav i upphandling.* Gällande avtal ska alltid följas.

Utrustning i undervisning

I utrustning inom hemkunskap, idrott och hälsa, bild med mera kan det finnas farliga kemiska ämnen. För att minimera riskerna för skadlig exponering ska kemikaliekrav ställas vid inköp av ny utrustning, och i de fall det anses nödvändigt ska gammal utrustning fasas ut.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd 1.3.

Kemikalier i undervisning

Kemisalar och andra lokaler för undervisning där kemikalier används omfattas av miljötillsyn enligt miljöbalken och omfattas därför inte av denna åtgärd.

1.2 Inredning, möbler och textil

Madrasser, skötbordsdynor, möbler, inredningstextilier med mera kan innehålla farliga kemiska ämnen. Det kan vara mjukgörande, smutsavvisande, impregnerande eller brandskyddande kemiska ämnen med farliga egenskaper.

För att minimera riskerna för skadlig exponering ska kemikaliekrav ställas vid inköp av ny inredning, möbler och textil, och i de fall det anses nödvändigt ska gamla objekt rensas bort.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd *1.3 Miljökrav i upphandling.* Gällande avtal ska alltid följas.

- Gamla stoppade möbler och gamla skumgummikuddar och madrasser kan innehålla bromerade flamskyddsmedel och tungmetaller och ska fasas ut.
- Gamla kuddar och madrasser klädda i PVC kan innehålla farliga ftalater och ska fasas ut.
- Textilier ska tvättas innan användning.

1.3 Mat och kök

En betydande del av de farliga kemiska ämnen vi exponeras för får vi i oss via maten. Det kan vara bekämpningsmedelsrester, tungmetaller, läkemedelsrester eller ämnen som tillförts livsmedlen via förpackningar, utrustning och redskap.

Livsmedel, värme och plast i kombination innebär risk för exponering för farliga kemikalier. Därför ska vi undvika förpackningar och redskap som kan innehålla och släppa ifrån sig farliga kemiska ämnen till livsmedel.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till livsmedel i skolor och förskolor hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd 1.8, *Miljösmart mat.*
- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd 1.3.
- Plast och teflon och andra material som kan vara källor till exponering ska fasas ut ur skol- och förskoleköken.
- När tallrikar och dricksglas i plast byts ut ska de ersättas med tallrikar och dricksglas av glas.
- Engångsmaterial som muggar, tallrikar och bestick ska inte köpas in. Gamla lager kan användas upp.
- Metallkonserver ska undvikas eftersom de ofta har en ytbehandling på insidan som kan släppa det hormonstörande ämnet bisfenol A till maten. Kartongförpackningar är ett bättre val.

1.4 Bygg och renovering

Byggprodukter står för cirka 40 procent av de kemiska föroreningar inomhus som kan ha cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska, hormonstörande eller allergiframkallande effekter.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till byggande och renovering inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd *1.7, Hållbart byggande.*

1.5 Utemiljöer

Utomhus i friska luften är risken för exponering av farliga kemiska ämnen minst, under förutsättning att där inte finns material och föroreningar med farliga kemiska ämnen. När utemiljöer för barn och unga anläggs ska kemikaliefrågorna finnas med. Olämpliga material ska tas bort och lekmiljöer ska placeras så att de inte nås av till exempel damm och avgaser från trafik.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv* åtgärd *1.3 Miljökrav i upphandling.* Gällande avtal ska alltid följas.
- Impregnerat virke och gummidäck i barns utemiljöer ska bort.

1.6 Övrigt

En bra inomhusmiljö är viktig för att minska riskerna med farliga kemiska ämnen. Ren luft och välstädade lokaler kan göra stor skillnad. Många av de farliga kemiska ämnen som finns i bland annat byggmaterial hamnar i damm som små barn lätt får i sig när de rör sig nära golvet. Det bästa är oftast att lokalerna städas när barnen inte vistas i dem. Det ger bäst städresultat.

När datorer och andra elektroniska produkter blir varma kan de avge farliga kemiska ämnen. Därför ska de stå i välventilerade rum där barn inte sover eller vistas långa stunder.

Det här gäller:

- Datorer och annan teknisk utrustning ska förvaras i välventilerade rum där barn inte vistas länge.

Samrådsredogörelse av inkomna svar på remiss i ärendet *Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer*

Innehåll

Samrådsredogörelse av inkomna svar på remiss i ärendet *Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer* 1
Samrådsredogörelse 1
Synpunkter från länsstyrelsen i Skåne 1
Synpunkter från Merab 7
Synpunkter från VA SYD 8
Synpunkter från Kraftringen 11
Höörs kommun 20
Synpunkter från Kommunledningskontoret, tillväxtavdelningen 20
Synpunkter från Barn och utbildningsnämnden 26
Synpunkter från Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 26
Synpunkter från Servicenämnden 26
Synpunkter från Vård och Omsorgsnämnden 27
Synpunkter från Gata Trafik och Park 27
Synpunkter från avdelningarna Kart och Bygg och Miljö 37

Samrådsredogörelse

21 juni 2023 beslutade Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden att skicka ut Miljöstrategi för Eslöv med tillhörande planer på remiss till och med 30 september. Remissen gick ut på till alla nämnder i Eslövs kommun, bolagen Kraftringen, VA SYD, Merab och ebo samt till avdelningarna på Miljö och Samhällsbyggnad och Tillväxtavdelningen, länsstyrelsen i Skåne och kommunerna Höör och Hörby.

Detta är en sammanställning av inkomna synpunkter, återkoppling på dem och förslag på ändringar föranledda av dem.

Delar av yttranden som inte är synpunkter redovisas inte här, såsom exempelvis fakta i olika frågor, förslag och goda exempel.

Synpunkter från länsstyrelsen i Skåne

Länsstyrelsen har erbjudits möjligheten att yttra sig över förslaget till Miljöstrategi för Eslövs kommun med tillhörande planer. Vi är positiva till det breda remissförfarandet som ger kommunen möjlighet att få in synpunkter och förankra förslag till mål och åtgärder för det lokala miljö- och klimatarbetet innan strategin och planerna antas.

Länsstyrelsen vill lämna följande synpunkter som vi hoppas ska bidra till att strategin med tillhörande planer blir tydliga styrdokument för att stärka kommunens långsiktiga arbete för hållbar utveckling och samtidigt bidra till det gemensamma arbetet att nå de regionala miljömålen för Skåne. Länsstyrelsens synpunkter och förslag redovisas nedan för respektive styrdokument.

Synpunkt på Miljöstrategi för Eslöv
Synpunkt lst1
Avsnitt Ansvar och förväntningar Länsstyrelsen vill framhålla att det finns fler aktörer än de statliga myndigheterna som har förväntningar på kommunens miljöarbete, till exempel det lokala näringslivet, organisationer och medborgare, vilket bör uppmärksammas i detta avsnitt.

Återkoppling
Relevant synpunkt.

Ändring
Texten ändras till: Det finns ett tydligt uttalat och utdelat ansvar från riksdagen till kommunerna om att arbeta aktivt för att bidra till det nationella miljömålsarbetet och därmed till stora delar av Agenda 2030.
Eslövs kommun ska ta ansvar och leva upp till förväntningar från riksdag, regering och statliga myndigheter kopplade till det nationella miljömålssystemet, **samt till de förväntningar på kommunorganisationens miljöarbete som finns hos näringsliv, andra organisationer och medborgare.**

Synpunkt lst2
Länsstyrelsen är mycket positiv till att kommunen har använt det regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen 2022–2025, Tillsammans för ett hållbart Skåne, som underlag och vägledning för prioritering av åtgärder i de planer som är kopplade till strategin.

Synpunkt lst3
Avsnitt Kopplingar
Länsstyrelsen tycker att redovisningen av miljöstrategins kopplingar till nationella och regionala mål, strategier och program samt lokala riktlinjer och planer är bra, vilket skapar en förståelse hur de olika styrdokumenten förhåller sig till varandra. Kopplingarna mellan olika styrdokument skulle med fördel också kunna illustreras med en bild i detta avsnitt.

Återkoppling
Relevant synpunkt.

Ändring
Illustration läggs till när den finns framtagen.

Synpunkt lst4
Avsnitt Styrmedel
Länsstyrelsen är positiv till redovisningen av vilka styrmedel som finns inom kommunen för genomförande och uppföljning av miljöstrategin. I detta sammanhang vill vi gärna hänvisa till avsnittet om Kommunens olika roller i miljö- och hållbarhetsarbetet i Vägledning för lokalt arbete med miljömål och Agenda 2030 där även kommunens myndighetsutövning lyfts fram som ett viktigt verktyg i det lokala miljö och hållbarhetsarbetet. Vägledningen kan laddas ner från Länsstyrelsens

webbplats.

Återkoppling
Synpunkten är relevant

Ändring
Lagstiftning och myndighetsutövning läggs till under rubriken Styrmedel.

Synpunkt lst5
Avsnitt Målen
Länsstyrelsen noterar att flera av målen i miljöstrategin varken är kvantifierade eller tidsatta. Det innebär att det är svårt att utläsa ambitionsnivån för miljöarbetet och veta när målen är uppnådda. Länsstyrelsen föreslår att redovisningen av delmålen under respektive mål tydliggörs genom numrering eller liknande för att det ska bli lättare att hitta delmålen i dokumentet och kunna referera till dessa i samband med implementering och uppföljning.

Återkoppling
Synpunkten är relevant. Avsaknaden av precisa och mer mätbara mål är ett medvetet val. Tanken är att målen visar en riktning och att kommunorganisationens arbetet i riktningen beskrivs i planerna. Det riskerar att, precis som länsstyrelsen påtalar, innebära svårigheter med att mäta måluppfyllelse. Tanken är att de öppna målformuleringarna ska öppna upp för flexibilitet istället för att styra mot ”det som går att mäta” i första hand. Det ställer dock höga krav och stort ansvar på ledningen.

Numrering av delmålen behövs.

Ändring
Målen och delmålen numreras.

Synpunkt lst6
Mål 2. Ren miljö i Eslöv
Länsstyrelsen efterlyser ett resonemang om hälso- och miljöpåverkan från luftföroreningar i delmålet om att Skydda människor och miljö för exponering av farliga kemiska ämnen. Exponering för luftföroreningar kan bidra till flera negativa hälsoeffekter som hjärt- och kärlsjukdomar samt luftvägssjukdomar, framför allt hos känsliga grupper som barn och unga.

Återkoppling
Relevant synpunkt. Hälsoeffekterna behöver beskrivas i ett bredare perspektiv.

Ändring
Texten ändras i enlighet med synpunkten.

Synpunkt lst7
Mål 3. Begränsad klimatpåverkan i Eslöv Länsstyrelsen saknar hänvisning till de regionala klimat- och energimålen i Klimat- och energistrategi för Skåne och en beskrivning av hur förslagna lokala mål förhåller sig till de regionala målsättningarna. Vidare ser vi ett behov av att tydliggöra vad som ingår i begrepp som direkta respektive indirekta utsläpp samt kompensera och balansera utsläpp. Vi vill också

informera om att transportsektorn står för drygt en tredjedel av växthusgasutsläppen i Skåne, vilket är en betydligt högre andel än nationellt från denna sektor.

Återkoppling
Relevanta synpunkter.

Ändring
Texter ändras i enlighet med synpunkten.

Synpunkt lst8
Bilaga 1 – Indikatorer
Länsstyrelsen är positiv till att kommunen redovisar förslag till indikatorer för att följa utvecklingen av miljöarbetet och måluppfyllelse. I detta sammanhang vill vi passa på att hänvisa till miljömålsindikatorerna på webbplatsen Sveriges miljömål och nyckeltalslistan för Agenda 2030 på Kolada.se, för lokala indikatorer kopplat till miljömålen och de globala hållbarhetsmålen.

Återkoppling
Indikatorer för mätning av status och behov av insatser har valts utifrån parametrarna att det inte ska vara allt för resurskrävande att samla in informationen och att de ska spegla alla mål i miljöstrategin. Det finns i dagsläget inte resurser till en mer ingående miljöövervakning i kommunen.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring, men den tas med i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Synpunkt lst9
Övriga synpunkter
Länsstyrelsen saknar en kort redovisning av processen med att ta fram förslaget till Miljöstrategi för Eslövs kommun med tillhörande planer, och i vilken utsträckning berörda verksamheter inom kommunen har varit involverade, samt om det lokala näringslivet och civilsamhället har haft möjlighet att lämna synpunkter i processen. En bred delaktighet i formulering av mål och åtgärder är viktigt, både för förankring och genomförande av det lokala miljö- och klimatarbetet.

Återkoppling
Relevant synpunkt

Ändring
Text om framtagandeprocessen läggs till.

Synpunkter på Miljöplan för Eslöv
Synpunkt lst10
Avsnitt Åtgärder
Länsstyrelsen är positiv till att ansvarig verksamhet, resurser och tidplan samt uppföljning redovisas för respektive åtgärd. Det ger goda förutsättningar för genomförandet av planen.

Åtgärd 1.2 Hållbarhetssäkring

Länsstyrelsen vill tipsa om den utvärdering av metoder och verktyg för hållbarhetssäkring som har genomförts inom ramen för Region Skånes projekt Vägar till hållbar utveckling. Erfarenheter från detta projekt kan med fördel tas tillvara i arbetet på lokal nivå med hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar.

Återkoppling
Tipset tas tacksamt emot.

Synpunkt lst11
Åtgärd 3.2 Näringslivssamverkan
Länsstyrelsen vill i detta sammanhang lyfta fram konceptet FN:s hållbarhetsmål – ett smörgåsbord för hållbara affärer, även kallad Ystadmodellen. Konceptet visar på förutsättningar för det lokala näringslivet att, i linje med kommunala mål och visioner, arbeta med FN:s hållbarhetsmål och samtidigt öka sin tillväxt och lönsamhet. Flera kommuner i länet har genomfört näringslivsträffar utifrån ovanstående koncept tillsammans med Hållbar Utveckling Skåne.

Återkoppling
Tipset tas tacksamt emot.

Synpunkter på Naturplan för Eslöv
Synpunkt lst12
Länsstyrelsen är positiv till åtgärderna som redovisas i Naturplan för Eslövs kommun. Planen har övergripande åtgärder såsom att bekämpa invasiva arter i kommunen och att minska antalet exoter som planteras på deras marker. Positivt är också att omföra gräsmattor till ängsmark.

Synpunkter lst13
Det finns även mer konkreta åtgärder såsom två nya kommunala naturreservat och att ordna fram vatten till djuren i Abullahagen. När det gäller Rönneholms mosse är det bra om framtida friluftsliv fokuserar på att uppleva områdets naturvärden såsom områdets fågelvärden.

Återkoppling
Åtgärdsbeskrivningen kan ändras för att lyfta fram potentialen för höga naturvärden på Rönneholms mosse.

Ändring
Åtgärdsbeskrivningen ändras till:
Kommunen ska via dialog med verksamhetsutövare och länsstyrelsen verka för att Rönneholms mosse utvecklas till ett naturområde **med höga naturvärden** med fokus på fågelliv, biologisk mångfald och friluftsliv.

Synpunkt lst14
Länsstyrelsen saknar en plan för hur man ska kunna uppnå god status i vattendragen. Det finns dessutom ansvarsarter såsom tjockskalig målarmussla (Unio crassus) som inte behandlas i planen. Vidare saknas åtgärder för grön infrastruktur, död ved i vatten, buller- och ljusföroreningsfria områden och avsättande av mark som översvämningsområden.

Återkoppling

Synpunkten är relevant. Det saknas beskrivningar av hur deltagande i vattenråden hanterar arbetet för att uppnå god status i vattenförekomsterna.

När det gäller Eslövs ansvarsarter så omfattas de av naturplanens åtgärd *2.5 Naturvårdsåtgärder för hotade arter.*

Ändring
I åtgärderna 4.1 – 4.4 läggs text till som förklarar hur deltagande i vattenrådet omfattar arbete för god status i vattenförekomsterna.

Synpunkter på Energi- och klimatplan för Eslöv
Synpunkt lst15
Länsstyrelsen är positiv till att kommunen använder Energitrappan som vägledning för det strategiska energi- och klimatarbetet, där minskad energianvändning är prioriterat i första hand. Vidare är det bra med en tydlig hänvisning till relevanta globala, nationella och lokala klimatmål. Länsstyrelsen saknar dock i detta sammanhang en hänvisning till de regionala klimat- och energimålen som redovisas i Klimat- och energistrategi för Skåne.

Återkoppling
Relevant synpunkt. Beskrivning av målsystemet på regional nivå saknas.

Ändring
Hänvisning till det regionala klimat- och energimålen läggs till.

Synpunkt lst16
Länsstyrelsen ser positivt på förslagen till åtgärder som kan bidra till minskade klimatutsläpp från den kommunala verksamheten. Länsstyrelsen anser att Energi- och klimatplan för Eslövs kommun behöver utvecklas med en mer omfattande beskrivning av potential och utveckling för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen som geografiskt område. I detta sammanhang kan vi tipsa om en vägledning för kommunala energiplaner som har tagits fram av Länsstyrelsen i Västra Götaland, särskilt avsnittet ”Att ta fram en energiplan”. Vidare har Region Skåne, inom ramen för Skånes Effektkommission, tagit fram prognoser för det framtida effektbehovet i olika delar av länet som kan fungera som ett planeringsunderlag för lokal energiplanering. Det finns också resurser och underlag hos Länsstyrelsen som kommunen kan nyttja i framtagandet av en ny energiplan. Därutöver kan det vara bra att känna till att Energikontor Syd driver ett projekt, PLAN4CET, för att stötta kommuner i framtagandet av en ny energiplan, samt att Länsstyrelsen förväntas få ett regeringsuppdrag år 2024 vad avser kommuners energiplanering.

Återkoppling
Det ansvar som följer med Lag om kommunal energiplanering beskrivs i energi- och klimatplanens åtgärd *6.1 Lag om kommunal energiplanering.* Den kan behöva utvecklas.

Ändring
Åtgärd 6.1 ändras till:
Beskrivning
Enligt Lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Kommunen ska främja

energihushållningen samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. För att uppfylla lagens krav ska kommunen ha en energi- och klimatplan som efterlevs och följs upp. *Energi- och klimatplan för Eslöv* ska aktualiseras vart fjärde år. **Planen ska innehålla beskrivning av potential och utveckling för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen som geografiskt område.**

Kommentar
Stöd från Länsstyrelsen i miljömålsarbetet Länsstyrelsen har uppdraget att samordna, driva på och följa upp det regionala miljömålsarbetet. En del av detta uppdrag är att stödja kommunerna med underlag för att formulera lokala miljömål och åtgärdsprogram. Länsstyrelsen har också ett uppdrag samordna och leda Länsstyrelsen Skåne Yttrande det regionala arbetet med genomförande av den regionala klimat- och energistrategin. I detta sammanhang vill Länsstyrelsen lyfta fram webbplatsen Miljömålen i Skåne där vi redovisar miljötillståndet i länet och åtgärder för att nå miljömålen i Skåne. Länsstyrelsen välkomnar en fortsatt samverkan och dialog i arbetet med att genomföra och följa upp kommunens miljöstrategi med tillhörande planer.

Återkoppling
Eslövs kommun tackar för intresset, synpunkterna och stödet i arbetet med att ta fram dessa styrdokument!

Synpunkter från Merab

Synpunkt M1
Miljöstrategi med tillhörande planer är föredömligt kortfattade och lättlästa.

Mål och åtgärder är ganska vaga i sin formulering vilket gör det svårt att bedöma hur mycket arbete och resurser som behövs för att genomföra planen. MERAB bedömer dock att de åtgärder som finns i planen ska kunna genomföras. Tydligare mätbara mål och åtgärder hade varit önskvärt då det är lättare att motivera till exempel investeringar om det finns ett tydligt uttalat och mätbart mål.

Återkoppling
Att beskriva resursbehov är alltid svårt. De åtgärdsansvariga ansvarar för att resurssätta de beskrivna åtgärderna. I de fall arbete prioriteras bort kommer det att förklaras i uppföljningen. Men utgångspunkten är att de åtgärder som beskrivs i planerna ska genomföras.

Under framtagandeprocessens gång har frågan om hur tydlig styrningen i mål och åtgärder ska vara. Det finns risker och problem med precisa formuleringar likväl som med öppna och flexibla. Med hjälp av processorganisationen har projektledningen landat i att ta fram ett förslag som innehåller målformuleringar som visar riktning snarare än ett tydligt målsnöre. Det innebär större möjligheter OCH ansvar för verksamheterna. Målen ska vara tillräckligt öppna för verksamheternas egna förmågor/resurser/idéer, och tillräckligt tydliga för att göra skillnad i önskad riktning.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt M2
Uppföljningen är en viktig del för att kunna bedöma om respektive plan genomförs. Det är många punkter som ska följas upp i varje plan och det är ganska otydligt vad varje verksamhet förväntas

redovisa i uppföljningen. Man bör därför i ett tidigt skede tydliggöra vilka uppgifter som de olika verksamheterna ska redovisa så att detta inte kommer i slutet på året utan att det är tydligt från början vilka nyckeltal som ska följas upp och presenteras.

Återkoppling
De åtgärdsansvariga kommer att ansvara för inrapportering av resultat av respektive åtgärd. För insamlande av underlag till uppföljningen av indikatorerna ansvarar samordnarna för miljöstrategin och planerna, det vill säga kommunekologen, kommunens energisamordnare och kommunens miljöstrateg.

Detta behöver förtydligas.

Ändring
Hur uppföljningen ska gå till och hur ansvaret för den är fördelat skrivs in i miljöstrategin och i planerna, under rubrikerna ”Uppföljning”.

Synpunkt M3
Energi- och klimatplan
Det hänvisas bland annat till beslutade riktlinjer i planen. Det bör anges var dessa finns alternativt bör gällande riktlinjer och policys läggas upp tillsammans med planen på kommunens hemsida så att man lätt hittar dem.

Återkoppling
Detta behöver förtydligas.

Ändring
En beskrivning till var respektive riktlinje eller dylikt som omnämns finns läggs till.

Synpunkter från VA SYD

Synpunkt VS1
Ambitionen att samla det miljöstrategiska arbetet i förre planer med tillhörande uppföljning är mycket bra. Det finns dock en risk för att ambitioner eller åtgärder som ligger i de kopplade planerna får en lägre prioritet eftersom de inte blir lika synliga. Se kommentar om Reviderad Miljöplan för Eslöv (nedan).

Synpunkt VS2
Synpunkter Miljöstrategi för Eslöv – remissversion, avsnitt Kopplingar. Här anges vilka planer strategin kopplar till. Lägg till kommande Vattentjänstplan.

Återkoppling
Relevant synpunkt som också framförts av tillväxtavdelningen.

Ändring
Även kommande/tänkta planer som kommer att vara kopplade till miljöstrategin läggs till, såsom Grönplan och Vattentjänstplan.

Synpunkt VS3

Avsnitt Morötter och piskor. Här betonas mjuka styrmedel för att förverkliga strategin. Det är rimligt att betona att miljöarbetet i vissa delar är tvingande och styrs av lagstiftning.

Återkoppling
Relevant synpunkt. Mycket av det arbete som bidrar till målen i miljöstrategin regleras med lagstiftning även om det framgår att det arbete som beskrivs i planerna inte omfattar genom lag tvingande miljöarbete.

Ändring
En ny rubrik ”Lagstiftning” läggs till under rubriken ”Styrmedel”. Där förklaras att mycket miljöarbete är tvingande och styrs av lagstiftning. Samt att miljöstrategin inte ska styra miljötillsynen som ligger under Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden som antar tillsynsplan och godkänner tillsynens verksamhetsplan.

Synpunkt VS4
Avsnitt Intern referensgrupp. Här anges vilka som ska ingå i referensgruppen. Överväg att inkludera VA SYD i referensgruppen.

Återkoppling
Bra synpunkt.

Ändring
Alla förvaltningar och bolag bjuds in till den interna referensgruppen.

Synpunkt VS5
Avsnitt Våra vattenförekomster ska uppnå God ekologisk- och kemisk status/ Fakta. Här står att ”Inom EU finns ambitionen att alla vattenförekomster ska uppnå god ekologisk- och kemisk status.” Här borde texten formuleras så att det är tydligt att EU-direktiv är styrande för vattenförvaltningen i Sverige, alltså att det är mer än bara ambitioner.

Återkoppling
Relevant synpunkt.

Ändring
Texten ändras till: Inom EU styr *EU:s ramdirektiv för vatten* (vattendirektivet) vattenförvaltningen som ska säkerställa att vi ska ha tillräckligt mycket vatten av god kvalitet, både idag och imorgon….

Synpunkt VS6
Avsnitt Våra vattenförekomster ska uppnå God ekologisk- och kemisk status/ Nuläge. Här står att ”Det tekniska vattenarbetet sköts av VA SYD i samverkan med kommunorganisationen.” Skriv istället att VA SYD är VA-huvudman i kommunen och har ansvar för att hantera nederbörd i tätorterna, men inte på landsbygden.

Återkoppling

Bra synpunkt. Och om det ska beskrivas att VA SYD har för ansvar för dagvattenhantering behövs det övriga ansvaret också beskrivas.

Ändring
Texten ändras till: VA SYD är VA-huvudman i kommunen. Det innebär bland annat att de ansvarar för dagvattenhantering i tätorterna samt spillvattenhantering och dricksvattendistribuering inom de verksamhetsområden som finns i kommunen.

Synpunkt VS6
Avsnitt Indikatorer/ Rik miljö i Eslöv/Vattenvårdsarbete. Här finns indikatorn ”Volym bräddat avloppsvatten”. Överväg att stryka denna indikator. Eftersom mängden näringsämnen och föroreningar skiljer sig åt beroende på var bräddningen sker och hur utspätt (av regn) det bräddade avloppsvattnet är ger denna indikator en väldigt osäker bild av negativ miljöpåverkan från avloppsvattnet. Mängden bräddat avloppsvatten kommer att påverkas av nederbörden, vilket gör att det kommer att variera från år till år oavsett vilka åtgärder som görs för att minska risk för bräddning.

Återkoppling
Synpunkten är relevant. Att indikatorn inte visar bilden av föroreningar som släpps på grund av bräddningen är känt, indikatorn speglar inte utsläppsmängder av föroreningar, men visar på att allt avloppsvatten inte genomgår rening. Indikatorn visar på eventuella dimensioneringsproblem och det anses också viktigt i sammanhanget.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt VS7
Det finns en viss relevans i att ta med utsläppen från Ellinge avloppsreningsverk, antingen totalutsläpp eller utsläpp per invånare (t.ex. halterna BOD, totalkväve eller total fosfor). Men det finns en risk för att dessa siffror blir missvisande eftersom Orkla industri har mycket stor påverkan på reningsverket. Växer industrin ökar mängden utsläpp. Utsläppsmängderna kan också påverkas av vilka typer av produkter som Orkla producerar under året.

Återkoppling
VA SYD har ett långtgående systematiskt kvalitets- och miljöledningsarbete som bland annat innefattar REVAQ-certifiering av stora delar av verksamheten. Under arbetet med planerna kopplade till miljöstrategin har projektledningen landat i att det inte finns någon anledning att ta fram åtgärder som ytterligare skulle förbättra bolagets miljöarbete, därför finns heller inga indikatorer kopplade till avloppsverkens arbete (förutom volym bräddat avloppsvatten). Indikatorerna ska visa nuläge och behov som ska kunna resultera i åtgärder och i planerna finns alltså inga planer på åtgärder riktade till VA SYD. Men det hindrar inte att visa på föroreningsinnehåll i avloppsvatten, renat och/eller orenat. Avloppsvatten och avloppsslam är en bra spegel av samhället och människorna och verksamheterna i

det. Det hade varit intressant att ha en indikator som visar på det till exempel genom redovisning av PRIO-ämnen i avloppsvatten (renat och orenat) och i slammet.

Ändring
Eventuellt läggs indikatorer kopplade till avloppsrening till. Dialog med VA SYD.

Synpunkt VS8
Avsnitt Indikatorer/ Ren miljö i Eslöv/Vara en god miljöförebild. Överväg att ta med indikator på 1) vattenförbrukning per invånare i hushåll samt 2) den kommunala förvaltningens vattenförbrukning.

Återkoppling
Planerna kopplade till miljöstrategins hanterar inte dricksvattenfrågor, men det hindrar inte att redovisa vattenförbrukning som är en viktig resursfråga och därmed också en viktig miljöfråga.

Ändring
Indikatorer på vattenförbrukning enligt synpunkten läggs till.

Synpunkter från Kraftringen

Synpunkt- K1: Övergripande kommentarer på metod, strategi och planer
Kraftringen är positiva till den metod Eslövs kommun har använt sig av, en övergripande strategi med tillhörande planer kopplat till bland annat regionala och nationella miljömål, Agenda 2030 och de globala målen. En strategi som visar riktningen och planer som sätter mer konkreta mål ger sammanhang till åtgärder och förslag och möjliggör relevant uppföljning av mer detaljerade och konkreta mål. Metoden möjliggör även ytterligare sammanhang med andra planer så som till exempel översiktsplaner, fördjupade översiktsplaner, detaljplaner, infrastrukturplaner, avfallsplaner samt övriga planer som Eslövs kommun själva nämner i strategin.

Kraftringens kommentarer på Miljöstrategi för Eslöv
Synpunkt K2:
När det gäller övergripande synpunkter på miljöstrategin, är det Kraftringens ståndpunkt att de övergripande målen ”Rik natur i Eslöv”, ”Ren miljö i Eslöv” och ”Begränsad klimatpåverkan i Eslöv” utgör bra utgångspunkter för vidare fördjupning och sammankoppling med Eslövs kommuns övriga planer.

När det gäller styrningen av miljöarbetet, är det, som Eslövs kommun själva konstaterar, viktigt att miljöstyrsystemet är enkelt att förstå, enhetligt, koncist, tydligt och samla det arbete som bidrar till de nationella miljömålen och därmed till stora delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Kraftringen tror att Eslövs kommuns Miljöstrategi ger goda förutsättningar att bidra till detta.

Synpunkt K3: Kraftringens kommentarer på Naturplan för Eslöv
Kraftringen övergripande kommentarer på naturplanens målsättningar ”Skydda natur”, ”Bevara natur” och ”Utveckla natur” är att den kan ge, såvitt Kraftringen kan bedöma, goda förutsättningar för att bedriva både ett kontinuerligt strategiskt och praktiskt arbete i naturrelaterade frågor.

Målområden och indikatorer har både bredd och djup, vilket ytterligare kan bidra till arbetet inom målsättningarna. En möjlighet att ytterligare sprida miljöarbetet är att även arbeta med att involvera/inspirera andra aktörer utanför kommunorganisationen att arbeta med målsättningarna och indikatorerna.

Återkoppling
Angående att involvera/inspirera andra aktörer. Det finns stöd för det i målen, men det är i nuläget inte aktuellt att planera för mer arbete i den riktningen, än det som presenteras i planerna.

Det finns idéer om att framöver bjuda in andra aktörer till att bidra till målen i miljöstrategin.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K4: Kraftringens kommentarer på Miljöplan för Eslöv
Definitionen av Eslövs kommuns övergripande målsättning i miljöplanen för ren miljö, ”Eslövs kommun ska arbeta för ren och effektiv resursanvändning och vara en hållbar förebild” är en bra utgångspunkt för att både kunna arbeta systematiskt och framåtriktat. De verktyg som Eslövs kommun har tagit fram ger bra förutsättningar att kunna verkställa arbetet och omsätta det i handling.

För att kunna arbeta systematiskt med samverkan och vägledande principer, skulle standarder kunna vara ett verktyg. Ett sådant arbete kan bidra till att ge grund för gemensamma värderingar och tillit, som i sin tur kan ge förutsättningar för att kommunens och regionens hållbarhetsarbete blir effektivt och verkningsfullt. Till exempel hållbarhetssäkring av strategiska planer, miljökrav i upphandling, miljökrav i arrendeavtal, hållbarhetsprogram för uppbyggnaden av Östra Eslöv, hållbart byggande (lokalförsörjning), hållbar kapitalplacering, skydd för exponering av farliga kemiska ämnen och fokus på giftfria miljöer, kommunikation och samverkan med mera.

I ett sådant arbete, skulle standarden SS854000, som har ett processinriktat och målorienterat upplägg, kunna bidra till att underlätta arbetet med ständig förbättring av kommuners och regioners förmåga att ta sig an samhällets utmaningar. Standarden bygger på en kombination av forskning och beprövad erfarenhet och ger vägledning med att integrera hållbar utveckling i ordinarie styrning samt främja samverkan för att bidra till att uppfylla Agenda 2030.

Återkoppling
Synpunkten är relevant och intressant men i dagsläget finns inga planer på att med hjälp av standarder utveckla miljöarbetet i kommunorganisationen. Samordnarna för miljöstrategin ska ha med sig tanken i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

När det gäller de specifika delarna i miljöplanen, har Kraftringen följande kommentarer:
Synpunkt K5

1.2 Hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar
Kraftringen har erfarenhet av att vara del i arbetet med att ta fram hållbarhetsprogram och hållbarhetssäkring av strategiska planer som rör energi- och kommunikationsområdet. Kraftringen deltar gärna i ett sådant arbete.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här. Det ska tas tillvara när arbetet drar igång och projektorganisationen ska byggas upp.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring. Men Kraftringens erfarenhet ska tas med in i arbetet.

Synpunkt K6
1.3 Miljökrav i upphandlingar
Miljökrav i upphandling skulle kunna vägledas av standarden ISO 20400 ”Hållbar upphandling”, där miljöaspekter finns inbyggda. Ett verktyg som kan användas inom ramen för denna standard är att efterfråga egendeklaration från leverantörer enligt standarden ISO26000 – ”Organisationers samhällsansvar”.

Återkoppling
Se K2.

Synpunkt K7
1.5 Hållbarhetsprogram för utbyggnaden av Östra Eslöv
Kraftringen deltar gärna i arbetet med att ta fram Hållbarhetsprogrammet. Vår erfarenhet är att en tidig samverkan, medan stadsplaneringen fortfarande är öppen för justeringar och anpassningar, gynnar den samordnade utrymmesplaneringen i stadsdelen med avseende på såväl teknisk infrastruktur som miljö- och naturvärden.

Återkoppling
Kraftringens vilja till att bidra i detta kommer att tas tillvara. Det finns planer på samarbeten mellan kommunorganisationen och Kraftringen kring detta.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K7
1.6 Hållbart byggande (lokalförsörjning)
Det är bra att Eslövs kommun fördjupar fokus på hållbart byggande och att alla egna byggnader och anläggningar är i fokus enligt målen i Miljöstrategi för Eslöv. När det gäller energi är det viktigt att alla nya byggnader ska byggas energieffektivt. Eslövs kommuns byggnaders energibehov ska ligga 25 procent under energikraven i Boverkets byggregler, BBR.

Energiproduktion på bebyggda/anlagda fastigheter ska prioriteras. Kraftringen vill uppmärksamma Eslövs kommun på att ett ensidigt fokus på Boverkets byggreglers systemgräns ”levererad energi”, tillsammans med egenproducerad energi på fastigheten, riskerar att driva mot elbaserade uppvärmningslösningar som i sig riskerar att ge ett ökat eleffektbehov och ökade klimatutsläpp. Kraftringen rekommenderar därför att Boverkets byggregler kompletteras med indikatorn värmeförlusttalet (VFT) enligt FEBYs (Forum för Energieffektivt byggande) metod. Metoden för värmeförlusttal används även inom LFM30 och Lunds kommun för nybyggnation.

Återkoppling
Synpunkten är relevant. Frågan hanteras redan i beskrivna åtgärder i Energi- och klimatplanen.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Kraftringens kommentarer på Energi- och klimatplan för Eslöv
Övergripande kommentar
Synpunkt K8
Kraftringen ser mycket positivt på att klimat- och energiplanen tar sin utgångspunkt i energitrappan. Kraftringen vill tillägga att arbetet med att minska effektproblematik bör läggas till arbetet med att minska och effektivisera energianvändningen enligt energitrappan.

Återkoppling
Relevant synpunkt.

Ändring
Minskad effektproblematik läggs till i beskrivningen av energitrappan.

Synpunkt K9
Kommentarer på syftet med energi- och klimatplanen Energi- och klimatplanen ska samla, systematisera och presentera energi- och klimatarbetet i Eslövs kommunorganisation. För att få ett sammanhållande arbete med energi- och klimatplanen i hela kommen, ser Kraftringen gärna att planen även synliggörs även utanför kommunorganisationen. Det kan bidra till att minska kommunens klimatpåverkan, effektivisera arbetet med effekt- och energifrågorna samt höja kompetensen och medvetenheten kring energi- och klimatfrågor.

Återkoppling
Åtgärderna i planerna presenterar det arbete kommunorganisationen ska genomföra för att bidra till målen i miljöstrategin. Inom organisationens rådighet ryms kommunikation och samverkan som presenteras i *Miljöplan för Eslöv.* Att lyfta in andra aktörers arbete i planerna är i dagsläget inte aktuellt men kan bli aktuellt längre fram. Att låta andra aktörer presentera sina bidrag till målen finns med i framtidsbilden av miljöstrategin.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K10
Kraftringens kommentarer på åtgärder:
Fossilbränslefritt
1.2 Fossilbränslefri uppvärmning
Målsättningen om fossilbränslefri uppvärmning är ett relevant, konkret och genomförbart mål. Det finns goda förutsättningar till att nå denna målsättning i Eslövs kommun. Ett effektivt sätt att nå detta är genom Kraftringens förnybara fjärrvärme. Utöver befintliga fastigheter som har Kraftringens förnybara fjärrvärme, skulle det också kunna finnas möjligheter att inom kommunorganisationen kartlägga om det finns gasuppvärmning som skulle kunna konverteras till fjärrvärme.

Samma analys om möjligheter till ytterligare förnybar fjärrvärme skulle kunna göras utanför kommunorganisationen. För de områden som ligger utanför fjärrvärmeområden, bidrar Kraftringen gärna med analys om hur man skulle kunna åstadkomma fossilfri uppvärmning, till exempel genom lokala energinät.

För att ytterligare säkerställa låga utsläpp till klimatet, resurseffektivitet och effekt- och energieffektiviseringar, kan digitalisering bidra. Uppkoppling och styrning av energi- och effektanvändning fastigheter, likt de satsningar som Kraftringen har gjort tillsammans med Eslövsbostäder, Ebo, är ett konkret exempel på hur digitalisering kan bidra till klimat- och energiarbetet.

Återkoppling
Frågan hanteras i åtgärd *2.5 Undersöka möjligheterna till smart energilagring och energianvändning.*

Ändring
Beskrivning av åtgärd 2.5 ändras till:
Beskrivning
Kommunorganisationen ska se över energilagringsmöjligheter ***samt effektiv energianvändning*** *för att främja energihushållning och för att avlasta elnätet, exempelvis genom lagring, smart styrning, använda sensorer och smart teknik.*

Synpunkt K11
1.4 Fossilbränslefri skötsel
Kraftringen bidrar gärna i utvecklingen av en fossilfri fordonsflotta och bidrar gärna i utvecklingen av fossilfria/förnybara lösningar tillsammans med Eslövs kommun.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här. Dialog i frågan ska upprätthållas.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K12
2. Minskad effekt- och energianvändning
Kraftringen ser mycket positivt på att Eslövs kommun har inkluderat fokus på både effekt och energi när det gäller energianvändningsfrågor. Fokus på både effekt- och energianvändning ger bra förutsättningar att säkerställa minskade klimatutsläpp.

Synpunkt K13
2.2 Stötta industrins energieffektivisering
Kraftringen ser positivt på att Eslövs kommun särskilt lyfter satsningar på industrins energieffektivisering och därigenom också på industrins klimatarbete.

Synpunkt K14
2.3 Minska energianvändningen i egna lokaler
För energi- och klimatarbetet är det positivt att sätta fokus även på befintliga lokaler. Separat budget för energiinvesteringar kan vara ett sätt. Det är i det sammanhanget viktigt att skilja på vad som är energieffektivisering (till exempel vinds- och fasadisolering, fönsterbyte, förbättring och/eller injustering av ventilationssystem) och energiproduktion (till exempel värmepump, solceller). För att tydliggöra hur de olika åtgärderna påverkar den faktiska effekt- och energianvändningen, är värmeförlusttalet en bra utgångspunkt.

Synpunkt K15
När det gäller riktvärden för inomhusmiljö och temperaturer som ska ses över och när det gäller rutiner för nattvandring/energirondering för lokaler, tror Kraftringen att det är mycket som är kopplat till energianvändningen som skulle kunna styras och övervakas digitalt, till exempel med olika typer av sensorlösningar. Kraftringen bidrar gärna i diskussioner om hur det skulle kunna gå att få till smart och kostnadseffektiv och övervakning av inomhusmiljöer, belysning och andra frågor kopplat till fastigheters energianvändning.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här, det tar vi med oss.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K16
När det gäller energisparåtgärderna som föreslås tas fram tillsammans med verksamheter och fastighetsförvaltare för beteendeförändring kring minskad energianvändning i förskolor och skolor, är det Kraftringens syn att fokus bör ligga på energieffektiviseringar av fastigheten, inte på kortsiktiga energibesparingsåtgärder.

Synpunkt K17
Kraftringen tror att frågan bör nalkas på annat sätt för barn och ungdomar. För låg- och mellanstadiebarn skulle ett fokus på att ett ge kunskap om naturen, dess ekosystemtjänster och övriga tjänster som naturen ger kunna vara en möjlighet. Att tidigt lära sig om natur-, miljö- och klimatarbetet kan lägga en bra grund för ett intresse för energifrågorna, som är tätt sammankopplade med miljö- och klimatfrågorna. Här finns möjlighet och delta i Stiftelsen

Skånska Landskaps arbete, en stiftelse som Kraftringen sponsrar. Dessutom ger det en mängd andra samtidiga fördelar för barnen, inte minst rörelse och friluftsliv.

För de äldre barnen, uppmuntrar Kraftringen i stället Eslövs kommun att delta i tävlingen Spänningssökarna. I Spänningssökarna får elever vara med och skapa idéer för framtidens energilösningar och lära sig om att ta hand om resurser och använda dem så effektivt som möjligt. I ett sådant sammanhang är känslan av rådighet och känslan av möjlighet att vara med och hitta lösningar för att klara energi- och klimatmål större.

Återkoppling
Serviceförvaltningen har ansvar för åtgärden. Några detaljer om hur den ska genomföras finns ännu inte. I dagsläget finns ingen plan på att styra mot deltagande i Spänningssökarna eller Stiftelsen Skånska Landskaps verksamhet. Men idén är intressant och kan komma att planeras in längre fram.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K18
2.4 Installera energieffektiv gatubelysning
Kraftringen bidrar gärna i arbetet med energieffektiv gatubelysning, smart styrning och andra analyser som kan öka värdet av gatubelysningen, till exempel trygghetsbelysning och belysning som bidrar till biologisk mångfald och ökade ekosystemfunktioner.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K19
2.5 Undersöka möjligheterna till smart energilagring och energianvändning

Det finns flera sätt att arbeta med energilagring, flexibilitet, smart styrning, sensorer och smart teknik. Kraftringen bidrar gärna i detta arbete.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här. Dialog i frågan ska upprätthållas.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K20
2.6 Utreda möjligheter att använda spillvärme för att försörja värmebehov vid nyproduktion

Kraftringen har en väl utvecklad erfarenhet av att arbeta med spillvärme och återvinning av restenergier. Kraftringens distributionsnät för fjärrvärme tar redan idag emot stora mängder återvunnen restvärme från forskningsindustrianläggningarna ESS och MAX IV i Lund.

Kraftringen tittar löpande på möjligheter att utveckla sådana samarbeten, både i stor skala och i mindre skala och bidrar gärna i detta arbete. Utredning om möjligheter att ta tillvara spillvärme bör göras även när det gäller befintlig bebyggelse men också industriella processer.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här. Dialog i frågan ska upprätthållas.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K21
3. Förnybar energiproduktion
3.1 och 3.2, Utreda möjligheter att producera förnybar energi och egen solproduktion
Se även 1.3 Fossilbränslefri el. Eslövs kommun har redan idag relativt stor andel produktion av förnybar energi inom kommun genom vindkraft och genom Kraftringens elproduktion i kraftvärmeverket i Örtofta.

Kraftringen deltar gärna i arbetet med kartläggning av förutsättningar för olika typer av elproduktion, både storskalig som till exempel vind- och solparker, men även i mindre skala som till exempel solenergi på tak.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här. Dialog i frågan ska upprätthållas.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

4. Hållbara transporter och resor
Generellt sett ser Kraftringen att det finns många sätt att framåtriktat utveckla möjligheterna till hållbara transporter i Eslövs kommun. Detta gäller inte bara i kommunorganisationen utan även övrigt transportarbete inom Eslövs kommun. Kraftringen bidrar gärna med kunskap i analys av förutsättningarna för olika lösningar för hållbara transporter generellt sätt men även för åtgärd 4.3 Laddinfrastruktur.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här. Frågan hanteras till stor del i annan styrning såsom trafikstrategin och översiktsplanen. Dialog i frågan ska upprätthållas.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K22

5. Balansering och kompensation
5.1 Koldioxidbudget

Kraftringen håller med om att det är bra att ta fram en koldioxidbudget i förhållande till krav för olika årtal i klimatlagen, till exempel 2030, 2040 och 2045. Då blir det också lättare att följa upp olika sektorer och var insatser behöver göras för att uppnå klimatlagens krav.

Synpunkt K23
5.3 Klimatväxling/klimatkompensation
Kraftringen tycker det är bra att Eslövs kommun tittar på möjligheter att kompensera för utsläpp som är svåra (omöjliga) att eliminera. Klimatkompensation/balansering behöver göras så säkert som möjlig. Dels behöver effekt- och energianvändningen minimeras i enighet med energitrappan som ett första steg. För byggnader kan värmeförlusttalet användas för att säkerställa lägsta möjliga effektanvändning. När det sedan kommer till kompensering, är permanenta negativa utsläpp det säkraste sättet att kompensera. Ett sätt att skapa permanenta negativa utsläpp, är att fånga in och lagra biogena utsläpp.

Återkoppling
Tanken är att framåt titta på möjligheterna att utveckla klimatväxlingsverktyget till att just fånga in och på så sätt balansera utsläpp av växthusgaser.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K24
6. Energiplanering, säkerhet och tillgång
6.1 Lag om kommunal energiplanering
Kraftringens generella inspel till kommunal energiplanering och i sammanhang med energi- och klimatplanen är att detta behöver hänga samman med andra planer, till exempel översiktsplaner, fördjupade översiktsplaner, detaljplaner, planer för infrastruktur och avfall med flera.

Återkoppling
Synpunkten är relevant. I arbetet med kommunens planeringsstrategi är energiproduktion en aktuell fråga.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt K25
6.2 Planering för energiproduktion
Kraftringen ser positivt på att kommunen kartlägger förutsättningarna för planering av energiproduktion. Kraftringen är involverade i energiproduktion från Kraftvärme i Örtofta och ser även över möjlighet till solparker och vindkraft i Eslövs kommun. Energi- och klimatplanen lyfter möjligheter till solenergi på takanläggningar. Kraftringen vill även tydliggöra att solparker kan på kort tid bidra med större mängder el och till en betydligt lägre investeringskostnad.

Eftersom tillståndsprocesserna/lokalisering är flaskhalsar för såväl solparker som vindkraft så Kraftringen positivt på att Eslövs kommun är drivande i att kartlägga lämpliga områden.

Kraftringen är gärna involverade i kartläggningen och ger vår input kring områden som vi ser som lämpliga för mer energiproduktion. I många fall är elnätet en begränsande faktor för var man kan lokalisera ny energiproduktion varför det perspektivet är viktigt att ha med sig. Här kan sannolikt verktyget som Kraftringen har varit med och utvecklat inom ramen för Skånes Effektkommission bidra till att tydliggöra hur förutsättningarna ser ut.

Återkoppling
Roligt att Kraftringen vill bidra här. Dialog i frågan ska upprätthållas.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Höörs kommun
Avstår från att yttra sig

Synpunkter från Kommunledningskontoret, tillväxtavdelningen
Generella synpunkter som omfattar Miljöstrategin, Naturplanen, Energi- och klimatplanen samt Miljöplanen
Synpunkt tv1
I tidigare diskussioner om planerna har vi förstått det som att ÖP-frågor endast skulle vara med i Energi- och klimatplanen och att DP- och MEX-frågor endast skulle vara med i Miljöplanen. Men nu verkar det vara ändrat, stämmer det? Vi tycker att det är positivt att frågor kopplade till både översiktsplanering och detaljplanering finns med i de olika planerna.

Återkoppling
I remissversionen av miljöstrategin nämns den fysiska planeringen som viktigt verktyg för arbete med alla tre mål. I remissversionerna av planerna finns åtgärd för ÖP-arbete endast i EKP (åtgärd 6.2). Detta eftersom den frågan inryms i det kommunala energiplaneringsansvaret, som ska hanteras i EKP. I remissversionen av MP finns åtgärder om markavtal och hållbarhetsprogram för utbyggnaden av Östra Eslöv i åtgärderna 1.4 och 1.5. I remissversionen av NP finns åtgärd om DP-arbete i åtgärd 2.1. På möte med tillväxtavdelningen diskuterades om fler åtgärder kopplade till MEX och planprocesser kan skrivas in i planerna, främst i EKP.

Det finns möjlighet att lägga till fler åtgärder. De ska då vara förankrade, ha en utpekad ansvarig verksamhet samt en ungefärlig tidplan och beskrivet resursbehov.
De åtgärder som finns i planerna ska ha stöd i målformuleringarna. Saknas stöd för önskade åtgärder kan målbeskrivningarna behöva revideras.

Eftersom planerna årligen ska följas upp och kunna revideras finns goda möjligheter att lägga till åtgärder efter hand om det inte är möjligt att planera in fler i dagsläget. Tillväxtavdelningen har kommit in med ytterligare ett åtgärdsförslag till energi- och klimatplanen.

Ändring
Åtgärden nedan läggs till under kapitel 5 i Energi- och klimatplan för Eslöv.
Initiera projekt om smarta energilösningar
Kommunorganisationen ska, som en del av genomförandeprojektet för östra Eslöv, tillsammans med Kraftringen initiera ett pilotprojekt med fokus på smarta energilösningar i stadsomvandlingsprojekt.
Ansvar Kommunledningskontoret – tillväxtavdelningen
Resurs Inom ram
När 2025
Uppföljning Projektet startat eller inte/genomfört eller inte

Synpunkt tv2
De projekt som beskrivs ha en egen organisation, som exempelvis Rönneåprojektet, hade möjligen kunnat kopplas samman mer med planerna. Exempelvis hade det kunnat vara en åtgärd att kommunen aktivt ska delta i dessa organisationer samt att de målen som organisationerna har också ska peka mot Miljöstrategin i stort.

Återkoppling
I remissversionen av NP finns Rönne å-projektet beskrivet som en åtgärd som bidrar till miljöstrategins mål *Rik natur i Eslöv* trots att det drivs av andra beslut.
Ambitionen har varit att INTE styra arbete som styrs med andra fattade beslut. Det innebär att beskrivningen av Rönne å-projektet kanske inte borde finnas med i planen. Detsamma gäller för åtgärderna om deltagande i vattenråden. Det arbetet styrs eventuellt av andra redan fattade beslut.
Projektledarna tar med sig frågan till styrgruppen när samrådet ska sammanfattas/redovisas för den. Ska åtgärder som redan har beslut (vattenråden, Rönne å-projektet, Biosfärarbetet mm) finnas med i planerna eller endast beskrivas när arbetet med miljöstrategin följs upp?

Ändring
Eventuellt. Se ovan.

Synpunkt tv3
Åtgärder kopplat till *TILLSAMMANS FÖR ETT HÅLLBART SKÅNE – Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022-2025* beskrivs ska lyftas in i planerna kopplat till Miljöstrategin utifrån den mån det är möjligt, prioriterat och befogat. Därmed borde en uppföljning av åtgärderna i planerna kopplat till Miljöstrategin lyfta vilka åtgärder från det regionala åtgärdsprogrammet som inkluderats och vilka som inte tagits med.

Återkoppling
Bra synpunkt.

Ändring
Det ska göras tydligt vilka åtgärder som matchar åtgärderna i det regionala handlingsprogrammet.

Synpunkt tv4

Punkter som hade kunnat förtydligas:

1. Ansvarsfördelningen för varje åtgärd där flera förvaltningar är involverade.
2. De åtgärder som saknar tydlig tidsplanering och resurssatsning. Möjligen att någon form av prioriteringsordning hade varit fördelaktigt.
3. Vilken avdelning som samordnaren för respektive plan ska tillhöra.

Återkoppling

1: I åtgärdsbeskrivningarna framgår vem eller vilka som ansvarar för åtgärden. Ansvarig ansvarar för att initiera arbetet med åtgärden. I planerna finns står det ibland ”medaktör” och ibland ”med stöd av”. Det är onödigt inkonsekvent.
2: De åtgärder som finns beskrivna i planerna ska genomföras. I de fall en åtgärd inte genomförs ska det motiveras och presenteras i uppföljningen. Att prioritera åtgärderna anses inte möjligt. Det är upp till de ansvariga att prioritera och genomföra de åtgärder som finns i den slutligen antagna planen.
I några fall framgår att åtgärden ska genomföras när resurser finns på plats.
3: Relevant synpunkt.

Ändring

1: Ordet ”medaktör” i åtgärdsbeskrivningarna ändras till ”med stöd av”.
2: Synpunkten föranleder ingen ändring.
3: Det förtydligas i miljöstrategin och i planerna vilken funktion som i nuläget har samordningsroll. Alltså miljöstrategen, kommunekologen och energisamordnaren.

Synpunkter på Miljöstrategin

Synpunkt tv3

Hållbara transporter och resor hade förslagsvis kunnat ha en starkare koppling till fysisk planering och samverkan och ett större fokus på hur det kan utvecklas även utanför den egna organisationen. I en tidigare version av planerna fanns, i miljöplanen, åtgärden: *Planläggning ska skapa goda förutsättningar för hållbara transporter.* Vi lämnade då kommentarer från Plan om att det inte är en DP-fråga utan snarare en ÖP-fråga. Vi tror att det hade passat in här.

Återkoppling

Miljöstrategin och planerna är avgränsade mot Trafikstrategin, Trafikplanen och till den kommande Mobility Management-planen. De enda frågor kopplade till trafik och resor i miljöstrategin är kommunorganisationens egna interna transporter och resor. Den avgränsningen/kopplingen behöver förtydligas.

Ändring

Kopplingen till, och avgränsningen mot, trafikstrategin beskrivs i miljöstrategin under rubriken *Kopplingar* som ändras till *Kopplingar och avgränsningar*.

Synpunkt tv4

Punkter som hade kunnat förtydligas:

1. I bakgrund och syfte: Vilka planer som tillhör Miljöstrategin, samt att fler planer med tiden skulle kunna tillkomma.
2. Vad det egentligen innebär att *Miljöstrategin inkluderar och uppmanar alla verksamheter inom Eslövs kommunorganisation.*

3. Hur indikatorerna i Bilaga 1 kan implementeras och användas.

Återkoppling
1: Bra synpunkt. Det behöver förtydligas.
2: Bra synpunkt. Den meningen är inte fullständig.
3: Indikatorerna ska användas till att mäta och beskriva status och behov, inte till att styra arbetet. I uppföljningen ska arbetet med åtgärderna följas upp tillsammans med indikatorerna.

Ändring
1: Planerna som är kopplade till miljöstrategin (NP, MP, EKP och avfallsplanen) presenteras under rubriken bakgrund och syfte.
2: Meningen ändras till: *Miljöstrategin inkluderar alla verksamheter inom Eslövs kommunorganisation som alla uppmanas till att bidra till måluppfyllnad.*
3: Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkter på Naturplanen
Synpunkt tv5
Positiva till arbetet med att skydda Gyaskogen och Skytteskogen, men det finns i dagsläget inte med i det inriktningsbeslut som KS beslutat om under våren.

Återkoppling
Det är känt att det inte finns beslut tidigare om lagligt skydd av skogen men frågan anses så viktig för naturvårdsarbetet att den behöver lyftas in här.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt tv6
Positiva till arbetet med att säkra Snärjet som natur- och friluftsområde, men viktigt att det sker i nära samverkan med markägaren som idag är angelägen att det också ska fungera som en produktionsskog.

Återkoppling
Synpunkten är relevant. Det behöver förtydligas att frågan ska hanteras i dialog med markägaren.

Ändring
I åtgärdsbeskrivningen till NP åtgärd 1.2 ändras texten till: Möjligheterna till att utveckla det tätortsnära naturområdet Snärjet för friluftslivet och bevarandet av den biologiska mångfalden ska utredas i samverkan med markägaren.

Synpunkt tv7
Positivt om ännu fler tätortsnära naturområden hade identifierats, skyddats och säkrats.

Återkoppling

Det finns stöd för att identifiera och skydda fler områden i miljöstrategins mål *Rik natur i Eslöv*, så framöver kan det absolut bli intressant att titta på. I dagsläget finns inte möjlighet att planera för mer arbete med frågan.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt tv8
Vi tycker fortfarande att åtgärden om att skydda träd i detaljplaneläggning (2,1) är lurig. I kommunens riktlinjer för trädfällning finns under rubriken *Allmänna intressen (*sidan 3) bra skrivningar om träd i planeringen. Skulle vi kunna använda samma här? Ev. utan de två sista punkterna.

Återkoppling
Bra synpunkt.

Ändring
I åtgärden hänvisas till kommunens *riktlinjer för trädfällning, Allmänna intressen.*

Synpunkt tv9
Positiva till *2.2 Ekosystemtjänstanalys* och att det arbetet förstärks. Samtidigt är arbetet med ett planeringsunderlag som visar de viktigaste ekosystemtjänstanalyserna som rör urban och tätortsnära miljö omfattande och kräver mycket resurser. Därmed skulle det istället kunna fördjupas i översiktsplanen genom att i samverkan med kommunekologen identifiera var i kommunen som är mest relevant att börja ta fram underlag, så att någon slags prioriteringsordning kan skapas. I genomförandeprojektet för östra Eslöv kommer vi att göra en ekosystemtjänstanalys. Det skulle kunna vara en inledande åtgärd istället för att skriva att det ska göras för hela kommunen.

Återkoppling
Synpunkten är relevant. Med nuvarande skrivning framstår åtgärden som mycket resurskrävande. Det behöver framgå att arbetet ska ske stegvis.

Ändring
Åtgärdsbeskrivningen till åtgärd 2.2 ändras till: Planeringsunderlag tas fram som visar de viktigaste ekosystemtjänsterna som rör urban och tätortsnära miljö. Arbetet ska ske stegvis och på sikt omfatta alla kommunens tätorter.

Synpunkt tv10
Positiva till arbetet kring en kommunövergripande strategi för bekämpning av invasiva arter.

Synpunkter på Energi- och klimatplan för Eslöv
Synpunkt tv11
Om det nu finns möjlighet att lägga in åtgärder som handlar om detaljplanering och exploatering i den här planen, så har vi gärna en diskussion om det. Åtgärderna *2.5 Undersöka möjligheterna till smart energilagring och energianvändning* samt *2.6 Utreda möjligheter att använda spillvärme för att försörja värmebehov vid nyproduktion*, skulle kanske kunna ligga till grund.

Återkoppling

Det finns möjlighet att lägga till fler åtgärder. De ska då vara förankrade, ha en utpekad ansvarig verksamhet samt en ungefärlig tidplan och beskrivet resursbehov.

De åtgärder som finns i planerna ska ha stöd i målformuleringarna. Saknas stöd för önskade åtgärder kan målbeskrivningarna revideras.

Eftersom planerna årligen ska följas upp och kunna revideras finns goda möjligheter att lägga till åtgärder efter hand om det inte är möjligt att planera in fler i dagsläget.

Ändring
Se synpunkt tv1.

Synpunkter på Miljöplan för Eslöv
Synpunkt tv12
Formuleringen *Åtgärder i denna plan ska omfatta arbete inom organisationens eget rådighetsområde*, skulle kunna utvecklas på ett sätt som inkluderar att kommunen även har rådighet över att exempelvis informera och skapa förutsättningar som berör även utanför den egna organisationen.

Återkoppling
Planen bidrar framförallt till Miljöstrategins mål *Ren miljö i Eslöv* och innefattar arbete med bland annat kommunikation och samverkan. Det är inte aktuellt att i dagsläget planera in fler åtgärder än de som beskrivs i planen.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt tv13
I avsnitt *1.11 Hållbar kapitalplacering* formuleras meningen *Det utesluter placering i verksamheter som är verksamma inom fossila bränslen, uran och GMO med mera,* men eftersom detta beskrivs närmare i ekonomiavdelningens placeringsriktlinjer, kanske det inte behövs nämnas så ingående här.

Återkoppling
Synpunkten är relevant. Det är onödigt att lista det som finns med i åtgärdsbeskrivningen. Det behöver också ses över om åtgärden redan är tillräckligt beskriven och beslutad i annan styrning I så fall ska den kanske inte finnas med alls (på samma sätt som för åtgärderna om vattenråden och Rönne å-projektet).

Ändring
Antingen görs en hänvisning till placeringsriktlinjerna, eller så tas åtgärden bort (ska diskuteras med styrgruppen, se synpunkt tv2). Arbetet med hållbara placeringar ska oavsett följas upp inom ramen för uppföljningen av miljöstrategin.

Synpunkt tv14
Positiva till att samverkan på olika sätt lyfts i planen, exempelvis utifrån näringslivssamverkan och föreningssamverkan, men samverkan i stort hade kunnat få ett ännu större fokus.

Återkoppling

Stöd för samverkan finns i miljöstrategins mål *Ren miljö i Eslöv.* Att planera för fler specifika åtgärder om samverkan är inte aktuellt i dagsläget.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkter från Barn och utbildningsnämnden

Barn- och familjenämnden uppmärksammar att de föreslagna styrdokumenten inte konkurrerar med skolans uppdrag. Inom ramen för barn- och familjenämndens verksamheter pågår löpande arbete att öka medvetenheten om miljöpåverkan samt kunskaperna om djur och natur. Exempelvis startas förvaltningen Barn och Utbildning en arbetsgrupp som ska ta fram förslag på åtgärder inom de pedagogiska 1 (2) verksamheterna som ska bidra till målen i Eslövs kommuns miljöstrategi. Detta framgår även i miljöplanens åtgärd 1.10.

Synpunkt BoU1
Många av målen i miljöstrategin kan utbildningsnämnderna ställa sig bakom men inte arbeta aktivt med. Skolans uppdrag är brett och såväl natur som miljöperspektiv finns med i läroplanen i hög grad. Därför ser nämnden positivt till att målformuleringarna i miljöstrategin är öppna och ger utrymme för flexibilitet. Det förutsätter också att uppföljning av dessa mål inte bör belasta nämndens administration. Nämnden bidrar gärna med underlag men ser tveksamt på att utvärdera målen inom sitt egna kvalitetsarbete. Överlag är nämnden positivt inställd till omarbetade styrdokument som ska bidra till att en större del av kommunorganisationens miljöarbete kommer att inrymmas i ett gemensamt system som följs upp, utvärderas och presenteras gemensamt.

Återkoppling
Målen i miljöstrategin gäller för hela kommunorganisationen och i dem ska det finnas stöd för olika former av miljöarbete. De åtgärder som beskrivs i planerna riktar sig till de verksamheter som finns angivna i beskrivningarna. Barn och Utbildning kommer att beröras av några åtgärder där de inte har huvudansvar, till exempel när det handlar om måltidsverksamhet och upphandling. För en åtgärd, miljöplanens 1:10, har Barn och Utbildning ansvar.

Uppföljningen kommer att bygga på information insamlad genom de verksamheter som ansvarar för respektive åtgärd samt insamling av information kring miljöstrategins indikatorer (sköts av samordnarna).

Ändring
Synpunkterna föranleder ingen ändring.

Synpunkter från Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden framförde samma synpunkter som Barn- och utbildningsnämnden.

Synpunkter från Servicenämnden

Serviceförvaltningen konstaterar att Miljöstrategin med tillhörande planer och beskrivna uppföljningsprocesser och indikatorer har goda förutsättningar att på ett effektivt och systematiskt sätt fortsätta driva miljöarbetet framåt för att nå uppsatta mål. Det är väl beskrivet utifrån styrmedel, organisation och mål. En stor fördel är att nu finns alla miljömål samlade i ett dokument med

tillhörande planer samt att ansvaret finns tydligt definierat i de tillhörande planerna med ansvar, resurs, tid och uppföljning.

Serviceförvaltningen har inget att erinra.

Synpunkter från Vård och Omsorgsnämnden

Synpunkt VO1

Vård- och omsorgsförvaltningen noterar att Miljöplanen (2:1) behandlar temat Giftfria skolor och förskolor. Förvaltningen anser att motsvarande strävanden även bör anses relevanta inom de verksamheter som Vård och Omsorg bedriver i form av olika vård- och omsorgsboenden, LSS-boenden samt daglig verksamhet. Förvaltningen anser därför att planen bör kompletteras med detta.

Återkoppling

Roligt att nämnden vill lyfta in sinaverksamheter här. Det är möjligt att lägga till en åtgärd om att initiera arbete med att se över Vård- och omsorgsnämndens verksamheter ur miljösynpunkt. Utifrån det kan verksamheternas bidrag utvecklas framåt.

Ändring

Möte för att diskutera utveckling av VoO:s miljöarbete inplanerat i november 2023.

Synpunkter från Gata Trafik och Park

Synpunkt GTP1

Avdelningen gata, trafik och park (nedan kallad GTP) anser att Miljöavdelningens förslag till miljöstrategi, naturplan, miljöplan samt energi- och klimatplan generellt håller en hög nivå och är väl genomarbetat. Det har en bra struktur och håller en röd tråd igenom hela dokumentet. Strategin med dess planer är enkla läsa och hitta i.

Generellt tycker GTP att det är bra att icke-arbetet med friluftsliv lyfts fram och delar miljöavdelningens konstaterade att det inom detta område behövs många åtgärder, men är inte genomförbara utan utökade resurser. GTP anser också att det är en mycket bra ambition att öka mängden skyddad natur.

GTP anser att många av målen i naturplanen är bra och målen kan till en viss del nås inom ramen, såsom det beskrivs under respektive mål. Men om det ska ske en större utveckling inom målen behöver GTP utöka personalen med ytterligare en entreprenadledare. GTP bedömer att målet att avseende inhemska arter till viss del kan nås och att inhemska arter kommer att användas om möjlighet ges. GTP vill dock lyfta fram att många av våra inhemska växter och träd inte trivs i den hårdgjorda stadsmiljön och i microklimatet inne i staden.

GTP ser det som mycket positivt att ett hållbarhetsprogram för utvecklingen av Östra Eslöv ska tas fram.

Återkoppling

Ett förtydligande – naturplanen innehåller inga mål, bara åtgärder. Åtgärderna har tagits fram i samverkan med de verksamheter som kommer att ansvara för dem. Varje åtgärd har en åtgärdsansvarig med ansvar för att resurssätta det beskrivna åtgärdsarbetet, antingen inom befintlig ram eller genom att äska extra resurser. I de fall en åtgärd inte kan genomföras ska det redovisas i den årliga uppföljningen då också anledningen till det ska presenteras.

Inhemska arter ska väljas när och där det är lämpligt.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkter på miljöstrategin (2 – 12)
Synpunkt GTP2
Angående ”Utveckling av befintliga processer” (s.5) så bör det tydligt formuleras att det ska med i alla processer, planer, strategier, mm eller så bör det anges en lista över de befintliga processer som miljöarbetet ska arbetas in i.

Återkoppling
Under rubriken ”Utveckling av befintliga processer” står: *Miljöarbetet ska arbetas in i kommunorganisationens befintliga processer, såsom upphandling, inköp, fysisk planering, exploatering, skötsel, avtal, näringslivssamverkan, rådgivning, drift och måltidsverksamhet, kommunikation med mera.* Detta anses tillräckligt. Att skriva ALLA processer kan göra det onödigt komplicerat, det finns kanske processer där det inte är lämpligt, och att lista alla riskerar att något missas och därmed inte kan omfattas.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP3
Under rubriken ”Morötter och piskor” (s.6) skulle det vara bra med förtydligande/konkretiserande av hur bra miljöarbete ska uppmärksammas/uppmuntras och hur dåligt ska göras krångligt/obekvämt. En beskrivning av vad klimatväxling är behövs också.

Återkoppling
En ambition har varit att hålla dokumenten ”tunna” och lättillgängliga därför finns ganska lite beskrivande/förklarande texter. Men ett exempel på morot kan behövas eftersom det finns en beskrivning av piska.

Ändring
Exempel på ”morot” läggs till, miljöplanens åtgärd 1.9, Eslövs interna vandringspris.
En hänvisning till Energi- och klimatplanens åtgärd 5.3 Klimatväxling/klimatkompensation läggs till när klimatväxlingen nämns.

Synpunkt GTP4
Det krävs en tydligare beskrivning av den interna referensgruppen och hur uppföljningsarbetet ska gå till. Hur mycket jobb kommer det innebära för personerna i gruppen, och kommer t ex någon från GTP sitta med? Många av uppföljningspunkterna i både strategin och planerna innebär många timmars arbete.

Återkoppling
När miljöstrategin är antagen ska organisationen som ska arbeta med den formas. Det kommer då att gå ut information till förvaltningschefer och vd:ar om vad rollen att sitta med i referensgruppen kommer att innebära så att de kan ta ställning till vem som ska representera respektive verksamhet. Att i miljöstrategin beskriva gruppen mer ingående är inte aktuellt.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP5
Under rubriken ”Den biologiska mångfalden och ekosystemen ska skyddas, bevaras och utvecklas” (s.9) saknas siffran för hur många hektar som utgörs av naturmark. (Det står också att det skulle tagits fram till remissutskick)

Återkoppling
Relevant synpunkt, det har fallit bort.

Ändring
Informationen enligt ovan läggs till.

Synpunkt GTP6
Avseende friluftslivsarbete (s.11). GTP instämmer i att det krävs ett strategiskt friluftsarbete. För arbete med friluftslivet i praktiken behövs resurser, både budget och personal. Då det i nuläget inte finns några avsatta medel för att arbete med dessa frågor.

Återkoppling
Att resurser inte finns är känt. Åtgärd om friluftsliv finns i Naturplanen och där framgår att arbetet startar upp när resurser finns på plats.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP7
Under rubriken ”Fossilbränsle fritt” (s. 14-15) Förtydliga hur det fortsatta arbetet och utveckling av energianvändning ska inkludera andra aktörer. Ska det även ställas krav på entreprenörer som utför uppdrag inom Eslövs kommun?

Återkoppling
Miljöstrategin innehåller mål som ska ge stöd åt arbete i en önskad riktning, inte några åtgärder. I planerna beskrivs det planerat arbete som ska bidra till målen. Ett exempel på arbete i riktningen mot målet mot fossilbränslefrihet är miljöplanens åtgärd *1.3 Miljökrav i upphandlingar* som hanterar frågan om förnybar energi. Ja det gäller även för entreprenörer. Krav på fossilbränslefrihet är en prioriterad fråga i upphandlingar redan idag.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP8
Angående ”Kommunens översiktsplan är idag positiv till vindkraft men ska se till att också skapa förutsättningar för andra energislag.” (s.15) GTP ser ett behov att skapa riktlinjer för nyttan av träd och de negativa effekterna av deras skuggning i jämförelse med nyttan av solceller och dess energiproduktion. Det behövs ett kommunalt ställningstagande kring träd på kommunal mark i kombination med solceller på privata tak med anledning av formuleringen ”skapa förutsättningar för ett energislag”, vilket kan tolkas eller ge stöd för att träd ska tas ned till fördel för solceller.

Återkoppling
Skrivningen handlar om översiktsplanering, om att identifiera områden lämpliga för solenergiproduktion. För trädfällning gäller de redan antagna riktlinjerna för trädfällning som anger när träd kan fällas.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP9
Angående Hållbar avfallshantering (s.14), förtydliga vad som menas med att ”insamlade fraktioner ska bli fler och renare”. Vilken typ av fraktioner åsyftas? Kan vara olika typer för olika verksamheter? Innebär det för GTPs del att det ska samlas in renare massor? Eller gäller det här bara ”förbrukade varor/utrustning/sopor”?

Återkoppling
Miljöstrategin innehåller mål som ska ge stöd åt arbete i en önskad riktning, inte några åtgärder. I planerna beskrivs det planerat arbete som ska bidra till målen. Arbetet renare fraktioner presenteras i Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP10
Angående avsnitt hållbara transporter och resor (s.16). Meningen under ”Hållbara resor och transporter har ökat i antal i Eslövs kommun”. Förtydliga om denna ökning avser internt eller extern resande.

Återkoppling
Ökningen gäller för Eslövs Eslövs kommunorganisation.

Ändring
Texten ändras till:
Hållbara resor och transporter har ökat i antal inom Eslövs kommunorganisation, men mer arbete med att främja hållbara resebeteenden inom organisationen behövs.

Synpunkt GTP11
I bilaga 1 under rubriken ”Bevara natur” behövs en definition eller beskrivning av begreppet stadsäng. Denna benämning är inte vedertaget och behöver preciseras. Vad är skillnaden mellan ängsmark och stadsäng? Räknas höggräs?

Varför anges först har ängs- och betesmark och sedan betesmark (p.3). Är det skillnad på dessa? Definiera gärna.

Även begreppet skogsmark behöver en tydlig definition. Igenväxt mark med halvstora träd tex (som en hel del ytor ser ut, som är i kommunal ägo) räknas det som skog? Måste det vara en viss storlek på ytan för att räknas som skog? Detta kanske tas fram i uppföljningsskedet sen, men kanske att det ska definieras redan i bilagan så att det blir tydligt hur man ska följa upp från början, och att det görs likadant varje år. Samma sak gäller för många av de andra uppföljningspunkterna – det blir enklare att följa upp om det är tydligt definierat vad punkten betyder.

Återkoppling

Förankrat i möten oktober 2023.

Synpunkt GTP12
I bilaga 1 (s.18);

Fraktioners renhet; Vilken typ av fraktioner åsyftas?

Andel klimatkompenserade växthusgasutsläpp; med anledning av många varianter för klimatkompenseringsmetod, hur säkerställs det att vald klimatkompensering ger önskat resultat?

Återkoppling
Insamling av underlag till indikatorerna samordnas av miljöstrategins samordnare. I första fallet handlar det om de av Merab insamlade avfallsfraktionerna. Angående den andra frågan, indikatorn avser andel kompenserade utsläpp, inte en beskrivning av metod. Metod bestäms i de fall klimatkompensation krävs och beskrivs inte här.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkter på naturplanen (13 – x)
Synpunkt GTP13
Under rubrik ”Syfte” (s.4), förtydliga gärna vad Agenda 2030 är generellt och specifikt. Förtydliga även vad mål 14 och 15 i Agenda 2030 innehåller.

Återkoppling
För att minimera mängden text undviks den typen av förtydligande. Istället hänvisas läsaren till andra tillförlitliga och uppdaterade källor.

Ändring
En hänvisning till var mer information om Agenda 2030 finns läggs till.

Synpunkt GTP14
Angående avsnitt 2.3 (s.9). GTP uppfattar det som att Stab och Miljö har de ekonomiska resurserna som krävs och skötselplan för ”anläggningarna”.

Återkoppling
Det framgår att för att kunna leva upp till det ansvar kommunorganisationen har för reservaten behövs 300 tkr. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden har enligt reglementet ansvar för kommunens naturvårdsarbete. Men anläggningar menas exempelvis grillplats, staket med mera. Inte själva reservaten.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP15
Angående avsnitt 3.1 (s.10). Definiera begreppet äng, så att åtgärden får önskad effekt. Är äng bara en skötselregim, eller handlar det om mer? Bilägg gärna ”utredning om hantering av hö”. GTP anser inte att målet kan nås ”Inom ram”. Det behöver ges extra ekonomiska resurser för denna omställning. Omställning, skötsel och drift av ängsmark är fördyrande och ryms inte inom ramen.

Återkoppling

Förankrat i möten oktober 2022.

Synpunkt GTP16
Angående avsnitt 3.2 (s.11). Det finns en risk att den här typen av regler försämrar de offentliga miljöerna för medborgarna. Antalet inhemska arter som också bidrar med andra eftersökta kvaliteter som krävs i en offentlig miljö är rätt begränsat. Med ett förändrat klimat, varmare och större nederbördsmängder, kommer även växtmaterialet att behöva förändras. Det kan ge problem att uppfylla målet att ”i möjligaste mån använda inhemska växter”. T ex är det svårt att hitta torktåliga stadsträd, blommor med höga estetiska värden för perennplanteringar, m.m. Risken är att trädbeståndet blir väldigt ensidigt och att konsekvenserna vid t ex sjukdomar blir väldigt omfattandet (jämför almsjukan och askskottsjukan). Planteringar i staden behöver vara sorter som trivs och utvecklas över tid. Växtmaterial behöver vara långsiktigt hållbart och då behöver även nytt växtmaterial användas, som klarar klimatförändringarna. Att arbeta för en stor mångfald (inklusive exotiska arter) bland stadsträd är ett sätt att minimera risken att drabbas hårt av olika sjukdomar, som med ett förändrat klimat och en global värld verkar bli vanligare. Den ekonomiska konsekvensen av att en trädart slås ut kan bli mycket stor. Då vi i större utsträckning drabbas av värmeböljor och skyfall, så är träden ett av våra bästa verktyg för att skydda staden och medborgarna. Inhemska växter kanske inte kommer fungera i våra stadsmiljöer i framtiden, eftersom klimatet blir mer extremt. Att använda exotiska växtarter kan då vara nödvändigt, när våra inhemska träd (som generellt är skogsträd och mer fuktkrävande) inte längre klarar av att leva i våra hårdgjorda städer. GTP vill också lyfta fram att målet uppföljning innebär ett större arbete med att gå igenom alla växtlistor i alla projekt och drift- och underhållsåtgärder som genomförts och utvärdera dessa utifrån ursprung på växtmaterialet.

Återkoppling
Skrivningen syftar till att få ett ställningstagande om att i möjligaste mån välja inhemska arter. Bland annat på grund av att klimatförändringar riskerar att göra icke inhemska arter invasiva i ett för dem mer gynnsamt klimat.

Synpunkt GTP17
Angående avsnitt 3.3 (s.11). 3-30-300 metoden borde arbetas in i denna åtgärd och/eller i uppföljningen. Hur sker uppföljning av detta mål och hur säkerställs det att policyn uppmärksammas i hela kommun organisationen? Då vi har riktlinjer som styr återplanteringen av träd, så är det inte säkert att tilldelade medel räcket till för att kompensera.

Återkoppling
Förankrat i möten oktober 2023.

GTP18
Angående avsnitt 3.4 (s.11). GTP anser inte att målet kan nås ”Inom ram”. Det behöver ges extra ekonomiska resurser för denna omställning, tex staket.

Återkoppling
Förankrat i möten oktober 2023.

GTP19
Angående avsnitt 3.5 (s.12). En bra åtgärd, men förtydliga vad ”samordning 200h” innebär? Det behöver tillsättas resurser vid GTP för att delta i åtgärden.

Återkoppling
Förankrat i möten oktober 2023.

GTP20
Angående avsnitt 3.6 (s.12). Förtydliga skillnaden mellan ”mer blommande ytor” och ”ängsmark” (avsnitt 3.1). GTP anser inte att målet kan nås ”Inom ram” och inom befintligt driftavtal. Ofta behövs någon form av åtgärd göras att omvandla bördig jord till en blommande grönyta. Man behöver även ta bort klippt material för att inte tillföra mer näring. Dessa insatser är kostsamma och kommer inte att rymmas inom ramen.

Återkoppling
Förankrat i möten oktober 2023.

GTP21
Angående avsnitt 3.7 (s.12). GTP anser inte att målet kan nås ”Inom ram”. Kräver medel för material och arbetstimmar

Återkoppling
Förankrat i möten oktober 2023.

GTP22
Angående avsnitt 5.1 och 5.2 (s.14-15). GTP anser inte att målet kan nås ”Inom ram”. Fler och fler etableringar av invasiva växter har inrapporterats de senaste åren, vilket inneburit att kostnaden för bekämpning ökat och troligen kommer att öka framöver. Framöver kommer inte ramen att räcka till för alla bekämpningar som behöver utföras.

Återkoppling
Förankrat i möten oktober 2023.

GTP23
Angående avsnitt 5.3 (s.15). Mycket bra att detta uppmärksammas, så att spridningar kan begränsas.

GTP24
Angående avsnitt 6.1 (s.15). Ett mycket bra förslag. Kan tyvärr inte fullföljas, såsom det anges i avsnittet, om inte en resurs tillsätts. Resursen behöver hantera inkomna ärende och åtgärder i samband med turismen ökar. Bl a kan nedskräpning öka.

Återkoppling
I åtgärdsbeskrivning 6.1 står resursbehov och att åtgärden ska genomföras när resurs finns.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring

GTPs synpunkter på miljöplanen (25 – 29)

Synpunkt GTP25

Angående avsnitt 1.5 (s.10). ”Utemiljöer ska utformas med fokus på att bevara/utveckla/skapa biologiska värden.” Denna formulering tappar bort brukarperspektivet i utformningen av utemiljöerna. Våra grönytor är till för medborgarna, och för djur och natur. Det skulle vara konstigt att utforma miljöerna helt utifrån biologiska värden, utan exempelvis rekreation, trygghet, mötesplatser och folkhälsa i åtanke. Som tur är så hänger ju dessa värden ihop, och det är fullt möjligt att skapa båda. ”Utemiljöer ska utformas med högt satta ambitioner för att bevara, utveckla och skapa biologiska värden” är kanske en bättre formulering som inte stänger ute andra värden lika mycket.

Återkoppling

Synpunkten är relevant.

Ändring

Texten ändras till: *När utemiljöer utformas ska hänsyn tas till att bevara/utveckla/skapa biologiska värden…*

Synpunkt GTP26

Angående avsnitt 1.3 (s.8). Vid bekämpning av invasiva växter så krävs det kemiska bekämpningsmedel. Förtydliga hur målet med anledning av de motstående målen 1.3 (Miljöplanen) och 5.1 (Naturplanen) ska uppnås.

Återkoppling

I miljöplanen står: Skötsel av allmän platsmark ska ske utan kemiska bekämpningsmedel. Undantag är bekämpning av invasiva arter. Det hanteras i *Naturplan för Eslöv.*

Det anses tillräckligt tydligt.

Ändring

Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP27

På s.9 anges att *”I upphandlingar som innehåller energi, transporter och eller bränsleanvändning ska krav ställas på förnybar energi/förnybart bränsle. I andra hand klimatkompensation.”* Förtydliga avseende entreprenader, är målet för fokuserat på ”antingen eller” mellan bränsle/klimatkompensation. Den ena utesluter inte nödvändigtvis den andra. Vissa anläggningsfordon finns emissionsfria, vissa med förnybara bränslen, vissa ingetdera. Kan åtgärderna kombineras, skulle det kunna förtydligas i så fall att båda kan ingå i en upphandling?

Definiera även begreppet ”miljöbra produkter”,

Återkoppling

I första hand ska förnybara drivmedel användas, där det inte är möjligt ska användningen av icke förnybara bränslen klimatkompenseras. Det gäller även entreprenörer och även maskiner som drivs på el.

”Miljöbra” innebär att alla miljöaspekter vägts in, att produkten har ett litet totalt miljöavtryck. Att definiera det är inte möjligt.

Ändring

Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP28
Angående avsnitt 2.1 (s.14). Här nämns mål för giftfria skolor och förskolor. Ska det även stå något om giftfria lekplatser på allmän plats?

Återkoppling
Det finna möjlighet att skriva in det. I så fall ska skrivningen vara förankrad och inplanerad. I annat fall kommer frågan upp i upphandlingsprocessen, där kemikaliekrav ska ställas.

Ändring
Ändring kan göras om GTP så önskar.

Synpunkt GTP29
Angående avsnitt 1.4 (s.9). Förtydliga om detta även gäller fossilbränsle fritt.

Återloppling
KRAV kräver inte fossilbränslefrihet. Så nej det omfattas inte.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

GTPs synpunkter på energi- och klimatplanen (30 – x)
Synpunkt GTP30

Angående avsnitt 1.1 (s.7-8). Förtydliga om detta även gäller för entreprenörer som är upphandlade eller bara kommunens fordon? Om inte riktlinjerna följs, vad sker då? Ska det kompenseras?

Återkoppling
Riktlinjerna avser kommunorganisationens egna fordon vilket framgår av åtgärdsbeskrivningen.

Ändring
Synpunkter föranleder ingen ändring.

Synpunkt GTP31
Angående avsnitt 1.4 (s.7). Det står inget om GPTs driftentreprenad. Bör inte all extern skötsel innefattas? Ska man bara redovisa vad som är fossilbränslefritt, ska man inte kompensera för den andelen fossila bränslen som används?

Återkoppling
Relevant synpunkt, GTP saknas i beskrivningen.

Ändring
GTP läggs till som ansvarig för åtgärden.

Synpunkt GTP32
Angående avsnitt 4.1 (s.10). Förtydliga vem inom MoS-förvaltningen ska leda och samordna riktlinjer för resor och möten. Idag ansvarar GTP för uppdatering av riktlinjerna ska dessa föras över på Stab och Miljö?

Återkoppling
I beskrivningen av åtgärden står Miljö och samhällsbyggnad – Stab och Miljö som ansvarig. De frågor riktlinjerna hanterar ligger inom den kommunala energiplaneringen som sköts av energisamordnaren på Stab och Miljö. Det anses tillräckligt tydligt. Vill GTP hantera riktlinjerna kan det så klart diskuteras om ansvaret ska ligga där istället.

Ändring
Eventuellt.

Synpunkt GTP33
Angående avsnitt 4.3 (s.10). Förtydliga vem inom MoS-förvaltningen ska leda och samordna arbetet med laddinfrastruktur? Idag arbetar GTP förvaltningsövergripande med samordning av laddinfrastruktur frågorna. Förtydliga om det fortsatta arbetet med den interna laddningen ska omfattas.

Återkoppling
Det framgår att ansvaret delas av flera aktörer. Vilken funktion som har vilken roll beskrivs inte i detalj, det är en fråga för projektets organisation att slå fast.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkt GTP34
Angående avsnitt 4.4 (s.11). Förtydliga skillnaden i arbetet och ansvarsfördelningen mellan 4.1, 4.3 och 4.4.

Återkoppling
Det anses tillräckligt tydligt.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkt GTP35
Angående avsnitt 4.6 (s.11). Bra kapitel, men utöka gärna med möjlighet för förmånskort för kollektivtrafik utreds. Skånetrafiken har bra möjligheter, för att nå de som inte kan cykla. Ett kollektivtrafikkort kan vara av betydelse och på så sätt konkurrera med bilen.

Återkoppling
Bra synpunkt!

Ändring
Åtgärdsbeskrivningen ändras till: En utredning av införande av förmånscykel och förmånskort för kollektivtrafik ska genomföras.

Synpunkt GTP36
Angående avsnitt 5.2 (s.12). Ska detta även gälla GTPs upphandlingar? GTP deltar gärna i arbetet med inköps- och upphandlingsavdelningen. GTP har i en ansökan till Vinnova, angett att projektledare hållbara transporter ska delta med 5% av arbetstid i denna typen av arbete.

Återkoppling
Det gäller alla upphandlingar i kommunorganisationen.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkt GTP37
Angående avsnitt 5.3 (s.12). GTP anser att alla förvaltningar bör vara ansvarig för sin klimatkompensation. Ett förslag är att titta närmare på lokal klimatkompensation genom att skapa en ”klimat skog” här i Eslöv.

Återkoppling
Möjligheterna till att lokalt binda in kol i växande biomassa utreds.

Ändring
Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkter från avdelningarna Kart och Bygg och Miljö

Avdelningarna har inkommit med information bra att ha med sig i det fortsatta arbetet och synpunkter av mer redaktionell natur.

MILJÖPOLICY FÖR ESLÖVS KOMMUN

Eslövs kommuns miljöpolicy gäller för Eslövs kommunorganisation. Den ska ligga till grund för Eslövs miljömålsarbete samt tydliggöra kommunens inriktning och ambition inom miljöområdet.

Dokumentet Miljöpolicy för Eslövs kommun är antaget av kommunfullmäktige juni 2018. Gäller från 1 juli 2018Miljöpolicyn riktar sig till Eslövs kommunorganisation. Ses över för revidering senast 2022.
Kontaktperson: Miljöstrateg, miljöavdelningen.

Miljöpolicy för Eslövs kommun

Eslövs kommun ska genom sina miljömål arbeta aktivt för ökat bidrag till uppfyllnad av de nationella miljömålen. Ekologiskt hållbar utveckling ser vi som grunden till hållbar utveckling och vi ska bedriva all vår verksamhet med våra miljömål i fokus.

- Vi ska vara en förebild för dem som bor och verkar här och för andra kommuner.
- Vi ska bidra till minskad klimatpåverkan och arbeta för att bli fossilbränslefria till 2020.
- Vi ska arbeta för minskad spridning av farliga kemiska ämnen. Vi ska rikta stort fokus på särskilt känsliga gruppers kemikalieexponering.
- Vi ska arbeta för god vattenstatus i våra vattenförekomster.
- Vi ser naturen och stabila ekosystem som en förutsättning för hållbar utveckling. Vi ska aktivt skydda, värna och utveckla den biologiska mångfalden och utveckla kommunens naturrekreativa värden.
- Eslövs kommun ska planeras hållbart med fokus på att bevara och utveckla ekosystemtjänster. Planeringen av Eslövs kommun ska göra det enkelt för dem som bor och verkar här att göra hållbara val.

ESLÖVS KOMMUN

INVESTOR IN PEOPLE

ESLÖVS MILJÖMÅLSPROGRAM

Eslövs miljömålsprogram

1. Bakgrund

1999 kom de nationella miljömålen tillsammans med en tydlig uppmaning till samhällets alla aktörer att arbeta för att bidra till att de uppnås. 2006 antogs *Eslövs kommuns lokala miljömål*. Dessa reviderades och ersattes med *Program för lokala miljömål* 2013.

Eslövs miljömålsprogram består av de mål och den organisation som antogs i Program för lokala miljömål 2013 samt åtgärder knutna till målen.

Miljömålsprogrammet antogs av kommunfullmäktige 2015-04-25 och börjar gälla 2016-06-01. Miljömålsprogrammet ska revideras minst vartannat år.

2. Syfte

Syftet med Eslövs miljömålsprogram är att bidra till en ekologiskt hållbar utveckling och till att de 16 nationella miljömålen uppnås. Med hållbar utveckling menas här en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. (FN- rapport, Vår gemensamma framtid, även kallad Bruntlandrapporten, 1987.)

Miljömålsprogrammet är ett viktigt verktyg i arbetet med kommunens mål om att vara en ekokommun i framkant med ett aktivt miljömålsarbete (Eslövs kommun, handlingsprogram 2015 – 2018).

3. Organisation

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige fastställde Eslövs kommuns miljömål, delmål och organisationen för miljömålssystemet i Program för lokala miljömål 2013.

Den årliga redovisningen av miljömålsarbetet ska godkännas av kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige ska, efter beredning i styrgruppen, besluta om eventuella större revideringar av miljömålsprogrammet.

Intern referensgrupp

Kommunens ledningsgrupp utgör systemets referensgrupp. Referensgruppen ska hållas uppdaterad och bistå med information och kompetens.

Extern referensgrupp
I systemet finns möjlighet att kalla in ytterligare en referensgrupp med representanter från föreningar, organisationer med mera. Denna grupp ska vara flexibel i sin sammansättning utifrån vilka frågor som ska diskuteras. De inbjudna deltagarna ska ha ett uttalat intresse för miljö- och hållbarhetsfrågor.

Styrgrupp
Miljömålssystemets styrgrupp består av kommunstyrelsens arbetsutskott. Styrgruppen ska anta de åtgärder som ska finnas i miljömålsprogrammet och besluta om mindre revideringar.

Samordning
Den övergripande samordningen av miljömålssystemet sköts av kommunens miljöstrateg. Samordningen innebär att: ta fram åtgärder till miljömålsprogrammet, ta fram den årliga uppföljningen, utvärderingen och presentationen av miljömålsarbetet. Miljöstrategen ska även redovisa förslag på förändringar till referensgruppen och styrgruppen. Två gånger per år träffar miljöstrategen styrgruppen för att rapportera om miljömålsarbetet.

Revidering av systemet
Miljömålsprogrammet ska revideras minst vartannat år. Eventuella förslag på förändringar ska miljöstrategen redovisa för styrgruppen i samband med den årliga redovisningen av miljömålsarbetet.

Uppföljning och redovisning
Uppföljningen av Eslövs kommuns arbete med miljömålen görs med hjälp av checklistan *Uppföljning av Eslövs miljömålsarbete…* (bilaga 4.). Den ska täcka upp allt arbete/alla åtgärder kommunorganisationen har tagit på sig att göra (definition på åtgärd, bilaga 3.)och som bidrar till miljömålsuppfyllnad.

Uppföljningen görs förvaltningsvis/bolagsvis och omfattar varje förvaltnings/bolags ansvar enligt miljömålsprogrammet. Alla nämnder och kommunala bolagsstyrelser ska godkänna och lämna in ifylld checklista från respektive förvaltning och bolag till miljöavdelningen, Miljö och Samhällsbyggnad senast 31 mars varje år.

Resultatet av arbetet med Eslövs miljömålsprogram ska redovisas i en miljöredovisning i maj varje år.

4. Fokusområden effektmål och åtgärder

Eslövs miljömålsprogram bygger på fem fokusområden: Ekokommunen Eslöv, Energi och Klimat, Giftfritt, God vattenstatus och Planera hållbart. Till dessa finns

effektmål och delmål. Till delmålen finns åtgärder som följs upp och resultaten redovisas i miljömålsuppföljningen.
De åtgärder som beskrivs i miljömålsprogrammet ska vara inplanerade i verksamheten och ha bedömts vara resurseffektiva med avseende på förväntat bidrag till måluppfyllnad och miljövinst (definition åtgärd: bilaga 3.). Åtgärder kan också vara att ta fram styrdokument och rutiner som i sin tur effektivt förväntas bidra till uppfyllnad av miljömålen.

Här presenteras fokusområdena, effektmålen, delmålen och åtgärderna. För varje åtgärd anges om den är pågående eller inplanerad samt vilka resurser åtgärden förväntas kräva och när den ska utföras. Det framgår också vilken organisation som ansvarar för åtgärden samt eventuellt andra medverkande organisationer.

1. Ekokommunen Eslöv

Effektmål: *Eslövs kommun ska vara en bra ekokommun och förebild. Vi ska bidra till de nödvändiga beteendeförändringar som krävs för att styra om mot ett hållbart samhälle. Vi ska förse kommunmedborgarna med information och stimulera till engagemang.*

Delmål 1.1: Ekokommunen Eslöv ska vara en bra förebild

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

1.1.1. Hållbara upphandlingar

Kommunen handlar med stora flöden av varor och tjänster och genom att ställa miljökrav i upphandlingar kan stora miljövinster göras.

Eslövs kommun ska ställa miljökrav i enlighet med miljömålen vid upphandlingar av varor och tjänster.

Status:	Pågår delvis, ska styras upp och systematiseras. Inköps- och upphandlingspolicy och riktlinjer för upphandling antagna 2015-02-23
Ansvar:	Alla förvaltningar, med stöd av Kommunledningskontoret och Miljö och Samhällsbyggnad
Andra medverkande:	
Resurser:	Inom ram
När:	Löpande

1.1.2. Hållbara placeringar

I arbetet med att vara en ekokommun i framkant är kommunens penningplaceringar ett viktigt redskap. Kommunens pengar ska placeras på ett sådant sätt att de inte bidrar till negativ påverkan på miljömålen.

Status:	Pågår, ska definieras och styras upp
Ansvar:	Kommunledningskontoret, ekonomichefen
Andra medverkande:	
Resurser:	Inom ram
När:	Löpande

1.1.3. Miljökrav på arrendatorer

En viktig del i att vara förebild, markägare och bra ekokommun är att se till att den egna marken brukas på ett hållbart sätt.

Eslövs kommun ska ställa miljökrav i enlighet med miljömålen på dem som arrenderar den kommunägda marken. För avtal med befintliga arrendatorer gäller att produktionen som marken används till ska vara certifierad enligt Svenskt Sigill eller annat system som bedöms likvärdigt (eller brukas enligt system med högre miljökrav än Svenskt Sigill, exempelvis KRAV). Vid avtalsskrivning med nya arrendatorer ska produktionen som marken används till uppfylla kriterierna enligt KRAV eller annat system som bedöms likvärdigt.

Status:	Inte påbörjad
Ansvar:	Kommunledningskontoret
Andra medverkande:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Resurser:	
När:	Från och med 2016-03-16

1.1.4. Hållbar måltidsverksamhet

Att minska matsvinnet och servera ekologisk, säsongsanpassad och närproducerad mat är en viktig del i arbetet med miljömålen och en viktig del i profileringen av Eslöv som ekokommun.

År 2016 ska inköp av ekologiska livsmedel utgöra minst 45 procent av den totala livsmedelsbudgeten, 2017 ska andelen vara minst 55 procent och 2018 minst 60 av den totala livsmedelsbudgeten.

Matsvinnet ska minska med minst fem procent mellan 2015 – 2018.

Status:	Pågår
Ansvar:	Serviceförvaltningen, kostchef
Andra medverkande:	Barn och Utbildning, Vård och Omsorg
Resurser:	Antaget i budget 2016 - 2018
När:	Löpande

1.1.5. Avfallsinsamling i de egna verksamheterna

Att sortera och samla in avfall för vidare användning är en viktig del i byggandet av ett hållbart samhälle. I alla kommunala verksamheter ska det finnas möjlighet att källsortera avfall.

Status:	Pågår
Ansvar:	Serviceförvaltningen, förvaltningschef
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	
När:	Löpande

Delmål 1.2: Eslöv ska profileras som en ekokommun

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

1.2.1. Medlemskap i Sveriges Ekokommuner

Eslöv är en av landets cirka 100 ekokommuner. Det innebär att kommunen har tillgång till ett stort nätverk med många miljökunniga tjänstemän och politiker från hela landet. Nätverkets syfte är att vara en arena för erfarenhetsutbyte, bilda opinion om lokala miljöfrågor och visa upp goda exempel och förebilder. Eslövs kommun har en kontaktpolitiker, och en kontakttjänsteman, i nätverket. Eslövs kommun deltar årligen på Sveriges Ekokommuners årskonferens.

Eslövs kommun ska vara medlem i Sveriges ekokommuner.

Status:	Pågår löpande
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Alla förvaltningar
Resurser:	Inom ram. Medlemskap: 9 400 kr per år, konferens: cirka 3 000 kr per person och år.
När:	Löpande

1.2.2. Ny miljöpolicy

En ny miljöpolicy för Eslövs kommun ska tas fram. Policyn ska visa inriktningen på kommunens miljöarbete och implementeras i hela organisationen.

Status:	Inte påbörjad
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, förvaltningschef
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Tid: 50 timmar
När:	2016

1.2.3. Miljömålsredovisning

Varje år i april ska en miljömålsredovisning tas fram som presenterar det föregående årets miljömålsarbete. Miljöredovisningen ska följa upp miljömålsprogrammet och utvärdera resultatet av hur miljöarbetet bidrar till miljömålsuppfyllnad.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Inom ram. Tid 300 timmar, pengar: 15 000 kr
När:	Årligen i april

Delmål 1.3: Eslövs kommun ska arbeta för hållbara beteendeförändringar

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

1.3.1. Grön flagg

Grön Flagg är en certifiering och ett pedagogiskt verktyg som ger ett aktivt och långsiktigt arbete för hållbar utveckling i skola och förskola. Med den internationella certifieringen jobbar miljontals pedagoger, barn och unga världen över mot samma mål – en mer hållbar värld.

I Eslövs kommun har Östra Strö skola och Dannemannens förskola Grön flagg.

Status:	Pågår i två kommunala verksamheter av x.
Ansvar:	Barn och Familj, respektive rektorer
Andra medverkande:	
Resurser:	Inom ram
När:	Löpande

1.3.2. Arrangemang

Earth Hour och Världsmiljödagen ska uppmärksammas. Målet är att delta i dessa event tillsammans med många av samhällets andra aktörer för att lyfta miljöfrågorna och ge dem nödvändig uppmärksamhet.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Kultur och Fritid
Resurser:	Inom ram. Tid 200 timmar, pengar cirka 22 000 kr.
När:	Mars och juni årligen

1.3.3. Eslövs miljöpris

Eslövs kommun ska tillsammans med Skånska dagbladet efter nomineringskampanj utse en årlig miljöpristagare. Miljöpriset ska uppmärksamma bra insatser för miljön och kan delas ut till företag eller föreningar verksamma i Eslövs kommun, eller till enskilda personer bosatta i kommunen.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Resurser:	Tid: 20 timmar, pengar: 5 000 kr
När:	Varje år

1.3.4. Fairtrade City

Eslövs kommun ska diplomeras enligt Fairtrade City som är en diplomering till kommuner som engagerar sig för rättvis handel och etisk konsumtion. Diplomeringen innebär att kommunen lever upp till kriterier som rör rättvis handels- krav i offentlig upphandling, ett aktivt informationsarbete samt ett utbud av Fairtrade-märkta produkter i butik, på serveringsställen och på arbetsplatser.

Eslövs kommun ska vara en Fairtrade City.

Status:	Beslut är fattat om att Eslöv ska diplomeras under 2015
Ansvar:	Kommunledningskontoret, tillväxtchef
Andra medverkande:	
Resurser:	400 000 kr
När:	2016

1.3.5. Lugazi

Eslövs kommun genomför tillsammans med kommunen Lugazi i Uganda ett SIDA-finansierat demokratiprojekt som ska leda fram till en avfallsplan för Lugazi.

Status:	Pågår under perioden 2012-2015
Ansvar:	Kommunledningskontoret, tillväxtavdelningen
Andra medverkande:	Merab och Miljö och Samhällsbyggnad
Resurser:	Extern finansiering
När:	Projektet avslutas maj 2016

1.3.6. Kompetensutveckling av förtroendevalda

Alla förtroendevalda inom kommunens nämnder och bolag ska ha kännedom om Eslövs miljömål och erbjudas information om kommunens miljöarbete.

Status:	Pågår delvis men behöver systematiseras
Ansvar:	Kommunledningskontoret med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Inom ram. 100 timmar
När:	Löpande

1.3.7. Miljö- och Naturpärmen

Alla mellanstadieklasser i Eslövs kommun erbjuds att använda det miljöpedagogiska läromedlet Miljö- och Naturpärmen.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Barn och Utbildning
Resurser:	Inom ram. 30 000 kr från Miljö och Samhällsbyggnad
När:	Fram till 2018

1.3.8. Snacka med macka

Sex gånger per år, vid lunchtid, erbjuds anställda inom kommunorganisationen en lunchmacka och information om olika miljömålsrelaterade frågor inom kommunen.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, förvaltningschef

Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Tid: 75 timmar, pengar: 6 000 kr
När:	Under 2015 och 2016

2. Energi och klimat

Effektmål: *2020 ska Eslövs kommunorganisation vara fri från fossila bränslen. Den totala energianvändningen i kommunen ska minska och produktionen av förnybar energi ska öka.*

Delmål 2.1: Kommunorganisationen i Eslövs kommun ska senast 2020 vara fri från användning av fossila bränslen. Målet avser uppvärmning av byggnader, transporter och att all el som används ska vara producerad utan fossila energikällor.

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

2.1.1. Fossilfri och energieffektiv uppvärmning

Uppvärmningen av kommunens fastigheter ska senast 2020 vara fri från fossila bränslen. Till 2020 ska den totala energianvändningen per kvadratmeter ha minskat med minst 20 procent jämfört med 2009.

Status:	Pågår
Ansvar:	Serviceförvaltningen i samarbete med Ebo
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Inom ram. Innebär besparingar
När:	Löpande

2.1.2. Riktlinjer för fordon

Den totala energianvändningen i fordonsflottan ska minska med minst 20 procent till 2020 jämfört med 2009.

Vid val av fordon vid leasing och inköp av bilar och lätta lastbilar gäller ”Riktlinjer för fordon”. Enlig dem ska energieffektiva fordon prioriteras och sådana som drivs med gas eller el väljas i första hand. Fordon som kan köras på förnybara bränslen ska i första hand tankas och köras på dessa.

Status:	Pågår
Ansvar:	Serviceförvaltningen
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Inom ram
När:	Löpande

2.1.3. Riktlinjer för resor och möten

Eslövs kommuns riktlinjer för resor och möten syftar till att minska den negativa miljöpåverkan från resor och möten genom att styra upp val av fordon vid resor, och rutiner för möten. Riktlinjerna innehåller också krav på att ett system för klimatkompensation tas i bruk 2015 och att förvaltningarna ska uppmuntra de anställda att ta sig miljövänligt till jobbet. Dessa riktlinjer gäller från 2014-07-31 och ska implementeras i hela organisationen.

Status:	Riktlinjerna antagna, gäller from 31 juli 2014
Ansvar:	För implementering: Miljö och Samhällsbyggnad, förvaltningschef För efterlevnad: Respektive förvaltningschef och vd
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Inom ram
När:	Löpande

2.1.4. Fossilfri elanvändning

All el som används i den kommunala verksamheten ska vara producerad utan fossila bränslen.

Status:	Pågår
Ansvar:	Serviceförvaltningen,
Andra medverkande:	
Resurser:	Inom ram
När:	Löpande

Delmål 2.2: Energianvändningen i det geografiska området Eslövs kommun ska minska

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

2.2.1. Energirådgivning

Kommunen erbjuder kostnadsfri energirådgivning till privatpersoner, företag och föreningar. Rådgivningen syftar till att tillhandahålla information om energi- och miljösmarta val.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	
Resurser:	En halvtidstjänst, externt finansierad
När:	Löpande

Delmål 2.3: Produktionen av förnybar energi i Eslövs kommun ska öka

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

2.3.1. Produktion av biogas

Att använda fossilfri biogas som framställts genom rötning av till exempel avloppsslam ger en koldioxidekvivalentvinst på 180 procent jämfört med att inte röta biomassan och istället använda fossilt bränsle. (Om metangasen i biomassan inte tas omhand sipprar den ut i atmosfären. Bättre då att bränna metangasen, som är en mer potent växthusgas än koldioxid, och utvinna energin ur gasen. Kvar blir då koldioxid, mindre skadlig än metangas.)

Av rötat avloppsslam producerar VASYD biogas till fordonsgas och uppvärmning vid Elling reningsverk.

Merab producerar substrat till biogas ur rötat matavfall.

Status:	Pågår
Ansvar:	VASYD och Merab
Andra medverkande:	
Resurser:	Levererar energi
Når:	Löpande

2.3.2. Energi ur avfall och deponigas

Det brännbara avfallet som samlas in av Merab säljs till SYSAV för energiproduktion. Ur deponigas från Rönneholms avfallsupplag produceras energi ut deponigas.

Status:	Pågår
Ansvar:	Merab
Andra medverkande:	
Resurser:	Levererar energi
När:	Löpande

2.3.3. Kraftvärmeverket

Kraftvärmeverket i Örtofta producerar el och värme ur biomassa. Verket ägs och drivs av Kraftringen som i sin tur ägs av Eslövs kommun och tre andra kommuner.

3. Giftfritt

Effektmål: *Eslövs kommunorganisation ska arbeta aktivt med kemikaliefrågor och göra bra val med fokus på miljö och hållbar utveckling. Särskilt farliga kemikalier ska fasas ut.*

Delmål 3.1: Eslövs kommun ska arbeta aktivt för minskad kemikaliespridning i miljön

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

3.1.1. Kemikalieplan

För att driva på och strukturera upp arbetet med målet Giftfritt ska en kemikalieplan tas fram. Den ska fokusera på hela kommunens kemikalieanvändning, kemikaliekrav på inköpta varor och tjänster samt utfasning av farliga kemikalier och varor med innehåll av farliga kemikalier.

Status:	Inte påbörjad
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag
Resurser:	Inom ram, 400 timmar
När:	2016-2017

3.1.2. Giftkonferens

En konferens med temat giftfri miljö arrangeras i Medborgarhuset i Eslöv. Konferensen vänder sig till kommuner och företag och syftet är att höja kompetensen och inspirera till nya effektiva arbetssätt för att minska giftspridningen.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Sveriges ekokommuner, Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne
Resurser:	Tid 400 timmar, extern finansiering
När:	Hösten 2015 och 2016

Delmål 3.2: Särskilt farliga kemikalier ska fasas ut

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

3.2.1. Utfasning av utfasningsämnen

Kommunens miljötillsyn ska fokusera på utfasning av särskilt farliga kemikalier i de miljöfarliga verksamheterna.

Status:	Pågår till viss del. Ska systematiseras under 2016
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	
Resurser:	Ordinarie arbetstid
När:	Löpande

3.2.2. Sanering av Getinge

I Getinge vid Kävlingeån finns ett område på nästan ett hektar som är förorenat med bland annat kvicksilver och DDT. Föroreningarna härrör från en gammal bekämpningsmedelsfabrik. Området ska saneras.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, förvaltningschef
Andra medverkande:	
Resurser:	Extern finansiering, 43 miljoner kr
När:	Under perioden 2014 - 2018

3.2.3. Giftfria förskolor

Eslövs kommun ska arbeta brett och aktivt för att skapa giftfria förskolor för att minska kemikalieexponeringen för barn och unga. Kemikaliefrågorna ska finnas med i bygg- och renoveringsprocesser av skolor och förskolor, vid inköp av leksaker, utrustning och förbrukningsmaterial samt för måltidsverksamheten och städningen.

Status:	Pågår
Ansvar:	Barn och Utbildning i samarbete med Serviceförvaltningen
Andra medverkande:	Miljö och Samhällsbyggnad
Resurser:	Handlingsplan ska tas fram
När:	Löpande

4. God vattenstatus

Åarna och sjöarna i Eslövs kommun ska minst ha god status. Övergödningen ska minska och den biologiska mångfalden och de rekreativa värdena i och omkring vattenmiljöer ska öka. Dricksvattnet i kommunen ska ha ett bra skydd mot negativ påverkan.

Delmål 4.1: Senast 2021 ska vattenförekomsterna Ringsjön och Rönne å uppvisa god status enligt vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660). Senast 2027 ska vattenförekomsterna Kävlingeån och Saxån uppvisa god status.

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

4.1.1. Deltagande i Ringsjöns vattenråd

I Vattenmyndighetens klassning från 2006 klassas Ringsjöns status som dålig. Ringsjöns vattenråd är en ideell förening vars medlemmar har intressen knutna till vatten inom Ringsjöns tillrinningsområde. Rådets huvuduppgift är att övervaka

sjöns tillstånd och arbeta för att förbättra vattenkvaliteten. Arbetet består bland annat av biomanipulering (uttrålning av mört och braxen) och inventering av avrinningsområdet. Arbetet syftar till att uppnå bättre statusklassning för sjön, mindre algblomning, större siktdjup och högre rekreationsvärde.

Eslövs kommun ska delta aktivt i Ringsjöns vattenråd.

Status:	Pågår löpande
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Vattenrådets övriga medlemmar
Resurser:	Tid: 100 timmar, pengar: 322 000 kr
När:	Löpande

4.1.2. Deltagande i Rönneåns vattenråd och kommitté

I Vattenmyndighetens klassning från 2006 klassas Rönne ås status som måttlig. Rönneåns vattenråd är en sammanslutning av kommuner, företag och organisationer med intresse av de vattenförekomster som ligger inom Rönne ås avrinningsområde (nedströms Ringsjöarna). Vattenrådet är en paraplyorganisation där Rönneåkommittén ingår som en egen avdelning, med egen budget.
Inom vattenrådet utförs recipientkontroll men inte några direkta vattenvårdande insatser.

Eslövs kommun ska delta i Rönneåns vattenråd.

Status:	Pågår löpande
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Vattenrådets övriga medlemmar
Resurser:	20 000 kr
När:	Löpande

4.1.3. Deltagande i Kävlingeåns vattenråd

I Vattenmyndighetens klassning från 2006 klassas Kävlingeåns status som måttlig. Kävlingeåns vattenråd består av kommuner, företag och andra organisationer med intressen knutna till Kävlingeåns avrinningsområde. Ett kansli i Lund administrerar vattenrådet.

Det finns ett handlingsprogram för perioden 2012-2021 med åtgärder som är möjliga att genomföra inom vattenrådets ramar. Vattenrådet arbetar med metodutveckling och är en bra föregångare inom svensk vattenförvaltning.

Eslövs kommun ska delta aktivt i Kävlingeåns vattenråd.

Status:	Pågår löpande
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef

Andra medverkande:	Vattenrådets övriga medlemmar
Resurser:	Tid: 100 timmar, pengar: 857 500 kr per år
När:	Löpande

4.1.4. Deltagande i Saxån – Braåns vattenråd

I Vattenmyndighetens klassning från 2006 klassas Saxån- Braåns status som måttlig. Saxån-Braåns vattenråd är ett forum för informationsspridning och frivilligt åtgärdsarbete inom avrinningsområdet. Vattenrådet består av kommuner, företag och andra organisationer med intressen knutna till Saxån- Braåns avrinningsområde. Rådet ansvarar för recipientprovtagningen i ån samt gör andra riktade undersökningar av vattenkvalitén. Tidigare, mellan 1992 – 1993 och 1999 – 2003, bedrevs aktivt vattenvårdsarbete med anläggning av dammar/våtmarker och skyddszoner.

Eslövs kommun ska delta aktivt i Saxåns- Braåns vattenråd.

Status:	Pågår löpande
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Vattenrådets övriga medlemmar
Resurser:	Tid: 60 timmar/år, pengar: 105 000 kr/år.
När:	Löpande

Delmål 4.2: Dricksvattenförekomster i Eslövs kommun ska skyddas

Till detta delmål finns i dag inga åtgärder kopplade:

5. Planera hållbart

Den biologiska mångfalden i Eslövs kommun ska värnas. Framtidens Eslöv ska planeras utifrån ett hållbarhetsperspektiv, det ska vara lätt att leva hållbart i Eslövs kommun.

Delmål 5.1: Värdefull natur ska skyddas

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

5.1.1. Revidering av naturvårdprogram

Eslövs naturvårdsprogram ska revideras för att mer tydligt visa på kommunens ambitioner med naturvården, de befintliga naturvärdena, behoven av åtgärder och prioriteringar.

Status:	Påbörjas 2016
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Alla förvaltningar och bolag

Resurser:	Inom ram, pengar från extern finansiering
När:	2016 - 2019

5.1.2. Skötsel av naturreservat i Eslövs kommun

I Eslövs kommun finns det kommunala naturreservatet Eslövs allmänning samt de statliga naturreservaten Flyinge ängar, Borstbäcken, Abullahagen, Billinge mölla och Bosarps jär. Till reservaten finns fastställda skötselplaner. Eslövs kommun ansvarar för skötseln av Eslövs allmänning, Billinge mölla och Abullahagen.

Skötselplanerna för naturreservaten Eslövs allmänning, Billinge mölla och Abullahagen ska följas.

Status:	Pågår löpande
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	Arbete och Försörjning
Resurser:	75 000 kr
När:	

5.1.3 Fladdermusinventering

Fladdermöss är en ekologisk viktig artgrupp av insektsjägare. För att få bättre kunskap om fladdermusfaunan i kommunen ska de inventeras. Minst tio boplatser ska sättas upp och en fladdermusexkursion ska arrangeras.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	
Kostnad:	Tid: 50 timmar. Pengar: extern finansiering 67 250 kr.
När:	2014 - 2016

5.1.4. Biologisk mångfald på golfbanan

Eslövs golfbana har ett naturskönt läge vid Bråån. För att göra golfbanan mer attraktiv och öka naturupplevelsen för spelarna vill man utveckla området och samtidigt öka den biologiska mångfalden. Projektet drivs av Eslövs golfklubb i samarbete med Eslövs kommun och inleds med en inventering som ska resultera i ett åtgärdsförslag.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	
Resurser:	Tid: 45 timmar. Pengar: extern finansiering
När:	Delprojekt 1: 2015-2016, delprojekt 2: 2016-2018

5.1.5. Skyddsvärda träd

Grova träd och ihåliga träd är viktiga för den biologiska mångfalden men många av dem är i dag hotade. I ett projekt ska grova träd i kommunen inventeras för att bättre kunna skydda dem framöver. I projektet ingår också att sprida information om vikten av att bevara och skydda grova träd.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	
Resurser:	Tid: 190 timmar. Pengar: extern finansiering 86 850 kr
När:	2015-2016

Delmål 5.2: Kommunens frilufts-och rekreativa värden ska utvecklas

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

5.2.1. Naturmötesplats i Gyaskogen

Stehags intresseförening ska tillsammans med Eslövs kommun sätta upp ett ”grillhus” i Gyaskogen. Grillhuset ska vara en mötesplats för naturupplevelser. Platsen kommer att förses med informationsskyltar om bland annat områdets växter och fåglar.

Status:	Pågår
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	
Resurser:	Tid: 45 timmar. Pengar: extern finansiering 79 700 kr
När:	2015-2017

Delmål 5.3: Eslövs kommun ska planeras och byggas hållbart

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

5.3.1. Översiktsplan för Eslövs kommun

En översiktsplan ska tas fram som visar och befäster ambitionen om att utveckla Eslövs kommun hållbart. Här lyfts frågor om bland annat vindkraft, grönstruktur, värdekärnor, ansvarsarter och ekosystemtjänster in.

Status:	Pågår
Ansvar:	Kommunledningskontoret
Andra medverkande:	Miljö och Samhällsbyggnad
Resurser:	Inom ram
När:	2015 - 2017

5.3.2. Avfallsinsamling

Mellanskånes renhållning AB arbetar kontinuerligt med att få renare och mer hållbart användbara avfallsfraktioner. Kunderna erbjuds sortering i tio fraktioner vid bostaden, även förpackningar.

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby, som styr arbetet under denna punkt, antogs 2014-04-28.

Status:	Pågår
Ansvarig:	Merab
Andra medverkande:	Kommunerna Eslöv, Höör och Hörby
Resurser:	Inom ram
När:	Löpande

5.3.3. Cykelplan för Eslövs tätort

Att människor ges möjlighet att välja hållbara och säkra transporter är en viktig del i byggandet av framtidens hållbara samhälle. Cykelplan för Eslövs tätort ska bidra till att göra tätorten mer anpassad för cyklister.

Eslövs kommun ska genomföra åtgärderna i cykelplan för Eslövs tätort.

Status:	Planen inte antagen
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, förvaltningschef
Andra medverkande:	
Resurser:	Anpassas till investeringsbudget
När:	Antas 2016, därefter löpande enligt plan

Delmål 5.4: Kommuninvånarna i Eslövs kommun ska ha en god livsmiljö och deras hälsa ska skyddas från olägenheter

Till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

5.4.1 Uppsökande hälsoskydd

I ett förebyggande hälsoskyddsprojekt ska kommunens miljöinspektörer söka upp boende i hyresfastigheter för att informera om miljötillsynens roll. Projektet ger personer som vanligtvis inte kontaktar miljöavdelningen möjlighet att anmäla eventuella olägenheter förknippade med boendemiljön.

Status:	Inplanerat ~~2015~~ 2016
Ansvar:	Miljö och Samhällsbyggnad, miljöchef
Andra medverkande:	
Resurser:	50 timmar
När:	Under 2016

Bilaga 1.

Eslövs förutsättningar att bidra

Eslövs lokala miljömål ska vara anpassade till kommunens unika förutsättningar. Det geografiska läget, naturen, människorna som bor här och det som händer inom kommungränsen ska styra vilka mål som ska gälla. Miljömålssystemet ska säkerställa att miljöarbetet går framåt och att miljöarbetet blir synligt för kommuninvånarna.

6.1 Geografiskt läge och fysiska förutsättningar

Mitt i den expansiva Skåneregionen ligger den 422 km^2 (42 200 ha) stora Eslövs kommun med en befolkning på mer än 32 000 invånare. Närhet till mycket, milt klimat, mycket produktiv jordbruksmark, fyra åar som rinner genom kommunen och bra kommunikationsmöjligheter är några av de faktorer som ger oss goda förutsättningar till att bidra till en hållbar utveckling.

6.2 Naturen och vattnet

Det är viktigt att skydda och vårda den natur vi har för att säkra den biologiska mångfalden. Naturmarken ska förvaltas på ett sätt som säkerställer våra behov av rekreation och andra ekosystemtjänster, men också för naturens egenvärde i sig. Genom kommunen rinner Rönne å, Saxån, Bråån och Kävlingeån och delar av både Ringsjön och Vombsjön finns inom kommungränsen. På grund av läget mitt i det intensiva skånska odlingslandskapet, och gamla synder av orenat avlopp är i stort sett alla ytvatten inom kommungränsen övergödda. Kommunens skyldighet att jobba för god ekologisk status i sjöar och vattendrag regleras i de nationella miljömålen och i EUs gemensamma ramdirektiv för vatten. Positivt inför framtiden och de stora satsningar som kommer att behövas är att kommunen har en lång tradition av gott samarbete med andra kommuner för bättre status i åarna och sjöarna.
I kommunen finns fem naturreservat, med många viktiga värden, och fler behövs. En viktig del i arbetet mot hållbar utveckling är att locka ut människor i naturen. Naturupplevelser är miljövänlig konsumtion och bevisligen hälsofrämjande. Människor som vistas i naturen mår inte bara bättre, de har generellt ett större engagemang i miljöfrågor och större förståelse och acceptans för satsningar och uppoffringar som behövs för att komma till rätta med miljöproblemen. Kommunens naturvårdsprogram och åtgärdsprogram presenterar ambitionerna för och arbetet med att skydda, vårda och värna naturen i kommunen.

6.3 Verksamheter i kommunen

73 procent av kommunens yta består av åkermark och Eslöv förknippas ofta med mat. Härifrån kommer bostongurka, pyttipanna, ketchup, socker och annat ätbart. I kommunen finns en lång tradition av livsmedelsproduktion och här finns flera

ekobönder som tar extra hänsyn till miljön då de producerar mjölk, spannmål, kött och grönsaker.

Tillverkningsindustrin i kommunen är också omfattande. Här finns flera stora och små anläggningar med mer eller mindre miljöpåverkan. I kommunen finns bra erfarenheter av att jobba med kemikaliefrågor. Ett mål är att producera ett avloppsslam som kan användas som gödsel- och jordförbättringsmedel inom lantbruket.

Energiproduktion har blivit en stor bransch i kommunen. Här produceras vindkraft och biogas och med det kommande kraftvärmeverket kommer ännu mer fossilfri energi att produceras inom kommungränsen.
Inom kommunorganisationen finns mycket att arbeta vidare med. Eslöv är en av landets cirka hundra ekokommuner. Ambitionen är att kommuninvånarna ska veta om det och tycka att Eslöv är en bra ekokommun, väl värd titeln. I det ligger att hela kommunorganisationen styrs av och gör sitt jobb med fokus på miljö och hållbarhet.

6.4 Människorna

Drygt 32 000 människor bor i kommunen. För att få till ett långsiktigt hållbart Eslöv är det viktigt att de kan göra hållbara val. I den fysiska planeringen måste hållbarhetsfrågorna ligga i fokus och kan inte prioriteras bort till förmån för andra intressen. Kommunorganisationen har ett stort ansvar att bidra till att utbilda och medvetandegöra människor om de problem vi står mitt uppe i och hur ens egna val har betydelse.

Ytterst är det de folkvalda politikerna som har ansvar för ambitionsnivån på kommunens miljöarbete. För att nå miljömålen krävs stora insatser inom information och utbildning av såväl beslutsfattare och kommuninvånare. Miljömålssystemet ska möjliggöra att många kan komma till tals med sina åsikter och idéer.

Drygt 32 000 människor är en stor tillgång. Hos dem finns självklart många bra idéer och mycket kraft. Det ska vi ta vara på.

Bilaga 2.

De 16 nationella miljömålen

Här presenteras de 16 nationella miljömål som ligger till grund för allt miljöarbete i Sverige och som ska leda fram till en mer hållbar utveckling. Utgångspunkten är att det 2020 ska finnas förutsättningar för att alla 16 ska kunna uppnås.

1. Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. ...

Detta är ett av de mål som bedöms som mycket svårt att nå och där utvecklingen går åt fel håll. Målet innebär att temperaturen inte ska stiga med mer än två grader och att koldioxidhalten i atmosfären ska stanna under 400 ppm. För att klara det måste utsläppen av växthusgaser minska med upp till 70 procent fram till 2050 och vara nära noll vid sekelskiftet. Målet är starkt beroende av konjunktur och överstatligt samarbete. Forskare tror att det går att nå målet men att det kommer att kräva stora, genomgripande förändringar.

Eslöv har goda möjligheter att bidra till detta mål som till så stor del handlar om energianvändning. I oktober 2011 antogs Eslövs kommuns energi- och klimatplan och i april 2015 antogs Energi- och klimatplan 2.0. I planen regleras arbetet mot begränsad klimatpåverkan.

2. Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Målet innebär bland annat all halterna av luftföroreningar ska underskrida lågrisknivåer för cancer och riktvärden för andra sjukdomar. Luftföroreningar ska heller inte skada växter, djur och material.

Luftkvaliteten i Eslöv är ganska bra men utsläpp från småskalig vedeldning är ett problem på vissa håll.

3. Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hällristningar.

Målet innebär bland annat att nedfall av försurande ämnen inte ska överskrida den kritiska belastningen för mark och vatten. Dessutom ska skogsbrukets försurande inverkan minska.
Skåne är hårt drabbat av nedfall av luftburna försurande ämnen från industri och transport. Stora mängder svavel- och kväveoxider transporteras hit med vindar från andra länder och målet är starkt beroende av insatser även i dessa länder.
Skogsbruket är en annan viktig faktor. Att plantera gran i den skånska myllan är inte bra.

4. Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

Målet innebär bland annat att exponering för kemiska ämnen inte ska vara skadlig för människor eller den biologiska mångfalden. Kunskapen och informationsinsatserna om kemikalier och exponering ska öka. Användningen av de mest miljö- och hälsoskadliga kemikalierna ska upphöra och förorenade områden saneras. Att skapa förutsättningar för att målet ska kunna uppnås till 2020 bedöms vara mycket svårt. Ett stort problem inom detta område är okunskap. På marknaden florerar väldigt många olika kemikalier och kontrollen av dem och kunskapen om deras effekter på miljön är långt ifrån tillräcklig.

För att nå målet måste vi arbeta för att fasa ut de värsta kemikalierna ur samhället och begränsa den totala kemikalieanvändningen. Inom kommunorganisationen behöver vi skaffa oss mer kunskap om våra egna kemikalievals påverkan.

5. Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Målet innebär att påverkan från ozonnedbrytande ämnen minskar och att ozonskiktet börjar växa. Halterna av ozonnedbrytande ämnen i de övre luftlagren ska understiga nivåerna för skadlig påverkan.

Arbetet med att vända trenden med utsläpp av ozonnedbrytande ämnen är ett gott exempel på att det går att lösa allvarliga miljöproblem med samarbete länder emellan . Ännu går det inte att säkert påstå att vändpunkten för ozonuttunningen har nåtts men de förutsättningar som behövs för att nå målet bedöms finnas till 2020. Måltillståndet beräknas kunna vara uppfyllt 2050.

6. Säker strålmiljö

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Målet innebär bland annat att människors exponering för strålning begränsas.
I Sverige är radon i byggnader den vanligaste anledningen till att människor utsätts för farliga stråldoser. Radon är hälsoskadligt främst i samband med rökning.

7. Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Målet innebär bland annat att sjöar och vattendrag minst uppnår god status för näringsämnen enligt vattenförvaltningsförordningen.

Övergödning av vatten är ett mycket stort problem i Eslövs kommun. Flera av våra ytvattenförekomster har dålig eller otillfredsställande status på grund av övergödning, problemen beror till stor del på läckage från odlingsmark och gamla synder av utsläpp av orenat avloppsvatten.

Arbetet med att skapa god status i alla vattenförekomster regleras i EUs gemensamma ramdirektiv för vatten. Inom kommunen finns tre vattenråd som arbetar för var sitt avrinningsområde. Länsstyrelsen samordnar arbetet med att ta fram mål och åtgärder för vart och ett av dem.

8. Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet ska nås inom en generation.

Målet innebär bland annat att miljötillståndet i sjöar och vattendrag är gott och att det inte försämras av mänsklig aktivitet. Inte heller möjligheterna till dricksvattenförsörjning ska försämras.

Arbetet med att skapa god status i alla vattenförekomster regleras i EUs gemensamma ramdirektiv för vatten och i vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660). Mycket av det arbete som ska leda fram till god status för vatten inom Eslövs kommun samordnas inom respektive avrinningsområdes vattenråd. De miljömål som berörs är: *Ingen övergödning, levande sjöar och vattendrag, myllrande våtmarker* och *hav i balans samt levande kust och skärgård.*

9. Grundvatten av god kvalitet

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Målet innebär bland annat att mänsklig aktivitet inte påverkar grundvattnets kvalitet. För att nå målet måste grundvattnet ges ett bra skydd mot föroreningar.

I Skåne pågår sedan 2007 ett övervakningsprogram där man har hittat bekämpningsmedel i en tredjedel av provpunkterna. Ett stort problem är att när kemikalier hamnat i grundvattnet blir de kvar där länge.

10. Hav i balans samt levande kust och skärgård

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet ska nås inom en generation.

Målet innebär bland annat att miljötillståndet i alla kust- och havsvatten är gott. Den biologiska mångfalden är god och att alla värden, bland annat de rekreativa, har tillräckligt skydd.

I Eslöv har vi ingen kust men det arbete vi lägger ner på att minska näringsläckaget ut i åarna bidrar till att förbättra statusen i Östersjön och Västerhavet.

11. Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Målet innebär bland annat att återskapa och nyskapa våtmarker i områden där de minskat i omfattning genom mänsklig aktivitet.

I Skåne har ungefär 90 procent av våtmarksarealen som fanns för 150 år sedan dränerats bort för att ge plats för odling. Våtmarker fyller viktiga funktioner som vattenrenare, näringsfällor och som livsmiljöer för många hotade arter av växter och djur.

12. Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet ska nås inom en generation.

Målet innebär bland annat att skogen ska brukas med hänsyn till alla de biologiska processer som är knutna till den. Skogens biologiska mångfald ska skyddas och skogens rekreativa värden likaså.

Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka för att målet ska nås. I Eslövs kommun finns drygt 5 000 hektar skog. Skogen är en mycket viktig resurs som levererar många viktiga ekosystemtjänster, rekreation och biologisk mångfald.

13. Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks

Målet innebär bland annat att kulturmiljöer, ekosystemtjänster (tjänster naturen ger, till exempel våtmarkers vattenhållande och vattenrenande egenskaper och insekters pollinering)och biologisk mångfald knuten till odlingslandskapet ska skyddas och värnas.

Eslövs kommun består till stor del av odlingsmark. En hållbar utveckling kräver att den goda odlingsjorden skyddas mot exploatering.

14. Storslagen fjällmiljö

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Målet innebär bland annat att fjällens naturtyper skyddas och bevaras och fjällens värde för bland annat friluftsliv värnas.

I Eslöv finns tyvärr inga fjäll…

15. God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Målet innebär bland annat att all samhällsplanering ska vara ekologiskt-, socialt- och ekonomiskt hållbar. Planering och byggande ska främja god resurshushållning och människors hälsa ska skyddas mot olägenheter som luftföroreningar och buller. Det ska finnas tillgång till grön rekreation i anslutning till tätorter och kulturellt värdefull bebyggelse ska skyddas.

Människors möjlighet att göra hållbara val beror till stor del på hur samhället de bor i är utformat. Eslöv förväntas expandera befolkningsmässigt och det kommer att ställa höga krav på, men också goda förutsättningar för, att planeringen av framtidens Eslöv baseras på nytänkande.

16. Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Målet innebär bland annat att ekosystemen är resilienta (att de har förmågan att klara störningar och att de kan anpassa sig till förändringar såsom ett förändrat klimat) så att de kan fortsätta leverera ekosystemtjänster. Förlusten av biologisk mångfald ska hejdas och statusen för hotade arter förbättras.

Detta är ett av målen med de sämsta utsikterna och det kommer att behövas mycket ambitiösa insatser för att nå det. Stabila ekosystem är själva grunden för livsförutsättningar på jorden, därför anses utarmningen av den biologiska mångfalden vara det största hotet mot hållbar utveckling. Vi är så starkt beroende av de ekosystemtjänster naturen bidrar med men det är lätt att ta dem för givna.

I Eslövs kommun finns sex naturreservat; Eslövs allmänning, Abullahagen, Bosarps jär, Borstbäcken, Flyinge ängar och Billinge mölla.

Bilaga 3.

Definition av åtgärd i Eslövs miljömålsprogram

Åtgärd: En arbetsinsats som bidrar till uppfyllnad av något av målen i programmet. Insatsen ska inte ligga helt i linje med ordinarie arbete kommunorganisationen enligt lag är ålagd att göra. Åtgärderna ska ha tydlig koppling till målet.

Beskrivning av åtgärd: En åtgärd ska beskrivas med: vilket/vilka miljömål åtgärden förväntas bidra till uppfyllnad av och på vilket sätt, hur arbetsinsatsen ska utföras, inom vilken tid insatsen ska pågå, vilket resultat som förväntas, vilka resurser som kommer att krävas och hur resultaten ska följas upp.

Ansvar: Varje åtgärd ska ha en tydlig ansvarsorganisation. Där ska framgå vem som ansvarar för utförande, uppföljning och rapportering.

Redovisning av resultat: Åtgärderna ska samlas i Eslövs kommuns miljöprogram. Varje vår ska miljömålsarbetet följas upp på varje förvaltning/bolag med hjälp av checklistan *Uppföljning av Eslövs kommuns miljömålsarbete.* Uppföljningen ska godkännas av respektive nämnd/styrelse och skickas till Miljöavdelningen senast 31 mars. Kommunens miljöstrateg ska sammanställa resultaten och redovisa dem i miljömålsredovisningen i maj.

§ 15 **KS 2020/500**

Antagande av renhållningsordning för Eslöv, Höör och Hörby kommuner

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att anta Renhållningsordning för Eslövs kommun bestående av Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby - Med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023 - 2026, med bilagor 1 – 9 samt Föreskrifter om avfallshantering, Höör, Hörby och Eslövs kommun, med bilagor 1 - 3.

Ärendebeskrivning
Enligt miljöbalken 15 kap 41 § ska kommunen ha en renhållningsordning bestående av avfallsplan och lokala föreskrifter för avfallshantering. Renhållningsordningen ska antas av kommunfullmäktige. Kommunerna Eslöv, Höör och Hörby har tillsammans med Mellanskånes renhållningsaktiebolag arbetat fram ett förslag på ny renhållningsordning som ska ersätta de befintliga lokala renhållningsföreskrifterna och den avfallsplan som gällt fram till och med 2021

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse; Antagande av renhållningsordning för Eslöv, Höör och Hörbys kommuner
- Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby - Med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023 - 2026, med bilagor 1-9
- Föreskrifter om avfallshantering, Höör, Hörby och Eslövs kommun, med bilagor 1-3
- Samrådsredogörelse

Beredning
I december 2022 beslutade kommunstyrelsen i Eslöv att skicka det förslag på renhållningsordning som tagits fram gemensamt av kommunerna Eslöv, Höör och Hörby samt Mellanskånes renhållningsaktiebolag på remiss under perioden 2023-02-01 – 2023-05-10. Kommunstyrelserna i Höör och Hörby gjorde detsamma.

Efter remisstiden har lagändringar medfört att det framtagna förslaget till lokala avfallsföreskrifterna har behövts ändras väsentligt. Därför

genomfördes ytterligare en remissrunda under perioden 7 november till 4 december 2023. Under den perioden har ett digitalt möte för allmänheten hållits samt möten på bibliotek i de tre kommunerna. Förslaget på ny renhållningsordning har varit tillgängligt på kommunernas hemsidor och det har funnits möjlighet att lämna synpunkter.

Synpunkter från remissinstanser
De inkomna synpunkterna efter de två remissrundorna har sammanställts av de tre kommunernas miljöstrateger (eller liknande) och tjänsteperson på Merab i bifogad samrådsredogörelse. I den har synpunkterna bemötts och det framgår vilka förslag på ändringar synpunkterna har föranlett.

De inkomna synpunkterna på avfallsplanen har inte inneburit några väsentliga ändringar i förslaget till avfallsplan.

Anpassning efter lagändring
Efter den första remisstiden har Förordningen om producentansvar för förpackningar (SFS 2022:1274) ändrats. Det innebar behov av väsentliga ändringar i de lokala renhållningsföreskrifterna, jämfört med det förslag som var på remiss under våren. De ändringarna är nu inarbetade i föreskrifterna.

Övriga ändringar
Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2020:6) ska en avfallsplan innehålla en redogörelse för kommunens styrmedel, behovet av ekonomiska resurser för genomförande av planen, hur avfallshantering tillgodosetts i kommunens översiktsplan, en beskrivning av nuläge vad gäller exempelvis avfallsmängder och insamlingssystem, uppföljning av föregående avfallsplan, uppgifter om nedlagda deponier, vilka kommunala funktioner som har medverkat vid framtagandet samt en strategisk miljöbedömning. Detta beskrivs i bilagor till avfallsplanen.
Efter remisstiden har bilagorna uppdaterats framför allt med avseende på statistik och liknande uppgifter.

Yrkanden
Tony Hansson (S). Catharina Malmborg (M) och Agneta Nilsson (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Protokollsanteckning
Fredrik Ottesen (SD) begär och får beviljat att lämna en protokolls-anteckning, se bilaga till protokollet.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2020/500

2024-01-17
Helena Heintz
helena.heintz@eslov.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse; Antagande av renhållningsordning för Eslöv, Höör och Hörbys kommuner

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att anta Renhållningsordning för Eslövs kommun bestående av Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby - Med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023 - 2026, med bilagor 1 – 9 samt Föreskrifter om avfallshantering, Höör, Hörby och Eslövs kommun, med bilagor 1 - 3.

Ärendebeskrivning

Enligt miljöbalken 15 kap 41 § ska kommunen ha en renhållningsordning bestående av avfallsplan och lokala föreskrifter för avfallshantering. Renhållningsordningen ska antas av kommunfullmäktige. Kommunerna Eslöv, Höör och Hörby har tillsammans med Mellanskånes renhållningsaktiebolag arbetat fram ett förslag på ny renhållningsordning som ska ersätta de befintliga lokala renhållningsföreskrifterna och den avfallsplan som gällt fram till och med 2021

Beslutsunderlag

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby - Med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023 - 2026, med bilagor 1-9
Föreskrifter om avfallshantering, Höör, Hörby och Eslövs kommun, med bilagor 1-3
Samrådsredogörelse

Beredning

I december 2022 beslutade kommunstyrelsen i Eslöv att skicka det förslag på renhållningsordning som tagits fram gemensamt av kommunerna Eslöv, Höör och Hörby samt Mellanskånes renhållningsaktiebolag på remiss under perioden 2023-02-01 – 2023-05-10. Kommunstyrelserna i Höör och Hörby gjorde detsamma.

Efter remisstiden har lagändringar medfört att det framtagna förslaget till lokala avfallsföreskrifterna har behövts ändras väsentligt. Därför genomfördes ytterligare en remissrunda under perioden 7 november till 4 december 2023. Under den perioden har ett digitalt möte för allmänheten hållits samt möten på bibliotek i de tre

kommunerna. Förslaget på ny renhållningsordning har varit tillgängligt på kommunernas hemsidor och det har funnits möjlighet att lämna synpunkter.

Synpunkter från remissinstanser
De inkomna synpunkterna efter de två remissrundorna har sammanställts av de tre kommunernas miljöstrateger (eller liknande) och tjänsteperson på Merab i bifogad samrådsredogörelse. I den har synpunkterna bemötts och det framgår vilka förslag på ändringar synpunkterna har föranlett.

De inkomna synpunkterna på avfallsplanen har inte inneburit några väsentliga ändringar i förslaget till avfallsplan.

Anpassning efter lagändring
Efter den första remisstiden har Förordningen om producentansvar för förpackningar (SFS 2022:1274) ändrats. Det innebar behov av väsentliga ändringar i de lokala renhållningsföreskrifterna, jämfört med det förslag som var på remiss under våren. De ändringarna är nu inarbetade i föreskrifterna.

Övriga ändringar
Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2020:6) ska en avfallsplan innehålla en redogörelse för kommunens styrmedel, behovet av ekonomiska resurser för genomförande av planen, hur avfallshantering tillgodosetts i kommunens översiktsplan, en beskrivning av nuläge vad gäller exempelvis avfallsmängder och insamlingssystem, uppföljning av föregående avfallsplan, uppgifter om nedlagda deponier, vilka kommunala funktioner som har medverkat vid framtagandet samt en strategisk miljöbedömning. Detta beskrivs i bilagor till avfallsplanen.
Efter remisstiden har bilagorna uppdaterats framför allt med avseende på statistik och liknande uppgifter.

Beslutet skickas till
Samtliga remissinstanser
Höörs kommun
Hörby kommun
MERAB

Eva Hallberg
Förvaltningschef

Katarina Borgstrand
Avdelningschef

Version för antagande

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

VERSION FÖR ANTAGANDE

Med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023 -2026

VERSION FÖR ANTAGANDE

Avfallsplan för Eslövs, Höörs och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Kommun:
Ärende:
Kommunal författningssamling:
Beslutande instans: Kommunfullmäktige i respektive kommun
Antagandedatum:
Planen gäller från och med antagandedatum:
Revidering: en gång per mandatperiod
För revidering ansvarar: Kommunfullmäktige i respektive kommun.
Beslut om revidering:
Kontaktperson Eslöv:
Kontaktperson Höör:
Kontaktperson Hörby:
Kontaktperson Merab:

Innehåll

Förord....4
Introduktion....5
Syfte....5
Mål....5
1. Minskad nedskräpning....5
2. Avfallsminimering....5
3. Hållbar avfallshantering....6
Genomförande, uppföljning och revidering av Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby....7
Organisation....7
Kommunfullmäktige....7
Kommunstyrelsen....7
Samordnare....7
Åtgärdsansvariga....7
Kommunernas miljöstrateger....8
Kopplingar till andra dokument och styrmedel....8
Nationella miljömål....8
Globala hållbarhetsmål....9
EU:s avfallshierarki....10
Kopplingar till styrdokument i Eslövs kommun....10
Kopplingar till styrdokument i Höörs kommun....10
Kopplingar till styrdokument i Hörby kommun....11
Handlingsplan 2023-2026....11
Resursbehov....11
Åtgärder för mål 1, Minskad nedskräpning....12
Åtgärder för mål 2, Avfallsminimering....12
Åtgärder för mål 3, Hållbar avfallshantering....15
Bilagor....18

VERSION FÖR ANTAGANDE

VERSION FÖR ANTAGANDE

Introduktion

Eslöv, Höör och Hörby kommuner har tagit fram en gemensam avfallsplan med tillhörande handlingsplan. Avfallsplanen har tre mål som samtliga innebär att steg tas uppför avfallstrappan och därmed följer prioriteringen i EU:s avfallshierarki. De bidrar också till att uppfylla såväl nationella miljömål som globala hållbarhetsmål.

Syfte

Avfallsplaneringen i Eslöv, Höör och Hörby syftar till att tydliggöra kommunernas gemensamma utveckling mot hållbar avfallshantering, avfallsminimering och minskad nedskräpning.

Mål

Avfallsplanen har tre mål: **Minskad nedskräpning**, **Avfallsminimering** och **Hållbar avfallshantering**. Dessa presenteras nedan. Målen är inte tidsatta och gäller tillsvidare. De ska dock ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov.

1. Minskad nedskräpning

Målet innebär att nedskräpningen i kommunerna ska minska vilket förväntas bidra till ökad trygghet och trivsel. Minskad nedskräpning gör att mer material kan återvinnas och inte sprids i miljön. Målet innebär att steg tas uppför avfallstrappan.

Rådighet

Kommunen ansvarar för renhållning på allmän platsmark, badplatser och angöringspunkter för friluftslivet. Kommunen har goda möjligheter att kommunicera kring nedskräpning.

Effekter

- Nöjda medborgare.
- Färre inkomna klagomål.
- Rent och snyggt i tätorter och naturen.

Nyckeltal

- Skräpmätningsindex.
- Antal inkomna klagomål som rör nedskräpning.

2. Avfallsminimering

Målet innebär att mindre avfall ska uppstå. Upphandling och inköp, återvinning och återbruk samt minskat matsvinn är centrala områden att arbeta med för att förhindra att avfall uppstår. Målet innebär att steg tas uppför avfallstrappan.

Rådighet

Kommunen kan vid upphandling ställa krav som minskar avfallsmängderna, exempelvis genom krav på att produkter ska vara återanvända, återvunna, reparerbara eller kan återtas. Genom rutiner för upphandling och hantering av livsmedel kan matsvinn minska. Kommunen kan också arbeta med noggranna analyser kring produktval och användning i sina verksamheter.

VERSION FÖR ANTAGANDE

Kommunen har goda möjligheter att arbeta med beteendefrågor och kommunikation mot flera olika målgrupper kring inköp och konsumtion. Det finns möjligheter att driva eller uppmuntra verksamheter där utrustning, verktyg och liknande återbrukas och/eller lånas ut.

Effekter

- Minskad miljöpåverkan samt energi- och råvaruanvändning då återvinning och återbruk ökar.
- Ekonomiska vinster då rätt varor köps in i rätt mängd.
- Sociala och ekonomiska vinster med system för utlåning och återbruk.

Nyckeltal

- Mäta lämpliga budgetposter som speglar ökade livslängder, minskad förbrukning, återbruk och avfallsminimering.
- Mängd återtag av vissa produktslag.
- Livslängd på vissa produktslag.

3. Hållbar avfallshantering

Målet innebär att insamlade fraktioner ska bli fler och renare, att andelen brännbart avfall ska minska och att andelen återvinningsbart avfall ska öka. Målet innebär också att farliga ämnen inte ska spridas från nedlagda deponier. Målet innebär att steg tas uppför avfallstrappan.

Rådighet

Kommunerna beslutar om vilka insamlingssystem som ska användas och hur avfallshanteringen ska skötas. Kommunerna har själva rådighet över hur exempelvis källsortering ska organiseras i kommunernas verksamheter. Genom olika styrmedel kan kommunerna via Merab ställa krav på enskilda abonnenter att förbättra utsorteringen i rätt fraktioner. Kommunen har ansvar för att kartlägga och hantera deponier som finns på kommunägd mark eller drivits i kommunal regi samt ta fram åtgärdsplaner för dessa.

Kommunerna har stora möjligheter att arbeta med kommunikation mot framför allt allmänheten om dessa frågor.

Framöver förväntas lagstiftningen förändras vilket bland annat kommer att innebära krav på sortering och insamling av fler fraktioner, vilket ställer nya krav på avfallshanteringssystemen.

Effekter

- Genom renare fraktioner kan en större andel av avfallet återvinnas och farliga ämnen fasas ut från kretsloppen.
- Kostnaden för förbränning minskar när andelen brännbart avfall minskar.
- Förbättrad utsortering av matavfall ökar möjligheten till energiutvinning och näringsåterföring.
- Mindre spridning av mikroplast och andra föroreningar.

Nyckeltal

- Mängd brännbart avfall per person.
- Total mängd insamlat brännbart avfall.
- Kostnader för förbränning av avfall.
- Fraktioners renhet.

VERSION FÖR ANTAGANDE

- Andel rötbart matavfall av det insamlade matavfallet.
- Volym producerad biogas.
- Andel nedlagda deponier med åtgärdsplaner/genomförda åtgärdsplaner.
- Andel genomförda åtgärdsplaner för nedlagda deponier.

Genomförande, uppföljning och revidering av Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby

Avfallsplanens mål och syfte gäller tillsvidare medan handlingsplanens åtgärder ska genomföras under perioden 2023 - 2026.

Såväl ekonomiska som personella resurser behöver i ett första steg avsättas för att handlingsplanens åtgärder ska kunna genomföras, men även för att vissa nyckeltal ska kunna tas fram. I många fall kan dock tillsatta resurser väntas medföra besparingar då planens syfte är just resurshushållning. Satsade medel bedöms kunna ge stor utväxling inom flera områden genom minskade inköp, minskade avfallsmängder, ökat återbruk, ökad materialåtervinning och minskad nedskräpning.

Organisation

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige antar avfallsplanen och tar del av den årliga uppföljningen. Under varje mandatperiod ska kommunfullmäktige i respektive kommun godkänna en aktualiserad avfallsplan.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen godkänner den årliga uppföljningen av avfallsplanen.

Samordnare

Avfallsplanens samordnare ansvarar för att handlingsplanen följs upp årligen, vilket innebär kontroll av genomförandegraden av åtgärderna, sammanställning av nyckeltal samt rapportering till kommunfullmäktige i respektive kommun.

Samordnaren är ansvarig för att leda framtagandet av förslag till en ny handlingsplan inför varje mandatperiod samt för att det i samband med detta görs en genomlysning och aktualisering av avfallsplanen och dess mål.

Samordnaren är ansvarig för vissa åtgärder i planen. Ansvaret innebär att initiera och projektleda arbetet med åtgärderna.

Åtgärdsansvariga

Varje åtgärd i handlingsplanen har en eller flera aktörer som är ansvariga för dess genomförande. I flera fall ligger ansvaret på samordnaren för avfallsplanen, i övriga fall är det någon av kommunens verksamheter eller MERAB som är ansvarig. Ansvaret innebär planering av genomförandet samt att äska medel i ordinarie budgetprocess i de fall det behövs extra ekonomiska resurser för att kunna arbeta med åtgärden. Ansvaret innebär även att samordna genomförandet med eventuella andra aktörer, såväl inom den egna kommunen som med MERAB eller övriga kommuner. Ansvarig aktör ska också rapportera i vilken utsträckning åtgärden har genomförts i samband med den årliga uppföljningen.

VERSION FÖR ANTAGANDE

En resursperson med expertkompetens ansvarar för att stödja kommunerna i arbetet med åtgärden om att ta fram och genomföra åtgärdsplaner för nedlagda deponier.

Samordnaren är ansvarig för genomförandet av vissa åtgärder i planen, se även ovan.

Kommunernas miljöstrateger

Kommunernas miljöstrateger (eller motsvarande) utgör resurser i arbetet med avfallsplanens genomförande och uppföljning. De är ett stöd för samordnaren och bistår med exempelvis omvärldsbevakning samt värdering och analys i samband med uppföljning av åtgärder och mål.

Kopplingar till andra dokument och styrmedel

Avfallsplanen är ett lagstadgat styrdokument som tillsammans med avfallsföreskrifter utgör kommunens renhållningsordning. Avfallsplanens innehåll styrs av Miljöbalken 15 kap 41§ och Avfallsförordningen SFS 2020:614. Avfallsplanen omfattar kommunalt avfall i enlighet med Miljöbalken 15 kap 3§ och 20§.

En avfallsplan styr tillsammans med de lokala avfallsföreskrifterna kommunernas verksamhet inom områdena avfallshantering, arbete för minskad nedskräpning och avfallsförebyggande arbete. Frågor om avfall hanteras också inom miljötillsynen och kommunens myndighetsutövning inom Plan- och bygglagen. Det arbetet styrs inte av avfallsplanen.

Mål och åtgärder ska utgå ifrån de nationella miljömålen, EU:s avfallshierarki samt andra relevanta strategier och planer. *Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby* bidrar tydligt till såväl globala som nationella miljö- och hållbarhetsmål. Den tar också avstamp i EU:s avfallshierarki och verkar för att steg tas upp för avfallstrappan.

Nationella miljömål

Det nationella miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål samt preciseringar och flera etappmål. Generationsmålet innebär att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Avfallsplanenens mål och åtgärder utgår från de nationella miljömålen och bidrar till att uppfylla flera av dem. Tydligast är bidraget till följande mål:

- Begränsad klimatpåverkan (genom att ökat återtag och cirkulering minskar behovet av energi i jämförelse med brytning av jungfruliga mineral)
- Giftfri miljö (genom renare avfallsflöden och ökad cirkulering av produkter och material)
- God bebyggd miljö (genom hållbar avfallshantering samt attraktiv, trygg och ren stad utan nedskräpning)

VERSION FÖR ANTAGANDE

Figur 1 De 16 nationella miljömålen är en viktig grund för avfallsplanens mål och handlingsplanens åtgärder. Genomförandet av avfallsplanen och dess handlingsplan bidrar till att uppfylla flera av de nationella miljömålen.

I samverkan med bland andra de skånska kommunerna har länsstyrelsen i Skåne tagit fram ett regionalt handlingsprogram, *Tillsammans för ett hållbart Skåne,* med åtgärder som ska bidra till att miljömålen uppfylls. De regionala åtgärder som hanterar frågor inom ramen för avfallsplanens avgränsning har lyfts in i avfallsplanen i de fall det har bedömts lämpligt. Det gäller dock inte åtgärder som innebär tillsyn enligt miljöbalken.

Globala hållbarhetsmål

De globala hållbarhetsmålen grundar sig i en internationell överenskommelse. Här integreras de tre dimensionerna av hållbarhet: social, ekonomisk och miljömässig.

Avfallsplanens genomförande bidrar till att uppfylla flera av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, främst:

- 7 Hållbar energi för alla (genom att bidra till renare avfallsfraktioner som kan användas för hållbar energiproduktion, framför allt renare matavfall som kan rötas till biogas).
- 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (genom att förbättra resurseffektiviteten i såväl konsumtions- som produktionsledet).
- 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (genom att skapa hållbara infrastrukturer för bland annat avfallshantering).
- 11 Hållbara städer och samhällen (genom att minska städers miljöpåverkan).
- 12 Hållbar konsumtion och produktion (genom hållbar förvaltning och användning av naturresurser, genom minskade avfallsmängder (inkl. minskat matsvinn), hållbara metoder för offentlig upphandling samt genom att öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar).
- 13 Bekämpa klimatförändringarna (genom att integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering).

VERSION FÖR ANTAGANDE

Figur 2 Genomförandet av avfallsplanen bidrar till att uppfylla flera av de globala hållbarhetsmålen.

EU:s avfallshierarki

En avfallsplan ska syfta till att avfall hanteras enligt EU:s avfallshierarki. Hierarkin innebär kortfattat att avfall ska förebyggas. Om detta inte är möjligt ska det behandlas på de sätt som bäst skyddar människors hälsa och naturen, nämligen i första hand genom återanvändning och i andra hand återvinning.

Avfallshierarkin beskrivs ofta som en trappa (Figur 3) där deponi och energiåtervinning (förbränning) av avfall utgör de nedersta stegen, därefter följer materialåtervinning och återanvändning. Det översta steget innebär förebyggande av att avfall uppstår.

Avfallsplanens tre mål bidrar alla till att steg tas uppför avfallstrappan.

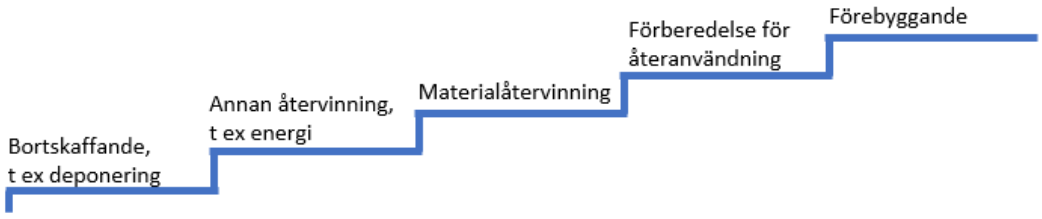

Figur 3 Avfallstrappan illustrerar EU:s avfallshierarki. Förenklat innebär den att avfall i första hand ska förebyggas. Om det ändå uppstår avfall ska det behandlas på det sätt som bäst skyddar människors hälsa och naturen.

Kopplingar till styrdokument i Eslövs kommun

I Eslöv är avfallsplanen en av de planer som är kopplade till Miljöstrategi för. Avfallsplanen kommer tillsammans med planerna *Naturmiljöplan för Eslöv, Kemikalieplan för Eslöv* och *Energi- och klimatplan för Eslöv,* att bidra till målen i miljöstrategin. Miljöstrategin och planerna kopplade till den är under framtagande.

Kopplingar till styrdokument i Höörs kommun

I Höörs kommun samordnas avfallsplanens mål med målen i den *Miljö- och klimatstrategi* som är under framtagande. Miljö- och klimatstrategin blir ett övergripande styrdokument för ett brett område medan avfallsplanens mål styr ett smalare sakområde. I *Översiktsplan för Höörs kommun* behandlas frågor som bland annat berör behovet av ny yta för återvinningscentral i tätorten.

VERSION FÖR REMISS

Kopplingar till styrdokument i Hörby kommun

I Hörby kommun är avfallsplanen kopplad till Översiktsplan 2035 som är under framtagande. Översiktsplanen kommer fungera som ett övergripande styrdokument och kommer att fånga upp avfallsfrågan utifrån avfallsplanens mål. Avfallsplanen är också kopplad till Naturvårdsprogram för Hörby kommun samt Energiplan för Hörby kommun (under framtagande).

Handlingsplan 2023 - 2026

Nedan redovisas de åtgärder som anses prioriterade att genomföra under perioden 2023 - 2026 för att arbetet i kommunerna och Merab ska gå i riktning mot avfallsplanens mål.

För varje åtgärd anges vilken eller vilka verksamheter som är ansvariga för genomförandet. För varje åtgärd anges också vilka resurser som krävs för genomförande. I samtliga fall krävs någon form av insats av den ansvariga verksamheten, i kommunerna och Merab. Tidsåtgången för det interna arbetet redovisas inte.

Resursbehov

Åtgärder i nedanstående sammanställning som är markerade med asterisk (*) kräver extra resurser, antingen i form av samordnare, resurs inom området nedlagda deponier eller ekonomiska medel som äskas i budget. Behovet redovisas vid rubriken ’Extra resurser’ i respektive åtgärd. Resursbehovet kan variera något mellan kommunerna beroende på i vilken omfattning arbete redan har påbörjats eller är etablerat.

Åtgärd 3.9 kräver extra resurser i form av kompetens inom området nedlagda deponier. Sammantaget förväntas behovet uppgå till totalt cirka 2 000 timmar vilket motsvarar en heltidstjänst under ett år.

Åtgärd 1.2, 2.2, 2.3, 2.4, 2.7 och 3.1 kräver extra resurser i form av en samordnare som kan leda och genomföra en stor del av arbetet med åtgärderna. Samordnarresursen behövs också för att följa upp och sammanställa avfallsplanens nyckeltal och genomförandet av handlingsplanens åtgärder. Sammantaget förväntas samordnarbehovet totalt uppgå till cirka 8 000 timmar vilket motsvarar en heltidstjänst under handlingsplanens genomförandeperiod 2023 - 2026.

Åtgärd 1.1, 3.2 samt 3.8 kräver extra resurser i form av ekonomiska medel som äskas av respektive kommun samt Merab inför aktuellt budgetår. Under handlingsplanens genomförandeperiod (2023 - 2026) beräknas det totala behovet av extra medel vara 150 000 - 250 000 SEK per kommun och 100 000 SEK för Merab.

Åtgärd 3.1, Säkerställa nära källsortering, kräver för att genomföras fullt ut extra resurser åtminstone initialt. Kostnaden är helt och hållet avhängig vilken verksamhet som berörs, vilka avfallsmängder som blir aktuella och hur det praktiska arbetet med placering av kärl, tömning och transporter kan lösas. På sikt kan vinster förväntas då kostnaden för brännbart avfall minskar vid ökad källsortering.

Utöver ovanstående krävs också resurser för att hålla samman och följa upp arbetet med avfallsplanen, se även under rubriken **Samordnare**.

VERSION FÖR ANTAGANDE

Åtgärder för mål 1, Minskad nedskräpning

1.1 Ta fram rutin för minskad nedskräpning*

Beskrivning: En rutin ska tas fram som beskriver arbete för minskad nedskräpning, i respektive kommun. Rutinen ska bygga på en utredning som beskriver problem och behov och omfattar hela kommunen.

Vinster: Åtgärden anses vara angelägen och kunna generera miljövinster, ökad trivsel, ökad upplevd trygghet samt mindre inkomna klagomål och därmed insparade resurser.

Ansvar: Eslöv: Miljö- och samhällsbyggnad – Gata Trafik och Park
Höör: Samhällsbyggnadssektor - Gatu- och parkenheten
Hörby: Kommunservice – Gata Park

Resurs internt: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: 100 000 - 150 000 SEK per kommun för utredning och framtagande.

Uppföljning: Finns framtagen rutin mot nedskräpning, eller inte.

1.2 Kommunicera om nedskräpning*

Beskrivning: Minst en kommunikationsinsats om nedskräpning riktad till allmänheten ska genomföras per år. Information om hantering av trädgårdsavfall ska ingå. När plan för minskad nedskräpning är framtagen ingår kommunikationsinsatser mot nedskräpning i den.

Vinster: Fler nås av information om nedskräpning och om hantering av trädgårdsavfall vilket bidrar till miljövinster, minskad nedskräpning och därmed ökad trivsel, upplevd trygghet, mindre inkomna klagomål och därmed insparade resurser. Åtgärden bidrar också till miljövinster.

Ansvar: Kommunernas kommunikatörer i samarbete med samordnare

Intern resurs: Kommunikationsarbete inom ordinarie verksamhet.

Extra resursbehov: Samordnare 10 – 40 timmar per år och kommun.

Uppföljning: Beskrivning av kommunikationsinsatser kring nedskräpning

Åtgärder för mål 2, Avfallsminimering

2.1 Ställa krav på resurseffektiva inköp och upphandlingar

Beskrivning: Kommunen ska vid inköp och upphandling ställa krav på, och välja/beställa, varor, tjänster och entreprenader som bidrar till resurshushållning, när det är befogat och möjligt. Upphandlingsmyndighetens förslag på hållbarhetskrav kan användas.

Vinster: Åtgärden bidrar till miljövinster och har god potential till att generera ekonomiska vinster.

Ansvar: Eslöv: Miljöstrateg, Upphandlingsavdelning, Miljö och Samhällsbyggnad, Serviceförvaltningen och Inköpssamordnare

VERSION FÖR ANTAGANDE

	Höör: Inköpscentralen tillsammans med upphandlande sektor samt kommunekolog/miljö- och hållbarhetssamordnare - samhällsbyggnadssektor. Hörby: Inköpscentralen tillsammans med upphandlande sektor samt miljöstrateg – avdelning Planering och utveckling
Interna resurser:	Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov:	Nej
Uppföljning:	Redovisning av upphandlingar där krav i enlighet med åtgärden har ställts. Nyckeltal för inköp/beställning, andel miljömärkta varor för vissa utvalda avtal.

2.2 Identifiera och åtgärda prioriterade produktflöden*

Beskrivning:	Minst ett produktflöde per år ska inventeras för att hitta och genomföra åtgärder som innebär att produktflödet blir mer resurseffektivt med mindre spill i form av avfall. De produktflöden som ska prioriteras är de där effektivisering kan antas leda till så stora miljövinster och ekonomiska vinster som möjligt.
Vinster:	Åtgärden genererar miljövinster, bland annat bidrag till begränsad klimatpåverkan. Åtgärden bidrar också till ekonomiska vinster.
Ansvar:	Samordnare tillsammans med berörd sektor/förvaltning inom respektive kommun.
Interna resurser:	Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov:	Samordnare 200 timmar per år och kommun
Uppföljning:	Redovisning av inventering och av vidtagna åtgärder.

2.3 Öka möjlighet till internt återbruk*

Beskrivning:	Insatser ska genomföras för att främja återbruk av exempelvis möbler, utrustning och byggmaterial inom kommunorganisationen.
Vinster:	Åtgärden genererar miljövinster, bland annat bidrag till begränsad klimatpåverkan. Åtgärden bidrar också till ekonomiska vinster.
Ansvar:	Eslöv: Samordnare tillsammans med ansvarig förvaltning Höör: Samordnare tillsammans med ansvarig person inom Sektor för kultur, arbete och folkhälsa Hörby: Samordnare tillsammans med ansvarig sektor
Resurs internt:	Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov:	Eslöv: Samordnare 200 timmar initialt, därefter 100 timmar per år. Höör: Samordnare 100 timmar per år för att utöka antalet produktslag som kan återbrukas. Hörby: Samordnare som stöd för uppstart 300 timmar och därefter 100 timmar per år för uppföljning.

VERSION FÖR ANTAGANDE

Uppföljning: Redovisning av inventering och vidtagna åtgärder. Mätning av antal produkter som hanterats inom respektive verksamhet.

2.4 Minska matsvinn i alla verksamheter*

Beskrivning: Åtgärden innebär att arbetet för att minska matsvinn breddas och utvecklas inom hela kommunorganisationen, så att alla verksamheter som hanterar livsmedel görs delaktiga.

Vinster: Åtgärden genererar miljövinster, bland annat bidrag till begränsad klimatpåverkan. Åtgärden bidrar också till ekonomiska vinster.

Ansvar: Eslöv: Samordnare i samarbete med måltidsverksamhet och övriga förvaltningar som hanterar livsmedel
Höör: Samordnare i samarbete med måltidsverksamhet och övriga sektorer som hanterar livsmedel
Hörby: Samordnare i samarbete med måltidsverksamhet och övriga sektorer som hanterar livsmedel

Resurs internt: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Samordnare 150 timmar per år och kommun

Uppföljning: Arbetet för minskat matsvinn beskrivs och matsvinnet mäts och rapporteras.

2.5 Främja allmänhetens möjlighet till återbruk

Beskrivning: Insatser genomförs för att möjliggöra och utveckla allmänhetens möjligheter att återbruka och/eller låna produkter såsom exempelvis utrusning, verktyg, kläder och andra prylar.

Vinster: Ökat återbruk bidrar till såväl miljövinster som ekonomiska besparingar för dem som nyttjar möjligheterna. Fler får möjlighet att delta i resurskrävande fritidsaktiviteter.

Ansvar: Eslöv: Kultur och Fritid
Höör: Sektor för kultur, arbete och folkhälsa
Hörby: Kultur och fritid

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: nej

Uppföljning: Redovisning av vidtagna insatser.

2.6 Utveckla möjligheter till återbruk på återvinningscentralerna

Beskrivning: Åtgärder genomförs för att öka allmänhetens möjligheter till återbruk på återvinningscentralerna.

Vinster: Att mer återbrukas genererar miljövinster och ekonomiska vinster för dem som nyttjar möjligheterna.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom befintlig verksamhet.

Extra resursbehov: Nej

Uppföljning: Redovisning av vidtagna insatser. Mätning av återbruk.

2.7 Kommunicera kring återbruk och avfallsförebyggande*

VERSION FÖR ANTAGANDE

Beskrivning:	Minst en kommunikationsinsats om återbruk och/eller annat avfallsförebyggande arbete riktad till allmänheten ska genomföras per år.
Nyttor:	Fler nås av information om nyttorna med, och möjligheterna till, återbruk och avfallsförebyggande. Att mer återbrukas genererar miljövinster och ekonomiska vinster för dem som nyttjar möjligheterna till återbruk.
Ansvar:	Samordnare i samarbete med kommunernas kommunikatörer.
Intern resurs:	Kommunikationsarbete inom ordinarie verksamhet.
Extra resursbehov:	Samordnare 10 – 40 timmar per år och kommun.
Uppföljning:	Beskrivning av kommunikationsinsatser.

Åtgärder för mål 3, Hållbar avfallshantering

3.1 Säkerställa nära källsortering*

Beskrivning:	Det ska säkerställas att det i alla kommunala verksamheters lokaler, där det anses möjligt och befogat, ska finnas möjligheter att källsortera i enlighet med de lokala avfallsföreskrifterna.
Vinster:	Lagkravet på källsortering uppfylls, det genererar miljövinster och bidrar positivt till hållbara beteenden. Åtgärden kan komma att bidra till lägre kostnader för avfallshantering eftersom volymen brännbart minskar.
Ansvar:	Eslöv: Serviceförvaltningen – fastighet Höör: Barn- och utbildningssektor, Social sektor, Sektor för Kultur, arbete och folkhälsa, HFAB Hörby: Kommunservice – fastighet, Sektor bildning – skolverksamheter, Sektor omsorg – vård och omsorg
Intern resurs:	Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov:	Samordnare: 100 timmar per år och kommun. Eventuella kostnadsökningar för hantering av insamlat källsorterat avfall.
Uppföljning:	Redovisning av i hur många lokaler, där det anses befogat, som det finns möjlighet att källsortera det avfall som kan uppkomma i lokalen.

3.2 Utreda möjligheten till källsortering på offentliga platser*

Beskrivning:	Utreda möjligheterna för att skapa förutsättningar för källsortering på offentliga platser.
Vinster:	Kan komma att bli lagkrav. Åtgärden bidrar till miljövinster och positivt till hållbara beteenden.
Ansvar:	Eslöv: Miljö och samhällsbyggnad – Gata Trafik Park Höör: Samhällsbyggnadssektor – Gatu- och parkenheten Hörby: Kommunservice – Gata Park
Intern resurs:	Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov:	50 000 – 100 000 SEK per kommun
Uppföljning:	Redovisning av utredning.

VERSION FÖR ANTAGANDE

3.3 Ta fram en plan för avfallsinfrastrukturen

Beskrivning: En plan för insamlingsinfrastrukturens utveckling tas fram, som omfattar nuvarande och framtida behov och som bidrar till cirkulär ekonomi. Planen anpassas till behov av utveckling för krav i kommande (och befintlig) lagstiftning.

Vinster: Utveckling av infrastrukturen för avfallshanteringen innebär att kommande krav och behov kan hanteras effektivt och proaktivt.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Nej

Uppföljning: Redovisning av planen.

3.4 Ta fram rutin för avvikelsehantering

Beskrivning: En rutin för avvikelsehantering kopplat till avfallsinsamlingen tas fram.

Vinster: Rutinen bidrar till att förbättra kundernas källsortering och därmed till renare avfallsfraktioner, vilket i sig leder till ekonomiska vinster.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Nej

Uppföljning: Redovisning av rutinen.

3.5 Undersöka möjligheter till slutna materialflöden

Beskrivning: Möjligheterna att bidra till att sluta materialflöden för prioriterade avfallsfraktioner identifieras och undersöks.

Vinster: Slutna materialflöden bidrar till miljövinster, bland annat begränsad klimatpåverkan och giftfri miljö samt och förmodligen också till ekonomiska vinster.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Nej

Uppföljning: Redovisning av undersökningen.

3.6 Utveckla möjligheter till insamling av farligt avfall

Beskrivning: Undersök möjligheten att erbjuda insamling av farligt avfall, som ljuskällor, småbatterier och småelektronik, på centrala platser i de tre kommunerna.

Vinster: Förenklad insamling av farligt avfall bidrar till att mer farligt avfall hamnar där det ska och hanteras på rätt sätt. Det innebär miljövinster, bland annat bidrag till miljömålet giftfri miljö. Åtgärden bidrar också till ökad service, ökad lagefterlevnad, till positiv beteendepåverkan och till hållbara beteenden.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Nej

Uppföljning: Redovisning av undersökningen.

VERSION FÖR ANTAGANDE

3.7 Genomföra kundundersökning och plockanalys

Beskrivning: Kundundersökning och plockanalys (inklusive storbehållare) genomförs vart tredje år enligt Avfall Sveriges metoder.

Vinster: Undersökningen och plockanalysen visar på hur nöjda kunderna är och hur bra källsorteringen fungerar. Denna information ska användas till att utveckla avfallshanteringen.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet samt budgeterad kostnad ca 600 000 SEK per tillfälle.

Extra resursbehov: nej

Uppföljning: Redovisning av kundundersökning. Redovisning av plockanalys.

3.8 Ta fram kommunikationsplan*

Beskrivning: En kommunikationsplan som inkluderar MERABs arbete med tillgänglighet, digitalisering, prioriterade målgrupper och budskap, inklusive information om hushållens avfallsförebyggande ska tas fram.

Vinster: Höjd medvetandenivå hos MERABs kunder. Ökad kundnöjdhet. Renare avfallsfraktioner. Minskade avfallsmängder.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet.

Extra resursbehov: 100 000 SEK

Uppföljning: Redovisning av kommunikationsplan samt genomförda åtgärder.

3.9 Ta fram åtgärdsplaner för nedlagda deponier och genomföra dem*

Beskrivning: Ta fram åtgärdsplaner för nedlagda deponier. Därefter genomföra arbetet som beskrivs i åtgärdsplanerna.

Vinster: Åtgärden innebär att lagkravet om åtgärdsplaner för nedlagda deponier uppfylls samt att miljörisker såsom läckage av miljögifter från deponier till grund- och ytvattenminskar.

Ansvar: Eslöv: Miljö och Samhällsbyggnad
Höör: Kommunledningskontoret - Miljöenheten
Hörby: Kommunservice

Interna resurser: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Resurs inom området nedlagda deponier 300 - 350 timmar per år och kommun under två år.

Uppföljning: Finns åtgärdsplaner till kommunernas nedlagda deponier, eller inte. Hur många och vilka åtgärder som har genomförts enligt åtgärdsplanerna.

VERSION FÖR ANTAGANDE

Bilagor

Det lagstiftade kravet på kommunala avfallsplaner innebär att en rad sakområden ska redovisas. Naturvårdsverkets författningssamling (NFS 2020:6) föreskriver bland annat att avfallsplanen ska innehålla en redogörelse för vilka styrmedel som står till kommunens förfogande för avfallsplanens genomförande. De miljömässiga och ekonomiska konsekvenserna samt resursbehovet för planens genomförande ska bedömas. Avfallsplanen ska även beskriva behovet av nya insamlingssystem och innehålla en sammanställning av hur behovet av platser för avfallshantering har tillgodosetts i den kommunala översiktsplaneringen. Avfallsmängder och avfallets sammansättning ska redovisas liksom var avfallet uppstår och vilka anläggningar som behövs för att behandla det. Avfallsplanen ska även innehålla en uppföljning av tidigare avfallsplan samt uppgifter om nedlagda deponier. Det ska också framgå hur samråd har gått till och vilka kommunala funktioner som har medverkat vid framtagandet av avfallsplanen.

I bilagor till avfallsplanen beskrivs följande:

1. Miljöbedömning
2. Kommunens styrmedel
3. Ekonomiska konsekvenser och resursbehov
4. Översiktsplaner och framtida insamlingssystem
5. Nulägesbeskrivning
6. Uppföljning av avfallsplan 2018 - 2021
7. Projektorganisation, förankring och samråd
8. Nedlagda deponier
9. Barnkonsekvensanalys

VERSION FÖR ANTAGANDE

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 1 – Miljöbedömning

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 1 – Miljöbedömning

Sammanfattning

Kommunerna Eslöv, Höör och Hörby har tagit fram en gemensam avfallsplan, enligt 15 kap. 41 § miljöbalken (1998:808). Planen beskriver bland annat nuvarande avfallshantering och innehåller mål om avfallsminimering, minskad nedskräpning och avfallshantering. Avfallsplanen tar avstamp i de regionala och nationella miljökvalitetsmålen samt Agenda 2030.

Av 6 kap. 1 § miljöbalken framgår att syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. Avfallsplanen påverkar kommunala verksamheters arbetssätt och konsumtion, hur avfallsanläggningar drivs i kommunerna, och förväntas också förändra beteenden.

Genomförandet av planen bidrar i huvudsak till positiv miljöpåverkan, främst genom att främja hushållningen med energi och naturresurser och minska spridningen av föroreningar i miljön. I enlighet med 2 § miljöbedömningsförordningen (SFS 2017:966) antas delar av genomförandet medföra betydande miljöpåverkan, vilket innebär att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram.

De nationella miljökvalitetsmål som berörs mest av avfallsplanen är God bebyggd miljö, Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan som alla bedöms påverkas i positiv riktning till följd av planens genomförande. Avfallsplanens genomförande bedöms inte leda till att relevanta miljökvalitetsnormer överskrids. Positiva miljöeffekter bedöms uppstå främst till följd av påverkan i form av ökad återvinning och återbruk samt förebyggande av avfall. Risken för negativa miljöeffekter bedöms som små och berör främst risken för spridning av skadliga ämnen i samband med att materialflöden sluts i kretslopp.

Sammanfattningsvis bedöms genomförandet av planen ligga i linje med en hållbar utveckling enligt Agenda 2030 och de nationella miljömålen.

Delar av planens berör verksamhetsområden som någon annan än avfallsorganisationen ansvarar för. Arbete med planen kräver vissa samordningsresurser men nyttorna förväntas bli flera och stora.

Innehåll

Sammanfattning....3
Bakgrund....5
Behov av och syfte med miljöbedömning....5
Avgränsningssamråd....6
Om Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby....6
Avfallsplanens syfte....6
Avfallsplanens mål....6
Planens genomförande....7
Utgångspunkter för bedömning av planens miljökonsekvenser....7
Avgränsningar....7
Hänsyn till gällande politiska beslut som berör avfallsplanen....8
Agenda 2030....9
En europeisk grön giv (The European Green Deal) och avfallsdirektiv.....9
EU:s handlingsplan för en cirkulär ekonomi....10
Nationell strategi och handlingsplan för cirkulär ekonomi....11
Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program....11
Nationell strategi för hållbar konsumtion....12
Nationellt miljömålssystem – Generationsmål....12
Nationellt miljömålssystem – Miljökvalitetsmål....13
Miljökvalitetsnormer....15
Relaterad styrning på kommunal nivå....16
Sveriges Ekokommuner....16
Planens miljömässiga påverkan, effekter och konsekvenser....17
Effekter på resurshushållningen....17
Effekter på luftkvalitet och klimat....18
Effekter på människors hälsa....19
Effekter på mark och vatten....21
Effekter på bebyggelse och kulturmiljö....22
Inbördes förhållande mellan ovanstående miljöaspekter....23
Sammanfattande bedömning....23
Sammanfattning av åtgärder för att minska negativ påverkan....24
Uppföljning....24

Bakgrund

Eslövs kommun, Höörs kommun och Hörby kommun har i enlighet med 15 kap. 41 § miljöbalken (1998:808) tagit fram en gemensam avfallsplan: *Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby - Med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023–2026.*

Behov av och syfte med miljöbedömning

Behovet av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) utvärderas vid framtagandet av en avfallsplan enligt miljöbalken och miljöbedömningsförordningen. Avfallsplanen anger förutsättningar för att bedriva verksamheter och genomföra åtgärder med hänsyn till hur de kan påverka miljön. Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken (1998:808) ska en myndighet eller en kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

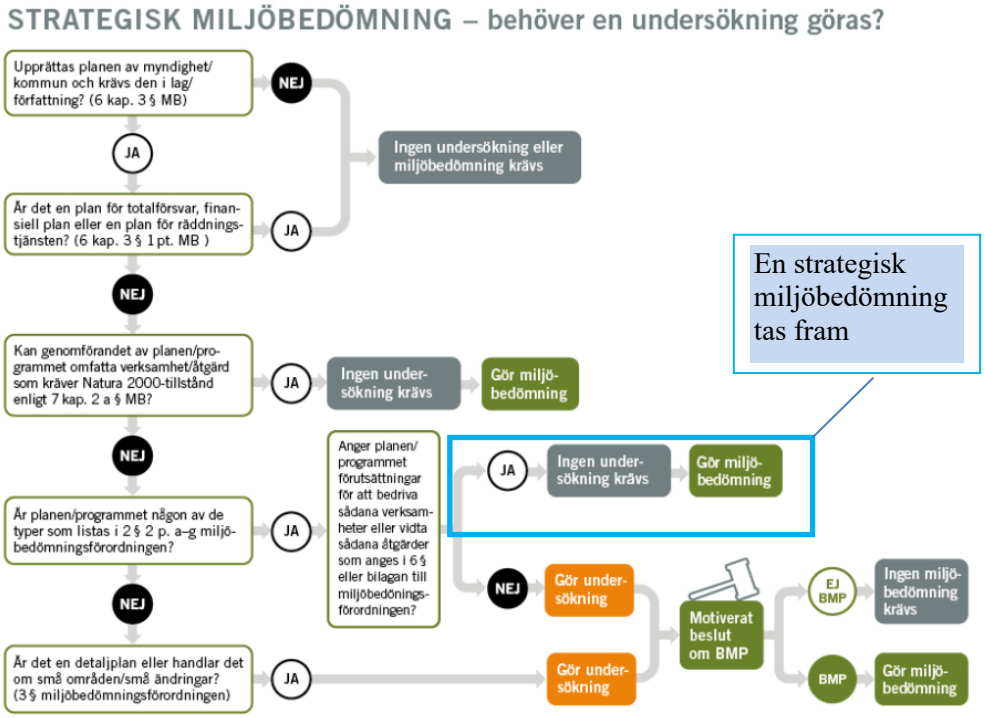

Figur 1 Naturvårdsverkets vägledning för att avgöra behovet av undersökning och miljöbedömning. Avfallsplanen bedöms riskera att medföra betydande miljöpåverkan och en strategisk miljöbedömning ska därmed göras.

Enligt 2 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) ska betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 3 § första stycket miljöbalken, kunna förväntas om genomförandet av planen anger förutsättningar för att bedriva en verksamhet som kräver tillstånd och är en avfallsplan enligt 15 kap. 41 § miljöbalken eller enligt 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614).

Enligt 4 § miljöbedömningsförordningen ska lagstadgade planer som upprättas av en kommun, om de inte omfattas av 2 §, antas medföra betydande miljöpåverkan endast om de anger förutsättningar för att bedriva verksamheter med hänsyn till hur de kan påverka miljön och en undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken visar att en sådan miljöpåverkan kan antas. Enligt miljöbedömningsförordningen 5 § ska en sådan undersökning utgå ifrån flera omständigheter.

Bedömningen görs i detta fall att en kommunal avfallsplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan, bland annat kopplat till att den enligt miljöbedömningsförordningens 5 §

> 1. a) anger förutsättningar för driftsförhållanden och resursfördelning inom kommunala verksamheter kopplat till avfallsförebyggande i den offentliga konsumtionen, samt i insamlingsinfrastrukturen kopplat till förbättrade möjligheter till ökat återbruk och återvinning i samhället

1. b) har betydelse för miljöeffekter kopplat till genomförandet av andra kommunala, regionala och nationella planer

1. c) har betydelse för att främja en hållbar utveckling och integreringen av miljöaspekter i övrigt

1. d) har betydelse för möjligheten att följa miljölagstiftningen, bland annat kopplat till nedlagda deponier, avfallshantering, resurshushållning, slutna kretslopp och avfallstrappan

2. kan förebygga miljöproblem som exempelvis spridning av kemikalier, nedskräpning, klimatpåverkan och degradering av naturresurser, och därpå följande förluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster liksom nuvarande och kommande generationers försämrade möjligheter till välbefinnande.

Föreliggande avfallsplan bedöms medföra i huvudsak betydande positiv miljöpåverkan utifrån ovanstående omständigheter. Effekter och konsekvenser på miljön med anledning av planens genomförande kommer att beskrivas i enlighet med 6 kap. 11 § miljöbalken, avgränsat till de miljöaspekter som bedöms vara särskilt viktiga utifrån resultatet av detta avgränsningssamråd som genomförs enligt samma kapitel 10 §.

Avgränsningssamråd

Enligt 6 kap. 10 § ska ett avgränsningssamråd hållas med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen.

Länsstyrelsen Skåne har under september 2021 haft möjlighet att yttra sig över förslaget till avgränsningar. Den 28 september inkom yttrandet, som inte innehöll några specifika synpunkter kring förslaget till avgränsning.

Angränsande kommuner har tidigare kontaktats angående vilken verksamhet och funktion som är bäst lämpad att ta emot förfrågan om avgränsningssamråd. Dessa (Hässleholm, Kristianstad, Tomelilla, Sjöbo, Lund, Klippan) har under september 2021 haft möjlighet att yttra sig över förslaget till avgränsningar. Förslaget har också skickats till centrala e-postadresser i Kävlinge och Svalöv.

Följande synpunkt har inkommit från Renhållningsverket i Lunds kommun: ”Anser att avgränsningen är rimlig utifrån gällande kriterier och har inga övriga synpunkter.”

Om Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby

Varje kommun ska ha en aktuell renhållningsordning (15 kap 11 § miljöbalken) som inkluderar en avfallsplan och lokala avfallsföreskrifter. Eslöv, Höör och Hörby tar med utgångspunkt i det gemensamma renhållningsansvaret fram en gemensam renhållningsordning, vilken beslutas av kommunfullmäktige i respektive kommun. Avfallsplanen ska bland annat redovisa mål och åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet i enlighet med kap 15 miljöbalken och avfallshierarkin: i grova drag innebär det att i första hand förebygga avfall, i andra hand att hantera det avfall som ändå uppstår så att materialflödena kan slutas i kretslopp och sedan att utvinna energi ur det avfall som inte kan återföras till kretsloppet.

Avfallsplanens syfte

Avfallsplaneringen i Eslöv, Höör och Hörby syftar till att tydliggöra kommunernas gemensamma utveckling mot hållbar avfallshantering, avfallsminimering och minskad nedskräpning.

Avfallsplanens mål

Innehållet i planen baseras i huvudsak på *Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2017:2)* om vad en kommunal avfallsplan ska innehålla, med tydlig koppling till relaterad nationell styrning inom området, exempelvis den nationella strategin för cirkulär ekonomi och den nationella avfallsplanen.

1. Minskad nedskräpning

Målet innebär att nedskräpningen i kommunerna ska minska vilket förväntas bidra till ökad trygghet och trivsel. Minskad nedskräpning gör att mer material kan återvinnas och inte spridas i miljön. Målet innebär att steg tas uppför avfallstrappan.

2. Avfallsminimering
Målet innebär att mindre avfall ska uppstå. Upphandling och inköp, återvinning och återbruk samt minskat matsvinn är centrala områden att arbeta med för att förhindra att avfall uppstår. Målet innebär att steg tas uppför avfallstrappan.

3. Hållbar avfallshantering
Målet innebär att insamlade fraktioner ska bli fler och renare, att andelen brännbart avfall ska minska och att andelen återvinningsbart avfall ska öka. Målet innebär också att farliga ämnen inte ska spridas från nedlagda deponier. Målet innebär att steg tas uppför avfallstrappan.

Planens genomförande
Det finns ett utpekat ansvar för varje åtgärd i avfallsplanen. Ansvarig ansvarar för att åtgärden genomförs och för att äska resurser om åtgärden kräver det.

Den årliga uppföljningen syftar till att sammanfatta och presentera resultatet av arbetet med avfallsplanen.

Utgångspunkter för bedömning av planens miljökonsekvenser
I detta kapitel beskrivs bedömningsgrunderna i miljökonsekvensbeskrivningen, alltså

- vilka avgränsningar som görs avseende miljöaspekter, tid och rum i miljöbedömningen
- vilka alternativ till det liggande förslaget till avfallsplan som övervägts samt
- hur förslaget anpassats till relaterad politisk styrning på olika beslutsnivåer

Avgränsningar

Avgränsning av miljöaspekter
Denna MKB fokuserar på de mest väsentliga miljöaspekterna och hur de påverkas direkt eller indirekt, positivt eller negativt, tillfälligt eller bestående, kumulativt eller inte kumulativt och på kort, medellång eller lång sikt (enligt miljöbalkens 6 kap. 2 §) på grund av genomförandet av avfallsplanens skrivningar. Tyngdpunkten ligger på de frågor där kommunerna har rådighet och eftersom det rör sig om en strategisk miljöbedömning av en lagstadgad plan så hålls bedömningarna på en övergripande nivå.

Följande miljöaspekter kommer att konsekvensbedömas med hänsyn till betydande miljöpåverkan (främst positiv):

- Effekter på människors hälsa (kopplat till konsekvenser av åtgärder för att säkra hanteringen av farligt avfall, minskad nedskräpning samt insamlingens påverkan genom buller).
- Effekter på resurshushållning (kopplat till konsekvenser av åtgärder för att förebygga avfall och öka återanvändning och återvinning).
- Effekter på luftkvalitet och klimat (kopplat till konsekvenser av åtgärder som berör transporter, hanteringen av avfall och konsumtionens klimatpåverkan).
- Effekter på mark och vatten (kopplat till konsekvenser av åtgärder som berör nedlagda deponier och spridningen av skadliga kemikalier).
- Bebyggelse och kulturmiljö (kopplat till övergripande konsekvenser av åtgärder som berör insamlingssystem)

Påverkan beskrivs övergripande utifrån vad som har bedömts rimligt med hänsyn till planens innehåll, omfattning och detaljeringsgrad och den kunskap som finns tillgänglig. Miljöpåverkan från de anläggningar i drift som finns inom kommunerna hanteras inom ramen för tillståndsprövning/anmälningsärende och tillsyn för dessa anläggningar. Miljöpåverkan i samband med förändrad markanvändning kopplat till utvecklingen av insamlingsinfrastruktur hanteras i samband med detaljplanering.

Geografisk avgränsning

MKB:n fokuserar på påverkan i kommunerna Eslöv, Höör och Hörby. Avfallshanteringen är dock inte enbart lokal. Konsumtionens miljöpåverkan, och därmed de åtgärder som minskar denna, är exempelvis globala, liksom klimatpåverkan från avfallstransporter.

Miljöpåverkan som kan antas uppstå till följd av behandling av avfall vid behandlingsanläggningar i andra kommuner eller länder hanteras i tillståndsansökan till dessa anläggningar och berörs inte här.

Tidsmässig avgränsning

Avfallsplanen ska ses över under varje mandatperiod och då revideras om det anses behövas. Handlingsplanen med åtgärderna som ska leda fram till målen gäller under perioden 2023-2026. En ny handlingsplan ska tas fram som ska börja gälla från och med 2027.

Alternativ till avfallsplan

Enligt miljöbalkens 6 kap. 11 § punkt 2 ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla uppgifter om miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen eller programmet inte genomförs.

Nollalternativ - om avfallsplanen inte beslutas och genomförs.

Nollalternativet speglar en situation där en ny avfallsplan inte beslutas och därmed inte genomförs. Om inte förslaget antas, eller om det skjuts fram på obestämd tid, står kommunerna utan den avfallsplanering som lagen kräver att de ska ha. Gällande plan, *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby 2018-2021* löpte ut i årsskiftet 2021-2022. Även om gällande plan i teorin kan fortsätta gälla så skulle den sannolikt inte medföra någon miljömässigt positiv förändring i organisationens utveckling. Den uppfyller heller inte dagens lagstiftning fullt ut. Nollalternativet är således inte ett aktuellt alternativ.

Alternativa upplägg, vilka valts bort är:

Att aktualisera den gamla avfallsplanen.

Detta alternativ innebär att kommunala verksamheter får ytterligare tid på sig att genomföra de åtgärder som inte blivit genomförda i den gamla avfallsplanen. Eftersom åtgärderna i många fall inte tydligt beskriver vad som ska göras och var ansvaret ligger, och då det i vissa fall saknas resurser för att genomföra åtgärderna, så är det inte en bra väg att gå. Det är också tveksamt om den gamla avfallsplanen uppfyller dagens lagstiftning. Således bedöms detta alternativ inte vara aktuellt eller önskvärt.

Att varje kommun antar en egen avfallsplan.

Ett alternativ till det liggande förslaget är att varje kommun antar en lokalt anpassad avfallsplan. Det skulle innebära att även renhållningsbolaget behöver ha en egen handlingsplan, eller att majoritetsägaren (Eslövs kommun) inkluderar renhållningsbolagets åtgärder i sin handlingsplan. Förslaget skulle innebära att de samarbetsvinster som uppkommer av att flera kommuner arbetar med samma utmaningar skulle gå förlorade. Det finns också aspekter när det gäller revidering och uppföljning som underlättas av en gemensam plan. Eftersom kommunerna från början ansett att det finns fördelar med att ha ett gemensamt renhållningsarbete så är utgångspunkten att det inte är aktuellt med kommunspecifika avfallsplaner.

Hänsyn till gällande politiska beslut som berör avfallsplanen

Här beskrivs relaterade politiska beslut som ur ett miljöperspektiv kan påverka eller påverkas av avfallsplanens genomförande, med fokus på kommunal, nationell och internationell nivå. För varje område anges en beskrivning och särskilt relevanta kopplingar, samt hur avfallsplanens genomförande tar hänsyn till de angivna relaterade politiska besluten.

- Agenda 2030
- EU:s gröna giv (tillväxtstrategi)
- EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi
- Nationell plan för cirkulär ekonomi

- Nationell avfallsplan
- Nationell strategi för hållbar konsumtion
- Nationellt miljömålssystem
- Miljökvalitetsnormer
- Styrning på kommunal nivå
- Sveriges Ekokommuner

Agenda 2030

I september 2015 antog FN:s generalförsamling 17 globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030. Arbete för att nå dessa globala mål ska genomföras i FN:s samtliga medlemsländer, däribland Sverige som har beslutat att vara ledande i omställningen. Syftet med målen är att leda världen mot en mer rättvis och hållbar värld. Flera av de globala målen och delmålen har bäring på arbetet med att förebygga uppkomsten av avfall samt hanteringen av det avfall som ändå uppstår.

Genomförandet av avfallsplanen omfattar allt från anskaffning, användning och avyttring av produkter i den kommunala konsumtionen, till insamling, förberedelse för återvinning och energiutvinning samt kommunikation kopplad till det som avfallsplanen hanterar. Allt för att minska avfallets mängd och farlighet samt hantera det hållbart. Avfallsplanen har en tydlig koppling till Agenda 2030.

Genom att göra medvetna upphandlingar där livscykelperspektivet ingår, kan uttaget av naturresurser och uppkomsten av avfall minska. Genom att utvinna energi såsom biogas, el och värme ur vissa avfallsfraktioner, minskar behovet av fossila resurser. Arbete mot nedskräpning leder till mindre föroreningar och plast i haven. Antalet sjukdoms- och dödfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar minskar också med en hållbar avfallshantering och med arbete för att förhindra uppkomst av avfall. För att en hållbar utveckling ska kunna uppnås behöver även kunskap om hållbara livsstilar öka och vi behöver samarbeta och arbeta effektivt utifrån vetenskap, teknik och innovation. Alla dessa steg hanteras på ett eller annat sätt i avfallsplanen.

Under utvecklingen av avfallsplan har hänsyn tagits till de globala målen så att genomförandet bidrar till dess uppfyllande inom relaterade målområden.

En europeisk grön giv (The European Green Deal) och avfallsdirektiv.

Styrmedel och åtgärder utvecklas idag i många fall gemensamt inom EU. Målsättningar och strategier på övergripande europeisk nivå är av stor betydelse eftersom det finns direkta kopplingar till den svenska politiken. Europeiska kommissionen har beslutat om en *grön giv* för omställningen av ekonomin och samhället[1]. Med den gröna given kommer EU att ställa om till en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi där

- det inte finns några nettoutsläpp av växthusgaser år 2050
- den ekonomiska tillväxten har frikopplats från resursförbrukningen
- inga människor eller platser lämnas utanför

Den gröna given ska förbättra livet och folkhälsan för dagens invånare och för kommande generationer genom att bidra till en grön omställning inom åtta områden:

- ren luft, rent vatten, friska jordar och biologisk mångfald
- renoverade, energieffektiva byggnader
- hälsosam mat till rimliga priser
- mer kollektivtrafik

[1] Hämtad 210826 från https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv

- renare energi och innovativ ren spjutspetsteknik
- varor med längre livslängd som går att reparera, återvinna och återanvända
- framtidssäkra jobb och kompetensutveckling inför omställningen
- en globalt konkurrenskraftig och resilient ekonomi.

Inom EU finns också gemensam avfallslagstiftning i form av ett avfallsdirektiv som ska främja en mer cirkulär ekonomi genom minskade avfallsmängder, ökad återanvändning, ökad återvinning samt förbättrad avfallshantering. Direktivet omfattar flera målsättningar, bland annat

- senast 2025: Förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ska öka till minst 55 viktprocent.
- senast 2030: Förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ska öka till minst 60 viktprocent.
- senast 2035: Förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ska öka till minst 65 viktprocent.

Det finns också andra direktiv om bland annat batterier, elektronik, uttjänta bilar och förpackningar, samt ett deponidirektiv med mål om att senast 2035 ska mängden kommunalt avfall som deponeras minskas till tio procent eller mindre av den totala mängden (vikt) genererat kommunalt avfall.

Lagstiftningen ska bidra till genomförandet av den gröna given liksom till handlingsplanen för cirkulär ekonomi[2].

EU:s handlingsplan för en cirkulär ekonomi

Nedan syns ett utdrag ur inledningen i EU-kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi[3], en del i den europeiska gröna given. Texten beskriver kopplingen mellan de ekologiska ramar naturen utgör, det mänskliga samhällets välmående och näringslivets konkurrenskraft.

> Kap 1: ”Vi har bara en jord, men år 2050 kommer världen att konsumera som om vi hade tre jordklot. Den globala förbrukningen av material som biomassa, fossila bränslen, metaller och mineraler beräknas fördubblas under de kommande 40 åren medan den årliga avfallsgenereringen beräknas öka med 70 procent till 2050. Eftersom mer än hälften av de totala växthusgasutsläppen och mer än 90 procent av förlusten av biologisk mångfald och vattenstressen beror på utvinning och bearbetning av resurser, lanserades i den europeiska gröna given, en samordnad strategi för en klimatneutral, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi.
>
> En uppskalning av den cirkulära ekonomin från ett fåtal föregångare till de stora ekonomiska aktörerna kommer att vara avgörande för att uppnå klimatneutralitet senast 2050 och för att frikoppla ekonomisk tillväxt från resursanvändning, samtidigt som man säkerställer EU:s långsiktiga konkurrenskraft och ser till att ingen lämnas utanför. För att uppfylla denna ambition måste EU påskynda övergången till en regenerativ tillväxtmodell som ger mer tillbaka till planeten än den tar, göra framsteg när det gäller att hålla sin resursförbrukning inom planetens gränser och därför sträva efter att minska sitt konsumtions-avtryck och fördubbla sin cirkulära materialanvändning under det kommande decenniet.
>
> För näringslivet kommer ett samarbete för att skapa en ram för hållbara produkter att ge nya möjligheter inom och utanför EU. Denna stegvisa och samtidigt oåterkalleliga omställning till ett hållbart ekonomiskt system är en oundgänglig del av EU:s nya industristrategi. I en färsk undersökning beräknas att man genom att tillämpa principerna för en cirkulär ekonomi i hela EU:s ekonomi kan öka EU:s BNP med ytterligare 0,5 procent fram till 2030, vilket skulle skapa omkring 700 000 nya arbetstillfällen. Det finns tydliga affärsmässiga fördelar även för enskilda företag – eftersom råvaror utgör i genomsnitt ca 40 procent av utgifterna för tillverkningsföretagen i EU, kan modeller med slutna kretslopp öka lönsamheten, samtidigt som företagen skyddas från fluktuerande råvarupriser. […]
>
> Den cirkulära ekonomin kommer att innebära att invånarna får funktionella och säkra produkter av hög kvalitet, som är effektiva och ekonomiskt överkomliga, håller längre och är konstruerade för återanvändning, reparation och avancerad materialåtervinning. Ett helt nytt utbud av hållbara tjänster, modeller för ”produkter som tjänster” och digitala lösningar kommer att leda till bättre livskvalitet, innovativa jobb och uppgraderad kunskap och kompetens.” […]
>
> Kap 2.2: ”Myndigheternas köpkraft motsvarar 14 procent av EU:s BNP och kan vara en stark drivkraft för att öka efterfrågan på hållbara produkter. För att utnyttja denna potential kommer kommissionen att föreslå obligatoriska minimikriterier och mål för miljöanpassad offentlig upphandling inom sektorslagstiftning och fasa in obligatorisk rapportering för att övervaka användningen av miljöanpassad offentlig upphandling, utan att skapa omotiverade administrativa bördor för offentliga köpare. Kommissionen kommer också att fortsätta stödja kapacitetsuppbyggnad med vägledning, utbildning och spridning av god praxis och uppmuntra offentliga köpare att delta i initiativet ”offentliga inköpare för klimat och miljö”, vilket kommer att underlätta utbyten mellan köpare som har åtagit sig att genomföra miljöanpassad offentlig upphandling.”

I utvecklingen av avfallsplanen har hänsyn tagits till innehållet i EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi, och därmed till EU:s gröna giv och avfallslagstiftningen, med syfte att bidra till dess

[2] Hämtad 210826 från https://ec.europa.eu/environment/topics/waste-and-recycling_en

[3] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098&from=PT

uppfyllande genom att tydliggöra kopplingen mellan kommunens ansvar för hanteringen av materialflöden och den cirkulära ekonomin.

Nationell strategi och handlingsplan för cirkulär ekonomi

I den nationella strategin för cirkulär ekonomi[4] beskrivs hur omställningen ska genomföras i Sverige. Fyra utgångspunkter beskrivs i form av gemensamt arbete internationellt och globalt; innovation och innovativa företag; avfall som resurs; och giftfria kretslopp. I strategin anges ett antal prioriterade materialflöden vilka i stort sett motsvarar de som anges i den nationella avfallsplanen. Kommunerna har goda möjligheter att påverka flera av dessa utgångspunkter.

Ännu tydligare blir kommunernas roll i beskrivningen av fyra fokusområden med tillhörande handlingsplaner som visar det förändringsarbete som krävs i omställningen.

Cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign	Kommunen kan påverka detta genom hållbar upphandling
Cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster	Kommunen kan påverka detta genom god resurshushållning och ansvarsfull hantering av produkter
Cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp	Kommunen kan påverka detta genom en ansvarsfull hantering av flöden och produkter där kemikalier ingår
Cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller.	Kommunen kan påverka detta genom upphandling, tillsyn, näringslivssamordning och extern kommunikation

I Cirkulär ekonomi Handlingsplan för omställning av Sverige[5] beskrivs kommunernas roll så här:

> ”Kommunerna är viktiga aktörer på avfallsområdet och bidrar i hög grad till omställningen till en cirkulär ekonomi bland annat genom information, innovation och teknikutveckling för att främja en avfallshantering som bidrar till cirkulära och fossilfria materialflöden. Kommunerna kan på detta sätt underlätta för hushållen och verksamheterna, inklusive de kommunala verksamheterna, att bidra till en cirkulär ekonomi. Vidare har kommunerna också huvudansvaret för fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling vilket kan ha stor betydelse för människors förutsättningar att bidra till en cirkulär ekonomi” (s. 30).

I utvecklingen av förslaget till avfallsplan har hänsyn tagits till innehållet i den nationella strategin för hållbar konsumtion med avseende på kommunernas möjlighet att bidra till dess intentioner.

Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program

Den nationella avfallsplanen, *Att göra mer med mindre - Sveriges avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018–2023*[6], beskriver Sveriges arbete med att förebygga avfall och nå en mer resurseffektiv och giftfri avfallshantering i enlighet med avfallshierarkin. Planen och programmets syfte är att beskriva Sveriges arbete med att:

- minska mängden avfall,
- minska mängden skadliga ämnen i material och produkter,
- minska de negativa effekter på människors hälsa och miljön som avfall ger upphov till och
- främja en praktisk tillämpning av avfallshierarkin och utnyttja resurserna i avfallet samt
- bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och den miljö- och hälsopåverkan som hänger samman med att avfall uppstår

För att nå detta behöver resurser längs hela värdekedjorna nyttjas effektivare. Såväl avfallshantering som avfallsförebyggande utgör led i arbetet för en cirkulär ekonomi och ett resurseffektivt

[4] Hämtad 210826 från 200814_ce_webb.pdf (regeringen.se)

[5] Hämtad 210826 från Handlingsplan cirkulär ekonomi (regeringen.se)

[6] Hämtad 210826 från https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/6900/978-91-620-6946-9.pdf?pid=28041

kretsloppssamhälle. Prioriterade områden att arbeta vidare med är bygg- och rivningsavfall, matavfall, elektronikavfall, textilier, plast samt nedskräpning.

I utvecklingen av förslaget till avfallsplan har hänsyn tagits till innehållet i den nationella avfallsplanen så att kommunerna genom avfallshantering och avfallsförebyggande bidrar till en cirkulär ekonomi och resurseffektivitet.

Nationell strategi för hållbar konsumtion

Regeringens strategi för hållbar konsumtion[7] tar sikte på vad staten kan göra tillsammans med kommuner, näringsliv och det civila samhället för att underlätta för oss konsumenten att agera hållbart. Inom sju fokusområden beskrivs olika aspekter som behöver utvecklas för att skapa förutsättningar för en hållbar konsumtion, till exempel i skolan, i avfallshanteringen, i näringslivet samt genom delning, giftfri vardag, miljömärkning och beteendeförändring.

I utvecklingen av förslaget till avfallsplan har hänsyn tagits till innehållet i den nationella strategin för hållbar konsumtion med avseende på kommunernas möjlighet att bidra till dess intentioner.

Nationellt miljömålssystem – Generationsmål

Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål samt preciseringar och flera etappmål. Generationsmålet innebär att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. För att klara detta ska miljöpolitiken fokusera på sju strecksatser:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Genomförandet av avfallsplanen bidrar indirekt till de två första strecksatserna genom att överuttaget och degraderingen av naturresurser och naturmiljön minskar samt att spridningen av skadliga kemikalier i naturmiljön och dess kretslopp minskar. Detta innebär hälsosammare livsmiljöer i planetens ekosystem och bättre möjligheter att bevara en hög biologisk mångfald och att säkra leveransen av ekosystemtjänster.

De efterföljande fem strecksatserna berörs direkt av avfallsplanens genomförande då den ska minska spridningen av farliga ämnen i människors livsmiljöer och i kretsloppen; den ska bidra till slutna materialkretslopp där naturresurser används effektivt; den ska bidra till effektiv användning och produktion av förnybar energi; och till att såväl den offentliga som den privata konsumtionen blir mer hållbar.

Generationsmålet kan kopplas till samtliga miljöaspekter i miljöbedömningen, men i huvudsak

- Effekter på resurshushållningen.

Sammantaget innebär detta att avfallsplanens intentioner ligger helt i linje med generationsmålet.

[7] Hämtad 210826 från https://www.regeringen.se/4a7e12/globalassets/regeringen/dokument/finansdepartementet/pdf/2016/strategi-for-hallbar-konsumtion/strategi-for-hallbar-konsumtion--tillganglighetsanpassad.pdf

Nationellt miljömålssystem – Miljökvalitetsmål

Miljökvalitetsmålen är utgångspunkten för hela samhällets arbete med miljöfrågor och ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Det är framför allt tre mål som berörs direkt av genomförandet av avfallsplanen, vilka beskrivs nedan kopplat till förslagets genomförande.

Begränsad klimatpåverkan. Klimatet förändras i allt för snabb takt för att ekosystemen och människans samhällen ska hinna anpassa sig, vilket innebär en ohållbar utveckling såväl socialt som ekonomiskt och ekologiskt. Om samhällets konsumtion – av exempelvis elektronik, möbler, byggmaterial, kläder, mat, energi - plötsligt skulle upphöra, skulle också en stor del av de klimatpåverkande utsläppen upphöra. Detta är naturligtvis inte ett önskvärt scenario, men sambandet mellan orsak och verkan visar också att *hur* vi väljer att konsumera har stor betydelse för vår möjlighet att begränsa klimatpåverkan. För att begränsa klimatpåverkan behöver bland annat samhällets materialflöden slutas i kretslopp och drivas med förnybar energi på ett resurseffektivt sätt.

Om vi i de offentliga organisationerna kan öka resurshushållningen genom återbruk, delning, effektiva inköpsprocesser, återvinning och att ställa cirkulära krav i upphandlingen, så minskar avfallets mängd och farlighet och vi bidrar samtidigt till en klimatsmart offentlig konsumtion. Om vi på samhällsnivå kan bidra till cirkulär ekonomi genom att skapa förutsättningar för medborgarens hållbara konsumtion, återbruk och återvinning, så minskar klimatpåverkan. Om vi samtidigt kan säkerställa en hållbar hantering av det avfall som ändå uppstår genom en hållbar insamlingsinfrastruktur, effektiv förberedelse för återvinning och hållbar energiutvinning, så främjas cirkulära materialflöden. Behovet av råvaruutvinning och -förädling kan då minska och förnybar energi kan produceras av matavfallet och av det avfall som inte kunnat materialåtervinnas. Som biprodukt till biogasproduktionen produceras också en rötrest som kan ersätta användningen av konstgödselmedel i jordbruket. Utvecklingen bidrar till en klimatsmart avfallshantering och service, liksom till en klimatsmart konsumtion och livsstil hos medborgaren.

Begränsad klimatpåverkan kan i huvudsak kopplas till följande miljöaspekter i miljöbedömningen:

- Effekter på luftkvalitet och klimat

Förslaget till avfallsplan visar hänsyn till miljömålet Begränsad klimatpåverkan på många plan och bidrar, i nära samverkan med kommunernas energi- och klimatplanering och översiktsplanering, till målets uppfyllnad inom de tre kommunernas rådighetssfär. Genomförandet av avfallsplanen innebär miljöeffekter i form av minskat råvaruuttag, förnybar energiproduktion och slutna materialflöden, vilket i sin tur orsakar positiva konsekvenser genom minskad klimatpåverkan och bättre luftkvalitet. Effektivare planering av insamlingsinfrastrukturen kan vid ökad återvinning medföra färre transporter med privatfordon men fler renhållningstransporter, vilket påvisar vikten av att de även fortsättningsvis drivs av förnybara drivmedel.

Giftfri miljö

För att uppnå målet om en giftfri miljö behöver samhällets materialflöden vara fria från kemikalier och spridningen av skadliga ämnen i luft, mark och vatten behöver upphöra. Eftersom kretsloppen hänger samman är det viktigt att synliggöra kopplingarna mellan dem och förebygga att de späds ut, förorenas eller blandas. Till exempel skulle skadliga kemikalier från en tillverkningsindustri kunna läcka ut i marken eller i yt- eller grundvatten, och via vattenkretsloppet eller näringskretsloppet tas upp av och lagras i en människa och påverka dennes hälsa; det skulle också kunna vara via luftföroreningar som människan andas in, eller vid exponering för kemikalier som utsöndras från produkter i vardagsmiljön. Skadliga ämnen kan också ansamlas i andra levande organismer och störa balansen i de ekologiska systemen, vilket kan försämra den biologiska mångfalden, leveransen av ekosystemtjänster och därmed också påverka människans möjligheter att leva goda liv. En viktig del i en cirkulär ekonomi är att säkerställa att de produkter och material som används i samhället inte innehåller kemikalier som förorenar materialkretsloppet eller förs över till vatten- eller näringskretsloppen.

Kommunerna kan inom sina organisationer och på samhällsnivå bidra till en *cirkulär ekonomi* genom att i sin offentliga konsumtion förebygga spridning av skadliga ämnen till människa och miljö. De kan i sin utveckling och förvaltning tillse att skadliga kemikalier inte används eller sprids, bland annat genom att minska nedskräpningen och spridningen av plast i naturmiljön och förebygga läckage från

nedlagda deponier. De kan i renhållningsarbetet minska farligheten i samhällets avfall både genom förebyggande åtgärder och genom en hållbar avfallshantering.

Giftfri miljö kan i huvudsak kopplas till följande miljöaspekter i miljöbedömningen:

- Effekter på människors hälsa
- Effekter på mark och vatten

Förslaget till avfallsplan kan i genomförandet bidra till att kommunerna inom sin rådighetssfär minskar spridningen av skadliga kemikalier till människa och miljö och därmed bidra till att målet om en giftfri miljö uppnås. Planen omfattar ingen styrning som riskerar leda till att målet motverkas. Genomförandet av förslaget till avfallsplan innebär miljöeffekter i form av minskad spridning av skadliga kemikalier i kretsloppen och miljön vilket i sin tur minskar risken för negativa konsekvenser på människors hälsa, biologisk mångfald och leveransen av ekosystemtjänster.

God bebyggd miljö

För att uppnå målet behöver samhällets fysiska miljö planeras för att skapa förutsättningar för en tillgänglig och säker insamlingsinfrastruktur. Den behöver också förvaltas på ett sätt som förebygger nedskräpning och uppmuntrar återbruk och materialåtervinning även hos andra aktörer. Flera av målsättningarna i avfallsplanen bidrar specifikt till att möjliggöra en effektiv och hållbar integrering av materialflödenas hantering i kommunernas livsmiljöer, bland annat genom den översiktliga planeringen. Detta bidrar också till att undvika målkonflikter som kan uppstå vid konkurrens om exploaterbar yta, vilket i sin tur ökar resurseffektiviteten i utvecklingsprocesserna. Förslaget till avfallsplan kan i genomförandet medföra behov av ombyggnader av återvinningscentraler eller annan förändring av insamlingsinfrastrukturen, vilket kan påverka den bebyggda miljön både positivt och negativt. I ett första steg ska renhållningsbolaget utveckla en plan för hur ett hållbart och cirkulärt insamlingssystem ska se ut och utvecklas. Miljöbedömning sker i samband med planprocessen när eventuella ombyggnationer blir aktuella.

God bebyggd miljö kan i huvudsak kopplas till följande miljöaspekter i miljöbedömningen:

- Effekter på bebyggelse och kulturmiljö

Genomförandet av avfallsplanen bidrar målet då kommunerna inom sin rådighetssfär minskar spridningen av skadliga kemikalier till människa och miljö. Planen omfattar ingen styrning som riskerar leda till att målet motverkas. Genomförandet av förslaget till avfallsplan innebär miljöeffekter i form av minskad spridning av skadliga kemikalier i kretsloppen, miljön och människan, vilket i sin tur minskar risken för negativa konsekvenser på biologisk mångfald och leveransen av ekosystemtjänster.

Nationellt miljömålssystem – Etappmål

Etappmålen visar på tidsatta och prioriterade steg på vägen för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Nedan anges de etappmål i miljömålssystemet som är särskilt relevanta i omställningen till en cirkulär ekonomi. Etappmålen följs upp och kan ge en indikation på om omställningen går i rätt riktning.

Avfall

- Förberedande för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av icke-farligt bygg- och rivningsavfall, men undantag av jord och sten, ska årligen fram till 2025 uppgå till minst 70 viktsprocent.
- Senast år 2023 ska minst 75 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt så att växtnäring och biogas tas tillvara.
- Senast 2025 ska förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ha ökat till minst 55 viktprocent, 2030 till minst 60 viktprocent och 2035 ha ökat till minst 65 viktprocent.

Begränsad klimatpåverkan (1 av 5)

- Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. För att nå nettonollutsläpp får kompletterande åtgärder tillgodoräknas. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990.

Cirkulär ekonomi

- Av de förpackningar som släpps ut på marknaden i Sverige för första gången ska andelen som är återanvändbara öka med minst 20 procent från år 2022 till år 2026 och med minst 30 procent från år 2022 till år 2030.

Farliga ämnen (målområden, 3 av 7)

- Användning av biocidprodukter
- Användningen av växtskyddsmedel
- Läkemedel i miljön

Luftföroreningar (målområde)

- Minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar

Minskat matsvinn

- Matsvinnet ska minska så att det sammantagna livsmedelsavfallet minskar med minst 20 viktprocent per capita från 2020 till 2025.
- En ökad andel av livsmedelsproduktionen ska nå butik och konsument år 2025.

Förslaget till avfallsplan omfattar mål, delmål och åtgärder inom samtliga etappmålsområden och bidrar därmed aktivt till att kommunerna Eslöv, Höör och Hörby utvecklas i riktning mot de nationella miljökvalitetsmålen inom de områden som avfallsplanen kan påverka. Eftersom miljömålssystemet följs upp på nationell nivå görs bedömningen att den lokala positiva miljöpåverkan som planens genomförande kan medföra inte är betydande.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel i miljöbalken som används för att förebygga eller åtgärda miljöproblem. Det finns miljökvalitetsnormer för:

• Fisk- och musselvatten (normer för gräns- och riktvärden)

• Vatten (normer för statusklassificering)

• Omgivningsbuller (målsättningsnormer för kartläggning och rapportering av bullerkällor)

• Utomhusluft (normer för halter)

Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsmål beaktas i planen genom att planen som helhet syftar till att främja hållbar utveckling och att de åtgärder som respektive kommun väljer att göra, ska genomföras med syfte att främja en god miljö och människors hälsa. Varken miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten (SFS 2001:554) eller för vatten (SFS 2004:660) bedöms överskridas till följd av planens genomförande.

Miljökvalitetsnormer för omgivningsbuller (SFS 2004:675) omfattar kartläggning och åtgärdsprogram för större kommuner och vägar för kommuner med över 100 000 invånare. Genomförandet av avfallsplanen kan i viss mån påverka buller från transporter med tunga fordon. Avfallsverksamheten ska ta hänsyn till de områden eller platser som är mest utsatta för buller samt i övrigt ta hänsyn till de åtgärdsprogram mot buller som finns. En koppling mellan avfallsplanering och översiktsplanering finns i förslaget till avfallsplan. Genomförandet av avfallsplanen bedöms inte leda till att miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller överskrids.

Kraven på luftkvalitet i utomhusluft bestäms i *Luftkvalitetsförordningen* SFS 2010:477. Ingen av kommunerna överskrider miljökvalitetsnormerna för luft i dagsläget och avfallsplanens genomförande bedöms inte bidra till att detta förändras. Även om ökat återbruk och ökad återvinning kan leda till fler

transporter så finns samtidigt krav på förnybara drivmedel som i mindre utsträckning än fossila bidrar till dålig luftkvalitet.

Ingen miljökvalitetsnorm bedöms överskridas på grund av avfallsplanens genomförande.

Relaterad styrning på kommunal nivå

Avfallsplanen har kopplingar till annan intern styrning såsom budget, politiska mål för mandatperioden och översiktsplaner. Avfallsplanen har en tydlig koppling till det regionala och nationella miljömålssystemet och därmed till kommunernas lokala miljömålssystem. Dessa system är uppbyggda och organiserade på olika sätt i de tre kommunerna.

I Eslövs kommun ska *Miljöstrategi för Eslöv* tas fram och till den ska ett antal planer kopplas, bland annat avfallsplanen, men också *Naturmiljöplan för Eslöv, Kemikalieplan för Eslöv* och *Energi- och klimatplan för Eslöv*. En klimatanpassningsplan är också under framtagande.

I Höörs kommun samordnas avfallsplanens mål med målen i den *Miljö- och klimatstrategi* som är under framtagande. Miljö- och klimatstrategin blir ett övergripande styrdokument för ett brett område medan avfallsplanens mål styr ett smalare sakområde. I Översiktsplan för Höörs kommun behandlas frågor som bland annat berör behovet av ny yta för återvinningscentral i tätorten.

I Hörby kommun är avfallsplanen kopplad till översiktsplan 2035 som är under framtagande. Översiktsplanen kommer att fungera som ett övergripande styrdokument som fångar upp avfallsfrågan utifrån avfallsplanens mål. Avfallsplanen är också kopplad till Naturvårdsprogrammet och Energiplan (under framtagande).

Under utvecklingen av förslaget till avfallsplan har hänsyn tagits till annan intern styrning.

Mellan den nationella och kommunala nivån finns också regional styrning inom flera områden som påverkar och påverkas av den kommunala avfallsplaneringen, bland annat avseende fysisk planering, klimatanpassning, beredskap, energi- och klimat, miljö, återbruk, avfallshantering, konsumtion och cirkulär ekonomi. Eftersom utgångspunkterna är desamma görs bedömningen att förslaget till avfallsplan bidrar även till styrningen på regional nivå.

Sveriges Ekokommuner

Som medlemmar i Sveriges Ekokommuner, SEKOM, ska Eslöv, Höör och Hörby kommuner ha en utveckling i linje med fyra hållbarhetsprinciper:

I ett hållbart samhälle utsätts inte naturen för systematiskt ökande...

1. koncentrationer av ämnen från berggrunden (exv. fossilt kol, olja och metaller).
2. koncentrationer av ämnen från samhällets produktion (exv. kväveoxider, bromerade flamskyddsmedel och hormonliknande kemikalier)
3. degradering på fysiskt sätt (exv. överuttag av skog, utfiskning och utarmning av ekosystem)

Och det finns inga strukturella hinder för människors...

4. hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och mening

Avfallsplanens genomförande bidrar direkt till de tre principer som relaterar till miljöaspekter och som lägger själva grunden för en miljömässigt hållbar konsumtion och en cirkulär ekonomi: att naturen inte ska utsättas för ökande koncentrationer av fossila resurser eller kemikalier och att naturresurser inte ska utarmas.

Bedömningen görs att genomförandet av denna plan utgör ett stöd för att kommunala verksamheter ska utvecklas i enlighet med hållbarhetsprinciperna genom att öka sin resurshushållning (minska risken för utarmning) och sluta materialflöden i kretslopp för en cirkulär ekonomi (vilket per definition innebär att användningen av fossila resurser och skadliga kemikalier begränsas).

Planens miljömässiga påverkan, effekter och konsekvenser

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby - Med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023 -2026 utgör, tillsammans med lokala renhållningsföreskrifter, renhållningsordning för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby. I denna miljökonsekvensbeskrivning beskrivs konsekvenserna av de betydande miljöeffekter planen väntas medföra. Med miljöeffekter avses *direkta eller indirekta effekter som är positiva eller negativa, som är tillfälliga eller bestående, som är kumulativa eller inte kumulativa och som uppstår på kort, medellång eller lång sikt* med anledning av planens genomförande. Här bedöms hur genomförandet av avfallsplanen påverkar miljön och de nationella miljömålen utifrån de betydande miljöaspekter som bedömningen avgränsats till:

- Effekter på resurshushållningen
- Effekter på luft- och klimat
- Effekter på människors hälsa
- Effekter på mark och vatten
- Effekter på bebyggelse och kulturmiljö

Bedömningen görs utifrån de mål och åtgärder som föreslås i planen, vilka syftar till att öka resurshushållningen i de kommunala organisationernas konsumtion samt att bidra till en cirkulär ekonomi i samhället, i enlighet med avfallstrappans prioriteringar. Målsättningarna utgår från kommunernas rådighetsområde.

Effekter på resurshushållningen

Viktiga aspekter för en god hushållning med naturresurser är hög användningsgrad, återbruk, materialåtervinning samt att möjliggöra slutna materialflöden utan spridning av kemikalier och utan klimatpåverkan. Här behandlas främst avfallsförebyggande i den offentliga konsumtionen och utvecklingen, kommunens möjlighet att skapa förutsättningar för avfallsförebyggande och en hållbar hantering av samhällets avfall.

Nuläge och förutsättningar

I den offentliga konsumtionen ingår allt från inköp och upphandling till sorteringskärl och avyttring. Det omfattar också användningen av produkter och material, som skulle kunna effektiviseras genom mer delning och smarta återbrukssystem. Det är ofta otydligt vad en hållbar hantering av olika produkter innebär i praktiken för kommunala verksamheter, vilket kan leda till att exempelvis elektronik blir liggande och att möbler som hade kunnat återanvändas istället slängs.

Det finns exempel, bland annat Höörs Möbelblock, på hur kommunerna etablerat interna system för återbruk och därmed ökat resurshushållningen. Det saknas också tydlighet kring hur avfallsförebyggande i samband med bygg- och rivningsprojekt kan gå till vilket riskerar innebära att metoder, funktioner och material används eller byggs in i fastighetsbeståndet som motverkar en cirkulär ekonomi.

I dagsläget finns inte tillgång till materialsorteringskärl i alla verksamhetslokaler och det är få avfallsflöden som är kartlagda inom de kommunala verksamheterna. Det är därmed okänt huruvida materiella resurser faktiskt används effektivt eller inte. En viktig del för att hushålla med resurser är att synliggöra och följa upp materialflöden samt att öka kunskapen om cirkulär ekonomi och om konsumtionens miljöpåverkan.

Avfallsplanen målsättningar är att underlätta för avfallsförebyggande, minska nedskräpningen och utveckla avfallshanteringen hållbart. Grundläggande förutsättningar som materialsorteringskärl saknas i dag på vissa håll och nedskräpning upplevs som ett problem. I hanteringen av samhällets avfall är nivån på resurshushållningen varierande beroende på avfallsflödet. I princip allt matavfall som samlas in rötas till biogas och används resurseffektivt då det innebär att såväl näring som energi tas tillvara. Vissa flöden hanteras genom energiutvinning som skulle kunna hanteras genom materialåtervinning istället, exempelvis när det gäller träavfall.

Negativ miljöpåverkan på resurshushållning

Avfallsplanen bedöms inte innebära någon negativ miljöpåverkan på möjligheten till resurshushållning vare sig i samhället eller i den offentliga konsumtionen.

Positiv miljöpåverkan på resurshushållning

Resurshushållning är en av avfallsplanens huvudsakliga målsättningar, i enlighet med avfallstrappans översta steg som innebär att förebygga avfall. Resurshushållning innebär ur ett miljöperspektiv framför allt hushållningen med naturresurser, även om avfallsplanens intentioner även indirekt skulle kunna bidra till miljönytta genom att styra mot en effektivare användning av ekonomiska resurser, vilket i ett längre perspektiv skulle kunna lämna större marginaler för miljöhänsyn.

En miljömässigt hållbar offentlig konsumtion innebär i avfallsplanen att anskaffa material, produkter och tjänster på hållbara sätt och att sedan använda och avyttra dem på resurseffektiva sätt som bidrar till en cirkulär ekonomi och en ansvarsfull användning av skattemedel. Det innebär också att hantera de försörjningsflöden som kommunen ansvarar för på ett hållbart sätt, i synnerhet när det gäller renhållningen men också i vatten- och avloppshanteringen.

Om återanvändning och återvinning av material ökar så kan behovet av att ta ut jungfruligt material från jordens ändliga resurser minska vilket inte bara innebär resurshushållning utan också minskar påverkan på miljön genom minskad risk för spridning av skadliga kemikalier och för klimatpåverkan. Avfallsförebyggande aspekter i tillsynsarbetet bidrar också till resurshushållning bland annat hos lokala näringslivsaktörer.

En grundläggande faktor för att öka resurshushållningen är att öka kunskapen om materialflödena, vilket avfallsplanen ska bidra till genom uppföljning, kartläggning av avfallsflöden och kommunikation för beteendeförändring.

Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan på resurshushållning

Avfallsplanen bedöms inte medföra någon negativ miljöpåverkan avseende resurshushållning. Det är genomförandet av planens åtgärder som genererar positiva miljökonsekvenser. Åtgärderna bedöms vara på en rimlig nivå i förhållande till förutsättningar och behov.

Effekter på luftkvalitet och klimat

Konsekvenser av avfallsplanens genomförande uppstår bland annat på luftkvalitet och klimat orsakade av växthusgaser som bidrar till den globala uppvärmningen och övriga luftföroreningar som är skadliga för människa och miljö. Här behandlas främst konsekvenserna av en miljömässigt hållbar konsumtion på ett övergripande plan; materialåtervinning och energiutvinning i samhällets avfallshantering; och insamlingsinfrastrukturens klimatpåverkan.

Utsläppen från de anläggningar som hanterar kommunernas restavfall beskrivs i tillståndsansökningarna för dessa anläggningar.

Aspekten är främst kopplad till miljömålen Frisk luft och Begränsad klimatpåverkan.

Nuläge och förutsättningar

Vanliga luftföroreningar är exempelvis kolväten, kväveoxider, marknära ozon och luftburna partiklar av olika storlek. Luftföroreningar kan orsaka negativa konsekvenser för människors hälsa och kan i likhet med växthusgaser uppstå i samband med förbränning, exempelvis vid transporter eller energiutvinning.

I en cirkulär ekonomi cirkulerar försörjningsflödena så långt det är möjligt, vilket kräver förflyttning och därmed energi. Avfallshanteringen är idag starkt beroende av transporter, främst med tyngre fordon för insamling av avfall och transporter till behandlingsanläggningar, men även av privatpersoners personbilstransporter för avlämning av avfall vid återvinningsstationer och återvinningscentraler.

För att minska konsumtionens och produktionens klimatpåverkan behöver materialflödena slutas i kretslopp, och för att dessa ska blir hållbara behöver de drivas med förnybar energi. I hanteringen av samhällets avfallsflöden kan energi också produceras, både genom förbränning av restavfall och

genom rötning av matavfall, vilket medför ett minskat behov av fossila bränslen. Energi i form av metangas kan också produceras i nedlagda deponier, varför det är viktigt att ha kunskap om vilka förhållanden som råder med hjälp av klassningar och åtgärdsprogram.

Att minimera avfall som går till förbränning är viktigt bland annat på grund av att det vid förbränningen bildas dioxiner och dioxinliknande ämnen som är mycket giftiga. Genom bättre källsortering och avfallshantering i övrigt minskar fraktionen restavfall som bränns.

Negativ miljöpåverkan på luftkvalitet och klimat

En möjlig följdeffekt av att avfall delas in i fler fraktioner som ska transporteras till olika platser för återvinning, eller att produkter för återbruk behöver förflyttas flera gånger, är att transporterna ökar. Detta kan påverka luftkvalitet och klimat negativt.

Miljökonsekvensernas omfattning bedöms dock som små med tanke på avfallshanteringens ringa andel av transportsektorns utsläpp och till att renhållningstransporterna ska drivas med förnybar energi.

Positiv miljöpåverkan på luftkvalitet och klimat

Genomförandet av avfallsplanen bedöms i huvudsak kunna medföra positiva effekter på luftkvalitet och klimat, bland annat genom att avfall ska förebyggas och andelen avfall som materialåtervinns ska öka. Klimatpåverkan från råvaruuttag, förädling, tillverkning, distribution, konsumtion och sluthantering minskar, medan vissa utsläpp förs över till återvinningsindustrin och andra aktörer som bidrar till att materialflödena kan slutas.

Avfallsplanens intention att klättra uppåt i avfallstrappan innebär att klimatpåverkan totalt sett ska minska. En del av avfallet hanteras bäst genom energiutvinning, främst när det gäller matavfallet som inte kan behandlas på samma sätt som materialflödena. När matavfall rötas till biogas produceras bland annat metan som kan användas för att ersätta fossila drivmedel, vilket ger dubbel klimatnytta. Dessutom produceras också biogödsel som kan ersätta användningen av konstgödsel, vilken har hög klimatbelastning.

Metan, som har större växthusgaspotential än koldioxid, ingår också i deponigas som produceras i deponier. Avfallsplanen omfattar hanteringen av nedlagda deponier vilket i förlängningen skulle kunna medföra att klimatpåverkan från dessa minskar.

Avfallshanteringen i Eslöv, Höör och Hörby har kommit långt avseende fossilfria transporter och att vissa transporter överförs från privata fordon skulle kunna innebära en minskad klimatpåverkan totalt sett, trots att transporterna kan bli fler vid ökat återbruk och ökad återvinning. Bedömningen är att en klimatsmart offentlig konsumtion, ökat återbruk, materialåtervinning och energiutvinning kan komma att ha positiv miljöpåverkan på luft och klimat.

Renare avfallsfraktioner och mindre avfall som går till energiutvinning genom förbränning kan antas bidra till mindre utsläpp av dioxiner och dioxinliknande ämnen.

Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan på luftkvalitet och klimat

Avfallsplanen bedöms inte medföra någon stor risk för negativ miljöpåverkan avseende luftkvalitet och klimat. Åtgärder som avser mildra eventuella negativa konsekvenser finns med i avfallsplanen. Det är genomförandet av planens åtgärder som medför positiva miljökonsekvenser. Åtgärderna bedöms vara på en rimlig nivå i förhållande till kommunernas förutsättningar och behov.

Effekter på människors hälsa

Här behandlas främst styrning för att säkra hanteringen av farligt avfall, minskad nedskräpning samt avfallsinsamlingens påverkan. Konsekvenser för människors hälsa till följd av negativ påverkan på luftkvalitet anges i föregående kapitel. Avfallshanteringen ger även upphov till utsläpp till mark och vatten, vilket kan ge effekt på människors hälsa om skadliga ämnen sprids i livsmiljöer och de naturliga kretsloppen av vatten och näring, som förser oss med livsmedel (se nästa kapitel). Aspekten är främst kopplad till miljömålen God bebyggd miljö och Giftfri miljö samt till generationsmålet.

Nuläge och förutsättningar

Farligt avfall innehåller ämnen som kan vara skadliga för människor och miljön. Om farligt avfall inte hanteras på ett säkert sätt finns risk för direkt eller diffus spridning av skadliga ämnen och risk för att människor påverkas negativt. Därför är en av avfallshanteringens uppgifter att skapa förutsättningar för en säker hantering av farligt avfall.

Nedskräpning på offentliga platser upplevs idag vara ett problem i kommunerna och har därför lyfts fram i den nationella avfallsplanen och i föreskrifterna om kommunal avfallsplanering. En skräpig offentlig miljö kan bidra till otrygghet. Risken för mindre brott såsom klotter och skadegörelse kan också öka. Nedskräpning kan även bidra till diffus spridning av farliga ämnen och till att plast hamnar i sjöar och hav och orsakar stora problem där.

Insamlingen av avfall kan orsaka effekter på människors hälsa, bland annat genom buller, säkerhetsrisker, lukt och skadedjur. Buller uppstår i flera delar av avfallshanteringen, exempelvis från renhållningsfordon och hantering av behållare. Bullret är i dessa fall dock kortvarigt. Buller kan generellt sett ge upphov till störning av människors hälsa genom stress och störd sömn, vilket i sin tur kan leda till irritation, trötthet, högt blodtryck och hjärt- och kärlsjukdomar.

Det nationella miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö* innefattar att störningar från trafikbuller ska minska. Insamlingssystemet medför också säkerhetsrisker i den bebyggda miljön, då tunga renhållningsfordon ska ta sig fram i tät bebyggelse med risk för skada, i synnerhet i de fall då hänsyn inte tagits till renhållningsaspekter i utformningen av den fysiska miljön.

Avfallsinsamlingen kan också medföra störande lukt och locka till sig skadedjur, båda vilket kan bidra till sämre livsmiljöer och försämrat välmående. Med ett förändrande klimat som innebär mer av både värme och fukt riskerar dessa negativa effekter att förvärras.

Dioxiner och dioxinliknande ämnen som bildas vid avfallsförbränning är mycket giftiga. Att minimera andelen brännbart avfall är viktigt bland annat av den anledningen.

Negativ miljöpåverkan på människors hälsa

Negativ påverkan bedöms kunna uppstå på människors hälsa exempelvis genom ökade bullernivåer och luftföroreningar orsakade av avfallstransporter vid insamlingsplatser och på vägnät. Omfattningen av den negativa miljöpåverkan vid genomförande av avfallsplanen bedöms som liten.

Inga av de tänkbara åtgärderna bedöms påverka bullernivåerna i någon betydande omfattning och transporterna kommer inte att öka i betydande omfattning. Detta innebär också att risken för personskada kopplat till renhållningsfordon inte bedöms öka på grund av avfallsplanens genomförande. Tvärtom kan en tydligare koppling mellan avfallsplanering och översiktsplanering bidra till att insamlingsinfrastrukturen får större uppmärksamhet i stadsutvecklingen framöver. Att materialflödena separeras kan innebära att de samlas in mer sällan, vilket kan medföra risk för störande lukt som dessutom lockar till sig skadedjur. I samband med klimatförändringar kan effekterna dessutom förvärras.

Positiv miljöpåverkan på människors hälsa

Målen och åtgärderna i planen förväntas bidra till minskad spridning av skadliga kemiska ämnen i miljön och därmed till minskad skadlig exponering för människor. Positiv påverkan bedöms kunna uppstå på människors hälsa genom mer cirkulära och rena produktflöden, minskad nedskräpning, minskad avfallsförbränning och hantering av gamla deponier.

Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan på människors hälsa

Avfallsplanen bedöms inte medföra någon ökad risk för negativ miljöpåverkan avseende buller eller personskada.

Det är genomförandet av planens mål och åtgärder som medför positiva miljökonsekvenser för människors hälsa, till exempel avseende minskad exponering för skadliga ämnen. Åtgärderna bedöms vara på en rimlig nivå i förhållande till kommunernas förutsättningar och behov.

Effekter på mark och vatten

Avfallsplanens effekter på mark och vatten kan främst kopplas till nedskräpning, nedlagda deponier och annan spridning av skadliga ämnen.

Nuläge och förutsättningar

Risken med att sluta flöden i en cirkulär ekonomi är att föroreningar riskerar att följa med och spridas mellan kretsloppen, till exempel när det gäller vatten- och näringsflödena som är nära sammankopplade. Det saknas en helhetssyn på samhällsnivå när det gäller integreringen av försörjningsflödena och hur de riskerar att förorenas, spädas ut eller blandas så att en cirkulär ekonomi förhindras.

Nedskräpning kan utgöra ett problem både i offentliga miljöer och i naturen. Det finna många källor, varav renhållningen är en. I samband med tömning av kärl, omlastning och lagring av återvinningsfraktioner finns risken att skräp sprids till omkringliggande miljöer. Förutom de sociala effekter som beskrivits under *Människors hälsa* så finns också ekologiska effekter att ta hänsyn till. Plastskräp bryts ner till mikroplast som kan innehålla skadliga kemikalier och orsaka svält i havsekosystem. Plast kan skada djur både fysiskt och vid förtäring, och kemikalierna kan ansamlas i levande organismer och deras livsmiljöer.

Det finns också risk för spridning av invasiva arter via trädgårdsavfallet. De utgör förvisso varken skräp eller skadliga ämnen, men de riskerar på samma sätt att spridas från insamlingsplatser och skulle i vissa fall kunna hanteras i samband med arbetet för att minska spridning av skräp och kemikalier.

Nedlagda deponiers klimatpåverkan har beskrivits under *Effekter på luftkvalitet och klimat.* De kan också orsaka utsläpp till mark och vatten i form av lakvatten från nedlagda deponier. I de tre kommunerna finns 36 nedlagda deponier. Dessa är i många fall klassade enligt Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO) fas 1, vissa är klassade på annat sätt och för övriga återstår arbete med klassning. En sammanställning av nedlagda deponier finns i bilaga till avfallsplanen.

Skadliga ämnen kan spridas till mark och vatten även till följd av andra aspekter av avfallshanteringen, exempelvis via restprodukter från energiproduktion genom spridning av aska och biogödsel från biogasproduktion. Det finns också risker med att återföra näring från spillvatten, som kan innehålla tungmetaller, läkemedelsrester och andra kemiska ämnen. I samtliga fall är det viktigt att de materialflöden som hanteras är fria från farliga ämnen så långt det är möjligt genom förebyggande arbete, och att de kan återföras på så säkra sätt som möjligt för att sluta kretsloppen. Det är också viktigt att mängden avfall som förbränns minskar genom att materialflöden som kan återanvändas, materialåtervinnas eller behandlas biologiskt inte förbränns, vilket förebyggs genom bra sortering i verksamheter och hushåll. Utsläpp till mark och vatten kan även ske till följd av olyckor och spill vid hantering av farligt avfall.

Negativ miljöpåverkan på mark och vatten

Avfallsplanens genomförande skulle kunna bidra till ökad nedskräpning genom oavsiktlig spridning av exempelvis plastförpackningar i samband med ökad materialåtervinning. I strävan efter att sluta materialflöden och näringsflöden finns risken att förorenande ämnen oavsiktligt sprids i människans livsmiljöer och i naturen. Det är av största vikt att all återföring sker med god kunskap om innehållet och att hanteringen av farligt avfall görs enkel och säker för att undvika inblandning. Eftersom det i dagsläget ibland saknas kunskap om hur skadliga ämnen sprids och bryts ner i mark och vatten, tas nämnda effekter upp som negativa trots att avfallsplanen omfattar åtgärder som avser förebygga dem.

Positiv miljöpåverkan på mark och vatten

Avfallsplanens syfte är att med stöd av avfallstrappan sluta materialflöden och därmed bidra till en cirkulär ekonomi. I en cirkulär ekonomi är materialflödena slutna, fria från farliga kemiska ämnen och drivs av fossilfri energi. Genomförandet av samtliga mål och åtgärder i planen bidrar till en hållbar utveckling, under förutsättning att hänsyn tas till de risker för negativ miljöpåverkan som angivits. Genom åtgärder för att underlätta insamlingen, minska spridningen av förorening (som skräp, invasiva arter och kemikalier från nedlagda deponier och samhällets försörjningsflöden) och informera om avfallsförebyggande konsumtion internt och externt kan tillförseln av skadliga ämnen till mark och vatten, och därmed till människans försörjningsflöden och människan själv, minska. Det bidrar också

till uppfyllandet av generationsmålet genom minskad risk för negativ påverkan på den biologiska mångfalden och leveransen av ekosystemtjänster. Genomförandet av avfallsplanen bedöms kunna medföra betydande positiva miljökonsekvenser på sikt.

Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan på mark och vatten

Att begränsa negativ miljöpåverkan på grund av nedskräpning ingår i avfallsplanen. I avfallsplanen ingår också arbete som syftar till att minska risken för spridning av skadliga kemikalier till mark och vatten exempelvis genom arbete med nedlagda deponier. De åtgärder som anges i avfallsplanen bedöms vara tillräckliga i ett första steg för att förebygga negativa miljöeffekter i samband med planens målsättningar.

Effekter på bebyggelse och kulturmiljö

Här behandlas på ett övergripande plan hur insamlingsinfrastrukturen och utvecklingen av det kommunala byggandet kan påverka bebyggelse och kulturmiljö. Aspekten är främst kopplad till miljömålet *God bebyggd miljö*.

Nuläge och förutsättningar

Bebyggelse omfattar bland annat infrastruktur med tillhörande anläggningar, till exempel renhållningsfordon, återvinningscentraler, återvinningsstationer, miljöhus och avfallsanläggningar, liksom städer och tätorter med gator, torg, stadsdelar och andra bebyggelseområden. Landsbygdens bebyggelse och bebyggelsestrukturer ingår också. För att hänsyn ska kunna tas till bebyggelse och kulturmiljöer behöver utvecklingen av avfallsinfrastrukturen harmonisera med översiktsplaneringen och vice versa.

Speciell hänsyn behöver tas till kulturmiljön vid planering av insamlingsinfrastrukturen och vid planering av hur källsortering ska kunna öka i befintliga bostadsområden, utan att påverka bebyggelse och kulturmiljö negativt. Kommunernas återvinningscentraler behöver ses över då de i nästan alla fall inte har tillräckligt med utrymme för insamling av ytterligare fraktioner och det kan bildas köer och dåliga trafikförhållanden. Inget av detta hanteras i detalj i avfallsplanen och kan därför inte bedömas mer än på ett övergripande plan.

Det finns också koppling till hur det kommunala fastighetsbeståndet och anläggningsarbetet utformas med avseende på förebyggande av bygg- och rivningsavfall, vilket innebär att välja material och funktioner med miljöhänsyn och livscykelperspektiv och att främja återbruk och demonterbarhet.

Negativ miljöpåverkan på bebyggelse och kulturmiljö

Genomförandet av avfallsplanen omfattar inga åtgärder som förväntas bidra till negativa effekter på bebyggelse och kulturmiljö. Ökad fastighetsnära insamling av olika avfallsslag kan medföra ökad konflikt mellan olika behov och önskemål för användning av yta i och nära bostäder, vilket innebär att det är viktigt att integrera insamlingsinfrastrukturen tidigt i planeringsskedet för att kunna förebygga detta.

Positiv miljöpåverkan på bebyggelse och kulturmiljö

Avfallsplanens genomförande kan bidra till positiva miljöeffekter på bebyggelse och kulturmiljö under förutsättning att dessa aspekter visas hänsyn i den fysiska planeringen liksom i framtagningen av en plan för insamlingsinfrastrukturens utveckling. Att planera för avfallshantering tidigt i planprocessen kan medföra positiv miljöpåverkan eftersom efterkonstruktioner ofta blir svårare och dyrare och därmed inte lika genomförbara.

Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan på bebyggelse och kulturmiljö

Bedömningen görs på ett övergripande plan med utgångspunkt i att hänsyn behöver tas till bebyggelse och kulturmiljö i insamlingsinfrastrukturens utveckling, till exempel genom att använda Boverkets

vägledning för planering och byggande av insamlingsinfrastruktur[8]. Detta ingår i föreslagen åtgärd om att ta fram en plan för insamlingsinfrastrukturens utveckling och bedöms inte kräva ytterligare åtgärder. På samma sätt bör det kommunala byggandet anpassas för att förebygga bygg- och rivningsavfall genom att visa miljöhänsyn i val av material, metoder och funktioner i byggprojekt.

Inbördes förhållande mellan ovanstående miljöaspekter

Miljöaspekterna ovan hänger tätt samman. En åtgärd kan påverka flera aspekter samtidigt, både positivt och negativt. Ökat återbruk bedöms exempelvis bidra till positiva miljöeffekter för resurshushållningen, men kan påverka luftkvalitet negativt genom att mängden transporter kan komma att öka. På samma sätt är det positivt inom flera aspekter (resurshushållning, mark- och vattenmiljöer samt luftkvalitet och klimat) att sluta materialflöden i kretslopp genom ökad återvinning, och att sluta näringsflödena genom återföring av näring. Samtidigt är risken för spridning av skadliga ämnen i kretsloppen stor, och kan i värsta fall äventyra vår möjlighet till livsmedels- och dricksvattenförsörjning.

Det är alltså av stor vikt att inte begränsa utvecklingen till att fokusera enbart på exempelvis på återbruk och återvinning: åtgärder för att minska spridningen av skadliga ämnen är en förutsättning för en cirkulär ekonomi och för människans hälsa på kort och lång sikt.

Sammantaget innebär det att för att inte vissa nyttor ska ske på bekostnad av andra nyttor måste varje steg i utvecklingen och förvaltningen vara miljömässigt hållbar på alla sätt. Detta kräver integrering, kompetens, tid och resurser för förändring i de kommunala organisationerna, renhållningsbolaget inkluderat. Det kräver i grund och botten också en omställning av samhällssystemen, vilket inte är att vänta i närtid. Därför är kommunernas möjlighet till att faktiskt bedriva en hållbar utveckling begränsade, och avhängiga samhällets övriga utveckling.

Sammanfattande bedömning

Syftet med avfallsplanen är att främja en hållbar utveckling. Planen bidrar i huvudsak till en positiv påverkan på människors hälsa och miljön. Genomförandet av planen bedöms kunna medföra flera positiva miljökonsekvenser om arbetet för att uppnå målen är framgångsrikt, inte minst när det gäller hushållning med resurser och utvecklingen mot en mer cirkulär ekonomi. Det framgår tydligt att det är särskilt viktigt att renhållningsbolagets arbete och utveckling miljöanpassas.

Sammantaget innebär det att varje kommunal verksamhet behöver ta ansvar för att använda skattemedel på ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart sätt genom en hållbar konsumtion. Av än större betydelse är att kommunernas gemensamma renhållningsbolag rustas för att kunna ta ansvar för att sluta samhällets materialflöden på ett ansvarsfullt sätt.

Negativ miljöpåverkan bedöms som liten vid genomförande av avfallsplanens åtgärder, då dess syfte är just att utvecklas mot ökad resurshushållning och cirkulär ekonomi. De risker som beskrivits blir relevanta främst om kommunerna i avfallsplanens genomförande inte tar hänsyn till relaterade hållbarhetsfrågor, som att agera avfallsförebyggande och minimera spridningen av skadliga ämnen innan flöden sluts genom återföring.

Sammanfattningsvis bedöms miljökonsekvenserna av genomförandet av avfallsplanen vara positiva till följd av ökad återvinning och återanvändning samt förebyggande av avfall och minskad spridning av skadliga ämnen. De negativa konsekvenserna av genomförandet av planen bedöms vara små och främst vara kopplade till risk för spridning av skadliga ämnen i kretsloppen i samband med återföring av näring och material.

Avfallsplanens inriktning ligger i linje med en hållbar utveckling och bidrar positivt till uppfyllandet av de nationella miljömålen och generationsmålet. Hur stor positiv påverkan genomförande av planen medför, beror på vilka åtgärder som genomförs och i vilken utsträckning målen uppnås. Det ligger ett stort ansvar på varje kommun att arbeta med och planera in åtgärder i linje med avfallsplanens mål.

---

[8] Avfallshantering – tillgänglig, säker och estetisk. Inspiration och vägledning vid planering och byggande av avfallsutrymmen, återvinningsstationer och återvinningscentraler. Hämtad den 2 september 2021 från https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2011/avfallshandboken-26-maj.pdf

Sammanfattning av åtgärder för att minska negativ påverkan

De åtgärder som föreslås i avfallsplanen bedöms vara tillräckliga med avseende på effekter på resurshushållning, påverkan på mark och vatten, påverkan på bebyggelse och kulturmiljö samt luftkvalitet och klimat.

När det gäller människors hälsa kan den förbättrade återvinningen i kombination med klimatförändring innebära ökad risk för störande lukt och skadedjur i samband med renhållningsarbetet. Detta behöver beaktas i planeringen

Hänsyn behöver tas till bebyggelse och kulturmiljö i insamlingsinfrastrukturens utveckling, till exempel genom att använda Boverkets vägledning för planering och byggande av insamlingsinfrastruktur, och det kommunala byggandet anpassas för att förebygga bygg- och rivningsavfall genom att visa miljöhänsyn i val av material, metoder och funktioner i byggprojekt.

Uppföljning

Miljöpåverkan kommer ingå i uppföljningen av genomförandet av avfallsplanen och dess målsättningar. Den uppföljning som anges i planen bedöms vara tillräcklig för att följa upp planens miljöeffekter i enlighet med genomförd bedömning.

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 2 – Kommunens styrmedel

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 2 – Kommunens styrmedel

Kommunens styrmedel

Med styrmedel avses i det här fallet de verktyg kommunen har för att driva fram förändring. Dessa kan delas in i administrativa, ekonomiska och informativa styrmedel.

Administrativa styrmedel

Administrativa styrmedel används inom flera områden, till exempel med tillsyn, i upphandlingar och inom den fysiska planeringen.

Kommunal målstyrning och budget är de främsta styrmedlen för att kommunerna ska kunna göra den omställning som behövs för att öka resurshushållningen och främja cirkulär ekonomi. Avfallsplanen har en egen uppföljnigs-cykel där resultaten analyseras och presenteras för kommunfullmäktige i de tre kommunerna och för MERABs styrelse.

Offentlig upphandling är ett centralt styrmedel för avfallsplanens genomförande. Möjligheterna att ställa krav på cirkularitet och kemikalieinnehåll i upphandlingar blir bättre och enklare i takt med att marknaden anpassar sig till nya krav på produkter och tjänster.

Tillsyn är ett annat viktigt och avgörande styrmedel för de delar av avfallsplanens åtgärder som avser avfall från verksamheter. Syftet med tillsyn är att säkerställa att lagstiftningens mål uppfylls. Det finns stora möjligheter att arbeta med tillsyn proaktivt och med hjälp av kunskap förebygga resursslöseri.

Tillsynen enligt miljöbalken ska bland annat säkerställa att hushållningsprincipen, avfallshierarkin, utbytesprincipen och principen om bästa möjliga teknik uppfylls av de verksamheter och andra som den kommunala miljönämnden har tillsynen över. Tillsyn mot nedskräpning kan även ske enligt lag med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning. Tillsyn enligt plan- och bygglagen rör främst förebyggande av bygg- och rivningsavfall.

Fysisk planering är ett grundläggande styrmedel för utvecklingen mot ett hållbart samhälle där det finns förutsättningar för avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering. En väl fungerande och bostadsnära källsortering av det avfall som uppstår ställer krav på ytor för avfallshantering och platser för angöring av hämtningsfordon. Dessa aspekter ska tas hänsyn till både tidigt i planering av ny bebyggelse och i utvecklingen av den befintliga staden.

Krav på återvinningscentraler ändras i takt med att insamling och sortering av avfall förändras. Fler fraktioner kräver större ytor och nya system. Det är också viktigt att arbeta för att undvika att allmänhetens framtida avfallshantering inte ska vara beroende av bil. Hållbar fysisk planering kräver samverkan och dialog mellan MERAB och kommunerna.

Olika platser och tjänster – fysiska och digitala - för återanvändning och delningsfunktioner gör det enklare för människor att leva cirkulärt. Detta kan också beaktas i den fysiska planeringen.

Avfallsföreskrifter är ett starkt styrmedel som reglerar fastighetsägarnas skyldighet att sortera och överlämna kommunalt avfall samt vilka förutsättningar som gäller för eget omhändertagande och undantag. Föreskrifterna ska bland annat säkerställa att sortering kan ske så nära källan som möjligt och i de fraktioner som krävs för optimal återvinning och minskat transportarbete. Det är viktigt att föreskrifterna och avfallsplanen är sammankopplade och bidrar till varandras genomförande och upprätthållande.

Uppföljning. För att synliggöra utvecklingen krävs kontinuerlig uppföljning. Uppföljningen av avfallsplanen bygger på ett antal nyckeltal fördelade på de tre målen men också på uppföljning av åtgärdernas genomförande. Genom att kommunicera resultatet och använda det i fortsatt verksamhetsplanering blir detta styrmedel mer effektivt.

Ekonomiska styrmedel

Ekonomiska styrmedel kan exempelvis vara avfallstaxan eller andra sammanhang där kostnader kopplade till avfallshantering kan användas för att påverka beteenden.

Avfallstaxan kan till användas för att driva på återvinning, förebyggande och annan miljöanpassad avfallshantering. Kommunen får ta ut avgifter så att hållbar avfallshantering främjas. Avfallstaxans utformning avgörs av kommunernas lokala ambitioner och förutsättningar.

Även **offentlig upphandling** (se föregående sida) kan till vissa delar fungera som ett ekonomiskt styrmedel.

Information och kommunikation

Information och kommunikation kan ha såväl kommunens invånare, tjänstepersoner och politiker som målgrupp och har som främsta syfte att påverka människors beteenden.

Information och kommunikation är styrmedel som krävs för att nå samtliga mål i planen. Här inkluderas insatser för att förebygga nedskräpning, informera hushållen om avfallsförebyggande och att öka kunskap om cirkulära modeller som att återbruka, dela och låna istället för att köpa nytt. Förbättrad information, exempelvis genom digitalisering, kan ge bättre avfallssortering i samhället vilket bidrar till en mer resurseffektiv renhållning.

Kunskap och utbildning. I dag finns det ett fokus på miljö och hållbarhet som medför att ny kunskap, nya hjälpmedel och nya tekniska lösningar utvecklas i hög takt. För att kunna följa med i utvecklingen och fatta väl understödda och övervägda beslut, krävs ständig omvärldsbevakning och ökad kunskapsinhämtning.

Erfarenhet byggs genom samarbete samt genom att dela kompetens och kunskap. Det är ett gemensamt ansvar att höja kunskapsnivån och att söka efter den kompetens som redan finns inom verksamheten.

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 3 – Ekonomiska konsekvenser och resursbehov

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 3 – Ekonomiska konsekvenser och resursbehov

Ekonomiska konsekvenser och resursbehov

För att den gemensamma avfallsplanens mål ska kunna nås kommer åtgärder att behöva genomföras av kommunerna och Merab, var för sig eller gemensamt. I vissa fall kan tillsatta resurser väntas medföra besparingar då planens syfte är just resurshushållning. Minskade inköp, minskade avfallsmängder, ökat återbruk, ökad materialåtervinning och minskad nedskräpning är några exempel på sådant som kan medföra minskade kostnader. För att åtgärderna ska kunna genomföras kan dock resurser behöva avsättas i ett första steg.

Kostnader för att genomföra avfallsplanens åtgärder uppstår inom olika delar av kommunernas verksamheter och finansieringen kan beroende på kostnadsslag ske antingen genom avfallstaxan eller genom skattemedel. Vissa åtgärder kan genomföras inom ramen för befintliga budgetar medan andra kan kräva förstärkning av personella resurser eller ökade drifts- eller investeringskostnader.

Nedan redovisas åtgärder tillsammans med en uppskattning av resursbehov.

Ansvarig verksamhet har bedömt om åtgärden är möjlig att genomföra inom befintlig budgetram eller om extra resurser krävs. För åtgärder som kan genomföras inom budget fattas beslut om finansiering inom respektive verksamhet samt Merab i samband med ordinarie process för budget och verksamhetsplanering. I de fall åtgärden kräver extra resurser har kostnaden för genomförandet uppskattats och redovisas i nedanstående tabeller. Medel för dessa åtgärders genomförande äskas i ordinarie budgetprocess av den som ansvarar för åtgärden.

Genomförandet av delar av avfallsplanen kräver att extra personalresurser tillsätts gemensamt av kommunerna och MERAB.

- En heltidstjänst som koordinator krävs för att hålla samman genomförande och uppföljning av planen Resursen behövs också till att genomföra kommunikationsinsatser och till samordning och projektledning för vissa av planens åtgärder.
- En halvtidstjänst som sakkunnig, tidsbegränsad till omkring två år, behövs för att åtgärden om kommunernas åtgärdsplaner för nedlagda deponier ska kunna genomföras.

Resursbehov för åtgärder

Åtgärder som i nedanstående sammanställning är markerade med asterisk (*) kräver extra resurser, antingen i form av samordnare, resurs inom området nedlagda deponier eller ekonomiska medel som äskas i budget. Behovet redovisas vid rubriken ’Extra resurser’ i respektive åtgärd. Resursbehovet kan variera något mellan kommunerna beroende på i vilken omfattning arbete redan har påbörjats eller är etablerat.

Åtgärd 3.9 kräver extra resurser i form av kompetens inom området nedlagda deponier. Sammantaget förväntas behovet uppgå till totalt cirka 2000 timmar vilket motsvarar en heltidstjänst under ett år.

Åtgärd 1.2, 2.2, 2.3, 2.4, 2.7 och 3.1 kräver extra resurser i form av en samordnare som kan leda och genomföra en stor del av arbetet med åtgärderna. Samordnarresursen behövs också för att följa upp och sammanställa avfallsplanens nyckeltal och genomförandet av handlingsplanens åtgärder. Sammantaget förväntas samordnarbehovet totalt uppgå till cirka 8000 timmar vilket motsvarar en heltidstjänst under handlingsplanens genomförandeperiod 2023-2026.

Åtgärd 1.1, 3.2 samt 3.8 kräver extra resurser i form av ekonomiska medel som äskas av respektive kommun samt Merab inför aktuellt budgetår. Under handlingsplanens genomförandeperiod (2023-2026) beräknas det totala behovet av extra medel vara 150 000-250 000 SEK per kommun och 75 000 SEK för Merab.

Åtgärd 3.1, Säkerställa nära källsortering, kräver för att genomföras fullt ut extra resurser åtminstone initialt. Kostnaden är helt och hållet avhängig vilken verksamhet som berörs, vilka avfallsmängder som blir aktuella och hur det praktiska arbetet med placering av kärl, tömning och transporter kan lösas. På sikt kan vinster förväntas då kostnaden för brännbart avfall minskar vid ökad källsortering.

Utöver ovanstående krävs också resurser för att hålla samman och följa upp arbetet med avfallsplanen.

Åtgärder för mål 1, Minskad nedskräpning

1.1 Ta fram rutin för minskad nedskräpning*

Beskrivning: En rutin ska tas fram som beskriver arbete för minskad nedskräpning, i respektive kommun. Rutinen ska bygga på en utredning som beskriver problem och behov och omfattar hela kommunen.

Vinster: Åtgärden anses vara angelägen och kunna generera miljövinster, ökad trivsel, ökad upplevd trygghet samt mindre inkomna klagomål och därmed insparade resurser.

Ansvar: Eslöv: Miljö- och samhällsbyggnad – Gata Trafik och Park
Höör: Samhällsbyggnadssektor - Gatu- och parkenheten
Hörby: Kommunservice – Gata Park

Resurs internt: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: 100 000 - 150 000 SEK per kommun för utredning och framtagande.

Uppföljning: Finns framtagen rutin mot nedskräpning, eller inte.

1.2 Kommunicera om nedskräpning*

Beskrivning: Minst en kommunikationsinsats om nedskräpning riktad till allmänheten ska genomföras per år. Information om hantering av trädgårdsavfall ska ingå. När plan för minskad nedskräpning är framtagen ingår kommunikationsinsatser mot nedskräpning i den.

Vinster: Fler nås av information om nedskräpning och om hantering av trädgårdsavfall vilket bidrar till miljövinster, minskad nedskräpning och därmed ökad trivsel, upplevd trygghet, mindre inkomna klagomål och därmed insparade resurser. Åtgärden bidrar också till miljövinster.

Ansvar: Kommunernas kommunikatörer i samarbete med samordnare

Intern resurs: Kommunikationsarbete inom ordinarie verksamhet.

Extra resursbehov: Samordnare 10 – 40 timmar per år och kommun.

Uppföljning: Beskrivning av kommunikationsinsatser kring nedskräpning

Åtgärder för mål 2, Avfallsminimering

2.1 Ställa krav på resurseffektiva inköp och upphandlingar

Beskrivning: Kommunen ska vid inköp och upphandling ställa krav på, och välja/beställa, varor, tjänster och entreprenader som bidrar till resurshushållning, när det är befogat och möjligt.
Upphandlingsmyndighetens förslag på hållbarhetskrav kan användas.

Vinster: Åtgärden bidrar till miljövinster och har god potential till att generera ekonomiska vinster.

Ansvar: Eslöv: Miljöstrateg, Upphandlingsavdelning, Miljö och Samhällsbyggnad, Serviceförvaltningen och Inköpssamordnare
Höör: Inköpscentralen tillsammans med upphandlande sektor samt kommunekolog/miljö- och hållbarhetssamordnare - samhällsbyggnadssektor.
Hörby: Inköpscentralen tillsammans med upphandlande sektor samt miljöstrateg – avdelning Planering och utveckling

Interna resurser: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Nej

Uppföljning: Redovisning av upphandlingar där krav i enlighet med åtgärden har ställts.
Nyckeltal för inköp/beställning, andel miljömärkta varor för vissa utvalda avtal.

2.2 Identifiera och åtgärda prioriterade produktflöden*

Beskrivning: Minst ett produktflöde per år ska inventeras för att hitta och genomföra åtgärder som innebär att produktflödet blir mer resurseffektivt med mindre spill i form av avfall. De produktflöden som ska prioriteras är de där effektivisering kan antas leda till så stora miljövinster och ekonomiska vinster som möjligt.

Vinster: Åtgärden genererar miljövinster, bland annat bidrag till begränsad klimatpåverkan. Åtgärden bidrar också till ekonomiska vinster.

Ansvar: Samordnare tillsammans med berörd sektor/förvaltning inom respektive kommun.

Interna resurser: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Samordnare 200 timmar per år och kommun

Uppföljning: Redovisning av inventering och av vidtagna åtgärder.

2.3 Öka möjlighet till internt återbruk*

Beskrivning: Insatser ska genomföras för att främja återbruk av exempelvis möbler, utrustning och byggmaterial inom kommunorganisationen.

Vinster: Åtgärden genererar miljövinster, bland annat bidrag till begränsad klimatpåverkan. Åtgärden bidrar också till ekonomiska vinster.

Ansvar: Eslöv: Samordnare tillsammans med ansvarig förvaltning
Höör: Samordnare tillsammans med ansvarig person inom Sektor för kultur, arbete och folkhälsa
Hörby: Samordnare tillsammans med ansvarig sektor

Resurs internt: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Eslöv: Samordnare 200 timmar initialt, därefter 100 timmar per år.
Höör: Samordnare 100 timmar per år för att utöka antalet produktslag som kan återbrukas.
Hörby: Samordnare som stöd för uppstart 300 timmar och därefter 100 timmar per år för uppföljning.

Uppföljning: Redovisning av inventering och vidtagna åtgärder. Mätning av antal produkter som hanterats inom respektive verksamhet.

2.4 Minska matsvinn i alla verksamheter*

Beskrivning: Åtgärden innebär att arbetet för att minska matsvinn breddas och utvecklas inom hela kommunorganisationen, så att alla verksamheter som hanterar livsmedel görs delaktiga.

Vinster: Åtgärden genererar miljövinster, bland annat bidrag till begränsad klimatpåverkan. Åtgärden bidrar också till ekonomiska vinster.

Ansvar: Eslöv: Samordnare i samarbete med måltidsverksamhet och övriga förvaltningar som hanterar livsmedel
Höör: Samordnare i samarbete med måltidsverksamhet och övriga sektorer som hanterar livsmedel
Hörby: Samordnare i samarbete med måltidsverksamhet och övriga sektorer som hanterar livsmedel

Resurs internt: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Samordnare 150 timmar per år och kommun

Uppföljning: Arbetet för minskat matsvinn beskrivs och matsvinnet mäts och rapporteras.

2.5 Främja allmänhetens möjlighet till återbruk

Beskrivning: Insatser genomförs för att möjliggöra och utveckla allmänhetens möjligheter att återbruka och/eller låna produkter såsom exempelvis utrusning, verktyg, kläder och andra prylar.

Vinster: Ökat återbruk bidrar till såväl miljövinster som ekonomiska besparingar för dem som nyttjar möjligheterna. Fler får möjlighet att delta i resurskrävande fritidsaktiviteter.
Ansvar: Eslöv: Kultur och Fritid
Höör: Sektor för kultur, arbete och folkhälsa
Hörby: Kultur och fritid
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov: nej
Uppföljning: Redovisning av vidtagna insatser.

2.6 Utveckla möjligheter till återbruk på återvinningscentralerna

Beskrivning: Åtgärder genomförs för att öka allmänhetens möjligheter till återbruk på återvinningscentralerna.
Vinster: Att mer återbrukas genererar miljövinster och ekonomiska vinster för dem som nyttjar möjligheterna.
Ansvar: Merab
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom befintlig verksamhet.
Extra resursbehov: Nej
Uppföljning: Redovisning av vidtagna insatser. Mätning av återbruk.

2.7 Kommunicera kring återbruk och avfallsförebyggande*

Beskrivning: Minst en kommunikationsinsats om återbruk och/eller annat avfallsförebyggande arbete riktad till allmänheten ska genomföras per år.
Nyttor: Fler nås av information om nyttorna med, och möjligheterna till, återbruk och avfallsförebyggande. Att mer återbrukas genererar miljövinster och ekonomiska vinster för dem som nyttjar möjligheterna till återbruk.
Ansvar: Samordnare i samarbete med kommunernas kommunikatörer.
Intern resurs: Kommunikationsarbete inom ordinarie verksamhet.
Extra resursbehov: Samordnare 10 – 40 timmar per år och kommun.
Uppföljning: Beskrivning av kommunikationsinsatser.

Åtgärder för mål 3, Hållbar avfallshantering

3.1 Säkerställa nära källsortering*

Beskrivning: Det ska säkerställas att det i alla kommunala verksamheters lokaler, där det anses möjligt och befogat, ska finnas möjligheter att källsortera i enlighet med de lokala renhållningsföreskrifterna.
Vinster: Lagkravet på källsortering uppfylls, det genererar miljövinster och bidrar positivt till hållbara beteenden. Åtgärden kan komma att bidra till lägre kostnader för avfallshantering eftersom volymen brännbart minskar.
Ansvar: Eslöv: Serviceförvaltningen – fastighet
Höör: Barn- och utbildningssektor, Social sektor, Sektor för Kultur, arbete och folkhälsa, HFAB
Hörby: Kommunservice – fastighet, Sektor bildning – skolverksamheter, Sektor omsorg – vård och omsorg
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov: Samordnare: 100 timmar per år och kommun. Eventuella kostnadsökningar för hantering av insamlat källsorterat avfall.
Uppföljning: Redovisning av i hur många lokaler, där det anses befogat, som det finns möjlighet att källsortera det avfall som kan uppkomma i lokalen.

3.2 Utreda möjligheten till källsortering på offentliga platser*

Beskrivning: Utreda möjligheterna för att skapa förutsättningar för källsortering på offentliga platser.

Vinster: Kan komma att bli lagkrav. Åtgärden bidrar till miljövinster och positivt till hållbara beteenden.
Ansvar: Eslöv: Miljö och samhällsbyggnad – Gata Trafik Park
Höör: Samhällsbyggnadssektor – Gatu- och parkenheten
Hörby: Kommunservice – Gata Park
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov: 50 000 – 100 000 SEK per kommun
Uppföljning: Redovisning av utredning.

3.3 Ta fram en plan för avfallsinfrastrukturen

Beskrivning: En plan för insamlingsinfrastrukturens utveckling tas fram, som omfattar nuvarande och framtida behov och som bidrar till cirkulär ekonomi. Planen anpassas till behov av utveckling för krav i kommande (och befintlig) lagstiftning.
Vinster: Utveckling av infrastrukturen för avfallshanteringen innebär att kommande krav och behov kan hanteras effektivt och proaktivt.
Ansvar: Merab
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov: Nej
Uppföljning: Redovisning av planen.

3.4 Ta fram rutin för avvikelsehantering

Beskrivning: En rutin för avvikelsehantering kopplat till avfallsinsamlingen tas fram.
Vinster: Rutinen bidrar till att förbättra kundernas källsortering och därmed till renare avfallsfraktioner, vilket i sig leder till ekonomiska vinster.
Ansvar: Merab
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov: Nej
Uppföljning: Redovisning av rutinen.

3.5 Undersöka möjligheter till slutna materialflöden

Beskrivning: Möjligheterna att bidra till att sluta materialflöden för prioriterade avfallsfraktioner identifieras och undersöks.
Vinster: Slutna materialflöden bidrar till miljövinster, bland annat begränsad klimatpåverkan och giftfri miljö samt och förmodligen också till ekonomiska vinster.
Ansvar: Merab
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov: Nej
Uppföljning: Redovisning av undersökningen.

3.6 Utveckla möjligheter till insamling av farligt avfall

Beskrivning: Undersök möjligheten att erbjuda insamling av farligt avfall, som ljuskällor, småbatterier och småelektronik, på centrala platser i de tre kommunerna.
Vinster: Förenklad insamling av farligt avfall bidrar till att mer farligt avfall hamnar där det ska och hanteras på rätt sätt. Det innebär miljövinster, bland annat bidrag till miljömålet giftfri miljö. Åtgärden bidrar också till ökad service, ökad lagefterlevnad, till positiv beteendepåverkan och till hållbara beteenden.
Ansvar: Merab
Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet
Extra resursbehov: Nej
Uppföljning: Redovisning av undersökningen.

3.7 Genomföra kundundersökning och plockanalys

Beskrivning: Kundundersökning och plockanalys (inklusive storbehållare) genomförs vart tredje år enligt Avfall Sveriges metoder.

Vinster: Undersökningen och plockanalysen visar på hur nöjda kunderna är och hur bra källsorteringen fungerar. Denna information ska användas till att utveckla avfallshanteringen.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet samt budgeterad kostnad ca 600 000 SEK per tillfälle.

Extra resursbehov: nej

Uppföljning: Redovisning av kundundersökning. Redovisning av plockanalys.

3.8 Ta fram kommunikationsplan*

Beskrivning: En kommunikationsplan som inkluderar MERABs arbete med tillgänglighet, digitalisering, prioriterade målgrupper och budskap, inklusive information om hushållens avfallsförebyggande ska tas fram.

Vinster: Höjd medvetandenivå hos MERABs kunder. Ökad kundnöjdhet. Renare avfallsfraktioner. Minskade avfallsmängder.

Ansvar: Merab

Intern resurs: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet.

Extra resursbehov: 100 000 SEK

Uppföljning: Redovisning av kommunikationsplan samt genomförda åtgärder.

3.9 Ta fram åtgärdsplaner för nedlagda deponier och genomföra dem*

Beskrivning: Ta fram åtgärdsplaner för nedlagda deponier. Därefter genomföra arbetet som beskrivs i åtgärdsplanerna.

Vinster: Åtgärden innebär att lagkravet om åtgärdsplaner för nedlagda deponier uppfylls samt att miljörisker såsom läckage av miljögifter från deponier till grund- och ytvattenminskar.

Ansvar: Eslöv: Miljö och Samhällsbyggnad

Höör: Kommunledningskontoret - Miljöenheten

Hörby: Kommunservice

Interna resurser: Projektledning/handläggning inom ordinarie verksamhet

Extra resursbehov: Resurs inom området nedlagda deponier 300 - 350 timmar per år och kommun under två år.

Uppföljning: Finns åtgärdsplaner till kommunernas nedlagda deponier, eller inte. Hur många och vilka åtgärder som har genomförts enligt åtgärdsplanerna.

Avfallstaxa och renhållning

Avfallshanteringen har under många år gått mot en alltmer komplex verksamhet, där nya lagkrav och ökade avfallsmängder gör det svårt för kommunerna att hålla avfallstaxan på en låg nivå. I Merab-kommunerna ligger taxan förhållandevis högt i jämförelse med liknande kommuner. Vissa av de åtgärder som pekas ut i avfallsplanen kommer att innebära ökade kostnader för kommunen, medan andra, inte minst på sikt, kan hålla nere kostnaderna. Kommande nationella beslut om hur förpackningar ska hanteras kommer också att påverka kommunernas kostnader.

Det finns en uppfattning om att avfallshanteringen borde bli billigare eftersom sorteringen förbättras, större krav ställs på avfallslämnaren för att hantera avfallet på rätt sätt, och arbetet med förebyggande tar fart vilket borde ge minskade avfallsmängder totalt sett. Tyvärr finns också en mängd andra faktorer som gör att kommunens kostnader ökar över tid. Större krav på tillgänglighet och sortering vid ÅVC, bostadsnära insamling av förpackningar, ökade krav på rapportering och annan administration samt förbränningsskatten är faktorer som håller avgifterna på en högre nivå.

Det är också viktigt att poängtera att alla kostnader för genomförandet av avfallsplanen inte ska belasta avfallsorganisationens taxefinansierade verksamhet. Denna ska bekosta hanteringen av avfall under kommunens ansvar. Det avfall som uppkommer i kommunens egna verksamheter ska däremot kommunen som fastighetsinnehavare stå för, alltså skattekollektivet. Detsamma gäller de flesta åtgärder som syftar till att förebygga att avfall uppkommer, såsom att byta från engångs- till flergångsprodukter, minska matsvinnet eller införa system för återbruk. Här kan kostnader för nyinköp minska om produkter används längre och vissa produkter kan köpas in begagnade.

Konsekvenserna av resursanvändning kan inte enbart ses i ett kortsiktigt ekonomiskt perspektiv utan också ur ett längre hållbarhetsperspektiv där det är nödvändigt att hushålla med jordens ändliga resurser. Att ta kostnader för minskad föroreningsbelastning i miljön och inte bygga upp en ökande miljöskuld är en investering för framtiden som är svår att kvantifiera.

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 4 - Översiktsplaner och framtida insamlingssystem

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 4 - Översiktsplaner och framtida insamlingssystem

Översiktsplaner och framtida insamlingssystem

Avfallsplanen ska innehålla en beskrivning av hur behovet av platser för anläggningar för att hantera avfall har tillgodosetts i kommunens översiktsplan och i kommunens övriga arbete med fysisk planering. Nedan följer en beskrivning hur avfallsfrågan hanterats i respektive kommuns översiktsplan.

Planen innehåller en bedömning av avfallsflödenas framtida utveckling samt övergripande om behovet av nya insamlingssystem och anläggningar för att hantera avfall, behovet av nedläggning eller förändring av befintliga insamlingssystem och anläggningar för att hantera avfall.

Översiktsplaner

Avfallshantering i Eslövs översiktsplan

I Eslövs översiktsplan (antagen 28 maj 2018) framgår hänsynen till avfallshanteringens infrastruktur under Utvecklingsstrategier för hållbart resande:

Transporter av avfall. *I Eslövs kommun finns hushållsnära källsortering och insamling via återvinningsstationer och återvinningscentraler. Renhållningsfordon är utrymmeskrävande men avfallshanteringen måste fungera för ett hållbart samhälle. Framkomlighet för renhållningsfordon behöver finnas i samtliga bostadsområden*. (s. 87).

I planbeskrivningen för detaljplaner finns avfallshantering och renhållning upptaget under rubriken ”Teknisk försörjning”.

Avfallshantering i Höörs översiktsplan

I Höörs översiktsplan (antagen 20 juni 2018) framgår hänsynen till avfallshanteringens infrastruktur i hänsynsdelen under Teknisk infrastruktur avsnitt Avfall (s.120 ff).

Översiktsplanen hänvisar till gällande avfallsplan, vilket innebär bland annat skrivning om att återvinning och återanvändning av hushållens avfall och textilier ska öka, att nedskräpning och matavfall ska minska samt att risken för negativ miljöpåverkan från nedlagda deponier ska minska. Även avfallshierarkin och Merab:s arbete och anläggningar redovisas. Eftersom motsvarande inriktningar finns kvar även i den nya planen behöver dessa skrivningar inte revideras med anledning av ny avfallsplanering.

I Utvecklingsdelen under Teknisk försörjning beskrivs arbetet med att hitta en ny lokalisering för återvinningscentralen i Höör: Återvinningscentralen och gatukontorets förråd finns båda två i Grönalund (centrala verksamhetsområdet). Att dessa verksamheter flyttar är en del av kommunens planering för att omvandla detta område till blandad stadsbebyggelse. När det gäller återvinningscentralen finns dock fördelar även ur verksamhetens perspektiv att flytta till ny plats. Mellanskånes Renhållningsaktiebolag (Merab) driver kommunens återvinningscentral. Verksamheten är dock trångbodd och i behov av att flytta till en större fastighet. Höörs kommun kommer därför att erbjuda en ny tomt i verksamhetsområde syd eller annat lämpligt område (s. 75)

I detaljplaneringen visas avfallshanteringen hänsyn på följande sätt:

Tillfart och vändplats. Hänsyn till avfallsaspekter görs i planprocessen genom att det alltid utformas tillfart för sopbil så att den kan komma till och kan vända.

Sophus. Planeras det för flerfamiljshus eller radhus så ska det finnas plats för sopsorteringshus och ytan ska räknas in i yta på mark som tillåts bebyggas.

Figur 1Karta över återvinningscentraler och återvinningsstationer i Höörs kommun. Källa: Översiktsplan för Höörs kommun, sid 121

Fri utformning av bostadsområde. Ibland görs en detaljplan som kan tillåta bebyggelseutformning på många olika sätt, tex en större fastighet förläggs med användningen B, sedan får exploatören utforma relativt fritt efter en satt exploateringsgrad, bara alla funktioner finns med. Då är det i bygglovsskedet som avfallsaspekterna ska tillses.

Generellt i planbeskrivningen. I Planbeskrivningens Genomförandedel skrivs in ”Renhållningsordningens föreskrifter ska beaktas i fortsatt projektering och i bygglov.”

Remissförfarande. Merab, som är det avfallsföretag som sköter sophämtningen i kommunen, är remissinstans i planprocessen, dvs får handlingar och möjlighet till synpunkter i samråd och granskning. Ofta förs diskussion även i tidigt skede innan detaljplanen går ut för samråd.

Avfallshantering i Hörbys översiktsplan

Figur 2Karta över återvinningscentraler och återvinningsstationer i Hörby kommun

I Hörby kommuns gällande översiktsplan, som antogs 2016, beskrivs avfallsinfrastrukturen. Anläggningen för avfallshantering i Stavröd öster om Hörby är nedlagd och omvandlad till en återvinningsstation och återvinningscentral. Förpacknings och tidningsinsamling, FTI, driver för närvarade 12 återvinningsstationer som är utplacerade i kommunens alla tätorter. Dessa kommer att tas över i Merab:s regi vid årsskiftet 23/24 på grund utav förändringar i förordningen om producentansvar för förpackningar. I översiktsplanen presenteras inga avfallsrelaterade ställningstaganden eller

åtgärder. I Hörby kommun pågår arbete med att ta fram en ny översiktsplan. I kommande översiktsplan utgår avfallshanteringen från avfallstrappan. Kommande översiktsplan hänvisar till kommande avfallsplan och det ställningstagande som presenteras är att Hörby kommun ska arbeta enligt kommande Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby och att avfallsinfrastrukturen är något som bör tas hänsyn till tidigt i planprocessen. I detaljplaner integreras hänsyn till avfallstransporternas framkomlighet genom avstånd mellan bostäder och ytor för avfallshantering inom fastigheterna eller kvarteren. Merab erbjuds delta i utvecklingen av detaljplaner och Merab är även remissinstans i detaljplaneringen.

Framtida avfallsmängder

Under planperioden förutses inga omvälvande förändringar av mängder eller slag av avfall. Utvecklingen av framtida avfallsflöden bedöms följa samhällsutvecklingen i Sverige i stort de senaste åren, med till exempel en minskad mängd tidningspapper som en följd av att digitala medier tar större marknadsandelar och en större mängd pappers- och plastförpackningar som delvis beror på den ökande distanshandeln.

I Merab-kommunerna förväntas folkmängden öka med i genomsnitt drygt en procent, från totalt 68 373 invånare i dag till 70 590 invånare år 2030, baserat på utvecklingen av fruktsamhet, dödlighet och flyttmönster. Därför bedöms det inte primärt vara folkmängden vara någon stor källa till förändrade avfallsflöden i framtiden. Däremot kan konsumtionstrender, lagstiftning, näringslivsutveckling och teknikutveckling medföra desto större förändring.

Tabell 1: Folkmängd efter region och år.
Källa: Statistikdatabasen, SCB.

	2023	2030
1266 Hörby	16 095	16 572
1267 Höör	17 228	17 719
1285 Eslöv	35 050	36 299

Avfallsmängderna brukar följa konjunkturerna. En lång period av högkonjunktur brukar tydligt generera stora avfallsströmmar från handeln, tillverkningsindustrin och privatpersoners konsumtion. En stor efterfrågan inom detaljhandeln syns också på avfallsmängderna då wellpapp, lastpallar och övrigt emballagevirke ökar kraftigt under många år. Om högkonjunkturen vänder kommer vissa avfallsflöden minska.

En högkonjunktur brukar också innebära ett ökat bostadsbyggande och nyproduktion vilket också syns i avfallsmängderna från byggsektorn. Med undantag för avfall som omfattas av producentansvar saknas komplett mängdstatistik för avfall som kommunerna inte ansvarar för. Sådant avfall är till exempel industriavfall, bygg- och rivningsavfall samt park- och trädgårdsavfall från verksamheter. För verksamhetsavfallet finns begränsad tillgång till information om mängder som uppkommer inom kommunerna. Därför ingår dessa avfallsslag inte här.

Återbruk

Mängden produkter som återbrukas bedöms öka, vilket behöver tas höjd för i det kommunala renhållningsansvaret. Anläggningar för insamling av avfall kan behöva vara platser även för insamling

av produkter för återbruk av vissa flöden. Medborgarens möjlighet att lämna produkter för återbruk behöver öka med hjälp av många aktörers insatser.

Återvinning

Mängden avfall för återvinning bedöms öka i takt med smartare produktdesign, utveckling av förpackningsmaterial som är lämpade för återvinning och att samhällets olika delsystem i avfallsinfrastrukturen övergår till bättre sortering. Det kan också bli aktuellt att samla in fler fraktioner som ska hanteras längs hela kedjan från konsument till återvinning, exempelvis textilier. Det kan behövas nya typer av anläggningar för att möjliggöra för andra aktörer att hantera specifika materialflöden.

Matavfallet bedöms generellt öka tack vare minskad felsortering. Det kan finnas andra faktorer som i sin tur gör att det minskar, till exempel ökad medvetenhet hos konsumenten eller ökade livsmedelspriser. I första hand bör matavfall även fortsättningsvis behandlas genom rötning så att såväl energi- som näringsinnehåll tas tillvara. Detta hanteras via externa aktörer.

Energiutvinning

Mängd avfall för energiåtervinning bedöms kunna minska med ökad utsortering av förpackningar och annat material för materialåtervinning. Kapacitet för energiåtervinning av avfall bedöms som tillräcklig i regionen, i synnerhet kopplat till den förväntade minskningen av avfall för energiutvinning.

Deponi

Mängd avfall för deponering har minskat kraftigt och förväntas fortsätta minska. Teknikutvecklingen är en viktig faktor i detta. Kapaciteten för deponi bedöms vara tillräcklig i regionen de kommande tio åren.

Insamlingsinfrastrukturens utveckling

Lokala aspekter

Trenderna visar på ökade mängder avfall till materialåtervinning. Det är därför viktigt att säkerställa att tillräcklig kapacitet för omlastning, mellanlagring och eventuell sortering av avfall till materialåtervinning alltid finns. Rätt kapacitet kan genomföras genom att exempelvis se över struktur och disposition hos Merab:s egna anläggningar eller handla upp extern kapacitet. I Merab-regionen finns sex återvinningscentraler, en större i respektive kommun samt ytterligare tre mindre i Eslövs kommun med begränsade öppettider. En av dessa mindre ÅVC:er är belägen på Rönneholms avfallsanläggning. Samtliga återvinningscentraler i Merab-regionen är i behov av renovering och modernisering i olika grad. Återvinningscentralerna i Hörby och Eslöv är ombyggda omlastningsstationer vilket genomfördes i mitten av 1980-talet eller början av 1990-talet och Höörs ÅVC byggdes i början på 1990-talet. Därefter har inga större investeringar genomförts på någon av anläggningarna och ett stort renoveringsbehov har därmed uppkommit med åren.

Av det avfall som omfattas av kommunalt renhållningsansvar kan förändringen i avfallsmängder bara delvis antas rymmas inom befintliga tillstånd. För att säkerställa att inte tillåtna mängder överskrids kan det även bli aktuellt att söka tillstånd för de större återvinningscentralerna. Idag drivs återvinningscentralerna som så kallade C-anläggningar och då finns det begränsningar gällande mottagning av farligt avfall som det redan i dagsläget är svårt att uppfylla.

Kapaciteten för omlastning och mottagning av material till återvinning kan behöva utökas. Till följd av ökande befolkning som eventuellt konsumerar mer men kanske också har en ökad miljömedvetenhet, kan besökstrycket på återvinningscentralerna väntas öka. Det råder redan i dagsläget platsbrist på befintliga anläggningar, vilket försvårar bland annat det avfallsförebyggande arbetet. Det ökar också risken för olyckor och arbetsmiljön försämras. Detta gäller främst på Höörs ÅVC som är mycket liten till ytan om man ser till antalet besökare per dag, men belastningen är även för hög på övriga centraler under vissa perioder. En översyn av anläggningarnas struktur, inklusive öppettider, bemanning och möjligheter till utökning och eventuella alternativ till de metoder för

insamling som finns i dag bedöms därför behövas, vilket ingår som en del av genomförandet av denna plan.

Ett fortsatt sammanhållet system för insamling av matavfall, förpackningar med mera genom fastighetsnära sortering och insamling innebär att dra ekonomisk nytta av gjorda investeringar i så väl infrastruktur som kundbeteende. Nuvarande system med insamling vid enfamiljsbostäder i 4-fackbehållare bibehålls och utvecklas, och nuvarande system med fastighetsnära insamling i hyresbostäder bibehålls och utvecklas. Tillgång till fastighetsnära insamling aktualiseras än mer i och med förordningen om producentansvar för förpackningar, som trädde i kraft i januari 2023, då det från och med 2027 är lagkrav på att samtliga invånare ska ha tillgång till fastighetsnära insamling. Hur lagkravet ska implementeras i renhållningsordningen och hur det påverkar utbyggnadstakten av fastighetsnära insamling kan ses i renhållningsföreskrifterna.

Framtida mottagning av behandling av slam är knutet till den större frågan om hur VA-anläggningarna inklusive reningsverk i kommunerna ska utvecklas inom respektive kommun eller genom samverkan med andra. Denna fråga behandlas inte i här.

I avfallsplanen ingår en åtgärd om att utveckla en plan för hållbar insamlingsinfrastruktur. I dialog med Merab har följande aspekter lyfts som kan hanteras inom ramen för denna plan:

- Koppling till fysisk planering
- Förpackningsinsamlingens fortsatta utveckling
- Vilka insamlingssystem ska prioriteras i stadsutvecklingen?
- Hantering av byggmaterial
- Utredning av mobila återvinningscentraler och obemannade centraler
- Utveckling av befintliga återvinningscentraler
- Transportinfrastrukturen - klimatsmart och effektiv, säker renhållning
- Fossilfritt insamlingssystem
- Hur minska felsortering? Avgifter vid felsortering?
- Slam, hur bidra till hållbar fosforåterföring?
- Hur säkerställa resurseffektiv hantering av varje materialflöde? Vad är mest hållbart samt ekonomiskt och praktiskt möjligt?
- Insamlingen av småelektronik, batterier, ljuskällor etc
- Arbetsmiljö, säkerhet, tillgänglighet, service, trygghet etc

Avfallslagstiftning

Vid tidpunkten för framtagande av denna plan sker flera förändringar i lagstiftningen inom avfallsområdet som antingen är under genomförande eller kan uppstå inom de närmaste åren och som har en direkt eller indirekt påverkan på förutsättningarna för kommunen att bedriva avfallsverksamhet.

Förpackningsinsamling

Regeringen har beslutat om nya regler som ska göra det enklare för hushåll och verksamheter att sortera sitt förpackningsavfall. De nya bestämmelserna innebär bland annat att kommunerna tar över det operationella ansvaret för insamlingen av förpackningsavfall, och för information till hushållen om förebyggande och sortering av förpackningsavfall. Idag sköts insamlingen av producenterna. Ansvarsövergången sker den 1 januari 2024. Förändringen innebär också att kommunerna kommer att få ersättning från producenterna för sitt insamlingsarbete.

Nytt producentansvar för textil

Under planperioden kan det även bli aktuellt att införa separat insamling av fler fraktioner, exempelvis textilier. Separat insamling av textilier innebär en ökad mängd avfall till återvinning eller återanvändning, om än inte i någon större omfattning. Ytterligare en fraktion ställer dock krav på

insamlingssystemet i kommunerna. För villor med fyrfackskärl innebär det en extra fraktion utöver de i dagsläget åtta fraktionerna, vilket i så fall måste lösas genom till exempel påhängsbehållare. I flerbostadshus kan insamlingen lösas genom ett separat kärl för textil. Ökad utsortering av textil för återanvändning eller materialåtervinning är viktigt ur miljösynpunkt men inverkan på de totala avfallsmängderna är begränsad.

Krav på utsortering för bygg- och rivningsavfall

Från den 1 augusti 2020 gäller nya bestämmelser för den som hanterar bygg- och rivningsavfall, vilket medför ökade krav på att sortera ut vissa avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall. Bygg- och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet räknas som kommunalt avfall som kommunen ansvarar för att samla in och omhänderta. Kombinationen av förändringen av kommunalt avfall och de nya kraven på utsortering av bygg- och rivningsavfall ställer i huvudsak ökade krav på kommunens insamling av bygg- och rivningsavfall.

Bedömning

Antalet återvinningscentraler i Merab-regionen uppgår till sex stycken varav fyra ligger i Eslövs kommun. Många anläggningar ger en hög servicegrad, men varje anläggning genererar en kostnad och det kan därför finnas anledning att se över antalet anläggningar i samband med en större ombyggnad.

En översyn behövs av vilka anläggningar som ska finnas i regionen och var dessa ska vara placerade. Det bör även bestämmas vilken standard dessa ska ha. Det krävs ombyggnad och modernisering av samtliga anläggningar som ska finnas kvar i syfte att få en förbättrad arbetsmiljö, uppfylla nuvarande och framtida lagstiftning och insamlingskrav samt att säkerställa en effektiv logistik på anläggningarna. För att säkerställa att inte tillåtna mängder överskrids kan det även bli aktuellt att söka tillstånd för de större återvinningscentralerna.

Eftersom det i dagsläget krävs en närmare utredning av hur insamlingsinfrastrukturen ska utvecklas så finns detta med i avfallsplanen som en åtgärd: Åtgärd 3.3 Ta fram en plan för avfallsinfrastrukturen. När denna plan är framtagen finns ett bättre underlag för att göra specifika kostnadsbedömningar. Det kan på ett övergripande plan konstateras att insamlingsinfrastrukturen är i behov av upprustning och modernisering, vilket kommer att kräva stora resurser. Hur stora beror på vilken ambitionsnivå kommunerna vill leva upp till, vilken service de vill erbjuda invånarna och i hur hög utsträckning de vill ta ansvar för att påverka samhällets materialflöden i en cirkulär riktning.

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 5 – Nulägesbeskrivning

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 5 – Nulägesbeskrivning

Nulägesbeskrivning

Inledning

I denna del beskrivs de lokala förhållandena som påverkar avfallets mängd och sammansättning, såsom antal invånare, antal hushåll fördelat på olika boendeformer och näringslivets struktur. Därefter beskrivs nuvarande avfallsmängder och nuvarande hantering i form av insamlingssystem och avfallsbehandling.

Sedan den 1 augusti 2020 benämns hushållsavfall som kommunalt avfall. Ändringen till begreppet kommunalt avfall är inte avsedd att förändra ansvaret för avfallshanteringen. Kommunerna ansvarar för att kommunalt avfall transporteras till en behandlingsanläggning för återvinning eller bortskaffande, deponering. Det gäller avfall från hushåll men också "liknande avfall" från exempelvis restauranger, butiker och kontor..

Avfall från kommunal verksamhet utgörs av avfall som omfattas av kommunalt renhållningsansvar och som uppstår i till exempel förskolor, skolor, äldreomsorg och kommunkontor samt kommunalt verksamhetsavfall från bland annat avloppsreningsverk, fastighetsskötsel och gatudrift.

I Tabell 1 redovisas de uppgifter som enligt föreskriften ska finnas i en avfallsplan.

Innehåll

Nulägesbeskrivning 3
Inledning 3
Beskrivning av kommunerna 6
Eslövs kommun 6
Höörs kommun 6
Hörby kommun 6
Ansvar för avfallsfrågor 7
Den som genererar avfall 7
Kommunen 7
Producenter 7
Avfallsentreprenör 7
Avfallsbehandlare 8
Anläggningar för insamling, återvinning och bortskaffande av avfall 8
Merab:s insamlingssystem 8
Återvinningsstationer 11
Mat- och restavfall 11
Grovavfall 11
Trädgårdsavfall 12
Latrin 12
Avfall från enskilda avloppsanläggningar och fettavskiljare 12
Matolja 12
Textilier 12
Farligt avfall 12
Impregnerat virke 12
Elektronikavfall och batterier 12
Asbest 12
Ej återvinningsbart avfall 13
Information till hushållen 13
Kundnöjdhet 13
Övrigt verksamhetsavfall 13
Verksamheter som hanterar särskilt stora avfallsströmmar 14
Andra avfallsanläggningar utanför kommunerna 16
Avfallsförebyggande och -hantering i kommunala verksamheter 16
Avfallsförebyggande i intern organisation, administration och intern service 16
Avfallsförebyggande i mötet med medborgaren 17
Avfallsförebyggande i natur- och livsmiljöer 19
Avfallsförebyggande avfallsinfrastruktur 21
Avfallsförebyggande genom kunskap och information 21

Tabell 1 visar antal invånare respektive hushåll av olika slag i Eslöv, Hörby och Höör, samt insamlade avfallsmängder och omhändertagande av olika avfallsfraktioner i kommunerna. Beteckningen ET (Ej Tillämpbart) betyder att avfallsslaget inte samlas in i berörd kommun. Källa Avfall Web. Siffrorna i tabellen är uppdaterade i juni 2023.

År 2022	Eslöv	Hörby	Höör
Invånare och hushåll			
Antal invånare	34701	15718	17297
Antal hushåll i en- och tvåfamiljshus	7774	5378	5936
Antal hushåll i flerbostadshus	5897	1739	1521
Antal fritidshus	194	591	628
Avfall som kommunen ansvarar för (ton) (MB kap 15 § 3)			
Total insamlad mängd avfall (inkl mat-, rest- och grovafall, farligt avfall, slam och annat flytande avfall, exkl förpackningar)	18554	13589	12984
Insamlad mängd matavfall till biologisk behandling	1901	1051	1092
Insamlad mängd farligt avfall	257	152	201
Avfall som omfattas av producentansvar (ton) (MB 15 kap § 4)			
Elavfall exkl batterier	479	312	288
Bärbara batterier	9,9	0,1	5,4
Blybatterier	22	12	14
Returpapper	474	262	272
Pappersförpackningar	623	330	310
Plastförpackningar	475	270	241
Metallförpackningar	109	55	58
Glasförpackningar	606	301	302
Träförpackningar	ET	ET	ET
Förpackningar och returpapper, totalt	2287	1218	1183
Bilar	ET	ET	ET
Insamlat hushållsavfall (ton) (MB 15 kap § 3)			
Restavfall	3245	1795	1864
Matavfall	1901	1051	1092
Grovavfall	7848	4023	4528
Mängd insamlat latrin	ET	ET	ET
Mängd slam från enskilda avloppsanläggningar	5040	6498	5140
Fettavskiljarslam (ton)	263	70	159
Farligt avfall från hushåll	257	152	201
Omhändertagande (ton) (MB 15 kap § 6)			
Restavfall till energiåtervinning	3245	1795	1864
Trädgårdsavfall till central biologisk behandling	1799	498	923
Trädgårdsavfall till förbränningsanläggning	810	451	524
Grovavfall till förbränningsanläggning	2322	1654	1914
Matavfall till central komposteringsanläggning	ET	ET	ET
Matavfall som hemkomposteras	40	60	31
Matavfall till central biogasanläggning	1901	1051	1092
Matavfall till reningsverk	ET	ET	ET
Matavfall via matavfallskvarn till avloppsledningsnätet	ET	ET	ET

Beskrivning av kommunerna

Eslövs kommun

Eslöv är kommunens centralort. Kommunen har en något högre andel företagare än rikssnittet och näringslivet domineras av industri och handel. Tillverkningsindustrin svarade 2021 för 15 procent av sysselsättningen.

Den offentliga sektorn i Eslövs kommun sysselsatte 2021 37 procent av dem som arbetar i kommunen. Eslövs kommun är kommunens största offentliga arbetsgivare. Den privata sektorn, där det i Eslövs fall är industrin som sysselsätter flest, sysselsätter totalt 63 procent av dem som arbetar i kommunen.

De fem största privata arbetsgivarna är:

- Orkla Foods Sverige AB
- Marknad & Service i Syd AB
- Nordic Sugar AB
- Saint-Gobain Sekurit Scandinavia AB
- Smurfit Kappa Sverige AB

Källa: Näringsliv och arbetsmarknad i Eslöv (skane.se)

Höörs kommun

Höör är centralort i kommunen och ungefär hälften av kommunens invånare bor i centralorten. Kommunens näringsliv består till stora delar av småföretag, och turism och hälsa är näringar med starka traditioner i området. Höörs kommun har både en högre förvärvsfrekvens, högre andel nyföretagare och fler företagare generellt sett än rikssnittet.

När de sysselsatta i kommunen delas upp på offentlig och privat sektor, visar statistiken att den offentliga sektorn i Höörs kommun 2021 sysselsatte 42 procent av dem som arbetar i kommunen, medan privat sektor sysselsatte 58 procent. Precis som i andra kommuner är det kommunen själv som är den största offentliga arbetsgivaren, medan den privata sektorn består av många småföretag.

De fem största privata arbetsgivarna är:

- Föreningen Fogdaröd omsorg, vård och utbildning
- Särnmark assistans
- Skånes djurpark Resort AB
- Attendo LSS AB
- Björkviks vårdhem AB

Källa: Näringsliv och arbetsmarknad i Höör (skane.se)

Hörby kommun

Hörby är kommunens tätort och näringslivet präglas av små och medelstora företag. Handeln är stark i kommunen, som både har en högre andel företagare och fler nya företag än rikssnittet. Kommunen har en svagt positiv befolkningsökning och en högre förvärvsfrekvens än i Sverige som helhet.

Offentlig sektor sysselsätter 33 procent av dem som arbetar i kommunen. Hörby kommun är den största offentliga arbetsgivaren, vilket stämmer med mönster från andra kommuner. Privat sektor, som i Hörbys fall främst är små och medelstora företag, sysselsätter 67 procent av de sysselsatta i kommunen.

De fem största privata arbetsgivarna är:

- Atos Medical AB
- Nolato Meditech ABKLS

- Ugglarps AB
- Samskapa behandling
- Abicon i Hörby AB

(Källa: Näringsliv och arbetsmarknad i Hörby (skane.se)

Ansvar för avfallsfrågor

Flertalet aktörer ansvarar för olika delar av avfallshanteringen. Här beskrivs olika roller utefter vilket lagstadgat ansvar de har för enstaka eller flera delar i avfallshanteringen.

Den som genererar avfall

Alla som genererar avfall har enligt 15 kap 5 § miljöbalken ansvar för att säkerställa att avfallet hanteras på ett hälsomässigt och miljömässigt godtagbart sätt. Det inkluderar ett ansvar för att sortera sitt avfall och för att lämna det på avsedda platser. En verksamhetsutövare som lämnar bort sitt avfall måste säkerställa att mottagaren har de tillstånd som krävs för det.

Kommunen

Kommunen har ansvar för flera delar i avfallshanteringen, inte minst när det gäller renhållningen, men också som beslutsfattare, förvaltare, myndighet och verksamhetsutövare. Enligt 15 kap 20 § miljöbalken ansvarar kommuner för det kommunala avfallet, vilket omfattar avfall från såväl hushåll och företag som från kommunens egna verksamheter. Exempel på kommunalt avfall är mat- och restavfall, uttjänta möbler samt slam från enskilda avloppsanläggningar. Sedan 1 januari 2022 är kommunen ansvarig för insamling av returpapper.

Kommunerna ansvarar för att samla in, borttransportera och återvinna eller bortskaffa det kommunala avfallet, inklusive grovavfall och farligt avfall, från hushåll. Kommunerna har även ansvar för det verksamhetsavfall som uppstår i kommunala verksamheter, exempelvis gatudrift, reningsverk, energianläggningar, fastighetsförvaltning och parkförvaltning. Det är också kommunerna som ansvarar för nedskräpningsfrågor, till exempel att se till att det finns papperskorgar och andra typer av behållare för avfall på allmänna platser, samt gaturenhållning. Undantag i ansvar gäller för platser längs vägar vilka faller under Trafikverkets ansvar.

Kommunerna ska upprätta en avfallsplan som omfattar allt slags avfall inom kommunen. Det gäller avfall kommunen ansvarar för inom det kommunala renhållningsansvaret och i rollen som verksamhetsutövare, liksom det avfall som hanteras under ansvar av andra aktörer.

Producenter

Producenter av vissa produkter ansvarar för att samla in, bortforsla, materialåtervinna och/eller energiutnyttja det avfall som uppstår då produkten kasseras. Syftet med producentansvaret är att stimulera till framtagande av produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och som inte innehåller farliga ämnen. Producentansvar finns för: förpackningar, elektriska och elektroniska produkter, batterier, däck, bilar samt läkemedel. Producentansvaret förutsätter att förbrukare och konsumenter sorterar ut förpackningar, returpapper med mera och lämnar dessa avfallsslag till de insamlingssystem som erbjuds. Även ballonger, fiskeredskap, våtservetter samt vissa tobaksvaror och filter omfattas sedan 1 januari2022 av producentansvar.

Avfallsentreprenör

Entreprenörer är de som hämtar hushållsavfall i de fall kommunen inte gör det med egna fordon och egen personal.

Verksamhetsutövare som ger upphov till avfall som inte är kommunalt avfall väljer själva sin entreprenör för detta avfall. Avfall från verksamheter som omfattas av producentansvar hämtas av entreprenör och lämnas till producenternas insamlingssystem. Det är bara entreprenörer som har transporttillstånd för avfall som får lov att utföra insamlingen.

Avfallsbehandlare

Avfallsbehandlare kan vara både offentliga och privata aktörer, och omfattar alla verksamheter som behandlar avfall. Merab, som behandlar avfallet som uppkommer i kommunerna Eslöv, Höör och Hörby, är ett kommunalt bolag och ägs av dessa kommuner gemensamt. Genom ett konsortialavtal regleras att det hushållsavfall som samlas in i kommunerna behandlas genom Merabs försorg.

Anläggningar för insamling, återvinning och bortskaffande av avfall

Merab:s insamlingssystem

Sedan början av 1990-talet har Merab-regionen haft insamling i två fraktioner, ”Vått och Torrt”. I början av 2013 infördes fastighetsnära insamling av hushållsavfall i åtta fraktioner samt småbatterier och glödlampor vid en- och tvåfamiljshus. Anslutningen är frivillig men det är sedan 2020 dyrare att ha ett abonnemang för delat kärl jämfört med ett abonnemang för fyrfackskärl.

Fyrfackssystemet har etablerats och har bidragit till ökade mängder insamlat förpackningsmaterial och tidningar samt minskade mängder matavfall och restavfall. Utsortering av matavfall är obligatorisk. Systemet har anpassats så att samma renhållningsfordon kan tömma både fyrfackskärl och delade kärl. Anslutningsgraden till fyrfackssystemet ökar för varje år och för 2021 var anslutningsgraden 80 procent i Eslöv, 89 procent i Höör och 84 procent i Hörby. Övriga hushåll har delade kärl för mat- och restavfall och förpackningar lämnas på återvinningsstationen.

Figur 1: Schematisk redovisning av fyrfackskärlen som används inom Merabs verksamhetsområde. Källa: Merab.

Under 2023 inleds en kampanj som syftar till att samtliga hushåll ska ansluta sig till fyrfackssystemet. Målet är att samtliga hushåll i Eslöv, Höör och Hörby ska ha tillgång till fastighetsnära sortering och insamling av förpackningar senast 1 januari 2025.

I regionen finns sex återvinningscentraler (Figur 2) samt 29 återvinningsstationer där privatpersoner kan lämna förpackningar. Tre av återvinningscentralerna i Eslövs kommun är mindre centraler med begränsade öppettider. I Tabell 2 redovisas vilka avfallsslag som kan lämnas på Merabs återvinningscentraler.

I kommunerna erbjuds fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar, tömning av trädgårdskärl, hämtning av grovsopor och insamling av ljuskällor och batterier vid villor med fyrfackskärl.

Merab driver en avfallsanläggning vid Rönneholm i Eslövs kommun. Här sker all omlastning av avfall som samlas in via kärl och containrar samt avfall som samlas in på återvinningscentralerna, innan avfallet sedan transporteras vidare till extern behandling. På anläggningen sker kompostering av trädgårdsavfall, sortering av avfall, förbehandling genom krossning samt deponering av ej återvinningsbart avfall. Allt avfall som tas in på anläggningen vägs. På anläggningen tas verksamhetsavfall emot och större mängder avfall från hushållen hänvisas också hit. Flertalet fraktioner hanteras på avfallsanläggningen.

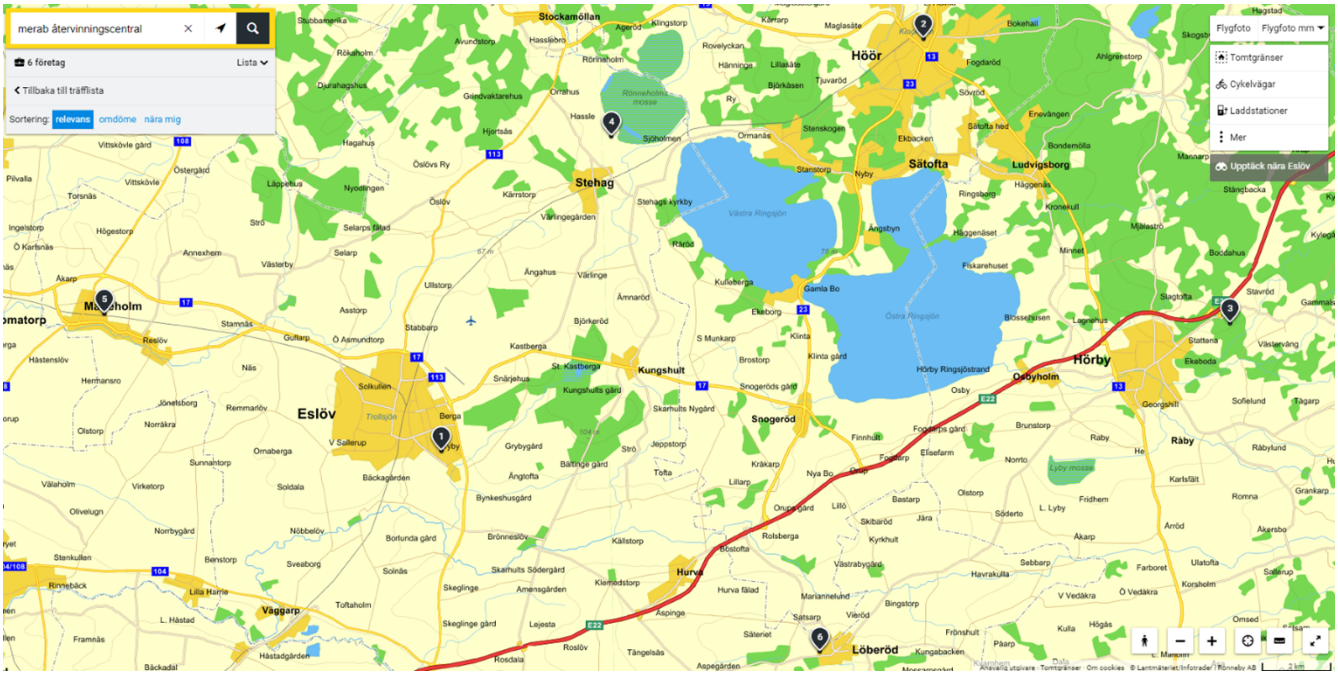

Figur 2 Merabs återvinningscentraler finns i Eslöv (nummer 1 på kartan), 2 Höör (nummer 2 på kartan), Hörby (nummer 3, Stavröd), Stehag (nummer 4, Rönneholm), Marieholm (nummer 5) och Löberöd (nummer 6 på kartan). Källa: Eniro

Tabell 2: Förteckning över de avfallsslag som kan lämnas på Merabs återvinningscentraler. Avfallsslag märkta med asterisk (*) kan enbart lämnas på de större återvinningscentralerna. Källa: Merab.

Avfallsslag	Slutlig hantering	Exempel på avfall
Batterier		Alla typer av lösa småbatterier exkl bilbatterier
Bilbatterier*		Bilbatterier exkl lutbatterier
Brandsläckare*		
Ej återvinningsbart	Deponering	Isolering, keramik etc (ej brännbart)
Elektronikavfall		Mobiltelefoner, datorer, dammsugare, batteridrivna produkter av olika slag, bildskärmar etc.
Elmotorer*		uttjänta elmotorer
Energiåtervinning (Brännbart)	Energiåtervinning	Kasserade möbler, plast etc
Farligt avfall		Rester av färg, lack, lim, olja etc samt kvicksilvertermometrar.
Förpackningar	materialåtervinning	Förpackningar av glas, papper, plast och metall
Gips*	Återvinning	Gipsskivor fria från exempelvis plåt och trä.
Hårdplast*	Återvinning	Plastmöbler, plastlådor, leksaker etc helt i plast
Impregnerat trä	Energiåtervinning	Slipers, staketstolpar, terassbrädor
Kabel*		Uttjänta elkablar.
Kyl och frys*		Kyl- och frysskåp för hushållsbruk
Litiumbatterier		litiumbatterier
Ljuskällor och lysrör		Lysrör, glödlampor, ledlampor etc
Matfett (Matolja)*	Återvinning	Flytande stekfett, matolja
Metall		Metallrör, armeringsjärn, takplåt, stekpannor etc.
Målat trä (Virke)*		Målat trä fritt från tyg, glas och plast, t ex möbler, köksluckor och brädor. Treetex och asfaboard sorteras som brännbart.
Ris och grenar	Energiåtervinning	Grenar, ris och stubbar
Sten & grus (Schakt)*	Konstruktionsmaterial	Tegel, betong, makadam etc fritt från föroreningar
Tidningar	materialåtervinning	Dagstidningar, kataloger, reklamblad, pappersark etc
Trä (Rent virke)*		Rent omålat trä fritt från färg, lack, lim och olja. Skruv, spik och annan metall behöver inte tas bort. Treetex och asfaboard sorteras som brännbart.
Trä/Virke*	Energiåtervinning	Omålat och målat trä fritt från tyg, glas och plast, t ex möbler, köksluckor och brädor. Treetex och asfaboard sorteras som brännbart.
Trädgårdsavfall	Kompostering	Ogräs, gräsklipp, fallfrukt mm

Vitvaror*		Spisar, torktumlare och torkskåp, disk- och tvättmaskiner etc för hushållsbruk
Wellpapp	Återvinning	Skrymmande förpackningar
Återbruk: Möbler och prylar*		Användbara möbler och prylar
Återbruk: Textil, kläder och skor		Användbar textil, kläder och skor

Återvinningsstationer

Återvinningsstationerna är till för hushållens förpackningar. Förpackningsinsamlingen, FTI, ansvarar för alla landets återvinningsstationer fram till 31 december 2023, därefter tar kommunerna via Merab över ansvaret tömning, skötsel och drift av återvinningsstationerna. Stationerna är obemannade och finns till för de hushåll som inte har fastighetsnära insamling eller om utrymmet i sopkärlet vid någon tidpunkt inte skulle räcka till.

I Merabs verksamhetsområde finns totalt 28 återvinningsstationer, fördelade enligt följande: Höör 5, Hörby 10 och Eslöv 14. Utöver dessa finns återvinningsstationer på återvinningscentralerna. Antal kommuninvånare per återvinningsstation är cirka 2400 inom regionen.

Mat- och restavfall

Merab-regionen har obligatorisk sortering av matavfall. Insamlingen av matavfall som kan användas till biogas- och biogödselproduktion kommer att öka proportionellt med ett stigande invånarantal, vilket är en faktor som renhållningsbolaget inte kan påverka.

Andelen insamlat matavfall kan också öka genom att förbättra sorteringen av restavfall, vilket är något som renhållningsbolaget däremot kan påverka. På grund av felsortering består 5-7 procent av matavfallet i Merab-regionen av annat avfall (källa: Avfall Web, plockanalys 2022). Idag varierar källsorteringsgraden för matavfall både mellan kommunerna och mellan villor och lägenheter i flerbostadshus. Även andelen matsvinn varierar, se Tabell 3. Med matsvinn avses sådant som inte borde ha blivit avfall, exempelvis bröd som borde ha ätits upp istället för att slängas.

Det källsorterade insamlade matavfallet omlastas på Rönneholms avfallsanläggning för att sedan transporteras till en rötningsanläggning i Kristianstad. Biogasen som produceras används som fordonsbränsle.

Restavfallet omlastas för vidare transport till extern förbränningsanläggning (värme- och elproduktion) i Malmö.

Tabell 3 Matavfallets källsorteringsgrad samt matsvinn i Eslövs, Hörby och Höörs kommuner, jämfört med kommuner i Sverige med 10 000-40 000 invånare. Källa: Avfall Web (efter plockanalys genomförd 2022).

	Höör	Hörby	Eslöv	Genomsnitt
Källsorteringsgrad matavfall villa (procent)	92	77	89	68
Källsorteringsgrad matavfall lägenhet (procent)	87	88	83	56
Matsvinn, villa (procent)	16	21	14	18
Matsvinn, lägenhet (procent)	16	19	11	20

Grovavfall

Med grovavfall från hushåll avses sådant avfall som är så tungt eller skrymmande eller har andra egenskaper som gör det olämpligt att samla in i kärl som t ex möbler och bygg- och rivningsavfall. Detta avfall hanteras normalt av hushållen själva för avlämning på någon återvinningscentral. Även uppsamling i hyrd container och hämtning av Merab förekommer. Grovavfallet krossas innan det transporteras i containrar till förbränningsanläggning i Malmö.

Trädgårdsavfall
I regionen gäller obligatorisk utsortering av trädgårdsavfall. Trädgårdsavfall får komposteras på egen fastighet utan anmälan. Hushållen kan också själva transportera bort sitt trädgårdsavfall till kommunens återvinningscentraler. Hushållen kan även välja att ha ett kärlabonnemang för trädgårdsavfallet som då hämtas av kommunens entreprenör. Trädgårdsavfallet som samlas in komposteras på Rönneholms avfallsanläggning. Kompostjorden siktas och provtas innan försäljning till företag och privatpersoner.

Latrin
Latrin samlas upp i behållare av engångstyp. Under de senaste åren har en utfasning av latrinet påbörjats. I dag hämtas endast en obetydlig mängd latrin.

Avfall från enskilda avloppsanläggningar och fettavskiljare
Slam från slamavskiljare och slutna tankar töms minst en gång per år och detta utförs av extern entreprenör som anlitas av Merab. Tömning sker med så kallade avvattnande bilar vilket innebär att slammet tas bort medan vattenfasen återförs till brunnen för slamavskiljare. Avfallet lämnas sedan på kommunens reningsverk där det genomgår behandling i reningsverket. Från reningsverket uppstår slam som en restprodukt. För att återcirkulera näringsämnena kan Revaq-certifierat slam återföras till åkermark som används för livsmedelsproduktion, medan icke-certifierat slam används på åkermark som används för att odla icke livsmedelsproducerande grödor samt till jordförbättring.

Fettavskiljare töms normalt minst fyra gånger per år och detta utförs av extern entreprenör som anlitas av Merab. Slammet från fettavskiljare transporteras till biogasanläggning i Eslöv för rötning och därefter produktion av fordonsgas.

Matolja
Frityroljor och annat fett kan lämnas på återvinningscentralerna. Detta lämnas sedan vidare till Svensk fettåtervinning.

Textilier
Kläder och textilier samlas in via klädcontainrar som finns tillgängliga bland annat på återvinningscentralerna. Insamlade textilier hanteras av ideella organisationer.

Farligt avfall
Till farligt avfall räknas sådant avfall som kan vara giftigt, cancerframkallande, frätande, fosterskadande, miljöfarligt, smittförande eller brandfarligt. Merab hanterar följande fraktioner av farligt avfall: färg, bekämpningsmedel och liknande kemikalier, impregnerat virke, el- och elektronikavfall och batterier samt produkter som innehåller asbest. Även uttjänta brandsläckare och kvicksilvertermometrar är farligt avfall.

Rester av färg, lack, lim, olja och andra kemikalierester som uppstår i ett hushåll, ska sorteras ut och lämnas på en återvinningscentral. Det farliga avfall som samlas in sorteras och packas om av extern entreprenör och transporteras sedan till en anläggning för mottagning och behandling av farligt avfall.

Impregnerat virke
Mängden impregnerat virke ökar för varje år. Avfallet går till förbränning.

Elektronikavfall och batterier
Hanteringen av elektriska och elektroniska produkter regleras av producentansvar. Elavfall samlas in vid kommunens återvinningscentraler samt genom fastighetsnära hämtning av större kollin. Det insamlade el- och elektronikavfallet hämtas sedan av El-Kretsen för slutlig behandling.

Asbest
Asbest tas enbart emot på Rönneholms avfallsanläggning. På anläggningen finns en separat deponicell för deponering av asbest.

Ej återvinningsbart avfall

Det avfall som inte kan återanvändas eller återvinnas läggs på deponi. I Figur 2 visas deponerad mängd hushålls- och verksamhetsavfall sedan 2002. Deponerad mängd för 2021 är 14,2 kg/person, vilket kan jämföras med medianvärdet för riket som ligger på ca 16 kg/person.

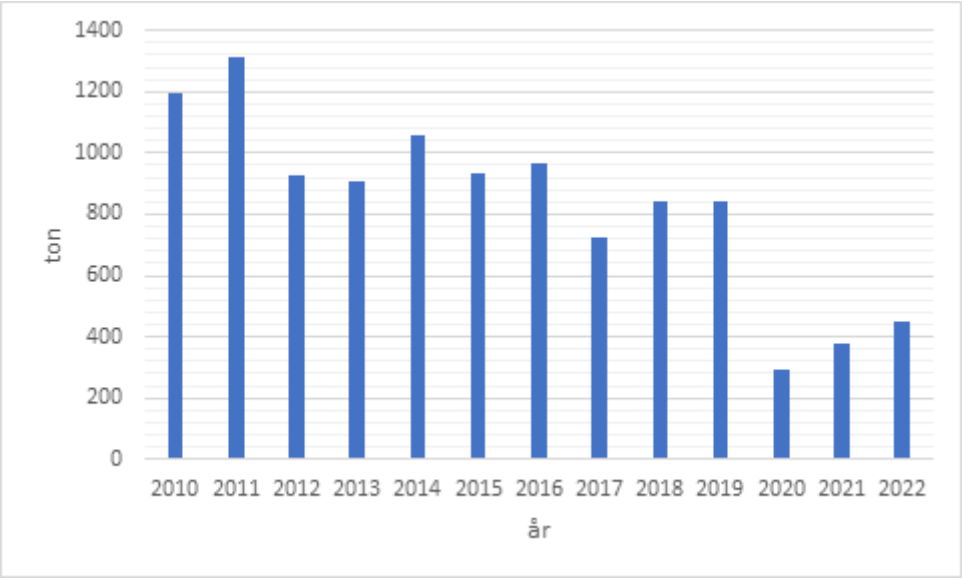

Figur 3 Deponerade mängder avfall i Merab-regionen under perioden 2010-2022. Källa: Avfall Web.

Information till hushållen

Information sker via Merabs hemsida samt via ett digitalt informationsbrev som återkommande skickas ut till dem som önskar få det. Information sker också via annonsering i dagspress samt i vissa fall på kommunernas hemsida och sociala medier.

Kundnöjdhet

Under 2022 skickades en enkät ut till 1500 slumpvis utvalda hushåll i Eslöv, Höör och Hörby. I Tabell 4 redovisas delar av resultatet. Värderingsintervallen delas in i fyra kategorier utifrån bedömd hållbarhet och miljöaspekter. Dessa illustreras med färgerna grönt, gult, orange och rött, där grönt står för mycket god hållbarhet och rött står för dålig hållbarhet. Värderingarna bestäms av ett användarråd och bygger på bedömningar och miljömål.

Tabell 4 Resultat av enkät om kundnöjdhet i Eslöv, Hörby och Höör 2022. Källa: Avfall Web

	Merab	Eslöv	Hörby	Höör
Nöjdhet avfallshantering en- och två-familjshus (%)	83	85	84	81
Nöjdhet hämtning kommunalt avfall vid bostad (%)	82	80	83	82
Nöjdhet besök ÅVC (%)	90	94	88	89
Nöjdhet återanvändning ÅVC (%)	79	78	79	81
Nöjdhet information (%)	78	72	81	80

mycket god hållbarhet	god hållbarhet	mindre god hållbarhet	dålig hållbarhet
>94	85-94	75-84	<75

Övrigt verksamhetsavfall

Övrigt avfall avser avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar eller producentansvar. Detta avfall utgörs av avfall från företag och andra verksamheter, och som uppkommer i samband med en verksamhets produktion av varor eller tjänster. Verksamhetsutövaren har själv ansvar för att det egna avfallet transporteras bort och behandlas enligt EU:s avfallstrappa. Avfallet samlas in av entreprenörer

på uppdrag av den enskilda verksamheten och transporteras till en av verksamheternas avtalade anläggningar för omhändertagande. Mängderna verksamhetsavfall som hanteras i regionen är dåligt kända.

Verksamheter som hanterar särskilt stora avfallsströmmar

I Tabell 5 redovisas verksamheter inom kommunerna som hanterar särskilt stora avfallsströmmar.

Tabell 5 Verksamhetsutövare inom avfallsbranschen i Eslöv, Höör och Hörby kommuner. Tabellen uppdaterad i augusti 2023. Källa: Eslövs, Höörs och Hörby kommuner.

Kommun	Verksamhet	Avfallstyp	Behandling
Eslöv	Rönneholms avfallsanläggning I Stehag	Hushållsavfall, verksamhetsavfall, återvinningsmaterial, producentavfall, park- och trädgårdsavfall, oljeskadad jord, farligt avfall	Sortering, omlastning, mellanlagring, krossning, siktning, flisning, kompostering, deponering
Eslöv	Stena Recycling AB	Plast, papper, wellpapp, metallskrot etc.	Mellanlagring och omlastning
Eslöv	Eslövs kommun, Ellinge 36:2	Asfalt, betong, grus, jord, ris	Mellanlagring
Eslöv	Granaths Bilskrot AB	Bilskrot	Tömning miljöfarliga vätskor, demontering miljöfarliga komponenter, demontering komponenter och material för återanvändning eller återvinning
Eslöv	Hurva Bildemontering	Bilskrot	Hurva Bildemontering Tömning miljöfarliga vätskor, demontering miljöfarliga komponenter, demontering komponenter och material för återanvändning eller återvinning
Eslöv	Persmarkens Entreprenad AB	Asfalt, betong, grus, jord	Mellanlagring
Eslöv	RD Trading Metall	Metallskrot (järn, rostfritt, mässing, koppar, aluminium, bly), batterier	Mellanlagring och sortering
Eslöv	Somar Bilskrot Export & Import tömning miljöfarliga vätskor, demontering miljöfarliga komponenter, demontering komponenter och material för återanvändning eller återvinning	Bilskrot	Tömning miljöfarliga vätskor, demontering miljöfarliga komponenter, demontering komponenter och material för återanvändning eller återvinning
Eslöv	Digab AB	Byggnads- och anläggningsavfall	Hantering av icke farligt avfall av typen byggnads- och/eller anläggningsavfall.
Eslöv	Delvator AB	Byggnads- och anläggningsavfall	Hantering av farligt avfall av typen byggnads- och/eller anläggningsändamål

Eslöv	EM Service AB	Spillolja	Mellanlagring och insamling av spillolja
Eslöv	Zeppelin Sverige AB	Farligt avfall och icke-farligt avfall	Mellanlagring
Eslöv	Stena Technoworld AB	Kylskåp och frysar	Mellanlagring och tömning av kylkrets
Eslöv	Stena Recycling AB	Metallskrot, blybatterier, returpapper, plast	Omlastning, sortering, mellanlagring
Eslöv	Svevia AB	Asfalt	Mellanlagring, krossning, återvinning
Eslöv	Sydvatten slamdeponi	Vattenverksslam	Deponering
Eslöv	Merabs Återvinningscentral i Eslöv	Grovavfall, farligt avfall, förpackningar samt elektriska och elektroniska produkter som ryms inom producentansvaret	Sortering, omlastning, mellanlagring m.m.
Eslöv	Merabs Återvinningscentral i Löberöd	Grovavfall, farligt avfall, förpackningar samt elektriska och elektroniska produkter som ryms inom producentansvaret	Sortering, omlastning, mellanlagring m.m.
Eslöv	Merabs Återvinningscentral i Marieholm	Grovavfall, farligt avfall, förpackningar samt elektriska och elektroniska produkter som ryms inom producentansvaret	Sortering, omlastning, mellanlagring m.m.
Eslöv	Leif Dagsberg	Massor icke-farligt avfall	Bearbetning, lagring och sortering
Eslöv	Norrvidinge Lastbilscentral AB	Massor, rivningsavfall	Lagring, sortering och krossning av icke-farligt avfall
Höör	Höörs kommun, samhällsbyggnads-sektor	Schaktmassor	Samlar in överskott, bearbetar, sorterar och lagrar inför återanvändning. Mellanlagring.
Höör	Merabs Återvinningscentral, Höör	Grovavfall, farligt avfall, förpackningar samt elektriska och elektroniska produkter som ryms inom producentansvaret	Sortering, omlastning, mellanlagring m.m.
Höör	Höörs Åkeri och schakt AB	Alla typer av avfall, inklusive farligt avfall. Bygg- och rivningsavfall, Elavfall i form av kabel	Samlar in och sorterar, transporterar vidare till mottagningsanläggning.
Höör	VA-gruppen Entreprenad AB	Schaktmassor	Samlar in överskott, bearbetar, sorterar och lagrar inför återanvändning
Hörby	36an Service	Alla typer av avfall, inklusive farligt avfall.	Samlar in och sorterar, transporterar vidare till mottagningsanläggning.
Hörby	Bo Altenstam AB	Bygg- och rivningsavfall, Elavfall i form av kabel	Sortering av bygg- och rivningsavfall, Bearbetning av kabel till kabelgranulat
Hörby	Br. Andersson Åkeri o Gräv	Asfalt	Samlar in, krossar och lagrar inför återanvändning
Hörby	Ekeröds Gräv o Last	Schaktmassor	Krossning och lagring
Hörby	Kommunens Gata/Park	Betong och liknande	Krossning och lagring (endast kommunens egna)

Hörby	Gösta Palm Maskin AB	Betong, schaktmassor	Sortering, Krossning av betong, lagring
Hörby	Jerry Liedholms Åkeri	Schaktmassor, asfalt	Sortering, Krossning, lagring
Hörby	Ringsjön Logistic AB	Schaktmassor, Asfalt	Sortering, Krossning, lagring
Hörby	S-Schakt AB	Schaktmassor	Sortering, lagring
Hörby	Merabs återvinningscentral	Grovavfall, farligt avfall, förpackningar samt elektriska och elektroniska produkter som ryms inom producentansvaret	Sortering, omlastning, mellanlagring m.m.

Andra avfallsanläggningar utanför kommunerna

Utanför kommunerna finns flera anläggningar som används för återvinning och bortskaffande av avfall som uppkommit inom kommunerna.

De viktigaste av dessa anläggningar är:

- Biogasanläggning: C4 Energi i Karpalund
- Anläggning för förbränning av restavfall samt hantering av farligt avfall: SYSAV i Malmö
- Materialåtervinningsanläggningar för olika fraktioner: Stena Recycling i Eslöv

Avfallsförebyggande och -hantering i kommunala verksamheter

Kommunala verksamheters avfall består av både verksamhetsavfall och avfall som motsvarar hushållens avfall. Det uppstår i samband med olika typer av verksamhetsutövning, exempelvis förskola och skola, äldreomsorg, kommunkontor, parkförvaltning, byggnation, reningsverk och kommunala avfallsanläggningar. Beskrivningen av nuläget i kommunala verksamheter utgår från de mål- och verksamhetsområden som avfallsplanen är indelad i. Beskrivningarna omfattar alla tre kommunerna och hålls på en övergripande nivå då det till stor del saknas uppföljning av mängder i material- och avfallsflöden i dagsläget.

Avfallsförebyggande i intern organisation, administration och intern service

De kommunala verksamheternas interna arbete med avfallsförebyggande kan påverkas av varje verksamhet som anskaffar, använder eller avyttrar produkter, vilket innebär samtliga verksamheter. Vissa verksamheter har ett särskilt stort ansvar, bland annat de som tillgodoser intern service och samordning. **Kommunledningen** ansvarar för förvaltningsövergripande samordning och kan initiera och samordna gemensamma projekt och förändringar som leder till avfallsförebyggande och resurshushållning. Där administreras också mål- och budgetprocessen, som är ett viktigt styrmedel för att styra utvecklingen mot resurshushållning och cirkulär ekonomi. **Miljöstrategiskt arbete** kan påverka det interna arbetet med resurshushållning och avfallsförebyggande, bland annat genom samordning, rådgivning, uppföljning och utveckling. Samtliga kommuner bedriver miljöstrategisk verksamhet som driver det interna miljöarbetet framåt. Dessa är organiserade på liknande sätt. I Eslövs kommun är den miljöstrategiska funktionen placerad på miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, medan den i Höör finns inom Samhällsbyggnadssektor och i Hörby inom avdelningen för Styrning och Ledning.

Upphandlingsverksamheter har ett viktigt uppdrag i att integrera avfallsförebyggande och cirkulära aspekter i policy och riktlinjer för inköp och upphandling. I Eslöv har arbetet med detta kommit igång både när det gäller processer och styrdokument. Det är fortfarande oklart hur entreprenadupphandlingar ska arbeta systematiskt med hållbarhetskrav som i övrig upphandling då de inte ingår i Inköp- och upphandlingsavdelningens ansvar. Verktyg för miljö- och andra hållbarhetskrav finns och används. I Höör och Hörby är upphandlingsarbetet förlagt till Inköpscentralen, en upphandlingsorganisation som är gemensam med flera andra kommuner. Inköpscentralen ansvarar för inköp och upphandlingar för de kommuner och bolag som ingår i inköpssamverkan. Detta innebär också nya riktlinjer för inköp och upphandling. En ny

upphandlingspolicy beskriver uppdraget att ställa krav på miljö och social hänsyn i det som upphandlas och köps in. Utöver det så utgår arbetet från att stötta kommunerna att tillgodose sina respektive kommunala mål, visioner och verksamhetsmål. Inköpscentralen har anställt en hållbarhetscontroller som kan tillse avfallsförebyggande och cirkulära aspekter i det fortsatta arbetet. Inköpscentralens verksamhet ska främja inköp som är ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbara samt bidra till att kommunens mål uppnås.

IT-verksamheterna har, tillsammans med användarna, också stor möjlighet att förebygga elektronikavfall och förlänga användningstiden på IT-produkter. Avdelningen Servicecenter i Eslöv, där IT och Kontaktcenter ingår, är en del av serviceförvaltningen som lyder under servicenämnden. IT-verksamheten äger och hanterar livscykeln för servrar och nätverksutrustning, medan verksamheterna själva äger datorer, telefoner, surfplattor, skärmar och skrivare. Den står för upphandling, avtal, inköp, installation, felavhjälpning och utbyte/återtag. De pedagogiska verksamheterna utgör undantag som har egna avtal med mera för sina Mac-datorer och Ipads. Återtagsskåp från Atea – Loop 3 finns som kan hantera all IT-utrustning inom kommunen. I dag köps alltid 4-årigt HP CarePack till datorer. Samma kravställning som används av Ateas 100-klubb (organisationer som arbetar för 100-procentigt återtag av IT-utrustning) ställs i upphandling av återtagstjänst. Verksamheten verkar för att i framtiden äga hela de digitala arbetsplatserna, alltså även datorer, surfplattor, telefoner och skärmar, och hantera livscykeln för dem. IT skulle också kunna verka för samordning av hela kommunorganisationens återtag av IT-utrustning. Ett mål är också att vid inköp av datorer köpa 5-årigt HP CarePack.

I kommunerna Höör och Hörby levereras IT-tjänster av det kommunägda bolaget Unikom (övriga ägare är Östra Göinge och Osby, Sjöbo och Bromölla). Unikom äger all central infrastruktur som till exempel central nätverksutrustning och servrar, och även datorer och nätanslutna skrivare. Verksamheterna äger själva all kringutrustning som skärmar, tangentbord, mobila enheter Chromebooks och AV-utrustning. Datorer byts ut vart fjärde år. Höörs kommun och Unikom är liksom Eslövs IT-verksamhet med i Ateas 100-klubb. Unikom tar hand om återtag av den utrustning som ägs av verksamheterna. All utrustning returneras till leverantör för omhändertagande, återbruk och/eller återvinning. Ett av bolagets mål är att initiera energieffektivisering och cirkulärt tänk för att utifrån sitt uppdrag bidra till en god natur och miljö. Unikom verkar för att gradvis överta ägandeskap för mer IT-utrustning. Bolaget kommer att fortsätta fokusera på hållbarhet. Höörs kommun har antagit en rutin för återtag av de IT-produkter som kommunen köper in.

Även verksamheter som ansvarar för **lokalförsörjning** kan ha goda möjligheter att skapa förutsättningar för kommunala verksamheters avfallsförebyggande. Organisationen för dessa verksamheter skiljer sig åt mellan de olika kommunerna. Bland annat kan de i utveckling och förvaltning av det kommunala fastighetsbeståndet bidra till att andelen verksamhetslokaler som har erforderlig källsortering ökar och att renhållningsavtal är anpassade efter de avfallsflöden som faktiskt uppstår.

Inom Serviceförvaltningen i Eslöv, som lyder under Servicenämnden, återfinns fastighetsavdelningen som ansvarar för lokalförsörjning. Teknisk förvaltning, planerat underhåll, löpande drift och skötsel, energiuppföljning, fastighetsägaransvar ingår i deras ansvar. Avfall uppstår i samband med reparationer, renoveringar och vissa leveranser av förbrukningsvaror. De samarbetar med hyresgäster och lokalvård för att förenkla avfallssorteringen i tidigt skede och bistår bland annat med hjälp att ordna utrymme för sophantering och sortering i verksamhetslokalerna. I Höör hanteras möjligheten till källsortering av respektive verksamhet. I Hörby finns fastighetsavdelningen inom Kommunservice. Det är framför allt avfall från hyresgäster och från byggprojekt som genereras. Verksamheten tillser bland annat att hyresgästerna har tillgång till checklistor för sortering etc.

Avfallsförebyggande i mötet med medborgaren

Flertalet verksamheter vänder sig direkt till medborgaren, i form av hushåll, föreningar, näringsliv, barn och unga, funktionsvarierade och äldre. Kommunen kan välja att föregå med gott exempel i mötet med medborgaren och möjliggöra dennes avfallsförebyggande. Ett av de verksamhetsområden som under många år arbetat med avfallsförebyggande i mötet med olika målgrupper är **måltidsverksamheter**. Måltidsverksamheterna i Eslöv, Höör och Hörbys kommuner ansvarar för menyplanering, tillagning och delvis servering av frukost, lunch och mellanmål till förskola,

fritidshem och pedagogisk omsorg. Tillagning av måltider sker även till särskilda boenden liksom tillagning och servering i seniorrestauranger.

I Eslövs kommun är måltidsverksamheten en del av Serviceförvaltningen och lyder under Servicenämnden. Verksamheten genererar olika typer av avfall och har under flera år arbetat aktivt för minskat matsvinn. De har en handlingsplan för att minska matsvinnet till 2030. I dagsläget följs verksamhetens övriga avfallsströmmar inte upp. I Höörs kommun ligger måltidsverksamheten under Barn- och utbildningssektor och lyder under Barn- och utbildningsnämnden. Höörs kommun delar kompetensen måltidsutvecklare med Eslövs kommun. Verksamheten genererar avfall av olika slag och det finns ett aktivt arbete med att minska matsvinnet. Matsvinnet följs upp men verksamhetens övriga avfallsströmmar följs inte upp i dagsläget. Hörby kommuns måltidsverksamhet finns på Kommunservice. Det matsvinnsförebyggande arbetet i Hörby har än så länge inte etablerats i samma utsträckning som i Eslöv eller Höör, men arbetet har påbörjats bland annat genom erfarenhetsutbyte med dessa kommuner.

Kultur- och fritidsverksamheterna har också som uppgift att möta medborgaren. Eslövs Kultur- och fritidsförvaltning, som lyder under Kultur- och fritidsnämnden, ansvarar för bad, kulturskola, bibliotek, ungdomsverksamhet, mötes- och konferensanläggning och kultur- och fritidskontor. De avfallsflöden som främst uppstår i dessa verksamheter är plast, papper och matavfall. Verksamheten har utvecklat en checklista för miljösmarta evenemang som vänder sig till alla kommunala verksamheter, och de har gemensam användning av maskiner på biblioteket med 3D-skrivare, elektronik etcetera. De arbetar också med *Fritidsbanken* för utlåning av fritidsutrustning till allmänheten och genomför aktiviteter för återbruk, som lagning av kläder. I Höör ligger kultur- och fritidsverksamheten i huvudsak under sektorn för Kultur, arbete och folkhälsa. Ansvaret för exempelvis idrottsplatser finns dock inom samhällsbyggnadssektor. Avfallsflöden som uppstår är liksom i Eslöv papper och pappersförpackningar, plastförpackningar samt visst matavfall. I Hörby ligger verksamheten inom kultur- och fritidsavdelningen under sektor Livsmiljö. De främsta avfallsflödena är även här pappersförpackningar, plastförpackningar och i viss utsträckning matavfall.

Inom **vård- och omsorgsverksamheter** uppstår avfall bland annat i form av förbrukade engångsprodukter och matavfall.

I vissa fall finns det sociala motiv till att starta upp verksamheter som också bidrar till resurshushållning. Ett exempel är Höörs Möbelblock som möjliggör återbruk av inventarier inom den kommunala organisationen. I Höörs kommun ansvarar Social sektor och Socialnämnden för omsorgen. Verksamheten ansvarar för äldreomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg samt kommunal hälso- och sjukvård. Olika typer av avfall genereras där skyddsutrustning och -material såsom munskydd, visir, förkläden och handskar utgör en särskilt stor andel. Avfallsströmmarna följs inte upp idag. I Eslövs kommun ansvarar förvaltningen Vård och Omsorg, som lyder under vård- och omsorgsnämnden. I Hörby kommun ligger ansvaret på Vård och Omsorg under Sektor omsorg. Inom verksamheten genereras framför allt avfall som relaterar till arbetsrelaterat skyddsmaterial, men även i viss utsträckning matavfall.

Pedagogisk verksamhet har genom läroplanerna ansvar för lärandet för hållbar utveckling gentemot eleverna. I Eslövs kommun ansvarar Barn- och utbildningsförvaltningen för frågor som rör utbildning. Två nämnder styr verksamheten, Barn- och familjenämnden (förskola och grundskola) och Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (gymnasiet, gymnasiesärskolan, vuxenutbildningen, svenska för invandrare, särvux samt Yrkeshögskolan). De stora avfallsflödena omfattar framför allt förbrukningsmaterial av olika slag. Varje enhet ansvarar själv för inköpen av dessa. En användartrappa har etablerats för att användningen av datorer och smartboards ska kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. Paddor och datorer repareras i den mån det går innan de anses vara förbrukade. Inom förskolan finns ett återanvändningscenter för kreativt lärande som kallas Återvinsten. Barn- och utbildningsförvaltningen samarbetar med Serviceförvaltningen i frågor som rör återbruk. Även väsentliga mängder matavfall uppstår i verksamheterna. I dagsläget följs verksamhetens avfallsströmmar inte upp.

Barn- och utbildningssektor ansvarar för skola och förskola i Höörs kommun. Verksamheten styrs av barn- och utbildningsnämnden. Sektorn ansvarar för förskola och barnomsorg, grundskola, fritidshem

och vuxenutbildning. Avfallsflödena omfattar exempelvis emballage av olika slag samt papper. Förebyggande av avfall sker genom återanvändning av papper, dubbelsidig utskrift samt återbruk av möbler. Samarbete sker framför allt med fastighetsbolaget HFAB. I dagsläget följs verksamhetens avfallsströmmar inte upp. I Hörby kommun har Sektor Bildning ansvar för förskola, grundskola, fritidshem och Lärcenter (IM och vuxenutbildning). Verksamheten styrs av Bildningsnämnden. De stora avfallsflödena består framför allt av papper, förpackningar och emballage, plast samt matavfall och organiskt avfall. Avfallsförebyggande arbete sker genom att hålla koll på utskrifter och undvika engångsmaterial. Pedagogiska måltider stärker beteenden som leder till minskat matsvinn. Elektronisk utrustning går i retur till Unikom och det elektroniska avfallet hålls på minimal nivå genom leasingavtal. Gamla Chromebooks används som låneverktyg och inventarier används på nya ställen när det är möjligt. I dagsläget följs verksamhetens avfallsströmmar inte upp.

Avfallsförebyggande i natur- och livsmiljöer

Fysisk planering är ett viktigt styrmedel för att planera livsmiljöer så att de ger goda förutsättningar för avfallsförebyggande och en hållbar avfallsinfrastruktur. I Eslöv är det kommunledningskontoret som ansvarar för den fysiska planeringen, som lyder under kommunstyrelsen. I Höör hanteras den inom Samhällsbyggnadssektor under Kommunstyrelsen. I Hörby hanteras den fysiska planeringen av Planering & Utveckling som lyder under avdelning Styrning och Ledning. I planbeskrivningen för detaljplaner i Eslöv finns avfallshantering och renhållning upptaget under rubriken Teknisk försörjning. Alla detaljplaner skickas till Merab under samråd och granskning så att de kan granska och lämna synpunkter. I Höör tillämpas Merabs krav för tömningsbilarnas framkomlighet och möjlighet att vända i nya detaljplaner. Merab är inbjudna till återkommande planberedningar där alla detaljplaner och översiktsplaner presenteras och diskuteras, inklusive hämtning av avfall. En representant från Merab deltar regelbundet på planberedningsmöten, så att Merabs perspektiv är känt av planarkitekter, projektingenjörer med flera. I Hörby saknas specifika ställningstaganden kring avfallshantering i den gällande översiktsplanen, men håller på att arbetas fram i översiktsplanen 2035 som är under framtagande. Dialoger mer Merab sker i detaljplaneskedet, där Merab deltar i planberedningsgruppen.

Gata-parkverksamheterna i kommunerna har ansvar för gaturenhållning och renhållningen på offentlig plats, bland mycket annat. Avdelningen Gata, trafik och park i Eslöv är en del av Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Ingen skötsel sker i egen kommunal regi, utan skötsel av gator och parker sker genom upphandlade entreprenader. Avdelningens avfallsströmmar uppkommer inom entreprenaderna. I nuvarande upphandlingar av entreprenader är avfallshanteringen inte reglerad, men verksamheten ser möjlighet att formulera krav framöver. Exempelvis kompostering och återföring av kompostmaterial i rabatter eller återvinning av asfaltkross i asfalteringen. Detta kräver dock en översyn av skötsel- och byggstandard. I Höör finns gatu-parkverksamheten inom Samhällsbyggnadssektor. Där har flertalet insatser gjorts som bidrar till avfallsplanens intentioner, bland annat försök med sopsortering i ett friluftsområde, införskaffning av smarta sopkärl, en soputställning för att tydligt visa hur lång tid det tar att bryta ner skräpet, och etablering av skräpstationer för dem som vill hjälpa till genom att ta en påse och plocka upp lite skräp på sin promenad. Fimpuppsamlare har satts upp på vissa sopkärl och även pantrör för att ge möjlighet till lätt återvinning. I Hörby ligger Gata Park under Kommunservice. Inom verksamheten har man arbetat med tätare sopning av gator och torg samt tätare tömningar av allmänna sopkärl i tätorten som en insats att förebygga nedskräpning. Gemensamt för kommunernas gata-parkverksamheter är att ungefär samma avfallsflöden uppstår: grus, löv med mera från gatusopning, park- och trädgårdsavfall, avfall från skräpplockning och papperskorgar på allmän plats, slamsugning av rännstensbrunnar, asfalthantering massor samt bygg- och rivningsavfall, övergivna bilar, snö från snöröjning, farligt avfall och elavfall, möbler och annat som har slängts på allmän plats. Ingen av verksamheterna följer i dag upp hur stora mängder av dessa avfallsströmmar som alstras.

I kommunala **byggprojekt** finns också goda möjligheter att agera avfallsförebyggande, i synnerhet kopplat till bygg- och rivningsavfall, inklusive massor. Inom Serviceförvaltningen i Eslöv, som lyder under Servicenämnden, återfinns verksamheten som ansvarar för byggprojekt. Där uppstår avfall främst i samband med rivning och ombyggnation. Finns det material som går att återanvända så undersöks den möjligheten. Upphandlingskrav ställs på att entreprenörer har en miljöplan och att de följer aktuell avfallslagstiftning. I Höör hanteras byggprojekt med fokus på infrastrukturutbyggnad på

Samhällsbyggnadssektor under Kommunstyrelsen, inom Plan, bygg och projektenheten. Där är det främst massöverskott som utgör ett stort flöde. En masshanteringsplan har tagits fram och hantering av massor inom ett och samma projekt prioriteras. Kommunservice i Hörby, som lyder under Tekniska utskottet återfinns verksamheten Projekt avdelningen som ansvarar för byggprojekt inom fastighet och anläggning. Där uppstår avfall främst i samband med rivning, ombyggnation och schakt. Finns det material som går att återanvända så undersöks den möjligheten. Cirkulärt byggande ska uppnås i största möjliga mån under förutsättningar att det är ekonomiskt försvarbart i projekten. Upphandlingskrav ställs på att entreprenörer har en miljöplan och att de följer aktuell avfallslagstiftning. Projektavdelningen arbetar också med att förenkla processen med samkörande mellan projekt för att minimera transporter och återvinna material och resurser på ett enklare och mer effektivt sätt mellan projekten.

Fastighetsbolag har goda möjligheter att agera avfallsförebyggande i utveckling och förvaltning av fastighetsbeståndet. Eslövs bostads AB är Eslövs kommunala fastighetsbolag, som bygger och förvaltar bostäder. Det är framför allt hushållssopor och byggavfall vid renoveringar och nybyggnad som genereras. Bolaget arbetar aktivt med hållbarhetsfrågor som kan kopplas till avfallsförebyggande, exempelvis genom upphandling med krav på källsortering i en mängd olika fraktioner och avfall på deponi max 20 procent i samband med takbyte. Det pågår också ett projekt för att främja återbruk och delning mellan hyresgäster. Höörs fastighets AB (HFAB) arbetar med att stärka den fastighetsnära källsorteringen i sina fastigheter. Internt återbruk är etablerat för vissa byggvaror. I Hörby anger fastighetsbolaget Hörbybostäder AB och Hörby Industrifastigheter AB att de jobbar kontinuerligt med avfallsförebyggande. Bland annat genom dialog med Merab hur de kan utveckla sorteringssystem så att det blir enkelt att göra rätt och de säkerställer att sortering sker av byggavfall vid renoveringar och nybyggnation enligt avfallsförordningen och annan avfallslagstiftning.

VA-verksamheterna i kommunerna utgörs av VA SYD som hanterar bland annat Eslövs VA-försörjning, och Mittskåne Vatten i Höör och Hörby. Dessa organisationer har olika förutsättningar att arbeta förebyggande. VA SYD har för Eslövs del Ellingeverket, som har varit Revaq-certifikade sedan 2008. De största avfallsflödena där är brännbart hushållsavfall (26,8 ton) och gallerrens (22,6 ton), utöver flertalet andra avfallsslag. Att minska mängden avfall är ett ständigt pågående arbete inom VA SYD. Årligen genomförs ett stort antal studiebesök på reningsverken och utbildningar på Kretseum - kretslopp och kunskapscentrum i Hyllie, Malmö. Information till allmänheten och särskilda målgrupper är en viktig del av VA SYD:s uppströmsarbete. Verksamheten bidrar till att sluta även andra försörjningsflöden. Biogasen som produceras i rötkammarna Ellinge avloppsreningsverk används både till uppvärmning av egna byggnader och säljs till energiföretaget St 1 för uppgradering och leverans till fordonsgasanvändning. Reningsverkets behov av uppvärmning av lokaler tillgodoses av internt fjärrvärmenät där biogas används som bränsle. Värmeenergi produceras i Kraftringens regi från en storskalig värmepumpanläggning där utgående avloppsvatten utgör värmekällan.

Årligen alstras drygt 3000 ton slam i Hörby och 2000 ton i Höör, vilket sprids på åkermark som inte används för livsmedelsproduktion, och används för jordtillverkning. Verksamheten är inte certifierad enligt Revaq eller motsvarande. Andra typer av avfall/restprodukter som genereras är:

- Tvättat rens från rensgallret som samlas upp i kärl och hämtas varannan vecka av det kommunala renhållningsbolaget (Merab). Renset består av sådant som inte hör hemma i avloppet, exempelvis tops, tamponger, trasor m.m.
- Sand som samlas upp i sandfång, tvättas och blandas med slammet.
- Wellpapp och brännbart avfall som lagras i containers som tillhandahålls och töms av det kommunala avfallsbolaget Merab.
- Metallskrot som lagras i container som hämtas av BA metallåtervinning vid behov.
- Farligt avfall som sorteras i LOTS- system med typgodkända behållare för spilloljor, oljefilter, fast material, sprayburkar, elkablar och lysrör som hämtas av Sysav vid behov. Annat farligt avfall än ovanstående förvaras separat i godkänt utrymme och hämtas av Sysav vid behov.

Avfallsförebyggande avfallsinfrastruktur

Renhållningsverksamheten har mycket stora möjligheter att bidra till resurshushållning och cirkulär ekonomi då de ansvarar för hanteringen av delar av samhällets materialflöden. Hur renhållningsbolaget är rustat för att följa med i teknikutvecklingen och stadsutvecklingen påverkar vilken service som kan tillhandahållas – gentemot näringsliv och hushåll likaväl som andra kommunala verksamheter. Merab är en förhållandevis liten organisation som hittills varit fokuserad på drift. I och med förtydligad avfallslagstiftning ökar kraven på kommunerna att arbeta mer aktivt med avfallsförebyggande och hållbar avfallshantering, vilket ställer krav även på den gemensamma avfallsorganisationen.

Avfallsförebyggande genom kunskap och information

Alla verksamheter som kommunicerar internt och externt har möjlighet att integrera hållbarhetsaspekter som i detta fall berör konsumtion och avfall. Kommunen har dessutom ett lagstadgat ansvar att informera hushållen om hur avfall ska sorteras och hanteras i enlighet med avfallstrappan. Eftersom kommunen i enlighet med gällande kommunikationsstrategier ska ge ett samlat budskap utåt så bör avfallsförebyggande och avfallshantering för resurshushållning och cirkulär ekonomi ingå i dessa. Avfallsplanen innehåller flera åtgärder som bidrar till en tydligare kommunikation. På ett internt plan handlar det till stor del om uppföljning kopplad till verksamhetsutveckling och budget, men också om fortbildning och ökad kunskap.

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 6 – Uppföljning av avfallsplan 2018 - 2021

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 6 – Uppföljning av avfallsplan 2018 - 2021

Uppföljning av avfallsplan 2018 - 2021

För att nå målen i avfallsplanen krävs att åtgärder vidtas, åtgärder som är beslutade av kommunfullmäktige att genomföras. Många av målen från avfallsplanen saknar nyckeltal vilket gör det svårt att göra en direkt uppföljning på om målen är uppnådda eller inte. Dock tyder en del av åtgärder som har gjorts för att uppnå målen på att det har arbetats med målen på något sätt och att vissa områden som målen belyser har förbättrats.

Nedan redovisas översiktligt i vilken utsträckning åtgärder i avfallsplanen har uppfyllts av respektive kommun och MERAB. Åtgärderna bedöms som genomförd, delvis genomförd/ påbörjat, ej genomförd eller kunde inte bedömas.

	Genomförd	Påbörjad eller delvis genomförd	Ej genomförd	Kunde inte bedömas
Eslöv	5	3	1	4
Höör	7	2	1	3
Hörby	4	5	3	1
MERAB	3	1	1	0

Tabell 1 visar antal åtgärder i avfallsplanen 2018-2021 och dess genomförandegrad utifrån ansvarig kommun

Uppföljning av mål och åtgärder

Uppföljningen genomfördes genom att samtliga av anfallsplanen utpekade ansvariga för en åtgärd kontaktades och ombads fylla i en uppföljningsblankett. Svaren från blanketten kan ses sammanställda i följande kapitel.

Hantering av avfall inom bygg- och anläggningssektorn

Byggnads- och rivningsavfall

Mål 1 Senast år 2020 ska förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall vara minst 70 viktprocent

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Ställa krav på hanteringen av bygg- och rivningsavfallet i upphandlingen och följa upp att kraven efterlevs	Kontinuerligt samt vid upphandlingar	Eslöv	Kommunen och kommunala bolag som fastighetsägare	Genomförd	
			Höör		Kund inte bedömmas	?
			Hörby		Ej genomförd	
2	Bedriva tillsyn över hanteringen av bygg- och rivningsavfall på byggarbetsplatsen. Tillsynen innebär att kvitto eller dokumentation ska visas som styrker att korrekt omhändertagande har skett	Tillsyn ska bedrivas kontinuerligt	Eslöv	Byggnads-nämnden eller liknande	Delvis genomförd/ påbörjad	
			Höör		Kunde inte bedömmas	?
			Hörby		Delvis genomförd/ påbörjad	

Avfall i anläggningsarbeten

Mål 2 Den miljö- och hälsomässigt säkra användningen av avfall och material i anläggningsarbeten ska öka

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	De miljöbästa åtgärdsalternativen, som till exempel behandling och återanvändning av massor, ska utredas och övervägas vid byggnation och ombyggnation av alla slag.	Vid samtliga byggnations och ombyggna-tionsprojekt	Eslöv	Kommunen som verksamhets-utövare	Ej genomförd	
			Höör		Genomförd	
			Hörby		Delvis genomförd/ påbörjad	

Hushållens avfall

Återanvändning och förberedelse för återanvändning

Mål 3 Målet innefattar både åtgärder för att öka kunskapen om källsortering av hushållens avfall. Tyngdpunkten ligger dock på återanvändning av material. Återanvändningen av hushållens avfall ska öka, bland annat genom att det ska bli enklare för hushållen att lämna material och produkter till återanvändning eller till förberedelse för återanvändning. Målet innefattar även att återanvändning av textiler och materialåtervinning av textilavfall ska öka

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	En intern Kommunikationsplan ska tas fram tillsammans med Ebo	2018	Eslöv	MERAB tillsammans med respektive kommuns kommunikatörer/ informatörer samt Ebo	Genomförd	
			Höör		Kund inte bedömmas	
			Hörby		Ej genomförd	

Materialåtervinning och insamling

Mål 4 Materialåtervinning av kommunens och hushållens avfall ska öka och minst 90 procent av hushållen ska vara nöjda med insamlingen. Avfallshanteringen behöver samordnas med annan samhällsplanering

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Avfallsplaneringen ska samordnas med annan samhällsplanering i ett tidigt skede. MERAB bjuds in till plangruppsmöten i uppstartskedet på respektive kommun. Eslöv har inte regelbundna planmöten men MERAB var kallad en gång när de hade det	2018-2021	Eslöv	Kommunens planavdelning eller motsvarande	Genomförd	
			Höör		Genomförd	
			Hörby		Genomförd	
2	Kommunen och dess bolag ska källsortera sitt hushållsavfall så att det kan återvinnas. Fastighetsägare ska tillgodose hyresgästers möjligheter att sortera sitt avfall i åtta fraktioner. I åtgärden ingår också att kommunen och dess bolag ska införa system för återbruk av möbler och utrustning. (Redovisas av kommunen och kommunala bolag som fastighetsägare)	2018-2021	Eslöv	Kommunen och kommunala bolag som fastighetsägare i samarbete med MERAB Nyckeltal – kommunens fastigheter som inte kan källsortera i åtta fraktioner/totala antalet fastigheter (Redovisas av MERAB)* * MERAB har inte kännedom om vilka kommunala verksamheter som skall omfat-tas av målet.	Delvis genomförd/ påbörjad	
			Höör		Genomförd	
			Hörby		Ej genomförd	

Materialåtervinning och insamling

Mål 5 Insamlingen av elavfall till materialåtervinning ska öka, speciellt för smått elavfall

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Erbjuda flerfamiljshus insamling av smått elavfall samt småbatterier	2018-2021	Alla	MERAB	Ej genomförd	
2	Informationsåtgärd riktad till hushållen om vad de ska göra av sitt farliga avfall	2019	Alla	MERAB	Genomförd	
3	Tillsyn av butiker som tar emot de vanligaste typerna av farligt avfall exempelvis elektronik, glödlampor, lågenergilampor och batterier. Tillsyn föregås av information till butikerna	2019	Eslöv	Miljönämnd hos respektive kommun	Genomförd	
			Höör		Genomförd	
			Hörby		Genomförd	

Nedskräpning

Mål 6 Nedskräpningen ska minska i städer, i naturområden och längs kuster

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Framtagande av handlingsplan mot nedskräpning i kommunerna. Nulägesanalysen innefattar bland annat en kartläggning, samt placeringen av papperskorgar och askkoppar	2018	Eslöv	Tekniska nämnden eller motsvarande hos respektive kommun	Kunde inte bedömmas	?
			Höör		Kunde inte bedömmas	?
			Hörby		Ej genomförd	
2	Riktad och förebyggande kampanj tillsammans med Ebo för att minska nedskräpning i kommunen av fimpar och snus. Målet är att det ska vara lätt att göra rätt	2018-2021	Eslöv	Tekniska nämnden eller motsvarande hos respektive kommun	Delvis genomförd/ påbörjad	
			Höör		Genomförd	
			Hörby		Kunde inte bedömmas	

Resurshushållning i livsmedelsskedjan

Minskat matavfall

Mål 7 Matavfallet ska minska

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	En kommunikationsinsats för att minska matsvinnet i restauranger och storkök; gäller matsvinn vid inköp, servering och från tallrik	2018-2021	Alla	MERAB	Nulägesanalys genomförd	
					Kommunikations-insats genomförd	
					Utvärdering ej genomförd	
2	Bedriva tillsyn över hanteringen av bygg- och rivningsavfall på byggarbetsplatsen. Tillsynen innebär att kvitto eller dokumentation ska visas som styrker att korrekt omhändertagande har skett	Tillsyn ska bedrivas kontinuerligt	Eslöv	Kostanvarig nämnd eller liknande	Delvis genomförd/ påbörjad	
			Höör		Kunde inte bedömmas	?
			Hörby		Delvis genomförd/ påbörjad	

Återvinning av växtnäring och energi från matavfall

Mål 8 Senast år 2021 ska 90 % av det matavfall som tas hand om av MERAB uppnå så god kvalitet att det kan behandlas för återvinning av både växtnäring och energi

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Skräddarsydda punkt-informationsinsatser till hushåll som inte sorterar sitt matavfall rätt för att höja kvalitén på matavfallet	2018 2020	Alla	MERAB	Genomförd	

Avfallsbehandling

Nedlagda deponier

Mål 9 Risken för negativ miljöpåverkan från nedlagda deponier ska minska. Alla kommuner och länsstyrelser ska ha identifierat, inventerat och riskklassat alla nedlagda deponier

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Kommunala deponier ska inventeras, undersökas och riskklassas enligt MIFO 1	2018-2019 eller den tidpunkt som beslutas av tillsyns-myndigheten	Eslöv	Tekniska nämnden eller motsvarande på respektive kommun	Genomförd	
			Höör		Delvis genomförd/ påbörjad	
			Hörby		Delvis genomförd/ påbörjad	
2	Bedriva tillsyn över hanteringen av bygg- och rivningsavfall på byggarbetsplatsen. Tillsynen innebär att kvitto eller dokumentation ska visas som styrker att korrekt omhändertagande har skett	Tillsyn ska bedrivas kontinuerligt	Eslöv	Kontrollprogram ska upprättas för de kommunala deponier som klassificerats till riskklass 2 efter inventeringen	Kunde inte bedömmas	
			Höör		Ej genomförd	
			Hörby		Genomförd	

Bränder i avfallslager

Mål 10 Allt avfall ska lagras och kontrolleras på ett sådant sätt att bränder i avfallslager inte uppstår. Med avfallslager menas i detta sammanhang: Avfallsanläggningar samt verksamheter som samlar in avfall som en del av sin verksamhet

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Verksamheter med avfallslager har ett ansvar att göra riskbedömningar för att undvika bränder. Räddningstjänsten ska i sin tillsyn kontrollera att riskbedömningar utförts för dessa verksamheter	2018-2021	Eslöv	Räddnings-tjänsten i respektive kommun	Kunde inte bedömmas	?
			Höör		Genomförd	
			Hörby		Genomförd	

Illegal export av avfall

Illegal export av avfall till andra länder

Mål 11 Det ska inte förekomma några illegala transporter av avfall från Sverige

	Åtgärd	Tid		Ansvar	Utfall	
1	Kommuner och kommunala bolag ska säkerställa och dokumentera att allt avfall tas om hand på rätt sätt	2018-2021	Eslöv	Miljönämnd eller motsvarande hos respektive kommun	Kunde ej bedömmas	?
			Höör		Delvis genomförd/ påbörjad	☞
			Hörby		Delvis genomförd/ påbörjad	☞

Uppfyllelsegrad av åtgärder i avfallsplanen

Eslövs kommun

Eslövs kommun genomförde 38 procent av alla åtgärder. 31 procent kunde inte bedömas.

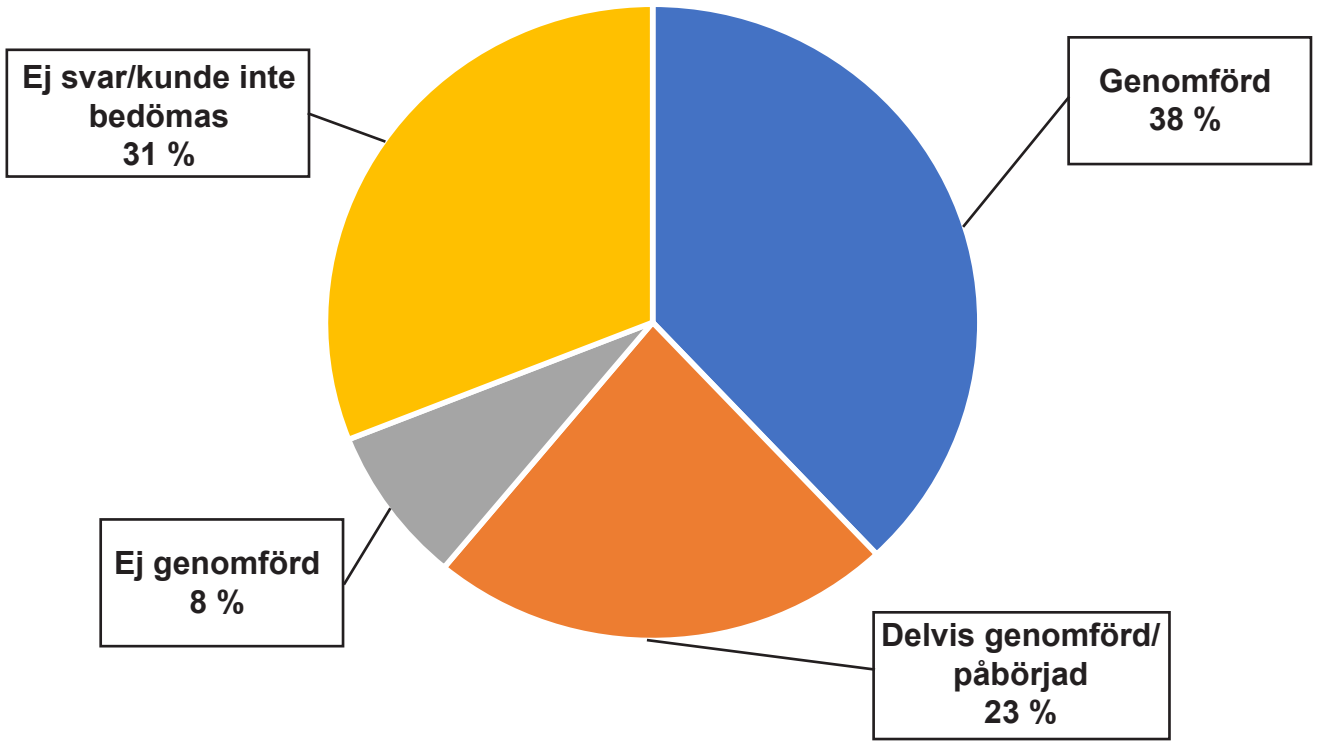

Höörs kommun

Höörs kommun genomförde 54 procent och 23 procent av åtgärder kunde inte bedömas.

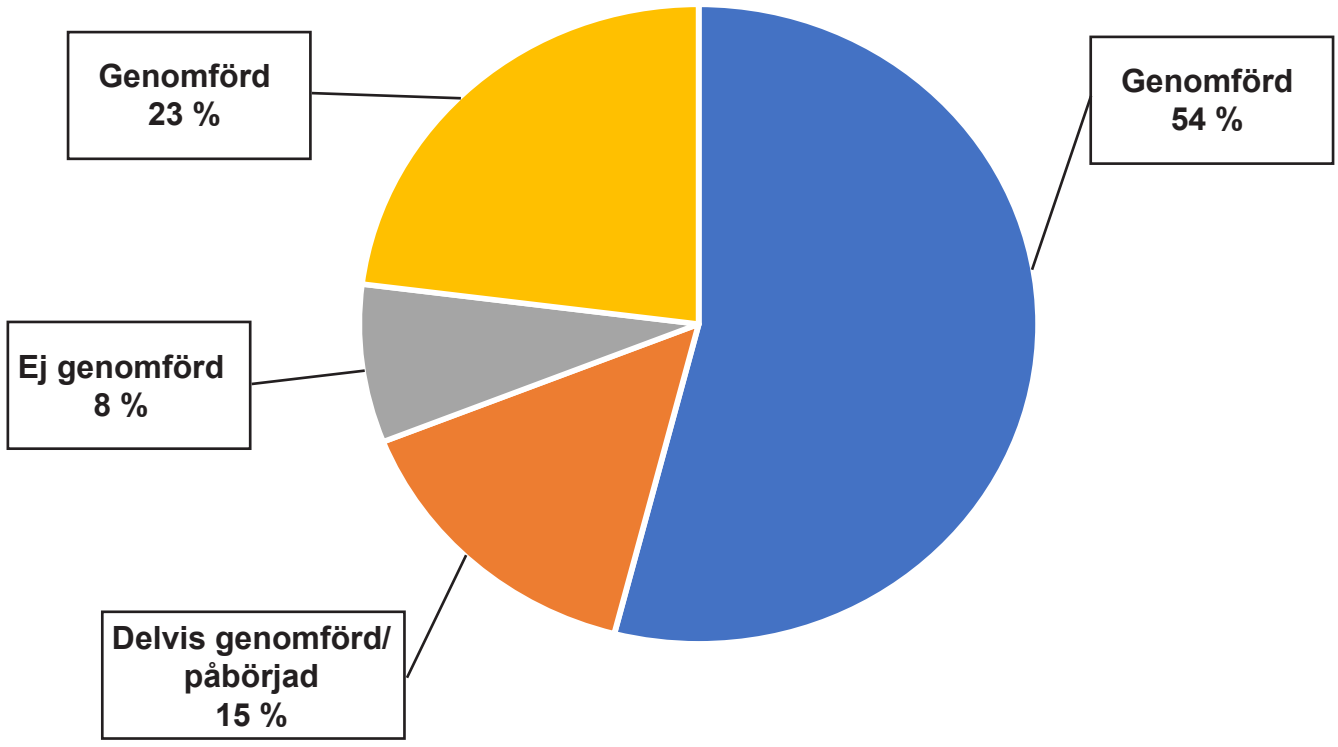

Hörby kommun
Hörby kommun genomförde 31 procent av alla åtgärder som de ansvarade för. 8 procent kunde inte bedömas.

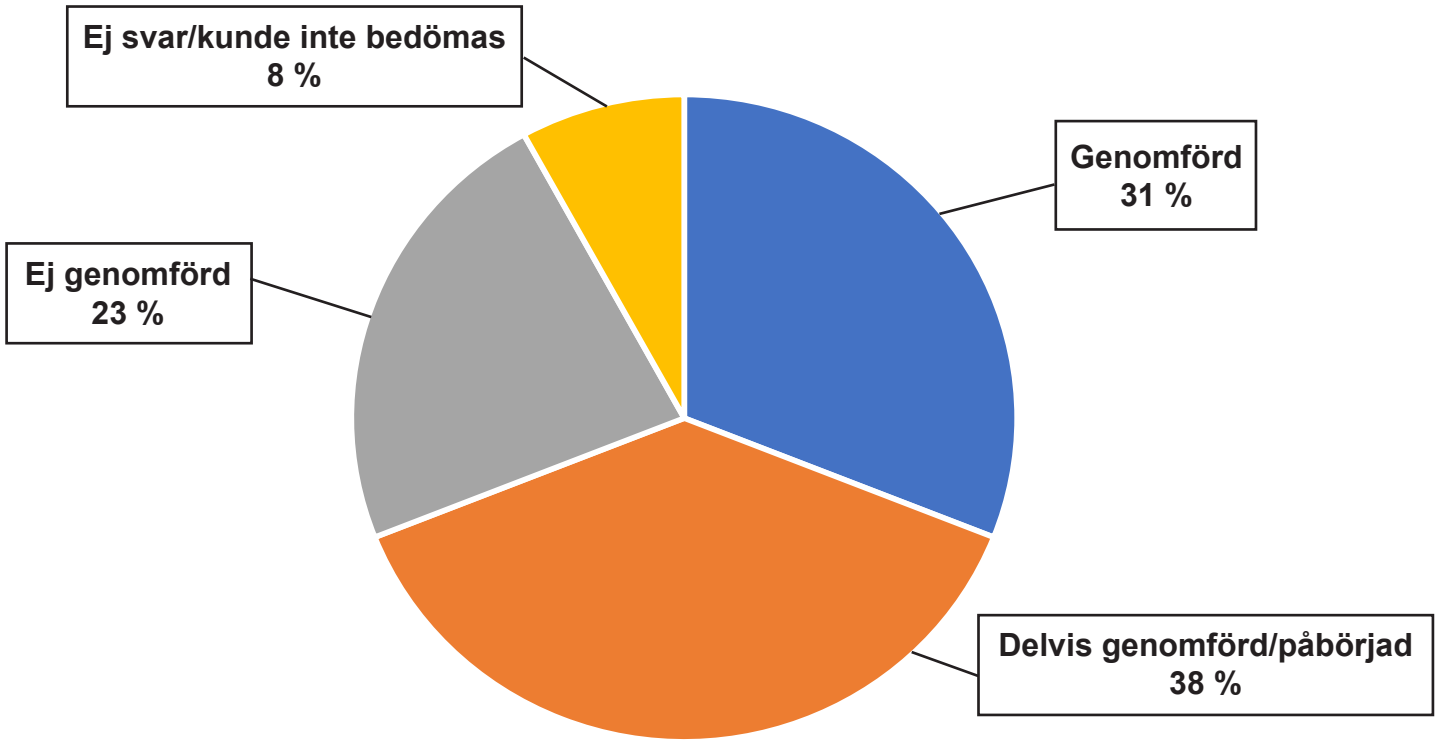

Merab
MERAB genomförde 60 procent av alla åtgärder som MERAB ansvarade för.

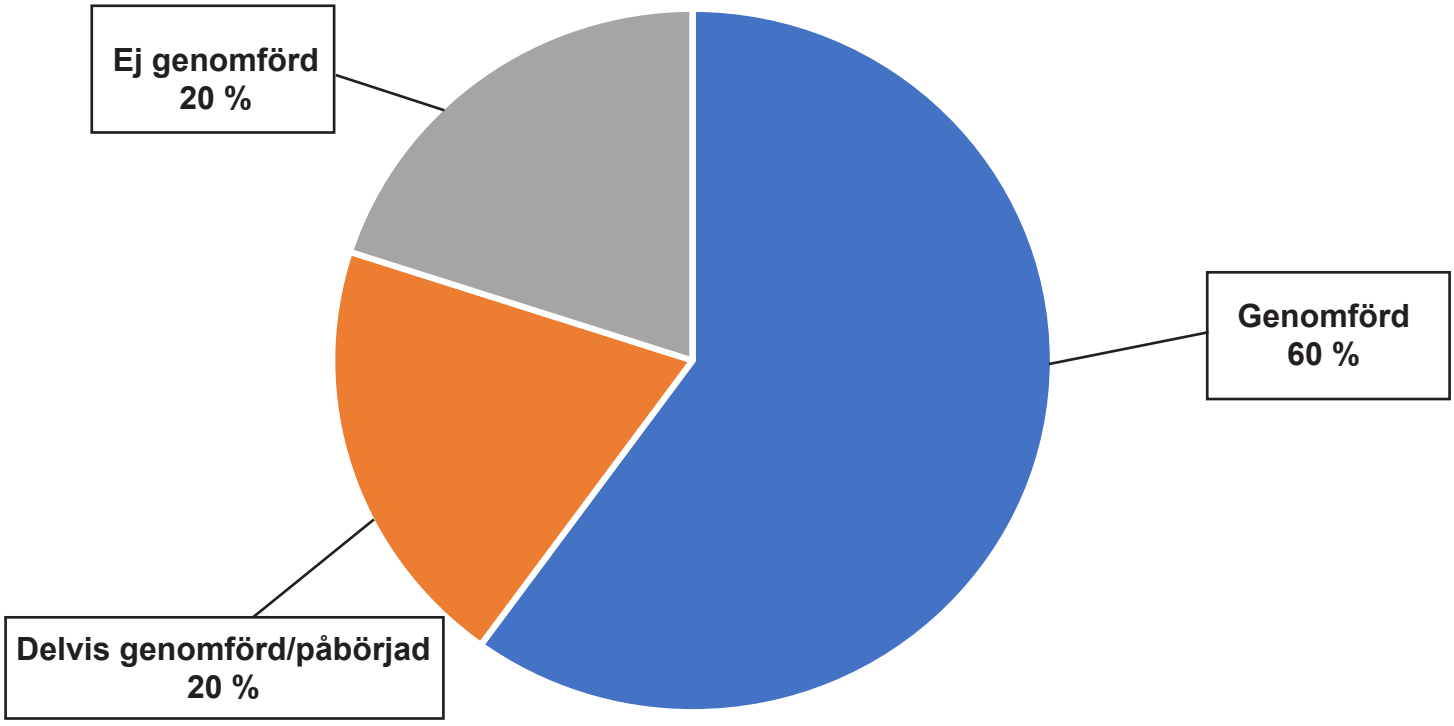

Åtgärder som fortfarande är aktuella som eventuellt bör tas med i nästa avfallsplan

Två åtgärder som kan fortfarande vara aktuella är att erbjuda flerfamiljshusinsamling av smått elavfall samt småbatterier (ansvar MERAB) samt framtagande av handlingsplan mot nedskräpning i kommunerna. (ansvar kommunerna).

Exempel på blankett som använts vid uppföljningen

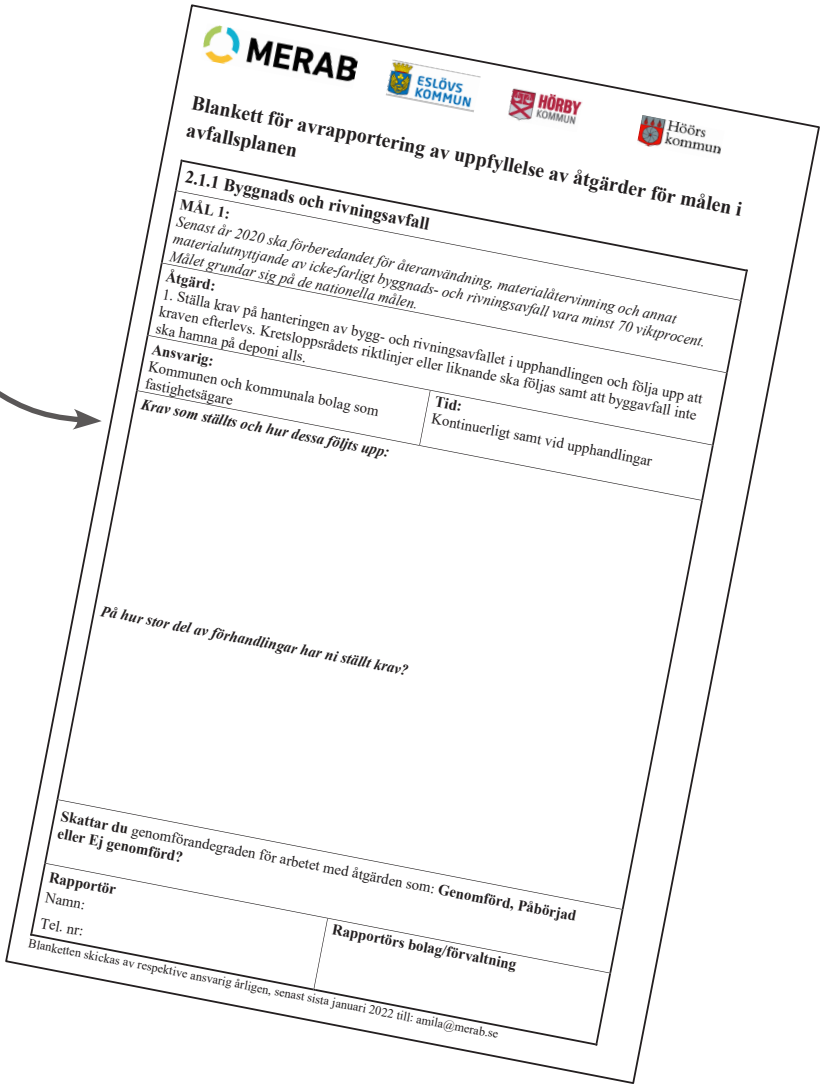

MERAB

ESLÖVS KOMMUN

HÖRBY KOMMUN

Höörs kommun

Blankett för avrapportering av uppfyllelse av åtgärder för målen i avfallsplanen

2.1.1 Byggnads och rivningsavfall

MÅL 1:
Senast år 2020 ska förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall vara minst 70 viktprocent. Målet grundar sig på de nationella målen.

Åtgärd:
1. Ställa krav på hanteringen av bygg- och rivningsavfallet i upphandlingen och följa upp att kraven efterlevs. Kretsloppsrådets riktlinjer eller liknande ska följas samt att byggavfall inte ska hamna på deponi alls.

Ansvarig:
Kommunen och kommunala bolag som fastighetsägare

Tid:
Kontinuerligt samt vid upphandlingar

Krav som ställts och hur dessa följts upp:

På hur stor del av förhandlingar har ni ställt krav?

Skattar du genomförandegraden för arbetet med åtgärden som: **Genomförd, Påbörjad eller Ej genomförd?**

Rapportör
Namn:
Tel. nr:

Rapportörs bolag/förvaltning

Blanketten skickas av respektive ansvarig årligen, senast sista januari 2022 till: amila@merab.se

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 7 – Framtagandeprocess

Avfallsplan för Eslövs, Höörs och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 7 – Framtagandeprocess

Framtagandeprocess

Bilagan beskriver kortfattat vilka kommunala funktioner som har medverkat vid framtagande av renhållningsordningens avfallsplan och avfallsföreskrifter.

Framtagandet av ny avfallsplan samt föreskrifter för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby initierades i januari 2021. Den då gällande renhållningsordningen gällde till och med december 2021. Ambitionen var att ha en ny renhållningsordning färdigställd under 2022.

Projektorganisation

- Beställare: Kommundirektörerna i Eslövs, Hörby och Höörs kommuner samt Merabs VD.
- Styrgrupp: Merabs ägarsamråd.
- Projektledare: Januari-oktober 2021, anställd projektledare. November 2021-fram till antagande, arbetsgruppen.
- Arbetsgrupp: miljöingenjör (Merab), miljöstrateger (Eslövs och Hörby kommuner) samt kommunekolog/miljö- och hållbarhetssamordnare (Höörs kommun).

Arbetsgång

Projektet initierades av kommundirektörerna i de tre kommunerna, i samråd med VD på Merab. Projektstarten godkändes av Merabs ägarsamråd. Informationsärenden gick till kommunstyrelse samt kommunfullmäktige i respektive kommun.

Arbetsgruppen har under framtagandeperioden hållit regelbundna möten och gemensamt skrivit fram förslag till avfallsplan, avfallsföreskrifter samt bilagor till dessa.

Avstämning har skett med beställarna när det har varit relevant. Arbetet har presenterats för styrgruppen vid två tillfällen, i april och oktober 2022, då aktuella frågor också har stämts av.

Dialog med verksamheter

Dialog kring avfallsplanens mål, åtgärder och nyckeltal har skett med verksamheterna i respektive kommun i två omgångar, dels under våren 2021, dels under vintern 2021/2022 då aktuella åtgärdsområden och nyckeltal har diskuterats. På grund av pandemirestriktioner hölls en stor del av mötena digitalt. Eftersom planen i första hand riktar sig till kommunala verksamheter har fokus legat på att förankra planen där.

Följande verksamheter och funktioner deltog i dialogerna:

- Bygglovsverksamhet
- Byggprojektledning
- Fastighetsförvaltning/lokalförsörjning
- Fastighetsbolag (kommunala)
- Fysisk planering
- Gatu- och parkverksamhet
- IT-verksamhet
- Kommunledning
- Kultur- och fritidsverksamhet
- Miljötillsyn
- Måltidsverksamhet
- Näringslivssamordning
- Pedagogisk verksamhet
- Strategisk utveckling
- Upphandling
- VA-verksamhet
- Vård och omsorg

Avfallsföreskrifterna har tagits fram i samarbete mellan Merab och kommunernas miljötillsynsavdelningar.

Två samråd

Förslaget till renhållningsordning har sänts ut på samråd vid två tillfällen, ett längre samråd under våren 2023 och ett kortare i november-december 2023. I samband med dessa har renhållningsordningen förankrats i kommunernas nämnder och bolag samt hos Länsstyrelsen. Även verksamheter, föreningar och allmänhet har haft möjlighet att lämna synpunkter

Samråd våren 2023

Beslut om det första samrådet fattades i kommunstyrelsen i Hörby kommun den 5 december 2022, kommunstyrelsen i Eslövs kommun den 6 december 2022 och kommunstyrelsen i Höörs kommun den 17 januari. Förslaget till avfallsplan och föreskrifter skickades därefter på samråd till kommunala bolagsstyrelser och nämnder i respektive kommun (se Tabell 1) samt ställdes ut digitalt på kommunernas hemsidor och fysiskt i kommunhusen under perioden 1 februari-10 maj 2023.

Tabell 1 I tabellen redovisas de instanser som renhållningsordningen sändes på remiss till, dels under våren 2023, dels i november-december 2023.

Samrådsinstans	**Kommun**
Barn- och familjenämnden	Eslöv
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	Eslöv
Kultur- och fritidsnämnden	Eslöv
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden	Eslöv
Vård- och omsorgsnämnden	Eslöv
Eslövs Bostads AB	Eslöv
Barn- och utbildningsnämnden	Höör
Tillstånds- och tillsynsnämnden	Höör
Nämnden för kultur, arbete och folkhälsa	Höör
Socialnämnden	Höör
Valnämnden	Höör
Höörs Fastighets AB	
Barn- och utbildningsnämnden	Hörby
Bygg- och miljönämnden	Hörby
Tekniska nämnden	Hörby
Kultur- och fritidsnämnden	Hörby
Socialnämnden	Hörby
Hörbybostäder	
Hörby Kommuns Industrifastighetsbolag AB	
Valnämnden	Hörby
VA-Räddningstjänstnämnden	Höör och Hörby
Överförmyndarnämnden	Höör och Hörby
Mellanskånes renhållningsaktiebolag, MERAB	
Inköpscentralen, upphandlingsenhet för bl a Höör och Hörby	Höör och Hörby
IT-kommuner i Skåne AB (Unikom)	
Länsstyrelsen Skåne	
Naturskyddsföreningen i Hörby – Hörby Naturvårdsförening	
Eslövs bygdens naturskyddsförening	
Naturskyddsföreningen i Höör	

I Tabell 2 redovisas de instanser som inkom med svar vid första samrådstillfället.

Tabell 2 Tabellen visar de instanser som inkom med svar vid första samrådet.

Samrådsinstans	Kommun
Inköpscentralen för Östra Göinge, Osby, Höör, Hörby och Bromölla kommuner	Höör och Hörby
VA-Räddningstjänstnämnden	Höör och Hörby
Nämnden för kultur, arbete och folkhälsa	Höör
Barn- och utbildningsnämnden	Hörby
Socialnämnden	Hörby
Tekniska nämnden	Hörby
Bygg- och miljönämnden (inkom inte i tid)	Hörby
Barn- och familjenämnden	Eslöv
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	Eslöv
Kultur och fritidsnämnden	Eslöv
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden	Eslöv
Mellanskånes Renhållningsaktiebolag	
Eslövs bostads AB	

Efter det första samrådet bearbetades såväl avfallsplan som avfallsföreskrifter samt bilagor till respektive dokument utifrån inkomna synpunkter och ändrade lagkrav framför allt vad gäller krav på fastighetsnära insamling av förpackningar samt uppdaterats med statistik i de fall det varit relevant. Se *Samrådsredogörelsen* för mer information.

Samråd november-december 2023

Förändringar i lagstiftningen föranledde revideringar i föreskrifterna som kommer att påverka allmänheten i stor utsträckning, varför ett kompletterade samråd genomfördes 7 november till 4 december 2023. Beslut om ett kompletterande samråd fattades den 3 oktober i Eslövs kommun, den 16 oktober i Hörby kommun och den 24 oktober i Höörs kommun. Beslutsinstanser i samtliga tre kommuner var kommunstyrelsen.

Förslaget till avfallsplan och avfallsföreskrifter skickades återigen till kommunala bolagsstyrelser och nämnder i respektive kommun (se Tabell 1) samt ställdes ut digitalt på kommunernas hemsidor och fysiskt i kommunhusen under perioden. Utöver detta arrangerades informationsmöten för allmänheten på biblioteken i respektive kommun samt ett digitalt informationsmöte. Möten marknadsfördes på respektive kommuns webbplatser och sociala medier men intresset var mycket sparsamt.

De instanser som inkom med synpunkter i samband med andra samrådsomgången redovisas i Tabell 3. Inkomna synpunkter har sammanställts i *Samrådsredogörelsen.* Relevanta synpunkter har beaktats och arbetats in i förslagen till avfallsplan respektive avfallsföreskrifter.

Tabell 3 Tabellen visar de instanser som inkom med svar vid andra samrådstillfället.

Samrådsinstans	Kommun
Länsstyrelsen i Skåne	
VA-Räddningstjänstnämnden	Höör och Hörby
Kultur- och fritidsnämnden	Eslöv
Tillstånds- och tillsynsnämnden	Höör
Bildningsnämnden	Hörby
Bygg- och miljönämnden	Hörby
Lions Club i Hörby	

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 8 – Nedlagda deponier

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 8 – Nedlagda deponier

Nedlagda deponier

Enligt Naturvårdsverket ska en kommunal avfallsplan innehålla uppgifter om avfallsdeponier som inte längre tillförs avfall eller som inte längre används för detta ändamål. För varje sådan deponi ska det finnas uppgifter för bedömning av den risk som deponin kan medföra från miljösynpunkt. Gamla avfallsdeponier utgör i vissa fall en potentiell risk för långsiktig påverkan av yt- och grundvatten. En olämplig markanvändning inom eller i närheten av sådana deponier kan medföra risker för människor, djur och miljö.

Enligt Naturvårdsverkets metod för inventering av förorenade områden (MIFO) bör en indelning i följande fyra riskklasser göras:

1. Mycket stor risk - efterbehandling eller andra skyddsåtgärder behövs
2. Stor risk - skyddsåtgärder kan behövas
3. Måttlig risk - relativt enkla åtgärder behövs
4. Låg risk - åtgärder bedöms inte nödvändiga

I Eslövs kommun finns 18, i Höörs kommun tio och i Hörby kommun fem kända nedlagda deponier, se tabell 1. Samtliga deponier har MIFO-klass 2 eller 3 och i samtliga fall krävs därmed någon form av åtgärd för att undvika exempelvis läckage av farliga ämnen till vattentäkter eller olägenheter för människors hälsa. Kommunvisa rapporter med förslag till åtgärder finns för samtliga deponier.

Tabell 1 Redovisning av nedlagda deponier i Eslövs, Höörs och Hörby kommuner. Riskklassning anges enligt Naturvårdsverkets metod för inventering av förorenade områden (MIFO). I kolumnen Verksamhetsutövare anges den aktör som var fastighetsägare eller ansvarig för verksamheten när deponin var i bruk.

Kommun	Deponins namn/id	Fastighets-beteckning	Drifttid (år-år)	Verksamhets-utövare	Typ av avfall som deponerats	Deponins utbredning (ha)	Riskklass (MIFO)	Tidpunkt för aktuell riskklassning	Planerade/föreslagna åtgärder
Eslöv	Arups mosse	Arup 1:15, 1:13 och 1:79	1952-1972 (men enligt uppgift till 1989)	Eslövs kommun	Hushålls- industri- och byggavfall	2	2	2016	Åtgärdsplan
Eslöv	Onsjöparken		Start troligen 1950- och 60-talet T o m 1967	Eslövs kommun	Industri- och hushållsavfall	?	2	2016	Kontrollprogram och handlingsplan finns. Okulär besiktning 2 ggr vart annat år för att säkerhetsställa risknivån
Eslöv	Bosarps jär	Öslöv 9:2 samt 3:41 Eslöv	Startår oklart, fram till åtminstone 1984	Eslövs kommun,	Hushållsavfall och jordbruksavfall	?	2	2016	Kontrollprogram och handlingsplan finns
Eslöv	Borret	Borret 15, hyveln 1	T o m 40-talet	Eslövs kommun	Hushållsavfall	1,3	3	2020	Inga ytterligare undersökningar eller åtgärder
Eslöv	Edelbergs-par ken	Gullvivan 1	T o m 50-talet	Eslövs kommun	Hushållsavfall	4,3	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Gröna torg	Kastanjen 1	T o m 40/50-talet	Eslövs kommun	Hushållsavfall	0,6	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Ellinge	Ellinge 36:1	T o m 2007/2008	Eslövs kommun	Hushållsavfall samt jordsbrukasavfall	0,1	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Rovan	Rovan 7 – 11, 14	T o m 1950-talet	Eslövs kommun	Hushållsavfall	2,4	3	2020	Inga ytterligare undersökningar eller åtgärder
Eslöv	Marieholm	Sibbarp 2:3	T o m 1971	Eslövs kommun	Hushålls- och industriavfall	0,8	2	2020	Provtagningsplan

Kommun	Deponins namn/id	Fastighets-beteckning	Drifttid (år-år)	Verksamhets-utövare	Typ av avfall som deponerats	Deponins utbredning (ha)	Riskklass (MIFO)	Tidpunkt för aktuell riskklassning	Planerade/föreslagna åtgärder
Eslöv	Udden	Tvättbjörnen 3 och 1	T o m 1940/50-talet	Eslövs kommun	Hushållsavfall	0,4	3	2020	Inga ytterligare undersökningar eller åtgärder
Eslöv	Västra strö	Västra strö 22:1	Avslutad mellan 1955 och 1965	Eslövs kommun	Hushållsavfall	0,6	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Billinge	Billinge 10:1	T o m 1969 T o m 1984	Eslövs kommun	Hushållsavfall Byggavfall mm	0,3	3	2020	Inga ytterligare undersökningar eller åtgärder
Eslöv	Skärtorp	Skärtorp 1:1	Saknas	Eslövs kommun	Oljesaneringstipp	0,3	3	2020	Inga ytterligare undersökningar eller åtgärder
Eslöv	Löberöd	Vieröd 1:20	T om 1952	Eslövs kommun	Hushållsavfall	0,2	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Örtofta	Örtofta 15:4	Saknas	Eslövs kommun	Hushållsavfall	0,4	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Flyinge	Östra gårdsstånga 13:1	T o m 1971	Eslövs kommun	Hushållsavfall	0,1	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Harlösa	Harlösa 1:4	T o m 1965	Eslövs kommun	Hushållsavfall	0,2	2	2020	Provtagningsplan
Eslöv	Harlösa	Harlösa 71:13	1965-1971	Eslövs kommun	Hushållsavfall	1,2	2	2020	Provtagningsplan
Höör	Mosshagen	Höör 53:1, Förrådet 1, 3 samt 4-9	T o m 1971	Höörs kommun	Hushålls- och industriavfall	7,8	2	2017	Ytterligare utredningar krävs om markanvändningen ändras. Kontrollprogram framtaget.
Höör	Tjörnarp	Korsaröd 2:8-2	1950-talet-1972	Privat aktör	Hushålls- och industriavfall	0,4	3	2019	Rekommenderade åtgärder, bl a notera deponin i ÖP, täckning och provtagning av vattentäkt.
Höör	Snogeröd	Snogeröd 8:1 och 6:1	1965-1973	Höörs kommun	Hushålls- och industriavfall	0,7	3	2019	Rekommenderade åtgärd: notera deponin i ÖP.

Kommun	Deponins namn/id	Fastighets-beteckning	Drifttid (år-år)	Verksamhets-utövare	Typ av avfall som deponerats	Deponins utbredning (ha)	Riskklass (MIFO)	Tidpunkt för aktuell riskklassning	Planerade/föreslagna åtgärder
Höör	Hallaröd	Hallaröd 5:1	T o m 1971	Privat aktör	Hushållsavfall	0,7	3	2019	Rekommenderade åtgärder bl a notering i ÖP, bortforsling av avfall, täckning och provtagning av vattentäkt.
Höör	Jularp	Jularp 3:18	1950-talet – 1961	Privat aktör	Hushållsavfall	0,5	2	2019	Rekommenderade åtgärder bl a notering i ÖP, täckning med rena massor, provtagning av vattentäkt.
Höör	Norra Rörum	Norra rörum 1:6 och 2:6	T o m 1970	Privat aktör	Hushållsavfall, verksamhetsavfall	0,1	3	2019	Rekommenderade åtgärder bl a notera deponin i ÖP, bortforsling av avfall samt täckning.
Höör	Bosjökloster	Bosjökloster 1:760	T o m 1970	Dåvarande Snogeröds kommun	Hushållsavfall	0,6	2	2019	Rekommenderade åtgärder, bl a notera deponin i ÖP, täckning och provtagning av vattentäkt.
Höör	Orups sjukhus	Bosjökloster 1:24	T o m 1975	Privat aktör	Hushålls- och trädgårdsavfall	0,6	2	2019	Rekommenderade åtgärder, bl a notera deponin i ÖP, bortforsling av avfall, täckning och provtagning av vattentäkt.
Höör	Ageröd/ Klingstorp	Ageröd 1:16	1950-1969	Dåvarande Norra Frosta kommun	Hushållsavfall	0,6	3	2019	Rekommenderade åtgärder, notera deponin i ÖP och provtagning av vattentäkt.
Höör	Ekeröd	Ekeröd 5:6	1972-1994	Höörs kommun	Hushållsavfall, industri-, trädgårds-, byggnadsavfall, schaktmassor	7	2	2019	Egenkontrollprogram inkl provtagning av lak-, grund- och ytvatten, borttagning av synligt avfall, täckning. Provtagning av privat brunn.
Hörby	Ekeboda	Hörby 4:3	1965-1978	Hörby kommun	Hushållsavfall, industriavfall, ospecificerat miljöfarligt avfall	2	2	2017	En huvudstudie är genomförd. Åtgärder är ej påbörjade.

Kommun	Deponins namn/id	Fastighets-beteckning	Drifttid (år-år)	Verksamhets-utövare	Typ av avfall som deponerats	Deponins utbredning (ha)	Riskklass (MIFO)	Tidpunkt för aktuell riskklassning	Planerade/föreslagna åtgärder
Hörby	Ekeröd	Ekeröd 1:8	1987-1995	Hörby kommun	Schaktmassor, rivningsavfall, hushållsavfall, industriavfall	3	3	2017	En huvudstudie är genomförd och avslutad. Inga åtgärder krävs.
Hörby	Karnas backe	Hörby 44:24	Före 1952	Hörby kommun	Hushållsavfall, industriavfall	2,5	2	2017	En huvudstudie är pågående
Hörby	Ludvigsborg	Fulltofta 33:25	Ca 1952-1980	Hörby kommun	Hushållsavfall, ospecificerat miljöfarligt avfall, olja bekämpningsmedel	1,5	2	2017	En huvudstudie är pågående
Hörby	Långaröd	Långaröd 2:10	Ca 1950-1980	Hörby kommun	Hushållsavfall, industriavfall, ospecificerat miljöfarligt avfall	1,5	2, eventuellt 3	2017	En huvudstudie är genomförd och avslutad. Inga åtgärder krävs.

Avfallsplan för Eslöv, Höör & Hörby

Bilaga 9 – Barnkonsekvensanalys

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026

Bilaga 9 – Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalys

FN:s konvention om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Barnkonventionen syftar till att ge barn oavsett bakgrund rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Barnkonventionen som lag stärker barns mänskliga rättigheter i praktiken.

För att säkerställa att hänsyn tas till barns mänskliga rättigheter i kommuners praktiska arbete har diverse olika verktyg utvecklats. Bland annat har Eslövs kommun utvecklat ett stödmaterial för prövning av barnets bästa, vilket här används som stöd i analysen. I det framgår att barn berörs olika mycket av olika beslut. Prövningens omfattning bör därför vara i rimlig proportion till hur mycket ett barn antas beröras av ett visst beslut.

I detta fall anses nivå 2 vara relevant, det vill säga att *barnet påverkas till liten del av planen* och *den har viss effekt på barnet*. Denna nivå är typiskt relevant för de verksamheter som fattar generella beslut och där barn är en grupp bland medborgare som berörs. Därför görs en enklare prövning av barnets bästa.

Bakgrund

Denna plan avser konsumtion och avfall som kommunerna har rådighet över. Detta innefattar omhändertagande av kommunalt avfall, införskaffande och användning av material och produkter till kommunernas verksamheter och omhändertagande av avfall som uppstår inom den kommunala verksamheten. I samtliga fall är det viktigt att få en bra ekonomi, minimera påverkan på naturmiljön och ha barnperspektivet med. Även om det är vuxna som har ansvaret och samtliga åtgärder i denna plan åligger vuxna att genomföra så finns det också ett barnperspektiv att ta hänsyn till. Här används Eslövs modell för att bedöma konsekvenser för barn.

Det bör noteras att den valda metoden för att synliggöra konsekvenser för barn fokuserar på de barn som direkt berörs av en förändring. Hur samhället hanterar resurshushållning och cirkulära materialflöden i dag medför dock också konsekvenser för barn i kommande generationer. Det övergripande syftet med avfallsplaneringen är att både nuvarande och kommande generationer ska kunna leva goda liv, vilket förutsätter en robust tillgång till naturresurser, näringsämnen, ren odlingsmark, rent dricksvatten, ren luft och att klimatpåverkan minskar. Sådana konsekvenser omfattas inte i denna barnkonsekvensanalys, avsikten är dock att de ska vara positiva.

När och hur barn berörs

Omhändertagande av avfall

I både fallet med hushållsavfall och avfall som uppstår inom den kommunala verksamheten är det viktigt att omhändertagandet sker med så liten miljöpåverkan som möjligt då barnen kommer att ärva planeten efter oss. Därför måste spill och mängder på deponier reduceras till ett minimum.

Avfallsinsamlingen sker det oftast med tyngre transporter och då är det viktigt att risker för kollisioner med barn som ofta är oskyddade i trafikmiljöer minimeras. Detta är extra viktigt i bostadsområden och i kommunala verksamheter där barn vistas så som förskolor och skolor.

Avfallsinsamling sker i både mindre och större kärl. Barn kan komma i kontakt med dessa och det är därför viktigt att de är barnsäkert utformade. Det är också viktigt att det är rent runtomkring avfallsinsamlingen så att barn inte kan komma i kontakt med avfall.

För att minimera mängder avfall som läggs på deponier och för att hushålla med naturresurserna källsorteras stora delar av avfallet idag. Kommuner och avfallsbolag har information på hemsidor och delar ut informationsbrev. Informationen måste vara pedagogisk och anpassad till barn i olika åldrar så det blir enkelt för barnen att förstå fraktionsindelningen både när de slänger avfall hemma och i kommunernas lokaler.

Införskaffande av material och produkter till kommunernas verksamheter

I det generella införskaffandet hos kommunerna är det viktigt att ställa krav på barns rättigheter i samband med produktionen av upphandlade produkter.

I kommunernas införskaffande av material och produkter för ändamålet att bygga eller användas inom verksamheter som innefattar barn, till exempel förskolor och skolor, är det viktigt att bedöma hur barnen som vistas i lokalerna eller som använder produkterna påverkas. Till exempel bör byggmaterial, mat, leksaker, skolmaterial och möbler vara giftfria.

Hämtade åsikter

I arbetet med framtagningen av denna plan har barnen i Eslövs, Höörs och Hörby kommun inte involverats eller kommit till tals.

Avvägningar

Precis som i många andra frågor ligger miljön och barnens bästa i ena vågskålen medan ekonomi och resurser ligger i den andra. Genom att lyfta barnperspektivet i planen är förhoppningen att deras vågskål ökar i vikt.

Prövning av åtgärder

Hela syftet med planen är att förbättra materialflödet i samhället, minska nedskräpningen och utveckla en mer hållbar avfallshantering, vilket medför positiva konsekvenser för barns bästa.

Återkoppling till barnet

Ingen återkoppling kommer att ske.

FÖRESKRIFTER OM AVFALLSHANTERING

HÖÖR, HÖRBY & ESLÖVS KOMMUN

Gällande från 2024-XX-XX
Rev 2023-09-13

ESLÖVS KOMMUN

HÖRBY KOMMUN

Höörs kommun

MERAB
Vi återvinner i Mellanskåne

Innehåll

INLEDANDE BESTÄMMELSER 2

Bemyndigande 2

Definitioner 2

Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information 3

Betalning och information 4

SORTERING OCH ÖVERLÄMNING AV AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR 4

Sortering av avfall 4

Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar 4

Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare 5

ANLÄGGANDE, UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV BEHÅLLARE OCH ANNAN UTRUSTNING 5

Anskaffande och ägande 5

Anläggande 5

Rengöring och tillsyn 6

Åtgärder inför hämtning av avfall 6

Hämtnings och transportvägar 7

Hämtningsområde och hämtningsintervall 7

Åtgärder om föreskrift inte följs 7

SÄRSKILT OM AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER 8

ANNAT AVFALL ÄN AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER 8

Uppgiftsskyldighet 8

UNDANTAG 8

Handläggning av anmälnings och ansökningsärenden 8

Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar 9

Utsträckt hämtningsintervall 10

Gemensam avfallsbehållare 10

Gemensam avfallslösning 11

Uppehåll i hämtning 11

Anmälan avseende insamling av förpackningsavfall för samlokaliserade verksamheter 12

IKRAFTTRÄDANDE 12

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER 12

INLEDANDE BESTÄMMELSER

Bemyndigande

1 § Med stöd av 15 kap. 38, 39 och 41 §§ miljöbalken (1998:808) och 9 kap. 1–2 §§ avfallsförordningen (2020:614) meddelar kommunfullmäktige dessa föreskrifter för avfallshantering i Eslöv, Höör och Hörby kommun.

Definitioner

2 § Följande termer och begrepp används i dessa föreskrifter med de betydelser som anges här:

1. Med *kommunalt avfall* avses detsamma som i 15 kap. 3 § miljöbalken, det vill säga avfall som kommer från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, med undantag för vad som anges i 15 kap. 3 § 1–6 punkterna. I begreppet kommunalt avfall ingår returpapper enligt 1 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:614).

   Med *avfall under kommunalt ansvar* avses kommunalt avfall och annat avfall som kommunen har ansvar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken samt förpackningsavfall enligt 6 kap. 2 och 6 §§ förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

   a. Med *kärlavfall* avses den del av det kommunala avfallet under kommunalt ansvar som får läggas i kärl eller säck.

   b. Med *grovavfall* avses kommunalt avfall under kommunalt ansvar som är så tungt eller skrymmande eller har egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i kärl.

   c. Med *trädgårdsavfall* avses sådant biologiskt nedbrytbart trädgårdsavfall i enlighet med definitionen i 1 kap. 5 § 1 första punkten avfallsförordningen (2020:614) som uppstår vid normalt nyttjande av trädgård vid bostadshus och sådant avfall från andra källor som är kommunalt avfall i enlighet med 15 kap. 3 § miljöbalken.

   d. Med *farligt avfall* avses avfall som i bilaga 3 avfallsförordningen (2020:614) beskrivs med en avfallskod markerad med en asterisk (*),

   e. Med *elavfall* avses detsamma som i 13 § förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning.

   f. Med *före detta livsmedel* avses butiksavfall av animaliskt ursprung enligt förordningarna 1069/2009/EG och 142/2011/ EU.

   g. Med *matavfall* avses allt biologiskt nedbrytbart avfall enligt definitionerna i 15 kap. 3 § miljöbalken och 1 kap. 4 § avfallsförordningen (2020:614), det vill säga som består av livsmedels- eller köksavfall som uppkommer i och med livsmedelshanteringen i hushåll, restauranger, storkök, butiker, personalmatsalar, catering och liknande. I begreppet ingår matavfall som hälls ut i vasken i de fall detta samlas upp avskiljt i sluten tank. Butiksavfall av animaliskt ursprung utgör dock före detta livsmedel i enlighet med punkten (f) ovan.

   h. Med *restavfall* avses sorterat brännbart kärlavfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, elavfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut från kärlavfallet.

   i. Med *bygg- och rivningsavfall* avses i enlighet med 15 kap. 8 § miljöbalken avfall från bygg- och rivningsarbeten.

j. Med *bygg- och rivningsavfall som inte producerats i en yrkesmässig verksamhet* avses detsamma som i 15 kap. 20 § 4 punkten miljöbalken.

43. Med *fastighetsinnehavare* avses den som är fastighetsägare eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare.

44. Med *nyttjanderättshavare* avses den som, utan att omfattas av begreppet fastighetsinnehavare, har rätt att bruka eller nyttja fastighet.

45. Med de *avfallsansvariga nämnderna* avses följande nämnd i respektive kommun:

Eslöv: Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

Hörby: Kommunstyrelsen

Höör: Kommunstyrelsen

46. Med de *tillsynsansvariga nämnderna* avses följande nämnd i respektive kommun:

Eslöv: Kommunstyrelsen

Höör: Tillstånds- och tillsynsnämnden

Hörby: Bygg- och miljönämnden

6. Med *behållare* avses kärl, container, bottentömmande behållare, säck, latrinbehållare, fosforfälla, slamavskiljare, fettavskiljare eller annan anordning för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar.

7. Med enskilda avloppsanläggningar avses i dessa föreskrifter slutna tankar, slamavskiljare, fosforfällor, minireningsverk och andra motsvarande anläggningar som inte är allmänna enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter och som endast används för hushållspillvatten eller spillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushållsspillvatten.

För definitioner av andra termer och begrepp som används i dessa föreskrifter hänvisas till 15 kap. miljöbalken samt till gällande avfallsförordning och andra förordningar utfärdade med stöd av miljöbalken.

Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information

3 § Den avfallsansvariga nämnden har verksamhetsansvar, för hanteringen av avfall under kommunalt ansvar i kommunen.

Om inte annat anges i dessa föreskrifter eller i kommunens beslut om auktorisation eller dispens, ska all borttransport och vidare hantering av avfall under kommunalt ansvar utföras av kommunens avfallsorganisation (MERAB) eller, den som kommunens avfallsorganisation för ändamålet anlitar eller samverkar med, i dessa föreskrifter benämnd MERAB:s entreprenör.

4 § Tillsynen över avfallshanteringen enligt 15 kap. miljöbalken och enligt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken utförs av den tillsynsansvariga nämnden.

Betalning och information

5 § Avgift ska betalas för:

1 de åtgärder som kommunen vidtar i syfte att informera hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken om avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder.

2 de åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken.

3 den insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall som utförs genom kommunens försorg och i enlighet med föreskrifter som kommunen har antagit med stöd av 27 kap. 4 § miljöbalken.

6 § Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare är skyldiga att i behövlig omfattning informera den eller dem som bor på eller är verksamma inom fastigheten om gällande regler för avfallshantering.

SORTERING OCH ÖVERLÄMNING AV AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR

Sortering av avfall

7 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare, hushåll och andra som innehar avfall under kommunalt ansvar ska sortera ut och hantera avfallsslag i enlighet med bilaga 1 och hålla det skilt från annat avfall.

8 § Fastighetsinnehavare ska säkerställa möjligheter för nyttjanderättshavare, hushåll och andra som nyttjar fastigheten att sortera ut och hålla åtskilda de avfallsfraktioner som enligt dessa föreskrifter ska överlämnas till MERAB eller till MERAB:s entreprenör för borttransport.

Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar

9 § Avfall under kommunalt ansvar ska lämnas till MERAB eller till MERAB:s entreprenör om inte annat sägs i dessa föreskrifter och dess bilaga.

Utsorterade avfallsslag hämtas vid fastigheten, vid överenskommen eller anvisad plats enligt 23 §.

Det utsorterade avfallet ska transporteras bort så ofta att olägenhet för människors hälsa och miljön inte uppstår. Hämtningsintervall och storlek på behållare ska motsvara behovet av borttransport av avfall under kommunalt ansvar från fastigheten.

Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare ska upplysa MERAB om ändrade förhållanden av betydelse för avfallshanteringen för fastigheten.

10 § Grovavfall, trädgårds- och parkavfall, farligt avfall, textilavfall, bygg- och rivningsavfall samt annat avfall under kommunalt ansvar som är markerat i bilaga 1 , får lämnas till annan än MERAB eller MERAB:s entreprenör, för borttransport till den eller de platser i kommunen där kommunen tar emot sådant avfall.

11 § För alla fastigheter där det finns bostäder ska fastighetsinnehavaren ha abonnemang

för separat hämtning, från plats vid fastigheten enligt § 23 §, av minst matavfall, förpackningar av papper, plast, metall, färgat glas, ofärgat glas samt restavfall och returpapper, se behållare i bilaga 3 och Övergångsbestämmelser.

Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare

12 § I behållare och utrymme för avfall får endast läggas sådant avfall för vilket behållaren och utrymmet är avsedd.

Närmare krav på emballering med mera framgår av bilaga 1.

Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering.

ANLÄGGANDE, UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV BEHÅLLARE OCH ANNAN UTRUSTNING

Anskaffande och ägande

13 § De behållare och annan utrustning som används i kommunen framgår av bilaga 3.

14 § Kärl och latrinbehållare ägs av MERAB.

Container ägs av MERAB.

Bottentömmande behållare, enskilda avloppsanläggningar och fettavskiljare samt tillbehör till dessa anskaffas och installeras av fastighetsinnehavaren.

Ägare av behållare ansvarar för märkning, reparation och, vid behov, utbyte av behållare. När MERAB ska utföra sådant underhåll ska behållaren vara tillgänglig. Märkning ska ske enligt anvisning från MERAB.

Fastighetsinnehavaren ansvarar för och bekostar installation och underhåll av övriga inom fastigheten förekommande anordningar och utrymmen för avfallshanteringen.

Anläggande

15 § Vid anläggande av enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare eller tank för matavfall ska inte avstånd mellan uppställningsplats för slambil och anslutningspunkt för tömning ska normalt sett inte överstiga 15 meter såvida inte särskilda skäl föreligger. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och botten på anläggningen ska vara mindre än 5 meter, om inte särskilda skäl föreligger.

Vid installation av bottentömmande behållare ska anläggningen utformas så att den är åtkomlig för fordon utrustat med kran med Mushroom-koppling för tömning.

Anläggning som kräver byte av filtermaterial ska anläggas så att den är åtkomlig för hämtningsfordon. Anläggningar där hämtning av filtermaterial ska ske i filterkassett eller säck ska anläggas så att hämtning med fordon utrustat med kran kan utföras.

Anläggande ska ske så att avståndet mellan kranfordonets uppställningsplats och filterkassett eller säck inte överskrider 10 meter för filterkassett eller storsäck som väger högst 500 kilogram eller överskrider 5 meter för filterkassett eller storsäck som väger högst 1000 kg, om inte särskilda skäl föreligger.

Vid installation och anläggande av enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare, tank

för matavfall eller anläggning som kräver byte av filtermaterial ska hänsyn tas till vad som utgör en god arbetsmiljö vid hämtning av avfall från anläggningen.

Rengöring och tillsyn

16 § Fastighetsinnehavaren har ansvar för rengöring och tillsyn av behållare samt anläggning. Behållare och anläggningar ska ges regelbunden service för att förebygga störningar i anordningens funktion och olägenhet såsom buller, lukt och dylikt.

Såväl behållare som inom fastigheten förekommande anläggningar, anordningar och utrymmen för avfallshantering ska skötas så att kraven på god arbetsmiljö uppfylls och risken för olycksfall minimeras.

Åtgärder inför hämtning av avfall

17 § Behållare får inte fyllas mer än att den kan stängas. Den får inte heller vara så tung att det blir uppenbara svårigheter att flytta den eller att arbetsmiljökrav inte kan tillgodoses. Behållare bör vara fri från snö och is vid hämtningstillfället.

Behållare ska vara uppställda så att hantering med den utrustning som används i kommunens insamlingssystem kan ske och att hämtning underlättas. Kärl ska placeras enligt anvisningar från MERAB.

18 § MERAB och MERAB:s entreprenör ska ha tillträde till de utrymmen i fastigheten där arbetet ska utföras. Nycklar, portkoder och dylikt ska tillhandahållas till MERAB:s entreprenör och vid behov även till MERAB. Ändringar ska utan anmaning meddelas MERAB eller MERAB:s entreprenör.

19 § Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren ska försluta latrinbehållare och rengöra den på utsidan innan hämtning sker.

20 § Det åligger fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren att inför hämtningstillfället placera storsäck, filterkassett eller annan flyttbar behållare som ska tömmas med fordon utrustat med kran, inom längsta tillåtna avstånd enligt 15 §15 §.

21 § Enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare och tankar för matavfall ska vara lätt tillgängliga för tömning. Inför tömning ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren förbereda anläggningen så att tömning kan ske med det fordon som används.

Lock eller manlucka som öppnas manuellt får inte vara övertäckt eller fastfruset när tömning ska ske. Lock eller manlucka får normalt inte väga mer än 15 kilogram, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen eller tanken öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 35 kilogram, om inte särskilda skäl föreligger.

Avstånd mellan uppställningsplats för slambil och slambrunn får vid hämtning normalt inte överstiga 15 meter om inte särskilda skäl föreligger.

Tydliga instruktioner som behövs i samband med hämtning ska tillhandahållas av fastighetsinnehavaren och nyttjanderättshavaren i god tid innan tömning och ska finnas tillgängliga i direkt anslutning till anläggningen. När anläggningen är belägen utanför fastigheten ska den vara markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

Fastighetsinnehavaren är skyldig att vidta erforderliga åtgärder för att skydda sin anläggning från skador vid tömning.

Filtermaterial i lösvikt ska vara sugbart, i förekommande fall efter vattentillförsel. Efter hämtning av uttjänt filtermaterial från fosforfällor ska nytt filtermaterial tillföras anläggningen genom fastighetsinnehavarens eller nyttjanderättshavarens försorg.

MERAB:s entreprenör har rätt att lämna kvar vattenfasen i slamavskiljare efter verkställd slamtömning.

22 § Efter anslutning till kommunalt avloppsnät eller annan godkänd avloppsanläggning, som innebär att befintlig anläggning tas ur bruk, ska sluttömning ske. Sluttömning ska beställas av fastighetsinnehavaren.

Hämtnings och transportvägar

23 § Hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker normalt vid fastighetsgränsen, vid en överenskommen plats eller vid en av kommunen anvisad plats.

Anvisning av plats görs av avfallsansvarig nämnd.

24 § Fastighetsinnehavaren ska se till att transportväg fram till den uppställningsplats som används vid hämtning, hållas i farbart skick för det renhållningsfordon som används av MERAB eller MERAB:s entreprenör.

Transportvägen ska inför hämtning ha fri sikt, hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri.

Enskild väg som utnyttjas vid hämtning av avfall under kommunalt ansvar ska vara så dimensionerad och hållas i sådant skick att den är farbar vid varje hämtningstillfälle, för de hämtningsfordon som normalt används i hämtningsområdet.

Om farbar väg inte kan upprättas ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren avlämna avfallet på plats som överenskommes med MERAB eller anvisas enligt 23 §. Det är chauffören som avgör om vägen är farbar.

25 § Fastighetsinnehavaren ska se till att den väg som kärlet behöver dras av den som utför hämtningen hålls i sådant skick att kärl utan svårighet kan förflyttas. Dragvägen ska inför hämtning hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri.

Hämtningsområde och hämtningsintervall

26 § Kommunen utgör ett hämtningsområde.

27 § Ordinarie hämtning av avfall sker med de intervall som framgår av bilaga 2 samt för verksamheter enligt 30 §. Hämtning ska ske med något av de hämtningsintervall som anges i kommunens renhållningstaxa.

Åtgärder om föreskrift inte följs

28 § MERAB och MERAB:s entreprenör har rätt att inte utföra ordinarie hämtning om föreskrifterna i 17 §, 20 §, 21 § 1–2 st., 4 st. och 6 eller 24 § 1-3 st. inte följs.

Avfallet ska efter rättelseåtgärder från fastighetsinnehavaren hämtas antingen vid nästa ordinarie hämtningstillfälle eller efter beställning av extrahämtning mot avgift.

29 § Vid felsortering av avfall vid insamling från plats enligt 23 § kan felsorteringsavgift debiteras i enlighet med vad som närmare framgår av kommunens avfallstaxa.

Med felsortering av avfall vid fastighetsnära insamling avses vad som kan verifieras vid en okulär besiktning av innehållet i ett kärl eller anordning och där felsorteringen innebär att sortering inte har skett på det sätt som är reglerat med stöd av dessa föreskrifter eller dess bilaga 1.

SÄRSKILT OM AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER

30 § Utöver vad som föreskrivs i 7 §-28 §§§ ska verksamheter hålla avfall under kommunalt ansvar skilt från annat avfall.

Elavfall lämnas vid kommunens insamlingsställe eller efter vad som anges i bilaga 1.

Tömning av enskilda tankar, slamavskiljare och latrin från torrtoaletter och jämförliga lösningar som genererar avfall under kommunalt ansvar utförs i enlighet med bilaga 2 och i övrigt efter behov för att upprätthålla en god funktion i tanken/avskiljaren.

Tömning av fettavskiljare som genererar avfall under kommunalt ansvar utförs minst fyra gånger per år och i övrigt efter behov för att upprätthålla en god funktion i tanken/avskiljaren.

31 § Verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll och som har anmält att verksamheten vill ha kommunal insamling av förpackningsavfall ska sortera ut förpackningsavfallet enligt bilaga 1 och lämna det i behållare som MERAB eller MERAB:s entreprenör tillhandahåller.

För plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem gäller i stället att sådana alltid ska lämnas till retursystemet i enlighet med bilaga 1.

Närmare föreskrifter om sortering återfinns i bilaga 1

ANNAT AVFALL ÄN AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER

Uppgiftsskyldighet

32 § Den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inom kommunen som ger upphov till annat avfall än avfall under kommunalt ansvar ska efter uppmaning lämna de uppgifter om arten, sammansättningen, mängden eller hanteringen av avfallet som behövs som underlag för kommunens renhållningsordning.

UNDANTAG

Handläggning av anmälnings och ansökningsärenden

33 § Undantag från dessa föreskrifter kan medges under förutsättning att det inte medför risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön och att särskilda skäl föreligger. Ansökan eller anmälan ska göras till tillsynsansvarig nämnd, om inte annat framgår av

34 §-46 §, senast en månad innan undantaget önskas träda i kraft.

För att handlägga anmälan eller ansökan debiterar tillsynsansvarig nämnd en handläggningsavgift enligt gällande taxa.

Beviljade undantag upphör att gälla:

- vid ägarbyte på fastigheten,
- om förutsättningarna för undantaget förändras.

Beviljade undantag kan upphävas med omedelbar verkan om förutsättningarna för, eller villkoren i beslut inte följs.

Vid tidsbegränsade beslut om undantag ska ny anmälan/ansökan ske minst en månad innan föregående beslut upphör.

Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar

34 § Trädgårdsavfall från fastigheten får komposteras på fastigheten utan särskild anmälan enligt dessa föreskrifter.

Torrt trädgårdsavfall som inte kan utnyttjas för kompostering får eldas endast om det kan ske utan att olägenhet uppstår och inte strider mot andra föreskrifter eller beslut.

Förbud mot eldning till skydd för människors hälsa och miljön meddelade med stöd av stöd av 40 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, utfärdade med stöd av förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor eller annan författning samt brandriskvarning måste beaktas.

35 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som själv avser att kompostera matavfall och liknande avfall från fastigheten på sin fastighet, ska anmäla detta till tillsynsansvarig nämnd.

Kompostering av matavfall ska ske i isolerad tät behållare. Fastigheten ska ge utrymme för användning av den erhållna komposten.

36 § Kompostering av latrin på fastigheten får, efter anmälan, medges i särskild därför avsedd anläggning på fastigheten, s.k. förmultningsanläggning eller liknande anläggning för omhändertagande av latrin för användning av näringsämnen. Anmälan om omhändertagande av latrin genom egen anläggning ska innehålla en komplett beskrivning av anläggningen.

Kompostering av latrin ska ske i tät behållare. Efterkompostering ska ske i minst sex månader. Fastigheten ska ge utrymme för användning av den erhållna komposten.

37 § Eget omhändertagande av slam från slamavskiljare, sluten tank, urin från urintank eller material från fosforfälla, kan, efter anmälan, medges om den erhållna slutprodukten kan användas inom den egna fastigheten (till exempel lantbruksverksamhet).

Eget omhändertagande av avfall från enskild avloppsanläggning medges i maximalt tio år.

Utsträckt hämtningsintervall

38 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som komposterar allt matavfall från hushållet på den egna fastigheten eller sorterar ut allt matavfall för separat hämtning, kan efter beställning hos MERAB få restavfallet hämtat var fjärde vecka under förutsättning att olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppstår.

Hämtningsintervallet kan ändras av tillsynsmyndigheten om kommunen konstaterar att matavfall, trots uppgifterna om kompostering eller utsortering, lämnas i behållaren för restavfall för hämtning eller om kommunen på annat sätt gör sannolikt eller konstaterar att matavfall från fastigheten inte omhändertas på det sätt som medgivits eller uppgivits

39 § För enskilda avloppsanläggningar kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, efter ansökan till tillsynsansvarig nämnd medges utsträckt hämtningsintervall för avfall från anläggningen. Förlängt intervall kan medges under förutsättning att nämnden utifrån ansökan med uppgifter om anläggningens belastning och beskaffenhet kan bedöma att hämtning inte behöver utföras med ordinarie intervall, utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. Medgivandet gäller i högst fem år, därefter måste en ny ansökan lämnas in.

Det är fastighetsinnehavarens ansvar att hämtning anpassas till anläggningens behov.

Medgivande om utsträckt hämtningsintervall kan återkallas om kommunen konstaterar att förutsättningarna för sådant inte är uppfyllda.

Tömning av slamavskiljare eller sluten tank vartannat år kan beviljas om fastighetsinnehavaren kan göra sannolikt att vattenförbrukningen är mindre än 25 kbm per år. Endast de som har godkänd avloppsanläggning kan beviljas förlängt tömningsintervall.

40 § För fettavskiljare kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, efter ansökan till tillsynsansvarig nämnd medges utsträckt hämtningsintervall för avfall från anläggningen. Förlängt intervall kan medges under förutsättning att nämnden utifrån ansökan med uppgifter om anläggningens belastning och beskaffenhet kan bedöma att hämtning inte behöver utföras med ordinarie intervall, utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. Medgivandet gäller i högst fem år, därefter måste en ny ansökan lämnas in.

Gemensam avfallsbehållare

41 § Delat abonnemang med fyrfackskärl:

Två eller tre närboende fastighetsinnehavare med samma abonnemangstyp, kan efter samråd med MERAB, använda gemensamma fyrfackskärl under förutsättning att:

- När abonnemanget avser fyrfackskärl ska både Kärl 1 och Kärl 2 vara gemensamma.

- Avstånd mellan ordinarie uppställningsplatser för behållare vid egna abonnemang för berörda fastigheter är högst 200 meter inom detaljplanelagt område och högst 400 meter utanför detaljplanelagt område.

- Bestämmelserna i dessa föreskrifter om fyllnadsgrad och vikt beaktas.

- Skriftlig beställning undertecknad av samtliga fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare lämnas till MERAB.

- En av fastighetsinnehavarna förbinder sig att ansvara för uppställningsplatsen för behållarna.

- Olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppstår.

Gemensam avfallslösning

42 § Fler än tre fastighetsinnehavare kan efter samråd med MERAB använda en gemensam avfallslösning under förutsättning att:

1. Den gemensamma avfallslösningen innefattar behållare för restavfall och matavfall, förpackningar och returpapper.

2. Avstånd mellan ordinarie uppställningsplatser för behållare vid egna abonnemang för berörda fastigheter är högst 200 meter inom detaljplanelagt område och högst 400 meter utanför detaljplanelagt område.

3. Bestämmelserna i dessa föreskrifter om fyllnadsgrad och vikt beaktas.

4. Skriftlig beställning undertecknad av samtliga fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare lämnas till MERAB.

5. En av parterna, till exempel en av fastighetsinnehavarna, eller en samfällighetsförening, förbinder sig att ansvara för anordnande och skötsel av uppställningsplats och den gemensamma avfallslösningen.

6. Olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppstår.

Om andra förutsättningar gäller kan fastighetsinnehavare, med närliggande fastigheter, efter ansökan till tillsynsansvarig nämnd medges rätt att använda gemensamhetslösning med gemensamma avfallsbehållare under förutsättning att:

- Kraven om fyllnadsgrad och vikt i de här föreskrifterna uppfylls.

- En av fastighetsinnehavarna förbinder sig att ansvara för uppställningsplatsen för behållarna.

- Ansökan ska undertecknas av samtliga fastighetsinnehavare och lämnas till den tillsynsansvariga nämnden.

Uppehåll i hämtning

43 § Uppehåll i hämtning av avfall vid permanent bostad kan efter ansökan till tillsynsansvarig nämnd medges fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att utnyttjas under en sammanhängande tid om minst sex månader.

44 § Uppehåll i hämtning av avfall vid fritidsbostad kan efter ansökan till tillsynsansvarig nämnd medges fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att utnyttjas under hela hämtningssäsongen maj – september.

45 § Gemensamt för 43 §–44 § är att det inte får uppstå något avfall som kommunen ansvarar för att hämta under tiden uppehåll medges. Fastigheten får inte användas som bostad eller på annat sätt som till art och omfattning kan jämställas med bostad. En förutsättning för uppehåll i hämtning av avfall från avloppsanläggning eller fettavskiljare är att anläggningen inte är använd efter senaste tömningen.

Uppehåll i hämtning av avfall under kommunalt ansvar medges för maximalt fem år per ansökningstillfälle.

Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar till kommunen

46 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan ansöka hos den tillsynsansvariga nämnden om att få dispens från skyldigheten att överlämna avfall till kommunen för transport, bortskaffande eller återvinning om mängden avfall som uppstår på fastigheten är försumbart liten. För att bli bevilja befrielse från kommunens renhållningstjänster krävs att den enskilde kan visa att det överhuvudtaget inte finns något behov av att ta renhållningstjänsterna i anspråk och att det inte uppkommer något avfall under kommunalt ansvar som behöver tas omhand. Det får inte finnas något behov av till exempel transport, bortskaffande eller återvinning av avfall under kommunalt ansvar, ej heller behov av tillgång till återvinningscentral, eller service från kundtjänst och andra administrativa tjänster kopplat till kommunens ansvar för avfall under kommunalt ansvar.

Befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar till kommunen medges för maximalt fem år.

Anmälan avseende insamling av förpackningsavfall för samlokaliserade verksamheter

47 § En verksamhet i en fastighet som har fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och som har en avfallshantering där verksamhetens avfallshantering är samlokaliserad med hushållens ska anmäla till kommunen om den vill ha kommunal insamling senast 1 vecka innan insamlingen ska påbörjas.

IKRAFTTRÄDANDE

Dessa föreskrifter träder i kraft den xxxxxx då föreskrifter för avfallshantering för X kommun xxxxxx upphör att gälla. Tidigare meddelade dispenser och andra beslut meddelade med stöd av de upphävda föreskrifterna ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna föreskrift.

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

Bestämmelsen enligt § 11 § träder i kraft områdesvis i den takt kommunen bestämmer, dock senast 1 januari 2025. Enligt 3 kap. 1 § avfallsförordningen (2020:614) gäller dock krav på sortering av matavfall från och med 1 januari 2024.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Tabell 1. Sortering och hantering av olika avfallsslag. Anger vilka avfallsfraktioner som ska sorteras ut, eventuella krav på förpackning och märkning samt hur avfallet bortskaffas. Alla avfallsslag i denna tabell omfattas av kommunens ansvar för insamling, antingen genom lag eller avtal med producentorganisation.

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
Förpackningar	Plastförpackningar ex. plastflaskor, korkar, byttor och påsar. PET-flaskor pantas i matbutiken. Metallförpackningar ex. konservburkar, tuber och kapsyler. Aluminiumburkar för ex. öl och läsk pantas i matbutiken. Glasförpackningar ex. glasflaskor och glasburkar. Returflaskor lämnas i matbutik. Pappersförpackningar ex. kartonger, papperskassar, pasta-och flingpaket och dryckeskartonger.	Förpackningar ska sorteras ut från annat avfall och varje förpackningsmaterial ska sorteras för sig. Färgat glas ska hållas skilt från ofärgat glas. Plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem enligt 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar ska lämnas till retursystemet.	Förpackningar ska lämnas lösa i respektive behållare/kärl.	Förpackningar som sorteras i behållare på fastigheten eller annan plats enligt föreskrifterna ska läggas i avsett fack i fyrfackskärl eller i behållare för respektive fraktion och hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör. Förpackningar som innehåller avfall ska tömmas. Det gäller dock inte för farligt avfall eller läkemedel om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av avfallet. Hushåll ska lämna förpackning som innehåller farligt avfall till återvinningscentral. Hushåll ska lämna förpackning som innehåller läkemedelsavfall till apotek. Hushåll kan även lämna förpackningar till återvinningsstation eller annan plats som MERAB hänvisar till.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
				Hushåll ska lämna skrymmande förpackningsavfall till återvinningsstation, återvinningscentral eller annan plats som MERAB hänvisar till.
Returpapper	Tidningar, reklamblad, kataloger och kontorspapper m.m.	Sorteras i särskild behållare för returpapper eller i separat fack i fyrfackskärlen.	Returpapper lämnas löst i avsedd behållare/kärl.	Lämnas på återvinningscentral eller hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör.
Matavfall	Matrester (tillagade & råa), kött, ris, pasta, frukt & grönsaker (inkl. skal), bröd, te och kaffe (inkl. filter) m.m.	Sorteras i avsedd papperspåse som sorteras i separat fack i fyrfackskärlen eller avsedd behållare. Avfall som ska hanteras särskilt enligt lagstiftning om animaliska biprodukter ska sorteras ut och hanteras skilt från matavfall och skilt från annat avfall. Om avfallet blandas med matavfall eller annat avfall ska allt det blandade avfallet hanteras enligt lagstiftning om animaliska biprodukter.	Matavfall lämnas i avsedd papperspåse.	Hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör.
Matfett och frityroljor	Olivolja, rapsolja, majsolja och frityrolja m.m.	Mindre mängder matfett från stekpannor och grytor sorteras i matavfall. Matoljerester samlas upp och lämnas till återvinningscentral.	Oljerester hälls i en återförslutningsbar förpackning och hälls över i IBC-tank på återvinningscentralen.	Matfett upp till 10 liter lämnas på återvinningscentral. Mindre mängder som sorteras i matavfall hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
Matfett och frityroljor från verksamheter	Överblivna matfetter och frityroljor från livsmedelstillredning i ex. restauranger och caféer.	Sorteras ut och hålls avskilt från övrigt avfall. Verksamheter som får större mängder flytande matfett som kan samlas upp i behållare ska lämna detta till återvinning.	Hälls över i IBC-tank på återvinningscentralen.	Lämnas på återvinningscentral. Max 10 liter per lämningstillfälle.
Restavfall	Avfall som inte kan återvinnas eller återanvändas och som inte är farligt avfall ex. blöjor, bindor, tops, tandborstar, disktrasor, diskborstar, snus, cigaretter, tuggummi, kattsand, kuvert, post-it m.m.	Sorteras i avsedd behållare för restavfall eller i avsett fack i behållaren.	Läggs i soppåsar som läggs i avsett kärl.	Hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör.
Trasigt glas och porslin	Exempelvis trasigt glas och porslin	Sorteras som restavfall.	Förpackas så att ingen kan skada sig på det.	Hämtas med övrigt restavfall av MERAB eller MERAB:s entreprenör.
Grovavfall[1]	Avfall som är för stort eller skrymmande för att rymmas i avfallskärlet ex. möbler, cyklar, gamla leksaker m.m.	Sorteras ut från övrigt avfall och sorteras i respektive fraktion enligt gällande instruktioner på återvinningscentralen. Se fraktioner nedan.	Grovavfall ska sorteras i separata fraktioner. Emballering/förpackning kan vara nödvändigt för att möjliggöra sortering. Grovavfall från hushåll som hämtas separat av MERAB eller MERAB:s entreprenör ska i den mån det är möjligt, buntas eller förpackas i lämpligt emballage. Grovavfallet ska förses med märkning som klargör att det är fråga om grovavfall.	Grovavfall från hushåll lämnas på återvinningscentral. Hämtning från fastighet kan beställas separat enligt kommunens avfallstaxa.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
Textilier	Hela gamla kläder, lakan, handdukar, dukar m.m. Trasiga textilier såsom kläder, lakan, handdukar m.m.	Hela textilier bör i första hand sorteras ut till återanvändning eller återvinning. Trasiga textilier sorteras som restavfall. Större mängder kan bli för skrymmande för kärlet och kan då sorteras som brännbart på ÅVC.	Det kan finnas krav från vissa organisationer på hur textilier till återanvändning/ återvinning ska förpackas kolla med respektive butik/organisation eller följ anvisningen på insamlingskärlen.	Lämnas i avsedda behållare på återvinningscentral eller till återbruk/återanvändning.
Återbruk - Möbler och prylar	Möbler och prylar som är hela och återanvändbara ex. bokhyllor, stolar, bord, porslin, köksprylar m.m.	Bör i första hand sorteras ut till återanvändning/återbruk.	Lämnas löst helt och rent på avsedd plats.	Lämnas på avsedd plats på vissa återvinningscentraler eller till återbruk.
Wellpapp	Tomma och hopvikta wellpapplådor och annan wellpapp som använts som emballage.	Mindre mängder wellpapp kan sorteras som pappersförpackningar (se rubriken förpackningar ovan). Större och skrymmande emballage sorteras som grovavfall i wellpapp. Obs! Lådor ska vara tomma och hopvikta och det får ej finnas frigolit och plast med	Lämnas löst i avsedd container.	Lämnas på återvinningscentral.
Brännbart grovavfall	Skrymmande avfall som ej ryms i restavfall och som inte går att återanvända eller materialåtervinna. Ex. möbler av blandade material, dynor, mattor, skumgummi, tapeter,	Sorteras som brännbart grovavfall i avsedd container.	Lämnas i avsedd container.	Lämnas på återvinningscentral.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
	skyddspapper med målarfärg och liknande.			
Bygg- och rivningsavfall från hushåll	Avfall som inte producerats i en yrkesmässig verksamhet och som uppkommer vid nybyggnation, renovering, ombyggnation eller rivning av byggnader, eller uppstår vid anläggningsarbete i trädgård.	Följande avfallsslag ska sorteras ut separat: trä; mineral som består av betong, tegel, klinker, keramik eller sten; metall; glas*; plast; gips.	Ska hållas åtskilt i respektive fraktioner, se instruktion för bygg- och rivningsavfall från hushåll.	Lämnas sorterat i respektive fraktion på återvinningscentral alternativt Rönneholms avfallsanläggning. * Utsorterat glas tas emot på Rönneholm.
Trä	Rent trä, fritt från färg, lim, lack och olja ex. brädor, lister m.m. Trä (målat, behandlat) ex. brädor, garderober, bokhyllor m.m. Obs! Impregnerat trä är farligt avfall.	Trä sorteras ut i rent trä och målat trä och lämnas separata fraktioner i avsedda containrar.	Lämnas löst i respektive fraktion (rent/målat) i avsedda containrar. Ev. förpackningar som använts för att hålla avfallet åtskilt under transport (ex. sopsäckar) slängs i brännbart.	Lämnas på återvinningscentral.
Gips	Gipstak, väggar, golvskivor m.m.	Sorteras ut från övrigt bygg- och rivningsavfall. Sorteras ut som gips i avsedd container. Ska vara fritt från plåt och trä.	Lämnas löst i avsedd container på återvinningscentralen. Ev. emballage som använts för att hålla avfallet åtskilt under transport (ex. sopsäckar) slängs i brännbart.	Lämnas på återvinningscentral.
Metall	Metallrör, armeringsjärn, takplåt, stekpannor och trasiga cyklar. OBS! Inga kassaskåp, vapenskåp eller fälgar med däck.	Sorteras ut som grovavfall i metall i avsedd container. Obs! Metallförpackningar ska sorteras som förpackningar.	Lämnas löst i avsedd container.	Lämnas på återvinningscentral.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
Schaktmaterial	Ex. tegel, makadam, stenplattor, betongklumpar, keramik, porslin m.m. Dock max 0,5 m³ per hushåll och dag. Obs! Asfalt, blåbetong, asbest, gräs och jord, spannar med bruk och cementsäckar får inte läggas i schakt.	Sorteras som schakt i avsedd container eller på avsedd plats.	Ev. emballage som använts för att hålla avfallet åtskilt under transport (ex. sopsäckar) slängs i brännbart.	Lämnas på återvinningscentral.
Ej återvinningsbart	Material och saker som inte går att återanvända, materialåtervinna eller förbränna (energiåtervinna) ex. isoleringsmaterial, sanitetsporslin m.m. Obs! Plast får inte läggas här.	Sorteras ut som ej återvinningsbart grovavfall.	Ev. emballage som använts för att hålla avfallet åtskilt under transport (ex. sopsäckar) slängs i brännbart.	Lämnas på återvinningscentral.
Trädgårdsavfall[1]	Gräs, mossa, ris, grenar, löv och växter m.m.	Gräs, mossa, löv, växter och fallfrukter sorteras som trädgårdsavfall. Buskar, grenar, rötter och stubbar sorteras som grenar och ris. Hushåll kan betala för hämtning av trädgårdsavfall vid fastigheten. Trädgårdsavfall sorteras då ut i ett särskilt kärl.	Trädgårdsavfall ska läggas löst på avsedd plats på återvinningscentralen. Har avfallet förpackats i sopsäckar ska innehållet tömmas ut och de tomma säckarna läggas i brännbart. Hushåll som har hämtning i kärl ska lägga avfallet löst i kärlet.	Lämnas på återvinningscentral eller hämtas i kärl av MERAB eller MERAB:s entreprenör.
Invasiva eller sjukdomsbärande växter	Björnlokor, parkslide, jättebalsamin, lupin m.fl.	Sorteras ut och hålls avskilt från övrigt trädgårdsavfall.	Förpackas i väl förslutna sopsäckar.	Lämnas enligt MERAB:s anvisningar

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
	Smittad buxbum m.m.			
Läkemedel	Överblivna och utgångna läkemedel ex. astmamediciner, blodtrycksmediciner, hostmediciner, huvudvärkstabletter m.m.	Sorteras i särskild påse och hålls avskilt från övrigt avfall.	Läggs i genomskinliga påsar från apoteken.	Lämnas på apotek.
Sprutor och kanyler	Förbrukade sprutor och kanyler ex. från diabetes eller hormonbehandling.	Sorteras ut i särskild behållare avsedd för kanyler och sprutor. Hålls avskilt från övrigt avfall.	Läggs i behållare avsedd för kanyler och sprutor. Tillhandahålls av apoteken.	Lämnas på apotek.
Farligt avfall	Avfall som innehåller eller består av ämnen med farliga egenskaper ex. kemikalier, ljuskällor, batterier, elektronik, impregnerat trä m.m.	Sorteras ut från övrigt avfall och sorteras i respektive fraktion enligt gällande instruktioner på återvinningscentralen. Se fraktioner i kursivt nedan.	Olika typer av farligt avfall får inte spädas eller blandas med annat farligt avfall, annat avfall eller andra ämnen och material.	Lämnas på återvinningscentral.
Kemikalier, oljor (kemiska produkter)	Ex. rester av färg, lack, lim, spillolja, lösningsmedel, rengöringsmedel och bekämpningsmedel	Sorteras som farligt avfall. Hålls avskilt från övrigt avfall.	Ska vara tydligt märkt med uppgifter om innehåll eller lämnas i uppmärkt, väl försluten, behållare. Olika typer av produkter får inte spädas eller blandas med annat farligt avfall, annat avfall eller andra ämnen och material.	Lämnas på återvinningscentral.
Ljuskällor	Lysrör, glödlampor, lågenergilampor	Sorteras i särskild behållare för ljuskällor på återvinningscentralen eller i separat behållare till fyrfackskärlen.	Ska lämnas löst i avsedd behållare. Hanteras så att de inte går sönder.	Lämnas på återvinningscentral eller hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör vid hämtning av fyrfackskärl.
Batterier	Småbatterier som väger mindre än 3 kg från klockor, ficklampor, kameror m.m.	Sorteras i särskild behållare för småbatterier på återvinningscentralen eller i	Lämnas löst i avsedd behållare.	Lämnas på återvinningscentral eller hämtas av MERAB:s

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
	Obs! Inbyggda batterier sorteras som elektronik tillsammans med produkten de byggts in i.	separat behållare till fyrfackskärlen.		entreprenör vid hämtning av fyrfackskärl.
Bilbatterier	Bilbatterier	Sorteras ut från övriga batterier och från övrigt avfall. Hanteras varsamt då de innehåller syra som är frätande.	Lämnas som de är i avsedd behållare.	Lämnas på återvinningscentral.
Impregnerat trä	Ex. slippers, trall, staket och trä från trädäck.	Sorteras ut och hålls avskilt från övrigt avfall.	Lämnas löst på avsedd plats.	Lämnas på återvinningscentral.
Elavfall	Allt som drivs med sladd eller batteri ex. tv-apparater, datorer, telefoner, dammsugare, brödrost och vattenkokare.	Sorteras som elektronikavfall uppdelat i följande fraktioner; – Elektronik – Elkablar – Elmotorer	Lämnas löst i avsedda behållare.	Lämnas på återvinningscentral.
	Vitvaror som ex. spis, kylskåp, frys, disk och tvättmaskin.	Sorteras ut och ställs på avsedd plats på återvinningscentralen.	Ställs på avsedd utmärkt plats.	Lämnas på återvinningscentral.
Asbesthaltigt avfall	Material innehållande asbest ex. asbestcement (eternit), tak- och fasadplattor, fönsterkarmar och krukor.	Sorteras ut och hålls avskilt från övrigt avfall.	Hantera materialet så att det inte riskerar att damma. Materialet ska vara förpackat i tjocka plastsäckar och förpackningen väl försluten när den avlämnas.	Lämnas på Rönneholms avfallsanläggning. Mängder upp till 20 kg tas emot kostnadsfritt. För större mängder tas ut en avgift.
Slam från enskilda avloppsanläggningar	Avloppsslam från avloppsanläggning	Hanteras separat från övrigt avfall.		Hämtas med slamsugbil av MERAB:s entreprenör.
Fosformaterial från fosforfällor	Fosformaterial i lösvikt eller filterkassett/säck	Hanteras separat från övrigt avfall.	Hanteras normalt i lösvikt eller filterkassett och ska vara förpackat eller tillgängligt så att det kan hämtas med ett fordon.	Hämtas med slamsugbil alternativt kranbil av MERAB eller MERAB:s entreprenör.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
Latrin	Latrin från hushåll	Ska sorteras ut och hållas skilt från övrigt avfall.	Samlas i tunna som ska vara väl försluten så att avfallet inte kan spridas.	Tunnor hämtas på fastigheten av MERAB eller MERAB:s entreprenör.
Fettavskiljare	Matfett från hantering av livsmedel.	Avskiljs i fettavskiljaren.	Ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Hämtas av MERAB:s entreprenör.
Döda sällskapsdjur	Mindre husdjur såsom marsvin, hamster m.m. samt andra sällskapsdjur som katt och hund.	Döda mindre husdjur kan lämnas i restavfall. Övriga döda sällskapsdjur kan lämnas till veterinär, särskild djurkremeringsanläggning hos Sysav eller annan godkänd verksamhet för kremering.	Mindre döda husdjur förpackas väl innan det läggs i restavfall.	Restavfall hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör. Döda sällskapsdjur lämnas till kremering.
Avfall från husbehovsjakt	Mindre mängder jaktavfall (~20 kg) från älg, hjort, vildsvin m.m. som uppstår vid styckning och tillredning i köket.	Mindre mängder jaktavfall från styckning och tillredning sorteras ut som restavfall.	Jaktavfall förpackas väl innan det läggs i restavfall	Hämtas av MERAB eller MERAB:s entreprenör vid tömning av kärl.
Övrigt jaktavfall	Jaktavfall från hushållsjakt ex. hjort, vildsvin, älg.	Slaktavfall från vilt som uppstår vid jakt för eget eller jaktlagets bruk kan lämnas på lämplig plats i skogen; på egen mark eller med markägarens tillstånd. Är detta inte möjligt kan avfall från enstaka djur lämnas i brännbart på Rönneholms avfallsanläggning.	Avfall som lämnas till förbränning ska förpackas i väl förslutna plastsäckar.	Lämnas i första hand i skog och mark och vid behov till Rönneholms avfallsanläggning.

1 Avfall får lämnas enligt § 10

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Tabell 2. Annat avfall, än kommunalt avfall och avfall under kommunalt ansvar som hanteras av MERAB.

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
Betong och tegel	Ex. taktegel, tegelsten, kakel, klinker, betongkross, betongblock m.m.	Sorteras som schaktmaterial.	Lämnas löst på avsedd plats.	Lämnas på Rönneholms avfallsanläggning
Trä	Omålat och målat trä som ex. träspill, träpallar, masonit, spånskivor	Sorteras ut och hålls åtskilt från övrigt avfall. Trä får inte vara blandat med annat avfall som t ex tjärpapp, kablar, plast, betong, papper, nät mm.	Lämnas löst på avsedd plats.	Lämnas på Rönneholms avfallsanläggning. Mindre mängder tas emot på återvinningscentralen mot avgift.
Impregnerat trä	Trä som har behandlats med impregneringsvätska för att motverka röta. Exempel på där impregnerat trä förekommer: trall, slippers, staket, trädäck. Impregnerat trä är farligt avfall.	Sorteras ut och hålls åtskilt från övrigt avfall. Impregnerat trä får inte blandas med omålat eller målat trä.	Lämnas löst på avsedd plats.	Lämnas på Rönneholms avfallsanläggning. Mindre mängder tas emot på återvinningscentralen mot avgift.
Bygg- och rivningsavfall från yrkesmässig verksamhet	Byggavfall från snickare eller byggverksamheter.	Sorteras ut i följande fraktioner: – Trä – Mineral; betong, tegel, klinker, keramik eller sten – Metall – Glas – Plast – Gips – Farligt avfall – Avfall under producentansvar – Brännbart avfall	Ska sorteras och hållas åtskilt i respektive fraktioner, se instruktion för bygg- och rivningsavfall.	Mindre mängder från yrkesmässig byggverksamhet får lämnas sorterat i respektive fraktion på återvinningscentral. Övrigt byggavfall från verksamheter lämnas på Rönneholms avfallsanläggning.

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Typ av avfall	Omfattar	Sortering	Ev. förpackning och märkning	Lämnas till/hämtas av
Trädgårdsavfall från yrkesmässig verksamhet	Gräs, mossa, ris, grenar, löv och växter m.m.	Gräs, mossa, löv, växter och fallfrukter sorteras som trädgårdsavfall. Buskar, grenar, rötter och stubbar sorteras som grenar och ris.	Trädgårdsavfall ska läggas löst på avsedd plats på avfallsanläggningen.	Mindre mängder kan lämnas på återvinningscentral. Rönneholms avfallsanläggning tar även emot större volymer.
Brännbart avfall från verksamheter	Mattor, golvpapp, trämöbler, polyetenrör, plastfolie, trä m.m.	Sorteras som brännbart avfall.	Lämnas löst till förbränning.	Lämnas på Rönneholms avfallsanläggning.
Icke farligt avfall för deponering (ej återvinningsbart)	Avfall som inte kan återanvändas, återvinnas, förbrännas (energiåtervinning), komposteras eller rötas ex. spegelglas, isolering. Avfall som ska deponeras ska karakteriseras.	Sorteras ut och hålls åtskilt från övriga	Lämnas löst till deponering.	Lämnas på Rönneholms avfallsanläggning.
Verksamhetsavfall	Visst verksamhetsavfall tas emot på Rönneholms avfallsanläggning.	-	-	-

BILAGA 1. SORTERING OCH BORTSKAFFNING AV AVFALL

Tabell 3. Avfall som inte hanteras av MERAB. Endast för information.

Typ av avfall	Kommentar	Lämnas till
Däck (bildäck & bildäck med fälg)		Lämnas till en producent, t.ex. en däckfirma, som tar emot sådant avfall.
Ammunition och explosiva ämnen	Polisen ska meddelas innan man lämnar ammunition eller explosiva ämnen.	Lämnas till polisen.
Lysraketer och fyrverkerier som inte är förbrukade		Lämnas till återförsäljare.
Gasoltuber, gastuber, kolsyrebehållare	Tryckkärl. Tänk på att aldrig sortera behållarna som metallskrot, även om de är tomma.	Lämnas till återförsäljare som tar emot sådant avfall.
Brandsläckare	Räknas som tryckkärl och som farligt avfall.	Lämnas till återförsäljare
Gödsel & hästgödsel		Sprids på egen åkermark i enlighet med gällande regler. Om sådan saknas får gödsel avyttras till annan lantbrukare eller hanterare som kan ta om hand.
Ensilageplast	Ska samlas in och återvinnas. Finns nationellt insamlingssystem för detta. Får ej slängas på återvinningscentralen.	Lämnas till SvepRetur.
Kassaskåp & vapenskåp	Avfall som har en komplicerad sammansättning eller mått som är utöver anvisningarna för de vanligaste uppkomna avfallen.	Lämnas till återförsäljare eller annan lämplig mottagare.
Bekämpningsmedel från lantbruk	Farligt avfall. Gamla preparat, rester m.m. ska lämnas till destruktion.	Verksamhetsavfall, får ej lämnas på ÅVC. Lämnas till behörig mottagare för vidare behandling.
Farligt avfall från verksamheter	Gamla preparat, rester m.m. ska lämnas till destruktion.	Verksamhetsavfall, får ej lämnas på ÅVC. Lämnas till behörig mottagare för vidare behandling.

BILAGA 2 HÄMTNINGSINTERVALL

Avfallsslag	En- och tvåbostadshus samt fritidshus	Flerbostadshus/gemensamhetslösning	Verksamheter
Matavfall		Minst en gång varannan vecka och inte oftare än tre gånger per vecka.	Minst en gång varannan vecka och inte oftare än tre gånger per vecka.
Restavfall/Retur-papper		Minst en gång var fjärde vecka och inte oftare än tre gånger per vecka.	Minst en gång var fjärde vecka och inte oftare än tre gånger per vecka.
Förpacknings-avfall		Minst en gång var fjärde vecka och inte oftare än en gång per vecka.	Minst en gång var fjärde vecka och inte oftare än en gång per vecka.
Avfall från Kärl 1	Normalt varannan vecka Fritidsabonnemang töms under perioden mitten av april till mitten av september Om matavfall kan komposteras på den egna fastigheten och anmälan gjorts enligt § 35 får tömning av restavfall ske var fjärde vecka.	Normalt varannan vecka	Normalt varannan vecka
Avfall från Kärl 2	Normalt var fjärde vecka. Fritidsabonnemang töms under perioden mitten på april till mitten av september	Normalt var fjärde vecka.	Normalt var fjärde vecka.
Trädgårdsavfall	Normalt varannan vecka från mitten av april till mitten av november efter beställning av fastighetsägare	Normalt varannan vecka från mitten av april till mitten av november efter beställning av fastighetsägare	

Typ av anläggning	Hämtningsintervall
Slutna tankar och slamavskiljare anslutna till WC	Tömning ska ske efter behov för att upprätthålla en god funktion och slamkvalitet i tanken/avskiljaren, men minst en gång per år.
Slamavskiljare för bad,- disk- och tvättvatten	Tömning ska ske efter behov för att upprätthålla en god funktion och slamkvalitet i tanken/avskiljaren, men minst en gång per år.
Fettavskiljare	Tömning ska ske minst fyra gånger per år eller så ofta att anläggningens funktion inte försämras och att tömning inte försvåras av att fettet stelnar och blir svårt att få ut från anläggningen.
Fosforfällor och minireningsverk	Tömning ska ske enligt det tillstånd som getts av tillsynsmyndigheten. Leverantörens anvisningar ska följas så att anläggningen upprätthåller en god funktion och slamkvalitet.

De tömningsintervall som erbjuds framgår av gällande avfallstaxa för Eslöv, Höör och Hörby kommun.

BILAGA 3. BEHÅLLARE

I kommunerna används följande behållare för insamling av olika avfallsslag

BEHÅLLARE	VOLYM
Plastkärl	**Hela kärl** 190 liter 240 liter 370 liter 660 liter
	Delade kärl 370 liter
	Flerfackskärl 370 liter Kärl 1 och Kärl 2 med följande fraktioner: Matavfall, restavfall, ofärgat glas, returpapper/tidningar, pappersförpackningar, plastförpackningar, färgade glasförpackningar, metallförpackningar
Containers	1,7 m³ 4,0 m³ 8,0 m³
Lastväxlarflak	12 m³ 22 m³ 35 m³
Storsäck	ca 1 m³
Engångskärl för latrin	25-liters

Grundabonnemang för en- och tvåbostadshus:

- Flerfackskärl, 1 st kärl 1 och 1 st kärl 2*

Grundabonnemang för flerfamiljshus:

- Flerfackskärl, hela kärl eller container. Val av kärl sker utifrån behov utifrån avfallsmängder.

Underjordbehållare (bottentömmande), fosforfälla, slamavskiljare samt fettavskiljare ägs och anläggs/underhålls av fastighetsägaren.

*Se övergångsbestämmelser

Renhållningsordning för Eslöv, Höör & Hörby

Samrådsredogörelse

Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner - med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026, och föreskrifter för avfallshantering

Samrådsredogörelse

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning 3
Samrådsförfarande 4
Inkomna yttranden under samrådstiden 1 februari – 10 maj 2023 4
Yttranden från Inköpscentralen för Östra Göinge, Osby, Höör, Hörby och Bromölla kommuner 4
Nämnden för VA och räddningstjänst för Höörs och Hörby kommuner 5
Nämnden för kultur, arbete och folkhälsa i Höörs kommun 5
Privatpersoner i Höörs kommun 6
Privatpersoner i Eslövs kommun 6
Barn och utbildningsnämnden i Hörby kommun 8
Socialnämnden i Hörby kommun 9
Tekniska nämnden i Hörby kommun 9
Bygg- och miljönämnden i Hörby kommun (inkom efter samrådstidens slut) 10
Barn- och familjenämnden i Eslövs kommun 10
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i Eslövs kommun 10
Kultur och fritidsnämnden i Eslövs kommun 10
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslövs kommun 10
Synpunkter från Mellanskånes Renhållningsaktiebolag 18
Synpunkter från Eslövs bostads AB 19
Inkomna yttranden under samrådstiden 7 november till 4 december 2023 19
Länsstyrelsen Skåne 19
Vatten- och räddningstjänstnämnden i Höör och Hörby kommun 21
Kultur- och fritidsnämnden i Eslövs kommun 21
Tillstånds- och tillsynsnämnden i Höörs kommun 21
Bildningsnämnden i Hörby kommun 27
Bygg- och miljönämnden i Hörby kommun 27
Lions club i Hörby 28

Samrådsförfarande

Kommunstyrelsen i Hörby kommun beslutade den 5 december 2022, kommunstyrelsen i Eslövs kommun beslutade den 6 december 2022 och kommunstyrelsen i Höörs kommun beslutade den 17 januari 2023 och att sända ut Renhållningsordning för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby på samråd. Förslaget till renhållningsordning för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby fanns tillgängligt för samråd 1 februari – 10 maj 2023.

Förändringar i lagstiftningen föranledde revideringar i föreskrifterna varför ett kompletterade samråd genomfördes 7 november till 4 december 2023. Beslut om ett kompletterande samråd fattades den 3 oktober i Eslövs kommun, den 16 oktober i Hörby kommun och den 24 oktober i Höörs kommun. Beslutsinstanser i samtliga tre kommuner var kommunstyrelsen.

Under samrådstiden gavs Länsstyrelsen Skåne, Naturskyddsföreningen i Hörby, Eslövsbygdens naturskyddsförening, Naturskyddsföreningen i Höör, Merab, Unikom, Inköpscentralen och samtliga nämnder och bolag i Eslöv, Höör och Hörby kommun samt allmänhet möjlighet att formellt yttra sig över förslaget till ny renhållningsordning.

Samrådshandlingen fanns att tillgå i stadshusets reception i Eslöv, i medborgarcenter i Höör och i kommunhusets reception i Hörby samt på kommunernas hemsidor.

Synpunkter i yttrandena som kom in redovisas och bemöts i denna samrådsredogörelse. Det framgår också om yttrandet inneburit någon ändring i förslaget till renhållningsordning.

Inkomna yttranden under samrådstiden 1 februari – 10 maj 2023

Yttranden från Inköpscentralen för Östra Göinge, Osby, Höör, Hörby och Bromölla kommuner

Synpunkt 1

Inköpscentralen bedömer i sin helhet förslaget till renhållningsordning som genomarbetat och med en tydlig redovisning av kommunens mål och därtill knutna åtgärder inom förebyggande och hantering av avfall. För mål 2, avfallsminimering nämns att kommunen kan ställa krav på återtag av produkter i upphandlingar. Här kan även uppmärksammas möjligheter att ställa andra krav som kan främja en längre livslängd, så som reparerbarhet, modulär design, demonterbarhet, återvinningsbarhet och krav på garantitider och service.

Återkoppling

Synpunkten är relevant. Det finns anledning att utveckla åtgärdsbeskrivningen.

Ändring

Ytterligare exempel på hur avfallsminimering kan främjas i upphandling läggs till under rubriken Rådighet under Mål 2. avfallsminimering.

Ny text: Kommunen kan vid upphandling ställa krav som minskar avfallsmängderna, exempelvis genom krav på att produkter ska vara återanvända, återvunna, reparerbara eller kan återtas.

Synpunkt 2

Då byggsektorn står för ca 20 procent av Sveriges utsläpp av CO2-ekvivalenter, är det viktigt att arbeta med att få ner klimatpåverkan inom denna. Att införa återbruk och andra cirkulära lösningar i upphandlingar av byggentreprenader kan vara utmanade, just därför är det viktigt med politiskt förankrade mål gällande cirkularitet och resurseffektivitet i byggprojekt. IT är också exempel på en inköpskategori där det är viktigt att beakta dessa aspekter, kanske framför allt med tanke på

problematiska leveranskedjor och ”osynligt” avfall under tillverkning. Möbler och inredning må ha en lägre total klimatpåverkan, men kan vara en kategori med en lägre tröskel för implementering av återbruk, och kan därmed ge goda effekter.

Återkoppling

Synpunkten är relevant, frågan styrs av avfallsplanens mål 2, avfallsminimering.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring men ska beaktas i arbetet med avfallsplanen.

Synpunkt 3

Angående förslag av uppföljning för mål 2, avfallsminimering har nuvarande upphandlingsverktyg inget tillförlitligt sätt att följa upp/få ut sammanställda data kring ställda krav i genomförda upphandlingar, utan det kommer kräva manuell handpåläggning i framtida upphandlingar för att kunna följa upp detta. Direktupphandlingar görs av respektive verksamhet, vilket kan försvåra central uppföljning av vilka krav som ställs i dessa. Därtill är det viktigt att komma ihåg att krav kan ställas i upphandlingar, men det är vid avrop och inköp via dessa som kraven realiseras. Används e-handelssystem som stödjer märkning av produkter som bedöms resurseffektiva/avfallsminimerande kan detta vara ett mer lätthanterligt sätt att följa upp inköp som främjar de mål som ställs i avfallsordningen.

Övergripande bör det strävas efter att i första hand använda och tillvarata redan upphandlade resurser. Åtgärder för detta är exempelvis att kartlägga var befintliga resurser/produkter finns och hur värdet som dessa skapar kan nyttjas och delas på bästa sätt, samt att minimera läckage av resurser genom att beakta ett systemperspektiv i stället för att arbeta i silos.

Återkoppling

Krav i upphandlingar och uppföljning av dessa är ett mycket viktigt verktyg för miljöarbete. Alla tre kommuner kommer att behöva utveckla sitt arbete med dessa frågor för att leva upp till målen i avfallsplanen och andra miljörelaterade mål. Åtgärd 2.1 Ställa krav på resurseffektiva inköp och upphandlingar är ett verktyg för det.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring men ska beaktas i arbetet med avfallsplanen.

Nämnden för VA och räddningstjänst för Höörs och Hörby kommuner

Nämnden har inget att erinra mot den föreslagna renhållningsordningen.

Nämnden för kultur, arbete och folkhälsa i Höörs kommun

Synpunkt

Nämnden har inget att erinra mot den föreslagna planen för resurshushållning och cirkulära materialflöden.

Privatpersoner i Höörs kommun

Synpunkt

Synpunkter på Bilaga 1 Avfallsföreskrifter sortering av avfall:

Det står i förslaget att invasiva växter ska hanteras enligt Merabs anvisningar. Detta tolkar jag som att nuvarande hantering ska fortsätta, dvs den mycket dåliga anvisning som är att privatpersoner måste köra till Rönneholm för att där lämna invasiva växter.

Bara själva körningen till och från Rönneholm lär ju bidra till att många inte åker dit.

Dessutom är det bara möjligt måndag - fredag 9-15, och väldigt många kommuninvånare kan inte ta ledigt från jobbet för att klara av de tiderna.

Anledningen till att man inte får slänga invasiva växter i brännbart, uppgavs när jag frågade, vara risken för spridning. Men när jag själv körde och lämnade mina säckar i Rönneholm fick jag kasta dem i en container som var helt öppen upptill och där stack upp parkslide ur trasiga säckar....

Nuvarande hantering inbjuder till fortsatt spridning av invasiva växter i vår omgivning då många sannolikt dumpar växtresterna bland trädgårdsavfallet på ÅVC eller någonstans i naturen.

Kommunen behöver se till att det ska vara lätt att göra rätt! Och ha en hantering som motverkar spridning!!!

Återkoppling

Synpunkten är viktig och befogad. Spridning av invasiva arter är ett växande problem som kräver åtgärder på flera håll. Merab arbetar kontinuerligt med att förbättra möjligheterna för allmänheten att lämna avfall på ÅVC:er vilket även inkluderar möjligheterna att lämna invasiva arter på fler ställen.

Frågan om invasiva arter kommer bland annat att hanteras i den kommande Naturplan för Eslöv, Naturvårdsprogram för Hörby kommun och Miljö- och klimatstrategi för Höörs kommun.

Ändring

Yttrandet föranleder ingen ändring.

Privatpersoner i Eslövs kommun

Synpunkt 1

Överlag saknas tydliga och mätbara mål för vad kommunerna förväntas uppnå. Utan att tydligt beskriva nuläge och förväntade mål går det omöjligt att säga när ni är klara. Utgå från nuläget (mätbart! kg, antal, %, osv) och sätt tydliga mål för vad ni vill uppnå. Använd de nationella målen för insamling av matavfall, återvinningsgrad etc. så att ni har en tydlig målbild av vad ni vill uppnå.

Återkoppling

Målen i avfallsplanen är mycket riktigt i många fall inte mätbara. Istället beskriver de en riktning inom de områden som avfallsplanen enligt lag ska omfatta (nedskräpning, avfallsförebyggande och avfallshantering). Åtgärderna som är mer precisa beskriver arbete som ska genomföras och som kostnadseffektivt antas bidra positivt i den riktning som målen anger.

Anledningen till att det saknas mätbara mål för till exempel nedskräpning och avfallsförebyggande är bland annat att vi saknar ett beskrivet nuläge att utgå ifrån. Där ingår det i arbetet att hitta det. Att samla in fakta till nulägesbeskrivningar är resurskrävande och det finns därmed en konflikt mellan resurser till att mäta effekt av åtgärder och resurser till att genomföra åtgärder.

I de fall det finns nationella mål anses inte lokala behöva antas, då är det de målen som gäller om kommunerna inte vill ha en högre ambitionsnivå.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 2

Mål 1 om minskad nedskräpning (s.5) - hur menar ni att ett steg tas uppför avfallstrappan? Avfallstrappan handlar om hur avfall ska tas omhand där deponi är sista steget. Om ni menar att nedskräpning är samma som att lägga avfallet på deponi så gör det tydligt vad ni menar.

https://hsr.se/artiklar/skrap-ar-inte-vardelost-om-atervinning-och-cirkular-ekonomi

Återkoppling

I det fallet är det kanske inte helt tydligt hur hanteringen förhåller sig till avfallstrappan. Men att avfall, skräp i detta fall, tas om hand bedöms innebära ett högre steg på avfallstrappan jämfört med om avfallet hamnar i naturen, även om det inte handlar om deponering.

En beskrivande text som förtydligar det anses inte nödvändig.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 3

Mål 1.1

Mål saknas för hur mycket nedskräpningen ska minska. Resurser bör främst läggas på utförande av åtgärder, inte framtagande av rutin/handlingsplan. En rutin beskriver vad som ingår i en arbetsuppgift, när och hur ofta den ska göras och vem eller vilka som ska göra den. En rutin kommer inte lösa problemet med nedskräpning. Förslagsvis tar ni istället fram en åtgärdsplan istället för en rutin för hur nedskräpning kan motverkas samt hanteras. Åtgärdsplanen kan inkludera nya rutiner för hur aktiviteter ska utföras.

Återkoppling

Att åtgärden beskriver att en rutin och inte en plan ska tas fram är ett önskemål från åtgärdsansvarig. En rutin ska självklart bygga på fakta om nedskräpning som beskriver behov, resurser och åtgärder.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 4

Mål 2.5

Fritidsbanken finns t.ex. i Eslöv redan. Ytterligare åtgärder och resurser krävs för att utveckla möjligheter för ökat återbruk.

Återkoppling

Åtgärd 2.5, 2.6 och 2.7 handlar om att arbeta för att öka återbrukandet.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 5

Mål 2.7

Kommunicera kring återbruk OCH att förebygga avfall.

2020 utökades kommunernas ansvar för avfallsförebyggande till att också innefatta skyldighet att lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder. Läs mer på naturvårdsverkets hemsida: https://www.naturvardsverket.se/490b5a/globalassets/vagledning/avfall-och-kretslopp/forebygga-avfall/atgarder-forebygga-avfall-information-erfarenheter-larande-exempel.pdf

Återkoppling

Synpunkten är relevant. Även annat som bidrar till att minska uppkomsten av avfall behöver kommuniceras.

Ändring

Åtgärd 2.7 ändras från tidigare lydelsen: Kommunicera kring återbruk, till Kommunicera kring återbruk och avfallsförebyggande.

Barn och utbildningsnämnden i Hörby kommun

Synpunkt 1

Nämnden framhåller att källsortering i skolor brukar fungera bäst om det sker en kontinuerlig utbildning av elever och personal. Om man också hade kunnat förmedla resultatet av skolornas källsortering på ett informativt sätt hade detta ytterligare legat till grund för bättre källsortering. Det handlar om att utbilda och att se nyttan av det för att sedan göra handlingarna till rutin i vardagen. Det är viktigt att barn och elever förstår varför man källsorterar, hur man källsorterar och att resultat av det belyses. De finns vinning i att göra elever ansvariga för källsortering i skolorna. Sammantaget skulle skolverksamheten gärna se att informationsmaterial är en del av Avfallsplanen.

Återkoppling

Kommunikation är en viktig del i avfallsplanen. Åtgärd 3.8 Ta fram en kommunikationsplan kommer att hantera kommunikationsinsatser mot prioriterade målgrupper. Barn och unga är en viktig målgrupp och riktade insatser mot dem behöver hanteras här.

Ändring

Yttrandet föranleder ingen ändring men ska beaktas i arbetet med åtgärd 3.8 i avfallsplanen.

Synpunkt 2

Nämnden ser en vinst i att beakta läroplanen där lärande för en hållbar utveckling är en integrerad del och som sådan ska den ha en central plats i den svenska skolan. Det kan vara värt att ta upp detta i föreslagen avfallsplan, till exempel som ett styrdokument.

Återkoppling

Läroplanen är en lagstadgad styrning som inte påverkas av avfallsplanen. Lagstadgade styrdokument räknas inte upp bland styrdokumenten i Avfallsplanen.

Ändring

Yttrandet föranleder ingen ändring.

Synpunkt 3

Sektor Bildning står i Avfallsplanen som ansvariga för att säkerställa nära källsortering i skolverksamheterna, sektor Bildning har dock inte ansvar för avfallshantering eller dess kärl på skolorna (förutom på Georgshillsskolan) och därför blir det felaktigt att sektor Bildning står som ensamt ansvarig för detta, den dagliga sorteringen sköts till viss del av skolpersonal men tömning och utplacering av kärl sköts av Kommunservice.

Återkoppling

I åtgärdsbeskrivningen framgår att ansvaret för åtgärd 3.1 Säkerställa nära källsortering delas av kommunservice – fastighet, sektor bildning – skolverksamheter och sektor omsorg – vård och omsorg i Hörby kommun.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Socialnämnden i Hörby kommun

Socialnämnden i Hörby kommun har inget att erinra.

Tekniska nämnden i Hörby kommun

Synpunkt 1

Samordningsrollen hos MERAB behöver förtydligas med tydligare gränsdragningar, just nu upplevs denna roll flytande utan ansvar.

Återkoppling

Ansvaret för genomförandet av Avfallsplanen delas av kommunerna Höör, Hörby och Eslöv. För att kunna genomföra åtgärd 1.3, 2.2, 2.3, 2.4, 2.7 och 3.1 i planen, samt följa upp genomförandet av samtliga åtgärder, har behovet av en gemensam samordningsresurs identifierats. Således delas ansvaret för denna resurs, dvs samordningsrollen, av de tre kommunerna.

Under rubriken Samordnare finns samordnarens ansvarsområden beskrivna. Ytterligare gränsdragningar och förtydliganden av samordnarrollen kan, i den mån det anses behövas, diskuteras av de ansvariga kommunerna i samband med att rollen tillsätts.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring men ska beaktas i samband med kommunikationen kring samordnarrollen.

Synpunkt 2

Ansvarig för renhållningen inom Hörby kommun behöver förtydligas. T.ex. är tekniska nämnden samordningsansvarig enligt reglementet för styrelser och nämnder i Hörby kommun, men denna skrivelse följer inte detta reglemente.

Återkoppling

Hörby kommun fick en ny nämndsorganisation den 1 juli 2023. I samband med översynen av nämndsorganisationen övergick allt ansvar för renhållningen i Hörby kommun till Kommunstyrelsen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkt 3

En ökad arbetsbelastning som uppskattas till en heltidstjänst för att nå i mål samt en betydande kostnad på ett antal mnkr.

Återkoppling

Resursbehovet finns beskrivet i avfallsplanen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Bygg- och miljönämnden i Hörby kommun (inkom efter samrådstidens slut)

Synpunkt

Bygg- och miljönämnden har inget att erinra på remissen/materialet, men hittade nedanstående fel i föreskrifter om avfallshantering, under definitioner 2 § f: SFS 2014:1075 harupphävts genom SFS 2022:1276 (Förordning (2022:1276) om producentansvar för el utrustning).

Återkoppling

Med anledning av ny lagstiftning har föreskrifterna uppdaterats och tillägg har gjorts utifrån ny lagstiftning.

Ändring

Synpunkten har inkommit efter samrådstidens slut och kan ej ligga till grund för ändringar.

Barn- och familjenämnden i Eslövs kommun

Barn- och familjenämnden har inget att erinra.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i Eslövs kommun

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har inget att erinra.

Kultur och fritidsnämnden i Eslövs kommun

Kultur och fritidsnämnden har inget att erinra.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslövs kommun

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden välkomnar en ny avfallsplan och påtalar vikten av arbete med avfallsminimering och avfallsförebyggande för att klara nationella mål.

Synpunkt 1 avfallsplanen

Avfallsplanen ska inte ge rekommendationer eller beskriva något som kan leda till att det tolkas som ett lagkrav. Planen får inte misstolkas för att ställa strängare krav än vad lagstiftningen gör. För att undvika otydligheter är det lämpligare att i planen och föreskrifterna hänvisa till gällande lagstiftning.

Återkoppling

Förslaget till avfallsplan innehåller inte rekommendationer och styr på en detaljnivå som inte förekommer i lag och förordningar. Avfallsplanen är kommunernas verktyg för arbete inom områdena nedskräpning, avfallsminimering, avfallshantering samt hantering av nedlagda deponier. Den beskriver hur kommunerna arbetar med frågorna. Miljöbalken och avfallsförordningen beskrivet att kommunerna ska arbete med frågorna.

Avfallsplanen anses inte stå i strid med lag eller förordning eller innehålla rekommendationer som kan misstas för lag.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkt 2 avfallsplanen

Avfallsplanen består av väldigt många bilagor vilket gör det svår att få en översikt över den. Flera av bilagorna hade säkert kunnat omvandlas till kapitelindelning för att öka läsbarheten. Det som behöver vara som bilagor kan sedan bifogas planen.

Återkoppling

Innehållet i Avfallsplanen och dess bilagor styrs av de krav som finns för avfallsplanering enligt riktlinjer från Naturvårdsverket. Valet att lägga mycket fakta i bilagor istället för i huvuddokumentet grundar sig på att ambitionen har varit att avfallsplanen ska vara enkel att ta till sig och tydlig i sin struktur. Mycket text i huvuddokumentet hade gått emot den ambitionen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkt 3 avfallsplanen

Angående Avfallsplan s.5 ”Avfallsplanen har tre mål. 1. Minskad nedskräpning…”

Målets syfte uppges vara förutom minskad nedskräpning även förhindra att farliga ämnen inte sprids från nedlagda deponier. Det är missvisande att blanda ihop dessa två områden och gör målet svårt att följa upp. Målet ska delas upp i två separata mål med respektive effektmål och nyckeltal för att göra spårbarheten till orsak och verkan tydlig.

Återkoppling

Synpunkten är relevant. Att formulera ytterligare ett mål som enbart handlar om att hantera miljöfrågor kopplade till nedlagda deponier bör undvikas. Dels för att frågan till stor del redan styrs av lagstiftning och för att hålla nere antalet mål. Istället kopplas åtgärden som behandlar nedlagda deponier till målet 3. Hållbar avfallshantering, istället för till mål 1. Minskad nedskräpning, eftersom den hanterar problem kopplade till tidigare avfallshantering.

Ändring

Arbete med nedlagda deponier flyttas från mål 1. Minskad nedskräpning till mål 3. Hållbar avfallshantering. Åtgärd om nedlagda deponier (tidigare åtgärd 1.2) blir åtgärd 3.9 Ta fram åtgärdsplaner för deponier och genomföra dem.

Synpunkt 4 avfallsplanen

Angående ”Kommunikation s.6. Kommunen har goda möjligheter att arbeta med beteendefrågor och kommunikation/…/.”

Det är bra att det förtydligas i åtgärderna på sidan 13 och framåt, om det är kommunen eller MERAB som förväntas genomföra kommunikation. Det har vid tidigare tillfällen varit otydliga förväntningar mellan kommunala tjänstepersoner och tjänstepersoner på MERAB om vem som gör vad och i vilken roll. I det här fallet är kommunen både ansvarig för avfallshantering, uppdragsgivare och teknisk utförare.

Återkoppling

I förslaget till avfallsplan beskrivs behovet av resurs för kommunikation. Enligt åtgärdsbeskrivningarna framgår det om det är kommunerna eller Merab som ansvarar för kommunikationsåtgärderna som beskrivs. Det anses vara tillräckligt tydligt.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 5 avfallsplanen

Angående Samordnare s. 7. Nämnden instämmer i att det saknas en samordnare för att driva igenom arbetet med avfallsplanen. Samordnaren spelar stor roll för att genomdriva målen Hållbar avfallshantering och Avfallsminimering. En samordnare som fördelas över tre kommuner blir kostnaden mindre för respektive kommun. De tre kommunerna tillsammans bildar ett stort geografiskt område och skapas det nätverk med företagare och näringsliv får det ett kraftigt genomslag för åtgärdsprogrammen.

Återkoppling

Behovet av resurs för samordning påtalas i avfallsplanen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Åtgärd 6 avfallsplanen

Angående Åtgärder för mål 2, Avfallsminimering, s.15 - 16, 2.5. Främja allmänhetens möjlighet till återbruk. I åtgärdsmålet har det förbisetts behovet av resurser för att utbilda ansvarig personal i materialflödens kemiska innehåll och vad som är lämpligt att återbruka och vad som ska lämnas vidare som avfall. Råder det osäkerhet i vad som är lämpligt att återbruka finns det en risk att färre produkter cirkuleras innan det lämnas som avfall. Vägledning och stöd finns av myndigheter, intresseorganisationer och forskning. Substitutionscentrum hos RISE har temasida kring detta, Kemikaliecentrum i Stockholm stad har arbetat mycket med frågan och vägledning finns även hos kemikaliesmartskane.se.

Återkoppling

Spridning av farliga kemiska ämnen kopplat till cirkularitet är ett känt problemområde. I arbetet med åtgärden kommer frågan att beaktas.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 7 avfallsplanen

Angående Åtgärder för mål 2, Avfallsminimering, s.16, 2.6. Utveckla möjligheter till återbruk på återvinningscentralerna. Cirkulära flöden av material som har stora klimatavtryck vid produktion kan ge positiva effekter i samhället. Här spelar en samordnare väldigt stor roll. Som vi nämnt tidigare, med tre kommuner blir upptagningsområdet väldigt stort och det kräver en investering i resurser för att bygga upp ett fungerande system. Dels kan det skapas materialflöden mellan industrier såväl som flöden mellan medborgare och kommunerna som inom kommunerna.

Helsingborgs stad har arbetat mycket med materialbank för kommunal verksamhet där företag kan lämna produktionsspill eller produkter som kan nyttjas av kommunens verksamheter. Miljöpedagogerna har initierat ett samarbete mellan syslöjdslärare och kommunens upphandlade arbetskläder för att ta hand om textilier som är av bra kvalitet men inte kan användas längre i verksamheten. De har även träspillsinsamling i samarbete med Norra Skånes Renhållningsbolag (NSR) samt byggt upp en materialbank för produkter och byggmaterial till skolgårdar och utemiljöer. För att kunna genomföra åtgärden krävs det en samordnare som är involverad.

Återkoppling

Behovet av resurs för samordning påtalas i avfallsplanen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 8 avfallsplanen

Angående Bilaga 3 – Ekonomiska konsekvenser och resursbehov. Åtgärdsredovisningen på sidorna 5 - 10 är samma som i Avfallsplanen på sidorna 12 - 20.

Återkoppling

Det stämmer, i bilaga 3 redovisas avfallsplanens åtgärder. Ett alternativ hade varit att istället för att upprepa dem i bilagan hänvisa till dem i huvuddokumentet. Det hade sparat utrymme med gjort bilagan mer svårläst.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 9 avfallsplanen

Angående Bilaga 5 – Nulägesbeskrivning, Mat- och restavfall s.9 - 10 ”Restavfallet [rötslammet från biogasproduktionen] omlastas för vidare transport till extern förbränningsanläggning (värme- och elproduktion) i Malmö.”

På MERABs hemsida om Matavfall går det att läsa att restavfallet blir biogödsel och sprids på åkrarna. Det är viktigt att informationen i Avfallsplanen är samstämmig med kommunikationen på hemsidan. Här finns potential att se över om rötslammet kan omvandlas till biokol istället för förbränning.

Återkoppling

Med ordet "restavfall" i den ovan citerade texten menas inte rötslam utan avser den avfallsfraktion som tidigare kallats "brännbart", alltså det avfall som inte ingår består av förpackningar, tidningar, batterier, lampor med mera. Detta avfall kan inte rötas eller pyrolyseras till biokol.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 10 avfallsplanen

Angående Tabell 5 på s. 13 - 15, Verksamhetsutövare inom avfallsbranschen i Eslöv, Höör och Hörby kommun. Det är oklart vilket syfte en lista med verksamhetsutövare har i en Avfallsplan. Dels så ändras verksamheternas utformning över tid och dels byts några ut och andra tillkommer. Det är intressant i en nulägesanalys att veta hur många verksamheter det finns och vilka avfallstyper och behandlingar de utför.

Förslagsvis stryks tabell 5 från nulägesbeskrivningen alternativt skriv om den.

Återkoppling

Den listan ska enligt de riktlinjer som finns för kommunala avfallsplaner finnas med.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 11 avfallsplanen

Nämnden bedömer att det kan finnas ett behov av att upprätta ett tekniskt samråd under ledning av Merab, för att på bästa och effektivaste sätt uppnå föreslagna åtgärder. Det tekniska samrådet ska bestå av tjänstepersoner kopplade till åtgärdsbehoven i avfallsplanen och den förändrade avfallshanteringen. Det tekniska samrådet ska utgöra ett forum för dialog, erfarenhetsutbyte och samarbete kring avfallshanteringen i de tre ägarkommunerna med tjänstepersoner från olika kompetensområden.

Återkoppling

I avfallsplanen finns den föreslagna organisationen beskriven. Alla åtgärder har ett utpekat ansvar. Samordning och stöd i arbetet med åtgärderna står samordnaren för och kommunernas miljöstrateger fungerar som ett stöd till samordnaren. En grupp med berörda tjänstemän knutna till åtgärderna i avfallsplanen hade varit ytterligare ett stöd i arbetet men behovet anses inte så stort att ytterligare resurser ska läggas till den föreslagna organisationen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 12 avfallsplanen

Nämnden instämmer i att det krävs extra resurser för att fullfölja de åtgärder som beskrivs i planen. Vad gäller åtgärden 1.2 Ta fram åtgärdsplaner för deponier, innehar avdelningen varken personalresurser

eller kompetens för arbetsuppgiften och ett tillskott är nödvändig för att uppnå resultat. Förslagsvis kan ett samarbete mellan Merabs tre ägarkommunen för finansiering av en årlig tjänst vara en lösning.

Återkoppling

Att extra resurser är nödvändiga framgår av avfallsplanen. För just den åtgärden som avses här utpekas behov av en särskild resurs.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 13 avfallsplanen

För att bättre stämma överens med åtgärdens rubrik i 1.1 Ta fram rutin för minskad nedskräpning, så bör formuleringen i avsnitt Uppföljning ändra benämningen från;

”Finns framtagen plan motnedskräpning, eller inte.” till ”Finns framtagen rutin mot nedskräpning, eller inte.”

Återkoppling

Ordet ”plan” i texten som beskrivs ovan är en miss. Det korrekta är att skriva ”rutin” så som föreslås.

Ändring

Texten i åtgärden 1.1, Uppföljning ändras till: Finns framtagen rutin mot nedskräpning, eller inte.

Synpunkt 14 avfallsplanen

Förslag på ytterligare mål är att arbeta med olika typer av fastighetsnära insamling i svårtillgänglig stadsmiljö. Målet bör innehålla en plan för att identifiera svårtillgängliga fastigheter i staden och skräddarsydda åtgärder för att uppnå effektiv insamling, minimerade transporter, för återvinning och avfallshantering, tex genom anläggande av källsorteringshus eller sortering i moloker i mark.

Återkoppling

Synpunkten är relevant och frågan föreslås ingå i avfallsplanens åtgärd 3.3 Ta fram en plan för avfallsinfrastrukturen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring men beaktas i arbetet med åtgärd 3.3 Ta fram en plan för avfallsinfrastrukturen.

Synpunkt 15 avfallsplanen

Avfallsplanen bör också kompletteras med mål för arbete kring hanteringen av avfall från invasiva arter. Det bör upprättas en information kring avfallshantering av invasiva arter samt möjliggöra rätt hantering vid inlämning och insamling av avfallet från invasiva arter, för både privatpersoner och verksamheter.

Återkoppling

Frågan om invasiva arter hanteras i Naturplan för Eslöv, Naturvårdsprogram för Hörby kommun och Miljö- och klimatstrategi för Höörs kommun.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 16 avfallsplanen

Angående bilaga 3 (rättelse: avser bilaga 6) – Uppföljning av avfallsplan 2018 - 2021. Nämnden delar inte bedömningen avseende uppföljning av ”Avfall i anläggningsarbeten” och ”Mål 2: Den miljö- och hälsomässigt säkra användningen av avfall och material i anläggningsarbeten ska öka”. Avdelning bedömer att målet ska betecknas som genomförd.

Avdelningen arbetar utifrån den lagstiftning som är gällande och inför varje anläggningsprojekt görs en noggrann undersökning av markens föroreningsinnehåll och klassificering enligt MRR, KM, MKM, IFA och FA. Provtagningsplaner, saneringsplaner och borttransport av schaktmassor sker i samråd och enligt de direktiv som tillsynsmyndigheten lämnar.

Nämnden bedömer att också att ”Nedlagda deponier” och ”Mål 9: Risken för negativ miljöpåverkan från nedlagda deponier ska minska och länsstyrelsen ska ha identifierat, inventerat och riskklassat alla nedlagda deponier”, åtgärd 2: Kontrollprogram ska upprättas för de kommunala deponier som klassificerats till riskklass 2 efter inventeringen, ska betecknas som genomförd.

Förslag på provtagningsplaner/kontrollplaner för Eslövs kommuns samtliga nedlagda deponier har upprättats och översänts till tillsynsmyndigheten under år 2021. Provtagningsplanerna/kontrollplanerna har dock ännu inte fastställts av tillsynsmyndigheten.

Återkoppling

Uppföljning en grundar sig på insamlade svar från kommunerna och bedömningarna utgår ifrån de svaren.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 1 föreskrifterna

2 § 7. p.

”Med enskilda avloppsanläggningar avses slutna tankar, slamavskiljare, fosforfällor, minireningsverk och andra motsvarande anläggningar som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter//.”

Enskilda avlopp kan ha en kapacitet på upptill 200 personekvivalenter och de kan vara gemensamhetsanläggningar. Enligt vägledning från Havs- och vattenmyndigheten definieras enskilda avlopp utifrån den organisatoriska formen och inte avloppsanläggningens storlek.

Förslag: Med enskilda avloppsanläggningar avses slutna tankar, slamavskiljare, fosforfällor, minireningsverk och andra motsvarande anläggningar som definieras enligt gällande lagstiftning.

Återkoppling

Vad som är kommunalt avfall eller avfall under kommunalt ansvar regleras i Miljöbalkens 15 kapitel 20 och 22 §§. I 20 § anges att kommunen ansvarar för avfallsfraktioner och filtermaterial från enskilda avlopp, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 2 föreskrifterna

32 § 4 st.

”Tömning av slamavskiljare eller sluten tank vartannat år kan beviljas om fastighetsinnehavaren kan göra sannolikt att vattenförbrukningen är mindre än 25 kbm per år. Endast de som har godkänd avloppsanläggning kan beviljas förlängt tömningsintervall.”

Nämnden vill flagga för att begreppet ”kan göra sannolikt” kan rymma en bredd av tolkningar. Det är viktigt att det framkommer i kommunikation med medborgare vad begreppet innebär och hur det ska tolkas. Eftersom en enskild avloppsanläggning kan dimensioneras mellan 1 - 200 personekvivalenter och schablonen 25 kbm vatten per år är baserad på ett hushåll med fem personer blir paragrafen strängare än vad syftet med den avser. Förslagsvis kan en procentuell vattenförbrukning i förhållande till det enskilda avloppets storlek användas. Begreppet godkänd avloppsanläggning ger missvisande information om något som inte regleras i lagstiftning.

Återkoppling

Formuleringen finns i nu gällande föreskrifter och har inte förorsakat några problem i samband med handläggning av ärenden. När det gäller definitionen av enskild avloppsanläggning och avfall under kommunalt ansvar hänvisas till föregående punkt.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 3 föreskrifterna

28 § 2 stycket.

”Om fastigheten har en gödselplatta kan komposteringen i stället ske i gödsel som lagras på plattan. Fastigheten ska ge utrymme för användning av den erhållna komposten.”

Det kan bli bekymmersamt med animaliskt avfall med tanke på risk för smittspridning av bland annat afrikansk svinpest. Sverige har ännu inte afrikansk svinpest som tur är men det finns i närområdet. Afrikanska svinpest är inte farlig för människor men kan spridas från vildsvin som fått i sig matrester vidare till tamgrisbesättning. Förslagsvis ska endast vegetabiliskt matavfall kunna komposteras på tät gödselplatta och animaliskt matavfall lämnas i kommunens behållare alternativt att fastighetsägaren har en tät kompost för detta. Alternativt att kompostering av matavfall endast får ske i täta behållare.

Återkoppling

Afrikansk svinpest har nyligen uppmärksammats i Sverige och med anledning av detta är det rimligt att begränsa möjligheterna för kompostering på gödselplatta för att förhindra spridning.

Ändring

Meningen “Om fastigheten har en gödselplatta kan komposteringen i stället ske i gödsel som lagras på plattan.” stryks.

Synpunkt 4 föreskrifterna

33 §

”För fettavskiljare kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, efter ansökan till tillsynsansvarig nämnd medges utsträckt hämtningsintervall för avfall från anläggningen. Förlängt intervall kan medges under förutsättning att nämnden utifrån ansökan med uppgifter om anläggningens belastning och beskaffenhet kan bedöma att hämtning inte behöver utföras med ordinarie

intervall, utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. Medgivandet gäller i högst fem år, därefter måste en ny ansökan lämnas in."

Nämnden gör bedömningen att ett medgivande kan ges tills vidare. Dispensen upphör när verksamheten ändras, byte av verksamhetsutövare eller andra förutsättningar ändras. Det ligger på verksamhetens ansvar att meddela tillsynsmyndigheten om ändringar.

Återkoppling

Fett kan orsaka stora skador och stopp på ledningsnät och i pumpstationer. Med anledning av detta bör en dispens omprövas med ett visst intervall eftersom förutsättningarna kan ändras utan att myndigheterna får kännedom om detta.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkter från Mellanskånes Renhållningsaktiebolag

Styrelsen ser positivt på att det är en gemensam plan för alla tre kommunerna. Detta underlättar arbetet med utvecklingen inom avfallsområdet då MERAB enbart har en plan att förhålla sig till i stället för en per ägarkommun.

Synpunkt 1

Enligt planen kommer det att finnas en samordnare för planen på kommunerna. Styrelsen ser mycket positivt på detta då det kommer att medföra större möjligheter att genomföra planen och de åtgärder som finns i planen. Detta i sin tur kommer att bidra till att MERAB har större möjligheter att leva upp till de nationella mål som finns inom avfallsområdet. Ett problem som förekommit för tidigare planer är att uppföljningen av planen har brustit. MERAB har haft ansvar för att följa upp planen, men haft svårt att få svar från de kommunala förvaltningarna om vilka resultat som uppnåtts. Med en samordnare som sitter på kommunerna ökar sannolikt möjligheterna att följa upp planen vilket i sin tur ger en motivation att arbeta med åtgärderna.

Återkoppling

Det är ännu inte beslutat om var samordnartjänsten ska sitta. Men det ses som fördelaktigt om samordnaren organisatoriskt placeras nära kommunernas miljöstrateger eller motsvarande.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 2

Utifrån stigande priser på varor och tjänster bör beloppen för kostnader kopplade till åtgärderna revideras för att spegla de verkliga kostnaderna. Kostnaden för en plockanalys uppskattas till ca 600 tkr och för en kommunikationsplan till ca 100 tkr.

Återkoppling

Synpunkten är relevant.

Ändring

Texten i åtgärd 3.7 Genomföra kundundersökning och plockanalys, Intern resurs ändras från 500 000 SEK till 600 000 SEK. Och texten i åtgärd 3.8 Ta fram kommunikationsplan, Extra resurs ändras från 75 000 SEK till 100 000 SEK.

Synpunkt 3

I åtgärd 2.6 och 2.7 är åtgärder rörande återbruk. Det bör preciseras vilken typ av avfall som återbruket avser.

Återkoppling

Vilken typ av återbruk som kan vara aktuellt är inte utrett och därmed inte preciserat. Det bör ingå i arbetet med åtgärderna att reda ut vilken typ av produkter som kan vara aktuella. Många andra avfallsbolag har system för allmänhetens återbruk på återvinningscentraler, de omfattar till exempel möbler, verktyg, redskap och byggmaterial.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkter från Eslövs bostads AB

Eslövs bostads AB har inget att tillföra.

Inkomna yttranden under samrådstiden 7 november till 4 december 2023

Länsstyrelsen Skåne

Huvuddokumentet Avfallsplan för Eslöv, Höör och Hörby kommuner med handlingsplan för resurshushållning och cirkulära materialflöden 2023-2026 bör kompletteras med följande:

Synpunkt 1

Förtydliga hur avfallsmängderna, samt typ av avfall, ändrats i respektive kommun sedan föregående avfallsplan.

Återkoppling

Den statistik som i dagsläget finns att tillgå kan inte anses vara jämförlig med dagens flöden vilket hade gett ett missvisande resultat. Eftersom det inte är krav på att dessa mängder ska redovisas kommer kommunerna inte lägga tid på att ta fram mer tillförlitlig statistik.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 2

Förtydligande över vilken typ av avfall som planen omfattar och vilken typ av avfall som inte omfattas av planen tex med hänvisning till 15 kap. 3 och 20 § miljöbalken.

Återkoppling

Avfallsplanen kompletteras med den informationen.

Ändring

Avfallsplanen kompletteras med vilken typ av avfall som planen omfattar och vilken typ av avfall som inte omfattas av planen.

Synpunkt 3

I huvuddokumentet hänvisar ni till lagkrav för kommunala avfallsplaner. Förtydliga gärna vilket kapitel och paragraf som kraven gäller t.ex. bestämmelser om att kommunens renhållningsordning ska innehålla en avfallsplan finns i 15 kap. 41 § miljöbalken.

Återkoppling

Avfallsplanen kompletteras med den informationen.

Ändring

Avfallsplanen kompletteras med kapitel och paragraf.

Synpunkt 4

Åtgärdsformuleringarna bör kompletteras med när i tid åtgärderna ska vara genomförda. Bra att ni uppskattat resursbehov för åtgärderna i både timmar, pengar, nyckeltal för uppföljning och att ni pekat ut huvudansvarig för respektive åtgärd.

Återkoppling

Åtgärderna i avfallsplanen är tidsatta med en genomförandeperiod mellan 2023-2026. Mer detaljerad tidplan kan inte tas fram förrän åtgärderna budgeterats för.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 5

Hur kommunerna hanterar åtgärder som inte genomförts i tidigare avfallsplaner eller hur de kommer hantera åtgärder som inte genomförs i avfallsplanen som är på remiss.

Återkoppling

De åtgärder som inte genomförts tidigare, som kommunerna anser fortsatt är relevanta att arbeta med, finns med som åtgärder i den nya avfallsplanen i något reviderad form. Åtgärder som inte genomförts efter denna avfallsplan får hanteras i nästkommande uppföljning.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring

Vatten- och räddningstjänstnämnden i Höör och Hörby kommun

Vatten- och räddningstjänstnämnden har inget att erinra mot den föreslagna renhållningsordningen.

Kultur- och fritidsnämnden i Eslövs kommun

Nämnden har inga synpunkter på den föreslagna renhållningsordningen.

Tillstånds- och tillsynsnämnden i Höörs kommun

Synpunkt föreskrifter, 37 §

Tillstånds- och tillsynsnämnden anser att 10 år är väldigt lång tid och ändringar i lagstiftningen kan ske under tiden.

Återkoppling

I samverkan med samtliga tre miljökontor har denna tidperiod överenskommits. Om förändringar sker i lagstiftningen får föreskrifterna revideras.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring

Synpunkt föreskrifter, 47 §

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Så alla frisörer exempelvis ska anmäla att de lägger kartong i sin privata soptunna om dom har sin salong i källaren? och till vem ska denna anmälan skickas till?”

Återkoppling

Ja det är korrekt. Anmälan ska ske till kommunen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifter, 10 §

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Med uppvisning till nämnden/kommunen/miljöenhet vilken mängd och mottagare avfallet lämnas till. Vi har stora problem med avfallsbrosstlighet. Om MERAB ej tar emot så tar oseriösa aktörer emot avfallet och dumpar det i naturen eller annan olämplig plats. Om vi ska införa inpasseringssystem så ska verksamheter kunna lämna annat avfall som anges i 10 § men begränsad antal lämningstillfällen eller vikt eller volym.”

Återkoppling

Inpasseringssystem föreslås inte i dessa föreskrifter.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifter, 32 §

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Vem ska uppgifterna lämnas till? Vem registrerar detta?”

Återkoppling

Till den inom kommunen som begär uppgifterna.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifter, 37 §

Tillstånds- och tillsynsnämnden i lämnar följande synpunkt: “Vi behöver ofta bevilja förlängda tömningsintervall på anläggningar på till exempel fritidshus som inte har fått någon tillsyn och därför inte har någon "godkänd " avloppsanläggning. Dessutom är termen godkänd avloppsanläggning lite missvisande då en anläggning egentligen inte är godkänd för all framtid utan behöver åtgärdas förr eller senare. Förslag att gå från 10 år till 5 år.”

Återkoppling

I samverkan med miljökontoren i samtliga tre kommuner har denna tidperiod överenskommits.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt 1 bilaga 1, föreskrifter

Tillstånds- och tillsynsnämnden i lämnar följande synpunkt: “I texten anger ni att i första hand ska återanvändning eller återvinning ske av textiler. Varför kan inte man återanvända/återvinna något från trasiga textilier? Bör väl finnas organisationer som använder trasiga material med.”

Återkoppling

Såväl hela som trasiga textilier omfattas i skrivningen.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt bilaga 1

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Bygg- och rivningsavfall - glas och plast bör ni kunna ta emot på en av dem andra anläggningar med? Möjligtvis på den nya anläggningen i Höör? Igår isoleringsmaterial här? Isoleringsmaterial lämnas som ej återvinningsbart på sida 6 i bilaga 1.”

Återkoppling

Texten uppdateras med korrekta uppgifter.

Ändring

Texten har uppdaterats med korrekta uppgifter.

Synpunkt bilaga 1

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Schaktmaterial - förslag att sortera hela och "rena" tegel, stenplattor och annat ska kunna återbrukas. Om ni ska ta emot schakt bör ni ha större yta i Höörs kommun och "tvinga" att den som lämnar har tagit analys enligt särskild metod. På så sätt kan vi försöka skapa ett återbruk. MERAB kan sälja dessa massor vidare.”

Återkoppling

Att sortera ut hela och ”rena” material tas om hand i åtgärd 2.6 i Avfallsplanens handlingsplan: “Utveckla möjligheterna till återbruk på Återvinningscentralerna.“

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt bilaga 1

Saknas en förklaring till fotnoten nr 5 gällande Farligt avfall.

Återkoppling

Fotnoten kan anses som övertydlig och tas bort.

Ändring

Fotnoten har tagits bort

Synpunkt bilaga 1 sida 11

Saknas en förklaring till fotnoten nr 8 gällande icke-farligt avfall för deponering (ej återvinningsbart).

Återkoppling

Fotnoten kan anses som övertydlig och tas bort.

Ändring

Fotnoten har tagits bort

Synpunkt föreskrifter bilaga 1 sida 1

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Ange i vilken lag eller föreskrift § 19 berör, kan misstolkas.”

Återkoppling

Stycket skrivs om för att minska antalet hänvisningar.

Ändring

Stycket har skrivits om.

Synpunkt föreskrifter bilaga 1 sida 2

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Ni kanske kan erbjuda en påse där det står animaliska biprodukter så det blir enklare för konsumenten att sortera ut det. Kanske färgmarkering eller textat så det syns tydligt. Se 13 § förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter. Se också 1 § och 5 § i 2 kap. till SJVFS 2007:21. Bör implementeras 1 jan 2024.”

Återkoppling

Översyn pågår för att anpassa till gällande lagstiftning. Nuvarande text är korrekt.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifter bilaga 1 sida 2

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Matfett från verksamheter, ska inte ni tömma fettavskiljare hos verksamheter? Det står i bilagan att det lämnas på återvinningscentral och att man får lämna max 10 liter per lämningstillfälle. Om tankarna är större än så, så måste ni godta större volym. Bör utvecklas och underlätta för verksamhetsutövare då vi kommer börja kräva fettavskiljare ute hos verksamheter.”

Återkoppling

Tömning av fettavskiljare sker av Merabs entreprenör.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 1 sida 3

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Bör restavfallet sorteras i genomskinliga påsar istället för svarta påsar/säckar?”

Återkoppling

I dagsläget regleras inte typen av säck i föreskrifterna.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 1 sida 3

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Trasigt glas bör väl sorteras ut för återvinning?”

Återkoppling

Trasigt glas sorteras som restavfall.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 1 sida 7

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Invasiva arter - gäller det rötter eller stam och grenar samt blad? Bör väl lagras mörkt och kallt med?”

Återkoppling

Befintlig text är korrekt.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 1 sida 9

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Döda djur bör väl förpackas i dubbla påsar - då är det mindre djur och om det är mindre än 1 kg?”

Återkoppling

Befintlig text är korrekt.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 1 sida 9

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Avfall från husbehovsjakt bör sorteras ut som animaliska biprodukter om den understiger 20 kg. Allt över 20 kg får lämnas på fallplatsen om den inte orsakar olägenhet. Vid misstanke av smitta ska SVA kontaktas. Bör stå med i bilagan.“

Återkoppling

Befintlig text är korrekt.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 1 sida 10

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Bygg- och rivningsavfall från yrkesmässig verksamhet. Bör i framtiden erbjuda Höör som avlämningsplats.”

Återkoppling

Regleras inte i föreskrifterna.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 1 sida 11

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Ge fler exempel på icke farligt avfall för deponering.”

Återkoppling

Befintlig text är fullödig.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna bilaga 2

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Rad 7 och 8: Tömning ska ske efter behov…minst en gång per år eller enligt leverantörens anvisningar. Dispens ska ansökas hos myndigheten om tömningsintervallen frångås. Rad 9: Fettavskiljare - endast om det gäller stora avskiljare. De som har fettuppsamlig kopplat till diskmaskin eller rör omfattas ej av detta. De fettet som samlas upp ska lämnas till återvinningscentral. Rad 10: Vid bristande tillsyn kan det finnas tillstånd som bör omprovas vilket innebär att de som har fosforfällor eller minireningsverk inte följer tömningsintervallen enligt anvisning. Bör kontrolleras var 5 år med förutsättning att MERAB har uppdaterade listor på typ av avlopp som myndigheten tillhandahåller.”

Återkoppling

I samverkan med miljökontoren i samtliga tre kommuner har det som föreslås överenskommits.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna generellt 1

Förklaring till fotnoterna (särskilt i bilagorna) och rätt hänvisning. Bör kanske ha en färganvisning vad ska slängas i vilka påsar så det underlättar för kunden.

Återkoppling

Korrigeringar har skett.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna generellt 2

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Kan ej emballage i form av sopsäckar sorteras som mjukplast?”

Återkoppling

Ja det är möjligt.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna generellt 3

Tillstånds- och tillsynsnämnden lämnar följande synpunkt: “Dispenser bör tidsbegränsas för återkommande omprövningar då vi har haft återkommande problem eller dålig kännedom om nuläget.”

Återkoppling

I samverkan med miljökontoren i samtliga tre kommuner har det som föreslås överenskommits.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Bildningsnämnden i Hörby kommun

Bildningsnämnden har tidigare yttrat sig över Renhållningsordning och Sektor Bildning ser inte att de förändringar som nu gjorts berör Bildningsnämndens verksamheter och föreslår därför att Bildningsnämnden lämnar följande yttrande:

”Bildningsnämnden har inga ytterligare synpunkter och önskar inte ändra det yttrande som tidigare lämnats baserat på de ändringar som nu gjorts i Renhållningsordning för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby.”

Bygg- och miljönämnden i Hörby kommun

Bygg- och miljönämnden lämnar följande yttrande:

Synpunkt föreskrifterna 11 §

Inga synpunkter.

Synpunkt föreskrifterna 35 §

Inga synpunkter kring att möjligheten försvinner för lantbruksfastigheter att kompostera i gödsel på gödselstad. Det innebär dock en relativt stor förändring gentemot tidigare hållning sedan lång tid. Vi anser däremot att andra stycket bör förtydligas så att det täcker in att vi även godtar kompostering genom fermentering (Bokashi-metoden).

Återkoppling

Hantering av bokashi hanteras vidare inom ramen för anmälan om omhändertagande av avfall och inte inom ramen för föreskrifterna.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Synpunkt föreskrifterna 47 §

Av paragrafen framgår att anmälan ska ske till kommunen. I 33 § framgår specifikt att anmälan/ansökan enligt 34-46 §§ ska ske till tillsynsansvarig nämnd.

Återkoppling

För att möjliggöra för tre olika kommuner att hantera frågan efter sina egna organisatoriska förutsättningar bibehålls föreslagen formulering och konkretiseras inte ytterligare.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

Lions club i Hörby

Lions club Hörby med 42 medlemmar och ett tjugotal volontärer är en välgörenhetsförening som samlar in medel för att dela ut till lokala, nationella och internationella mottagare. Lions internationella hjälpverksamhet bygger på att vi skickar matriel och pengar till Lions organisationen i mottagarlandet som sedan fördelar detta till där det bäst behövs

Vår största miljösatsning är vår verksamhet på Vallmogatan Hörby där vi tar emot begagnade grejor för återbruk som vi sedan säljer vidare

De saker som vi får in är av varierande kvalité, en del är söndriga och smutsiga vilket gör att vi måste lämna dessa på ÅVC Hörby. Givetvis sorterar vi detta i olika fraktioner. Vi sorterar i lådor och plastbackar vilket vi tömmer enligt instruktionerna på ÅVC., inget som är i slutna förpackningar. Det mesta är wellpapp, elprylar, trä, metall och 2-3 backar brännbart i veckan.

När det gäller textil säljs c:a 50 procent och resten skänker vi till Stadsmissionen eller så går det till recycling på ÅVC. Nu på senare tid har vi skickar vi en hel del till Ukraina.

Synpunkt föreskrifterna

Att börja betalt av ideella föreningar och hjälporganisationer är kontraproduktivt eftersom det tar medel från vår verksamhet och minskar motivationen att göra detta viktiga miljöarbete.

Dessutom är det ju så att vi alla betalar en avgift till Merab för att det ska ta hand om våra sopor och det som ska återvinnas. Genom vårt arbete förlänger vi användning av många produkter och minskar på så sätt trycket på miljön. Så istället för att ta betalt borde vi få bidrag för vårt miljöarbete.

Återkoppling

Att ta betalt av föreningar och hjälporganisationer regleras inte i avfallsplanen eller dess föreskrifter. Frågan om eventuell betalning och oron kommer att hanteras vidare av Merabs styrelse.

Ändring

Synpunkten föranleder ingen ändring.

§ 16 **KS 2023/693**

Införande av parkeringsavgifter längs med Kvarngatan etapp 2

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att godkänna förslaget och införa avgiftsbelagd parkering och miljöparkering på Kvarngatan mellan Pärlgatan och Östergatan i Eslöv samt ge miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att gå vidare med införandet under vintern 2023/2024.
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att godkänna en förändring av ”Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort, 2016-06-02” så att även Kvarngatan mellan Pärlgatan och Östergatan ingår i Zon 2, dvs det grönmarkerade området.
. Kommunfullmäktige föreslås besluta att en av parkeringsautomaterna på Kanalgatan flyttas till Kvarngatan.

Ärendebeskrivning
Hösten 2017 infördes avgiftsbelagd parkering i Eslövs centrum. Kvarngatan har under andra halvan av 2023 omgestaltats mellan Pärlgatan och Östergatan för att få ett mer stadsmässigt intryck. En gångpassage håller på att anläggas för att fotgängare ska kunna ta sig mellan Kvarngatan och pendlarparkeringen.

Pendlarparkeringen är avgiftsbelagd och med anledning av det så föreslås även parkeringsplatserna på den omgestaltade delen av Kvarngatan blir avgiftsbelagda.

Den 22 november 2023 beslutade Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden att föreslå kommunstyrelsen att föreslå ett införande av parkeringsavgifter, samt ge i uppdrag åt nämnden att gå vidare med införandet under vintern 2023/2024.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse; Införande av parkeringsavgifter längs Kvarngatan, etapp 2
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 186
- Eslövs kommuns författningssamling nr 51 ”Taxa för uttag av parkerings-avgifter”
- Eslövs kommuns lokala trafikföreskrifter om taxor och villkor för avgiftsbelagd parkering i Eslövs kommun; beslutade den 9 november 2017

- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 194, 2022 ”Projekteringsförslag av Kvarngatan, etapp 2 (Pärlgatan-Östergatan) i Eslöv”
- ”Utformningsplaner Kvarngatan, etapp 2”
- Förslag på uppdaterad ”Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort”

Beredning
Förslaget till införande av parkeringsavgifter längs Kvarngatan görs utifrån målsättningen att främja hållbara transportmedel, utifrån gatans ändrade karaktär efter omgestaltningen samt för att den är centrumnära. Avgiften motsvarar den för pendlarparkeringen.

Kommunledningskontoret tillstyrker förslaget om införande av parkeringsavgifter längs Kvarngatan.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2023/693

2024-01-08

Linnea Ornstein
Klicka eller tryck här för att ange text.
linnea.ornstein@eslov.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse; Införande av parkeringsavgifter längs Kvarngatan, etapp 2

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna förslaget och införa avgiftsbelagd parkering och miljöparkering på Kvarngatan mellan Pärlgatan och Östergatan i Eslöv samt ge miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att gå vidare med införandet under vintern 2023/2024.
- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna en förändring av ”Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort, 2016-06-02” så att även Kvarngatan mellan Pärlgatan och Östergatan ingår i Zon 2, dvs det grönmarkerade området.
- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att en av parkeringsautomaterna på Kanalgatan flyttas till Kvarngatan.

Ärendebeskrivning

Hösten 2017 infördes avgiftsbelagd parkering i Eslövs centrum. Kvarngatan har under andra halvan av 2023 omgestaltats mellan Pärlgatan och Östergatan för att få ett mer stadsmässigt intryck. En gångpassage håller på att anläggas för att fotgängare ska kunna ta sig mellan Kvarngatan och pendlarparkeringen.

Pendlarparkeringen är avgiftsbelagd och med anledning av det så föreslås även parkeringsplatserna på den omgestaltade delen av Kvarngatan blir avgiftsbelagda.

Den 22 november 2023 beslutade Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden att föreslå kommunstyrelsen att föreslå ett införande av parkeringsavgifter, samt ge i uppdrag åt nämnden att gå vidare med införandet under vintern 2023/2024.

Beslutsunderlag

- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 186
- Eslövs kommuns författningssamling nr 51 ”Taxa för uttag av parkeringsavgifter”
- Eslövs kommuns lokala trafikföreskrifter om taxor och villkor för avgiftsbelagd parkering i Eslövs kommun; beslutade den 9 november 2017
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 194, 2022 ”Projekteringsförslag av Kvarngatan, etapp 2 (Pärlgatan-Östergatan) i Eslöv”

- ”Utformningsplaner Kvarngatan, etapp 2”
- Förslag på uppdaterad ”Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort”

Beredning
Förslaget till införande av parkeringsavgifter längs Kvarngatan görs utifrån målsättningen att främja hållbara transportmedel, utifrån gatans ändrade karaktär efter omgestaltningen samt för att den är centrumnära. Avgiften motsvarar den för pendlarparkeringen.

Kommunledningskontoret tillstyrker förslaget om införande av parkeringsavgifter längs Kvarngatan.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

Eva Hallberg
Kommundirektör

Mikael Falk
Avdelningschef
Juridiska avdelningen

Register

Beteckning:
1285 2017:129

Rubrik:
Eslövs kommun lokala trafikföreskrifter om taxor och villkor för avgiftsbelagd parkering i Eslövs kommun

Bemyndigande:
10 kap. 1 § andra stycket 17 trafikförordningen (1998:1276)
10 kap. 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276)

Dag för ikraftträdande:
2017-12-04

Övriga uppgifter

Dag för beslut:
2017-11-09

Föreskriften berör:
Skåne - Eslöv

Publicerat på webbplatsen Svensk trafikföreskriftssamling:
2017-12-04

Har strukturerad information:
Ja

Har vägnätsanknytning:
Nej

ESLÖVS KOMMUN

LOKALA TRAFIKFÖRESKRIFTER

1285 2017:129

Eslövs kommuns lokala trafikföreskrifter om taxor och villkor för avgiftsbelagd parkering i Eslövs kommun; beslutade den 9 november 2017.

Eslövs kommun föreskriver med stöd av *10 kap. 1 § andra stycket 17 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276)* följande.

Följande taxor och villkor gäller för avgiftsbelagda parkeringsplatser inom respektive grupp (taxa).

1 § Taxa röd: Avgift 7 kr/tim. Löst parkeringsbiljett gäller under biljettens giltighetstid och endast på parkeringsplatser där Taxa röd gäller.

2 § Taxa gul: Avgift 7 kr/tim. Löst parkeringsbiljett gäller under biljettens giltighetstid och endast på parkeringsplatser där Taxa gul gäller.

3 § Taxa grön: Avgift 7 kr/tim, 28 kr/dygn eller 350 kr/månad. Löst parkeringsbiljett gäller under biljettens giltighetstid och endast på parkeringsplatser där Taxa grön gäller.

4 § Avgift för Taxa röd, gul och grön kan erläggas i parkeringsautomat eller genom avtal/abonnemang hos kommunens godkända betalningsadministratör.

5 § Avgift enligt Taxa röd, gul eller grön behöver inte erläggas av rörelsehindrad med parkeringstillstånd enligt 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276) eller utländkst parkeringstillstånd som ger samma rätt att parkera.

Denna författning träder i kraft den 4 december 2017.

Detta beslut är taget på delegation den 9 november 2017.

Kristina Jönsson
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

Kristina Jönsson

Förslag på uppdaterad ”Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort” med utökad grön zon för att täcka in Kvarngatan (Pärlgatan – Östergatan)

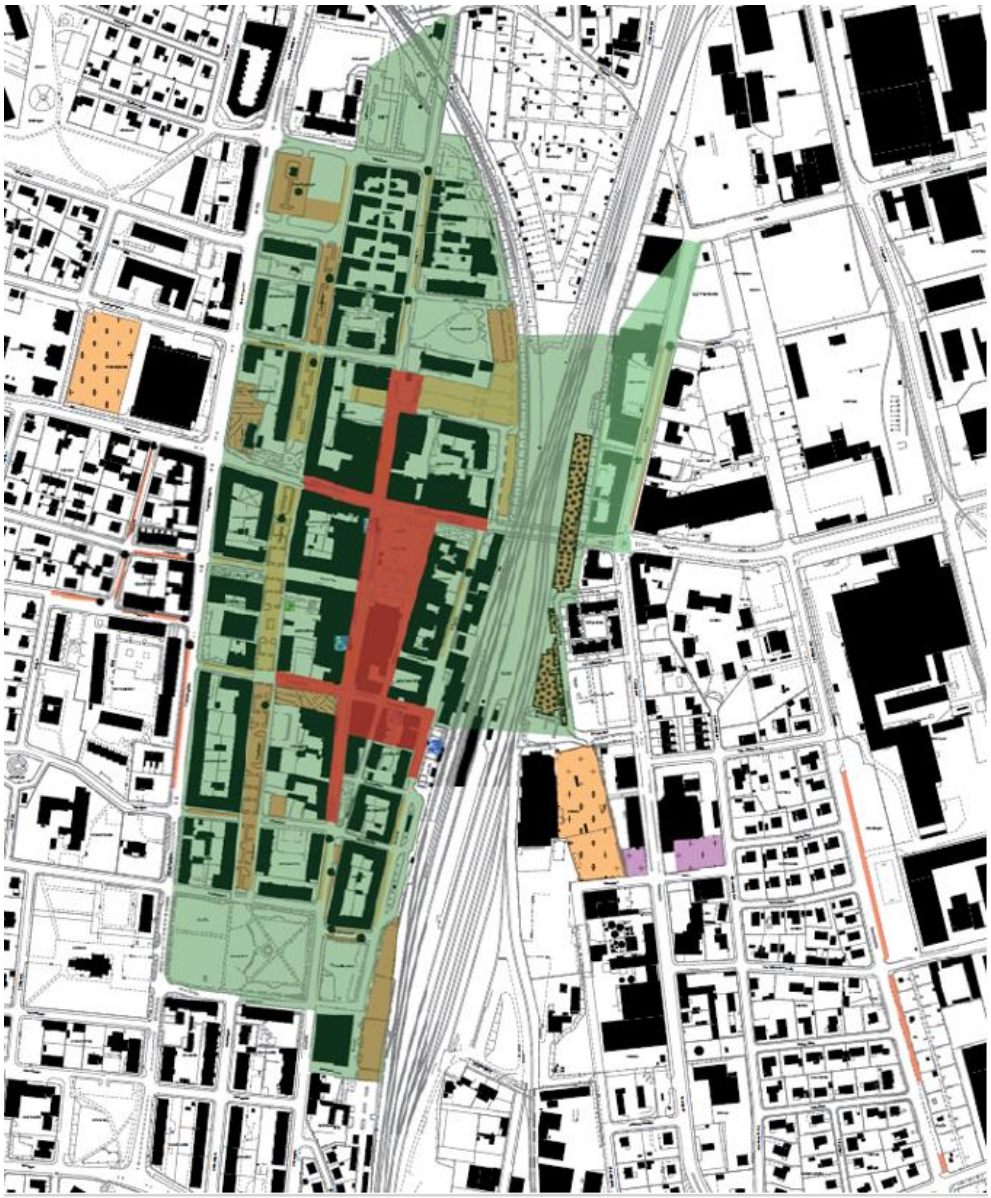

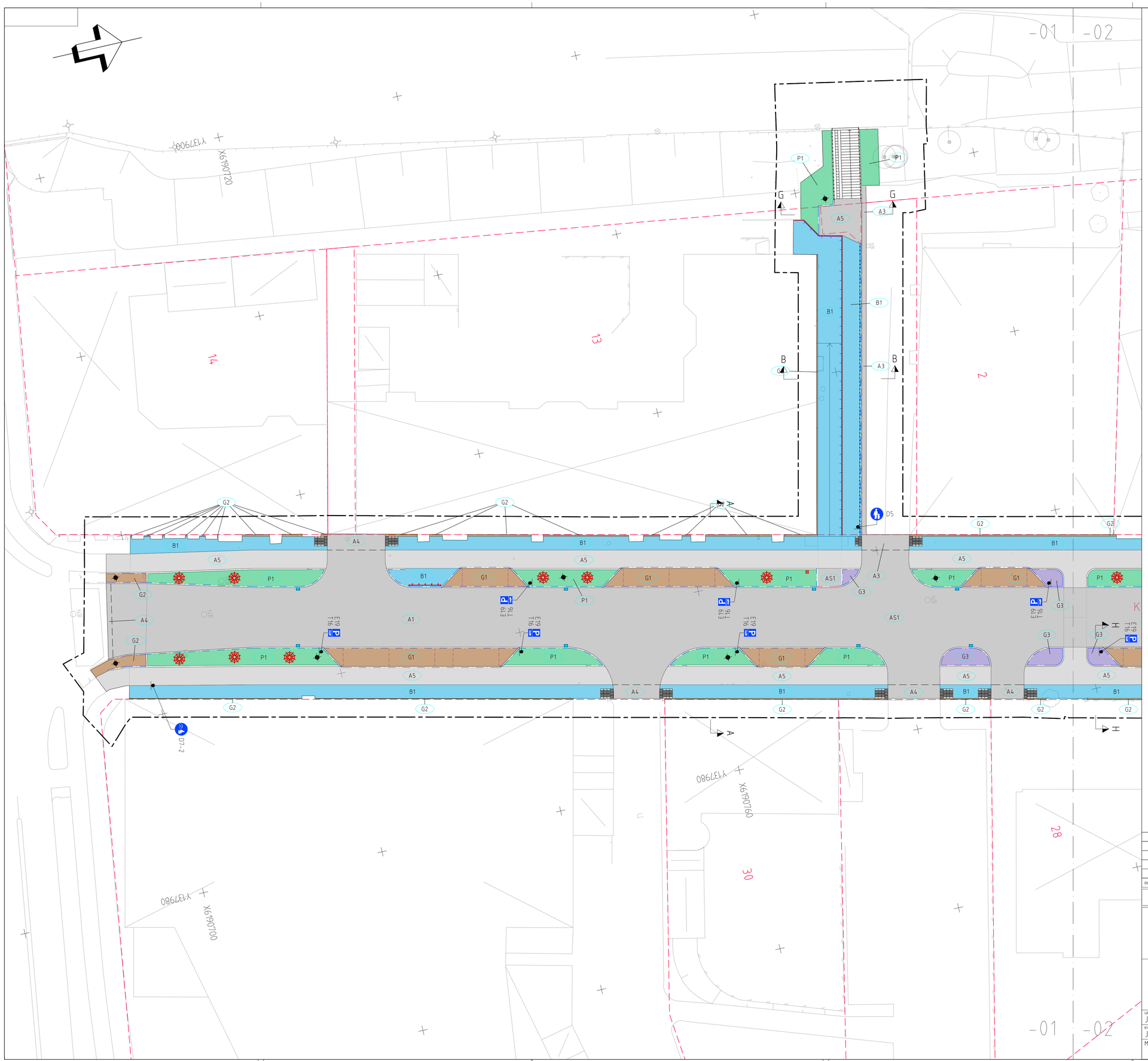
-01 -02
TECKENFÖRKLARING
FASTIGHETSGRÄNS
ARBETSOMRÅDESGRÄNS RITAD 2M UTANFÖR VERKLIG GRÄNS
KANTLINJE
KANTSTÖD GRANIT RV2
KANTSTÖD GRANIT RF2
FRIS AV VIT SMÅGATSTEN
NY HANDLEDARE
NYTT STAKET
STÖDMUR
KÖRYTA ASFALT
CYKELBANA ASFALT
GÅNGBANA BETONGPLATTOR
KÖRYTA/SKILJEREMSA SMÅGATSTEN
SKILJEREMSA/RAMP STORGATSTEN
GRÄSYTA
PLANTERINGSYTA
G2 ÖVERBYGGNADSBETECKNING
BEGRÄNSNINGSLINJE ÖVERBYGGNADER
NY BELYSNINGSSTOLPE
NYTT KLÄTTERVÄXTSTATIV
NY PAPPERSKORG
NYTT CYKELSTÄLL
NY RÄNNSTENSBRUNN
NY STOLPE
NYTT VÄGMÄRKE
NY VÄGMARKERING
NYTT TAKTILT STRÅK
KOORDINATSYSTEM
KOORDINATSYSTEM: SWEREF99 13:30
HÖJDSYSTEM: RH2000
METER, SKALA 1:200
OBS! VID A3 FORMAT GÄLLER HALVSKALA
REV ANT ANDRINGEN AVSER GODK DATUM VV DATUM VV DIARIENUMMER
GRANSKNINGSHANDLING
KVARNGATAN
ESLÖVS KOMMUN
ESLÖVS KOMMUN
TerrVia
TERRVIA MARK MALMÖ AB, Tel: 040-206374
GATUPLAN
UPPDRAGSANSVARIG J.HOOG
UPPDRAGSNUMMER 7051 1011
KONSTR J.HOOG
GRANSK A.ROSVALL
MALMÖ 2022-10-28
KONSTRUKTIONSNR
FORMAT A1
SKALA 1:200
OBJEKT NR
RITNINGSNR 100T0501
REV

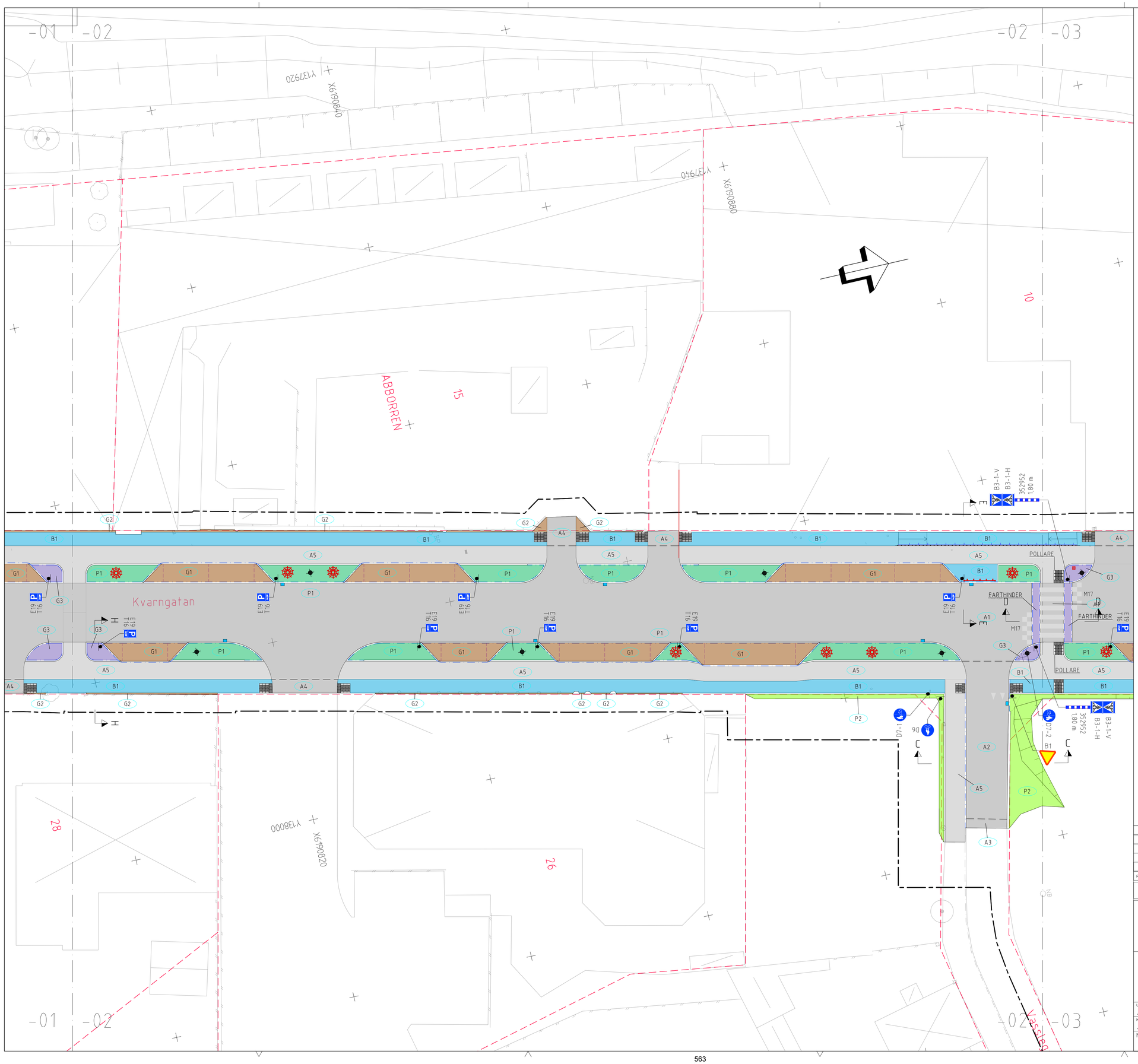

TECKENFÖRKLARING

- FASTIGHETSGRÄNS
- ARBETSOMRÅDESGRÄNS RITAD 2M UTANFÖR VERKLIG GRÄNS
- KANTLINJE
- KANTSTÖD GRANIT RV2
- KANTSTÖD GRANIT RF2
- FRIS AV VIT SMÅGATSTEN
- NY HANDLEDARE
- NYTT STAKET
- STÖDMUR
- KÖRYTA ASFALT
- CYKELBANA ASFALT
- GÅNGBANA BETONGPLATTOR
- KÖRYTA/SKILJEREMSA SMÅGATSTEN
- SKILJEREMSA/RAMP STORGATSTEN
- GRÄSYTA
- PLANTERINGSYTA
- G2 ÖVERBYGGNADSBETECKNING
- BEGRÄNSNINGSLINJE ÖVERBYGGNADER
- NY BELYSNINGSSTOLPE
- NYTT KLÄTTERVÄXTSTATIV
- NY PAPPERSKORG
- NYTT CYKELSTÄLL
- NY RÄNNSTENSBRUNN
- NY STOLPE
- NYTT VÄGMÄRKE
- NY VÄGMARKERING
- NYTT TAKTILT STRÅK

KOORDINATSYSTEM

KOORDINATSYSTEM: SWEREF99 13:30
HÖJDSYSTEM: RH2000

METER, SKALA 1:200
OBS! VID A3 FORMAT GÄLLER HALVSKALA

REV	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	GODK	DATUM	VV DATUM	VV DIARIENUMMER

GRANSKNINGSHANDLING

ESLÖVS KOMMUN

KVARNGATAN

ESLÖVS KOMMUN

TerrVia
TERRVIA MARK MALMÖ AB, Tel: 040-206374

GATUPLAN

UPPDRAGSANSVARIG	UPPDRAGSNUMMER		
J.HÖÖG	7051 1011		
KONSTR	GRANSK	KONSTRUKTIONSNR	FORMAT / SKALA
J.HÖÖG	A.ROSVALL		A1 / 1:200
MALMÖ	2022-10-28	OBJEKT NR	RITNINGSNR / REV
			100T0502 /

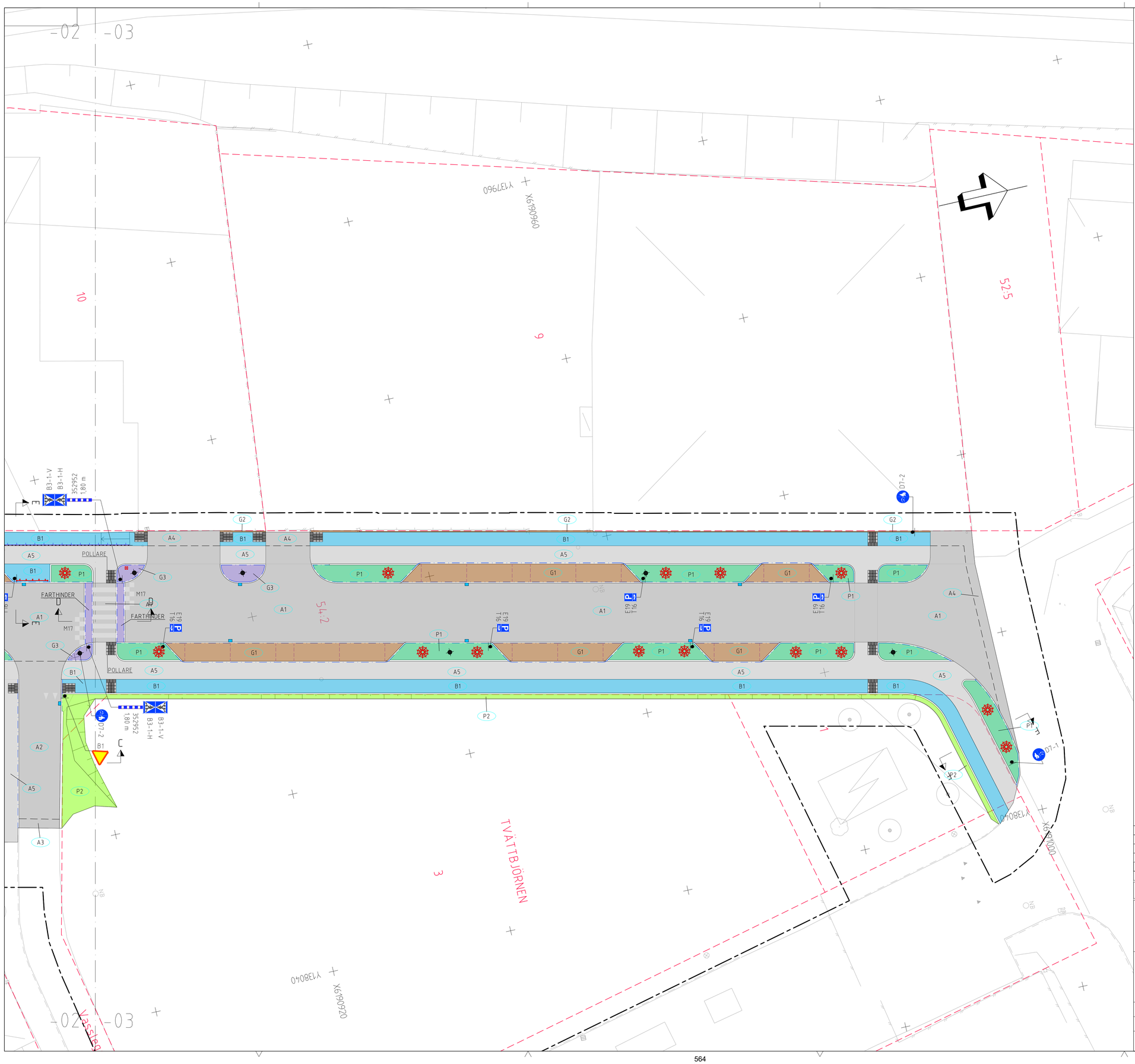

TECKENFÖRKLARING

- FASTIGHETSGRÄNS
- ARBETSOMRÅDESGRÄNS RITAD 2M UTANFÖR VERKLIG GRÄNS
- KANTLINJE
- KANTSTÖD GRANIT RV2
- KANTSTÖD GRANIT RF2
- FRIS AV VIT SMÅGATSTEN
- NY HANDLEDARE
- NYTT STAKET
- STÖDMUR
- KÖRYTA ASFALT
- CYKELBANA ASFALT
- GÅNGBANA BETONGPLATTOR
- KÖRYTA/SKILJEREMSA SMÅGATSTEN
- SKILJEREMSA/RAMP STORGATSTEN
- GRÄSYTA
- PLANTERINGSYTA
- G2 ÖVERBYGGNADSBETECKNING
- BEGRÄNSNINGSLINJE ÖVERBYGGNADER
- NY BELYSNINGSSTOLPE
- NYTT KLÄTTERVÄXTSTATIV
- NY PAPPERSKORG
- NYTT CYKELSTÄLL
- NY RÄNNSTENSBRUNN
- NY STOLPE
- NYTT VÄGMÄRKE
- NY VÄGMARKERING
- NYTT TAKTILT STRÅK

KOORDINATSYSTEM

KOORDINATSYSTEM: SWEREF99 13:30
HÖJDSYSTEM: RH2000

METER, SKALA 1:200
OBS! VID A3 FORMAT GÄLLER HALVSKALA

REV	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	GODK	DATUM	VV DATUM	VV DIARIENUMMER

GRANSKNINGSHANDLING

ESLÖVS KOMMUN

KVARNGATAN

ESLÖVS KOMMUN

TerrVia
TERRVIA MARK MALMÖ AB, Tel: 040-206374

GATUPLAN

UPPDRAGSANSVARIG	UPPDRAGSNUMMER		
J.HÖÖG	7051_1011		
KONSTR	GRANSK	KONSTRUKTIONSNR	FORMAT / SKALA
J.HÖÖG	A.ROSVALL		A1 / 1:200
MALMÖ	2022-10-28	OBJEKT NR	RITNINGSNR / REV
			100T0503

ESLÖVS KOMMUNS FÖRFATTNINGSSAMLING

NR 51

TAXA FÖR UTTAG AV PARKERINGSAVGIFTER

Antagen av kommunfullmäktige 2017-05-29 § 50, att gälla från och med 2017-10-01.
Reviderat 2018-09-24 § 76
Att gälla från och med 2018-09-24

Enligt lag om rätt att ta ut avgifter för vissa upplåtelser av offentlig plats med mera (Svensk författningssamling 1957:259) därefter reviderad, får parkeringsavgifter tas ut i den omfattning som krävs för att ordna trafiken.

Avgift för allmänt upplåten parkeringsplats är 10 kronor per timme inom zon 1.

Avgift för allmänt upplåten parkeringsplats är 7 kronor per timme inom zon 2.

Avgift för allmänt upplåten parkeringsplats inom zon 2 på den del där parkering är tillåten ett dygn gäller 7 kronor per timme, 28 kr per dygn eller 350 kronor i månaden utan platsgaranti.

Avgiftsfri parkering råder för allmän upplåten parkeringsplats inom zon 1 och 2 där parkering är begränsad till 10-30 minuter eller två timmar.

Avgiftsfri parkering råder för allmän upplåten parkeringsplats för rörelsehindrade inom zon 1 och zon 2.

Tillhörande bilaga: Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort,
2016-06-02

Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort, 2016-06-02

Zon 1 utgörs av rödmarkerat område. Zon 2 utgörs av grönmarkerat område.

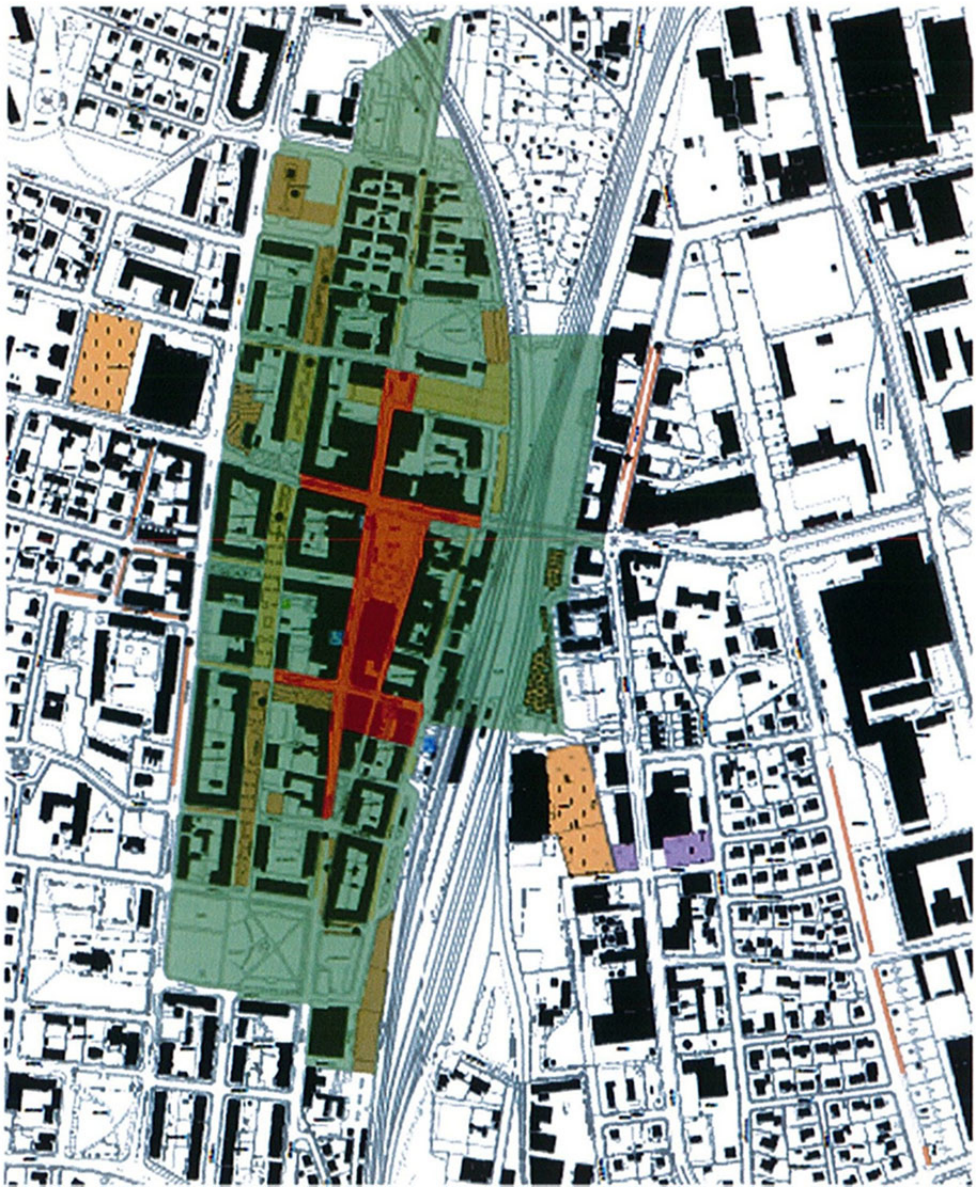

Zon 1 utgörs av rödmarkerat område. Zon 2 utgörs av grönmarkerat område.

§ 194 **MOS.2021.0825**

Projekteringsförslag av Kvarngatan, etapp 2 (Pärlgatan-Östergatan) i Eslöv

Ärendebeskrivning

I Eslövs kommuns budget år 2022 samt flerårsplan 2023-2025 återfinns investeringsprojekt Kvarngatan, etapp 2 (Pärlgatan-Östergatan) med en planerad ombyggnation under år 2023. Sträckan har projekterats med hänsyn taget till skyfall, parkeringsproblem och omgestaltning av gatan.

Längs med sträckan finns flera olika verksamheter och en av dessa är hemtjänsten. Vård och Omsorg (VoO) har under en längre tid lyft problematiken med parkerade bilar nära in- och utfarter som ett arbetsmiljöproblem.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse. Projekteringsförslag av Kvarngatan, etapp 2 (Pärlgatan–Östergatan) i Eslöv
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 44, 2020 Önskemål om parkeringsförbud vid infarten till Kvarngatan 7 och 13 i Eslöv
- Eslövs kommuns budget för 2022 samt flerårsplan 2023-2025
- Bilaga 1 Detaljplan för bla Tvättbjörnen 3
- Bilaga 2 Förslag utformningsplan Kvarngatan, etapp 2
- Bilaga 3 Servitutsavtal med Abborren 13
- Bilaga 4 Servitutsavtal med Trafikverket
- Bilaga 5 Beviljat medfinansiering från Trafikverket

Beredning

Parkeringsproblem

Längs Kvarngatan, sträckan mellan Pärlgatan och Östergatan, finns flera olika verksamheter. Parkering sker i stor utsträckning i gatumiljön, vilket ger dålig sikt vid in- och utfarter.

Vård och Omsorg (VoO) har under en längre tid lyft problematiken med parkerade bilar nära in- och utfarter som ett arbetsmiljöproblem. Kritiken har varit att bilar parkeras för nära in- och utfarterna vilket i sin tur skapar siktsvårigheter. Denna del av Kvarngatan är, till skillnad från sträckan söder om Östergatan, inte reglerad som huvudled. Detta medger i sin tur rätt till parkering och det står ofta mycket bilar parkerade längs med sträckan. Miljö och Samhällsbyggnad, avdelningen gata, trafik och park har sedan år 2019 fört dialog med VoO angående problematiken. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden fattade våren 2020, § 44, beslut om att parkeringsförbud

inte ska gälla innan och efter in- och utfarterna vid Kvarngatan 7 och 13. År 2021 markerades parkeringsplatserna genom linjemålning, för att underlätta vid in- och utfarterna. Personal på VoO har dock återkopplat att problematiken kvarstår.

Projekteringsförslag
Kvarngatans gaturum är idag brett och utöver trottoarer på båda sidor sträcker sig körbanan från fastighetsgräns till fastighetsgräns.

Den nya gestaltningen har tagit fasta i att öka trafiksäkerheten och tryggheten för de oskyddade trafikanterna, men också att förenkla för de som ska ta sig in- och ut från sina fastigheter alternativt arbetsplatser. Omgestaltningen anammar den utformning som ses på Kvarngatan söder om Östergatan, det vill säga separerade gång- och cykelbanor som avskiljs från motorfordonstrafiken med en grönremsa med marktäckande växter. Ledningar i mark, som inte behöver förnyas i dagsläget, möjliggör inte plantering av träd i grönremsorna. För att ändå få in ytterligare grönska och för att efterlikna den gestaltning som finns på Kvarngatan söder om Östergatan så kommer växtlighet placeras i klätterstativ. Grönremsan kommer även husera ny belysning, parkeringsfickor, skräpkorgar, vägskyltar och liknande utrustning.

Gestaltningen av gatan följer även den fördjupade översiktsplanen för Östra Eslöv. Den fördjupade översiktsplanen samt in- och utfarter i kombination med det anmälda arbetsmiljöproblemet innebär att antalet parkeringsplatser längs sträckan kraftigt måste minskas.

Tjänstepersoner på Miljö och Samhällsbyggnad har under projekteringens gång haft kontakt med tjänstepersoner på Kommunledningskontoret för att diskutera grönytan på Tvättbjörnen 3. Diskussionerna har förts för att undersöka möjligheten att anlägga parkeringsplatser samt hantera skyfallsvatten på del av denna yta. Svaret från Kommunledningskontoret var att en skyfallsutredning med tillhörande åtgärdsplan skulle tas fram inom projektet östra Eslöv. Eftersom grönytan inom Tvättbjörnen 3 är en lågpunkt inom östra Eslöv kommer denna yta sannolikt ingå som en del i åtgärdsplanen och därmed är det olämpligt att åtgärder görs inom projekt Kvarngatan, etapp 2.

För att möjliggöra ny gestaltning behöver antalet parkeringsplatser längs med gatan mer än halveras. Idag finns det 79 uppmärkta parkeringsplatser längs med sträckan. I projekterat förslag finns det 31 parkeringsplatser plus en lastplats. Anledningen till att antalet parkeringsplatser minskat är, förutom för att öka framkomligheten till in- och utfarter, att öka trafiksäkerheten, förbättra den estetiska utformningen samt

förbättra ljusbilden och dagvattenproblematiken. Kompensation sker av borttagna parkeringsplatser genom att gångpassage skapas från Kvarngatan längs fastigheten Abborren 13 till parkeringsplatsen längs med järnvägen, se bilaga 2. Ett servitutsavtal på Abborren 13 har tecknats med fastighetsägaren, Eslövs Bostads AB, för att angöra pendlarparkeringen som ligger väster om Kvarngatan, se bilaga 3. Servitutsavtal har också tecknats med Trafikverket gällande anläggande av trappa och passage på slänt, se bilaga 4. Anläggandet av gångpassagen innebär att boende och besökare längs denna del av Kvarngatan får tillgång till parkeringsplatserna på pendlarparkeringen.

Eslövs kommun har ansökt om statlig medfinansiering till ombyggnationen under år 2023. Trafikverket har beviljat en medfinansiering med 50 % vilket för projektet innebär 7 085 000 kronor, se bilaga 5. Kravet är att ombyggnationen är färdigställd och kan slutredovisas senast den 1 december 2023.

Beslut
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden godkänner projekteringsförslag av Kvarngatan, etapp 2 (Pärlgatan – Östergatan) i Eslöv och ger förvaltningen i uppdrag att gå vidare med upphandling och anläggning, under förutsättning att begärd budget beviljas.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen, för kännedom

§ 186 **MOS 2022/784**

Införande av parkeringsavgifter längs med Kvarngatan etapp 2

Beslut

- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta följande beslut;
- Att godkänna förslaget och införa avgiftsbelagd parkering och miljöparkering på Kvarngatan mellan Pärlgatan och Östergatan i Eslöv samt ge miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att gå vidare med införandet under vintern 2023/2024.
- Att godkänna en förändring av ”Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort, 2016-06-02” så att även Kvarngatan mellan Pärlgatan och Östergatan ingår i Zon 2, dvs det grönmarkerade området.
- Att en av parkeringsautomaterna på Kanalgatan flyttas till Kvarngatan.

Ärendebeskrivning

Hösten 2017 infördes avgiftsbelagd parkering i Eslövs centrum.
Kvarngatan har under andra halvan av 2023 omgestaltats mellan Pärlgatan och Östergatan för att få ett mer stadsmässigt intryck. En gångpassage håller på att anläggas för att fotgängare ska kunna ta sig mellan Kvarngatan och pendlarparkeringen.
Pendlarparkeringen är avgiftsbelagd och med anledning av det så föreslås även parkeringsplatserna på den omgestaltade delen av Kvarngatan bli avgiftsbelagda.

Beslutsunderlag

- Eslövs kommuns författningssamling nr 51 ”Taxa för uttag av parkeringsavgifter”
- Eslövs kommuns lokala trafikföreskrifter om taxor och villkor för avgiftsbelagd parkering i Eslövs kommun; beslutade den 9 november 2017
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 194, 2022 ”Projekteringsförslag av Kvarngatan, etapp 2 (Pärlgatan-Östergatan) i Eslöv”
- ”Utformningsplaner Kvarngatan, etapp 2”
- Förslag på uppdaterad ”Bilaga Karta över zonindelning för parkeringstaxa i Eslövs tätort”

Beredning

Pendlarparkeringen har en avgift som motsvarar ”Taxa grön”, dvs 7 kr/tim, 28 kr/dygn eller 350 kr/månad. Löst parkeringsbiljett gäller under biljettens giltighetstid och endast på parkeringsplatser där ”Taxa grön” gäller.

Förslaget innebär att aktuell sträcka av Kvarngatan beläggs med avgift och en tidsreglering på 24 timmar, likt den på pendlarparkeringen. Det innebär att tidsregleringen, 24 timmar, blir densamma, men att en avgift tas ut. Kvarngatan blir, i sin karaktär efter ombyggnation en mer stadsmässig gata. Kvarngatan är dessutom centrumnära, vilket är en anledning till att avgiftsbelägga sträckan.

En målsättning med parkeringsreglering (tid eller avgift) är att främja hållbara transportmedel. En ökad andel gång-, cykel- och kollektivtrafik gör att de som inte har några alternativ till bil får enklare att hitta en parkeringsplats vid behov. Utöver detta kan en avgiftsreglering på Kvarngatan minska risken att pendlare som inte vill betala den avgift som finns på pendlarparkeringen parkerar på Kvarngatan istället.

För att införa parkeringsavgift på sträckan krävs att kartan avseende zonindelningen i Eslövs kommuns författningssamling nr 51 ”Taxa för uttag av parkeringsavgifter” revideras för att täcka in denna del av Kvarngatan. Miljö och Samhällsbyggnad föreslår även att så kallad miljöparkering införs längs med sträckan. Miljöparkering är ett parkeringsförbud, som gäller under några timmar en gång i månaden. Parkeringsförbudet används för att kunna komma åt att städa gatorna så effektivt som möjligt, vilket kan göras om det inte står parkerade fordon i fickorna. Förslagsvis förses respektive sida med parkeringsförbud på olika dagar i månaden.

Därefter behöver lokala trafikföreskrifter tas fram för sträckan, både avseende parkeringsavgiften och för parkeringsförbud för de dagar parkeringsfickorna ska städas.

Yrkanden

Janet Andersson (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut med ett tilläggsyrkande att en av parkeringsautomaterna på Kanalgatan flyttas till Kvarngatan.

Beslutsgång

Ordförande ställer proposition på Janet Anderssons (S) yrkande och finner att nämnden beslutar i enlighet med det.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

Avdelningen för gata, trafik och park

§ 17 **KS 2024/58**

Ansökan till Unesco om att bilda biosfärområdet Storkriket

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att godkänna ansökan till Unesco om att inrätta biosfärområde Storkriket.

Ärendebeskrivning
2020 godkände nationella Unesco kommittén Storkrikets ansökan om att få inleda en kandidatur för att bli ett Unesco biosfärområde. Under kandidaturen har ett förslag arbetats fram till den formella slutansökan till Unesco. Förslaget har varit ute på remiss (kommunstyrelsens beslut §185, 2023). Styrgruppen för Storkriket har nu godkänt det framtagna förslaget på ansökan till Unesco och skickar det vidare till Eslövs, Lunds och Sjöbos kommuner för beslut av respektive kommuns fullmäktige.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse; Ansökan till Unesco om att inrätta biosfärområde Storkriket
- Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket
- Bilaga 3 – Strategi Storkriket 2023 - 2025
- Bilaga 12 - Officiella remissinstanser
- Bilaga 13 – Samrådsredogörelse
- Kommunstyrelsens beslut § 155, 2014
- Kommunstyrelsens beslut § 137, 2015
- Kommunstyrelsens beslut § 56, 2020
- Kommunstyrelsens beslut § 161, 2022.
- Protokoll från Gemensamt kommundialogmöte, Kandidaturen för Biosfärområdet Storkriket, 9 juni 2023
- Protokoll från Styrgruppsmöte 2024-01-12
- Remissvar
- Rekommendationsbrev; hittills inkomna rekommendationsbrev kan ses på länk: https://storkriket.se/rekommendationsbrev/
- Tidsplan för beslutsprocess
- Verksamhetsberättelse för Storkriket 2023
- Kommunstyrelsens beslut § 185, 2023
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 11, 2024

Beredning
Den framtagna ansökan om att få bli ett Unesco biosföromåde utgör kulmen på en nästan tjugo års process för att bilda ett biosfärområde med utgångspunkt i den så kallade Vombsjösänkan. Att utveckla området till ett biosfärområde är en vilja som vuxit ur projekt och samverkan som genomförts och pågått i området de senaste decennierna. 2013 resulterade detta i att de tre kommunerna Eslöv, Sjöbo och Lund fattade ett gemensamt beslut om att genomföra en förstudie och fortsätta processen att skapa ett biosfärsområde (kommunstyrelsen §155, 2014 samt §137, 2015). Arbetet med förstudien inleddes 2016 och avslutades i december 2018. Förstudierapporten färdigställdes i oktober 2019 och belyser förutsättningarna för området att bli ett biosfärområde. Under våren 2020 godkändes förstudien av alla tre kommuner och en ansökan om kandidatur skickades in (kommunstyrelsen §56, 2020).

Hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) Vombsjösänkan (numera Storkriket) till ett kandidatområde för att bli utnämnt till Sveriges åttonde biosfärområde. Under våren 2021 påbörjades själva kandidaturarbetet, samordnat av Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner. Under kandidaturen har det arbetats intensivt dels med att bygga upp verksamheten i enlighet med den svenska programkommitténs rekommendationer samt att ta fram en slutgiltig ansökan till Unesco (Verksamhetsberättelse för Storkriket 2023). Arbetet med ansökan har varit omfattande och avsteg från förstudiens ursprungliga förslag har behövt göras.

Den sammanställda ansökan har under hösten 2023 varit ute på remiss hos berörda lokala och regionala instanser, samt till centrala myndigheter och Biosfärprogrammet Sveriges kommitté. Remissvar har därefter sammanställts och ansökningshandlingen har korrigerats i enlighet med dessa (Bilaga 13 – Samrådsredogörelse).

I Eslövs kommuns remissvar framfördes ett antal synpunkter, framförallt gällande målen med tillhörande fokusområden (kommunstyrelsen §185, 2023). I samrådsredogörelsen bemöts Eslövs kommuns synpunkter:

> *"Eftersom Storkrikets strategi ändå kommer behöva revideras i samband med att färdplanen ses över, föreslås*

att det huvudsakliga arbetet med att tydliggöra mål och fokusområde görs i samband med det. Enklare ändringar kan dock göras i formuleringar av fokusområdena eftersom de är specifika för Storkriket. Övergripande upplägg och struktur för dokumentet med strategin har också reviderat efter samråder för att tydliggöra relationen mellan mål och fokusområden."

”Översättningen av mål l3 har också reviderats för att komma ifrån begreppet biologisk mångfald och hållbarhetsvetenskap, vilket Eslövs kommun påtalade som problematiskt.”

När ansökan är komplett och godkänd, översätts den till engelska. Ett svenskt original översänds till svenska programkommittén för Unesco för handläggning och därefter beslutar regeringen om nominering till Unesco. Storkrikets utnämning till ett officiellt Unesco Biosfärområde kan därefter tidigast ske 2025 vid Unescos världskongress i Kina (se ”Tidsplan för beslutsprocess” för en mer detaljerad tidsplan).

Yrkanden
Bengt Andersson (M), Alexandra Nikoleris (V), Jasmina Muric (C), Catharina Malmborg (M), Anna Lorentzson (L), Samuel Estenlund (KD) och Agneta Nilsson (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2024/58

2024-01-29
Måns Berger
+4641362656
mans.berger@eslov.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse; Ansökan till Unesco om att inrätta biosfärområde Storkriket

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna ansökan till Unesco om att inrätta biosfärområde Storkriket

Ärendebeskrivning

2020 godkände nationella Unesco kommittén Storkrikets ansökan om att få inleda en kandidatur för att bli ett Unesco biosfärområde. Under kandidaturen har ett förslag arbetats fram till den formella slutansökan till Unesco. Förslaget har varit ute på remiss (kommunstyrelsens beslut §185, 2023). Styrgruppen för Storkriket har nu godkänt det framtagna förslaget på ansökan till Unesco och skickar det vidare till Eslövs, Lunds och Sjöbos kommuner för beslut av respektive kommuns fullmäktige.

Beslutsunderlag

1. Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket
2. Bilaga 3 – Strategi Storkriket 2023 - 2025
3. Bilaga 12 - Officiella remissinstanser
4. Bilaga 13 – Samrådsredogörelse
5. Kommunstyrelsens beslut §155 KS.2014.0546, 2014
6. Kommunstyrelsens beslut §137 KS.2013.0546, 2015
7. Kommunstyrelsens beslut §56 KS.2020.0120, 2020
8. Kommunstyrelsens beslut §161 KS.2022.0104, 2022.
9. Protokoll från Gemensamt kommundialogmöte, Kandidaturen för Biosfärområdet Storkriket, 9juni 2023
10. Protokoll från Styrgruppsmöte 2024-01-12
11. Remissvar
12. Rekommendationsbrev; hittills inkomna rekommendationsbrev kan ses på länk: https://storkriket.se/rekommendationsbrev/
13. Tidsplan för beslutsprocess
14. Verksamhetsberättelse för Storkriket 2023
15. Kommunstyrelsens beslut §185 KS 2023.0497, 2023
16. Miljö och samhällsbyggnads beslut §11, 2024

Beredning
Den framtagna ansökan om att få bli ett Unesco biosföreområde utgör kulmen på en nästan tjugo års process för att bilda ett biosfärområde med utgångspunkt i den så kallade Vombsjösänkan. Att utveckla området till ett biosfärområde är en vilja som vuxit ur projekt och samverkan som genomförts och pågått i området de senaste decennierna. 2013 resulterade detta i att de tre kommunerna Eslöv, Sjöbo och Lund fattade ett gemensamt beslut om att genomföra en förstudie och fortsätta processen att skapa ett biosfärsområde (kommunstyrelsen §155, 2014 samt §137, 2015). Arbetet med förstudien inleddes 2016 och avslutades i december 2018. Förstudierapporten färdigställdes i oktober 2019 och belyser förutsättningarna för området att bli ett biosfärområde. Under våren 2020 godkändes förstudien av alla tre kommuner och en ansökan om kandidatur skickades in (kommunstyrelsen §56, 2020).

Hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) Vombsjösänkan (numera Storkriket) till ett kandidatområde för att bli utnämnt till Sveriges åttonde biosfärområde. Under våren 2021 påbörjades själva kandidaturarbetet, samordnat av Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner. Under kandidaturen har det arbetats intensivt dels med att bygga upp verksamheten i enlighet med den svenska programkommitténs rekommendationer samt att ta fram en slutgiltig ansökan till Unesco (Verksamhetsberättelse för Storkriket 2023). Arbetet med ansökan har varit omfattande och avsteg från förstudiens ursprungliga förslag har behövt göras.

Den sammanställda ansökan har under hösten 2023 varit ute på remiss hos berörda lokala och regionala instanser, samt till centrala myndigheter och Biosfärprogrammet Sveriges kommitté. Remissvar har därefter sammanställts och ansökningshandlingen har korrigerats i enlighet med dessa (Bilaga 13 – Samrådsredogörelse).

I Eslövs kommuns remissvar framfördes ett antal synpunkter, framförallt gällande målen med tillhörande fokusområden (kommunstyrelsen §185, 2023). I samrådsredogörelsen bemöts Eslövs kommuns synpunkter:

> *"Eftersom Storkrikets strategi ändå kommer behöva revideras i samband med att färdplanen ses över, föreslås att det huvudsakliga arbetet med att tydliggöra mål och fokusområde görs i samband med det. Enklare ändringar kan dock göras i formuleringar av fokusområdena eftersom de är specifika för Storkriket. Övergripande upplägg och struktur för dokumentet med strategin har också reviderat efter samråder för att tydliggöra relationen mellan mål och fokusområden."*
>
> *”Översättningen av mål l3 har också reviderats för att komma ifrån begreppet biologisk mångfald och hållbarhetsvetenskap, vilket Eslövs kommun påtalade som problematiskt.”*

När ansökan är komplett och godkänd, översätts den till engelska. Ett svenskt original översänds till svenska programkommittén för Unesco för handläggning och därefter beslutar regeringen om nominering till Unesco. Storkrikets utnämning till ett officiellt Unesco Biosfärområde kan därefter tidigast ske 2025 vid Unescos världskongress i Kina (se ”Tidsplan för beslutsprocess” för en mer detaljerad tidsplan).

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

Eva Hallberg
Kommundirektör

Katarina Borgstrand
Avdelningschef

§ 11 **MOS 2024/32**

Ansökan till Unesco om att inrätta biosfärområde Storkriket

Beslut
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att godkänna ansökan till Unesco om att inrätta biosfärområde Storkriket

Paragrafen justeras omedelbart

Ärendebeskrivning
Hösten 2020 godkände nationella Unesco kommittén Storkrikets ansökan om att få inleda en kandidatur för att bli ett Unesco biosfärområde. Under kandidaturen har ett förslag arbetats fram till den formella slutansökan till Unesco. Styrgruppen för Storkriket har nu godkänt det framtagna förslaget på ansökan till Unesco och skickar det vidare till Eslövs, Lunds och Sjöbos kommuner för beslut av respektive kommuns fullmäktige (se bilagor 1,3 och 12).

Beslutsunderlag
1. Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket
2. Bilaga 3 – Strategi Storkriket 2023 - 2025
3. Bilaga 12 - Officiella remissinstanser
4. Bilaga 13 – Samrådsredogörelse
5. Kommunstyrelsens beslut §155 KS.2014.0546, 2014
6. Kommunstyrelsens beslut §137 KS.2013.0546, 2015
7. Kommunstyrelsens beslut §56 KS.2020.0120, 2020
8. Kommunstyrelsens beslut §161 KS.2022.0104, 2022.
9. Protokoll från Gemensamt kommundialogmöte, Kandidaturen för Biosfärområdet Storkriket, 9juni 2023
10. Protokoll från Styrgruppsmöte 2024-01-12
11. Remissvar
12. Rekommendationsbrev; hittills inkomna rekommendationsbrev kan ses på länk: https://storkriket.se/rekommendationsbrev/
13. Tidsplan för beslutsprocess
14. Verksamhetsberättelse för Storkriket 2023

Beredning
Den framtagna ansökan om att få bli ett Unesco biosföområde utgör kulmen på en nästan tjugo års process för att bilda ett biosfärområde med utgångspunkt i den så kallade Vombsjösänkan. Att utveckla området till ett biosfärområde är en vilja som vuxit ur projekt och samverkan som genomförts och pågått i området de senaste decennierna. 2013 resulterade detta i att de tre kommunerna Eslöv, Sjöbo och Lund fattade ett gemensamt beslut om att genomföra en förstudie och fortsätta processen att skapa ett biosfärsområde (se bilaga 5 och 6). Arbetet med förstudien inleddes 2016 och avslutades i december 2018. Förstudierapporten färdigställdes i oktober 2019 och belyser förutsättningarna för området att bli ett biosfärområde. Under våren 2020 godkändes förstudien av alla tre kommuner och en ansökan om kandidatur skickades in (bilaga 7).

Hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) Vombsjösänkan (numera Storkriket) till ett kandidatområde för att bli utnämnt till Sveriges åttonde biosfärområde. Under våren 2021 påbörjades själva kandidaturarbetet, samordnat av Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner. Under kandidaturen har det arbetats intensivt med att bygga upp verksamheten i enlighet med den svenska programkommitténs rekommendationer och med att ta fram en slutgiltig ansökan till Unesco (se bilaga 14 för verksamhetsberättelse och summering av projektintäkter under kandidaturen). Arbetet med ansökan har inneburit mycket utredningsarbete och att det har behövts fattas politiska beslut om förändringar i jämförelse med från förstudiens förslag (se bilaga 8) samt föras en politisk dialog angående framtida förutsättningar för Storkrikets verksamhet (se bilaga 9).

Den sammanställda ansökan har under hösten 2023 varit ute på remiss hos berörda lokala och regionala instanser, samt till centrala myndigheter och Biosfärprogrammet Sveriges kommitté (se bilagor 3,4,11 och 14). Remissvar har därefter sammanställts och ansökningshandlingen har korrigerats i enlighet med dessa.

När ansökan är komplett och godkänd, översätts den till engelska. Ett svenskt original översänds till svenska programkommittén för Unesco för handläggning och därefter beslutar regeringen om nominering till Unesco. Storkrikets utnämning till ett officiellt Unesco Biosfärområde kan därefter tidigast ske 2025 vid Unescos världskongress i Kina (se bilaga 13 för mer detaljerad tidsplan).

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket

Rubriksättningen och strukturen på ansökan följer ett, av Unesco, framtaget ansökningsformulär.

Redaktör

Anna-Karin Poussart, koordinator och verksamhetsledare för Kandidatur Biosfärområde Storkriket.

Författare

Biosfärkontor för Kandidatur Biosfärområde Storkriket:
Anna-Karin Poussart, koordinator och verksamhetsledare, Ylva Nilsson, projektsamordnare och kommunikatör och Matilda Sjöberg, projektmedarbetare.

Arbetsgrupp för Kandidatur Biosfärområde Storkriket:
Jon Andersson (Lunds kommun), Kristina Fontell (Lunds kommun), Annika Söderman (Eslövs kommun), Anna Nordstrand (Eslövs kommun), Eva Nielsen Osterman (Sjöbo kommun) och Emelie Willsäter (Sjöbo kommun).

Projektsamarbetspartners med flera:
Kerstin Jakobsson (Kulturdimensionen AB), Sara Ericsson (Coompanion Skåne), Per Blomberg (EKID), Anna Krahner (projektmedarbetare, Lunds kommun) och Io Skogsmyr (projektmedarbetare, Lunds kommun), Susanne Green (Visit Lund AB), Pål Axel Olsson (Lunds universitet), Jens Sjölander (Malmö Universitet), Ingrid Sarlöv Herlin (Sveriges lantbruksuniversitet, SLU), Elin Brudin (Sjöbo kommun).

Kartor och kartanalys

Matilda Sjöberg, *Biosfärkontor för Kandidatur Biosfärområde Storkriket*.

Tack

Stort tack till alla som bidragit med sakkunskap, inspiration och idéer till denna ansökan. Vi vill även tacka alla som tog sig tid att ge sina synpunkter på remissversionen.

INLEDNING

Biosfärområden består av terrestra och kustnära/marina ekosystem, eller en kombination av sådana system, och är internationellt erkända under Unescos program Människan och biosfären (Man and the Biosphere, MAB). De inrättas för att man ska kunna främja och visa modeller för ett balanserat samspel mellan människan och biosfären. Biosfärområdena utnämns av MAB-programmets internationella samordnande utskott (International Coordinating Council of the MAB Programme) efter ansökan från det berörda landet. Varje biosfärområde regleras av aktuell nationell lagstiftning. Tillsammans bildar biosfärområdena ett världsomspännande nätverk där de olika staterna frivilligt kan medverka.

Världsnätverket styrs av det regelverk (Statutory Framework) som antogs av Unescos generalkonferens 1995 och som anger definition, mål, kriterier och utnämningsförfarande för biosfärområdena. I Unescos Sevilla-strategi beskrivs de åtgärder som rekommenderas för genomförandet av biosfärområden. Dessa åtgärder vidareutvecklas i den s.k. Madridhandlingsplanen (2008–2013). Dessa dokument bör användas som grundläggande referenser när detta ansökningsformulär fylls i. Den information som presenteras i detta formulär kommer att användas av Unesco på följande sätt:

a) för bedömning av området genom rådgivande kommittén för biosfärområden (Advisory Committee on Biosphere Reserves) och MAB-programmets internationella samordnande utskotts presidium,
b) i det världsomspännande informationssystemet Unesco-MABnet och i publikationer, för att underlätta informationsutbytet och samarbetet mellan personer som är intresserade av biosfärområden runt om i världen.

Ansökningsformuläret består av tre delar:

Första delen är en sammanfattning där det ska anges hur det nominerade området uppfyller de funktioner och kriterier som gäller för biosfärområden och som definieras i MAB:s regelverk (Statutory Framework). I denna del ska det även finnas påskrifter från berörda myndigheter som stöder nomineringen. Del två omfattar en mer detaljerad och beskrivande redogörelse för områdets samhälleliga, fysiska och biologiska kännetecken samt institutionella aspekter. Del tre utgörs av två bilagor. Bilaga 1 ska användas för att uppdatera MABnet med information så snart området har blivit utnämnt som biosfärområde. Bilaga 2 ska användas för det marknadsförings- och informationsmaterial som ska tas fram om biosfärområdet. Ta gärna med information i form av tabeller, bilder och kartor i ansökningsmaterialet.

Formuläret ska fyllas i på engelska, franska eller spanska. Två exemplar skickas till MAB-sekretariatet enligt följande:

1. Det undertecknade originalet i pappersform, med underskrifter i original, skriftliga godkännanden från olika myndigheter, zoneringskarta och stöddokument. Dessa skickas till MAB-sekretariatet via Unescos officiella kanaler, dvs. via Svenska Unescorådet och/eller Sveriges permanenta delegation vid Unesco.
2. En digital version (på diskett, CD e.d.) av ansökningshandlingarna och kartorna, framförallt zoneringskartan. Denna version kan skickas direkt till MAB-sekretariatet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL I: SAMMANFATTNING 5

1. Föreslaget namn på biosfärområdet 5
2. Land 5
3. Hur biosfärområdets tre funktioner uppfylls 6
4. Kriterierna för ett biosfärområde 24
5. Påskrifter för godkännande av ansökan 39

DEL II: BESKRIVNING 40

6. Geografiskt läge 40
7. Storlek 41
8. Biogeografisk region 42
9. Markanvändning 42
10. Det föreslagna biosfärområdets befolkning 57
11. Biofysisk beskrivning 76
12. Ekosystemtjänster 103
13. Biosfärområdets viktigaste mål 113
14. Bevara 127
15. Utveckla 143
16. Stödja 178
17. Styrning, förvaltning och samordning av biosfärområdet 193
18. Olika typer av skyddsstatus 213
19. Stöddokument 214
20. Adresser 217

DEL III: BILAGOR 218

DEL I: SAMMANFATTNING

1. FÖRESLAGET NAMN PÅ BIOSFÄROMRÅDET

Biosfärområde Storkriket

Bakgrund

Idén till namnet Storkriket kommer från en öppen namntävling och är inspirerad av storkens historia, en historia som har sin början för mer än ett sekel sedan:

Den vita storken (*Ciconia ciconia*) var förr en vanlig syn i det skånska odlingslandskapet. Sedan hände något. Människan började bruka jorden på nya sätt och storken försvann. År 1954 häckade det sista storkparet i Sverige, i Skåne, på en gård utmed Klingavälsån – mitt i det föreslagna biosfärområdet. För att få tillbaka storken inleddes Storkprojektet under slutet av 1980-talet. Flera år av uppfödning, kunskapshöjande insatser och ideella krafter krävdes för att få vilda storkar tillbaka till landskapet och öka antalet häckningar. År 2014 häckade det första vilda paret åter igen i Skåne och 2023 fanns det ett femtiotal häckande par. Det är en berättelse om människans relation till naturen, hur vi behöver och hur vi påverkar den och om hur relationen inte på något vis är statisk. Den är i ständig förändring och det vi gör, det har betydelse.

Storken symboliserar också lycka, förnyelse, nya perspektiv, innovation och förverkligandet av en idé, alla viktiga aspekter i biosfärarbetet.

Foto: Vita storkar (Ciconia ciconia). Fotograf: Sven Persson.

2. LAND

Sverige

Det föreslagna biosfärområdet Storkriket är cirka 110 000 hektar stort och beläget i södra Sverige i den mellaneuropeiska lövskogsregionen.

Storkriket är beläget i Sveriges sydligaste landskap, Skåne, och omfattar hela Lund kommun, hela Sjöbo kommun och de södra delarna av Eslöv kommun.

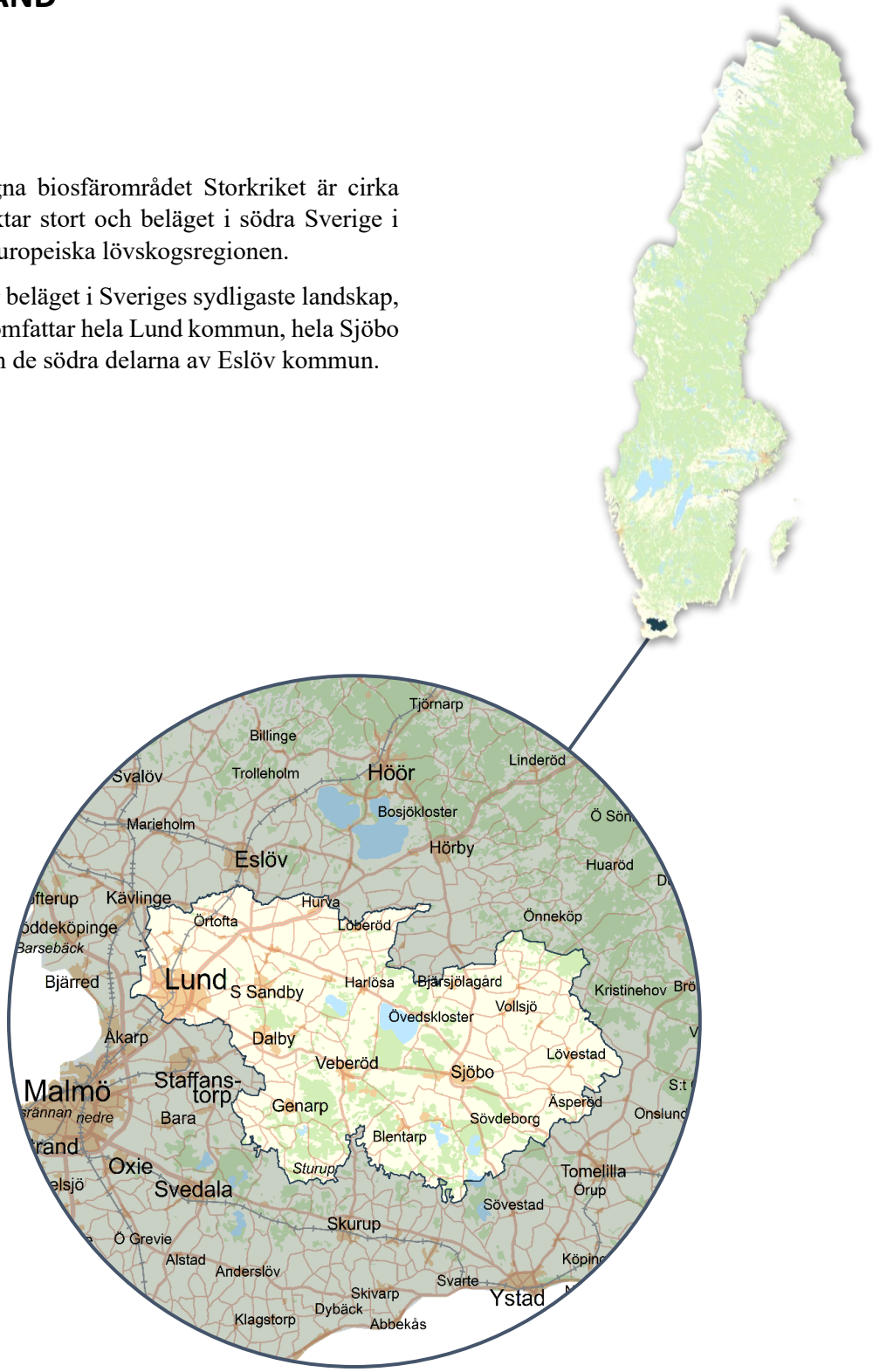

3. HUR BIOSFÄROMRÅDETS TRE FUNKTIONER UPPFYLLS

Biosfärområden ska bidra till att förbättra relationen mellan människa och natur och skapa modellområden för hållbar utveckling i världen. Biosfärområden kan ses som arenor för vetenskap, praktik och samhällsutveckling som ska visa hur vi kan nå längre tillsammans genom lokalt engagemang och samverkan.

Biosfärområden har tre huvudfunktioner, nämligen bevara, utveckla och stödja:

- **Bevara**: Bidra till bevarandet av landskap, ekosystem, arter och genetisk variation.
- **Utveckla**: Främja en sociokulturellt och ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling och samhällsutveckling.
- **Stödja**: Stödja demonstrationsprojekt, miljöutbildning, forskning och övervakning som rör bevarande och hållbar utveckling på lokal, regional, nationell och global nivå.

Detta kapitel sammanfattar hur det föreslagna biosfärområdet Storkriket ämnar uppfylla dessa funktioner. Funktionerna uppfylls och arbetas gentemot både genom biosfärområdets verksamhet (biosfärverksamheten) och de befintliga aktörer som finns och arbetar för samma syfte. För mer detaljerade beskrivningar se kapitel *14. Bevara,* kapitel *15. Utveckla* och kapitel *16. Stödja.*

3.1. Bevara – att bidra till bevarandet av naturtyper, ekosystem, arter och genetisk variation.

Det är det mosaikartade landskapet, i kombination med det för Sverige milda klimatet, som skapar det föreslagna biosfärområdets höga bevarandevärden. Ursprunget för landskapets mosaikartade karaktär kan spåras 400 miljoner år tillbaka i tiden. Då var sprickbildningen längs med två stora plattor i jordskorpan som mest aktiv. Själva sprickbildningen har lett till förkastningsbranter och en gravsänka (Vombsänkan) som går genom större delen av området, vilket gör att man kan hitta många olika biotoper och arter inom bara ett par kilometers avstånd.

Förkastningarna har också påverkat hur inlandsisen smälte av och vi fick en deposition av rika moränleror i väst, sandiga marker i mitten (gravsänkan) och moräner i öst. I söder har vi ett område dominerat av ett dödislandskap som genom sina böljande kullar skiljer sig från resten av biosfärområdet.

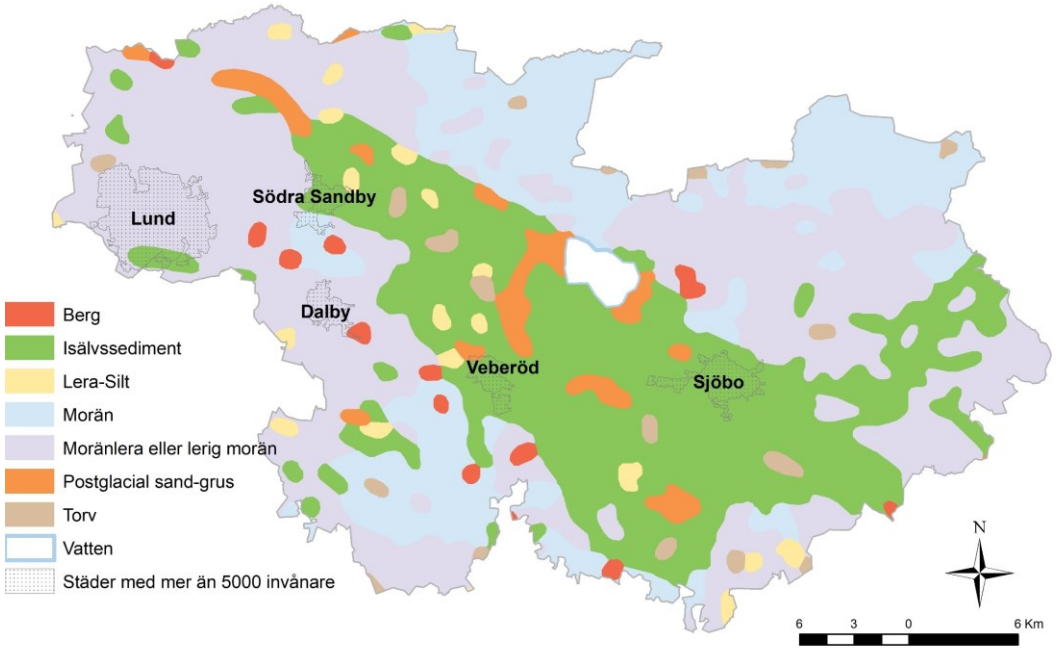

Karta: Jordarter, källa: SGU.

De rika moränlerorna har skapat förutsättningar för ett kulturlandskap med ett av de främsta områdena för livsmedelsproduktion i Sverige, med årtusenden av intensivt brukande. De sandiga isälvssedimenten i Vombsänkan, med utbredda gräsmarker, har skapat förutsättningar för att området idag är ett av de artrikaste i Sverige. I sänkan ligger också majoriteten av områdets sjöar och vattendrag som möjliggör flera av områdets viktiga ekosystemtjänster.

Sammantaget består Storskriket av 54 procent åkermark, 22,5 procent skog, 18 procent öppen mark, 3 procent sjöar och vattendrag samt 2,5 procent bebyggd mark.

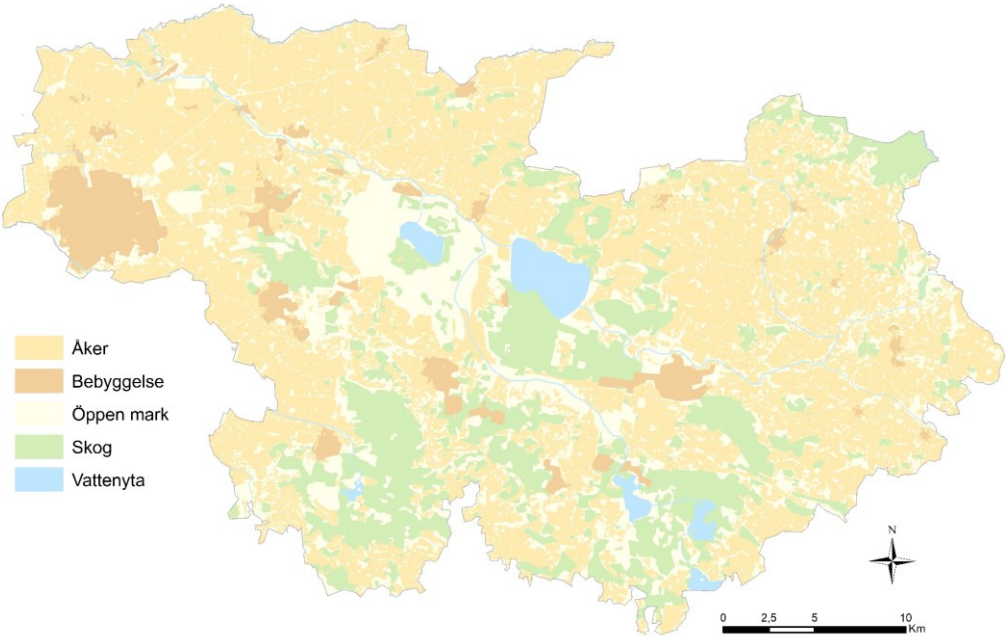

Karta: Markanvändning.

Kontrasten mellan den bördiga västra delen och sandområdena i Vombsänkan avspeglas också i den historiska utvecklingen. Staden Lund i västra delen av området är en av Sveriges äldsta städer och området är den mest tätbefolkade staden i Storkriket. Exploateringstakten och trycket österut i området ökar allt mer. Storkriket uppvisar alltså en gradient när det gäller det mänskliga avtrycket, både i form av stadsbebyggelse och i form av jordbruksintensitet.

Landskapets rika variation erbjuder inte bara ekosystemtjänster i form av livsmedelsproduktion och vattenförsörjning utan skapar också möjligheter till en rad olika aktiviteter av mer sociala och ekonomiska värden, såsom turism, jakt, fiske, fågelskådning, vandring och ridning för att nämna några. Storkrikets läge i den största storstadsregionen i Norden, Öresundsregionen, med över 4,4 miljoner invånare gör att efterfrågan på områdets höga natur och rekreationsvärden ökar – här finns många vackra smultronställen att besöka för varje smak och aktivitetsbehov.

I följande avsnitt sammanställs beskrivningar av de bevarandevärden som är särskilt höga i Storkriket kortfattat. Det görs inom fyra teman:

- Odlingsmark och kulturlandskap
- Biologisk mångfald
- Gräsmark och skog
- Sjöar, vattendrag och våtmarker

För en mer omfattande och detaljerad beskrivning av Storkrikets möjligheter att bidra inom ramen för funktionen bevara se kapitel *14. Bevara.*

3.1.1 Odlingsmark och kulturlandskap

Storkriket har ett utbrett kulturlandskap och en av de främsta jordbruksmarkerna i Sverige, och odlingsmarken är därmed ett av de största bevarandevärdena som området har, utifrån framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning. I området används jordbruksmarken framför allt till åkermark. Ungefär hälften av åkermarken används till att odla spannmål och i området finns cirka 880 registrerade jordbruksföretag.

Ungefär 17 procent av den totala jordbruksmarken är omställd eller under omställning till ekologisk odlad mark. Cirka 10 procent av jordbruksmarken är betesareal och viktiga områden för bevarande av kulturvärden och biologisk mångfald.

Det intensiva jordbruket medför att det produceras livsviktiga livsmedel men det innebär också att det, i stora delar av Storkriket, används mycket konstgödsel och bekämpningsmedel. Detta kan missgynna den biologiska mångfalden. På allt fler platser i Storkriket bedrivs försök för att öka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet genom att öka trädinslagen, skapa blomsterremsor för pollinatörer och anlägga så kallade lärkrutor på åkrar där fåglar kan häcka.

De historiska ägarförhållandena har präglat Storkrikets utveckling och stora gods och slott ligger tätt, framför allt i Eslöv och Sjöbo. Under århundradenas gång har godsen flera gånger varit initiativtagare till nya jordbruksmetoder, varav vissa, som översilningsängar, har haft en positiv effekt på artrikedomen. Det är tack vare godsens intresse för jakt och en önskan att ståta med stora träd och alléer, som vi idag har artrika jätteträd och varierade skogsbiotoper.

I Storkriket är ridsport och hästuppfödning viktigt sedan länge. De sandiga markerna lämpar sig för hästar och Flyinge kungsgård är känd sedan 1100-talet då det tillhörde medeltida ärkebiskopar i Lund som födde upp hästar till kavalleriet. Under 1600-talet blev gården stuteri för svenska Kronan och lades under den svenska stallstaten tillsammans med Dalby kungsgård. Idag är Storkriket i sin helhet och Flyinge fortsatt ett viktigt centrum för ridsport och hästnäringen i Sverige.

Biosfärområdet har ett rikt kulturarv och förutom hästuppfödning och slott finns ett flertal historiska utsiktsplatser, ruiner och fornåkrar samt museer inom kultur och kulturarv. Det är även ett kyrkotätt område. Flera kyrkor upprättades under 1100-talet där den äldsta kyrkan i området är Dalby kyrka. Dalby kyrka är Nordens äldsta stenkyrka som började byggas redan under 1000-talet. Kyrkan var kortvarigt en biskopskyrka, innan en omorganisering gjordes och domkyrkan i Lund blev säte för en biskop för hela Skåne och Blekinge.

3.1.2 Biologisk mångfald

I Storkriket är cirka 15 600 arter registrerade i SLU:s artdatabank. Samtidigt är det totala antalet naturligt förekommande arter troligen betydligt större än det som rapporterats. Totalt i landet bedöms över 60 000 arter vara representerade som naturligt förekommande. Det är alltså en betydande del av landets alla arter som finns i Storkriket.

Storkriket utgör ett av Sveriges viktigaste kärnområden för nationellt hotade och sällsynta arter. Här har 1 054 rödlistade arter registrerats vilket utgör 22 procent av landets alla rödlistade arter, samtidigt som Storkriket endast utgör 0,25 procent av landets totala yta.

Bland många hotade arter i Storkriket kan fjällig vägglav (*Xanthomendoza fallax*, akut hotad), svampen skivsopp (*Phylloporus pelletiere*, starkt hotad), batavsandbi (*Andrena batava*, sårbar) och lökgroda (*Pelobates fuscus*, sårbar) nämnas.

Storkriket utgör också kärnområde för nominatrasen av skandinavisk kronhjort, Skånes landskapsdjur, (*Cervus elaphus elaphus*) som bedöms som nära hotad. Här finns också både uppfödning och vilt häckande vit stork som är starkt hotad ur ett svenskt perspektiv. Storkens utveckling i Skåne följer det skånska kulturlandskapets utveckling. När landskapet dikades ut och marken började brukas mer intensivt minskade antalet storkar och försvann på 1950-talet. Men tack vare Storkprojektet, ett bevarandeprojekt som startade 1989, och våtmarksanläggning, så har man lyckats få tillbaka storkarna. Storkprojektet är ett bra exempel på en lyckad åtgärd för att bevara en hotad art, det engagerar många människor i området.

I Storkriket finns minst 56 arter som är upptagna i EU:s artdirektiv. Bland dessa finns bland annat 18 olika arter av fladdermöss av de sammantaget 19 som finns upptagna för Sveriges del i direktivet.

I området är ungefär 9 200 hektar skyddat enligt miljöbalken och EU:s habitat- och fågeldirektiv. För lokalisering av de skyddande områdena i detalj se kapitel 9. Skydden utgörs av en nationalpark, ett Ramsar-område, 29 Natura 2000-områden, 53 statliga och kommunala naturreservat samt ett 20-tal av EU:s prioriterade habitat i habitatdirektivet.

Vid sidan av de skyddade områdena är över 35 procent av arealen i Storkriket utpekat som riksintresse för naturvård (42 000 hektar) med restriktioner för förändringar i markanvändningen. Riksintresset för naturvård påverkar främst Storkrikets buffertzoner samt till en del också dess utvecklingszoner. I Länsstyrelsen Skånes naturvärdesöversikt (2022) har särskilt värdefulla naturmiljöer utifrån biologiska värden pekats ut och motsvarar cirka 20 procent av Storkrikets areal.

3.1.3 Gräsmark och skog

Mer än hälften av all mark i Storkriket var fram till början av 1800-talet permanenta betesmarker eller hävdade slåtterängar. Men de moderna skiftesreformerna i Sverige medförde att större delen odlades upp eller planterades med skog. Idag finns omfattande gräsmarker framför allt i Storkrikets centrala delar (Vombsänkan) på Revingehed och längs Klingavälsåns dalgång (stora delar är skyddade områden enligt Natura 2000 och eller naturreservat).

Under de senaste två hundra åren har gräsmarker med lång hävdkontinuitet minskat och i stället ersatts av andra brukningsformer där marken gödslats och missgynnat den biologiska mångfalden. För att bromsa utvecklingen av negativ påverkan och behålla de betesmarker som fortfarande finns kvar har det sedan senare delen av 1900-talet satts in olika typer av stöd till brukarna. Gräsmarkerna i biosfärområdet är beroende av mänsklig påverkan genom slåtter, bete och på sandiga marker är störning i form av extensiv odling, militära övningar, motorsport eller annat slitage viktigt.

För tusen år sedan täcktes stora delar av biosfärområdet av ädellövskogar men sedan senare delen av medeltiden har ädellövskogen minskat och idag finns få ställen kvar. Övedskloster vid Vombsjöns strand och Dalby Söderskog är två undantag där man kan hitta gammal ädellövskog. Dalby Söderskog skyddades som nationalpark redan 1918 och är med sina 36 hektar Europas minsta nationalpark. Sedan slutet av 1800-talet har barrskog planterats i stor omfattning inom biosfärområdet. I den sandiga Vombsänkan planterades tall för att motverka sandflykt.

3.1.4 Sjöar, vattendrag och våtmarker

Sjöar och vattendrag sätter stor prägel på biosfärområdet. I området finns idag totalt 19 sjöar, varav vissa är anlagda dammar (VISS, 2021). Storkrikets sex största sjöar listas nedan och är utmarkerade på kartan. Vombsjön är Storkrikets största sjö och en dricksvattentäkt. Den grunda slättsjön Krankesjön är en internationellt betydelsefull fågelsjö.

1. Vombsjön
2. Krankesjön
3. Sövdesjön
4. Ellestadsjön
5. Snogeholmsjön
6. Häckebergasjön

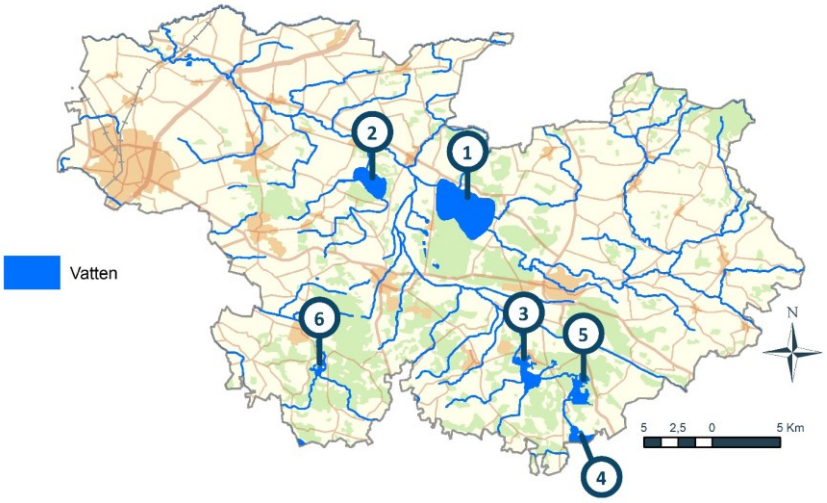

Innan 1800-talet var Storkriket ett område med betydligt fler inslag av sjöar, vattendrag och våtmarker. Sedan inleddes en omfattande sjösänkning och utdikning i Skåne för att få tillgång till mer jordbruksmark. Merparten av biosfärområdets sjöar sänktes och många våtmarker dikades och vattendrag rätades ut.

Sjöarna i Storkriket har utsatts för stor näringstillförsel från kringliggande jordbruksmarker och detta i kombination med ett omfattande fiske av sjöarnas rovfiskar har resulterat i att artsammansättningen av sjöarna rubbats. För att förbättra vattenkvaliteten genomförs bland annat reduktionsfiske av de fiskarter som äter djurplankton för att minska risken för algblomning och återställa en bra ekologisk balans mellan de olika nivåerna i näringskedjan.

Flera viktiga vattendrag rinner genom landskapet, bland annat Kävlingeån, Höje å, Klingavälsån, Bråån och Björka/Åsumsån, samt mindre bäckar, till exempel Borstbäcken och Torpsbäcken. I sjöarna och vattendragen finns en hög biodiversitet med olika arter av fisk, insekter och växter. På stränderna och ängsmarkerna runt sjöarna och vattendragen trivs en rad växtarter och där finns även ett rikt fågelliv.

Foto: Klingavälsån. Fotograf: Per Blomberg.

Vombsjön har en speciell roll i området och genererar sedan 1948 dricksvatten till över 450 000 människor från tätorterna i och runt omkring Storkriket (Malmö, Burlöv, Svedala, Staffanstorp, Vellinge och delar av Lund och Eslövs kommuner). Vombverket, vombfältet och södra Vombsjön ägs av Sydvatten, som är ett kommunägt bolag med 17 ägarkommuner.

Förutom att Vombsjön är viktig för dricksvattenförsörjningen så är den viktig för den biologiska mångfalden och för rekreation (bad, skridskor). Sjön är även ett viktigt fiskevatten för bland annat sport- och yrkesfiske.

Inom Storkriket är tre olika vattenråd verksamma, Kävlingeåns vattenråd, Höjeå vattenråd och vattenrådet för Nybroån, Kabusaån och Tygeån. Vattenråden har genom åren bedrivit omfattande bevarande och vattenvårdande insatser för att höja den ekologiska statusen, rena vattnet och öka den biologiska mångfalden. Kävlingeåns vattenråd har anlagt 213 dammar och våtmarker (537 hektar) och Höjeåns vattenråd 85 dammar och våtmarker (100 hektar). De tre vattenråden genomför också en omfattande miljöövervakning och samordnad recipientkontroll där man bland annat har inventerat bottenfaunan under många år.

Referens

- VISS, 2021. *Vatteninformationssystem i Sverige, Vattenkartan, Vattenförekomster ytvatten och övrigt vatten*. (Länk, hämtad 2023-07-01)

3.2 Utveckla – att främja en sociokulturellt och ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling och samhällsutveckling.

Av biosfärområdens tre funktioner bevara, utveckla och stödja omfattar detta avsnitt en sammanfattning av de möjligheter Storkriket har att bidra till funktionen utveckla, det vill säga främja en sociokulturellt och ekologiskt hållbar ekonomisk och samhällelig utveckling. I avsnittet beskrivs kortfattat de insatser som bildandet av biosfärområdet har och kan komma att bidra med i frågan. Det görs inom tre teman:

- Utvecklingsarbete under kandidaturen
- Områdets potential att främja hållbar utveckling
- Identifierade fokusområden och styrprocesser för framtida arbetsinsatser

För en mer omfattande och detaljerad beskrivning av Storkrikets möjligheter att bidra inom ramen för funktionen utveckla se kapitel *15. Utveckla.*

3.2.1 Utvecklingsarbete under kandidaturen

I sitt svar på ansökan om att utnämna Storkriket till kandidatområde angav den svenska biosfärprogram-kommittén ett antal rekommendationer för det blivande biosfärområdets fortsatta utvecklingsarbete. Det innefattade bland annat att undersöka hur biosfärområdets verksamhet kan utvecklas utifrån ett ökat fokus på samspelet mellan stad och land, sammanknuten infrastruktur, kultursektorn, hästnäringen och samverkan med markägare och forskningsinstitut. Dessa rekommendationer har, tillsammans med processen kring ansökningshandlingar och projekt och initiativ för att utveckla verksamheten och biosfärområdets identitet, styrt arbetet under kandidaturen.

En av rekommendationerna från den nationella biosfärkommittén var att undersöka möjligheten att inkludera staden Lund i biosfärområdet, för att på ett tydligare sätt verka för att tätorter och landsbygd knyts ihop. Under 2020 inleddes därför arbetet med att utvidga biosfärområdet, vilket resulterade i att området under kandidaturen gick från 55 000 ha och 22 000 invånare (Vombsjösänkan) till 110 000 ha och 150 000 invånare (Storkriket). Under kandidaturen har fokus vidare legat på att initiera samarbeten för att knyta ihop områdets infrastruktur i form av stigar och vandringsleder, utveckling av kollektivtrafik i området samt utveckling av besöksnäring och turism.

Under 2019–2021 genomförde samarbetspartnern Coompanion Skåne projektet *Tillsammans för Biosfär-område Vombsjösänkan* med syfte att stödja kandidaturen samt engagera boende och verksamma i området. Projektet resulterade bland annat i etableringen av Biosfärfestivalen och utvecklingen av en ny rid- och vandringsled längs en av de gamla järnvägssträckningarna i byn Vollsjö, i Sjöbo kommun (*Säkra Slingan)*.

Kandidaturorganisationen, med de tre kommunerna Lund, Eslöv och Sjöbo i spetsen, påbörjade tillsammans med Visit Lund, Coompanion Skåne och Kulturdimensionen AB under 2022 även ett 3-årigt externfinansierat projekt kring hållbar plats- och destinationsutveckling av Storkriket med koppling till både infrastruktur, besöksnäring och platsutveckling (*Vår plats i biosfären*). Många verksamma aktörer i området har deltagit i projekten på olika sätt, genom workshops, föreläsningar, och studieresor. I projektet ingår även ett tydligt kulturperspektiv, bland annat genom att undersöka kulturarvs potential till kunskapsförmedling och bjuda in kulturella och kreativa branscher (KKB) till att bidra till nytänkande i utvecklingen av en hållbar besöksnäring.

Utveckling av kulturdimensionen och kultursektorns involvering

Sedan 2013 har det pågått ett arbete med att inkludera kulturdimensionen för hållbarhet i syfte att stödja biosfärutvecklingen. Drivande i detta arbete har varit föreningen ARNA (Art and Nature). Biosfärkandidaturen har vidgat erfarenheterna om kulturdimensionen genom olika samverkansprojekt, och ett fördjupande samarbete har inletts med Lunds universitet.

Under 2021 sammanställde biosfärkandidaturen rapporten *Forum för kulturdimensionen*. I rapporten beskriver representanter för olika aktörer i biosfärområdet, inom kommunala förvaltningar, akademin, föreningslivet och näringslivet, hur kultur i olika former bidrar till en hållbar utveckling i samhället och hur den kan bidra till biosfärområdet. En slutledning från rapporten är att kulturen kan få två huvudroller i biosfärarbetet, dels som brobyggare i samhället mellan erfarenheter, vetenskaplig forskning och framtidsvisioner, och dels att visa på och stimulera, människors förmåga att kombinera kunskap med kreativitet för att skapa nya lösningar och bidra till innovation för en hållbar framtid.

Att arbeta med att stärka kulturens roll som brobyggare och innovativ kraft för hållbar utveckling är ett arbetssätt som förekommer även inom andra Unesco-koncept i Sverige. Exempelvis finns Unescos nätverk för kreativa städer som inrättades 2004. Nätverket syftar till att främja samverkan mellan städer som vill lyfta kreativiteten som en viktig faktor för hållbar utveckling. Under 2023 ansökte Lunds kommun om att ingå i nätverket Unesco creative cities (UCCN) och för att bli utnämnd till en så kallad ”City of literature”. Andra exempel på Unesco-koncept som arbetar med kultur och hållbarhet är *Unescos konvention om tryggandet av immateriella kulturarv* (2003), där till exempel *Berättarprojektet Sagobygden* i Kronoberg ingår som ett projekt, och Södra Ölands odlingslandskap, som år 2000 utsågs till ett av Unescos världsarv. Biosfärkandidaturen har initierat ett samarbete med Södra Ölands odlingslandskap, genom ett studiebesök under 2023. Många likheter finns mellan världsarvet och Storkriket vilket möjliggör intressanta utbyten.

Under kandidaturen har föreningen ARNA (Art and Nature) fortsatt arbeta genom kulturdimensionen. I samarbete med biosfärkandidaturen och med extern finansiering från Region Skåne samt kultur- och fritidsförvaltningarna i kommunerna Lund, Eslöv och Sjöbo har två kulturprojekt genomförts. Projektet *Landskapet som gestaltad livsmiljö* arbetade med ett stad- och landperspektiv utifrån det svenska politikområdet Gestaltad livsmiljö. Projektet *Växande historia* syftade till att lyfta fram det biologiska kulturarvet i biosfärområdet. Dessa projekt, liksom andra, har målsättningen att arbeta sektoröverskridande för kunskaps- och erfarenhetsutbyten. Med finansiering från European Culture Foundation och i samverkan med biosfärkandidaturen utvecklade föreningen även projektet *Dinner for Future*. Med lantbrukare som en central deltagargrupp syftade projektet till att lyfta frågor om framtidens mat och livsmedelsproduktion i Storkriket ur olika perspektiv. Det pågående projektet *Ung SciShop* med finansiering från Arvsfonden vänder sig till skolbarn i Storkriket och utvecklas i samverkan med biosfärkandidaturen och Lund University Centre for Sustainability Studies (LUCSUS). Syftet är att bidra till Unescos vision att stärka barns och ungas roll i en demokratisk samhällsutveckling samt att bidra till ökad kunskap om vad forskning innebär och om hållbar utveckling.

Referenser

- Biosfärkandidatur, 2021. *Forum för kulturdimensionen*. (Länk, hämtad 2023-07-08).
- ARNA, 2022. Projektet Landskapet som gestaltad livsmiljö. (Länk, hämtad 2023-07-08).
- ARNA, 2022. Projektet Växande historia. (Länk, hämtad 2023-07-08).
- ARNA, 2022. Projektet Dinner for future. (Länk, hämtad 2023-07-08).
- ARNA, 2021–2024. Projektet Ung SciShop. (Länk, hämtad 2023-07-08).
- Lunds universitet (u.å.). Masterprogram i Service Management, Culture and Creativity Management. (Länk, hämtad 2023-07-08).
- Svenska Unescorådet, 2022. Södra Ölands odlingslandskap. (Länk, hämtad 2023-12-28).
- Svenska Unescorådet, 2021. Berättarprojektet Sagobygden (Länk, hämtad 2023-12-28).
- Svenska Unescorådet, 2019. Riktlinjer kreativa städer. (Länk, hämtad 2023-12-28).

Foto: Workshop om samband i naturen för skolelever. Projekt: Ung SciShop. Foto: Jasmine Cederqvist.

3.2.2 Områdets potential att främja en hållbar utveckling

Bakgrunden till att ansöka om att bilda biosfärområde Storkriket är ett samarbete mellan myndigheter och organisationer som pågått sedan 2008. Initiativtagare har varit aktörer på olika samhällsnivåer, ibland någon av kommunerna och ibland byalag och föreningar. Även finansieringen har kommit från olika håll under processen. Förstudien genomfördes 2017–2019 och samordnades av Sjöbo kommun. Hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco området till ett kandidatområde och i samband med detta övergick samordningsansvaret till Lunds kommun.

Även fortsättningsvis kommer en rad olika aktörer, som kommuner, andra myndigheter, företag och olika ideella organisationer, spela en avgörande roll för att utveckla Storkriket och främja hållbar utveckling. Den etablerade samverkan som har upparbetats under förstudie- och kandidaturfasen, öppnar upp för en rad positiva synergieffekter och minskar stuprörstänkandet i hållbarhetsarbetet. Det planerade biosfärområdet har en viktig funktion genom att vara länken mellan offentlig verksamhet, forskning och lokalt engagemang. Genom att vara ett internationellt föredöme har vi chansen att visa vägen framåt.

Nedan presenteras några av alla de aktörer och samarbeten som bidrar till områdets utveckling.

Regionala aktörer och samarbeten

Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne är två betydelsefulla aktörer som båda jobbar för regional hållbar utveckling av Skåne. Deras strategiska styrdokument och insatser i landskapet har stor betydelse och understödjer Storkrikets nuvarande och kommande arbete. Båda aktörerna har varit delaktiga i utvecklingen

av det blivande biosfärområdet. Region Skåne finansierade förstudiearbetet och Länsstyrelsen Skåne deltar aktivt i den nuvarande verksamheten.

Vattenråden är andra exempel på aktörer som verkar i större lokala områden. Vattenråden är forum där kommuner, företag, intresseorganisationer, markägare och myndigheter möts för att diskutera hur gemensamma vattenfrågor kan hanteras. I området finns tre aktiva vattenråd: Kävlingeåns vattenråd, Höjeå vattenråd och vattenrådet för Nybroån, Kabusaån och Tygeån. Inom vattenråden har ett aktivt åtgärdsarbete med att bland annat anlägga hundratals hektar dammar i anslutning till åarna bidragit till ökad biologisk mångfald, bättre vattenkvalitet och minskat näringsläckage ut i havet.

Sydvatten är ytterligare ett exempel på samarbete mellan 17 kommuner i västra Skåne, däribland Lund och Eslövs kommun, som producerar dricksvatten till nästan 1 miljon invånare. Detta tack vare Storkrikets unika förutsättningar för dricksvattenproduktion genom förekomsten av en stor ytvattenresurs (Vombsjön), kombinerat med möjlighet till effektiv infiltration i de naturliga sandavlagringarna söder om Vombsjön.

Kommunerna Lund, Eslöv och Sjöbo

Det planerade biosfärområdets tre kommuner Lund, Eslöv och Sjöbo och deras strategiska och operativa hållbarhetsarbete lägger en viktig grund för biosfärområdets potential att främja en hållbar samhällelig utveckling. Sveriges kommuner är politiskt och demokratiskt styrda organisationer för lokalt självstyre, och har det huvudsakliga förvaltningsansvaret för området.

Lunds kommun har en lång tradition av hållbarhetsarbete och var en av de första kommunerna i Sverige att under början av 1990-talet ha ett miljöprogram, och 2022 blev Lund utnämnd till en av årets globala klimatstäder av WWF. Idag ligger Lund kommuns program för ekologisk respektive social hållbarhet – med sikte på år 2030 – till grund för kommunens övergripande strategiska styrning.

I flera av Sjöbo kommuns strategiska styrdokument, såsom vision, översiktsplan och miljömålsprogram, speglas vikten av att ha nära till naturen. De lokala miljömål och det arbete med hållbar utveckling som styr kommunens arbete finns beskrivna i programmet *Hållbart Sjöbo 2034*.

Också Eslövs kommun har länge arbetat för hållbar utveckling vilket i kommunens översiktsplan anges som en självklar utgångspunkt för kommunen. Genom att ta vara på landsbygdens värden, byarnas unika kvaliteter, stadens närhet och värna om natur- och kulturmiljöer skapas förutsättningar för hållbar utveckling. Kommunen är en av landets drygt hundra ekokommuner. Det är ett nätverk av kommuner i Sverige som samverkar för att främja utvecklingen av ett hållbart samhälle utifrån en ekologisk grundsyn med en tydlig koppling till det ekonomiska och sociala perspektivet.

För samtliga kommuner är samspelet med omvärlden avgörande för samhällsutvecklingen. Det kan röra sig om regionala trender att förhålla sig till, möjligheten att erbjuda invånare ett utbud av studier, arbete och service eller hantera miljömässiga utmaningar som inte vet några kommungränser.

Föreningsliv

Det kanske mest betydelsefulla utvecklingsarbetet inom Storkriket idag och på sikt sker på lokal nivå av engagerade människor och aktörer, från alla samhällsnivåer, som verkar i området. Detta behöver fortsätta att utvecklas.

Föreningarna är en tillgång inte bara för den sociala hållbarheten, utan gör det också möjligt att involvera grupper utanför den kommunala arbetsgången i hållbarhetsarbetet. Ambitionen är att biosfärområdet ska kunna fungera som en plattform för utbyte av idéer och erfarenheter. Det finns goda möjligheter att starta samarbeten mellan olika aktörer tack vare den stora intressebredden som finns representerad bland

föreningarna. Exempel på föreningar som specifikt jobbar med både social och ekologisk hållbarhet är Friluftsfrämjandet, Scouterna och Naturskyddsföreningen.

Universitetet och innovation

Det finns ett aktivt intresse från de lokala universitetens sida att bidra till en hållbar utveckling. Flera samarbeten är initierade mellan universiteten och Storkriket (se avsnitt 16.1). På Lunds universitet finns till exempel de två större tvärvetenskapliga centrumbildningarna Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC, med de strategiska forskningsområdena BECC, *Biodiversity and Ecosystem services in a Changing Climate* och MERGE, *ModElling the Regional and Global Earth system*) och Lund University Centre for Sustainability Studies (LUCSUS). Vidare studeras hållbart företagande på Ekonomihögskolan i Lund vid Sparbanken Skånes centrum för hållbar näringslivsutveckling (SSCEN). Malmö universitet har ett klimatforskningsnätverk med sociologisk inriktning. På SLU Alnarp finns fakulteten för landskapsplanering, trädgård och växtproduktionsvetenskap samt institutionen för sydsvensk skogsvetenskap. Fokus ligger på samspel mellan människa, djur och ekosystem och ett ansvarsfullt brukande av naturresurser för att bidra till hållbar samhällsutveckling och goda livsvillkor.

Turism, besöksplatser och besöksnäring

Storkriket är ett fantastiskt område med höga natur- och kulturvärden. Utifrån dessa värden kan områdets utbud av rekreation, friluftsliv och besöksnäring utvecklas ytterligare. Det krävs emellertid en balansgång mellan att tillgängliggöra Storkriket för fler människor (och ta vara på den potential det innebär), samtidigt som unika värden och känsliga miljöer skyddas och bevaras. Exempel på intressekonflikt föreligger på Revingehed där området både är klassat som militärt riksintresse, riksintresse för friluftsliv och riksintresse för naturvård. Detta går att läsa mer om under kapitel 17.2.

Genom biosfärkandidaturens projekt *Vår plats i biosfären 2022–2024* med stöd från Tillväxtverket och Leader Lundaland och Leader Sydöstra Skåne har arbetet med hållbar destinationsutveckling inletts. Projektets syfte är att undersöka möjligheterna för och ta initiativ till, en hållbar plats- och destinationsutveckling av området, bland annat genom samverkan, kartläggning av befintliga besöksmål och utvecklingen av strategiskt utplacerade besöksnoder för biosfärområdet.

I området finner vi i dag en mängd besöksmål och besöksupplevelser. Till exempel Skåneleden, fyra pilgrimsvägar och motions- och friluftsområdet Skrylle utanför Lund med runt 800 000 besökare per år. Krankesjön och det närliggande Vombs ängar beskrivs av fågelskådare som ett av Sveriges bästa fågelområden i inlandet. Förutom fantastiska naturupplevelser av olika slag finns många unika kulturupplevelser. Staden Lund, med rötter i medeltiden, är biosfärområde Storkrikets mest besökta besöksmål. Enbart Domkyrkan i Lund har över 700 000 besökare varje år. Kulturreservatet Kulturens Östarp, i Sjöbo kommun, är ett friluftsmuseum med lantbruk och odling från mitten av 1800-talet och som bland annat arrangerar aktiviteter som levandegör kulturmiljön för besökare. I Storkriket finns också över tio slottsmiljöer varav flera räknas till de främsta i Sverige från sin epok. Vidare är utbudet av mat och dryck en stor del av anledningen till att besöka området, med caféer, restauranger och traditionsrika gästgiverier.

Verksamheter inom besöksnäringen i området består nästan uteslutande av företag inom det privata näringslivet. I staden Lund finns större hotell, restauranger och eventknutna aktörer. I biosfärområdets centrala, östliga och södra delar är företagsverksamheterna ofta mindre. Ofta i form av Bed & Breakfast eller inom mat och dryck i form av caféer eller gårdsbutiker. Därtill finns aktörer vars ändamål är att främja besöksnäringen i området, till exempel destinationsbolag.

Jordbruk och andra verksamheter

Många företag i det föreslagna biosfärområdet, stora som små, driver redan idag ett aktivt arbete för att minska sin negativa miljö- och klimatpåverkan.

Storkriket omfattar ett utpräglat jordbruksområde och i området finns cirka 880 registrerade jordbruksföretag. Jordbruket i Storkriket förser inte enbart Sverige och världen med livsmedel utan håller också landskapet öppet och bjuder på en variation av vyer och upplevelser. Jordbruket bidrar såklart också med arbetstillfällen och ekonomiska intäkter. Jordbruket är en central del av själva essensen av området och nödvändigt för en hållbar utveckling. Teknikutvecklingen inom jordbrukssektorn har bidragit till en minskad negativ miljö- och klimatpåverkan. Exempel på detta är precisionsgödsling, biologiska bekämpningsmedel, bättre drivmedel och effektivare odlingsmetoder. Men det finns fortfarande utmaningar med ett intensivt jordbruk både vad gäller effekter på klimat och biologisk mångfald. Läckage av konstgödsel och bekämpningsmedel till grundvatten och andra vattenkällor är en utmaning, klimatutsläpp en annan. Det relaterar direkt till de utmaningar som också kommer med klimatförändringarna, i form av bland annat torka och ökad erosion. Sammantaget har jordbruket en potential att bidra till en mer hållbar utveckling men det krävs samlade initiativ och innovation samtidigt som man ser till den ekonomiska nyttan för den enskilde jordbrukaren.

Andra för området viktiga näringsverksamheter är den militära verksamheten på Revingehed, urbanisering och infrastruktur, skogsbruk, jakt och fiske, täktverksamhet, sol- och vindkraftsutveckling, vattenverksamhet och hästnäring. Läs mer om dessa i kapitel *15. Utveckla*. Rörande hästnäringen är det en bransch som särskilt präglar området. I Storkriket ligger Flyinge Kungsgård, ett internationellt välkänt hästsportcentrum för avel, forskning, tävling och utbildning. I stort bidrar hästnäringen till hållbar utveckling både genom att vara en inkomstkälla för boenden i området och genom att vara en hälsofrämjande fritidssysselsättning. Biosfärverksamheten kan bidra genom att bland annat arbeta för minskade intressekonflikter i landskapet och genom att utveckla ridleder. Biosfärverksamheten har under kandidaturen varit delaktig i utvecklingen av en ridled i byn Vollsjö. Erfarenheter från detta projekt kan utvecklas vidare i andra delar av biosfärområdet.

3.2.3 Identifierade fokusområden, stödprocesser och mål

Under biosfärkandidaturen har en strategi med fokusområden, stödprocesser och mål för Storkriket arbetats fram (se bilaga 3). Strategin utgår från Unescos globala färdplan för biosfärområden gällande till och med år 2025.

I strategin identifieras fem fokusområden för Storkriket som bygger på områdets unika kärnvärden, lokala förutsättningar och möjligheter. För att uppnå strategins mål behöver många olika aktörer och organisationer bidra i genomförandet. Biosfärkontoret har främst en samordnande, övergripande och uppföljande funktion i genomförandet. De tre kommunerna, Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och de tre universiteten är viktiga aktörer som kan bidra till genomförandet genom sin ordinarie verksamhet.

Följande fem fokusområden ska vägleda arbetet och visar på områden där Storkriket särskilt kan fungera som modellområde:

1. välmående ekosystem och rik biologisk mångfald
2. smart vattenhantering
3. värdefullt odlingslandskap och lantbruk
4. framgångsrikt samspel mellan stad och land

5. fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv.

3.3 Stödja – att stödja demonstrationsprojekt, miljöutbildning, forskning och övervakning som rör bevarande och hållbar utveckling på lokal, regional, nationell och global nivå.

Av biosfärområdens tre funktioner bevara, utveckla och stödja omfattar detta avsnitt en sammanfattning av de möjligheter Storkriket har att bidra till funktionen stödja. Det vill säga *stödja demonstrationsprojekt, miljöutbildning, forskning och övervakning som rör bevarande och hållbar utveckling*. I avsnittet beskrivs kortfattat de insatser som bildandet av biosfärområdet har och kan komma att bidra med i frågan. Det görs i fyra delar:

- Forskning och demonstrationsprojekt
- Lärande och utbildning
- Kultur som processtöd
- Miljöövervakning

För en mer omfattande och detaljerad beskrivning av Storkrikets möjligheter att bidra inom ramen för funktionen stödja se kapitel *16. Stödja*, samt till viss del avsnitt 17.1. och 17.3.

3.3.1 Forskning och demonstrationsprojekt

Storkrikets roll gällande stöttning av forskning och demonstrationsprojekt är främst som testbädd, innovationsarena och möjlig partner i forskningsprojekt. Biosfärområdet kan också bidra med ett nätverk av aktörer samt samverkan inom olika områden. En ytterligare uppgift är att sprida vetenskaplig information, både sådan som kommer fram i gemensamma projekt och sådan som handlar om hållbarhet på en mer övergripande nivå.

Storkriket kan också stötta forskning genom att fungera som en plattform och initiativtagare till samverkan mellan kommun, universitet och en rad andra aktörer. Det samarbete som redan har upprättats mellan de ingående kommunerna utgör en bas som har direktkoppling till beslutande processer, vilket kan ligga till grund för att forskningsresultat implementeras i samhället.

Storkriket riktar sitt stöd och samverkan i första hand till de tre stora lärosätena i området (Lunds universitet) och nära området (Malmö universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU Alnarp)). Under kandidaturen så har ett forskarråd med representanter från de tre universiteten upprättats och utveckling av samverkansprojekt har påbörjats. I ett nyligen beviljat samarbetsprojekt där Centrum för miljö- och klimatvetenskap vid Lunds universitet (CEC) är forskningsledare kommer bland annat metoder för fungerande policy-labbs testas. Policylabbprocessen använder så kallad *design-thinking* där berörda intressenter möts, identifierar utmaningar och utvecklar lösningar. Ett annat exempel på område där biosfärkandidaturen samverkar med Lunds universitet är inom det tematiska samverkansinitiativet *Existentiell resiliens*. I detta tvärvetenskapliga samarbete integreras personlig och samhällelig utveckling. Det handlar bland annat om förmågan att finna mening och skönhet i livet och minska psykisk ohälsa i samhället genom kultur och natur.

Vad gäller utförd forskning inom Storkriket så går det inte enkelt att sammanfatta den omfattande publicering som skett kopplat till biologisk mångfald, naturmiljöer och hållbarhet i områden. Se exempel i *Bilaga 4: Vetenskapliga publikationer*. En sökning i *Google scholar* ger snabbt uppemot tusen träffar på publikationer kopplade till området. Det kan nämnas att den biologiska forskningen kopplat till Revingefältet och Stensoffa ekologiska forskningsstation, beläget centralt i Storkriket, har genererat runt 50 doktorsavhandlingar, i bilaga 4 listas även exempel på publikationer från SLU:s forskning relevanta för en hållbar utveckling av biosfärområdet.

3.3.2 Lärande och utbildning

För att uppfylla funktionen stödja behöver det finnas goda möjligheter till att arbeta med utbildning i området. Inom Storkriket går det att finna flera aktörer som verkar i utbildningssyfte. Det finns dels det kommunalt styrda skolväsendet som vilar på en nationell skolplan med krav om utbildning inom hållbar utveckling och dels olika lärosäten, studieförbund, ideella föreningar och intresseorganisationer. Aktörerna har skilda uppdrag, medlemmar och branschinriktningar. Därmed sker insatser riktade till många olika målgrupper och åldrar. För en detaljerad inblick i detta arbete och Storkrikets potential till att samarbeta och bidra gå till kapitel *16. Stödja*. Här följer en sammanfattning.

Befintliga platser och organisationer i området

Inom det föreslagna biosfärområdets gränser finns flera specifika platser som har ett särskilt fokus på lärandet om natur, kultur och kunskapsutveckling. Exempel på sådana platser är Kulturens Östarp, Hörjelgården och Naturum Skrylle. Verksamheterna Kulturens Östarp och Hörjelgården synliggör det biologiska kulturarvet och dess betydelse för den biologiska mångfalden samt hur odlingstekniker från slutet av 1700-talet fram till början av 1900-talet format landskapet. Naturum Skrylle (ett av 32 naturum i Sverige) ligger i ett område där flera andra aktörer är aktiva, till exempel föreningen Friluftsfrämjandet i Lund. Genom naturums och andra aktörers aktivitetsprogram får besökare möjlighet att veta mer om de djur, växter, geologi och kulturhistoria som format området. Mot bakgrund av verksamheter såsom Kulturens Östarp, Hörjelgården och naturum Skrylles erfarenhetsbas finns potential till samarbete utifrån Storkrikets prioriterade arbetsområden och geografiska gränsdragning. Detta gäller även för alla andra platser och organisationer som arbetar med utbildningsinsatser för hållbar utveckling i området.

Foto: Prova på handtröskning med slaga, Kulturens Östarp. Fotograf: Viveca Ohlsson, Kulturen.

Utöver kommunernas uppdrag att tillhanda skolgång enligt svensk läroplan finns exempel på fler utbildningssatsningar från kommunernas verksamheter som riktar sig både internt och externt. Bland annat arbetar kommunerna med att öka kunskap och medvetenhet om olika hållbarhetsfrågor genom att arrangera aktiviteter (till exempel föreläsningar och utställningar), interna och externa kommunikationskanaler (till exempel sociala medier och nyhetsbrev), årliga utmärkelser och tävlingar (till exempel miljöpris och cykeltävling) inom ramen för olika projekt. Målgrupperna varierar och kan rikta sig till allmänheten eller till delar av näringslivssektorn och samarbetspartners. Samtliga ingående kommuner i Storkriket erbjuder även klimat- och energirådgivning (EKR). EKR stöds av Energimyndigheten och är en kostnadsfri och oberoende service för privatpersoner och i vissa fall även mindre företag. Vidare verkar flera regionala och nationella organ i området. Till exempel Länsstyrelsen Skåne, samarbetsorganet Greppa Näringen och den ideella föreningen Hållbar Utveckling Skåne. Även privata aktörer erbjuder utbildning och kurser för hållbar utveckling. Satsningar riktar sig till både allmänheten, olika intressegrupper och företag.

Utbildningsdelen av universiteten, lärosäten och de studieförbund som verkar i området är givetvis också av intresse. Här kan nämnas den tvärvetenskapliga centrumbildningen Lund University Centre for Sustainability Studies (LUCSUS) men det finns även ett brett intresse för hållbarhetsfrågor inom flera mer riktade discipliner och forskningsområden, som ekologi, geologi, geografi, ekonomi och hälsa.

Flera av Sveriges studieförbund har valt att satsa på inriktningar inom hållbara utvecklingsfrågor, natur, kultur och landsbygdsfrågor. De samordnar bland annat studiecirklar, kurser, föreläsningar och kulturarrangemang. Några exempel på studieförbund aktiva i området är Studiefrämjandet, ABF, Vuxenskolan och Folkuniversitetet.

Enskilt och tillsammans besitter alla dessa utbildningsaktörer erfarenhet, resurser, engagemang och nätverk och är organisationer som Storkriket med fördel kan samarbeta med för att nå ännu längre tillsammans.

Storkrikets initiativ

Det finns goda möjligheter för Storkriket att utveckla sitt initiativtagande till utbildningssatsningar. Ett exempel på hur Storkriket kan arbeta med lärande för hållbar utveckling och ökad kännedom hos allmänheten är genom biosfärambassadörer. Genom utbildning och vidareutbildning av biosfärambassadörer skapas förebilder och katalysatorer för positiv förändring som hjälper till att bygga upp ett brett stöd för biosfärområdets verksamhet och syfte. Därtill kan ett upplevelsebaserat lärande utvecklas inom ramen för plats- och destinationsutvecklingen av Storkriket eller olika projekt, för att främja arbetet inom de föreslagna fokusområdena. Satsningar som redan påbörjats under kandidaturen har fokuserat på föredrag, event och samverkansprojekt. Storkriket har bland annat arrangerat Biosfärfestivalen. Biosfärfestivalen är en vecka fylld med event som arrangeras av natur- och kulturengagerade privatpersoner och organisationer i biosfärområdet, samt biosfärverksamheten själv. Detta har gjorts i syfte att stärka samarbeten med lokalt engagerade personer och organisationer, för att öka kännedomen om bildandet av biosfärområdet samt i utbildande syfte kring olika lokalt aktuella hållbarhetsutmaningar. Sist men inte minst sker även lärande och utbildning inom ramen för de nationella och internationella nätverken för biosfärområden och utbytet sinsemellan.

3.3.3 Kultur som processtöd

Unesco beskriver kulturperspektiven både som en drivkraft och en förutsättning för hållbar utveckling. För att synliggöra detta började Unesco 2016 samla in data och erfarenheter på global nivå om hur kultur bidrar, inte minst ekonomiskt, i arbeten med hållbara utvecklingsfrågor. Med utgångspunkt i detta material publicerade Unesco 2022 rapporten *Reshaping policies for creativity*. Här konstaterar Unesco att ”de kulturella och kreativa sektorernas transformativa kraft ännu inte har utnyttjats tillräckligt i kampen mot klimatförändringarna och för övergången till nya hållbara modeller”. Rapporten var underlag till Unescos nya deklaration för kultur, Mondiacult 2022, som har undertecknats av 150 länder. Deklarationen fastlägger kulturens betydelse för att både möjliggöra och driva hållbar utveckling samt uppmanar FN genom dess generalsekreterare att integrera kultur som ett fristående mål i kommande agenda efter 2030.

EU är på samma linje och beskriver kulturen som en fjärde dimension för hållbar utveckling. Europeiska kommissionens rapport den 9 december 2022 till Europaparlamentet refererar till Mondiacult 2022. Rapporten lyfter även fram betydelsen av kultur inom forskning och innovation. Med utgångspunkt i kommissionens rapport och Mondiacult 2022 antog Europaparlamentet den 14 december 2022 en resolution om ”genomförandet av den nya agendan för kultur och EU-strategin för internationella förbindelser”. Här betonar Europarlamentet konstens och kulturens bidrag till att öka medvetenheten kring miljö-, klimat- och hållbarhetsfrågor, deras sociala dimension och att inspirera till positiva beteendeförändringar.

Unescos globala program för biosfärområden, MAB, uppmuntrar biosfärområden att involvera kultur i sitt arbete. I biosfärområde Storkriket finns redan många års erfarenheter från kulturdimensionen vilket programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige lyfte fram som en styrka inför kandidaturen. Genom att fortsätta utveckla kulturen i arbetet för en hållbar framtid har Storkriket potential att tillföra erfarenheter till andra biosfärområden i Sverige och internationellt samt bidra med projektexempel till Unescos arbete för kulturens plats i nästa FN-agenda. I arbetet ingår därför även att stärka mätbarheten från kulturellt arbete i Storkriket.

Foto: Konstaktivitet om biologisk mångfald. Projekt: Landskapet som gestaltad livsmiljö. Fotograf: Nille Leander.

Referenser

- Mondiacult, 2022. *UNESCO World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development – MONDIACULT 2022*. (Länk, hämtad 2023-07-03).
- EU-agendan, 2022. *Genomförande av den nya europeiska agendan för kultur och EU-strategin för internationella kulturella förbindelser.* (Länk, hämtad 2023-07-03).
- Europeiska kommissionen, 2022. *Rapport från kommissionen till Europaparlamentet*. (Länk, hämtad 2023-07-03)
- Europeiska kommissionen, 2022. *Rapport kulturen som en drivkraft för att nå målen för Agenda 2030*. (Länk, hämtad 2023-07-05)

3.3.4 Miljöövervakning

Sverige har ett väl utbyggt system för att övervaka landets miljötillstånd. Det är många aktörer som utför arbetet inom miljöövervakningen. De svenska mätseriernas längd är i många fall unika i världen. Arbetet bygger på återkommande, systematiskt upplagda undersökningar, som visar miljötillståndet genom att registrera eventuella förändringar i naturmiljön. För mer information se avsnitt 4.7 samt detaljerad beskrivning se avsnitt 16.1.2.

4 KRITERIERNA FÖR ETT BIOSFÄROMRÅDE

I det globala programmet för biosfärområdens regelverk, artikel 4, anges de sju allmänna kriterier som gäller för att ett område ska kunna utnämnas som biosfärområde. Dessa kriterier beskrivs var för sig nedan och omfattar förenklat följande teman:

1. ekosystem med mänsklig närvaro
2. betydande biologisk mångfald
3. möjligt att arbeta med hållbar utveckling

4. områdets storlek
5. områdets zonindelning
6. organisationsform
7. genomförandemekanismer.

4.1 Området ska omfatta en mosaik av ekosystem som är karakteristiska för en eller flera betydande biogeografiska regioner och inkludera en skala av mänsklig påverkan.

Det föreslagna biosfärområdet Storkriket har genom sin varierande geologi ett underlag för många olika sorters biotoper inom en liten yta. Detta har accentuerats av den mänskliga användningen, där varje ekosystem delats upp ytterligare, beroende på hur det brukats. Den skala av mänsklig påverkan vi ser idag - från den tätbefolkade västra delen till den mera glesbefolkade östra - har en lång historia som också kan spåras i mosaiken av ekosystem som finns på både lokal och regional nivå. Medan området huvudsakligen ger exempel på hur människan interagerat med ekosystemen inom den mellaneuropeiska skogsregionen finns det också fickor med mer ursprungliga biotoper. Här följer en kort beskrivning av de mer specifika bidragen från olika delar av området.

4.1.1 Biogeografisk region

Storkriket uppvisar en mosaik av de olika ekosystem som man hittar i jordbrukarsamhällen etablerade i den mellaneuropeiska skogsregionen (Udvardys geografiska provinser, 1975). Hela området har utvecklats med olika bruksmetoder sedan årtusenden tillbaka, men idag kan den tydligaste skillnaden ses mellan den bördiga delen i väster och mosaiken av de magrare markerna i de centrala delarna. Biosfärområdet, som har en särpräglat stor artrikedom, kan ses som ett bibliotek av exempel från olika människopåverkade ekotyper: från åkrar med olika storlekar och grödor, via både fuktiga och torra betesmarker, till skogsbruk med bok, ek, gran och tall.

Det ekologiska slutstadiet för den mellaneuropeiska skogsregionen är lövskog med en viss inblandning av barr. Den här typen av skogar finns representerade framför allt i de södra och östra delarna av biosfärområdet. Här har vi också en del biotoper mer typiska för den nemorala zonen, som betesmarkerna på Romeleåsens urbergsmorän.

För en detaljerad markanvändningsfördelning se karta och tabell nedan.

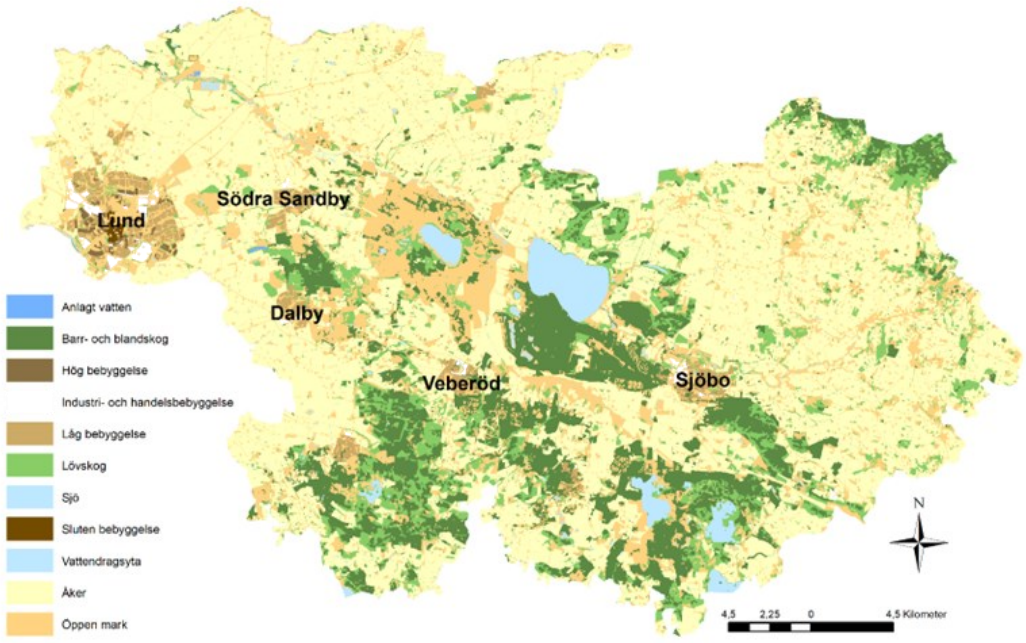

Karta: Markanvändning, ingående.

MARKANVÄNDNING	HEKTAR	PROCENT
Anlagt vatten	31	0,03%
Barr- och blandskog	14 814	13,36%
Fruktodling	30	0,03%
Hög bebyggelse	293	0,26%
Industri- och handelsbebyggelse	532	0,48%
Låg bebyggelse	1 940	1,75%
Lövskog	10 338	9,33%
Sjö	2 926	2,64%
Sluten bebyggelse	85	0,08%
Torg	3	0,00%
Vattendragsyta	167	0,15%
Åker	59 556	53,73%
Öppen mark	20 126	18,16%
Totalsumma	110 841	100%

4.1.2 Ett utpräglat mosaiklandskap

Ursprunget för landskapets mosaikartade karaktär kan spåras 400 miljoner år tillbaka i tiden, då var sprickbildningen längs med två tektoniska plattor som mest aktiv. Området i väster representerar den mellaneuropeiska plattans sedimentära bergarter medan vi finner spår av den baltiska sköldens urberg på höjderna i nordöst. Själva sprickbildningen har lett till förkastningsbranter och en gravsänka som går genom större

delen av området, vilket gör att man kan hitta många olika biotoper inom bara ett par kilometers avstånd (se mer om områdets geologi under kapitel 11.4).

Förkastningarna har också påverkat hur inlandsisen smälte bort. Området präglas av en deposition av rika leror i väst, sandiga marker i mitten och moräner i öst. I söder har vi ett område dominerat av ett död-islandskap som genom sina böljande kullar skiljer sig från resten av biosfärområdet.

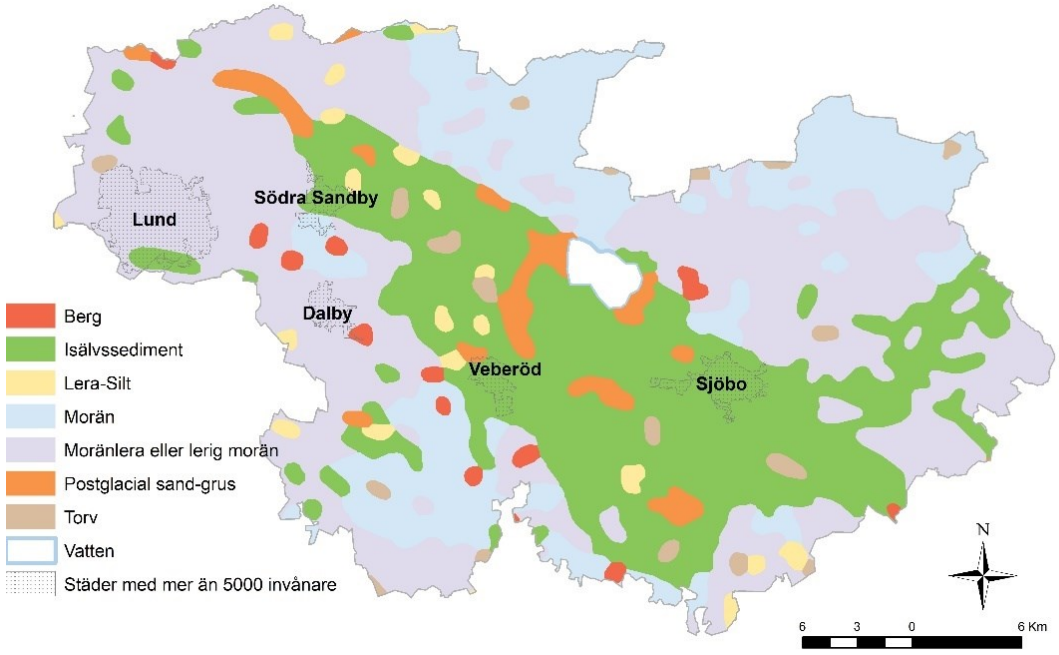

Karta: Jordarter.

De näringsrika markerna i väst

Det flacka landskapet i väst domineras av högproduktiva åkermarker och naturområdena ligger som små artrika öar, oftast i närheten av de meandrande vattendragen. På några platser finns rikkärr, med högt pH-värde och en artrik flora och fauna. Krankesjön har ett varierade fågelliv, och är ett typiskt exempel på ekosystemet hos en näringsrik slättsjö med låg mänsklig påverkan. Äldre tiders jordbruk utgjorde en lämplig biotop för arter som idag är sällsynta på grund av gödning och besprutning. Dalby Västermark har avsatts som naturreservat för att bevara den äldre tidens jordbruk med sällsynta åkerogräs och brukas delvis med äldre metoder. Den västra delen av biosfärområdet har inga stora skogsarealer men många äldre träd växer i parker, i alléer och längs ägogränser. I Storkriket finns även en nationalpark, Dalby Söderskog. Det är en ädellövskog som utvecklats från en före detta hagmark, men som kan representera det typiska ekologiska slutstadiet för den biogeografiska regionen.

De stora sandfälten i centrala delar

En lång beteshävd på de sandiga markerna kring Revingehed har skapat förutsättningar för unika biotoper. Idag är området både ett militärt övningsfält och används som betesmark för hjordar av nötkreatur som går ute året om. Här har vi ett stort sammanhängande gräsmarkslandskap med varierande fuktighet och markförhållanden. I ett nationellt perspektiv är de sandiga och torra gräsmarkerna på kalkrik mark särskilt

värdefulla och ovanliga. Andra delar av de sandiga markerna, både kring Revingehed och närmare Vombsjön, är planterade med tall och representerar ett helt annat ekosystem.

Vombsjön ligger centralt i området och har en starkt människopåverkad karaktär. Bland annat för att den har reglerats som vattentäkt sedan 1943. Trots detta utgör Vombsjön en knutpunkt för våtmarker med höga naturvärden. Vid tillflödet från Björkabäcken ligger ett stort område med översilningsängar som kan ses som en artrik kulturform av vattenreglering.

De varierade markerna i öst

Kombinationen av en mer kuperad terräng och en stor variation i näringstillgången har lett till ett utpräglat mosaiklandskap i de östra delarna av området. Här finner vi ett mer småskaligt odlingslandskap med många skogsdungar, trädridåer, våtmarker, betesmarker och småvatten.

Näringsfattiga kärr finns både i backlandskapen kring Genarp och på Romeleåsen. I sluttningarna på Romeleåsen och i Storkrikets nordöstra del rinner vattendragen snabbare än på slättlandet i väster. Vattenbiotoperna blir också annorlunda tack vare att vattnet blir mer syresatt och har ett lägre pH på grund av urbergsmoränen.

En lång mänsklig påverkan har förändrat skogarnas sammansättning. Främst genom ökad utbredning av bok (*Fagus sylvatica*) och, under de senaste 200 åren, gran (*Picea abies*) och tall (*Pinus sp*.) på de magrare och sandiga markerna. Större bestånd av ädellövskog finns idag främst kring de större godsen som Övedskloster, Häckeberga, Sövdeborg och Snogeholm.

4.1.3 En skala av mänsklig påverkan

I västra delen av det föreslagna biosfärområdet hittar vi universitetsstaden Lund med mer än 125 000 invånare. Staden har ett relativt lågt antal förorenande industrier och är rikt på parker, både äldre och nyare. Jordbruket i de kringliggande slätterna är intensivt och styr hur landskapet utformats. Här ligger också Storkrikets mest trafikerade bil- och järnvägar. När vi rör oss österut blir tätorterna allt mindre och befolkningstätheten går från 300 invånare per kvadratkilometer i Lunds kommun, via 83 i Eslöv till 40 i Sjöbo (Regionfakta, 2023).

I öster finns det många små företag men få industrier. Jord- och skogsbruk har därför den största effekten på ekosystemen, i den här delen finns jordbruk och även större kycklingproducenter. Brukandet av markerna är överlag nu, som i äldre tider, mer varierat i den östra delen.

Sammantaget kan sägas att biosfärområdet visar på en gradient av mänsklig påverkan som går från väst till öst, men kanske ännu intressantare är den mosaik av biotoper som har uppstått just på grund av denna påverkan och dess långa historia.

Referenser

- Regionfakta, 2023. *Areal och befolkningstäthet.* (Länk, hämtad 2023-07-02).

4.2 Området ska vara av betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden.

Den stora biotopvariationen inom Storkriket samt områdets belägenhet i södra Sverige med goda klimatförhållanden är bakgrunden till att området är ett av de artrikaste i landet. Artrikedomen beror inte på att området varit orört under lång tid, utan på den långvariga mänskliga interaktionen och de habitat som uppstått på grund av detta. Bevarandet av den biologiska mångfalden handlar alltså inte enbart om att skydda områden från människans påverkan – även om detta också behövs, särskilt under vissa tider på året – utan om att behålla en interaktion som är långsiktigt hållbar.

4.2.1 Arter av global betydelse

Pollinatörer är en förutsättning för matproduktion: 84 procent av alla grödor inom EU sätter bara frön efter tillräcklig pollination. Det hot som vi idag ser från minskande populationer av pollinatörer är därmed ett reellt, existentiellt, hot. Inom Storkriket finns en mångfald av pollinerande arter såsom fjärilar, humlor, bin, nattflyn och skalbaggar. Området lämpar sig därför väl som modellområde för att studera och främja bevarandet av dessa arter och deras biotoper.

I trakterna kring Vombsjön, Häckebergasjön och Snogeholmsjön finns kärnområdet för nominatrasen av den skandinaviska kronhjorten *(Cervus elaphus elaphus)* som bedöms som nära hotad (NT). Här finns också både uppfödning och vilt häckande vit stork som är starkt hotad (EN) i ett svenskt perspektiv, den vita storken är en symbolart för området och har sin största förekomst i Skandinavien inom området.

I Storkriket finns minst 55 arter som är upptagna i EU:s artdirektiv. Bland dessa finns bland annat 18 olika arter av fladdermöss av de sammantaget 19 som finns upptagna för Sveriges del i direktivet.

4.2.2 Sällsynta habitattyper

Rikkärr är en biotop som har minskat på grund av utdikning och minskning av slåtter. Detta är känsliga artrika miljöer med bland annat orkidéer. I Storkriket finns små skyddade rikkärr i både Sjöbo kommun (till exempel vid Valleröd, Oremöllan och Tolånga), Lunds kommun (till exempel Sularpskärret och Stångby mosse) och Eslövs kommun (vid Bråån).

En annan ovanlig biotop är den som utgörs av stora och gamla träd. Framför allt ek och bok är vanliga i biosfärområdet. Det finns ungefär 1500 arter som är beroende av eken. Vissa av dem, som läderbaggen, (*Osmoderma eremita*), kräver att eken har en viss ålder för att den ska fungera som habitat. Därför är naturvårdsområdet vid Övedskloster som inrättades 2023 extra relevant, där finns det mer än 1500 stora träd och även ytor där det pågår föryngring. Läderbaggen användes förr inom parfymindustrin – den släpper ifrån sig en doft som luktar som en blandning av plommon och läder – men är numera fridlyst.

4.2.3 Unika markanvändningsmetoder som främjar bevarandet av den biologiska mångfalden

Det finns flera unika habitat som är resultatet av markanvändningsmetoder, både historiska och nutida. På tre, sinsemellan olika, platser brukas jorden för att efterlikna gamla metoder: Hörjelgården, Kulturens Östarp och Dalby Västermark. Alla tre bidrar till att behålla arter som hotas i det moderna jordbruket.

Foto: Kulturens Östarp. Fotograf: Pär Connelid (Kulturen).

Ett annat exempel är översilningsområdet vid Björka, som redan när det anlades i slutet av 1800-talet var ett av Sveriges största. Vid översilning tar man tillvara på det närings- och syrerika vårflödet via dämmen och kanaler och det bidrar till en hög örtproduktion och en artrik biotop.

På Revingefältet finns sandblottor som har en unik artsammansättning, framför allt av insekter, och dessa uppstår på grund av den nuvarande markanvändningen som är en kombination av extensivt bete och intensiv markstörning från terränggående fordon.

Gräsmarker som betas och inte konstgödslats har en stor biologisk mångfald. På grund av att mer dominanta arter betas ner, kan mindre konkurrenskraftiga arter överleva. Omfattande gräsmarker finns framför allt i Storkrikets centrala delar på Revingehed och längs Klingavälsåns dalgång. Spridda förekomster finns dessutom fortfarande på Romeleåsen, i backlandskapen, i den nordöstra mellanbygden och i ett antal naturreservat.

4.2.4 Biologisk mångfald i siffror

Storklandskapets på sina 110 840 hektar omfattar flera internationellt och nationellt viktiga områden för att bevara den biologiska mångfalden.

- 1 Nationalpark (ca 36 ha)
- 1 Ramsar-område (ca 4000 ha)
- 32 områden enligt Art och habitatdirektivet, Natura2000-område (ca 5 700 ha)
- 4 områden enligt Fågeldirektivet, Natura2000-område (ca 4000 ha)
- 44 Biotopskydd (ca 108 ha)
- 53 Naturreservat (ca 6100 ha)

I Storkriket har 25 procent av Sveriges rödlistade arter observerats, trots att området bara utgör 0,25 procent av landets yta. Det gäller minst 1054 av de nationellt rödlistade arterna 2023 uppdelade på:

- 13 däggdjur
- 100 fåglar
- 5 groddjur
- 1 ödla
- 3 fiskar
- 500 ryggradslösa djur
- 204 kärlväxter
- 174 svampar
- 39 lavar
- 11 mossor
- 4 alger

Vidare finns 56 arter från EU:s artdirektiv. Observera att det även finns andra rödlistor på internationell nivå som inte redogörs här.

Referenser

- Europaparlamentet nyheter, 2021. *Varför minskar bin och andra pollinerare?* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket, 2006. *Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr. Rapport 5601*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket, u.å. Vilda pollinatörer. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Sjöbo kommun, 2016. *Natur i Sjöbo, Grönstruktur- och naturvårdsprogram för Sjöbo kommun, Del 2: Områden*. (Länk, hämtad 2023-07-02)

4.3 Området ska ge möjligheter att utforska och visa på olika sätt att nå en hållbar utveckling på regional nivå.

När det gäller hållbar utveckling exemplifierar Storkriket utmaningar som har både nationell och internationell relevans, som till exempel ett hållbart och framtidssäkert jordbruk och samspelet mellan stad- och landsbygd. Området kan också användas för att studera motsättningar mellan olika sorters ekosystemtjänster och hur man hanterar balansen mellan besöksnäringen och bevarande av natur- och kulturvärden. Extra intressant blir området som modellområde eftersom det redan finns en etablerad samverkan med forskning på plats (Lunds universitet) och inom närområdet (Malmö universitet och SLU). Att tre kommuner och Länsstyrelsen Skåne samverkar som kärnan i utvecklingsarbetet, betyder att det finns en ekonomisk kontinuitet, en långsiktighet, etablerade uppföljningsfunktioner och en befintlig struktur att bygga vidare

på. I sina styrdokument har alla de tre kommunerna, Länsstyrelsen Skåne och även Region Skåne uttalade ambitioner kring hållbar utvecklig och ambitioner att utveckla landsbygden i samverkan med lokala entreprenörer och organisationer.

Förutom ett stort engagemang från offentlig sektor finns stöd och drivkraft bland lokala medborgare, föreningar och företag. Ända sedan arbetet med att utveckla biosfärområdet inleddes (2008) har lokala aktörer medverkat och flera gånger drivit processen vidare när de offentliga aktörernas engagemang har vacklat.

Biosfärområdets organisation, som har utvecklats under kandidaturen, med sin breda möjlighet till deltagande lägger en viktig grund till att säkerställa engagemang och samverkan gentemot Storkrikets strategi. I Storkrikets strategi anges mål, stödprocesser och fokusområden (se bilaga 3). De fem fokusområdena är framtagna under kandidaturen och identifierade utifrån lokala förutsättningar, värden, utmaningar och möjligheter. För att uppnå strategin behöver många olika aktörer och organisationer bidra i genomförandet. Biosfärkontoret har främst en samordnande, övergripande och uppföljande funktion i genomförandet. De tre kommunerna, Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och de tre universiteten är viktiga aktörer som kan bidra till genomförande genom sin ordinarie verksamhet.

Följande fem fokusområden ska vägleda arbetet och visar på områden där Storkriket särskilt kan fungera som modellområde:

1. Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald.
2. Smart vattenhantering.
3. Värdefullt odlingslandskap och lantbruk.
4. Framgångsrikt samspel mellan stad och land.
5. Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv.

Förutom fokusområden innehåller strategin ett antal stödprocesser och metoder som genomsyrar alla fokusområden. Kultur utgör en av stödprocesserna i Storkrikets strategi och arbetet ska förhoppningsvis leda till konkreta exempel på hur kulturen kan verka som en drivkraft i omställningsarbetet. Engagemanget för kulturella och kreativa upplevelser och branscher i biosfärområdet har potential till att utveckla Storkrikets identitet och leda till nyskapande processer och innovationer. Kulturen i bemärkelsen stödprocess bidrar till kunskapsutveckling, förståelse för historia och framtid, kreativitet och innovativa lösningar samt mångfald och gemenskap. Det är också ett sätt att nå ut till nya grupper i samhället, engagera fler, och för att skapa platser där olika perspektiv kan mötas. Företagen inom de kulturella och kreativa branscherna (KKB) i biosfärområdet är främst småskaliga och de finns både på landsbygd och i tätorter. En större aktör som driver utvecklingen av sektorns potential att bidra till hållbar utveckling är Lunds universitet som 2018 antog en ny strategi för KKB-sektorn. Strategin ligger till grund för en rad satsningar där Storkriket redan är en samarbetspart. Arbetet ska härifrån utvecklas vidare och erfarenheter från Storkriket kan med glädje delas nationellt och internationellt.

4.4 Området ska vara så stort att biosfärområdets tre funktioner kan uppfyllas.

Det föreslagna biosfärområdet är 110 840 ha stort, varav runt 10 procent utgör kärnområden, 40 procent buffertzoner och 50 procent utvecklingsområden. Samtliga tre zoner omfattar en mångfald av ekosystem och naturtyper och området är stort nog för att ha en gradient i befolkningstäthet.

De långsiktiga bevarandemålen säkerställs av att kärnområdet och buffertområdet utgår från befintligt skyddade områden. Stora delar av utvecklingsområdet utgörs av jordbruksmark eller tätorter. Tillsammans säkrar detta att biosfärområdets tre funktioner bevara, utveckla och stödja kan uppfyllas. För mer information se nästkommande avsnitt 4.5.

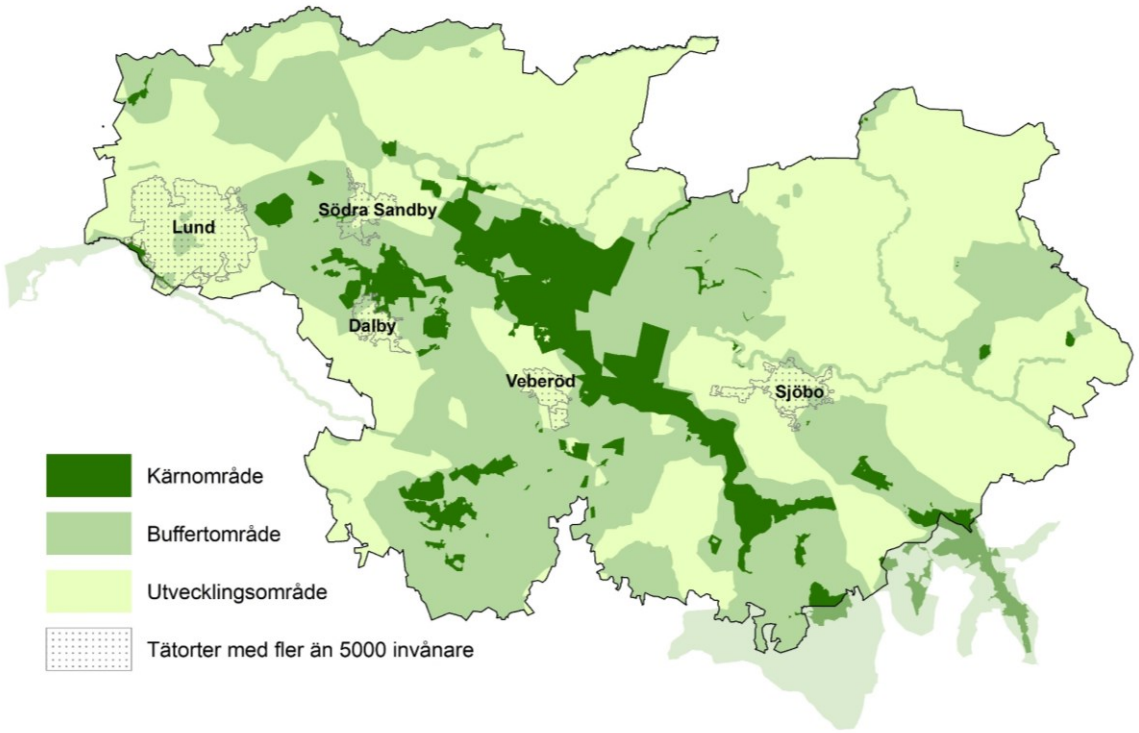

Karta: Zonindelning, Storkriket.

4.5 Området ska ha lämplig zonindelning

I detta avsnitt beskrivs hur biosfärprogrammets femte kriterium uppfylls. Avsnittet redogör kortfattat för hur Storkrikets zonindelning av kärnområden, buffertområden och utvecklingsområden kopplar an till möjligheten att bevara, förvalta och tillvarata ekosystem och ekosystemtjänster.

a) Området ska ha ett eller flera lagenligt etablerade kärnområden med långsiktigt skydd enligt de bevarandemål som gäller för biosfärområden, där storleken på kärnområdet måste vara tillräcklig för att dessa mål ska kunna uppnås.

Kärnområden i Storkriket utgörs av 1 nationalpark, 1 Ramsar-område, 1 Kulturreservat, 31 områden enligt Art och habitatdirektivet Natura 2000-områden, 4 områden enligt Fågeldirektivet Natura 2000-områden, 45

Naturreservat och 38 Biotopskydd. Kärnområdena sammanfaller därmed med befintliga skydd som är lagenligt etablerade i enlighet med svensk miljölagstiftning. Totalt uppgår kärnområdena till cirka 10 procent av Storkrikets yta. Enstaka kärnområden befinner sig vid gränsen för Storkriket och har ändå identifierats som kärnområden då de även på andra sidan av Storkrikets gräns är lagligt skyddade områden.

Då kärnområdena sammanfaller med befintligt skyddade områden medför det föreslagna biosfärområdet inga ytterligare restriktioner gällande äganderätten, nyttjanderätten, brukanderätten eller allemansrätten. För mer information kring kärnområdenas rättsliga status och förvaltningsansvar se avsnitten 9.3 och 17.1. Bevarandemålen för kärnområdena varierar beroende på områdets syfte. Syftet med till exempel kulturreservatet är att möjliggöra vård och bevarande av värdefulla kulturpräglade landskap medan Ramsar-områdets syfte är att bevara en värdefull våtmark.

b) Området ska ha en eller flera buffertzoner som är tydligt identifierade och som omger eller angränsar till kärnområdet/-områdena och där endast sådan verksamhet får bedrivas som är förenlig med bevarandemålen.

Buffertzonerna omgärdar eller sammanbinder kärnområdena och sammanfaller med befintliga vattenskyddsområden, områden med strandskydd, riksintressen för kulturmiljövård, riksintressen för friluftsliv och naturvård, naturvårdsområden, landskapsbildskydd och naturminnen. För mer information kring buffertzonernas rättliga status och förvaltningsansvar se kapitel 9.3 och 17.1. Tillsammans utgör buffertområdena cirka 40 procent av Storkrikets yta.

c) Området ska ha ett yttre utvecklingsområde där metoder för ett hållbart resursutnyttjande främjas och utvecklas.

Resterande yta (cirka 50 procent), som inte ingår i kärnområdena eller buffertzonerna, utgörs av utvecklingsområden. De flesta tätorterna, både stora som små, ingår i utvecklingsområdet, liksom stora arealer jordbruksområden. Flera av de identifierade fokusområdena i Storkrikets strategi (se bilaga 3) är direkt kopplade till nyckelfrågor inom utvecklingsområdet. Fokusområdet *Värdefullt odlingslandskap och lantbruk* rör frågor såsom livsmedelssäkerhet i ett klimat under förändring, läckage av näringsämnen och bekämpningsmedel.

Ytterligare ett fokusområde som delvis är kopplat till utvecklingsområdet är *Smart vattenhantering.* Aktuella frågor att hantera inom detta fokusområde är bland annat att utveckla landskapets vatten-hushållande, vattenrenande och kolbindande förmåga samt fortsätta återställa våtmarksarealer i Storkriket.

d) Beskriv hur dessa tre områden samverkar.

De olika zonerna i det föreslagna biosfärområdet samverkar och interagerar på många olika sätt. Storkriket omfattar flera tätorter och landsbygdsområden. Landsbygdsområdena utgörs till ganska stor del av buffert-zoner och kärnområden. Ett utvecklat samspel och utbyte mellan stad och land ger goda förutsättningar för en mer hållbar förvaltning och användning av områdets resurser. Vidare kan en ökad förståelse för det ömsesidiga beroendet mellan stad och land generera ett ökat engagemang för olika utvecklingsfrågor. I Storkriket bor runt 150 000 invånare och i den omkringliggande öresundsregionen bor över 4 miljoner människor. I takt med att antalet människor som bosätter sig i eller omkring Storkriket ökar så ökar också trycket på både tätorter och landsbygd, bland annat genom utbyggnad av infrastruktur och byggnader, ökat behov av trygg vatten- och livsmedelsförsörjning, ökat behov av service, arbetstillfällen samt tillgänglighet

till rekreationsområden och natur (oftast kärnområden och buffertzoner). Tätort och landsbygd är i dessa sammanhang helt beroende av varandra. För samtliga invånare är tillgången till natur- och kulturupplevelser, service, arbete och utbildning en förutsättning för en attraktiv livsmiljö och möjligheten till en hållbar livsstil. För att arbeta aktivt med samverkan mellan stad och land och de tre zonerna i det kommande biosfärområdet så har ett eget fokusområde kring detta tagits fram och finns att läsa om i Storkrikets strategi (se bilaga 3).

4.6 Organisationsstrukturer ska skapas som initierar och möjliggör att ett lämpligt spektrum bestående av bland annat myndigheter, lokalbefolkningen och privata intressen kan samverka i utformningen, utvecklingen och driften av biosfärområdet.

4.6.1 Beskriv insatser som görs eller planeras.

Organisation och överenskommelse under förstudien

Att bilda ett biosfärområde är en lång resa. Redan 2008 försökte Sjöbo kommun och Lunds kommun få EU-stöd för projektet *Wise Use of Wetlands* i Vombsänkan. Detta blev inte beviljat, men kommunerna blev i stället partners i Interreg Södra Östersjöprojektet *LIFEscape* om den europeiska landskapskonventionen. När detta projekt avslutades år 2013 började tankarna på att bilda ett biosfärområde ta form. Flera lokala initiativ stöttade tanken och de tre kommunerna Sjöbo, Lund och Eslöv utförde en förstudie. Förstudie-arbetet samordnades av Sjöbo kommun som juridisk person och leddes av en styrgrupp bestående av politiker och tjänstepersoner i chefsposition i de tre samarbetskommunerna. Ett samarbetsavtal utformades för att sätta ramarna för samverkan mellan de i styrelsen ingående aktörerna. Under förstudien upprättades också en referensgrupp med ett trettiotal representanter från universitet, företag, areella näringar, byar, kommuner, regionala myndigheter och ideella organisationer verksamma i området (se avsnitt 13.4.2).

Organisation under kandidaturen och framåt

Hösten 2020 godkändes förstudien av den svenska Unesco programkommittén och området, då benämnt Vombsjösänkan, godkändes som ett officiellt kandidaturområde. I samband med detta gick samordnings-ansvaret över till Lunds kommun som juridisk person. Styrgruppen som hade bildats under förstudien mellan de tre kommunerna fortsatte att leda arbetet och kompletterades med en adjungerande representant från Länsstyrelsen Skåne. Ett nytt samarbetsavtal tecknades under hösten 2022 och styrgruppen består i dagsläget av två kommunpolitiker från vardera kommun (totalt sex) samt åtta tjänstepersoner. Utifrån re-kommendation från den svenska biosfärkommittén beslutades också att utvidga det blivande biosfär-området, döpa om det till Storkriket, samt att inleda arbetet med att utveckla organisationen. Den nya organisationen ska möjliggöra en bredare extern inkludering och utgöra en plattform där flera kan samlas och verka. Styrelsen för Storkriket ansvarar, idag och framöver, framför allt för samordning av biosfärarbetet och är inte en officiell förvaltare av själva området. Styrelsens medlemmar (de tre kommunerna och Länsstyrelsen Skåne) representerar däremot olika områdesförvaltare och är mycket viktiga aktörer för att arbeta gentemot Storkrikets strategi (se bilaga 3) och biosfärområdets syfte, mål och funktioner. Detta arbete kommer att ske inom ramen för deras ordinarie verksamhet.

Under kandidaturen upprättades också ett forskarråd med representanter från Lunds universitet, Malmö universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU Alnarp). Referensgruppen som formades under förstudien har under kandidaturen fortsatt att engageras i utvecklingen av Storkriket. Bland annat genom biosfärfestivalen, utveckling av olika samarbetsprojekt och inbjudningar till olika aktiviteter med syfte att få in synpunkter från lokala aktörer och medborgare (se avsnitt 13.4).

Utifrån ovan nämnda beslut om att utveckla organisationen och möjliggöra en bredare extern förankring har kandidaturarbetet under våren 2023 resulterat i ett nytt förslag till organisationsstruktur, vilken presenteras i denna ansökan (se avsnitt 17.1.8). Förslaget ska beslutas av de tre kommunerna i samband med beslut av denna ansökan och därefter implementeras succesivt.

Den nya organisationen är en så kallad hybridorgansiation där den ena sidan av organisationen skapar goda förutsättningar till långsiktig trygghet och ett kommunalt stabilt ägandeskap och samarbete mellan kommunerna (gemensam politisk beredning/eller utskott) (se kapitel 17.1.8). Den andra sidan av organisationen (Storkrikets biosfärförening) är mer agil, möjliggör inkludering, brett deltagande, fler kontaktytor och är en förändringsbenägen funktion. Inflytande och engagemang kommer därmed från olika håll och bidrar till biosfärområdets strategi, måluppfyllnad och utveckling.

4.6.2 Har några kultur- eller socialkonsekvensbeskrivningar genomförts, eller har några liknande verktyg eller riktlinjer använts?

I det föreslagna biosfärområdet finns inte några urfolk- eller lokala samhällen som avses i denna punkt. I stället hänvisar vi till avsnitt 9.4 om allmän lagstiftning.

4.7 Genomförandemekanismer

a) Har det föreslagna biosfärområdet mekanismer för att reglera mänskliga aktiviteter och resursutnyttjande i buffertzonen/-zonerna?

Den svenska lagstiftningen reglerar mänskliga aktiviteter och resursutnyttjande i samtliga buffertzoner (se mer beskrivning av tillämpbar lagstiftning i buffertzonerna i avsnitt 9.4).

b) Har det föreslagna biosfärområdet en strategi eller plan för förvaltningen av biosfärområdet?

Den planerade biosfärorganisationen är ingen formell förvaltare av området utan utgör en arena för samverkan där olika typer av aktörer kopplas samman – vertikalt och horisontellt.

Det huvudsakliga förvaltningsansvaret för biosfärområdets olika zoner ligger på de ingående kommunerna (Lund, Sjöbo och Eslöv) och på Länsstyrelsen Skåne, se kapitel 17.1.3. Inom kärnområdet finns ett stort antal skyddade områden där majoriteten har sina egna utformade skötselplaner vilka beskriver de åtgärder som behöver vidtas inom området för att syftet med det skyddade området ska kunna uppnås/tillgodoses. Därtill har kommunerna och Länsstyrelsen Skåne naturvårdsplaner, grönprogram, friluftsplaner och översiktsplaner som reglerar och styr arbetet inom sin respektive kommun eller län.

Som ett komplement till de kommunala och regionala planerna har biosfärorganisationen tagit fram en strategi för Storkriket med mål, fokusområden och stödprocesser (se bilaga 3). Strategin kompletterar de enskilda planerna genom att sätta Storkriket i fokus och vara kommunöverskridande. Flera olika aktörer och organisationer kan bidra till genomförandet av strategin. Biosfärkontorets eget arbete och prioriteringar genomförs genom en årlig verksamhetsplan som beslutas av styrgruppen för biosfärområdet. Kommuner, Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne, universitet och övriga aktörer kan bidra till att uppnå strategin, dels genom att samverka med andra, dels genom sin ordinarie verksamhet. Strategin gäller under perioden 2023–2025 och revideras i samband med att Unesco uppdaterar färdplanen för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller fram till 2025.

c) Har det föreslagna biosfärområdet en myndighet eller mekanism som ska genomföra strategin eller policyn?

Det är Storkrikets organisation och dess styrgrupp som ansvarar för framtagande och samordning av strategin. Biosfärkontoret är den operativa funktionen som har det övergripande ansvaret kring samordnandet. Andra aktörer som är avgörande för områdets utveckling och som kan bidra till att uppnå strategin, genom sin ordinarie verksamhet, är till exempel Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne, kommunerna och universiteten. Kommunerna ställer sig bakom strategin i samband med att kommunfullmäktige i de tre kommunerna fattar ett formellt beslut att skicka in ansökan till Unesco.

d) Har det föreslagna biosfärområdet program för forskning, miljöövervakning, och utbildning?

Forskning och utbildning

Utöver de tre kommunernas ordinarie skolverksamheter verkar många olika parter för lärandet för hållbar utveckling i Storkriket, till exempel universitet, olika studieförbund, ideella organisationer och intresseorganisationer. Aktörerna har skilda uppdrag, medlemmar och branschinriktningar. Därmed sker insatser riktade till många olika målgrupper och åldrar (se kapitel 16.2).

När det gäller forskning och högre utbildning finns ett universitet i Storkriket (Lunds universitet) och två i närområdet (Malmö universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU Alnarp). Samarbeten med de tre universiteten har initierats, bland annat i ett forskarråd knutet till biosfärorganisationen.

Lunds universitet rankas återkommande som ett av de hundra främsta i världen och med sina omkring 45 000 studenter och 8000 anställda är det i det närmaste ogörligt att sammanfatta den forskning som berör och har berört Storkriket. Inom universitet bedrivs bland annat en omfattande tvärvetenskaplig forskning om markanvändning. Ett stort antal enheter inom Lunds universitet har starka forskningsintressen och pågående forskning inom det blivande biosfärområdet. Här kan nämnas de tvärvetenskapliga centrumbildningarna Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC), med de strategiska forskningsområdena BECC, *Biodiversity and Ecosystem services in a Changing Climate* och MERGE, *ModElling the Regional and Global Earth system*, samt Lund University Centre for Sustainability Studies (LUCSUS). Liknande intressen finns inom ett stort antal av universitetets institutioner, inom ämnen som ekologi, geologi, geografi, ekonomi, juridik och hälsa. Vidare pågår samverkan kring existentiell hållbarhet där biosfärorganisationen är en partner.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) är fördelat på flera orter varav campusområdet Alnarp ligger nära Storkriket. Här finns 1300 studenter och runt 400 anställda lärare och forskare. Verksamheten i Alnarp är koncentrerad kring ämnen som landskapsarkitektur (inklusive förvaltning och planering), trädgård, växtproduktion, sydsvenskt jord- och skogsbruk, miljöpsykologi, företagande och entreprenörskap. SLU är

också huvudman för ridinriktningen årskurs 1 vid universitetsprogrammet hippolog-programmet som ges på Flyinge. Det är en verksamhet med stort avtryck i det omgivande landskapet som ett hästinriktat rekreationslandskap. Eftersom Storkriket domineras av odlingslandskap är SLU en viktig partner rent ämnesmässigt. SLU har förutom forskning och utbildning ett särskilt uppdrag inom miljöövervakning och miljöanalys.

Malmö universitet är det näst största i närområdet med sina 25 000 studenter och 1700 anställda. Universitetet skapades som högskola 1988 och utnämndes till universitet 20 år senare och är därmed ett av de yngre universiteten i Sverige. Detta är en av orsakerna till att det bedrivs mer gränsöverskridande och relativt annorlunda forskning än andra universitet. Malmö universitet är, bland annat därför, en mycket intressant partner för Storkriket som kan tillföra andra perspektiv.

Inom Storkrikets gränser finns flera platser som har ett särskilt fokus på lärandet om natur- och kultur samt kunskapsutveckling rörande olika hållbarhetsfrågor. Exempel på sådana platser är Kulturens Östarp, Hörjelgården och naturum Skrylle.

Förutom många utbildningsaktörers arbete med lärande så har Storkrikets organisation även goda möjligheter att bedriva egna utbildningssatsningar och öka medvetenheten hos allmänheten rörande olika hållbarhetsfrågor. Storkriket kan till exempel arbeta med att utbilda biosfärambassadörer. Genom utbildning och vidareutbildning av biosfärambassadörer skapas förebilder och katalysatorer för positiv förändring som hjälper till att bygga upp ett brett stöd för biosfärområdets verksamhet.

Utbildningssatsningar som har påbörjats under kandidaturen har fokuserat på föredrag, event och samverkansprojekt. Exempel på dessa är föredrag för olika grupper, till exempel föreningar som visat intresse för biosfärområdesbildningen. Detta har gjorts i syfte av förankring, i utbildande syfte och för att bredda biosfärverksamhetens nätverk och samarbetsförmåga. Vidare har vissa föreläsningar och event varit öppna för allmänheten och/eller sänts digitalt. Genom detta arbete har Storkriket nått målgrupper såsom allmänhet, lantbrukare, seniorer, politiker och föreningsaktiva. Vidare har olika samverkansprojekt som biosfärverksamheten antingen själv driver, eller ingår i som part, möjliggjort gemensamt lärande kring hållbarhetsfrågor relevanta för Storkriket. Bland annat inom ett projekt kring hållbar plats- och destinationsutveckling och ett om existentiell hållbarhet. Utöver detta har biosfärverksamheten även varit värd för studiebesök, praktikperioder och examensarbeten för högskole- och universitetsstudenter.

Miljöövervakning

Sverige har ett väl utbyggt system för att övervaka landets miljötillstånd. Det är många aktörer som utför arbetet inom miljöövervakningen. Naturvårdsverket samordnar tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten svensk miljöövervakning som består av tio programområden (fjäll, hälsorelaterad miljöövervakning, jordbruksmark, kust och hav, landskap, luft, miljögiftssamordning, skog, sötvatten och våtmarker). Länsstyrelsen Skåne har som uppgift att samordna regional och kommunal miljöövervakning.

Sakmyndigheter, till exempel SMHI (Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut), Lantmäteriverket och Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet, har i uppdrag att följa miljötillståndet inom sina sakområden. Även forskningsinstitutioner och andra intresseorganisationer som driver fältförsök under längre tid producerar resultat av intresse för övervakningen av Storkriket (läs mer under avsnittet 16.1.2). Enskilda personer, ofta verksamma i ideella föreningar, bidrar också med värdefull information.

De svenska mätseriernas längd är i många fall unika i världen. Arbetet bygger på återkommande, systematiskt upplagda undersökningar, som visar miljötillståndet genom att registrera eventuella förändringar i naturmiljön. Resultaten från miljöövervakningen är grundläggande för miljöarbetet i stort i Sverige. Arbetet med att utforma och prioritera miljöpolitiken baseras på miljöövervakningens resultat. Från Lunds

universitet koordineras även viktiga delar av den miljöövervakning som bedrivs i hela Sverige, exempelvis Svensk Fågeltaxering, Svensk Dagfjärilsövervakning samt ett pilotprojekt kring pollinatörsövervakning.

På internationell nivå är resultaten från miljöövervakningen basen för internationell rapportering och officiell statistik om miljötillstånd.

Mer information kring övervakningsinsatser beskrivs under avsnitten 12.2 samt 14.1.3 och 14.1.4.

5 PÅSKRIFTER FÖR GODKÄNNANDE AV ANSÖKAN

Anteckning: Efterfrågade påskrifter i detta kapitel bifogas med den slutgiltiga ansökan efter beslut i kommunerna. Påskrifter krävs från nationella, regionala och lokala myndigheter.

DEL II: BESKRIVNING

6 GEOGRAFISKT LÄGE (KOORDINATER OCH KARTA/KARTOR)

6.1 Ange biosfärområdets geografiska standardkoordinater

(Enligt referenssystem WGS 84).

Väderstreck	Latitud	Longitud
Mest centrala punkten	N 55° 40’ 12.60”	E 13° 33’ 11.35”
Nordligaste punkten	N 55° 48’ 51.54”	E 13° 17’ 51.51”
Sydligaste punkten	N 55° 30’ 35.52”	E 13° 40’ 41.54”
Västligaste punkten	N 55° 42’ 32.96”	E 13° 6’ 43.22”
Ostligaste punkten	N 55° 38’ 59.42”	E 13° 59’ 8.76”

6.2 Bifoga karta över ett topografiskt skikt av det exakta läget och avgränsningen för de tre zonerna inom biosfärområdet

Kartorna bifogas till slutgiltig ansökan. Kartor finns tillgängliga på storkriket.se/karta/

7 STORLEK

Totalt: 110 840 hektar (ha).

7.1	**Storlek kärnområden**	10 518 ha
7.2	**Storlek buffertzoner**	44 200 ha
7.3	**Storlek utvecklingsområden**	56 122 ha
TOTALT		110 840 ha

7.4 Ge en kortfattad motivering till denna zonindelning med hänvisning till biosfärområdets olika funktioner. Om även en annan typ av zonindelning finns, ange hur detta uppfyller zonindelningskraven för biosfärområdet.

Storkrikets zonindelning följer den nationella standarden som använts av andra biosfärområden i Sverige. Med grund i de guidande dokumenten som Unesco tagit fram för biosfärområden har den nationella standarden/modellen utgått från svensk lagstiftning för att hitta en lämplig zonering. Zonindelningen i kärnområden, buffertzoner och utvecklingsområden bygger därmed på befintlig lagstiftning och skyddsstrukturer, vilket innebär att det planerade biosfärområdet inte medför några nya restriktioner gällande äganderätten, nyttjanderätten, brukanderätten eller allemansrätten.

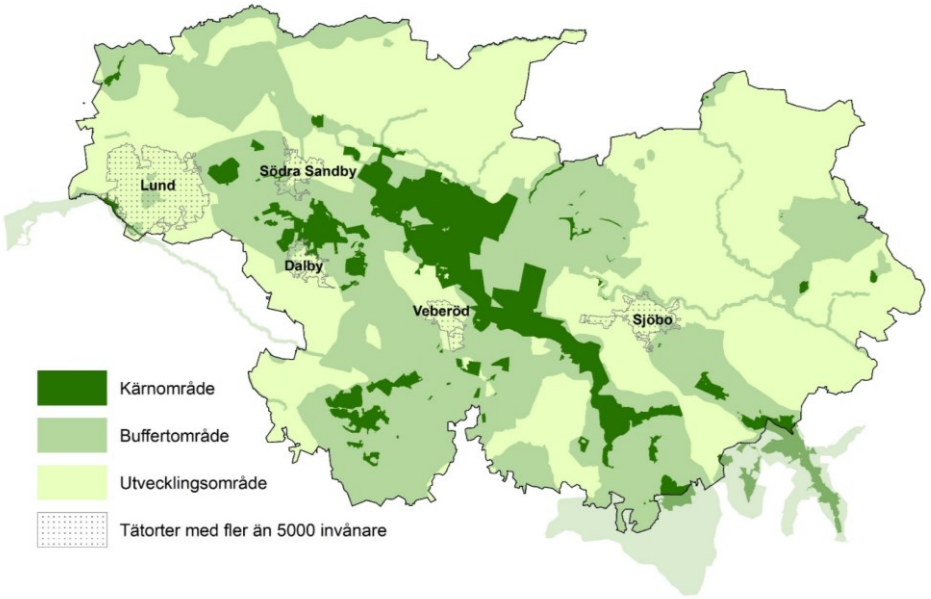

Karta: Zonindelning.

Ett kärnområde skall vara ett skyddat område enligt svensk lagstiftning och finnas inuti eller i anslutning till ett buffertområde. Ett buffertområde är ett område med mindre strikt skydd enligt svensk lagstiftning.

Enligt denna definition utgörs kärnområden i Storkriket av 1 nationalpark, 1 Ramsar-område, 1 Kulturreservat, 31 områden enligt Art och habitatdirektivet Natura 2000-områden, 4 områden enligt Fågeldirektivet Natura 2000-områden, 45 Naturreservat- och 38 biotopskydd. Totalt uppgår kärnområdena till ca 10 procent av Storkrikets yta. Bevarandemålen för kärnområdena varierar beroende på de specifika områdenas syfte. Syftet med till exempel kulturreservatet är att möjliggöra vård och bevarande av värdefulla kulturpräglade landskap medan Ramsar-området syftar är att bevara en värdefull våtmark.

Buffertzonerna omgärdar eller sammanbinder kärnområdena och sammanfaller med befintliga vattenskyddsområden, områden med strandskydd, riksintressen för kulturmiljövård, riksintressen för friluftsliv och naturvård, naturvårdsområden, landskapsbildskydd och naturminne. Tillsammans utgör buffertområdena cirka 40 procent av Storkrikets yta.

Resterande yta (cirka 50 procent), som inte ingår i kärnområdena eller buffertzonerna, utgörs av utvecklingsområden. De flesta tätorter, både stora som små, ingår i utvecklingsområdet liksom stora arealer jordbruksområden.

Enstaka kärnområden befinner sig vid gränsen för Storkriket och har ändå identifierats som kärnområden då de även på andra sidan av Storkrikets gräns är lagligt skyddade områden.

I avsnitten 9.3 och 17.1 finns en redogörelse över gällande lagstiftning för de områden som ingår i zoneringen.

8 BIOGEOGRAFISK REGION

Storkriket ligger på nordgränsen av det tempererade ädellövskogsområdet i Europa (Udvardy IUCN, 1975). Enligt EU:s indelning är det den nemorala zonen med ädellövskog.

9 MARKANVÄNDNING

Detta kapitel inleds med en skildring av områdets historia, det vill säga de händelser som alla på något vis format det samhälle och landskap vi ser i biosfärområdet idag. Därefter beskrivs vilka som idag använder biosfärområdet, vilka regelverk som är på plats och hur de resurser som området bringar fördelas.

9.1 I ett historiskt perspektiv

För att förstå orsaken till konstrasterna inom biosfärområdet behöver vi gå på djupet, ända ner i berggrunden. Området ligger i gränslandet mellan två tektoniska plattor, som har rört sig och gett upphov till urbergsrester

(horstar) (se avsnitt 11.4). Mellan dessa horstar ligger gravsänkor som mynnar ut i ett slättland i väster. De väldiga bergsformationerna har eroderas och landskapet har fått en mer flack karaktär.

När isen smälte bort efter den senaste istiden, avsatte de stora forsarna sandsediment i sänkorna, medan mer finkorniga partiklar följde vattnet längre ut i havet och deponerades i den sydvästra delen av området. Här lades grunden till en av världens bästa åkerjordar (så kallade 10+ jordar) och denna kontrast i bördighet präglar ännu området.

Landskapet inom biosfärområdet domineras av jordbruk, men av olika karaktär. Landskap med stora öppna fält utgör huvuddelen. Det finns också en mosaik av mindre områden som över århundraden brukats på ett mindre extensivt sätt. Det är främst i de lågintensiva delarna vi hittar kärnområdena, medan buffertzonen har haft en mer varierande exploatering. Utvecklingszonerna präglas av en hög mänsklig interaktion, oavsett om det handlar om modernt storskaligt jordbruk eller bebyggelse. Samtidigt har den intensiva markanvändningen en lång historia, och den exceptionella artrikedomen inom Storkriket visar på möjligheterna att sammanväva mänsklig aktivitet med biologisk mångfald.

I det historiska perspektiv som följer kommer fokus att ligga på odlingslandskapets utveckling och dess effekter på naturmiljö och människor.

Förhistorisk tid fram till 970

Invandringen till Norden följde ett par tusen år efter isens avsmältning och området var då av mer arktisk karaktär. Så småningom blev klimatet varmare och för 8000 år sedan var det betydligt varmare än idag. I Skåne fanns det då gott om mat. Det fanns vilt i skogarna, fisk längs kusterna och i sjöarna, och nötter och bär att samla. Genom de studier som gjorts på boplatser kan man få en bild av hur man suttit kring elden på kvällarna och rostat hasselnötter, sjönöt och frön från både vit och gul näckros.

Under de följande tusentals åren fram till och med äldre järnåldern (400 e Kr) skedde en gradvis ökning av djurhållning och senare också jordbruk. Först under yngre järnåldern började odlingslandskapet ta den form som ännu kan spåras i Storkriket idag, med större brukade arealer i den bördiga västra delen av området och mindre enheter och mosaikartad markanvändning i östra delen.

Man kan spåra hur byarna växte genom ortsnamnen. Byarna anlades först i den västra delen och där hittar vi ortsnamn som slutar på *–by,* och *–inge* (till exempel Dalby, Stora Råby och Flyinge). En *by* var från början en röjd yta, eller en löväng, men kom redan under järnåldern att beteckna bebyggelsen som fanns i anslutning till denna brukade mark. Ändelsen *–inge* är vanlig under första hälften av tusentalet, och betyder en boplats. Allt eftersom befolkningen ökade, spreds röjningen av skogen till de mindre bördiga markerna i östra delen av biosfärområdet och där hittar vi namn som slutar på *–röd* (till exempel Hjularöd, Veberöd och Löberöd) vilket är en senare benämning på röjd mark. Spår från djurhållningen hittar man i *–torp* (till exempel Slogstorp och Ilstorp) som betyder inhägnad eller stängsel. Att detta tolkas som nybygge på betesmark beror på att man på den tiden hägnade in gården, inte djuren. Vid gårdarna hade man de värdefulla åkrarna (inägorna) som behövde skyddas från betesdjuren som gick fritt i de mindre näringsrika utmarkerna utanför hägnet. Allteftersom proportionen av odlad mark ökade fick vi så småningom det omvända, nuvarande förhållandet, där man i stället hägnar in djuren. Samtidigt kan vi idag, inom biosfärområdet, se hur inhägnandet av odling tas upp igen, men nu för att skydda trädföryngring från vilt.

Sammantaget kan man säga att under järnåldern uppstod byar i samband med att man brukade marken. Vem som har rätt att nyttja marken blir snart en hierarkisk fråga och redan under andra halvan av tusentalet har det militära inslaget fått en viktig betydelse för den fortsatta utvecklingen, vilket leder oss till den danska tiden.

Danska tiden i Skåne (970–1658)

Det är först när den danske Harald Blåtand tar över vid andra halvan av 900-talet som det går att befästa hur Skåne styrdes och ägdes. Befolkningen betalade skatt till kungen, men herremän var befriade från skatt eftersom de stöttade kungen militärt. De bönder som var knutna till herremännen var också de befriade från kunglig skatt och betalade i stället herremannen i form av dagsverken.

Lund, i Storkrikets västra del, är tillsammans med Sigtuna, en av Sveriges äldsta städer. Exakt när och varför staden anlades är omtvistat, men under Harald Blåtands regeringstid i Danmark, anlades ett 84 hektar stort område med kvarter, tomter och gator. En kyrka helgad åt Sankt Clemens låg centralt belägen i stadsområdet. Den kristna läran var en del av det politiska spelet och kungarna sa sig ha fått sin makt från Gud. Kanske var det därför herremännen i Lund tidigt anlade kapell på sina marker. Dessa kapell var för den egna gårdens folk och tillhörde alltså inte någon organiserad statlig kyrka.

Kyrkan blev sen en markägare i egen rätt och flera stora kloster anlades på 1100-talet. På samma sätt som adeln, fick kyrkan skatt eller dagsverken av de bönder som odlade deras jord. Övedskloster, som fortfarande är en stor markägare i mitten av Storkriket, är ett exempel på hur markägandet förändrades under den här tiden. Klostret anlades på 1100-talet av ärkebiskop Eskil i Lund, växte sig 113 gårdar stor, och konfiskerades sedan av kronan vid den danska reformationen 1536. Adeln blev den stora markägaren i Skåne under 1500-talet, och är det fortfarande. Idag ägs 46 procent av all jordbruksmark i Skåne av adeln. Men även om de katolska klostren och kyrkorna förlorade mark under reformationen så har inte kyrkan blivit lottlös. Idag är Lunds stift den enskilt största markägaren i Skåne.

Eftersom adeln tog över det mesta av kronans mark under 1500-talet hade försvenskningen inte så stor effekt på markägandet – adeln behöll sin mark och svor sin trohet till den svenska kungen 1658. Maktspelet hade en större effekt på jordbruket genom det stora antal bönder som dog i krigen. Dessutom emigrerade 8 procent av den icke-besuttna delen av befolkningen till Danmark.

Inom området har vi alltså en mer än tusenårig historia av stora lantegendomar, ägda antingen av kyrkan eller adeln. Det faktiska brukandet styrdes dock i första hand av byarna och byalagen. Man odlade främst till lokal försörjning och hur mycket mark som brukades var avhängig bondebefolkningens storlek. Goda år ökade befolkningen och nya marker röjdes, medan när befolkningen minskade – som under pesten och vid olika krig – kunde odlad mark läggas i träda. Kommersialiseringen av jordbruksproduktionen äger rum efter att Skåne blivit svenskt.

Kommersialiseringen, skiftet och jordbrukets intensitet 1700–1950

Svenskarna övertog Skåne i en tid som skulle präglas av framväxande storstäder i Europa och med dem ett ökat värde av jordbrukets varor. Medan byalagen under århundranden styrt hur jorden brukades, uppstod nu ett intresse från den markägande klassen att öka produktionen för kommersiell vinning. Under byalagens tid hade byns ägor delats in så att varje gård hade en andel av varje sorts mark. Det blev en grund för ett lappsystem, där gårdens ägor var spridda över ett stort geografiskt område. Andelarna splittrades upp ytterligare vid arv och giftermål. Resultatet var att en enda gård kunde ha mer än sextio olika täppor. Vid 1700-talets början kunde en andel vara så liten att bonden bara kunde plöja med sin häst i ena riktningen, vilket krävde samordning mellan alla i byn för att bruka jorden.

Myndigheter som lantmäteriet var en förutsättning för de förordningar om *skifte* som infördes i Sverige mellan 1757 och 1827. Skiftena syftade till att skapa sammanhängande marker för varje gård och gynna ett mer effektivt brukande av jorden. Parallellt innebar de också en maktförskjutning från byalag till den enskilde bonden och myndigheterna. I och med 1827 års skifte kom landskapet att ändra karaktär. Byarna splittrades och varje gård placerades så att den låg mitt i ägorna. Skiftet var mer framgångsrikt i den del av Sverige där biosfärområdet ligger, än i andra delar. Man kan tänka sig att det var lättare att skapa goda förutsättningar för varje gård när tillgången på bördig jord var hög, vilket i sin tur ledde till färre konflikter. Den totala åkerarealen i Skåne ökade från 15 till 41 procent under första halvan av 1800-talet.

Hos flera av de större godsen rationaliserades jordbruket genom att anlägga stora arrendegårdar, så kallade plattgårdar, som drevs av jordbrukskunniga ståndspersoner. Plattgårdarna skulle vara innovativa modelljordbruk och drevs med arbetskraft i form av statare eller torpare. Antalet personer som skulle närmast försörjas blev också lägre eftersom byarna togs bort från området och endast arbetsför befolkning – dock med familj – inhystes i de olika arbetsbostäderna. Övedskloster var ett av de gods som införde plattgårdar. Gårdarna ligger i ring kring Vombsjön och än idag präglas jordbruket i området av större åkrar. Samtidigt är detta en del av biosfärområdet där det finns en hög mosaik av olika biotoper mellan åkrarna, vilket är ett resultat av de geologiska förutsättningarna. Jordmånen är en variabel och här är höjdskillnaderna som störst inom biosfärområdet.

Den sydvästra delen av biosfärområdet kom att domineras än mer av det intensiva jordbruket som tog fart i och med skiftet. När man började använda konstgödsel i mitten av 1800-talet behövdes inte boskapen i samma utsträckning och åkerarealen kunde öka. Mot slutet av 1800-talet genomfördes omfattande utdikningar av vattendragen för att skapa mer åkermark. Meandrande vattendrag rätades ut och fördjupades och våtmarkerna minskade ända fram till mitten av 1900-talet.

Vombsjön, vattenreglering och sandflykt

Vombsjön är den största sjön inom biosfärområdet. Vattendragen till och från sjön användes förr till ängavattning, så kallat översilning. Genom att låta närings- och syrerikt vatten översila marken i samband med vårfloden kunde man öka höproduktionen. I slutet av 1800-talet skapade Övedskloster ett 230 hektar stort – Sveriges största – översilningsområde vid Björka, där man hade dämme, akvedukt och kanalsystem. Detta användes fram till 1950 då det lades ned och dämmet sprängdes. Produktionen gick ner från 21 till 9 hölass och man kompenserade i stället med konstgödsel för att öka produktionen. En del av översilningssystemet har idag återställts av naturvårdande skäl och för att minska övergödningen av Vombsjön.

Foto: Översilning vid Vombs ängar i april. Fotograf: Kerstin Jakobsson.

I samband med att man rätade ut och fördjupade Kävlingeån och Klingavälsån sänkes grundvattennivån i hela dalsänkan kring Vombsjön. Eftersom sjön blev en vattentäkt till Lund och Malmö kom sjön att dämmas upp och regleras 1943. Detta har, bland annat, inneburit att strandlinjen har förflyttas. Bristen på naturlig strandvegetation, främst vass, bidrar till de höga fosforhalter som idag är ett problem i sjön, med algblomning som en av följderna.

Området söder om Vombsjön domineras av lätta sandjordar. Röjning av skog, ökat betestryck och utdikning av våtmarkerna ledde till en omfattande sandflykt och höga sanddyner. För att hindra sandflykten planterade man under 1800-talet tall på ett stort område, Vombs fure, vars norra delar idag är ett omtyckt friluftsområde. När man vandrar längs sjöns kant kan man se 150 år gamla jättetallar.

Allemansrättens historia

Fattiga och de som befunnit sig på resa har sedan lång tid tillbaka haft vissa rättigheter att röra sig i och använda skog och mark. Medan vilda djur tillhörde markägaren, så var bär och nötter något som alla kunde ta del av. Inom vissa gränser. I Skånelagen, som skrevs i början på 1200-talet, sägs det till exempel att en vandrare har rätt att plocka en hatt full av hasselnötter, inte mer. Under de kommande flera hundra åren fram till skiftet (som beskrivits lite längre upp) var utmarkerna en gemensam angelägenhet och tillgänglig för befolkningen i byarna. När Skåne avskogades blev utmarkerna allt mindre för att upphöra helt i samband med skiftet. När landsbygdens folk flyttade in till städerna i allt större utsträckning under 1800-talet fick befolkningen allt mindre tillgång till skog och mark. Under en period framfördes det förslag om en lag som gav markägaren ensam rättighet till bärplockning, men detta slog inte igenom. I stället blev det krafter som verkade för att allmänheten ska ha tillgång till naturen för friluftsliv. Det lyckades och Allemansrätten skrevs i början av 1940-talet. Denna sedvänja blev en lagstadgad rätt 1994. Tack vare allemansrätten kan alla röra sig fritt nästan överallt i naturen, så länge du inte stör eller förstör. Detta innebär att det finns gott om möjligheter till friluftsliv i Sverige.

Ett jordbrukets biosfärområde

Det förslagna biosfärområdet är utifrån av det som beskrivits här ovanför starkt påverkat av jordbruk i olika former sedan lång tid tillbaka. Redan på 1700-talet var de bördiga områdena utarmade på skog, och

ekologiska effekter av markanvändningen intensifierades under de kommande århundradena. Medan dagens intensiva jordbruk kan minska artantalet finns det också områden med en högre artrikedom just på grund av mänsklig påverkan. Sandfälten på Revingehed som störs av militär användning och betestryck är ett exempel. Denna känsliga biotop kan dock helt förlora sitt värde om den inte sköts på ett hållbart sätt. Det kan tyckas förvånande att vi hittar en så hög artrikedom i Storkriket, efter generationer av extensivt brukande. En spännande fråga är hur denna relativa artrikedom har kunnat överleva genom dessa utmaningar och vad vi kan lära oss om hur den kan bevaras för framtida generationer av brukande människor.

Referenser

- Arvidsson, E., 2014. Bystämman som en mötesplats för jordägarna En lokalhistorisk undersökning om de gemensamma resurserna inom Benestad byalag åren 1886–1928. Examensarbete, Institutionen för kulturvetenskaper, Linneuniversitetet. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Bergendorff, C; Carlsson, B; Emanuelsson, U; Lewan, N och Nordell, O., 1985. *Det skånska kulturlandskapet.* Signum.
- Ekologgruppen AB, 2011. *Översilningsprojekt vid Björka, Sjöbo kommun Miljökonsekvensbeskrivning.* (Länk, hämtad 2023-07-11)
- Espegren Lindeberg, J., 2019. *Att hävda Revingeheds värden – Att bevara natur i ett föränderligt landskap.* Uppsats SLU. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Europaparlamentet nyheter, 2021. *Varför minskar bio och andra pollinerare?* (Länk, 2023-07-11).
- Institutet för språk och folkminnen, 2019. *Vanliga ortnamnselement.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Kofoed Olsson, L., 2022. *Vombskogen, Skåne - En litterär och praktisk studie i skogsskötsel för tillgängligt friluftsliv i Vombskogen* Kandidatuppsats Linneuniversitetet. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelen Skåne. *Kulturlandskapet fram till skiftesreformerna.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen. *Jorden.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne. *Kulturmiljöprogram*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne. *Landskap och befolkning*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Sjöström, A. 2000. *Ringsjöbornas vardag för 8000 år sedan, Frosta härads Hembygdsförening.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Stenmyr, H., 2010. *Från nytta till nöje - Allemansrätten i den svenska skogen. Kandidatuppsats SLU*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Widgren, M., 2014. *Hur drevs den vikingatida-medeltida storgården? några frågor från Lägerbovada, Ydre*. In: Karsvall, Olof & Jupiter, Kristofer (ed.), Medeltida storgårdar: 15 uppsatser om ett tvärvetenskapligt forskningsproblem (pp. 59-72). Uppsala: Gustav Adolfs akademien Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Övedskloster, u.å. *Övedsklosters historia.* (Länk, hämtad 2023-07-11).

9.2 Vilka är biosfärområdets huvudsakliga användare?

Kärnområden

Kärnområdena utgör främst en plats för friluftsliv och rekreation. Det är tillåtet att plocka bär och svamp såvida inte specifika föreskrifter för varje kärnområde anger något annat. Även jakt och fiske med fiskekort kan vara tillåtet. Det finns mindre byar i kärnområden och även sommarstugeområden. I sommarstugeområdena är det många som valt att bli året-runt-boende eftersom de uppskattar den omkringliggande naturen. Det militära övningsfältet Revingehed är både övningsområde för tunga fordon och stridsvagnar, betesmark för nötboskap och friluftsområde för allmänheten när det inte pågår övningar.

Buffertzoner

En hög andel av buffertzonerna är jordbruk. Även buffertzonen används till friluftsliv och rekreation, svamp- och bärplockning samt jakt och fiske. Här finns också värdefulla kulturmiljöer. De byar och mindre tätorter som finns här bebos permanent. Boende i buffertzonerna uppskattar att naturen upplevs som nära.

Utvecklingsområdet

En stor andel av utvecklingsområdet är jordbruksmark men här bor också huvuddelen av biosfärområdets invånare. De som lever i utvecklingsområdets västra delar bor i stadsplanerade områden där parker och

tätortsnära rekreationsområden är viktiga. Tätorter och byar som har goda bussförbindelser, särskilt de i närheten av Lund, är i stark tillväxt. Invånarna i tätorterna jobbar i en mängd sektorer, bland annat inom vård och omsorg och IT-branschen. Av invånarna utanför tätorterna i utvecklingsområdet är en stor andel jordbrukare, och har extrainkomster eller fritidsintressen som relaterar till djur och natur som hästar, hundar eller odling.

9.3 Vilka regler (även hävd eller sedvanerätt) gäller för markanvändning i och tillträde till var och en av biosfärområdets zoner?

Biosfärområdets zonindelning följer en nationellt anpassad modell använd av tidigare utnämnda biosfärområden i Sverige. Med Unescos vägledande dokument för biosfärområden som grund, tar den nationella modellen avstamp i svensk lagstiftning.

Zonindelningen i kärnområden, buffertområden och utvecklingsområden bygger på befintliga regelverk och skyddsstrukturer, vilket innebär att biosfärområdet inte medför några nya restriktioner gällande äganderätten, nyttjanderätten, brukanderätten och allemansrätten.

Nedan ges en beskrivning av svensk miljölagstiftning och andra övergripande regler för markanvändning, både allmänt och för varje zon.

9.3.1 Allmän lagstiftning

Plan- och bygglagen

Den svenska plan- och bygglagen (PBL) reglerar all planläggning av mark, vatten och byggande. Sveriges kommuner har planmonopol vilket innebär att de själva bestämmer över hur deras mark ska användas och byggas. Alla kommuner är enligt plan- och bygglagen skyldiga att ha en aktuell översiktsplan (ÖP) där kommunerna ska ange hur mark- och vattenområdena är avsedda att användas och hur bebyggelseutvecklingen bör ske i kommunen. I översiktsplanen ska även kommunen ange hur nationella riksintressen som finns i kommunen ska tillgodoses.

Miljöbalken

Den svenska miljölagstiftningen finns beskriven i Miljöbalken. Miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling så att framtida generationer kan leva i en god och hälsobringande miljö. Lagen omfattar olika bestämmelser som tillsammans hjälper till att upprätthålla olika naturkvalitéer. Bland annat innehåller Miljöbalken bestämmelser kring naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv samt skydd av naturen, exempelvis naturreservat och strandskyddsbestämmelser. Miljöbalken tillhandahåller även artskyddsförordningen som innehåller bestämmelser kring fridlysning av arter och reglering kring bland annat import och export av vilda arter. Genom artskyddsförordningen har en stor del av föreskrifterna i Europeiska unionens art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv verkställts i svensk miljölagstiftning. Reglering av vattenverksamheter och bestämmelser kring samrådsplikt ingår även i Miljöbalken samt bestämmelser för miljöfarlig verksamhet, hälsoskydd samt avfall och producentansvar.

Flera lagar är kopplade till Miljöbalken, till exempel skogsvårdslagen och väglagen.

Allemansrätten

Allemansrätten tryggar allmänhetens tillgång till naturen och är unik för Sverige och ett fåtal andra länder. Sedan 1994 har allemansrätten stöd i grundlagen. Allmänhetens rätt bygger på en sedvana och lagstiftningen beskriver rättigheter och skyldigheter endast i övergripande ordalag. Grundregeln är att ”inte störa, inte förstöra” vilket innebär att visa respekt för flora, fauna och markägaren på den plats där man vistas. Med utgångspunkt från denna grundregel ger allemansrätten möjligheten till att vandra, cykla, paddla kanot, plocka bär och svamp så länge man inte skadar, stör boende i närheten eller tjänar pengar på användningen av annans mark. Känsliga områden som behöver extra skydd, som naturreservat, har särskilda regler som beskriver vad besökare får göra, eller inte göra, i varje enskild skyddad miljö.

Jaktlag och fiskelagen

I Sverige regleras jakten på vilt av Jaktlagen/Jaktförordningen. Jakt bedrivs på i stort sett all jord- och skogsbruksmark som inte är reserverad för fri utveckling. Delar av EU:s art- och habitatdirektiv samt EU:s fågeldirektiv har delvis införlivats i Jaktlagen/Jaktförordningen.

Fritidsfisket regleras i den svenska fiskelagen och förordningen om fisket, vattenbruket och fiskenäringen. Fiskelagen innehåller de grundläggande bestämmelserna om rätten att fiska. När det gäller var man får fiska skiljer man på allmänt vatten, enskilt vatten och så kallat enskilt frivatten.

Kulturmiljölagen

Att skydda och vårda kulturmiljön är en nationell angelägenhet och det övergripande syftet är att ge nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. I kulturmiljölagen finns bestämmelser om fornminnen, byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen, kulturföremål och ortnamn.

9.3.2 Specifik lagstiftning för kärnområden

Biosfärområdets kärnområden sammanfaller med befintliga och lagenligt skyddade områden: nationalpark, naturreservat, kulturreservat, Ramsar-område, art och habitatdirektivet Natura 2000-områden, fågeldirektivet Natura 2000-områden, och biotopskydd. En lista av samtliga kärnområden finns i avsnitt 19.3. Mer information kring rättlig status och förvaltningsbehörighet finns i avsnitt 17.1.

Nationalpark

Nationalpark är det starkaste skydd ett område kan få. Det ges bara till de mest värdefulla områdena i det svenska landskapet. Genom att skydda värdefulla områden från att förstöras eller försvinna kan vårt gemensamma natur- och kulturarv bevaras. En nationalpark handlar också om att skapa möjligheter till naturupplevelser, att inspirera fler att lära mer och tycka om naturen. Skötseln av nationalparkerna syftar i första hand till att bevara deras naturliga tillstånd. Det innebär att naturen ofta får vara som den är. Dalby Söderskog är Storkrikets enda nationalpark och är Sveriges och Europas minsta nationalpark bildad 1918 för att bevara vad man då beskrev som en sydsvensk lövskog. Föreskrifterna för Dalby Söderskog reglerar vilka åtgärder som är tillåtna. Skötseln av Dalby Söderskog går främst ut på att låta skogen utvecklas fritt. Målet är en ädellövskog på den skånska sydvästslätten i sitt naturliga tillstånd.

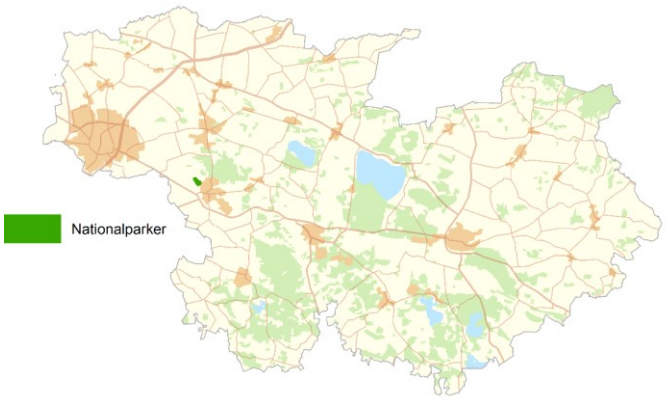

Naturreservat

Naturreservat i Storkriket är naturområden som skyddats av Länsstyrelsen Skåne eller kommunerna för att långsiktigt bevara natur som av något skäl anses särskilt värdefull. Det kan vara ett område som är betydelsefullt för friluftslivet, floran, faunan eller är av intresse ur geologiska eller naturmiljömässiga perspektiv. Enligt miljöbalken finns det fem giltiga skäl för att bilda naturreservat:

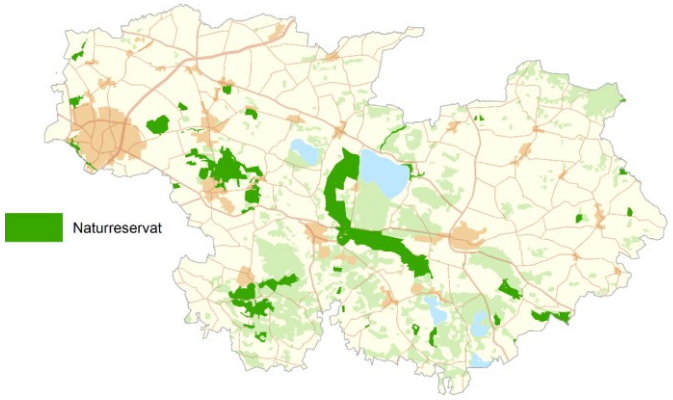

- Bevara den biologiska mångfalden
- Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- Sörja för människans behov av friluftsliv
- Skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer
- Skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter

Naturreservaten utgör den största andelen kärnområden i Sverige. I Storkriket finns 53 naturreservat.

Varje naturreservat omfattas av unika föreskrifter som syftar till att skydda de naturvärden som är unika för området. Föreskrifterna kan rikta sig både till markägare och till allmänheten, men de får inte förbjuda mer än vad som krävs för att bevara och främja natur- och friluftsvärdena i området. Det är ofta förbjudet att avverka skog eller på annat sätt påverka marken, samt uppföra byggnader. Däremot kan vissa skötselregler tillåtas, till exempel anläggning av vandringsled och hävd av slåttermark.

Kulturreservat

Länsstyrelse eller kommun kan besluta att ett områdes hela natur- och kulturmiljövärden ska skyddas och vårdas. Förutom att inkludera byggnader, anläggningar, lämningar och marker kan även immateriella värden som verksamheter, kunskaper och traditioner ingå. I Storkriket finns ett kulturreservat, Kulturens Östarp, vilket är ett unikt friluftsmuseum beläget i ett böljande och naturskönt landskap. Här finns äldre gårdsmiljöer och ett småbrutet odlingslandskap med små åkrar, ängar, gärdsgårdar och betande kor som minner om äldre tiders brukande.

Ramsarområden

Ramsarkonventionen eller våtmarkskonventionen är en global naturvårdskonvention för att bevara våtmarker och vattenmiljöer. Målet är att bevara de speciella biologiska värden som finns i grunda vegetationsrika områden. Naturliga våtmarker och vattenmiljöer är mycket värdefulla. De har många funktioner, till exempel bidrar de till mat- och vattenförsörjning samt vattenrening och kolinlagring. Eftersom allt fler av dessa värdefulla miljöer förstörs eller skadas behövs internationella och nationella åtgärder för att skydda, bevara och förvalta våtmarker och vattenmiljöer på ett bra sätt.

Länderna som skrivit under konventionen, till exempel Sverige, har förbundit sig att verka för att hänsyn tas till våtmarker och vattenmiljöer, främja forskning och utbildning samt samarbeta med andra länder i frågor som rör konventionen.

I Storkriket finns ett Ramsar-område, Klingavälsåns dalgång. Området är ett av Skånes viktigaste fuktängsområden i inlandet med värdefulla miljöer längs den meandrande Klingavälsån. Området hyser flera klassiska fågellokaler som också har höga biotop- och artvärden. De naturtyper som förekommer i Klingavälsåns dalgång är av betydande markhistoriskt värde, främst på grund av lång kontinuitet i nyttjandet av ängs- och hagmarker för slåtter och bete.

Natura 2000-områden

Natura 2000-områden ingår i Europeiska unionens nätverk av skyddade områden och utses med stöd av EU:s art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv. Områden vars natur är värdefull ur ett EU-perspektiv ska ingå i Natura 2000, vilket innebär att de klassas som områden med särskilda skydds- eller bevarandevärden. Dessa områden har bevarandeplaner som pekar ut naturvärdena och beskriver vad som krävs för att värdena långsiktigt ska kunna finnas kvar.

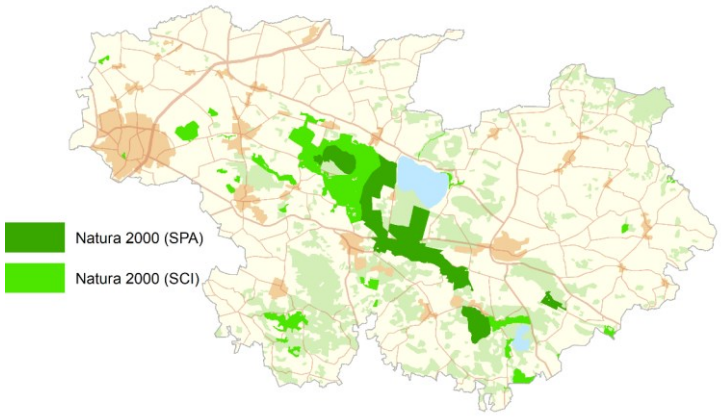

Länsstyrelserna ansvarar för varje enskilt Natura 2000-område. Markanvändning, till exempel jordbruk, kan tillåtas i ett Natura 2000-område men det får inte medföra en risk för betydande påverkan på de naturvärden som området avser skydda. I normalfallet innebär Natura 2000 inga inskränkningar i jakt och fiske. I Storkriket finns 32 områden enligt Art- och habitatdirektivet Natura 2000-områden och 4 områden enligt Fågeldirektivet Natura 2000-områden.

Biotopskydd

Biotopskyddsområden är en skyddsform som kan användas för små mark- och vattenområden med höga naturvärden. Områdena är på grund av sina särskilda egenskaper värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter. Genom att införa ett biotopskyddsområde kan värdefulla naturmiljöer skyddas och förutsättningarna att förbättra den biologiska mångfalden förbättras. Skyddet bidrar också till Sveriges del i FN:s överenskommelse om biologisk mångfald samt de svenska miljökvalitetsmålen.

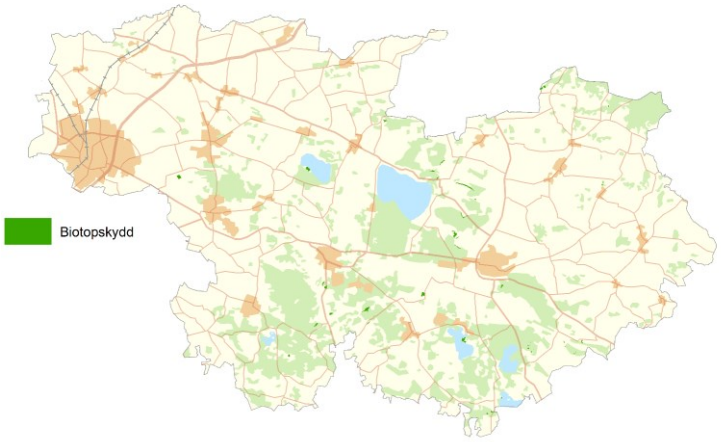

Skillnaden mellan ett biotopskyddsområde och naturreservat är att det finns ett antal namngivna biotoptyper som får skyddas som biotopskyddsområde. Det finns sju nationella biotoptyper som är skyddade i landet, men även länsstyrelser och kommuner får besluta över skydd av biotoper i det enskilda området. I Storkriket finns 44 biotopskydd.

9.3.3 Specifik lagstiftning för buffertområden

Buffertzonerna sammanfaller med befintliga vattenskyddsområden, områden med strandskydd, riksintressen för kulturmiljövård, riksintressen för friluftsliv och naturvård, naturvårdsområden, landskapsbildskydd och naturminne. Mer information kring rättslig status och förvaltningsbehörighet finns i avsnitt 17.1.

Vattenskyddsområde

Vattenskyddsområden kan bildas för att skydda både grundvatten och ytvatten mot föroreningar. Både länsstyrelser och kommuner kan fatta beslut om att inrätta ett vattenskyddsområde. Mitt i Storkriket, där kommungränserna mellan Lund, Eslöv och Sjöbo möts, finns Vombsjön. Här finns ett vattenskyddsområde som omfattar hela Vombsjön och Vombfältet (infiltrationsområde för konstgjord grundvattenbildning). Detta vattenskyddsområde kommer att ses över och eventuellt revideras i vissa delar, en översyn som

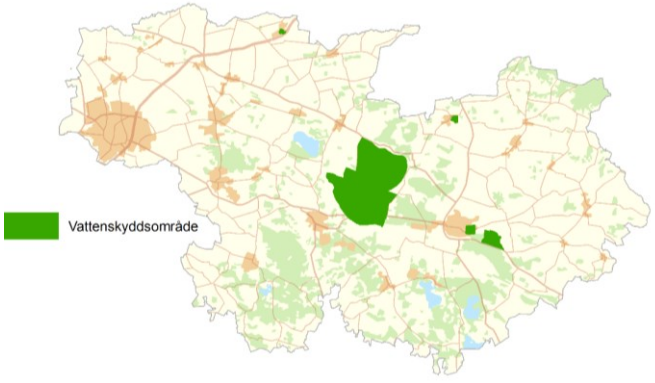

inleddes under 2019. Ytterligare några mindre vattenskyddsområden finns i Sjöbo och Eslövs kommuner.

Strandskyddade områden

Strandskyddade områden syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandskyddet gör att vi alla kan njuta av fina strandområden och att djur och växter kan fortsätta leva i sin miljö. Strandskydd i Storkriket gäller 100 meter från strandkanten vid alla insjöar och vattendrag oavsett storlek. Inom strandskyddet är det förbjudet att uppföra nya byggnader, ändra byggnader eller sätta upp andra anläggningar eller anordningar som avhåller allmänheten från att röra sig där, gräva eller på annat sätt förbereda för sådana byggnationer, eller utföra andra åtgärder som kan skada växt- och djurliv. På några platser, till exempel i en del tätorter, är strandskyddet borttaget. Länsstyrelsen kan utvidga zonen till upp till 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa strandskyddets syften.

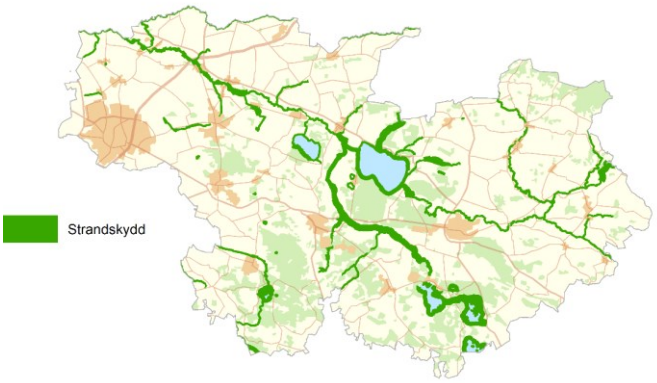

Riksintresse naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård

Att ett område är av riksintresse innebär att det anses ha så stora natur-, friluftsliv- eller kulturmiljövärden att det är av betydelse för hela landet som helhet. Enligt miljöbalken ska områden av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Intressena ska ges företräde framför andra allmänna och enskilda intressen när frågor om markanvändning avgörs. Anspråk på ändrad mark- eller vattenanvändning får inte medföra påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön. Ansvaret för riksintressena delas av berörda kommuner och länsstyrelser.

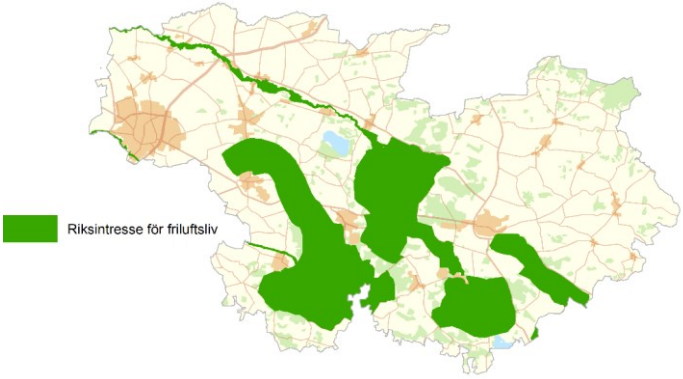

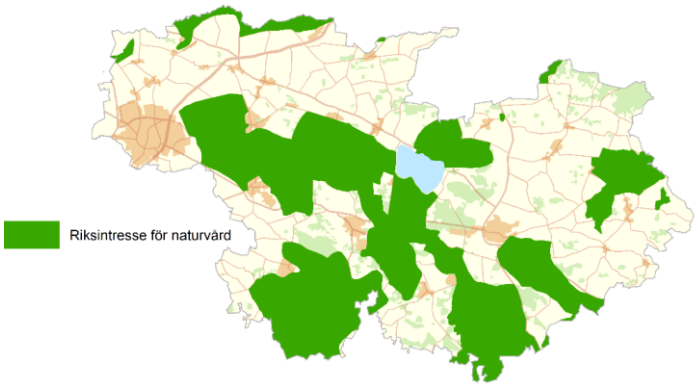

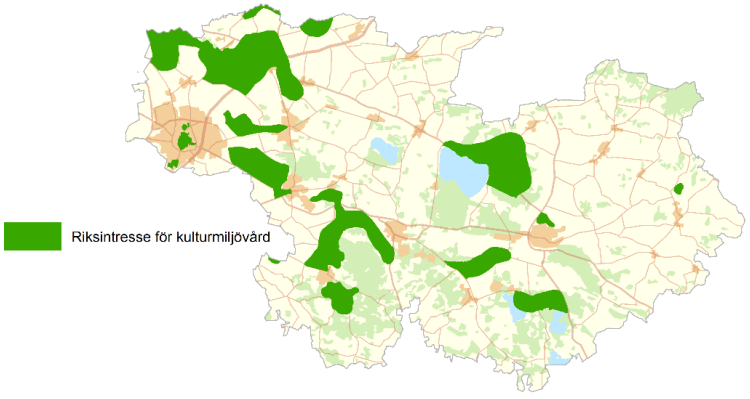

Naturvårdsområde

Skyddsformen naturvårdsområde, som infördes i naturvårdslagen 1974, upphörde i och med införandet av miljöbalken 1999. De områden som inrättats ska vid tillämpningen av miljöbalken anses som naturreservat, men det finns skillnader. Häckeberga naturvårdsområde i Storkriket är ett stort rekreationsområde som omfamnar Häckeberga slott, Häckebergasjön och flera naturreservat. Här finns vidsträckta bokskogar och böljande betesmarker och åkrar. Trädens höga ålder har skapat habitat för många hotade arter. Här finns även gott om kronhjort, det skånska landskapsdjuret.

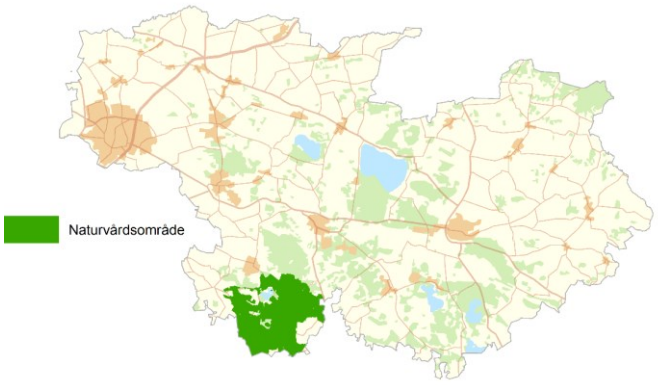

Landskapsbildsskyddsområde

Landskapsbildsskydd är en äldre skyddsform som inte finns i miljöbalken. Den håller successivt på att ersättas med andra skyddsformer. Landskapsbildsskydd finns till för att skydda värdet av framför allt den visuella upplevelsen av ett landskap. Skyddet reglerar till exempel bebyggelse och vägar. Det krävs tillstånd från Länsstyrelsen för att utföra åtgärder som kan ha negativ effekt på landskapsbilden i dessa områden.

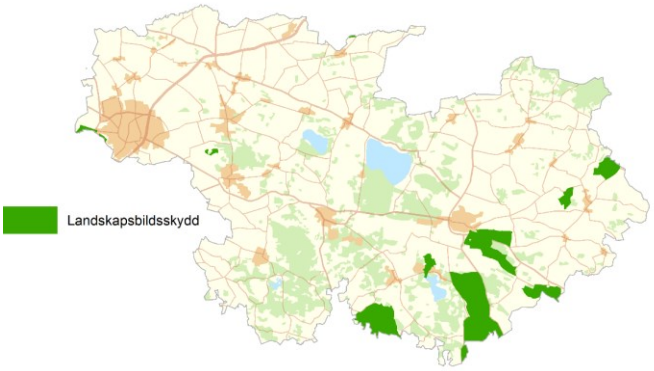

Naturminne

Naturminne är en av de äldsta skyddsformerna för natur i Sverige. Särpräglade naturföremål såsom träd, flyttblock och liknande kan skyddas som naturminne. Naturminnen är antingen punktobjekt eller har en yta mindre än ett hektar. Ett större område i Storkriket norr om Vombsjön vid Övedskloster är utsett till naturminne på grund av Lundvivan (*Primula Elaitor*) som troligtvis kom till området med hjälp av munkarna under 1500-talet.

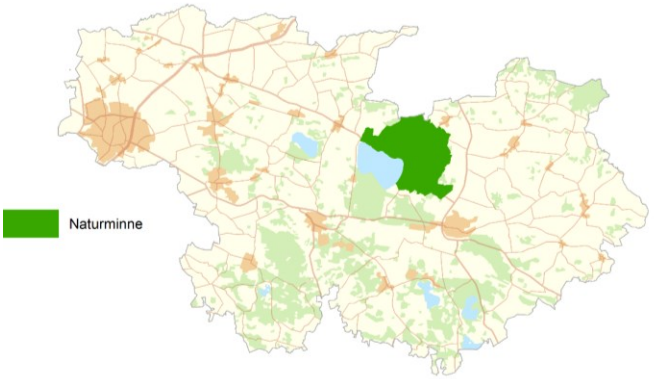

9.3.4 Lagstiftning för utvecklingsområdet

Kommuner och markägare styr planering och utveckling av större delarna av biosfärområdets utvecklingsområde enligt lagar och förordningar beskrivna under allmän lagstiftning ovan.

9.4 Beskriv skillnaderna mellan kvinnors och mäns tillgång till och kontroll över resurserna.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns tillgång till och kontroll över olika typer av markanvändningsresurser kan beskrivas utifrån en rad olika parametrar. Inom yrkesbranscher i Sverige i stort kan skillnaden kort sammanfattas till att andelen män dominerar inom branscherna jordbruk, tillverkning, energi/miljö och bygg, medan andelen kvinnor är högre inom utbildning, vård och omsorg och offentlig förvaltning. Hotell- och besöksnäringen har en jämnare könsfördelning, liksom finansyrken.

Andelen kvinnor i chefsposition är 44 procent i Lund, 40 procent i Eslöv och 42 procent i Sjöbo (SCB, Förvärvsarbetande anställda 16–64 år, 2021). En rapport av Länsstyrelsen Skåne (2021) visar att fördelningen av chefskap *mellan olika branscher* i Skåne inte är jämställt, 65 procent av de kvinnliga cheferna arbetade år 2018 inom offentlig sektor, majoriteten av dem inom hälso- och sjukvård. Lönemässigt tjänar kvinnor i genomsnitt 90 procent av vad män tjänar i Sverige i stort (SCB, Medellöner i Sverige, 2021).

Tillgång till och kontroll över resurser från olika typer av markanvändning

Majoriteten av Storkrikets yta består av jordbruksmark. I biosfärområdet finns cirka 880 registrerade jordbruksföretag där cirka en tredjedel av företagen ägs av kvinnor och två tredjedelar av män, vilket är en högre andel kvinnor än i Sverige i stort. Antalet företag som äger mer än 100 hektar är dominerande. Fler skillnader mellan kvinnors och mäns tillgång och kontroll av Storkrikets specifika jordbruksareals resurser har inte studerats. Ser man till Sverige som helhet utgör småbrukare endast 5 procent men det är här vi hittar, relativt till andra jordbruksformer, en stor andel kvinnliga jordbrukare. I Skåne ägs 5 procent av ytan jordbruksmark av en kvinna och 15 procent av alla jordbruksföretag, se tabell nedan (Jordbruksverkets statistikdatabas, ägandeskap, 2022). Därutöver finns fler värden och andra sätt att mäta de resurser som jordbruksmarken ger men som inte här anges.

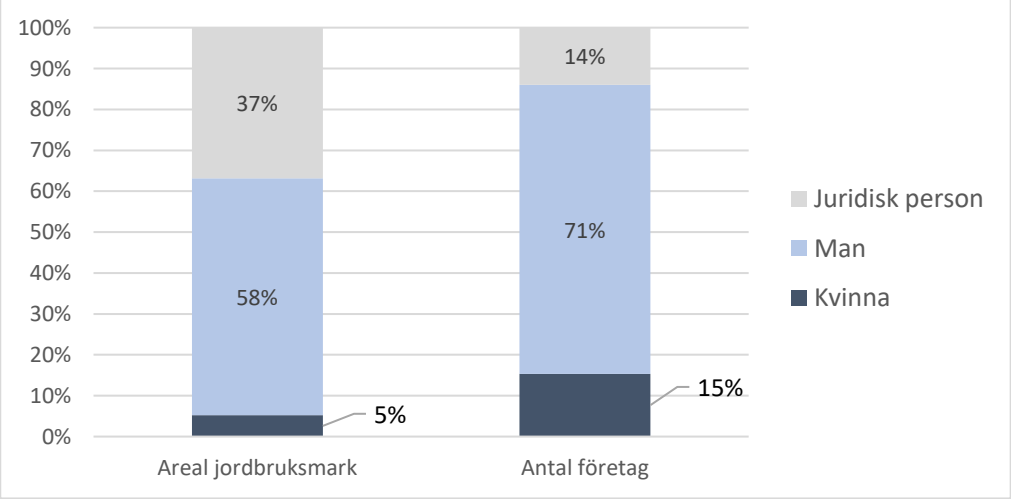

Ungefär en fjärdedel av Storkrikets yta är skog. Skillnaden mellan kvinnors och mäns tillgång och kontroll av denna specifika areals resurser har inte studerats, men i Skåne ägs lite mindre än 7 procent av Skånes totala yta av produktiv skogsmark enskilt av en kvinna. Vidare är ungefär 30 procent av de som är sysselsatta inom skogsbranschen kvinnor (Skogsstyrelsens statistikdatabas, sysselsättning, 2020; ägandeskap, 2022). Därutöver finns andra värden, såsom rekreation och friluftsliv, som inte här återges i siffror.

Referenser

- SCB, 2021. Förvärvsarbetande anställda 16–64 år, 2021. - Arbetsmarknad / Yrkesregistret med yrkesstatistik / Andel kvinnor och män i chefsposition per kommun (dagbef). (Länk, hämtad 2023-07-03)
- SCB, 2022. *Kommunfullmäktige, 2022. - Jämställdhet i län och kommuner / Makt och inflytande Skåne län. (Länk, hämtad 2023-07-03)*
- Länsstyrelsen Skåne, 2021. *Jämställdhetsstatistik i Skåne* (Länk, hämtad 2023-07-03)
- SCB, 2021. *Medellöner i Sverige, 2021. - Snabba fakta / Utbildning, jobb och dina pengar / Medellöner i Sverige* (Länk, *hämtad* 2023-07-03)
- Jordbrukverkets statistikdatabas, 2022. Företag och företagare - / Jordbruksföretag och jordbruksföretagare / Jordbruksföretag och areal efter län och företagarens kön och ålder. År 1996–2022. (Länk, hämtad 2023-07-03)
- Skogsstyrelsens statistikdatabas, 2020. *Sysselsättning - / 01. Antal personer med inkomst per län, inkomstklass, näringsgren, kön. År 2008–2020* (Länk, 2023-07-03)
- Skogsstyrelsens statistikdatabas, 2022. Ägandeskap. - Fastighets- och ägarstruktur / 10. Deklarerad areal produktiv skogsmark (fysiska personer) efter Region. År 1999–2022. (Länk, 2023-07-03)

10 DET FÖRESLAGNA BIOSFÄROMRÅDETS BEFOLKNING

		Permanentboende	Säsongsboende*
10.1	**Kärnområden**	145	-
10.2	**Buffertzoner**	22 832	-
10.3	**Utvecklingsområden**	131 365	-
	Totalt:	154 342	- *

** Ingen statistik finns kring antalet säsongsboende i Storkriket men en uppskattning är att det finns runt 1700 fritidsbostäder i de tre biosfärkommunerna.*

10.4 Kort beskrivning av befolkningen inom eller nära det föreslagna biosfärområdet

Runt om i världen pågår en kraftfull urbanisering och i Sverige finns ett par av Europas snabbast växande storstadsregioner, däribland Malmö/Lund-regionen vilken utgör de västra delarna av Storkriket. Totalt bor 154 342 personer i Storkriket. Av dessa bor ca 128 384 personer i Lunds kommun (83 procent), 19 458 personer i Sjöbo kommun (13 procent) och 6 500 personer i Eslövs kommun (4 procent). Urbaniseringen är en bidragande faktor till att det finns relativt stora skillnader i Storkrikets befolkning, befolkningstäthet, utbildningsnivå och ekonomiska aktiviteter mellan Lund stad i väster och Sjöbo i öster.

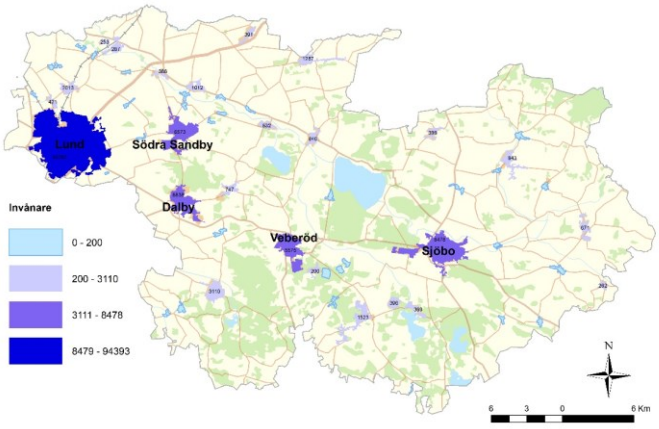

Karta: Tätorter.

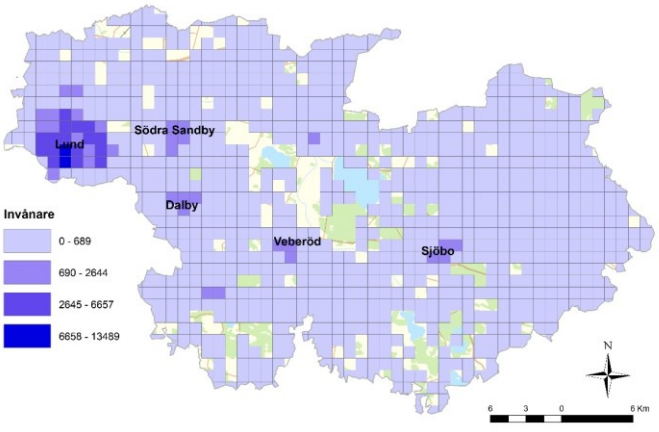

Karta: Invånare-fördelning.

Rikssnittet på andelen högutbildade i en kommun är 30 procent, men i Lund finner vi en av Sveriges högsta noteringar: 55 procent. Eslövs andel är hälften av detta och Sjöbo ligger på 17 procent. Företagandet visar

en omvänd bild. Sjöbo har 10,6 procent företagare, Eslöv 6,6 procent och Lund 4,4 procent. Medelinkomsten går från 325 tusen kronor per år i Lund till 308 tusen kronor i Eslöv och 301 tusen kronor i Sjöbo. En annan skillnad är att Sjöbo har en låg andel utlandsfödda, 11 procent, medan det är dubbelt så många i Eslöv, 21 procent, och Lund, 24 procent.

Sjöbo har vidare en något äldre befolkning, där andelen över 65 år är 23 procent medan Lund och Eslöv ligger på cirka 17 procent. Andelen personer under 15 år är likvärdigt mellan kommunerna och ligger på omkring 18 procent.

En annan tydlig gradering gäller näringsgrenarna, där Lund domineras av tjänstesektorn som har 85 procent av antalet arbetsställen. Motsvarande andel är 65 procent i Eslöv och 53 procent i Sjöbo. Trots att åkerarealen upptar en större del av markerna i den västra delen av området, så har Lund endast 7 procent av arbetsställena i den areella sektorn. Sjöbo har hela 27 procent och i Eslöv ligger den på 19 procent. Den industriella andelen är också den högre i Sjöbo, på 20 procent, vilket kan jämföras med Eslöv 15 procent och Lund på 7,6 procent.

Referenser

- Ekonomifakta. *Din kommun i fakta*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Eslövs kommun, 2019. *Riktlinjer för minoritetspolitiskt arbete*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lunds kommun, 2016. *Strategi för Lunds kommuns arbete med nationella minoriteters rättigheter*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

10.5 Namn på de viktigaste bebodda områdena inom och nära det föreslagna biosfärområdet, med hänvisningar till kartan i avsnitt 6.2:

Nedan listas de femton största tätorterna inom Storkrikets gränser i fallande ordning utifrån antal invånare (SCB, 2020).

1. Lund
2. Sjöbo
3. Dalby
4. Södra Sandby
5. Veberöd
6. Genarp
7. Stångby
8. Blentarp
9. Löberöd
10. Flyinge
11. Vollsjö
12. Harlösa
13. Torna Hällestad
14. Lövestad
15. Revingeby

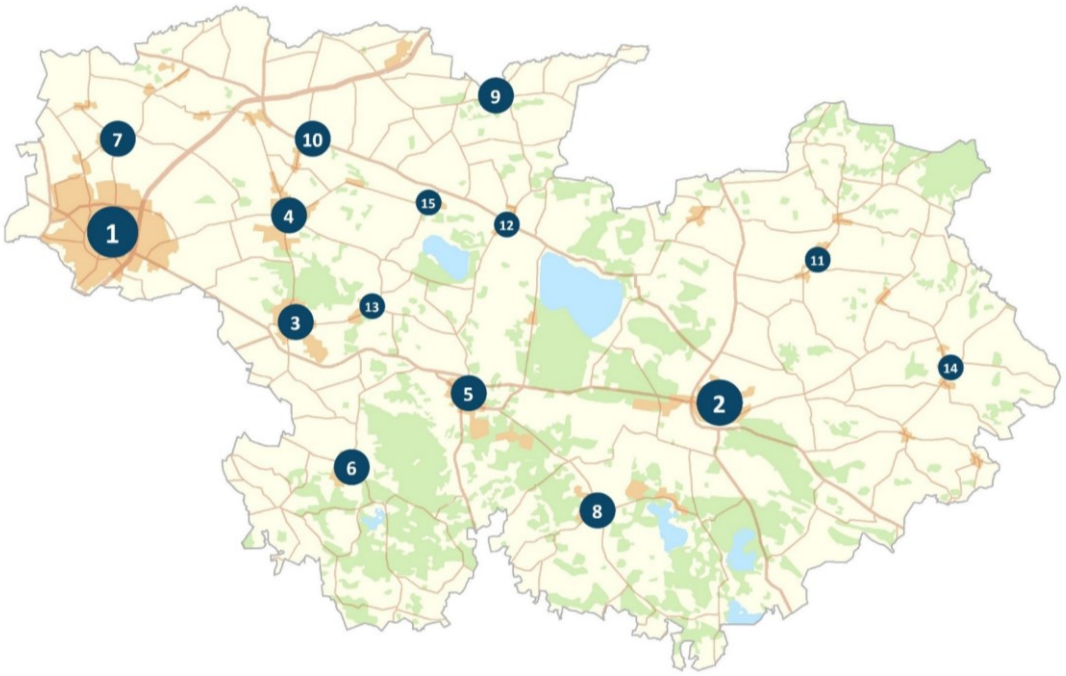

Karta: Tätorter i Storkriket.

Vidare ligger flera stora städer av särskild betydelse utanför Storkrikets geografiska gräns. Danmarks huvudstad Köpenhamn ligger bara 40 km från raka vägen mätt. Malmö, Sveriges tredje största stad, ligger cirka 15 km sydväst om biosfärområdet. Malmö är en stad som påverkar och skapar möjligheter för Storkrikets utveckling. Malmö stad är bland annat direkt kopplad till Storkriket genom att Malmö universitet är representerad i biosfärområdets forskarråd, och genom att malmöbor får dricksvatten från biosfärområdets största sjö, Vombsjön. Andra kommuner som också får dricksvatten från Vombsjön är Burlöv, Staffanstorp, Vellinge, delar av Lund, Eslöv, Skurup och Svedala. Vidare genererar många av de omkringliggande orterna och större städerna ett stort antal personer som reser in i området, framför allt genom arbetspendling in till staden Lund, till exempel Helsingborg, Kristianstad och Landskrona.

Referens

- SCB, 2020, *Tätorter med fler än 500 invånare.* (Länk, hämtad 2023-07-04).

10.6 Kulturell betydelse

Biosfärområde Storkriket har en rik kulturhistoria och ett aktivt och nyskapande kulturliv. Läget nära kontinenten och Lunds tusenåriga historia som intellektuellt centrum har gett stora möjligheter till att utbyta kunskap och nya idéer med omvärlden.

I vår tid innefattar kultur en bred variation av uttryckssätt och det finns inom kultursektorn ett stort engagemang för att bidra till nytänkande och en hållbar utveckling. Genom att fortsätta utveckla kulturdimensionen för hållbarhet i en samverkan med kulturaktörer och med akademin har biosfärområde Storkriket potential att bidra till innovation i arbetet för en hållbar utveckling. Detta har också

Biosfärprogrammet Sverige uppmärksammat och uppmuntrar till att aktörer inom kultursektorn fortsätter ha en central roll i biosfärområdets utveckling.

10.6.1 En rik kulturhistoria

Den främsta anledningen till Storkrikets kulturhistoria är biosfärområdets rika odlingslandskap med ett extensivt jordbruk och stora markägare inom adel och kyrka. Goda tiders inkomster har omsatts till investeringar i slott, kyrkor och andra kulturmiljöer i sin tids modernaste uttryck. Även folkkonsten har spår av långväga influenser som formats till färgstarka uttryck. I påföljande avsnitt beskrivs skeenden från stenålder till nyare tid:

- Stenåldern: 12 000 f kr – 1 700 f kr
- Bronsåldern: 1 700 f kr – 500 f kr
- Järnåldern: 500 f kr – 1050
- Medeltiden: 1050 – 1523
- Nyare tid 1523 –

Biosfärområdets biologiska kulturarv

Det biologiska kulturarvet beskrivs av Riksantikvarieämbetet som vår växande historia. I biosfärområde Storkriket finns ett unikt miljöhistoriskt arkiv som gör att det går att följa vegetationens utveckling under 10 000 år i biosfärområdet, från istid till nutid. Genom paleoekologisk forskning vid Lunds universitet har man från pollenmaterialet ur en borrkärna från Vombsjön både kunnat rekonstruera hur klimatet förändrats och hur människor påverkat landskapet. Det miljöhistoriska arkivet är en värdefull tillgång som referensmaterial för såväl ekologi, jordbrukshistoria och kulturhistoria i Storkriket.

Två verksamheter i biosfärområdet arbetar för att synliggöra det biologiska kulturarvet och dess betydelse för den biologiska mångfalden (Hörjelgården och Kulturens Östarp). Verksamheterna vänder sig till allmänheten och visar hur odlingstekniker under tidigare århundraden formade landskapet runt gårdarna.

Hörjelgården är en natur- och lägerskola som ägs av Naturskyddsföreningen i Skåne. Här kan besökare få en känsla av hur det såg ut på landsbygden under 1700-talet med slåtterängar, utmark och stubbskottsängar.

Kulturreservatet Kulturens Östarp drivs av Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige. Här kan man ta del av lantbruksmiljö från 1800-talets mitt, med byggnader, djur och trädgård i ett bevarat kulturlandskap. Åkermarkens örtrika trädor bevaras genom aktiv skötsel och musealt åkerbruk vilket skapar en rik biologisk mångfald med bland annat många arter av solitära bin.

Foto: Göingegetter på Kulturens Östarp. Fotograf: Viveca Ohlsson, Kulturen.

Kulturarvsmiljöer av riksintresse

I Storkriket finns 15 kulturarvsmiljöer av riksintresse beslutade av Riksantikvarieämbetet. Kulturarvsmiljöer är platser eller områden som genom sitt innehåll beskriver kulturell, politisk, social, religiös eller teknisk utveckling. Här lyfter vi fram några av dessa utifrån ett biosfärperspektiv:

Flyinge – över 900 år med hästuppfödning: Egendomen är känd sedan 1100-talet och tillhörde under medeltiden ärkebiskoparna i Lund som där födde upp hästar till sitt kavalleri. År 1661 blev gården stuteri för svenska kronan och lades tillsammans med Dalby kungsgård under den svenska stallstaten. Behovet av hästar till krigsmakten var stort. En yta större än det blivande biosfärområdet användes för höskörden för stuteriets räkning. Flyinge har fortsatt sin verksamhet som stuteri fram till 1983 då den överläts till Flyingestiftelsen. Idag drivs verksamheten av Flyinge AB och är ett centrum för hästnäringen i regionen. På Flyinge bedriver man också utbildning med hippologisk profil på både gymnasie- och högskolenivå.

Övedskloster – ett helt slottslandskap: Övedskloster är en av Sveriges mest ansedda rokoko-anläggningar, byggd i rosa sandsten från godsets ägor. Hela slottsmiljön har formgivits av de främsta arkitekterna i Sverige under 1760–70-talet och inkluderar förutom själva slottet och dess interiör även park, kyrka, ekonomibyggnader, arbetarbebyggelse och monumentala lindalléer. Runt slottet finns ytterligare byggnader som ingår i kulturmiljön, som änkesäte från samma epok samt skola och fattighus från 1800-talets första decennier. Samma familj som byggde Övedsklosters slottslandskap på 1700-talet äger det än idag. Affärsverksamheten består idag främst av jordbruk men till viss del även besöksnäring. Den tidigare engelska parken med stora ekar och intilliggande skog vid Vombsjöns strand blev naturreservat 2023.

Hallsbergs gård och stenar – en bondes skulpturträdgård: Detta kulturmiljövärde av riksintresse är något helt annorlunda än slottsmiljöerna. Här finns ett hembygds-museum och en intilliggande kvarngård. Namnet Hallsberg antyder att marken var stenbunden. En av gårdens ägare, Nils Nilsson, samlade i mitten av 1800-talet på annorlunda formade stenar som han tog hem och placerade i sin trädgård. Med utgångspunkt i stenarnas former har bonden skapat 13 stenar med huggna bilder och bibeltexter. Han har också gjort en minnestavla över sin familj i sorgen över att både hustru och sju av de nio barnen dog före honom. Även

trädgårdens växter valde mannen noga med inspiration från bibeln och växternas namn. Hallsbergs gård och stenar ägs av Färs Härads Hembygdsförening.

Människorna som levde och arbetade i jordbrukslandskapet

De allra flesta som bodde på landsbygden förr var *de obesuttna*, det vill säga de som inte ägde någon mark. Till denna grupp hörde torpare, backstugusittare, inhysehjon, pigor och drängar. I Sjöbo kommun fanns det vid 1600-talets slut cirka 700 bondgårdar varav fyra femtedelar ägdes av adeln. Adelns mark brukades till stor del av frälsebönder. Frälsebönder var bönder som bodde på godsens mark och brukade den, men hade samtidigt arbetsplikt gentemot godsherren. I gengäld slapp frälsebonden betala skatt till kronan (kungen).

Foto: En av Hallsbergs stenar. Fotograf: Kerstin Jakobsson.

Under 1800-talet nästan fördubblades landsbygdens befolkning. Godsen fick goda förtjänster från exporterade jordbruksvaror och för att effektivisera driften slog godsägarna samman gårdar till större enheter. Dessa kunde då drivas direkt av godset i stället för genom arrendatorer eller frälsebönder. I samband med denna förändring infördes statarsystemet med arbetarbostäder, så kallade statarlängor. Många av dessa längor står fortfarande kvar och vittnar om dåtidens samhällsstruktur med lantarbetare som fick en stor del av sin lön (stat) i kost och logi.

Jordbruk var otroligt arbetsintensivt före mekaniseringen. En betupptagning på ett fält som idag görs av en person på en traktor kunde i slutet av 1800-talet behöva upp till 100 arbetare, kvinnor och män. Därför vandrade många från de fattigare delarna av regionen till de större gårdarna ute på slätten för att ta arbete under sommarhalvåret. I mitten av 1900-talet var arbetet lättare men familjeägda lantbruk skördade fortfarande potatis och betor för hand. Till detta arbete anlitades oftast kvinnor från odlarnas närområde och barnen fick följa med för att hjälpa till. Hur viktigt skördearbetet var visas av att alla skolbarn i Sverige hade ett lagstadgat skollov, potatislovet, för att kunna hjälpa till med skörden ända fram till 1954.

I samband med skiftesreformerna runt 1800-talet och sedan vidare under 1900-talet kunde allt fler arrendatorer köpa egen mark. Industrialiseringen innebar i sin tur att de som tidigare var obesuttna flyttade till tätorter och städer för att ta anställning samtidigt som maskinerna tog över arbetet på jordbruken.

Foto: Betupptagning. Madapaus med "surr" och "drickablanning". 1942, Malmö Museer.

Referenser

- Naturskyddsföreningen Skåne, *Hörjelgården*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne, *Kulturens Östarps kulturreservat*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Riksantikvarieämbetet, *kulturmiljövärden av riksintresse*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne, *Flyinge kungsgård*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne, *kulturmiljöer, Övedskloster*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Färs Härads Hembygdsförening, *Hallsbergs gård och stenar*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne, *Kulturmiljöprogram, Jordbrukets landskap*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

10.6.2 Kulturen i biosfärområdets religiösa landskap

En stor del av det äldsta kulturhistoriska arvet i Storkriket består av religiösa byggnader och lämningar. Gravhögar från bronsåldern är riktmärken i landskapet och järnålderns gravfält ses såväl på slätten som i skogsbygd. Vikingarna som levde under senare delen av järnåldern hade husaltare hemma på gården men samlades vid helgade platser för offerriter. I samband med kristnandet runt år 1000 började stavkyrkor byggas intill de större gårdarna. Byar växte fram i stavkyrkornas närhet och i takt med att allt fler kristnades gav det en ökad drivkraft att bygga större kyrkor i sten med kringliggande kyrkogårdar under 1100–1200 talet.

Den äldsta stenkyrkan i Norden uppfördes i Dalby omkring 1060 en knapp mil från Lund. Samtidigt växte Lund till en kyrklig metropol för den katolska kyrkan och 1103 utnämndes Lund till ärkebiskopssäte för hela norra Europa. I slutet av 1000-talet påbörjades arbetet för att bygga en katedral i Lund i den tidens modernaste arkitektur, den romanska. Hundratals arkitekter, stenhuggare och murare från Tyskland, Frankrike, Italien och England kom till Lund för att bidra med sina kompetenser i katedralbygget. Kunskaper fördes vidare till lokala hantverkare och bidrog till att ett stort antal församlingskyrkor byggdes i området runt Lund från tidigt 1100-tal och framåt.

30 juni 1123 invigdes domkyrkans altare i kryptan. År 2023 har alltså domkyrkan i Lund varit en centralpunkt i det religiösa landskapet i södra Sverige under 900 år. Lunds domkyrkoförsamling arbetar regelbundet i samverkan med samtids-konstnärer för att lyfta existentiella frågor genom utställningar och publika aktiviteter. Tillsammans med domkyrkorådet arbetar de i ett stadsutveck-lingsprojekt på Brunnshög som har målet att skapa en stadsdel som ska kunna tillgodose människors behov tusen år framåt utifrån vår tids utmaningar, till exempel hur en stadsdel kan balansera både människors och naturens välbefinnande.

Foto: Domkyrkan i Lund.
Fotograf: Karin Winblad, Lunds kommun.

Storkriket är bland de kyrktätaste områdena i Sverige. Här finns 56 kyrkobyggnader med stora kulturhistoriska värden som genom sin arkitektur och konst berättar om 900 år av människors religiösa liv och om förändringar i samhället. Hela 38 kyrkor i Storkriket har sina äldsta delar från 1100–1200 talet. Av dessa har 15 kyrkor kvar kalkmålningar från senare delen av medeltiden. I samband med reformationen under mitten av 1500-talet övergick kyrkorna från att vara katolska till att bli evangelisk-lutherska. Även om kalkmålningar och helgonbilder då doldes eller togs bort fick kyrkorummen så småningom nya former av konst. Under 1550–1700-talen blev orgeln och predikstolen framträdande element i kyrkorummet och nya målade altartavlor installerades. I slutet av 1800-talet, när befolkningstillväxten gjort att de gamla medeltida kyrkorna blev för trånga byggdes nya och stora kyrkor med mycket ljusinsläpp. De flesta kyrkorna har idag vackra liturgiska konstverk i textil skapade av konstnärer under 1900-talet. Kyrkogårdarna har också ett historiskt värde som med sina träd, buxbomshäckar och grusgångar ingår i det biologiska kulturarvet.

1: Harlösa kyrka, Fotograf: Per Blomberg.
2: Vombs kyrka och 3: Kalkmålning i Torna Hällestads kyrka. Fotograf: Kerstin Jakobsson.

Referenser

- Länsstyrelsen Skåne, *Kulturmiljöprogram, Religiösa landskap*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Svenska kyrkan*, Lunds domkyrka*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Svenska kyrkan, *Grönt kulturarv.* (Länk, hämtad 2023-07-11).

10.6.3 Arkitektur i Storkriket ur tre perspektiv

De adliga familjernas slott

Det blivande biosfärområdet tillhör de slottstätaste delarna av Sverige. Här finns fjorton slottsmiljöer som förutom själva slottsbyggnaderna även inkluderar parker, ekonomibyggnader och ibland även kyrkor eller byar. De flesta av slottsmiljöerna har en lång byggnationshistoria där de ursprungligen var borgar eller kloster under medeltiden, eller tillkom senare som sätesgårdar under 1500-talet. Genom om- eller nybyggnationer har exteriörerna fått de utseende de har idag vilka representerar stilepoker mellan renässans och romantik. Följande sex slott finns med i Riksantikvarieämbetets kulturmiljövärden av riksintresse:

Svenstorp finns nämnt 1090 och fick sin nuvarande exteriör 1596–99 i Christian IV-stil. *Hviderup* grundades på 1560-talet och fick sin nuvarande renässans-stil på 1750-talet. *Skarhult* är känt sedan 1350-talet och är ett av Sveriges bäst bevarade renässansslott. *Björnstorp* nämns som sätesgård på 1500-talet och rokoko-stilen slottet fick på 1750-talet har behållits sedan dess. *Häckeberga* är känt sedan 1300-talet men återuppfördes i fransk renässans-stil på 1870-talet. *Övedskloster* startade som kloster på 1150-talet. Under 1700-talets senare hälft uppfördes det nuvarande slottet som är ett av Sveriges främsta rokoko-anläggningar. *Sövdeborg* hette Sigaftha på 1180-talet. Den senaste ombyggnaden på 1840-talet gav slottet en medeltids-romantisk stil.

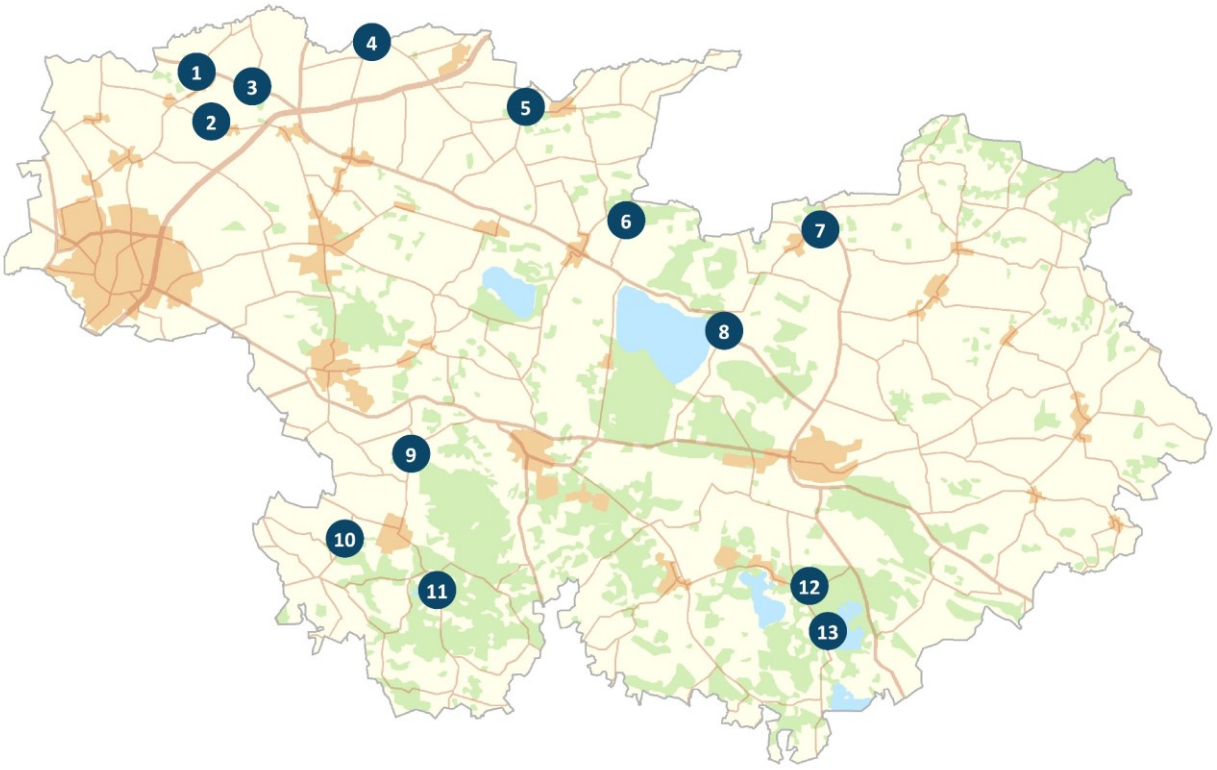

Karta över slott i Storkriket.
1: Örtofta, 2: Svenstorp, 3: Hviderup, 4: Skarhult, 5: Löberöd, 6: Hjularöd, 7: Bjärsjölagård, 8: Övedskloster, 9: Björnstorp, 10: Toppeladugård, 11: Häckeberga, 12: Sövdeborg, 13: Snogeholm.

Foto: Sövdeborg slott. Fotograf: Per Blomberg.

Foto: Björnstorps slott (Licens: CC BY-SA 3.0, Jorchr).

Foto: Örtofta slott (Licens: CC BY 3.0, Jorchr).

Allmogens gårdar

Under bronsålderns senare del var gårdsbebyggelsen trelängad. Denna gårdsform är vanlig även idag i Storkriket. Äldre tiders byggnadstekniker är en direkt följd av hur mycket virke som var tillgängligt. På den skoglösa och vindpinade slättbygden var gårdsbyggnader uppförda i korsvirkesteknik runt en gård. Korsvirkestekniken är även vanlig i Danmark, England och Tyskland. Husen i Storkriket byggdes smala eftersom det var ont om kraftigt och långt virke till bjälkar. Korsvirkets fack fylldes med lerklingen och till taken användes vass från närliggande sjöar. Utvändigt kunde husen putsas och målas med kalkfärg. I de mer skogrika trakterna blandades korsvirkeskonstruktion med skiftesverk och även korsvirkeshusen kunde förses med träpanel. När tegelbruken blev allt vanligare under 1800-talet blev det modernt att byta ut lerklininger i korsvirkeshusen till murat tegel. Från början av 1900-talet byggdes de flesta hus, både gårdar och i byarna, helt i bränt tegel eller i en kombination av tegel och lertegel (soltorkat tegel). Exempel på arkitekturens utveckling på landsbygden, både korsvirkeshus och tegelhus, finns på kulturreservatet Kulturens Östarp. I närheten ligger byn Kumlatofta som har tätt samlade och välbevarade kringbyggda gårdar med korsvirkeshus. Kumlatofta bildar tillsammans byarna Everlöv och Ilstorp ett område av riksintresse för kulturmiljövärden.

Teglet som signal för moderna tider

Skåne har sammanlagt haft runt 300 tegelbruk. Det äldsta tegelbruket i Storkriket är lämningar från medeltiden och ingår i Kungsmarkens-Fågelsångsdalens kulturmiljöområde av riksintresse. Järnvägsnätet och industrialiseringen utvecklades parallellt i biosfärområdet från omkring 1860 fram till första världskriget. För första gången i historien kunde både tungt gods och människor transporteras i inlandet på ett bekvämt sätt. Nya tätorter växte upp längs järnvägarna och i dem byggdes bostadstadshus, affärer och industrier. Bränt tegel var nu inte längre ett material förbehållet slott och kyrkor utan tillgängligt för en större allmänhet. Järnvägsbyggnaderna, som banvaktshus och stationshus, byggdes i enhetlig arkitektur och ofta med rött tegel och dessa byggnader blev stilbildande i de framväxande samhällena. I Lund innebar industrialiseringen att många mindre fabriker växte fram och vid 1800-talets slut var Lund landets tionde industristad. Fabriksbyggnadernas kombination av kraftfullt tegel och tidens moderna arkitektur signalerade stark framtidstro. Tegel var även det mest vanliga byggmaterialet för både bostadshus och för offentliga byggnader, ett exempel universitetsbiblioteket i Lund. Eslövs stationsbyggnad gav 1858 startpunkten för ett snabbt växande stationssamhälle vid Södra stambanan och tegel var det självklara valet vid stationshusets alla utbyggnader. Betydelsen som knutpunkt för fem järnvägslinjer och stadens handel med jordbruksprodukter visas i Eslövs stadsvapen från 1911 med bevingade hjul och en treklöver. I hela Storkriket finns det rikligt med tegelbyggnader från perioden 1870–1940, både i tätorter och på gårdarna ute på landsbygden. I dag finns inga tegelbruk kvar i Sverige som tillverkar fasadtegel och tegel har åter blivit ett exklusivt material.

Referenser

- Riksantikvarieämbetet, *kulturmiljövärden av riksintressen*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Slottsguiden.se. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne, *Kulturmiljöprogram, Jordbrukets landskap*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Byggnadsvård.se. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne, *Kulturmiljögrpgram, Industrins landskap*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

10.6.4 Kraftfull folkkonst och folkmusik att dansa till

Färgstark textil

Det finns en stark och färgrik textil tradition i Skåne och praktfulla exempel från Storkriket. Formelement i textilier kan spåras tusentals år tillbaka, till Mesopotamien och Turkiet och från tidsepoker som vikingatiden, medeltiden och renässansen. Att skapa textilier, från materialberedning till färdiga verk krävde mycket tid och textilier värderades därför högt, både ekonomiskt och statusmässigt, i alla samhällsklasser. Skillnaden var att allmogen fram till 1800-talets mitt producerade allt material lokalt medan adeln föredrog exklusiva importerade material.

Det relativt höga välståndet på landsbygden i Storkriket jämfört med övriga Sverige innebar att många hem kunde investera tid i att skapa vackra textilier för festbruk. Särskilt tidskrävande var flamskväven, med ursprung i medeltida gobelinvävar. Från Storkriket finns många vackra exempel, bland annat brudtäcken som vävdes i Everlöv i slutet av 1700-talet. Yllebroderierna på dynor av olika slag har liksom flamskvävarna kraftfulla färgsättningar och rika mönstringar. Broderierna på mörkt ylletyg, har blommor och blad i kransar eller visar exotiska djur som papegojor och lejon. Återvinning av textila material var en självklarhet och ylletygerna som användes att brodera på kom ofta från de bästa delarna av utslitna kjolar. En vävteknik med rötter från vikingatiden är röllakan. Tvåskaftsvävnaden har mönster med små rutor som byggs ihop till geometriska former såsom stjärnor, kors och romber.

Intressanta textila samlingar i biosfärområde Storkriket finns hos museet Kulturen i Lund och Färs härads museum i Lilla Rödde.

Foto: Flamskväv Åkdyna (sittdyna) från Everlöv, Sjöbo kommun.
Licens CC0, Kulturen. Läs mer om väven på kringla.nu

Trä – materialet med många användningsområden i bondesamhället

Kunskaperna om materialegenskaperna hos olika trädslag var gedigen i bondesamhället och varje träslag användes till specifika ändamål. För ett så enkelt redskap som en räfsa för skördearbete användes tre olika träslag. Al användes till skaftet för att det är lätt och kändes svalt under varma sommardagar. Bågen, där pinnarna fästs, var av bokträ vilket är segt, starkt och hållbart. Till räfsepinnarna, som behövde vara lätta att byta ut, var sälg vanligt.

Pilträd var en viktig resurs och planterades nära gårdarna för sin mångsidighet. Grenarna kapades (hamlades) på olika sätt. För träden gav hamlingen en karakteristisk form med kort tjock stam och tunna kvistar och grenar. Olika pilarter användes förutom till hantverk som korgar även till stängsel, brännved och som fodertillskott till djuren under vintern. Alléer med pilträd är en symbol för Skåne och gamla pilträd hamlas än idag som en del av vårdandet av det biologiska kulturarvet.

Möblemangen i bondgårdarna, som sängar, fasta bänkar och kraftfulla ekbord med stenskivor, beställdes oftast av en lokal snickare. Renässans- och barockepokerna fick ge inspirationen till möbler och färgställningar långt in på 1800-talet. Förvaringsmöbler, som t.ex. brudkistor och hörnskåp, målades och dekorerades gärna med blommor och blad, men i enklare former än textilierna. Även om möbler beställdes skulle varje pojke lära sig arbeta i trä till husbehov. Ett sätt att visa sin kunnighet var att slöjda friargåvor, dekorerade verktyg i trä för textilberedning, att ge till en käresta som invit till giftermål.

Foto: Interiör från en bondefamiljs bostadsrum under 1850-talet. Gamlegård Kulturens Östarp. Fotograf: Kerstin Jakobsson.

Folkmusik

Till skillnad mot övriga Sverige ansågs spelmän i Skåne vara yrkesmän med ett eget skrå och de vanligaste instrumenten var fiol och klarinett. Spelmännen var inte knutna till en specifik ort utan reste, precis som i vår tid, långt mellan olika platser och fester för att göra spelningar. Spelkunniga, både amatörer och spelmän, kunde liksom ungdomar samlas under sommarkvällar vid vägkorsningar eller i skogsbackar för att dansa. Från andra halvan av 1800-talet innebar den snabba utbyggnaden av järnvägsnätet med ökande influenser från kontinenten att folkmusiken snabbt fick stå tillbaka för nyare tongångar. De enkla mötesplatserna för dans utvecklades till festplatser med servering och musik av turnerande musikgrupper som trios. Det finns fortfarande festplatser kvar, så kallade tivolis, som byggdes i början av 1900-talet i skogsdungar på landsbygden. Men numera har de förlorat sin starka dragkraft som mötesplatser för musik och dans.

Referenser

- Kulturens årsbok 1970, Kapitel Damen med enhörningen av Ernst Fischer.
- Årsbok från Malmö museum 1971, *Skånska yllebroderier.*
- Utställningskatalog, Skånsk textil, textilskatter i Kristianstad läns museum 1991. ISBN 91-630-0882-3.
- Färs härads hembygdsförening, *Lilla Rödde Textilmuseum*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Alternativ.nu, *handbok*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Svenska låtar, *Skåne 1, samlade av Nils Andersson och Olof Andersson*, Gidlunds Förlag, ISBN 91-7021-220-1.

10.6.5 Ett samtida kulturliv med bredd och spets

Offentliga kulturverksamheter genom biosfärområdets kommuner, Lunds universitet och Region Skåne

Kulturverksamheter som drivs av kommunerna har stor betydelse för att erbjuda allmänheten ett brett, tillgängligt och ofta kostnadsfritt kulturliv. Här har de kommunala biblioteken en särställning i sitt uppdrag att värna demokrati och fri kunskapsförmedling. De är också viktiga genom att lokalbibliotek även finns på mindre orter. I biosfärområde Storkriket finns sammanlagt 21 bibliotek och biblioteksfilialer samt en biblioteksbuss. Kommunala konsthallar för samtidskonst finns i Lund och Sjöbo. Sjöbo kommun driver även Arbetslivsmuseet Elfstrands krukmakeri från sekelskiftet 1900 och en biograf.

I alla tre biosfärkommuner är barn- och ungdomskultur ett prioriterat område vilket tar sig uttryck i kommunala kulturskolor med varierande undervisning inom musik, dans, bild, teater och film. Kommunerna har även satsningar på kultur i förskola och skola samt lovaktiviteter för skolbarn, ofta i samarbete med ideella föreningar. Vidare kan ideella föreningar ansöka om kommunala arrangörs- eller projektbidrag för att skapa publika event och aktiviteter.

De tre biosfärkommunerna har stora skillnader i antalet medborgare i biosfärområdet vilket också ger olika förutsättningar för det samtida kulturlivet (se kapitel 10.4).

Lund beskriver sig som Ordets stad. Här ingår satsningar som Sveriges största litteraturfestival för barn kallat Litteralund och Fristadsprojektet för hotade kulturarbetare vilket är kopplat till International Cities Of Refuge Network (ICORN). Lunds kommun är stolt över att kunna kalla sig en av Europas mest kulturella och kreativa städer genom den höga rankingen i Europakommissionens rapport *The Cultural and Creative Cities Monitor.* Lunds kommun har också ansökt till Unesco om att bli medlem i *Unesco Creative Cities Network* (UCCN). Ett stort kulturevent i Lund är den årliga Kulturnatten.

I Eslövs kommun sätts FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter, att alla har rätt att delta i samhällets kulturella liv, överst i den kulturpolitiska strategin för 2017–2025. Periodens utvalda utvecklingsområden är: delaktighet och social hållbarhet, nyskapande, samhällsbyggande och identitetsskapande och livslångt lärande. Kommunen arbetar också med en kulturmiljöplan att värna kulturmiljövärden som stöd för stadsbyggnadsprocesser. Ett viktigt kulturevent i Eslövs kommun är *Sommar i Eslöv* med aktiviteter runt om i kommunen under sommarmånaderna.

Sjöbo kommun har en kulturplan för 2022–2031 med huvudsyftet att stärka kulturens roll i kommunens utvecklingsarbete och i samhället samt att bidra till att realisera Sjöbo kommuns vision 2034 – "En plats vi skapar tillsammans". Kulturplanen utgår från Region Skånes tre bärande principer: kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund och kulturens kraft i samhällsbygget. Kulturplanen tar vidare upp WHO:s och Region Skånes beskrivningar av kulturens betydelse för livskvalitet och folkhälsa, särskilt för barn och unga. Sjöbo kommun har därför ett brett kulturprogram som riktar sig till förskola och skola.

Lunds universitets kultur- och museiverksamheter (LUKOM) erbjuder det omgivande samhället, liksom anställda och studenter, ett rikt kulturliv som förmedlar kulturarv och söker nya konstnärliga uttryck relevanta för vår samtid. De utgör en arena för utveckling av forskning och utbildning samt erbjuder

mötesplatser för universitetet och dess omvärld. Här finns välrenommerade verksamheter som Botaniska trädgården, Historiska museet, Skissernas Museum och det 250 år gamla Musikcentrum Odeum.

Foto: Skissernas Museum. Fotograf: Johan Persson (Skissernas).

Region Skåne ansvarar främst för hälso- och sjukvård i regionens 33 kommuner men har också ett samordningsansvar för det regionala utvecklingsarbetet i vilket kulturen ingår. Uppdraget för Region Skånes kulturnämnd är att göra konst och kultur tillgängligt för så många skåningar och besökande som möjligt med barn och unga som prioriterad målgrupp. Region Skånes kulturnämnd beslutar om fördelning av både regionala och statliga medel i Skåne till stöd för kulturverksamheter och projekt inom kommuner, föreningslivet och kulturella och kreativa branscher.

Ett starkt ideellt föreningsliv

I de tre kommunernas föreningsregister finns det sammanlagt registrerat 130 ideella kulturföreningar inom teater, konst, dans, film och litteratur. Av dessa har 115 sin verksamhet baserad i Lunds kommun, i den del av Eslövs kommun som ingår i biosfärområdet finns det 3 föreningar och i Sjöbo kommun 12 föreningar.

Av det stora antalet kulturföreningar kan nämnas som exempel att det i Lund finns två professionella teatergrupper med inriktning på barn och unga, *Månteatern* och *Teater Sagohuset. Folkets bio* driver två biografer i Lund, *Kulturmejeriet* i Lund har musikscener och musikskola. *Konstföreningen Aura* bedriver galleri och *Kulturcentrum Skåne* har aktiviteter för personer med intellektuell eller kognitiv funktionsnedsättning. Det finns också ett stort antal körer som har ideell förening som organisationsform. Andra exempel på föreningslivet i Storkriket är *ARNA* (Art and Nature) som syftar att bidra till nytänkande i arbetet för en hållbar utveckling. *Skulpturparksföreningen i Lövestad* som skapar konstutställningar i byn Lövestad och föreningen *Kultur i Sjöbobygden* som arrangerar konstrundor under påskhelgerna då medlemmarna visar och säljer konst och konsthantverk.

Museer och kulturmiljöer som drivs av ideella föreningar

Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, *Kulturen i Lund*, förvaltar flera museer. Museet Kulturen i Lund innehåller kulturhistoriska hus från medeltid till 1930-talet, trädgårdsmiljöer och ett tjugotal utställningar. Den skånska folkkonsten är rikt representerad i samlingarna. Föreningen driver även museerna Livets museum, Tegnérmuseet, Hökeriet samt Kulturreservatet Kulturens Östarp. I Kulturen i Lunds verksamhet ingår även rådgivning inom kulturmiljöområdet och forskning. Ett flertal mindre ideella föreningar i Storkriket äger och förvaltar kulturmiljöer i form av museer. I verksamheterna ingår att

levandegöra både miljöer och det immateriella kulturarvet i form av kunskapsöverföring. *Färs härads hembygdsförening* driver tre museer varav Hallsbergs gård och stenar är klassat som kulturmiljövärde av riksintresse. Lilla Rödde Textilmuseum är en bondgård som bevarat textil folkkonst, utförd av flera generationers skickliga kvinnor. Brandstad Prästgård är den äldsta bevarade prästgårdsbostaden i Skåne. *Naturskyddsföreningen i Skåne* bevarar markerna runt *Hörjelgården* samt erbjuder guidningar och lägerskolor för ungdomar. Andra kulturhistoriska föreningar i Storkriket är *Kulturkvadranten i Dalby*, *Torna Härads Hembygdsförening, Vallkärra-Torns Hembygdsförening, Hammarlunda mölleförening, Harlösa donationshus, Piratenmuseet* i Vollsjö och *Kullamöllan* utanför Lövestad.

Idrottskulturen

Även inom idrottsrörelsen finns det ett stort och aktivt föreningsliv med både bredd och spets. I Lunds kommun finns registrerat 159 idrottsföreningar, i Sjöbo 37 och i hela Eslövs kommun 62. Barn- och ungdomsverksamheter är centrala i idrottsföreningar och under senare år har flick- och damlag tagit något större plats än tidigare. Fotboll och motion är de vanligaste inriktningarna för idrottsföreningarna men det finns också skillnader i de tre kommunerna med sportframgångar både nationellt och internationellt. I Lund har handbollen ett starkt fäste genom lagen LUGI Handboll och H43 Lund, i Eslöv har bordtennis och budosporter haft många framgångar och i Sjöbo finns ett stort intresse för hästsporter, skytte och flyg. Vidare finns även utbredda möjligheter för sporter inom basket, innebandy och golf.

Idrottskulturen har stor betydelse för den sociala hållbarheten, som mötesplats i det lokala perspektivet för en by eller stadsdel och för livskvalité och hälsa ur ett samhällsperspektiv. Naturen i biosfärområdet, med friluftsområden och naturreservat, har även ett stort värde för boende och besökare för dess hälsobringande effekter för både kropp och sinne. WHO beskriver i sin konstitution att målet är att människor ska uppnå högsta möjliga hälsa, där hälsa definieras som ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande.

Foto: Miljöer för sport och motion. Fotografer: Oskar Torstensson och Karin Löfman (Lunds kommun).

Referenser

- Europeiska kommissionen. *Cultural and Creative Cities Monitor*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lunds kommun. *Ordets stad.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lunds kommun. *Kulturprogram 2024–2030 Remissversion*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Eslövs kommun. *Kulturpolitisk strategi*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Sjöbo kommun. *Kulturplan 2022–2031*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

- Lunds universitet. *Kultur- och museiverksamheter*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Region Skåne. *Kulturplan 2021–2024.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Kulturen. *Kulturen i Lund.* (Länk, hämtad 2023-07-11).

10.6.6 Gestaltad livsmiljö och kulturellt näringsliv

Gestaltad livsmiljö

Gestaltad livsmiljö är ett nytt politikområde i Sverige sedan 2018 som förenar kultur, miljö- och bostadspolitik genom samverkan mellan arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Politikområdet ligger i linje med Europeiska kommissionens initiativ The New European Bauhaus från 2020 som i sin tur ska bidra till European Green Deal från 2019.

Både The New European Bauhaus och Gestaltad livsmiljö beskriver konst och konstnärliga processer som verktyg i samhällsutvecklingen. Exempelvis kan konst vara ett verktyg för att lyfta fram levda erfarenheter på en plats och koppla dem till en planeringsprocess för att öka den demokratiska grunden i ett förändringsarbete eller vara en katalysator för ett hållbarhetsarbete.

Gestaltad livsmiljö rör ny och befintlig bebyggelse, både byggnader och ytorna mellan dessa, i såväl stadsmiljö som glesbygd. Med människans behov i centrum ska utveckling ske med hänsyn till historiska sammanhang och sociala värden, men utvecklas i takt med de behov som kännetecknar vår samtid. Den är starkt förankrad till hållbar stadsutveckling men skall alltså även gälla för landsbygden.

I det blivande biosfärområdet arbetade ARNA-projektet *Landskapet som gestaltad livsmiljö* i gränslandet mellan tätorter i tillväxt och landsbygden under 2021–2022. Projektets syfte var att genom konstnärliga processer skapa samtal tillsammans med medborgare om vad en god livsmiljö är i förhållande till naturen och landskapets historia i Storkriket. *Landskapet som gestaltad livsmiljö* utvecklades i samverkan med Hållbar Tillväxt och Tekniska förvaltningen i Lunds kommun, Kultur- och fritidsförvaltningen i Eslövs kommun, Strategienheten i Sjöbo kommun, Biologiska institutionen vid Lunds universitet samt Form och Design Center i Malmö, nationell nod för Gestaltad livsmiljö.

Projektets rapport beskriver hur gränsområdet mellan snabbväxande tätort och landsbygd bildar ett slags tomrum där naturen övergår från att vara livsmiljö till friluftsområde. Från biosfärområdenas uppdrag att bidra till ett förbättra relationen mellan människa och natur visar projektet på vikten av biosfärområde Storkrikets val av fokusområde Framgångsrikt samspel mellan stad och land. Kulturdimensionen kan i detta arbetsområde bidra med stödprocesser enligt de förslag som beskrivs inom Gestaltad livsmiljö, Det nya europeiska Bauhaus och EU:s gröna giv.

Kulturella och kreativa branscher

Med kulturella och kreativa branscher (KKB) avses företagande inom arkitektur, form och design, film, fotografi, konst, mode, litteratur, musik, scenkonst samt spel och media. Ett flertal av branscherna ingår därmed i arbetsområdet för politikområdet Gestaltad livsmiljö.

Företagen inom de kulturella och kreativa branscherna i det blivande biosfärområdet är utpräglat småskaliga. Av företagen i Storkriket som har inriktning på bildkonst, musik och konsthantverk har ett stort antal valt att bo och ha sin verksamhet på landsbygden där huspriserna är lägre. I Lund stad finns en koncentration av verksamheter som förlag, musikscener och fria teatrar.

Under 2018–2019 arbetade Kulturdimensionen AB:s projekt *KKB på landsbygden* med att kartlägga och bygga nätverk mellan kulturföretagare i Storkrikets kärnområde. Projektet ledde även fram till en idé för att skapa ett event i biosfärområdet. Denna idé togs upp av Coompanion Skånes projekt *Tillsammans för biosfärområde Vombsjösänkan* som skapade den första Biosfärfestivalen i september 2021.

Foto: Nobelparken, Lund. Projekt: Landskapet som gestaltad livsmiljö, 2021. Fotograf: Nille Leander.

Referenser

- ARNA. *Projektet Landskapet som gestaltad livsmiljö, rapport.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Region Skåne. *Strategi för gestaltad livsmiljö.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Sveriges regering. *Faktapromemoria om Det nya europeiska Bauhaus*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- EU-kommissionen. *Strategier och policies för european green deal.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Region Skåne. *Kulturella och kreativa branscher.* (Länk, hämtad 2023-07-11).

10.7 Ange hur många talade språk och skriftspråk (däribland etniska språk, minoritetsspråk och utrotningshotade språk) det finns i biosfärområdet

Totalt sett är det lite mer än tre fjärdedelar av befolkningen i biosfärområdet som har svenska som modersmål. I Sjöbo är andelen högre, närmare 90 procent. I biosfärområdet talar huvuddelen, förutom sitt modersmål, även engelska.

Ett tecken på den ökade internationaliseringen i biosfärområdet är antalet barn och ungdomar som får modersmålsundervisning i skolan vilket barn kan ha rätt till enligt svensk skolförordning sedan 2011. Under 2022 gav Lunds kommun modersmålsundervisning i 48 olika språk, i hela Eslövs kommun var det 25 och i Sjöbo kommun 11 olika språk.

De talade dialekterna i biosfärområdet ingår i de så kallade skånemålen och har både en stark historisk förankring och en utbredd användning i vardagligt språk.

11 BIOFYSISK BESKRIVNING

Nedan karta visar åtta områden med skilda landskapskaraktärer som går igenom Storkrikets landskap.

- Lund-Helsingborgsslätten
- Romelåsen
- Vombsjösänkan
- Stora mellanbygden
- Linderödsåsen
- Sydskånska backlandskapet
- Sydskånska skogsbeklädda backlandskapet
- Snogeholms – Krageholmsjön godslandskap

Karta: Landskapskaraktärer.

11.1 Beskrivning av områdets karaktär och topografi

Biosfärområdet domineras av ett flackt landskap, med stora öppna fält, framför allt i den västra delen. Centralt i området börjar förkastningsbranterna bli tydliga vilka har gett upphov till sänkan (Vombsänkan) Sänkan avgränsas av två horstar, i nordost Linderödsåsen och i sydost Romeleåsen. Uppe på båda dessa horstar finns magra urbergsmoräner som tidigare använts som betesmarker men som nu till stor del är skogsplanterade. Den naturliga slutbiotopen är ädellövskog och bok dominerar planteringarna, även om det också finns en del gran, tall och lärk.

Den lägsta punkten i Storkriket, söder om Lund vid Höje å, ligger 5 meter över havet. Trots att Lundaslätten ger det platta intryck som är typiskt för sydvästra Skåne, har staden Lund en av Sveriges högsta nivåskillnader inom sina gränser (90 meter).

Åkrarnas storlek på lundaslätten avtar när vi flyttar oss österut mot de sandiga slätterna i Vombsänkan kring Krankesjön och Vombsjön. Revingefältet, som ligger i det här området, har idag en unik markanvändning som bygger på ett samarbete mellan militären, betesarrendatorer och Lunds universitet. Området karakteriseras av en mosaik av biotoper men domineras av torra gräsmarker. Perioder av intensiva störningar av markerna skapar sandblottor som lockar till sig ovanliga arter av framför allt insekter.

Fortsätter vi mot öster är landskapet fortsatt påverkat av förkastningsgeologin och Vombsänkan smalnar av något i Fyledalen, som ligger sydöst om Sjöbo.

Biosfärområdets våtmarker ligger i dalsänkorna mellan horstarna och i deras tillrinnings- och avrinnings-områden. Det handlar i första hand om tidvis översvämmade och näringsrika ängs- och våtmarksområden. Dessa har en hög artrikedom både när det gäller växter och djur. Krankesjön och Vombsängar är välbesökta fågellokaler. I Klingavälsåns omfattande meandermarker hittar vi också centrum för det lyckade storkprojektet, som har gett biosfärområdet dess namn.

Referenser

- Espegren Lindeberg, J., 2019. *Att hävda Revingeheds värden – Att bevara natur i ett föränderligt landskap.* Uppsats SLU. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen, 2022. *Naturvärdesöversikt Sjöbo kommun*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

11.2 Höjdintervall

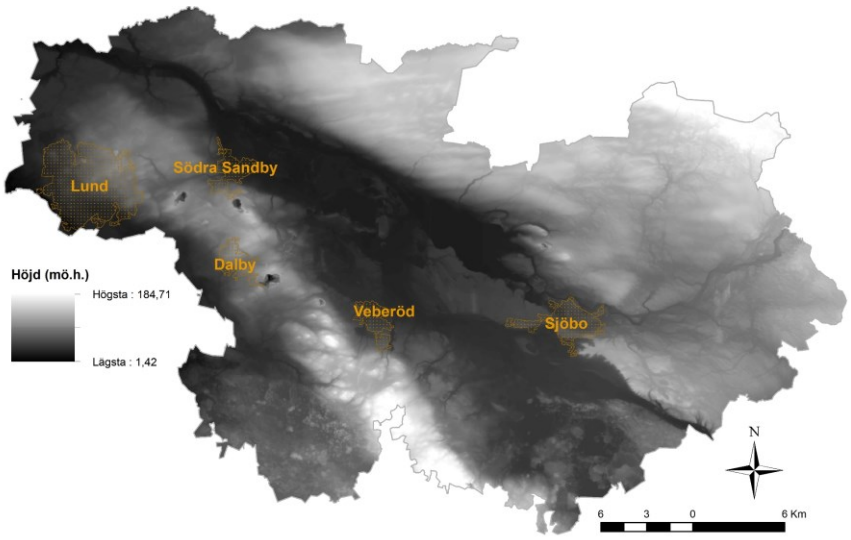

Karta: Höjdskillnader.

11.2.1 Högsta höjd över havet:

Biosfärområdets högsta höjd över havet är: 184,71 meter.

Koordinater: N 55° 46′ 19.39″ E 13° 47′ 17.20″

11.2.2 Lägsta höjd över havet

Biosfärområdets lägsta höjd över havet är: 1,42 meter.

Koordinater: N 55° 39′ 20.06″ E 13° 23′ 16.76″

11.3 Klimat

Biosfärområdet har ett varmtempererat klimat, med relativt varma vintrar och nederbörd under alla årets månader (Cf enligt Köppens klimatsystem). Hösten och vintern präglas av det frontsystem som rör sig från väst till öst, över norra halvklotets tempererade områden. Detta system av *Rossbyvågor* ger upphov till omväxlande väder med riklig nederbörd. Under senvåren ligger Rossbyvågorna oftast längre norrut, vilket ger ett mer stabilt väder. Sommarvädret har en mer nyckfull karaktär med sol och regnskurar. Antalet soltimmar är mellan 1600–1800 per år. I påföljande avsnitt presenteras medeltemperatur och årsmedel-nederbörd.

Storkriket i ett förändrat klimat

Enligt klimatscenarier är bedömningen att det kommer bli varmare och i olika perioder både torrare och blötare i Storkriket. Medeltemperaturen kommer öka vilket innebär framför allt varmare vintrar, längre och intensivare värmeböljor, perioder av torka, förlängd växtsäsong och förlängd brandsäsong.

Nedanstående tabell visar förväntade klimatförändringar utifrån utvalda klimatindex med fokus på biosfärområdet. Referensperioden är 1971–2000 och klimatindexen är baserade på RCP 8.5 (Representative Concentration Pathways) scenariot i Skåne. Tidsperspektivet är fram till år 2100, men förändringarna i klimatet kommer att fortgå även efter 2100 och för långsiktig planering är därför av vikt att ta ännu större höjd för klimatförändringarna.

Tabellen nedan visar hur klimatindex förändras för tre perioder under ett RCP 8.5 scenario. Referensperioden är 1971–2000.

Klimatindex	Referensperiod	RCP 8.5		
	1971 - 2000	2011 - 2040	2041 – 2070	2071 - 2100
Medeltemperatur (°C)	7,2	8 – 9	9 - 10	11 – 12
Antal högsommardagar (> 25°C) (dygn)	10,5	16 – 20	26 – 30	> 44
Växtsäsongens längd (dygn)	217	240 – 260	260 – 280	300 – 340
Medelnederbörd (mm)	62	50 - 70	60 - 70	60 - 80
Nederbörd vinter (DJF) (mm)	62	50 – 70	60 - 80	70 - 90

Referens

- SMHI. *Fördjupad klimatscenariotjänst.* (Länk, hämtad 2023-07-11).

11.3.1 Medeltemperatur för den varmaste månaden:

Medeltemperaturen för den varmaste månaden är:

Lund: 18,3 °C (Juli) (1961 - 2020).

11.3.2 Medeltemperatur för den kallaste månaden:

Medeltemperaturen för den kallaste månaden är:

Lund: 0,9 °C (Januari) (1961 - 2020).

11.3.3 Årsmedelnederbörd

- Lund: 676 mm, uppmätt på 26 meters höjd (mätserie januari 1961 – december 2020)
- Vomb: 685 mm, uppmätt på 25 meters höjd (mätserie januari 1961 – december 2020)
- Sjöbo: 698 mm, uppmätt på 35 meters höjd (mätserie mars 2007 – december 2020)
- Lövestad: 684 mm, uppmätt på 77 meters höjd (mätserie juni 1975 – december 2020)

11.3.4 Finns det någon meteorologisk station i eller nära biosfärområdet? Ange i så fall stationens namn, var den ligger och hur länge den varit i drift.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) mäter meteorologiska observationer från olika typer av stationer. De olika stationerna i Storkriket mäter olika parametrar och har varit i drift olika länge. Se samtliga väderstationer som befinner sig eller har befunnit sig i biosfärområdet i följande tabell:

Stationens namn	Position (latitud; longitud)	Meter över havet	Stations-nummer	Användningsperiod		Meteorologiska observationer*		
						A	B	C
Lund	55,6932; 13,2251	26	53430	1780-01-01	Aktiv	x	x	x
Vomb	55,6629; 13,5288	27	53410	1945-01-01	Aktiv		x	x
Sjöbo	55,6407; 13,6797	35	53450	2007-03-01	Aktiv		x	x
Björnstorp	55,6254; 13,4122	45	53380	1960-11-01	2019-02-01		x	
Björka	55,7000; 13,6333	32	53650	1949-01-01	1970-06-01		x	
Fuglunda	55,5889; 13,8000	50	53590	1945-01-01	1946-01-02		x	
LU KEG	55,7100; 13,2000	73	53460	1941-04-01	1961-01-01		x	
LU LTH	55,7142; 13,2152	73	53440	1990-07-01	1999-03-09		x	
Lövestad	55,6429; 13,8916	77		1975-01-01	2023-01-01		x	
Örtofta	55,7833; 13,2500	20	53470	1961-01-01	1975-01-01		x	

** Meteorologiska observationer:*
A. Lufttemperatur, timvärde. B. Nederbördsmängd (smält form) varje kvart respektive varje dygn. C. Nederbördstyp, snödjup, dygnvärde för båda.

11.4 Geologi, geomorfologi och jordtyper

Den stora landskapsvariation som präglar Storkriket och dess storskaliga former har sitt ursprung 400 miljoner år tillbaka i tiden – en tid när mötet mellan tektoniska plattor ledde till vulkanutbrott, jordbävningar och omvälvande landskapsformationer. Sprickor i berggrunden uppstod diagonalt över Skåne, vilka utgör en del av de största deformationszonerna i norra Europa. Deformationszonen sträcker sig från Skagerack i norr ner till Svarta havet i söder och kallas för Tornquistzonen. Rörelse i zonen har resulterat i att bergblock har skjutits upp och sjunkit ned och horstar och gravsänkor har bildats. Romeleåsen i de södra delarna av Storkriket och Linderödsåsen i de norra delarna är exempel på horstar som fortfarande tronar över den lägre liggande Vombsänkan. Medan vi idag inte associerar Sverige med

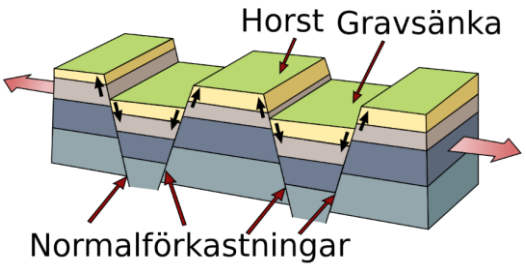

tektoniska katastrofer så är biosfärområdet fortfarande påverkat av sin placering i deformationszonen. Ett av de kraftigaste jordskalven (2008) under senare tid nådde 4,5–5 på richterskalan och hade sitt epicentrum i södra delen av biosfärområdet.

Medan de karga markerna som präglar urbergen i den Baltiska skölden är väl representerade i övriga Sverige (se berggrundskarta över Skåne med graniterna i norr), så har sydvästra Skåne och Storkriket mer gemensamt med de bördiga jordarna i Mellaneuropa. Anledningen är att denna del av landet ligger på Avalonia, en tektonisk platta med sedimentära bergarter (se berggrundskarta över Skåne med sandsten, lerskiffer, kalksten). Ett exempel på en sedimentär bergart i Storkriket är den kalksten som brutits i Bjärsjölagård, som ligger på Linderödsåsen i östra delen av Storkriket. Denna uppstod när Avalonia låg på varmare breddgrader och resterna av vattenlevande skaldjur deponerades på botten. Andra sedimentära bergarter som sandsten och lerskiffer kan påträffas i sprickzonerna kring Romeleåsen och i Övedområdet.

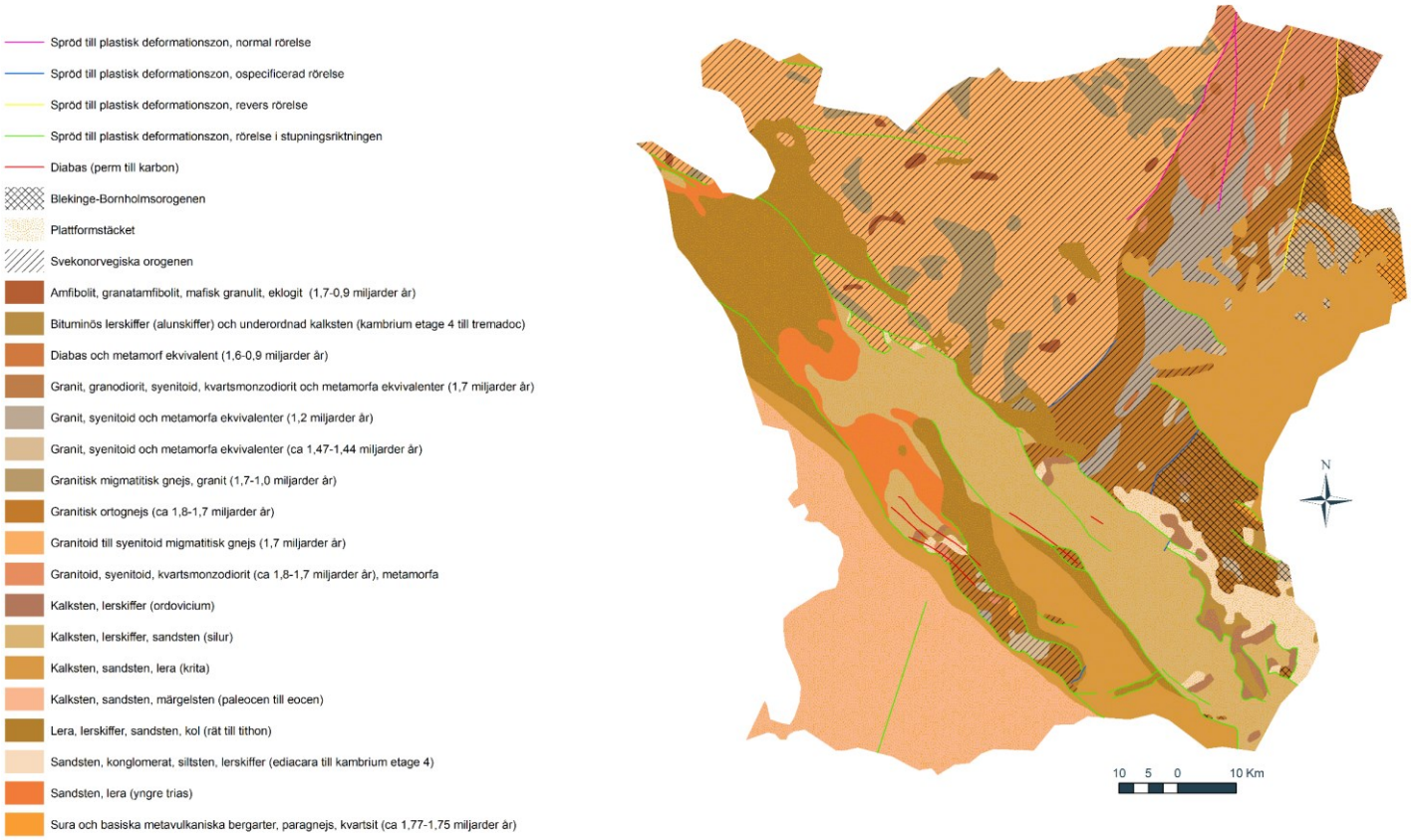

Karta: Berggrundskarta över Skåne.

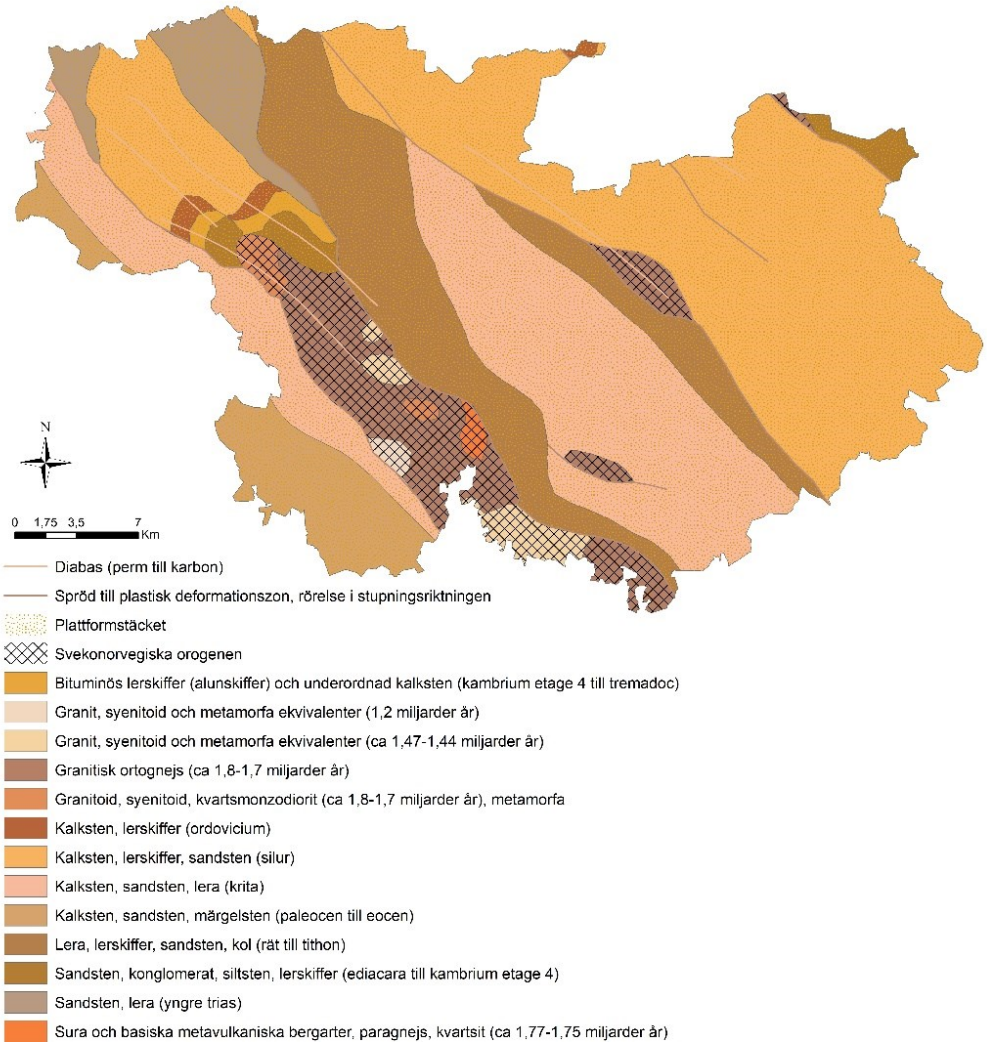

Karta: Berggrundskarta över Storkriket.

Erosionen av horstarna och omkringliggande områden har intensifierats under istiderna och moränleror har avsatts i en issjö vilket i dag utgör lundaslätten. Det här området präglas av de kalkhaltiga leror och moräner som gett upphov till de goda odlingsbetingelserna som återfinns i dag.

Längre österut centralt i Storkriket når vi de marker som präglas av sanddeponier från senaste istiden. Vombsjösänkans placering mellan de båda horstarna gjorde den starkt påverkad av avisningens varierande vattendjup. Ibland forsade vattnet på sin väg mot det allt trängre sundet vid Fyledalen, ibland dämde kvarvarande isblock upp området. Sanden varierar därför i kornstorlek och sammansättning. De sandiga jordarna har lägre bördighet och de högt liggande områdena är torra och väldränerade. Sandflykt har varit ett problem för jordbruket i detta område ända sedan det började brukas och spår av mäktiga sanddyner kan hittas söder om Vombsjön.

På de båda horstarna har inlandsisarnas bearbetning av urberget gett upphov till tunna lager med näringsfattiga moräner där berggrunden går i dagen på flera ställen. Linderödsåsen längst i norr, har något näringsrikare morän än Romeleåsen, men båda områdena har präglats av ett mindre extensivt jordbruk än de andra delarna av biosfärområdet.

I den sydligaste delen av biosfärområdet hittar vi det särpräglade böljande backlandskap som skapas av dödisar. När en inlandsis kalvar kommer stora isblock avsättas på grundare vatten. Dessa kallas dödisblock. Mellan isblocken samlas sediment i form av sand, grus och leror som på det sättet skapar kullar och höjdsträckningar. Där isblocken legat bildas svackor med sjöar som så småningom växer igen. I de uppodlade markerna kan man ännu idag se mörka jordlager vid botten av dalarna, det visar på rester av torv från sjöarnas igenväxning.

Referenser

- SGU. Beskrivning till bergkvalitetskartan Romeleåsen. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lunds universitet. *Förstenade utflyktsmål i Skåne – Lundageologernas bästa tips.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- SGU. *Beskrivning till jordartskartan 2D Tomelilla NV, skala 1:50 000.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen, 2022. *Naturvärdesöversikt Sjöbo kommun* Sjöbo kommun. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Sveriges Geologiska Undersökning, 2008. *Jordskalv i Skåne* Jordskalv i Skåne. (Länk, hämtad 2023-07-11).

11.5 Bioklimatisk zon

Hela biosfärområdet ligger inom samma bioklimatiska region med nederbörd på cirka 600–800 mm per år och Unepindex på 0,51–0,65 som innebär att en hel del av nederbörden inte avdunstar utan rinner som ytvatten i vattendragen. Nederbörden är relativt väl fördelad över året och faller i form av snö under ett fåtal veckor per år. Det finns lokala skillnader inom området med större temperaturvariationer i de östra delarna med lägre medeltemperatur på vintern och högre på sommaren. Nederbörden varierar också inom området med högre nederbörd på Romeleåsen.

Bioklimatzon	Årsmedelnederbörd (mm)	Humiditetstal		Kärnområden	Buffertzoner	Utvecklings-områden
		Penman	(Unepindex)			
Hyper-arid	P <100	<0,05	<0,05			
Arid	100–400	0,05–0,28	0,05–0,20			
Semi-arid	400–600	0,28–0,43	0,21–0,50			
Torr subhumid	600–800	0,43–0,60	0,51–0,65	x	x	x
Fuktig subhumid	800–1 200	0,60–0,90	> 0,65			
Per-humid	P> 1 200	> 0,90				

Tabell: Humiditetstal framräknade med hjälp av P/PET. Årsmedelnederbörd (P) / genomsnittlig årlig potentiell evapotranspiration (PET)

11.6 Biologisk beskrivning

Biosfärområde Storkriket karakteriseras av gradienten mellan intensivt brukade marker i väst till den mosaikartade markanvändningen i öst. Däremellan har vi horsten Romeleåsen som höjer sig över landskapet, torra sandområden samt våtmarker i anknytning till sjöar och vattendrag. Området har en lång historia av mänsklig påverkan, men trots detta en artrikedom som ligger bland de högsta i Sverige. Här tar vi upp följande exempel på natur-och markanvändningstyper:

- Tättbebyggda områden/Stadsmiljö *regional*
- Jordbruksmarker och andra odlingsmarker *regional*
- Gräsmarker: betesmarker, ängsmarker (slåtter), enefälader: *regionala,* revingehed: *lokal*
- Sjöar och vattendrag *regional*
- Våtmarker: rikkärr, restaurerade och nyskapade våtmarker och dammar, översilningsängar *lokala*
- Skogsmarker: ädellövsskog och planterad barrskog *regional*

Områdets viktigaste naturtyper är sandiga torra gräsmarker samt våtmarker, fuktängar och slättsjöar i Vombsänkan i den centrala delen, ädellövskog främst i backlandskapen i sydväst och sydöst samt näringsfattiga betesmarker som domineras av enbuskar på Romeleåsen. En mångtusenårig mänsklig påverkan har omvandlat naturlandskapet och fragmenterat de olika naturtyperna. Beslut om att utöka ett militärt övningsfält på den sandiga Vombsänkan på 1960-talet för att kunna köra stridsvagnar där har gjort att stora arealer gräsmarker har återskapats i området och säkerställt mycket höga värden för den biologiska mångfalden.

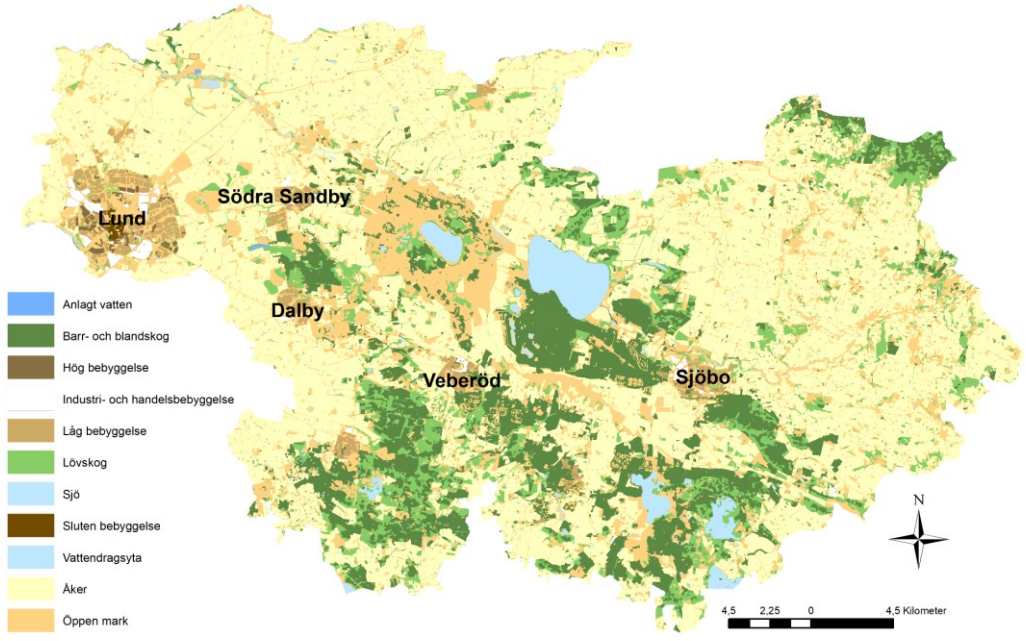

Karta: Markanvändning.

11.6.1 Tätbebyggda områden/stadsmiljö (regional)

Storkrikets tätbebyggda områden karakteriseras av en rad mindre tätorter med undantag för den större staden Lund, som ligger längst västerut i biosfärområdet. Överlag domineras dessa områden av bebyggelse och hårdgjorda ytor med låg biologisk potential. Samtidigt är de grönområden och trädgårdsanläggningar som finns i tätorterna ett värdefullt bidrag till den biologiska mångfalden och grönområdena skiljer sig från den omgivande odlingsbygden. Ett exempel är Stadsparken i Lund, som är ett Natura 2000-område. Parken anlades som ett utställningsområde i början av 1900-talet med alléer av träd. Liksom andra äldre parker och alléer i Storkriket utgör de gamla träden livsmiljöer för sällsynta och hotade arter som är typiska för äldre skogsliknande parker. Den typ av flora och fauna som kan observeras här återfinns vanligtvis i naturskogar och i trädbärande hagmarker med lång trädkontinuitet (EU:s habitatdirektiv: näringsrik bokskog och trädklädd betesmark).

En annan artrik biotop i de tätbebyggda områdena hittar man på sandig parkmark och ruderatmark. Vid en inventering av denna typ av mark fann man att Linjeparken och Kvarnparken i Veberöd, samt Park norr om Badet och Blüchers Park i Genarp är särskilt intressanta och artrika. Här identifierades bland annat 100 solitärarter av bin och sociala humlor. En speciell markkategori i tätbebyggda områden är så kallade ruderatmarker som exempelvis bangårdar, banvallar, täkter och industriområden. I dessa uppstår ofta speciella växtsamhällen då ruderatmarkerna har en geofysisk miljö som liknar naturligt störda områden.

Karakteristiska arter

Tack vare det relativt varma klimatet finns det många importerade trädarter och kultivarer som är planterade i trädgårdar och parker. De vanligaste träden är dock inhemska, såsom:

- Bok (*Fagus sylvatica)*
- Lind (*Tilia cordata*
- Lönn (*Acer platanoides*)
- Ask (*Fraxinus excesior*)
- Hästkastanj – dock importerad till Sverige på 1600-talet (*Aesculus hippocastanum*)

Utanför parkområdena, på vägkanter och ruderatmarker, hittar vi en flora med bland annat:

- Cikoria, (*Cichorium intybus*)
- Renfana (*Tanacetum vulgare*)
- Hundkäx (*Anthriscus sylvestris*)
- Åkervädd (*Knautia arvensis*)
- Svartkämpar (*Plantago lanceolata*)

Bland däggdjuren är dessa vanliga i tätbebyggda områden:

- Igelkott (*Erinaceus europaeus*)
- Ekorre (*Sciurus vulgaris*)
- Råtta (*Rattus norvegicus*)
- Husmus *(Mus musculus)*

De vanligaste fåglarna är:

- Koltrast (*Turdus merula*)
- Råka (*Corvus frugilegus*)
- Rödstjärt (*Phoenicurus phoenicurus*)

- Pilfink (*Passer montanus*)
- Talgoxe (*Parus major*)
- Blåmes (*Cyanistes caeruleus*)
- Skata (*Pica pica*)
- Fiskmås (*Larus canus*)

Bland insekter i stadsmiljö kan nämnas:

- Blågrön mosaikslända (*Aeshna cyanea*)
- Påfågelöga (*Aglais io*)
- Nässelfjäril (*Aglais urticae*)
- Sjuprickig nyckelpiga (*Coccinella septempunctata*)
- Mörk jordhumla (*Bombus terrestris*)
- Stenhumla (*Bombus lapidarius*)
- Hushumla (*Bombus hypnorum)*

Naturliga processer och mänsklig påverkan

Trädgårdar och parker är skötta områden och påverkas inte i lika hög grad av naturliga processer, även om givetvis klimatförändringar med torka, skyfall och milda vintrar stressar växter även i stadsmiljö. En utmaning som är kopplad till det naturliga åldrandet, är att sköta föryngring av gamla trädbestånd på ett sätt som bevarar artdiversiteten och samtidigt tar hänsyn till säkerhet och estetiska faktorer. Dessutom består huvuddelen av parker och grönytor av kortklippta gräsmattor där träd och buskar är relativt unga och det planteras få större trädarter på dagens grönytor.

Trots det utgör tätorter en viktig miljö för den biologiska mångfalden, särskilt i de delar av biosfärområdet som är intensivt odlade. Grönytorna utgör en refug för arter som inte längre klarar sig i ett modernt jordbrukslandskap, både på grund av ogräsbekämpning och markberedning. Torra ruderatmarker påminner om sandiga störda gräsmarker där värmeälskande konkurrenssvaga arter kan etableras sig. Många av dessa är rikblommande växter med stor nektarproduktion som gynnar en rad insekter och insektsätande arter. Ruderatmarkerna omvandlas dock på sikt oftast till bebyggelse eller välskött parkmark.

11.6.2 Jordbruksmarker och andra odlingsmarker (regional)

Stora delar av Storkriket domineras idag av jordbruk, men av olika karaktär. I väster på den rika Lundaslätten breder stora åkrar ut sig medan odlingarna längre österut är mer varierade. Kring Lund och upp mot Eslöv är sikten milsvid med relativt få trädridåer och vindarna härjar fritt över landskapet. Här har vi ett högproduktivt jordbruk och grönområdena hittas nästan bara i närheten av bebyggelse. Generellt sett är detta landskap relativt artfattigt.

I öster finns vissa områden med större, flacka fält, men majoriteten av åkrarna ligger omgivna av skogsområden, betesmarker, sjöar eller naturreservat. I de moränrika markerna norr om Vombsjön hittar vi stengärdsgårdar längs med åkrarna. Detta landskap är betydligt mer artrikt än de vida fälten i västra delen av Storkriket.

Karakteristiska arter

På åkrarna har vi en låg artdiversitet. På de allra flesta åkermarkerna tillåts endast enstaka växt- och djurarter, detta är planerat och uppnås främst i form av besprutning. På några platser i biosfärområde

Storkriket har äldre odlingsformer bevarats för att gynna den biologiska mångfalden. Vid Dalby Västermark finns ett åkerreservat med rik ogräsflora som visar på hur det kan ha sett ut på Lundaslätten innan jordbruket började använda bekämpningsmedel. Det är unikt att en så artrik ogräsflora finns bevarad på slätternas bördiga jordar. Anledningen är att tidigare brukare använt mycket lite kemiska bekämpningsmedel samtidigt som tillförseln av näringsämnen varit begränsad.

På platser med mer arttillåtande bruk av åkermark förekommer bland annat:

- Fliknäva (*Geranium dissectum*)
- Nattglim (*Silene noctiflora*)
- Renkavle (*Alopecurus myosuroides*)
- Rödarv (*Lysimachia arvensis*)
- Sminkrot (*Buglossoides arvensis*)
- Småtörel (*Euphorbia exigua*)
- Spjutsporre (*Kickxia elatine*)
- Åkermadd (*Sherardia arvensis*)
- Åkerranunkel (*Ranunculus arvensis*)
- Åkerrödtoppa (*Odontites vernus*)
- Åkersyska (*Stachys arvensis*)

Det finns ett större antal individer av däggdjur och fåglar i de östra delarna av området, men även i de intensivt brukade markerna hittar man:

- Fälthare (Lepus europaeus)
- Rådjur (Capreolus capreolus)
- Åkersork (Microtus agrestis)

Utmärkande fågelarter för jordbruksmarker är

- Fasan (*Phasianus colchicus*)
- Rapphöna (*Perdix perdix*)
- Sånglärka (*Alauda arvensis*)
- Röd glada (*Milvus milvus*)
- Kråka (*Corvus corone*)
- Grågås (*Anser anser*)
- Vitkindad gås (*Branta leucopsis)*

Vanliga fjärilsarter i Storkrikets jordbruksmarker är

- Slåttergräsfjäril (*Maniola jurtina*)
- Rapsfjäril (*Pieris napi*)

Bland andra insekter kan nämnas

- Större kustflickslända (*Ischnura elegans*)
- Blå kejsartrollslända (*Anax imperator*)

Naturliga processer och mänsklig påverkan

Jordbruk har under mycket lång tid präglat biosfärområdet och här finns unika möjligheter att även fortsättningsvis skapa miljöer där biologisk mångfald och människans behov kan samverka.

Jordbruk i sig är givetvis en mänsklig aktivitet som överskuggar de naturliga processerna. Området hade växt igen och så småningom blivit ädellövskog om inte marken brukats. De naturliga processer som påverkar landskapet inkluderar jordflykt och jorderosion på grund av att jorden ligger bar under förhållandevis stora delar av året. Klimatförändringarna märks genom ett ökat behov av bevattning, men också hällregn utgör ett ekonomiskt avbräck när säden plattas till marken och inte kan skördas. Vidare finns det risker med djur- och växtsjukdomar som inte tidigare kunde överleva på dessa breddgrader.

I början av 1800-talet var slätterna i väster helt uppodlade, längre österut på Romeleåsens sluttningar saknades nästan helt odlingsmarker, medan Vombsänkan och mellanbygden i nordöst fortfarande hade omfattande gräsmarker, skogsmarker och våtmarker med mindre, insprängda odlingsmarker. Under 1800-talet skedde en omfattande uppodling, sjöar sänktes, våtmarker dikades ut och åar rätades vilket främst förändrade Storkrikets centrala och östra delar. I det sydvästskånska backlandskapet i biosfärområdets södra delar präglades utvecklingen också av godsens prioritering av skogsbruk.

Med det industriella jordbrukets intåg efter andra världskriget intensifierades driften kraftigt, brukningsenheterna blev större och hade en ökad användning av gödsel- och bekämpningsmedel. Många småbiotoper i form av gränsmiljöer längs stengärden och ägogränser försvann – miljöer som var viktiga för odlingsmarkernas biologiska mångfald. I det mer småskaliga odlingslandskapet med växlande topografi, ägarstruktur och markhistoria fanns det dock fortfarande möjlighet för en mer varierad biologisk mångfald att leva kvar. Det är alltså de centrala och östra delarna av Storkriket som har störst artdiversitet och även den största ytan av naturreservat.

11.6.3 Gräsmarker (regional och lokal)

Gräsmarker som betas relativt extensivt och inte konstgödslats har en stor biologisk mångfald. På grund av att mer dominanta arter betas ner, kan mindre konkurrenskraftiga arter överleva. Omfattande gräsmarker finns framför allt i Storkrikets centrala delar på Revingehed och längs Klingavälsåns dalgång. Spridda förekomster finns dessutom fortfarande på Romeleåsen, i backlandskapen samt i den nordöstra mellanbygden. Naturreservatet Kungsmarken strax öster om Lund är en unik rest av ett ålderdomligt ängs- och beteslandskap. I biosfärområdets sydvästra delar finns fler välbevarade naturliga gräsmarker i naturreservaten, nämligen Risen, Häckeberga allmänning samt Dörröds och Humlarödhusens fälader.

Inom biosfärområdets gräsmarker finns många av de naturtyper som tas upp i EU:s art- och habitatdirektiv: trädklädd betesmark, hällmarksterräng, slåtterängar i låglandet, högörtängar, fuktängar, silikatgräsmarker, kalkgräsmarker, enbuskmarker, torra hedar, grässandhedar och rissandhedar.

Foto: Gulärla vid Vombs ängar. Fotograf: Johannes Erlandsson.

Karakteristiska arter

På magrare marker dominerar gräs som

- Stagg (*Nardus stricta*)
- Rödven (*Agrostis capillaris*)
- Knägräs (*Danthonia decumbens*)
- Krustål (*Avenella flexuosa*)

med inslag av örter som

- Vitsippa (*Anemone nemorosa*)
- Blåsuga (*Ajuga pyramidalis*),
- Ängsviol (*Viola canina*)
- Blodrot (*Potentilla erecta*)
- Gråfibbla (*Pilosella officinarum*)
- Slåttergubbe (*Arnica montana*)
- Gulmåra (*Galium verum*)
- Gökärt (*Lythyrus linifolius*)

På kalk- och näringsrikare marker är gräsen mer högväxta med mer inslag av örter som

- Gullviva (*Primula veris*)
- Backsippa (*Pulsatilla vulgaris*)
- Prästkrage (*Leucanthemum vulgare*),
- Ängsvädd (*Succisa pratensis*)
- Ängsnycklar (Dactylorhiza incarnata)
- Nattviol (*Platanthera bifolia*)
- olika fibblor (*Hieracium sp*.)

Torra gräsmarker finns också vid Flyinge ängar, kring och i Genarps och Veberöds tätorter, i Ljungens naturreservat, kring Sövdesjön samt kring Sjöbo tätort.

Karaktärsarter för dessa torra gräsmarker är

- Knylhavre (*Arrhenatherum elatius*)
- Ängshavre (*Helictochloa pratensis*)
- Kruståtel (*Avenella flexuosa*)
- Hedblomster (*Helichrysum arenarium*)
- Sandvita (*Berteroa incana*)
- Väddklint (*Centaurea scabiosa*)
- Äkta johannesört (*Hypericum perforatum*)

På mycket kalkrika sandmarker kan det uppstå sandstäppsliknande miljöer med arter som

- Borsttåtel (*Corynephorus canescens*)
- Sandnejlika (*Dianthus arenarius*)
- Grådådra (*Alyssum alyssoides*)
- Harmynta (*Clinopodium acinos*)
- Gul fetknopp (*Sedum acre*)
- Grusbräcka (*Saxifraga tridactylites*)

Bland däggdjuren kan nämnas

- Vildkanin (Oryctolagus cuniculus)
- Rådjur (Capreolus capreolus)
- Mullvad (*Talpa europaea*)

Vanliga fågelarter för gräsmarkerna är

- Gulsparv (*Emberiza citrinella)*
- Gulärla (*Motacilla flava*)
- Sädesärla (*Motacilla alba*)
- Hämpling (*Linaria cannabina)*
- Stare (*Sturnus vulgaris*)

Vanliga fjärilsarter i Storkrikets gräsmarker är

- Kamgräsfjäril (*Coenonympha pamphilus*)
- Mindre guldvinge (*Lycaena phlaeas*).

Utmärkande insekter för de torra ängsmarkerna är

- Olika solitära bin

EU:s habitatdirektiv – *Slåtteräng i låglandet* finns i reservatet och natur 2000-området Kungsmarken strax öster om Lund stad. Tack vare lång kontinuitet som slåtter- och betesmark är Kungsmarken det enda större område i Sverige där den månghundraåriga slåtterängen med sin artrika flora på kalkrik moränmark fortfarande finns bevarad.

Naturliga processer och mänsklig påverkan

Gräsmarker motsvarar ett tidigt successionsstadium och de naturliga processerna skulle leda till igenväxning och så småningom skogsmark. En del av denna naturliga process innebär att konkurrenskraftiga arter tar

över, initialt genom att helt enkelt växa och föröka sig snabbare än andra örter. Träd och buskar är långsammare i starten men kommer på sikt att skugga ut de snabbväxande örterna. Den biologiska mångfalden på gräsmarkerna är alltså beroende av en kontinuerlig störning för att inte växa igen.

I den sandiga Vombsänkan i biosfärområdets centrala delar bedrevs fram till 1600-talet ett odlingssystem där åkermarken låg i träda under långa perioder, tiotals år, för att samla näring för framtida odling. Här utvecklades torra gräsmarker med en unik värmeälskande flora och fauna. Även andra marker i Storkriket betades: fram till början av 1800-talet var mer än hälften av all mark i Storkriket permanenta betesmarker eller hävdade slåtterängar. När jorden skiftades, odlades större delen upp eller planterades med skog. I de sandiga markerna ledde exploateringen till alltmer utarmade jordar och problem med sandflykt. Vombs fure, som till stora delar är ett viltreservat idag, planterades för att minska sandflykten. Idag finns rester av betesmarkerna kvar, flera av dem som reservat, men även som normalt brukad betesmark.

I slutet av 1800-talet inleddes verksamheten på det militära övningsområdet Revingehed och med tiden medförde slitaget från pansarfordon, tillsammans med beteshävden, en störningsregim där de torra gräsmarkerna kan bevaras utan att växa igen. Revingehed är ett Natura-2000 område, men Försvarsmaktens behov har företräde framför naturvård, rekreation och forskning. Med anledning av att militärens behov nyligen har ökat har frågan om hur bevarandet av de biologiska värdena ska säkerställas blivit aktuell.

Foto: Militärfordon och betande boskap på Revingehed.

Naturliga gräsmarker är känsliga för gödsling som förändrar artsammansättningen till förmån för snabbväxande, storbladiga gräs och örter. Vid svag beteshävd etablerar sig buskar och träd och gör att fältskiktet skuggas och utarmas. Även i välhävdade gräsmarker behövs återkommande röjningar av buskage och träd för att bibehålla artrikedomen. Alla djurslag betar inte på samma sätt och för att bevara den biologiska mångfalden är nötkreatur att föredra, ibland i kombination med hästar och får, framför allt på torrare marker. För att betet ska fortsätta behöver man också beakta lönsamheten för djurägarna, och vissa värdefulla gräsmarker betas inte idag, på grund av praktiska problem i kombination med dålig lönsamhet.

11.6.4 Sjöar och vattendrag (regional)

Sjöar och vattendrag sätter stor prägel på biosfärområdet och visar på ett levande kulturlandskap där människan under lång tid har omformat olika vattenmiljöer. Innan 1800-talet var biosfärområdet ett område med betydligt fler inslag av sjöar och vattendrag. Sedan inleddes en omfattande sjösänkning och utdikning i Skåne för att få tillgång till mer jordbruksmark. Merparten av biosfärområdets sjöar sänktes och många

våtmarker dikades och vattendrag rätades ut. Under senare delen av 1900-talet inleddes en omfattande restaurering och återskapande av tidigare vattenmiljöer. Sjöar och vattendrag skiljer sig från varandra på flera sätt och vi har valt att dela upp dem i den följande beskrivningen.

Sjöar

Inom Storkriket finns en rad näringsrika, mestadels grunda, slättsjöar, den största är Vombsjön i hjärtat av Storkriket, som också är den djupaste och används som vattentäkt. Strax väster om Vombsjön hittar vi också den internationellt betydelsefulla fågelsjön Krankesjön som utgör både Natura 2000-område och Ramsarområde. I biosfärområdets södra backlandskap finns en rad grunda slättsjöar som idag mestadels omges av skog (presenterade från väster till öster: Björkesåkrasjön, Häckebergasjön, Sövdesjön, Snogeholmsjön och Ellestadssjön). Bland Storkrikets sjöar och småvatten återfinns de här naturtyperna från EU:s art- och habitatdirektiv: myrsjöar, naturligt eutrofa sjöar, kransalgssjöar.

Foto: Krankesjön. Fotograf: Per Blomberg.

Karakteristiska arter

Flera av sjöarna omges av omfattande vassar (*Phragmites australis*)

Sjöarna har ett rikt fågelliv med bland annat

- Grågås (*Anser anser*)
- Skäggdopping (*Podiceps cristatus*)
- Knölsvan (*Cygnus olor*)
- Fisktärna (*Sterna hirundo*)
- Sävsångare *(Acrocephalus schienobaenus)*
- Rörsångare (*Acrocephalus scirpaceus*)

Flera av sjöarna är fiskrika och här förekommer bland annat

- Gädda (*Esox lucius)*
- Abborre (*Perca fluviatilis)*
- Gös (*Sander lucioperca)*

- Björkna (*Abramis bjoerkna)*
- Braxen *(Abramis brama)*
- Gers (*Gymnocephalus cernua)*
- Löja (*Alburnus alburnus)*
- Mört (*Rutilus rutilus)*
- Öring (*Salmo trutta)*
- Karp (*Cyprinus carpio)*
- Ruda *(Carassius carassius)*
- Sarv *(Scardinius erythrophthalmus)*
- Sutare *(Tinca tinca)*
- Nors *(Osmerus eperlanus)*

Bland insekter i sjökanten finns till exempel

- Sjöflickslända (*Enallagma cyathigerum*)
- Mörk lyrflickslända (*Coenagrion pulchellum*)
- Större sjötrollslända (*Orthetrum cancellatum*)
- Röd flickslända (*Pyrrhosoma nymphula*)
- Kilfläckslända (*Aeshna isoceles*)
- Bredkantad dykare (*Dytiscus latissimus*)
- Bred paljettdykare (*Graphoderus bilineatus*)
- Allmän sävslända (*Sialis lutaria*)

Ett däggdjur som lever vid sjöarna är

- Vattenfladdermus *(Myotis daubentonii)*

Naturliga processer och mänsklig påverkan

En av de naturliga processer som påverkar vattendrag är avsättning av sediment som leder till ett meandrande flöde, något som hindrades när vattendragen rätades ut under 1800-talet. En annan naturlig process är igenväxningen av flacka sjöar som beror på att sediment avsätts och vegetation gradvis växer in över vattenytan.

Storkrikets samtliga sjöar har på olika sätt påverkats av mänsklig verksamhet under tidernas gång. Många har sänkts för att skapa jordbruksmark medan Häckebergasjön i stället har skapats för att skydda slottet där. Kring Krankesjön var alla stränder hävdade i form av slåtter eller bete, men idag är det bara partier i väster och söder som betas ner till det omfattande vassbältet. Positivt för vattenkvaliteten i Krankesjön är att näringstillförseln är lägre än till sjöar som omges av jordbruk. Detta beror på att sjön omges av ett militärt övningsområde och att marken därmed inte gödslas.

Vombsjön är den största och djupaste sjön i Storkriket och har inte en lika utpräglad slättsjökaraktär som områdets övriga sjöar. Vombsjön är dessutom reglerad då den är en viktig dricksvattentäkt. Till följd av regleringen varierar vattennivån betydligt och skapar relativt vegetationsfria stränder.

I Storkrikets sydvästra del ligger sjöarna Häckebergasjön och Björkesåkrasjön och i sydöst sjöarna Sövdesjön, Snogeholmssjön och Ellestadssjön. Dessa omges till största del av skogsmark och har därför inte lika hög näringstillförsel som andra sjöar i regionen. Ett ökande problem är dock urlakning av humus och järn från skogsmarken, framför allt från de sura granplanteringarna som upptar stora ytor av skogsmarken.

Foto: Sövdesjön. Fotograf: Per Blomberg.

Grunda slättsjöar utsetts för stor näringstillförsel från kringliggande jordbruksmarker. Detta i kombination av ett omfattande fiske av biosfärområdets sjöars rovfiskar såsom abborre, gös och gädda har lett till att artsammansättningen rubbats och mindre djurplanktonätande fiskar, rovfiskarnas byten, gynnats. Detta leder till att djurplanktonen minskar och växtplankton ökar. Det kan i sin tur ge upphov till algblomning, sjöarnas ekosystem förändras och den biologiska mångfalden minskar. För att förbättra vattenkvaliteten genomförs reduktionsfiske av de fiskarter som äter djurplankton i flera av sjöarna för att minska risken för algblomning och återställa en bra ekologisk balans mellan de olika nivåerna i näringskedjan.

Samtliga sjöar inom biosfärområdet har måttlig till dålig ekologisk status enligt EU:s vattendirektiv och uppnår inte heller god kemisk status. Ett intensivt arbete pågår för att förbättra vattenkvaliteten vilket bland annat finns beskrivet på de tre olika vattenrådens hemsidor.

Vattendrag

Biosfärområdets många vattendrag rinner till största delen västerut mot Öresund. Största delen av Storkriket tillhör Kävlingeåns avrinningsområde, men området avgränsas till viss del av Höje å som rinner ut söder om Lund. I det sydöstra hörnet dräneras Storkriket genom Nybroån, Kabusaån och Tygeåns avrinnings-område. Det finns flera viktiga biflöden till Kävlingeån, bland annat Klingavälsån, Björkaån och Bråån. Eftersom vattendragen är påverkade av näringstillförsel i en stor del av sin längd kan de inte klassas enligt EU:s habitatdirektiv.

Karakteristiska arter

Åarna i Storkriket är artrika på fisk, bara i Kävlingeån har 28 fiskarter identifierats. De vanligaste före-kommande är:

- Abborre (*Perca fluviatilis*)
- Löja (*Alburnus alburnus*)
- Björkna (*Blicca bjoerkna*)
- Braxen (*Abramis brama*)
- Id (*Leuciscus idus*)

- Mört (*Rutilus rutilus*)
- Sarv (Scardinius erythrophthalmus)
- Ruda (*Carassius carassius*)
- Gers (*Gymnocephalus cernua*)
- Gädda (*Esox lucius*)
- Nejonöga (*Petromyzontiformes spss*)
- Elritsa (*Phoxinus phoxinus*)
- Öring (*Salmo trutta*)

I biosfärområdets bäckar och åar förekommer arter som exempelvis sötvattenmärlan (*Gammarus lacustris*), olika typer av dagsländor (*Ephemeroptera)*och bäckvattenbaggar (*Limnius sp.*) liksom olika snäckor (*Gastropoda*) och nattsländor (*Trichoptera*). Föroreningsindikerande arter som olika sötvattengråsuggor (*Asellidae*) och olika iglar (*Hirudinea*) är också vanliga.

Bland insekter vid rinnande bäckar i skogsmark kan nämnas blå jungfruslända (*Calopteryx virgo*) och vid åar i jordbrukslandskap blåbandad jungfruslända (*Calopteryx splendens*), sandflodtrollslända (*Gomphus vulgatissimus*) och flodflickslända (*Platycnemis pennipes*).

Vanliga växter längs med åarna är:

- Al (*Alnus glutinosa*)
- Pil (*Salix spss*)
- Alm (*Ulmus glabra*)
- Ask (*Fraxinus excelsior*)
- Nypon (*Rosa dumalis*)
- Fläder (*Sambucus nigra*)
- Brännässla (*Urtica dioica ssp. Dioica*)
- Hundäxing (*Dactylis glomerata ssp. Glomerata*)
- Kärrtistel (*Cirsium palustre*)
- Mjölke (*Epilobium angustifolium*)
- Tuvtåtel (*Deschampsia cespitosa*)

Naturliga processer och mänsklig påverkan

Genom tiderna har mänsklig aktivitet påverkat vattendragens biologiska mångfald både positivt och negativt och kommer också att göra det i framtiden. På Lundaslätten och i Vombsjösänkan flyter vattendragen långsamt och var från början meandrande. Deras flacka stränder med fuktiga marker var viktiga för ängsbruk och bete. Under 1800-talet började vattendragen rätas ut och våtmarkerna kring dessa dikas ut, något som påverkade olika livsmiljöer och vattenkvalitéer på ett påtagligt sätt och därigenom förändrade förutsättningarna för den biologiska mångfalden i och kring dessa vattendrag. Vattenkraft från vattendragen användes också till kvarnar och annan industriell verksamhet. Många vandringshinder finns kvar i vattendragen även om bara några få kvarnar är i drift idag.

Utifrån EU:s vattendirektiv har Sverige delats in i fem vattendistrikt med ansvar för vattenförvaltningen. I sexårscykler görs en bedömning av sjöar och vattendrag avseende ekologisk och kemisk status. Målet är att uppnå god ekologisk och kemisk status men inget ytvatten i Storkriket uppnår idag dessa mål. Den ekologiska statusen mäts i en femgradig skala (hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig) och här uppnår Klingavälsån och Björkaån måttlig ekologisk status. Flera större bäckar på Romelåsens sluttningar har också en bättre miljö med rik limnisk flora och fauna.

I kapitel 14 *Bevara* och 15 *Utveckla* beskrivs det omfattande arbete som pågår för att återskapa och bevara den biologiska mångfalden i Storkrikets vattendrag. Vattnets roll i landskapet och statusklassning visar tydligt på möjligheterna för samspel mellan människa och natur där vi människor genom olika åtgärder kan förbättra sjöar och vattendrags ekologiska miljö.

11.6.5 Våtmarker (lokal)

En gång i tiden präglades Storkriket av stora våtmarker i anknytning till sjöar och vattendrag men under de senaste två hundra åren har stora delar av landskapet torrlagts då sjöar sänkts, åar rätats och själva våtmarkerna dikats ut.

I biosfärområdets sydvästra, centrala och sydöstra delar där markerna var mindre produktiva har en del äldre våtmarker bevarats. Beroende på jordarter och markförhållanden får våtmarkerna olika biologisk karaktär där vissa är näringsrika och andra är näringsfattiga.

I Storkrikets våtmarker finns följande naturtyper som tas upp i EU:s art- och habitatdirektiv: rikkärr, agkärr, öppna mossar och kärr.

Karakteristiska arter

Uppe på Romelåsens magra marker och i backlandskapen i sydväst och sydöst finns inslag av våtmarkstypen fattigkärr som utmärks av:

- Olika vitmossor (*Sphagnum sp*.)
- Missne (*Calla palustris*)
- Tuvull (*Eriophorum vaginatum*)
- Ängsull (*Eriophorum angustifolium*)
- Vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*)
- Flaskstarr (*Carex rostrata*)
- Trådstarr (*Carex lasiocarpa*)
- Kärrviol (*Viola palustris*)

Dessa fattigkärr är vanliga längre norrut i Sverige inom den boreala regionen men sällsynta här i Storkriket i den nemorala regionen. Tillväxten är långsam och de är därför ofta lite påverkade av äldre tiders brukningsformer, men inom det moderna skogsbruket dikas de ofta ut för att öka arealen produktiv skogsmark varvid deras unika flora försvinner.

Den vanligaste formen av våtmarker i Storkriket är så kallade intermediära kärr, med mer näringsrika markförhållanden. Här trivs arter som:

- Kråkklöver (*Comarum palustre*)
- Bäckbräsma (*Cardamine amara*)
- Olika vitmossor (*Sphagnum sp*.)
- Olika brunmossor (*Amblystegium sp.* och *Dreponacladus sp*.)
- Kärrfräken (*Epuisetum palustre*)
- Sumpmåra (*Galium uliginosum*)
- Svärdslilja (*Iris pseudacorus*)
- Bunkestarr (*Carex elata*)
- Flaskstarr (*Carex rostrata*)

- Ängsull (*Eriophorum angustifolium*)

I områden med kalkrik morän på Lundaslätten i väster, över Romeleåsens sluttningar och vidare österut mot Vombsänkan finns mindre områden med rikkärr med en unik flora och fauna. Men eftersom mark-förhållandena här varit näringsrika har många av rikkärren dikats ut och odlats upp. Några skyddade områden finns kvar i biosfärområdets västra delar, från Stångby mosse längst i väster till Sularpskärret, Kungsmarken, Linnebjär, Dalby fälad, Måryd och Vitabäckshällorna lite längre österut. Mycket få rikkärr återstår utanför dessa skyddade områden och rikkärren hotas av igenväxning och att deras speciella hydrologiska förhållanden ändras.

Karakteristiska arter i rikkärren är bland annat:

- Olika brunmossor (*Amblystegium sp. och Dreponacladus sp.*)
- Trådstarr (*Carex lasiocarpa*)
- Hirsstarr (*Carex panicea*)
- Ängsstarr (*Carex hostiana*)
- Blåtåtel (*Molinia caerulea*)
- Pors (*Myrica gale*)
- Kråkklöver (*Comarum palustre*)
- Tätört (*Pinguicula vulgaris*)
- Majviva (*Primula farinosa*)
- Många olika orkidéer (*Orchidaceae sp.*)

Bland våtmarksfåglarna kan nämnas

- Storspov (*Numenius arquata*)
- Tofsvipa (*Vanellus vanellus)*
- Rödbena (*Tringa totanus*)
- Skärfläcka (*Recurvirostra avosetta)*
- Sävsparv (*Emberiza schoeniclus*)

Bland insekter kan nämnas

- Tandskräddare (*Gerris odontogaster*)
- Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)
- Fyrfläckad trollslända (*Libellula quadrimaculata*)
- Brun mosaikslända (*Aeshna grandis*)
- Tegelröd ängstrollslända (*Sympetrum vulgatum*)
- Blodröd ängstrollslända (*Sympetrum sanguineum)*

Däggdjur

- Vattensork (Arvicola amphibius)

Groddjur

- Större vattensalamander (*Triturus cristatus)*
- Ätlig groda (*Pelophylax esculentus*)
- Vanlig groda *(Rana temporaria)*

Foton: Storspov vid Vombs ängar. | Majviva i naturreservatet Vitabäckshällorna.
Fotograf: Per Blomberg.

Foton: Tätört i rikkärr i naturreservatet Vitabäckshällorna. | Citronfläckad kärrtrollslända, hane.
Fotograf: Per Nyström

Naturliga processer och mänsklig påverkan

När våtmarkerna svämmar över på vintern och våren tillförs olika näringsämnen från vattendragen. Fram till 1800-talet hävdades därför ängsmarkerna längs med vattendragen genom slåtter och bete, men i och med jordbruksreformerna dikades många av dessa våtmarker ut för att få mer odlingsbar mark. I vissa delar av biosfärområdet nyttjades de återkommande översvämningarna under senare delen av 1800-talet i en reglerad form av våtmark som kallas för översilningsängar. Det näringsrika vattnet från bäckar och åar fördelades genom ett system av dammluckor och grävda små kanaler ut över ängsmarkerna och det gick sedan att styra hur ängarna skulle torrläggas inför slåtter och bete. Vattnets näring togs tillvara på ett effektivt sätt och växtsäsongen förlängdes också. Landets bäst bevarade översilningssystem finns vid Vombs ängar och Björkaån.

När torvrika jordar som exempelvis längs Klingavälsån dikades ut, bröts det organiska materialet snabbt ner när det utsattes för syre, marken sjönk ihop och markerna blev åter fuktiga. Människans markanvändning under tidens gång har på olika sätt påverkat biosfärområdets olika våtmarker genom sitt bruk av landskapet och har på så sätt också påverkat den biologiska mångfalden. Nu sker en pågående återskapning av olika våtmarker.

11.6.6 Skogsmarker (regional)

Ädellövskog hittas idag i första hand kring godsen. Störst areal finns vid Häckeberga, Toppelagård, Björnstorp, Sövdeborg och Övedskloster. Ett undantag i biosfärområdets västra del är den gamla ädellövskogen Dalby Söderskog som varit en del av Dalby kungsgård sedan tidig medeltid. Området skyddades som nationalpark redan 1918 och är med sina 36 hektar Europas minsta nationalpark. Nordväst om Dalby Söderskog på Romeleåsens norrsluttning ligger också naturreservatet Linnebjer som varit kontinuerligt skogsklätt under långa tider.

En annorlunda bokskog hittar vi i naturreservatet Prästaskogen, som också går under namnet Trollskogen. Till skillnad från andra svenska trollskogar är de knotiga träden på den här platsen en sorts bok: vresbok. Prästaskogen har Europas största bestånd av vresbok. Med sitt vridna växtsätt har de svårt att konkurrera med den vanliga formen av bok, som med sina pelarlika jättestammar snart skuggar ut träd som växer på ett mer knotigt sätt.

Storkriket inkluderar också norra delen av Fyledalen som har skogsklädda branter med företrädelsevis bok på båda sidor om en dalgång karakteriserad av bete och en meandrande å. Fyledalen är den mer dramatiska delen av gravsänkan som fortsätter upp till Vombsänkan.

Medan en stor del av Storkriket ursprungligen täcktes av ädellövskogar har människans aktiviteter under det senaste årtusendet avskogat stora delar. Idag har därför barrskogarna en större utbredning än de ursprungliga lövskogarna. På fuktigare marker är klibbal (*Alnus glutinosa*), vårtbjörk (*Betula pendula*) och ask (*Fraxinus excelsior*) skogsbildande.

I Storkrikets skogar finns en rad av naturtyper som tas upp i EU:s art och habitatdirektiv: svämädellövskog, svämlövskog, näringsfattig ekskog, ädellövskog i branter, näringsrik ekskog, näringsrik bokskog, näringsfattig bokskog och lövsumpskog.

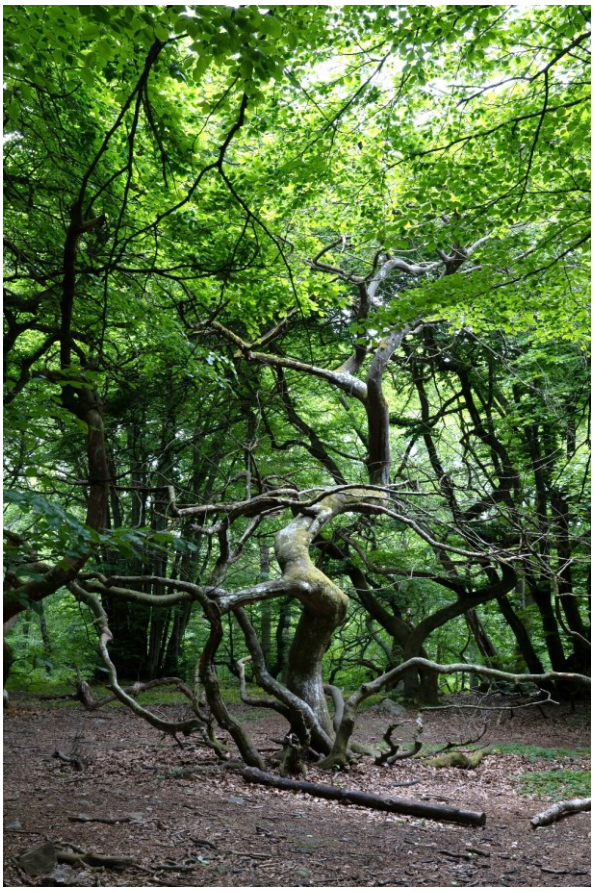

Foto: Vresbok i Prästaskogen.
Fotograf: Simon Norlin (Lunds kommun).

Karakteristiska arter

I ädellövskog finns olika växtsamhällen beroende på markförhållanden. I skogar med medelhög näringstillgång är vitsippan (*Anemone nemorosa*) en karaktärsart men här växer även

- Vårlök (*Gagea lutea)*
- Vårfryle (*Luzula pilosa*)
- Blåsippa (*Hepatica nobilis*)
- Skogsstjärna (*Lysimachia europaea*)
- Harsyra (Oxalis acetosella)

På mer näringsrika marker växer

- Skogsbingel (*Mercurialis perennis*)
- Gulsippa (*Anemone ranunculoides*)
- Lungört (*Pulmonaria officinalis*),
- Hålnunneört (*Corydalis cava*)
- Tibast (*Daphne laureola*).

I lövskogarna norr om Övedskloster växer den för Sverige unika lundvivan på ett antal växtplatser

- Lundviva (*Primula elatior*)

De riktigt kalk- och näringsrika skogarna har partier med

- Ramslök (*Allium ursinum)*
- Månviol (*Lunaria rediviva)*
- Vitskråp (*Petasites albus)*
- Tandrot (*Cardamine bulbifera)*

Fågelarter som är vanliga i skogarna är

- Större hackspett *(Dendrocopos major)*
- Gröngöling (*Picus viridis*)
- Svartvit flugsnappare *(Ficedula hypoleuca)*
- Skogsduva (*Columba oenas)*
- Nötskrika *(Garrulus glandarius)*

Bland däggdjuren finner vi bland annat

- Kronhjort (*Cervus elaphus elaphus*)
- Dovhjort (*Dama dama*)
- Rådjur (*Capreolus capreolus*)
- Skogsmård (*Martes martes*)
- Grävling *(Meles meles)*
- Rödräv (*Vulpes vulpes*)
- Vildsvin *(Sus scrofa)*
- Större brunfladdermus *(Nyctalus noctula*)

Vanliga fjärilsarter i Storkrikets skogmarker är

- Luktgräsfjäril (*Aphantopus hyperantus*)
- Ängssmygare (*Ochlodes sylvanus*)
- Kvickgräsfjäril (*Pararge aegeria*)

Här finns också sländor som

- Guldtrollslända (Cordulia aenea)
- Ljus lyrflickslända (*Coenagrion puella*)
- Nordisk kärrtrollslända (*Leucorrhinia rubicunda*)

Naturliga processer och mänsklig påverkan

För tusen år sedan täcktes stora delar av biosfärområdet av ädellövskogar även om de redan då påverkades av både människans tamboskap och betande vilda djur. Ädellövskogen är inte särskilt känslig för brand utan har en inre dynamik där enskilda träd faller på grund av ålder eller insekt- och svampangrepp. Stormar och översvämningar påverkar lokalt. Denna typ av skog är det naturliga slutstadiet av successionen i de här markerna, och utan människans påverkan hade området fortsatt att bestå främst av ädellövskog. Idag finns dock ingen skog med tusenårig kontinuitet i området.

En naturlig process som påverkar ekar är konkurrensen med andra storväxta träd, i första hand bok. Även gamla träd som omges av bok, kommer att dö på grund av brist på ljus. Ekar är också känsliga för bete, som vanligtvis används i naturvårdande sammanhang för att skydda eken från konkurrens. Ett naturligt skydd från bete kommer från taggiga snår, som till exempel björnbär, vilket skulle kunna vara orsaken att man idag hittar gamla ekar i hagmarker.

Bristen på ursprunglig ädellövskog är resultatet av människans verksamhet. Allteftersom jordbruket bredde ut sig avskogades markerna, med början i västra delen av Storkriket. På 1600-talet fanns dock fortfarande vidsträckta betade skogsområden på Romeleåsen, i backlandskapen samt i mellanbygderna i områdets nordöstra del. Genom att skogarna i byarnas utmarker mestadels användes för bete kom de att domineras av bok som klarade av ett hårt betestryck. Markerna närmare byarna, så kallade inmarker, bestod av trädrika stubbskottängar dominerade av blandädellövskog. Här satsade brukarna medvetet på en blandning av många olika träd och buskar då olika arter hade olika användningsområden och det skördades även löv som djurfoder. Spår av dessa gamla skogstyper kan fortfarande ses i landskapet men är kraftigt fragmenterat av det moderna skogsbruket.

Trycket på skogen som källa för virke och bränsle ökade under 1700-talet, men fram till 1800-talet var nyttjande av ädla lövträd reglerat enlig lag. Ekarna, till exempel, tillhörde kronan sedan 1558 och ända fram till 1810 fick man upp till en månads fängelse på vatten och bröd om man fällde en ek (även på sin egen mark). Som en motreaktion på det stränga straffet valde många bönder att rycka upp småplantor vilket fick till följd att ekbeståndet var hotat i början av 1800-talet. Myndigheterna insåg att det enda sättet att behålla tillgången på ek var genom att släppa träden till bönderna, som för en ringa penning kunde köpa sina ekar fria från och med 1830.

I och med skiftena i början av 1800-talet accelererade avskogningen till förmån för uppodling. Sedan slutet av 1800-talet har barrskog planterats i stor omfattning inom biosfärområdet. I den sandiga Vombsänkan planterades tall för att motverka sandflykt som hade blivit ett problem när landskapet blivit alltmer trädlöst. Uppe på Romeleåsen planterades tidigare betesmarker igen med gran, och backlandskapens bokskogar ersattes också med gran efter kraftiga stormar på 1960-talet.

Längs vattendragen var alskogar vanliga fram till 1800-talet men höggs ner för att möjliggöra dikning, uppodling och översilningssystem. Genom minskad ängs- och beteshävd under 1900-talet har många av dessa alskogar åter vuxit upp på fuktiga marker.

Pågående klimatförändringar och ändrade produktionsmönster gör att skogarna i Storkriket kommer att fortsätta att förändras, här finns stora möjligheter att verka för en långsiktigt hållbar skogsskötsel.

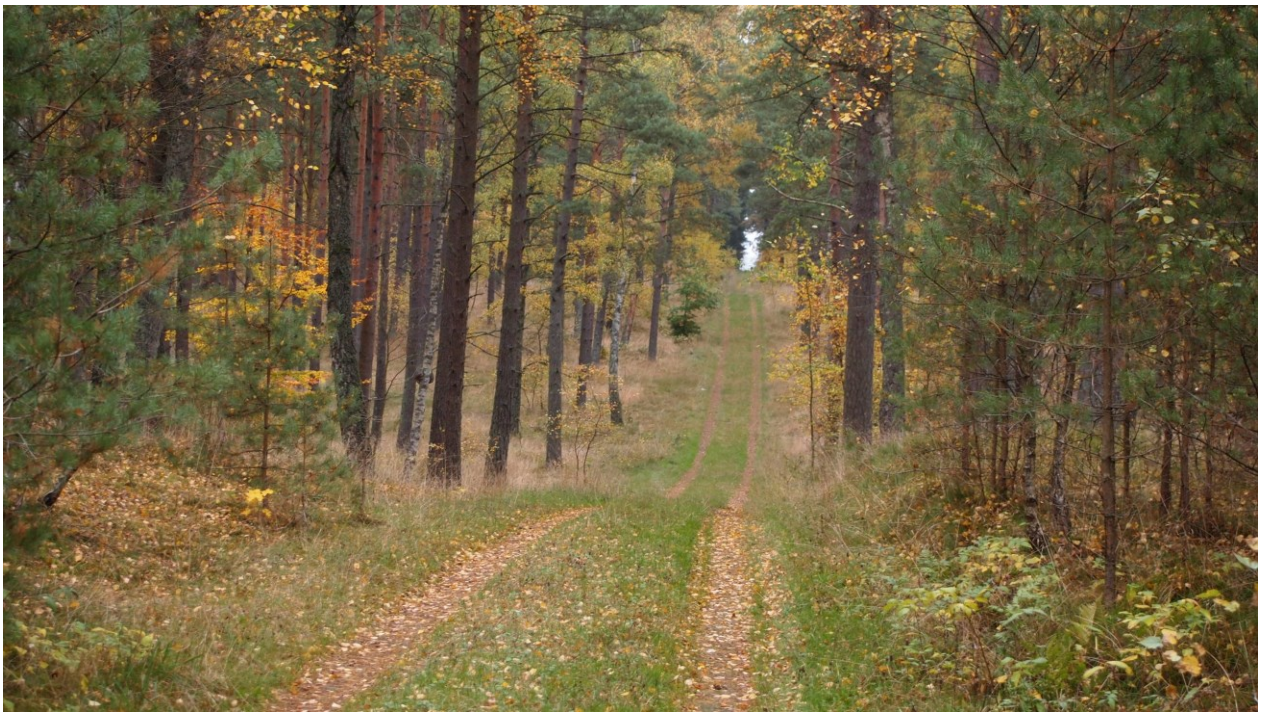

Foto: Vombs fure. Fotograf: Kerstin Jakobsson.

Referenser

- Artdatabanken (2023). *Artfakta, databas för lagring av uppgifter om arter i Sverige.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Artdatabanken (2023). Artfakta, databas för lagring av uppgifter om arter i Sverige. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Bergendorff, C; Carlsson, B; Emanuelsson, U; Lewan, N och Nordell, O (1985) *Det skånska kulturlandskapet.* Signum.
- BirdLife International (2021) European Red List of Birds. Luxembourg. Office for official Publications of the European Communities.
- Espegren Lindeberg, J., 2019. *Att hävda Revingeheds värden – Att bevara natur i ett föränderligt landskap.* Uppsats SLU. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Höjeå Vattenråd. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Kävlingeåns vattenråd. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner (2019). Biosfärområde Vombsjösänkan – En förstudie.
- Länsstyrelsen Skåne (2009–2022). Bevarandeplaner för Natura 2000 områden.
- Länsstyrelsen Skåne (2022). Det skånska kronviltet. Rapportserie.
- Länsstyrelsen Skåne. *Fyledalen*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne, 2017. *Bevarandeplan för Natura 2000-området Stadsparken i Lund SE0430156* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Löddeåns och Kävlingsåns Fiskevårdsområde. *Fiskevårdsområde hemsida*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket (2023). *Skyddad natur i Sverige. Kartdatabas med olika skyddsformer.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket (2022). Marktäckedata (NMD). Karttjänst och data med information om marktäcket.
- Naturvårdsverket, 2019. *Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv*. ISBN 978-91-620-6914-8. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket. *Vägledning - Slåtterängar i låglandet.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket. *Vägledning - Lövängar.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket. *Vägledning - Mindre vattendrag.* (Länk hämtad 2023-07-11).
- Kampen om ekarna, artikel (2002) *Populär Historia 5/2002* [23-06-30] (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Karlsson, A., 2010. *Växter som erosionsskydd i vattendrag.* Examensarbete SLU. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Storkprojektet (2023). *Hemsida med information om storken och projektet.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Vattenrådet för Nybroån, Kabusaån och Tygeån. (Länk, hämtad 2023-07-11).

12 EKOSYSTEMTJÄNSTER

12.1 Beskriv om möjligt de ekosystemtjänster som varje ekosystem i biosfärområdet erbjuder och vilka som använder sig av dessa tjänster

Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som fås från naturens olika ekosystem och som bidrar till vårt välbefinnande. I enlighet med Millennium Ecosystem Assessment Framework (MEA) och The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) kan ekosystemtjänster delas in fyra kategorier, som till viss del överlappar varandra. De fyra kategorierna kan kortfattat beskrivas enligt följande:

- **Stödjande ekosystemtjänster:** är förutsättningen för att övriga tjänster ska fungera, exempelvis fotosyntes, jordmånsbildning och biogeokemiska kretslopp.
- **Reglerande ekosystemtjänster:** till exempel luft- och vattenrening, vattenreglering, kolbindning och pollinering.
- **Försörjande ekosystemtjänster**: ekosystemen tillhandahåller råvaror för produktion av exempelvis mat, dricksvatten, fiberråvara och bioenergi.
- **Kulturella ekosystemtjänster:** ekosystemen tillhandahåller naturmiljöer lämpliga för till exempel friluftsliv, rekreation, pedagogik och upplevelser av natur- och kulturarv.

I Storkriket används de flesta ekosystemtjänsterna inom de fyra kategorierna av de människor som vistas, bor och verkar i det föreslagna biosfärområdet. De viktigaste ekosystemtjänsterna för området presenteras i tabellen i avsnitt 12.2.

Det kan vara en utmaning att ekonomiskt värdesätta en specifik ekosystemtjänst, särskilt kulturella ekosystemtjänster där vinsterna är mer indirekta. Ett exempel på detta är den känsla av välbefinnande som en person kan få av att vistas i naturen och de hälsomässiga fördelar detta kan ge. Personen kan få bättre hälsa och orka producera mer på sitt arbete, vilket kan mätas ekonomiskt, men kopplingen till att det just är naturvistelsen som ger den effekten, är svårare att sätta ett ekonomiskt värde på. Ett sätt att mäta värdet är att fråga vad människor säger sig vara villiga att betala för en tjänst, men det är fortfarande inte säkert att det motsvarar dess faktiska värde. Ett enskilt träds värde kan diskuteras utifrån människans uppskattning av det, exempelvis priset det hade kostat att plantera ett likadant träd i samma ålder, vilka andra ekosystemtjänster och arter som är beroende av trädet. Trots de oprecisa värdena som bedömningen av ekosystemtjänster ofta resulterar i, är det viktigt att påminna om den samhällsnytta de bidrar med. Det finns omfattande forskning inom området, som på olika sätt belyser indirekta samband och hur det på bästa sätt går att använda ekosystemtjänstbegreppet när det fattas beslut (även ekonomiskt grundade).

Inom Storkriket finns allt från grundläggande stödjande ekosystemtjänster som fotosyntes och ekologiska samspel, reglerande som kolinlagring och luftrening, till försörjande som produktion av livsmedel till möjlighet till rekreation och kulturupplevelser. Tillsammans utgör dessa grunden till välbefinnande och en rad samhällsviktiga funktioner. Ekosystemtjänsterna i Storkriket utgör en viktig faktor för områdets stora attraktionsvärde och lockar många människor att vilja besöka, bo och verka i området. Att vistas i naturen bidrar till människors allmänna välbefinnande, både fysiskt och psykiskt. Storkrikets natur är därmed en viktig resurs för friluftslivet och folkhälsan, vilket skapar en mängd samverkansmöjligheter och utveckling inom besöksnäringen. Ur den här aspekten är de kulturella ekosystemtjänsterna av extra värde eftersom de är både unika och attraherar besökare från när och fjärran.

Som helhet ger därför Storkriket stora möjligheter att bevara, stödja och utveckla en mångfasetterad palett av olika ekosystemtjänster

Nedan följer beskrivningar av olika ekosystem och deras ekosystemtjänster uppdelade i sex delar:

- Tätbebyggda miljöer
- Jordbruksmarker
- Gräsmarker
- Sjöar och vattendrag
- Våtmarker
- Skogsmarker

12.1.1 Tätbebyggda områden/stadsmiljö

I Storkrikets intensiva jordbruksområden utgör tätorterna viktiga miljöer för ekosystemtjänster som bygger på värdet av en variation i miljöbetingelserna: utan tätorterna skulle landskapet bli mer monotont.

Storkriket ligger i närheten av den expansiva Öresundsregionen och inom området finns tätorter så som staden Lund med en tusenårig historia samt livaktiga större och mindre byar och samhällen. Dessa tätorters parker, grönområden och privata trädgårdar bidrar till ekosystemtjänster som naturbaserade lösningar för att komma till rätta med utmaningar när det gäller klimatanpassning. Tätorter behöver öka sin resiliens när det gäller att hantera den ökade förekomsten av exempelvis värmeböljor och skyfall. Ekosystemtjänsterna i de tätbebyggda områdena gynnar alla som bor och verkar i biosfärområdet.

Tätorternas gröna miljöer med lövträd och blomsterplanteringar utgör viktiga oaser för biologisk mångfald. Planteringarna är förutsättningar för ekosystemtjänster som pollinering och klimatreglering. Tätorternas grönska bidrar också till ekosystemtjänster som luft- och vattenrening och vattenreglering. I sammanhanget kan vara värt att notera att inhemska arter av exempelvis träd bidrar med betydligt fler ekosystemtjänster än sådana trädarter som härstammar från andra länder, vilket studier från Lunds universitet avseende insekter och fåglar nyligen visat.

Gamla grönstrukturer som exempelvis Lunds stadspark har också viktiga kulturhistoriska värden och bidrar därför till olika kulturella ekosystemtjänster. Det samma gäller välbevarade miljöer kring många av de slott och herresäten som finns inom Storkriket.

Tätorternas betydelse för dessa ekosystemtjänster utgör en viktig pusselbit för att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling.

12.1.2 Jordbruksmarker och andra odlingsmarker

Stora delar av Storkriket utgörs av ett levande jordbrukslandskap med en flertusenårig historia – en av Sveriges kornbodar. Här hittar vi jordbrukslandskapets ekosystemtjänster.

Grunden till Storkrikets odlingsmarker är den senaste istidens omformning av landskapet som skapade bördiga jordar på den rika sedimentära berggrunden och magrare marker där isälvar avsatte mer näringsfattig sand och morän i till exempel Vombsjösänkan. Under årtusendenas lopp har det gett underlag till en mosaik av olika jordar som brukats på olika sätt.

Bland odlingsmarkernas stödjande ekosystemtjänster kan nämnas jordmånsbildning och markens kretslopp av näringsämnen. Jordmånsbildningen är beroende av de specifika förutsättningarna i området och av organismer i jorden som exempelvis bakterier, svampar och daggmaskar. Stödjande ekosystemtjänster som jordmånsbildning och näringskretslopp är avgörande för att vi människor över huvud taget ska kunna bedriva jordbruk (försörjande ekosystemtjänster). Odlingsmarkerna ger också förutsättningar för andra försörjande ekosystemtjänster som produktion av foder, gödsel och energigrödor.

Bland de kulturella ekosystemtjänsterna för odlingsmarkerna kan det öppna landskapet nämnas. Detta uppfattas av många människor som estetiskt tilltalande och ger möjlighet till olika aktiviteter som ridning, vandring och jakt.

Odlingsmarkernas olika ekosystemtjänster är extra viktiga för de lantbrukare som odlar marken och håller djur inom Storkriket. Dagens intensiva odlingsmetoder kan dock ha en negativ effekt på en del ekosystemtjänster genom djupgående jordbearbetning, markpackning och odling i monokulturer. Metoderna minskar alltså ekosystemtjänsten på sikt så att markerna blir mindre bördiga.

Inom Storkrikets levande odlingslandskap finns spännande möjligheter att utveckla nya brukningsmetoder som på olika sätt stöder befintliga ekosystemtjänster och skapar förutsättningar för nya.

12.1.3 Gräsmarker

Gräsmarker bidrar till ekosystemtjänster inom alla de fyra kategorierna.

I hjärtat av Storkriket breder den sandiga Vombsjösänkan ut sig, resterna efter en stor issjö och isälv som avsattes efter den senaste istiden. Stora delar utgörs i dag av gräsmarker på Revingehed, ett militärt övningsfält där boskap också betar i ranchdrift.

Som betesmarker för en stor mängd kor, ger området en försörjande ekosystemtjänst i form av köttproduktion, som dessutom är ekologiskt certifierad. En annan viktig ekosystemtjänst som gräsmarkerna tillhandahåller är att de är viktiga kolsänkor. Perenna odlingar, som vallar och gräsmarker, bidrar till större produktion av biomassa i rötterna jämfört med ettåriga jordbruksgrödor. De leder också till högre mullhalt.

Det är viktigt att hålla dessa sandiga marker öppna då området innehåller en rad hotade insekter och växtarter. Särskilt viktiga är störda ytor med blottad sand. Den rika förekomsten av insekter som exempelvis solitära bin och fjärilar bidrar också till ekosystemtjänsten pollination som gynnar odlingar i området.

Blötare gräsmarker kring Klingavälsån bidrar med reglerande ekosystemtjänster som utjämning av vattenflödet och vattenrening genom att ta upp näring från åns vatten.

Det säregna öppna landskapet kring Revingefältet och hedlandskapet sydväst om Vombsjön med sina dungar av ekar kan ses som kulturella ekosystemtjänster. De är både historiskt intressanta och har estetiska värden, samtidigt som de ger möjlighet till olika aktiviteter som ridning, vandring och jakt.

Storkrikets olika typer av gräsmarker bidrar med ekosystemtjänster som gynnar både den biologiska mångfalden och de människor som bor, vistas och verkar i området.

12.1.4 Sjöar och vattendrag

Förekomsten av sjöar och vattendrag bidrar till en rik biologisk mångfald i Storkriket, vilket är en förutsättning för olika ekosystemtjänster som vi människor kan dra nytta av.

Sjöarna och vattendragen bidrar med stödjande ekosystemtjänster som algernas fotosyntes och vattendragens del av de naturliga kretsloppen. Bland de reglerande tjänsterna kan nämnas vattnets förmåga att filtrera och ta upp näring samt att reglera flöden och vattenstånd. Fritidsfisket och fiskekort utgör en försörjande ekosystemtjänst i både sjöar och vattendrag. En central försörjande ekosystemtjänst som Vombsjön bidrar med, är att den är en betydande vattentäkt som bland annat förser delar av Storkriket och Malmö stad med dricksvatten.

De glittrande sjöarna och de slingrande åarna bidrar också till en rad olika kulturella ekosystemtjänster knutna till rekreation och friluftsliv för boende och besökande. Man kan exempelvis vandra längs sjöarnas lummiga stränder, paddla kanot, fiska och titta på fåglar. Vid flera av sjöarna och åarna finns också en rik kulturhistoria i form av ståtliga slott, gamla kvarnar och gamla bevattningssystem som bidrar till områdets kulturella ekosystemtjänster.

Storkrikets många sjöar och vattendrag utgör pulsådror genom landskapet. De är grunden för en rad olika vattenanknutna ekosystemtjänster, både naturliga och sådana som tillkommer när exempelvis dammar och våtmarker anläggs. Detta ger unika möjligheter att skapa ett dynamiskt landskap för både människor och natur.

12.1.5 Våtmarker

Storkriket innehåller våtmarker och dammar som fyller viktiga ekosystemtjänstfunktioner som exempelvis kolsänkor, flödesreglering samt rening av vatten. Våtmarkerna har också stora rekreationsvärden.

Fram till 1800-talets mitt var Storkriket, och resten av hela Skåne, ett mycket blött landskap med många våtmarker och sjöar. Sedan dess har stora arealer våtmarker dikats ut och marken har överförts till främst jordbruksmark. Utdikningen och sjösänkningen har gett en negativ påverkan på flera ekosystemtjänster men samtidigt bidrog det till en ökad produktion av olika grödor och på så sätt stödde det flera försörjande ekosystemtjänster.

Sedan senare delen av 1900-talet har ett omfattande arbete bedrivits inom Storkriket med restaurering av vattendrag och våtmarker, samt skapandet av nya våtmarker genom Höje å vattenråd och Kävlingeåns vattenråd. Detta arbete ger erfarenheter och kunskap till en fortsatt utveckling av områdets vattenmiljöer och utveckling av vattenanknutna ekosystemtjänster. Denitrifikation är en viktig process i våtmarker och bidrar till kväverening av vattendrag. Våtmarkernas vattenhållande förmåga ger också resiliens mot torka och skyddar samtidigt mot översvämningar vid de alltmer frekventa skyfallen som är resultatet av klimatförändringarna.

Storkrikets våtmarker har en rik biologisk mångfald och dessa områden är bland annat värdefulla miljöer för häckande och rastande fåglar och dessutom övervintringslokaler för framför allt olika sorters gäss. En

av Storkrikets karaktärsarter, nämligen den vita storken, söker ofta föda i grunda våtmarker som också är lekplatser för olika fiskarter, till exempel gädda.

Sedan 1974 omfattas 2148 hektar av Storkrikets kärnområde längs Klingavälsån fram till Krankesjön av Ramsarkonventionen. Inom ramen för detta har Klingavälsåns meandrande lopp återskapats och bidrar till viktiga ekosystemtjänster som flödesreglering och vattenrening. De våtmarker inom biosfärområde Storkriket som betecknas som rikkärr har höga botaniska värden med en sällsynt flora med olika hotade arter.

Våtmarkerna ger Storkriket kulturella ekosystemtjänster inom rekreation och friluftsliv. Området är vida känt som ypperliga fågellokaler. Krankesjön och Vombs ängar har varit uppskattade av ornitologer sedan mitten av 1900-talet.

Genom åtgärder som restaurerar och nyskapar våtmarker kan vi människor gynna och skapa ett mer resilient landskap med en rad olika värdefulla ekosystemtjänster.

12.1.6 Skogsmarker

Efter att inlandsisen dragit sig tillbaka vandrade olika trädarter in och så småningom täcktes stora delar av Storkriket av rika ädellövskogar. När människan började odla marken blev området allt öppnare och tidvis återstod bara små rester av dessa skogar. Ädellövskogar innehåller en mycket rik biologisk mångfald och trots att de är mindre än de än gång var, så bidrar de med flera ekosystemtjänster.

Skogen är viktiga för stödjande ekosystemtjänster som exempelvis jordmånsbildning, ekologiska samspel och naturliga kretslopp och för reglerande tjänster som rening av vatten och luft samt reglering av lokalt klimat. Stora mängder kol binds i trädens massa och i skogsmarkens myller av rötter och mykorrhiza. Försörjande ekosystemtjänster kommer också från skogen som timmer, biobränsle och vilda bär. Dessutom ger skogen en rad kulturella ekosystemtjänster inom rekreation, jakt, undervisning och forskning.

I Storkriket finns också trädbärande miljöer i de delar som domineras av ett mer öppet landskap. Dessa består av små skogsdungar, alléer eller andra trädrader, strandskogar och även solitära träd. I flera av lövträdsmiljöerna är inslaget av gamla träd påfallande stort. Trots att många av dessa miljöer ligger tämligen isolerat, har de visat sig innehålla en mycket rik fauna och flora med många rödlistade arter. En minskad andel gamla trädmiljöer skulle påverka den artrikedom som finns i Storkriket idag. Det är därför viktigt att prioritera lövträd i området och att låta träden bli stora och mycket gamla, då blir de speciellt värdefulla för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Nätverket av trädridåer fungerar också som rörelsestråk och spridningsstråk för olika växter och djur. Träden bidrar även till kulturella ekosystemtjänster, de många alléerna till gods och gårdar har en lång historia och visade på makt och rikedom. Ofta anlades de så att de leder ögat till entréer på slotten och till valv mot ståtliga borggårdar.

Vombs fure i centrum av Storkriket planterades med tall på 1800-talet för att förhindra sandflykten i Vomsänkans sandiga marker – en ekosystemtjänst som trädens rötter ger. Idag utgör tallskogen ett viktigt område för bland annat nominatrasen av kronhjort (*Cervus elaphus elaphus*). I Storkrikets södra delar finns större sammanhängande skogsområden kring sjöarna Häckebergasjön, Sövdesjön och Snogeholmssjön.

Många av skogarnas ekosystemtjänster gynnar både markägare och besökare. För att bevara de miljöer och arter som är knutna till de gamla ädellövträden är det viktigt att väva ihop den mänskliga aktiviteten i området med skydd av dessa rika miljöer.

12.2 Ange om indikatorer för ekosystemtjänster används för att utvärdera biosfärområdets tre funktioner bevara, utveckla och stödja. Om sådana indikatorer används, ange vilka de är och beskriv dem.

Inom Storkriket mäts indikatorer och nyckeltal kopplade till ekosystemtjänster som på olika sätt ger en bild av hur biosfärområdets tre funktioner bevara, utveckla och stödja uppfylls. Många av dessa indikatorer ingår i olika typer av miljöövervakning på lokal, regional, och statlig nivå. Dessutom bedrivs ett omfattande arbete inom flera sektorer av Lunds universitet som också bidrar till kunskap om biosfärområdets tre funktioner. Mer specifik information finns presenterad i tabellen nedan.

Bevara

Arbetet med att skydda olika unika naturområden inom Storkriket, som exempelvis naturreservat eller Natura 2000-områden, bidrar till att bevara områdets mångfald av naturtyper, ekosystem och arter.

Utveckla

Inom biosfärområde Storkriket pågår aktiviteter för att stärka och utveckla samspelet mellan stad och land. Viktiga ekosystemtjänster, som exempelvis livsmedelsproduktion och kolinlagring, spelar en avgörande roll för en långsiktigt hållbar utveckling.

Stödja

Genom den omfattande forskning och utbildning som sker inom biosfärområde Storkriket fås också viktig kunskap som stöttar den hållbara utvecklingen. Här spelar även Länsstyrelsen Skåne en viktig roll som kunskapsförsörjare.

I tabellen nedan beskrivs kopplingen mellan olika ekosystemtjänster, arter och indikatorer för att bedöma dem. Längst till höger markeras hur de förhåller sig till biosfärområdets tre funktioner bevara, stödja och utveckla. Observera att en del indikatorer kan användas vid uppföljning av mer än en ekosystemtjänst.

			Exempel på indikatorer	Biosfärområdes-funktion
	Biologisk mångfald är ingen ekosystemtjänst utan en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga kapacitet att leverera ekosystemtjänster. Inom fysisk planering och naturvård kan det vara en fördel att arbeta med och kartlägga biologisk mångfald tillsammans med de stödjande eftersom de har en stark koppling. Mångfald av arter, variation inom arter och ekosystem ger motståndskraft och anpassningsförmåga.		- Areal skyddad natur, naturreservat, Natura 2000 med mera - Rödlistade arter - Natura 2000 habitat-typer - Inventering av olika artgrupper	Bevara Utveckla Stödja
Stödjande – förutsättningar för andra ekosystemtjänster				
	Ekosystemtjänst	**Ekosystem, artgrupper och arter som ger tjänsten**	**Exempel på indikatorer**	**Biosfärområdes-funktion**
	Primärproduktion	Markvegetation av olika slag – örter, gräs, buskar, träd. Dessutom olika fotosyntetiserade organismer i vatten som vattenväxter och alger.	- Areal naturbetesäng - Krontäckning i tätorter	Bevara

	Jordmånsbildning	Markfauna som exempelvis daggmaskar och hoppstjärtar, mikroorganismer och svampar som bryter ner och frigör näringsämnen	- Åkerjordens mullhalt (mäts inte idag)	Bevara
	Naturliga kretslopp	Ekosystemet möjliggör kretslopp av vatten, kol och näringsämnen som kväve och fosfor	- Areal anlagd/återskapade våtmark - Längd renoverade vattendrag - Ekologisk status i sjöar och vattendrag	Bevara
	Olika habitat som ängar, våtmarker och skogar	Markvegetation, tama betesdjur, olika hjortdjur, ädellövträd	- Areal naturbetesäng - Krontäckning i tätorter	Bevara
	Ekologiska samspel	Samspel mellan olika arter som bidrar till ekosystemtjänster, exempelvis betesdjur på Revingefältet, håller sandiga marker öppna	- Förekomst av betesgynnade arter	Bevara
	Genetiska resurser hos vilda arter	Exempelvis förekomsten av nominatrasen av kronhjort	- Populationsstorlek hos utpekade arter	Bevara

Reglerande ekosystemtjänster

	Ekosystemtjänst	Ekosystem, artgrupper och arter som ger tjänsten	Exempel på indikatorer	Biosfärområdes-funktion
	Vattenrening och reglering	Våtmarker, grönområden och andra ekosystem fördröjer, filtrerar och renar från föroreningar och förebygger översvämningar och torka	- Areal anlagd/ återskapade våtmark - Längd renoverade vattendrag	Bevara Stödja
	Reglering av lokalt klimat	Träd och dammar ger skugga och svalka	- Krontäckning i tätorter	Stödja
	Kolinlagring	Bindning av kol i vegetation som exempelvis träd och i mark, rötter, mykorizza med mera	- Mått på olika marktypers förmåga att binda kol	Utveckla
	Luftrening	Träd och buskar tar upp olika typer av avgaser från exempelvis fossilbränsledrivna fordon	- Luftmätningar i de större tätorterna	Stödja
	Pollinering och fröspridning	Solitärbin, humlor, fjärilar, blomflugor och andra pollinerande insekter. Fröspridning genom bland annat fåglar, gnagare och insekter	- Pollinerande insekter	Bevara Stödja
	Erosionkontroll	Planterad tallskog mot sandflykt	- Förekomst av ras och skred i områdets bäckar och åar - Arealer med sandflykt	Bevara Stödja

	Biologisk skadedjurskontroll	Exempelvis rovinsekter, parasitsteklar, fåglar	- Areal ekologisk odlad mark	Bevara Stödja

Försörjande ekosystemtjänster

	Ekosystemtjänst	Ekosystem, artgrupper och arter som ger tjänsten	Exempel på indikatorer	Biosfärområdes-funktion
	Dricksvatten	Markvegetation, vattendrag	- Uttag av dricksvatten från Vombsjön - Antal enskilda brunnar	Bevara Stödja
	Jordbruksprodukter	Sädesslag, rotfrukter, frukt, grönsaker, baljväxter och bär	- Produktion av olika grödor - Diversitet av grödor som odlas i området	Utveckla
	Köttprodukter från tamdjur och kött från jakt och fisk	Betesmarker för framförallt kor och får Arter som jagas – dovhjort, kronhjort, vildsvin, hare med mera	- Antal fällda bytesdjur som dovhjort, kronhjort och vildsvin - Antal jaktlicenser - Köttproduktion	Utveckla
	Naturgödsel	Gräsarter som betas av boskap, djurfodergrödor	- Mängd producerat ekologiskt djurfoder	Utveckla
	Timmer	Virke från ädellövträd och planterad gran	- Ton avverkat timmer per kategori	Utveckla
	Biobränsle	Odling av Salix och restprodukter från skogsbruket	- Areal energiskog - Uttag av GROT - Bioenergiskörd	Utveckla

Kulturella ekosystemtjänster

	Ekosystemtjänst	Ekosystem, artgrupper och arter som ger tjänsten	Exempel på indikatorer	Biosfärområdes-funktion
	Rekreation, friluftsliv och turism	Ett mångformigt landskap med en rik biologisk mångfald och arter som kan locka till Storkriket som vit stork, kronhjort	- Antal besök i utvalda naturområden som exempelvis Skrylle - Antal rastplatser - Kilometer stigar och leder - Kilometer Skåneled - Tillgång till parkmark	Stödja

Fågelskådning	Bland annat rovfåglar, vadare och gäss	- Antal observerade arter rapporterade i artportalen	Bevara
Jakt och sportfiske	Arter som jagas (dovhjort, kronhjort och vildsvin). Arter som fiskas (gädda, abborre, gös med mera)	- Antal fiskekort - Antal jaktlicenser	Utveckla Stödja
Kulturarv	Ett mångformigt landskap med en rik biologisk mångfald med en rik kulturhistoria	- Areal restaurerade gamla skötselformer	Utveckla Stödja
Kunskap och inspiration	En rik biologisk mångfald som ger möjlighet till naturstudier från grundskola till universitet	- Antal forskningsprojekt - Antal skolklassprojekt	Utveckla Stödja
Vilda bär och svamp	Exempelvis björnbär och olika matsvampar	- antalet ordnade svampexkursioner för allmänheten	Utveckla

Tabell: Ekosystemtjänster i Storkriket och kopplingen mellan olika ekosystemtjänster, arter och indikatorer för att bedöma dem. Symbolerna längst till vänster är framtagna av Boverket för att symbolisera ekosystemtjänster, det finns dock inte symboler för alla ekosystemtjänster. Upphovsrättsinnehavare av symbolerna: The New Division/Boverket (Licens: CC BY-ND 4.0) se boverket.se för mer information.

12.3 Beskriv den biologiska mångfald som ligger till grund för ekosystemtjänsterna i biosfärområdet (till exempel olika arter eller artgrupper).

Biologisk mångfald är ingen ekosystemtjänst utan en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga kapacitet att leverera ekosystemtjänster. Inom fysisk planering och naturvård kan det vara en fördel att arbeta med och kartlägga biologisk mångfald tillsammans med de stödjande eftersom de har en stark koppling. Det gör kopplingen mellan biologisk mångfald och ekosystemtjänster tydlig (Naturvårdsverket). I tabellen i avsnitt 12.2 beskrivs bland annat några av de artgrupper som är extra viktiga för några av de många ekosystemtjänster som förekommer i Storkriket.

12.4 Ange om någon bedömning av ekosystemtjänster har gjorts för det föreslagna biosfärområdet. Har en sådan bedömning i så fall använts vid framtagandet av förvaltningsplanen?

Ingen heltäckande bedömning av ekosystemtjänster har gjorts för det föreslagna biosfärområdet Storkriket men däremot har arbeten utförts i andra sammanhang avseende större och mindre delar av området. I samband med framtagandet av ny översiktsplan för Lunds kommun 2023 har det exempelvis tagit fram en undersökning av *Jordbrukslandskapet värden i ett ekosystemtjänstperspektiv*. Resultat från denna kan överföras på liknande områden inom biosfärområdets två övriga kommuner. Frågor kring ekosystemtjänster tas också upp inom motsvarande översiktsplanering i Sjöbos och Eslövs kommuner.

Inom vattenråden för Höje å och Kävlingeån genomförs ett kontinuerligt uppföljningsarbete där bland annat åarnas fiskbestånd, bottenfauna och näringsstatus övervakas. Sedan många år bedriver också Lunds universitet forskning kring en lång rad olika arters förekomst och ekologi inom området.

I samband med avsättning av nya naturreservat inom Storkriket som exempelvis naturreservat Höje ådal i Lunds kommun och Övedskloster i Sjöbo kommun görs bedömningar av vilka effekter inrättandet av naturreservaten har på olika ekosystemtjänster. Bildande av naturreservat gynnar ofta reglerande och upprätthållande ekosystemtjänster som skydd, lek- och spelplatser för olika djur och biologisk kontroll av skadegörare, men det kan också medföra en begränsning av försörjande ekosystemtjänster som exempelvis uttag av timmer och biobränsle.

Hot mot ekosystemtjänster i Storkriket

Storkrikets ekosystemtjänster påverkas av hot som kan vara svåra att påverka. Ett exempel är den pågående klimatförändringen som kan utgöra problem för exempelvis försörjande ekosystemtjänster som produktion av livsmedel när odlingsmöjligheterna påverkas.

Den förändrade militära hotbilden med anledning av Rysslands invasion av Ukraina medför att Försvarsmakten har behov av förändrad användning av det militära övningsområdet Revingehed i hjärtat av Storkriket. Hur detta ska balanseras med pågående ranchdrift med kor som möjliggör det öppna landskapet samt vården av de unika habitaten i området är en aktuell diskussion. Livsmiljöerna för en lång rad arter i området kan komma att påverkas om obalans uppstår. Försvarsmaktens förändrade verksamhet kan också påverka möjligheter till rekreation och friluftsliv i området. Samtliga ekosystemtjänster kan därmed komma att påverkas av förändring i militärens behov av marken.

Referenser

- Naturvårdsverket. Ekosystemtjänster. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Boverket. Ekosystemtjänster i den byggda miljön. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lunds kommun, 2023. Jordbrukslandskapet värden i ett ekosystemtjänstperspektiv 2023.
- Jensen, J. K., Jayousi, S., von Post, M., Isaksson, C., & Persson, A. S., 2022. Contrasting effects of tree origin and urbanization on invertebrate abundance and tree phenology. Ecological Applications, 32(2).
- J.K., Ekroos, J., Watson, H. et al. 2023. Urban tree composition is associated with breeding success of a passerine bird, but effects vary within and between years. Oecologia 201, 585–597.

13 BIOSFÄROMRÅDETS VIKTIGASTE MÅL

13.1 Redogör för det föreslagna biosfärområdets viktigaste mål utifrån de tre funktionerna (bevara, utveckla och stödja) som beskrivs nedan i avsnitt 14–16 samt biologisk och kulturell mångfald. Redogör även för indirekta påverkansfaktorer och/eller organisatoriska utmaningar.

Det föreslagna biosfärområdet Storkrikets övergripande målsättning är att området ska utgöra ett väl fungerande modellområde för hållbar utveckling. Storkriket ämnar bidra till Unescos färdplan för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* och de tre huvudfunktionerna för samtliga biosfärområden genom att:

- **Bevara:** Biosfärområde Storkriket ska bidra till att bevara landskap, ekosystem, arter och genetisk mångfald.
  (Se kapitel 14)
- **Utveckla:** Biosfärområde Storkriket ska främja ekonomisk utveckling och en lokal samhällsutveckling som är hållbar.
  (Se kapitel 15)
- **Stödja**: Biosfärområde Storkriket ska underlätta och utveckla demonstrationsprojekt, forskning och kunskapsutveckling.
  (Se kapitel 16)

Biologisk och kulturell mångfald

Storkriket består av en unik landskapsmosaik och kännetecknas av höga kulturhistoriska och biologiska värden som är lämpliga att införliva i arbetet med hållbar utveckling. Det är områdets geologi, inlandsisen, klimatet och människors närvaro genom historien som ligger till grund för att Storkriket idag är ett av de mest artrika områdena i Sverige. Här finns även bördig jord lämplig för livsmedelsproduktion såväl som vackra och anrika kultur- och naturmiljöer attraktiva för friluftsliv och turism.

I Storkriket finns en mångfald av biologiska och kulturella värden, som tillsammans utgör en palett och åskådliggör behovet av att samarbeta och samverka, och pådriva lokalt engagemang, för att lyckas med att gemensamt nå längre och uppnå en samhällsutveckling som är mer hållbar än idag.

Indirekta påverkansfaktorer och organisatoriska utmaningar

Indirekta, yttre påverkansfaktorer som kan inverka på Storkrikets måluppfyllnad inkluderar dels globala miljöutmaningar som till exempel klimatförändringarna, dels globala konfliktfrågor, krig, pandemier och teknikutveckling. Konjunktur- och politiska frågor är ytterligare indirekta påverkansfaktorer för biosfärverksamheten.

Det finns flera organisatoriska utmaningar som kan inverka på den föreslagna biosfärverksamheten, bland annat komplexiteten i variationen i demografi, intressekonflikter och ekonomiska resurser. Dessa listas nedan.

Områdets kulturella och demografiska skillnader:

Invånarantalet i Skåne och Storkriket fortsätter att öka enligt en befolkningsprognos för perioden 2019–2028 (Region Skåne, 2019). Prognosen visar på en ökad koncentration av unga till de stora städerna samt demografiska skillnader mellan stad och land, där Lund är den stad i Storkriket som förväntas få den största befolkningsökningen. Befolkningsunderlaget kan bland annat komma att påverka möjligheten att tillhandahålla service överallt och öka eventuella slitningar mellan olika områden i Storkriket.

Det finns också flera kulturella skillnader i Storkriket varav typ av sysselsättning och utbildningsnivå är två exempel (se avsnitt 10.4). De kulturella och demografiska skillnaderna kan skapa slitningar och oenigheter i styrning och ledning av biosfärverksamheten men det understödjer också värdet av samverkan. Genom Storkrikets fokusområde att knyta ihop städer, byar och landsbygd kan biosfärverksamheten komma att bidra till att minska polariseringen mellan stad och landsbygd.

Intressekonflikter i landskapet:

Storkrikets västra delar och Lund stad har den högsta exploateringstakten i det blivande biosfärområdet och trycket på omkringliggande landskap är högt. Storkrikets belägenhet i Nordens storstadsregion Öresundsregionen gör vidare att trycket på rekreationsområdena i Storkriket ökar allt mer. Det blivande biosfärområdets höga natur- och kulturvärden, dess unika livsmedelsproduktion och biologiska mångfald kommer att påverkas när människan bygger och breder ut sig i landskapet. Intressekonflikter mellan bevarandeåtgärder och utveckling kommer att aktualiseras allt mer. Biosfärverksamheten under kandidaturen utgör redan idag en arena för att hitta lösningar på intressekonflikter i landskapet och kommer att utifrån tilldelade resurser och engagemang kunna ha en betydande roll framöver.

Långsiktig finansiering och engagemang:

Området är stort, målsättningarna höga och biosfärorganisationen har relativt små personella resurser. Hög inflation, stigande räntor och kommande lågkonjunktur gör att kommunerna, som finansierar huvuddelen av biosfärverksamheten, har ekonomiska utmaningar under kommande år.

En del av lösningen är att fortsätta växla upp kommunernas grundfinansiering med externfinansiering för att få mer resurser till biosfärkontoret och till aktiviteter och åtgärder. En utmaning med projektfinansiering är dess kortsiktighet, brist på anställningstrygghet och att man hoppar från det ena fokusområdet till det andra beroende på var pengarna finns, inte beroende på vilka arbeten som borde prioriteras.

Ytterligare en utmaning kopplad till finansiering och biosfärområdets grundläggande syfte är att bibehålla samverkan och engagemang bland boende och verksamma i området. Samverkan och samskapande tar tid och mycket resurser i anspråk. Ett biosfärområde som drivs av en organisation med lite resurser skulle på sikt riskera att underminera förtroende för varumärket, biosfärområdets legitimitet och förmåga att bidra till hållbar samhällsutveckling.

Referenser

- Region Skåne, 2019. *Befolkningsprognos 2019–2028*. (Länk, hämtad 2023-07-05).

13.2 Beskriv biosfärområdets mål för hållbar utveckling

Storkrikets mål, stödprocesser i arbetet och fokusområden ska styra och vägleda arbetet de kommande åren och finns i sin helhet i en strategi för det blivande biosfärområdet (bilaga 3). Strategin tar avstamp i Unescos färdplan för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller till 2025. Färdplanens övergripande målsättning, fyra strategiska mål och fyra av fem av insatsområden finns återgivna i Storkrikets strategi. Storkrikets fem fokusområden är framtagna under kandidaturen och identifierade utifrån lokala förutsättningar, värden och möjligheter. De utgör arbetsområden som bör prioriteras för att främja en lokal hållbar utveckling. Uppföljningen av strategin sker kontinuerligt och sammanfattas i biosfärverksamhetens årliga verksamhetsberättelse. I samband med nationella och internationella utvärderingar vart femte år, görs en mer djupgående och omfattande rapportering. Arbetet följs bland annat upp genom de för biosfärområdet relevanta mätvärden som återfinns i färdplanen. Andra aktörer som är avgörande för områdets utveckling kan bidra till att uppnå strategin genom sin ordinarie verksamhet.

Övergripande målsättning

Liksom för alla biosfärområden är det övergripande målet för Storkriket att:

- Storkriket ska vara ett väl fungerande modellområde för hållbar utveckling

Mål

Unescos färdplan för biosfärområden innehåller fyra strategiska målsättningar som Storkriket ställer sig bakom och ska bidra till att uppnå. De tre första är baserade på biosfärområdens uppdrag att bevara, utveckla och stödja en hållbar utveckling. Den sista fokuserar på klimatförändringarna som utsetts till en särskilt viktig utmaning.

- **Natur**
  Bevara den biologiska mångfalden, återställ och förbättra ekosystemtjänster och främja en hållbar användning av naturresurser.

- **Samhälle**
  Bidra till att bygga hållbara, hälsosamma och rättvisa samhällen, ekonomier och blomstrande mänskliga bosättningar i harmoni med biosfären.
- **Forskning och utveckling**
  Främja vetenskap inom biologisk mångfald och hållbarhet, utbildning för hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad.
- **Klimat**
  Stöd begränsningen av och anpassningen till klimatförändringarna och andra aspekter av global miljöförändring.

Stödprocesser

För att kunna bevara, stödja och utveckla, nå uppsatta mål och komma framåt i arbetet med de olika fokusområdena har sex strategiskt viktiga stödprocesser identifierats:

- Samverkan och nätverkande
- Finansiering och projekt
- Kommunikation

- Kultur
- Lärande och utbildning
- Forskning och innovation

Fokusområden

De fem identifierade fokusområdena utgår ifrån Storkrikets lokala förutsättningar, värden och möjligheter. De utgör arbetsområden som bör prioriteras för att främja en lokal hållbar utveckling, identifierade som särskilt viktiga för Storkriket.

1. Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald
2. Smart vattenhantering
3. Värdefullt odlingslandskap och lantbruk
4. Framgångsrikt samspel mellan stad och land
5. Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv

Kopplingar globala, nationella, regionala och lokala mål

I strategin tydliggörs exempel på kopplingar till FN:s 17 globala mål i anslutning till Storkrikets fokusområden. Samtidigt är de globala målen relevanta även för andra delar av strategin, vilket kommer att tydliggöras i framtida uppföljningar. Strategin kopplar även an till konventionen om biologisk mångfald (CBD) och det nya ramverk som beslutades i december 2022 under FN:s konferens CBD COP15. Ramverket innehåller bland annat mål för att minska hoten mot biologisk mångfald och mål för att möta människors behov genom hållbar användning av naturresurser. Även EU-mål och lagar, såsom den Gröna given (Eurpoean Green Deal) och Naturrestaureringslagen, Sveriges nationella miljökvalitetsmål, Sveriges folkhälsomål och flera andra nationella, regionala och lokala mål och riktlinjer är relevanta för Storkrikets strategi. Exempel på detta tydliggörs i strategin och i framtida uppföljningar.

13.3 Ange de viktigaste aktörerna som ska vara med och förvalta biosfärområdet.

Storkrikets organisationsstruktur föreslås vara en så kallad hybridorganisation, en gränsöverskridande organisation, som kännetecknas av att skilda organisationsformer ryms inom samma organisation (se kapitel 17.1). Flera aktörer kommer delta i förvaltande och utveckling av biosfärområdet, däribland:

Kommunerna

Det föreslagna biosfärområdet berör de tre kommunerna Lund, Sjöbo och Eslöv. I Sverige är kommuner huvudansvariga för den fysisk planering som handlar om att bestämma hur mark- och vattenområden ska användas. Kommunerna har vidare ansvar för olika typer av samhällsservice såsom skola, äldreomsorg och socialtjänst och jobbar bland annat med bostadsförsörjningsfrågor, folkhälsofrågor, infrastruktur, renhållning, näringsliv och friluftsliv. För att jobba med bevarandeinsatser i landskapet kan kommunerna bland annat inrätta kommunala naturreservat. Kommunernas breda ansvar innebär att deras engagemang och deltagande i biosfärarbetet är helt avgörande.

Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne

Länsstyrelsers generella uppdrag är att vara regeringens företrädare i länet. Regering och riksdag ger Länsstyrelsen Skåne förtroendet att i bred bemärkelse skapa samhällsnytta i Skåne. Deras arbete ska resultera i att natur- och kulturvärden bevaras, att miljön skyddas, att landsbygden utvecklas och att samhället byggs på goda grunder och ur ett jämställt perspektiv. Länsstyrelsen Skåne arbetar bland annat med bildande och förvaltning av ett stort antal skyddade områden i det blivande biosfärområdet och är en viktig samarbetsaktör för Storkriket.

Region Skåne ansvarar för vård och hälsa, kollektivtrafik, utveckling av näringsliv, kultur, infrastruktur, samhällsplanering och miljö- och klimatfrågor i Skåne, många av de områden som påverkar och berör Storkriket.

Universitet och forskningsinstitut

Representanter från närliggande universitet, vilka är Lunds universitet, Malmö universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet, ger kunskap och drivkraft till biosfärområdets utveckling. Forskningssamverkan är en grundpelare för det blivande biosfärområdet och bidrar till innovation och nytänkande.

Fler aktörer

Flera andra aktörer, föreningar och intresseorganisation har blivit utsedda som viktiga för deltagande i Storkrikets biosfärförening. Däribland intresseorganisationer inom naturvård/miljö, kultur, jordbruk och besöksnäring/turism.

13.4 Vilken typ av samrådsförfarande användes när biosfärområdet arbetades fram?

Resan mot ett biosfärområde började för mer än tio år sedan. Flera projekt och initiativ har stegvis lett till att Storkriket som biosfärområdesförslag tagit form. Längs vägen har samråd och dialog med olika parter, allmänhet och intressenter förts och på så vis influerat utvecklingen. Här nedan följer olika avsnitt för de fyra mest utmärkande delarna av resan: tidiga samarbeten, förstudie, projektet *Tillsammans för Vombsjösänkan* och kandidaturen för Biosfärområde Storkriket. Beskrivningarna innehåller lokalbefolkningens representation, deltagande och samråd och svarar därmed även på frågor i avsnitt 17.3.

13.4.1 Tidiga samarbeten, 2008–2017

Resan inleddes med en projektansökan för *Interreg Östersjöprogram - Wise Use of Wetlands*, 2008. Den blev inte beviljad men viljan att samarbeta i frågor rörande Vombsjösänkans naturvärden konkretiserades mellan Lunds kommun och Sjöbo kommun. Detta ledde till att en ny ansökan och ett beviljat projekt mellan parterna inom ramen för *Interreg Östersjöprogram – LIFEscape* 2011–2013. När detta projekt avslutats hade tankarna på ett biosfärområde tydligt tagit form. Vid denna tid startade även byalagen i Harlösa, Revinge och Vomb projektet *Fågelriket i Lundaland* 2010–2011 och föreningen Art and Nature (ARNA) påbörjade sitt arbete för deltagarkultur och platsutveckling med koppling till bildandet av biosfärområdet. År 2014 involverades Eslövs kommunorganisation i utvecklingen genom det Leaderfinansierade projektet *Ekovision*. Projektet var ett samarbete mellan föreningen ARNA och Miljö- och samhällsbyggnadskontoret

i Eslövs kommun. Inom ramarna för projektet utvecklade de en gemensam biosfärvision över kommungränserna i Vombsjösänkan. Nästkommande år involverades ännu fler parter i utvecklingen av biosfärområdet, då inom ramen för projektet *Eko… vision & turism* finansierat av Leader Lundaland. Inom projektet undersökte föreningarna Flyingebygden Tillsammans och ARNA hur utvecklandet av en hållbar besöksnäring skulle kunna stödja ett blivande biosfärområde.

Sammantaget ledde detta arbete till att kommunerna Lund, Eslöv och Sjöbo beslutade att genomföra en förstudie för att ansöka om att bilda ett biosfärområde. Samrådsförfaranden under den tidsperioden listas i nästkommande avsnitt.

13.4.2 Förstudie Biosfärområde Vombsjösänkan, 2017–2019

Förstudien finansierades av de medverkande kommunerna Lund, Eslöv och Sjöbo samt Region Skåne genom medel från Miljövårdsfonden. Arbetet ledde fram till att förstudien färdigställdes och kommunerna ansökte om kandidatur. Här följer en förteckning över förstudiens representerade grupper och organisationer och därmed exempel på aktörers och lokalbefolkningens representation och deltagande.

Format		Organisation eller grupp som representerades
Styrgrupp *Totalt 13 personer representerade 3 enheter*		Sjöbo kommun Eslövs kommun Lunds kommun
Arbetsgrupp *Totalt 6 personer representerade 3 enheter*		Sjöbo kommun Eslövs kommun Lunds kommun
Referensgrupp *Totalt 32 personer representerade 27 enheter*	Boenden Föreningen Art and Nature Centrum för miljö-och klimatvetenskap, LU Viltvård i Vombs fure Naturcentrum Länsstyrelsen i Skåne Brandstad gård AB och Torpsbäcken vattendialog Vombfiske AB Sydvatten AB Kävlingeåns vattenråd Sydvatten AB Flyinge utveckling Leader Lundaland Solbuss Österlen, 1st	Torna Hällestad Lanthandel Meterolog och Borstbäcken vattendialog Meterolog och Öveds jakt & fältrittsklubb LRF Sjöbo och Tegen gård AB Skarrie gård Natur-och Miljöprojekt Naturskyddsföreningen Försvarsmakten LRF Skåne Statens historiska museum, Arkeologerna Coop Skåne lokalmat Friluftsfrämjandet Skryllegården Sjöbo kommun näringsliv
Ytterligare representerade organisationer i aktiviteter arrangerade av referensgruppen *Totalt 14 personer representerade 12 enheter*		Övedskloster Sjöbo kommun, förskola Sjöbo kommun, rehabilitering LRF Sjöbo Sjöbo kommun, måltider Tolånga 18 gård och restaurang Hörrsbyagård ARNA Tolånga försköninigsförening Markägare, Björka översilningsmark Hammarlunda gård Svenska biosfärprogrammet

Nedan aktivitetslista ger en bild över de aktiviteter och deltagande parter som deltog under förstudien, och därmed ytterligare exempel på aktörers och lokalbefolkningens representation och deltagande.

Aktivitet	Beskrivning
Referensgruppsmöten	- Fyra referensgruppsmöten, se lista ovanför för representerade grupper och organisationer. Syfte: att samla representanter från boende, verksamma och besökande som vill påverka utvecklingen av biosfärområdet. Medarrangörer: Biosfärprogrammet Sverige och Skåne Innovation Week.
Studieresor och vandringar	- Studieresa till arkeologiska områden i Vombsjösänkan. Medarrangörer: Riksantikvarieämbetet och Arkeologerna, Statens Historiska Muséer och ARNA. - Guidad vandring för att berätta mer om geologins betydelse för biosfärområdets värden. - Studieresa med tema livsmedelsproduktion, besök hos olika lantbruk och matförsäljningsföretag.
Deltagande i andra organisationers sammanträden och aktiviteter	- Sjöbo kommuns landsbygdsråds sammanträde - Lunds kommuns tekniska nämnds arbetsutskotts sammanträde - Sjöbo kommuns byavandringar i Bjärsjölagård, Eriksdal och Öved - LRF Skånes sammanträde - Lunds universitets doktorandkurs ”Biodiversity and ecosystem services in agriculture, forestry and urban environments” - LRF Sjöbo kommungrupps sammanträde - Sjöbo kommuns företagsfrukost - Förstudie GeoPark Skåne dialog och vandring - Brandstads byalag soppkväll - Sjöbo kommunfullmäktige - SLU Alnarp och Science Village masterskurs ”Communicating Landscape Heritage" - Kävlingeåns vattenråd styrelsemöte - Eslövs kommuns samhällsbyggnadsnämnds sammanträde

Förstudien utgjorde startpunkten för projektet *Tillsammans för Vombsjösänkan*. Det projektet bidrog till utvecklandet av biosfärområdet i väntan på kandidaturutnämnandet och under kandidaturens uppstartsfas. Projektets bidrag beskrivs närmare i påföljande avsnitt.

13.4.3 Projekt: Tillsammans för Biosfärområde Vombsjösänkan, 2019–2022

När förstudien färdigställts tog projektet *Tillsammans för Biosfärområde Vombsjösänkan* vid. Projektet pågick 2019–2022 och syftade till att stödja processen att bilda biosfärområdet. Projektet leddes av Coompanion Skåne och finansierades av Leader Lundaland och Leader Sydöstra Skåne. Fokus låg på att engagera medborgare, föreningsliv och småföretagare i biosfärutvecklingen och innehöll tre delar: kartläggning, mobilisering och utveckling. I kartläggningen lyftes de resurser och tillgångar som finns i området inom kultur, service och infrastruktur. I mobiliseringen anordnades walk-n-talks, workshops och studiebesök. I utvecklingsfasen lyftes idéer, nätverk och möjligheter och matchades med resurser för fortsatta satsningar.

Kulturdimensionen för hållbarhet var ett av arbetets perspektiv. Projektet sammanställde tidigt ett fakta- och inspirationsmaterial, *Kulturdimensionen för hållbarhet,* som användes i workshops och utvecklingsarbete. Workshopdeltagare var företagare inom kulturella och kreativa branscher (KKB), föreningslivet, hobbykreatörer och andra intresserade av kulturfrågor i det blivande biosfärområdet. Detta arbete ledde i sin tur fram till att den första Biosfärfestivalen arrangerades i september 2021. Syftet för Biosfärfestivalen är att vara en arena för organisationer, ideella föreningar, akademi och företag. Varje arrangör deltar utifrån sina egna förutsättningar för att bidra till att synliggöra Storkriket, sprida kunskap som stärker en hållbar utveckling och väcka engagemang för biosfärutvecklingen.

Nedan följer en aktivitetslista som ger en bild över utförandet av projektet i relation till andra aktörers och lokalbefolkningens möjlighet till deltagande och samråd.

Aktivitet	Beskrivning
Referensgruppsmöten	Referensgruppsmöten med syfte att diskutera utmaningar och vägar framåt. Referensgruppen bestod av tjänstepersoner från de tre kommunerna, naturskyddsföreningen, Lunds universitet, Leader, Region Skåne och studieförbund.
Studieresor & -besök	Studieresor, både öppna och för specifika grupper (till exempel kandidaturens arbetsgrupp). Studieresorna hade teman såsom biosfärområdets utvecklingsmöjlighet, miljö- och kulturhistoria och hållbart företagande inom trädgård.
Samråd, föreläsningar och workshops	Flera seminarier och föreläsningar gjordes under projektperioden. Bland annat en mobiliseringsturné på alla bibliotek i området för att samla idéer och kontakter. Andra tillfällen bestod av öppen inspirationskväll, workshop om ”Bygder för de Globala Målen” och ett flertal walk’n’talks i teman såsom områdets järnvägsspår. Exempel på medverkande aktörer i ovanstående exempel är teamet bakom projektet Vision Vollsjö, Flyingebygden Tillsammans, Ateljé Natur, Kulturen i Lund, Harlösa byalag, Fokus Grönt och biosfärområdet Blekinge Arkipelag. Projektet anordnade även studiecirklar i Hållbar Trädgård, riktade till privatpersoner och Hållbart Grönt företagande samt rådgivning och stöttning till kulturaktörer.
Biosfärfestival	Biosfärfestivalen arrangeras för första gången med 40 arrangemang av 34 arrangörer och ett uppskattat antal besökare på cirka 1500. Vissa event inom ramen för festivalen arrangerades av projektet eller biosfärkandidaturen själva och var därav plattformar för samråd.
Konferens	Projektet avslutades med en större öppen avslutningskonferens för att diskutera projektets resultats användning.
Hållbar platsutveckling	Genom ”Vision Vollsjö”, där man bland annat tog fram en lokalekonomisk analys och diskuterade Vollsjös behov och potentialer. Detta ledde bland annat till ett visionsarbete kring Vollsjös Torg samt en beviljad ansökan om en ny vandrings- och ridled ”Säkra Slingan”.

Projektet överlämnade sitt material till samarbetet för kandidaturen, till exempel i form av nätverk, nyhetsbrev och aktiviteter. Kandidaturens arbete och olika tillfällen för samråd beskrivs i påföljande avsnitt.

13.4.4 Kandidatur Biosfärområde Storkriket, 2020 och framåt

Kandidaturen för Biosfärområde Storkriket har pågått sedan slutet av 2020. Kandidaturen leds av en styrgrupp med två politiska representanter från respektive kommun för Lund, Eslöv och Sjöbo. I styrgruppen sitter även adjungerande tjänstepersoner från de tre kommunerna och Länsstyrelsen Skåne. Två kommunala tjänstepersoner arbetar på uppdrag av beslut från styrgruppen. Arbetet sker genom samråd med en arbetsgrupp och en kommunikationsgrupp med tjänstepersoner från de tre kommunerna. Därtill tillkommer mer resurser genom samarbeten, projekt och timanställningar. I den löpande verksamheten sker samrådsförfaranden konsekvent, bland annat genom möten med olika lokala aktörer och intressegrupper. Många större aktiviteter med syfte att öka kännedomen om bildandet av biosfärområdet och dess värden inkluderar även möjligheter till att yttra synpunkter och komma med idéer till utvecklingen av biosfärområdet.

De tillfällen till samråd som sker utöver det uppstrukturerade arbetet med styrgrupp och kommunala samarbetsgrupper beskrivs nedan i fyra delar: remiss, projekt, samarbeten och aktivitetslista.

Remiss

Aktuell ansökan till att bilda Storkriket har varit ute på remiss. 140 aktörer var identifierade som officiella remissinstanser fördelat på:

- Myndigheter och nationella aktörer
- Kommuner (gränskommuner och Malmö p.g.a. markägandeskap)

- Kommunala bolag och samarbeten
- Större markägare, verksamheter och förvaltare
- Föreningar och nätverk
- Byalag i de tre kommunerna

En komplett lista över remissinstanser finns i bilaga 12, ”Officiella remissinstanser”.

Information om remissen skickades även ut via Storkrikets nyhetsbrev (drygt 900 mottagare), Instagram (drygt 450 följare) och Facebook (drygt 900 följare). Utöver detta har remissen även kommunicerats ut via de tre kommunernas (Sjöbo, Eslöv och Lund) olika kanaler.

För att lämna in ett yttrande fanns olika alternativ baserat på önskemål och möjlighet. En digital e-tjänst fanns uppsatt vilken kompletterades med möjligheten att mejla in sitt yttrande eller använda sig av ett formulär. Det gick även att vara anonym. Av de 140 officiella remissinstanserna var det 31 som svarade med yttranden och 7 som avböjde eller återkopplade att de inte har några synpunkter på förslaget till ansökan. Utöver de officiella remissinstanserna är det 13 aktörer som har svarat på eget initiativ. Dessa står inte namngivna i listan men räknas med i statistiken för inkomna svar.

TOTALT INKOMNA SVAR	**51**
VIA E-MAIL	40
VIA E-TJÄNST	11
VIA BREV	0
VIA FORMULÄR	0

Under remissperioden har två digitala öppna möten genomförts för att möjliggöra muntliga frågor och kommentarer. Ett stort antal samrådsmöten med olika instanser har genomförts under bearbetningen av synpunkterna och en samrådsredogörelse (se bilaga 13) har tagits fram där olika instansers yttranden har redovisats och förslag till hantering har lagts fram.

Projekt om platsutveckling

Projektet *Vår plats i biosfären* pågår 2022–2024 och syftar att tillsammans med lokala aktörer lägga grunden till en hållbar plats- och destinationsutveckling i biosfärområdet. I bred samverkan analyseras nuläge, och möjligheter till utveckling konkretiseras. Deltagare i projektet består av representanter från företag, föreningar och organisationer i civil- och lokalsamhället, samt relevanta aktörer från offentlig sektor. Arbetet utgår från *Handboken för hållbar destinationsutveckling*, framtagen 2021 av Riksantikvarieämbetet, Tillväxtverket och Region Dalarna. Handboken grundar sig i Unescos metod *World Heritage Sustainable Tourism Toolkit* – en metod för att utveckla hållbara besöksmål i takt med att kultur- och naturturismen växer i världen. Projektet finansieras i olika perioder av Tillväxtverket, Leader Lundaland och Leader Sydöstra Skåne. Hittills har projektet samordnat flera tillfällen för samråd i form av workshops, möten med lokala aktörer och enkäter i syfte att utveckla området. Arbetet har även bidragit med underlag till aktuell ansökan och Storkrikets strategi.

Samarbeten kring kultur

Utvecklingen av kulturdimensionen för hållbar utveckling är en viktig del i biosfärområdet. Två samarbetspartners som bidrar till arbetet är föreningen Art and Nature (ARNA) och Lunds universitet.

Sedan 2011 har föreningen ARNA använt kulturprojekt som en metod för att utforska platser, deras historia och visioner för en hållbar framtid. Under kandidaturen startade föreningen fyra projekt med syftet att bidra till biosfärområdets utveckling:

- Landskapet som gestaltad livsmiljö: konst att skapa samtal om en hållbar utveckling i stadsnära landskap.
- Ung SciShop: Medborgarplattform för barns och ungas frågor kring hållbar utveckling i samarbete med forskare vid Lunds universitet (LUCSUS).
- Dinner for Future: Som deltagare i *European Culture Foundations* program *The European Pavilion* utforskas framtidens mat i Vombsjösänkan 2037.
- Växande historia: Där konstnärer synliggjorde Storkrikets biologiska kulturarv i samarbete med Kulturreservatet Kulturens Östarp.

Under kandidaturen har partnerskapet med Lunds universitet stärkts. Samarbetet fokuserar på hur kultur och vetenskap kan stärka innovationskraften i samhället. 2022–2025 är Storkriket partner i Lunds universitets fakultetsöverskridande samverkansinitiativ *Exisentiell Resilience* (ERICI). I juni 2023 medverkade Storkriket även som workshopledare i Lunds universitets konferens *UNEXPECTED - Arts and Science Innovation Forum*.

Foto: Samtal om framtidens mat. Projekt: Dinner for Future, 2021. Fotograf: Nille Leander.

Exempel på aktiviteter

Under kandidaturen har Storkrikets verksamhet arrangerat flera event öppna för olika målgrupper eller allmänheten. Deltagande i andras sammanträden har också varit en viktig del. Sammantaget har detta skapat möjligheter till samtal och för andra aktörer att yttra sina synpunkter och komma med idéer. Nedan följer en aktivitetslista som ger en bild över utförandet av aktiviteter under kandidaturen.

Aktivitet	Beskrivning
Biosfärfestivaler	- 2022 arrangerades Biosfärfestivalen för andra gången, programmet innehöll 54 olika typer av aktiviteter av 32 arrangörer. Vissa event arrangerades av biosfärverksamheten. Det totala antalet besökare estimeras till cirka 1500 personer. - Biosfärfestivalen planeras arrangeras för tredje året i rad hösten 2023.

Guidad busstur	- Två guidade busstur med fyra stopp (Bligehöj, Krankesjön, Hörjelgården och Hemmestorps Mölla), öppen för allmänheten att anmäla sig, 50 deltagare.
Lantbruksträff	Lantbruksträff i Bjärsjölagård för att informera och samtala om lantbrukets roll i biosfärområdets utveckling
Nationella och internationella tillfällen	- Forskningskonferens: deltagit i utvecklingen av en nationell konferens för att undersöka forskningsbehov och möjliga samarbeten mellan lärosäten och biosfärområden. Studiebesök till Storkriket ingick. - Studiebesök: Biosphere Reserve Southern Ayrshire, Skottland.
Deltagande i andra aktörers aktiviteter och program	- LRF:s lokalgrupps årsmöte (veberöd-genarp-södrasandby-dalby-hällestad). Föredrag. - Lunds universitets institution för miljö- och klimatvetenskap (CEC), föredrag och frågestund. - Lunds universitets konferens "The Buzz of Europe - a Day in the Spirit of Art, Culture, Science and Innovation". - Lunds stadsbiblioteks föreläsningsserie om miljö- och klimatfrågor, föredrag och frågestund öppen för alla. - Skånes miljö- och hälsoskyddsförbunds sammanträde. Föredrag. - Hållbar Utveckling Skånes (HUT) nätverksträff för skog, jordbruk och vatten. Föredrag. - Harlösa biblioteks seniorgrupp mötes-/föreläsningsserie. Föredrag. - Länsstyrelsen Skånes invigning av Övedsklosters naturreservat. - Romelåsens sjölandskapet i södra Skånes (RÅSK) sammanträde. Föredrag. - Kommunfullmäktige i Sjöbo kommuns sammanträde, föredraget sändes live och går att se i efterhand. Föredrag. - Lunds universitets konferens UNEXPECTED/samverkansinitiativ kring existentiell hållbar utveckling, workshopledare för diskussioner kring Storkrikets utveckling. - Campus Helsingborg, Lunds universitet, Storkriket var värd för studiebesök för internationella studenter. - Lunds kommuns miljöinspirationsdag för miljösamordnare och miljöombud, föredrag.
Projekt och samarbeten	- Läs längre upp i detta avsnitt om projektet och samarbeten bundna till kandidaturen - som bidragit till inspel till biosfärområdets utveckling.
Remiss	- Under 2023 har förslaget till ansökan gått ut på remiss, tillgängliggjorts för alla att tycka till om. Digitala öppna remissmöten har genomförts med möjlighet till diskussion och frågor.

Foto 1: Föreläsning (Miljöinspirationsdagen, Lunds kommun).
Foto 2: Studiebesök inom ramen för forskningskonferens (Bligehöj, Eslövs kommun).
Foto 3: Besöksstopp under guidad busstur (Hörjelgården, Sjöbo kommun).
Foto 4: Workshop projekt Vår plats i biosfären (Kulturens Östarp, Sjöbo kommun).

13.5 Hur ska aktörernas delaktighet i genomförandet och förvaltningen av biosfärområdet främjas?

Det föreslagna biosfärområdet ämnar fungera som en plattform för samverkan på alla samhällsnivåer, från global till lokal nivå.

För att främja delaktighet i genomförande och förvaltning krävs en organisationsstruktur som ger aktörer förutsättningar till att delta. Förslaget på biosfärorganisationens uppbyggnad stödjer både horisontell (samverkan mellan aktörer på samma nivå, till exempel mellan kommunerna) och vertikal samverkan (samverkan mellan aktörer på olika nivåer av beslutsfattande) och främjar ökad delaktighet och innovation.

Storkrikets organisationsstruktur föreslås utgöras av en så kallad hybridorganisation, en gränsöverskridande organisation som bland annat kännetecknas av att skilda organisationsformer ryms inom samma organisation (se avsnitt 17.1 för mer information om organisationen). Hybridorganisationen för Storkriket innebär att människor kan delta och påverka förvaltandet på olika sätt. Vissa kan delta aktivt och sitta i styrelsen för Storkrikets biosfärförening medan andra kan delta mer tillfälligt, genom att engagera sig som biosfärambassadörer eller sitta med i olika tematiska arbetsgrupper och samarbetsprojekt. På detta sätt främjas olika typer av delaktighet beroende på enskilda individer och aktörers intresse och möjlighet. En mångfald av möjliga sätt till deltagande bäddar för ett brett deltagande.

13.6 Varifrån förväntas de resurser (finansiella, materiella och mänskliga) huvudsakligen komma som ska göra att de mål som satts upp för biosfärområdet och de olika projekt som planerats ska kunna genomföras?

Finansiering under kandidaturen 2021–2024

Under kandidaturen har grundfinansieringen av biosfärkontoret skett genom offentliga medel. Kommunernas respektive bidrag till biosfärarbetet grundar sig i en beräkningsmetod baserad på andel biosfärområdesyta samt antalet medborgare i kommunerna.

Under 2023 har budgeten uppgått till 1 765 000 kr:

Grundbudget 2023	
Naturvårdsverket	450 000
Sjöbo kommun (38%)	499 000
Lunds kommun (49%)	645 000
Eslövs kommun (13%)	171 000
Totalt	**1 765 000**

Förutom grundbudgeten så har biosfärkontoret växlat upp de offentliga medlen genom att söka externfinansiering. Biosfärkontoret har under kandidaturen hittills fått finansiering till fyra projekt:

- Projektet *Vår plats i biosfären* steg 1 (plats- och destinationsutveckling av Storkriket): 1 906 948 kr från Tillväxtverket.

- Projektet *Vår plats i biosfären* steg 2 (plats- och destinationsutveckling av Storkriket): 2 550 946 kr från Jordbruksverket - lokalt ledd utveckling genom Leader Sydöstra och Leader Lundaland.

- Projektet *Storkrundan.* 680 555 kr från Tillväxtverket.

- Projekt *Policylabb för naturbaserade lösningar i tvärkommunal klimatanpassning:* 1 082 000 kr (Formas, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande).

Externfinansiering som tillfaller Storkrikets verksamhet uppgår totalt till 6 220 449 kr, observera att detta inte är på årsbasis utan gäller för flera år:

Externfinansiering 2022–2024	
Tillväxtverket (VPIB 1)	1 906 948
Jordbruksverket, Leader (VPIB 2)	2 550 946
Storkrundan	680 555
Policylabb klimatanpassning	1 082 000
Totalt	**6 220 449**

Utöver detta så har biosfärverksamhetens olika samverkansparters (till exempel Coompanion Skåne och ARNA (Art and Nature)) använt Storkriket som en innovationsarena och fått projektmedel till sina respektive organisationer som uppgår till cirka 9,5 miljoner kronor.

Finansiering 2025 och framåt

Budgetförslaget gällande från och med 2025 är en ambitionshöjning för biosfärkontoret och presenteras nedan. Budgeten är en grundbudget för att täcka de huvudsakliga ansvarsområdena och funktionerna för att upprätthålla verksamheten och biosfärkontoret när biosfärområdet blivit beviljat. Administrativa kostnader för biosfärkontoret innefattar personalkostnader, IT-system, datorer, med mera. Representation är ett samlingsnamn för förtäring i samband med möten som organisationen genomför. Budgetposten för kommunikation, information och marknadsföring innefattar insatser som behöver genomföras för att skapa kännedom, engagemang och deltagande i biosfärarbetet. En budgetpost för verksamhetsstöd till biosfärföreningen finns också angiven. Verksamhetsstödets syfte är främst att lägga en grund till att medfinansiera externfinansierade projekt.

Fördelningen mellan kommunernas bidrag grundar sig på andel biosfärområdesyta samt antalet medborgare i kommunen. Utifrån det föreslagna utökade utbredningsområdet som kommunerna beslutade om 2022 ser fördelningen ut enligt följande: Lund 55 procent, Sjöbo 32 procent och Eslöv 13 procent.

Biosfärkontorets medarbetare är gemensamma för de tre ingående kommunerna. De är neutrala i relation till enskilda organisationer och får sitt uppdrag från den kommunala beredningen/utskottet och biosfärföreningen. Arbetet på biosfärkontoret leds av en verksamhetsledare/chef och biosfärkoordinator. Biosfärkontorets övriga medarbetare föreslås täcka följande funktioner: kommunikation, utbildning, nätverkssamordning, administration och projektutveckling/fundraising.

Under påföljande år, efter 2025, finns möjlighet att utöka budgeten ytterligare beroende på kommunernas ekonomiska läge. Projekt och externfinansiering förväntas utvecklas ytterligare för att växla upp grundbudgeten och för att säkerställa biosfärområdets måluppfyllnad. En utmaning med projektfinansiering

är dess kortsiktighet, brist på anställningstrygghet och att arbetet inte på samma sätt kan prioriteras utifrån grundläggande behov, utan i stället styrs av vad det finns för projektmedel att söka.

Utgifter	Budget fr.o.m. 2025 (tkr)
Anställda på biosfärkontoret (3st) *- Koordinator och verksamhetsledare/chef* *- Två ytterligare medarbetare, se vilka funktioner som initialt behöver täckas i ovanstående text.*	2500
Administrativa kostnader biosfärkontor	200
Representation	30
Kommunikation, webb och marknadsföring *(inkl. event och aktiviteter med mera)*	400
Verksamhetsstöd biosfärföreningen *(medfinansiering projekt med mera)*	400
Resor	30
Övrigt	140
Totalt	**3700**
Fördelning av kostnader	
Naturvårdsverket	450
Sjöbo kommun (32%)	1040
Lunds kommun (55%)	1787,5
Eslövs kommun (13%)	422,5
Totalt	**3700**

14 BEVARA

Biosfärområden har tre huvudfunktioner: bevara, utveckla och stödja. Detta kapitel täcker bevarandedelen som åsyftar biosfärområdets möjlighet till att bidra till bevarandet av landskap, ekosystem, arter och genetisk variation. Kapitlet är uppdelat i följande tre delar:

- Bevarandet av naturtyper och ekosystem
- Bevarandet av artmångfald
- Bevarandet av genetisk mångfald

14.1 Bevara naturtyper och ekosystem (inklusive jordtyp, vatten och klimat):

14.1.1 Beskriv biosfärområdets olika ekosystem och/eller markanvändningstyper. Ange geografiskt läge för dem.

Under avsnitt 11.6 beskrivs de viktigaste naturtyperna och hur de påverkas av mänskliga aktiviteter. Följande lista anger vilken markanvändningstyp som är utmarkerad på kartan nedan – och vilken marktyp som ska kopplas ihop med vilket avsnitt.

- Åker = Jordbruksmarker och andra odlingsmarker (avsnitt 11.6.2)
- Bebyggelse = Tätbebyggda områden (avsnitt 11.6.1)
- Öppen mark = Gräsmarker (avsnitt 11.6.3)
- Skog = Skogsmarker (avsnitt 11.6.6)
- Vattenyta = Sjöar och vattendrag (avsnitt 11.6.4)
- *Våtmarker* = *Ej utmärkt på kartan (avsnitt 11.6.5)*

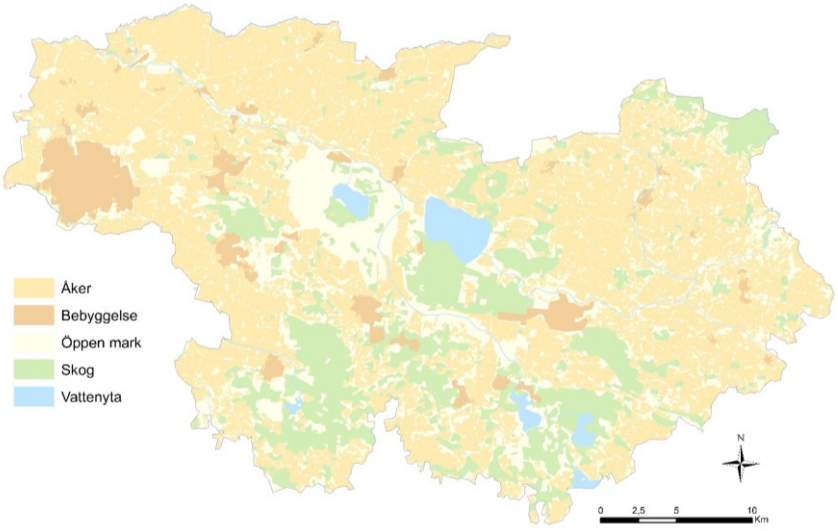

Karta: Markanvändning.

14.1.2 Beskriv de nuvarande förhållandena samt utvecklingstendenserna i de ekosystem och/eller markanvändningstyper som beskrivits ovan, samt de naturliga respektive mänskliga pådrivande faktorerna för denna utveckling.

Tätbebyggda områden/stadsmiljö, se också 11.6.1.

Storkrikets naturlandskap har blivit alltmer fragmentiserat och arealerna med biologiskt rika miljöer har minskat, därför blir tätorternas gröna miljöer och parker allt viktigare. Tätorternas parkmarker är generellt biologiskt fattiga med kortklippta gräsmattor och enstaka unga träd. En samverkan mellan plan- och skötsel-ansvariga och personer som är kunniga när det gäller ekologiska förutsättningar för biologisk mångfald, ger goda chanser att öka det biologiska värdet hos parker och grönområden.

Exempel på åtgärder som redan äger rum är till exempel i Lund där högstubbar och liggande döda träd lämnas kvar för att skapa så kallade faunadeponier som gynnar vedlevande arter. I tätorter på mer sandiga marker, till exempel Veberöd, Harlösa, Sjöbo och Genarp, har åtgärder genomförts för att gynna sandlevande arter i orternas parker.

En unik marktyp i tätbebyggda områden är så kallade ruderatmarker, till exempel övergivna industritomter och banvallar. Ruderatmarkerna har ofta en torr geofysisk miljö som liknar naturligt störda områden. Här uppstår ofta speciella växtsamhällen av arter med låg konkurrenskraft, utmärkande arter för dessa är exempelvis svartkämpar (*Plantago lanceolata*), gul sötväppling (*Melilotus officinalis*) och ståndS (*Jacobaea vulgaris*).

Odlingsmark, se också 11.6.2

Det bedrivs ett intensivt jordbruk i stora delar av Storkriket med en omfattande användning av konstgödsel och bekämpningsmedel. Detta kan missgynna den biologiska mångfalden men det pågår försök att vända denna trend. På flera platser i Storkriket agerar lantbrukare för att öka trädinslagen, skapa blomsterremsor för pollinatörer och anlägga så kallade lärkrutor på åkrar där fåglar kan häcka. Andra åtgärder är att öka inslaget av vatten genom exempelvis bevattningsdammar och viltvatten.

I området spelar hästuppfödning en stor roll då de sandiga markerna lämpar sig för hästar. En samverkan med hästnäringen har potentialen att medvetandegöra och finna lösningar som kan skapa en mer hållbar hästnäring som gynnar både människor och miljö. När det kommer till livsmedelsproduktion har vi i Storkriket ovärderlig jordbruksmark, bland den bästa i Sverige. I intressekonflikten mellan växande städer och livsmedelsproduktion är det viktigt att vi tar hänsyn till Storkrikets unika jordbruksmark. Odlings-marken är ett av de största bevarandevärdena som området har sett utifrån framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning.

Gräsmark, se också 11.6.3

Under de senaste två hundra åren har gräsmarker med lång hävdkontinuitet minskat och i stället ersatts av andra brukningsformer där gräsmarken gödslats vilket har missgynnat den biologiska mångfalden. För att bromsa utvecklingen och behålla de betesmarker som fortfarande finns kvar, har det sedan senare delen av 1900-talet satts in olika typer av stöd till brukarna. Tyvärr minskar arealerna naturlig betesmark trots detta, då många markägare bedömer dem som olönsamma. Gödsling av mark som används som bete fortsätter och därtill gödslas betesmarkerna ofrivilligt genom luftburet kvävenedfall.

På de torra sandiga gräsmarkerna på det militära övningsfältet på Revingehed i biosfärområdets centrala delar sker betesdrift i storskalig ranchform vilket håller markerna öppna. Åtgärder har också genomförts med hjälp av finansiella EU-bidrag inom ramen för LIFE-programmet för att störa markskiktet och skapa

blottor på ett sätt som gynnar sandlevande arter. Möjligheterna att fortsätta med betesdriften är nu år 2023 osäkert, då den militära övningsverksamheten har ökat och skapat diskussion om hur kor och militär verksamhet ska kunna samsas på ett sätt som är gynnsamt för den biologiska mångfalden. Om betesdriften upphör på Revingefältet kommer fältskiktet förändras och landskapet på sikt riskera att växa igen.

Många mindre betesmarker som hävdats under lång tid är idag skyddade som naturreservat. Det går dock inte alltid att upprätthålla betet i dessa reservat och i flera fall växer områdena igen. Har igenväxningen pågått under lång tid är det svårt att sedan restaurera betesmarken. Det samma gäller gamla hävdade slåttermarker. På vissa ytor har slåttern återupptagits vilket bromsar den negativa utvecklingen. Det rör sig dock om små arealer och isolerade förekomster av slåttergynnade arter.

Här kan Storkriket spela en viktig roll som neutral plattform och som projektsökande samarbetspart för att visa på möjligheter för samspel mellan mänsklig verksamhet och gräsmarkernas biologiska mångfald.

Vattendrag och sjöar, se också 11.6.4

Under 1800-talet skedde en omfattande förändring av Storkrikets sjöar och vattendrag genom sjösänkning och utdikning för att skapa mer jordbruksmark för en växande befolkning. Fram till senare delen av 1900-talet sågs också sjöar och vattendrag främst som avstjälpningsplatser, vilket tillsammans med den ökande användningen av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel ledde till en allt sämre vattenkvalitet. Sedan slutet av 1900-talet har det inletts omfattande restaureringsåtgärder för att förbättra den biologiska statusen i våra vatten. Inom Storkriket är tre olika vattenråd verksamma: Kävlingeåns vattenråd, Höjeå vattenråd och vattenrådet för Nybroån, Kabusaåns och Tygeån. Kävlingeåns vattenråd (tidigare Kävlingeåprojektet) har arbetat sedan 1995 och bedrivit omfattande vattenvårdande åtgärder av de berörda kommunerna i och omkring Kävlingeån. Totalt har över 360 dammar och våtmarker anlagts för att höja den ekologiska statusen, rena vattnet och öka den biologiska mångfalden. Dessutom har det gett invånarna i området större tillgång till allemansrättslig mark. Rådet har också genomfört åtgärder i form av skyddszoner längs vattendrag, återskapat meandring längs rätade vattenfåror och skapat passager för fisk förbi vandringshinder. Kävlingeån har en artrik bottenfauna men artsammansättningen visar på betydande påverkan från fortsatt näringstillförsel. Liknande åtgärder har genomförts i Höje å vattenråds regi, då de har skapat dammar, våtmarker och skyddszoner. De tre vattenråden genomför också en omfattande recipientkontroll i vattendragen där man bland annat inventerat bottenfaunan under många år.

I Klingavälsån, mitt i Storkriket, har det meandrande flödet till stora delar restaurerats. Idag omges ån av stora fuktängar med ett rikt fågelliv. Vid Klingavälsån finns också ett omfattande översilningssystem bevarat från början av 1900-talet, där åns vatten leds ut på ängsmarkerna i små kanaler för att öka produktionen och förlänga växtsäsongen. Översilningen har varit positiv för fågellivet och utgör ett viktigt kulturhistoriskt inslag i landskapet.

Återkommande algblomningar är ett problem i Storkrikets sjöar då näringskedjorna i deras ekosystem har påverkats av bland annat näringstillförsel. Andelen så kallad vitfisk/skräpfisk har ökat i sjöarna då rovfiskarna minskat i antal. Detta leder till att de djurplankton som vitfisken äter har minskat. Detta, i sin tur, har gett ökade möjligheter för växtplankton att växa till sig och orsaka algblomning. Detta försöker bland annat vattenråden åtgärda genom att fiska ut vitfisken och skapa en omvänd kedja med mer djurplankton, mindre växtplankton, bättre siktdjup och en bättre ekologisk balans. Detta gynnar också fågellivet.

Arbetet med EU:s vattendirektiv förbättrar den ekologiska statusen för sjöar och vattendrag. Här kan Storkriket bidra genom att stötta ett ännu starkare samarbete mellan olika aktörer som är engagerade i vattenfrågorna och lyfta ämnet för ökad kännedom.

Våtmarker, se också 11.6.5

Precis som sjöar och vattendrag, påverkades Storkrikets våtmarker av den omfattande sjösänkningen och utdikningen under 1800-talet. Det beräknas att upp till 90 procent av våtmarkerna i Skåne har försvunnit de senaste tvåhundra åren. Sedan slutet av 1990-talet ökar dock våtmarkerna i landskapet igen, både genom restaureringar och nyskapande.

Flera artrika våtmarkstyper är helt beroende av att de sköts och hävdas för att behålla sin biologiska mångfald. Kalkkärren har idag en otillfredsställande bevarandestatus och det krävs ytterligare åtgärder för att de inte ska försvinna. De huvudsakliga hoten mot dessa och andra rikkärrsmiljöer är dränering av ytvatten, underhåll av tidigare dikningar och igenväxning. Det krävs mycket arbete och engagemang från en rad olika aktörer om det ska gå att bevara dessa unika naturtyper.

Skogsmark, se också 11.6.6.

Mycket av Storkrikets tidigare ädellövskogar hade nästan helt försvunnit vid 1900-talets mitt. I samband med att trakthyggesbruket blev allt vanligare under 1900-talet skedde också omfattande plantering av gran på marker som tidigare varit bevuxna med ädellövskog. Detta pågick fram till att ädellövskogslagen infördes på 1980-talet. En rad naturreservat med rester av den gamla ädellövskogen har inrättats under senare årtionden, som exempelvis Linnebjer, Häckeberga, Husarahagen, Prästaskogen, Dalby Norreskog, Övedskloster, Fyledalen och Lövestads åsar. Samtidigt sker fortfarande slutavverkning av äldre ädellövskogar i områden utan skydd. Detta är inte sällan områden som troligen aldrig tidigare har kalavverkats och som har haft en kontinuitet som trädrika betesmarker. Möjligheterna för en rad ädelträdberoende arter att överleva försämras därigenom. Det tar flera hundra år att återskapa artsammansättningen i gamla ädellövskogar, bland annat eftersom olika arter är beroende av träd med olika åldrar. Det finns till exempel arter som är beroende av de specifika mikrohabitat man hittar hos ekar som är mer än 150 år. I ett fragmenterat landskap kan avstånden mellan gamla bestånd vara för långt för att återkolonisering ska ske när trädplanteringar uppnår den ålder som är lämplig för arten. Dessutom kommer förutsättningarna att förändras på grund av klimatförändringarna.

Totalt har dock skogsarealerna i Storkriket ökat under senare år då mindre produktiv jordbruksmark och gräsmark planteras med skog. På fuktiga gräsmarker, stränder samt våtmarker sker också en del spontan etablering av sumpskogar.

För att gynna den biologiska mångfalden i skogsmark behöver ytterligare ytor bevaras och trädmiljöerna i landskapet knytas samman och hänga ihop.

14.1.3 Vad finns det för skyddssystem (även sådana som gäller hävd och sedvanerätt) för kärnområdet/-områdena och buffertzonen/-zonerna?

Skyddad natur

I Storklandskapet är ungefär 9 200 hektar skyddade enligt miljöbalken och EU:s habitat- och fågeldirektiv. Dessa områden omfattar cirka 8 procent av Storkriket. De består av 5 500 hektar naturreservat och 5 500 hektar Natura 2000-områden (som till viss del överlappar varandra). De skyddade områdena ligger både på statligt eller kommunalt ägd mark och på privatägd mark. Det största naturreservatet är Klingsvälsåns dalgång som omfattar hela 2 100 hektar och främst består av beteshävdade fuktängar kring Klingavälsån. En del av naturreservaten är även Natura 2000-områden. Det största Natura 2000-området, som inte är naturreservat, är Revingefältet på över 3 500 hektar.

För att skydda mindre områden finns möjligheten att göra dessa till biotopskyddsområden eller naturminne eller att ingå ett naturvårdsavtal med markägarna. Ett antal biotoper har per automatik ett generellt biotopskydd, till exempel alléer, småvatten och trädridåer i jordbrukslandskapet. En skyddsform som främst syftar till att bevara nuvarande markanvändning är så kallade naturvårdsområden. I Storkriket finns endast ett naturvårdsområde, som ligger vid Häckeberga gods. Skyddsformen naturvårdsområde togs bort när den nya miljöbalken kom 1999 och inga nya naturvårdsområden har avsatts sedan dess.

Vid sidan om de skyddade områdena är över 35 procent av arealen i Storkriket utpekat som riksintresse för naturvård (42 000 hektar) med restriktioner för förändringar i markanvändningen. Riksintresset för naturvård påverkar främst Storkrikets buffertzoner samt till en del dess utvecklingszoner. I Länsstyrelsen Skånes naturvärdesöversikt (2022) har särskilt värdefulla naturmiljöer utifrån biologiska värden pekats ut och motsvarar cirka 20 procent av Storkrikets areal.

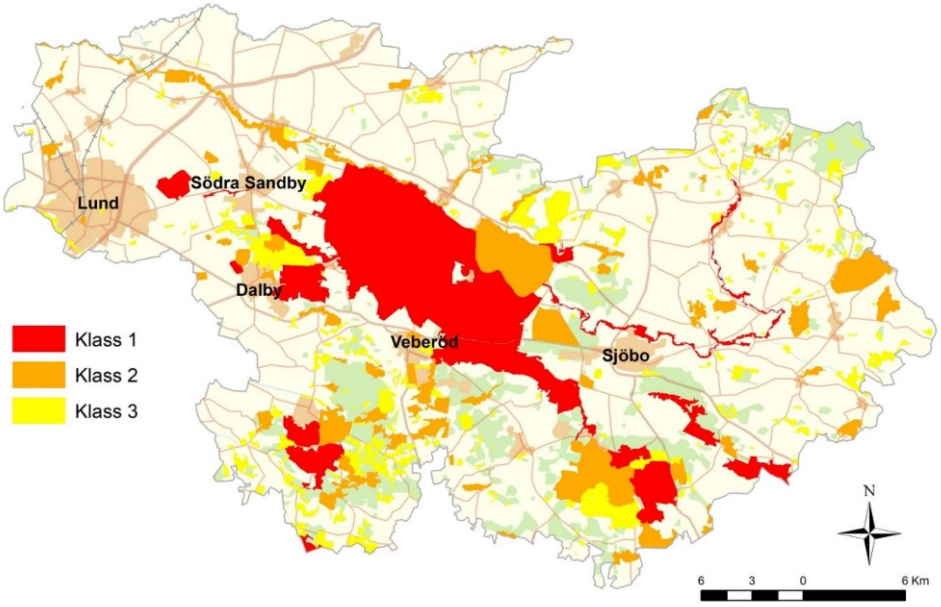

Karta: Naturvärdesöversikt.

Referenser

- Länsstyrelsen Skåne. 2022. Naturvärdesöversikt. (Länk, hämtad 2023-07-11).

14.1.4 Vilken typ av indikatorer eller data används för att bedöma effektiviteten hos åtgärderna/strategin?

Indikatorer för bevarandestatus

Den samlade bilden av bevarandestatusen för den biologiska mångfalden i Storkriket fås av en rad olika indikatorer. I arbetet med uppföljning av EU:s habitat-och artdirektiv och arter sker en genomgång av bevarandestatus för de utpekade områdena och arterna. De nationella åtgärdsprogrammen för hotade arter som berör arter i Storkriket innebär uppföljning och utvärdering av bevarandestatus. Den statligt finansierade miljöövervakningen som Länsstyrelsen Skåne ansvarar för består av 27 delprogram och spänner brett över vatten, landmiljö, luft och hälsa. Viktiga indikatorer är bland annat provtagning i sjöar

och vattendrag, övervakning av stormusselbestånd, kiselalger i vattendrag, samt satellitbaserad övervakning av våtmarker. Därtill övervakning av groddjur, sammanställningar från riksskogstaxeringen och övervakning av lavar och mossor i äldre bokskog. Det sker också övervakning av strandängsfåglar längs Klingavälsån, övervakning av hotade kärlväxter genom svensk botanisk förening i floravärkteri samt övervakning av dagflygande storfjärilar. Mycket av detta sker i ideell regi.

14.2 Bevara artmångfalden:

14.2.1 Ange de viktigaste artgrupperna eller de arter som är särskilt intressanta med hänsyn till bevarandemålen, i synnerhet arter som är endemiska för biosfärområdet, och beskriv kortfattat de växt- eller djursamhällen där de lever.

I Storkriket är cirka 15 600 arter registrerade i Artfakta (SLU) och av dem är det totala antalet naturligt förekommande arter i biosfärområdet troligen betydligt större. I Sverige som helhet anses 60 000 arter vara naturligt förekommande, varav minst en fjärdedel finns i Storkriket. Ett urval av arterna blir bedömda utifrån risken för utdöende och resultatet presenteras i Artdatabanken (*Rödlistade arter*). Listan uppdateras vart femte år och 2020 blev 4 746 arter rödlistade (*NT, VU, EN, CR, RE* eller *DD*) av totalt 21 740 bedömda. Den högre graden av rödlistning, *hotad* (*VU, EN* eller *CR*), gäller för ungefär hälften av dessa rödlistade arter.

Storkriket utgör ett av Sveriges viktigaste kärnområden för nationellt hotade och sällsynta arter med drygt tusen registrerade rödlistade arter, se nedan tabell. Detta är 22 procent av landets alla rödlistade arter, vilket är anmärkningsvärt eftersom Storkriket endast utgör 0,25 procent av landets totala landyta. Av dessa klassas nästan hälften som akut hotade (CR), starkt hotade (EN) eller sårbara (VU).

Artkategori	Akut hotade (CR)	Starkt hotade (EN)	Sårbara (VU)	Nära hotade (NT)	Totalt
Ryggradslösa djur	4	46	124	326	500
Kärlväxter	12	47	59	86	204
Svampar	1	11	64	98	174
Fåglar*	5	18	29	48	100
Lavar	4	8	14	13	39
Däggdjur		2	2	9	13
Mossor		3	4	4	11
Groddjur			3	2	5
Alger			3	1	4
Fiskar	1		1	1	3
Ödlor			1		1
Summa arter	27	135	304	588	**1054**

Tabell: Antal rödlistade arter i Storkriket åren 1997–2023. Observera att av dessa är vissa fågelarter som rör sig över stora områden och där kan observationerna innehålla arter som bara sporadiskt vistats i område som exempelvis fågelarterna fjälluggla och tallbit – arter som vanligtvis förekommer i helt andra delar av landet

Bland de akut hotade arterna (CR) i Storkriket kan svarttåg (*Juncus ancepts*) och fjällig vägglav (*Xanthomendoza fallax*) nämnas. Exempel på starkt hotade arter (EN) är växten kärrnäva (*Geranium palustre*) och svampen skivsopp (*Phylloporus pelletiere*). Bland de sårbara arterna (VU) finns luktvädd (*Scabiosa canescens*), lökgroda (*Pelobates fuscus*), skånsk sprötmossa (*Oxyrrhynchium schleicheri*), mindre parkblomfluga (*Myolepta dubia*) och batavsandbi (*Andrena batava*).

Storkriket utgör också kärnområde för nominatrasen av skandinavisk kronhjort (*Cervus elaphus elaphus*) som bedöms som nära hotad (NT) och här finns också både uppfödning och vilt häckande vit stork som är starkt hotad (EN) i ett svenskt perspektiv.

I Storkriket finns minst 55 arter som är upptagna i EU:s artdirektiv. Bland dessa finns bland annat 18 olika arter av fladdermöss av de sammantaget 19 som finns upptagna för Sveriges del i direktivet. En del av arterna som är upptagna i artdirektivet är inte hotade utan bedöms ha livskraftiga populationer enligt Artdatabankens bedömning.

För att bevara levande ekosystem är det minst lika viktigt att bevara vanliga nyckelarter som har en särskild betydelse för samspelet i naturen och inte bara fokusera på sällsynta arter. Hit kan räknas arter som ädellövträden bok (*Fagus sylvatica*) och ek (*Quercus robur och Quercus petraea*) som är värdar för ett mycket stort antal arter av insekter, lavar, mossor, svampar och fågelarter om träden tillåts bli gamla. Många av de vanligaste träden, buskarna, gräsen och örterna utgör basen för alla växtätande organismer och en hög biologisk produktion. Andra viktiga nyckelarter är olika vanliga mykorrizasvampar som dels samspelar med träden och dels bidrar till att bryta ner organiskt material och göra näringsämnen tillgängliga för andra organismer i ekosystemen. En rad insekter och andra ryggradslösa djur (evertebrater) bidrar också till detta arbete samtidigt som många vanliga insekter utgör basen för näringsvävarna i ekosystemen och ger föda för

rovlevande arter. För toppkonsumenter som fladdermöss är tillgången på insekter avgörande för populationernas storlek. Även växter rika på nektar är nyckelarter genom att tillhandahålla föda till ett stort antal pollinatörer. Pollinatörerna i sin tur är centrala både för fruktsättning i jordbruket och för många andra växters fortlevnad. I beskrivningarna nedan har vi i första hand exempel från de högsta graderna av rödlistning (EN: starkt hotad och CR: akut hotad) och de arter som har mer än tio observationer. Detta betyder inte att de andra rödlistade arterna – eller de allra mest ovanliga – är oviktiga.

Tätbebyggda områden/stadsmiljö (se också 11.6.1)

I tätbebyggda områden finner vi den nära hotade igelkotten (*Erinaceus europaeus*). Igelkotten har minskat i antal, främst på grund av trafikskador och brist på platser lämpliga för hibernation. Tornseglare (*Apus apus*) är starkt hotade och hittas vanligen i tätbebyggda områden där det finns lämpliga boplatser. Artens nedgång är troligtvis en brist på lämpliga boplatser när äldre tegeltak byts ut till tak där det är svårt för fåglarna att hitta plats.

På ruderatmarker i tätbebyggda områden finns växtarter som är anpassade till torra marker och inte sällan har en historia som ogräs. Starkt hotade är banbjörnbär (*Rubus bifrons*), gatmålla (*Chenopodiastrum murale*) och vitnoppa (*Pseudognaphalium luteoalbum*). Dessa arter är ofta konkurrenssvaga och har behov av att vegetationsfria ytor uppstår i närheten av ståndorten.

I Stadsparken i Lund finns bland annat hålträdsklokrypare (*Anthrenochernes stellae*), som är en prioriterad art i EU:s habitatdirektiv, men även den nära hotade sydfladdermusen (*Eptesicus serotinus*). Detta är skogsarter som är beroende av äldre träd, och här ett exempel på att tätorter kan innehålla miljöer med höga biologiska värden.

Odlingsmark (se också 11.6.2)

I jordbruksmarkerna hittar vi den strakt hotade grönfinken (*Chloris chloris*) som har minskat i antal främst på grund av en sjukdom som kom till Sverige 2007. Arten påverkas negativt av moderna jordbruksmetoder, framför allt av pesticider och borttagning av miljöer som anses som hinder för odling.

Storkriket omfattar Skånes första reservat av ren åkermark, Dalby västermark. Här har jorden brukats med liten användning av kemiska bekämpningsmetoder och det finns en ovanlig samling av rödlistade åkerogräs: Åkermadd (*Sherardia arvensis*), åkerranunkel (*Ranunculus arvensis*), åkerrödtoppa (*Odontites vernus*), åkersyska (*Stachys arvensis*), sminkrot (*Buglossiodes arvensis*), spjutsporre (*Kickxia elatine*) och småtörel (*Euphobia exigua*).

Gräsmark (se också 11.6.3)

Den akut hotade fågeln ortolansparven (*Emberiza hortulana*) finns i biosfärområdets olika gräsmarker och är en art som förr var vanlig i jordbrukslandskapet. Den gynnas av ett mosaikartat landskap där det finns tillgång till öppna ytor med låg vegetationstäckning. Trädor med kort och gles vegetation som lämnas obrukade i juni hjälper fågeln, eftersom boet ofta läggs i kanterna.

Bland insekterna som gynnas av torra gräsmarker hittar vi till exempel de starkt hotade mjölflyt (*Eublemma hortulana*), gul frölöpare (*Harpalus flavescens*), väpplingsandbi (*Andrena gelriae*), sandjägarstekel (*Methocha articulata*) och arvfältmal (*Scythris knochella*). Detta är bara en liten del av de rödlistade insekterna som gynnas av sandblottor och andra sandiga marker i naturreservaten i Storkriket.

Vi hittar också en rik och ovanlig flora och ett axplock från denna lista är humlesuga (*Betonica officinalis*), praktnejlika (*Dianthus superbus*), klintsnyltrot (*Orobanche major*) och dvärgjohannesört (*Hypericum humifusum*) (den sistnämnda finns i magra betesmarker). Sällsynta karaktärsarter för grässandhedar är till

exempel klubbfibbla (*Arnoseris minima*), åkerfibbla (*Hypochaeris glabra*), dvärgserradella (*Ornithopus perpusillus*) och luddvicker (*Vicia villosa*).

För flera av arterna ovan är Revingehed, som området har skötts hittills, ett viktigt habitat. I dagsläget pågår diskussioner om hur militärens ökade användning och betesdriften i området ska kunna samsas. Utan betesdriften kan den miljö som många av dessa arter är beroende av försvinna.

I andra gräsmarker (högörtängar på fuktig mark) hittar man den starkt hotade tistelsnyltroten (*Orobanche reticulata*), som också den hotas av igenväxning i form av höga växter, buskar och träd.

Foto: Mjölfly på hedblomster. Fotograf: Per Nyström.

Vattendrag och sjöar (se också 11.6.4)

Efter flera decenniers frånvaro har den rödlistade uttern (*Lutra lutra*) återkommit till vattendrag belägna i Storkriket. I områdets östra delar i Björkaån och övre Bråån finns den tjockskaliga målarmusslan (*Unio crassus*) och den har också återintroducerats i Klingavälsån. I Bråån finns också den skyddsvärda flodpärlmusslan (*Margaritifera margaritifera*). I Björkaån har en flera ovanliga insektsarter påträffats som exempelvis skalbaggen *Riolus cupreus* och dagsländan *Baetis liebenau*.

Starkt hotade sjölevande fågelarter som hittas i Storkriket är bergand (*Aythya marila*), ängshök (*Circus pygargus*), rödspov (*Limosa limosa),* storspov (*Numenius arquata),* svarthalsad dopping (*Podiceps nigricollis)* och årta (*Spatula querquedula).* Pungmes (*Remiz pendulinus*) som är akut hotad, häckar vid sjöar med bestånd av vass och kaveldun och som har sly nära strandkanten. En av lokalerna där den häckat regelbundet har varit vid Krankesjön, men antalet har minskat kraftigt.

I sjöarna och vattendragen i biosfärområdet finns sporadisk förekomst av de sällsynta rödlistade fiskarterna ål (*Anguilla anguilla*), lake (*Lota lota)* och vimma (*Vimba vimba*).

Ett par hotade växtarter som är beroende av fuktiga biotoper som skyddas från igenväxning är dvärgag (*Cyperus fuscus* – akut hotad) och pipstäkra (*Oenanthe fistulosa* – starkt hotad).

Foto: Dvärgag vid Vombsjöns stränder. Fotograf: Per Nyström.

Våtmarker (se också 11.6.5)

I Storkriket finns det flera skyddade och i vissa fall restaurerade våtmarker med en rik flora och fauna. Av särskilt intresse för bevarandemålet kan nämnas den akut hotade svarttågen (*Juncus anceps*). Den hotas både av utdikning och lågt betestryck. Den starkt hotade klockgentianan (*Gentiana pneumonanthe*) växter i fuktängar och är beroende av ett fortsatt betestryck för sin överlevnad. I den speciella miljön man hittar i kalkkärren finns stor ögontröst (*Euphrasia officinalis subsp. pratensis* – starkt hotad). Även den gynnas av bete.

Skogsmark (se också 11.6.6)

Sommargyllingen (*Oriolus oriolus*), som är starkt hotad, lever i skogsområden nära våtmarker och behöver tillgång till undervegetation. I de här kantzonerna mellan skog och fuktig öppen mark hittar man också den akut hotade växten äkta stormhatt (*Aconitum napellus*). Detta är en växt som tagits in som trädgårdsväxt under 1700-talet och den odlas i trädgårdar än idag. De vilda bestånden är dock få. Några starkt hotade växter som lever i lövskog är buskvicker (*Vicia dumetorum*) och lundäxing (*Dactylis polygama*). De här arterna försvinner vid kalavverkning och finns inte alls i granskog.

I lövskogarna norr om Övedskloster finns för Sverige unika vildväxande populationer av lundvivan (*Primula elatior*) på ett antal växtplatser. Arten finns inom ett naturvårdsområde och det finns en överenskommelse med markägaren om hur skogen ska skötas för att arten ska bevaras.

Död ved är en viktig biotop för både insekter, lavar och svampar. Till exempel de starkt hotade tvärbandvingad skridfluga (*Rainieria calceata*) bok och blåsvart brunbagge (*Melandrya caraboides*) lever främst i död bokved, även om vissa andra lövträd också kan vara värdar. Av den stora grupp insekter som man kan hitta på äldre ek kan man nämna läderbaggen (*Osmoderma eremita*), som har svårt att sprida sig över större sträckor. Den är därför beroende av att de befintliga lokalerna inte förändras i alltför hög utsträckning.

På död bok hittar man hartsticka (*Ganoderma pfeifferi* – starkt hotad) och igelkottstaggsvamp (*Hericium erinaceus*– starkt hotad). Dessa arter hotas också av kalhyggen och ersättning med jämnåldriga trädbestånd.

En starkt hotad svamp som växter på döda almar är prakttagging (*Steccherinum robustius*). Ask (*Fraxinus excelsior*), som i sig är en art hotad av askskottssjuka, är värd till en flera hotade arter. Den akut hotade laven cinnoberfläck (*Coniocarpon cinnabarinum*) och den strakt hotade askvårtlaven (*Pyrenula nitidella*) är exempel på dessa. Det är svårt att se hur man kan förbättra utvecklingen för dessa arter eftersom asken är hårt drabbad och man inte har hittat några resistenta träd. Eventuellt är den ökande andelen inhemska träd som faller offer för olika sjukdomar en följd av stress förorsakad av klimatförändringarna, där i synnerhet långa torkperioder är svåra. Ett varmare klimat innebär ibland dessutom att sjukdomsalstrande organismer har bättre överlevnad.

Referenser

- Lunds Botaniska Förening, i enlighet med inkommet remiss-svar inom ramen för samråd av UNESCO-ansökan för Storkriket 2023-10-28.
- Sörensson, M. 2010. Urban parkmarks betydelse för insektsfaunan: Inventering av solitära bin och andra insekter på sandig parkmark i Veberöd och Genarp. Tekniska förvaltningen, Lunds kommun. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- SLU Artdatabanken. *Artfakta*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

14.2.2 Vilken form av tryck utsätts nyckelarterna för?

På landskapsnivå bidrar utarmningen av olika naturmiljöer i Storkriket till ett fragmenterat landskap. Livsmiljöerna blir för små för arternas behov och ligger samtidigt för långt från varandra för att arterna ska kunna sprida sig.

Det moderna jordbruket missgynnar oftast den biologiska mångfalden genom användningen av olika bekämpningsmedel och konstgödsel. Jordbruket domineras av intensivt odlade ettåriga grödor där alla andra arter bekämpas. Dessutom bidrar näringsläckage från åkrarna till övergödning av vattendrag och sjöar.

Skogsbruket domineras av trakthyggesbruk som avverkar hela bestånd av en art vid samma ålder. Det innebär att skogarna saknar den naturliga variationen i ålder och trädsammansättning. Förekomsten av död ved i form av lågor och högstubbar minskar också.

En stor del av betesmarkerna i Storkriket består troligtvis av betesvallar som gödslas för att producera mer foder, vilket missgynnar den biologiska mångfalden. Även gamla naturbetesmarker gödslas för att öka produktionen. När det gäller de naturbetesmarker som ligger i skyddade områden har förvaltarna svårt att få tillräckligt med betesdjur till områdena. Det är också ett problem att få rätt sorts betesdjur, då olika arter betar på olika sätt, vilket ger olika resultat.

Många våtmarker i Storkriket har dikats ut för att öka avkastningen på jord- och skogsmark. Medan det krävs dispens från länsstyrelsen att anlägga nya diken får man underhålla dem som redan har tillstånd. Flera av tillstånden är historiska och bygger på en samverkan mellan markägare kallad dikningsföretag. Det är inte ovanligt att en markägare inte vet att de är del av ett sådant företag. Därtill kan historisk dikning ha utförts i väntan på tillstånd, som sedan inte givits. På många ställen påverkar dessa dikningsföretag fortfarande landskapet och kommer att göra så även i framtiden.

Även tätorternas och infrastrukturens expansion utgör ett påtagligt hot mot den biologiska mångfalden. Livsmiljön förändras drastiskt när ytor tas i anspråk och hårdgörs för bebyggelse och transport. Både bil- och tågvägar fungerar dessutom som barriärer för olika organismer i landskapet.

De pågående klimatförändringarna är ett allvarligt hot mot den biologiska mångfalden då många arter har svårt att snabbt anpassa sig till ett förändrat klimat. Kopplat till detta är också problematiken med olika invasiva arter då många av dessa gynnas av ett varmare klimat. Detta gäller också trädgårdsväxter som tidigare har hållit sig inom trädgårdens hägn, till exempel syren (*Syringa vulgaris*) som tidigare bara

förökade sig med rotskott men som nu kan fröa av sig. Vidare blir många träd påverkade av de återkommande torrperioderna och stormarna. Det gör att deras motståndskraft mot sjukdomar minskar, parallellt med sjukdomsalstrande organismers högre överlevnad i det varmare klimatet.

De viktigaste pådrivande faktorerna är företagsekonomiska, samt kommun- och myndighetsbaserade beslut, där de långsiktiga samhällsekonomiska och ekologiska konsekvenserna inte är inräknade.

14.2.3 Vilken typ av åtgärder och indikatorer används eller kommer att användas för att bedöma såväl artgrupperna i sig som det tryck de utsätts för? Vem är det som utför detta arbete, alternativt kommer att göra det i framtiden?

Sedan 2020 har SLU Artdatabanken regeringsuppdraget *Svenska artprojektet* där målet är att kartlägga, beskriva och tillgängliggöra kunskap om Sveriges alla flercelliga växter, svampar och djur. SLU Artdatabanken tillhandahåller tjänsterna Artfakta (samlad artinformation) och Artportalen (rapporteringssystem för artobservationer). I dessa system finns omfattande information om den biologiska mångfalden i Storkriket. Inrapporteringen till Artportalen sker av allt från forskare till ideella krafter och inom Artfakta tillförs information från en rad andra projekt. Inom kommunerna sker också en kommunal miljöövervakning med bland annat inventering kopplad till olika kommunala bevarandeprojekt, där fokus läggs på olika organismgrupper som är speciellt intressanta. Länsstyrelsen har också uppföljning av sina olika åtgärdsprogram för hotade arter. När det gäller arter och habitat som förekommer i EU:s art- och habitatdirektiv sker en återkommande uppföljning av länsstyrelsen. Inom det föreslagna biosfärområde Storkriket finns möjligheter att ytterligare utveckla uppföljning av olika för området specifika indikatorer i samarbete med forskningsinstitutioner och lokala ideella krafter, samt att bedriva olika åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden.

14.2.4 Vilka åtgärder vidtas i nuläget för att minska detta tryck?

Medlemmarna i Kävlingeåns vattenråd, Höje ås vattenråd samt vattenrådet för Nybroån, Kabusaån och Tygeån satsar stora resurser tillsammans varje år för att på olika sätt stärka vattenmiljöerna. Här finns också riktade insatser med statliga stöd för att öka andelen våtmarker samt restaurera vattendrag och sjöar. Ett stort antal dammar har skapats med syfte att bland annat minska näringshalten i åarna, öka den biologiska mångfalden och skapa möjlighet för rekreation.

Miljöstöd är viktigt för att vidmakthålla gräsmarkernas unika miljöer. Tyvärr ser många markägare i dagsläget ingen lönsamhet i djurhållning och det blir därför allt svårare att hitta arrendatorer för skötsel av värdefulla skyddade betesmarker.

I Storkrikets skogsmarker, men även flera öppna marker, är det främst naturreservat, naturvårdsavtal samt biotopskyddsavtal som är aktuella redskap för att bevara värdefulla miljöer. Länsstyrelsen Skåne och kommunerna har inrättat ett större antal naturreservat och pekat ut Natura 2000-områden som möjliggör för många av de värdefulla naturtyperna, hotade arterna och nyckelarterna att finnas kvar i landskapet. Därtill görs en rad riktade åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden, bland annat genom åtgärdsprogram för hotade arter, LIFE-projekt, LONA-finansierade projekt och ideella insatser.

Under perioden 2010–2020 skyddades i genomsnitt 0,09 procent av Skånes landyta per år. Det innebär att det i den takten tar 11 år för att skydda 1 procent. Den nya regering som tillträdde 2022–2026 har aviserat sänkta anslag till naturskydd vilket riskerar att innebära en långsammare takt för inrättande av skydd av

natur. Här blir enskilda markägares initiativ till frivilliga avsättningar allt viktigare, avseende skog innebar till exempel certifieringsmodellen FSC att minst 5 procent av den produktiva skogsarealen ska avsättas.

Den ekonomiska konjunkturen påverkar till viss del tätorternas och trafikinfrastrukturens expansion. De berörda kommunerna arbetar aktivt med att öka den biologiska mångfalden i tätbebyggda områden och Trafikverket planerar åtgärder för att minska trafikinfrastrukturens barriäreffekter.

14.2.5 Vilka åtgärder planeras att vidtas för att minska detta tryck?

Biosfärkontorets bidrag till att bevara artmångfalden i området sker främst genom den samverkansplattform som biosfärområdet utgör för att identifiera möjligheter och lösningar för en mer hållbar mark- och vattenförvaltning. Externfinansierade gemensamma projekt är en viktig pusselbit i uppbyggnaden av biosfärområdet och kan bli aktuellt inom detta tema. Vidare kan intresset bland markägare och andra intressenter stimuleras för att själva ta initiativ till anläggande av våtmarker, bildande av naturreservat och upprättande av naturvårdsavtal. Genom kunskapsuppbyggnad och informationsspridning stimuleras skötsel, bekämpning av invasiva arter, skapandet av gröna stråk och generell hänsyn i de areella näringarna. Kunskap behöver byggas och spridas om hur mänsklig aktivitet, till exempel lantbruk, militärverksamhet och friluftsliv bidrar till att bevara den biologiska artmångfalden och hur det förhåller sig till klimatförändringarnas effekter på landskapet. Här kan vetenskaplig grund och samarbete med lärosäten spela en nyckelroll.

För att bevara och utveckla artmångfalden i Storkriket behövs ytterligare skydd av områdets värdefulla kultur- och naturmiljöer, vilket kan ske både i kommunal och statlig regi. Därutöver sker framför allt bevarandeåtgärder inom ramen för kommunernas, länsstyrelsen Skåne och andra aktörer, till exempel vattenrådens ordinarie arbete. Samtliga aktörer har sina egna styrdokument med mål och åtgärder. I Storkrikets strategi finns exempel på möjliga åtgärdsområden samt koppling till befintliga styrdokument (se bilaga 3).

14.3 Bevara den genetiska mångfalden:

14.3.1 Ange arter eller varieteter som är viktiga ur till exempel bevarandesynpunkt eller för medicinsk användning, livsmedelsproduktion, biologisk mångfald inom jordbruket, kulturella sedvänjor, etcetera.

Storkriket utgör ett av Sveriges kärnområden för nationellt hotade och sällsynta arter med drygt tusen registrerade rödlistade arter, se tabell i avsnitt 14.2.1. I avsnittet ges många exempel på arter som är viktiga utifrån bevarandet av biologisk mångfald.

Nedan beskrivs tre exempel på arter som är intressanta utifrån kulturella sedvänjor och biologisk mångfald.

Skandinavisk nominatunderart av kronhjort

I Storkriket finns den skandinaviska nominatunderarten av kronhjort (*Cervus elaphus elaphus*), klassad som nära hotad (NT). Troligen härstammar dessa kronhjortar från de djur som först vandrade in i Sverige efter

istiden. Denna population har inte blandats upp med utifrån kommande kronhjortar och är sannolikt de enda som undgått påtaglig hybridisering med djur av främmande ursprung och kan klassas som genetiskt intakt.

Rasen namngavs av Carl von Linné år 1758 och var då relativt spridd i Götaland, för att sedan minska kraftigt. I slutet av 1800-talet fanns rasen endast kvar i ett fåtal individer på gods i och strax utanför det som idag utgör Storkriket. Populationen har sedan dess åter ökat och den uppskattade populationen är idag cirka 3 000 djur före jakt. Det är det antal som anses eftersträvansvärt i området, utifrån att uppnå en livskraftig stam som samtidigt är hanterbar för att inte riskera hybridisering och för att inte skapa för stora skador på skog eller produktionsförluster i jordbruket.

Jakt på kronhjort (och annat vilt) är en viktig kulturell sedvana, och bidrar till livsmedelsproduktion och besöks- och restaurangbranschen. Att se och fotografera kronhjortar utgör också en friluftsupplevelse.

Referens

- Länsstyrelsen Skåne, 2023. *Regional förvaltningsplan för kronhjort (kronvilt), nominatunderarten 2022–2025*. (Länk, hämtad 2023-07-05)

Storkrikets vita storkar

Storkrikets symbol, den vita storken (*Ciconia ciconia*), var fram till 1930-talet en vanlig syn i områdets byar där de ofta häckade på gårdarnas tak. Med bland annat utdikningen och införandet av moderna jordbruksmetoder minskade antalet storkar kraftigt och den sista svenska häckningen skedde 1954 i mitten av Storkriket. Sedan 1989 pågår ett omfattande projekt med att återintroducera storken i Skåne med uppfödning bland annat i Hemmestorps Mölla i hjärtat av Storkriket. Det finns idag ett 50-tal frihäckande storkpar i Skåne och lika många i storkprojektets två storkhägn. Från Hemmestorps Mölla släpps varje år ut omkring 100 ungstorkar i slutet av juli. Genetiskt består storkarna i projektet främst av polska individer med ett visst inslag av spontant influgna individer. Den vita storken har historiskt gett upphov till en rad sägner och kulturella sedvänjor.

Referenser

- Storkprojektet. *Hemsida*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

Sällsynta åkerogräs

Ett antal åkerogräs som idag är ytterst sällsynta men som förr var vanliga i jordbrukslandskapet finns i två skyddade områden i Storkriket, Dalby västermark och Kulturens Östarp. Dessutom förekommer de på de sandiga markerna i Vombsänkan, vilket kan bero både på störningar från militära fordon samt på det faktum att de utgör rester av en ogräsflora som fanns i trädesåkrar på sandig mark ända in på 1900-talet.

Referenser

- SLU Artdatabanken. Artfakta. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lunds Botaniska Förening, i enlighet med inkommet remiss-svar inom ramen för samråd av UNESCO-ansökan för Storkriket 2023-10-28.
- Lunds kommun. Naturreservat Dalby Västermark. (Länk, hämtad 2023-07-11).

14.3.2 Vad finns det för ekologiska, ekonomiska eller sociala påfrestningar som eller förändringar som kan utgöra ett hot mot dessa arter eller varieteter?

Kronhjorten utgör ett problem för jord- och skogsbruk genom skador på olika jordbruksgrödor och barkfläkning, främst på gran. Detta kan medföra en risk för alltför hög avskjutning. Genom stängsling av områden med för kronhjorten attraktiva grödor och stödutfodring kan skadorna minska. En annan risk som kronhjorten löper är störningar under känsliga tider, som vid brunsten. Bland annat har naturfotografer och andra besökare tagit sig för nära.

Dödlighet under flyttning och övervintring är avgörande faktorer för storkpopulationen i Skåne. En annan utmaning är att många av de skånska storkarna stannar i lämpliga miljöer på kontinenten i stället för att komma tillbaka till Skåne för att häcka.

De gamla åkergräsen har inte någon möjlighet att överleva i det moderna odlingslandskapet med bekämpningsmedel och stora odlingsytor utan de behöver särskilda skyddade områden för att klara sig.

14.3.3 Vilka indikatorer på artnivå används eller kommer att användas för att bedöma tillståndet för populationen och för de traditioner som är kopplade till dem?

Framförallt jagas det kronhjort på de skånska godsen. Antalet fällda djur är en indikator på tillståndet för populationen och alla skjutna djur ska rapporteras till Länsstyrelsen enligt jaktförordningen. Länsstyrelsen genomför återkommande inventeringar som ger underlag för antalet avskjutningslicenser.

Inom storkprojektet görs årliga räkningar och ringmärkningar av ungarna som ger bra underlag för bedömning av populationen. Antalet flygga ungar av den vita storken är en viktig indikator på artens tillstånd. Storkprojektet försöker också få in information om var de vuxna individerna befinner sig och tar här hjälp av att vädja till intresserade att rapportera in storkobservationer. Det har även genomförts projekt där man utrustat storkar med sändare för att kunna följa deras migration. Alla storkar i projektet är märkta, dels med traditionella aluminiumringar och dels med färgringar.

I naturreservatet Dalby västermark sker regelbunden uppföljning av åkergräsens status i länsstyrelsens och Lunds botaniska förenings regi.

14.3.4 Vilka åtgärder kommer att vidtas för att bevara den genetiska mångfalden och de traditioner som hänger samman med en bevarad genetisk mångfald?

För bevarande av nominatunderarten av kronhjort (*Cervus elaphus elaphus*) sker samarbete med länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, jägare och markägare i syfte att skapa en långsiktigt hållbar förvaltning.

Biosfärområde Storkriket har valt den vita storken som symbol och kommer att samverka med storkprojektet för att öka möjligheten för arten att få en livskraftig population i biosfärområdet.

Samarbete med kulturreservatet Kulturens Östarp ökar kunskapen om de traditioner som hänger samman med en bevarad genetisk mångfald i kulturlandskapet. Bland annat odlas äldre sorter av grödor där det förekommer inslag av åkergräs som är hotade.

Projektet *Hotade skånska arter* är ett samarbete mellan Länsstyrelsen Skåne, Lunds botaniska förening, Fredriksdal Muséer och Trädgårdar i Helsingborg samt Botaniska trädgården vid Lunds universitet. Projektet syftar till att rädda kvar lokala provenienser av de mest hotade arterna i odling, så kallat ex situ-

bevarande. Vid behov kan sedan bestånd i naturen stärkas och nya bestånd etableras (https://www.botan.lu.se/hotade-skanska-arter). I projektet ingår växtmaterial från Storkriket.

15 UTVECKLA

Biosfärområden har tre huvudfunktioner: bevara, utveckla och stödja. Detta kapitel täcker delen om att utveckla, biosfärområden ska främja en sociokulturellt och ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling och samhällsutveckling.

Kapitlet är uppdelat i följande delar:

- Potential till att utveckla
- Turismutveckling
- Jordbruksverksamheter
- Andra verksamheter
- Fördelar för lokalbefolkningen
- Kulturella värden

15.1 Potentialen när det gäller att främja en ekonomisk utveckling och en samhällsutveckling som är sociokulturellt och ekologiskt hållbar.

15.1.1 Beskriv på vilket sätt området har potential att fungera som modell för hur en hållbar utveckling kan främjas.

En rad olika aktörer, såsom kommuner, andra myndigheter, företag och olika ideella organisationer, spelar en avgörande roll för att utveckla Storkriket och främja hållbar utveckling. Redan idag bidrar många olika aktörer i området med arbete, engagemang, inspiration och innovation som kan utvecklas ytterligare och spridas till andra områden runt om i världen. Genom att vara ett internationellt föredöme har vi chansen att visa vägen framåt. Nedan presenteras några av alla de aktörer som bidrar till områdets utveckling samt även biosfärorganisationens nuvarande och framtida utvecklingsarbete.

Biosfärorganisationens arbete under kandidaturen och framåt

Genom samverkan över gränser har biosfärområdet möjlighet att lösa utmaningar och komma ännu längre i hållbarhetsarbetet. Biosfärorganisationens kanske främsta roll är att bidra till en utvecklad samordning och samverkan i olika frågor, både horisontellt och vertikalt. I biosfärområdets föreslagna strategi finns för området aktuella mål, fokusområden och möjliga arbetsinsatser.

Under kandidaturfasen har biosfärverksamheten påbörjat samordning av olika frågor och utveckling av gemensamma projekt som ska ligga till grund för områdets potential att bidra som modellområde för hållbar utveckling. Ett exempel på samarbete som har påbörjats är arbetet kring hållbar plats- och destinationsutveckling av Storkriket. Förutom de tre kommunerna så har lokala destinationsbolag, företag och föreningar deltagit. Ett annat projekt som har utvecklats och där Lunds universitet i samverkan med biosfärorganisationen har sökt och fått finansiering av Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande), är ett kommunövergripande policylabb för klimatanpassning på landskapsnivå.

Genom samarbete med olika lokala aktörer så har biosfärorganisationen vidare arbetat med utveckling av olika vandrings- och ridleder, utforskat begreppet existentiell hållbarhet i samverkan med Lunds universitet,

deltagit i olika projekt kring kulturens roll i hållbar utveckling och utvecklat flera biosfärfestivaler och arrangemang i samverkan med många lokala aktörer.

Ett framtida biosfärcentrum

Arbetet med att undersöka förutsättningarna och lokalisering av ett biosfärcentrum samt portar och noder i området har påbörjats. Biosfärcentrumet ska vara ett centrum för biosfärverksamheten inom området och fungera som bollplank, initiativtagare och stöd för lokala idéer och initiativ. Centrumet ska vara en tillgänglig plattform för frågor som rör brukande och bevarande av naturresurserna i landskapet. Det ska också vara ett forum för frågor om hållbar utveckling och en gränsöverskridande mötesplats för olika discipliner och tvärvetenskapliga frågor. Under kandidaturen har Hasslemölla gård tagits fram som ett gemensamt förslag på framtida biosfärcentrum.

Hasslemölla gård ligger strax utanför Veberöd, mitt i biosfärområdet, och är en 61 hektar stor fastighet som stäcker sig upp mot Romeleåsen längs Skogsmöllebäckens dalgång och angränsar mot Ljungen och Klingavälsåns naturreservat. Lunds kommun förvärvade fastigheten år 2020.

Foto: Hasslemölla Gård, strax öster om tätorten Veberöd.

Gården består av ett bostadshus, två ekonomibyggnader och en gammal vattenkvarn (mölla). Bostadshuset och den ena längan är från slutet av 1800-talet medan den äldsta längan är från början av samma århundrade. Gårdsmiljö, landskap och bebyggelsen med möllan, bostadshuset och korsvirkeslogen har mycket höga kulturhistoriska värden och är att betrakta som omistliga.

Under sommaren 2021 genomfördes det omfattande naturinventeringar och inom Hasslemölla finns stora ytor med sandhed, ädellövskog, sumpskog och fuktängar. Inventeringarna resulterade i ett stort antal fynd, totalt cirka 1 200 olika arter. Bland dessa finns flera ovanliga arter, bland annat 85 rödlistade arter som

förekommer spritt inom området. Den sandiga jordbruksmarken, hedarna, och ädellövskogen har särskilt höga naturvärden.

Hasslemölla gård ligger i ett område med goda möjligheter till naturupplevelser. Vombsjön, norra delarna av Vombs fure, Övedområdet, Körsbärsdalen och Romeleåsen är stora områden som kan rymma många besökare. Det saknas idag en naturlig sammanhållande målpunkt för besökare som anländer till området. Utan en bra målpunkt med informationsplats samt toaletter och gärna café är det svårt att attrahera och kanalisera besökare. Vidare blir det allt viktigare att kunna erbjuda personer som inte har tillgång till bil en möjlighet att kunna besöka fina naturområden genom att nyttja allmänna transportmedel.

Fastigheten har stora behov av upprustning och renovering och interna diskussioner pågår kring Lunds kommuns ekonomiska möjligheter. Förutsättningarna för kollektivtrafik till Hasslemölla är goda från alla närliggande tätorter vilket styrker platsens möjlighet som biosfärcentrum.

Under 2024 kommer biosfärorganisationen, med finansiering från svenska Tillväxtverket, utveckla en vandringsled med utgångspunkt från Hasslemölla gård till Hemmestorps Mölla där storkhägnet och uppfödning av vit stork genomförs. Vandringleden kommer möjliggöra för besökare till området att se storkar i Storkriket samt även andra för området viktiga arter, såsom kronhjort och rovfåglar.

Foto: Storksläpp vid Hemmestorps Möllas hägn. Fotograf: Sven Persson.

Storkrikets strategi för utveckling

För att utveckla arbetet i Storkriket och vägleda gentemot målsättningen ”att vara ett välfungerande modellområde för hållbar utveckling” så har biosfärorganisationen tagit fram en strategi. Strategin innehåller mål, stödprocesser och fokusområden och är vägledande för områdets utveckling fram till 2025. Dokumentet kommer därefter behöva aktualiseras utifrån uppdaterade internationella riktlinjer och Storkrikets då aktuella förutsättningar och behov (se kapitel 13.1 samt bilaga 3).

De fem fokusområdena är framtagna under kandidaturen och identifierade utifrån lokala förutsättningar, värden, utmaningar och möjligheter.

Följande fem fokusområden ska vägleda arbetet och visar på områden där Storkriket särskilt kan fungera som modellområde.

1. Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald.
2. Smart vattenhantering.
3. Värdefullt odlingslandskap och lantbruk.
4. Framgångsrikt samspel mellan stad och land.
5. Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv.

Förutom fokusområden innehåller strategin ett antal stödprocesser och metoder som genomsyrar alla fokusområden, dessa är exempelvis forskning, innovation, kommunikation och kultur.

Att lyfta fram kultur som en stödprocess/metod i Storkrikets strategi ska förhoppningsvis leda till konkreta exempel på hur kulturen kan verka som en drivkraft i omställningsarbetet.

Människor inom och engagemanget för kulturella och kreativa upplevelser och branscher i biosfärområdet har potential till att utveckla Storkrikets identitet och leda till nyskapande processer och innovationer. Kulturen i bemärkelsen stödprocess bidrar till kunskapsutveckling, förståelse för historia och framtid, kreativitet och innovativa lösningar samt mångfald och gemenskap. Det är också ett sätt att nå ut till nya grupper i samhället, engagera fler och skapa situationer där olika perspektiv kan mötas. Företagen inom de kulturella och kreativa branscherna (KKB) i biosfärområdet är främst småskaliga, och de finns både på landsbygd och i tätorter. En större aktör som driver utvecklingen av sektorns potential att bidra till hållbar utveckling är Lunds universitet som 2018 antog en ny strategi för KKB-sektorn. Strategin ligger till grund för en rad satsningar där Storkriket redan är en samarbetspart. Arbetet ska härifrån utvecklas vidare och erfarenheter från Storkriket kan bidra som modell och inspiration kring nya sätt att främja hållbar utveckling och agera modell.

Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne

Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne är två betydelsefulla aktörer som båda verkar för regional hållbar utveckling. Deras insatser i landskapet och strategiska styrdokument har stor betydelse för Storkriket och stöder det nuvarande och kommande arbetet. Båda aktörerna har varit delaktiga i utvecklingen av Storkriket, exempelvis finansierade Region Skåne förstudien och Länsstyrelsen Skåne deltar aktivt i den pågående utvecklingen. Det finns en rad regionala styrdokument som exempelvis *Strategi för framtidens friluftsliv i Skåne 2030*, *Tillsammans för ett hållbart Skåne 2022–2025*, *Regional Handlingsplan för grön infrastruktur i Skåne* och *Klimat- och energistrategi för Skåne* – dokument som på olika sätt kan vara vägledande för arbetet i Storkriket och som kan visa på hur en hållbar utveckling i området kan främjas.

Kommunerna

Sveriges kommuner är lokala demokratiskt politiskt styrda organisationer som har ett stort förvaltningsansvar inom respektive kommun. Det förslagna biosfärområdet Storkriket omfattar hela Sjöbo kommun, hela Lunds kommun och ungefär en tredjedel av Eslövs kommun. Dessa kommuners strategiska och operativa hållbarhetsarbete lägger grunden för det föreslagna biosfärområdets potential att främja en hållbar utveckling av samhället.

Samtliga tre kommuner har ambitionen att vara hållbara kommuner och verkar för att FN:s globala hållbarhetsmål ska vara integrerade i kommunala styrdokument och verksamheter. Sjöbo kommun har beslutat om lokala miljömål i sitt program *Hållbara Sjöbo 2034* som också beskriver den omställning som måste

ske för att kommunen ska uppnå en ekologisk hållbar utveckling. Den övergripande styrningen för ett systematiskt arbete inom hållbarhetsområdet i Lunds kommun utgörs av *Lunds program för ekologisk hållbar utveckling – LundaEko 2021–2030* och *Lunds program för social hållbarhet 2020–2030*. De två kommunövergripande styrdokumenten omfattar både den kommunala organisationen och det geografiska området och innehåller ambitiösa mål för arbetet med hållbar utveckling. Eslövs kommun håller på att ta fram en miljöstrategi för Eslöv vars syfte är att driva, samla, visa och följa upp den kommunala organisationens arbete med olika miljöfrågor.

Varje svensk kommun ska ha en aktuell översiktsplan, som omfattar hela kommunen. Den ska spegla den politiska majoritetens uppfattning och beslutas av kommunfullmäktige. Översiktsplanen är inte bindande men ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Frågor kring olika hållbarhetsaspekter som exempelvis klimatanpassning, markanvändning och hur kommunerna ska utvecklas i hållbar takt med omvärlden är centrala delar i översiktsplanerna.

De tre kommunernas olika styrdokument kopplar alla till de globala målen i Agenda 2030. Detta arbete ger en stabil grund för att också utveckla arbetet med Storkriket som ett modellområde för hållbar utveckling.

Exempel på pågående kommunalt samarbete

Storkrikets tre kommuner deltar i olika samarbeten med andra kommuner och organisationer på lokal, nationell och internationell nivå där olika hållbarhetsområden hanteras. Kommunerna arbetar också med olika aktiviteter som vänder sig till medborgare i de tre kommunerna. Det handlar bland annat om att uppmärksamma olika hållbarhetsfrågor genom olika priser kopplade till miljö och hållbarhet, arrangera aktiviteter som klädbytardagar och föreläsningar och föra olika dialogmöten kring viktiga hållbarhetsfrågor. Några exempel följer nedan.

Vattenråden och Sydvatten

I Storkriket rinner ett antal åar genom landskapet. De tre kommunerna har länge varit aktiva inom de vattenråd som hanterar frågor kring dessa vattendrag. Vattenråd är forum där kommuner, företag, intresseorganisationer, markägare och myndigheter möts för att diskutera hur gemensamma vattenfrågor kan hanteras.

När det gäller Kävlingeåns vattenråd omfattar det alla de tre kommunerna medan Lunds kommun och Sjöbo kommun också arbetat med Höje å vattenråd och Sjöbo med vattenrådet för Nybroån, Kabusaån och Tygeån längst i öster. Inom vattenråden har ett aktivt åtgärdsarbete med att bland annat anlägga hundratals hektar dammar i anslutning till åarna bidragit till ökad biologisk mångfald, bättre vattenkvalitet och minskad övergödning.

Sydvatten är ett kommunägt aktiebolag mellan 17 kommuner i västra Skåne, däribland Lunds och Eslövs kommun, som producerar dricksvatten till nästan 1 miljon invånare, detta tack vare Storkrikets unika förutsättningar för dricksvattenproduktion genom förekomsten av en stor ytvattenresurs (Vombsjön), kombinerat med möjlighet till effektiv infiltration i de naturliga sandavlagringarna söder om Vombsjön.

RÅSK, Romelås- och Sjölandskapskommittén

Lund och Sjöbo kommuner i samverkan med kommunerna för Malmö, Ystad, Svedala, Skurup och Trelleborg samt Region Skåne har utvecklat ett samarbete inom ramen för Romeleåsens och Sjölanskapskommittén. Sjö- och åslandskapet vid Romeleåsen i Storkriket är ett av de områden som enligt fjärde kapitlet i miljöbalken i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturmiljövärden som finns i området. l dessa områden ska turismens och friluftslivets intressen särskilt beaktas vid

bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Ändamålet med kommittén är att medlemmarna ska värna och utveckla natur- och kulturmiljövärdena inom Sjö- och åslandskapet.

Fossilfria kommuner

Eslövs kommun och Lunds kommun har tillsammans med fem andra skånska kommuner deltagit i projektet *Fossilbränslefri kommun* under sju års tid. Båda kommunerna har nått långt i sitt arbete med att göra de kommunala organisationerna fossilbränslefria och hade 2020 uppnått 99 procents fossilbränslefrihet. Fokus i arbetet har legat på tyngre fordon, arbetsmaskiner, tjänsteresor och inköp av produkter och tjänster. Utifrån dessa erfarenheter kan arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser i hela Storkriket utvecklas och kunskaper och metoder kan också spridas till andra områden.

Eslöv en av Sveriges Ekokommuner

Eslövs kommun är en av Sveriges drygt hundra ekokommuner. Sveriges ekokommuner är ett nätverk av kommuner som samverkar för att främja utvecklingen för ett hållbart samhälle utifrån en ekologisk grundsyn med en tydlig koppling till det ekonomiska och sociala perspektivet.

Klimatneutrala Lund 2030

Lunds kommun har en lång tradition av hållbarhetsarbete. Kommunen har vunnit otaliga nationella och internationella priser för sitt arbete, däribland miljöbästa kommun i Sverige, bästa friluftslivkommun och bästa kommun på ekologiska livsmedel. Lund har utsetts till att bli en av EU:s hundra första klimatneutrala städer till år 2030. År 2022 utsågs Lund även av WWF till Årets globala klimatstad, det betyder att av 280 deltagande städer i världen så hamnar Lunds klimatarbete i topp tillsammans med Colombias huvudstad Bogotá.

Referens

- Lunds kommun. *Klimatneutrala Lund.* (Länk, hämtad 2023-07-06)

Föreningsliv och ideell sektor

I Storkriket finns ett rikt föreningsliv med allt från stora lokala kretsar av rikstäckande föreningar till mindre grupper för smalare intressen. Föreningarna är en tillgång för den sociala hållbarheten, för att främja lokalt engagemang och för att i praktiken driva förändring. Det finns goda möjligheter att starta samarbeten mellan olika aktörer tack vare den stora intressebredden som finns representerad bland föreningarna.

Vi hittar 130 ideella kulturföreningar inom områden som teater, konst, dans, film och litteratur. 250 ideella sportföreningar är aktiva inom området och utöver dem finns de som drivs som en verksamhet, som exempelvis många av ridskolorna. Byalag finns i de flesta mindre tätorterna och området har 37 pensionärsföreningar. Exempel på föreningar som mer specifikt jobbar med både social och ekologisk hållbarhet – med en betoning på det sistnämnda – är:

Naturskyddsföreningen i Skåne (Svenska Naturskyddsföreningen, SNF) har tre lokalkretsar i Storkriket. Via projekt, information, undervisning och forskning verkar Naturskyddsföreningen för en hållbar utveckling i samhället och att skapa respekt och förståelse för naturens värden både hos myndigheter och medborgare. Naturskyddsföreningen i Skåne driver Hörjelgården där man kan uppleva kulturlandskapet som det kan ha sett ut på 1700-talet.

Skånes Ornitologiska Förening (BirdLife Sverige) verkar för större kännedom och bättre levnadsbetingelser för den skånska fågelfaunan och för att sprida intresse bland allmänheten för ornitologi och naturvård.

De båda föreningarna ovan driver tillsammans Storkprojektet vars målsättning är en vild storkstam i Skåne.

Friluftsfrämjandet arbetar för ett naturnära friluftsliv för alla och har fem lokalföreningar i Storkriket. Friluftsfrämjandet driver även förskolor och skolor för en hållbar livsstil där undervisningen huvudsakligen sker utomhus. En av förskolorna finns i Storkriket.

Scouterna ger barn och unga från alla delar av samhället chansen att få uppleva äventyr tillsammans och samtidigt växa som individer. Genom att arbeta tillsammans och vara utomhus så mycket som möjligt lär sig scouter om naturen. I Storkriket finns 16 scoutkårer/lokalföreningar inom Scouterna.

Företagande

Det bedrivs ett omfattande hållbarhetsarbete i samarbete med företagen inom Storkriket. Ett exempel är Klimatalliansen i Lund som består av ett 25-tal företagsmedlemmar från olika branscher. Många driver redan ett aktivt arbete för att minska sin negativa klimatpåverkan. Andra har sett klimatfrågan som en del av affärsutvecklingen för att skapa nya produkter och att stärka sitt varumärke.

Region Skåne har initierat sju kluster som för samman företag, myndigheter och akademi. Klustren skapar nätverk och har både events och andra kontaktskapande aktiviteter. Flera av klustren har en uttalad ambition att stötta hållbar utveckling, som till exempel Sustainable Business Hub, Packbridge och IUC syd (Industriella utvecklingscentra), som tillsammans organiserar flera hundra medlemmar, varav större delen företag.

Stiftelsen TEM (Teknik, Ekonomi och Miljö), grundades av Lunds universitet, Malmö stad och Sjöbo kommun och har numera sitt säte i Malmö. TEM är en oberoende, intäktsfinansierad organisation som utvecklar hållbarhetsarbetet i såväl privata företag och organisationer som offentliga verksamheter.

Ekonomihögskolan, Lunds Tekniska Högskola och Sparbanken Skåne etablerade i september 2022 ett gemensamt centrum för hållbar näringslivsutveckling, Sparbanken Skånes centrum för hållbar näringslivsutveckling (SSCEN). Centrumet finansieras inledningsvis genom en donation från Sparbanken Skåne, som ägs av stiftelsen Sparbanken Finn.

Enskilda företag driver hållbarhetsfrågor inom Storkriket och gör stor skillnad i det praktiska arbetet. De är för många för att beskriva i detalj, men ett par exempel visar på potentialen. Ett större företag är Alfa Laval i Lund som jobbar specifikt för att bidra till 2030-målen, samtidigt som de eftersträvar ekonomisk hållbarhet. De säger att 15 av de 17 målen påverkas positivt av deras arbete, där bland annat teknologin bidrar till ett mer hänsynsfullt utnyttjande av världens resurser. Ett annat exempel är Kraftringen som har ett projekt för att minska energianvändningen på Nordic Sugar med 25 procent tack vara fossilfri ånga från Örtoftaverket. Ett mellanstort företag är Soeco i Dalby som bidrar till ett hållbart samhälle genom att renovera begagnade möbler till kontor och verksamheter. De har även ett program för social hållbarhet. Det finns gott om fåmansföretag, framför allt i Sjöbo, där de står för 55 procent av alla arbetstillfällen i kommunen, vilket också visar på potentialen att bidra till en hållbar utveckling även i en mindre skala. Ett exempel är salong BARR som erbjuder hårvård med giftfria produkter, miljöanpassade städprodukter och källsortering av sopor. Salongen inryms i en återbrukad arbetsbod inredd med möbler från secondhand. Stöd och uppmuntran till mindre företag när det gäller hållbarhetsarbete, kan vara extra viktigt eftersom företagarna i fåmansföretag inte har samma resurser för att driva hållbarhetsutveckling av verksamheten.

Länkar till företagande:

- Soeco. *Återanvänd möbler och bidra till en bättre hållbarhet*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Alfa Laval. *Kort om Alfa Laval – vilka vi är och vad vi gör*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Företagarna, 2022. *Företagarfakta Sjöbo kommun*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Stiftelsen TEM. *Teknik, Ekonomi och Miljö*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Kraftringen AB. *Hållbarhet och miljö*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

Forskning och innovation

Det finns ett aktivt intresse från de lokala universiteten att bidra till en hållbar utveckling (se avsnitt 16.1). De tre universiteten (Lund, Malmö och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)) samt starka forskningsanläggningar (MAX IV-laboratoriet och European Spallation Source (ESS)) har stort fokus på forskning och utbildning inom hållbarhet. De två ovan nämnda forskningsanläggningarna kommer bilda ett nav i den europeiska forskningsinfrastrukturen och bidra till forskning inom bland annat miljövetenskap, material, energi, medicin och transport. Andra exempel på viktiga institut, centrum och samarbeten kopplade till Lunds universitet, som kan bidra till att stödja utvecklingen i biosfärområdet, är Hållbarhetsforum på Lunds universitet, Centrum för klimat och miljövetenskap på Lunds universitet (CEC), Institutet för mänskliga rättigheter, Birgit Rausing Centrum för Medicinsk Humaniora (BRCMH), Science Village, Internationella miljöinstitutet IIIEE, Centre For Sustainability Science LUCSUS och Pufendorfinstitutet. Hållbart företagande studeras och initieras även på Ekonomihögskolan i Lund vid Sparbanken Skånes centrum för hållbar näringslivsutveckling (SSCEN).

På SLU Alnarp finns till exempel institutionen för biosystem och teknologi som utforskar samspelet mellan mark, växter, djur, miljö, klimat och människor i system för hållbar produktion av mat och förnyelsebara råvaror. Här finns också institutionerna för växtförädling och växtskyddsbiologi som utvecklar framtidens grödor och hur dessa ska klimatsäkras och skyddas på ett hållbart sätt. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning kan tillsammans med institutionen för människa och samhälle genom samhällsvetenskapligt inriktad forskning ytterligare bidra till systemperspektiv och tvärvetenskaplig kunskap.

Flera av angivna institut och centra stödjer redan idag Storkrikets utveckling genom samarbeten och projekt och det finns stor potential att utveckla detta och skapa nya samarbeten med andra institutioner.

15.1.2 Hur ska förändring och framgång bedömas (vilka är målen och vilka indikatorer ska användas)?

Biosfärområdets mål, fokusområden och stödprocesser beskrivs i kapitel 13 samt i strategin (se bilaga 3). Strategin är uppdelad i en övergripande målsättning, fyra mål, fem fokusområden och sex stödprocesser.

Uppföljning av biosfärorganisationens arbete samt strategin sker kontinuerligt och sammanfattas kortfattat i biosfärkontorets årsredovisning. I samband med nationella och internationella utvärderingar vart femte år görs en mer djupgående och omfattande rapportering som också mer detaljerat inkluderar andra aktörers bidrag till strategin. Kommuner, länsstyrelse, region, universitet och lokala företag och organisationer har alla sina egna indikatorer och års- och hållbarhetsredovisningar, vilka kan utgöra en grund för uppföljning och utvärdering.

Mätvärden för att följa upp strategin ämnar kombineras med inspiration från Unescos färdplan för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller fram till 2025. Exempel på mätvärdeskopplingar mellan Storkrikets strategi och färdplanens mätvärden finns listade i strategin.

15.2 Om det finns en välutvecklad turism:

Det föreslagna biosfärområdet Storkriket har stora natur- och kulturhistoriska värden, men fram till och med biosfärkandidaturen har det inte gjorts något övergripande arbete för att skapa en identitet för området. Under kandidaturen inleddes, genom finansiering från Tillväxtverket och Leader, ett sådant arbete. Syftet med projektet är att tillsammans med lokala aktörer lägga grunden för hållbar plats- och destinationsutveckling av Storkriket. I bred samverkan använder projektet Tillväxtverket och Riksantikvarieämbetets *Handbok för hållbar turismutveckling i världsarv och kulturmiljö* (utvecklad ur Unescos metod *World Heritage Sustainable Tourism Toolkit*). Målet är en långsiktig och hållbar besöksnäring med syfte att gagna både områdets biologiska mångfald och dess invånare.

Storkrikets höga natur- och kulturvärden, som en grön lunga för återhämtning belägen i Nordens största metropolregion, har stor potential att utveckla en hållbar besöksnäring. I Storkriket finns över 50 naturreservat, en nationalpark, ett internationellt erkänt Ramsar-område och ett flertal sjöar. Den medeltida staden Lund ligger lättillgängligt i väster och vår tids bristvara, tysta områden, finns framför allt i områdets centrala och östra delar. I Storkriket finns ett stort utbud med potentialen att styra besöksflöden mellan stad och land, inom upplevelser rörande natur- och friluftsliv, kulturhistoria och samtida kulturliv, event och tävlingar, samt gastronomi.

Foto: Ramslök i Lövestad. Fotograf: Sara Ericsson.

15.2.1 Redogör för de olika typer av turism och de turistanläggningar som finns. Gör en sammanställning över de viktigaste turistattraktionerna i det föreslagna biosfärområdet och var de finns.

Naturnära upplevelser och besöksnäringar

Vandring och friluftsområden
Skåneleden är ett nätverk av 140 mil vandringsleder i Skåne med hög kvalitet vad gäller naturupplevelser, märkning av leder, övernattningsmöjligheter i vindskydd och anslutningar till tåg och busslinjer. Nätverket är uppdelat i sex delleder, där två berör Storkriket. Genom Storkriket går även fyra pilgrimsvägar. Härifrån finns det möjlighet att vandra söderut ända till Santiago de Compostela i Spanien, eller norrut ända till Trondheim i Norge.

Skrylleområdet utanför Lund är ett av södra Sveriges mest välbesökta motions- och friluftsområden med cirka 800 000 besökare per år. Området består av ett tiotal sammanlänkade naturreservat samt nationalparken Dalby Söderskog. Förutom spår och vandringsleder finns här ett naturum där man får veta mer om de djur, växter, geologi och kulturhistoria som format området. Det finns även ett viltgömsle där man kan spana på framför allt vildsvin men även rådjur, dovhjort, räv, grävling och skogsfåglar. På Skrylle kan man också ta del av kulturaktiviteter med naturtema för familjer.

I de södra delarna av Storkriket finns Romeleåsen- och Sjölandskapet. Inom detta område finns ett omfattande friluftsliv som inkluderar bland annat Häckebergaområdet och Strövområde Snogeholm. Snogeholmsområdet är ett populärt besöksmål som drivs av Stiftelsen Skånska Landskap. Förutom ett tiotal vandringsstigar och -leder i området finns här även möjligheter till fiske, hyra kanot, rida och ta del av konstverk i naturen. Här finns även husbilsparkering, tältplats och stugor att hyra.

Foto: Utflykt. Markering för Skåneleden i bakgrunden. Projekt: Landskapet som gestaltad livsmiljö. Fotograf: Nille Leander

Cykling
Sommaren 2023 invigdes Cykelleden Skåne med totalt 57 mil cykelleder. Även denna är uppdelad i delleder där två av de tre berör Storkriket. Cykelleden positionerar Skåne som en av de bättre cykelregionerna i norra Europa. För de som föredrar mountainbike finns sex kostnadsfria spår i Storkriket med olika svårighetsgrader.

Ridning
Det finns både större och mindre ridanläggningar i området som arrangerar tävlingar och event året runt. Den mest välkända är Flyinge kungsgård som arrangerar ett tiotal event varje år. Flyinge är också en kulturmiljö av riksintresse med en 900 år lång historia av hästavel. Ridleder finns i Vollsjö, Björka, Skrylle, Snogeholm och i Flyingebygden.

Fågellivet
Krankesjön och det närliggande Vombs ängar beskrivs av fågelskådare som Sveriges bästa fågelområde i inlandet. Krankesjön och Vombs ängar gränsar till Klingavälsåns dalgång som är ett av Skånes största naturreservat. I området finns många attraktiva häckningsplatser för våtmarksfåglar och vid de viktigaste platserna finns det fågeltorn eller gömslen så att besökare kan se utan att störa fågellivet. Vid Hemmestorps Mölla får allmänheten se årets storkungar i Storkprojektet pröva sina vingar för första gången. Eventet hålls i slutet av juli och lockar över 1000 besökare. Hemmestorps Mölla är en besöksplats som kommer få ökad betydelse i biosfärområde Storkriket.

Foto: Krankesjön, utsiktsgömsle. Fotograf: Per Blomberg.

Sportfiske
Sjöarna och åarna i biosfärområdet hyser mycket fisk och särskilt Vombsjöns stora abborrar har fått stor uppmärksamhet och är uppskattade. Försäljning av fiskekort, både till anlagda fiskedammar och sjöar, är del i besöksnäringen. Alltmer av fisket sker i formen av *fånga och släppa*. Sjöarna, och framför allt Vombsjön, är också välbesökta av badande familjer under sommaren.

Jakt
Jakt som besöksnäring i Storkriket är framför allt knuten till godsen och pågår främst under hösten och fram till slutet av januari.

Hjortar
Vombs fure och Vombs ängar är ett av de viktigaste områdena i Skåne för Skånes landskapsdjur, kronhjorten. Ett djurskyddsområde är upprättat i Vombs fure för att ge kronhjortarna en lugnare plats att röra sig i. Det finns i Storkriket även dovhjort och särskilt uppmärksammade är de vita dovhjortarna som introducerades av Övedskloster på 1700-talet.

Foto: Dovhjortar i Klingavälsån naturreservat. Fotograf: Yves Poussart.

Kultur och kulturarv som besöksanledning

Staden Lund, med rötterna i medeltiden, är biosfärområde Storkrikets mest besökta besöksmål. Enbart Domkyrkan i Lund har över 700 000 besökare varje år. Det kulturhistoriska museet Kulturen i Lund hade 117 000 besökare 2019. Lunds långa historia och närvaron av universitetet är ett tema som återkommer. Lunds universitet välkomnar barn och vuxna att experimentera på Vattenhallen. Universitetet driver även Botaniska trädgården och flera museer där Skissernas museum är världsunikt genom att fokusera på den kreativa processen. Konsthallen, även den i centrum av Lund, visar samtida konst och är en av Lunds kommuns kulturverksamheter.

Universitet har 42 000 studenter så kulturlivet i Lund är ungdomligt och med ett stort utbud av restauranger och caféer i stadskärnan. Som besöksmål är Lund både lättillgänglig att resa till genom täta tågförbindelser med framförallt övriga Skåne och Köpenhamn. Den är också lättillgänglig genom att besöksmålen ligger på gångavstånd i staden.

Det främsta kulturhistoriska besöksmålet är som nämnts domkyrkan i Lund. Från samma tid är Dalby kyrka som attraherar danska besökare som Nordens och Danmarks äldsta stenkyrka. Strax utanför biosfärområdet ligger även Uppåkra, en fornlämning som är så stor att det liknas vid Nordens Pompeji.

Kulturreservatet Kulturens Östarp är ett friluftsmuseum om lantbruk och odling under mitten av 1800-talet som välkomnar besökare året om. Under sommarmånaderna har Kulturens Östarp aktiviteter som levandegör kulturmiljön för besökare.

I Storkriket finns 13 slottsmiljöer, flera av dessa räknas till de främsta i Sverige från sin epok. De flesta av slotten är privatbostäder och inte öppna för allmänheten men kulturmiljöerna runt slotten, med parker, kyrkor och byar, gör dem intressanta att besöka. Övedskloster är det främsta besöksmålet bland slotten, både för sin rokoko-arkitektur samt för deras event, däribland julmarknad och hästtävlingar. Övedskloster erbjuder också bed & box för hästägare samt uthyrning av lokaler till konferenser, bröllop och filminspelningar. Den tidigare engelska parken med omgivande skog mellan slottet och badplatsen vid Vombsjön blev 2023 ett naturreservat.

Foto: Övedsklosters slott. Fotograf Per Blomberg.
Foto: Naturmiljöer runt Övedskloster. Fotograf Kerstin Jakobsson.

En stor marknad och många små event i byarna
Sjöbo har en lång tradition som marknadsplats med marknader i slutet av juli och i oktober. Sommarmarknaden är en av Sveriges största marknader med runt 150 000 besökare.

I de flesta tätorterna och byarna i Storkriket arrangerar föreningslivet loppmarknader, skördefester och kulturevent som välkomnar besökare. Ett exempel är Harlösa som får upp till 8 000 besökare när byn firar nationaldagen den 6 juni med marknad, artister och en parad bestående av 200 veterantraktorer från 1930–1970-talet.

På liknande sätt arrangerar idrottsföreningar tävlingar och event som attraherar besökare och därmed bidrar både till social och ekonomisk utveckling. Ett exempel på ett idrottsevent är Lundaspelen i handboll för ungdomar som arrangeras av LUGI mellan jul och nyår varje år. 2022 deltog 701 lag från ett 15-tal länder.

Mat och dryck
Utbudet av mat och dryck är stort i området med caféer, restauranger och traditionsrika gästgiverier. Förutom Lunds livliga utbud av restauranger lyfter vi här fram tre besöksmål på landsbygden som har lokalproducerade råvaror i fokus: Torna Hällestad lanthandel blandar i sin verksamhet café, restaurang och livsmedelsaffär med kvällsevent. Eriksgården är i grunden en bärodling med självplockning som utvidgat sitt utbud genom ett café med bärbuffé, spettkaksbageri och presentbutik. Mossagården, i utkanten av Veberöd, ligger inbäddad mellan pampiga ekar och lummiga beteshagar och här har man odlat ekologiskt

sedan 1985. Ägarna startade Sveriges första prenumerationstjänst på grönsaker och driver bland annat en gårdsbutik.

Antalet dryckestillverkare växer i Storkriket och även utbudet på produkter. Några exempel är mikrobryggerier som *Pax Brygghus* och *Flyinge Vingård* i Flyinge och *Lundabryggerier* i Torna hällestad, vodkatillverkaren *Purity* vid Ellinge och gintillverkaren *Skånska Spritfabriken* vid Södra Sandby.

Sövde musteri har producerat äppelmust i nästan 100 år och numera har man utökat verksamheten med Sveriges enda äppledestilleri. Hit kan man under hösten lämna frukt från den egna trädgården och få tillbaka must, besöka butiken för att köpa hantverksproducerad cider eller få en rundvandring med avsmakning och närodlade delikatesser.

En av inriktningarna för biosfärkandidaturprojektet *Vår plats i biosfären* är att utveckla ett nätverk med producenter av mat, dryck och smakupplevelser i Storkriket för att lyfta fram aktörer som arbetar med lokala råvaror och med ett fokus på hållbarhet.

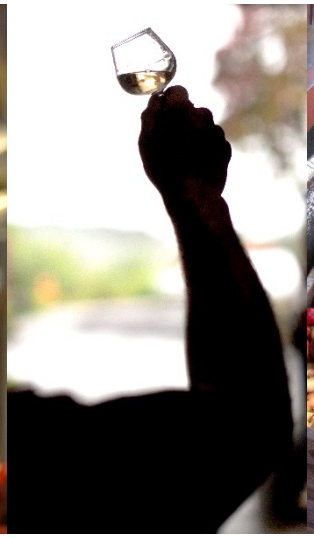

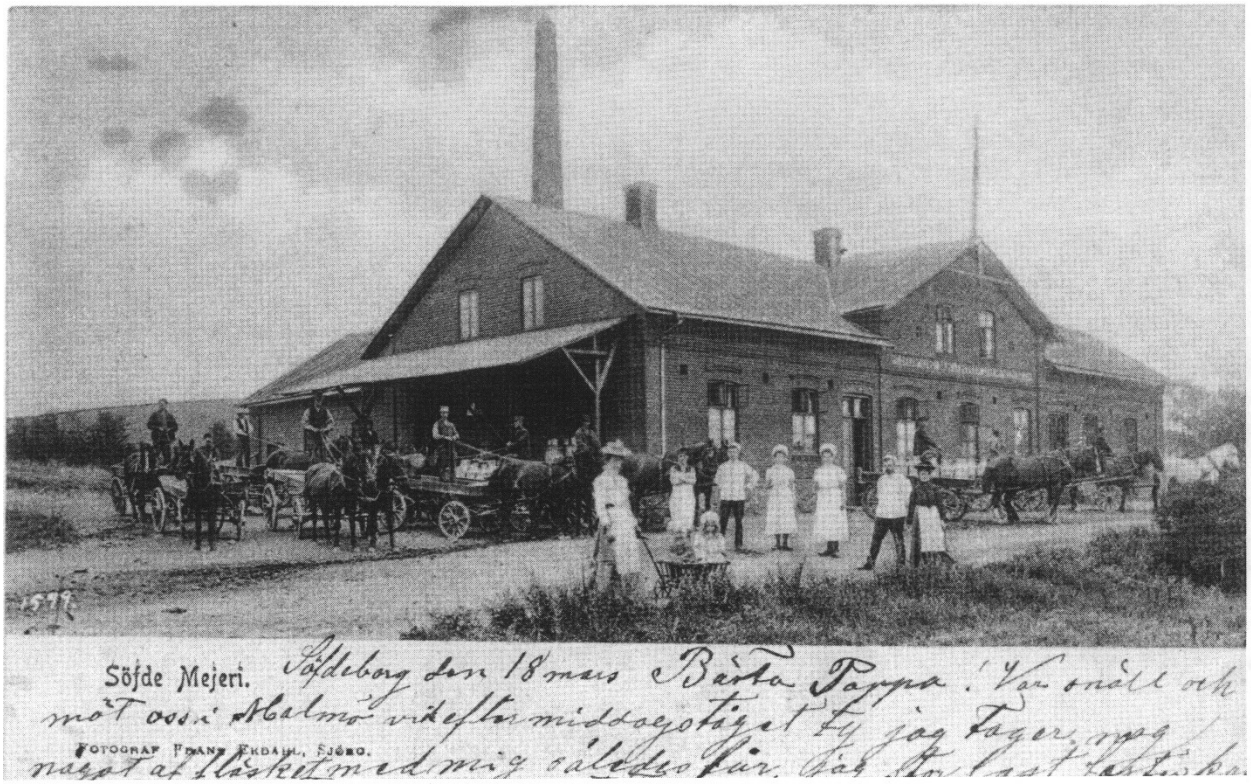

Foton från Sövde musteri.

15.2.2 Hur många personer besöker det föreslagna biosfärområdet per år?

Det har under en längre period, med undantag från året 2020, skett en stadig ökning i antalet gästnätter i området vilket inkluderar staden Lund. Sammanlagt beräknas antalet gästnätter under 2022 till cirka 540 000.

Enligt Statistikmyndigheten fanns det 2019 cirka 1 700 fritidsbostäder i de tre biosfärkommunerna, 1 270 av dessa fanns i Sjöbo kommun. Privat uthyrning av fritidsbostäder till semesterfirare, via stuguthyrning eller Airbnb, har ökat kraftigt under de senaste 10 åren. Under högsäsongen på sommaren är det svårt att hitta lediga stugor att hyra i Storkriket.

Det finns i dagsläget inga övergripande undersökningar i området för antalet endagsbesök. Biosfärområdets läge i inlandet av Skåne med ett stort antal vägar som korsar området gör möjligheterna i princip obefintliga att mäta antalet personer som stannar till i Storkriket på väg till annat besöksmål.

15.2.3 Hur är turistverksamheterna organiserade i nuläget?

Verksamheter inom besöksnäringen i det blivande biosfärområdet består nästan uteslutande av företag inom det privata näringslivet. I staden Lund är företagen större, verksamma inom hotell, restaurang och event och kan ha ett flertal anställda. I biosfärområdets centrala, östliga och södra delar drivs företagen huvudsakligen av småföretagare, med få eller inga anställda utöver ägaren själv. Här är verksamheterna oftast i form av

Bed & Breakfast eller Airbnb och inom mat och dryck i form av sommarcaféer eller deltidsöppna gårdsbutiker.

Det finns också större aktörer inom besöksnäringen som har sin bas i offentlig verksamhet i tätorterna. Här finns som exempel Lunds universitetets museer, konsthallar, kommunala scener för gästande arrangemang och Sjöbo marknad. Visit Lund AB är Lund kommuns egna turism- och arrangemangsbolag för att attrahera besökare till Lund. I området verkar även regionala aktörer, till exempel det regionala destinationsbolaget Visit Skåne.

Den ideella sektorn finns också representerad inom besöksnäringen. Den största aktören är Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige som driver museet Kulturen i Lund och Kulturens Östarp i Sjöbo kommun.

Det har fram till biosfärkandidaturen inte funnits någon samverkan eller nätverk med syftet att knyta samman turismutvecklingen och besöksnäringen i hela det planerade biosfärområdet. Biosfärkandidaturens projekt *Vår plats i biosfäre*n som arbetar med stöd från Tillväxtverket och Leader Lundaland och Leader Sydöstra under åren 2022–2024 är därför ett viktigt första steg att arbeta med hållbar plats- och destinationsutveckling. Fokus ligger på kartläggning av besöksmål, på att samla aktörer i Storkriket och att ta fram de första platserna för besöksnoder i biosfärområdet.

Foton till vänster: workshop inom ramen för projektet Vår plats i biosfären. Fotograf: Ylva Nilsson och Sara Ericsson.
Foto från promenad längs Skåneleden. Fotograf: Mojra Blomberg.

15.2.4 Ange potentiella positiva och/eller negativa effekter på turismen i nuläget respektive i framtiden och hur dessa effekter kommer att bedömas (koppling till avsnitt 14).

Positiva effekter i nutid
Besöksnäringen medför flera positiva effekter för området, framför allt genom att bidra till ökade ekonomiska intäkter och arbetstillfällen. En stark besöksnäring baserad på områdets naturområden och historiska kulturarv kan skapa stolthet bland bygdens invånare och ett ökat intresse för att bevara och utveckla områdets unika värden och identitet.

Positiva effekter i framtiden
Besöksnäringen beskrivs som en av Sveriges nya basnäringar och de kommande åren förväntas antal besökare och sysselsatta inom näringen öka.

Besöksnäringen ger möjligheter till fler småföretagare att arbeta med sin hemmiljö som bas för företaget, exempelvis genom bed & breakfast, odling eller gårdsbutik. Detta stödjer särskilt den ekonomiska utvecklingen på landsbygden.

Kulturarvets attraktionskraft ökar inom besöksnäringen. Var tredje turist som reser till Sverige anger kulturarvet som reseanledning. Regeringen har därför gett i uppdrag till statliga organisationer som exempelvis Riksantikvarieämbetet, Tillväxtverket och Jordbruksverket att stödja utvecklingen av kulturarvet som besöksmål. Detta kan gynna Storkrikets förenings- och företagsliv.

Storkrikets värdefulla natur- och kulturmiljöer, hästnäringen och måltider är centrala för biosfärområdet och dess attraktionskraft. En ökad besöksnäring kan även ge jordbruksnäringen fler ben att stå på.

Negativa effekter i nutid
Exempel på negativa effekter från besökare i Storkriket är ökad bilism, nedskräpning, markslitage, trängsel och störning av växt- och djurliv samt störande påverkan på lokalbefolkningen.

Negativa effekter i framtiden
När biosfärområdets attraktivitet ökar medför det även att befintliga och potentiella motsättningar ökar mellan markägare, boende och besökare eftersom naturen i området berör många intressegrupper. Exempel på intressegrupper är hundägare, vandring- och friluftsliv, hästägare, militär verksamhet, mountainbike, naturvård, färskvattenproduktion, viltvård och jakt. Att värna områdets natur- och kulturmiljöer har därför stor betydelse både för att ge besökare i närtid en givande upplevelse och för att ge möjligheten till även framtida generationer att ta del av Storkrikets höga natur- och kulturvärden. En ökad besöksnäring kan även innebära mer biltrafik på småvägar, brist på parkeringsplatser och ökade bullernivåer från biltrafiken. Det behöver även säkerställas att det finns fungerande sophantering, så att sopor inte hamnar i naturen eller på privata fastigheter.

15.2.5 Hur ska dessa effekter hanteras och av vem?

Betydande negativa effekter hanteras i enlighet med gällande lagstiftning och bestämmelser av länsstyrelsen och av kommunerna.

Risken för att ett ökande antal besökare nöter ner känsliga platser eller stör växt- eller djurliv på ett negativt sätt behöver motverkas i samverkan med markägarna. Åtgärder kan bli att styra besöksflödet till annan plats eller att en vandringsled får en delvis annan sträckning. I ett sådant arbete kan biosfärverksamheten vara en samlande part som kan bidra med förslag som är mer skonsamma för miljön, eller löser olika intressekonflikter i landskapet. Ett exempel på en sådan förändring som biosfärverksamheten har initierat under

2023 är förslaget om att utveckla en ny sträckning av Skåneleden, för att på så vis undvika intressekonflikter mellan vandrare och en utökad militär verksamhet på Revingehed.

Effekterna kring exempelvis nedskräpning kan hanteras genom informationsinsatser, där syftet är att öka människors kännedom om vad som gäller vid vistelse i naturen. Här kan framtida biosfärambassadörer få en roll att öka människors medvetenhet kring olika hållbarhetsfrågor och för att förändra negativa beteendemönster vid vistelse i naturen.

För att hindra negativa effekter bör biosfärområdet också testa eller skapa nya innovativa metoder. Som ett exempel diskuteras inom det pågående projektet *Vår plats i biosfären* möjligheterna att på olika sätt ta betalt av besökare, som frivillig betalning eller vid parkeringsplatser, som blir till medel för återinvestering i besöksmålet.

Referenser

- Swedish Institute. *Sveriges officiella hemsida för fakta om Sverige.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Visit Sweden. *Sveriges officiella hemsida för turism.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Tillväxtverket. *Statistik om turism*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Region Skåne. *Strategisk färdplan mot 2030.* (Länk, hämtad 2023-07-11).

15.3 Jordbruksverksamheter (inklusive bete) och andra verksamheter (inklusive sådana som bygger på traditioner och sedvänjor):

15.3.1 Beskriv de olika typer av jordbruksverksamhet (inklusive bete) och annan verksamhet samt vilka områden som berörs och vilka människor som är involverade (ange även om det är kvinnor eller män).

Det föreslagna biosfärområdet Storkriket omfattar ett utpräglat jordbruksområde. I Storkrikets västra område på Lundaslätten finns Sveriges bästa åkerjord (klass 10) sett utifrån ekonomi och produktionsperspektiv. I de centrala delarna av Storkriket går bördigheten ner till 4–5 medan den nordöstra delen i Sjöbo kommun har isälvsavlagringar som klassas som 6–7.

90 procent av den totala arealen jordbruksmark i Storkriket brukas som åker. Ungefär hälften av denna används till att odla spannmål, främst höstvete och vårkorn. Övriga spannmål som odlas är råg, havre höstrågvete och höstkorn. Den andra hälften av åkermarken används främst till sockerbetor och höstraps. Odling av potatis, majs, ärtor, bönor med mera förekommer men inte i en stor skala. Endast en liten del av åkermarken brukas som vall och slåtter.

I området finns cirka 5 000 kor registrerade för mjölkproduktion varav den stora majoriteten av verksamheterna ligger inom Sjöbo kommun.

Nästan en femtedel, 17 procent, av jordbruksmarken är omställd eller under omställning till ekologisk odlad mark.

Cirka 10 procent av jordbruksmarken är betesareal. Det handlar i första hand om nötboskap och hästar. Det finns runt 40 000 kor i området och 8 000 får. Antalet hästar i Storkriket är stort men i dagsläget är det exakta antalet inte nedbrutet på kommunnivå (i Skåne finns 58 000 hästar registrerade). Extensiv betning

håller landskapet öppet och har goda effekter på den biologiska mångfalden, olika djur har emellertid olika betande effekt. Hästnäringen genererar ett stort antal jobbtillfällen och är med sitt foderinköp en av lantbrukets större kunder. I biosfärområdet finns även djurhållning inomhus, med 8 000 grisar och runt 200 000 fjäderfän (kycklingar och kalkoner).

I biosfärområdet finns cirka 880 registrerade jordbruksföretag där runt en tredjedel av företagen ägs av kvinnor och två tredjedelar av män. Antal företag som äger mer än 100 hektar dominerar. Överlag är åldern hög, en tredjedel av alla jordbrukarna är över 65 år och 70 procent över 50 år.

Referenser

- Jordbruksverket, 2022. *Statistik över jordbruksföretag och företagare*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Jordbruksverket, 2020. *Antal djur efter Kommun, Djurslag och År*. (Länk, hämtad 2023-01-03)

15.3.2 Ange de positiva och/eller negativa effekter som dessa verksamheter kan ha när det gäller målen för biosfärområdet (avsnitt 14).

Positiva effekter

Jordbruket inom Storkriket ger inte bara livsmedel till Sverige och världens befolkning utan håller också landskapet öppet och bjuder på en variation av vyer och upplevelser. Odlingslandskapet, med sina vida vidder och böljande fält, är en del av det som gör området till en attraktiv miljö. De stora betesytorna kring Revingehed saknar stängsel och kring Vombsjön finns beteshagar med dungar av gamla ekar utspridda som öar i en skärgård. Dessa exempel kommer från de mer flacka delarna av området. I söder hittar vi ett kulligt landskap där åkrar och beteshagar byter av varandra och man vet inte vad som kan dyka upp efter nästa krök. Jordbruket är alltså en central del av själva essensen av området och nödvändigt för en hållbar utveckling.

Jordbruket bidrar såklart också med arbetstillfällen och ekonomiska intäkter till området. Verksamheterna ger tillgång till lokalt producerade livsmedel och spannmålsproduktionen är en viktig del i den nationella livsmedelsförsörjningen.

En annan positiv effekt är gödsel från animalieproduktionen. Gödsel ökar mullhalten och förser mikroorganismerna med näring och ger ökad bördighet. Idag används cirka 10 procent av all gödsel från djurhållning till att gödsla åkermark. Eftersom ekologisk odling inte tillåter konstgödning kan man anta att en del av gödsel från djurhållning används av dessa jordbruk.

Betesmarker utgör viktiga livsmiljöer för mängder av växter, insekter, svampar och maskar. Betesdjur bidrar till att bevara det öppna kulturlandskapet och gynnar den biologiska mångfalden. Odling av vall kan ha goda effekter på näringstillgången i marken, speciellt om man sår baljväxter i vallen. Vallen ger också mikroorganismerna en möjlighet att föröka sig, vilket i sin tur ökar omsättningen av näringsämnen i marken. Fröbanken av ettåriga åkerogräs minskar efter vall, vilket kan möjliggöra minskad användning av bekämpningsmedel. Slåtterängar bidrar till jordbrukslandskapets biologiska mångfald men utgör idag en mycket liten del av områdets areal och endast som ett inslag i skötseln av skyddade områden. Utveckling av betesmark och slåtteräng är en indikator i Sveriges miljömål *Ett rikt odlingslandskap* och är en eftersträvansvärd faktor i Storkrikets hållbara utveckling.

Teknikutvecklingen inom jordbrukssektorn har bidragit till en minskad negativ miljö- och klimatpåverkan. Exempel på detta är precisionsgödsling, biologiska bekämpningsmedel, bättre drivmedel och effektivare

odlingsmetoder. Men det finns fortfarande utmaningar med ett intensivt jordbruk både vad gäller effekter på klimat och biologisk mångfald.

Negativa effekter

Ett intensivt jordbruk har vissa negativa effekter på både klimatutsläpp och biologisk mångfald. Användandet av konstgödsel och bekämpningsmedel kan förorena grundvatten och andra vattenkällor. I ett framtida klimat där hösten och vintern blir mer nederbördsrik och risken för intensiva skyfall under sommaren ökar, kan näringsläckaget från jordbruket intensifieras. Den ökande torkan som följer med klimatförändringarna i Storkriket innebär inte bara en ökad belastning på vattenförsörjningen utan också att jordbruket behöver öka konstbevattningen. Ett intensivt jordbruk använder vidare metoder som utarmar makro- och mikrofaunan i jorden, vilket för med sig att näringsomsättningen minskar, jorden behöver luckras mer och att näringsläckaget ökar. Användningen av olika bekämpningsmedel har negativa effekter på den biologisk mångfalden både när det gäller flora och fauna. Ett annat problem är att de tidvis nakna jordarna utsätts för jordflykt i starka vindar, något som är vanligt i Skåne och som förväntas öka med klimatförändringarna.

Uppfödningen av fjäderfä kan innebära utsläpp av ammoniak vilket påverkar näringstillgången i närliggande marker och ökar avrinningen med kväve till vatten av olika slag. Även djurhållning av kor, gris, lamm och häst påverkar luft och vatten. Den största påverkan har gödsel, både som konstgödsel till fodervallar och djurens egen gödsel. Ammoniumkväve i såväl stallgödsel som handelsgödsel kan avgå som ammoniak. Det kan leda till försurning och övergödning av både mark och vatten. Djurens gödsel och urin kan även innehålla restsubstanser av läkemedel, tungmetaller och mikroorganismer, som kan orsaka ohälsa och sjukdom hos både djur och människor. Lukt från stallar och gödselanläggningar kan också lokalt orsaka störningar. Generellt sett är problemen större på gårdar med hög djurtäthet.

Sammantaget har jordbruket en potential att bidra till en mer hållbar utveckling, som säkerställer jordmånens och vattnets kvalitet för framtida generationer. För en sådan förändring krävs samlade initiativ och innovation som ser till hela produktionskedjan och den ekonomiska nyttan för den enskilde jordbrukaren. Ett jordbruk som tar större hänsyn till biologisk mångfald och tillvaratagande av naturresurser på lång sikt, skulle också ha positiva effekter på områdets attraktivitet som besöksmål och boendemiljö.

Referenser

- Jordbruksverket. 2013. *Hästgödsel - en naturlig resurs. Jordbruksinformation 5.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Lundström, J; Albihn, A; Gustafson, G; Bertilsson, J; Rydhmer, L; Magnusson, U., 2009. *Lantbrukets djur i en föränderlig miljö – utmaningar och kunskapsbehov.* Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap i samarbete med Statens veterinärmedicinska anstalt. (Länk, hämtad 2023-07-11).

15.3.3 Vilka indikatorer används eller kommer att användas för att bedöma läget och utvecklingstendenserna?

Biosfärområdets mål, fokusområden och stödprocesser beskrivs i kapitel 13 samt i Storkrikets strategi (se bilaga 3). Strategin är uppdelad i en övergripande målsättning, fyra mål, fem fokusområden och sex stödprocesser. Fokusområde nummer 4 är *Värdefullt odlingslandskap och lantbruk*. I strategin finns angivna exempel på mätvärden som är menade att vara behjälpliga i kommande uppföljning.

För fler och mer detaljerade indikatorer kring utvecklingen inom jordbrukssektorn finns till exempel andelen ekologisk produktion, betesmarkarealer, areal åkermark, utveckling av antal företag och ägande av mark, växtproduktion och animalieproduktion från nationell statistik, nedbruten på kommunnivå, att tillgå via

Jordbruksverkets databas. Länsstyrelsen Skåne och kommunen ansvarar för övervakning och tillsyn samt bedömning enligt regional och lokal miljöövervakning.

Uppföljning av biosfärorganisationens arbete samt strategin sker kontinuerligt och sammanfattas kortfattat i biosfärkontorets årsredovisning. I samband med nationella och internationella utvärderingar vart femte år görs en mer djupgående och omfattande rapportering som också mer detaljerat inkluderar andra aktörers bidrag till strategin. Kommuner, länsstyrelse, region, universitet och lokala företag och organisationer har alla sina egna indikatorer och års- och hållbarhetsredovisningar vilka kan utgöra en grund för uppföljning och utvärdering.

15.3.4 Vilka åtgärder vidtas redan nu, och vilka åtgärder kommer att vidtas för att stärka de positiva effekterna alternativt mildra de negativa effekterna för biosfärområdets mål?

Produktionen av mat är livsviktig, men den sliter också på vår planet och omställningstakten till ett hållbart jordbruk behöver accelereras. Omställningen pågår i Sverige och inom biosfärområdet arbetar många olika aktörer, till exempel enskilda lantbrukare, universitet, Hushållningssällskapet och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) med olika insatser och innovativa lösningar. Några exempel på åtgärder som genomförts är odling av perenna grödor, införande av lärkrutor och blommande zoner, anläggande av bevattningsdammar, installation av solceller och andra tekniska innovationer. Vattenråden för Kävlingeån och Höjeå har genom sitt arbete att skapa dammar och återställa ett stort antal våtmarker bidragit till att reducera mängden kväve och fosfor.

En hållbar produktion och konsumtion av mat omfattar många olika områden, till exempel energianvändning, vatten, växtnäring, växtskyddsmedel, djurskydd, djurhälsa, utsläpp av växthusgaser, den biologiska mångfalden, och en rimlig ersättning till lantbrukaren som producerar maten. Klimatförändringarnas påverkan på möjligheten att odla är en stor orosfaktor för framtiden. Anläggandet av bevattningsdammar för att säkerställa vattentillgång under sommaren är dyrt och utförandetakten är för låg. En av de största utmaningarna för sektorn är lönsamheten. Den ekonomiska krisen aktuell 2022–2023 har slagit hårt och inneburit att insatsvaror såsom gödsel, utsäde och el blivit betydligt dyrare. Samtidigt har intresset för det svenska lantbrukets produkter minskat (även ekologiska produkter) och importen av livsmedel ökat.

För att möta alla utmaningar inom lantbruket krävs en transformation. Nya grödor, hantering av både låga och höga vattenmängder, anpassad växtförädling och växtskydd är framgångsfaktorer för att möta ett förändrat klimat. För att lantbrukarna ska ha råd att klimatanpassa sin verksamhet krävs en acceptans i samhället att betala mer för maten.

Det är viktigt att biosfärverksamheten hittar sin roll i hur man kan arbeta för att mildra de negativa effekterna med bland annat nedåtgående trend i antal lantbrukare, utmaningarna med lönsamhet, möjligheter till att klimatanpassa för att stödja en hållbar utveckling av lantbruket genom olika åtgärder. Ett projekt som biosfärverksamheten i samverkan med Lunds universitet och de tre kommunerna har tilldelats finansiering för är att utveckla ett policylabb för klimatanpassning på landskapsnivå. Arbetet handlar bland annat om livsmedelssäkerhet i ett förändrat klimat och kommer involvera många aktörer i området. Ett annat förslag på åtgärd som kan genomföras tillsammans med andra aktörer är exempelvis att etablera ett nätverk med lokala lantbrukare för att dela kunskap om hållbart och klimatsmart jordbruk. Efterhand kan nätverket ordnas i kluster beroende på intresse och behov. Utifrån intresse och behov kan biosfärområdet även på sikt hjälpa till med att söka finansiering för olika projekt.

För att öka kunskapen kring lokalproducerad mat och konsumtionsbaserade utsläpp kan en åtgärd för biosfärverksamheten vara att arbeta med storytelling för att synliggöra lokalt producerad mat. I samverkan med krögare, butiker, lokala producenter och hotell kan man initiera konsumentkampanjer för att medvetandegöra hållbar livsmedelskonsumtion, minskat matsvinn och stärka lokal livsmedelsproduktion.

15.4 Finns det andra typer av verksamheter som ger ett positivt eller negativt bidrag till en hållbar lokal utveckling, även utanför biosfärområdets gränser?

Urbanisering och infrastruktur

Den största staden i Storkriket är Lund, med drygt 90 000 invånare. Förutom Lund finns ett antal större tätorter i området, till exempel Sjöbo (cirka 8500 invånare), Dalby (cirka 6800 invånare), Södra Sandby (cirka 6500 invånare) och Veberöd (cirka 5500 invånare). För mer information om områdets orter och befolkning, se avsnitt 10. Exempel på större vägar i området är E22, riksväg 11 och 13, samt väg 102 och 104.

Det finns ett ömsesidigt beroende mellan städer och deras omkringliggande landsbygd. Städer och tätorter har en positiv påverkan på sin omgivning på så sätt att de förser landsbygdens invånare med arbetstillfällen, utbud av handel och kultur- och nöjesliv, samt möjligheter till sociala möten. Å andra sidan försörjer den omgivande landsbygden stadens invånare med livsmedel, dricksvatten och rekreation, ofta på bekostnad av en negativ miljöpåfrestning i form av bland annat ökade trafikflöden.

Förutom trafikflöden och materiella flöden finns det andra faktorer i städer och tätorter som innebär en påverkan på omgivningen, Till exempel riskerar all bebyggd miljö, i form av bostäder, verksamheter, reningsverk, parkeringsplatser, infrastruktur och andra anläggningar, att påverka underliggande grundvattenförekomster och ytvattenförekomster nedströms, på grund av föroreningar från kemikalier och dagvatten, försurning från trafik med mera. Natur- och kulturvärden och värden för livsmedelsproduktion i anslutning till stadslandskapet riskerar också att påverkas negativt av stadslivet och pågående stadsutveckling, exempelvis på grund av ljus- och ljudstörningar, föroreningar, nedskräpning och ökad exploatering av kultur- och jordbrukslandskap.

Referenser

- Länsstyrelsen i Skåne län, 2012. *Regional vattenförsörjningsplan för Skåne län*. (Länk, hämtad 2023-12-28).

Hästnäring

Skåne är, med sina drygt 58 000 hästar, det län i Sveriges som har flest hästar och hästnäringen omsätter drygt 5,1 miljarder. I Storkriket ligger Flyinge Kungsgård, ett internationellt välkänt hästsportcentrum för avel, forskning och utbildning. Flyinge är ett av världens äldsta stuterier med anor från 1100-talet, och blev 1661 ett stuteri för Svenska Kronan. Idag är Flyinge Kungsgård epicentrum för ett område med många avelsgårdar och tävlingsstall utspritt i det föreslagna biosfärområdet. Hippologprogrammet på Kungsgården är Sveriges enda universitetsutbildning inom hästområdet och har Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) som huvudaktör. Det finns också flera yrkes- och gymnasieutbildningar som är knutna till Flyinge Kungsgård.

Hästnäringen bidrar till hållbar utveckling både genom att vara en inkomstkälla för boende på landsbygden samt genom att vara en hälsofrämjande fritidssysselsättning. Dessutom är det en av orsakerna till att folk vill bo i och besöka området. Hanteringen och användningen av hästgödsel kan vara något att undersöka

närmare, ett kretsloppstänkande kan innehålla både uppvärmning och möjligheter till odling. Ett annat område där biosfärverksamheten kan bidra, både för att minska intressekonflikter i landskapet och för att bidra till en hållbar hästhållning, är genom att utveckla ridleder i området. Biosfärverksamheten har under kandidaturen varit delaktiga i utvecklingen av vandrings- och ridleden *Säkra slingan* i byn Vollsjö. Erfarenheter från detta projekt kan utvecklas vidare i andra delar av biosfärområdet.

Referenser

- Eslövs kommun. Flyinge Kungsgård, Eslövs kommuns historia. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Hästnäringen i Sverige, 2019. *Hästnäringen i siffror.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Hansson, Å. *Information Flyinge, hemsida.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Biosfärkandidatur Storkriket, Säkra Slingan i Vollsjö (Länk, hämtad 2023-12-26).

Militär verksamhet på Revingehed

Revingeheds övningsfält är beläget i den västra delen av Vombsjösänkan, ca 20 km öster om Lund. Fältet, mäter ca 7,5 km från nord till syd och ungefär lika långt i öst-västlig riktning. Det omfattar cirka 4 500 ha, varav ca 300 hektar produktiv skogsmark och ca 250 ha öppet vatten (Krankesjön).

Revingehed ägs av staten och nyttjas främst för utbildning av motoriserade och mekaniserade förband, hemvärnsförband i Skåne och skyddsvaktsenheter från Södra skånska regementet - P7. Samövningar med inslag av flyg- och helikopterförband ur Försvarsmakten förekommer. Södra skånska regementet kommer inom de närmaste åren utöka sin verksamhet inom området.

Förutom att vara ett militärt övningsområde är större delen av Revingefältet utpekat som ett s.k. Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet. Naturen på Revingefältet är sammanfattningsvis känd för att vara mycket varierad och rik på sällsynta och rödlistade arter. I stora drag är de biologiska värdena på fältet koncentrerade till fyra olika typer av miljöer: torrmarker, Krankesjön, våtmarker (dammar, kärr och fuktängar) samt skog (och enskilda gamla träd). Att artrikedomen i området fortfarande är förhållandevis hög beror främst på att man i området inte använder kemiska bekämpningsmedel eller tillför näring samt att marken utsätts för frekvent störning. Markstörningen från den övningsrelaterade verksamheten medför att partier med bar jord skapas vilket gynnar många av de sällsynta organismer som finns på fältet. Centralt på Revingefältet ligger en av landets förnämligaste fågelsjöar, Krankesjön, med många häckande fågelarter, samt övervintrande och rastande flyttfåglar.

Ett fortsatt bete är en nödvändighet på delar av fältet men avvägning mellan bete och blomförekomst är viktigt. Betet får varken vara för hårt, för svagt eller för selektivt på örter.

De torra, sandiga markerna är några av de artrikaste miljöerna i södra Sverige och innehåller också en hög andel hotade arter. Ett av de stora hoten mot sandmarkernas flora och fauna är de planteringar med träd och buskar som skett under olika perioder. En fortsatt samverkan mellan Försvarsmakten, länsstyrelsen Skåne, kommunerna, beteshållare och Lunds universitet behöver fortgå för att bibehålla de höga värden som finns på Revingehed.

Referenser

- Försvarsmakten och fortifikationsverket 2017, Revingeheds övningsfält Övnings- och miljöanpassad skötselplan ÖMAS.

Skogsbruk

Runt 20 procent av biosfärområdets yta utgörs av skog vilket motsvarar cirka 25 000 hektar. Cirka 15 000 hektar är barr- och blandskog och resten lövskog. Cirka 5 000 hektar ligger inom skyddat område. Skogsbruk bedrivs i buffertzoner och utvecklingsområdet, av privata skogsägare och av skogsbolag.

Skogsbruket är en viktig näring på landsbygden och bidrar även till rekreation och andra näringar såsom jakt. Frågan är hur skogsbruket ska kunna vara både långsiktigt ekologiskt och ekonomiskt hållbart. Avverkning av skog leder till stor förändring i livsmiljön för växter och djur i skogslandskapet. Skogliga värden och biotoper som utvecklat sin artrikedom under en längre tid påverkas, varav vissa är omöjliga att återskapa. Forskning bedrivs också på hur skog bäst kan brukas för att agera som kolsänka.

En samverkan mellan i första hand SLU och olika aktörer inom skogsnäring, friluftsliv, jakt och naturvård skulle kunna ge goda effekter.

Jakt och fiske

Det bedrivs jakt på i stort sett alla jord- och skogsbruksmarker som inte är undantagna från jakt av specifika skäl. Jakträtten är knuten till markägarna och utarrendering av jakträtter helårsvis eller för delaktighet i jaktdagar utgör en inkomstkälla. Jakten har vidare positiva effekter genom att begränsa populationer som förorsakar skador på mark och skog. Vissa typer av jakt skulle kunna öka den biologiska mångfalden genom att begränsa arter som är dominanta. Viltkött är ett alternativ till djuruppfödning. Jakten har dock också negativa effekter och kommer till exempel i konflikt med friluftslivet om tillgängligheten till mark.

Sportfiskare kan köpa fiskekort till de flesta av Storkrikes vattendrag. Sportfisket har blivit alltmer omfattande och fiskevårdsområden i Kävlingeån och Höje å har ökat tillgängligheten. I Lunds kommun finns också några så kallade "*put & take*", vatten med inplanterad fisk, varav Rögle sportfiske ägs av kommunen. Förbättrade förhållanden för havsvandrande öring har gjort åarna till attraktiva sportfiskevatten i Skåne. Även sjöarna har ett gott utbud av fisk och allt sportfiske är begränsat vad gäller antal per art och storlek. Till stor del bedrivs sportfisket i Vombsjön numera som *catch and release*, det vill säga en stor del av fångsten återutsätts.

Referenser

- Eklöv, A., 2003. *Fiskar och fiske i Lunds kommun.* Tekniska förvaltningen Lunds kommun. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Ekologigruppen AB, 2022. *Yrkesfiskets fångststatistik i Vombsjön.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Naturvårdsverket, hemsida. *Jakt och vilt.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Sjöboortens sportfiskeklubb. *Hemsida. Fiska i Sövdesjön.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Vombfiske. *Sportfiske i Vombsjön och Björkaån.* (Länk, hämtad 2023-07-11).

Solkraft och vindkraft

I Skåne som helhet står vindkraften för cirka 11 procent av elkonsumtionen (2021) och det finns kraftverk i alla tre kommunerna som ingår i det föreslagna biosfärområdet Storkriket. Flest har Eslövs kommun (49) mot 19 i Lund och 6 i Sjöbo. I Sjöbo kommun finns en av landets större solcellsparker. Båda typerna av kraftverk bidrar till den hållbara utvecklingen i och med att de utgör förnybara energikällor. Samtidigt riskerar de att ta mark i anspråk som annars kunde användas till odling, vilket är en utmaning i ett område med jordbruksmarker av väldigt hög kvalitet. De ska också ses utifrån ett livscykelperspektiv, det vill säga analyseras utifrån produktionens, driftens och avvecklingens miljöpåverkan. Därtill kan till exempel vindkraften påverka människor och djur genom bland annat ljud.

Referenser

- Newsworthy artikel, 2022. Kraftig *utbyggnad av vindkraft i landet, men inga nya verk i Lund.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Solenerginyheter, 2023. *Solcellspark i Skåne byggs ut och blir störst igen.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- SVT 2022. *Länsstyrelsen säger nej till Sveriges största solcellspark i Helsingborg*. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Vindbrukskollen. *Hemsida med karttjänst över vindkraftverk*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

Täktverksamhet

Inom Storkriket finns några större bergtäkter och några mindre. NCC (Nordic Construction Company) har en större täckt i Södra Sandby och AB Sydsten har en större täkt i Dalby. Sydsten bedriver även täktverksamhet i Öved, strax väster om Sjöbo tätort. Swerock AB är ett annat större företag som bedriver täktverksamhet i Veberöd och i Ågerup (Blentarp).

I Sjöbo kommun är kvartssandtäkten vid Eriksdal utpekad som riksintresse för mineral. Den geologiskt riksintressanta högrena fyndigheten av kvartssand är påvisad på en cirka fyra kilometer lång sträcka i Fyledalen. Täkten öppnades 1938 och sanden användes som råvara för glasframställning och vid järnbruk. Fram till 2018 bedrev Fyleverken IMB AB verksamhet på området, men i dagsläget bedrivs ingen täktverksamhet där.

Flera av brotten ligger i närheten av naturreservat och/eller i närheten av områden med höga bevarandevärden vad gäller naturvård och kulturmiljö. Täktförekomsterna är en viktig resurs för samhällets funktioner och utveckling och de båda intressena måste vägas mot varandra i tät dialog med berörda aktörer, invånare, tillsynsmyndigheter och andra intressenter.

Brytningen kan genom att vara lokal spara in på transport av byggmateriel och kan därmed vara mer hållbar än att införskaffa stenmaterial från mer långväga stenbrott. Mot detta ställs lokal påverkan som buller och damm, samt påverkan på grundvattnet i området. Täkten i Södra Sandby har lett till omfattande torrläggning av skyddade rikkärr och våtmarker. Sydsten fick därför avslag från Mark- och miljödomstolen på sin ansökan att fortsätta, samt utöka, stenbrytningen (december 2022). Avslaget kommer att överklagas och man kommer att hävda riksintresse eftersom täkten i Södra Sandby är en av Sveriges fyra största och därmed viktig för byggbranschen.

Referenser

- SVT, 2022. *Nej till utökat stenbrott i Södra Sandby*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

Vattentäkt

Vombsjön är vattentäkt för mer än 400 000 personer i sydvästra Skåne. Sydvatten, som är ett kommunägt bolag, hanterar täkten, och deras insatser är beskrivna i avsnitt 3.4. Rent vatten är en förutsättning för hållbar utveckling, men frågan är komplex och regleringen av Vombsjön har sannolikt en negativ effekt på vissa naturvärden. Dammarna som används vid reningen tar därtill mark i anspråk och här finns därmed potentiella markanvändningskonflikter. Samtidigt är tillgång till vatten en helt avgörande grundförutsättning för hållbar utveckling på både regional och lokal nivå.

15.4.1 Beskriv de olika typerna av verksamheter, vilka områden som berörs och vilka människor som är involverade (ange även om det är kvinnor eller män).

Urbanisering och infrastruktur

Urbanisering och infrastruktur är inte en begränsad verksamhet som involverar en eller flera specifika målgrupper, utan de berör alla invånare på ett eller annat sätt.

Hästnäringen

Medan Flyinge Kungsgård som ingår i Flyingebygden spelar en unik roll för hästnäringen, så är hästintresset stort inom Storkriket som helhet. Majoriteten som är engagerade i hästsport är kvinnor (85 procent), medan travhästnäringen domineras av män. När det gäller hästsport på elitnivå är det en mer jämn könsfördelning än inom sporten som helhet. Detta avspeglas i ägandet av hästar där hästägarna utgörs av 64 procent kvinnor och 36 procent män. För de allra flesta kvinnor är hästägandet ett fritidsintresse, medan nästan hälften av männen äger en eller flera hästar inom ramen för ett företag.

Referenser

- Tillberg Mattson, K., 2004. *Hästar lockar kvinnor till landsbygden – en studie av hästägare och hästgårdar i Leksands kommun*. Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet. Arbetsrapport No. 45 (Länk, hämtad 2023-07-11).

Militär verksamhet på Revingehed

Södra skånska regementet - P7 har 600 anställda men en utveckling pågår med både ett utökande av anställda och värnpliktiga. Verksamheten är alltså en väsentlig arbetsgivare i området. Inom Försvarsmaktens verksamhet är cirka 23 procent kvinnor och 77 procent män. Av de värnpliktiga är cirka 18 procent kvinnor. Boende i området kan påverkas av den militära verksamheten på Revingehed genom att området under vissa perioder är avstängt för friluftsliv och att verksamheten bidrar med buller till omkringliggande byar.

Skogsbruk

Skogsbruket är en viktig inkomstkälla för markägare i Storkriket. De privata ägarna är i huvudsak män. Frågan om ett hållbart skogsbruk är komplex eftersom skogen som miljö påverkar en mängd personer utöver ägarna. Den är central för besöksnäringen, friluftsliv, rekreation och jaktintresserade. Skogarna är också viktiga för den biologiska mångfalden, påverkar lokalklimat som vind och kyla/värme och kan utgöra en kolsänka för att mildra klimatförändringarna.

Jakt och fiske

Jakträttigheterna är kopplade till markägande så det är framför allt stora markägare som är ekonomiskt knutna till jakten. Fiskerättigheterna är däremot ofta, men inte alltid, ägda av kommunerna. Majoriteten av de som jagar och fiskar är män. Konflikter med jaktutövandet sker i första hand med friluftslivet, som består av en stor och varierad andel av befolkningen i området.

Solkraft och vindkraft

De positiva effekterna av kraftverken kommer alla boende till del och kan också påverka elförsörjningen utanför Storkriket. De enskilda företagen som ligger bakom uppförandet och driften av kraftverken har oftast sina kontor utanför området och kan inte ses som avgörande för försörjningen ur en social synvinkel. De lokala miljömässiga effekterna däremot påverkar dem som bor i närheten. I ett större perspektiv kan anläggningarna ta god jordbruksmark i anspråk, vilket kan ha effekter långt utanför Storkriket, bland annat eftersom Skåne bidrar till Sveriges grundförsörjning av livsmedel. Just nu ligger det ansökningar hos länsstyrelsen för ett fyrtiotal anläggningar i Skåne som totalt motsvarar en yta dubbelt så stor som Ven.

Täktverksamhet

Brytning av sten till byggindustrin är en komplex hållbarhetsfråga och de positiva effekterna ligger på makronivå, medan de direkt negativa ligger främst inom närområdet. Vinsterna av brytningen hamnar mestadels utanför Storkriket, samtidigt som brytningen bidrar med många arbetstillfällen. Majoriteten som

arbetar med stenbrytning är män. De som drabbas är den närliggande befolkningen, samt, ur ett biologiskt perspektiv, hela samhället, när hotade biotoper påverkas.

Vattentäkt

Rent vatten är något som är viktigt både för de som bor i Storkriket och för närliggande tätorter och kommuner som får sitt vatten från Vombsjön. De potentiellt negativa effekterna av vattenregleringen har i första hand en effekt på fosfatrening och biologiska värden. Samtidigt är tillgång till vatten en helt avgörande grundförutsättning för hållbar utveckling på både regional och lokal nivå.

15.4.2 Ange de positiva och/eller negativa effekter som dessa verksamheter kan ha när det gäller målen för biosfärområdet (avsnitt 14). Har några resultat redan kunnat påvisas?

Denna fråga är besvarad direkt under 15.4. Några resultat har ännu inte uppnåtts.

15.4.3 Vilka indikatorer används eller kommer att användas för att bedöma läget och utvecklingstendenserna?

Biosfärområdets mål, fokusområden och stödprocesser beskrivs i kapitel 13 samt i Storkrikets strategi (se bilaga 3). I strategin finns angivna exempel på mätvärden som är menade att vara behjälpliga i kommande uppföljning i kombination med lokalt identifierade indikatorer.

De verksamheter som beskrivits i avsnitten ovanför regleras i Miljöbalken och av övriga lagar som beskrivits i avsnitt 9.3. Uppföljning av utvecklingstendenser sker framför allt inom den nationella, regionala och lokala miljöövervakningen.

För fler och mer detaljerade indikatorer kring utvecklingen inom hästnäringen finns vissa nyckeltal att tillgå hos föreningen Hästen i Skåne men även i Jordbruksverkets statistikdatabas. Nyanläggning eller utvidgning av befintlig sol- eller vindkraftsverksamhet, täktverksamhet och vattenverksamhet är tillståndspliktigt och ska prövas enligt Miljöbalken. Tillståndsansökan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som bland annat beskriver verksamhetens effekter på natur, miljö och friluftsintressen.

Uppföljning av biosfärorganisationens arbete samt strategin sker kontinuerligt och sammanfattas kortfattat i biosfärkontorets årsredovisning. I samband med nationella och internationella utvärderingar vart femte år görs en mer djupgående och omfattande rapportering som också mer detaljerat inkluderar andra aktörers bidrag till strategin. Kommuner, länsstyrelse, region, universitet och lokala företag och organisationer har alla sina egna indikatorer och års- och hållbarhetsredovisningar vilka kan utgöra en grund för uppföljning och utvärdering.

15.4.4 Vilka åtgärder vidtas redan nu, och vilka åtgärder kommer att vidtas för att stärka de positiva effekterna alternativt mildra de negativa effekterna för biosfärområdets mål?

Urbanisering och infrastruktur

De tre ingående kommunerna inom biosfärverksamheten arbetar aktivt med frågor som rör urbanisering och infrastruktur i området. Ett samarbete mellan de tre kommunerna gällande kollektivtrafik och vandringsleder har påbörjats inom ramen för biosfärverksamheten.

Militär verksamhet på Revingehed

Biosfärverksamheten har under kandidaturen drivit projektet *Vår plats i biosfären*, ett plats- och destinationsutvecklingsprojekt där intressekonflikten mellan friluftsliv/turism och militär verksamhet har identifierats och ett förslag till alternativ rutt för Skåneleden har tagits fram för de perioder då det militära övningsfältet stängs för besökare. Ett aktivt samarbete sker också inom samarbetsorganet Revingerådet för att komma fram till gemensamma lösningar och ställningstaganden kring fältets användning.

Hästnäringen

Biosfärverksamheten har under kandidaturen varit delaktiga i utvecklingen av en ridled i byn Vollsjö i Sjöbo kommun. Erfarenheter från detta projekt kan utvecklas vidare i andra delar av biosfärområdet.

Skogsbruk

Inga pågående åtgärder genomförs inom biosfärverksamheten i dagsläget. I strategin för Storkriket (se bilaga 3) finns däremot förslag på arbetsområden med anknytning till exempelvis utvecklandet av kunskap och samverkan om landskapets klimatpåverkan och resiliens.

Jakt och fiske

Biosfärverksamheten har under kandidaturen bedrivit ett projekt som handlar om hållbar plats- och destinationsutveckling i Storkriket i samverkan med boende och verksamma i området. Projektet har bland annat resulterat i att ett antal intressekonflikter i landskapet har lyfts fram, bland annat mellan jakt och friluftsliv. Jakten regleras framför allt genom Jaktförordningen/Jaktlagen.

Solkraft och vindkraft

Inga pågående åtgärder genomförs inom biosfärverksamheten i dagsläget. Sol- och vindkraft utgör tillståndspliktiga verksamheter och ska prövas enligt Miljöbalken. Just nu ligger det ansökningar hos länsstyrelsen för ett fyrtiotal anläggningar i Skåne, däribland flera i Storkriket.

Täktverksamhet

Inga pågående åtgärder genomförs inom biosfärverksamheten i dagsläget. Täktverksamheten utgör tillståndspliktiga verksamheter och ska prövas enligt Miljöbalken.

Vattentäkt

Inga pågående åtgärder genomförs inom biosfärverksamheten i dagsläget. Vattentäktverksamhet utgör tillståndspliktiga verksamheter och ska prövas enligt miljöbalken.

15.5 Fördelarna för lokalbefolkningen:

15.5.1 När det gäller de verksamheter som beskrivits ovan: Kommer det föreslagna biosfärområdet att generera direkta inkomster eller andra fördelar för lokalbefolkningen (för kvinnor respektive män) och i så fall hur?

Hållbar utveckling innebär att vi ska tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina. Som biosfärområde och modellområde för hållbar utveckling betyder det att utvecklingen av området kan innebära kortsiktiga monetära vinster men också vinster som kanske inte ses direkt utan är långsiktiga.

Inom biosfärverksamheten kommer man arbeta med projektutveckling i samverkan med privata och offentliga aktörer. Inte minst i samverkan med de tre närliggande universiteten. Att jobba med projektutveckling och externfinansiering innebär att skattebetalarnas pengar växlas upp och att mer resurser frigörs till utveckling av området. Redan under kandidaturen så har biosfärverksamheten fått externfinansiering för olika projekt vilket har potential att utvecklas ytterligare.

Ett exempel på en möjlighet är utvecklingen av destination- och besöksnäringen som något som kan generera arbetstillfällen och inkomster. Unesco-varumärket skapar nyfikenhet och tillit och kan utgöra en anledning till att fler människor vill besöka området. Natur- och kulturturism kommer framför allt att gynna Storkrikets landsbygd. Besöksnäringen på landsbygden kan också innebära fördelar för storstäder som Lund, som utgör ett attraktivt besöksmål och som kan fungera som en viktig port in mot Storkriket. Besöksnäringen kan ge ringar på vattnet och om fler besöker ett område ger det ofta också fördelar för företag som inte är direkt kopplade till besöksnäringsbranschen, som till exempel ägare till livsmedelsbutiker. Vid populära besöksmål utvecklas ofta restauranger, boenden samt bättre kollektivtrafik vilket kan vara till glädje även för lokalbefolkningen.

En annan utveckling som redan har påbörjats är utvecklingen av vandring-, cykel- och ridleder och att områdets rörliga friluftsliv knyts ihop. Detta gynnar alla de människor som bor i och besöker området. Aktivitet utomhus får ofta många positiva följdeffekter för människors välbefinnande både fysiskt och psykiskt. Att knyta ihop områdets rörliga friluftsliv och öka samverkan mellan kommunernas respektive interna arbete kan gynna kommunernas ekonomi samt dess möjlighet till utveckling. Detta gäller ett flertal områden, däribland friluftsliv, turism, översiktsplanering och kollektivtrafikfrågor. Ett gemensamt krafttag kring kollektivtrafikfrågor skulle till exempel kunna gynna området i stort både för boende och för att möjliggöra en hållbar destinationsutveckling av Storkriket. Att utveckla cykelinfrastrukturen i anslutning och som komplement till kollektivtrafiken är även det ett viktigt steg för att knyta samman området och öka dess attraktivitet.

Biosfärområdet kommer också genom sitt fokus på hållbar utveckling och sina fokusområden gynna den långsiktiga ekonomin och de monetära vinsterna. Naturresurser, såsom vår otroligt produktiva jordmån, våra berg och grusfyndigheter, vårt yt- och grundvatten, energin från vind och sol, och våra resurser från skogen, behöver förvaltas och hanteras varsamt. Framtida generationer behöver ha en jordmån som kan leverera livsmedel även till dem. Rent vatten är livsviktigt för alla och även i framtiden behövs material för att bygga och utveckla samhället. Genom ett smart förvaltande av dessa resurser finns möjlighet till ekonomiskt välstånd även för framtida generationer.

Genom arbete inom de olika fokusområdena (se strategi, bilaga 3), i samverkan med många olika aktörer, har Storkriket potential att visa vägen framåt gentemot en hållbar utveckling och ekonomiska vinster både kortsiktigt och långsiktigt.

15.5.2 Vilka indikatorer används för att mäta sådana inkomster eller andra fördelar?

Biosfärområdets mål, fokusområden och stödprocesser beskrivs i kapitel 13 samt i Storkrikets strategi (se bilaga 3). I strategin finns angivna exempel på mätvärden som är menade att vara behjälpliga i kommande uppföljning i kombination med lokalt identifierade indikatorer.

Allmän statistik om olika näringars tillstånd (antal företag per näring, antal anställda per företag) finns att hämta från Statistiska Centralbyrån, SCB. De har även besöksnäringsstatistik över antal övernattningar, antal anläggningar, antal bäddar etc.

Andra instanser för näringsspecifik statistik är olika branschorganisationer och tillsynsmyndigheter (länsstyrelse och kommun). Till exempel har Jordbruksverket statistik från jordbruket (brukad areal, produktion av olika varor, antalet djur). Skogsstyrelsen är ansvarig myndighet för statistik inom områdena produktion, sysselsättning samt miljö och sociala frågor i skogsbruket.

Uppföljning av biosfärorganisationens arbete samt strategin sker kontinuerligt och sammanfattas kortfattat i biosfärkontorets årsredovisning. I samband med nationella och internationella utvärderingar vart femte år görs en mer djupgående och omfattande rapportering som också mer detaljerat inkluderar andra aktörers bidrag till strategin. Kommuner, länsstyrelse, region, universitet och lokala företag och organisationer har alla sina egna indikatorer och års- och hållbarhetsredovisningar vilka kan utgöra en grund för uppföljning och utvärdering. Utöver dessa tillhandahåller SCB statistik kring hushållsekonomi genom en så kallad Lokalekonomisk analys.

Referenser

- SCB, *Lokalekonomisk analys (LEA)*, (LÄNK, hämtad 2023-12-26).

15.6 Andliga och kulturella värden, traditioner och sedvänjor:

Kultur och traditioner har starka kopplingar till identitet, social hållbarhet och samhällsutveckling.

Traditioner och sedvänjor är inte statiska utan omformas och nyskapas genom tiden. Därför ger kulturella och andliga värden, traditioner och även det talade skånemålet olika sätt att beskriva människors historia i biosfärområdet. Det kan också utgöra en plattform för att diskutera och skapa alternativa vägar till en hållbar framtid.

En öppenhet för de nya mötestillfällen som boende från andra kulturer kan tillföra biosfärområdet ger spännande möjligheter för framtiden. Möten med andra kulturer har varit en grundläggande del i hur biosfärområdet Storkriket utvecklats genom historien, ända sedan de första bofasta jordbrukarna slog sig ned utanför Lund för 6000 år sedan och sådde de frön de tagit med sig hit.

15.6.1 Beskriv kulturella och andliga värden, traditioner och sedvänjor, till exempel språk, sedvänjor och traditionella försörjningsmönster. Är några av dessa hotade eller på tillbakagång?

Andliga värden

Internationellt beskrivs svenskarna som sekulariserade, men drygt 40 procent av befolkningen säger sig ha någon form av tro. Andlighet berör många existentiella frågor och beskrivs i nutiden som en känsla av samhörighet med allt levande. Det finns ett växande intresse för existentiella frågor i förhållande till klimatförändringar vilket även aktuella forskningsprojekt på universiteten i Lund och Malmö ger exempel på. Andliga upplevelser söks numera oftare i naturen eller i kulturen än genom gudstjänster. Däremot har kyrkorummen som lokala mötesplatser fortfarande en stor betydelse, särskilt för musik och körer. I Sverige beräknas 100 000 personer regelbundet sjunga i kör och huvuddelen av dessa är knutna till olika slags församlingar. I det blivande biosfärområdet värdesätter många medborgare de medeltida kyrkorna som historiska ankarpunkter i landskapet som de vill ska bevaras.

2023 tillhör de flesta församlingarna i biosfärområdet Svenska kyrkan. En moské finns hos Islamiska Kulturcentret i Lund. Det finns även en katolsk församling i Lund och ett katolskt nunnekloster i Rögle. Bland frikyrkorna finns Baptistförsamlingen i Lund, Lunds Pingstkyrka, Västerkyrkan i Lund och Centrumkyrkan i Sjöbo.

Traditionella festligheter som mötesplatser

I Storkriket, liksom på många andra platser i södra Sverige, finns det både traditioner som har sina rötter mer än 1000 år tillbaka och nya traditioner som har vuxit sig starka på bara några decennier. Det gemensamma för dem som tas upp här är att de firas både i byar och stadsdelar och att de skapar möten mellan människor. Att presentera en festlig tradition, som exempelvis dans runt midsommarstången, används ofta för att introducera svenska seder för besökare eller nyanlända från andra länder. Traditionella festligheter har därför stor betydelse för den sociala hållbarheten genom att levandegöra och förnya det immateriella kulturarvet.

Valborg den 30e april firar vårens ankomst med tal och sång vid stora eldar runt om i området, till exempel i Öveds eke. I Lund firas Valborg vid universitetet med studentkör, och 35 000 ungdomar firar den annalkande sommaren med fest i Stadsparken.

Midsommarafton var från början en förkristen rit vid sommarsolståndet. I vår tid firas midsommarafton på flera platser i Storkriket med ringdanser runt en lövad stång där spelmansmusik och dansare klädda i traditionella folkdräkter ofta ingår. Maten är en viktig del i midsommarfirandet och brukar bestå av nypotatis, matjessill, öl och snaps med färska jordgubbar som dessert.

Under medeltiden införde den katolska kyrkan Allhelgonadagen i början av november till åminnelse av martyrer och helgon. Efter andra världskriget utvecklades en tradition i Sverige att tända ljus på döda släktingars gravar inför Allhelgonahelgen. Intresset för denna nya tradition har vuxit stort sedan dess och kyrkogårdarna i Storkriket är numera fyllda med glimmande ljus i novembermörkret.

Mårtensafton den 10 november är en matfest med gåsen i centrum. I vår tid har den traditionellt ugnstekta gåsen med tillbehör som äpple, brysselkål och potatis fått en minskad betydelse.

Foto: Valborgsmässoafton i Harlösa. Fotograf: Kerstin Jakobsson.

Matkultur

Traditionellt förknippas Skåne, och därmed även Storkriket, med fet mat som stekt gås, äggakaka med stekt fläsk, den sockerrika spettekakan eller bakverk med mycket smör. Många av dessa maträtter kan anses som hotade eftersom framför allt yngre generationer gärna väljer vegetariska alternativ. Spettekakan är registrerad som immateriellt kulturarv i den nationella förteckningen Levande kulturarv.

Odling för husbehov

Fram till 1950-talet fanns matbristen under första världskriget ännu i färskt minne hos allmänheten och odling av basvaror för husbehov som potatis, morötter och lök var fortfarande en viktig del i hushållningen. Med den ökande ekonomiska standarden efter andra världskriget kom frysboxen, och frysta grönsaker från butik fick ersätta mycket av den egna odlingen. Trädgårdarna fick i stället en större betydelse för rekreation med uteplatser och lättskötta gräsmattor.

Det talade språkets betydelse för identitet

Skånemålet är det sydligaste av Sveriges sex dialektdrag. Skånskan har, trots vad de flesta tror, inte sin starkaste koppling till danska språket utan till fornnordiska, franska och tyska. När Skåne blev svenskt på 1600-talet byttes officiellt skriftspråket från danska till svenska men vanligt folk fortsatte prata skånemålet som de alltid hade gjort. Under 1900-talet har gränserna mellan dialekter suddats ut och många uttryck försvunnit. Skånemålet är dock inte akut hotat utan under senare år ser istället det statliga Institutet för språk och folkminnen (ISOF) ett ökande intresse för de skånska dialekterna och deras historia.

15.6.2 Ange vilka insatser som görs för att kartlägga, bevara, stärka och/eller revitalisera sådana värden och sedvänjor.

Traditionella fester som mötesplatser

Sociala mötestillfällen genom traditionella festligheter är starkt knutet till lokalsamhällena och genomförs huvudsakligen av föreningslivet, till exempel av byalag, stadsdelsföreningar, församlingar och hembygdsföreningar. Ideella föreningar kan vända sig till sin hemkommun för att ansöka om ekonomiskt stöd för kulturella inslag vid genomförande av traditionella fester. Biosfärfestivalen är en ny och årligt återkommande tradition i Storkriket som skett på initiativ av aktörer i Storkriket i samverkan med biosfärområdesorganisationen.

Hemmaodling och matkultur

Det finns ett växande intresse för trädgård och husbehovsodling i det blivande biosfärområdet. Detta blev tydligt när projektet *Tillsammans för biosfärområde Vombsjösänkan* höll ett onlineföredrag som lockade över 300 deltagare, samt en efterföljande studiecirkel på temat hållbar trädgård.

För framtidens matkultur i det livsmedelsproducerande Storkriket är vegetariska och mindre feta alternativ till traditionella rätter en spännande framtid. Både bland lantbrukare och kockar finns det ett intresse för en revitalisering av gamla grödor och deras användning i nya rätter. Här finns också exempel på hur småskalig produktion av kött, mjölkprodukter, vin och öl kombineras på nya sätt med produkter från det storskaliga jordbruket i Storkriket. Exempel på projektarbeten för utveckling av nätverk och nya produkter i Storkriket är projektet *EAT Lundaland* och *Vår plats i biosfären,* där det senare initierats av biosfärverksamheten.

Bevarandet av hantverkstekniker

Kunskap om material och tekniker var förr en viktig del i självhushållningen. Idag ingår hantverkstekniker i det immateriella kulturarvet. Men gamla tiders kunskaper ger också alternativ till dagens miljöovänliga tekniker. Hemslöjden i Skåne bedriver kursverksamhet och rådgivning om traditionella slöjdtekniker. Skånes hembygdsförbund förmedlar kunskap till medlemsföreningarna om hur kulturarvet, både det materiella och immateriella, kan bevaras och hur berättandetekniker i mötet med allmänheten kan utvecklas.

Referenser

- Hemslöjden i Skåne. (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Skånes hembygdsförbund. (Länk, hämtad 2023-07-11).

15.6.3 Hur kan kulturella värden integreras i utvecklingsprocessen; faktorer som identitet, traditionell kunskap, mönster för social organisation, etcetera.

Unesco beskriver kultur som det som formar vår identitet. Det handlar om hur människor beskriver sin historia, uppfattar sin samtid och föreställer sig en framtid. I alla dessa delar ger kultur, i hela sitt spektrum av uttrycksmöjligheter, verktyg för att skapa sammanhang. Sammanhangen kan i sin tur bestå av trygg tradition eller fantasirika visioner. Någonstans däremellan väljer de flesta av oss människor, som individer och som grupper, sin plats, sin identitet. Kultur ger oss sammanhang vi identifierar oss med. Eller som Unesco påtalar, ingen utveckling kan vara hållbar utan kultur.

I det föreslagna biosfärområdet Storkriket finns redan många års erfarenheter från olika former av arbeten genom kulturdimensionen för hållbarhet. Med dessa goda erfarenheter som grund har Storkriket valt kultur som ett av sex processtöd för biosfärarbetet. I projekt och aktiviteter kan processtödet handla om att använda kulturens verktyg för att lyfta fram människors berättelser och erfarenheter, tillgängliggöra kunskap och nutida forskning eller stimulera till nytänkande. I grunden handlar kulturens roll om att stärka en demokratisk, involverande och hållbar utveckling.

Biosfärfestivalen som mötesplats

Traditioner är inte exakt desamma genom tiden utan förändras och nyskapas. Det vore därför en spännande utveckling om Biosfärfestivalen blir en ny tradition i Storkriket som levandegör och stärker människans relation till naturen enligt uppdraget för biosfärområden, särskilt om den involverar en mångfald av erfarenheter och unga människors nytänkande.

Foto: Biosfärfestivalen 2021. Fotograf: Eva Hallberg.

Biosfärområdets seniorer

I Storkriket har en stor andel av seniorerna erfarenheter från livet och arbetet på små eller stora jordbruk i området. Även bland de som är utövande lantbrukare är medelåldern hög, var tredje är 65 år eller äldre. Biosfärområdets seniorer utgör därför en levande länk till både odlingstekniker förr och till kulturarvets immateriella berättelser i Storkriket. Fram till idag har de immateriella delarna av kulturarvet generellt fått relativt lite uppmärksamhet. Vad gäller den agrara historieskrivningen i Storkriket liksom i andra viktiga jordbruksbygder i Sverige har den fokuserat på ägandeskap och vägen till ökad produktivitet. För biosfär-utvecklingen, med fokus på människans samlevnad med naturen, är dock alla erfarenheter från arbete med jorden betydelsefulla.

Odling för husbehov

I Storkriket finns redan idag informella utbyten av kunskap, plantor och fröer eller att överskott bortskänkes genom forum på sociala medier. Drivkraften för det odlingsintresset ligger främst i att säkra giftfri mat till den egna familjen men även en ökad instabilitet i omvärlden bidrar. För biosfärområdet ligger trädgårdsintresset helt i linje med arbetet för en hållbar utveckling med ökad kunskap hos allmänheten om odling och ökad jordhälsa. Arrangemang som Öppen trädgård, skördefester och promenadföredrag om biologisk mångfald under Biosfärfestivalen är exempel på initiativ som tagits under kandidaturen för att sprida kunskap och stärka nätverk i det blivande biosfärområdet.

Foto: Biosfärfestivalen 2021, Fotograf: Sara Ericsson.

Talspråket

Dialekter är starkt förknippade med identitet och en stolthet över den egna bygden. Ett ökat intresse hos allmänheten för skånemålets dialekter i Storkriket är en tillgång vid en kartläggning av områdets immateriella kulturhistoria genom sin förankring i lokal historia och olika epokers utmaningar.

Foto: Gamla foton av kvinnor som arbetade i jordbruket, projekt Kulturlager, ARNA. Fotograf: Nille Leander

15.6.4 Ange om indikatorer används för att utvärdera dessa insatser. Om indikatorer används, ange vilka de är och beskriv dem.

Biosfärområdets mål, fokusområden och stödprocesser beskrivs i kapitel 13 samt i Storkrikets strategi (se bilaga 3). I strategin finns angivna exempel på mätvärden som är menade att vara behjälpliga i kommande uppföljning.

I Unescos färdplan för biosfärområden anges det att forskning, lärande och praktisk kunskapsutveckling stärker biosfärområdens verksamhet och insatser för hållbar utveckling. Bland dessa finner vi kulturen. Det finns dock i nuläget inga indikatorer i det blivande biosfärområdet för att utvärdera ovannämnda insatser. Mätbarhet för abstrakta värden som kultur och det immateriella kulturarvet är överhuvudtaget en utmaning. Därför började Unesco 2016 samla in data och erfarenheter på nationell basis för hur kultur bidrar till en ekonomisk utveckling globalt.

Det blivande biosfärområdet vill bidra till Unescos målsättning att synliggöra kulturens värden i arbetet för en hållbar utveckling. Den enklaste metoden för mätbarhet är att räkna arbetsinsatser i stället för resultat: antalet projekt, aktiviteter och deltagare. Det kan sedan jämföras med utvecklingen mellan olika år. Ett sådant arbete har påbörjats i Storkriket. För en forskningsrelaterad metod med fördjupande intervjuer finns projektet *Grief & Hope in Transition* vid Malmö universitet.

Uppföljning av biosfärorganisationens arbete samt strategin sker kontinuerligt och sammanfattas kortfattat i biosfärkontorets årsredovisning. I samband med nationella och internationella utvärderingar vart femte år görs en mer djupgående och omfattande rapportering som också mer detaljerat inkluderar andra aktörers bidrag till strategin. Kommuner, länsstyrelse, region, universitet och lokala företag och organisationer har alla sina egna indikatorer och års- och hållbarhetsredovisningar, vilka kan utgöra en grund för uppföljning och utvärdering.

16 STÖDJA

Biosfärområden har tre huvudfunktioner: bevara, utveckla och stödja. Detta kapitel täcker delen om att stödja. Biosfärområden har i uppdrag att stödja demonstrationsprojekt, miljöutbildning, forskning och övervakning som rör bevarande och hållbar utveckling på lokal, regional, nationell och global nivå.

Kapitlet är uppdelat i fyra delar:

- Forskning och övervakning
- Utbildningsinsatser
- Bidraget till världsnätverket
- Kommunikationskanaler

16.1 Forskning och övervakning:

16.1.1 Beskriv de viktigaste befintliga och planerade forskningsprogrammen, forskningsprojekten och övervakningsinsatserna som bedrivs (inklusive inom vilka zoner/områden) och som specifikt rör förvaltningen av biosfärområdet och genomförandet av handlingsprogrammet (hänvisa till variablerna i bilaga I).

När det gäller forskning riktar biosfärområdet Storkriket sitt stöd och samverkan i första hand till de tre stora lärosätena Lunds universitet, Malmö universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU Alnarp). De två sistnämnda är belägna i Storkrikets närområde.

Lunds universitet

Lunds universitet är beläget i Storkrikets kandidaturområde. Universitetet rankas återkommande som ett av de hundra främsta i världen och med sina omkring 45 000 studenter och 8 000 anställda är det i det närmaste ogörligt att sammanfatta den forskning som berör och har berört området som skall utgöra biosfärområdet. Inom universitetet finns en omfattande forskning kring urban hållbarhet, men här nedan prioriteras fokus på forskning som berör den ytmässigt dominerande delen av biosfärområdet, nämligen odlingsbygderna med dess lövskogar, gräsmarker och bymiljöer.

Lunds universitet bedriver tvärvetenskaplig forskning om markanvändning. Denna forskning har en stark koppling till biosfärområdet som modell för hållbar utveckling. Exempel på relevanta projekt är *ForestPath* om hållbart skogsbruk, *Biopath* om den gröna sektorns redovisning av påverkan på biologisk mångfald och ett stort antal projekt om jordbruksfrågor (policy, biologisk mångfald, miljö, hållbarhet) – forskning som är relevant för biosfärområdet även om den inte (enbart) utförs inom biosfärområdets gränser.

Ett stort antal enheter inom Lunds universitet har starka forskningsintressen och pågående forskning inom det blivande biosfärområdet. Här kan nämnas de tvärvetenskapliga centrumbildningarna Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC, med de strategiska forskningsområdena BECC, *Biodiversity and Ecosystem services in a Changing Climate* och MERGE, *ModElling the Regional and Global Earth system,* och det nybildade profilområdet om naturbaserade framtidslösningar) och Lund University Centre for Sustainability Studies (LUCSUS). Liknande intressen finns inom ett stort antal av universitetets institutioner, inom ämnen som ekologi, geologi, kulturgeografi, ekonomi, juridik och hälsa. Vidare pågår samverkan kring existentiell hållbarhet där biosfärområdet redan en partner.

Inrättandet av biosfärområde Storkriket ger Lunds universitet nya möjligheter att utveckla hållbarhets-relaterad forskning. Ett exempel på detta är en nyligen beviljad ansökan om att inrätta ett policylabb med Storkriket som case för att stärka kopplingen mellan forskning och tillämpning. Genom biosfärområdet får Lunds universitet tillgång till ett nätverk av aktörer av hög relevans för forskning, forskningsutveckling och omsättningen av forskningsresultaten i praxis/policy. Ett framtida biosfärscentrum kan utgöra ett nav i denna utveckling.

Nedan presenteras några konkreta exempel på hur forskningen vid Lunds universitet knyter an till biosfär-området, främst som lämpligt studieområde för frågor kring hållbarhet i ett stad/land-perspektiv.

Det tematiska samverkansinitiativet *LU Land,* markanvändning för en hållbar framtid, syftar till att stärka tvärvetenskaplig forskning kring framtida markanvändning. Forskningen berör särskilt variabeln ”jordbruk/andra produktionssystem” i bilaga 1. Plattformen katalyserar samverkan över sektors- och ämnesgränser för att bidra till kunskap för en markanvändning som förvaltar den begränsade resursen mark

på ett innovativt och hållbart sätt. En långsiktigt hållbar markanvändning som hanterar kopplingarna mellan en trygg mat- och energiproduktion, hantering av klimatförändringen och bevarandet av den biologiska mångfalden står i centrum. Som ett av FN:s blivande modellområden för hållbar utveckling, och med sitt tydliga tvärsektoriella fokus i gränslandet mellan skogslandskap, odlingsbygd och samhället, utgör biosfärområdet en utomordentlig arena för forskning relaterad till hållbar markanvändning och bevarande av biologisk mångfald.

Hållbarhetsforum är Lunds universitets gemensamma paraplyorganisation för strategiskt stöd och samordning av hållbarhetsfrågor. En av målsättningarna med forumet är att stimulera och främja utveckling av utmaningsdriven forskning om hållbarhet, vilket inkluderar tvärvetenskaplig forskning som fokuserar på att lösa utmaningar inom hållbarhetsområdet. Genom en mångfacetterad verksamhet, inklusive Hållbarhetsveckan i Lund (ett samarbete mellan Hållbarhetsforum och Lunds kommun), stimulerar Hållbarhetsforum samverkan mellan forskare och avnämare, inte minst inom området hållbar markanvändning.

Vidare har ett stort antal specifika projekt direkta kopplingar till Storkriket. Några exempel som berör hållbarhet och biologisk mångfald är: *Kollektivtrafik på landsbygden*, *Climaginaries* (olika tekniker för att föreställa sig fossilfria framtider jämförs och utforskas i samverkan med en rad olika samhälleliga aktörer) och *European Creativity Policy Platform*, *Ekip*, med syftet att främja innovation inom de kulturella och kreativa näringarna för en grön omställning. Därtill pågår ett stort antal projekt inom ekologi, limnologi och naturvård på Revingefältet och Stensoffa Fältstation. Till denna ekologiska forskning hör även en omfattande miljöövervakning inom hela biosfärområdet vad gäller vattenmiljöer, fågelpopulationer och dagfjärilar och andra pollinatörer. Lunds universitet koordinerar även viktiga delar av den miljöövervakning som bedrivs i hela Sverige, såsom Svensk Fågeltaxering, Svensk Dagfjärilsövervakning samt ett pilotprojekt kring pollinatörsövervakning. Dessa program är några av de viktigaste i Sverige.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU Alnarp)

Sveriges lantbruksuniversitet är fördelat på flera orter varav campusområdet Alnarp ligger nära Storkriket. Här finns runt 1 300 studenter och 400 anställda lärare och forskare. Verksamheten i Alnarp inriktad mot landskapsarkitektur, trädgårds-, växtproduktion- och skogsvetenskap. SLU är också huvudman för ridinriktningen åk 1 vid universitetsprogrammet hippolog-programmet som ges på Flyinge. Det är en verksamhet med stort avtryck i det omgivande landskapet som ett hästinriktat rekreationslandskap.

Eftersom Storkriket domineras av odlingslandskap blir SLU en viktig partner rent ämnesmässigt. Forskningen rör främst variablerna ”jordbruk/andra produktionssystem” och ”skogsjordbruk” i bilaga 1.

Verksamheten i Alnarp har ofta en praktisk och praktiknära relevans. SLU har därför ett stort kontaktnät som sträcker sig ut i näringslivet genom flera olika samarbetsprojekt med allt ifrån lantbruksföretag till kommuner och myndigheter. För att stödja samverkan med näringsliv, branschorganisationer och offentlig sektor har SLU flera samverkanplattformar som t. ex. SLU Partnerskap Alnarp, SLU Tankesmedjan Movium och framtidsplattformarna Future Food, Future Forests, One Health och Urban Futures som är gemensamma för hela SLU. En stor del av både forskning och undervisning inom till exempel landskap och skog förutsätter exkursioner, studiebesök och praktiska fallstudier som genomförs inom bland annat Storkrikets gränser. Detta gäller inte minst två nya internationella studieprogram, nämligen kandidatprogrammet *Forest and Landscape* och mastersprogrammet *Food and landscape*. Vid dessa studieprogram, liksom för examensarbeten på olika nivåer, är exkursioner och projektarbeten i samarbete med avnämare/intressenter viktiga. SLU Alnarp har också en lång historia av forsknings-, utvecklings- och undervisningssamarbeten med park- och miljöförvaltningar för övervakning och skötsel inom det tilltänkta biosfärområdet. Modellområden och så kallade *living labs* är också viktiga för verksamheten på SLU. En

framtida samverkan kommer dessutom att ge tillgång till ett utvecklat nätverk av besöksmål/samarbetspartners i Storkriket.

SLU arbetar i olika forskningsprogram och projekt med att öka kunskapen om hållbara system för produktion av livsmedel och biomassa för olika ändamål. En inriktning som omfattar val av grödor, odlingssystem, användning av biomassa och cirkulära lösningar för ökad hållbarhet. Det finns ett stort kunskapsbehov om hur markanvändningen kan utvecklas för att tillgodose efterfrågan på olika ekosystemtjänster i landskapet. Multifunktionella landskap och former för brukande av landskapets biologiska naturresurser är ett annat exempel på utvecklingsområde.

SLU och Lunds kommun

Lunds kommun har en långvarig historia av samarbeten orienterade mot hållbarhet, där SLU har varit en partner. Ett exempel är *Rest till Bäst* som handlar om att skapa ett klimatsmart, hållbart och cirkulärt samhälle för att minimera miljö- och klimatpåverkan från samhällets organiska restprodukter samtidigt som efterfrågade nyttoprodukter skapas och kolinlagring sker. Ett annat projekt som handlar om att ta till vara organiskt restmaterial är *PowerBio*. Förutom dessa finns flera, mer informella, samarbeten och kommunen har ett brett kontaktnät tillsammans med SLU som kan vara en grund för framtida samverkansprojekt med Storkriket.

Ett tidigare samverkansprojekt mellan Lunds Kommun och SLU är *Den varma och rena staden* där man utvecklade ny teknik, kombinerade samt applicerade olika metoder för att förbättra avloppsvattenreningen. Samtidigt framställdes produkter som rent vatten, biogas, algprodukter och användbara näringsämnen. Användandet av spillvärme från industrier, nya typer av membraner och odling av alger möjliggör förbättrade metoder än brukligt vid konventionell avloppsrening. Två koncept för avloppvattensrening har tagits fram i initieringsprojektet vilka kommer att testas och utvärderas. I projektet *Karaktärisering av park- och trädgårdsavfall* studerades hur man kan använda de organiska restprodukterna för att producera biogas. Studien indikerar att källsortering och hantering av materialet spelar mycket stor roll för bränslevärdet såväl som för biogaspotentialen.

Malmö universitet

Malmö universitet är det näst största i närområdet med sina 25 000 studenter och 1700 anställda. Malmö ligger nära Storkriket – en busstur till mitten av Storkriket tar ca 35 minuter. Universitetet skapades som högskola 1988 och utnämndes till universitet 20 år senare och är därmed ett av de yngre universiteten i Sverige. Detta är en av orsakerna till att det bedrivs mer gränsöverskridande och relativt annorlunda forskning än vid äldre lärosäten. Malmö universitet är, bland annat därför, en intressant partner för Storkriket som kan tillföra andra perspektiv. Pågående forskning kan beskrivas enligt några breda teman:

1) Politik och rättvisefrågor
2) Miljöeffekter och ny teknik
3) Boende, transport och urbana miljöer
4) Barn, skola och idrott
5) Framtidsbilder och omställningen till ett hållbart samhälle

Politik och rättvisefrågor inkluderar forskning kring hur man hanterar konflikter mellan olika aktörer när det gäller biologisk mångfald. Även om de flesta projekten studerar aktörer i stadsmiljö så är resultaten relevanta för samverkan och konflikter på en mer generell nivå, och något som är specifikt intressant för biosfärområdens arbete.

Miljöeffekter och ny teknik handlar om forskningsprojekt som studerar specifika tekniska lösningar som kan ha positiva miljöeffekter. Dessa projekt kan på sikt vara relevanta för Storkriket.

Boende, transport och urbana miljöer har projekt som är relevanta för Storkrikets möjlighet till att bidra till hållbar utveckling. Till exempel studeras framtidens integrerade och adaptiva kollektivtrafik. Förflyttningen mot mer anpassningsbara och efterfrågestyrda tjänster underlättas av den snabba utvecklingen och spridningen av modern informationsteknologi, såsom artificiell intelligens och smartphones. Framför allt kan det finnas fördelar med sådana anpassningsbara tjänster i vissa typer av geografiska områden och vid vissa tider på dygnet, exempelvis då den ordinarie kollektivtrafiken inte är i drift. För landsbygden kan denna typ av kollektivtrafik utgöra en livlina, om kommande generationer ska välja att flytta dit eller stanna kvar.

En annan studie handlar om vikten att planera för kollektivtrafik redan i planeringsstadiet. Syftet med projektet är att identifiera innovativa sätt att främja Transit Oriented Development (TOD) i tidiga skeden i den fysiska planeringen. Det är särskilt viktigt att samordna kollektivtrafikens och den fysiska planeringen tidigt eftersom försök att anpassa bebyggelsen efter kollektivtrafiken i efterhand riskerar att medföra dåliga lösningar för kollektivtrafiken. Den här forskningen är relevant för kommunernas fortsatta samarbete i Storkriket.

Barn, skola och idrott innefattar ett forskningsprojekt som syftar till att stötta hållbar utveckling inom idrott och friluftsliv. Projektet är omfattande och inkluderar aspekterna *Kunskap och omvandling, Hållbara transportlösningar, Hållbar användning av mark och vatten, Material och hållbar utrustning, Hållbara evenemang* och *Beteenden, styrmedel och utveckling.* Projektet utgår från möjligheterna med samverkan mellan forskning, organisationer, myndigheter och företag, och ligger därmed nära biosfärområdens arbetssätt. Storkriket skulle kunna utgöra ett case där man testar det som projektet har kommit fram till, till exempel på hästnäringen som har en unik roll i Storkriket.

Framtidsbilder och omställningen till ett hållbart samhälle handlar om hur man engagerar folk och skapar fungerande samverkan på olika nivåer. De flesta projekten har en annan geografisk orientering än Storkriket (flera av projekten är internationella), men adresserar frågor som är relevanta för biosfärområdens arbete. Till exempel i projektet *Bauhaus of the Seas Sails* söker man främja en hållbar och inkluderande omställning genom att samarbeta med lokalsamhällen genom kulturella och inkluderande aktiviteter. Ett annat projekt handlar om kunskap kring fossilfria bränslen, särskilt hur en rättvis övergång till flytande biodrivmedel kan uppnås. Mer specifikt intressant för Storkriket är projektet *Sorg och Hopp i omställning* som har involverat landsbygden i Skåne och samarbetar med Sjöbo kommun. Syftet med projektet är att involvera offentligheten i att föreställa sig och framföra fossilfria framtider som innehåller både hopp och förlust, och att utveckla former och metoder för att diskutera och debattera dessa framtider mellan heterogena offentligheter. Resultatet redovisas under sommaren 2023 på Sjöbo konsthall.

Som ett led i Malmö universitets strävan att synliggöra kunskap som kan bidra till en hållbar värld har lärosätet etablerat ett klimatforskningsnätverk. Klimat- och miljöfrågor har ofta nära koppling till andra forskningsfrågor och kan handla om forskning om till exempel migration och klimat, socialt arbete och miljö- eller klimatfrågor, klass, kön och klimat, hållbar urbanisering i utvecklingsländer eller processer för offentlig styrning i samband med hållbar stadsutveckling (Länk till klimatnätverkets plattform, hämtad 2023-07-06).

16.1.2 Sammanfatta tidigare forsknings- och övervakningsinsatserna som rör förvaltningen av biosfärområdet (använd variablerna i bilaga I).

Övervakningsinsatser

Sverige har ett väl utbyggt system för att övervaka landets miljötillstånd. Det är många aktörer som utför arbetet inom miljöövervakningen. Naturvårdsverket samordnar tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten svensk miljöövervakning som består av tio programområden (fjäll, hälsorelaterad miljöövervakning, jordbruksmark, kust och hav, landskap, luft, miljögiftssamordning, skog, sötvatten och våtmarker). Länsstyrelsen Skåne har i uppgift att samordna regional och kommunal miljöövervakning. Arbetet berör främst variablerna ”övervakning/metodik” och ”miljöförändringar” i bilaga 1.

Sakmyndigheter, till exempel SMHI, Lantmäteriverket och Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet, har i uppdrag att följa miljötillståndet inom sina sakområden. Även forskningsinstitutioner och andra intresseorganisationer som driver fältförsök under längre tid producerar resultat av intresse för övervakningen av Storkriket (se nedan). Enskilda personer, ofta verksamma i ideella föreningar, bidrar också med värdefull information.

De svenska mätseriernas längd är i många fall unika i världen. Arbetet bygger på återkommande, systematiskt upplagda undersökningar, som visar miljötillståndet genom att registrera eventuella förändringar i naturmiljön. Resultaten från miljöövervakningen är grundläggande för miljöarbete i stort i Sverige. Arbetet med att utforma och prioritera miljöpolitiken baseras på miljöövervakningens resultat.

På internationell nivå är resultaten från miljöövervakningen basen för internationell rapportering och officiell statistik om miljötillstånd. Mer information kring övervakningsinsatser beskrivs under avsnitten 12.2, 14.1.3 och 14.1.4.

Lunds universitet

Lunds universitet är ansvarig för den nationella miljöövervakningen av fåglar, dagfjärilar och på ett pilotstadie olika grupper av pollinatörer. Inom dessa program genomförs en omfattande miljöövervakning inom biosfärområdet som bidrar till att förstå kopplingen markanvändning – biologisk mångfald.

Stensoffa fältstation: Lunds universitets forskningsstation Stensoffa fältstation är basstation för biologiskt fältarbete vid eller i dess omgivning på det militära övningsfältet Revingehed. Vid Stensoffa har det gjorts banbrytande forskning kring hur relationen mellan bytesdjur och predatorer påverkar djurs populationsstorlekar, kunskap om djurs beteende och sociala organisation, hur sexuell selektion påverkar evolutionen av könskaraktärer, fåglars häckningsbiologi och populationsreglering och även betydande studier av däggdjur, vattenmiljöer och insekter. Många av studierna har betydelse för förståelsen av relationen mellan biologisk mångfald och markanvändning, genom att de bidrar med förståelse om hur organismer nyttjar landskapen och påverkas av intensiteten i markanvändning.

Miljöhistoriskt arkiv: Lunds universitet har genomfört undersökningar av sedimenten i Vombsjön, genom att borra och ta upp borrkärnor. Sedimenten i borrkärnorna har analyserats på fossila pollen och utifrån resultaten har landskapet och dess markanvändning rekonstruerats.

Limniska studier i Krankesjön: Krankesjön är en unik sjö eftersom den är ett system som går igenom skiften mellan alternativa stabila jämviktslägen (grumlig/klar, algblomningar/undervattensväxter) vilket har studerats ända sen 1980-talet. Denna dokumentation är central för att förstå hur sjöar påverkas av markanvändning och restaureringsåtgärder.

SLU Alnarp

Institutionen för Biosystem och teknologi (BT) vid SLU Alnarp utforskar samspelet mellan mark, växter, djur, miljö, klimat och människor i system för hållbar produktion av mat och förnyelsebara råvaror. Forskare vid institutionen har genomfört studier av djurvälfärd och beteendets påverkan av väder hos den stora mängd frigående nötkreatur för köttproduktion, som öppethåller Revingeheds militära övningsområde genom bete. Ett exempel är projektet *Studier av frigående nötkreatur om termisk närmiljö för köttdjur på Revingehed*.

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning (LAPF) vid SLU Alnarp är en internationellt ledande akademisk miljö för utbildning, forskning, samverkan och miljöanalys i frågor som rör förändring och utveckling av landskapet. Institutionen har ett särskilt fokus på mångfunktionella och dynamiska landskap, som kan bidra till att lösa samhällsutmaningar och skapa livskvalitet. Forskning och undervisning vid institutionen kännetecknas av multi- och tvärvetenskapligt arbete som sträcker sig över konst och design, samhällsvetenskap, humaniora, naturvetenskap, teknik och kombinationer av dessa. Detta bidrar till kunskap med ett helhetsperspektiv, i syfte att forma hållbara och tilltalande landskap. Arbetet är inriktat mot planering, utformning och förvaltning av alla typer av landskap och skalor, till exempel gröna tak, barns lekmiljöer, storskaliga infrastrukturprojekt, samt skötsel av grönytor. Kunskap om landskapets tidsdjup och kulturarv, liksom bevarande och främjande av odlade kulturväxter är viktiga delar. Historiskt sett har arbete inom det tänkta biosfärområdet bedrivits mycket brett. Till exempel genom fältarbete för ekologiska forskarstudier, metodstudier kring historiska källor eller metoder för studier av landskapsrepresentation. Även en stor mängd arbeten med koppling till integrerad landskapsförvaltning, rent generellt governance processer och den Europeiska landskapskonventionen, som innefattar medborgardeltagande, har genomförts.

Sammanfattningsvis är en omfattande del av SLU:s inriktning helt i linje med biosfärområdens syften att bidra till hållbar samhällsutveckling, genom att kunna arbeta med lokala modellområden i samverkan med deras användare. SLU ser här att biosfärområde Storkriket erbjuder stora möjligheter till fortsatt samverkan. Ett helhetsmässigt angreppsätt till landskapet som den här forskningen kan bidra med, och som involverar de som lever och bor i landskapet, kommer att bli allt viktigare för att möta samhällsutmaningar med allt större konkurrens om landskapets resurser och värden.

- Institutionen för människa och samhälle har med ämnesområdena Företagsledning och Miljöpsykologi forskning och utbildning som bl.a. kan bidra till att stärka perspektiven ekonomisk och social hållbarhet. RådNu är en resurs för implementering av kunskap.
- Institutionen för växtskyddsbiologi kan bl.a. tillföra kunskap för att säkerställa friska grödor. Institutionen för växtförädling kan tillföra kunskap om nya grödor och de skördade produkternas kvalitet.
- Institutionen för sydsvensk skogsvetenskap kan tillföra kunskap inom ämnena skogspolitik, skoglig planering, naturvård, skogshistoria.

Publikationer

Det går inte att enkelt sammanfatta den omfattande publicering som skett kopplat till biologisk mångfald, naturmiljöer och hållbarhet i områden som ligger inom biosfärområdet. Se exempel *i Bilaga 4: Vetenskapliga publikationer*. Några snabba sökningar i Web of Science ger ett 100-tal vetenskapliga publikationer med koppling till Lunds universitet och specifika miljöer inom biosfärområdet. En sökning i *Google scholar* ger snabbt uppemot ett tusen träffar på publikationer kopplade till området. Det skall dock tilläggas att ofta nämns inte lokala namn i vetenskapliga publikationer och dessa resultat visar därför enbart en del av den publicering som skett genom åren med anknytning till biosfärområdet.

Det kan nämnas att den biologiska forskningen kopplat till Revingefältet och Stensoffa ekologiska forskningsstation har genererat runt 50 doktorsavhandlingar, i bilaga 4 listas även tio exempel på publikationer från SLU:s forskning relevanta för en hållbar utveckling av biosfärområdet.

16.1.3 Ange vilken typ av infrastruktur som finns i det föreslagna biosfärområdet och vilken roll biosfärområdet kommer att ha när det gäller att stödja sådan infrastruktur.

Lunds universitet

Eftersom Lunds universitet ligger inom biosfärområdet är det i sig den mest omfattande forskningsinfrastrukturen i området. De stora forskningsinfrastrukturerna ESS (drivet av ett internationellt konsortium) och MAX IV (del av Lunds universitet) ligger även de i området. Forskningen vid dessa infrastrukturer berör främst materialvetenskap, men även olika former av livsvetenskap, där markens och organismers struktur studeras. Denna forskning kopplar an till förståelse och bevarande av jordbruksmark och hållbar odling. Miljön runt infrastrukturerna är utformade för att stärka miljöer som finns och är hotade inom biosfärområdet, framför allt artrika ängsmiljöer där underlag hämtats från naturmiljöer inom biosfärområdet. ESS och MAX IV är mötesplatser för forskare från hela världen.

Mer specifika forskningsinfrastrukturer finns i biosfärområdets naturmiljöer. Här är två exempel:

Stensoffa ekologiska forskningsstation på Revingefältet drivs av Biologiska institutionen vid Lunds universitet. Med forskningsstationen som centrum bedrivs ekologisk forskning inom en mängd olika projekt, bland annat med fokus på fåglars häckningsbiologi och flyttning, insekters beteende och evolution, fästingburna sjukdomar samt sandmarkers naturvård och skötsel.

iPonds är en experimentell infrastruktur som etablerats i samarbete med Sydvatten, lokaliserad till deras dammar vid Vombverket. Dammarna är utrustade med telemetriutrustning som gör att individuella fiskars rörelsemönster kan studeras. Anläggningen har rönt internationellt intresse och flera forskargrupper är intresserade att komma och arbeta vid anläggningen.

SLU (Alnarp)

Inom det föreslagna biosfärområdet återfinns Snogeholms landskapslaboratorium samt en försökspark för pil- och poppelplanteringar som infrastruktur för fullskaleförsök och demonstration. Ytan som landskapslaboratoriet tagit i anspråk ligger inom fastighet Ellestad 5:4, mellan Ellestadssjön, Snogeholmssjön och Sövdesjön. Marken ägs av O D Krooks Donation Malmöhus Län, en stiftelse som förvaltas av Stiftelsen Skånska landskap, och ingår i Snogeholms strövområde. Det specifika området utgörs av ett 30 kvadrathektar stort åkerfält i södra utkanten av skogsområdet i Snogeholm. Projektet är ett samarbete mellan institutionen för sydsvensk skogsvetenskap, institutionen för landskapsplanering, Skogssällskapet och Region Skåne. Initiativet grundar sig i att nyplantering av skog ökar landskapets rekreationsvärden samtidigt som en mängd andra behov tillfredsställs. Inom landskapslaboratoriet kan ses trädslag i olika blandningar med syfte att undersöka hur de kan skötas och upplevas. Undersökningarna kan ställas emot skogar med monokulturer av gran som ger enformiga miljöer med låga flora- och faunavärden. Snogeholms landskapslaboratorium syftar att tillgodose flera olika aspekter samtidigt: produktion, rekreation och biologisk mångfald. Området fungerar som ett viktigt åskådningsexempel för alla de intresserade som kommer dit varje år för att ta till sig kunskap inom skog och landskap (Läs mer på slu.se/snogeholm, länk hämtad 2023-07-08).

Sedan 1980-talet finns strax öster om Vombsjön en mindre försökspark, Vombsjösänkans pil- och poppelpark, som etablerats av institutionen för växtproduktionsekologi, SLU Ultuna. Syftet var att testa nyframkorsade pil- och poppelkloners fenologi och produktionspotential med avseende på vedbiomassa för energiändamål, pappersmassa- och textiltillverkning samt som råvara för korslimmade byggnadsprodukter. Även planeringsmetoder för pil- och poppelplanteringar har utarbetats, inklusive metoder för skydd mot gnagare och hjortdjur. Parken är öppen för exkursioner.

Biosfärområdets roll *för att stötta infrastrukturen*

Storkrikets roll när det gäller stöttande av forskningen är främst som testbädd och möjlig partner i forskningsprojekt. Biosfärområdet kan också bidra med ett nätverk av aktörer samt samverkan inom olika områden. En ytterligare uppgift är att sprida vetenskaplig information, både sådan som kommer fram i gemensamma projekt och sådan som handlar om hållbarhet på en mer övergripande nivå.

16.2 Utbildningsinsatser för hållbar utveckling och ökad medvetenhet hos allmänheten:

16.2.1 Beskriv befintliga och planerade insatser och ange därvid målgrupp(er), antalet personer som är involverade (i egenskap av "lärare" och "elever") samt vilka områden som berörs.

Utöver kommunernas egna verksamheter verkar många olika parter för lärandet för hållbar utveckling. Till exempel Lunds universitet, olika studieförbund, ideella föreningar och intresseorganisationer. Aktörerna har skilda uppdrag, medlemmar och branschinriktningar. Därmed sker insatser riktade till många olika målgrupper och åldrar. Nedan ges några exempel på de kommunala och andra utbildningsinsatser som sker inom Storkrikets föreslagna gränsdragning. Därtill anges biosfärorganisationens möjligheter till att verka för lärande och ökad medvetenhet.

Förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning

Miljöundervisning och lärande för hållbar utveckling är inskrivet i läroplanen för Sveriges skolor. Hållbarhetsperspektiven ska enligt läroplanen inkluderas i de historiska, internationella och etiska perspektiven som ska genomsyra all undervisning oberoende kurs eller ämne. I det föreslagna biosfärområdet går runt 30 000 elever i grundskolan årskurs 1–9 och gymnasium (SCB, läsår 22/23: Eslöv: 3808+740, Lund 14 565+10 112, Sjöbo 1774+230). Notera att talet exkluderar antal elever på förskola och vuxenutbildning som också följer läroplanen, samt att antalet för Eslöv är för hela Eslövs kommun.

Till stöd för det hållbara lärandet i Lunds kommun finns resurs- och utvecklingsteamet Naturskolan i Lund, deras uppdrag är att stödja och stimulera skolutvecklingen inom bland annat lärandet för hållbar utveckling (Naturskolan (lund.se)). De träffar runt 300 lärare och 600 elever per år genom sitt arbete med fortbildning och handledning av personal på skolor och förskolor. De erbjuder även andra kommuner och intressenter stöd, bland annat i form av specialbeställda utbildningar för skolpersonal. I Sjöbo kommun har klimatkunskap hos elever inom skolverksamheten pekats ut som ett särskilt viktigt mål att prioritera fram

till 2025. Detta sker inom ramen för deras lokala miljömålsprogram Hållbart Sjöbo 2034, som tydligt knyter an till FN:s globala mål och Agenda 2030.

Utmärkelsen *Grön Flagg* drivs av den nationella stiftelsen Håll Sverige Rent och utmärkelsen *Skola för hållbar utveckling* drivs genom den svenska myndigheten Skolverket. Båda utmärkelserna ämnar främja arbetet med miljöfrågor i svenska skolor och barns delaktighet i lärandet för hållbar utveckling. I Storkriket arbetar totalt runt 70 kommunala förskolor, grundskolor och gymnasier för Grön Flagg och minst sex skolor för Skola för hållbar utveckling.

Platser för lärande

Inom det föreslagna biosfärområdets gränser finns flera platser som har ett särskilt fokus på lärandet om natur och kultur samt kunskapsutveckling rörande olika hållbarhetsfrågor. Exempel på sådana platser är Kulturens Östarp, Hörjelgården och Naturum Skrylle.

Verksamheterna Kulturens Östarp och Hörjelgården synliggör det biologiska kulturarvet och dess betydelse för den biologiska mångfalden samt hur odlingstekniker från slutet av 1700-talet fram till början av 1900-talet har format landskapet. Kulturreservatet Kulturens Östarp drivs av Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige och är en plats där man kan del av lantbruksmiljö med byggnader, djur och trädgård i ett bevarat kulturlandskap från 1800-talets mitt. Hörjelgården drivs av Stiftelsen Hörjelgården, ägd av Naturskyddsföreningen i Skåne. Där bedrivs bland annat pedagogisk verksamhet med fokus på historisk markvård och biologisk forskning. Genom att bilda inom kultur- och odlingslandskapets utveckling och historia kan verksamheterna bidra med värdefull kunskap till framtiden.

I biosfärområdet finns även naturum Skrylle beläget, ett av 32 naturum i Sverige. Naturum beviljas av Naturvårdsverket och ska agera som vägledning till och informationsplats om naturen i anslutning till skyddad natur. Naturum Skrylle drivs av Lunds kommun men ligger i ett område där flera andra aktörer är aktiva, till exempel föreningen Friluftsfrämjandet i Lund. Genom naturum Skrylles utställningslokal och naturums och andra aktörers aktivitetsprogram får besökare möjlighet att veta mer om de djur, växter, geologi och kulturhistoria som format området. Ett område som består av flera naturreservat och en nationalpark bestående av ett varierande skogs- och kulturlandskap. Det utgör sammantaget ett av södra Sveriges mest välbesökta friluftsområden med cirka 800 000 besök per år.

Mot bakgrund av verksamheterna Kulturens Östarp, Hörjelgården, naturum Skrylles och andra platsers erfarenhetsbas finns potential till samarbete med verksamheten utifrån Storkrikets prioriterade arbetsområden och geografiska gränsdragning. Detta gäller även för alla de anslutna verksamheter som arbetar med utbildningsinsatser för hållbar utveckling i området.

Foto: Vinter hos naturum Skrylle, Lunds kommun.

Fler exempel från kommunernas verksamheter

Utöver kommunernas uppdrag att tillhanda skolgång enligt svensk läroplan finns exempel på fler satsningar från kommunernas verksamheter som både riktar sig internt och externt. I Lunds kommun finns ett miljöledningssystem som via miljöombud och miljösamordnare ute i verksamheten verkar för kunskapsförmedling inom olika hållbarhetsfrågor. Därtill finns en digital utbildningsportal tillgänglig för samtliga anställda där det bland annat finns kurser om kommunens arbete med social och ekologisk hållbar utveckling. Vidare arbetar kommunerna med att öka kunskapen och medvetenheten om olika hållbarhetsfrågor genom att arrangera aktiviteter (t.ex. föreläsningar och utställningar), interna och externa kommunikationskanaler (t.ex. intranät, sociala medier och nyhetsbrev), årliga utmärkelser och tävlingar (t.ex. miljöpriser och cykeltävling) samt olika projekt. Målgrupperna varierar och kan rikta sig till allmänheten eller till mer riktade målgrupper inom näringslivssektorn och samarbetspartners. Samtliga kommuner erbjuder även klimat- och energirådgivning (EKR). EKR stöds av Energimyndigheten och är en kostnadsfri och oberoende service för privatpersoner och i vissa fall även mindre företag.

Regionala och nationella aktörer

Utöver de kommunala verksamheterna verkar också flera regionala och nationella organ i området. Till exempel Länsstyrelsen Skåne, samarbetsorganet Greppa Näringen och den ideella föreningen Hållbar Utveckling Skåne. Även privata aktörer erbjuder utbildning och kurser för hållbar utveckling. Satsningar riktar sig till både allmänheten, olika intressegrupper och företag. Utbildningsaktörerna besitter erfarenhet, resurser, engagemang och nätverk och är organisationer som Storkriket med fördel kan samarbeta med. Dels för att hjälpa att nå ut och engagera fler, dels för att lära av varandra. Samarbete syftar i stort till att uppnå målet om att biosfärområdet ska fungera som ett modellområde för hållbar utveckling.

Utbildningsdelen av universiteten, lärosäten och de studieförbund som verkar i området är givetvis också av intresse. Här kan nämnas de tvärvetenskapliga centrumbildningarna Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC) och Lund University Centre for Sustainability Studies (LUCSUS). Men det finns ett brett intresse för hållbarhetsfrågor inom flera mer riktade discipliner och forskningsområden, som ekologi, geologi, kulturgeografi, ekonomi och hälsa.

Flera av Sveriges studieförbund har valt att satsa på inriktningar inom hållbara utvecklingsfrågor, natur, kultur och landsbygdsfrågor. De samordnar bland annat studiecirklar, kurser, föreläsningar och kulturarrangemang. Några exempel på studieförbund aktiva i området är Studiefrämjandet, ABF, Vuxenskolan och Folkuniversitetet.

Storkrikets biosfärverksamhet

I ovanstående exempel har Storkrikets potential till att involveras och stödja verksamheterna förtydligats, men det finns även goda möjligheter för Storkriket att ta initiativ till egna utbildningssatsningar och öka medvetenheten hos allmänheten rörande olika hållbarhetsfrågor. Detta avsnitt går igenom såväl potentiella arbetsområden som det arbete som redan inletts inom detta tema.

Ett exempel på hur Storkriket kan arbeta med lärande för hållbar utveckling och ökad kännedom hos allmänheten är genom biosfärambassadörer. Genom utbildning och vidareutbildning av biosfärambassadörer skapas förebilder, förespråkare och katalysatorer för positiv förändring som hjälper till att bygga upp ett brett stöd för biosfärområdets verksamhet och syfte. Biosfärambassadörer kan utbildas via fri anmälan och/eller strategiskt styrda satsningar med anpassat utbildningsmaterial, till exempel utifrån åldersgrupper såsom barn och ungdomar, så kallade mini- eller ungdomsambassadörer. Ett annat exempel är att allmänheten eller olika målgrupper kan erbjudas delta i att skapa ny kunskap, genom medborgarforskning eller andra sätt för kunskapsbildande i samverkan med befintliga lokala föreningar och utbildningsorganisationer. Därtill kan ett upplevelsebaserat lärande utvecklas inom ramen för plats- och destinationsutvecklingen av Storkriket eller olika projekt, till för att främja arbetet inom de föreslagna fokusområdena. Biosfärverksamheten kan också initiera och ta nytta av digitala plattformar samt skapa och använda pedagogiskt material strategiskt för att nå och engagera fler. Allt detta arbete ligger i biosfärverksamhetens framtid att prioritera och konkret inleda.

Satsningar som redan påbörjats under kandidaturen har fokuserat på föredrag, event och samverkansprojekt. Exempel på dessa är föredrag för olika grupper, till exempel föreningar som visat intresse för biosfärområdesbildningen. Detta har gjorts i syfte av förankring, i utbildande syfte och för att bredda biosfärverksamhetens nätverk och samarbetsförmåga. Vidare har vissa föreläsningar och event varit öppna för allmänheten och/eller sänts digitalt. Genom detta arbete har Storkriket nått målgrupper såsom allmänhet, lantbrukare, seniorer, politiker och föreningsaktiva. Vidare har olika samverkansprojekt som biosfärverksamheten antingen själv driver, eller ingår i som part, möjliggjort gemensamt lärande kring hållbarhetsfrågor relevanta för Storkriket. Bland annat inom ett projekt kring hållbar plats- och destinationsutveckling och ett om existentiell hållbarhet. Utöver detta har biosfärverksamheten även varit värd för studiebesök, praktikperioder och examensarbeten för högskole- och universitetsstudenter.

Storkriket har även arrangerat Biosfärfestivalen som år 2023 hålls för tredje året i rad. Det är över en vecka fylld med event som arrangeras av natur- och kulturengagerade privatpersoner och organisationer i biosfärområdet, samt biosfärverksamheten själva. Detta har gjorts i syfte att stärka samarbeten med lokalt engagerade personer och organisationer, för att öka kännedomen om bildandet av biosfärområdet samt i utbildande syfte kring olika lokalt aktuella hållbarhetsutmaningar. Genom Biosfärfestivalen har till exempel det löpande samarbetet med Länsstyrelsen Skåne, föreningar såsom ARNA (Art and Nature), besöksplatser såsom Kulturens Östarp samt flera olika lärosäten visat sig i form av öppna event gentemot allmänheten som lyfter lokalt och globalt aktuella hållbarhetsfrågor. Årligen har Biosfärfestivalen haft över 30 olika arrangörer och 40 olika aktiviteter, med ett besöksantal på runt 1500 personer.

Foto: Vattenstudier. Projekt: Ung SciShop. Fotograf: Jasmine Cederqvist.

16.2.2 Vad för anläggningar och finansiella resurser finns eller kommer att finnas tillgängliga för dessa insatser?

De anläggningar och finansiella resurser som redan finns inom området klargörs i anslutning till beskrivna insatser i avsnitt 16.2.1.

Se avsnitt 17.4.11 för Storkrikets grundfinansiering för de finansiella resurser som finns för att driva egna utbildningsinsatser och insatser för att öka allmänhetens kännedom om frågor som rör hållbar utveckling.

Ytterligare finansiering sker genom av biosfärorganisationen tillförskansade projektmedel samt upprättade samarbeten med offentliga, ideella och privata aktörer. Nyttjande av andras anläggningar sker i samarbete med berörd part, egna anläggningar planeras inom ramen för Storkrikets plats- och destinationsutveckling samt på övergripande nivå.

16.3 Bidraget till världsnätverket för biosfärområden:

16.3.1 På vilket sätt kommer det föreslagna biosfärområdet att kunna bidra till världsnätverket för biosfärområden och till de regionala och tematiska nätverken?

När det gäller hållbar utveckling exemplifierar Storkriket utmaningar som har både nationell och internationell relevans, som till exempel ett arbete för framtidssäkra ekosystemtjänster och samspelet mellan stad och landsbygd. I Storkriket står mötet mellan områdets rika men känsliga ekosystem och människans behov av dessa i centrum. Ett hållbart förvaltande av de ekosystemtjänster som området omfattar är av väsentlig betydelse för många människor i och runt om området. Samtidigt är naturen i Storkriket känslig. På 0,25 procent av Sveriges yta finner vi här över 20 procent av Sveriges rödlistade arter. Den mänskliga

närvaron är både en förutsättning för att det ska fortsätta vara så, samtidigt som den är belastande. Behovet av exploatering av mark och övergödningsproblematik är två exempel på utmaningar som kommer vara aktuella även framöver. Den växande betydelsen av ett hållbart samspel mellan natur och människa tillsammans med goda förutsättningar till bred samverkan, lokalt engagemang och vetenskap gör Storkriket till ett lämpligt modellområde för att studera essensen av en komplex hållbar utveckling. Genom ett tvärsnittsperspektiv på biologisk mångfald, kulturens betydelse, vatten, jordbruk och näringsliv kan Storkriket bidra till de nationella och internationella nätverken med erfarenhet och ny kunskap applicerbar för andra platser. De fem identifierade fokusområden i strategin för Storkriket (se bilaga 3) ska vägleda arbetet och visar på områden där Storkriket särskilt kan fungera som modellområde både internationellt, nationellt, och regionalt. Även inom Strategins föreslagna stödprocessers funktioner går det att utvärdera mer eller mindre gångbara metoder som andra med fördel kan lära av, till exempel inom kultur, lärande och utbildning.

Vidare har biosfärverksamheten redan engagerat sig i de nationella och internationella nätverken genom att delta på flera nationella sammanträden och internationella studiebesök (Biosphere Reserve Galloway and Southern Ayrshire i Skottland, 2023 och Møn Biosphere Reserve, 2018).

För att tydliggöra Storkrikets möjlighet till att växla upp sitt bidrag till nätverken exemplifieras arbetet nedan för två områden av särskild betydelse: jordbruk och kultur.

Jordbruk

Storkriket har ett utbrett odlingslandskap och en av de främsta jordbruksmarkerna i Sverige och världen. Odlingsmarken är därmed ett av de största bevarandevärdena som området har utifrån framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning. Av Storkrikets totala yta utgörs majoriteten av jordbruksmark. Jordbruksmarken används framför allt till åkermark och ungefär hälften av den används till att odla spannmål. I området finns cirka 880 registrerade jordbruksföretag. Genom Storkrikets strategi, fokusområden och arbetainsatser rörande vatten, hållbart jordbruk, biologisk mångfald, klimatanpassning med mera kommer Storkriket kunna bidra med exempel på lösningar för hur de höga landskapsvärdena ska kunna samexistera, bevaras och utvecklas.

Kultur

Unescos globala program för biosfärområden uppmuntrar involveringen av kultur i utvecklingsarbetet. I Storkriket finns redan många års erfarenheter av att studera och arbeta med en kulturell dimension av hållbar utveckling. Detta framhöll den svenska programkommittén för biosfärprogrammet år 2020 som en styrka inför kandidaturen.

År 2022 antog Unesco den nya kulturplanen Mondiacult som betonar att kulturens utvecklingspotential ännu inte utnyttjats tillräckligt för övergången till nya hållbara modeller och i kampen mot klimatförändringar. Europaparlamentet har redan knutit den nya EU-agendan för kultur till kulturplanen. Liksom Unesco beskriver EU kultur som en övergripande dimension för hållbar utveckling och lyfter även fram kulturens betydelse för att främja innovation. Detta synliggörs till exempel genom att EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, satsar på forskningsklustret *Kultur, kreativitet och inkluderande samhällen*. Här har Lunds universitet fått rollen att leda utvecklingen av de policydokument som ska främja innovation inom de kulturella och kreativa näringarna för en grön omställning.

Storkriket kan bidra till andra biosfärområden, i Sverige och internationellt, med sina erfarenheter från att använda kultur som stödprocess i arbetet för en hållbar utveckling. Dessa erfarenheter uppnås genom att fortsätta involvera kultur som brobyggare och stigfinnare i utvecklingsarbeten och fördjupa kunskapsbasen

i samverkan med akademin. Här finns även potentialen till att Storkriket kan bidra med projektexempel till Unescos arbete för att stärka kulturens plats i nästa FN-agenda efter 2030.

Referenser

- Mondiacult, 2022. *UNESCO World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development – MONDIACULT 2022*. (Länk, hämtad 2023-07-03).
- EU-agendan, 2022. Genomförande av den nya europeiska agendan för kultur och EU-strategin för internationella kulturella förbindelser. (Länk, hämtad 2023-07-03).
- Europeiska kommissionen, 2022. *Rapport från kommissionen till Europaparlamentet*. (Länk, hämtad 2023-07-03)
- Europeiska kommissionen, 2022. *Rapport kulturen som en drivkraft för att nå målen för Agenda 2030*. (Länk, hämtad 2023-07-05)

16.3.2 Vilka är de förväntade fördelarna med ett internationellt samarbete för biosfärområdet?

Genom att ingå i biosfärområdens nationella och internationella nätverk kan biosfärverksamheten ingå i utbyten av erfarenheter från praktiskt arbete och ta del av nytänkande och innovation. Ett av Storkrikets föreslagna fokusområden fokuserar på en hållbar utveckling av besöksnäring och friluftsliv. Här finns det många biosfärområden som kommit långt och som kan inspirera och lyfta risker med olika strategier. Vidare kan en biosfärutmärkelse tänkas leda till internationella samarbeten och gemensamma ansökningar till projekt.

16.4 Interna och externa kommunikationskanaler och kommunikationsmedier för biosfärområdet

Storkrikets biosfärverksamhet ämnar bedriva en modern, öppen och transparent kommunikation där information och data är tillgänglig och sprids. Kommunikation och transparens underlättar för intressenter och allmänhet att se och påverka vad som sker. Kommunikationen bidrar även till måluppfyllelse och arbetet i fokusområden. Dels genom samarbete inom och mellan samarbetspartners i verksamheten. Dels genom utåtriktad kommunikation gentemot målgrupper och allmänhet. Därtill är goda exempel och kunskapsförmedling viktiga delar för att kunna bidra till stärkt och utökat engagemang inom olika frågor.

Arbetet behöver grundas i strategiska val och prioriteringar som skapar ett målinriktat och effektivt operativt arbete. En kommunikationsstrategi och varumärkesplattform är därför under framtagande. Vidare är säkerställandet av den digitala tillgängligheten till dokument, data och annat material av vikt, som hör ihop med språk, val av plattformar och teknisk uppsättning.

16.4.1 Finns det eller kommer det att finnas en webbsida för biosfärområdet? Om webbsida redan finns, ange webbadress (URL) för sidan.

Biosfärområde Storkriket har en aktiv webbsida med följande adress: https://storkriket.se/

16.4.2 Finns det eller kommer det att finnas ett elektroniskt nyhetsbrev? Hur ofta kommer detta i så fall att ges ut?

Ett nyhetsbrev med ändamål att stödja och informera om biosfärområdets utveckling etablerades 2021 och skickas ut minst fyra gånger per år. Nyhetsbrevet har i skrivande stund (våren 2023) 900 prenumeranter. Nyhetsbrevet går att hitta på biosfärområdets hemsida: https://storkriket.se/nyhetsbrev/

16.4.3 Har eller kommer biosfärområdet att ha något konto på sociala medier (Facebook, Twitter etc.)?

Biosfärområde Storkriket finns på sociala medieplattformarna Facebook, Instagram och Youtube och använder sig främst av taggarna @storkriket, #storkriket och #biosfärområdestorkriket.

- Facebook: https://www.facebook.com/storkriket/
- Instagram: https://www.instagram.com/storkriket/
- YouTube: https://www.youtube.com/@storkriket

17 STYRNING, FÖRVALTNING OCH SAMORDNING AV BIOSFÄROMRÅDET

17.1 Förvaltnings- och samordningsstrukturer:

17.1.1 Vilken rättslig status har biosfärområdet?

Storkriket lyder under allmän svensk lagstiftning och omfattas därmed inte utav några nationella lagar och bestämmelser specifika för biosfärområdet. Delar av biosfärområdet omfattas däremot av speciella skydds-bestämmelser (se avsnitt 9.3).

17.1.2 Vilken rättslig status har kärnområdet/-områdena och buffertzonen/-zonerna?

Områdets kärnområden sammanfaller med befintliga och lagenligt skyddade områden: kulturreservat, ramsarområden, nationalparker, naturreservat, natura 2000-områden och biotopskydd (se avsnitt 9.3 för information om rättslig status) som ligger i eller angränsar till ett buffertområde.

Områden som är buffertzoner i Storkriket är vattenskyddsområden, strandskydd, riksintressen för kulturmiljövård, riksintressen för friluftsliv och naturvård, naturvårdsområden, landskapsbildskydd och naturminne (se avsnitt 9.3 för information om rättslig status).

17.1.3 Vilka myndigheter har förvaltningsbehörighet för de olika zonerna i biosfärområdet (kärnområdena, buffertzonerna och utvecklingsområdena)?

Kärnområden

Se allmän lagstiftning rörande samtliga zoner i avsnitt 9.3.1 och för kärnområden specifikt i avsnitt 9.3.2.

Buffertzoner

Se allmän lagstiftning rörande samtliga zoner i avsnitt 9.3.1 och för kärnområden specifikt i avsnitt 9.3.3.

Strandskyddade områden

Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Det är kommunerna och Länsstyrelsen Skåne som kontrollerar att reglerna om strandskydd följs. Oftast är det kommunerna som har ansvar för tillsynen inom strandskydd. Omfattas strandskyddsområdet också av ett annat statligt skydd, till exempel ett statligt naturreservat, är det i stället Länsstyrelsen som ansvarar för tillsynen.

Riksintressen för friluftsliv och naturvård

Hanteringen av riksintressen i Sverige är en angelägenhet för både stat, länsstyrelse och kommun. Staten har ett ansvar för att precisera vilka områden som bedöms vara av riksintresse samt vilka värden och egenskaper det är som gör dem värdefulla. Det finns tolv olika myndigheter som var och en inom sina sakområden ansvarar för att lämna uppgifter till länsstyrelserna om sådana områden som myndigheterna anser är av riksintresse enligt tredje kapitlet i Miljöbalken. Naturvårdsverket är den nationella myndigheten som ansvarar för riksintressen för naturvård och friluftsliv och Riksantikvarieämbetet är den nationella myndighet som ansvarar för riksintressen för kulturmiljövård. I dialogen mellan stat och kommun är det Länsstyrelsen Skåne som företräder statens samlade intressen. Länsstyrelserna ska verka för att riksintressena tillgodoses i samband med miljökonsekvensbeskrivningar och i planerings- och beslutsprocesser i kommunerna. I kommunernas respektive översiktsplaner ska de (Lund, Sjöbo och Eslöv) aktivt förhålla sig till de utpekade värdena och ange hur kommunen avser att tillgodose riksintressena.

Landskapsbildskydd

Landskapsbildskydd finns till för att skydda värdet av framför allt den visuella upplevelsen av ett landskap. Skyddet reglerar till exempel bebyggelse och vägar. Det krävs tillstånd från länsstyrelsen för att utföra åtgärder som kan ha negativ effekt på landskapsbilden i dessa områden.

Vattenskyddsområden

Vattenskyddsområden har föreskrifter till skydd för vattnet. Det kan innebära begränsningar av hur marken får användas och regler kring hur till exempel kemiska produkter och avfall får hanteras. Länsstyrelsen eller kommunen kan förklara ett mark- eller vattenområde som vattenskyddsområde för att skydda en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller antas kommer att utnyttjas som vattentäkt. I Storkriket har Länsstyrelsen Skåne tillsynsansvaret över majoriteten av områdets vattenskyddsområden.

Naturminne

Ett naturminne är ett särpräglat naturföremål som behöver skyddas eller vårdas särskilt. Kommuner och länsstyrelser kan besluta om naturminnen.

Utvecklingsområdet

Kommuner och markägare styr planering och utveckling av större delarna av biosfärområdets utvecklingsområde enligt lagar och förordningar beskrivna i (se avsnitt 9.3 för information).

17.1.4 Redogör för vilka behörigheter dessa myndigheter har. Specificera per zon om så behövs och ange vilka decentraliserade (lokala/regionala) myndigheter som eventuellt är inblandade.

Kärnområden

Naturvårdsverket har det huvudansvaret för skyddet av naturområden och samordnar arbetet med flera olika typer av skydd av natur på nationell nivå. Den mark som Länsstyrelsen Skåne skyddar i biosfärområdet köper Naturvårdsverket in för naturvårdsändamål alternativt ersätter markägare för de begränsningar i markanvändning som skyddsbeslutet innebär. Länsstyrelsen Skåne ansvarar för det operativa arbetet med att bilda och förvalta majoriteten av kärnområdets skyddade områden. Kommuner kan också besluta om vissa typer av områdesskydd till exempel naturreservat. Lunds kommun är den kommun i Storkriket som har inrättat naturreservat och biotopskyddsområden och har därmed också tillsynen över de områdesskydd de har beslutat om. De ansvarar även för finansiering av såväl ersättningar till markägare som skötsel vad gäller kommunala områdesskydd.

Buffertzoner

Se beskrivning av respektive myndighets ansvar för buffertzonerna under avsnitt 9.3 och 17.1.3.

17.1.5 Ange viktigaste markägarstrukturen för var och en av zonerna.

Jordbruks- och skogsmarker utgör runt 80 procent av arealen i Storkriket. Markägarstrukturen i både jordbruksmark och skogsmark domineras av privata ägare, vilket därmed är den vanligaste markägarstrukturen i alla zoner.

Kärnområden

De vanligaste marktyperna i kärnområdena är skog och öppenmark som är skyddat i olika skyddsformer. Privat ägandeskap, samt inom vissa skyddade områden statligt ägande dominerar i zonen.

Buffertområden

Även i buffertområdena ser vi att de vanligaste marktyperna är skogs- och jordbruksmark. De står för runt 80 procent av marken i zonen. Zonen domineras av privat ägandeskap.

Utvecklingsområden

I utvecklingsområdena finns de större tätorterna i Storkriket. Detta innebär att andelen mark med privat ägande minskar något, men den stora mängden åkermark och skogsmark finns i zonen (runt 78 procent) och gör att privat ägande dominerar även här.

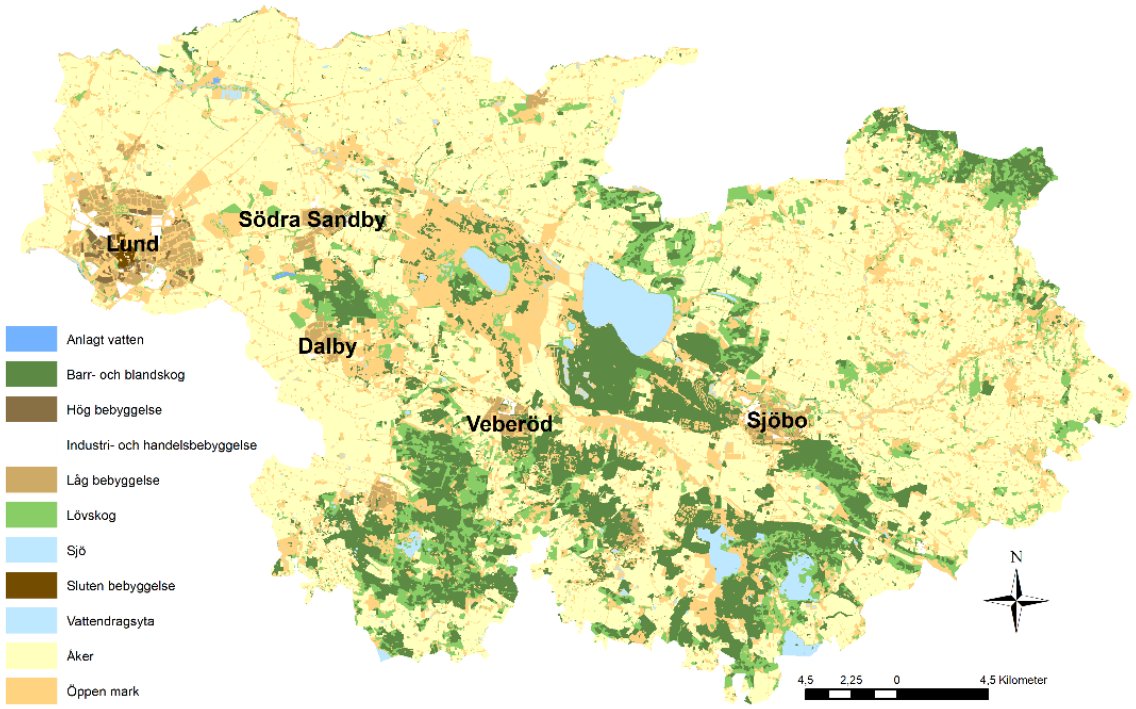

Karta: Markanvändning.

Referenser

- Naturvårdsverket. *Allemansrätten vid odlad mark och hagar.* (Länk, hämtad 2023-07-11).
- Länsstyrelsen Skåne. *Kulturmiljöprogram: Skogens landskap*. (Länk, hämtad 2023-07-11).

17.1.6 Förvaltas/samordnas biosfärområdet av en person, eller är det flera personer som handhar förvaltningen? Om det är en enda förvaltare/koordinator, vem är det som utnämner och anställer denna person (nationella myndigheter, miljöförvaltningsorgan, lokala myndigheter etcetera)?

Biosfärorganisationen är ingen formell förvaltare av området men representanter från förvaltning är representerade i organisationens styrelse (Länsstyrelsen Skåne och kommunerna). Biosfärorganisationen ansvarar för övergripande samordning och en plattform för samverkan för att uppnå Unesco-uppdraget. Arbetet leds av ett biosfärkontor bestående av inledningsvis tre tjänster, varav en verksamhetsansvarig koordinator. Biosfärkontoret finns på Lunds kommun som ansvarar för att anställa den personal som bemannar biosfärkontoret.

17.1.7 Finns det några rådgivande eller beslutsfattande organ (till exempel vetenskapligt råd eller medborgarråd bestående av invånarna i biosfärområdet) för var och en av zonerna eller för biosfärområdet som helhet?

Se beskrivning av organisationen i sin helhet inklusive Storkrikets biosfärförening, forskargrupp och medborgarengagemang under avsnitt 17.1.8.

17.1.8 Har något samordningsorgan inrättats särskilt för biosfärområdet?

Storkrikets verksamhet är organiserad som en hybridorganisation. Hybridorganisationen bidrar till ökade kontaktytor, ökad innovationskraft, bättre förankring, bredare representation, och inte minst möjlighet till ett större kunskaps- och erfarenhetsutbyte och fler finansieringsmöjligheter. Till exempel projektmedel till offentliga organisationer, projektmedel för ideella organisationer samt investeringar från sociala investerare vilket kan ge en stabilare ekonomisk grund.

Den ena sidan av biosfärområdets organisation skapar goda förutsättningar till långsiktig trygghet och ett kommunalt stabilt ägandeskap och samarbete mellan kommunerna och utgörs av en gemensam politisk beredning/eller utskott. Den andra sidan av organisationen, Storkrikets biosfärförening, är mer agil och möjliggör inkludering, brett deltagande, ökade kontaktytor och är en förändringsbenägen funktion. Inflytande och engagemang kommer därmed från olika håll och bidrar till biosfärområdets Strategi och utveckling.

Ansvarsfördelning, eventuella samarbetsavtal och reglering av roller kommer att fortsätta utvecklas och specificeras för att säkerställa att det finns en tydlighet i hur samarbetsorganet är organiserat.

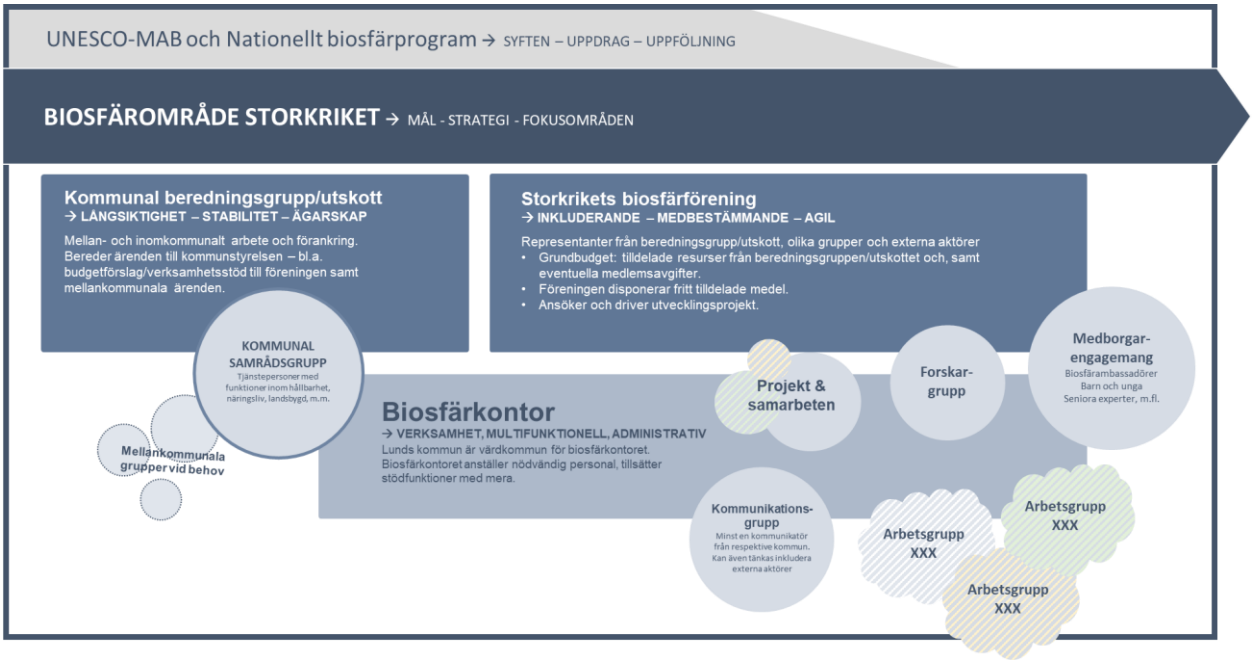

Illustration:Översiktlig visualisering av organisationsstrukturen för biosfärområdet Storkriket.

Politiskt gemensam biosfärberedning / eller utskott

Den politiska biosfärberedningen/utskottet är den gemensamma politiska nivån för kommunala samverkansfrågor inom biosfärarbetet och grundar sig i ett gemensamt avtal mellan de tre kommunerna. Den politiska biosfärberedningen har till uppgift att bereda ärenden till respektive kommunstyrelse rörande budget (kommunernas bidrag), förslag på representanter till biosfärföreningens styrelse, förslag på verksamhetsstöd till föreningen samt samverkansfrågor mellan kommunerna som kräver politiska beslut eller politisk vägledning för verksamheterna i respektive kommun. Beredningen/utskottet bevakar biosfärfrågan internt i respektive kommun och ansvarar för uppföljning, utvärdering och utveckling av biosfärarbetet utifrån den interna kommunorganisationen.

Storkrikets biosfärförening

Storkrikets biosfärförening är en ideell förening med flera ingående aktörer. Medlemmar är kommunerna (representanter från den kommunala beredningen) och andra aktiva aktörer i området. Som aktör (civilsamhället) i biosfärområdet kan du blir medlem i Storkrikets biosfärförening. Biosfärföreningen utgör grunden för samverkan mellan olika aktörer, kommunerna och civilsamhället.

Biosfärföreningens styrelse består av runt 10–15 ordinarie ledarmöten, politiker från Lund, Sjöbo och Eslöv, representanter från Länsstyrelsen Skåne, universitet (LU, SLU, Malmö universitet) och andra utbildningsorgan, ideell naturvård, ideell kulturorganisation, jordbrukssektorn/areell näring, besöksnäring/turism, med flera. Föreningen arrangerar ett årligt möte öppet för allmänheten som ger lokalbefolkningen möjlighet att framföra synpunkter och idéer kring verksamhetens alla delar.

Tjänstekommunal samrådsgrupp

Den tjänstekommunala samrådsgruppen består av två till tre tjänstepersoner från vardera kommunen med uppdrag inom till exempel näringsliv-, hållbarhet-, eller landsbygdsfrågor. De kommunala tjänstepersonerna ansvarar för att driva och organisera biosfärarbetet internt i sin respektive kommun, och är beredande inför biosfärberedningens/utskottets möten. Samrådsgruppen är vid behov ansvariga att lyfta biosfärärenden i kommunala politiska instanser.

Kommunikationsgrupp

Kommunikationsgruppen består av minst en tjänsteperson med ett uppdrag inom kommunikation från vardera kommun. Gruppens ansvar är att skapa en likriktning av den interna och externa kommunikationen kring biosfärområdets löpande arbete och kommunikationsbehov. Gruppen kan utvecklas med tiden och inkludera fler parter.

Biosfärkontor – utförande verksamhet

Lunds kommun föreslås vara värdkommun för det gemensamma biosfärkontoret – vilket är den operativa organisation som har det övergripande ansvaret att verksamheten i området bedrivs enligt riktlinjerna från Unesco och utifrån de lokala förutsättningarna och arbetsuppgifterna. Värdskapet regleras i ett avtal mellan kommunerna. Lunds kommun har arbetsgivaransvaret för biosfärkontorets anställda och verksamheten är placerad på kommunkontoret i Lunds kommun. Arbetet på biosfärkontorets leds av en verksamhetsansvarig biosfärkoordinator.

Biosfärkontoret får sitt uppdrag genom den kommunala beredningen/utskottet, utifrån den årliga beslutade verksamhetsbudgeten samt genom Storkrikets biosfärförening utifrån föreningens tilldelade verksamhetsstöd och eventuell egen tillförskansad budget (externfinansierade projekt, bidrag och medlemsavgifter).

Fler nyckelgrupper för samverkan, delaktighet och utveckling

Forskargrupp/vetenskapligt råd: En samrådsgrupp med representanter från närliggande universitet ger kunskap och drivkraft till forskningens roll för biosfärområdets utveckling.

Mellankommunala grupper: Olika mellankommunala samrådsgrupper startas efter behov och politiska förslag, till exempel skulle kommunala grupper kring plats- och destinationsutveckling av Storkriket, översiktsplanering, och friluftsliv kunna utgöra grupperingar där kommunernas kunde utveckla samarbeten i framtiden. Detta samarbete växer och utvecklas organiskt efter politisk vilja, behov och resurser.

Projekt och samarbeten: I samband med olika samverkansprojekt (externfinansierade) kan resurser frigöras för att jobba med ämnen som ligger i linje med de olika fokusområdena.

Medborgarengagemang: För de medborgare/civilsamhälle som vill bidra eller stödja på annat sätt än genom deltagande i den formella föreningen så kan denne till exempel bli biosfärambassadör, eller delta i grupper för till exempel seniora experter eller barn och ungdomar. Dessa grupper växer fram organiskt efter behov och tilldelade resurser.

17.1.9 Hur har förvaltningen/samordningen anpassats till den lokala situationen?

Storkrikets organisation har anpassats till den lokala situationen och bidrar genom sin struktur som en hybridorgansiation till ökade kontaktytor, ökad innovationskraft, bättre förankring, bredare representation, och inte minst möjlighet till ett större kunskaps- och erfarenhetsutbyte och fler finansieringsmöjligheter.

Utvecklingen av Storkriket har skett succesivt och tankarna om att bilda ett biosfärområde konkretiserades redan någon gång runt 2010. Utvecklingsarbetet därefter har drivits av och engagerat olika instanser såsom föreningar, byalag, kommun, universitet och Länsstyrelsen Skåne. Storkrikets organisation har därmed byggts upp utifrån en bredd av lokalt engagemang och ger även framöver stora möjligheter att delta i utveckling av området.

Det politiska utskott/beredning i organisationen fångar det politiska engagemanget och utveckling av det interna arbetet gentemot Storkrikets strategi. Kommunerna har mycket att vinna på samverkan, vad gäller till exempel infrastruktur och översiksplaneringsfrågor. Det gemensamma politiska utskottet/beredningen lägger en viktig grund för en utvecklad mellankommunal samverkan samt ökad inomkommunal förankring.

Storkrikets belägenhet i närheten av tre större universitet (Lunds universitet, Malmö universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet SLU) samt framstående forskningsanläggningar i området gör att ett forskarråd inrättades tidigt under kandidaturarbetet. Universitetens intresse är stort och samverkan med forskare kommer att försätta utvecklas över tid.

17.1.10 Finns det något förfarande för att övervaka och utvärdera förvaltningens effektivitet?

Den officiella förvaltningen av biosfärområdet, som i huvudsak sker genom kommunernas (Lund, Sjöbo och Eslöv) och Länsstyrelsen Skånes arbete styrs av förvaltningsrättsliga principer. Myndigheternas effektivitet granskas och utvärderas i sin tur av Riksrevisionen.

Det arbete som sker inom biosfärområdets organisation inklusive arbetet som genomförs inom kommun och länsstyrelse (se avsnitt 17.1.8) sammanställs och redovisas i en årlig verksamhetsredovisning. I samband med nationella (vart femte år) och internationella (var tionde år) utvärderingar av biosfärområden görs en mer djupgående och omfattande rapportering.

17.2 Konflikter inom biosfärområdet:

17.2.1 Redogör för eventuella större konflikter om tillträdet till eller användningen av naturresurserna inom det berörda området (ange exakt tidsperiod). Om biosfärområdet har bidragit till att förhindra eller lösa vissa av dessa konflikter, förklara vad det är som har lösts eller förhindrats och hur man lyckats med detta för varje zon.

Biosfärområdets belägenhet i en expansiv storstadsregion med över 4 miljoner människor samt områdets unika jordbruksmark, natur- och kulturvärden och därtill ett stort militärt övningsområde (Revingehed) innebär att de föreligger flera större intressekonflikter i området. Några av de större nämns nedan.

Expansion av bebyggelse

Runt om i världen pågår en kraftfull urbanisering och i Sverige finns ett par av Europas snabbast växande storstadsregioner där ibland Malmö/Lund-regionen. Som ett expansivt område står kommunerna i Storkriket inför en omfattande utveckling av nya verksamheter och ny bebyggelse. Stora delar av biosfärområdet består idag av markförhållanden med mycket hög bördighet och en livsmedelsproduktion som är viktig utifrån ett lokalt, nationell och internationellt perspektiv. Den växande befolkningen innebär ett ökat exploateringstryck och att alltmer jordbruksmark riskeras tas i anspråk för bebyggelse, vägar eller utbyggnad av verksamheter eller energiproduktion. Jordbruksmark är en långsiktig resurs som inte går att ersätta. För att motverka att jordbruksmark tas i anspråk jobbar kommunerna i Storkriket med förtätning av städer och byar. Förtätningen kan dock i sin tur leda till andra intressekonflikter så som minskad grön yta i staden vilket leder till att allt fler ska samsas om de gröna miljöerna och att ytan minskas för den biologiska mångfalden. Förtätning kan också leda till risk för ökat buller samt minskad förmåga till att anpassa städer till klimatförändringen. Framför allt är träden i tätorterna viktiga, men även andra vegetationstyper.

Ökat friluftsliv och turism i området

Den växande befolkningen bidrar till att allt fler människor besöker biosfärområdet för friluftsändamål eller som turister. Friluftsliv och turism ger många fördelar så som förbättrad folkhälsa och ekonomisk tillväxt i form av en utvecklad besöksnäring men det skapar också intressekonflikter. Exempel på intressekonflikter är mellan friluftslivsutförare och privata markägare samt mellan det ökade antalet besökare till områden med höga natur- och kulturvärden.

Ett tydligt exempel på rådande intressekonflikt finns i de centrala delarna av biosfärområdet, Revingehed och Vombs fure. Revingehed är klassat som riksintresse för Försvarsmakten samtidigt som samma område och närliggande områden också är klassat som riksintresse för friluftsliv och riksintresse för naturvård (se karta nedan). De höga naturvärdena i området har på många sätt gynnats och utvecklats genom försvarets verksamhet. Det rådande världspolitiska läget gör att den militära övningsverksamheten i området kommer utökas markant och därmed minska områdets möjlighet att användas för friluftsliv och naturturism. En lösning som arbetats med under kandidaturen, i relation till detta, är att ta fram förslag på en alternativ rutt för Skåneleden (regional vandringsled) som kan användas i samband med de militära övningarna på pansarövningsfältet Revingehed.

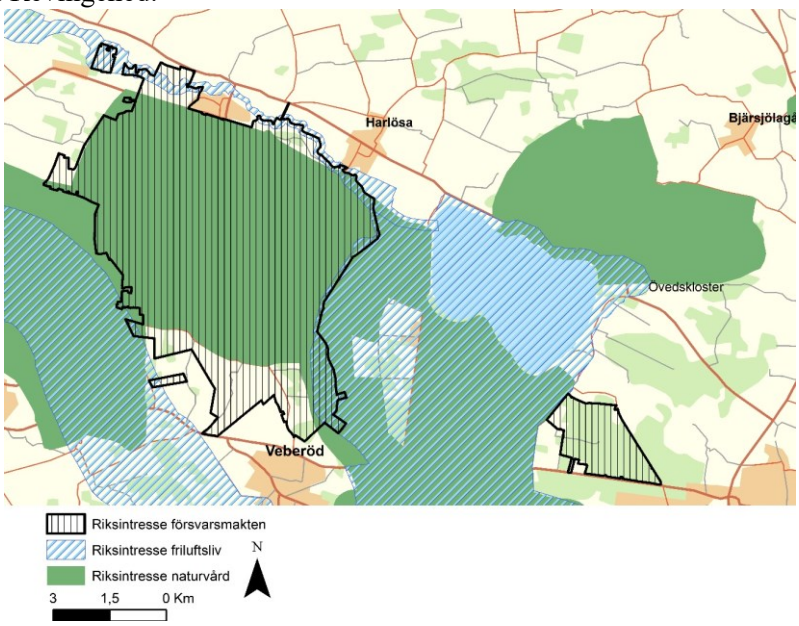

Karta: Riksintressen på Revingehed

Under kandidaturen har arbetet inletts med att utveckla Storkriket till en hållbar destination. Områdets utmaningar och möjligheter har kartlagts, och succesivt inleds nu arbetet med att på olika sätt hantera intressekonflikterna och kanalisera människor. Ytterligare ett exempel på utmaningar som lyfts under kandidaturen är bristen på ridleder i området. Detta har bland annat bidragit till en ny ridled i byn Vollsjö, som en pilot med möjlighet att expandera till andra delar av biosfärområdet.

Intensiv livsmedelsproduktion

Biosfärområdets jordar och livsmedelsproduktion är en unik tillgång och en viktig naturresurs, men den medför också flera utmaningar. En intensiv produktion innebär bland annat användning av kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och jorderosion vilket tillsammans med ökad exploatering innebär ett hot mot matjordarna.

En viss del av använda bekämpningsmedel och näringsämnen läcker ut i biosfärområdets vattendrag och sjöar. Tillverkningen av konstgödsel har också en klimatpåverkan. Spridning av bekämpningsmedel har också potential att skada områdets växt och djurliv, däribland de marklevande organismerna.

Arbetet för att mildra och förhindra intressekonflikter mellan en intensiv livsmedelsproduktion och långsiktigt bevarande av mark och vatten pågår på olika sätt av många olika aktörer i biosfärområdet. Kommunerna arbetar till exempel genom inköp av ekologiska och/eller svenskproducerade livsmedel samt genom tillsyn och information till områdets lantbrukare. Forskare på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Lunds universitet, med flera, forskar kring utveckling av hållbarhet i lantbruket. Många lantbrukare i området bidrar genom användning av ny teknisk innovation, plantering av blommande remsor, lärkrutor, reducerad jordbearbetning, energieffektivitet eller biologiska växtskyddsmedel.

För att minska läckage av näringsämnen till biosfärområdets sjöar och vattendrag pågår ett intensivt arbete med till exempel utveckling av nya våtmarksområden och återmeandring av vattendrag som bidrar till landskapets vattenhållande och renande förmågor. Detta arbete genomförs av många olika aktörer i området däribland kommuner, länsstyrelsen, vattenråden och markägare.

Sol- och vindkraftsutbyggnad

Det föreligger flera planerade solcellsanläggningar i biosfärområdet vilket vissa grupper anser negativt för landskapsbild, natur och kulturvärden samt för biologisk mångfald. Vissa har önskemål om att anlägga solcellsparker på jordbruksmark vilket i så fall kan utgöra en intressekonflikt mellan livsmedelsproduktion och energiproduktion. Det samma gäller installation av vindkraftsverk.

Berg- och sandtäkter

Det finns flera större berg- grus- och sandtäkter i Storkriket däribland i Södra Sandby, Veberöd, Blentarp, Övedskloster och Eriksdal. Det föreligger flera intressekonflikter kring dessa naturresurser bland annat i Södra Sandby där täkten innehåller brytvärt bergmaterial av riksintresse, samtidigt som det finns ett tiotal naturreservat och en nationalpark i anslutning.

17.2.2 Redogör för eventuella behörighetskonflikter som finns mellan olika myndigheter när det gäller förvaltningen av biosfärområdet.

Områdets officiella förvaltning sker utifrån en fungerande samverkan mellan de ingående kommunerna och Länsstyrelsen Skåne. Ett inrättande av ett biosfärområde kommer bidra till ökad samverkan och samordning mellan aktörer som ansvarar för förvaltande av området.

17.3 Lokalbefolkningens representation, deltagande och samråd:

17.3.1 Under vilka faser av biosfärområdets tillkomst har lokalbefolkningen involverats; till exempel vid avgränsningen av området, vid utarbetandet av förvaltnings-/samarbetsplanen, vid genomförandet av planen eller i det dagliga förvaltningsarbetet? Ge några konkreta exempel.

Se utförlig redogörelse för biosfärområdets samrådsförfaranden i avsnitt 13.4.

17.3.2 Beskriv hur lokalbefolkningen (däribland kvinnor och urfolksgrupper) har varit eller är representerade vid planeringen och förvaltningen av biosfärområdet (t.ex. representativa råd, samrådsgrupper etc.).

Hur lokalbefolkningen är representerad och har varit representerade vid planeringen och förvaltningen av biosfärområdet beskrivs närmare i avsnitt 13.4 och 17.1.8. Ett sätt är hur organisationsformen har och föreslås se ut. Styrgruppen under kandidaturperioden samt styrgruppssammansättningen framöver består av lokala och folkvalda kommunpolitiker som representerar kommuninvånarnas intressen. Därtill kommer organisationsformen utvecklas till att också bestå av en förening, där intressen som lokalbefolkning samordnat sig kring får utökat mandat. Föreningen kommer att ha ett årligt möte öppet för allmänheten som ger lokalbefolkningen möjlighet att framföra synpunkter och idéer kring verksamhetens alla delar. Struktur för representation av särskilda målgrupper av lokalbefolkning och aktörer finns bara delvis på plats (forskarråd) medan andra är under utformning (ungdomar, ambassadörer). Dessa kan komma att utvecklas över tid beroende på engagemang, resurser och intresse. En jämställd representation mellan kvinnor och män eftersträvas i organisationen. Urbefolkningsgrupper finns inte inom det föreslagna biosfärområdet.

17.3.3 Beskriv särskilt hur situationen ser ut för ungdomarna inom det föreslagna biosfärområdet

Inom kommunerna Lund, Eslöv och Sjöbo bor närmare 30 000 ungdomar mellan 15–24 år, vilket utgör 16 procent av den totala befolkningsmängden i de tre kommunerna (SCB, 2022, observera att hela Eslövs kommun räknas in). Mot bakgrund av att flera gymnasier, lärosäten för unga vuxna och till exempel idrottsföreningar är belägna i området pendlar många ungdomar också in från omkringliggande kommuner. Utbudet av utbildning och fritidsaktiviteter koncentrerar sig till tätorterna, främst staden Lund. Detta gäller även arbetstillfällen. Under pandemin ökade arbetslösheten i Sverige och gruppen unga blev särskilt drabbade, samtidigt har arbetslösheten minskat och sysselsättningsgraden ökat snabbast inom denna grupp efter pandemins restriktioner släppt. Pandemin snabbade därtill på den pågående digitala utvecklingen i samhället. Det berör ungdomar genom att de idag har större möjlighet till internetbaserat arbete och utbildning. Angående tillgången till aktivt föreningsliv så finns det ett hundratals ideella föreningar registrerade i Storkriket. Många är riktade till barn och unga – bland annat inom idrott, ridsport, teater, litteratur, miljöengagemang och friluftsliv. Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF, 2021) är rikssnittet för unga att vara medlem i en förening 56 procent. Rörande idrottsföreningar anger 25 procent att de idrottar minst en gång i veckan i en förening, samtidigt anger 64 procent att de idrottar utan att vara aktiva i en förening. Hur jämlikt, tillgängligt för olika socioekonomiska grupper samt geografiskt tillgängligt föreningsutbudet är för Storkrikets alla ungdomar har inte utvärderats. En sådan utvärdering är något som bör beaktas i det fortsatta arbetet med biosfärområdets utveckling och involvering av ungdomar.

Delaktighet i lokala beslut och i biosfärområdets utveckling

Runt 42 procent av Sveriges ungdomar anger att de vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun, samtidigt rapporterar endast 16 procent att de har den möjligheten (MUCF, 2021). Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) lyfter även i en rapport från 2018 att knappt hälften av ungdomarna kände sig inkluderade i samhället, där andelen var något lägre i landsbygder än i övriga områden (svar från cirka 500 ungdomar från landsbygd).

Arbete för att möjliggöra ungdomars representation, deltagande och samråd i biosfärområdets utveckling har inletts, även om mycket kvarstår. Yngre barn har inkluderats genom föreningen ARNAs (Art and Nature) projekt UngScishop. Projektet sätter barn och ungas frågor kring hållbar utveckling i fokus och skapar ett utbyte mellan grundskoleelever inom området och forskare vid Lunds universitet. Projektet pågår under kandidaturperioden och målet är att utveckla en medborgarplattform för unga i ett biosfärområde. Under 2022–2023 var även samma biosfärengagerade förening samarbetspartner i Erasmusprojektet miniMAFF som skapade utbyten mellan ungdomar i Estland, Lettland och Storkriket om natur- och klimatfrågor med film och foto som arbetsverktyg. Att titta närmare på kreativa och kulturella uttryck för vidareutveckling och engagemang för utvecklingsfrågor bland ungdomar kan vara av intresse för framtiden. Mer än 30 procent av Sveriges ungdomar utövar kultur någon gång varje vecka enligt MUCF (2021).

I avsnitt 16.2.1 om lärande för hållbar utveckling går det att läsa mer om tänkt arbete med biosfär-ambassadörer, där barn och unga kan bli en utsedd målgrupp för arbetet. I samma avsnitt går det att läsa om lärande för hållbar utveckling som en del av svenska skolors läroplaner. Stöttning och samarbete för utveckling av skolornas arbete skulle kunna utgöra en språngbräda för ungas möjlighet till engagemang i biosfärområdets utveckling.

Vidare inkluderas ungdomar i biosfärområdets övergripande arbete med att bilda ett hållbart och attraktivt samhälle för alla. Ungdomar representerade som enskilda individer eller som grupp får möjlighet att skicka in sina synpunkter på aktuell remiss.

Det behövs emellertid olika sätt för ungdomar att delta och engagera sig lokalt. En rapport från MUCF (2023) belyser sociala mediers roll för ungdomars möjlighet till engagemang i civilsamhället. Sociala medier kan sänka trösklarna för medborgerligt engagemang och göra det lättare för människor att engagera sig. Å andra sidan finns risker för manipulation av fakta och studier som indikerar att det snarare kan bli svårare för vissa grupper att engagera sig då de som redan har resurser får större möjligheter att utnyttja dem i det digitala rummet. Detta är en anledning till att det är av vikt att det måste finnas en variation av sätt att engagera sig för ungdomar.

Storkriket ämnar därför möjliggörande deltagande på olika sätt. På vilka sätt och var ungdomsrepresentanter kan inkluderas i organisationsformens struktur, såväl i statiska som tillfälliga arbetsgrupper, behöver diskuteras.

Referenser

- MUCF, 2018. *Fokus 18 - Vilka ska med?* (Länk, hämtad 2023-07-01)
- MUCF, 2021. *Ung idag*. (Länk hämtad 2023-07-1).
- MUCF, 2023. *Nya sätt att organisera sig i civilsamhället*. (Länk hämtad 2023-07-1)

3.1.0. I vilken form sker representationen?

Lokalbefolkningen representeras och kan delta i biosfärområdets utveckling på ett flertal olika sätt. Genom föreningar, fristående grupper och som enskilda individer. Exempel på olika former för representation hittills se avsnitt 13.4. För framtida möjligheter se förslaget på organisationsform i avsnitt 17.1.8.

3.1.1. På vilket sätt involveras lokalbefolkningens representantorgan

Exempel på organisationers och föreningars möjlighet till att representeras och delta i biosfärområdets utveckling hittills beskrivs i avsnitt 3.4. För framtida möjligheter se förslag på ny organisationsform i avsnitt 17.1.8. Sammanfattat föreslås lokalbefolkningen framöver representeras genom kommunala politiker i biosfärområdets politiska utskott och som medlemmar genom intresseorganisationer i Storkrikets ideella biosfärförening. Kommunerna bidrar ekonomiskt till biosfärföreningen och det operativa biosfärkontorets verksamhet, se budgetförslag avsnitt 13.6. Vidare involveras organ som representerar lokalbefolkningen i det löpande arbetet genom samverkansprojekt och eventuella arbetsgrupper för fokusområdena. I avsnitt 17.3.2 och 17.3.3 och 14.3 beskrivs också exempel på hur lokalbefolkningen, ungdomar och olika lokala intressegrupper har och kommer att fortsätta involveras i arbetet.

17.3.4 Hur ser tidsramarna för samrådsmekanismerna ut? Redogör utförligt för detta samrådsarbete. Hur ser berörda aktörers roller ut i förhållande till biosfärområdets roll?

En utförlig redogörelse för biosfärområdets samrådsförfaranden hittills, inklusive tidsramar, finns återgivet i avsnitt 13.4. Arbetet sammanfattas nedan genom en övergripande tidsangiven lista över de viktigaste faserna - tillsammans med det förslag på kommande samrådsförfarande som beskrivs i avsnitt 17.1.8.

Tidsperiod	Steg	Beskrivning
2008–2017	Tidiga samarbeten	Det inledande formandet av idén att bilda ett biosfärområde karaktäriserades av tillfälliga samråd genom projekt och samarbeten. I detta skede hade kommunerna, företag och föreningar som enskilda organ betydande roll. Vid denna tidpunkt fanns det ännu inte någon formaliserad samarbetsform för utvecklandet av biosfärområdet.
2017–2019	Förstudie	Förstudien byggde på en formaliserad samarbetsform för utvecklandet av biosfärområdet där samråd med lokalbefolkningen och andra aktörer skedde löpande genom olika aktiviteter. I arbetet deltog en referensgrupp som bestod av 32 olika och mestadels lokala organisationer och grupper. I referensgruppen ingick bland annat boenden som grupp med fyra representanter.
2019–2022	Projekt Tillsammans för Biosfärområde Vombsjösänkan	Projektet Tillsammans för Biosfärområde Vombsjösänkan fokuserade på att engagera medborgare, föreningsliv och småföretagare i biosfärutvecklingen. Arbetet innehöll walk-n-talks, workshops, seminarier, studiecirklar och studiebesök.
2020–2025	Kandidatur Biosfärområde Storkriket	Kandidaturen leds av en politisk styrgrupp med två representanter från respektive ingående kommun. I styrgruppen sitter även adjungerande tjänstepersoner från Länsstyrelsen Skåne och de tre kommunerna. Tjänstepersoner är anställda och arbetar utifrån uppdrag från styrgruppen. Arbetet sker samråd med en mellankommunal arbetsgrupp och en kommunikationsgrupp. Vidare sker arbetet genom ägandeskap och delaktighet i projekt och samarbeten som utvecklar biosfärområdet. Kandidaturen arbetar fram förslaget till ansökan för att bilda ett biosfärområde, remissen skickas ut till berörda instanser och blir tillgänglig för allmänheten.

2025 och framåt	Biosfärområde Storkriket	Den nya organisationen föreslås bestå av en lokalt politiskt beredningsgrupp/-utskott samt en ideell förening med representanter från lokala och regionala aktörer. Ett årligt öppet möte möjliggör även för fler invånare och intressenter att ge sina synpunkter. Vidare involveras lokalbefolkningen genom projekt och samarbeten med individer eller organisationer som representerar vissa grupper av lokalbefolkningen.

17.3.5 Vilka samrådsmekanismer har använts och vilka har deltagit i dem? Har de skapats för särskild fråga eller är de mer långsiktiga? Vilken inverkan har de haft på beslutsprocesserna (beslutsfattande, rådgivande eller endast för att informera allmänheten)?

De samrådsmekanismer som använts och vilka som deltagit i dem redogörs i avsnitt 13.4. Samråden har både utförs för att komma vidare inom en särskild fråga såväl som för biosfärområdets utveckling i bred bemärkelse. Majoriteten av samråden har varit av långsiktig karaktär. Flera tillfällen till samråd har utgjorts av information till allmänheten med möjlighet till efterföljande samtal. Den sammantagna inverkan på beslutsprocesserna har främst skett genom att samråden blivit rådgivande och kunskapshöjande inför beslutfattande.

17.3.6 Deltar kvinnor i samhällsorganisationer och i beslutsprocesserna? Tas samma hänsyn till deras intressen och behov? Vilka incitament eller program finns för att uppmuntra kvinnors representation och deltagande?

I Sverige och i de instanser som berör Storkriket deltar både kvinnor och män i samhällsorganisationer och i de kommunala och politiska beslutsprocesserna. I den politiska representationen i kommunfullmäktige utgör kvinnor 49 procent i Lund, 41 procent i Eslöv och 46 procent i Sjöbo (SCB, kommunfullmäktige, 2022). Samtliga tre kommuner arbetar med jämställdhetsfrågor genom deras övergripande hållbarhetsarbete samt deras uppdrag som arbetsgivare, där bland annat könsuppdelad statisk ingår i uppföljningen.

I framtagandet av en fördjupad översiktsplan för Sjöbo tätort har Sjöbo kommun arrangerat flera dialogmöten för kvinnor. Detta med anledning av att det oftast är män som lämnar in sina synpunkter. Kommunerna Lund och Eslöv har skrivit under den europeiska deklarationen för jämställdhet på lokal och regional CEMR (Council of European Municipalities and Regions). Deklarationen är ett verktyg för kommuner och regioner att integrera jämställdhetsperspektivet i all verksamhet. Årliga priser och stipendier delas också ut i temat, till exempel Eslövs kommuns jämställdhetspris som går till en förening som under det gångna året gjort insatser för att jämna ut könsfördelningen i sin verksamhet, bryta stereotypa könsmönster eller öka kunskapen om jämställdhetsfrågor.

När det kommer till både den privata och offentliga sektorn är andelen kvinnor i chefsposition 44 procent i Lund, 40 procent i Eslöv och 42 procent i Sjöbo (SCB, Förvärvsarbetande anställda 16–64 år, 2021). En rapport av Länsstyrelsen Skåne (2021) visar att fördelningen av chefskap *mellan olika branscher* i Skåne inte heller är jämställt, 65 procent av de kvinnliga cheferna arbetade år 2018 inom offentlig sektor, majoriteten inom hälso- och sjukvård. Lönemässigt tjänar kvinnor i genomsnitt 90 procent av vad män tjänar i Sverige i stort (SCB, Medellöner i Sverige, 2021).

Referenser

- SCB, 2021. *Förvärvsarbetande anställda 16–64 år: Arbetsmarknad / Yrkesregistret med yrkesstatistik / Andel kvinnor och män i chefsposition per kommun (dagbef*). (Länk, hämtad 2023-07-03)
- SCB, 2022. *Kommunfullmäktige: Jämställdhet i län och kommuner / Makt och inflytande Skåne län*. (Länk, hämtad 2023-07-03)
- SCB, 2021. *Medellöner i Sverige: Snabba fakta / Utbildning, jobb och dina pengar / Medellöner i Sverige* (Länk, hämtad 2023-07-03)
- Länsstyrelsen Skåne, 2021. *Jämställdhetsstatistik i Skåne*. (Länk, hämtad 2023-07-03)

17.4 Plan eller strategi för förvaltning/samarbete:

17.4.1 Finns det någon plan eller strategi för förvaltningen av och samarbetet kring biosfärområdet som helhet?

Under kandidaturen till biosfärområdet har framtagandet av en strategi för Storkriket tagits fram. Strategin utgår ifrån förstudiens förslag vilken har vidareutvecklats ytterligare utifrån biosfärområdets utvidgade geografiska område. Den föreslagna strategin i sin helhet finns bifogad till denna ansökan (se bilaga 3 - Strategi för Biosfärområde Storkriket 2023–2025). Förslag till mål, stödprocesser och fokusområden presenteras också i avsnitt 13.1.

17.4.2 Vilka aktörer medverkar i arbetet för att ta fram förvaltnings-/samarbetsplanen? På vilket sätt medverkar de?

Under förstudien arbetades förslag på fokusområden fram i samverkan med många av de aktörer som då medverkade i processen. Under kandidaturen har strategin vidareutvecklats i samarbete med styrgruppens representanter (politiker från de tre kommunerna och representation från Länsstyrelsen Skåne) och den kommunala tjänstemannagruppen. Därtill har ett antal lokala aktörer, och två mastersstudenter från Lunds universitet bidragit till den föreslagna strategin. Olika aktörerna har deltagit genom olika workshops, dialogtillfällen och skrivande. Strategin har varit ute på remiss i samband med denna ansökan och lokala aktörer har då getts ytterligare möjlighet att påverka förslaget. Dessa synpunkter finns att läsa i bilaga 13. *Samrådsredogörelse*.

17.4.3 Är det de lokala myndigheterna som formellt antar förvaltnings-/samarbetsplanen? Hänvisar de lokala myndigheterna till denna plan i andra strategier och/eller planer? Om så är fallet, ge en närmare beskrivning.

Det är biosfärområdets organisation och styrelse som är ytterst ansvariga för framtagande och uppföljning av strategin. Flera olika aktörer och organisationer kan bidra till genomförandet av strategin. Biosfärkontorets eget arbete och prioriteringar genomförs genom en årlig verksamhetsplanering som beslutas av styrgruppen för biosfärområdet. Andra aktörer som är avgörande för områdets utveckling kan bidra till att uppnå strategin genom sin ordinarie verksamhet, till exempel Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne, kommunerna och universiteten. Kommunerna ställer sig bakom strategin i samband med att kommunfullmäktige i de tre kommunerna fattar ett formellt beslut att skicka in ansökan till Unesco.

17.4.4 Hur länge gäller förvaltnings-/samarbetsplanen? Hur ofta revideras eller omförhandlas den?

Strategin gäller under perioden 2023–2025 och revideras i samband med att Unesco uppdaterar färdplanen för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller fram till 2025.

17.4.5 Redogör för innehållet i förvaltnings-/samarbetsplanen. Innehåller den specifika åtgärder eller specifika riktlinjer? Ge exempel på åtgärder eller riktlinjer som förordas i planen. (Bifoga en kopia.)

Strategin innehåller Storkrikets mål, stödprocesser, fokusområden och förslag på arbetsområden se bilaga 3.

Exempel på identifierade arbetsområden inom fokusområdet *Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald* är:

- Information och kunskapsbyggande insatser gentemot olika målgrupper gällande biosfärområdets unika naturmiljöer, höga biologisk mångfald och kulturarv.
- Utveckla kunskap om hur mänsklig aktivitet, till exempel lantbruk, militärverksamhet, friluftsliv med mera bidrar och påverkar ekosystem och biologisk mångfald.
- Bidra till utvecklingen av den gröna infrastrukturen, och underlätta spridningsmöjligheterna för växter och djur samt människors rörelsemöjligheter i hela Storkrikets landskap.
- Bevara, utveckla, och bidra till kunskap om de värdefulla gräs- och sandmarkerna i biosfärområdet.
- Bevara, utveckla, och bidra till kunskap om ädellövskogar och ädellövträd i biosfärområdet.
- Identifiera ekosystemtjänster och främja deras långsiktiga funktionalitet, inklusive de som bidrar till hälsa och välbefinnande.
- Stöd och initiera projekt och aktiviteter som syftar till att bekämpa invasiva arter.
- Arbeta för att stärka ekosystem och ekosystemtjänster i relation till klimatförändringarna.

17.4.6 Beskriv hur det föreslagna biosfärområdets mål (som de beskrivs i avsnitt 13.1) integrerats i förvaltnings-/samarbetsplanen.

Målen beskrivna i avsnitt 13.1 är en integrerad del i Storkrikets strategi, se bilaga 3.

17.4.7 Är planen bindande? Är den konsensusbaserad?

Förslag på Storkrikets strategi beslutas av styrgruppen för biosfärområdet och i samband med att kommunfullmäktige i de tre kommunerna beslutar om denna ansökan ställer de sig bakom biosfärområdets strategi. Därmed har de antagit att verka i riktning för strategins genomförande.

17.4.8 Vilka myndigheter ansvarar för att planen genomförs, framför allt när det gäller buffertzoner och utvecklingsområden? Presentera belägg för dessa myndigheters roll.

Många aktörer har en roll i arbetet med biosfärområdets strategi och måluppfyllnad. Det är Storkrikets organisation och ytterst dess politiska beredning/utskott och Storkrikets biosfärförening som ansvarar för samordning av arbetet. Biosfärkontoret är den operativa organisation som har det övergripande ansvaret kring samordnandet. Bland de viktigaste aktörerna i området är de tre kommunerna och Länsstyrelsen Skåne som genom förvaltning och tillsyn ansvarar för Storkrikets kärnområden och buffertzonerna (se avsnitt 17.1.3). Det är kommunerna och privata markägare som styr planering och utveckling av större delarna av biosfärområdets utvecklingsområde enligt lagar och förordningar beskrivna i avsnitt 9.3.

17.4.9 Vad finns det för faktorer som hämmar respektive underlättar genomförandet av planen (till exempel ointresse från lokalbefolkningens sida, konflikter mellan olika beslutsnivåer etc.)

Reella faktorer (på plats i dagsläget) som underlättar genomförandet av strategin är:

- Engagemang och ägarskap bland politiker i de tre kommunerna.
- Kännedom och ägarskap på tjänstemannanivå i de tre kommunerna samt Länsstyrelsen Skåne.
- Stort intresse och engagemang bland universiteten.
- Stabil och långsiktig finansiering.
- Stora statliga och europeiska anslag (projektfinansiering) för natur, klimat och hållbar utveckling.
- Intresse och engagemang bland boende och verksamma i området.

Faktorer som behöver fortsätta utvecklas och som kommer underlättar genomförandet av strategin är:

- Ökad kännedom om biosfärområdet bland boende och verksamma.
- Ökat intresse och engagemang bland boende och övriga verksamma i området.
- Ökad samverkan med verksamma i området

Hypotetiska faktorer som kan komma att hämmar genomförandet är:

- Litet engagemang bland politiker och tjänstemän i de tre kommunerna och Länsstyrelsen Skåne.
- Dålig kännedom och litet engagemang bland boende och verksamma i området.
- Låg grundfinansiering och minskade statliga och europeiska anslag (projektfinansiering).
- Globala och nationella förändringar i konjunkturen.
- Globala utmaningar så som krig, pandemi, och klimatförändring.

17.4.10 Har biosfärområdet integrerats i regionala eller nationella strategier? Och omvänt: hur har lokala/kommunala planer integrerats i planeringen av biosfärområdet?

Storkrikets strategi är vid framtagandet av ansökan ännu inte beslutad (det tas beslut om strategin i samband med beslut om ansökan) och är därmed inte integrerad i lokala, regionala eller nationella strategier även om bildandet av biosfärområdet nämns i vissas verksamhetsplaner.

Omvänt så har man i processen att ta fram biosfärområdets strategi utgått från kommunernas, Länsstyrelsen Skånes och Region Skånes olika styrdokument. Flera nämns i strategin till exempel, Länsstyrelsen Skånes regionala handlingsplan för landsbygdsprogrammet, Region Skånes livsmedelsstrategi, Länsstyrelsen Skånes handlingsplan för grön infrastruktur, Lunds kommuns Friluftsstrategi, Sjöbo kommuns Grönstruktur- och naturvårdsprogram och Eslövs kommun utvecklingsstrategier i Översiktsplanen 2035.

17.4.11 Ange den viktigaste finansieringskällan och beräknad årsbudget.

Nedanstående budget är en grundbudget för att täcka de huvudsakliga ansvarsområdena och funktionerna för att upprätthålla verksamheten och biosfärkontoret (se ytterligare information i avsnitt 13.6).

Fördelningen mellan kommunernas bidrag grundar sig på andel biosfärområdesyta samt antalet medborgare i kommunen och ser ut enligt följande: Lund 55 procent, Sjöbo 32 procent och Eslöv 13 procent.

Under påföljande år, efter 2025, finns i dagsläget möjligheten i de tre kommunerna om att utöka budgeten ytterligare beroende på kommunernas ekonomiska läge.

Utgifter	Budget fr.o.m. 2025 (tkr)
Anställda på biosfärkontoret (3st) *- Koordinator och verksamhetsledare/chef* *- Två ytterligare medarbetare, se vilka funktioner som initialt behöver täckas i ovanstående text.*	2500
Administrativa kostnader biosfärkontor	200
Representation	30
Kommunikation, webb och marknadsföring *(inkl. event och aktiviteter med mera)*	400
Verksamhetsstöd biosfärföreningen *(medfinansiering projekt med mera)*	400
Resor	30
Övrigt	140
Totalt	**3700**
Fördelning av kostnader	
Naturvårdsverket	450
Sjöbo kommun (32%)	1040
Lunds kommun (55%)	1787,5
Eslövs kommun (13%)	422,5
Totalt	**3700**

Projekt och externfinansiering förväntas utvecklas ytterligare för att växla upp grundbudgeten och för att säkerställa biosfärområdet måluppfyllnad.

17.5 Slutsatser:

17.5.1 Hur kan man säkerställa att biosfärområdets funktioner uppfylls och att de strukturer som finns verkligen är tillräckliga?

Biosfärorganisationen med sin struktur och breda möjlighet till deltagande, i kombination med ett starkt kommunalt ägarskap, lägger en viktig grund till att säkerställa arbetet gentemot Storkrikets strategi och biosfärområdens tre funktioner. Att biosfärkontorets anställda är knutna till en kommun som juridisk person säkerställer anställnings/arbetsstabilitet, goda arbetsrättsliga förhållanden och att organisationen därmed blir mindre sårbar.

Det långa (sedan 2008) och breda engagemanget för utvecklingen av biosfärområdet med aktörer från olika sektorer (kommun, Länsstyrelsen Skåne, lokalbefolkning, föreningar och verksamma) lägger också en viktig grund för det fortsatta arbetet. Redan idag finns ett engagemang för hållbarhetsfrågor bland boende och verksamma och forskning från de tre universiteten och forskningsinstituten ligger i framkant.

Vad gäller biosfärområdets funktion att *bevara* är områdets tre kommuner och Länsstyrelsen Skånes arbete med översiktsplanering och upprättande av skyddade områden avgörande. Detta arbete behöver fortsätta utvecklas liksom andra bevarandeinsatser vad gäller biologisk mångfald och ekosystem. Den svenska regeringen har under senare år kraftigt sänkt anslag till naturskydd vilket kommer att innebära en långsammare takt för inrättande av skydd av natur. Här blir enskilda markägares initiativ till frivilliga avsättningar och bevarandeinsatser allt viktigare. Externfinansierade projekt är andra sätt att arbeta för att säkerställa bevarande av områdets ekosystem och den biologiska mångfalden, gärna i samverkan med olika aktörer i området. En utökad samverkan kommer biosfärorganisationens plattform stå värd för, vilket kan bidra till att hitta lösningar i tider med ekonomisk neddragning. Att bevara Storkrikets värdefulla livsmedelsproduktion (både mat och vatten) i ett förändrat klimat, samtidigt som man minskar närings- och bekämpningsmedelsläckage till sjöar och vattendrag i Storkriket är andra bevarandeåtgärder som behöver prioriteras. De tre vattenråden och deras organisationer, i samverkan med jordbrukare och Sydvatten, är exempel på ett strukturerat arbetssätt inom Storkriket som lägger en viktig grund till att komma vidare i detta arbete.

Biosfärområdets utveckling handlar om att hitta nya innovativa lösningar på områdets olika hållbarhets-utmaningar. Tillsammans, i biosfärorganisationen, blir ingående aktörer starkare och vågar testa nya metoder och lösningar. Forskning och utbildning spelar en avgörande roll för att flytta fram kunskapsfronten kring hållbarhetsfrågor och stödja utvecklingen i biosfärområdet. Både tvärvetenskaplig, utmaningsdriven och nyfikenhetsdriven forskning behövs för att bygga upp den nödvändiga kunskapsmassan. De tre universiteten (Lund, Malmö och Sveriges lantbruksuniversitet) samt starka forskningsanläggningarna (MAX IV-laboratoriet och European Spallation Source (ESS)) har stort fokus på forskning och utbildning inom hållbarhet. De nämnda forskningsanläggningarna kommer bilda ett nav i den europeiska forskningsinfrastrukturen och bidra till forskning inom bland annat miljövetenskap, material, energi,

medicin och transport. Andra exempel på viktiga institut, centrum och samarbeten kopplade till Lunds universitet, som kan bidra till att stödja utvecklingen i biosfärområdet, är Hållbarhetsforum på Lunds universitet, Centrum för klimat och miljövetenskap på Lunds universitet (CEC), Institutet för mänskliga rättigheter, Birgit Rausing Centrum för Medicinsk Humaniora (BRCMH), Science Village, Internationella miljöinstitutet IIIEE, Centre For Sustainability Science LUCSUS och Pufendorfinstitutet. Flera av angivna institut och centra stödjer redan idag Storkrikets utveckling genom samarbeten och projekt.

18 OLIKA TYPER AV SKYDDSSTATUS

X = Ja	Skyddsstatus	Namn
-	Världsarvsområde enligt Unesco	Ej aktuellt.
X	Våtmarksområde enligt Ramsar-konventionen	Klingavälsån
X	Skyddsstatus enligt andra internationella/regionala konventioner/direktiv (specificera)	Fågeldirektivet kopplat till Natura 2000: Fågeldirektivet EG-Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar Habitatdirektivet kopplat till Natura 2000: EG-Rågets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Vattendirektivet
	Område för långsiktig miljöövervakning (specificera)	
	Område för långsiktig ekologisk forskning (LTER-område)	
	Annan skyddsstatus (specificera)	

Anteckning:
Efterfrågade listor för skyddsstatus och specifikationer bifogas med den slutgiltiga ansökan efter beslut.

19 STÖDDOKUMENT (BIFOGAS ANSÖKAN)

19.1 Plats- och zoneringskarta med koordinater

Anteckning:

Efterfrågat kartmaterial bifogas med den slutgiltiga ansökan. För standardkoordinater gå till avsnitt 6.1. För zonindelning gå till avsnitt 4.4.

Kartor kommer även finnas tillgängliga på webbadressen https://storkriket.se/karta/

19.2 Vegetations- eller markanvändningskarta

Anteckning:

Efterfrågat kartmaterial bifogas med den slutgiltiga ansökan. För att se den gå till avsnitt 11.6.

Kartor kommer även finnas tillgängliga på webbadressen https://storkriket.se/karta/

19.3 Förteckning över rättsliga handlingar (om möjligt med en sammanfattning av innehållet på engelska, franska eller spanska och en översättning av de viktigaste delarna till något av dessa språk)

Anteckning:

Efterfrågad förteckning av rättsliga handlingar (lista över kärnområden) bifogas med den slutgiltiga ansökan.

19.4 Förteckning över markanvändnings- och förvaltnings-/samarbetsplaner

Eslöv kommun, 2018-05-28, *Översiksplan Eslöv 2035*, https://eslov.se/bygga-bo-miljo/oversiktsplan-och-detaljplaner/oversiktsplan/?translate=true#translate (hämtad 2023-01-11).

Lunds kommun, 2018-10-11, *Lunds kommuns översiktsplan,* https://lund.se/stadsutveckling-och-trafik/detaljplaner-och-oversiktlig-planering/oversiktsplan-2018 (hämtad 2023-01-11).

Sjöbo kommun, 2022-06-22, *Översiktsplan för Sjöbo kommun 2040*, https://www.sjobo.se/bygga-bo-och-miljo/oversiktsplan-och-detaljplaner/oversiktsplanering.html (hämtad 2023-01-11).

Region Skåne, 2022-06-14, *Regionplan för Skåne 2022-2024*, https://utveckling.skane.se/publikationer/regional-utveckling/regionplan-for-skane-2022-2040/ (hämtad 2023-01-11).

19.5 Artlista (som bilaga)

Se bilaga 5. Rödlistade arter i Storkriket.

19.6 Förteckning över de viktigaste litteraturreferenserna (som bilaga)

Se bilaga 4. Vetenskapliga publikationer.

19.7 Skriftliga godkännanden (i original) utöver de påskrifter som redovisas i avsnitt 5.

Anteckning:

Efterfrågade skriftliga godkännande utöver de påskrifter som ska redovisas i anslutning till kapitel 5 (så kallade rekommendationsbrev) bifogas med den slutgiltiga ansökan efter beslut.

19.8 Andra stöddokument

Se inledningen av kapitel *Bilagor* för en förteckning över samtliga bilagor – där det står angivet om de är obligatoriska eller är kompletterande.

20 ADRESSER

Anteckning för remissversion av ansökan:

Efterfrågade adresser redovisas i den slutgiltiga ansökan.

DEL III: BILAGOR

BILAGOR:

Nr	Bilaga	Efterfrågade /kompletterande	Status
1.	MAB-NETS katalog över biosfärområden	Efterfrågas i bilaga I	Finns bifogad
2.	Marknadsförings- och informationsmaterial	Efterfrågas i bilaga II	Skickas med slutligtig ansökan
3.	Strategi för Biosfärområde Storkriket 2023–2025	Kompletterande	Finns bifogad
4.	Vetenskapliga publikationer	Efterfrågas i avsnitt 19.6	Finns bifogad
5.	Rödlistade arter i Storkriket	Efterfrågas i avsnitt 19.5	Finns bifogad
6.	Påskrifter för godkännande av ansökan	Efterfrågas i kapitel 5	Skickas med slutgiltig ansökan
7.	Andra skriftliga godkännanden (rekommendationsbrev)	Efterfrågas i avsnitt 19.7	Skickas med slutgiltig ansökan
8.	Kartmaterial – plats- och zoneringskarta	Efterfrågas i avsnitt 19.1	Skickas med slutgiltig ansökan
9.	Kartmaterial – markanvändning- och vegetationskarta	Efterfrågas i avsnitt 19.2	Skickas med slutgiltig ansökan
10.	Kopior av över rättsliga handlingar	Efterfrågas i avsnitt 19.3	Skickas med slutgiltig ansökan
11.	Kopior av markanvändningsplaner & förvaltnings-/samarbetsplaner	Efterfrågas i avsnitt 19.4.	Skickas med slutgiltig ansökan
12.	Officiella remiss-instanser	Efterfrågas i avsnitt 13.4.4	Finns bifogad
13.	Samrådsredogörelse		Finns bifogad

1. BILAGA: MAB-NETS KATALOG ÖVER BIOSFÄROMRÅDEN: BESKRIVNING AV BIOSFÄROMRÅDET

Officiell bilaga nr 1 till ”Ansökningsformuläret för biosfärområde, januari 2013”.

Administrativa uppgifter

- Land: Sverige
- Biosfärområdets namn: Biosfärområde Storkriket
- Utnämningsår: *(fylls i av MAB-sekretariatet)*
- Administrativa myndigheter*: (17.1.3)*
- Kontaktperson: *(20.1)*
- Kontaktadress: *(20.1)*
- Externa länkar: https://storkriket.se/
- Sociala nätverk: *(16.4.3)*

Beskrivning

Allmän beskrivning: (för allmän beskrivning se avsnitt 11.1; för befolkningsuppgifter se avsnitt 10)

Biosfärområde Storkriket är ett 110 840 ha stort område inom Lund, Sjöbo och södra delarna av Eslövs kommuner. Området är beläget i Nordens största metropolregion Öresundsregionen med 4,4 miljoner innevånare och exploateringstakten i området är hög. I själva biosfärområdet bor ca 150 000 människor där Lund, i den västra kanten av biosfärområdet, utgör den största staden.

Storkriket består av en unik lanskapsmosaik och kännetecknas av höga kulturhistoriska och biologiska värden. Områdets geologi, inlandsisen, klimatet och människors närvaro genom historien ligger till grund för att Storkriket idag är ett av de mest artrika områdena i Sverige. Samtidigt som Storkriket utgör mindre än 1 procent av Sveriges yta, finner vi här en fjärdedel av Sveriges cirka 60 000 listade naturligt förekommande arter och en femtedel av Sveriges över 4 700 rödlistade arter. I Storkriket finns över 50 naturreservat, en nationalpark, ett internationellt erkänt Ramsar-område och ett flertal sjöar. I Storkriket finns förutom fantastisk natur och möjlighet till friluftsliv också otroliga kulturella besöksmål. Som exempel kan nämnas de 13 slottsmiljöerna varav flera räknas till de främsta i Sverige från sin epok samt Kulturreservatet Kulturens Östarp med sitt friluftsmuseum om lantbruk och odling under mitten av 1800-talet.

I Storkriket finns även en av Sveriges främsta jordbruksmarker och odlingsmarken är därmed ett av de största bevarandevärdena som området har, utifrån framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning.

Naturen är onekligen av högt värde samtidigt som trycket från mänsklig aktivitet förväntas fortsätta öka. Detta gör Storkriket till en perfekt plats för ett biosfärområde – ett område som fokuserar på människans relation till och behov av naturen.

Det långa och breda engagemanget för utvecklingen av biosfärområdet med aktörer från olika sektorer (kommun, Länsstyrelsen Skåne, lokalbefolkning, föreningar och verksamma) lägger en viktig grund för det fortsatta arbetet. Redan idag finns ett engagemang för hållbarhetsfrågor bland boende och verksamma och forskning från de tre universiteten och forskningsinstituten ligger i framkant. Genom att vara ett internationellt biosfärområde och föredöme har vi chansen visa vägen framåt.

- Viktigast ekosystemtyp: (14.1)
  Odlingsmarker, gräsmarker, sjöar, vattendrag, våtmarker och skogar.
- Viktigaste naturtyper och markanvändningstyper: (11.6)
  Odlingsmarker, gräsmarker, sjöar, vattendrag, våtmarker, skogar samt tätbebyggda områden
- Bioklimatisk zon: (11.5) Torr subhumid
- Geografiskt läge: (6.1) latitud & longitud: N 55° 40’ 12.60” E 13° 33’ 11.35”
- Storlek totalt (ha): (7) 110 840 hektar
- Storlek kärnområden: (7) 10 518 hektar
- Storlek buffertzoner: (7) 44 200 hektar
- Storlek utvecklingsområden: (7) 56 122 hektar
- Annan befintlig zonindelning: (7.4) Ej tillämpbart
- Höjdintervall: (11.2) 1,42–184,71 m.ö.h
- Zoneringskarta/-kartor: (6.2) Se avsnitt 4.4 och www.storkriket.se/karta/

Biosfärområdets viktigaste mål

Kortfattad beskrivning *(13.1)*

Biosfärområde Storkrikets övergripande mål:

- Storkriket ska vara ett väl fungerande modellområde för hållbar utveckling.

För ytterligare mål, fokusområden och stödprocesser se bilaga 3, Storkrikets strategi.

Forskning

Kortfattad beskrivning *(16.1.1)*

Inom biosfärområdet ligger Lunds universitet som rankas bland de 100 främsta och i världen. Lunds universitet har pågående forskning i området som berör hållbarhet, relaterat till ämnen som ekologi, geologi, kulturgeografi, ekonomi, juridik och hälsa. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU Alnarp) bedriver forskning med fokus på samspel mellan människa, djur och ekosystem samt ett hållbart brukande av naturresurser. SLU har aktiv forskning i biosfärområdet.

Övervakning

Kortfattad beskrivning *(16.1.1)*

Utöver den övervakning som sker via Länsstyrelsen Skåne och kommunernas arbete, är Lunds universitet ansvarig för den nationella miljöövervakningen av fåglar, dagfjärilar och på ett pilotstadie, olika grupper av pollinatörer. Inom dessa program genomförs en omfattande miljöövervakning inom biosfärområdet som bidrar till att förstå kopplingen markanvändning – biologisk mångfald. När det gäller vattenkvalitet sker övervakning i flera samverkansprojekt mellan kommuner och andra aktörer.

Specifika variabler (bocka för relevanta parametrar i tabellen nedan)

Abiotiska variabler		Variabler för biologisk mångfald	
Abiotic factors (abiotiska faktorer)	x	Afforestation/Reforestation (ny-/återplantering av skog)	x
Acidic deposition/Atmospheric factors (surt nedfall/atmosfäriska faktorer)	x	Algae (alger)	x
Air quality (luftkvalitet)	x	Alien and/or invasive species (främmande och/eller invasiva arter)	x
Air temperature (lufttemperatur)	x	Amphibians (amfibier)	x
Climate, climatology (klimat, klimatologi)	x	Arid and semi-arid systems (arida och semi-arida system)	
Contaminants (föroreningar)	x	Autoecology (autekologi)	x
Drought (torka)	x	Beach/soft bottom systems (strand/mjukbottensystem)	x
Erosion (erosion)	x	Benthos (bentos)	x
Geology (geologi)	x	Biodiversity aspects (aspekter rörande biologisk mångfald)	x
Geomorphology (geomorfologi)	x	Biogeography (biogeografi)	x
Geophysics (geofysik)	x	Biology (biologi)	x
Glaciology (glaciologi)	x	Biotechnology (bioteknik)	x
Global change (globala förändringar)	x	Birds (fåglar)	x
Groundwater (grundvatten)	x	Boreal forest systems (boreala skogssystem)	x
Habitat issues (habitatfrågor)	x	Breeding (förädling)	x
Heavy metals (tungmetaller)	x	Coastal/marine systems (kust-/marina system)	
Hydrology (hydrologi)	x	Community studies (studier av växt- och djursamhällen)	x
Indicators (indikatorer)	x	Conservation (naturvård/-skydd)	x
Meteorology (meteorologi)	x	Coral reefs (korallrev)	0
Modeling (modellering)	x	Degraded areas (skadad mark)	x
Monitoring/methodologies (övervakning/metodik)	x	Desertification (ökenspridning)	
Nutrients (näringsämnen)	x	Dune systems (sanddynssystem)	x
Physical oceanography (fysisk oceanografi)		Ecology (ekologi)	x
Pollution, pollutants (miljöförstöring, miljöfarliga ämnen)	x	Ecosystem assessment (ekosystembedömning)	x
Siltation/sedimentation (slamavsättning/sedimentering)	x	Ecosystem functioning/structure (ekosystemfunktion/-struktur)	x
Soil (jordmån)	x	Ecosystem services (ekosystemtjänster)	x
Speleology (speleologi)		Ecotones (ekotoner)	x
Topography (topografi)	x	Endemic species (endemiska arter)	
Toxicology (toxikologi)	x	Ethology (etologi)	x
UV radiation (UV-strålning)		Evapotranspiration (evapotranspiration)	x
		Evolutionary studies/Palaeoecology (evolutionära studier/paleoekologi)	x
		Fauna (fauna)	x
		Fires/fire ecology (bränder/brandekologi)	
		Fishes (fiskar)	x
		Flora (flora)	x

		Forest systems (skogssystem)	x
		Freshwater systems (sötvattensystem)	x
		Fungi (svampar)	x
		Genetic resources (genetiska resurser)	x
		Genetically modified organisms (genetiskt 0modifierade organismer)	
		Home gardens (hemträdgårdar)	x
		Indicators (indikatorer)	x
		Invertebrates (evertebrater)	x
		Island systems/studies (ösystem/östudier)	
		Lagoon systems (lagunsystem)	
		Mammals (däggdjur)	x
		Mangrove systems (mangrovesystem)	
		Mediterranean type systems (system av medelhavstyp)	
		Microorganisms (mikroorganismer)	x
		Migrating populations (migrerande populationer)	x
		Modeling (modellering)	x
		Monitoring/methodologies (övervakning/metodik)	x
		Mountain and highland systems (bergs- och höglandssystem)	
		Natural and other resources (naturresurser och andra resurser)	x
		Natural medicinal products (naturmedicinprodukter)	
		Perturbations and resilience (störningar och återhämtningsförmåga)	x
		Pests/Diseases (skadedjur/sjukdomar)	x
		Phenology (fenologi)	x
		Phytosociology/Succession (fytosociologi/succession)	x
		Plankton (plankton)	x
		Plants (växter)	x
		Polar systems (polarsystem)	
		Pollination (pollinering)	x
		Population genetics/dynamics (populationsgenetik/-dynamik)	x
		Productivity (produktivitet)	x
		Rare/Endangered species (sällsynta/utrotningshotade arter)	x
		Reptiles (reptiler)	x
		Restoration/Rehabilitation (återställning/rehabilitering)	x
		Species (re) introduction ((åter)införande av arter)	x
		Species inventorying (artinventering)	x
		Sub-tropical and temperate rainforest systems (subtropiska och tempererade regnskogssystem)	
		Taxonomy (taxonomi)	x

		Temperate forest systems (skogar i tempererat klimat)	x
		Temperate grassland systems (gräsmarksområden i tempererat klimat)	x
		Tropical dry forest systems (torrskogar i tropiskt klimat)	
		Tropical grassland and savannah systems (gräsmarksområden och savanner i tropiskt klimat)	
		Tropical humid forest systems (fuktskogar i tropiskt klimat)	
		Tundra systems (tundrasystem)	
		Vegetation studies (vegetationsstudier)	x
		Volcanic/Geothermal systems (vulkaniska/geotermiska system)	
		Wetland systems (våtmarkssystem)	x
		Wildlife (vilda djur och växter)	x
Socioekonomiska variabler		**Variabler för integrerad övervakning**	
Agriculture/Other production systems (jordbruk/andra produktionssystem)	x	Biogeochemical studies (biogeokemiska studier)	
Agroforestry (skogsjordbruk)	x	Carrying capacity (bärförmåga)	
Anthropological studies (antropologiska studier)		Climate change (klimatförändringar)	x
Aquaculture (vattenbruk)		Conflict analysis/resolution (konfliktanalys/-lösning)	
Archaeology (arkeologi)	x	Ecosystem approach (ekosystembaserad strategi)	x
Bioprospecting (bioprospektering)		Education and public awareness (utbildning och information till allmänheten)	x
Capacity building (kapacitetsuppbyggnad)		Environmental changes (miljöförändringar)	x
Cottage (home-based) industry (hantverks-/hemslöjdsproduktion)	x	Geographic Information System, GIS (geografiska informationssystem, GIS)	x
Cultural aspects (kulturella aspekter)	x	Impact and risk studies (konsekvens- och riskbedömningar)	x
Demography (befolkningsfrågor)	x	Indicators (indikatorer)	x
Economic studies (ekonomiska studier)	x	Indicators of environmental quality (miljökvalitetsindikatorer)	x
Economically important species (ekonomiskt viktiga arter)	x	Infrastructure development (infrastrukturutveckling)	x
Energy production systems (energiproduktionssystem)	x	Institutional and legal aspects (institutionella och rättsliga aspekter)	x
Ethnology/traditional practices/knowledge (etnologi/sedvänjor/traditionell kunskap)	x	Integrated studies (integrerade studier)	x
Firewood cutting (vedavverkning)	x	Interdisciplinary studies (tvärvetenskapliga studier)	x
Fishery (fiske)	x	Land tenure (besittningsrätt till mark)	x
Forestry (skogsbruk/skogsskötsel)	x	Land use/Land cover (markanvändning/marktäcke)	x
Human health (människors hälsa)	x	Landscape inventorying/monitoring (naturtypsinventering/-övervakning)	x
Human migration (befolkningsrörelser/migration)	x	Management issues (förvaltnings/skötselfrågor	x

Hunting (jakt)	x	Mapping (kartering)	x
Indicators (indikatorer)	x	Modelling (modellering)	x
Indicators of sustainability (hållbarhetsindikatorer)	x	Monitoring/methodologies (övervakning/metodik)	x
Indigenous people's issues (frågor som rör urfolksgrupper)		Planning and zoning measures (planerings- och zoneringsåtgärder)	x
Industry (industri)	x	Policy issues (policy-/strategifrågor)	x
Livelihood measures (försörjningsmöjligheter)	x	Remote sensing (fjärranalys)	x
Livestock and related impacts (boskapsskötsel och effekter av detta)	x	Rural systems (landsbygdssystem)	x
Local participation (lokalt deltagande)	x	Sustainable development/use (hållbar utveckling/hållbar användning)	x
Micro-credits (mikrokrediter)		Transboundary issues/measures (gränsöverskridande frågor/åtgärder)	x
Mining (gruvdrift)	x	Urban systems (urbana system)	x
Modelling (modellering)	x	Watershed studies/monitoring (avrinningsområdesstudier/-övervakning)	x
Monitoring/methodologies	x		
(övervakning/metodik)	x		
Natural hazards (naturliga risker/hot)	x		
Non-timber forest products (skogsprodukter förutom timmer)	x		
Pastoralism (nomadiserande boskapsskötsel)			
People-Nature relations (förhållanden människa/natur)	x		
Poverty (fattigdom)	x		
Quality economies/marketing (kvalitetsstyrd ekonomi/marknadsföring)	x		
Recreation (rekreation)	x		
Resource use (resursanvändning)	x		
Role of women (kvinnors roll)	x		
Sacred sites (heliga platser)	x		
Small business initiatives (småföretagsinitiativ)	x		
Social/Socio-economic aspects (sociala/socioekonomiska aspekter)	x		
Stakeholders' interests (berörda aktörers intressen)	x		
Tourism (turism)	x		
Transports (transporter)	x		

21 BILAGA: MARKNADSFÖRINGS- OCH INFORMATIONSMATERIAL FÖR DET FÖRESLAGNA BIOSFÄROMRÅDET

Officiell bilaga nr 2 till ”Ansökningsformuläret för biosfärområde, januari 2013”.

Anteckning för remissversion av ansökan: Efterfrågat marknadsföringsmaterial (foton och filmklipp från området) till Unescos medieavdelning bifogas med den slutgiltiga ansökan.

Storkrikets strategi 2023–2025

- med mål, stödprocesser och fokusområden

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Foto: Sven Persson, svenpersson.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

STRATEGI 2023–2025 3

BIOSFÄROMRÅDENS UPPDRAG 5

VÄRDEN OCH UTMANINGAR 6

MÅL OCH FOKUSOMRÅDEN 7

STORKRIKETS FEM FOKUSOMRÅDEN 8

STÖDPROCESSER 19

GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING 21

KOPPLINGAR MELLAN FÄRDPLANEN OCH STRATEGIN 22

STRATEGI 2023–2025

Det här dokumentet innehåller Storkrikets mål, stödprocesser och fokusområden och är vägledande för områdets utveckling fram till 2025. Dokumentet kommer därefter behöva aktualiseras utifrån uppdaterade internationella riktlinjer och Storkrikets då aktuella förutsättningar och behov.

FRÅN KANDIDATUR TILL BEVILJAT BIOSFÄROMRÅDE

I över 50 år har Unesco, FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning, utsett biosfärområden världen över till modellområden för hållbar utveckling. Genom samverkan och lokalt engagemang testar och demonstrerar biosfärområden nya strategier, idéer och åtgärder. Biosfärområden genererar på så sätt kunskap, erfarenhet och innovationer för en mer hållbar framtid. Idag finns det över 700 biosfärområden i världen varav sju ligger i Sverige.

Storkriket siktar på att bli utnämnt till Sveriges åttonde biosfärområde år 2025.

Läs mer om resan på storkriket.se

Karta: Storkriket omfattar hela Lunds kommun, hela Sjöbo kommun och södra delarna av Eslövs kommun (söder om Bråån). Området är cirka 110 000 hektar stort och omfattar runt 150 000 invånare.

STORKRIKET - ETT VÄRDEFULLT OMRÅDE

Storkriket består av en unik lanskapsmosaik och kännetecknas av höga kulturhistoriska och biologiska värden.

Områdets geologi, inlandsisen, klimatet och människors närvaro genom historien ligger till grund för att Storkriket idag är ett av de mest artrika områdena i Sverige. Här finns även bördig jord lämplig för livsmedelsproduktion och vackra miljöer attraktiva för friluftsliv och turism.

Naturen är onekligen av högt värde, samtidigt som trycket från mänsklig aktivitet förväntas fortsätta öka. Detta gör Storkriket till en perfekt plats för ett biosfärområde – ett område som fokuserar på människans relation till och behov av naturen.

STORKEN – EN BÄRARE AV BUDSKAP

Storken var en vanlig syn i det gamla skånska odlingslandskapet. Sedan hände något. Människan började bruka jorden på nya sätt och storken försvann. År 1954 häckade det sista storkparet i Sverige, i Skåne, på en gård utmed Klingavälsån, mitt i dagens biosfärområde. För att få tillbaka storken i Skåne inleddes Storkprojektet under slutet av 1980-talet. Flera år av uppfödning, kunskapshöjande insatser och ideella krafter krävdes för att få vilda storkar tillbaka till landskapet – och år 2014 häckade det första vildfödda paret åter igen i Skåne.

Det är en berättelse om människans relation till naturen. Hur vi behöver och hur vi påverkar den, och om hur relationen inte på något vis är statisk. Storken symboliserar också lycka, nyfödelse, nya perspektiv, innovation och förverkligandet av en idé, alla viktiga aspekter i biosfärarbetet.

Läs mer på storkriket.se

BIOSFÄROMRÅDENS UPPDRAG

Biosfärområden ska bidra till att förbättra relationen mellan människa och natur och skapa modellområden för hållbar utveckling i världen. Biosfärområden kan ses som arenor för vetenskap, praktik och samhällsutveckling som ska visa hur vi kan nå längre tillsammans genom lokalt engagemang och samverkan. Arbetet vägleds av Unescos färdplan för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller fram till 2025 innehållande en strategi och en handlingsplan.

I färdplanen specificeras biosfärfområdens tre funktioner:

BEVARA – Bidra till att bevara landskap, ekosystem, arter och genetisk mångfald.

UTVECKLA – Främja ekonomisk utveckling och en samhällsutveckling som är hållbar.

STÖDJA – Stödja demonstrationsprojekt, forskning och kunskapsutveckling.

Läs mer på unesco.org

Biosfärområdet kan arbeta för att bevara, utveckla och stödja genom att bland annat:

- Vara en arena för samverkan, koppla ihop aktörer på olika nivåer och med olika intressen.
- Engagera och inspirera samt öka det lokala inflytandet.
- Initiera, driva, stötta och koppla ihop projekt.
- Testa och tillämpa tvärvetenskapliga metoder.
- Främja samverkan mellan akademisk och lokal kunskap samt lärande om hållbar utveckling.

Biosfärområdens uppdrag tydliggörs ytterligare i den globala färdplanen genom bland annat strategiska målsättningar. Dessa återges i kommande avsnitt om Storkrikets mål, stödprocesser och fokusområden.

FN:S GLOBALA MÅL OCH AGENDA 2030

Som modellområden för hållbar utveckling ska biosfärområden bidra till FN:s globala hållbarhetsmål och genomförandet av Agenda 2030.

Figur 1: Visualisering av FN:s globala mål för hållbar utveckling och deras relation till varandra.

VÄRDEN OCH UTMANINGAR

VÄRDEN

Storkrikets unika värden kan sammanfattas på följande sätt:

Unik och mångfacetterad geologi

Området uppvisar många intressanta former och särdrag. De kringliggande åsarna har uppstått genom berggrundsrörelser för miljontals år sedan, medan jordarter och landskapsformer i området bildades när inlandsisen smälte bort.

Hög biologisk mångfald

Biologisk mångfalden är bland de högsta i landet: runt 1000 rödlistade arter har noterats här, unika inlandssanddyner med insekter, kärnområde för nominatrasen av skandinavisk kronhjort och storken.

Viktig livsmedelsproduktion och vattenförsörjning

Områdets livsmedelsproduktion och vattenförsörjning är mycket viktig, även utöver Storkrikets gränser.

Grön lunga i sydvästra Skåne

Högt exploateringstryck/tätbebyggt område. Storkriket är viktigt för många människor för rekreation, friluftsliv (folkhälsa) och har stor potential för besök och turism.

Samspel mellan tätorter och landsbygd

Storstadsnära – exploateringstrycket är högt, samspel mellan stad och landsbygd viktigt för att lösa många hållbarhetsutmaningar.

Höga kulturvärden

Kulturlandskap, kulturhistoria, identitet, samhällskultur, kreativitet, förståelse för vår nutid och framtid. Vi har möjligheten att arbeta utifrån ett kulturperspektiv, kultur som verktyg för hållbar utveckling.

Unik forskning och innovationsmiljö

Närheten och intresset från omkringliggande forskningscentra möjliggör tätt samarbete med forskning – för ny kunskap och innovationer som tar oss in i framtiden.

UTMANINGAR

Många av dessa värden medför också utmaningar och intressekonflikter, vilka behöver hanteras i valet av mål och fokusområden för att kunna uppnå en hållbar utveckling i området, både socialt, ekologiskt och ekonomiskt. Exempel på sådana utmaningar är:

1. Potentiell segregation och intressekonflikter mellan stad och land.
2. Relativt högt bebyggelse- och besökstryck i relation till värdefulla naturtillgångar, i form av dricksvatten, jordbruksmark och höga natur och kulturvärden.
3. Intressekonflikter mellan biologisk mångfald, rent vatten och livsmedelsproduktion.

MÅL OCH FOKUSOMRÅDEN

Storkrikets mål och fokusområden består av en övergripande målsättning, fyra mål och fem fokusområden.

Dessa utgår från Unescos färdplan för biosfärområden *"A New roadmap for the Man and the Biosphere*" gällande till år 2025. Färdplanen har en övergripande målsättning och fyra strategiska mål som är övergripande för alla biosfärområden, så också för Storkriket. Se bilaga 1 för en detaljerad förteckning över färdplanens innehåll och hur den används i Storkriket strategi och målformulering.

De fem fokusområdena som presenteras i denna Strategi är framtagna under biosfärkandidaturen och identifierade utifrån lokala förutsättningar, värden och möjligheter. De utgör arbetsområden som bör prioriteras för att främja en lokal hållbar utveckling i Storkriket. I anslutning till fokusområdena tydliggörs även exempel på kopplingar till FN:s Globala mål.

Nedan presenteras övergripande målsättning, mål och fem fokusområden. En närmare beskrivning över fokusområden och möjliga arbetsområden finns i nästa kapitel.

ÖVERGRIPANDE MÅLSÄTTNING
Storkriket ska vara ett väl fungerande modellområde för hållbar utveckling
MÅL
Natur Bevara den biologiska mångfalden, återställa och förbättra ekosystemtjänster och främja en hållbar användning av naturresurser. **Samhälle** Bidra till att bygga hållbara, hälsosamma och rättvisa samhällen, ekonomier och blomstrande mänskliga bosättningar i harmoni med biosfären. **Forskning och utveckling** Främja vetenskap inom biologisk mångfald och hållbarhet, utbildning för hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad. **Klimat** Stöd begränsningen av och anpassningen till klimatförändringarna och andra aspekter av global miljöförändring.
FOKUSOMRÅDEN
1. Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald
2. Smart vattenhantering
3. Värdefullt odlingslandskap och lantbruk
4. Framgångsrikt samspel mellan stad och land
5. Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv

STORKRIKETS FEM FOKUSOMRÅDEN

Följande fokusområden är framtagna utifrån Storkrikets lokala förutsättningar, värden och möjligheter. De kan ses som särskilt viktiga arbetsområden för att uppnå målet om att bli ett väl fungerande modellområde för hållbar utveckling. Arbetet ska ses i skenet av strategins samtliga mål och stödprocesser. Samverkan är särskilt avgörande för biosfärkontoret och biosfärverksamhetens anslutna organisationer.

1. VÄLMÅENDE EKOSYSTEM OCH RIK BIOLOGISK MÅNGFALD

Storkrikets naturmiljöer består av allt från vidsträckta landskap till fuktiga ängs- och gräsmarker, grunda sjöar, slingrande åar, sandiga betesmarker och slänter, kärr, trädplanteringar och skogbeklädda åsar. Variationen grundar sig i unika geologiska förutsättningar och markförhållanden som skapats under istiden, men även människans närvaro och det kulturlandskap som skapats genom historien. Dessa natur- och kulturmiljöer genererar en hög biodiversitet och flera ekosystem med många olika arter av insekter, svampar, blomväxter, mossor, fiskar, fåglar och annan flora och fauna. Samtidigt som Storkriket utgör mindre än 1 procent av Sveriges yta, finner vi här en fjärdedel av Sveriges cirka 60 000 listade naturligt förekommande arter, och en femtedel av Sveriges över 4700 rödlistade arter.

I kombination med att Storkriket omfattar runt 150 000 invånare och är placerad i öresundsregionen med över 4 miljoner invånare innebär det att området lämpar sig bra för att testa metoder för hållbar utveckling. Här kan vi studera, visa och informera om människans roll, beroende och nytta av välmående ekosystem och rik biologisk mångfald. Det finns flera utmaningar att engagera sig i. Klimatförändringarna och dess koppling till biologisk mångfald är en av dem. Exploatering av mark och effekter av intensiv mark- och vattenanvändning är en annat. En tredje är mänsklig aktivitet och närvaro i extra känsliga miljöer och tider på året. En fjärde utgörs av invasiva främmande arter som när de etablerar sig riskerar att utrota inhemska och förändra hela ekosystem. Vidare finns det i förvaltningen av områdets vilda djur och växter alltid avvägningar som behöver göras och även om någorlunda konsensus råder om att vissa naturmiljöer är värda att bevara, blir frågor om mandat och samhällelig resurs-fördelning aktuella.

Samarbeten och värdefulla naturmiljöer

För att hantera utmaningarna krävs samarbete och målinriktad samverkan. Det finns redan flera pågående sådana mellan privatpersoner, företag, intresseorganisationer, forskningssäten, föreningar, kommuner och myndigheter som värnar om och utvecklar de natur- och kulturvärden som finns i Storkriket. Samtidigt kvarstår många utmaningar och behovet av ständig kunskapsutveckling. Ett sätt att identifiera samverkansområden, utdela ansvar eller för att möjliggöra prioritering av insatser är att förstå var extra känsliga naturmiljöer eller naturmiljöer med utmärkande höga värden finns. Det görs genom till exempel olika naturskydd och utmärkelser. Nedan syns fyra exempel i form av naturreservat, riksintresse för naturvård, strandskydd och skydd av våtmarker (RAMSAR).

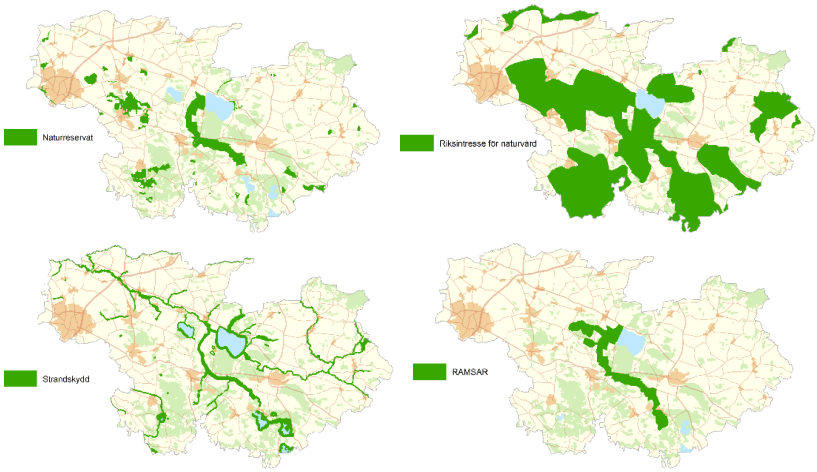

Exempel på möjliga arbetsområden

För att bevara och utveckla områdets ekosystem och biologiska mångfald kan biosfärkontoret och andra aktörer inom området bland annat arbeta med:

- Att verka för att utveckla sammanhängande grönstruktur för såväl rekreativa som ekologiska värden och behov.
- Information och kunskapsbyggande insatser gentemot olika målgrupper gällande biosfärområdets unika naturmiljöer, höga biologisk mångfald och kulturarv.
- Att utveckla kunskap om hur mänsklig aktivitet, till exempel lantbruk, militärverksamhet, friluftsliv med mera bidrar och påverkar ekosystem och biologisk mångfald.
- Att bidra till utvecklingen av den gröna infrastrukturen, och underlätta spridningsmöjligheterna för växter och djur samt människors rörelsemöjligheter i hela Storkrikets landskap.
- Att bevara, utveckla, och bidra till kunskap om de värdefulla gräs- och sandmarkerna i biosfärområdet.
- Att bevara, utveckla, och bidra till kunskap om ädellövskogar och ädellövträd i biosfärområdet.
- Att identifiera ekosystemtjänster och främja deras långsiktiga funktionalitet, inklusive de som bidrar till hälsa och välbefinnande.
- Att stödja och initiera projekt och aktiviteter som syftar till att bekämpa invasiva arter.
- Att arbeta för att stärka ekosystem och ekosystemtjänster i relation till klimatförändringarna.

För vidare arbete med ekosystem, ekosystemtjänster och biologisk mångfald i relation till särskilda teman, se berörda fokusområden.

Exempel på kopplingar till befintliga styrdokument

Det finns flera internationella, nationella och regionala styrdokument relevanta för området. Till exempel olika direktiv rörande skyddade områden, EU:s Naturrestaureringslag, Regionplan för Skåne 2022–2040, Länsstyrelsen Skånes handlingsplan för grön infrastruktur, kommunala naturvårdsprogram, med mera.

Exempel på kopplingar till FN:s globala hållbarhetsmål

2. SMART VATTENHANTERING

Vattnet är en förutsättning för både ekologisk, social och ekonomisk utveckling i Storkriket. I området finns flera större och mindre sjöar, till exempel Vombsjön, Krankesjön, Sövdesjön, Snogeholmsjön och Häckebergasjön. Stora och små vattendrag slingrar sig genom landskapet i form av till exempel Kävlingeån, Klingavälsån, Björka/Åsumsån, Bortsbäcken och Torpsbäcken. I sjöarna och vattendragen finns en hög biodiversitet med många olika arter av fisk, insekter och växter. På stränderna och ängsmarkerna runt sjöarna och vattendragen trivs växtarter och ett rikt fågelliv. Vattnet här utgör också en dricksvattenkälla för människor i och runt om Storkriket då över 450 000 människor förses med dricksvatten från områdets största sjö, Vombsjön.

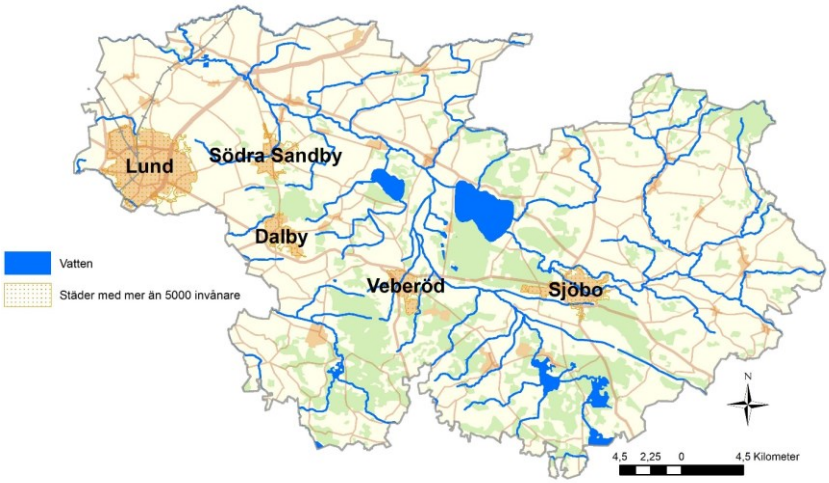

Karta 6: karta över sjöar och vattendrag i Storkriket, 2023.

En historisk tillbakablick

Före 1800-talet fanns det fler sjöar, vattendrag och våtmarker än vi ser i Storkriket idag. Med åren har sjösänkning och utdikning lett till mindre vatten i landskapet - som skapat många av dagens vattenrelaterade utmaningar men som också lett till ökad tillgång till jordbruksmark.

Jordbrukets användning av vattnet har också en särskilt historisk plats i området i form av hur man förr använde sig av så kallade översilningsängar för att öka produktionen av hö. Under vårens höga vattenstånd lät man markerna svämmas över, och genom att marken berikades med det näringsrika och syrerika vattnet kunde skörden av hö mångfaldigas. I slutet av 1800-talet skapade Övedskloster Sveriges största översilningsområde vid Björka – som bredde ut sig över ett 230 hektar stort område. Där byggdes dämme, akvedukt och kanalsystem. Björka översilningsängar användes fram till 1950 då det lades ned, och nya metoder började användas för ökad avkastning, bland annat konstgödsel.

Utmaningar och aktivt arbete

Det finns flera vattenrelaterade utmaningar att hantera i Storkriket, bland annat de negativa följder som övergödning, översvämning, torka och bekämpningsmedel har var för sig och i kombination. Dessa utmaningar och en ökad kunskap har lyft vikten av att låta vattnet rinna sakta genom landskapet. Ett landskap som fördröjer vattnet minskar risken för översvämning nedströms och mildrar effekterna av torka. Det är ett landskap som blir mer artrikt än det som är uppdelat i vått och torrt, och näringsläckaget som bidrar till övergödning och försämrad vattenkvalitet minskar.

I Storkriket finns tre verksamma vattenråd som arbetar aktivt med dessa frågor: Kävlingeåns vattenråd, Höjeå vattenråd och vattenrådet för Nybroån, Kabusaån och Tygeån. Vattenråden bedriver i dialog med markägare och andra aktörer bevarande och vattenvårdande insatser för att höja den ekologiska statusen, rena vattnet, öka den biologiska mångfalden samt förbättra möjligheten till reglering vid kraftig nederbörd. Några exempel på insatser är slingrande vattenvägar, tvåstegsdiken och dammar längs med Kävlingeån, Klingavälsån, Björkaån, Torpsbäcken och Borstbäcken. Vattenråden bedriver även miljöövervakning, bland annat genom att inventera bottenfauna.

Vattnet behöver fortsätta stå i fokus i Storkriket, inte minst i ett förändrat klimat, och aktörer såsom Sydvatten och vattenråden är exempel på verksamheter inom Storkriket som kan bidra som goda exempel och engagera andra biosfärområden världen över.

Exempel på möjliga arbetsområden

För att stärka vattenförvaltningens betydelse och möjligheter kan biosfärkontoret och andra aktörer inom området bland annat arbeta med:

- Kunskapsbyggande insatser gentemot olika målgrupper gällande yt- och grundvattnets och våtmarkernas värde i Storkriket, inklusive aktiviteter kring hållbar vattenförbrukning riktat mot alla som förbrukar dricksvatten (privatpersoner, företagare, lantbrukare med flera).
- Att samverka och stötta initiativ och innovation för att förbättra ekologisk och kemisk status i Storkrikets ytvatten och stödja kunskapsutvecklingen kring grundvattenförhållanden.
- Att återställa landskapets vattenhushållande, vattenrenande och kolbindande förmåga samt fortsätt återställa våtmarksarealer i Storkriket
- Att identifiera och samverka för att finna gemensamma lösningar och avvägningar mellan olika intressen kopplade till vattenmiljöer samt stärka synergier mellan vattnets egna ekosystemtjänster och andra ekosystemtjänster, till exempel dricksvattenförsörjning, fiske, rekreation och livsmedelsproduktion.

Exempel på kopplingar till befintliga styrdokument

Det finns flera internationella, nationella och regionala styrdokument relevanta för fokusområdet. Bland annat EU:s ramdirektiv för vatten, Förvaltningsplan för Södra Östersjöns vattendistrikt, kommunala program för hållbar utveckling och lokala vattenråds planer och strategier

Exempel på kopplingar till FN:s globala hållbarhetsmål

3. VÄRDEFULLT ODLINGSLANDSKAP OCH LANTBRUK

Storkrikets yta består till stor del av ett mosaikartat kulturlandskap med stora områden värdefull jordbruksmark. Odlingslandslandskapet har stor betydelse för nutida och framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning, bevarande av kulturvärden, förebyggande och anpassning till klimatförändringarna och bevarande av den biologiska mångfalden. Med ett högintensivt lantbruk kommer emellertid utmaningar i form av näringsläckage, spridning av bekämpningsmedel som bidrar till övergödning, försämrad vattenkvalitet och missgynnad biologisk mångfald. Insatser görs för att motverka dessa negativa effekter, bland annat genom teknisk innovation, strategisk trädplantering, växtföljdsplanering och lärkrutor. Flera utmaningar kvarstår. Genom ökad kunskap kring lantbrukets ekosystemtjänster samt vilka möjliga kompromisser och synergier som finns mellan olika tjänster kan lantbruket sättas i helhetsperspektiv och nya lösningar identifieras. Till exempel kan vissa brukningsformer, med slutna kretslopp i samverkan, identifieras och främjas. På så sätt kan odlingslandskapet och lantbruket bidra till att bevara och öka den biologiska mångfalden, bidra till förbättrad vattenrening, öka bindningen av koldioxid i marken samt skapa attraktiva landskap för rekreation och turism.

Runt 60 procent av Storkrikets yta består idag av jordbruksmark. Majoriteten av ytan används främst till att odla spannmål, sockerbetor och höstraps men här förekommer också potatis, majs, ärtor, bönor, vall, slåtter, med mera. Lite mindre än en femtedel av marken är ekologiskt odlad. Vidare används en mindre andel av ytan till bete, cirka 10 procent, främst för nötboskap och hästar. Betesdjuren har en avgörande roll för upprätthållandet av den biologiska mångfalden i betesmarkerna. I biosfärområdet finns även djurhållning inomhus, främst grisar och fjäderfä. Sammanlagt finns runt 880 registrerade jordbruksföretag inom biosfärområdets gränser, en minskning från runt 1700 jordbruksföretag uppmätt år 1981.

Historisk tillbakablick

Genom att förstå odlingslandskapets utveckling och historia bär vi med oss värdefull kunskap till framtiden. Verksamheterna Kulturens Östarp och Hörjelgården är belägna i biosfärområdet och är exempel på platser som synliggör det biologiska kulturarvet och dess betydelse för den biologiska mångfalden samt hur odlingstekniker från slutet av 1700-talet fram till början av 1900-talet format landskapet. Kulturreservatet Kulturens Östarp drivs av Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige och är en plats där man kan ta del av lantbruksmiljö med byggnader, djur och trädgård i ett bevarat kulturlandskap från 1800-talets mitt. Hörjelgården drivs av Stiftelsen Hörjelgården som ägs av Naturskyddsföreningen i Skåne. Där bedrivs bland annat pedagogisk verksamhet med fokus på historisk markvård och biologisk forskning. Odling- och kulturlandskapets historia ligger även till grund för biosfärområdets namn Storkriket. Storken symboliserar den oskiljaktiga och föränderliga relationen som finns mellan natur och människa och i just storkens historia är jordbrukets utveckling starkt närvarande. Läs mer om storkens historia i strategins inledande avsnitt. Vidare finns det ett historiskt arv från bruk av översilningsängar i Storkriket, lite mer om det går att läsa i fokusområdet om vattnet.

Klimatförändringar

I ett förändrat klimat kommer förutsättningarna för ekosystemens tjänster att ändras vilket också leder till nya utmaningar för livsmedelsproduktionen och en ökad sårbarhet i hela livsmedelskedjan. Att finna nya lösningar på de utmaningar som såväl konventionell som ekologisk odling och lantbruk står inför är viktigt för att framtidssäkra dess höga värden. Några teman som är särskilt intressanta att titta närmare på i relation till klimatet är odlingslandskapets och lantbrukets klimatnyttor, landskapets resiliens, resurseffektivitet i livsmedelsproduktion och förädling, innovationer och affärsidéer samt kultur och kunskapsutveckling.

Exempel på möjliga arbetsområden

För att stödja och utveckla de höga värden odlingslandskapet och lantbruket besitter kan biosfärkontoret och andra aktörer inom området bland annat arbeta med:

- Information och kunskapsuppbyggande insatser gentemot olika målgrupper gällande jordbrukets värden och utmaningar i Storkriket.
- Att utveckla kunskap och samverkan kring jordbrukets klimatrelaterade utmaningar och möjligheter. Till exempel kolinlagring, samhällelig resiliens, biodiversitet och vattenhantering.
- Att stödja utvecklingen av innovation och cirkuläritet i lantbruket.
- Att visa på landskapets historiska betydelse – från forntid till framtid.
- Att utveckla arbetet med att minska näringsläckage från jordbruket och andra verksamheter i området.
- Att utveckla innovativa samarbeten och pilotsatsningar mellan olika parter inom livsmedelskedjan och inköpare eller slutkonsument, till exempel lokala producenter och kommuner.
- Att utveckla området som en testbädd för olika odlingsmetoder, grödor, med mera, samt att de utvärderas utifrån ett holistiskt hållbarhetsperspektiv.
- Att skapa en plattform för kunskapsutbyte mellan konventionella och ekologiska producenter samt koppla forskare och representanter från tillsynsmyndigheter och certifieringsorgan till denna process.
- Att arbeta för att odlingslandskapets ekosystemtjänster kartläggs och värderas.

Exempel på kopplingar till befintliga styrdokument

Det finns flera internationella, nationella och regionala styrdokument relevanta för fokusområdet. Länsstyrelsen Skånes regionala handlingsplan för landsbygdsprogrammet samt Region Skånes livsmedelsstrategi är exempel på regionala sådana. Kommunala program för hållbar utveckling och översiktsplaner är exempel på lokala.

Exempel på kopplingar till FN:s globala hållbarhetsmål

4. FRAMGÅNGSRIKT SAMSPEL MELLAN STAD OCH LAND

Storkriket omfattar flera tätorter och landsbygdsområden – mellan vilka det finns ett samspel som kan utvecklas för att främja och påskynda en hållbar samhällsutveckling. Ett utvecklat samspel och utbyte mellan stad och land ger goda förutsättningar till en mer hållbar förvaltning och användning av områdets resurser. Vidare kan en ökad förståelse för det ömsesidiga beroendet mellan stad och land generera ökat engagemang för olika utvecklingsfrågor. I Storkriket bor runt 150 000 invånare, och i den omkringliggande öresundsregionen bor över 4 miljoner människor. I takt med att antalet människor som bosätter sig i eller omkring Storkriket ökar - så ökar också trycket på både tätorter och landsbygd. Bland annat genom utbyggnad av infrastruktur och byggnader, ökat behov av trygg vatten- och livsmedelsförsörjning, ökat behov av service, arbetstillfällen samt tillgänglighet till rekreationsområden och natur. Tätort och landsbygd är i dessa sammanhang fullt beroende av varandra. För alla är tillgången till natur- och kulturupplevelser, service, arbete och utbildning en förutsättning för en attraktiv livsmiljö och möjligheten till en hållbar livsstil. Samma förutsättningar gäller även om tätort och landsbygd skiljer sig åt, bland annat har tätorterna idag en högre grad av samlat utbud av offentlig och privat service samt utbildning och kulturevent. Landsbygden har i stället ofta högre värden i form av livsmedelproduktion, kultur- och naturvärden.

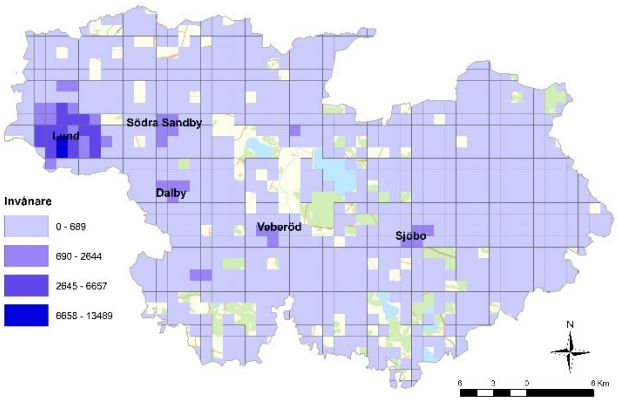

De femton största tätorterna i Storkriket är i fallande ordning: Lund, Sjöbo, Dalby, Södra Sandby, Veberöd, Genarp, Stångby, Blentarp, Löberöd, Flyinge, Vollsjö, Harlösa, Torna Hällestad, Lövestad och Revingeby. (SCB, 2020, Tätorter med fler än 500 invånare)

Arbetstillfällen

Antalet arbetstillfällen koncentrerar sig till tätorterna, samtidigt som vissa särskilda arbetsområden och sammansättningar av företagare bara finns på landsbygden. I Storkrikets landsbygdsområden finner vi företag inom bland annat lantbruk, hästnäring, besöksnäring, hantverk och byggbranschen, vilka alla har tydliga kopplingar till tätorterna och deras behov. Flera företag är enmansföretag vilket innebär att nära samarbeten och klusterbildningar kan vara viktiga för att skapa hävstång i den lokala ekonomin. I tätorterna finner vi fler större arbetsgivare i form av IT, tillverkning, utbildning och samhällsservice. Digitaliseringen innebär för företag såväl i tätort som landsbygd att närheten mellan aktörer och till kund i vissa fall har blivit av mindre betydelse, och företagare kan på nya sätt verka både lokalt och internationellt. Hur detta kan främjas kan vara en fråga som gynnas genom att förstå samspelet mellan landsbygd och tätorter. Vidare går det i spåren av covid-19 att se ett skifte kring arbetstagares möjligheter till distansarbete. Inom Storkriket finns ett relativt väl utbyggt fibernät och en hög andel av anställda som arbetar i sektorer där det är möjligt att jobba på distans. Storkriket har därmed unika förutsättningar för att testa hur man kan samverka för att skapa nya sorters arbetsmöjligheter i samspelet mellan stad och land.

Kommuners arbete

Alla kommuner i Sverige har ansvar att verka för invånarnas likvärdiga förutsättningar till social omsorg, grundskola, bibliotek, med mera. Storkrikets tre kommuner arbetar därtill specifikt med stads- och landsbygdsutveckling genom bland annat näringslivskontakter och översiktsplanering. I arbetet förs dialog och samverkan med många parter och i översiktsplanerna visas intentioner för utveckling av samhället. I det arbetet kan biosfärverksamheten engagera sig för att hänsyn ska tas till Storkrikets värden och utveckling.

Hållbar mobilitet

Pendeltrafiken i området koncentreras framför allt till stora gruppers arbets- och skoltider. För en hållbar utveckling och en levande landsbygd behöver de som inte har möjlighet till att gå eller cykla kunna ta sig till och från platser även utanför dessa tider - såväl in till som ut från tätorterna. En målgrupp som är viktig att beakta är barn- och ungdomar i byar och på landsbygden som inte har möjlighet att köra bil men som ofta har stora behov av städernas utbud till utbildning, service och kultur. Detsamma gäller för de stadsbor och turister som är intresserade av landsbygdens och byarnas utbud till natur, friluftsliv och besöksnäring. Storkriket har stor potential att utvecklas till en hållbar destination men det förutsätter en utvecklad kollektivtrafik och infrastruktur för cykling. Förståelsen för den potential som finns i samspelet mellan landsbygd och tätorter bör ligga till grund för nya satsningar för hållbar mobilitet i Storkriket.

Levande landsbygd

För att säkerställa en levande landsbygd är det viktigt att det finns tillgång till exempelvis arbetsplatser, skolor, inköp, kulturutbud och sjukvård. Utan detta minskar landsbygden i attraktivitet. Vi behöver en levande landsbygd som både kan erbjuda rekreation/naturupplevelser och vara en attraktiv plats för människor att bo och verka.

Kultur och föreningsliv

Kulturens roll i samhällsutvecklingen har betydelse för såväl ekonomi, sociala värden och arbetet med hållbar utveckling. Kultur kan bland annat i utvecklandet av offentlig gestaltning och social sammanhållning bidra till en plats attraktivitet som påverkar både social och ekonomisk utveckling. Kulturen kan även bidra till ett ökat engagemang hos invånarna för särskilda frågor, samt ge plattformar till kritik eller utvecklingsidéer. Vidare finns aspekter inom kulturhistoria, utvecklingen av kulturella och kreativa branscher och det aktiva föreningslivet som kan bidra till att förstå och stärka samspelet mellan stad och land.

Exempel på möjliga arbetsområden

För att stärka samspelet mellan tätorter och landsbygd kan biosfärkontoret och andra aktörer inom området bland annat arbeta med:

- Information och kunskapsuppbyggande insatser gentemot olika målgrupper för att öka förståelse och kunskap om människors viljor och förutsättningar i stad och land samt resursflödena dem emellan.
- Att stödja och utveckla digitaliseringens användningsområden och främja utökat utbud av service, affärsidéer och arbetstillfällen på landsbygden och gynnandet av cirkulärt utbyte av företagsverksamhet och resurser mellan stad och land.
- Att utveckla en hållbar mobilitet i Storkriket.
- Att främja människors psykiska och fysiska hälsa genom att undersöka hur boende och verksamma i tätorter respektive landsbygd kan ta vara på det gemensamma natur- och kulturutbudet.

- Att skapa engagemang hos och möten mellan människor för att stärka samspelet mellan stad och land samt intresset för landsbygdsfrågor. Bidra till integration, social sammanhållning och förståelse för samhällsutvecklingen.
- Att stödja initiativ, projekt och organisationer som arbetar för att skapa sammanhang mellan natur, kultur och framtidens samhällen och landskap.

Exempel på kopplingar till befintliga styrdokument

Det finns flera internationella, nationella och regionala styrdokument relevanta för området. Regionalt finner vi bland annat Region Skånes Regionplan 2022–2040. I kommunerna är till exempel kommunala program för hållbar utveckling och översiktsplaner relevanta.

Exempel på kopplingar till FN:s globala hållbarhetsmål

5. FANTASTISKA BESÖKSMÅL OCH TILLGÄNGLIGT FRILUFTSLIV

Storkriket ligger i en befolkningstät och växande region som väntas generera ett ökat besökstryck i området. Det utgör både en utmaning att hantera och en resurs att ta vara på. Genom att tillgängliggöra området för fler människor kan hälsa och välmående främjas, lokala verksamheter och näringar stärkas och kunskapen om naturens värden och hållbar utveckling öka. Området behöver emellertid tillgängliggöras på ett medvetet sätt så att unika värden och känsliga miljöer skyddas och bevaras. Ett grundläggande perspektiv för arbetet är att utveckla platser med såväl besökare, verksamma, boende, föreningar, meningsskapande processer och natur- och kulturområden i åtanke. Nuvarande och framtida besöksflödens och aktiviteters påverkan på närmiljön behöver därmed identifieras och hanteras, och även beaktas utifrån ett jämlikhetsperspektiv.

I Storkriket finns många befintliga och möjliga besöksmål för upplevelser kring natur och kultur. Bland annat rörande fågel- och djurliv, fiske, hästsport, mat och dryck, cykling, vandring, paddling, kulturarv och kulturmiljöer. Platser och upplevelser kan utgöra grund för både friluftsliv, besöksnäring och förståelse för historia, samtid och framtid och tillsammans gynna både ekologisk, social och ekonomisk samhällsutveckling. För att utveckla Storkrikets besöksmål, besöksnäring och friluftsliv på ett hållbart sätt krävs samverkan, kommunikationsinsatser och strategisk planering av infrastruktur, service och utveckling av besöksplatser.

Friluftsliv

På nationell nivå finns ett övergripande mål om att så många som möjligt ska ha nära till naturen, och att allemansrätten är en viktig grund som stödjer möjligheterna och tydliggör skyldigheterna för människors vistelse i naturen. I Storkriket finns det goda förutsättningar för utökat friluftslivsarbete. För att skapa attraktiva och hållbara friluftsområden krävs dialog, engagemang och samverkan.

Kulturarv

I Storkriket finns en mångfald av kultur- och naturvärden. Grönområden sammanfaller ofta med objekt och ytor som är kulturhistoriskt intressanta. Även områden som inte är utsedda till kulturminnen är ofta resultatet av tidigare historia: skogarna kring godsen har skötts för att ge god tillgång på jaktmarker, tallskogar som planterats för att hindra sandflykt, eklandskapet som uppstått genom hagmarker och översilningsängar som anlagts för att öka höproduktionen. För den kulturorienterade finns även spår från järnåldern, medeltida kyrkor och byar samt en mångfald av gods.

Besöksnäring

De som idag arbetar med besöksnäring i Storkriket är främst företag och föreningar. De utgörs av både stora arbetsgivare och enmansföretag och har verksamhet kring boende, mat- och dryck, aktiviteter, upplevelser, varor och event. Besöksnäringen bidrar till arbetstillfällen, samhällsutveckling, kunskapsutveckling och andra mervärden. Därtill finns lokala och regionala offentligt ägda destinationsbolag som är aktiva inom biosfärområdets gränser. För att främja en besöksnäring som utvecklas på ett hållbart sätt krävs bland annat samverkansplattformar och goda förutsättningar för hållbarhetssatsningar.

Strategiskt styrda flöden

Friluftslivets och besöksnäringens utveckling kan främjas samtidigt som känsliga miljöer skyddas. Ett sätt är att styra besöksflöden genom strategisk utplacering av portar, noder och leder. Det kräver en analys av det nätverk av platser som finns och deras utmaningar och möjligheter. Vissa platser kan utvecklas för att komplettera eller avlasta redan välbesökta platser. Andra platser kan utvecklas utifrån befintliga platser. Till exempel friluftsområden, forskningscentrum, lanthandel och kulturhistoriska

besöksmål. Utformning och utvecklingspotential för olika platser behöver diskuteras med berörda aktörer och kommer vara ett arbete som fortgår över längre tid.

Exempel på möjliga arbetsområden

För att hållbart utveckla Storkriket som plats att besöka och uppleva kan biosfärkontoret och andra aktörer inom området bland annat arbeta med:

- Att synliggöra och tillgängliggöra Storkrikets unika natur- och kulturvärden och besöksplatser och förmedla och utveckla dess betydelse för boende i närområdet, besökare och andra relevanta målgrupper.
- Att bidra till ökad kännedom om de möjligheter och skyldigheter som den svenska allemansrätten innebär.
- Att utveckla det rörliga friluftslivet och knyt ihop hela Storkriket och jobba proaktivt med att kanalisera besökare utifrån intressekonflikter i landskapet samt befintliga och framtida besöksflöden.
- Att samverka för att ta hänsyn till konflikter mellan friluftslivsaktiviteter, näringsidkare, boende, vatten- och viltförvaltning, natur och djurliv samt kulturvärden.
- Att undersöka restaurering av historiska järvängssträckningar för komplettering till befintliga cykel-, rid och vandringsleder samt natur- och kulturbesöksplatser.
- Att analysera och använda biosfärområdets zonering, besöksplatser och infrastruktur som verktyg i planering för hållbar rekreation och besöksnäring.
- Att undersöka olika alternativ till att utveckla friluftslivet utifrån säkerhet, tillgänglighet, påverkan och mervärden. Främja hållbar aktivitetsutövning av till exempel paddling, olika former av cykling, ridning, med mera.
- Att arrangera och samverka med andra aktörer för ökat engagemang för natur- och kulturprojekt, evenemang, konst- och hantverksaktiviteter.
- Att uppmuntra en resurseffektiv, innovativ och cirkulär besöksnäring och främja besöksnäringens kapacitet till att skapa engagemang och förmedla kunskap.

Exempel på kopplingar till befintliga styrdokument

Det finns flera internationella, nationella, regionala och lokala styrdokument relevanta för området. Lunds kommuns Friluftsstrategi, Sjöbo kommuns grönstruktur- och naturvårdsprogram, RÅSK:s strategi för utveckling av Romeleås- och sjölandskapet – vision 2030 och Eslövs kommun utvecklingsstrategier i Översiktsplanen 2035 är exempel på lokala sådana. Visit Skånes färdplan Tourism matters! Strategisk färdplan för Skåne mot 2030 är ett exempel på en regional.

Exempel på kopplingar till FN:s globala hållbarhetsmål

STÖDPROCESSER

För att kunna bevara, stödja och utveckla, nå uppsatta mål och komma framåt i arbetet med de olika fokusområdena har sex strategiskt viktiga stödprocesser identifierats för biosfärkontorets verksamhet:

- Samverkan och nätverkande.
- Finansiering och projekt.
- Kommunikation.
- Kultur.
- Lärande och utbildning.
- Forskning och innovation.

SAMVERKAN OCH NÄTVERKANDE

För att arbeta utifrån biosfärområdens uppdrag, gentemot uppsatta mål samt för att främja organisatorisk effektivitet och förankring fordras dialog och samverkan på olika nivåer och med många olika intressenter. Biosfärkontoret som en övergripande aktör behöver driva och delta i inkluderande, dynamiska och resultatorienterade samarbeten och nätverk. Sammansättningarna kan vara lokala, regionala, tvärsektoriella, tvärvetenskapliga såväl som tematiska.

För att biosfärverksamheten ska kunna ta del av andra biosfärområdens kunskap samt för att bidra och dela med sig av egna idéer och innovation ingår Storkriket i flera nationella och internationella biosfärkluster. Bland annat EuroMAB och NordMAB Vidare rekommenderas Storkriket att framöver ingå i samarbeten med andra biosfärområden, s.k. twinning.

FINANSIERING OCH PROJEKT

Storkrikets biosfärverksamhet ska ha en säkerställd långsiktig finansiering och därutöver arbeta för att samarbeten, partnerskap och projekt leder till nya resultatmöjligheter. Biosfärområdet mobiliserar ytterligare resurser genom att ingå i samarbeten med externa aktörer som har kapacitet att bidra till biosfärområdets mål. För att möjliggöra detta behöver biosfärkontoret ses som en bidragande samverkanspartner av aktörer inom flera berörda sektorer, bland annat privat sektor. Vidare förespråkas projekt och aktiviteter som finansieras av regionala, nationella och internationella finansieringsorganisationer, såsom Leader, Vinnova, med mera.

KOMMUNIKATION

Storkrikets biosfärverksamhet ska driva en omfattande, modern, öppen och transparent kommunikation där information och data är tillgänglig och sprids. Kommunikationen bidrar till måluppfyllelse och arbetet i fokusområdena dels genom samarbete inom och mellan de samarbetspartners som finns organisationsstrukturen. Dels genom utåtriktad kommunikation gentemot målgrupper och allmänhet. Arbetet behöver grundas i strategiska val och prioriteringar som skapar ett målinriktat och effektivt operativt arbete. För att verka för stärkt och utökat engagemang inom olika frågor är varumärkesarbete, goda exempel och kunskapsförmedling viktiga delar. Vidare är säkerställandet av den digitala tillgängligheten till dokument, data och annat material grundläggande. Tillgänglighet har flera aspekter, bland annat lättbegripligt språk, val av plattformar och teknisk uppsättning.

KULTUR

Storkrikets biosfärverksamhet ska utforska kultur som stödprocess för hållbar utveckling. Detta kan komma att bidra till konkreta exempel på hur kulturen kan verka som en drivkraft i omställningsarbetet vilket eftersöks i Unescos deklaration för kultur inför kommande agenda efter 2030 (Unesco Mondiacult 2022). Människor inom och engagemanget för kulturella och kreativa upplevelser och branscher i biosfärområdet har potential till att utveckla Storkrikets identitet och leda till nyskapande processer och innovationer. Kulturen i bemärkelsen stödprocess bidrar till kunskapsutveckling, förståelse för historia och framtid, kreativitet och innovativa lösningar samt mångfald och gemenskap. Det är också ett sätt att nå ut till nya grupper i samhället, engagera fler, och för att skapa situationer där olika perspektiv kan mötas.

LÄRANDE OCH UTBILDNING

Storkrikets biosfärverksamhet ska arbeta med lärande och utbildning för måluppfyllelse och arbetsframgång inom de olika fokusområdena. Lärandet behöver bygga på intresse, engagemang, delaktighet och det kan ge fler människor inspiration och verktyg för att engagera sig för olika hållbarhetsfrågor. Stödprocessen hänger tätt ihop med flera andra stödprocesser (kommunikation, kultur, samverkan och forskning) men fokuserar här på de satsningar som initieras utifrån ett utbildnings- och lärandeperspektiv.

Satsningar kan röra dels medborgarforskning och nya sätt till kunskapsbildande. Dels utbildningssatsningar gentemot olika målgrupper och åldrar i samverkan med befintliga lokala föreningar och utbildningsorganisationer. Vidare kan utbildning av biosfärambassadörer skapa förebilder och förespråkare för biosfärområdet. Biosfärambassadörer kan också själva vara med och bidra till själva utvecklingen av området. Ett annat lärande är det upplevelsebaserade lärandet, något som kan utvecklas inom flera fokusområden. Därtill kan digitala plattformar, pedagogiskt material, med mera skapas, spridas och användas strategiskt för att nå och engagera fler.

FORSKNING OCH INNOVATION

Storkrikets biosfärverksamhet ska arbeta aktivt för att stödja forskning, utbildning, innovation och demonstrationsprojekt för en lokal hållbar samhällsutveckling. Unescos biosfärprogram lutar på att natur- och samhällsvetenskap ska förenas för att på vetenskaplig grund verka för en förbättrad relation mellan människa och natur. Storkriket ska därmed generera, använda och sprida ny kunskap från den forskning som bedrivs.

Forskning, lärande och praktisk kunskapsutveckling stärker biosfärområdets verksamhet och insatser för hållbar utveckling.

GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING

Många aktörer har en roll i biosfärområdets måluppfyllnad i att bilda ett modellområde för hållbar utveckling. Det innebär att flera olika aktörer och organisationer kan bidra till genomförandet av denna strategi. Biosfärverksamhetens eget arbete och prioriteringar genomförs genom årlig verksamhetsplanering. Andra aktörer som är avgörande för områdets utveckling kan bidra till att uppnå strategin genom sin ordinarie verksamhet, till exempel Länsstyrelsen Skåne och kommunerna.

Biosfärområdets operativa verksamhet drivs och samordnas av ett biosfärkontor som har det övergripande ansvaret att arbetet sker enligt Unescos riktlinjer och utifrån lokalt utsedda arbetsuppgifter. Uppföljning av biosfärkontorets arbete samt denna strategi sker kontinuerligt och sammanfattas kortfattat i biosfärkontorets årsredovisning. I samband med nationella och internationella utvärderingar vart femte år görs en mer djupgående och omfattande rapportering som också mer detaljerat inkluderar andra aktörers bidrag till strategin. Arbetet följs bland annat upp genom de för biosfärområdet relevanta mätvärden som återfinns i färdplanen, se exempel i tabellen *Kopplingar mellan färdplanen och strategin* längst ner.

KOPPLINGAR MELLAN FÄRDPLANEN OCH STRATEGIN

Här följer en förteckning med utdrag från de delar av färdplanen som helt eller delvist använts som grund för Storkrikets strategi.

ÅTKOMST TILL FÄRDPLANEN

A New roadmap for the Man and the Biosphere (MAB) Programme and its World Network of Biosphere Reserves
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247418
ISBN: 978-92-3-100206-9

Global färdplan för biosfärområden	Storkrikets strategi	*Exempel på mätvärden från färdplanen*
Page 17 – strategic objective nr 1 Conserve biodiversity, restore and enhance ecosystem services, and foster the sustainable use of natural resources	**Mål: Natur** Bevara den biologiska mångfalden, återställ och förbättra ekosystemtjänster och främja en hållbar användning av naturresurser.	*A1.1, A1.2, A1.3, A1.4, A4.3, A4.5*
Page 18 – strategic objective nr 2 Contribute to building sustainable, healthy and equitable societies, economies and thriving human settlements in harmony with the biosphere	**Mål: Samhälle** Bidra till att bygga hållbara, hälsosamma och rättvisa samhällen, ekonomier och blomstrande mänskliga bosättningar i harmoni med biosfären.	*A1.5, A7.1*
Page 19 – strategic objective nr 3 Facilitate biodiversity and sustainability science, education for sustainable development (ESD) and capacity building	**Mål: Forskning och utveckling** Främja biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap, utbildning för hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad. **Stödprocess: Forskning och innovation** **Stödprocess: Lärande och utbildning**	*A4.1, A4.2, A4.3, A4.5, B7.2*
Page 20 – strategic objective nr 4 Support mitigation and adaptation to climate change and other aspects of global environmental change	**Mål: Klimat** Stöd begränsningen av och anpassningen till klimatförändringarna och andra aspekter av global miljöförändring.	*A1.4, A7.1*
Page 35 – Strategic Action Area A The World Network of Biosphere Reserves comprised of effectively functioning models for sustainable development	**Övergripande målsättning** Storkriket ska vara ett väl fungerande modellområde för hållbar utveckling	*A1.1, A1.2, A1.4*
Page 41-42 – Strategic Action Area B Inclusive, dynamic and results-oriented collaboration and networking within the MAB Programme and the World Network of Biosphere Reserves	**Stödprocess: Samverkan och nätverkande**	*B1.1, B1.2, B2.1, B5.1, B6.1, B7.2*
Page 41-45 – Strategic Action Area C Effective external partnerships and sufficient and sustainable funding for the MAB Programme and the World Network of Biosphere Reserves	**Stödprocess: Finansiering och projekt**	*C3.1, C3.2, C4.2, C5.1, C6.1, C6.2, C8.1*
Page 45-46 – Strategic Action Area D Comprehensive, modern, open, and transparent communication, information, and data sharing	**Stödprocess: Kommunikation**	*B5.1, C7.2, D1.1, D2.2, D3.1,*
Page 22 – Strategic Action Area A.1 Procedures and processes for selecting, designating, planning and implementing biosphere reserves are open and participatory, taking into account local practices and traditions and cultures, and involving all relevant stakeholders.	**Stödprocess: Kultur**	

Officiella remissinstanser

Myndigheter och nationella aktörer	Skickat in yttrande?
Sv. Biosfärprogrammets biosfärråd	E-mail
Sv. Biosfärprogrammets programkomité	E-mail
Naturvårdsverket	E-mail
Boverket	E-mail
Energimyndigheten	Avstår/ Inga synpunkter
Havs- och vattenmyndigheten	E-mail
Länsstyrelsen Skåne	E-mail
Region Skåne	E-mail
SLU Alnarp	Avstår/ Inga synpunkter
Malmö universitet	E-mail
Lunds universitet (CEC)	E-mail
Riksantikvarieämbetet	
Lantmäteriet	E-mail
Skogsstyrelsen Skåne	E-mail
Trafikverket	E-mail
Sveriges Geologiska Undersökning, SGU	E-mail
Jordbruksverket	
Vetenskapsrådet	Avstår/ Inga synpunkter
SMHI	E-mail
Tillväxtverket	
Naturhistoriska Riksmuseet	Avstår/ Inga synpunkter
Statens Geotekniska Institut, SIG	
Formas	Avstår/ Inga synpunkter
Svenska turistföreningen	
Svenska kyrkan	
Skanetrafiken	
Kommuner (gränskommuner & Malmö pga markägandeskap)	
Sjöbo kommun	E-mail
Lunds kommun	E-mail
Eslövs kommun	E-mail
Malmö stad	E-mail
Svedala kommun	
Staffanstorp kommun	
Ystad kommun	
Skurup kommun	
Lomma kommun	
Tomelilla kommun	
Hörby kommun	
Höörs kommun	Avstår/ Inga synpunkter

Kävlinge kommun	
Kommunala bolag och samarbeten	
Kävlingeåns vattenråd	E-mail
Nybroån, kabusa m fl	
Höje ås vattenråd	
Sydvatten	E-mail
Skånes kommuner	
Leader Sydöstra Skåne	
Leader Mittskåne	
RÅSK	E-mail
HUT Skåne	
Större markägare, verksamheter och förvaltare	
Fortifikationsverket	E-mail
Södra Skånska Regementet P7 (försvarsmakten)	E-mail
Öveds kloster	
Björntorp	
Häckeberga säteri	
Sövdeborgs godsförvaltning (Sövdeborg slott)	
Hjularöd gods	
Skarhults gods	
Elsagården	
Hviderup	
Ågerup	
Sydsten AB	
NCC (Nordic Construction Company)	
Flyinge kungsgård (flyingestiftelsen)	
Swerock AB	
Nordic Sugar AB - Örtofta sockerbruk	E-tjänst
Föreningar och nätverk	
Naturskyddsföreningen skåne	Avstår/ Inga synpunkter
Naturskyddsföreningen Lund	
Naturskyddsföreningen Eslöv	
Naturskyddsföreningen Färs	
LRF skåne	E-mail
LRF Eslöv	
LRF Lund	
LRF Sjöbo	
ARNA (Art and Nature)	
Kulturen - Kulturhistoriska föreningen	
Kimatalliansen Lund	
Blentarp-Sövde Frilufsfrämjandet	
Friluftsfrämjandet Skåne	
Friluftsfrämjandet lund	
Friluftsfrämjandet genarp	

Friluftsfrämjandet sjöbo	
Friluftsfrämjandet eslöv	
Scouterna skåne	
Scouterna Lund	
Scouterna Eslöv	
Scouterna Genarp	
Scouterna Harlösa	
Scouterna örtofta	
Scouterna flyinge	
Fältbiologerna Lund	E-tjänst
Fontänhuset Lund	
Stiftelsen Skånska landskap	E-mail
Skånes ornitologiska föreing + lokalgrupper	
Lundabygdens Fågelklubb (LFK)	
Rapphönan Skåne (Gladorna) (kvinnligt nätverk)	
Ringsjöbygdens Fågelskådare (GJUSE)	
Coccothraustes (CO) Fåglar i sydost (borde vara Sjöbo)	
Lunds Botaniska Förening (LBF)	E-mail
Entomologiska Sällskapet i Lund (hemsidan är från 2020)	
Puggehatten - Skånes Mykologiska Förening	
Företagarna i Sjöbo	
Fröetagarna i Lund	
Företagarna i Eslöv	
Byalag i Lunds kommun	
Byalaget Stångbymiljö	
Vallkärra byalag	
Vallkärra byalag	
Torna Hällestad byalag	
Genarps byalag	E-mail
Veberöds byaråd	
Vombs byalag	
Dalby byalag	E-tjänst
Byföreningen Revingeby	
Byalag i Eslövs kommun	
Billingeby	
Borlunda	
Flytinge	
Hurva by	
Harlösa	
Kungshult	
Marieholm	
Mollerike	
Stehag	
Örtofta	

Östra -strö	
Byalag i Sjöbo kommun	
Bjärsjölagårds förskoningsförening och byalag	
Blentarps	
Brandstadbygdens byalag	
Eggelstads byalag	
Eriksdals byalag	
Klasaröds byalag	
Knickarps byalag	
Lövestad byalag	
Röddinge byalag	
Rönås	
Sövde byalag	
Tolånga förskoningsförening	
Vanstad byalag	
Wollsjö byalag	
Äsperöds byalag	
Öveds byaförening	E-mail
Björka byalag	

Utöver de officiella remissinstanserna har 13 privatpersoner/organisationer skickat in remissyttranden.

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Samrådsredogörelse

Ansökan till Unesco om att bilda biosfärområde Storkriket

Innehåll

1. Inledning och bakgrund 2

1.1 Vad gäller remissen – vad är Storkriket? 2

1.2 Vilka är officiella remiss-instanser 2

2. Synpunkter, bedömning och förslag 3

2.1 Organisation, samverkan och lokalt inflytande 3

2.2 Inskränkande på verksamhet samt friluftsliv, besöksnäring och turism 10

2.3 Strategi 16

2.4 Finansiering 19

2.5 Biosfärområdets namn 21

2.6 Universitet och forskning 23

2.7 Zonering 24

2.8 Övriga synpunkter och redaktionellt 26

1. Inledning och bakgrund

Under första halvan av 2023 pågick arbetet med att ta fram ett förslag till ansökan till Unesco om att bilda biosfärområde Storkriket. Remissperioden varade mellan 1 september och 31 oktober. Under perioden uppmuntrades och uppmanades invånare, företag och organisationer i området att lämna in yttranden.

1.1 Vad gäller remissen – vad är Storkriket?

Ordet biosfär syftar till det tunna skikt av vatten, luft och levande organismer som omger vår planet. Människan ingår i och är helt beroende av biosfären. När vi inte nyttjar dess system och resurser på ett hållbart sätt uppstår problem.

Biosfärområden utses världen över för att kunna visa på platser där ekologiska resurser kan brukas utan att förbrukas – och för att skapa platser där metoder för hållbar utveckling för både människa och miljö kan utvecklas och testas. Biosfärområdena är menade att leda arbetet för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Varje biosfärområde är unikt och har sina fokusområden.

Unesco, som är FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning, väljer ut biosfärområden i världen som uppvisar goda exempel på hur nyttjande och bevarande kan gå hand i hand. Grunden för urvalet – en långsiktigt hållbar samhällsutveckling – bygger på lokalt engagemang och förankring.

Att bilda ett biosfärområde sker enligt en formaliserad process som tar flera år. Storkriket är just nu inne i en så kallad kandidaturfas. Det innebär att Sveriges nationella biosfärkommitté har beviljat Storkriket som kandidat till att bilda ett nytt biosfärområde – och Storkriket förväntas under en tidsperiod på några år inleda sitt biosfärarbete och skicka in sin slutgiltiga ansökan till Unesco. Med siktet på att skicka in den slutgiltiga ansökan till Unesco under våren 2024, blev ett förslag på ansökan färdigt under sommaren 2023. Mellan 1 september och 31 oktober 2023 kunde alla som ville tycka till om Storkrikets förslag till Unescoansökan om att bilda ett biosfärområde.

1.2 Vilka är officiella remiss-instanser

Information om remissperioden skickades ut till ett antal officiella remiss-instanser;

- Myndigheter och nationella aktörer
- Kommuner (gränskommuner och Malmö p.g.a. markägandeskap)
- Kommunala bolag och samarbeten
- Större markägare, verksamheter och förvaltare
- Föreningar och nätverk
- Byalag i de tre kommunerna

Se bilaga 12 ”officiella remiss-instanser” för en komplett lista över remiss-instanser samt yttranden.

Information skickades även ut via Storkrikets nyhetsbrev (drygt 900 mottagare), Instagram (drygt 450 följare) och Facebook (drygt 900 följare). Utöver detta har det även kommunicerats ut via de tre kommunernas (Sjöbo, Eslöv och Lund) kanaler.

För att lämna in ett yttrande kunde man använda sig av en e-tjänst, maila in sitt yttrande eller använda sig av ett formulär där det även gick att vara anonym. I bilagan ”officiella remiss-instanser” går det att utläsa vilka som har svarat och i bilagan ”Remissvar – ansökan om att bilda Unesco biosfärområde Storkriket” finns alla inkomna synpunkter. Av de 140 officiella remissinstanserna är det 31 som har svarat med yttranden och 7 som har avböjt eller återkopplat att de inte har några synpunkter på förslaget till ansökan. Utöver de officiella remissinstanserna är det 13 aktörer som har svarat på eget initiativ. Dessa står inte namngivna i listan men räknas med i statistiken för inkomna svar. Se tabell 1 för statistik över hur svaren skickats in.

TOTALT INKOMNA SVAR	**51**
VIA E-MAIL	40
VIA E-TJÄNST	11
VIA BREV	0
VIA FORMULÄR	0

Tabell 1 – Remissvar

2. Synpunkter, bedömning och förslag

I följande avsnitt sammanfattas synpunkterna från inkomna yttranden, vilket efterföljs av en bedömning och förslag till beslut. Yttrandena är tematiserade efter större huvudsakliga områden.

2.1 Organisation, samverkan och lokalt inflytande

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter kopplat till föreslagen organisation, samverkan och inflytande: Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige, Region Skåne, Länsstyrelsen Skåne, Naturvårdsverket, Eslöv kommun, Kävlinge åns vattenråd, LRF (Lantbrukarnas Riksförbund), Boverket, HaV (Havs och vattenmyndigheten), SMHI (Swedish Meteorological and Hydrological

Institute), Lunds fältbiologer, Future by Lund, Öveds byaförening, Mossagården, Genarps byalag, Dalby byaråd, Stiftelsen skånska landskap, RÅSK (Romeleås- och Sjölandskapskommittén).

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Biosfärrådet vill särskilt uppmärksamma att Storkriket på ett föredömligt sätt tillgängliggjort remissversionen genom hemsida, webbinarium och genom att ta fram en guide till dokumentet och föreslår att detta tillvägagångsätt kan användas som modell för kommande ansökningar och utvärderingar. Det föreslagna biosfärområdets organisation och färdplan framåt är väl beskrivna och väl genomarbetade. Kommittén noterar med tillfredsställelse den breda förankringsprocessen och är nyfikna på hur dialogen har gett inspel till arbetet och vad de lokala aktörerna har för förväntningar framöver. Hybridorganisationen är ett intressant grepp. Det behöver vara tydligt hur ansvarsfördelningen och inflytande i organisationen regleras, liksom finansieringen. Finns grundläggande avtal eller avsiktsförklaringar mellan kommuner och eventuella andra ingående parter?

Region Skåne

Region Skåne vill inledningsvis lyfta att det är mycket positivt att Lunds kommun, Sjöbo kommun och Eslövs kommun samverkar både med tillgängligheten till olika hållplatser i området. Det pågår vidare ett utvecklingsarbete där Region Skåne söker nya, mer attraktiva lösningar för anropsstyrd trafik.

Ansökan beskriver en ansats till ett gemensamt krafttag kring kollektivtrafikfrågor för att gynna området i stort. Detta bör även inkludera cykelinfrastruktur eftersom cykeln kan vara ett viktigt komplement till kollektivtrafiken då lokala anslutningsresor kan genomföras på cykel. När cykeln och kollektivtrafiken ska underlätta för varandra är det viktigt att det finns goda cykelparkeringsmöjligheter i anslutningspunkterna. Region Skåne ser fram emot fortsatt samverkan med biosfärområde Storkriket inom Region Skånes ansvarsområden.

Länsstyrelsen Skåne

Länsstyrelsen Skåne ser många fördelar med ett biosfärområde som omfattar Lunds, Sjöbos och delar av Eslövs kommuner. Vi ser att det kan stärka, motivera och öka samordning av satsningar av betydelse för bland annat bevarande av biologisk mångfald, landsbygdsutveckling, klimatanpassningsåtgärder och öka robustheten för kommande klimatförändringar. Ambitionerna med biosfärområdet stärker även livsmedelskedjan och ökar den civila beredskapen, vilket är två av länsstyrelsens prioriterade områden för perioden 2024-2027. Länsstyrelsen Skåne har även skickat in stödbrev för arbetet med biosfärkandidaturen och bistått genom att ingå i styrgruppen för arbetet med ansökan. Länsstyrelsen bistår gärna fortsatt utifrån tillgängliga resurser med insatser. Vi ser även möjligheter att utveckla projekt i samverkan med kommunerna inom det tilltänkta biosfärområdet. Detta såväl under tiden för ansökan som framöver.

Naturvårdsverket

Grundläggande för biosfärområden är att biologisk och kulturell mångfald ska bevaras samtidigt som social och ekonomisk utveckling gynnas. Dokumentationen i ansökan är omfattande och ger en bild av ett område rikt på natur- och kulturmiljövärden, en bred kunskapsbas samt ett stort och brett lokalt engagemang som lett fram till beslutet om att vilja bli biosfärområde. Naturvårdsverket anser att den föreslagna hybridorganisationen är ett intressant grepp men gör det viktigt att reglera ansvarsförhållanden och inflytande i densamma. Det är viktigt att, som föreslås, avtal med ingående kommuner tecknas om långsiktigt deltagande och finansiering. Den breda representationen i förstudien och den långvariga förankringsprocessen är en stor fördel för det kommande arbetet och ger en plattform för fortsatt och utökad samverkan.

Eslövs kommun

Eslövs kommun ser positivt på förslaget till organisation. Organisationen är nytänkande och ger goda förutsättningar för att skapa delaktighet bortom de kommunala organisationerna. Att biosfärkontoret lokaliseras till Lund är en rimlig lösning. Det kommer dock att krävas att biosfärkontoret utvecklar arbetssätt och metoder för att ha en god närvaro i samtliga tre kommuner.

Kävlingeåns vattenråd

Kävlingeåns vattenråd ställer sig positiva till det presenterade förslaget på organisation. Kävlingeåns vattenråd bidrar gärna i eventuella arbetsgrupper med kunskap om vattenresurserna inom Kävlingåns avrinningsområde. Vattenrådet har god kunskap om nutida och historisk hantering av sötvattnet och har många goda idéer och visioner om vattenvårdande åtgärder och att optimera vattenhanteringen.

LRF

LRF anser att det är väldigt positivt att ansökan framhåller hur pass viktig jord-och skogsbruket är i området. LRF ser positivt på grunden med ett biosfärområde, d.v.s. den tänkta plattformen för att få stad och land att mötas. Det LRF känner en besvikelse och kritik över är att LRF som organisation eller alternativt andra representanter från de gröna näringarna inte har fått vara mer delaktiga i projektet under hela arbetets gång för att ta fram ansökan.

Om det är så att biosfärområdet kommer att bildas efter ansökan vill LRF trycka på vikten av att de gröna näringarna finns med i både styrgrupp och arbetsgrupp. Förändringarna som LRF föreslår bör ske redan nu under ansökningstiden.

Lunds kommun

Bedömningen är att då Lunds kommun har deltagit i framtagandet av förslaget till ny organisation och organisationsformen så är förslaget väl förankrat. Det kan dock finnas anledning att förtydliga ansvarsförhållandena mellan den politiska beredningen/utskottet och Storkrikets biosfärsförening. Vidare är bedömningen att det finns en risk att Storkrikets anställda får en ansträngd arbetssituation då de får uppdrag från både beredning/utskott och biosfärsförening samtidigt som arbetsmiljöansvaret åvilar närmaste chef.

Boverket

Boverket ställer sig positiva till Lunds kommun, Sjöbo kommun och Eslövs kommuns samrådsunderlag för förslag till ansökan. Boverket gör bedömningen att ansökningsprocessen och ett framtida biosfärområde ger förutsättningar till stärkt samarbete mellan de deltagande kommunerna gällande hållbar samhällsutveckling. Det föreslagna området har en komplex struktur med både rurala och urbana miljöer. Boverket vill understryka betydelsen av ett tvärsektoriellt samarbete kring utveckling av de värden som finns inom området. Gällande förslag på organisation vill Boverket poängtera att det vore en fördel om det ingår en eller flera personer med kompetens inom fysisk planering i den tjänstekommunala samrådsgruppen.

HaV

Ansökan är välskriven och genomarbetad och vi bedömer att den väl fyller kriterierna för bildande av ett biosfärområde. Ansökan innehåller adekvata beskrivningar av områdets värden, förutsättningar och utvecklingsmöjligheter samt sätter mål för hållbar utveckling och hur området ska bidra till att bevara, utveckla och stödja befintliga värden. Ansökan redogör även för hur området ska förvaltas och vilken samordning man avser skapa i området. Samordning av fokusområdena behövs så att den integrerade och avrinningsområdesbaserade förvaltningen av vattenmiljöerna

inkluderar naturvärden och biologisk mångfald samt de åtgärder som krävs för att bibehålla och höja områdets naturvärden.

SMHI

SMHI bedriver vattenmätningar i vattendrag i Storkriket. Om aktiviteter planeras i vattendragen där mätningar görs inom ett avstånd á 5 km från statione behöver SMHI underrättas för att se om åtgärden kan påverka stationen.

Future by Lund

Vi saknar genomgripande beskrivningar av metoder och processer för förändringsarbete när det gäller komplexa samhällsutmaningar med många olika aktörer. Här vill vi föreslå att Storkriket begrundar OECD:s modeller för offentlig innovation, till exempel Observatory of Public Sector Innovation OPSI, samt Future by Lunds och Lunds universitets zonmodell för vad som krävs för att stödja innovation och utveckling i samverkan mellan grupper/organisationer/intressenter i olika faser. Vi bistår gärna med denna kunskap.

RÅSK

I förslaget till Storkrikets strategi 2023–2025 finns ”Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv” som ett av fem fokusområden. Frågan om tillgänglig natur kan inte bara lösas inom respektive kommun. Det är nödvändigt att utgå från ett medborgarperspektiv och underlätta förutsättningar och möjligheter till friluftsliv. Förbättrad nåbarhet och tillgänglighet kräver bland annat dialog samt överenskommelser med myndigheter och markägare. Därför behövs regional medverkan och lösningar. För att uppnå friluftsmålet “Tillgänglig natur för alla” krävs betydligt bättre samlad information om natur- och friluftsområden i Skåne och hur man når dessa, förbättrad kollektivtrafik och skyltning av lämpliga vägar för cykling från städer/tätorter till natur- och friluftsområden. Kommittén uppmuntrar till att fortsätta arbeta med att göra områden tillgängliga för friluftslivet genom att bevara och skydda viktiga friluftsområden, binda ihop kollektivtrafik, leder och områden med tätorter och göra dessa nåbara både för boende och för besökare. Romeleås- och Sjölandskapskommittén, RÅSK, medverkar gärna i diskussioner och dialogmöten framöver kring hur förutsättningar och möjligheter till friluftsliv, rekreation och naturupplevelser kan utvecklas inom Storkriket.

Öveds byaförening

Vi i Öveds byaförening är positiva till ansökan om att bilda ett biosfärområde. Vi vill gärna att Byaföreningen även i fortsättningen hålls informerade och bjuds in till byaråd och andra möten som handlar om biosfärområdet. Vi ser en risk i att Lund kommer att dominera biosfärsprojektet, och att vi som bor på landet blir förbisedda.

Mossagården

Mossagården bedömer förslaget på organisation som vettigt.

Privatperson

Min uppfattning är att biosfärområdet skulle uppnå en högre trovärdighet som en självständig organisation, till exempel en ideell förening. Det finns viktiga signalvärden och en frikoppling från kommunen (en av tre) gör uppdraget tydligare för medborgarna, samarbetspartners och också politiker. Det kan också ge en större utvecklingskraft och rörlighet. Närheten till kommunerna kommer att finnas där ändå genom samarbetsavtal/finansiering o.s.v.

Privatperson

För att säkerställa att Storkriket blir ett riktigt framgångsrikt biosfärområde bör kommunerna överväga följande punkter:

- Aktivt engagemang från invånare: Det är viktigt att inkludera och engagera invånarna i beslutsprocessen och hållbarhetsinitiativen. Lokalt stöd och engagemang är avgörande för att biosfärområdet ska blomstra.
- Hållbar turismhantering: Med ökad attraktion kan turismen öka. Kommunerna bör ha en plan för hållbar turismhantering för att säkerställa minimal påverkan på miljön och den lokala kulturen. Med rätt strategi och samarbete kan Storkriket verkligen bli ett föredöme för hållbar utveckling och naturbevarande i Sverige och internationellt.

Lunds Fältbiologer

Bra att organiseringen är utspridd bland olika utskott och föreningar. Saknar ett omnämnande av högst beslutande organ – direktdemokratiska årsmöten eller representanter från olika utskott? Mycket vikt verkar läggas på de politiska besluten, vilket vi givetvis förstår då ni kommer att agera inom många kommuner, hade dock önskat att åtgärder hade vidtagits inom organiseringen för att förhindra att politiken styr vad som föreligger vara ett projekt ämnat att stärka Skånes regionala ekosystem. Förslagsvis kan det undvikas med ett högsta beslutande organ bestående av representanter från de olika utskotten, grupperna och samarbetsföreningarna. Önskvärt hade också varit att tillgodose Skånes befolkning med ett enkelt sätt att framföra åsikter, exempelvis genom er hemsida, utan behov av fortsatt engagemang. Ett värdefullt sätt att uppmärksamma eventuella problem på lokal nivå. Lunds Fältbiologer önskar gärna delta i biosfärområdet genom att anordna utflykter till området för våra medlemmar i syfte att utbilda, och framhålla värdet av UNESCO-parker.

Stiftelsen Skånska landskap

Vi ser fram emot att detta för friluftsliv, jord- och skogsbruk så viktiga och intressanta område blir ett biosfärområde. Vi har mycket kontakter med Biosfärområdet Vattenriket och ser stora möjligheter till samarbeten och utvecklingsområden för oss inom flera olika fält såsom viktiga framtidsfrågor inom områdena biologisk mångfald, alternativa brukningsformer för skog i ett förändandrat klimat samt frågor kring friluftsliv och folkhälsa. Stiftelsen Skånska Landskap ser mycket positivt på ansökan om att bilda biosfärområde Storkriket. Vi ser fram emot fortsatt samverkan med Biosfärområde Storkriket inom alla våra verksamheter och är öppna för dialog och samarbete nu och i framtiden.

Genarps byalag

Med fokus på vad Genarps byalag arbetar med är kollektivtrafiken ett viktigt fokusområde för Genarp. Att det under fokusområde 4 “Framgångsrikt samspel mellan stad och land” framgår att Storkriket har potential att utvecklas till en hållbar destination men att det förutsätter en utvecklad kollektivtrafik ser byalaget mycket positivt på. Kollektivtrafik till och från Genarp har under en lång tid varit bristfällig och för att öka hållbart resande behöver kollektivtrafiken förbättras. Här kan Genarps byalag och Storkriket arbeta tillsammans.

Dalby byaråd

Vi tycker att lokala företag och föreningar bör få en tydligare roll i organisationen. Vi ser en risk i att organisationen kommer att bli toppstyrd av universitet och myndigheter. Det bör vara tydligare hur medborgarengagemanget ska stärkas. För att medborgare, lokala företag och föreningar enkelt ska kunna söka medel till projekt bör det finnas information och hjälp tillgänglig i byarna. Vi i Dalby Byaråd kan bistå med hjälp och information kring hur man söker medel till projekt kopplade till Storkriket. Vi kan även bidra genom att skapa forum för diskussioner mellan medborgare och makthavare.

Bedömning och förslag

Bedömning

Det finns ett intresse från många aktörer kring att delta i biosfärarbetet. Önskemål om deltagande kan se ut på olika sätt. Vissa aktörer vill ingå i styrning, driva gemensamma intresseområden och vissa personer vill involveras privat under sin fritid. Människors och organisationers vilja av att delta är en god grund och något som Storkriket måste värna. Lokal samverkan är, precis som flera remissinstanser uttrycker det, grunden för att biosfärområden ska utgöra arenor för vetenskap, praktik, innovation och samhällsutveckling. Att driva gemensamma intressen som till exempel infrastrukturfrågor (kollektivtrafik, cykelinfrastruktur) eller friluftslivsfrågor är något som biosfärverksamheten delvis redan har påbörjat och ser fram emot att fortsätta utveckla tillsammans med till exempel Region Skåne, Romeleås- och Sjölandskapskommittén, byaråd/byalag och Stiftelsen skånska landskap. Under fokusområde nr 4 "Framgångsrikt samspel mellan stad och land", i strategin, finns möjlighet att komplettera texten om hållbar mobilitet med cykelinfrastruktur.

Liksom Storkrikets föreslagna organisation i ansökan, är samtliga biosfärområden i Sverige hybridorganisationer eller gränsorganisationer vilket bland annat kännetecknas av att skilda organisationsformer ryms inom samma organisation. Utformningen av hybridorganisationerna handlar om biosfärområdenas mångfacetterade behov och funktion och delaktighet i arbetet att lösa komplexa samhällsutmaningar. Den ena sidan av den föreslagna organisationen för Storkriket skapar goda förutsättningar till långsiktig trygghet och ett kommunalt stabilt ägandeskap och samarbete mellan kommunerna (gemensam politisk beredning/eller utskott). Den andra sidan av organisationen (Storkrikets biosfärförening) är mer agil, möjliggör inkludering, brett deltagande, ökade kontaktytor och är en förändringsbenägen funktion. Inflytande och engagemang kommer därmed från olika håll och bidrar till utveckling.

Fördelen med att organisera verksamheten över olika sektorer och institutionella logiker är flera. Det kan bidra till ökade kontaktytor, ökad innovationskraft, bättre förankring, bredare representation, och inte minst möjlighet till ett större kunskaps- och erfarenhetsutbyte och fler finansieringsmöjligheter (projektmedel till offentliga organisationer, projektmedel för ideella organisationer samt investeringar från sociala investerare, vilket kan ge en stabilare ekonomisk grund). En välfungerande hybridorganisation kan således ge många fördelar visavi en mer traditionellt renodlad organisationsform och föreningsformen uppfyller flera av de behov som remissinstanserna uttrycker ett önskemål kring, till exempel Dalby byaråd, Lunds fältbiologer och även en privatperson. Future by Lund, en av remissinstanserna, föreslår att titta på OECD:s modell

för offentlig innovation, och Lunds universitets zonmodell för innovation och utveckling i samverkan. Detta är ett bra förslag som bör undersökas vidare.

För att möta eventuella utmaningar med föreslagen organisation är det av stor vikt att samarbetet mellan olika aktörer regleras i formella avtal och avsiktsförklaringar. Det svenska biosfärprogrammet, Naturvårdsverket och Lunds Fältbiologer har uttryckt funderingar kring vem det är som egentligen bär huvudansvaret för organisationen, tillsätter biosfärkoordinator/verksamhetsansvarig etc. Är det föreningen eller den politiska beredningsgruppen? Formella avtal, organisationens olika roller, föreningens stadgar och verksamhetsledarens ansvar behöver utvecklas under 2024, där detta tydligt klargörs. För att minska risken för att Storkrikets anställda får en ansträngd arbetssituation, enligt Lund kommuns yttrande, så behöver arbetsfördelningen i relation till organisationens olika delar (beredning/utskott och biosfärsförening) vara klargjord.

Att levandegöra arbetet i de tre kommunerna, och få alla de tre organisationerna att känna ett ägandeskap är av stor vikt vilket Eslöv uttrycker i sitt remissvar. Mellankommunala samarbetsarenor behöver succesivt startas upp. I dagsläget finns samarbetsarenor mellan kulturförvaltningarna, inom plats- och destinationsutveckling, och kommunikation. Öveds byaförening har uttryckt en rädsla kring att Lunds kommun ska dominera arbetet. Då Lunds kommun är den största aktören så finns det en risk, vilken i dagsläget inte har utgjort något problem, men som ständigt behöver bevakas och hanteras i det dagliga arbetet.

Flera remissinstanser, däribland LRF, har uttryck en önskan om att delta mer aktivt i arbetet. Under kandidaturen har ett stort antal dialogmöten och presentationer genomförts, varav flera med den gröna sektorn. Detta behöver fortsätta utvecklas och önskemål om mer aktivt deltagande är mycket positivt och behöver utvecklas vidare. En begränsande faktor är biosfärkontorets ganska små personalresurser utifrån det mycket stora önskemålet om dialog och medverkan. Externfinansierade projekt är viktiga för att växla upp kommunernas basfinansiering och för att frigöra resurser till samverkan inom olika fokusområden vilket biosfärverksamheten jobbar aktivt för att utveckla.

<u>Förslag</u>

Förslaget att utveckla en hybridorganisation föreslås kvarstå och under 2024 tar biosfärverksamheten fram underlag vad gäller formella avtal, organisationens olika roller, föreningens stadgar och verksamhetsledarens ansvar för att kunna påbörja implementering under 2025.

Samverkansarenor inom Storkrikets fokusområden föreslås startas upp kontinuerligt beroende på aktörers behov, intresse och utifrån biosfärverksamhetens interna resurser.

Under kommande år föreslås att extra fokus läggs på att involvera lantbrukare, markägare och hästnäringen genom att bland annat bjuda in de kommunala LRF-grupperna (Lund, Eslöv och Sjöbo) till workshops. Det nya projektet kring klimatanpassning i samverkan med Lunds universitet CEC (centrum för miljö och klimatvetenskap) kommer genomföras under 2024–2025 och föreslås användas och bidra till samverkan och dialog. I projektet kommer nyckelintressenter bjudas in (bland annat LRF, Hushållningssällskapet, Region Skåne, och Sydvatten).

För att belysa cykelinfrastrukturens roll föreslås kapitel 4 i Storkrikets strategi kompletterats (under rubriken Hållbar mobilitet).

För att möjliggöra lokalt inflytande föreslås att biosfärverksamheten under sista året som kandidatur fortsätter att löpande föra dialog med olika aktörer och verksamheter både internt inom de tre kommunerna och externt gentemot boende och verksamma i området. Biosfärfestivalen föreslås att även under 2024 användas som en viktig arena för samverkan och för att lyfta alla de aktörer som bidrar till att göra Storkriket till en unik plats.

2.2 Inskränkande på verksamhet samt friluftsliv, besöksnäring och turism

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter i relation till deras pågående verksamhet inom området samt kopplat till friluftsliv, besöksnäring och turism: Region Skåne, LRF, Försvarsmakten Sverige, Fortifikationsverket, Nordic Sugar AB, Malmö Stad, Sydvatten, Romeleås- och Sjölandskapskommittén, Lunds fältbiologer, Stiftelsen skånska landskap, Öveds byaförening och en privatperson.

Region Skåne

Ansökan kan med fördel ta upp vikten av att verka för att utveckla sammanhängande grönstruktur för såväl rekreativa som ekologiska värden och behov i enlighet med Regionplan för Skåne 2022–2040 och planeringsprincip "Verka för att utveckla ett sammanhängande och finmaskigt nät av grönstråk".

LRF

LRF ser i grunden positivt på biosfärområdet och att jord- och skogsbrukets höga värde lyfts i ansökan. De företag som befinner sig inom biosfärområdet måste kunna känna en säkerhet för att kunna växa och utvecklas och inte hämmas. LRF är rädd för att biosfärområdet kan komma att innebära mer tvingande skydd.

Försvarsmakten Sverige

Både Revingehed och Björka är utpekade riksintressen för totalförsvarets militära del och Försvarsmakten måste utan inskränkning kunna fortsätta att verka här. Skyddet av totalförsvarets intressen måste beaktas för att Försvarsmakten ska kunna tillväxa i enlighet med försvarsbeslutet.

Påtaglig skada på skjutfält som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del bedöms uppstå då åtgärder medför direkta eller indirekta begränsningar i vilken verksamhet som kan genomföras på skjutfältet. I det här fallet:

- Planer och bestämmelse som uppmuntrar friluftsliv och rekreation inom det område som utgör påverkansområde för buller eller annan risk.

Att implementera ett biosfärområde i närheten av Revingehed och Björka bedöms kunna förskjuta allmänhetens uppfattning av vad området främst är (från övningsfält till rekreationsområde) samt öka besökstrycket. Det är rimligt att förvänta sig fler och även mer långväga besökare än idag vilket går emot Försvarsmaktens behov av att minska besökstrycket i närområdena till Revingehed och Björka. Ett ökat besökstryck befaras medföra fler konflikter till exempel i form av ohörsamhet vid avlysning och riskerar i förlängningen att leda till större skaderisk för tredje man.

En förutsättning för att biosfärområdet och Försvarsmaktens verksamhet ska kunna samexistera är genom att inte märka ut Revingehed och Björka som lämpliga rekreationsområden. Detta genom att helst utesluta berörda övningsfält ur ansökan.

För att vidare säkerställa att det utpekade biosfärområdet inte får en inskränkande verkan på Försvarsmaktens verksamhet är det en förutsättning att ett tillägg i underlaget görs som möjliggör Försvarsmaktens fortsatta verksamhet i området utan inskränkningar. Försvarsmaktens verksamhet ska därför undantas från den presenterade ansökan för att Försvarsmakten ska kunna tillstyrka förslaget.

Fortifikationsverket

Fortifikationsverket äger och förvaltar fastigheter för nyttjande av, bland annat, Försvarsmakten. Dessa är vitala för allmänna intressen som försvaret av Sverige. I förevarande fall utgörs dessa av Revingehed och Björka övningsfält. Dessa är några av södra Sveriges främsta övningsfält för pansar- och mekaniserade förband, samt även för motoriserade diton. Aktiviteten på fälten kommer att öka väsentligt under kommande år då ytterligare en brigad ska sättas upp på P7. Innebörden av detta är att övningsverksamheten också kommer att intensifieras, vilket kommer att göra att verksamhet kommer att bedrivas i mycket högre utsträckning. Redan idag finns stundtals problematik med utomstående som hindrar eller stör övningar och därmed finns en risk med att det tillkommer ytterligare turism genom klassificeringen som biosfärområde. I händelse av att tillflödet till fältet ökar, kan det ge negativ påverkan på riksintresset som Försvarsmaktens verksamhet utgör och som omfattar hela fastigheten. Det kan också innebära att fastighetens lämplighet som övningsfält förfelas och försämras.

Det är därför av yttersta vikt att alla åtgärder vidtas för att inte öka besöksfrekvensen. Exempelvis ser Fortifikationsverket att om möjlighet finns att helt exkludera våra fastigheter ur ansökan vore det mest önskvärt. I annat fall måste fastigheterna exkluderas i alla kartor i kommunikation om biosfärområdet eller tydligt markeras som militärt övningsområde. Verket ser fram emot att vara delaktigt i det arbetet framgent.

Innan konkreta förslag i linje med ovan är presenterade kan inte Fortifikationsverket tillstyrka förslaget.

Sydvatten

Sydvatten äger södra delarna av Vombsjön samt stora markområden kring Sydvattens infiltrationsområde i Vombs furu. Omgivande markanvändning och aktivitet kring Vombs furu och Vombsjön är avgörande för dricksvattenförsörjningens kvalitet och leveranssäkerhet. Infiltrationsområdet tål endast ett mycket begränsat tryck från allmänheten. Sydvatten ser gärna framöver ett samarbete kring alla frågor som främjar en hållbar dricksvattenförsörjning och vill på tidigt stadium få information om och diskutera aktiviteter som kan komma att påverka Sydvattens intressen. På grund av det försämrade säkerhetsläget i världen kommer det på sikt krävas fler åtgärder för att öka säkerheten för

dricksvattenproduktionen i Vomb, till exempel genom att begränsa tillgängligheten i området. Framtaget förslag till ansökan väcker vissa funderingar kring Biosfärområdets inställning och framtida intentioner gentemot dricksvattenproduktionen i området. Dricksvattenproduktionen är beroende av en fortsatt reglering av Vombsjön och en ostörd miljö kring Vombfältet.

Sydvatten önskar att Storkrikets inställning till pågående vattenverksamhet och nödvändig utveckling av denna förtydligas innan Sydvatten kan meddela slutlig inställning till inrättande av Biosfärområdet. Tas tillräcklig hänsyn till den regionala dricksvattenförsörjningen i området avseende allmänhetens tillgänglighet m.m. har Sydvatten inga synpunkter på inrättandet.

Malmö stad

Malmö stad är sammantaget försiktigt positiva till införande av det föreslagna biosfärområdet förutsatt att ansökan tydligare tar ställning till vattentäkten som en mycket viktig samhällsfunktion och Sydvattens möjlighet att långsiktigt reglera vattennivåerna i Vombsjön och begränsa allmänhetens tillgänglighet till området. Malmö stad förutsätter också att biosfärområdet inte kommer medföra någon negativ inverkan på vattenskyddsområdet vad gäller möjligheten att utveckla vattentäkten eller reglera vattennivån i Vombsjön långsiktigt. I ansökan beskrivs målkonflikten mellan dricksvattenförsörjningen och regleringen av sjön och dess negativa påverkan på naturvärden. Malmö stad saknar en ingående beskrivning av konflikten och ett tydligt ställningstagande från kandidaturens sida i målkonflikten. I förslagen ansökan är det inte tydligt att kandidaturen ställer sig bakom Sydvattens möjlighet att långsiktigt reglera vattennivåerna i Vombsjön eller begränsa allmänhetens tillgänglighet till området. Malmö stad förutsätter att införande av Biosfärområde Storkriket inte kommer att få några negativa ekonomiska konsekvenser för Malmö stad.

Nordic Sugar AB

Nordic Sugar AB har inget att erinra så länge förslaget inte förhindrar Nordic Sugar AB:s utrymme att verka och fortsätta utveckla sin verksamhet. Nordic Sugar AB stödjer förslaget och ser fram emot att finna synergier och samarbetsområden där människor, verksamheter och samhällen kan existera tillsammans.

RÅSK

Romeleåsen och Sjölandskapet är särskilt utpekat i Miljöbalken 4:e kap, § 2. Området är unikt ur nationell synpunkt, med omväxlande områden av bokskogar, jordbruksmark, sjöar och slott och rymmer också de närmast större skogs- och naturområdena för mer än hälften av Skånes befolkning. Det är här behovet av tillgänglig natur är som störst.

RÅSK anser att det krävs ett aktivt och målmedvetet arbete om friluftsmålen ska nås. De 10 nationella målen för friluftslivet beslutades 2012. Det första målet är Tillgänglig natur för alla. I planering och genomförande är det angeläget att utgå från medborgarperspektivet. Därför anser RÅSK att det är viktigt att i det fortsatta arbetet analysera vilka insatser och åtgärder som krävs för att nå de nationella friluftslivsmålen, samt vem som ansvarar för genomförandet. I slutet av 2023 kommer Naturvårdsverket att överlämna nästa uppföljning av Sveriges tio friluftsmål till regeringen. Det tror vi blir ett värdefullt resultat även för Storkriket och friluftslivet i området, se länken: Sveriges friluftlivsmål (naturvardsverket.se).

Kommittén uppmuntrar till att fortsätta arbeta med att göra områden tillgängliga för friluftslivet genom att på ett bättre sätt binda ihop kollektivtrafik, leder och områden med tätorter och göra dessa nåbara både för boende och för besökare.

Förbättrad nåbarhet och tillgänglighet kräver bland annat dialog samt överenskommelser med myndigheter och markägare. Därför behövs regional medverkan och lösningar. Det är viktigt med en helhetssyn när det gäller att

säkerställa natur- och kulturmiljövärdena långsiktigt inom Romeleåsen och Sjölandskapet, vilket också är delar av det föreslagna biosfärområdet Storkriket.

Lunds fältbiologer

Vi hade varit intresserade av att se mer av konkreta förslag gällande miljömässig återställning av området. Vi hade dessutom önskat att ni tar ställning till riskerna förenade med:

Ökad turism – finns det några preventiva åtgärder planerade för att förhindra bl.a. ökad nedskräpning och störningar av djurlivet. Förslagsvis hade ett samarbete med kommunerna kunnat upprättas för att få arbetskraft åt skräpplockning.

Öveds byaförening

Vi ser fler negativa effekter i nutid av en ökad besöksnäring än de som nämns på s. 156. Ökad bilism, mer biltrafik på småvägar och otillräckligt antal parkeringsplatser för bilar. Buller både från bilar och annat ökar. Sophanteringen behöver fungera, så att skräpet inte hamnar i naturen eller fyller privatpersoners soptunnor. Även människorna blir störda, inte bara växter och djur som nämns i texten.

Stiftelsen Skånska landskap

Vikten av det rörliga friluftslivet och besöksnäringar knutna till det är en viktig faktor för att utveckla landsbygden och skapa försörjning på många sätt. Inom det föreslagna biosfärområdet finns två av Skånes mest välbesökta friluftsområden, Skrylle och Snogeholm. I övrigt finns även andra skogar och öppna områden som inbjuder såväl lokala som utländska besökare. Vi bidrar till det genom den infrastruktur som finns uppbyggd i våra strövområden samt samarbete med lokala entreprenörer som hyr ut av oss ägda hus inom området. Att få ut barn och unga ut i naturen är ett prioriterat område för stiftelsen för att öka förståelsen för naturen och dess betydelse för biologisk mångfald, ekonomi, klimat och rekreation/folkhälsa. Där borde även biosfärområdet kunna vara en drivande part i likhet med den roll som Biosfärområdet Vattenriket har. Vi jobbar aktivt med ekonomiskt bidrag från såväl Region Skåne som kommunen, privata företag och sparbanksstiftelser med att få ut barn och unga i naturen. Men det finns plats för fler!

Privatperson

Lokalt stöd och engagemang är avgörande för att biosfärområdet ska blomstra. Hållbar turismhantering: Med ökad attraktion kan turismen öka. Kommunerna bör ha en plan för hållbar turismhantering för att säkerställa minimal påverkan på miljön och den lokala kulturen. Med rätt strategi och samarbete kan Storkriket verkligen bli ett föredöme för hållbar utveckling och naturbevarande i Sverige och internationellt.

Bedömning och förslag – inskränkning på verksamheter i området

Bedömning

Varken ett inrättande av biosfärområde eller zoneringskartan i ansökan kan komma att innebära några inskränkningar på jord- eller skogsbruksföretag i området, på Försvarsmakten Sverige, Fortifikationsverket, Sydvatten AB, Malmö stad eller Nordic Sugar AB eller förhindra dess framtida utveckling. Ett inrättande av ett biosfärområde medför inte några ytterligare förändringar eller restriktioner vad gäller äganderätten, nyttjanderätten, brukanderätten eller allemansrätten. Storkriket lyder under allmän svensk lagstiftning och omfattas därmed inte utav några ytterligare nationella lagar och bestämmelser specifika för biosfärområden. Biosfärverksamheten ansvarar

inte heller för inrättande av skyddade områden, eller tillsyn och tar inga beslut gällande mark- och vattenanvändning eller bebyggelsestruktur inom området. Biosfärverksamheten kan alltså inte, utifrån Lunds fältbiologers förfrågan, ställa krav på skogsägare, jordbruk eller besöksnäring.

Sydvatten och Malmö stad har synpunkter och vill att biosfärområdet och ansökan ska ta ställning till målkonflikten mellan dricksvattenförsörjningen och regleringen av Vombsjön och dess påverkan på naturvärden. Biosfärområdens syfte är inte att ta ställning till rådande intressekonflikter i området utan primärt att agera som en neutral arena och plattform för att bidra till att hitta lösningar på intressekonflikter.

Yttranden gällande biosfärområdets zonindelning hanteras under kapitlet zonering 2.7

Förslag

Utifrån ovan bedömning föreslås inga förändringar av utbredningsområdet i ansökan då inrättande av ett biosfärområde inte kan komma att innebära några inskränkningar på verksamheter i området.

Ansökan tar ingen ställning till rådande intressekonflikter i området enligt önskemål från Sydvatten, Malmö stad, Försvarsmakten eller Fortifikationsverket. Ansvaret att hantera och avväga olika målkonflikter och viljeinriktningar, inom mark- och vattenanvändning samt bebyggelsestruktur ligger inom ramen för kommunernas ordinarie översiktsplanering. Biosfärområdet kan vid behov agera som en neutral arena och plattform för att bidra till att hitta lösningar på intressekonflikter.

Bedömning och förslag – friluftsliv, turism och besöksnäring

Bedömning

Storkriket är beläget i Nordens största metropolregion Öresundsregionen med 4,4 miljoner invånare och exploateringstakten och tillväxten i området är hög. Friluftsliv och natur är viktigt för boende och verksamma i området och kan berika människors liv på olika sätt. Dess betydelse sträcker sig över fysisk hälsa, mental hälsa, sociala relationer och miljömedvetenhet.

Enligt turismforskare finns indikationer på att turismen till Nordeuropa kommer att öka bland annat på grund av klimatförändringen med kraftiga värmeböljor, extremtorka och bränder i Sydeuropa. Utifrån Försvarsmakten, och Fortifikationsverkets synpunkter är det svårt att förutspå hur mycket ett utnämnande av ett biosfärområde kan komma att påverka den allt jämt ökade befolkningstätheten eller de pågående besöksströmmarna till Nordeuropa.

En ökande befolkningsmängd i regionen med behov av fritidsaktiviteter (vandring, cykling, ridning, fågelskådning, bad etc) samt en eventuellt ökad turism bidrar till både utmaningar och

möjligheter för området. Utmaningar kan ses i området redan idag, så som nedskräpning på vissa platser, påverkan på mark och skog, ökad biltrafik, ökad belastning på vissa natur- och skyddsvärda områden (såsom Revingehed och Vombs fure) och störning för lokalbefolkningen. Men det finns också flera möjligheter kopplat till friluftsliv, besöksnäring och turism för biosfärområdets boende och verksamma. Besöksnäringen bidrar till ekonomisk tillväxt, vilket i sin tur möjliggör för människor att kunna bo och verka i landsbygdsområden. Genom att attrahera besökare kan lokala företag, restauranger, hantverkare och guider skapa arbetstillfällen och generera intäkter. Landsbygdsturism kan vidare stödja lokalt jordbruk genom att skapa efterfrågan på lokala produkter och matvaror. Genom att främja turism på ett hållbart sätt kan man också öka medvetenheten om vikten av att bevara naturområden och verksamhetsområden och skydda dem från skadliga påverkningar.

Utmaningarna och möjligheterna kopplat till en ökad befolkningsmängd och fler besökare i Storkrikets landskap föranleder och motiverar ett utökat strategiskt och proaktivt arbete över kommungränserna. Detta arbete har i biosfärverksamhetens regi påbörjats under kandidaturen genom projektet ”Vår plats i biosfären”.

Projektet ”Vår plats i biosfären” är ett samarbete mellan de tre kommunerna och lokala aktörer och följer en steg-för-steg-guide för hållbar turism, framtagen för Unesco världsarv. En hållbar turism i Storkriket innebär en balansgång mellan att å ena sidan tillgängliggöra olika miljöer där möjligheter för besökare finns samtidigt som andra områden behöver skyddas och människor aktivt ledas bort (identifierade områden är bland annat Revingehed, se Försvarsmakten och Fortifikationsverkets synpunkter ovan), och delar av Vombs fure (se Sydvattens synpunkter ovan).

Ett förslag kopplat till att tillgängliggöra området som har utvecklats under biosfärkandidaturen är utvecklingen av ett biosfärcentrum på Hasslemölla gård, utanför Veberöd. Lunds kommun har köpt in gården och arbetar för att utveckla det rörliga friluftslivet runt gården. Bland annat kommer en vandringsled utvecklas mellan Veberöd och Hemmestorp mölla där naturvärdena på många sätt motsvarar de på Revingehed. Det finns många fler områden i Storkriket där utvecklingsmöjligheter finns och som kommunerna arbetar för att tillgängliggöra för besökare (till exempel Romeleåsen, genom RÅSK-samarbetet Snogeholm, och Skrylle etc).

Tillsammans genom plattformen Storkriket kan kommunerna och dess olika aktörer, till exempel Försvarsmakten, Sydvatten, RÅSK, Stiftelsen skånska landskap och besöksnäringsaktörer, arbeta förebyggande och proaktivt för en hållbar turism, innan problem uppstår eller förvärras. Enligt en privatpersons remissyttrande ovan skulle en gemensam plan/strategi för hållbar turismhantering göra att Storkriket blir ett föredöme i Sverige och internationellt. Både Region Skåne och Romeleås- och Sjölandskapskommittén uppmuntrar till att fortsätta samarbeta med att

göra områden tillgängliga för friluftslivet genom att på ett bättre sätt binda ihop kollektivtrafik, leder och områden med tätorter och göra dessa nåbara både för boende och för besökare. Lunds fältbiologer föreslår gemensamma krafttag för skräpplockning vilket också är en möjlighet.

Förslag

Det uppstartade samarbetet mellan kommunerna och lokala aktörer (Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Sydvatten, besöksnäringsaktörer etc), kopplat till hållbar plats- och destinationsutveckling utgör ett strategiskt och proaktivt arbete som föreslås fortgå och utvecklas vidare.

För att synliggöra det militära riksintresset och för att förtydliga de intressekonflikter som föreligger föreslås ansökan kompletteras med information under kapitel 3.2.2 (Områdets potential att främja en hållbar utveckling), kapitel 15.4 och i kapitel 17.2 (intressekonflikter inom biosfärområdet).

Ansvaret att hantera och avväga olika målkonflikter och avvägningar, till exempel mellan friluftslivsintressen, militära intressen eller naturvårdsintressen, ligger inom ramen för kommunernas ordinarie översiktsplanering. Biosfärområdet kan vid behov utgöra en neutral arena för dialog och för att hitta möjliga lösningar.

2.3 Strategi

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter på Storkrikets strategi: Eslövs kommun, Genarps byalag, Kävlingeåns vattenråd, Lunds kommun, Länsstyrelsen Skåne, Mossagården, Naturvårdsverket, två privatpersoner, Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige, Romeleås- och Sjölandskapskommittén (RÅSK) och SLU-Partnerskap Alnarp.

Eslöv kommun

Eslöv kommun anser i yttrandet att målstrukturen i strategin upplevs som invecklad och behöver förtydligas, framför allt i själva ansökan. Det gäller särskilt relationen mellan huvudfunktioner och mål. Kommunen anser också att målen blir mycket omfattande, vaga och bitvis svårbegripliga, samt att de bör omformuleras så att de blir snävare och tydligare. Det gäller särskilt mål 3 som lyder "Främja biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap, utbildning för hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad". Vad som åsyftas med biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap är otydligt. Det finns idag flera universitet i Sverige som erbjuder kurser och program i hållbarhetsvetenskap. Eslövs kommun förutsätter att det inte endast är dessa som åsyftas. Målet bör omformuleras så att det tydligt framgår att syftet är att främja vetenskap som berör områdena biologisk mångfald och hållbar utveckling oavsett institution.

Eslöv kommun anser att valet av fokusområden är relevanta och lagom många i antal. För att motivera valet av fokusområden ytterligare hade det varit en styrka för ansökan om det i strategin tydligare framkom vilka de huvudsakliga utmaningarna är, samt hur fokusområdena svarar upp mot dem. Eftersom målen är väldigt omfattande

klarar inte fokusområdena av att täcka in hela målbilden. Det uppstår därför ett glapp mellan mål och fokusområden, framför allt vad gäller kopplingen till att skapa rättvisa och hälsosamma samhällen och ekonomier samt att bidra till att begränsa klimatförändringarna. För att minska glappet mellan mål och fokusområden kan dels målen bli snävare och tydligare och dels fokusområdena skarpare.

Eslöv kommun ser positivt på att fokusområdena beskriver den lokala kontexten på ett utförligt sätt. Fokusområdena är dock ganska vaga avseende vad man avser göra framöver. Ifall det är för tidigt i processen att tydligare beskriva vad man avser göra så skulle fokusområdena istället kunna förtydligas avseende vad man vill uppnå. Det kan exempelvis handla om samverkan kring utveckling av vandringsleder, kollektivtrafik och skydd av värdefull natur.

Genarps byalag

Byalaget ser mycket positivt på ansökan och det arbete som föreslås inom Storkrikets fem fokusområden.

Kävlingeåns vattenråd

Kävlingeåns vattenråd nämner i sitt yttrande att fokusområde 2, “Smart förvaltande av vårt vatten”, kan ändras till “Smart vattenhantering”. Orsaken är att ordet “förvaltande” låter statiskt, det vill säga att något befintligt ska tas om hand, när det också handlar om att utveckla/optimera/restaurera vattenresurserna för framtida vattenbehov. Vattnet är inte vårt, därav föreslås i yttrandet att även ordet “vårt” tas bort.

Lunds kommun

Lunds kommun ställer sig positiv till förslaget på mål och fokusområden och anser att det går väl i linje med kommunens eget arbete för en hållbar utveckling.

Länsstyrelsen Skåne

Utifrån de behov som kommer med den kommande Naturrestaureringslagen och bland annat det beskrivna behovet av att återställa landskapets vattenhushållande, vattenrenande och kolbindande förmåga samt återställa våtmarksarealer i Storkriket (s. 14 i Strategi, bilaga 3) vore det bra att inkludera även lydelsen “restaurera” i målen för biosfärområdet. Det skulle kunna formuleras i mål 1. “Natur: Bevara och restaurera den biologiska mångfalden”, återställ och förbättra ekosystemtjänster och främja en hållbar användning av naturresurser.

Mossagården

Mossagården anser att de fem fokusområdena passar engagemangen inom Mossagårdens natur- och hampastiftelse – med tillhörande bolag Mossagården Eko AB och ideella förening ekobonden.se – ypperligt.

Naturvårdsverket

Målen är övergripande och därmed vaga. Det är angeläget med en målnivå som är möjlig att följa upp, såsom vad ska göras, av vem och till när, och som konkreta projekt och samarbeten kan kopplas till. Det finns en viss vaghet i vad som kan eller skulle kunna göras i framtiden. Strategin listar många exempel på möjliga arbetsområden. Finns det mer av utfästelser från inblandade skulle det stärka ansökan.

Privatpersoner

En privatperson har skickat in en synpunkt om att lägga till aktiviteter under fokusområde 2 kring hållbar vattenförbrukning riktat mot alla som förbrukar dricksvatten, både privatpersoner, lantbrukare (som använder dricksvatten till bevattning) och företag.

En annan privatperson skriver att "populärt utåt, och i strategin, är det bra att övergripande framhäva det unika/specifika och inte enbart lista en detaljerad lista och konstatera att det finns höga värden. Det blir lite som att beskriva en person utifrån typ av skor, hur nagelbanden ser ut och färgen på håret – man får inte riktigt en känsla för vem personen är. Jag tycker att det kontrastrika är spännande i området. Stad och land, glest och tätt, slätt och skog, mängden av arter men några rödlistade…"

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Det föreslagna biosfärområdets organisation och färdplan framåt är väl beskrivna och väl genomarbetade. Det föreslagna biosfärområdet lyfter kulturdimensionen som en stödprocess och en mekanism för att lösa hållbarhetsutmaningar. Detta är ett pionjärt angreppssätt där Storkriket kan vara modell för andra biosfärområden i världen.

RÅSK

RÅSK anser att det är positivt att "Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv" finns med som ett av fem fokusområden.

SLU-Partnerskap Alnarp

SLU:s verksamhet och forskning och utbildning understödjer samtliga fokusområden som också ligger väl i linje med SLU:s särskilda sektorsuppdrag.

HaV

Områdets vattenmiljöer uppmärksammas som viktiga kärnmiljöer och av avgörande betydelse för den ekologiska, sociala och ekonomiska utvecklingen. Vi ser särskilt positivt på de två fokusområdena "Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald" samt "Smart förvaltande av vårt viktiga vatten". Samordning av fokusområdena behövs så att den integrerade och avrinningsområdesbaserade förvaltningen av vattenmiljöerna inkluderar naturvärden och biologisk mångfald samt de åtgärder som krävs för att bibehålla och höja områdets naturvärden.

Bedömning och förslag

Bedömning

Strategin utgår från Unescos färdplan för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller till år 2025. De mål som finns i strategin är direkt översatta från målen i Unescos färdplan och bör därför inte ändras innan färdplanen gör det.

Naturvårdsverket påtalar att det skulle stärka ansökan om det fanns mer av utfästelser om framtida arbete från fler inblandade aktörer än kommunerna. Strategin är dock inte bindande, vilket innebär att det är upp till var och en att jobba gentemot strategin och implementera det i sina planer och program. Det är därför svårt att vara mer konkret än de möjliga arbetsområden som listas i strategin.

Förslag

Eftersom Storkrikets strategi ändå kommer att behöva revideras i samband med att färdplanen ses över, föreslås att det huvudsakliga arbetet med att tydliggöra mål och fokusområden görs i samband med det. Enklare ändringar kan dock göras i formuleringarna av fokusområdena eftersom de är specifika för Storkriket. Av den anledningen har formuleringen av fokusområde 2 ändrats till "Smart vattenhantering" i enlighet med yttrandet från Kävlingeåns vattenråd. Övergripande upplägg och struktur för dokumentet med strategin har också reviderats efter samrådet för att tydliggöra relationen mellan mål och fokusområden. Likaså har huvudsakliga utmaningar kopplade till områdets unika värden formulerats i strategin, för att stärka den röda tråden mellan den och ansökan. Översättningen av mål 3 har också reviderats för att komma ifrån begreppet "biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap", vilket Eslövs kommun påtalade som problematiskt. Aktiviteter kring hållbar vattenförbrukning riktat mot alla som förbrukar dricksvatten (privatpersoner, företagare, lantbrukare med flera) har lagts till inom ett möjligt arbetsområde under Fokusområde 2.

2.4 Finansiering

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter på Storkrikets förslag till finansiering: Dalby byaråd, Eslöv kommun, Lunds kommun, Malmö stad, Mossagården, Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige och Naturvårdsverket.

Dalby byaråd

Att endast ca 10 % (400 tkr av 3700 tkr) kommer att användas till verksamhetsstöd är problematiskt. En större andel av medlen borde gå till externa aktörer.

Eslöv kommun

Eslövs kommun understryker vikten av att biosfärområdet söker externa medel för att kunna växla upp den kommunala och nationella finansieringen. För att det ska vara möjligt krävs att Storkriket har en tillräcklig grundfinansiering. Eslövs kommun bedömer att förslaget till grundfinansiering är rimligt men att det är viktigt att föra en dialog för att säkerställa att det finns en tillräcklig finansiering över tid.

Lunds kommun

Lunds kommun framhåller att, i det fall Storkriket söker eller avsätter medel för att anlägga fysiska åtgärder, så måste även medel för underhåll och drift beräknas och ingå i ansökningar/budgeteringar. Bedömningen är att den bas som de kommunala bidragen ger innebär en nödvändig stabilitet för arbetet med biosfärsområde Storkriket. Det finns dock en risk att budgeten inte medger personalresurser i den omfattning som krävs för att genomföra det mångfacetterade uppdrag som arbetet innebär.

Malmö stad

Malmö stad påtalar i sitt yttrande att biosfärområdet och dess tillhörande organisation kommer att fungera som en arena för samverkan med fokus på att testa ny kunskap och praktisk tillämpning för att hitta ett hållbart samspel mellan människan och lokala naturvärden. Förutom medel för att finansiera projekt-kontoret förväntas biosfärområdets organisation söka projekt- och externfinansiering. I detta avseende bedöms biosfärområdet kunna gynna en fortsatt utveckling av Malmö stads mark i redan pågående riktning. Finansiella medel till forskning, projekt och samverkan kan bidra positivt till fortsatt hållbar utveckling. Malmö stad förutsätter att införandet av Biosfärområde Storkriket inte kommer att få några negativa ekonomiska konsekvenser för Malmö stad.

Mossagården

Mossagården önskar att det fanns en finansieringsmodell som inkluderar stöd för att gynna en tillväxtresa för hållbara organisationer inom Storkriket, det skulle till exempel finnas en gemensam ansökningsinstans för att söka medel för hållbara samhällsutvecklingar inom satsningen.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Det anses mycket positivt att organisationens budget- och personella resurser är av en dimension som troligen ger goda förutsättningar för att nå de ambitioner som deklareras. Hybridorganisationen är ett intressant grepp. Det behöver vara tydligt hur ansvarsfördelning och inflytande i organisationen regleras, liksom finansieringen. Finns grundläggande avtal eller avsiktsförklaring mellan kommuner och eventuella andra ingående parter?

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket nämner i sin ansökan att det är oklart om kommunernas bidrag och deltagande framöver är säkrade genom avtal. Tydligare förslag och exempel på hur de utmaningar vad gäller höga målsättningar, relativt små resurser samt svårigheter att få långsiktiga engagemang (sammanfattas på sida 113 i ansökan) ska hanteras, exempelvis fler utfästelser från fler aktörer, skulle stärka ansökan.

Naturvårdsverket anser vidare att det är en förutsättning att det finns avtal om kommunernas del i grundfinansieringen. Detta för att ge arbetet långsiktighet samt möjlighet att aktivt arbeta med att ta in projektmedel som växlar upp grundfinansieringen. Med tanke på att det är ett särskilt fokus på kultur som stödprocess kan kanske fler finansiärer vara tänkbara.

Bedömning och förslag

Bedömning

Vad gäller Naturvårdsverkets yttrande om kommunernas deltagande finns det i dag ett avtal som löper under kandidaturen. Däremot är inget avtal säkrat från det att Storkriket blir ett biosfärområde. Förslag på budget f.r.om 2025 och organisation finns i ansökan.

400 tkr ska gå till föreningen, det är inte de totala resurserna som kommer föreningen till del, utan resurserna som går till anställda på biosfärverksamheten kommer delvis också gå till föreningen. Detaljer kring detta behöver formuleras i samband med att man arbetar vidare med stadgar, avtal, roller o.s.v. i organisationen. De 400 tkr kommer förhoppningsvis att kompletteras av externa medel/olika källor. Hybridorganisationen möjliggör finansiering från olika källor. De resurser som

läggs på biosfärkansliet är en basnivå för att kunna hålla ihop den breda organisation som utgör biosfärområdet.

Lunds kommun påtalar i sitt yttrande att budgeten riskerar att inte medge personalresurser i den omfattning som krävs för att genomföra det mångfacetterade uppdrag som arbetet innebär. Det stämmer att biosfärområdets breda uppdrag och mångfacetterade organisation innebär behov av personella resurser. Budgetfrågan kan därför behöva komma att justeras över tid, enligt kommunernas gemensamma önskan, i syfte att säkerställa en stabil grund och ett långsiktigt hållbart arbete inom Storkrikets organisation.

Vad gäller önskemål om en gemensam ansökningsinstans för att söka medel för hållbara samhällsutvecklingar är bedömningen att det blir upp till biosfärsområdets förening att bestämma hur medlen ska delas ut.

Biosfärområde Storkriket kommer inte att få några negativa ekonomiska konsekvenser för Malmö stad.

Förslag

Inga åtgärder föreslås.

2.5 Biosfärområdets namn

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter beträffande avsnittet Namn: Lantmäteriet och Öveds byaförening.

Lantmäteriet

Lantmäteriet menar att det är lämpligt att projektet/aktiviteten får ett namn som kan användas som, och därmed blir, ett ortnamn. Som ortnamn anser Lantmäteriet att Storkriket inte är en lämplig namnkandidat. Storkriket kan framstå som ett kommersiellt namn, något som Lantmäteriet och Isof (Insitutet för språk och folkminnen) avråder från. Lantmäteriet påpekar även att kombinationen stork och riket inte förekommer tidigare i hävdvunna namn eller som lexikaliserad sammansättning i allmänspråket. Storkriket saknar även en lokaliserande faktor som gör det svårt att tyda vart området är beläget.

Öveds byaförening

Öveds byaförening föreslår att området istället heter Vombsjösänkan, Vombsjöområdet eller använder sig av kronhjorten eller fladdermöss som bas för namnet. Öveds byaförening är inte odelat positiva till Storkprojektet och anser det därför olyckligt om projektet blandas ihop med biosfärområdet.

Bedömning och förslag

Bedömning

Tidigare kallades biosfärområdet Vombsjösänkan, men när områdets gränser ritades om, och kom att inkludera hela Lund, Sjöbo och delar av Eslöv, ansågs Vombsjösänkan inte längre vara ett passande namn för biosfärområdet. Man fick även som rekommendation av den nationella biosfärkommittén att arbeta med relationen mellan stad och land, något som även det motiverade ett namnbyte. Vombsjösänkan (som redan är ett geografiskt område) är till stor del skyddad natur och namnet förmedlar därmed inte relationen mellan stad och land. Valet av storken som symbol för biosfärområdet baseras på den namntävling som utlystes, men även den historia som storken berättar om området.

Fram till 1800-talet var storken ett vanligt inslag i det skånska landskapet, men som ett resultat av ett förändrat landskap med bland annat utdikade våtmarker häckade det sista storkparet 1954 i just Storkriket, innan storken försvann från både det skånska och svenska landskapet. I slutet på 1980-talet började Naturskyddsföreningen och Skånes ornitologiska förening ett projekt för att få tillbaka Storken i det skånska landskapet och 2014 såg vi för första gången sedan 1954 hur ett vilt storkpar häckade i Storkriket. Sedan dess har antalet vilda storkar ökat och är idag en vanlig syn i området. Storkriket och dess namn är alltså i grund och botten en historia om relationen mellan människa och natur, och hur vi som människor påverkar naturen och kan utrota en art, men faktiskt också kan lyckas få tillbaka arten igen.

Vad gäller lexikaliseringen av namnet är det svårt att hävda annat än vad Lantmäteriet skriver, det stämmer att Storkriket inte är ett lexikaliserat ord. Däremot är det vanligt i området att använda sig av ett ord som innehåller stork som både bebyggelsenamn och naturnamn. Nedan finns exempel hämtade ur Skånsk ortsnamnsdatabas.

Bebyggelsenamn från området:

Storkahuset, Storkaplan, Storkabacken, Storkareden

Naturnamn från området:

Storkaflo, Storkåkern, Storkajorden, Storkkärret, Storkens jord, Storkäkran, Storkarännorna, Storkalyckan, Storkaäng, Storkalyckan, Storkamossen, Storkarna, Storkboet, Storkahult, Storkaplanen, Storkabäcken.

Förslag

Efter utvärdering och dialog med involverade aktörer föreslås att inte genomföra någon ändring vad gäller det föreslagna namnet på biosfärområdet. Namnet är väl lokalt förankrat genom äldre

bebyggelsenamn och ortsnamn från området samt genom storkens synlighet i landskapet. Storken utgör också ett positivt symbolvärde för området då aktörer har lyckats få Storken tillbaka till landskapet.

Arbetet med att ta fram en logga för biosfärområdet pågår då den nuvarande endast är temporär. Loggan skulle om önskan finns kunna visa på en geografisk anknytning till de tre kommunerna (Lund, Eslöv och Sjöbo) för att på så vis förtydliga var biosfärområdet ligger.

2.6 Universitet och forskning

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter vad gäller ansökans beskrivning av relevant forskning: Lunds universitets centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC), SLU– Partnerskap Alnarp och Nationella biosfärprogrammet.

Lunds universitets centrum för miljö- och klimatvetenskap CEC

Centrum för miljö- och klimatvetenskap ser mycket positivt på ansökan och bildandet av biosfärområdet Storkriket och fokuserar i sitt remiss-svar på beskrivningen av forskning vid och samverkan med Lunds universitet. Vi anser att beskrivningen av relevant forskning generellt begränsas till sådant som bedrivs inom Storkrikets gränser och därmed lämnar ute mycket av den tvär- och transvetenskapliga forskningen – till exempel om hållbar markanvändning. Det begränsade sättet att beskriva relevant forskning innebär även att värdet av forskningsområden BECC och MERGE, liksom dess nybildade profilområden om naturbaserade lösningar, inte framstår som den stora tillgång för samverkan som de faktiskt är. Vi skulle även vilja lyfta samverkansplattormen LU Land ─ Markanvändning för en hållbar framtid, som är unik när det gäller att angripa temat hållbar markanvändning på ett sektors- och ämnesövergripande sätt. Genom att arbeta över disciplins-, aktörs- och sektorsgränser angrips utmaningarna utifrån olika vinklar och perspektiv och innefattar både ekologiska, ekonomiska och samhällsvetenskapliga frågeställningar.

Ansökan hade även vunnit på att integrera en del av de landvinningar som gjorts sedan Millenium Ecosystem Assesment och TEEB när det gäller förståelse och beskrivning av ekosystemtjänster. Vidare beskrivs ekosystemtjänster i ansökan separat för olika sektorer vilket gör att man inte fullt ut tydliggör värdet av en landskapsansats inom Biosfärområdet. Ansökan skulle också ha vunnit på att ta hänsyn till den utveckling som skett inom IPBES, den internationella mångfaldspanelen, när det gäller att fånga de komplexa värdena av biologisk mångfald och ekosystemtjänster/naturnyttor. Beskrivningen av indikatorer för ekosystemtjänster som används för att utvärdera biosfärområdets tre funktioner bevara, utveckla, stödja (avsnitt 12.2, s 107–110, tabell) borde kopplas till ett resonemang om svårigheten med att använda indikatorer, men är annars rimlig med tanke på vilka data som finns.

SLU ─ Partnerskap Alnarp

Huvudbudskapet i remissvaret är att SLU:s forskning, utbildning och miljöanalys har hög relevans för att tillvarata möjligheterna genom bildandet av biosfärområdet Storkriket. I ansökan ges dock inte en heltäckande bild av relevant verksamhet.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Biosfärrådet identifierar den tydliga anknytningen till närliggande forskningscentrum och universitet som en av områdets styrkor och noterar med glädje att ett forskarråd etablerats och att gemensamma projekt redan är igång och under utveckling. I kapitel 16.1.3 som handlar om hur biosfärområdet kan stödja forskningsinfrastruktur, kan biosfärområdets roll att mäkla kunskapsbehov med forskningsintresse tydligare beskrivas.

Bedömning och förslag

Bedömning

Storkriket har en fantastisk bredd av forskning, både i området och i närhet till området. Ansökans avgränsning till forskning inom Storkrikets gränser och avgränsning kring beskrivning av universitetens verksamhet är enbart till för att sätta någon typ av begränsning för denna ansökan. I det dagliga arbetet kommer dock inte detta begränsa eller hämma arbetet utan forskning långt utanför Storkrikets gränser kan hjälpa till att hitta lösningar här. Vad gäller forskningsområdena BEEC, MERGE så finns de kort nämnda/beskrivna i kapitel 3.3, 4.7 och 16. Däremot finns inte någon information om det nybildade profilområden om naturbaserade lösningar i ansökan.

Sättet som ekosystemtjänster beskrivs i ansökan utgår från hur Unescos ansökningsformulär är utformat, vilket gör det svårt att förändra beskrivningen utifrån läsbarhet. Tyvärr är ansökan gedigen, och på vissa ställen upprepande, men den utgår helt från de frågorna som ställs av Unesco. Vad gäller landvinningarna samt svårigheter gällande indikatorer så är det bra synpunkter men ingenting som efterfrågas av Unesco och har därför inte redovisats i ansökan.

Förslag

Lägg till information om Lunds universitets nya profilområdet om naturbaserade lösningar under kapitel 16 samt ange länkar i ansökan till de officiella hemsidorna för forskarområdena BECC (Biodiversity and Ecosystem services in a Changing Climate) och MERGE (ModElling the Regional and Global Earth system).

Ingen förändring föreslås att göras vad gäller kapitlet om ekosystemtjänster.

2.7 Zonering

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter vad gäller zoneringen av området: LRF, Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

LRF

LRF ställer sig kritisk till zonindelningen och ansökans syn på hur den ska hanteras. De anser att det är viktigt att de olika områdena inte hindrar framtida utveckling utan att det finns möjlighet för företag inom området att kunna växa och utvecklas utan att hämmas. Att rita in nya kartskikt skapar mer oro och osäkerhet än nytta samt skapar frågor kring vad dessa områden kommer att innebära. LRF anser att kärn- och buffertområden inte behöver grupperas då det redan

finns bestämmelser i området och vill förutom det poängtera att det är endast den svenska lagstiftningen som gäller i dessa områden. Det är viktigt att biosfärområdet inte tillför ytterliga regler eller krav. Utvecklingsområdet motsätter sig däremot LRF. Genom att rita in ett utvecklingsområde på en så stor del privatägd mark skapas en stor ovisshet. Eftersom det idag inte finns några direkta svenska lagar som är specifikt kopplade till dessa områden skapar det en osäkerhet på vad som kan komma att gälla. LRF anser därför att man bör plocka bort utvecklingsområdet från ansökan, då det finns en rädsla bland medlemmarna att deras brukande kommer att påverkas negativt om det skapas ett biosfärområde. Det finns en rädsla att trots att biosfärområdet ej kan stifta nya skydd så kan myndigheter använda biosfärområdet som argument för ytterligare tvingande skydd.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Det nationella biosfärrådet och Biosfärkommitén poängterar att det är en del kärnområden som gränsar direkt till områdets yttre gräns. Dessutom har vi en del kärnområden som ej är omgärdade av buffertzon. Det nationella biosfärrådet och Biosfärkommitén rekommenderar därför att ansökan motiverar varför zoneringen avviker från Unescos generella zoneringsprincip eller att en justering sker av zoneringen.

Sydvatten

Enligt yttrande ligger delar av Sydvattens verksamhet utanför biosfärområdets föreslagna kärnområde. På grund av den regionalt viktiga dricksvattenproduktionen i området anser Sydvatten att även resterande delar av Sydvattens markinnehav bör ligga utanför det utpekade kärnområdet.

Bedömning och förslag

Bedömning

För att bli utnämnda till biosfärområde av Unesco finns det ett krav på att lämna in en karta som redovisar zoneringen av området. I ett tidigt stadie av processen, då det tilltänka biosfärområdet var begränsat till Vombsjösänkan, gavs rekommendationen om att utöka området. Detta delvis för att Vombsjösänkan till stor del består av skyddad natur. Syftet med biosfärområden är att arbeta med hur vi människor kan leva och bruka marken, utan att förbruka de resurser vi har, och därmed behöver området innefatta annat än skyddade områden. Lantbruket är en viktig del av området och i att främja hållbarhet i området, både ekologisk, ekonomisk och social. Precis som LRF påpekar i sitt yttrande innebär zoneringen inga nya juridiska krav eller skyldigheter, och kan inte heller göra det i framtiden, inte för någon verksamhet. Det är helt enkelt endast en kartanalys/klassificering som görs för att visa Unesco att vi i området både har skyddad natur och andra marker/områden med människor och verksamheter. Naturvårdsverket skriver så här ”Beslut om biosfärområden ger i sig inte ett skydd i juridisk mening. Det ger inte heller några inskränkningar av eller utökade krav på befintliga skyddade områden” [1].

Zonindelningen i kärnområden, buffertområden och utvecklingsområden bygger på befintligt svenskt regelverk och skyddsstrukturer och är en metod som svenska biosfärområden använder

[1] Naturskyddsverket Biosfärområden (naturvardsverket.se) (hämtad 2023-12-11)

sig av. Områdets kärnområden sammanfaller med idag befintliga och lagenligt skyddade områden: kulturreservat, ramsarområden, nationalparker, naturreservat, natura 2000-områden och biotopskydd.

Eftersom alla kärnområden enligt Unescos riktlinje ska omringas eller gränsa till buffertzoner, vilket de svenska biosfärprogrammets påvisar i sitt yttrande, och det inte är fallet i remissförslaget så har ett förslag till revidering av zoneringskartan gjorts. Att några kärnområden (skyddade områden) i ansöka och i Storkriket inte omringas eller gränsar till buffertzoner beror på Storkrikets mosaikartade och befolkningstäta jordbrukslandskap med öar av lagligt skyddad natur i ett högproduktivt brukat landskap. Områden som är buffertzoner i Storkriket är vattenskyddsområden, strandskydd, riksintressen för kulturmiljövård, riksintressen för friluftsliv och naturvård, naturvårdsområden, landskapsbildskydd och naturminne.

Det svenska biosfärprogrammet har också synpunkter kring att vissa kärnområden ligger vid biosfärområdets yttre gräns. Detta beror på att Storkriket valt att sätta sin yttre gräns vid Lund och Sjöbo kommuns administrativa gränser och inte vid de skyddade områdenas gränser.

Resterande yta, som inte ingår i kärnområden eller buffertzoner, utgörs av utvecklingsområden. De flesta tätorter, både stora som små, ingår i utvecklingsområdet liksom stora arealer jordbruksområden. Markägare styr planering och utveckling av biosfärområdets utvecklingsområde enligt svenska lagstiftning (miljöbalken, plan- och bygglagen m.fl.).

Förslag

De kärnområden som inte omringas eller angränsar till buffertzoner föreslås att tas bort.

För att svara på det svenska biosfärprogrammets kommentar kring att kärnområden ligger i utkanten av Storkrikets utbredningsområde föreslås att en motivering till detta presenteras i ansökan. För att tydliggöra, föreslås vidare illustrera detta genom en karta där det är synligt att kärn- och buffertområdena ”går in” i närliggande kommuner.

I övrigt görs inga ändringar vad gäller zoneringen eller utbredningsområdets storlek (se även kapitel 2.2).

2.8 Övriga synpunkter och redaktionellt

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter som inte har passat enligt ovan tematisering och därmed klassats som övriga synpunkter: Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige, Mossagården, privatperson, Öveds byaförening, LRF, Naturskolan i Lund, SLU-Partnerskap Alnarp och Dalby byråd.

Ett stort antal aktörer har därtill lämnat redaktionella synpunkter som ej redovisas här.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige anser att remissversionen av Storkrikets Unescoansökan är gedigen, välskriven och väl genomarbetad. Den samlade bedömningen är att området har goda förutsättningar för att bli ett biosfärområde. Det är mycket bra att redan nu planera för ett Biosfärcentrum eller informationsnoder eftersom det är viktigt att biosfärområdenas verksamheter förankras till platser.

Det föreslagna biosfärområdet är ett intressant område som lyfter dynamiken mellan storstad och land, odlingsmark och hållbar livsmedelsförsörjning, mellan känsliga naturområden och ökad tillgänglighet till friluftsliv och mycket mer. Biosfärrådet anser att Storkriket har god potential att bli ett fint komplement till andra biosfärområden i Sverige.

Det föreslagna biosfärområdet lyfter kulturdimensionen som en stödprocess och en mekanism för att lösa hållbarhetsutmaningar. Detta är ett pionjärt angreppssätt där Storkriket kan vara modell för andra biosfärområden i världen. Kommittén instämmer med Biosfärrådet att fokus på kulturdimensionen är innovativt och fördömligt liksom fokus på existentiell resiliens. Beröringspunkter till andra Unescokoncept i Sverige kan förtydligas för att ytterligare stärka ansökan (kreativa städer, Södra Ölands odlingslandskap, immateriella kulturarv och Unescoprofessurer).

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket gör den samlade bedömningen att Storkriket har goda förutsättningar att bli ett biosfärområde. Grundläggande för biosfärområden är att biologisk och kulturell mångfald ska bevaras samtidigt som social och ekonomisk utveckling gynnas. Dokumentationen i ansökan är omfattande och ger en bild av ett område rikt på natur- och kulturmiljövärden, en bred kunskapsbas samt ett stort och brett lokalt engagemang som lett fram till beslutet om att vilja bli biosfärområde. Biosfär Storkriket kan genom utvecklade arbetssätt, metoder och erfarenheter fungera som modell och inspiration för andras hållbarhetsarbete. Ansökan är omfattande, väl genomarbetad och tyder på ett gediget förarbete. Samspelet mellan stad och land samt kultur som stödprocess utmärker Storkriket jämfört med andra svenska biosfärområden och kan därmed bli ett värdefullt tillskott i biosfärprogrammet.

Mossagården

Det är roligt med Storkrikets satsning inom området. Jag har tidigare lämnat synpunkter som biosfärorganisationen har lyssnat på och tagit till sig, upplägget har ändrats p.g.a. mina synpunkter vilket jag är tacksam för. Ändå så skulle man önska sig större engagemang inom Storkriket, något får mig att känna och tycka att om vi kan dela visioner på riktigt skulle satsningen kunna falla mer väl ut, med kortare ledtid.

Öveds byaförening

Det krävs givetvis mat och dricksvatten till invånarna och där ser vi en styrka i vårt framtida biosfärområde med sin stora livsmedels- och dricksvattenproduktion. Kanske kan vi i området bli självförsörjande på fler livsmedel och vara ett “välfungerande modellområde för hållbar utveckling” med minskade livsmedelstransporter. En positiv åtgärd för biosfärområdets vattenkvalitet, som vi landsbygdsbor bidrar med är förbättringen av de enskilda avloppen. Många minireningsverk har installerats under senare år. I ansökan saknas information om områdets mjölkproduktion. Tambin och honungsproduktion har vi inte heller hittat i texten, fast det borde vara bra för området.

Privatperson

Genomgående ställs jordbruk mot hållbar utveckling, och beskrivs som klimatskadligt. Samtidigt frikopplas hästnäring från jordbruket och framställs som enbart nyttigt. Hästnäring har en stor klimatbelastning, framför allt avseende

transport, foder och gödsel. Svenskt jordbruk, även när det bedrivs intensivt, drivs med stor hänsyn till klimat samt alltmer preciserat.

LRF

LRF funderar på vad den direkta vinsten för jordbruket är med ett biosfärområde. Detta framgår inte i ansökan. Det står tydligt att biosfärområdet är positivt för turism, rekreation och friluftsliv. Men om satsningen ska bli attraktiv för alla är det inte endast turism och friluftsliv som ska gynnas. LRF hade velat ha konkreta exempel på hur biosärområdet kommer ge nytta och vara attraktivt för lantbruksföretagen i området. Vad vinner man som lantbruksföretagare på att ens mark hamnar inom ett biosfärområde?

Den stora förvåningen som LRF möts av i ansökan är just stadens krav på landsbygdens utveckling, men otroligt få tankar kring städernas och tätorternas utveckling och möjliga potential för att nå målen. Inte heller några tankegångar kring vad staden behöver bidra med för att landsbygden ska utvecklas. Det finns ingen kritisk granskning av vilka möjliga hot som stadens delar kan orsaka i biosfärområdet. Exploatering nämns kortfattat, men LRF ser mycket större och fler hot än så. Bland annat så står städer och tätorter för läckage av olika typer av föroreningar, bland annat genom reningsverk. Dessa hot finns inte med i texten. Det finns inte heller någon större analys kring vad ökad turism och friluftsliv kan medföra på naturen. I och med detta så ger inte ansökan en likställd bild av området, vilket är mycket olyckligt. Samtidigt blir vikten av gemensam plattform och förståelse än mer tydlig då det är ett väldigt tydligt stads-perspektiv som framhålls i ansökan.

I bevarandet läggs fokus på arter, naturtyper och mångfald. Det som saknas är bevarandet av just jordbruksmark. Det är ett hot idag, att allt mer jordbruksmark försvinner, vilket också leder till minskad biologisk mångfald. Jordbruksmarken ersätts av bland annat bostadsområden och annan infrastruktur. LRF hade även velat se detta fokus när det kommer till bevarande. Begreppen Utveckla och Stödja låter allt mer framåtsyftande och känns rätt kopplat med tanke på biosfärområdets syfte. Tyvärr känns däremot kopplingen för utveckling och stödjandet mest vara riktat till friluftsliv och insatser i naturen samt forskning.

Det LRF kan sakna i remissen är förtydligandet av skogarnas värden i området. Detta hade kunnat bli tydligare, samt vad skogsbruket vinner på och vilken nyttan blir av ett biosfärområde.

SLU – Partnerskap Alnarp

Under rubriken Odlingsmark och kulturlandskap beskrivs jordbrukets användning av odlingsmarken i stor utsträckning utifrån den negativa miljöpåverkan som produktion av mat, biobaserade material och bränslen kan leda till. Utveckling av kunskap, nya metoder och teknik lägger grunden till en hållbar utveckling avseende alla tre hållbarhetskriterierna. Ökad produktion av livsmedel är i linje med Sveriges livsmedelsstrategi och också en nödvändighet ur ett beredskapsperspektiv som på senare tid av förklarliga skäl blivit alltmer uppmärksammat.

Naturskolan Lund

Jag har tittat på Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco. Det är spännande läsning i ansökan om att bli ett Biosfärsområde. Det var intressant att läsa om projektet Ung SciShop. Jag tycker att ni ska lyfta fram vad som kom fram hos unga i projektet mer i ansökan på sidan 197. Det är viktigt att lyfta fram vad unga i Biosfärsområdet tänker kring vad de gillar idag och hur de ser på sin framtid och vad de saknar i området. Kanske kan enkätsvar från unga i Lunds kommun användas från Lunds kommuns där över 1100 svar kom in till arbetet med Översiktsplanen användas? https://lund.se/download/18.28cce54618a26403ef0f700/1693573336802/Rapport%20dialog%20med%20barn%20och%20unga%202022-2023,%20230901.pdf

Dalby byaråd

Den lokala demokratin behöver stärkas i samhället i stort och även inom det föreslagna biosfärområdet. Vi föreslår att lokala föreningar lyfts fram som en grundläggande del av lokalsamhället och som bärare av demokratiska värderingar. Som en liten anmärkning fann vi att ordet demokrati bara nämns 7 gånger i ansökan. Demokrati är en nödvändig aspekt i hållbar utveckling som förtjänar större utrymme. Vi i Dalby Byaråd kan bistå med hjälp och information kring hur man söker medel till projekt kopplade till Storkriket. Vi kan även bidra genom att skapa forum för diskussioner mellan medborgare och makthavare.

Bedömning och förslag

Bedömning

Biosfärprogrammet anger att beröringspunkter till andra Unescokoncept i Sverige kan förtydligas för att ytterligare stärka ansökan. Det stämmer att det redan idag finns flera beröringspunkter till andra Unescokoncept kopplat till Storkriket och det är något som kan utvecklas i ansökan.

Flera aktörer (LRF, SLU- Partnerskap Alnarp, privatperson) har synpunkter kring att jordbruk och livsmedelsproduktion i ansökan ställs emot hållbar utveckling, och att det beskrivs som miljöskadligt. En aktör anger att hästnäringen frikopplas och framställs som enbart nyttigt. Livsmedelsförsörjningen är nödvändig för vår överlevnad och jordbruken bidrar mycket till både ekonomisk tillväxt och social hållbarhet. Vad gäller den ekologiska hållbarheten så bidrar också jordbruken och hästnäringen bland annat genom att hålla landskapet öppet och gynna biologisk mångfald. Men både hästnäringen och jordbrukssektorn bidrar också till miljöföroreningar i form av till exempel näringsämnesläckage och utsläpp av koldioxid. Mycket arbete har genomförts och teknikutvecklingen har spelat en viktig roll för att minska utsläppen men mycket kvarstår också att göra. Detta är inget unikt för den gröna näringen utan är genomgående i hela vårt samhälle. Det är viktigt att både de positiva och negativa aspekterna lyfts i ansökan och att de är i balans. Biosfärområdets syfte är inte att ta ställning till målkonflikter utan att vid behov vara en arena för att hitta lösningar.

Både LRF och Öved byaråd lyfter att det finns en skevhet i ansökan och att det finns väldigt lite kring vad staden ska bidra med för att utveckla landsbygden. De menar att ansökan främst har fokus på stadens krav på landsbygdens utveckling. Det är sant att ansökan främst handlar om landsbygden och om de unika landskapsvärden som Storkriket besitter, såsom fantastisk jordbruksmark, vattenproduktion, biologisk mångfald och kulturlandskap etc. Det är också kring dessa unika värden som möjligheter och utmaningar beskrivs, främst kopplat till verksamheters positiva och negativa effekter på landskapet (turism/besöksnäring (15.2) och jordbruk (15.3), hästnäring, skogsbruk, solkraft och vindkraft, täktverksamhet och vattenverksamhet (15.4)). Unesco har tagit fram rubriksättningarna i ansökan med fokus på turism och jordbrukssektorn,

d.v.s. det finns endast en begränsad möjlighet att lägga fokus på stadens påverkan på landsbygden, främst under kapitel 3.2.2, 15.4.

Vad gäller LRF:s synpunkt kring odlingsmarkernas stora bevarandevärde lyfts det bland annat inledande i kapitel 3.1.1: "*Storkriket har ett utbrett kulturlandskap och en av de främsta jordbruksmarkerna i Sverige, och odlingsmarken är därmed ett av de största bevarandevärdena som området har, utifrån framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning".* I ansökans kapitel nr 14.1 så ses en möjlighet att komplettera texten som handlar om odlingsmark. Kapitel 14 i sin helhet har dock mycket fokus på arter, naturtyper och mångfald vilket beror på frågeställningarna i ansökan, utformad av Unesco. Detsamma gäller för kapitel 16 "stödja", där rubriksättningarna i ansökan främst avgör vad som presenteras (forskning och övervakning, utbildningsinsatser, bidrag till världsnätverket, interna och externa kommunikationskanaler). Under rubriken "bidra till världsnätverket", 16.3, finns jordbruket med som ett möjligt exempel där Storkriket kan bidra med exempel på lösningar till det globala nätverket.

LRF frågar sig vidare vad den direkta vinsten är för den gröna näringen med ett biosfärområde samt önskar ett förtydligande av skogens värde i området. Det finns inget utrymme att ge svara på den första frågan i ansökan och görs därför här. Det finns många frågor och utmaningar i dagens samhälle som är komplexa och går över kommun-, verksamhets- och sektorsgränser. Utmaningarna går helt enkelt inte att lösa på annat än på systemnivå eller genom samverkan mellan många olika sektorer. Biosfärområdet som innovationsarena mellan tre kommuner, och många aktörer både på lokal och nationell nivå, med koppling till forskning och utbildning, har potential att hitta lösningar och driva innovationen framåt. I de svenska biosfärområdena finns många exempel på hur man har hittat lösningar och samverkansmöjligheter inom den gröna näringen. I Biosfärområde Vänerskärgården och Kinnekulle har man till exempel samarbetet kring hållbart fiske. Biosfärområde Östra vätternbranterna har arbetat med projektet "Tackakött" som handlar om att stimulera till mer lokalt producerat kött och i Voxnadalens biosfärområde har samarbetet inom skogsnäringen resulterat i Voxkedjan. Detta är några exempel på samarbeten och resultat inom de gröna näringarna i svenska biosfärområden. Beroende på vilka typer av frågor som LRF:s medlemmar i Storkriket vill engagera sig i finns flera potentiella vinster för sektorn, såväl ekonomiska, sociala eller ekologiska. Vad gäller LRF:s fråga om skogens värde så lyfts skogen på ett stort antal platser i ansökan, men främst under kapitel 3.1.3, 11.6.6, 12.1.6, och 14.1.

Vad gäller frågan från Öveds byaförening kring Storkrikets mjölkproduktion och honungsproduktion så är det två viktiga näringar i Storkriket. Antalet honungsproducenter finns det bristfällig statistik över men antalet mjölkkor i området finns att hitta via Jordbruksverkets statistikdatabas. I Storkrikets tre kommuner är Sjöbo den kommunen med flest mjölkkor (4 267

år 2020) följt av Eslöv (1 801 st år 2020 (i hela kommunen)) samt Lunds kommun som hade 0 mjölkkor rapporterade år 2020.

Naturskolan i Lunds önskar lyfta fram resultat ur projektet UngSci Shop tydligare. Vi håller med om att ungdomar är en viktig och prioriterad målgrupp. Projektet UngSci Shop pågår för fullt och ännu finns inga sammanfattande resultat. När detta finns tillgängligt kommer mer presenteras på Storkrikets hemsida. Enkätsvar från unga i Lunds kommun, vilken Naturskolan refererar, till är användbara för det framtida arbetet inom Storkriket.

Dalby byaråd anger i sitt remissvar att den lokala demokratin i samhället behöver stärkas. När det gäller demokrati spelar biosfärområden en viktig roll på flera olika sätt (se nedan) och även om ordet demokrati inte finns angivet på många ställen i ansökan så speglar ansökan och förslaget i sin helhet demokratiska värden.

Biosfärområden främjar principen om lokalt deltagande och invånarna i området ska ges möjlighet att delta i utvecklingsarbetet på olika sätt. Ett grundläggande inslag i biosfärområdens förvaltning är deltagandet av olika intressenter, inklusive lokalsamhällen, myndigheter, forskare och näringsliv (se förslag på Storkrikets organisation 17.1.8). Biosfärområden ska också fungera som utbildningscentra och främjar kunskapsdelning. På så sätt gynnas demokratin, genom att öka medvetenheten och kunskapen hos invånarna om hållbar utveckling. Biosfärområden strävar ofta efter att utveckla lokalt baserade och hållbara ekonomier. Detta kan inkludera främjande av småskaligt jordbruk, ekoturism och andra lokala näringsverksamheter (ett exempel på detta i Storkriket är det pågående projektet ”vår plats i biosfären” som finns beskrivet under kapitel 3.2.1). Genom att stödja lokalt näringsliv bidrar biosfärområden till ekonomisk demokrati på lokal nivå.

Förslag

För att förtydliga Storkrikets koppling med andra Unescokoncept, i enlighet med biosfärprogrammets yttrande, föreslås läggas till ett textavsnitt under kapitel 3.2.

För att få in mer information om den positiva utveckling som har skett inom jordbrukssektorn föreslås att information om teknikutvecklingen inom jordbrukssektorn läggs till under kapitel 3.2 och 15.3.1

För att bemöta remissynpunkterna kring att stadens påverkan på landsbygden inte är tydlig i ansökan föreslås att en rubrik med beskrivning av verksamheter som påverkar landsbygden läggs till under kapitel 15.4 i ansökan (Bebyggelse/urbanisering och infrastruktur).

För att trycka på jordbruksmarkens bevarandevärde i ansökan föreslås texten utvecklas under kapitlet 14.1 (bevara). Under kapitel 16.1 (stödja) föreslås inga ändringar utifrån ovan

kommentarer. Ingen förändring föreslås heller genomföras relaterat till en efterfrågan om utökad beskrivning av skogens värde.

Enligt Öveds byaförenings synpunkt kompletteras ansökan med statistik kring antal mjölkkor i området under rubrik 15.3.0.

Inga förändraringar föreslås genomföras under kapitlet 17.3.3 kring resultat inom projektet UngSci Shop då dessa inte ännu finns tillgängliga.

Inga förändringar föreslås göras i förhållande till Dalby byaråds kommentarer kring att demokratiska värden i samhället behöver stärkas. Biosfärområdets utveckling kommer gynna den lokala demokratin på flera olika sätt.

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Remissvar

Innehållsförteckning

Myndigheter och nationella aktörer 1

Boverket 2

Försvarsmakten 4

Havs- och vattenmyndigheten 9

Lantmäteriet 12

Unesco biosfärråd & biosfärprogrammet 15

Länsstyrelsen Skåne 17

Lunds universitet, CEC 20

Skogsstyrelsen 25

SLU Partnerskap Alnarp 26

Energimyndigheten 32

SMHI 33

Naturhistoriska riksmuseet 35

Vetenskapsrådet 36

Formas 37

Sveriges lantbruksuniversitet 38

Region Skåne 39

Trafikverket 42

Naturvårdsverket 43

Malmö Universitet 46

Kommuner 47

Eslövs kommun 48

Höörs kommun 56

Sjöbo kommun 57

Lunds kommun 58

Malmö stad 60

Kommunala bolag och samarbeten 62

Sydvatten 63

Kävlinges vattenråd 69

Romeleåsen och Sjölandskapet 70

Större markägare, verksamheter och förvaltare 73

Fortifikationsverket 74

Nordic sugar 75

Mossagården 76

Föreningar och nätverk 78

Lunds fältbiologer 79

Storkprojektet 81

Lunds botaniska förening 83

Lantbrukarnas riksförbund 85

Stiftelsen skånska landskap 92

Future by lund 95

Byalag och byaföreningar 96

Öveds byaförening 97

Dalby byaråd 98

Genarps byalag 99

Privatpersoner 100

Bengt Stefan Larsson 101

Tord Sune Verner Persson 102

Åsa Christin Jönsson 103

Carl Von Friesendorff 104

Johanna Grundström 105

Kent Lundgren 107

Kerstin Inger Margret Dahlgren 109

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Myndigheter och nationella aktörer

Boverket
Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende

Yttrande

Datum	Processnummer	Diarienummer
2023-10-30	3.1.2	5054/2023

Lunds kommun
info@storkriket.se

Yttrande över förslag till ”Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket”

Boverkets ställningstagande

Boverket avgränsar sitt yttrande till myndighetens ansvarsområden; samhällsplanering, byggande och boende.

Boverket ställer sig positiv till Lunds kommuns, Sjöbo kommuns och Eslövs kommuns samrådsunderlag med förslag till ”Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket” samt bilagor.

Boverkets synpunkter

Boverket lämnar följande synpunkter med anledning av förslaget till ansökan.

Generella synpunkter

Boverket gör bedömningen att ansökningsprocessen och ett framtida biosfärsområde ger förutsättningar för stärkt samarbete mellan de deltagande kommunerna gällande hållbar samhällsutveckling. Det föreslagna biosfärområdet har en komplex struktur och innehåller både rurala och urbana miljöer. Boverket vill understryka betydelsen av ett tvärsektoriellt samarbete kring utvecklingen av de värden som finns inom området. Boverket vill särskilt lyfta vikten att ta vara på möjligheten, att utifrån de värden som finns i området, arbeta med åtgärder för att förebygga och minska klimatpåverkan. Vidare ges även en plattform att arbeta med frågor som rör mobilitet och samplanering av intressen ur ett kommunövergripande perspektiv.

Organisation

Gällande förslaget på organisation kopplat till biosfärsområdet vill Boverket poängtera att det vore en fördel om det ingår en eller flera personer med kompetens inom fysisk planering i den tjänstekommunala samrådsgruppen. Detta eftersom det i ansökan bland annat görs ett flertal kopplingar mellan fokusområden och angivna styrdokument så som regionplan och översiktsplan.

Fastställd: dnr 4658/2022.A

I detta ärende har enhetschef Sonia Andersson beslutat och signerat beslutet elektroniskt. Föredragande har varit jurist Amelie Fasth. I den slutliga handläggningen har också bebyggelseantikvarie Anette Johansson deltagit.

Sonia Andersson
enhetschef

Amelie Fasth
jurist

FÖRSVARSMAKTEN

Yttrande

Datum 2023-10-30

Beteckning FM2023-21322:5 Sida 1 (5)

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare
Biosfärskontoret, Storkriket
Anna-Karin Poussart & Ylva Nilsson

Ert datum 2023-08-31

Er beteckning Saknas

Vårt tjänsteställe, handläggare
FST STÖD INFRA FYSPLAN
Oliwer Fontaeus, fysplan@mil.se,
08 - 788 88 00

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Yttrande avseende remiss gällande ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområdet Storkriket, Lund, Sjöbo och Eslövs kommun, Skåne län

Försvarsmakten medför synpunkter avseende ansökan.

Bakgrund

Lund, Sjöbo och Eslövs kommun har i samverkan tagit fram ett förslag till ansökan till Unesco för att bilda Biosfärsområdet Storkriket.

Riksintressen för totalförsvarets militära del

Av 3 kap. 9 § miljöbalken följer att mark- och vattenområden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

Riksintressen för totalförsvarets militära del kan i vissa fall redovisas öppet och i andra fall inte. Huruvida ett riksintresse kan redovisas öppet eller inte baseras på en bedömning om en sådan redovisning skulle avslöja uppgifter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Exempel på områden av riksintresse för totalförsvarets militära del som redovisas öppet är övnings- och skjutområden på land och till havs, flottiljflygplatser och garnisoner. Riksintressen som inte redovisas öppet är sådana där öppet redovisad information om området och dess beskaffenhet riskerar att avslöja uppgifter vars

Postadress Försvarsmakten 107 85 Stockholm
Besöksadress Lidingövägen 24
Telefon 08-788 75 00
Telefax 08-788 77 78
E-post, Internet exp-hkv@mil.se www.forsvarsmakten.se

röjande kan medföra betydande men för totalförsvaret eller i annat fall för rikets säkerhet. Sådana områden kan exempelvis ha koppling till anläggningar för spanings-, kommunikations- och underrättelseändamål.

För en utförligare beskrivning av riksintressen för totalförsvarets militära del inklusive en företeckning av alla öppet redovisade riksintressen hänvisar Försvarsmakten till myndighetens riksintressekataloger. Katalogerna återfinns på Försvarsmaktens hemsida: www.forsvarsmakten.se/riksintressen.

Revingeheds övningsfält med skjutbana och Björka övningsfält

Revingehed övningsfält är beläget två mil öster om Lund. Södra Skånska infanteriregementet kom år 1823 till Tvedöra och år 1887 flyttade de till Revingehed där kasernerna återuppfördes. Övningsfältet har i efterhand utökats för att kunna tillgodose behovet av sammanhängande övningsytor med de fordon som ingår i moderna förband och utgör idag ca 4 500 hektar.

Björka övningsfält som är en f.d. flygbas anskaffades år 1939 och är ett komplement till Revingehed övningsfält. Björkafältet i sin tur omfattar ca 300 ha och är beläget i både Lund och Sjöbo kommuner cirka fyra kilometer väster om Sjöbo.

Verksamheten vid övningsfälten omfattar övningar med band- och hjulfordon samt skjutning med finkalibrig ammunition på skjutbanor och i närliggande terräng. Garnisonsområdet utgör navet i den samlade verksamhet som bedrivs vid fälten.

Övnings- och skjutfält utgör omistliga produktionsresurser för Försvarsmaktens övningar med förekommande utrustning och vapensystem och är därför områden av riksintresse. Revingehed och Björka övningsfält är båda sådana områden, som nyttjas av olika förband inom Försvarsmakten. Revingehed och Björka övningsfält har stor betydelse för Försvarsmaktens övningar för att upprätthålla förmåga till väpnad strid, framför allt för mekaniserade förband.

Inom fältet kan alla förekommande övningsmoment genomföras med lös ammunition. All skarpskjutning sker på skjutbanor och fälten har också kapacitet att genomföra samövningar med flygförband. Sådana övningar kan enbart genomföras på särskilt anordnad mark som fritt kan disponeras av Försvarsmakten. Det är väsentligt att dessa funktioner kan skyddas och bibehållas.

Riksintresseområdena utgörs av respektive övningsfält samt Revinge garnison. Den verksamhet som konstituerar riksintressena innebär påverkan på

omgivningen genom skottbuller som kan uppfattas som störande. I vissa fall kan verksamheten även innebära annan påverkan.

Försvarsmakten kan konstatera att viss typ av verksamhet och övriga intressen riskerar medföra direkt eller indirekt skada på riksintressen för totalförsvarets militära del. Samtidigt kan konstateras att det finns lägen då en samlokalisering med övriga intressen kan ske utan att skada på riksintresset sker. För att underlätta en bedömning om i vilka fall det föreligger en risk för skada på riksintresset redovisas nedan exempel på sådana åtgärder som generellt bedöms medföra påtaglig skada samt sådana åtgärder som Försvarsmakten bedömer i vissa fall kan samexistera med de militära intressena.

Påtaglig skada på skjutfält som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del bedöms uppstå då åtgärder medför direkta eller indirekta begränsningar i vilken verksamhet som kan genomföras på skjutfältet. I det här fallet:

- Planer och bestämmelser som uppmuntrar till friluftsliv och rekreation inom det område som utgör *påverkansområde för buller eller annan risk.*

Risker vid avlysning

Att implementera ett biosfärsområde i närheten av Revingehed och Björka bedöms kunna förskjuta allmänhetens uppfattning av vad området främst är (från övningsfält till rekreationsområden) samt ett öka besökstrycket. Ett biosfärområde lockar både nationella och internationella besökare. Att utse ett område som biosfärområde är en effektiv marknadsföring som sprids långt utanför närområdet. Det är därför rimligt att förvänta sig fler och även mer långväga besökare än idag, vilket går emot Försvarsmaktens behov av att minska besökstrycket i närområdet till Revingehed och Björka. Ett ökat besökstryck befaras medföra fler konflikter, t.ex. i form av ohörsamhet vid avlysning och riskerar i förlängningen att leda till större skaderisk för tredje man.

Både Revingehed och Björka övningsfält kan avlysas helt eller delvis när som helst på året. När ett övnings- eller skjutfält är avlyst råder tillträdesförbud enligt skyddslagen och vid avlysning är det straffbart att beträda de delar som är avlysta.

I dagsläget är skyltar m.m. som upplyser om detta endast författade på svenska, vilket riskerar att bli otillräckligt om biosfärområdet kommer att attrahera fler internationella besökare än vad som är fallet idag. Uppgift om Försvarsmaktens möjlighet att avlysa fältet och därmed omöjliggöra tillträde saknas i underlaget. Generellt är Försvarsmaktens verksamhet endast beskriven på ett översiktligt sätt i underlaget och det är inte tillräckligt tydligt att Revingehed och Björka i första hand är militära övningsfält, där särskilda förhållningsregler råder och där förutsättningarna för tillträde snabbt kan förändras. Det är inte heller tydligt att eventuella besökare är skyldiga att ta del av anslagen information och följa anvisningar.

Förutsättningar för samexistens

En förutsättning för att biosfärområdet och Försvarsmaktens verksamhet ska kunna samexistera är genom att inte märka ut Revingehed och Björka som lämpliga rekreationsområden. Detta genom att helst utesluta berörda övningsfält ur ansökan.

Revingehed och Björka hänger ihop med de övriga områdena i biosfärområdet rent biologiskt, även om de inte blir en del av det utpekade biosfärområdet. Värdena finns och är skyddade genom bl.a. Natura 2000- bestämmelserna, oavsett om de är tillgängliga för besök eller inte. Likaså är samspelet mellan mänsklig aktivitet i form av Försvarsmaktens verksamhet och miljön detsamma utan att riskera att skada värden som utgör Riksintresse för totalförsvarets militära del.

Försvarsmaktens bedömning

Både Revingehed och Björka är utpekade riksintressen för totalförsvarets militära del och Försvarsmakten måste utan inskränkningar kunna fortsätta att verka här. Skyddet av totalförsvarets intressen måste beaktas för att Försvarsmakten ska kunna tillväxa i enlighet med försvarsbesluten.

För att vidare säkerställa att det utpekade biosfärsområdet inte får en inskränkande verkan på Försvarsmaktens verksamhet är det en förutsättning att ett tillägg i underlaget görs som möjliggör Försvarsmaktens fortsatta verksamhet i området utan inskränkningar. Försvarsmaktens verksamhet ska därför undantas från den presenterade ansökan för att Försvarsmaktens ska kunna tillstyrka förslagen.

Vid frågor i ärendet, kontakta handläggaren enligt ovan.

Beslut i ärendet har fattats av Gill Hermansson Wolff, tjänsteförrättande chef för sektionen för fysisk planering vid Försvarsstabens infrastrukturavdelning.

Hermansson Wolff, Gill

Tjf. C FST STÖD INFRA FYSPLAN

Handlingen är fastställd i Försvarsmaktens elektroniska dokument- och ärendehanteringssystem.

Sändlista

Biosfärskontroret info@storkriket.se

För kännedom

Fortifikationsverket fortv@fortv.se

Havs och Vatten myndigheten

Yttrande

Datum 2023-10-30 **Dnr** 02813-2023

Handläggare
Erik Törnblom, Ph D
Enheten för biologisk mångfald
erik.tornblom@havochvatten.se

info@storkriket.se
Lunds kommun,
Biosfärområde Storkriket,
Box 41, 221 00 Lund

Yttrande över förslag till ansökan till Unesco om att bilda Biosfärsområde Storkrike

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten har beretts tillfälle att yttra sig över ett förslag till ansökan till Unesco om att bilda Biosfärsområde Storkrike. Myndigheten lämnar här följande yttrande.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslaget till ansökan till Unesco. Två av fokusområdena i den bilagda strategin för 2023-2025, Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald samt Smart förvaltande av vårt vatten, är av särskilt intresse för HaVs- och myndigheten. Vi ser biologisk mångfald och naturvård som en naturlig del i arbetet med en integrerad vattenförvaltning och det är därför viktigt med samordning mellan fokusområdena.

Beskrivning av ärendet

Havs- och vattenmyndigheten har på remiss från Biosfärskandidat Storkriket fått ett förslag till ansökan till Unesco om att bilda ett biosfärsområde. Förslaget omfattar ett förslag till ansökan och en strategi för 2023-2025.

Motivering

Ansökan är välskriven och genomarbetad och vi bedömer att den väl fyller kriterierna för bildande av ett biosfärsområde. Ansökan innehåller adekvata beskrivningar av områdets värden, förutsättningar och utvecklingsmöjligheter samt sätter mål för hållbar utveckling och hur området ska bidra till att bevara, utveckla och stödja befintliga värden. Ansökan redogör även för hur området ska förvaltas och vilken samordning man avser skapa i området.

Områdets vattenmiljöer uppmärksammas som viktiga kärnmiljöer för biosfärsområdet och av avgörande betydelse för den ekologiska, sociala och ekonomiska utvecklingen i området. Vi ser

särskilt positivt på de två fokusområdena Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald samt Smart förvaltande av våra vatten i det strategiska dokumentet för 2023-2025. Samordning av fokusområdena behövs så att den integrerade och avrinningsområdesbaserade förvaltningen av vattenmiljöerna inkluderar naturvärden och biologisk mångfald samt de åtgärder i som krävs för att bibehålla och höja områdets naturvärden.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Johan Kling efter föredragning av utredaren Erik Törnblom. I den slutliga handläggningen av ärendet har även enhetschefen Rebecka Schantz medverkat.

Johan Kling

Erik Törnblom

LANTMÄTERIET

Anna-Karin Poussart, Lunds kommun
Ylva Nilson, Lunds kommun
Lunds kommun
Eslövs kommun
Sjöbo kommun

För kännedom till Institutet för språk och folkminnen

2023-10-16
LM2023/052563

Lantmäteriets synpunkter på det tänkta namnet *Storkriket* för ett nytt biosfärområde, ärende LM2023/052563

Lunds kommun, Eslövs kommun och Sjöbo kommun har genom Anna-Karin Poussart och Ylva Nilsson till Lantmäteriet inkommit med en förfrågan om synpunkter på ett förslag om ett nytt biosfärområde med namnet *Storkriket*. Nedan följer Lantmäteriets yttrande om det föreslagna namnet på biosfärområdet.

Ansvar för namnsättningen

Lantmäteriet har enligt sin myndighetsinstruktion och kulturmiljölagen ett övergripande ansvar för landets ortnamnsskick. Alla myndigheter, statliga som kommunala, har att följa god ortnamnssed enligt 1. kap. 4§ kulturmiljölagen (1988:951, ändrad 2013: 548). Där framgår att det också att Lantmäteriets namnformer är normerande och alltså ska följas av andra myndigheter, inklusive kommuner. I hanteringen av vissa kategorier av ortnamn har det vuxit fram en praxis att andra än Lantmäteriet fastställer nya namn. Detta gäller exempelvis namn på gator och kvarter, som beslutas av kommunerna, men också namn på olika typer av naturvårdsområden, vars namn beslutas av de myndigheter som ansvarar för dem, vanligen länsstyrelserna. Lantmäteriet uppfattar det tänkta biosfärområdet som ett område som närmast kan jämföras med ett naturvårdsområde. Det är då rimligt att tänka sig att de kommuner som ansvarar för området också fastställer namnet.

Mot den bakgrunden är i det här fallet Lantmäteriets uppgift att ge råd och stöd i namnfrågan. Vi ansvarar också för den geografiska data som vi själva producerar eller distribuerar, vilket bland annat innebär att vi kan välja att inte kartredovisa namn som vi menar strider mot god ortnamnssed. Lantmäteriet har också rådgjort med den andra statliga myndighet som har ett uttalat uppdrag inom ortnamnsvården, Institutet för språk och folkminnen (Isof).

Är *Storkriket* ett ortnamn?

Lantmäteriet tillämpar den definition av begreppet ortnamn som definierades i SOU 1982:45 Ortnamns värde och vård. Den utgår från hur begreppet används i administrativa och vetenskapliga sammanhang, och överensstämmer också med ordets allmänspråkliga betydelser. Definitionen lyder: [Ett ortnamn är] en under en viss tid och i en viss krets av människor entydig benämning på en viss geografisk lokalitet.

Storkriket kan med andra ord för närvarande inte betraktas som ett ortnamn. Snarare kan det jämföras med ett projekt-, aktivitets- eller organisationsnamn. Men eftersom namnet inte bara avser en viss typ av aktiviteter och åtaganden i förbindelse med viss miljö, utan också syftar på en bestämd geografisk yta som människor kommer att tala och skriva om, och som kommer att redovisas kartografiskt i olika sammanhang, är det lämpligt att det tänkta projektet/aktiviteten får ett namn som kan uppfattas och användas som – och därmed bli – ett ortnamn. Då är frågan: är *Storkriket* en lämplig namnkandidat?

Bedömning av namnförslaget

I kulturmiljölagens fjärde paragraf heter det bland annat att ”påverkan på hävdvunna namn beaktas vid nybildning av ortnamn”. Något gammalt namn som det nya skulle tränga ut finns inte i det här fallet. Däremot påverkar det föreslagna namnet hävdvunna namn i en mer allmän mening, såtillvida att det kontrasterar språkligt mot hävdvunna namn och grumlar bilden av hur de hävdvunna namnen är konstruerade. Ordet *rike* används här i ett sammanhang som helt skiljer sig från de hävdvunna namn som innehåller *rike.* Ordet *stork* förekommer inte i förbindelse med *rike* i hävdvunna namn, eller i en lexikaliserad sammansättning, *storkrike*, i allmänspråket. Mot bakgrund av kulturmiljölagens intentioner om språklig vård av ortnamn som ett värnande av kulturmiljön är det föreslagna namnet svårt att förena inte bara med kulturmiljölagens krav utan också med språklagens (2009:600) skrivningar om att ”språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt” samt att ”det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas”.

Det föreslagna namnet är inget hävdvunnet ortnamn och skiljer sig också från sådana i hur det är sammansatt. Däremot framstår det som ett typiskt så kallat kommersiellt namn, menat att fungera som uppseendeväckande och säljande varumärke för en produkt av något slag. Lantmäteriet, liksom Isof, avråder generellt från att skapa och använda ortnamnsliknande namn som varumärken eller säljande etiketter. En sådan namnanvändning ligger inte i linje med kulturmiljölagens syn på ortnamn. Vi vill också påminna om FN-resolutionen Discouraging the commercialization of geographical names

2012:X/4 i vilken det skarpt avråds från att skapa ortnamn i kommersiellt syfte. Ytterst handlar både vår och FN:s namnkommittés avrådan från kommersiella namn om att värna det offentliga rummets kulturella integritet. Motsvarande tankegångar och bevekelsegrunder förekommer också hos FN-organet Unesco.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang vill vi, och även Institutet för språk och folkminnen, avråda från att fastställa namnet *Storkriket* för biosfärområdet. Ett namn ska vara entydigt, lokaliserande och lätt att uppfatta. *Storkriket* ger ingen information om var området är beläget. I kommersiella sammanhang återfinns namnbildningstypen ibland, exempelvis *Glasriket* och *Tygriket*. Vi avråder likväl från användningen av sådana namn i en ickekommersiell kontext.

En avslutande reflektion: Det är lätt att förstå tanken med att skapa en namnmässig pendang till *Kristianstads vattenrike*. *Kristianstads vattenrike* är också ett namn som skiljer sig från gängse ortnamnsbruk och är mindre lyckat utifrån ett namnvårdsperspektiv. Men det innehåller ett lokaliserande led, och en ordsammansättning som är lexikaliserad, både som adjektiv, *vattenrik*, och som substantiv, *vattenrike*(*t*). Dessutom kan Kristianstads vattenrikes konkreta koppling till en vattenrik naturtyp inte undgå någon, och för den mer historiskt och språkhistoriskt kunnige finns även en association till det urgamla bygdenamnet *Villand* (’vattenområdet’). Inget av detta finns hos det tänkta namnet *Storkriket*. Risken är därför stor att det inte bara uppfattas som marknadsföring, utan också som ganska ihålig sådan. Den typen av associationer kan i värsta fall spilla över på vad såväl allmänheten som bedömningspersoner hos Unesco förväntar sig av seriositeten och substansen i hela projektet.

Med vänlig hälsning

LANTMÄTERIET

Ola Svensson
Utredare vid Ortnamnsfunktionen

LANTMÄTERIET
E-POST ola.svensson@lm.se
TELEFON 026-63 32 25

ADRESS www.lantmateriet.se/hittakontor
WEBBPLATS www.lantmateriet.se

OM PERSONUPPGIFTER

Läs hur Lantmäteriet hanterar dina personuppgifter på vår webbplats www.lantmateriet.se/personuppgifter, eller genom att kontakta kundcenter på 0771-63 63 63 eller kundcenter@lm.se.

2023-11-21

unesco
Biosfärprogrammet

Yttrande om Storkrikets remiss av ansökan till Unesco

Biosfärrådet vill här uppmärksamma den stora kunskap som finns om området samt det fina arbete som lagts ner på att sammanställa denna i dokumentet. Biosfärrådet anser att remissversionen av ansökan är mycket väl genomarbetad och förberedd på bästa sätt. Biosfärrådet vill särskilt uppmärksamma att Storkriket på ett föredömligt sätt tillgängliggjort remissversionen genom hemsida, webbinarium och genom att ta fram en guide till dokumentet och föreslår att detta tillvägagångssätt kan användas som modell för kommande ansökningar och utvärderingar.

Det föreslagna biosfärområdet är ett intressant område som lyfter dynamiken mellan storstad och land, odlingsmark och hållbar livsmedelsförsörjning, mellan känsliga naturområden och ökad tillgänglighet till friluftsliv och mycket mer. Biosfärrådet anser att Storkriket har god potential att bli ett fint komplement till andra biosfärområden i Sverige.

Det föreslagna biosfärområdets organisation och färdplan framåt är väl beskrivna och väl genomarbetade. Det anses mycket positivt att organisationens budget och personella resurser är av en dimension som troligen ger goda förutsättningar för att nå de ambitioner som deklareras.

Biosfärrådet identifierar den tydliga anknytningen till närliggande forskningscentrum och universitet som en av områdets styrkor och noterar med glädje att ett forskarråd etablerats och att gemensamma projekt redan är igång och under utveckling. I kapitel 16.1.3 som handlar om hur biosfärområdet kan stödja forskningsinfrastruktur, kan biosfärområdets roll att mäkla kunskapsbehov med forskningsintresse tydligare beskrivas.

Det föreslagna biosfärområdet lyfter kulturdimensionen som en stödprocess och en mekanism för att lösa hållbarhetsutmaningar. Detta är ett pionjärt angreppssätt där Storkriket kan vara modell för andra biosfärområden i världen.

I kapitel 15.1.1 beskrivs potentialen för hur området kan fungera som en modell för att främja hållbar utveckling. Här beskrivs inledningsvis många andra organisationers roll och biosfärorganisationens roll hamnar i skymundan. Lyft gärna upp biosfärorganisationens roll högre i stycket och komplettera med konkreta exempel från den framtagna strategin för biosfärområdet.

I det föreslagna biosfärområdets zonering, angränsar en del kärnområden direkt till områdets yttre gräns. Vidare verkar några kärnområden inte vara omgärdade av buffertzon. Motivera varför zoneringen avviker från Unescos generella zoneringsprincip alternativ överväg att justera zoneringen.

Förtydliga gärna i kapitel 17.4.9 om de faktorer som nämns är hypotetiska eller reella.

Programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige anser att remissversionen av Storkrikets Unescoansökan är gedigen, välskriven och väl genomarbetad. Den samlade bedömningen är att området har goda förutsättningar för att bli ett biosfärområde. Det är en styrka att redan nu ha universitet knutna till sig och det är bra att vatten och smart förvaltande lyfts fram som viktigt värde i ansökan och i det utvecklade strategidokumentet. Det är mycket bra att redan nu planera för ett Biosfärcentrum eller informationsnoder eftersom det är viktigt att biosfärområdenas verksamheter förankras till platser. Kommittén noterar med tillfredsställelse den breda förankringsprocessen och är nyfikna på hur dialogen har gett inspel till arbetet och vad de lokala aktörerna har för förväntningar framöver.

Hybridorganisationen är ett intressant grepp. Det behöver vara tydligt hur ansvarsfördelning och inflytande i organisationen regleras, liksom finansieringen. Finns grundläggande avtal eller avsiktsförklaring mellan kommuner och eventuella andra ingående parter?

Kommittén instämmer med Biosfärrådet att fokus på kulturdimensionen är innovativt och fördömligt liksom fokus på existentiell resiliens. Beröringspunkter till andra Unescokoncept i Sverige kan förtydligas för att ytterligare stärka ansökan (kreativa städer, Södra Ölands odlingslandskap, immateriella kulturarv och Unescoprofessurer).

Kommittén tillstyrker Biosfärrådets förslag till yttrande med ovan kompletteringar.

Mia Olausson

Ordförande Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Johanna MacTaggart

Ordförande Biosfärrådet

Länsstyrelsen Skåne

Datum
2023-10-31

Diarienummer
28379-2023

info@storkriket.se

Yttrande över förslag till: Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket

Länsstyrelsen Skåne stödjer förslaget till ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket.

Länsstyrelsen Skåne ser många fördelar med ett biosfärområde som omfattar Lunds, Sjöbos och delar av Eslövs kommuner. Vi ser att det kan stärka, motivera och öka samordning av satsningar av betydelse för bland annat bevarande av biologisk mångfald, landsbygdsutveckling, klimatanpassningsåtgärder och öka robustheten för kommande klimatförändringar. Ambitionerna med biosfärområdet stärker även livsmedelskedjan och ökar den civila beredskapen, vilket är två av länsstyrelsens prioriterade områden för perioden 2024-2027.

Länsstyrelsen Skåne har även skickat in stödbrev för arbetet med biosfärkandidaturen (se bilaga 1) och bistått genom att ingå i styrgruppen för arbetet med ansökan. Länsstyrelsen bistår gärna fortsatt utifrån tillgängliga resurser med insatser. Vi ser även möjligheter att utveckla projekt i samverkan med kommunerna inom det tilltänkta biosfärområdet. Detta såväl under tiden för ansökan som framöver.

Länsstyrelsen Skåne vill även ge följande kommentarer och medskick till ansökans slutliga utformning och innehåll:

1. Under rubrik 13.2 och underrubriken Kopplingar till globala, nationella, regionala och lokala mål kan även nämnas EUs arbete och fastställda ambitioner som Gröna given/Green deal. Inom den finns strategin för biologisk mångfald och den kommande Naturrestaureringslagen som pådrivande och stödjande för biosfärområdets ambitioner.

2. Utifrån de behov som kommer med den kommande Naturrestaureringslagen och bland annat det beskrivna behovet av att återställa landskapets vattenhushållande, vattenrenande och kolbindande förmåga samt återställa våtmarksarealer i Storkriket (sid 14 i Strategin, bilaga 3) vore det bra att inkludera även lydelsen restaurera i målen för biosfärområdet. Det skulle kunna

formuleras i mål 1. Natur: Bevara *och restaurera* den biologiska mångfalden, återställ och förbättra ekosystemtjänster och främja en hållbar användning av naturresurser. Tilläggsförslaget kursiverat.

Kontaktuppgifter

Om det är några frågor går det bra att kontakta mig, Johan Niss, på telefon 010-2241526 eller via e-post Johan.Niss@lansstyrelsen.se.

Det går även bra att ringa till Länsstyrelsens växel. Telefonnummer finns längst ner på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av avdelningschef Olof Liungman med Johan Niss som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Cecilia Backe enhetschef medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

Stödbrev från Länsstyrelsen Skåne (2020-06-22, tyvärr dålig kvalitet – originalhandlingen kan fås på begäran).

Länsstyrelsen Skåne

STÖDBREV 1(1)

2020-06-22 Dnr 515-2797-2018

Kontaktperson
Naturvårdsenheten
Ingela Lundqvist
010-2241709
ingela.lundqvist@lansstyrelsen.se

Maria Sjögren
Park- och naturavdelningen, Tekniska förvaltningen
Box 41
221 00 Lund

Biosfärområde vombsjösänkan

Länsstyrelsen Skånes uppdrag är att skapa samhällsnytta – det gör vi genom att ta ansvar för samhällsbygget, skydda miljön och investera i landsbygden. Målet är att göra det bästa för Skåne och bidra till goda livsvillkor och en hållbar utveckling, så att natur- och kulturvärden bevaras, miljön skyddas, landsbygden utvecklas och samhället byggs på goda grunder med ett långsiktigt perspektiv.

Vombsjösänkan innehåller stora naturvärden och är ett av de områden i Skåne där det finns flest rödlistade (hotade) arter. Stora områden är skyddade som naturreservat och djurskyddsområden och även internationellt utpekade som Natura 2000-områden och Ramsarområden. Vombsjösänkan med sina skyddade områden är också av stor betydelse för friluftslivet.

Länsstyrelsen kan bidra till arbetet i ett biosfärområde framförallt genom det arbete som görs inom de skyddade områdena för att bibehålla och utveckla den biologiska mångfalden och friluftslivet. Men även med kunskap och stöd inom andra verksamhetsområden.

Ett biosfärområde i Vombsjösänkan blir ett kraftfullt verktyg för att stärka områdets värden och bidra till en levande landsbygd. Länsstyrelsen Skåne stödjer fortsatt arbetet och ansökan till Nationella programkommittén, att Vombsjösänkan godkänns som biosfärområdeskandidatområde.

För Länsstyrelsen Skåne

Peter Cavala, tf Länsöverdirektör

Postadress Besöksadress Telefon / Fax Bankgiro E-post och webb Sociala medier
205 15 Malmö Södergatan 6 010-224 10 00 vx 132-2647 skane@lansstyrelsen.se Facebook: länsstyrelsen.skane
291 86 Kristianstad Ö Boulevarden 67 A 010-224 11 00 www.lansstyrelsen.se/skane Twitter: @lanskane

YTTRANDE

V 2023/1068

Datum 2023-10-30

Yttrande gällande *Ansökan till UNESCO om att bilda Biosfärområdet Storriket*

Centrum för miljö- och klimatvetenskap ser mycket positivt på ansökan att bilda Biosfärsområdet Storkriket, inte minst för att detta kan fungera som en plattform för universitets ambition att utveckla samverkan kring forskning som har nära koppling till det blivande Biosfärsområdet. I den här remissen fokuserar vi på beskrivningen av forskningen vid och samverkan med Lunds universitet.

Generellt anser vi att beskrivningen av relevant forskning i de flesta avsnitt för mycket begränsas till sådan som bedrivs inom Storkrikets gränser (ett undantag är ett kort men välskrivet stycke under avsnitt 16.1.1.). Även om vi förstår att det är svårt att i detalj beskriva all relevant forskning vid LU den tvärvetenskapliga centrumbildningen Centrum för miljö- och klimatforskning (CEC) och att avgränsningar behövs, tycker vi att det är olyckligt eftersom det leder till att en stor del av den tvär- och transvetenskapliga forskningen – till exempel om hållbar markanvändning – faller bort trots dess stora relevans för Biosfärsområdet. Sådan forskning berör utmaningar som med tanke på de fem fokusområden som har identifierats, är av yttersta relevans för det blivande biosfärområdet. Detta gäller inte minst frågan om hur man kan trygga en hållbar livsmedels-, energi- och vattenförsörjning i ett förändrat klimat, samspelet mellan stad och land, samt hur man kan bevara, stärka och nyttja de unika biologiska värdena i området. Det begränsade sättet att beskriva relevant forskning, gör också att värdet av de stora strategiska forskningsområdena BECC och MERGE, liksom dess nybildade profilområde om naturbaserade lösningar, inte framstår som den stora tillgång för samverkan som de faktiskt är.

Postadress Box 118, 221 00 Lund Besöksadress Sölvegatan 27 Telefon 046-222 38 60, *046-222 00 00*
E-post ellen.giljam@science.lu.se Webbadress www.naturvetenskap.lu.se

Vi skulle också speciellt vilja lyfta samverkansplattformen LU Land – Markanvändning för en hållbar framtid, som är unik när det gäller att angripa temat hållbar markanvändning på ett sektors- och ämnesövergripande sätt. LU Land fokuserar just på utmaningarna vi står inför när det gäller att få den begränsade resursen mark att räcka till för en tryggad livsmedels-, energi- och vattenförsörjning, och samtidigt värna de höga biologiska värdena i området. LU Lands syfte är att stärka samverkan mellan forskning och samhälle kring utmaningar som handlar om hållbar markanvändning i vid bemärkelse. Det handlar inte enbart om jordbruksrelaterade frågor, utan berör lika mycket skogs- och urbana miljöer. LU Land arbetar över disciplins-, aktörs- och sektorsgränser, vilket innebär att utmaningarna angrips utifrån olika vinklar och perspektiv och innefattar både ekologiska, ekonomiska och samhällsvetenskapliga frågeställningar. LU Land har också varit engagerat i arbetet med att skapa ett Biosfärsområde.

Kapitel 12 berör ekosystemtjänster, som är av särskilt intresse för Lunds universitet som värd för det Strategiska ForskningsOmrådet ”Biodiversity and Ecosystem Services in a Changing Climate”. Ansökan hade vunnit på att integrera en del av de landvinningar som gjorts sedan Millenium Ecosystem Assessment och TEEB när det gäller förståelse och beskrivning av ekosystemtjänster. Vidare, beskrivs ekosystemtjänster i ansökan separat för olika sektorer, vilket gör att man inte fullt ut tydliggör värdet av en landskapsansats inom Biosfärsområdet. Ansökan skulle också ha vunnit på att ta hänsyn till den utveckling som skett inom IPBES, den internationella mångfaldspanelen, när det gäller att fånga de komplexa värdena av biologisk mångfald och ekosystemtjänster/naturnyttor. Beskrivningen av indikatorer för ekosystemtjänster som används för att utvärdera biosfärområdets tre funktioner bevara, utveckla, stödja avsnitt 12.2, s 107-110 (tabell), borde kopplas till ett resonemang om svårigheten med att använda indikatorer, men är annars rimlig med tanke på vilka data som finns.

Några mer konkreta synpunkter

- På s 16 och s 36 (samt s 173) nämns de strategiska forskningsområdena BECC och MERGE, dock utan beskrivning eller ens fullständigt namn (OBS: det officiella namnet är strategiska forskning**sområden**, SFO – nu står det ”strategiska forskningsmiljöer”). För att hålla

ansökan ajour med den senaste utvecklingen, föreslår vi att även det nyligen inrättade profilområdet Naturbaserade framtidslösningar (LU Profile Area: Nature-based future solutions — Lund University) nämns, samt samverkansplattformen LU Land – Markanvändning för en hållbar framtid (båda koordineras från CEC).

- På s 19 (samt s 174) nämns projektet ”Policylabb för naturbaserade lösningar i tvärkommunal klimatanpassning”. Projektet är ett innovationsprojekt (inte ett forskningsprojekt), så ändra gärna till att Lunds universitet är **projekt**ledare. Vi skulle också vilja lyfta här att detta projekt är ett resultat av samverkan mellan Storkriket och samverkansplattformen LU Land. Det bör naturligtvis också uppdateras att projektet nyligen har beviljats. Man kan också fundera på om man vill uttryckligen nämna att policy-labbet handlar om att använda naturbaserade lösningar för klimatanpassning (ett väldigt aktuellt ”koncept”) inom Storkriket för att ytterligare understryka möjligheten till innovation i detta.
- På s 36 används beteckningen ” Centrum för miljö- och klimatforskning”, vilket skall vara ” Centrum för miljö- och klimatvetenskap”.
- På s 36/37, under rubriken Forskning och utbildning, beskrivs tankar kring forskning och utbildning inom Storkriket. I nuvarande form varvas avsnitten om forskning och utbildning, vilket för att det saknas en röd tråd. Vi föreslår att avsnitten ordnas så att ordningen i rubriken följs, dvs först beskrivs forskning, sedan utbildning. Med tanke på att Unesco efterfrågar en plan, så bör det understrykas att åtminstone Lunds universitet är mycket intresserad av att utveckla sitt samarbete med Storkriket framöver. I relation till detta funderar vi också på om forskarrådets roll i att strategiskt utveckla samspelet mellan forskning och biosfärområdet kunde konkretiseras här. Kanske skulle man rentav kunna ge forskarrådet i uppdrag att ta fram en plan så som Unesco efterfrågar?
- På s 37 samt s 177ff beskrivs Miljöövervakningen. Vid Lunds universitet koordineras viktiga delar av den miljöövervakningen som bedrivs i Sverige, tex. Svensk

Fågeltaxering, Svensk Dagfjärilsövervakning samt pilotprojektet kring Pollinatörsövervakning. Detta nämns nu endast väldigt kort som en inledande mening i beskrivningen av Lunds universitet. Vi tycker detta bör lyftas tydligare (och nämnas också i de mer övergripande avsnitten). De två (tre) övervakningsprogrammen som koordineras vid LU är bland de viktigaste som görs i Sverige. Kopplat till arbetet med miljöövervakningen i sig bedrivs också mycket forskning kring fåglars och dagfjärilars tillstånd i olika miljöer och observerade populationsförändringar bl.a. i relation till klimatförändringar. Man har också arbetat mycket med att ta fram olika typer av indikatorer som idag bland annat används för att utvärdera nationella och internationella policyer (t.ex. EU:s jordbrukspolitik).

- På s 144 beskrivs Forskning och innovation i relation till utveckling – även här skulle samverkansplattformen LU Land nämnas, som arbetar för att i samverkan mellan ett flertal discipliner och fakultet vid LU och relevanta samhällsaktörer från en rad olika sektorer för innovativa lösningar kopplade till hållbar markanvändning.
- På s 173 återfinns en kort men väldigt fin beskrivning av den mer övergripande markanvändningsforskningen som bedrivs!
- På s 174 beskrivs bl.a. LU Land. Avsnittet är generellt bra skrivet, men lyfter i nuläget inte den bredd av ämnen som LU land angriper. Vi skulle vilja förtydliga att LU Land inte enbart fokuserar på jordbruksfrågor (eller produktionssystem), utan arbetar brett med temat markanvändning (se den beskrivningen under generella synpunkter ovan). Ett konkret exempel där LU Land och Lunds kommun/Biosfärområdet har samarbetat är Biosfärkonferensen Mötesplats Biosfär, där LU Land var en av tre huvudarrangörer.
- På samma sida beskrivs Hållbarhetsforum. Vill man, skulle man kunna nämna att Hållbarhetsveckan är ett samarbete mellan Lunds kommun och HF.

Stort lycka till i ert fortsatta arbete med Storkriket!

Remissvaret har författats av Centrum för miljö- och klimatvetenskap, Lunds universitet

SKOGSSTYRELSEN

YTTRANDE

Datum
2023-10-30

SKS Diarienr
2023/2887

Ert Diarienr
Biosfärområde Storkriket

Skogsstyrelsen
Swantje Oostra
Box 63, 28 121 Hässleholm

swantje.oostra@skogsstyrelsen.se
Tfn 0431-294 87
Växel 036-35 93 00

Lunds kommun
Biosfärområde Storkriket
info@storkriket.se

Yttrande avseende förslag till ansökan till Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) om att bilda Biosfärområde Storkriket, Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner, Skåne län

Skogsstyrelsen har beretts möjlighet att yttra sig i rubricerat ärende.

Skogsstyrelsen ser positivt på att bilda ett biosfärområde och stöder ansökan som ger ett mycket genomarbetat, välskrivet och ambitiöst intryck.

Världsarvsklassningen kommer sannolikt innebära en ökning av biologisk mångfald i området vilket skulle vara positivt.

Vi har i nuläget inga ytterligare synpunkter på presenterat underlag och inte heller någon information att tillföra som har bäring på detta.

Vi ansvarar för frågor om skogsbruket och har till uppgift att verka för att landets skogar sköts på ett sådant sätt att de skogspolitiska målen nås. Vi är tillsynsmyndighet, enligt skogsvårdslagen och delar av miljöbalken gällande skogliga åtgärder på skogsmark (mark som lyder under SVL.). Vidare ingår bland våra uppgifter att medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser.

I detta ärende har skogskonsulent Swantje Oostra beslutat.

Swantje Oostra

Partnerskap Alnarp
Enheten för samverkan och utveckling

2023-10-31

Remissvar Ansökan till Unesco om att bilda biosfärområde Storkriket.

Detta remissvar är sammanställt av Håkan Schroeder och Johanna Grundström SLU Partnerskap Alnarp, som är en samverkansplattform vid SLU i Alnarp.

SLU Partnerskap Alnarp har uppdraget att utveckla samverkan mellan SLU:s forskning och utbildning för ömsesidig nytta hos akademi och aktörer i näringsliv, branschorganisationer och offentliga aktörer med intressen inom jordbruk, trädgård och skog.

Huvudbudskapet i remissvaret är att SLU:s forskning, utbildning och miljöanalys har hög relevans för att tillvarata möjligheterna genom bildandet av biosfärområdet Storkriket. I ansökan ges dock inte en heltäckande bild av relevant verksamhet. I det följande remissvaret finns komplettering med verksamheter vid SLU som bedöms som relevanta, men det har inte varit möjligt att göra en djupare genomgång eller beskrivning av de olika kompetensområdena inför remissvaret.

SLU Partnerskap Alnarp är en av flera möjliga ingångar till samverkan med SLU inom ramen för utveckling av aktiviteter knutna till biosfärområde Storkriket.

Kommentarer och tillägg per avsnitt och sida följer nedan:

3.1.1. Odlingsmark och kulturlandskap, s. 9

Under rubriken Odlingsmark och kulturlandskap beskrivs jordbrukets användning av odlingsmarken i stor utsträckning utifrån den negativa miljöpåverkan som produktion av mat, biobaserade material och bränslen kan leda till. Att bruka marken för att producera nyttigheter som vi människor behöver innebär en påverkan på miljön. Utveckling av kunskap, nya metoder och teknik lägger grunden till en hållbar utveckling avseende alla tre hållbarhetskriterierna. Genom att bejaka såväl produktions- som miljömål inom ramen för biosfärområdet Storkriket kan platsen och dess aktörer göra betydelsefulla avtryck i samhällets hållbara omställning. En omställning som ställer krav på ökat utbyte av livsmedel, biobaserade material och bränslen från Sveriges odlingsmark. Ökad produktion av livsmedel är i linje med Sveriges livsmedelsstrategi och också en nödvändighet ur ett beredskapsperspektiv som på senare tid av förklarliga skäl blivit alltmer uppmärksammat.

3.2.2. Områdets potential att främja hållbar utveckling, s. 17

På SLU Alnarp finns till exempel avdelningen för Biosystem och teknologi som utforskar samspelet mellan mark, växter, djur, miljö, klimat och människor i system för hållbar produktion av mat och förnyelsebara råvaror.

Förslag på ny skrivning: På SLU Alnarp finns fakulteten för landskapsplanering, trädgård och växtproduktionsvetenskap samt institutionen för sydsvensk skogsvetenskap. Fokus ligger på samspel mellan människa, djur och ekosystem och ett ansvarsfullt brukande av naturresurser för att bidra till hållbar samhällsutveckling och goda livsvillkor.

3.3.1. Forskning och demonstrationsprojekt

Storkrikets roll gällande stöttning av forskning och demonstrationsprojekt är främst som testbädd och möjlig partner i forskningsprojekt. Biosfärområdet kan också bidra med ett nätverk av aktörer samt samverkan inom olika områden. En ytterligare uppgift är att sprida vetenskaplig information, både sådan som kommer fram i gemensamma projekt och sådan som handlar om hållbarhet på en mer övergripande nivå.

Bra beskrivning av biosfärområdets roll för att stötta forskning. Medborgarforskning lyfts allt oftare och kan vara ett bra begrepp att ha med i sammanhanget.

4.7 Genomförandemekanismer, Forskning och utbildning, s. 36-37

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) är fördelat på flera orter varav campusområdet Alnarp ligger nära Storkriket. Här finns 1300 studenter och runt 400 anställda lärare och forskare. Verksamheten i Alnarp är koncentrerad kring ämnen som landskapsarkitektur (inklusive förvaltning och planering), trädgård, växtproduktion, sydsvenskt jord- och skogsbruk, miljöpsykologi, företagande och entreprenörskap. SLU är också huvudman för ridinriktningen årskurs 1 vid universitetsprogrammet hippolog-programmet som ges på Flyinge. Det är en verksamhet med stort avtryck i det omgivande landskapet som ett hästinriktat rekreationslandskap. Eftersom Storkriket domineras av odlingslandskap är SLU en viktig partner rent ämnesmässigt.

Förslag på ny skrivning: Verksamheten i Alnarp är inriktad mot landskapsarkitektur, trädgårds-, växtproduktion- och skogsvetenskap. Exempel på ämnen är odling, växtförädling, växtskydd, animalieproduktion, skogsskötsel, naturvård, företagsledning, landskapsplanering och förvaltning. SLU har förutom forskning och utbildning ett särskilt uppdrag inom miljöövervakning och miljöanalys.

15.1.1 Beskriv på vilket sätt området har potential att fungera som modell för hur en hållbar utveckling kan främjas.

Forskning och innovation, s. 144

På SLU Alnarp finns till exempel avdelningen för Biosystem och teknologi som utforskar samspelet mellan mark, växter, djur, miljö, klimat och människor i system för hållbar produktion av mat och förnyelsebara råvaror.

Förslag på ny skrivning: På SLU Alnarp finns till exempel institutionen för biosystem och teknologi som utforskar samspelet mellan mark, växter, djur, miljö, klimat och människor i system för hållbar produktion av mat och förnyelsebara råvaror. Här finns också institutionerna för växtförädling och växtskyddsbiologi som utvecklar framtidens grödor och hur dessa ska klimatsäkras och skyddas på ett hållbart sätt. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning kan tillsammans med institutionen för människa och samhälle genom samhällsvetenskapligt inriktad forskning ytterligare bidra till systemperspektiv och tvärvetenskaplig kunskap.

Storkrikets strategi för utveckling, s. 146-146

Följande fem fokusområden ska vägleda arbetet och visar på områden där Storkriket särskilt kan fungera som modellområde:
1. Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald
2. Smart förvaltande av vårt vatten
3. Värdefullt odlingslandskap och lantbruk
4. Framgångsrikt samspel mellan stad och land
5. Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv

SLU:s verksamhet och forskning och utbildning understödjer samtliga fokusområden som också ligger väl i linje med SLUs särskilda sektorsuppdrag.

16.1.1. Beskriv de viktigaste befintliga och planerade forskningsprogrammen, forskningsprojekten och övervakningsinsatserna som bedrivs (inklusive inom vilka zoner/områden) och som specifikt rör förvaltningen av biosfärområdet och genomförandet av handlingsprogrammet (hänvisa till variablerna i bilaga I).

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU Alnarp) s 174

Förslag på tillägg i rött:

Sveriges lantbruksuniversitet är fördelat på flera orter varav campusområdet Alnarp ligger nära Storkriket. Här finns runt 1 300 studenter och 400 anställda lärare och forskare. Verksamheten i Alnarp inriktad mot landskapsarkitektur, trädgårds-, växtproduktion- och skogsvetenskap. SLU är också huvudman för ridinriktningen åk 1 vid universitetsprogrammet hippolog-programmet som ges på Flyinge. Det är en verksamhet med stort avtryck i det omgivande landskapet som ett hästinriktat rekreationslandskap.

Eftersom Storkriket domineras av odlingslandskap blir SLU en viktig partner rent ämnesmässigt. Forskningen rör främst variablerna ”jordbruk/andra produktionssystem” och ”skogsjordbruk” i bilaga 1.

Verksamheten i Alnarp har ofta en praktisk och praktiknära relevans. SLU har därför ett stort kontaktnät som sträcker sig ut i näringslivet genom flera olika samarbetsprojekt med allt ifrån lantbruksföretag, stora livsmedelsföretag till kommuner och myndigheter. För att stödja samverkan med näringsliv, branschorganisationer och offentlig sektor har SLU flera samverkanplattformar som t ex SLU Partnerskap Alnarp, SLU Tankesmedjan Movium och framtidsplattformarna Future Food, Future Forests, One Health och Urban Futures som är gemensamma för hela SLU. En stor del av både forskning och undervisning förutsätter exkursioner, studiebesök i och praktiska fallstudier som genomförs inom bland annat Storkrikets gränser. Detta gäller inte minst två nya internationella studieprogram; kandidatprogrammet Forest and Landscape och mastersprogrammet Food and landscape. Vid dessa studieprogram, liksom för examensarbeten på olika nivåer, är exkursioner och projektarbeten i samarbete med avnämare/intressenter viktiga. SLU Alnarp har också en lång historia av forsknings-, utvecklings- och undervisningssamarbeten med park- och miljöförvaltningar för övervaknings och skötsel inom det tilltänkta biosfärområdet. Modellområden och så kallade *living labs* är också viktiga för verksamheten på SLU. En framtida samverkan kommer dessutom att ge tillgång till ett utvecklat nätverk av besöksmål/samarbetspartners i Storkriket.

SLU arbetar i olika forskningsprogram och projekt med att öka kunskapen om hållbara system för produktion av livsmedel och biomassa för olika ändamål. En inriktning som omfattar val av grödor, odlingssystem, användning av biomassa och cirkulära lösningar för ökad hållbarhet. Det finns ett stort kunskapsbehov om hur markanvändningen kan utvecklas för att tillgodose efterfrågan på olika ekosystemtjänster i landskapet. Multifunktionella landskap och former för brukande av landskapets biologiska naturresurser är ett annat exempel på utvecklingsområde.

16.1.2. Sammanfatta tidigare forsknings- och övervakningsinsatserna som rör förvaltningen av biosfärområdet (använd variablerna i bilaga I).

SLU Alnarp, s. 178

Förslag på tillägg i rött:

SLU Alnarp
Institutionen för Biosystem och teknologi (BT) vid SLU Alnarp utforskar samspelet mellan mark, växter, djur, miljö, klimat och människor i system för hållbar produktion av mat och förnyelsebara råvaror. Forskare vid institutionen har genomfört studier av djurvälfärd och beteendets påverkan av väder hos den stora mängd frigående nötkreatur för köttproduktion, som öppethåller Revingeheds

militära övningsområde genom bete. Exempel är projektet *Studier av frigående nötkreatur om termisk närmiljö för köttdjur på Revingehed*.
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning (LAPF) vid SLU Alnarp är en internationellt ledande akademisk miljö för utbildning, forskning, samverkan och miljöanalys i frågor som rör förändring och utveckling av landskapet. Institutionen har ett särskilt fokus på mångfunktionella och dynamiska landskap, som kan bidra till att lösa samhällsutmaningar och skapa livskvalitet. Forskning och undervisning vid institutionen kännetecknas av multi- och tvärvetenskapligt arbete som sträcker sig över konst och design, samhällsvetenskap, humaniora, naturvetenskap, teknik och kombinationer av dessa. Detta bidrar till kunskap med ett helhetsperspektiv, i syfte att forma hållbara och tilltalande landskap. Arbetet är inriktat mot planering, utformning och förvaltning av alla typer av landskap och skalor, till exempel gröna tak, barns lekmiljöer, storskaliga infrastrukturprojekt, samt skötsel av grönytor. Kunskap om landskapets tidsdjup och kulturarv, liksom bevarande och främjande av odlade kulturväxter är viktiga delar. Historiskt sett har arbete inom det tänkta biosfärområdet bedrivits mycket brett. Till exempel genom fältarbete för ekologiska forskarstudier, metodstudier kring historiska källor eller metoder för studier av landskapsrepresentation. Även en stor mängd arbeten med koppling till integrerad landskapsförvaltning, rent generellt governance processer och den Europeiska landskapskonventionen, som innefattar medborgardeltagande, har genom-förts. Sammanfattningsvis är en omfattande del av SLU:s inriktning helt i linje med biosfärområdens syften att bidra till hållbar samhällsutveckling, genom att kunna arbeta med lokala modellområden i samverkan med deras användare. SLU ser här att biosfärområde Storkriket erbjuder stora möjligheter till fortsatt samverkan. Ett helhetsmässigt angreppsätt till landskapet som den här forskningen kan bidra med, och som involverar de som lever och bor i landskapet, kommer att bli allt viktigare för att möta samhällsutmaningar med allt större konkurrens om landskapets resurser och värden.

- Institutionen för människa och samhälle har med ämnesområdena Företagsledning och Miljöpsykologi forskning och utbildning som bl a kan bidra till att stärka perspektiven ekonomisk och social hållbarhet. RådNu är en resurs för implementering av kunskap.
- Institutionen för växtskyddsbiologi kan bl a tillföra kunskap för att säkerställa friska grödor. Institutionen för växtförädling kan tillföra kunskap om nya grödor och de skördade produkternas kvalitet.
- Institutionen för sydsvensk skogsvetenskap kan tillföra kunskap inom ämnena skogspolitik, skoglig planering, naturvård, skogshistoria.

16.1.3 Ange vilken typ av infrastruktur som finns i det föreslagna biosfärområdet och vilken roll biosfärområdet kommer att ha när det gäller att stödja sådan infrastruktur.

SLU (Alnarp), s. 179

Vid Institutionen för växtproduktionsekologi Ultuna har det sedan 1980-talet etablerats en mindre försöks-park, Vombsjösänkans pil- och poppelpark, strax öster om Vombsjön.

Förslag på ny skrivning: Sedan 1980-talet finns strax öster om Vombsjön en mindre försökspark, Vombsjösänkans pil- och poppelpark, som etablerats av institutionen för växtproduktionsekolog, SLU Ultuna.

1. BILAGA: MAB-NETS KATALOG ÖVER BIOSFÄROMRÅDEN: BESKRIVNING AV BIOSFÄROMRÅDET

Forskning. s. 213

Inom biosfärområdet ligger Lunds universitet som rankas bland de 100 främsta och i världen. Lunds universitet har pågående forskning i området som berör hållbarhet, relaterat till ämnen som ekologi, geologi, kulturgeografi, ekonomi, juridik och hälsa. Sveriges Lantbruksuniversitet (Alnarp) har ett mer specifikt landskapsorienterat perspektiv och bedriver också aktiv forskning inom området. Samverkan med Malmö universitets hållbarhetsforskning är under uppbyggnad.

Förslag på ny skrivning: Sveriges lantbruksuniversitet (SLU Alnarp) bedriver forskning med fokus på samspel mellan människa, djur och ekosystem samt ett hållbart brukande av naturresurser. SLU har aktiv forskning i biosfärområdet.

Ämne **VB: Remiss - Storkrikets förslag till Unescoansökan**
Från Åsa Forsum <asa.forsum@energimyndigheten.se>
Mottagare info@storkriket.se <info@storkriket.se>
Datum 2023-10-31 09:34

Hej Anna Karin och Ylva

Energimyndigheten tackar för möjligheten att kommentera på ansökan till UNESCO området Storkriket men avstår.

Mvh

//Åsa

Åsa Forsum
Chef enheten för hållbara resurser och system
Energimyndigheten
Tel. +46 (0)16 544 22 55
www.energimyndigheten.se

Följ oss gärna på

Så behandlar Energimyndigheten personuppgifter

Från: Biosfärområde Storkriket - allmän <info@storkriket.se>
Skickat: den 1 september 2023 14:09
Ämne: Remiss - Storkrikets förslag till Unescoansökan

Hej,

De tre kommunerna Lund, Sjöbo och Eslöv har i samverkan tagit fram ett förslag till ansökan till Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) om att bilda Biosfärområde Storkriket. Ni som myndighet, universiteten och/eller nationell aktör utgör en formell remissinstans för denna ansökan. Missivbrev finns bifogad till denna epost. Övriga dokument och handlingar finns att tillgå på https://storkriket.se/remiss/.

Synpunkter ska vara biosfärverksamheten tillhanda senast den 31 oktober 2023.

Vi ser fram emot era synpunkter.

Vänliga hälsningar,
Anna-Karin Poussart & Ylva Nilsson

Kandidatur | Biosfärområde Storkriket
Följ med på resan mot ett nytt Unesco Biosfärområde
www.storkriket.se

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket
SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

@storkriket #storkriket #biosfärområdestorkriket
Facebook | Instagram | Nyhetsbrev

SMHI

Lunds kommun
Biosfärområde Storkriket
Box 41
221 00 Lund

Datum: 2023-10-26
SMHI Dnr: 2023/1963/10.1
Er referens: Biosfärområde Storkriket

info@storkriket.se

Yttrande över Förslag till Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket

SMHI har tagit del av rubricerad remiss och har följande synpunkter. Yttrandet avgränsas till SMHIs kompetensområden klimatanpassning, hydrologi (enbart ytvatten) och meteorologi (inklusive luftmiljö och buller).

Hydrologi
SMHI ska förvalta den svenska hydrologiska infrastrukturen och därigenom inhämta och förmedla kunskaper om landets hydrologiska förhållanden, se 3 §, förordning (2009:974) med instruktion för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, och en del av detta är att genomföra flödes- och vattenståndsmätningar i en stor mängd vattendrag i Sverige.

SMHI bedriver kontinuerliga vattenföringsmätningar i flera av vattendragen som rinner genom Storkrikets område. Mätningarna behövs för att kunna bedöma den hydrologiska situationen på kort och lång sikt. Mätningarna behöver bedrivas på ett sådant sätt att mätserierna kan hållas ihop och användas för det den är avsedd. För detta krävs att serien är homogen och så fri som möjligt från mänsklig påverkan.

Om aktiviteter planeras att utföras i vattendragen där mätningar görs inom ett avstånd på 5 km från stationen behöver SMHI underrättas för att se om åtgärden kan påverka stationerna. Här finns GIS-skikt med SMHIs stationer:
https://www.smhi.se/data/hydrologi/vattenforing/lansvisa-gis-skikt-med-vattenforingsstationer-1.102165

SMHI – Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut
Postadress SMHI 601 76 • NORRKÖPING • **Växel** 011-495 80 00 • **Fax** 011-495 80 01

Huvudkontor SMHI
Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 NORRKÖPING

SMHI
Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr
753 40 UPPSALA

SMHI
Besöksadress Sven Källfelts Gata 15
426 71 VÄSTRA FRÖLUNDA

Avdelningschef Magnus Rödin har beslutat i detta ärende som beretts av Maud Goltsis Nilsson (hydrologi), Michaela Borg (klimatanpassning) och Sven Kindell (meterologi).

För SMHI

Magnus Rödin
Chef Avdelning Samhällsplanering

Ämne **Remiss - Storkrikets förslag till Unescoansökan**
Från Eric De Groat <Eric.DeGroat@nrm.se>
Mottagare info@storkriket.se <info@storkriket.se>
Datum 2023-09-18 11:39

Hej,

Tack för inbjudan att lämna synpunkter på förslag till ansökan. Det är vår bedömning att vi inte har något att tillföra och ber att få önska er lycka till i den fortsatta processen.

Med vänlig hälsning,

Eric

Eric De Groat

Enhetschef
Enheten för samordning, utredning och förvaltning
Naturhistoriska riksmuseet
Box 50007 | 104 05 Stockholm

08-519 55 170 | 070-2107934

NATURHISTORISKA RIKSMUSEET

NATURHISTORISKA RIKSMUSEET • FORSKAR, BEVARAR OCH FÖRKLARAR • NRM.SE

Ämne **Remiss - Storkrikets förslag till Unescoansökan**
Från Johan Lindell <Johan.Lindell@vr.se>
Mottagare info@storkriket.se <info@storkriket.se>
Kopia registrator <registrator@vr.se>
Datum 2023-09-04 10:42

- Missiv (följebrev) till Storkrikets förslag till Unescoansökan.pdf(~313 KB)

Hej!

Tack för möjligheten att ge synpunkter på er Unescoansökan.

Vetenskapsrådet har inga synpunkter på ansökan.

Med vänliga hälsningar.

Johan Lindell

Johan Lindell
Avdelningschef/Head of departement
Avdelningen för forskningspolitik/Dept. of Research Policy

Vetenskapsrådet/Swedish Research Council
Hantverkargatan 11 B
SE-112 21 Stockholm,SWEDEN

Tfn/Phone: +46 8 546 44 000
Mobil +46 72 9620829
johan.lindell@vr.se
www.vr.se

Från: Biosfärområde Storkriket - allmän <info@storkriket.se>
Skickat: den 1 september 2023 14:09
Ämne: Remiss - Storkrikets förslag till Unescoansökan

Hej,

De tre kommunerna Lund, Sjöbo och Eslöv har i samverkan tagit fram ett förslag till ansökan till Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) om att bilda Biosfärområde Storkriket. Ni som myndighet, universiteten och/eller nationell aktör utgör en formell remissinstans för denna ansökan. Missivbrev finns bifogad till denna epost. Övriga dokument och handlingar finns att tillgå på https://storkriket.se/remiss/.

Synpunkter ska vara biosfärverksamheten tillhanda senast den 31 oktober 2023.

Vi ser fram emot era synpunkter.

Vänliga hälsningar,
Anna-Karin Poussart & Ylva Nilsson

Kandidatur | Biosfärområde Storkriket
Följ med på resan mot ett nytt Unesco Biosfärområde
www.storkriket.se

Ämne **Angående Remiss - Storkrikets förslag till Unescoansökan**
Från Arvid Bring <Arvid.Bring@formas.se>
Mottagare info@storkriket.se <info@storkriket.se>
Datum 2023-09-05 16:18

Hej!

Formas avböjer att lämna några synpunkter på rubricerat ärende.

Vänliga hälsningar,

Arvid Bring

Arvid Bring
Biträdande avdelningschef/analytiker, Docent

Formas – ett forskningsråd för hållbar utveckling

073-078 40 28, 08-775 40 28, www.formas.se

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

YTTRANDE SLU ID: SLU.ua.2023.2.6-3064

2023-09-06

info@storkriket.se

Yttrande över remiss från Biosfärområde Storkriket gällande Storkrikets förslag till Unescoansökan

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, avstår från att lämna synpunkter på rubricerad remiss då SLU är involverat i projektet.

På uppdrag av rektor Maria Knutson Wedel

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av rektor Maria Knutson Wedel efter föredragning av koordinator Linda Ferngren.

Maria Knutson Wedel

Linda Ferngren

Regionala utvecklingsnämnden

YTTRANDE

Avsändare
Camilla Anderson
Samhällsplanerare
040-675 32 36, 0725-97 14 66
camilla.anderson@skane.se

Datum 2023-10-25
Ärendenummer 2023-RU000241

Adressat
Biosfärområde Storkriket
Lunds kommun
info@storkriket.se

Yttrande över förslag om ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket.

Region Skåne har mottagit ovanstående remiss för synpunkter.

Bakgrund
Hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) Vombsjösänkan (numera Storkriket) till ett kandidatområde för att bli utnämnt till Sveriges åttonde biosfärområde. Under våren 2021 påbörjades själva kandidaturarbetet, samordnat av Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner.

Biosfärområden är av Unesco internationellt erkända områden med höga och unika natur- och kulturvärden. Områdena ska bidra till att förbättra relationen mellan människa och natur och skapa modellområden för hållbar utveckling i världen. Centralt i alla biosfärområden är att arbetet ska genomföras genom funktionerna bevara, utveckla, stödja. Ett biosfärområde innebär inget skydd i juridisk mening och medför heller inga ytterligare inskränkningar vad gäller markanvändningen, exploatering eller allemansrätt.

Region Skånes synpunkter
Region Skåne vill inledningsvis lyfta att det är mycket positivt att Lunds kommun, Sjöbo kommun och Eslövs kommun samverkar både med

tillgänglighet till olika hållplatser i området. Det pågår vidare ett utvecklingsarbete där Region Skåne söker nya, mer attraktiva lösningar för anropsstyrd trafik. Det finns dock ännu inget utvecklat koncept för detta.

Cykelinfrastruktur

Region Skåne ser att många av utvecklingsambitionerna i ansökan kan förstärkas av att tydligare inkludera cykelinfrastruktur, något som även stöds av svenska biosfärskommitténs rekommendation om ökat fokus på sammanknuten infrastruktur. En utvecklad cykelinfrastruktur är en viktig del av ett hållbart samhälle, både ur ett ekologiskt och sociokulturellt perspektiv. *Regionplan för Skåne 2022–2040* lyfter perspektivet tydligt i planeringsprincip ***2.1 i** - Satsa på stärkt infrastruktur för fotgängare och cyklister och stärk deras roll i samhällsplaneringen. Förbättra kopplingar för gång och cykel till kollektivtrafiken* samt ***2.1 ii** - Bygg ut och förbättra den regionala cykelinfrastrukturen.*

I Skåne finns goda möjligheter att genomföra vardagsresor med cykel, exempelvis pendling mellan mindre orter och större tätorter med många arbetsgivare. Cykelinfrastruktur kan underlätta vardagslivet och leda till andra positiva effekter som till exempel förbättrad folkhälsa och stadsmiljö.

Cykelinfrastruktur kan också med fördel lyftas i relation till fokusområde *5. Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv* då tillgängligheten till besöksmål med cykel gynnar både lokalbefolkning och cykelturism. Stöd finns exempelvis i *Regionplan för Skåne 2022–2040* och planeringsprincip *3.4 ii - Förbättra nåbarheten till Skånes natur- och kulturmiljöer genom hållbart resande för att gynna friluftsliv och turism.*

Ansökan beskriver även en ansats till ett gemensamt krafttag kring kollektivtrafikfrågor för att gynna området i stort. Detta bör även inkludera cykelinfrastruktur eftersom cykeln kan vara ett viktigt komplement till kollektivtrafiken då lokala anslutningsresor kan genomföras på cykel. När cykeln och kollektivtrafiken ska underlätta för varandra är det viktigt att det finns goda cykelparkeringsmöjligheter i anslutningspunkterna.

Grönstruktur

Det föreslagna biosfärområdet har mycket stor betydelse för rekreation och friluftsliv för stora delar av Skåne. Ansökan kan med fördel ta upp vikten av att verka för att utveckla en sammanhängande grönstruktur för såväl rekreativa som ekologiska värden och behov i enlighet med *Regionplan för Skåne 2022–2040* och planeringsprincipen ***3.1 ii** - Verka för att utveckla ett sammanhängande och finmaskigt nät av grönstråk.* Inom biosfärområdet

betydelse och en kartläggning av näringsliv, service och faciliteter med koppling till natur och friluftsliv samt utvecklingsmöjligheter.

Region Skånes utvecklingsuppdrag och ansvar som remissinstans
Region Skåne yttrar sig över förslag om ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket utifrån nedanstående ansvar.

Region Skåne har ansvar för vård och hälsa i Skåne samt ett samordnande ansvar för Skånes utveckling, enligt lag om regionalt utvecklingsansvar (2010:630). Detta ansvar innebär att utarbeta och fastställa en strategi för regionens utveckling och samordna insatser för genomförandet av denna samt att upprätta och fastställa planer för regional transportinfrastruktur. Region Skåne är också enligt lag om kollektivtrafik (2010:1065) regional kollektivtrafikmyndighet i Skåne län, vilket innebär det politiska och ekonomiska ansvaret för den samhällsfinansierade kollektivtrafiken.

Region Skåne ansvarar för den regionala fysiska planeringen i länet och har genom detta ett regionplaneuppdrag enligt plan- och bygglagen (2010:900). Genom regionplaneuppdraget arbetar Region Skåne med att tydligare koppla samman det regionala utvecklingsansvaret och kommunernas översiktsplanering. Dessutom utgör Region Skåne formell remissinstans avseende översiktsplaner enligt plan- och bygglagen (2010:900) och enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) avseende riktlinjer för bostadsförsörjning.

Enheten för regional planering samordnar Region Skånes handläggning av detta ärende. Beslut fattas med stöd av regionala utvecklingsnämndens beslut 2023-02-17 § 19.

Region Skåne ser fram emot fortsatt samverkan med Biosfärområde Storkriket inom Region Skånes ansvarsområden.

Med vänlig hälsning,

Lina Wedin
Chef, enheten för regional planering

Ämne **Yttrande från Trafikverket: Ansökan Storkriket**
Från <simon.isberg@trafikverket.se>
Mottagare <info@storkriket.se>
Datum 2023-10-31 14:52

Trafikverkets ärendenummer: TRV 2023/92828

Remiss gällande förslag till ansökan till Unesco om bildande av biosfärområde Storkriket

Trafikverket ser sig som en viktig aktör inom ett antal områden och deltar gärna i framtida dialoger gällande projekt inom ramen för biosfärområdet.

Bland annat driver Trafikverket relevant arbete med att minimera barriäreffekterna av statlig infrastruktur samt utveckling av kollektivtrafik inom Storkriket.

Trafikverket har i övrigt inga synpunkter.

Avsändaren har bedömt att meddelandet inte innehåller någon sekretessbelagd information enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
Med vänlig hälsning

Simon Isberg
Biträdande samhällsplanerare
simon.isberg@trafikverket.se
Direkt: 010-12 34 031
Trafikverket
211 18 Malmö
Besöksadress: Neptunigatan 52
Telefon: 0771-921 921
trafikverket.se
Facebook I YouTube I Twitter I LinkedIn I Instagram
Samtliga remisser och beslut till Trafikverket ska skickas till trafikverket@trafikverket.se eller:

Trafikverket
Ärendemottagningen
Box 810
781 28 Borlänge

Handläggaren är konsult på Trafikverket. / The administrator is a consultant at Trafikverket (Swedish Transport Administration).

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2023-10-30

Johansson Horner, Ingrid
Tel: 010-698 14 06
Ingrid.johansson-horner
@naturvardsverket.se

Ärendenummer
NV-06164-23

Lunds kommun
Biosfärområde Storkriket
Anna-Karin Poussart/Biosfärkontoret
Box 41
221 00 Lund
anna-karin.poussart@lund.se

Remiss Biosfär Storkriket ansökningsformulär för biosfärområde

Naturvårdsverkets ställningstagande

Naturvårdsverket gör den samlade bedömningen att Storkriket har goda förutsättningar att bli ett biosfärområde.

Skäl

Grundläggande för biosfärområden är att biologisk och kulturell mångfald ska bevaras samtidigt som social och ekonomisk utveckling gynnas. Dokumentationen i ansökan är omfattande och ger en bild av ett område rikt på natur- och kulturmiljövärden, en bred kunskapsbas samt ett stort och brett lokalt engagemang som lett fram till beslutet om att vilja bli biosfärområde.

Föreslagna fokusområden - Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald; Smart förvaltande av vårt vatten; Värdefullt odlingslandskap och lantbruk; Framgångsrikt samspel mellan stad och land och Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv. Här kan Biosfär Storkriket genom utvecklade arbetssätt, metoder och erfarenheter fungera som modell och inspiration för andras hållbarhetsarbete. Ansökan är omfattande, väl genomarbetad och tyder på ett gediget förarbete. Samspelet mellan stad och land samt kultur som stödprocess utmärker Storkriket jämfört med andra svenska biosfärområden och kan därmed bli ett värdefullt tillskott i biosfärprogrammet.

Synpunkter på ansökan

Enligt önskemål i ansökan lämnas synpunkter enligt nedanstående rubriker.

- Synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation.

Naturvårdsverket anser att den föreslagna hybridorganisationen är ett intressant grepp men gör det viktigt att reglera ansvarsförhållanden och inflytande i densamma. Det är viktigt att, som föreslås, avtal med ingående kommuner tecknas om långsiktigt deltagande och finansiering.

Den breda representationen i förstudien och den långvariga förankringsprocessen är en stor fördel för det kommande arbetet och ger en plattform för fortsatt och utökad samverkan.

- Synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser.

Bilagan klargör en del av det som är något svårt att greppa i ansökningsformuläret. Kopplingen mellan mål, fokusområden och stödprocesser blir här tydlig i figuren. Bra även med kopplingen mellan färdplanen och strategin.

Målen är övergripande och därmed vaga. Det är angeläget med en målnivå som är möjlig att följa upp, såsom vad ska göras, av vem och till när, och som konkreta projekt och samarbeten kan kopplas till.

På sid 113 sammanfattas områdets utmaningar i höga målsättningar, relativt små resurser samt svårigheter att få långsiktiga engagemang. Tydligare förslag och exempel på hur dessa utmaningar ska hanteras, exempelvis fler utfästelser från fler aktörer, skulle stärka ansökan. Det är oklart om kommunernas bidrag och deltagande framöver är säkrade genom avtal då det nämns som ett förslag.

Det finns en viss vaghet i vad som kan eller skulle kunna göra i framtiden. Strategin listar många exempel på möjliga arbetsområden. Finns det mer av utfästelser från inblandade skulle det stärka ansökan.

• Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad.

Naturvårdsverket har en tydlig roll som representant i den nationella kommittén.

• Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?

Naturvårdsverket anser att det är en förutsättning att det finns avtal om kommunernas del i grundfinansieringen. Detta för att ge arbetet långsiktighet samt möjlighet att aktivt arbeta med att ta in projektmedel som växlar upp grundfinansieringen. Med tanke på att det är ett särskilt fokus på kultur som stödprocess kan kanske fler finansiärer vara tänkbara.

För Naturvårdsverket

Anette Andersson
enhetschef

Ingrid Johansson Horner
handläggare

MALMÖ UNIVERSITET

Diarienummer LED 2023/837

Ang. remiss om förslag till ansökan till Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) om att bilda Biosfärområde Storkrike

I lärarutbildning och skolverksamhet spelar närhet till och kunskap om natur, ekosystem och biodiversitet en viktig roll. Särskilt i tider av stor oro och klimathot hos skolungdomar och vuxna behövs exempel på hur vi skapar hållbar förändring. Platser för lärandeaktiviteter och rekreation är av strategiskt värde. Ämnesdidaktiska studier för kunskapsbildning och pedagogiska insatser för att stärka vetenskapligt grundade uppfattningar och stödja såväl socio-ekonomiska, socio-kulturella som sociopolitiska debatter är nödvändiga. I den lärande- och utbildningskontext Malmö universitet utgör är det signifikant att Biosfärområdet Storkrike kommer till stånd enlighet med ansökan som Lund, Sjöbo och Eslöv tagit fram.

Storkens roll i sitt naturliga ekosystem är helt enkelt så central att arten fungerar som en signalart: där den vita storken trivs, där trivs också en mycket lång rad av andra organismer som alla måste finnas där för att storken, som är en karnivor och toppredator, ska kunna finnas där. Storken kräver helt enkelt en rik biologisk mångfald i sin omgivning! Det är många fågelarter som likt den vita storken har gått starkt tillbaka på grund av utdikning och torrläggning av jordbrukslandskapet: storspov, tofsvipa, brushane, rödspov för att bara nämna några få. Men på senare år har vi sett att det hos politiker, planerare och andra beslutsfattare sakta men säkert växer fram en spirande insikt om vikten av våtmarker! Stödet för torrläggningsåtgärder har upphört och numera kan markägare i stället få stöd för anläggandet av nya våtmarker! Framtiden ser nu ljus ut för de vita storkarna och för varje ny vår hörs deras karaktäristiska näbbklapper på allt fler platser i det skånska landskapet!

Den vita storken är en stark symbol på flera plan. Fågeln är en grafisk fullträff i sin bländvita fjäderdräkt med kontrasterande svarta vingfjädrar och sin iögonenfallande stora röda näbb och sina långa röda ben! Storkens naturliga beteende knyter den nära människan och hennes boningar och till det öppna, brukade jordbrukslandskapet. Det slutna skogslandskapet passar inte den vita storken. Man vet genom arkeologiska undersökningar av kökkenmöddingar att storken kom till vårt land först på 1400-talet. Då blev landskapet allt öppnare genom skogsavverkning och betesdrift. Storkens vana att bygga sitt bo på eller mycket nära mänsklig bebyggelse gav henne tidigt rollen att vara den som levererade de nyfödda barnen i ett knyte, buret i näbben. Och fortfarande kallas de små röda födelsemärken som nyfödda barn kan ha för just ”storkbett”! Och sägnen sa att där storken byggde sitt bo, där skulle hushållet välsignas med många barn! Följaktligen har storken heller aldrig varit föremål för jakt och den ärevördige prof. Sven Nilsson konstaterar 1858 i sitt mastodontverk *Skandinavisk Fauna* att: ”Köttet är odugligt.” Härtill kom att storken hade den goda smaken att inte nalla av bondens utsäde eller spirande grödor. I stället gjorde storken god nytta kring gård och tun genom att den med förtjusning spisade både råttor och möss!

Malmö 2024-01-11

Birgitta Nordén, Dr. pedagogik och naturvetenskapernas didaktik
[https://mau.se/en/persons/birgitta.norden/] birgitta.norden@mau.se
Institution: Naturvetenskap, Matematik, Samhälle vid Fakulteten Lärande och Samhälle, Malmö universitet.

i samråd med

Staffan Åkeby, Ledningsgruppen för Storkprojektet. Ornitolog och f.d. djurparkschef
[https://www.akeby.nu/] staffan@akeby.nu

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Kommuner

ESLÖVS KOMMUN

Sammanträdesprotokoll
2023-10-31

Kommunstyrelsen

Plats och tid	Rådhuset, lokal Ture Petersson kl. 17:00-18:55
Beslutande	Johan Andersson (S) (ordförande) Catharina Malmborg (M) (vice ordförande) Anna Lorentzson (L) Agneta Nilsson (S) Tony Hansson (S) Bengt Andersson (M) Janet Andersson (S) Fredrik Ottesen (SD) (2:e vice ordförande) Ted Bondesson (SD) Cvetanka Bojcevska (SD) Samuel Estenlund (KD) Jasmina Muric (C) Alexandra Nikoleris (V)
Ej tjänstgörande ersättare	Christine Melinder (M) David Westlund (S) Peter Sjögren (M) Eva Bengtsson (S) Jan-Åke Larsson (S) Mikael Wehtje (M) Henrik Månsson (S) Ronny Thall (SD) Linus Walemo (SD) Anna Osvaldsson (KD) Krister Carlberg (C) Göran T Andersson (MP)
Övriga närvarande	Helena Heintz (kommunsekreterare) Eva Hallberg (kommundirektör) Mattias Larsson (ekonomichef) Måns Berger (utvecklingsstrateg) Annika Söderman (kommunekolog)
Utses att justera	Catharina Malmborg (M)
Justeringens plats o tid	Stadshuset, Eslöv, 2023-10-31
Protokollet omfattar	§185

Justerares signatur	Utdragsbestyrkande

Sekreterare _____
Helena Heintz

Ordförande _____
Johan Andersson (S)

Justerande _____
Catharina Malmborg (M)

§ 185 **KS.2023.0497**

Remiss gällande Storkrikets förslag till Unescoansökan

Ärendebeskrivning

Det har tagits fram ett förslag till ansökan om att bilda biosfärområde Storkriket och förslaget är nu ute på remiss. 2014 gavs miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att delta i en förstudie om att skapa ett biosfärområde i Vombsjösänkan (§ 155, 2014). Kommunstyrelsen antog 2020 förstudien och en avsiktsförklaring (§ 56, 2020). Under 2022 beslutades om att utöka biosfärområdet, att ändra namnet till Storkriket samt att anta ett gemensamt samarbetsavtal (§ 161, 2022).

Ansökan omfattar en heltäckande bild av det tilltänkta biosfärområdet, finansiering, organisation och en strategi som beskriver formerna för det framtida arbetet. Eslövs kommuns yttrande är övervägande positivt men lyfter ett antal synpunkter att beakta.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut; Remiss gällande ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket
- Förslag till yttrande; Remiss gällande ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket
- Följebrev till remiss gällande Storkrikets förslag till Unescoansökan
- Förslag till Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket
- Guide till förslag till Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket
- Bilaga 3 - Förslag till Storkrikets strategi 2023–2025 - med mål, stödprocesser och fokusområden

Beredning

Biosfärområden är av Unesco internationellt erkända områden med höga och unika natur- och kulturvärden. Områdena ska bidra till att förbättra relationen mellan människa och natur och skapa modellområden för hållbar utveckling i världen. Människor ska kunna bo och utvecklas i biosfärområden och fokus ligger på att

testa ny kunskap och praktik för att hitta ett hållbart samspel mellan människan och lokala naturvärden. Arbetet initierades redan 2008 och hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) Vombsjösänkan till en officiell kandidat för att bli utnämnt till Sveriges åttonde biosfärområde. Under våren 2021 påbörjades själva kandidaturarbetet, samordnat av Lund, Sjöbo och Eslövs kommun. Arbetet har nu resulterat i ett förslag till den formella slutansökan till Unesco. Under processens gång har området

utvidgats till att omfatta hela Lund och Sjöbo kommun samt de södra delarna av Eslövs kommun. Det tilltänkta biosfärområdet har även bytt namn från Vombsjösänkan till Storkriket (§ 161, 2022).

I förslaget är Storkriket cirka 110 000 hektar stort och omfattar runt 150 000 invånare. I Storkriket möter unika geologiska förutsättningar, hög biologisk mångfald och intressant kulturhistoria en kraftigt växande region där många människor är beroende av områdets livsmedelsproduktion, vattenförsörjning och möjlighet till rörelse och friluftsliv. Det gör Storkriket till en plats där många utvecklingsfrågor väcks till liv och där vi med gemensamma krafter, forskning och nya idéer kan visa världen att samspelet är möjligt. Människor i och kring ett biosfärområde kan gynnas på olika sätt beroende på sysselsättning och intressen. Ett biosfärområde fungerar som en arena för samverkan, för att stötta lokala initiativ och skapa gemenskap. Därtill ökar möjligheterna till att få finansiella medel till forskning och olika projekt. Statusen och biosfärområdets arbete skapar även ett hållbart och attraktivt område att leva i och besöka.

I förslaget ska Storkrikets verksamhet vara organiserat som en hybridorganisation. Den ena sidan av biosfärområdets organisation utgörs av en gemensam politisk beredning/eller utskott och skapar ett stabilt ägandeskap och samarbete mellan kommunerna. Den andra sidan av organisationen, Storkrikets biosfärförening, möjliggör inkludering, brett deltagande och ökade kontaktytor.

För att arbeta med kandidaturen har det etablerats ett biosfärkontor som är lokaliserat till Lund. Under kandidaturen är grundfinansieringen för biosfärkontoret ca 1,7 mkr årligen varav Eslövs kommun står för 171 tkr. När Storkriket väl har blivit ett formellt biosfärområde kommer grundfinansieringen öka till 3,7 mkr årligen varav Eslövs kommun ska stå för 400 tkr. Mellan 1 september och 31 oktober år 2023 har alla som vill möjlighet att tycka till om Storkrikets Unescoansökan. Synpunkterna kommer sedan tas i beaktan i färdigställande av den slutgiltiga ansökan. Det slutgiltiga förslaget ska godkännas av kommunfullmäktige i alla tre kommuner i början på år 2024. Sedan ska ansökan skickas till först regeringen och därefter Unesco för godkännande. Om ansökan godkänns i alla led kan Storkriket utnämnas till ett biosfärområde under sommaren år 2025.

Eslövs kommun ser överlag positivt på förslaget till ansökan. Ansökan är mycket omfattande och ger en heltäckande bild av det tilltänkta biosfärområdet. Eslövs kommun ser positivt på val av fokusområden, budgetens omfattning samt organisationens utformning. Att kulturen får en så pass framträdande roll är också en styrka i ansökan. Eslövs kommun framför dock ett antal synpunkter i sitt yttrande. Synpunkterna handlar framförallt om att målstrukturen i ansökan bör förtydligas, att

målen bör bli tydligare och snävare samt att fokusområdena bör bli skarpare och spegla målen bättre.

Yrkanden
Catharina Malmborg (M) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut med revideringen att följande text utgår ur förvaltningens förslag till yttrande: *Eslövs kommun vill lyfta fram två målsättningar som bör förtydligas i fokusområdena. Inom ramen för fokusområdet värdefullt odlingslandskap och lantbruk bör det framgå att Storkriket ska stödja övergången från ett konventionellt till ett ekologiskt jordbruk. Det framstår som märkligt att biosfärområdet inte tar ställning för en övergång till ett mer ekologiskt jordbruk när man samtidigt lyfter fram användande av bekämpningsmedel och konstgödsel som två stora utmaningar. Eslövs kommun har en längre tid verkat för en övergång mot mer ekologiskt jordbruk, både genom sitt markinnehav och sin inköpsverksamhet. Den andra målsättningen som bör framgå i fokusområdena är att de berörda kommunerna gemensamt identifierar de aspekter i den översiktliga planeringen där man bör samverka. Detta är av stor vikt för att få till en gemensam inriktning för biosfärområdet.* Agneta Nilsson (S), Fredrik Ottesen (SD), Jasmina Muric (C), Anna Lorentzson (L), Samuel Estenlund (KD) och Bengt Andersson (M) instämmer i yrkandet.

Alexandra Nikoleris (V) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslutsgång
Ordförande ställer proposition på yrkandena och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med Catharina Malmborgs (M) m fl yrkande.

Beslut
- Kommunstyrelsen godkänner reviderat förslag till yttrande från förvaltningen gällande ansökan till Unesco om att bilda biosfärområde Storkriket och översänder det till biosfärverksamheten.

- Paragrafen justeras omedelbart.

Beslutet skickas till
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
Storkriket

ESLÖVS KOMMUN

2023-10-31
Måns Berger
+4641362656
mans.berger@eslov.se

Yttrande över remiss; gällande ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket

Sammanfattning

Eslövs kommun ser positivt på förslaget till ansökan. Ansökan är mycket omfattande och ger en heltäckande bild av det tilltänkta biosfärområdet. Eslövs kommun ser positivt på val av fokusområden, budgetens omfattning samt organisationens utformning. Att kulturen får en så pass framträdande roll är också en styrka i ansökan. Eslövs kommun vill dock framföra ett antal synpunkter kring ansökan, framförallt gällande förslaget till strategi med dess mål och fokusområden.

I remissens följebrev uttryckte Storkriket en önskan att yttranden ska följa en viss struktur och sorteras in under fyra rubriker för att underlätta remissbearbetningen. Eslövs kommuns yttrande kommer därför att följa den av Storkriket föreslagna strukturen.

Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?

Eslövs kommun ser positivt på förslaget till organisation. Organisationen är nytänkande och ger goda förutsättningar för att skapa delaktighet bortom de kommunala organisationerna. Att biosfärkontoret lokaliseras till Lund är en rimlig lösning. Det kommer dock krävas att biosfärkontoret utvecklar arbetssätt och metoder för att ha en god närvaro i samtliga tre kommuner.

Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?

Förtydliga målstrukturen

Målstrukturen består av en övergripande målsättning, fyra mål, sex stödprocesser och fem fokusområden. Därutöver tillkommer tre huvudfunktioner samt en beskrivning av hur dessa huvudfunktioner ska

uppfyllas. Omfattningen gör att målstrukturen upplevs som invecklad. Eslövs kommun anser att målstrukturen bör förtydligas, framförallt i själva ansökan. Detta gäller särskilt relationen mellan huvudfunktioner och mål.

Tydligare och snävare mål
Eslövs kommun är medvetna om att målen är utformade för att vara i linje med den globala färdplanen för biosfärområden. Eslövs kommun bedömer dock att målen blir mycket omfattande, vaga och bitvis svårbegripliga. Eslövs kommun anser att målen bör omformuleras så att de blir snävare och tydligare. Detta gäller särskilt mål 3 som lyder: ”Främja biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap, utbildning för hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad”. Vad som åsyftas med biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap är otydligt. Det finns idag flera universitet i Sverige som erbjuder kurser och program i hållbarhetsvetenskap. Eslövs kommun förutsätter att det inte endast är dessa som åsyftas. Målet bör omformuleras så att det tydligt framgår att syftet är att främja vetenskap som berör områdena biologisk mångfald och hållbar utveckling oavsett institution.

Fokusområden som bättre speglar målen
Eslövs kommun anser att valet av fokusområden är relevanta och lagom många i antal. För att motivera valet av fokusområden ytterligare hade det varit en styrka för ansökan om det i Strategin tydligare framkom vilka de huvudsakliga utmaningarna är, samt hur fokusområdena svarar upp mot dem. Då målen är väldigt omfattande så klarar inte fokusområdena av att täcka in hela målbilden. Det uppstår därför ett glapp mellan mål och fokusområden. Följande aspekter är de som framförallt bör förtydligas:

- Hur ska fokusområdena bidra till att skapa rättvisa och hälsosamma samhällen och ekonomier?
- Hur ska fokusområdena bidra till att begränsa klimatförändringarna?

För att minska glappet mellan mål och fokusområden kan dels målen bli snävare och tydligare och dels fokusområdena skarpare.

Eslövs kommun ser positivt på att fokusområdena beskriver den lokala kontexten på ett utförligt sätt. Fokusområdena är dock ganska vaga avseende vad man avser göra framöver. Ifall det är för tidigt i processen att tydligare beskriva vad man avser göra så skulle fokusområdena istället kunna förtydligas avseende vad man vill uppnå. Det kan exempelvis handla om samverkan kring utveckling av vandringsleder, kollektivtrafik och skydd av värdefull natur.

Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad.

Eslövs kommun avser att fortsätta vara aktiva i biosfärområdets samtliga nivåer.

Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?

Eslövs kommun vill understryka vikten av att biosfärområdet söker externa medel för att kunna växla upp den kommunala och nationella finansieringen. För att det ska vara möjligt krävs det att Storkriket har en tillräcklig grundfinansiering. Eslövs kommun bedömer att förslaget till grundfinansiering är rimligt men att det är viktigt att föra en dialog för att säkerställa att det finns en tillräcklig finansiering över tid.

Fler synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll:

Eslövs kommun är medvetna om att strukturen i ansökan är delvis styrd utifrån en given mall. Strukturen är dock bitvis svår att följa och ansökan blir emellanåt repetitiv.

Eslövs kommun ser positivt på att kulturen får en så framträdande roll i ansökan.

En av biosfärområdets huvudfunktioner är att bidra till en utveckling av området. I ansökan beskrivs hur Storkriket kan bidra till funktionen genom att ” […] främja en sociokulturellt och ekologiskt hållbar ekonomisk och samhällelig utveckling”. Eslövs kommun anser att det behöver förtydligas vad som avses med en sociokulturellt hållbar utveckling då det gängse sättet att beskriva hållbar utveckling är utifrån tre dimensioner, en social, en ekonomisk och en ekologisk.

Avslutningsvis anser Eslövs kommun att etableringen av biosfärområdet är en viktig strategisk satsning i utvecklingen av den södra delen av kommunen. Förslaget till ansökan är mycket omfattande. Det är en gedigen och intressant genomgång av hela det område som förhoppningsvis snart ska utgöra biosfärområde Storkriket. Kommunen ser mycket positivt på det grundliga arbete som lagt ner på att ta fram ansökan och ser fram emot att ta del av den slutgiltiga ansökan i början av nästa år.

Måns Berger
Utvecklingsstrateg

Höörs kommun

YTTRANDE

Datum	Diarienummer	Sida
2023-10-24	KSF 2023-00626	1 (1)

SAMHÄLLSBYGGNADSSEKTOR
Strategiska enheten

Lunds kommun
Biosfärområde Storkriket
info@storkriket.se

Yttrande över förslaget till ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket

Höörs kommun har med stort intresse tagit del av förslaget till ansökan om att bilda Biosfärområde Storkriket men avstår från att lämna synpunkter.

Rolf Carlsson
Samhällsbyggnadschef, beslutande på delegation från Kommunstyrelsen

Åsa Abrahamsson
Kommunekolog/miljö- och hållbarhetssamordnare, föredragande

Höörs kommun: Samhällsbyggnadssektor • Box 53 • 243 21 Höör
Besöksadress: Södergatan 28 • Höör
Tel: 0413-280 00
samhallsbyggnad@hoor.se • www.hoor.se • www.facebook.com/Hoorskommun

§ 162 Dnr 2023/229

Remiss - Storkrikets förslag till Unescoansökan

Kommunstyrelsens beslut
Kommunstyrelsen ställer sig bakom förslaget i sin helhet utan något att erinra.

Deltar ej i beslutet
Ledamöter från sverigedemokraterna deltar inte i beslutet (protokollsanteckning, bilaga)

Sammanfattning
De tre kommunerna Lund, Sjöbo och Eslöv har i samverkan tagit fram ett förslag till ansökan till Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) om att bilda Biosfärområde Storkriket. Ansökan utgår ifrån en mall formad av Unesco och innehåller beskrivningar av områdets olika värden (natur, kultur, turism, ekonomi), förutsättningar och utvecklingsmöjligheter.
En remiss har skickats ut, 31 augusti 2023, för möjligheten att ge synpunkter på ansökan.

Beslutsunderlag
Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut, daterad 4 oktober 2023 § 138
Tjänsteskrivelse, remiss – Storkrikets förslag till Unescoansökan 2023-09-26
Missiv - följebrev till Storkrikets förslag till Unescoansökan 2023-09-01

Remiss - https://storkriket.se/remiss/

Förslag till beslut på sammanträdet
Fredrik Hellwig (KD) yrkar på återremiss av ärendet.

Beslutsgång
Ordförande ställer frågan om ärendet skall avgöras idag eller skickas på återremiss och finner att ärendet skall avgöras idag.

Ordförande ställer frågan om kommunstyrelsen kan bifalla kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag och finner det bifallet.

Beslutet skickas till
Lunds kommun, Biosfärområde Storkriket
Tillväxtavdelningen

Kommunkontoret

Datum
2023-10-10

Mottagare
Biosfärsområde Storkriket

Yttrande över förslag till ansökan till Unesco om att bilda biosfärdområde Storkriket Biosfärområde Storkriket 2023

Lunds kommun har beretts möjlighet att yttra sig avseende *Förslag till ansökan till Unesco om att bilda biosfärsområde Storkriket.*

Sammanfattningsvis har Lunds kommun har delaktig i framtagandet av ansökan både via tjänstepersoner och via förtroendevalda. Med utgångspunkt i detta bedöms innehållet vara väl känt och förankrat.

I den nedanstående texten finns Lunds kommuns svar avseende de frågeställningar som biosfärsområdet Storkriket har lämnat som underlag för remissen.

Lunds kommuns synpunkter på det presenterade förslaget på organisation?

Bedömningen är att då Lunds kommun har deltagit i framtagandet av förslaget till ny organisation och organisationsformen så är förslaget väl förankrat. Det kan dock finnas anledning att förtydliga ansvarsförhållandena mellan den politiska beredningen/utskottet och Storkrikets biosfärsförening. Vidare är bedömningen att det finns en risk att Storkrikets anställda får en ansträngd arbetssituation då de får uppdrag från både beredning/utskott och biosfärsförening samtidigt som arbetsmiljöansvaret åvilar närmaste chef.

Lunds kommuns synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?

Bedömningen är att innehållet i strategin stämmer väl överens med prioriterade områden i Lunds kommuns policy för hållbar utveckling och flera underliggande program och planer som till exempel LundaEko. Strategin ligger även väl i linje med kommunfullmäktiges mål i EVP 2023–2025 om klimatneutralitet 2030. Vidare är bedömningen att strategin samspelar väl med Lunds kommuns översiktsplan och kan bidra till att ge en samlad riktning för en hållbar utveckling.

Postadres
Kommunkontoret

Besöksadress
Bruksgatan 22

Telefon
046-359 50 00

Webb
www.lund.se

E-post
kommunkontoret@lund.se

Kommunkontoret

Dokumenttyp
Yttrande

Datum
2023-10-10

Hur kan Lunds kommun engagera sig i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad

Lunds engagemang i Storkriket är en viktig fråga och det finns stora möjligheter för Lunds kommun att engagera sig i utvecklingen. Detta kan ske dels genom de styrdokument som nämns ovan men även genom att Lunds kommun är en av ägarna till biosfärsområdet.

Synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?

Lunds kommun framhåller att, i det fall Storkriket söker eller avsätter medel för att anlägga fysiska åtgärder, så måste även medel för underhåll och drift beräknas och ingå i ansökningar/budgeteringar.

Bedömningen är att den bas som de kommunala bidragen ger innebär en nödvändig stabilitet för arbetet med biosfärsområde Storkriket. Det finns dock en risk att budgeten inte medger personalresurser i den omfattning som krävs för att genomföra det mångfacetterade uppdrag som arbetet innebär.

Anders Almgren
Kommunstyrelsens ordförande

Datum
2023-10-30

Adress

Diarienummer
TN-2023-1947

Yttrande

Till
Kanditatur:
Biosfärområde Storkriket

Remiss-Storkrikets förslag till Unescoansökan

Yttrande
Kandidaturen för Biosfärområde Storkriket har tagit fram ett förslag till ansökan om att bilda ett biosfärområde för hela Lunds kommun och Sjöbo kommun samt de södra delarna av Eslövs kommun. Biosfärområden är av Unesco internationellt erkända områden med höga och unika natur- och kulturvärden. Områdena ska bidra till att förbättra relationen mellan människa och natur och skapa modellområden för hållbar utveckling i världen.

Malmö stad har fått förslaget till ansökan på remiss i form av markägare inom biosfärområdet. Malmö stad äger två markområden inom områdets kärna. Ett i anslutning till Vombsjön som består av ca 1000 ha skog och jordbruksmark. Samt ett område norr om Sövdesjön som uppgår till ca 160 ha skog och en mindre del är jordbruksmark.

I området i anslutning till Vombsjön är jordbruksmarken utarrenderad till lantbrukare och skogen förvaltas av Malmö stad. I de södra delarna av skogsområdet finns ett Kronhjortsreservat med en stam på 200–300 kronhjortar. Inom reservatet är det tillträdesförbud delar av året. I skogen norr om Norra Vombsvägen pågår ett medvetet skogsbruk med syfte att styra det allmänna friluftslivet till de mindre känsliga delarna av området. Det vill säga begränsa tillgängligheten i Kronhjortsreservatet och vattentäkten. I området driver SLU Ultuna ett forskningsprojekt där poppel- och pilodling för massaproduktion studeras. Ett nytt forskningsprojekt tillsammans med Skogsstyrelsen är också under uppstart. Syftet är att studera föryngring med överstående skärm.

Vombsjön är vattentäkt för mer än 450 000 personer i sydvästra Skåne. Malmö stad förvärvade ett område om ca 3200 ha i och omkring sjön 1939 för att säkerställa stadens behov av dricksvatten. På 60-talet förvärvades även en del låglänt mark i öster om Vombsjön. Dessa förvärv gjordes för att föregå eventuell negativ påverkan på området i samband med att en ny vattendom medgav en höjning av vattenståndet i Vombsjön. På senare år har Malmö stad sålt delar av markinnehavet till Sydvatten.

Malmö stad är sammantaget försiktigt positiv till införande av det föreslagna biosfärområdet, förutsatt att ansökan tydligare tar ställning till vattentäkten som en mycket viktig samhällsfunktion och Sydvattens möjlighet att långsiktigt reglera vattennivåerna Vombsjön och begränsa allmänhetens tillgänglighet till området.

I förslag till ansökan framgår det att biosfärområde inte innebär något skydd i juridisk mening eller medför inskränkningar vad gäller markanvändningen, exploatering eller allemansrätten. Delar av Malmö stads mark inom området ingår redan i skyddade områden som innebär inskränkningar såsom; ramsarområden, naturreservat, natura 2000-områden, kronhjortsreservat och vattenskyddsområde. Malmö stad förutsätter därför att ett införande av biosfärområdet inte kommer att medföra någon negativ inverkan på vattenskyddsområdet vad gäller möjligheten att utveckla vattentäkten eller att reglera vattennivån i Vombsjön, långsiktigt. Detta framgår inte tydligt i förslag till ansökan.

I förslag till ansökan lyfts komplexiteten kring vattentäkten; rent vatten är en förutsättning för hållbar utveckling och dricksvatten från sjön är en ekosystemstjänst. Regleringen av Vombsjön har samtidigt en negativ påverkan på flera ekosystemtjänster och naturvärden. Malmö stad saknar en mer ingående beskrivning av konflikten och ett tydligt ställningstagande från kandidaturens sida i målkonflikten. I föreslagen ansökan är det inte tydligt att kandidaturen ställer sig bakom Sydvattens möjlighet att långsiktigt reglera vattennivåerna Vombsjön eller att begränsa allmänhetens tillgänglighet till området. Grundsyftet med Malmö stads markägande i området är att säkerställa stadens behov av dricksvatten långsiktigt. Det är inte önskvärt från stadens sida att förbättra allmänhetens tillgänglighet till området.

Biosfärområdet och dess tillhörande organisation kommer att fungera som en arena för samverkan med fokus på att testa ny kunskap och praktisk tillämpning för att hitta ett hållbart samspel mellan människan och lokala naturvärden. Förutom medel för att finansiera projektkontoret förväntas biosfärområdets organisation söka projekt- och externfinansiering. I detta avseende bedöms biosfärområdet kunna gynna en fortsatt utveckling av stadens mark i redan pågående riktning. Finansiella medel till forskning, projekt och samverkan kan bidra positivt till fortsatt hållbar utveckling. Malmö stad förutsätter att införandet av Biosfärområde Storkriket inte kommer att få några negativa ekonomiska konsekvenser för Malmö stad.

Avdelningschef
Fastighetsavdelningen
Fastighets- och gatukontoret

Viktoria Morén

Kommunala bolag och samarbeten

SYDVATTEN

SV/2023/0089-6 2023-10-31

info@storkriket.se

Remissvar – Sydvattens synpunkter på förslag till Unescoansökan för bildandet av biosfärsområdet Storkriket

Sydvatten har mottagit förslag till ansökan om bildandet av Biosfärområdet Storkriket. Sydvatten har övergripande synpunkter på förslaget. Utöver detta har Sydvatten även synpunkter gällande vissa delar i texten, där det finns felaktigheter och/eller onyanserade skrivningar angående Sydvattens verksamhet. Skrivningarna väcker funderingar kring Biosfärsområdets inställning till upprätthållandet av en hållbar dricksvattenproduktion i området och behöver korrigeras eller sättas i ett större sammanhang.

Övergripande synpunkter

I syfte att kunna producera ett fullgott dricksvatten till västra Skåne äger Sydvatten södra delen av Vombsjön, samt stora markområden kring Sydvattens infiltrationsområde i Vombs fure. Det föreslagna kärnområdet för Storkriket sammanfaller delvis med Sydvattens kärnverksamhet i Vomb.

Omgivande markanvändning och aktiviteter kring Vombs fure och Vombsjön är avgörande för dricksvattnets kvalitet och leveranssäkerhet. Infiltrationsområdet tål endast ett mycket begränsat tryck från allmänheten. För att kunna upprätthålla den regionalt viktiga dricksvattenförsörjningen för nuvarande och framtida behov behöver all planering för markanvändningen i närområdet ta stor hänsyn till dricksvattenintresset.

Sydvatten ser gärna framöver ett samarbete kring alla frågor som främjar en hållbar dricksvattenförsörjning och vill även på ett tidigt stadium få information om och diskutera aktiviteter som kan komma att påverka Sydvattens intressen i Vombsjön eller vombfältet i Vombs fure, tex olika satsningar på infrastruktur, friluftsliv eller näringsliv.

En fungerande dricksvattenförsörjning är en nationellt viktig fråga som bevakas av Livsmedelsverket, särskilt avseende kris- och beredskapsplanering. Det konstateras bland annat i regeringens proposition 2021-2025 att dricksvatten är avgörande för att upprätthålla Sveriges förmåga inom totalförsvaret. På grund av det försämrade säkerhetsläget i omvärlden kommer det på sikt att krävas fler åtgärder för att öka säkerheten för dricksvattenproduktionen i Vomb, till exempel kan det innebära att tillgängligheten i området kan behöva begränsas.

Framtaget förslag till ansökan väcker vissa funderingar kring Biosfärsområdets inställning och framtida intentioner gentemot dricksvattenproduktionen i området. Dricksvattenproduktionen är beroende av en fortsatt reglering av Vombsjön och en ostörd miljö kring vombfältet.

Enligt remissversionen ligger delar av Sydvattens verksamhet utanför biosfärsområdets föreslagna kärnområde. På grund av den regionalt viktiga dricksvattenproduktionen i området anser Sydvatten att även resterande delar av Sydvattens markinnehav bör ligga utanför det utpekade kärnområdet.

Sydvatten önskar att Storkrikets inställning till pågående vattentäktsverksamhet och nödvändig utveckling av denna förtydligas innan Sydvatten kan meddela slutlig inställning till inrättandet av Biosfärsområdet.

Tas tillräcklig hänsyn till den regionala dricksvattenproduktionen i området avseende allmänhetens tillgänglighet mm, har Sydvatten inga synpunkter på inrättandet.

Översiktlig information om Sydvatten och verksamheten i Vomb

Sydvatten AB är ett kommunägt bolag som producerar dricksvatten på regional nivå till cirka en miljon invånare i Skåne. Bolaget bildades 1966 och är en av Sveriges största dricksvattenproducenter.

Sydvattens anläggning i Vomb har producerat dricksvatten sedan 1948, som en lösning på ett ökande problem med dricksvattenförsörjningen i delar av Skåne. Numera försörjs ca 450 000 invånare, primärt Burlöv, Malmö, Staffanstorp, Vellinge, delar av Lund och Eslöv, samt under 2024 även Skurup, med dricksvatten från Vombsjön och vombfältet. Sekundärt, i samverkan mellan Sydvattens två vattenverk Ringsjöverket och Vombverket, försörjs även Sydvattens övriga tio delägarkommuner till viss del med dricksvatten från Vomb.

Sydvatten äger södra delen av Vombsjön, samt stora markområden i Vombs fure. Förutsättningarna på platsen (en stor ytvattenvolym kombinerat med stora geologiska sandformationer söder om Vombsjön) är unika i landet och möjliggör en storskalig produktion av dricksvatten. Produktionen är helt beroende av förutsättningarna på platsen, som inte går att ersätta på annat håll. Området kring Sydvattens verksamhet utgörs av vattenskyddsområde, där stor hänsyn ska tas till dricksvattenintresset. Störst hänsyn ska tas vid infiltrationsområdet (vombfältet), som omfattar stora delar av Vombs fure.

Sydvatten arbetar aktivt med frågor som rör hållbar vattenanvändning och vattenförvaltning kring Vombsjön och Vombs fure, till exempel genom delaktighet i vattenråd, Fokus Vombsjön, forskningsprojekt mm. Många av dessa frågor ligger i linje med Biosfärsområdets mål och är viktiga för Sydvattens uppdrag, att kunna producera ett fullgott dricksvatten till delägarkommunerna.

Faktagranskning och ytterligare kommentarer på remisskrivelsen

I remissversionen finns flertalet tveksamma formuleringar och felaktigheter som rör Sydvattens verksamhet. Dessa kommenteras nedan.

Sydvattens kommentarer framgår i kursiv text nedan, med hänvisningar till aktuella kapitel och sidor.

Kap 3.1.4. Sjöar, vattendrag och våtmarker (sid 12):

- ”Vombverket ägs av Sydvatten AB som är ett företag som ägs av 16 kommuner i västra Skåne.” *Kommentar: Vombverket, vombfältet och södra Vombsjön ägs av Sydvatten, som är ett kommunägt bolag med 17 ägarkommuner.*
- ”Sjön är även ett viktigt fiskevatten för bland annat sportfiske.” *Kommentar: Förslagsvis lägga till ”…och yrkesfiske” (ett riksintresse i sjön).*
- ”De tre vattenråden genomför också en omfattande miljöövervakning…” *Kommentar: Det är huvudsakligen recipientkontroll som bedrivs, inte miljöövervakning (dvs syftet är inte miljöövervakning).*

Kap 3.2.2. Områdets potential att främja en hållbar utveckling (sid 15 ff).

- *Kommentar: Förslagsvis även ta upp att områdets förutsättningar för regional dricksvattenproduktion är unika i landet genom förekomsten av en stor ytvattenresurs kombinerat med möjlighet till effektiv infiltration i de naturliga sandavlagringarna söder om Vombsjön. Dricksvattenproduktionen är av regionalt intresse och kommande arbeten i biosfärsområdets regi behöver ta stor hänsyn till dricksvattenproduktionen i området.*

Kap 4.1.2. De stora sandfälten i centrala delar (sid 26).

- ”…den har reglerats som vattentäkt sedan 1936.” *Kommentar: Vombsjön har reglerats som vattentäkt sedan 1943 (dessförinnan reglerades sjön av Kävlingeåns vattenavledningsföretag i annat syfte).*

Kap 9.1. Vombsjön, vattenreglering och sandflykt (sid 44-45).

- ”…kom sjön att dämmas upp och regleras 1936.” *Kommentar: Vombsjön har reglerats som vattentäkt sedan 1943, dessförinnan reglerades sjön av Kävlingeåns vattenavledningsföretag, i annat syfte.*
- ”Medan detta har lett till en god vattentillgång både i jord och berggrund, så innebär det också…” *Kommentar: Bör faktagranskas: På vilket sätt kan uppdämningen/regleringen av Vombsjön leda till en god vattentillgång i jord och berggrund? Beroende på Vombsjöns nivå, som varierar kraftigt under året på grund av regleringen, kan förvisso grundvattennivåerna i det absoluta närområdet till sjön till viss del påverkas med nivåförändringarna i sjön över året, men på vilket sätt skulle tillgången på vatten i berggrunden kunna påverkas?*
- ” Bristen på naturlig strandvegetation, främst vass, bidrar till de höga fosforhalter som idag är ett problem i sjön, med algblomning som en av följderna.” *Kommentar: Bör faktagranskas. Vassens betydelse för fosforupptag i sjöar är omtvistad. Upptaget är kortvarigt och fosforn frigörs igen i samband med nedbrytningen. Vassens betydelse för fosforreduktionen är troligen marginell och underordnad sedimentinlagringen. Ca 70% av tillrinningsområdet till Vombsjön utgörs av jordbruksmark. Det främsta problemet med övergödning i sjön orsakas av långvarig belastning från jordbruksmark, avlopp mm i tillrinningsområdet samt interngödning från tidvis syrefria sediment vid djuphålan.*
- ”För att hindra sandflykten planterade man tall på ett stort område, Vombs fure,..” *Kommentar: För att öka läsförståelsen kan man tillägga att detta skedde på 1800-talet*
- ”…Vombs fure, som idag är ett omtyckt friluftsområde och naturreservat” *Kommentar: Man bör se över ordvalet ”friluftsområde”, alternativt precisera att*

endast de nordligaste delarna av Vombs fure (norr om Norra Vombsvägen) i viss mån kan anses utgöra ett friluftsområde. Sydvatten, som markägare och dricksvattenproducent, anser att Sydvattens markinnehav i Vombs fure varken utgör eller ska komma att utgöra ett friluftsområde, då det inte är ett område som planerats eller ordnats för allmänhetens friluftsliv. Området är mycket viktigt för den regionala dricksvattenproduktionen och därför sårbart. Området bör således inte särskilt pekas ut som ett friluftsområde.
Vombs fure utgörs inte heller av naturreservat, delar av området omfattas dock av Natura 2000-område och djurskyddsområde, med beträdnadsförbud i vissa delar.

Kap 9.3.3. Vattenskyddsområde (sid 51).

- ”Här finns ett vattenskyddsområde som omfattar hela Vombsjön och Vombfältet (infiltrationsdammar för konstgjord grundvattenbildning).” *Kommentar: Vombfältet är ett område som omfattar en större yta än endast infiltrationsdammarna. Förslag till formulering: ”…vombfältet (infiltrationsområde för konstgjord grundvattenbildning).”*

Kap 10.5. Namn på de viktigaste bebodda områdena…. (sid 58).

- ”Andra orter som också får dricksvatten från Vombsjön är Burlöv, Svedala, Staffanstorp och Vellinge.” *Kommentar: Ordet ”kommun” är mer heltäckande än ”ort”. Primärt får Burlöv, Malmö, Staffanstorp, Vellinge, delar av Lund och Eslöv (samt under 2024 även Skurup) dricksvatten från Vombsjön. Sekundärt, i samverkan mellan de två vattenverken, kan även övriga delägarkommuner till viss del försörjas med dricksvatten från Vombsjön.*

Kap 12.1.4. Sjöar och vattendrag (sid 105).

- ”En central försörjande ekosystemtjänst som Vombsjön bidrar med, är att den är en betydande vattentäkt som förser delar av Storkriket och Malmö stad med dricksvatten.” *Kommentar: Vombsjön försörjer ett större område än detta, förslagsvis tillägg ”…förser **bland annat** delar av Storkriket och Malmö…”*

Kap 14.1.2. Vattendrag och sjöar (sid 127).

- ”De tre vattenråden genomför också en omfattande miljöövervakning där man bland annat inventerat bottenfaunan under många år” *Kommentar: Det är snarare frågan om recipientkontroll, inte miljöövervakning. Dvs syftet är annorlunda.*

Kap 14.2.4. Vilka åtgärder vidtas i nuläget…? (sid 136).

- Kommunerna i Kävlingeåns vattenråd, Höje ås vattenråd samt…” *Kommentar: Det är inte bara kommuner som ingår och satsar stora resurser i vattenråden. Föreslår ett förtydligande enligt följande: ”Kommuner **samt intressenter** i Kävlingeåns vattenråd,…”.*

Kap Utveckla.

Kap 15.1.1. Beskriv på vilket sätt området har potential att…, Ett framtida biosfärscentrum (sid 145).

- ”Revingefältet med Krankesjön, Vombsjön, Vombs fure, Övedområdet, Körsbärsdalen och Romeleåsen är stora områden som kan rymma många besökare.” *Kommentar: Sydvatten ser inte att Vombs fure är ett område som kan rymma många besökare utan att konflikt uppkommer med den regionala dricksvattenproduktionen. Sydvatten föreslår att Vombs fure tas bort ur detta sammanhang.*

Kap 15.4. Finns det andra typer av verksamheter som ger ett positivt eller negativt bidrag till en hållbar lokal utveckling,..?

- Kap Vattentäkt (sid 162). ”regleringen av Vombsjön har en negativ effekt på vissa naturvärden och även sjöns förmåga att hantera näringsflödet från jordbruket, med övergödning som följd. Dammarna som används vid reningen tar därtill mark i anspråk och här finns därmed potentiella markanvändningskonflikter.”
  Kommentar: Faktagranska - på vilket sätt har regleringen en negativ effekt på sjöns förmåga att hantera näringsflödet från jordbruket?
  Formuleringarna ovan är onyanserade, där man kan tro att vattentäkten gett upphov till övergödningen och skapar konflikter i landskapet för markanvändningen. Det bör förtydligas att dricksvattenproduktionen är en helt avgörande grundförutsättning för hållbar regional och lokal utveckling och borde, enlig, Sydvattens mening, i första hand betraktas som ett positivt bidrag (eller grundförutsättning) till hållbar lokal utveckling. Markområdet är sedan 1940-talet inköpt (ursprungligen av Malmö stad) och använt i dricksvattenförsörjningssyfte. Verksamheten är reglerad enligt vattendom. Föreskrifterna i befintligt vattenskyddsområde, samt det faktum att Sydvatten äger och har rådighet över det markområde som behövs för att dricksvattenproduktionen ska kunna fungera, innebär att Sydvatten i stor utsträckning kan styra bort sådan markanvändning som innebär ökade risker för dricksvattenförsörjningen. Detta gagnar direkt över 450 000 personer och därtill kommande generationer, som är beroende av en hållbar dricksvattenförsörjning.

Kap 15.4.1. Beskriv olika typer av verksamheter,…

- Kap Vattentäkt (sid 164). ”Rent vatten är något som är viktigt både för de som bor i Storkriket och för närliggande tätorter och kommuner som får sitt vatten från Vombsjön. De negativa effekterna av vattenregleringen har i första hand en effekt på fosfatrening och biologiska värden och påverkar då befolkningen som helhet.”
  Kommentar: Stycket bör faktagranskas och nyanseras. På vilket sätt har vattenregleringen effekt på fosfatrening? Hur menar man att regleringen påverkar befolkningen som helhet?
  Formuleringen ovan ger sken av att hela befolkningen påverkas negativt av att sjön fungerar som dricksvattentäkt för 450 000 invånare. Detta bör nyanseras och sättas i relation till dricksvattenintressets betydelse på ett tydligare sätt. Vattenregleringen i Vombsjön har två syften. Den syftar dels till att skapa ett tillräckligt vattenmagasin i Vombsjön för att kunna försörja regionen med dricksvatten även sommartid, dels till att öka sommarflödet i Kävlingeån. Dessa två syften medför att nivån i sjön varierar kraftigt mellan årstiderna, men gynnar även biologiska värden (fiskintressen, friluftsliv samt övrig fauna och flora) i och kring Kävlingeån. Regleringen i sig innebär således inte heller odelat negativa effekter på biologiska värden och befolkningen.

Kap 15.4.4. Vilka åtgärder vidtas redan nu, och vilka åtgärder kommer att vidtas för att stärka de positiva effekterna alternativt mildra de negativa effekterna för biosfärsområdets mål? Kap Vattentäkt (sid 165).

- ”Inga pågående åtgärder genomförs inom biosfärverksamheten i dagsläget. Vattentäktverksamhet utgör tillståndspliktiga verksamheter och ska prövas enligt

miljöbalken” *Kommentar: Detta stycke väcker frågor om biosfärsområdets framtida intentioner gentemot dricksvattenintresset i området. Upplevs vattentäktsverksamheten som ett hinder som man vill begränsa? Avsikten bör förtydligas. Sydvatten har tillstånd för verksamheten och verksamheten är en grundförutsättning för hållbar utveckling i regionen.*

Med vänlig hälsning
Sydvatten AB

Åsa Håkansson
Teknisk chef

Stefan Johnsson
Säkerhets- och kvalitetschef

Magdalena Lindberg Eklund
Utredningsstrateg

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Remissvar Kävlingeåns Vattenråd angående
"Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärsområde Storkriket"

• **Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?** *(Information om organisationen återkommer vid flera tillfällen i ansökan - men främst i avsnitt 17.1.8.)*

Kävlingeåns Vattenråd ställer sig positiva till det presenterade förslaget på organisation.

• **Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?** *(Information om strategin och fokusområden återkommer vid flera tillfällen i ansökan - men främst i bilaga 3.)*

Fokusområde 2 "Smart förvaltande av vårt vatten". Är ordet "förvaltande" lämpligt? Det låter lite statiskt, dvs ta hand om något befintligt. Det handlar också om att utveckla/optimera/restaurera vattenresurserna för framtida vattenbehov. Kanske kan bytas ut till "Smart vattenhantering". Vattnet är inte vårt, därav föreslås även "vårt" att tas bort.

• **Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad.**

Kävlingeåns Vattenråd bidrar gärna i eventuella arbetsgrupper med vår kunskap om vattenresurserna inom Kävlingeåns avrinningsområde. Vattenrådet har god kunskap om historisk och nutida hantering av sötvattnet, och har många goda idéer och visioner om vattenvårdande åtgärder och att optimera vattenhanteringen.

• **Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?** *(Information om finansieringen av arbetet återkommer vid flera tillfällen i ansökan - men främst i avsnitt 13.6.)*

Nej, vi hade inte några synpunkter på det presenterade förslaget på finansiering.

• **Fler synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll.**
Nej

/Kävlingeåns Vattenråd, 2023-10-27

Therese Parodi
Vattenrådssamordnare Kävlingeåns vattenråd
1 nov 2023

Therese Parodi

Romeleåsen & Sjölandskapet
Romeleås- och Sjölandskapskommittén

2023-10-19

Kandidatur Biosfärområde Storkriket
info@storkriket.se

Yttrande förslag till Biosfärområde Storkrikets Unesco-ansökan.

Bakgrund
Hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) Vombsjösänkan (numera Storkriket) till ett kandidatområde för att bli utnämnt till Sveriges åttonde biosfärområde. Under våren 2021 påbörjades själva kandidaturarbetet, samordnat av Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner – ett arbete som nu har resulterat i ett förslag till den formella slutansökan till Unesco.

Sjö- och åslandskapet vid Romeleåsen i Skåne är ett av de områden som, enligt kapitel 4 i miljöbalken, i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturmiljövärden som finns. Syftet med Romeleås- och Sjölandskapskommittén, RÅSK, är bland annat att arbeta för att området långsiktigt kan tillmötesgå medborgarnas behov av rekreation, friluftsliv och naturupplevelser och därmed också förbättra folkhälsan. Delar av det här området ingår också i det föreslagna biosfärområdet.

Yttrande
RÅSK konstaterar att det är en väl genomarbetad ansökan som tagits fram och en ansökan som RÅSK ställer sig bakom.

Synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?
På sidan 21 i Storkrikets strategi finns förslag på olika styrdokument. Här vill vi påminna om ”RÅSK:s strategi för utveckling av Romeleås- och sjölandskapet – vision 2030” som värdefullt underlag och stöd även för Storkriket, se länken:
Strategi_for_utveckling_av_Romeleas-_o_Sjolandskapet_2018.pdf (romeleasen.se)

Romeleåsen och Sjölandskapet är mycket viktigt för drygt hälften av Skånes befolkning för exempelvis rekreation och friluftsliv. Det finns därmed skäl att se till området ur ett landskapsperspektiv, oavsett kommungränserna. Kommittén har därför tagit fram en kunskapssamsammanställning med analyser och utgångspunkter för fortsatt dialog, se länken:
KUNSKAPSSAMMANSTÄLLNING (mediapaper.se)

Det är positivt att ni lyfter fram ”Visit Skånes färdplan Tourism matters! Strategisk färdplan för Skåne mot 2030”. Även RÅSK har haft kontakt med Visit Skåne som har presenterat projektet och vikten av att ta fram de framgångsfaktorer som finns för området. Vi vill även tipsa om Region Skånes rapport ”Kartläggning av Gröna värden i regional fysisk planering”, där fokus är just natur- och kulturmiljöer, turism, friluftsliv och destinationsutveckling i Skåne, se länken:
PM Kartläggning av gröna värden i regional fysisk planering - Utveckling Skåne (skane.se)

Postadress	Besöksadress	Telefon	Internetadress	e-post
Tekniska Förvaltningen Lunds kommun Box 41 221 00 Lund	Bruksgatan 22 221 00 Lund	046-359 50 00	www.romeleasen.se	romeleasensjo@gmail.com

Tillgänglig natur för alla
I förslaget till Storkrikets strategi 2023 - 2025 finns ”Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv” som ett av fem fokusområden. Det är positivt. Många har inte möjlighet till friluftsliv och naturupplevelser – och det finns stora regionala skillnader i Skåne när det gäller förutsättningar - vilket även påverkar folkhälsan. Därför måste konkreta insatser och åtgärder riktas till de områden där behoven är som störst.

RÅSK anser att det krävs ett aktivt och målmedvetet arbete om friluftsmålen ska nås. De 10 nationella målen för friluftslivet beslutades 2012. Det första målet är *Tillgänglig natur för alla.* En viktig fråga är: Hur når vi detta och övriga mål? I planering och genomförande är det angeläget att utgå från medborgarperspektivet. Därför anser RÅSK att det är viktigt att i det fortsatta arbetet analysera vilka insatser och åtgärder som krävs för att nå de nationella friluftslivsmålen, samt vem som ansvarar för genomförandet. I slutet av 2023 kommer Naturvårdsverket att överlämna nästa uppföljning av Sveriges tio friluftsmål till regeringen. Den kommer att redovisa resultateten av de senaste årens åtgärder och peka på viktiga insatser som kan stärka förutsättningarna för friluftslivet framöver. Det tror vi blir värdefullt resultat även för Storkriket och friluftslivet i området, se länken:
Sveriges friluftlivsmål (naturvardsverket.se)

Romeleåsen och Sjölandskapet är särskilt utpekat i Miljöbalken 4:e kap, § 2. Området är unikt ur nationell synpunkt, med omväxlande områden av bokskogar, jordbruksmark, sjöar och slott och rymmer också de närmast större skogs- och naturområdena för mer än hälften av Skånes befolkning. Sydvästra Skåne är en tätbefolkad region, som växer snabbt befolkningsmässigt, samtidigt som tillgången på skog och natur är mycket begränsad. Det är här behovet av tillgänglig natur är som störst. Frågan om tillgänglig natur kan därför inte bara lösas inom respektive kommun. Det är nödvändigt att utgå från ett medborgarperspektiv och underlätta förutsättningar och möjligheter till friluftsliv.

Förbättrad nåbarhet och tillgänglighet kräver bland annat dialog samt överenskommelser med myndigheter och markägare. Därför behövs regional medverkan och lösningar. Det är viktigt med en helhetssyn när det gäller att säkerställa natur- och kulturmiljövärdena långsiktigt inom Romeleåsen och Sjölandskapet, vilket också är delar av det föreslagna biosfärområdet Storkriket.

Hur når man friluftsmålet *Tillgänglig natur för alla*? Enligt vår mening krävs det bland annat:

A. Betydligt bättre samlad information om natur- och friluftsområden i Skåne och hur man når dessa.
B. Förbättrad kollektivtrafik
C. Skyltning av lämpliga vägar för cykling från städer/tätorter till natur- och friluftsområden

Trycket på skyddade områden kommer sannolikt öka framöver. Då behöver planerare ta hänsyn till var och hur åtgärder för friluftsliv ska genomföras, liksom att kartlägga områden, som är lämpliga att utveckla/eller skydda framöver. Detta både för att inte exploatera områden med höga naturvärden och känsliga miljöer, men också för att behålla områden lämpliga för friluftslivet. Vilka möjligheter till rekreation samt att uppleva naturen och landskapet finns i respektive område?

Det ska vara enkelt att hitta ut i naturen. De som utövar friluftsliv rör sig över kommungränserna och vill hellre veta hur långt det är till ett visst område, hur man tar sig dit och vilken service som finns på plats. Kommittén uppmuntrar till att fortsätta arbeta med att göra områden tillgängliga för friluftslivet genom att på ett bättre sätt binda ihop kollektivtrafik, leder och områden med tätorter och göra dessa nåbara både för boende och för besökare. Vardagsnära natur ökar möjligheterna till välbefinnande och naturupplevelse i vardagen och bidrar till en jämlik folkhälsa.

Postadress	Besöksadress	Telefon växel	Internetadress	e-post
Tekniska Förvaltningen Lunds kommun Box 41 221 00 Lund	Bruksgatan 22 221 00 Lund	046-359 50 00	www.romeleasen.se	romeleasensjo@gmail.com

Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad.

Romeleås- och Sjölandskapskommittén, RÅSK, medverkar gärna i diskussioner och dialogmöten framöver kring hur förutsättningar och möjligheter till friluftsliv, rekreation och naturupplevelser kan utvecklas inom Storkriket.

Övrigt
På sidan 121 står: ”Romelåsens sjölandskapet i södra Skånes (RÅSK) sammanträde. Föredrag.”
Notera att förkortningen RÅSK står för **Romeleås- och sjölandskapskommittén** och inget annat.

För Romeleås- och Sjölandskapskommittén

Kent Ivan Andersson

Kent Ivan Andersson
vice ordförande

Christina Persson

Christina Persson
sekreterare

Bilaga 1: Romeleåsen och Sjölandskapet i södra Skåne – Översiktskarta

Postadress	Besöksadress	Telefon växel	Internetadress	e-post
Tekniska Förvaltningen Lunds kommun Box 41 221 00 Lund	Bruksgatan 22 221 00 Lund	046-359 50 00	www.romeleasen.se	romeleasensjo@gmail.com

Större markägare, verksamheter och förvaltare

Yttrande över remiss om Biosfärområde Storkriket

Fortifikationsverket äger och förvaltar fastigheter för nyttjande av, bland annat, Försvarsmakten. Dessa är vitala för allmänna intressen som försvaret av Sverige. I förevarande fall utgörs dessa av Revingehed och Björka övningsfält. Dessa är några av södra Sveriges främsta övningsfält för pansar- och mekaniserade förband, samt även för motoriserade diton. Aktiviteten på fälten kommer att öka väsentligt under kommande år då ytterligare en brigad ska sättas upp på P7. Innebörden av detta är att övningsverksamheten också kommer att intensifieras, vilket kommer att göra att verksamhet kommer att bedrivas i mycket högre utsträckning. Redan idag finns stundtals problematik med utomstående som hindrar eller stör övningar och därmed finns en risk med att det tillkommer ytterligare turism genom klassificeringen som biosfärområde. I händelse av att tillflödet till fältet ökar, kan det ge negativ påverkan på riksintresset som Försvarsmaktens verksamhet utgör och som omfattar hela fastigheten. Det kan också innebära att fastighetens lämplighet som övningsfält förfelas och försämras.

Det är därför av yttersta vikt att alla åtgärder vidtas för att inte öka besöksfrekvensen. Exempelvis ser Fortifikationsverket att om möjlighet finns att helt exkludera våra fastigheter ur ansökan vore det mest önskvärt. I annat fall måste fastigheterna exkluderas i alla kartor i kommunikation om biosfärområdet eller tydligt markeras som militärt övningsområde. Verket ser fram emot att vara delaktigt i det arbetet framgent.

Innan konkreta förslag i linje med ovan är presenterade kan inte Fortifikationsverket tillstyrka förslaget.

Med vänlig hälsning

Jonathan Jönsson

Fastighetsjurist

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231031

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231030-KK_183-HO95
Inskickat	2023-10-30 21:36

Uppgifter

Förnamn	Hadil Qasim
Efternamn	Karim
E-postadress	hadil.karim@nordzucker.com
Jag representerar	Företag
Ange företagsnamn	Nordic Sugar AB
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Inget att erinra
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	Inget att erinra
Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad	Inget att erinra
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?	Inget att erinra
Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll	Nordic Sugar AB har inget att erinra så längre förslaget inte förhindrar Nordic Sugar AB:s utrymme att verka och fortsätta utveckla sin verksamhet. Nordic Sugar AB stödjer förslaget och ser fram emot att finna synergier och samarbetsområden där människor, verksamheter och samhällen kan existera tillsammans.

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231028

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231028-KK_183-YE53
Inskickat	2023-10-28 14:16

Uppgifter

Förnamn	Lycke Ebba-Maria
Efternamn	Olson
E-postadress	ebba-maria@mossagarden.se
Jag representerar	Organisation
Ange organisationsnamn	Mossagårdens natur- och hampastiftelse
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Det verkar vettigt.

Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?

Jag tänker att de fem fokusområdena passar engagemangen inom Mossagårdens natur- och hampastiftelse - med tillhörande bolag Mossagården Eko AB och ideella förening ekobonden.se - ypperligt. Detta gäller:

1. Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald
2. Smart förvaltande av vårt vatten
3. Värdefullt odlingslandskap och lantbruk
4. Framgångsrikt samspel mellan stad och land
5. Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv

Exempel på detta är Mossagårdens väletablerade samarbeten med Lunds universitet, RISE men också många organisationer och förvaltningar som verkar inom Storkriket. Närheten till staden engageras via det prenumerationssystem för frukt-och grönsaker som etablerades redan 1998, dvs. 25 år sedan, ett koncept som sluter samman stad och landsbygd. Innovativa satsningar på hampa och andra grödor inom proteinskiftet ger ett extra värdefullt lantbruk och odlingslandskap, speciellt i tider då vi behöver minska våra klimatutsläpp. Dessutom har Mossagården stora planer på att bli en väl utvecklad ekoturismdestination, en läkande och lärande arena som satsar på att knuta människor närmare naturen och till maten och med speciellt fokus på barn och unga.

Det jag saknar i rapporten är ett mer som ett krångellösande HUR. Alltså hur man kan hjälpa stiftelser och företag såsom Mossagården framåt i syfte av att bli en hållbar destination inom Storkriket. Exempel just nu är att vi önskar att etablera ett vandrarhem från 1900-talet inom Storkrikets område fast kommunen söker så ett kommersialiserat arrende för det (hyra av banvallens sträcka på ca 700 meter). Jag känner att med tanke på Storkrikets satsningar att det inom kommunen - i detta fall Lunds kommun - behöver vara enkelt att ta sig framåt vad det gäller avtal och lösningar, om det också gagnar Storkrikets satsning och dess fokusområden. Kommunen borde inte se enbart till en kommersialisering här utan mer vilken samhällsnytta som satsningen kan ge till Storkriket. I detta fall känner jag inte att biosfärorganisationen, Lunds kommuns olika enheter samt ett företag/stiftelse inom kommunen är riktigt samspelta kring hur man kan underlätta för framtida hållbara satsningar. Om man ser till den stora investering som det i detta blir för företaget Mossagården Eko AB med att inrätta det historiskt värdefulla vandrarhemmet så borde kommunen - i en positiv anda av Storkrikets satsning - istället undersöka om det går att sälja banvallen till gårdens ägare eller till stiftelsen. Detta för om vandrarhemmet kommer på plats på banvallen in till Mossagården så kommer det inte att komma ut igen, detta då banvallen på båda sidor om gården blir otillgängligt från och med 2024 och framåt. Och även om vi inte kan flytta vagnarna kan vi enbart teckna ett fem-års avtal. Jag tror att kortsiktigt tänkande som detta misskrediterar långsiktiga satsningar inom Storkriket. Detta var ett exempel, fler finns där man inte kan gynna Storkrikets fem fokusområden på bästa vis då kommunal byråkrati hindrar den positiva samhällsutvecklingen. Det borde finnas en Storkriket-lots inom kommunen som aktivt kan arbeta för att ta fram avtal och engagera tjänstemän i syfte av att agera krångel-lösande så att fler hållbara destinationer inom Lundaland kan utvecklas.

Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad

Jag skulle gärna vilja engagera mig genom att vidare utveckla konceptet kring Mossagården enligt beskrivning:

Kulturarvet Mossagården består av en kringbyggd skånelänga uppbyggd på sin plats ca 1811 och med två intilliggande lantarbetarbostäder från samma sekelskifte. De biologiska mångfalsvärdena är höga med rik och omfattande variation i landskapet. Att naturvärdena är höga är något vi värnar om och vill ytterligare hjälpa och stödja vidare artetableringar och gynna beståndsökning av viktiga pollinerare och nyttoinsekter.

Fastigheten omfattar 60 hektar inom det planerade biosfärområdet Storkriket, varav cirka hälften är åkermark, cirka 10 hektar skog och 10 hektar betesmark samt två anlagda våtmarksdammar. Gårdens betesmarker underhålls med hjälp av betande lantrasdjur som är genbanksklassade; värmländska skogsfår och göingegetter. Hela gården är ekologisk och ansluten till KRAV sedan 1989. Här finns även en gårdsbutik samt ett café. Sommartid anordnades sedan 2008 Mossagårdsfestivalen, en naturorienterad musik- och upplevelsefestival med ekologisk odling och hållbarhet som ledande koncept. Dessutom levereras ekologiska grönsaker från gården och andra ekologiska lantbruk i Skåne till många kunder i närområdet. Mossagårdens grönsaks- och fruktlådor kan beställas sedan 1998.

Ebba-Maria Olson står som ägare till Mossagården sedan 2005 och hon är andra generationen att driva gården i en ekologisk anda. På Mossagården arbetas just nu med ”Projekt Ladan”, en kommande miljövänlig mötesplats med möjlighet till produktförädling, events, café, matservering, föreläsningar, butik, workshops, yoga, konferens och naturupplevelser. För produktförädlingen står hampan som viktigaste råvara, en kulturväxt som förutom att kunna producera ett näringsrikt frö dessutom samlar mycket koldioxid, verkar som en kolsända i jorden i kombination med ekologisk odling, utgör en viktig pollineringsväxt samt kan ge månganvändbara fibrer och vedämnen för vidare förädling. ”Projekt Ladan” är en viktig del av företagets vision om att bli ett ekoturismcentra med tydlig gårdsförankring och där områden som ekologisk- och social hållbarhet är ledord i kombination med en blivande kursverksamhet och ett rikt gårdsbaserat kulturutbud. Detta i hand i hand med naturen omkring gården.

Mossagårdens arbete och satsningar går väl i hand med biosfärområdet Storkrikets visioner. Vi har för detta tidigare undertecknat ett stödbrev av tre organisationer på gården:

Mossagården Eko AB, 556670-4184
Mossagården Event AB, 556851-5398
Mossagårdens natur- och hampastiftelse, 802481-4918

Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?	Det verkar vettigt. Men jag skulle önska att det fanns en finansieringsmodell som inkluderar stöd för att gynna en tillväxtresa för hållbara organisationer inom Storkriket, det skulle till exempel finnas en gemensam ansökningsinstans för att söka medel för hållbara samhällsutvecklingar inom satsningen. För det är inte enkelt eller kostnads-lättsamt att bygga en organisation eller att utveckla en destination av den kaliber som jag tänker behövs inom Storkrikets vision och fokusområden, en som kan ta en omfattande mängd besökare per dag och där fokuset ligger på ett kunskapslyft så att vi tillsammans kan skapa det samhälle, klimat och landskap som vi önskar att se i framtiden.
Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll	Det är väldigt roligt med Storkrikets satsningar inom området! Det är en viktig satsning som är spännande att få ta del av! Jag har tidigare lämnat synpunkter som man inom biosfärorganisationen lyssnat på och tagit till sig, upplägget har ändrats på grund av mina synpunkter och tankar vilket jag är väldigt tacksam för. Ändå så skulle jag önska mig ett större engagemang inom Storkriket, något får mig att känna och tycka att om vi kan dela visioner - på riktigt - då skulle satsningarna kunna falla mer väl ut och med kortare ledtid, tänker jag. I syfte av att gagna biosfärorganisationens fem fokusområden.

Föreningar och nätverk

LUNDS KOMMUN

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231028-KK_183-ZA16
Inskickat	2023-10-28 16:38

Uppgifter

Förnamn	John Michael Christian
Efternamn	Ekström
E-postadress	lund@faltbiologerna.se
Jag representerar	Organisation
Ange organisationsnamn	Lunds Fältbiologer
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Bra att organiseringen är utspridd bland olika utskott och föreningar. Saknar ett omnämnande av högst beslutande organ - direktdemokratiska årsmöten eller representanter från olika utskott? Mycket vikt verkar läggas på dem politiska besluten, vilket vi givetvis förstår då ni kommer att agera inom många kommuner, hade dock önskat att åtgärder hade vidtagits inom organiseringen för att förhindra att politiken styr vad som föreligger vara ett projekt ämnat att stärka Skånes regionala ekosystem. Förslagsvis kan det undvikas med ett högsta beslutande organ bestående av representanter från de olika utskotten, grupperna och samarbetsföreningarna. Önskvärt hade också varit att tillgodose Skånes befolkning med ett enkelt sätt att framföra åsikter, exempelvis genom er hemsida, utan behov av fortsatt engagemang. Ett värdefullt sätt att uppmärksamma eventuella problem på lokal nivå.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	Vi förstår tyngden som läggs på att framhålla biosfärområdets goda åverkan på lokala och regionala näringsliv - för att framställa det i ett gott sken för EU. Med det sagt hade det varit önskvärt från vårt håll att ett mer kritiskt ställningstagande tas till ekonomisk- och samhällelig tillväxt i det nya området. Historian pekar tydligt på att en ideologi som värderar ekonomisk och samhällelig tillväxt till sin ytterlighet sällan är förenlig med vad som gagnar miljön och ekosystemen - om inte rakt av står i motsats till det. Vi hade varit intresserade av att se mer av konkreta förslag gällande miljömässig återställning av området. Vi hade dessutom önskat att ni tar ställning till riskerna förenade med: > Ökad turism - finns det några preventiva åtgärder planerade för att förhindra bl.a. ökad nedskräpning och störningar av djurlivet. Förslagsvis hade ett samarbete med kommunerna kunnat upprättas för att få arbetskraft åt skräpplockning. > Skogsavverkning - skogsbruket i området sker främst genom kalhuggning. Har ni möjlighet att lägga krav på skogsägare att anta ett mer miljömässigt hållbart skogsbruk? > Jordbruk - likt allt jordbruk i Sverige sköts det i området miljömässigt ohållbart å det grövsta. Har ni möjlighet att lägga krav på jordbrukare, speciellt gällande bruk av gödningsmedel och pesticider?

	> Hur kommer ni att samverka med militären, då stora delar av området utgörs av militära övningsområden?
Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad	Lunds Fältbiologer önskar gärna delta i biosfärområdet genom att anordna utflykter till området för våra medlemmar i syfte att utbilda, och framhålla värdet av UNESCO parker.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?	Inga åsikter.
Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll	Ev. överlappande med svar på fråga 2.

2023-10-30 12:08

Remissvar från Storkprojektet

Kontakt: Olle Lindeberg, olle.lindeberg@naturskyddsforeningen.se, tel: 070 39 55 123

Vi har rättat några sakfel, ändrade delat av texten är rödmarkerade. ~~Överstruken~~ text skall bort.

Sid 4:
Det vita storken (Ciconia ciconia) var förr en vanlig syn i det skånska odlingslandskapet. Sedan hände något. Människan började bruka jorden på nya sätt och storken försvann. År 1954 häckade det sista storkparet i Sverige, i Skåne, på en gård utmed Klingavälsån - mitt i det föreslagna biosfärområdet. För att få tillbaka storken inleddes Storkprojektet under slutet av 1980-talet. Flera år av uppfödning, kunskapshöjande insatser och ideella krafter krävdes för att få vilda storkar tillbaka till landskapet och häckningarna ökade år från år. 2023 så finns det ett femtitalet häckande par. Det är en berättelse om människans relation till naturen. Hur vi behöver och hur vi påverkar den, och om hur relationen inte på något vis är statisk. Den är i ständig förändring och det vi gör, det har betydelse.

Sid 137 längst ner och början 138:
Storkrikets symbol, den vita storken (Ciconia ciconia) var fram till 1900-talet en vanlig syn i områdets byar där de ofta häckade på gårdarnas tak. Med utdikningen och införande av moderna jordbruksmetoder minskade antalet storkar kraftigt och den sista svenska häckningen skedde 1954 i mitten av Storkriket. Sedan 1989 pågår ett omfattande projekt med att återintroducera storken i Skåne med uppfödning bland annat i Hemmestorps Mölla i hjärtat av Storkriket. Det finns idag ett 50-tal frihäckande storkpar i Skåne och lika många i storkprojektets två storkhägn. Från Hemmestorps Mölla släpps varje år ut omkring 100 ungstorkar
i slutet av juli. Genetiskt består storkarna i projektet främst av polska ~~och algeriska~~ individer med visst inslag av ~~storkar från djurparker och~~ spontant influgna individer. Den vita storken har historiskt gett upphov till en rad sägner och kulturella sedvänjor.

Sid 138 slutet och början 139
Inom storkprojektet görs årliga räkningar och ringmärkningar av ungarna som ger bra underlag för bedömning av populationen. Antalet flygga ungar av den vita storken är en viktig indikator på artens tillstånd. Storkprojektet försöker också få in information om var de vuxna individerna befinner sig och tar här hjälp av att vädja till intresserade att rapportera in storkobservationer. Alla storkar i projektet är ringmärkta, ~~äldre individer med traditionella aluminiumringar och yngre med en så kallade ELSA-ring som är svart med vit inskription. Dessutom är de oftast också märkta med en till tre färgringar där varje färg motsvarar en siffra~~. dels med traditionella aluminiumringar och dels med färgringar.

Sid 143 början:
Skånes Ornitologiska Förening (BirdLife Sverige) ~~har tre lokalkretsar i Storkriket. Föreningarna~~ verkar för större kännedom och bättre levnadsbetingelser för den skånska fågelfaunan och för att sprida intresse bland allmänheten för ornitologi och naturvård

sid 149 längst ner och början 150
Vid Hemmestorps Mölla får allmänheten se årets storkungar i Storkprojektet pröva sina vingar för första gången. Eventet hålls i slutet av juli och lockar över 1000 besökare. Hemmestorps Mölla är en besöksplats som kommer få ökad betydelse i biosfärområde Storkriket

2023-10-28

Lunds kommun
Biosfärområde Storkriket

Synpunkter från Lunds botaniska förening på förslag till Unesco-ansökan att bilda ett biosfärområde

Undertecknad har på uppdrag av Lunds Botaniska Förenings (LBF) styrelse tagit del av underlaget för förslaget till Unesco-ansökan.

LBF är positiv till förslaget och tror att biosfärområdet har stora möjligheter att bidra till skyddet och bevarandet av såväl naturtyper som arter och genetisk variation i det aktuella området. De botaniska värdena är stora, speciellt i Vombsänkans sandmarker och i de våtmarker och ädellövskogar som också präglar området, samtidigt som vi ser en tilltagande utarmning av floran på grund av igenväxning och andra faktorer. Detta vet vi inte minst på grund av de inventeringar som LBF och dess medlemmar utfört under 1900- och 2000-talet, och de regelbundna ”floraväktarbesök” som sedan lång tid görs på lokaler med särskilt hotade arter. Som ideell förening har vi goda erfarenheter av tidigare samarbeten med biosfärområdet Kristianstads Vattenrike, då det varit fråga om att övervaka och bidra till bevarandet av hotade växter i det området. Vi ser fram emot liknande samarbeten med Storkriket och hoppas att biosfärområdet kan förstärka skyddet av hotade arter samt öka kännedomen om områdets stora naturvärden.

Den för oss mest relevanta delen i själva ansökan är kapitel 14, som fokuserar på bevarande. Kapitlet innehåller en bra redogörelse av ekosystem, naturtyper, artgrupper och genetisk mångfald, men det finns några detaljer som vi vill kommentera:

Sidan 126, strax ovan mitten: Här föreslår vi att åkervädd och flockfibbla byts ut mot mer typiska ruderatväxter som gul sötväppling (Melilotus officinalis) och stånds (Jacobaea vulgaris).

Sidan 126, längst ner: Det är bra att problematiken kring Revingeheds övningsfält lyfts i avsnittet om gräsmarker.

Sidan 131, nedan mitten: Föreslår att grusnejlika och dvärgjohannesört stryks (den förra finns visserligen i Lund men bara som trädgårdsflykting, och den senare är ingen typisk stadsväxt) och att gatmålla (Chenopodiastrum murale) läggs till som hotad ruderatväxt. Banbjörnbär och vitnoppa fungerar bra som exempel.

Dvärgjohannesört skulle kunna flyttas till avsnittet om Gräsmark (sidan 132) om man preciserar att den finns i magra betesmarker.

Sidan 132, överst: Spjutsporre (Kickxia elatine) passar bättre här, som exempel på rödlistat åkerogräs, än längre ner som gräsmarksväxt.

Sidan 132, mitten: Humlesuga och praktnejlika fungerar bra som exempel på sällsynta gräsmarksarter i Storkriket, men stor sandlilja, kranssalvia och spjutsporre bör strykas (de två första har inte setts till på några år och sandliljan var troligen inplanterad, och den sista är ett åkerogräs). Ett möjligt tillägg till humlesuga och praktnejlika är klintsnyltrot (Orobanche major) även om den bara finns kvar på en grässlänt i södra Lund.

Sidan 132, mitten: Om man vill kompensera för bortfallet av arter enligt föregående kommentar kan man lägga till sällsynta karaktärsarter för ”grässandhedar” såsom klubbfibbla (Arnoseris minima), åkerfibbla (Hypochaeris glabra), dvärgserradella (Ornithopus perpusillus) och luddvicker (Vicia villosa). Dessa arter har tydliga koncentrationer av lokaler i Vombsänkan, men finns i en växtmiljö som gör att de bör hållas isär från de som nämns i föregående kommentar.

Sidan 132, sista meningen: Ska tistelsnyltrot vara med i detta avsnitt bör man ange att den finns i högörtängar på fuktig mark och inte i de torra gräsmarker som avses tidigare.

Sidan 133, sista meningen under Våtmarker: ”subsp. Pratensis” för stor ögontröst bör skrivas ”subsp. pratensis”

Sidan 134, överst: Uppgiften att stor bockrot kan leva i lövskog stämmer väl för Skåne i stort men inte för de bestånd som finns i Storkriket - dessa växer på slåtterängar i naturreservatet Kungsmarken (Ö Lund).

Sidan 134, andra stycket: Lundvivan som art är inte unik för Sverige, det som är unikt är att det i Storkriket finns vildväxande populationer (till skillnad från de som rymt från trädgårdar i resten av landet).

Sidan 138, under Sällsynta åkerogräs: De nutida förekomsterna i Vombsänkan kan också bero på att de utgör rester av en ogräsflora som fanns i trädesåkrar på sandig mark ända in på 1900-talet.

Sidan 139, sista stycket: Till åtgärderna för att bevara genetisk mångfald kan också räknas projektet ”Hotade skånska arter”, ett samarbete mellan Länsstyrelsen Skåne, LBF, Fredriksdal Museer och Trädgårdar i Helsingborg samt Botaniska trädgården vid Lunds universitet som syftar till att rädda kvar lokala provenienser av de mest hotade arterna i odling, så kallat ex situ-bevarande. Vid behov kan sedan bestånd i naturen stärkas och nya bestånd etableras (https://www.botan.lu.se/hotade-skanska-arter). I projektet ingår flera växtmaterial som kommer från Storkriket.

Bästa hälsningar
Stefan Andersson,
för LBF

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

REMISSYTTRANDE

2023-10-30

Lunds kommun
Biosfärområdet Storkriket

Yttrande över förslag till Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket

Lantbrukarnas riksförbund, LRF, är en medlemsorganisation på ca 130 000 medlemmar som företräder de gröna näringarna och är indelad i 17 regioner. LRF Skåne är en av regionerna och har ca 14 000 medlemmar. LRFs synpunkter beskrivs ur ett jord- och skogsbruksperspektiv där vikten av hållbarhet, livsmedelsproduktion i framtiden och landsbygdsutveckling står för grunden.
Här nedan presenterar LRF Skåne sina synpunkter gällande förslaget till ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområdet Storkriket.

Sammanfattning
Det är ett gediget framtaget material som presenteras i ansökan. LRF anser att det är väldigt positivt att ansökan framhåller hur pass viktig jord- och skogsbruket är i området, både för den biologiska mångfalden och olika ekosystem. Samt att det lyfts att det är tack vare jord- och skogsbruket värdena har skapats.
LRF ser även positivt på grunden med ett biosfärområde. Det vill säga den tänkta plattformen för att få stad och land att mötas. En plats för samverkan och en neutral arena för att kunna lösa olika hållbarhetsutmaningar och intressekonflikter.

Det LRF känner en besvikelse och kritik över är att LRF som organisation eller alternativ andra representanter från de gröna näringarna inte har fått vara mer delaktiga i projektet under hela arbetets gång för att ta fram ansökan.

En annan del som LRF anser inte är tydlig i ansökan är nyttan av ett biosfärområde för jordbruket. Det är många jordbruksföretagare som på ett eller annat sätt kommer att behöva bli delaktiga om ett biosfärområde skapas. Men vad är nyttan och vinsten för dessa företagare? Nyttan i dagsläget är otroligt centrerad till friluftsliv och turism. För att LRF ska kunna ställa sig bakom ett biosfärområde behöver nyttan vara bredare och förklaras på ett bättre sätt.

LRF ställer sig kritisk till zonindelningen och ansökans syn på hur de ska hanteras. Det är viktigt att de olika områdena inte ska hindra framtida utveckling. De företag som finns inom det tänkta biosfärområdet måste kunna känna en säkerhet för att kunna växa och utvecklas och inte hämmas. Det ska inte spela någon roll var man är lokaliserad. Att rita in nya kartskikt skapar mer oro och osäkerhet än nytta. Det blir fler frågor än svar kring vad dessa områden kommer att innebära. Speciellt för de som äger marken och lever i området.

LRF anser också att texten i ansökan många gånger ställer sig kritisk till jordbruket och dess miljöpåverkan. Det nämns att det är övergödning och att det används mycket bekämpningsmedel. Men ingen närmare beskrivning på hur mycket och hur det bevisligen påverkar.
Samtidigt verkar inte detta kritiska synsätt ha framhållits gällande stad och tätort. Det finns utsläpp även där som påverkar miljöer negativt, men det läggs det ingen tanke på i ansökan. Därmed känner LRF att texten blir vinklad till städernas fördel och till landsbygdens nackdel. Då har man redan i ansökan missat målet med en neutral plattform och gemensam samsyn.

LRF ställer sig som sagt positiv till ett biosfärområde för att minska klyftorna mellan stad och land, men det måste göras på rätt sätt. Landsbygden och de gröna näringarna har inte varit en naturlig och självklar del i arbetet. Där med anser LRF att man behöver göra om och göra rätt för att få en neutraliserad bild i ansökan och där även staden granskas och en tydligare redogörelse kring vad staden kan bidra med i framtiden.

Nedan finner ni mer ingående LRFs tankar om ansökan och kring framtida arbete.

<u>Framtagandet av ansökan</u>
Arbetet med att ta fram ansökan har pågått under flera år. Det har varit många möten och många har involverats.
LRF ställer sig ändå frågande till om den absolut viktigaste gruppen och de som påverkas mest, har fått tillräckligt inflytande. Det är då jordbruket och skogsbruket LRF menar. I den sammanställning kring det arbete som genomförts så nämns endast en träff som varit riktad till jordbruket.

LRF som organisation företräder jord- och skogsbruket men har inte varit med i arbetet vilket vi ställer oss kritiska till. I och med att merparten av arealen som berörs är jordbruksmark, så borde detta varit en självklarhet.
Jord- och skogsbrukare kanske inte är de största till antalet av befolkningen i området, men arealen som de äger och brukar är otroligt stor. Samtidigt som de ca 880 företagare inom de gröna näringarna som finns i området kommer vara viktiga för att nå uppsatta mål. Därför anser LRF att de gröna näringarna borde

fått en mycket större roll och inflytande i processen.

Det är självklart att flertalet organisationer, aktörer och föreningar är intresserade av att tycka och tänka. Och med all rätt. Men samtidigt så är det inte flertalet av dessa som varit med i processen som äger marken. Det är lätt att ha åsikter, men i grund och botten så finns en ägare och då oftast krav på att det rent ekonomiskt ska fungera att bruka marken. Det är det första och viktigaste man ska utgå ifrån. Det är lätt att tycka och tänka om det inte är en själv som betalar och får stå för konsekvenserna.

Om det är så att biosfärområdet kommer att bildas efter ansökan vill LRF trycka på vikten av att de gröna näringarna finns med i både styrgrupp och arbetsgrupp. Det är inte rimligt att de endast representeras av kommun och region, så som det ser ut idag. Den representationen speglar inte verkligheten av området. Förändringen som LRF föreslår bör ske redan nu under ansökningstiden.

Zonindelningen

Det finns ett förslag på tre områdesindelningar. Kärnområde, Buffertområde och Utvecklingsområde. Både kärnområdet och buffertområdet är idag kopplade till svensk lagstiftning. Där med så finns det bestämmelser vad som gäller inom dessa områden. Det LRF vill trycka extra på är att det endast är den svenska lagstiftningen som är gällande. Det är väldigt viktigt att det inte läggs in ytterligare förhållningssätt inom dessa två områden om det skulle bildas ett biosfärområde. Idag finns det skydd i form av både strikta som ex. naturreservat och i buffertområdet mer lätta skydd som inte hindrar brukande på samma sätt ex. strandskydd. Det är befintliga skydd som har tagits fram utifrån de svenska lagkraven och det kan vara begränsande nog för ett aktivt företag. Där med är det som sagt viktigt att biosfärområdet inte tillför ytterligare regler eller krav då detta redan finns idag i stor utsträckning.

Det LRF däremot måste motsätta sig är utvecklingsområdet. Genom inritning av ett utvecklingsområde på en karta så blir det ett skikt på en stor del privatägd mark och som också skapar en stor ovisshet. Idag finns inga direkta svenska lagar som är specifikt kopplade till utvecklingsområden. Inte heller finns det bevarandemål. På så sätt skapar det en osäkerhet på vad som kan komma att gälla. Att ett skikt av ovisshet också är hela 50 % av totalarealen blir alldeles för mycket. Den erfarenhet som LRF har över otydliga inritningar som gjorts på en karta är inte till det positiva. Även om grundtanken är god och att det som biosfärområde inte ska inskränka i ägande- och brukanderätt så finns det myndigheter som senare använder dessa områden som argument för ytterligare framtida tvingande skydd. Där med skapar detta en osäkerhet för de som lever och verkar i områdena. Man lever med en rädsla att nästa gång är det min mark som är aktuell för att hindra ägandet och brukandet. Redan nu har LRF fått samtal från medlemmar som känner en osäkerhet kring hur deras brukande kommer att påverkas om det skapas ett biosfärområde. En rädsla som

förhoppningsvis är obefogad, men den finns där ändå på grund av att LRFs medlemmar tyvärr har den erfarenheter som de har.
LRF anser att själva zonen utvecklingsområde ska plockas bort i ansökan och i kartmaterialet. Inte heller behövs grupperingen kärnområde och buffertområde då det idag redan finns bestämmelser för dessa områden i form av olika skydd och behöver inte någon ytterligare klassificering.

Jordbrukets värde och framtid
Jordbruket är otroligt dominerade i området då 54 procent består av åkermark. Utöver åkermarken så är det givetvis också betesmark som bidrar stort till biologiska mångfald. Jordbruket kan spåras 400 miljoner år tillbaka i tiden på denna plats. Det vill säga så är det jordbruket som har skapat det område vi har i dag och också de värdena som finns.
Det LRF inte kan förstå är att jordbruket ändå på olika ställen i ansökan framställs som ett hot till de här värdena och miljöerna.
Det finns ca 880 jordbruksföretag i området. 880 företag med olika företagare som tänker och agerar på skilda sätt. Detta skapar en variation. En variation som också skapar olika miljöer som gynnar olika arter. Givetvis så skapas det i samband med detta också miljöer som kanske är mindre gynnsam för vissa arter. Men om man ser till det stora hela så är det just den här variationen över tid som har gett det fina resultat som vi har i området idag.

LRF är rädd för biosfärområdet kommer generera fler typer av tvingande skydd, som nämnts ovan. Att någon annan, dvs staten, ska gå in och bestämma över skötsel och brukade kommer generera till att variationen avtar. Speciellt då det många gånger inte alltid finns de ekonomiska förutsättningarna för att ta hand om det som skyddats strikt. LRF ser det strikta skyddet som finns på platsen idag, och de fler tvingande skydden som sannolikt kommer skapas i området som ett stort hot för de framtida värdena och även för det fortsatta brukandet.

Under stycke 3.1.1 står *det ”Det intensiva jordbruket medför att det, i stora delar av Storkriket, används omfattande mängder konstgödsel och bekämpningsmedel”*. Meningen i sig känns väldigt olycklig då det verkligen visar ett ställningstagande till att man ser det som något väldigt negativt. Men det finns ingen närmare förklaring om de här ”omfattande” mängderna. Hur mycket är det? Hur stor är nyttan? Har man större problem med övergödning och rester i naturen från bekämpningsmedel i detta område än andra platser i landet?
Idag har vi ett otroligt högteknologiskt jordbruk i Sverige. Och speciellt i detta område i Skåne som är bland de främsta områdena för jordbruk. Den teknologi som många idag tillhandahåller har också gett oss otroliga förutsättningar för att gödsla rätt mängder och även kunna använda så lite bekämpningsmedel som möjligt. Samtidigt som detta är en pågående utvecklig som hela tiden blir ännu bättre. Det tas prover på mark och grödor, det är tekniska system som kan läsa av vad som behövs var och när. Tack vara denna teknik och kunskap från

jordbrukare så har vi också kunnat minska läckage.
Det finns även olika typer av satsningar för att utbilda lantbruksföretag, exempelvis Greppa näringen. Det är viktigt att ansökan utgår från rätt fakta när framtida förslag för utveckling ska arbetas fram. Den beskrivning som görs i ansökan känns inte helt korrekt med verkligheten.

Lantbruket har gjort framsteg kopplat till biologisk mångfald de senaste åren, där det faktiskt producerar samhällstjänster som biologisk mångfald. Det sätts allt mer högre krav och tänket kring biologiskmångfald finns med vid odling. Detta är viktigt att framhålla.
Med detta sagt så finns det givetvis också möjligheter till förbättringar och det är såklart något som näringen ställer sig bakom och är positivt till, men det behöver göras på rätt sätt. Inspirerande och främjande, inte tvingande.

På sida 45 i ansökan står det att dagens intensiva jordbruk har minskat artantalet. Men det finns ingen närmare beskrivning av vilka arter som har minskat? Finns det några arter som ökat?
Många gånger är det antalet betande djur som har minskat runt om i Sverige som bidragit till att det har försvunnit arter. Arter som kräver betande ängsmarker. Men det skulle LRF inte vilja påstå att det är det intensiva jordbruket i sig utan det handlar om likviditet och minskade förutsättningar för att få ihop företaget ekonomiskt för att kunna ha betande djur. Detta är också en viktig aspekt att ha med sig i analysen.

LRF funderar också vad den direkta vinsten för jordbruket är med ett biosfärområde? Detta framgår inte i ansökan. Det står tydligt att biosfärområdet är positivt för turism, rekreation och friluftsliv. Men om satsningen ska bli attraktiv för alla är det inte endast turism och friluftsliv som ska gynnas. LRF hade velat ha konkreta exempel på hur biosärområdet kommer ge nytta och vara attraktivt för lantbruksföretagen i området. Vad vinner man som lantbruksföretagare på att ens mark hamnar inom ett biosfärområde?

<u>Skogsbruk</u>
Precis som LRF nämnt ovan så är det just det enskilda ägandet som står för den variation som finns i vårt landskap. Samma sak gäller skogen. Det är det enskilda ägandet som skapar fantastiska miljöer som vår befolkning sedan kan ta del av genom vår allemansrätt. Likväl som att vi kan tacka de stora godsen för de alléer som bidrar med en stor artrikedom, så har de som äger skog också idag en kärlek och förhoppning till sin skog där det skapas en artrikedom i träd och skogar som man inte får glömma. Det är viktigt att det fortsatt kan ske egna initiativ på enskilda egendomar för att skapa fler artvariationer och miljöer. Inte kontrolleras och hindras. LRF vill påminna om att anledningen till att en stor del ädellöv försvunnit i södra Sverige är på grund av statens bestämmande av 5:3 skogarna. Det vill säga att det var ädellövskogar som fick avverkas med krav att det skulle planteras gran. Det vill säga ännu en gång då

statliga beslut hämmar ägande- och brukanderätten och minskar variationen i landskapet.
Efter att denna bestämmelse som togs bort i början av 1990-talet så har det börjat återplanteras ädellöv med bland annat bidrag från Skogsstyrelsen, vilket är positivt. Men det är viktigt att inte lägga all skuld till minskningen av ädellöv på de enskilda skogsägarna.
Med detta sagt så finns det givetvis fortsatt utvecklingspotential att öka mängden ädellöv i landskapet om det få ske frivilligt.

Det LRF kan sakna i remissen är förtydligandet av skogarnas värden i området. Detta hade kunnat bli tydligare, samt vad skogsbruket vinner på och vilken nyttan blir av ett biosfärområde.

Städer och tätorter
I flera delar av ansökan så läggs det en tyngd på att det handlar om samverkan mellan natur, stad och landsbygd. Tanken med biosfärområdet är att stad och land ska mötas är bra. Den stora förvåningen som LRF möts av i ansökan är just stadens krav på landsbygdens utveckling. Men otroligt få tankar kring städernas och tätorternas utveckling och möjliga potential för att nå målen. Inte heller några tankegångar kring vad staden behöver bidra med för att landsbygden ska utvecklas.
Det finns ingen kritisk granskning av vilka möjliga hot som stadens delar kan orsaka i biosfärområdet. Exploatering nämns kortfattat, men LRF ser mycket större och fler hot än så. Bland annat så står städer och tätorter för läckage av olika typer av föroreningar. Bland annat genom reningsverk. Dessa hot finns inte med i texten. Det finns inte heller någon större analys kring vad ökad turism och friluftsliv kan medföra på naturen. I och med detta så ger inte ansökan en likställd bild av området, vilket är mycket olyckligt.
Samtidigt blir vikten av gemensam plattform och förståelse än mer tydlig då det är ett väldigt stads perspektiv som framhålls i ansökan. Där med vill LRF åter igen trycka på vikten av att landsbygden och de gröna näringarna finns med i arbetet framåt och att man behöver göra om och göra rätt.

Huvudfunktionerna Bevara, Utveckla och Stödja
Ordet bevara låter i LRFs öron mycket som skydd. Något, som LRF är restriktiva till, som tidigare nämnts. LRF vill inte se att biosfärområdet ska syfta till att skydda mer. Allt form av skydd ska ske genom frivillighet och man som enskild markägare ska inte känna sig skyldig till att skydda sin mark mot sin vilja.
I bevarandet så läggs fokus på arter, naturtyper och mångfald. Det som saknas är bevarandet av just jordbruksmark. Det är ett hot idag, att allt mer jordbruksmark försvinner. Vilket också leder till minskad biologisk mångfald. Jordbruksmarken ersätts av bland annat bostadsområden och annan infrastruktur. Jordbruksmarken går därmed förlorad. LRF hade även velat se detta fokus när det kommer till bevarande.

Begreppen Utveckla och Stödja låter allt mer framåtsyftande och känns rätt kopplat med tanke på biosfärområdets syfte.
Tyvärr så känns däremot kopplingen för utveckling och stödjandet mest vara riktat till friluftsliv och insatser i naturen samt forskning.

Framtiden
I och med att ansökan i sig ger bilden av hur nuläget ser ut och inte tar upp möjliga insatser i framtiden så blir det hela abstrakt. LRF förstå att insatserna ska komma senare genom samverkan. Men i och med att framtiden för biosfärområdet är ett blankt blad så blir det också svårt att förstå och svårt att veta konsekvenserna. Där med skapas en oro men självklart också förhoppningar.
Oron däremot är svår att ignorera. Och det är denna oro LRF möter hos sina medlemmar. Oro i form av många frågor om hur det ska bli och hur kommer jag som enskild eller mitt företag påverkas. Denna oro önskar LRF att både styrgruppen och arbetsgruppen för Biosfärområdet Storkriket tar med sig i både kommande remissarbete och inför framtida arbete och har respekt för den.

Med vänliga hälsningar

Henrik Gudmundsson
Ledamot Regionstyrelsen
LRF Skåne

Camilla Hansson
Kommungruppsordförande
LRFs kommungrupp Lund

Bo- Göran Hansen
Kommungruppsordförande
LRFs kommungrupp Eslöv

Jörgen Bengtsson
Kommungruppsordförande
LRFs kommungrupp Sjöbo

Kontaktperson:
Carin Hoflund
carin.hoflund@lrf.se
Regional sakkunnig- Äganderätt, Skog
LRF Skåne

STIFTELSEN SKÅNSKA LANDSKAP

Anders Rosell
Skogs- och Naturvårdsförvaltare
anders.rosell@skanskalandskap.se

Datum: 2023-10-30
Dnr: 23/0253

Lunds kommun
Biosfärområde Storkriket
Box 41
221 00 Lund

Yttrande över förslag om ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket

Stiftelsen Skånska Landskap ser mycket positivt på ansökan om att bilda biosfärområde Storkriket. Vi ser fram emot fortsatt samverkan med Biosfärområde Storkriket inom alla våra verksamheter och är öppna för dialog och samarbete nu och i framtiden. Inom Biosfärområdet Storkriket ligger två av våra 19 strövområden, Skrylle som vi sköter tillsammans med Lunds kommun, samt Snogeholm som är två av Skånes mest välbesökta strövområden. Vi har ett uppdrag från regionen att förutom utveckla våra strövområden även förvalta Skåneleden och nå ut till barn genom vår utomhuspedagogiska verksamhet. Folkhälsoperspektivet är särskilt viktigt för oss och att vistas i naturen är bra för vårt fysiska och psykiska välmående.

Att utveckla skogsbruket med alternativa brukningsformer som hyggesfritt skogsbruk, blandskog och mindre hyggen tror vi är en viktig väg att gå för att klara den biologiska mångfalden i landskapet. Vi har många samarbeten med forskning som kan komma biosfärområdet tillgodo. Såväl i våra naturreservat som i övriga marker jobbar vi aktivt med att bevara och utveckla biologisk mångfald.

Bakgrund

Stiftelsen Skånska Landskap bildades 2004 av Region Skåne med uppdrag att skydda, bevara, restaurera och utveckla natur- och kulturmiljöer samt stimulera det rörliga friluftslivet, främst inom markområden som stiftelsen äger.

Folkhälsoperspektivet är särskilt viktigt för oss. Att människor mår bra av att vistas i naturen visar forskning. De som har ett naturligt förhållande till naturen känner också oftast ett större engagemang för vår miljö. Därför vill vi inspirera fler att ge sig ut i den skånska naturen.

Vår arena är 11 000 hektar mark och 19 strövområden utspridda över hela Skåne, där alla har sin egen karaktär. Drygt tjugo procent är naturreservat. Delar av marken äger Stiftelsen Skånska Landskap, men vi förvaltar också fem andra stiftelsers mark. Markerna används både för våra strövområden och för skogsbruk.

STIFTELSEN SKÅNSKA LANDSKAP

Vår verksamhet delas in i två huvudsakliga verksamhetsområden - en så kallad allmännyttig del som rör rekreation och friluftsliv, och en del som rör egendomsförvaltning.

För den allmännyttiga delen har vi ett uppdrag och ett årligt anslag från Region Skåne. Stiftelsen söker också aktivt medel från olika håll samt bidrar när det är möjligt med stiftelsens eget kapital. I uppdraget ingår bland annat att underhålla, sköta och utveckla våra strövområden, driva och utveckla Fulltofta Naturcentrum, göra naturen tillgänglig samt bedriva och utveckla vår utomhuspedagogik med särskilt fokus på naturovana unga. Vi ska också samordna kommunernas arbete med Skåneleden.

Vi ska:

- göra våra strövområden attraktiva, kända och tillgängliga för alla - oavsett intressen, förutsättningar, erfarenheter och vanor.
- inspirera både naturfrälsta och naturovana att upptäcka och besöka den skånska naturen.
- skapa förutsättningar för att våra besökare får en så bra naturupplevelse som möjligt.
- sprida kunskap om naturen och väcka intresse för naturens betydelse för hälsa och välbefinnande samt för miljön.
- sköta egna och förvaltade marker så att biologisk mångfald, olika landskapstyper och viktiga kulturmiljöer bevaras och utvecklas.

Synpunkter

Inom Biosfärområdet Storkriket ligger två av våra 19 strövområden, Skrylle som vi sköter tillsammans med Lunds kommun, samt Snogeholm som är ett at Skånes mest välbesökta strövområden.

Vi ser fram emot att detta för friluftsliv, jord- och skogsbruk så viktiga och intressanta område blir ett biosfärområde. Vi har mycket kontakter med Biosfärområdet Vattenriket och ser stora möjligheter till samarbeten och utvecklingsområden för oss inom flera olika fält såsom viktiga framtidsfrågor inom områdena biologisk mångfald, alternativa brukningsformer för skog i ett förändandrat klimat samt frågor kring friluftsliv och folkhälsa. Vi arbetar tillsammans med Region Skåne om folkhälsa och friluftsliv generellt och har även uppdrag att tillsammans med regionen förvalta Skåneleden och jobba med att få ut våra barn i naturen inom ett flertal olika projekt.

Vi tror att utveckla skogsbruket med alternativa brukningsformer som hyggesfritt skogsbruk, blandskog och mindre hyggen är en viktig väg att gå för att klara den biologiska mångfalden i landskapet i de som ni benämner buffert- och utvecklingsområden. Samarbeten gällande den s k gröna infrastrukturen sker idag med Länsstyrelsen i en ledande roll där den mer generella hänsynen är ett mycket viktigt komplement till de skyddade markerna (kärnområdena).

Stiftelsen Skånska Landskap samarbetar i dagens mångbruksfrågor aktivt med Sveriges Lantbruksuniversitet, Lunds Universitet och SkogForsk inom flera projekt. Det handlar bl a. om projektet TreesForMe inom området snabbväxande lövträd samt flera andra projekt med

STIFTELSEN SKÅNSKA LANDSKAP

inriktning mot hyggesfritt skogsbruk och för att anpassa framtidens skogar till den pågående klimatförändringen.

Inom vår fastighet Ellestad 5:4 (Snogeholm), vilken ligger inom biosfärområdet, ligger det för Sverige unika Landskapslaboratoriet som anlades 1994 på åkermark. Här kan vi se hur många olika trädslag i olika blandningar med varandra kan skötas och upplevas. Området fungerar som ett viktigt åskådningsexempel för alla de intresserade som kommer dit varje år för att ta till sig kunskap inom skog och landskap. SLU är försöksägare medan vi som markägare utför alla åtgärder vilket vi har gjort i snart 30 år sedan det anlades. Markägaren är här Stiftelsen O D Krooks Donation Malmöhus Län, en av de 6 stiftelser som vi förvaltar, och inte Region Skåne vilket felaktigt angetts i ert förslag.

Förutom stycket gällande Landskapslabbet finns det brister i innehållet avseende skog samt om betesdjurens positiva betydelse såväl i den lokala ekonomin som förutsättning för biologisk mångfald och rekreation.

Vikten av det rörliga friluftslivet och besöksnäringar knutna till det är en viktig faktor för att utveckla landsbygden och skapa försörjning på många sätt. Inom det föreslagna biosfärområdet finns två av Skånes mest välbesökta friluftsområden, Skrylle och Snogeholm. I övrigt finns även andra skogar och öppna områden som inbjuder såväl lokala som utländska besökare. Vi bidrar till det genom den infrastruktur som finns uppbyggd i våra strövområden samt samarbete med lokala entreprenörer som hyr ut av oss ägda hus inom området.

Att få ut barn och unga ut i naturen är ett prioriterat område för stiftelsen för att öka förståelsen för naturen och dess betydelse för biologisk mångfald, ekonomi, klimat och rekreation/folkhälsa. Där borde även biosfärområdet kunna vara en drivande part i likhet med den roll som Biosfärområdet Vattenriket har. Vi jobbar aktivt med ekonomiskt bidrag från såväl Region Skåne som kommunen, privata företag och sparbanksstiftelser med att få ut barn och unga i naturen. Men det finns plats för fler!

Stiftelsen Skånska Landskap ser fram emot fortsatt samverkan med Biosfärområde Storkriket inom alla de verksamhetsområden som vi nämnt ovan och är öppna för dialog och samarbete nu och i framtiden.

Med vänliga hälsningar

Mikael Norén

VD

mikael.noren@skanskalandskap.se

Anders Rosell

Remissvar från Future by Lund och LU Samverkan, sektion Forskning, Samverkan och Innovation

Vi vill gratulera till ett omfattande, gediget och inspirerande arbete med UNESCO-ansökan. I vårt remissvar vill vi framhålla tre förslag och perspektiv:

1. Vi ser positivt på att kultur är ett prioriterat område och att kultur ses som en ”stödprocess”. Det skulle stärka ansökan att också lyfta fram de kulturella branschernas potential att öka innovationsförmågan inom andra branscher och samhällsområden (se bla EIT Culture & Creativity och https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en)

2. Vi saknar genomgripande beskrivningar av metoder och processer för förändringsarbete när det gäller komplexa samhällsutmaningar med många olika sorters aktörer. Här vill vi föreslå att Storkriket begrundar OECDs modeller för offentlig innovation, till exempel Observatory of Public Sector Innovation OPSI, samt Future by Lunds och Lunds universitets zonmodell för vad som krävs för att stödja innovation och utveckling i samverkan mellan olika grupper/organisationer/intressenter i olika faser. Vi bistår gärna med denna kunskap.

3. Vi saknar också referenser till Inner Development Goals (IDG) kopplade till FN:s hållbarhetsmål. Människans beteende är en återspegling av hennes relation till världen och sig själv. Inga förändringar kan ske om man inte arbetar på underliggande värderingar och förmåga till samarbete, empati, komplexitet mm. På senaste Inner Development Goals Summit i Stockholm oktober 2023 talade UNDPs SDG Integration Team Leader Laurel Petterson om vikten av att kombinera SDG:erna och IDG:erna (evenemanget hade 10.000 digitala deltagare). Nu finns det även ett White Paper om hur näringslivet (bl a IKEA, Stena Line, Google mfl) tar det vidare. Det är för oss upplagt att ett biosfärsområde som är ett modellområde för hållbar utveckling som inkluderar kultur och kreativitet arbetar med ramverken och verktygen för både SDG:er och IDG:er. Storkriket kan till och med vara en pionjär inom hur man utvecklar detta för biosfärsområden, särskilt då expertisen finns på Lunds universitet. Professor Christine Wamsler på LUCSUS är en av initiativtagarna till IDG tillsammans med forskare i transformation och omställning på KI och Handels.

Med vänliga hälsningar

Birgitta Persson
Future by Lund

Charlotte Lorentz Hjorth
LU Samverkan, sektionen för forskning, samverkan och innovation
Lunds universitet

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Byalag och byaföreningar

Svar på remiss från Öveds Byaförening

Vi i Öveds Byaförening är positiva till ansökan om att bilda ett biosfärområde.

Vi vill gärna att Byaföreningen även i fortsättningen hålls informerad och bjuds in till byaråd och andra möten som handlar om biosfärområdet.

Det krävs givetvis mat och dricksvatten till invånarna och där ser vi en styrka i vårt framtida biosfärområde med sin stora livsmedels- och dricksvattenproduktion. Kanske kan vi i området bli självförsörjande på fler livsmedel och vara ett "välfungerande modellområde för hållbar utveckling" med minskade livsmedelstransporter.

Vi ser en risk i att Lund kommer att dominera biosfärsprojektet, och att vi som bor på landet blir förbisedda.

"Samspel mellan stad och land" talas det om i ansökan, men sen handlar det mest om stadsbornas behov av rekreation, naturupplevelser etc. Landsbygdsbornas behov av tätorter för arbetsplatser, skolor, inköp, kulturutbud, sjukvård mm existerar ju också.

Valborgsfirandet exemplifieras med hur det firas i Lund. Det kunde vara trevligt med ett exempel från landsbygden också, midsommarfirandet som äger rum i Öveds eke varje år sedan länge, ligger nära till hands för oss.

En positiv åtgärd för biosfärområdets vattenkvalitet, som vi landsbygdsbor bidrar med är förbättringen av de enskilda avloppen. Många minireningsverk har installerats under senare år.

I ansökan saknas information om områdets mjölkproduktion. Tambin och honungsproduktion har vi inte heller hittat i texten, fast det borde vara bra för området.

Vi ser fler negativa effekter i nutid av en ökad besöksnäring än de som nämns på s.156. Ökad bilism, mer biltrafik på småvägar och otillräckligt antal parkeringsplatser för bilar. Buller både från bilar och annat ökar. Sophanteringen behöver fungera, så att skräpet inte hamnar i naturen eller fyller privatpersoners soptunnor. Även människorna blir störda, inte bara växter och djur som nämns i texten.

I ansökan står att skånskan "ibland beskrivs som Sveriges fulaste dialekt". Vi vet inte vem som tycker det, och förstår inte heller varför den subjektiva uppfattningen ska stå i ansökan. Vi är många stolta skåningar som inte håller med.

Det föreslagna namnet på biosfärområdet "Storkriket" är vi inte så nöjda med. Vi är inte odelat positiva till storkprojektet, så det är olyckligt om det projektet blandas ihop med biosfärområdet, som är något helt annat.
Namnet Vombsjösänkan tycker vi om. Eller Vombsjöområdet, Lake Vomb Area skulle vara ett bra namn på engelska. (Vomb och Womb har olika uttal på engelska, och skulle inte blandas ihop internationellt).
Om man vill ha ett djur i namnet, så finns det t ex kronhjorten och fladdermössen, som naturligt och spontant lever här.

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231022

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231022-KK_183-ZD64
Inskickat	2023-10-22 10:05

Uppgifter

Förnamn	Magnus Olof
Efternamn	Lindh
E-postadress	gnumas@hotmail.com
Jag representerar	Organisation
Ange organisationsnamn	Dalby Byaråd
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Vi tycker att lokala företag och föreningar bör få en tydligare roll i organisationen. Vi ser en risk i att organisationen kommer att bli toppstyrd av universitet och myndigheter. Det bör vara tydligare hur medborgarengagemanget ska stärkas. För att medborgare, lokala företag och föreningar enkelt ska kunna söka medel till projekt bör det finnas information och hjälp tillgänglig i byarna.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	Den lokala demokratin behöver stärkas i samhället i stort och även inom det föreslagna biosfärområdet. Vi föreslår att lokala föreningar lyfts fram som en grundläggande del av lokalsamhället och som bärare av demokratiska värderingar. Som en liten anmärkning fann vi att ordet demokrati nämns bara 7 gånger i ansökan. Demokrati är en nödvändig aspekt i hållbar utveckling som förtjänar större utrymme.
Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad	Vi i Dalby Byaråd kan bistå med hjälp och information kring hur man söker medel till projekt kopplade till Storkriket. Vi kan även bidra genom att skapa forum för diskussioner mellan medborgare och makthavare.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?	Att endast ca 10% (400 tkr av 3700 tkr) kommer att användas till verksamhetsstöd är problematiskt. En större andel av medlen borde gå till externa aktörer.

Remissvar från Genarps byalag - Storkriket

Genarps byalag har tagit del av Storkrikets ansökan till att bilda det åttonde biosfärsområdet i Sverige. Byalaget ser mycket positivt på ansökan och det arbete som föreslås inom storkrikets fem fokusområden. Med fokus på vad Genarps byalag arbetar med är kollektivtrafiken ett viktigt fokusområde för Genarp. Att det under fokusområde 4 *Framgångsrikt samspel mellan stad och land* framgår att storkriket har potential att utvecklas till en hållbar destination men att det förutsätter en utvecklad kollektivtrafik ser byalaget mycket positivt på. Kollektivtrafik till och från Genarp har under en lång tid varit bristfällig och för att öka hållbart resande behöver kollektivtrafiken förbättras. Här kan Genarps byalag och storkriket arbeta tillsammans.

Genarps byalag har inga invändningar mot bildandet av biosfärsområdet och ser fram emot arbetet och mer konkreta åtgärder vårt närområde.

Med vänlig hälsning

Genarps Byalag

Kent Petersson

Ordf. Genarps byalag

kent@kp-fast.se

info@genarp.nu

0703-18 42 86

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Privatpersoner

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231030

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231017-KK_183-UN26
Inskickat	2023-10-17 12:25

Uppgifter

Förnamn	Bengt Stefan
Efternamn	Larsson
E-postadress	866larsson@telia.com
Jag representerar	Privatperson
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Nej.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	Stödjer förslaget till fullo. Man gläds varje gång man får se en stork på en äng, åker eller våtmarksområde. Våtmarksområden bör utökas. Befintlig granskog skall avverkas och ersättas med lövträd och tall. Tänk på att gran är invasiv art på många områden.
Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad	Kan inte bidra fysiskt men gärna ekonomiskt.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?	Att skapa ett biosfärområde måste få kosta. Det kommer framtida generationer att ha stor glädje av.
Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll	Detta är ett alldeles utmärkt förslag som begränsar den invasiva arten Homo sapiens framfart överallt. Vård av flora och fauna måste trumfa mänskliga kortsiktiga intressen.

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231101

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231031-KK_183-RZ35
Inskickat	2023-10-31 19:47

Uppgifter

Förnamn	Tord Sune Verner
Efternamn	Persson
E-postadress	tord.persson@sjobo.nu
Jag representerar	Företag
Ange företagsnamn	Tord
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	Nej, men har man inte glömt hur? Ingenting om exempel på hur man vill nå målen
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?	för Sjöbo netto1 miljon, det är väl personalkostnad för administration Hur finansieras investeringar? Tråkigt om kommunen investerar efter bidragsoptimering
Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll	Finns många redan för kommunerna tillgängliga områden för friluftsliv Utveckla det. Blanda inte in annan privat jord och skogsmark. Att förslaget är sprunget av en moderat politiker är häpnadsveckande. Vad är egentligen en lagfart ?

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231016

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231001-KK_183-ER96
Inskickat	2023-10-01 14:35

Uppgifter

Förnamn	Åsa Christin
Efternamn	Jönsson
E-postadress	tillganglighetskonsult@gmail.com
Jag representerar	Privatperson
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	Jag har inte läst förslaget. Det är säkert alldeles utmärkt. Hänvisning görs säkert till olika mål i Agenda 2030. Annars vill jag tipsa om mål 11.7. "11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla. Senast 2030 tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning."

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231030

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	230902-KK_183-NC43
Inskickat	2023-09-02 21:34

Uppgifter

Förnamn	Carl
Efternamn	Von Friesendorff
E-postadress	carl@friesendorff.se
Jag representerar	Privatperson
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	Under Naturminne kan ni lägga till allén väster om Silvåkra kyrka. Att det endast är 145 permanentboende inom kärnområdet är helt fel. Begreppet Vombsjösänkan uppstod som arbetsnamn under den inledande processen med biosvärområdet. Den traditionella benämningen är Vombsänkan. I texten förekommer Vombsänkan några gånger, annars mest Vombsjösänkan. Jag anser att ni skall endast använde den traditionella benämningen Vombsänkan.
Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll	Se ovan

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231031

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231031-KK_183-IX66
Inskickat	2023-10-31 15:47

Uppgifter

Förnamn	Johanna
Efternamn	Grundström
E-postadress	johannagrundstrom17@gmail.com
Jag representerar	Privatperson
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Min uppfattning är att biosfärsområdet skulle uppnå en högre trovärdighet som en självständig organisation, tex som en ideell förening. Det finns ett viktigt signalvärde och en frikoppling från kommunen (en av tre) gör uppdraget tydligare för medborgarna, samarbetspartners och också politiker. Det kan också ge en större utvecklingskraft och rörlighet. Närheten till kommunerna kommer att finnas där ändå genom samarbetsavtal/finansiering osv.
Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad	Som privatperson och boende i biosfärsområdet är det framförallt i aktiviteter kopplade till närområde som är intressant. Exempel skulle kunna vara eventuella projekt som utförs i närhet till Torna Hällestad, som innefattar medborgarforskning, datainsamling etc. Workshops, studieresor, föredrag.
Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll	Genomgående ställs jordbruk mot hållbar utveckling, och beskrivs som klimatskadligt. Samtidigt frikopplas hästnäring från jordbruket och framställs som enbart nyttigt. Hästnäring har en stor klimatbelastning, framförallt avseende transport, foder och gödsel. Svenskt jordbruk, även när det bedrivs intensivt, drivs med stor hänsyn till klimat samt alltmer preciserat. På s 17, i avsnittet om ett starkt ideellt föreningsliv kan det passa att nämna Kulturhuset Tolvan i Torna Hällestad. Huset köptes 1989 gemensamt av bybor och har sedan dess varit nav för en rad olika aktiviteter, tex en kör, en trädgårdsgrupp, kulturevenemang mm. På s 98 är vresbokskogen omnämnd, vilket är bra. Dessa utgör ett av de mest unika inslagen som finns inom biosfärsområdet. Det är den största populationen i världen och större bestånd finns i övrigt endast på två andra ställen i Europa. Bokskogen, men vresbokarna framförallt, är känsliga för torka och klimatförändring med långa torkperioder utgör därför ett hot. Samtidigt är gamla bokskogar viktiga för den biologiska mångfalden och innehar många arter kopplade till död ved, tex lavar, insekter och svamp. Källa: Jörg Brunet, professor SLU. Populärt utåt, och i strategin, är det bra att övergripande framhäva det unika/specifika och inte enbart lista en detaljerad lista och konstatera att det finns höga värden. Det blir lite som att beskriva en person utifrån typ av skor, hur nagelbanden ser ut och färgen på håret – man får inte riktigt en känsla för vem personen är. Jag tycker att det kontrastrika är spännande i området. Stad och land, glest och tätt, slätt och skog, mängden av arter men några rödlistade…

	Jag tänker i bilder och ser hur man utifrån kartan kan se en stor variation och sedan zooma in på livet i biosfärsområdet. Småkryp, näringsliv, kulturliv osv. ”Jag ser liv” känns som rätt devis. :) Tack för gott arbete såhär långt!

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231030

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	230903-KK_183-GM52
Inskickat	2023-09-03 21:40

Uppgifter

Förnamn	Kent
Efternamn	Lundgren
E-postadress	lundgren.kent@gmail.com
Jag representerar	Privatperson
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Det är fantastiskt att höra om initiativet att utnämna "Storkriket" till ett biosfärområde med målet att främja hållbar samhällsutveckling och bevarandet av dess unika värden. Här är fem positiva punkter om utnämningen av "Storkriket" som jag skulle vilja lyfta fram: Bevarande av biologisk mångfald: Storkriket är känt för sin rika biologiska mångfald och unika geologiska förutsättningar. Genom att bli ett biosfärområde kommer området att få extra fokus på att bevara och skydda sina naturliga skatter. Detta är avgörande inte bara för områdets ekosystem utan också för hela planetens biologiska mångfald. Kulturhistoriskt arv: Storkriket har också en fascinerande kulturhistoria. Genom att betona områdets kulturarv kan biosfärområdet bevara och främja lokal kultur och historia. Detta kommer att ge både invånare och besökare möjlighet att uppskatta och lära sig mer om områdets rika arv. Forskning och innovation: Det faktum att "Storkriket" också inkluderar unika forsknings- och innovationsmiljöer är en enorm tillgång. Genom att främja samverkan med universitet och företag kan området bli en föregångare inom hållbar utveckling och bidra till lösningar för globala utmaningar, som klimatanpassning och hållbart jordbruk. Attraktion för invånare och besökare: Unesco-varumärket kommer sannolikt att öka områdets attraktionskraft, vilket kan locka fler invånare och turister. Detta kan i sin tur gynna den lokala ekonomin och skapa nya möjligheter för de som bor och verkar i Storkriket. Internationell erkännande: Att bli ett Unesco-biosfärområde innebär internationell erkännande och status. Detta kommer att sätta Storkriket på kartan som en viktig plats för hållbarhet och naturskydd och kan inspirera andra områden att följa deras exempel. För att säkerställa att "Storkriket" blir ett riktigt framgångsrikt biosfärområde bör kommunerna överväga följande punkter: Aktivt engagemang från invånare: Det är viktigt att inkludera och engagera invånarna i beslutsprocessen och hållbarhetsinitiativen. Lokalt stöd och engagemang är avgörande för att biosfärområdet ska blomstra.

	Hållbar turismhantering: Med ökad attraktion kan turismen öka. Kommunerna bör ha en plan för hållbar turismhantering för att säkerställa minimal påverkan på miljön och den lokala kulturen. Med rätt strategi och samarbete kan "Storkriket" verkligen bli ett föredöme för hållbar utveckling och naturbevarande i Sverige och internationellt.

LUNDS KOMMUN

Utgåva 20231026

Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco

Ärendenummer	231025-KK_183-SG13
Inskickat	2023-10-25 22:57

Uppgifter

Förnamn	Kerstin Inger Margret
Efternamn	Dahlgren
E-postadress	info@kcranch.se
Jag representerar	Privatperson
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på organisation?	Ja. Karaktärsarten kronhjort och kronhjortsförvaltningen bör läggas ned. Ett tydligt exempel på hur kronhjorten förstör för jordbrukets betande tamboskap genom stängselskador, halverad skörd och spridning av vektorbundna sjukdomar, varav flera är zoonoser har påvisats på P7:s övningsfält Revingehed. Att det verkligen är nominatunderarten som ökar flera hundra procent kontrolleras inte. Ett examensarbete från 2022 "Import och förekomst av wapiti (Cervus canadensis) i Sverige av My Hansson visar att det saknas kontroll. Beträffande viltstängslet längs vägen mellan Hörby-Kristianstad har bevisligen inte viltstaket på 7 km sträcka. Hjortar passerar och Kristianstadsbladet har rapporterat hur lantbrukare Peter Nilsson har lurats och att hans kor hamnar på den vältrafikerade vägen när hjortarna river sönder staketet.Peter Nilsson, som är ordförande i ekologiska lantbrukarna hade ett gårdsmejeri och gårdsmjölken såldes i Lund, Sjöbo osv. Han har tvingats lägga ner produktionen och har nu köttdjursproduktion. Djurens välfärd är hotad när hjortarna spränger staketen.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på strategi – innehållande mål, fokusområden och stödprocesser?	
Förslaget hör inte hemma i området. Biologisk mångfald kommer att minska. Den betande arealen på Natura 2000 området Revingehed kommer att avslutas den 31 augusti 2024. Efter det ska fältet förbuskas, eftersom modern övningsverksamhet av försvaret kräver täckt terräng. Övningsverksamhet med drönare genomförs i nuläget inte eftersom stridsfordonen upptäcks direkt. Även den betade marken på Häckeberga gods är under lupp, eftersom markägaren inte ska bedriva verksamhet med betesdjur framledes. Det finns inga banker som lånar ut kapital till dikoproduktion, så sannolikt kommer betesmarker och naturbetesmarker minska i framtiden. Till detta kommer all annan av samhället och myndigheter införda problem som slår hårt mot de betande djuren. Kronhjortens och dovhjortens explosionsartade utbredning, etableringen av varg, införseln av mufflonfår (som myndigheterna över huvud taget inte gör något åt) med mera.	
Berätta gärna hur du eller den organisation du företräder kan och vill engagera dig/er i biosfärområdets utveckling och måluppfyllnad	Vi måste stängsla in våra marker för att skydda våra betande djur. Noteras i sammanhanget kan att vid Djurskyddskonferanden 2019 presenterades ett regeringsuppdrag angående utegångsdjur. Rovdjursstängsel fungerar inte och det är bara i Sverige myndigheter påstår att det fungerar.
Har du/ni synpunkter kring det presenterade förslaget på finansiering?	Nej, jag tycker att ansökan ska dras tillbaka.
	Jag har själv sett hur myndigheter har satsat på Natura 2000 området på t ex alkonblåvinge, paddor osv. som inte har medfört någon vinning. Satsningar bör utföras på kommunal mark så de blir hållbara. Vid Natura 2000 områdets tillkomst fanns det inget speciellt förutom 4 arter (salamander, trollsländor osv.) , 20 år senare skrev Lst en beskrivning och påstår att vildsvin, dov och kronhjort är typiska för området. De fanns inte nar övningsfältet

LUNDS KOMMUN

Fritt kommentarsfält för synpunkter, idéer och förslag om ansökans innehåll

tillkom. Det var ett landskap som präglades av efterkrigstidens familjejordbruk med dess mångfald. Allt detta är nu borta. Vid Natura 2000 områdets bildande förekom inte de arter som man nu har med i beskrivningen. Nu har man gjort felaktiga beslut och nu försvinner de sista betande korna. Om man ser historiskt på området, så bildades andelsföreningar för mejerier för 150 år sedan, då smörexporten var Sveriges 3e största exportintäkt. Mjölkproduktionen är försvunnen i Lunds kommun. De människor som har levt hållbart i området i miljön får inte plats längre och att skapa ett Natura 2000 område är inte genomtänkt.

MALMÖ UNIVERSITET

Diarienummer LED 2023/837

Ang. remiss om förslag till ansökan till Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) om att bilda Biosfärområde Storkrike

I lärarutbildning och skolverksamhet spelar närhet till och kunskap om natur, ekosystem och biodiversitet en viktig roll. Särskilt i tider av stor oro och klimathot hos skolungdomar och vuxna behövs exempel på hur vi skapar hållbar förändring. Platser för lärandeaktiviteter och rekreation är av strategiskt värde. Ämnesdidaktiska studier för kunskapsbildning och pedagogiska insatser för att stärka vetenskapligt grundade uppfattningar och stödja såväl socio-ekonomiska, socio-kulturella som sociopolitiska debatter är nödvändiga. I den lärande- och utbildningskontext Malmö universitet utgör är det signifikant att Biosfärområdet Storkrike kommer till stånd enlighet med ansökan som Lund, Sjöbo och Eslöv tagit fram.

Storkens roll i sitt naturliga ekosystem är helt enkelt så central att arten fungerar som en signalart: där den vita storken trivs, där trivs också en mycket lång rad av andra organismer som alla måste finnas där för att storken, som är en karnivor och toppredator, ska kunna finnas där. Storken kräver helt enkelt en rik biologisk mångfald i sin omgivning! Det är många fågelarter som likt den vita storken har gått starkt tillbaka på grund av utdikning och torrläggning av jordbrukslandskapet: storspov, tofsvipa, brushane, rödspov för att bara nämna några få. Men på senare år har vi sett att det hos politiker, planerare och andra beslutsfattare sakta men säkert växer fram en spirande insikt om vikten av våtmarker! Stödet för torrläggningsåtgärder har upphört och numera kan markägare i stället få stöd för anläggandet av nya våtmarker! Framtiden ser nu ljus ut för de vita storkarna och för varje ny vår hörs deras karaktäristiska näbbklapper på allt fler platser i det skånska landskapet!

Den vita storken är en stark symbol på flera plan. Fågeln är en grafisk fullträff i sin bländvita fjäderdräkt med kontrasterande svarta vingfjädrar och sin iögonenfallande stora röda näbb och sina långa röda ben! Storkens naturliga beteende knyter den nära människan och hennes boningar och till det öppna, brukade jordbrukslandskapet. Det slutna skogslandskapet passar inte den vita storken. Man vet genom arkeologiska undersökningar av kökkenmöddingar att storken kom till vårt land först på 1400-talet. Då blev landskapet allt öppnare genom skogsavverkning och betesdrift. Storkens vana att bygga sitt bo på eller mycket nära mänsklig bebyggelse gav henne tidigt rollen att vara den som levererade de nyfödda barnen i ett knyte, buret i näbben. Och fortfarande kallas de små röda födelsemärken som nyfödda barn kan ha för just ”storkbett”! Och sägnen sa att där storken byggde sitt bo, där skulle hushållet välsignas med många barn! Följaktligen har storken heller aldrig varit föremål för jakt och den ärevördige prof. Sven Nilsson konstaterar 1858 i sitt mastodontverk *Skandinavisk Fauna* att: ”Köttet är odugligt.” Härtill kom att storken hade den goda smaken att inte nalla av bondens utsäde eller spirande grödor. I stället gjorde storken god nytta kring gård och tun genom att den med förtjusning spisade både råttor och möss!

Malmö 2024-01-11

Birgitta Nordén, Dr. pedagogik och naturvetenskapernas didaktik
[https://mau.se/en/persons/birgitta.norden/] birgitta.norden@mau.se
Institution: Naturvetenskap, Matematik, Samhälle vid Fakulteten Lärande och Samhälle, Malmö universitet.

i samråd med

Staffan Åkeby, Ledningsgruppen för Storkprojektet. Ornitolog och f.d. djurparkschef
[https://www.akeby.nu/] staffan@akeby.nu

Ang. remiss om förslag till ansökan till Unesco (FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning) om att bilda Biosfärområde Storkrike

I lärarutbildning och skolverksamhet spelar närhet till och kunskap om natur, ekosystem och biodiversitet en viktig roll. Särskilt i tider av stor oro och klimathot hos skolungdomar och vuxna behövs exempel på hur vi skapar hållbar förändring. Platser för lärandeaktiviteter och rekreation är av strategiskt värde. Ämnesdidaktiska studier för kunskapsbildning och pedagogiska insatser för att stärka vetenskapligt grundade uppfattningar och stödja såväl socio-ekonomiska, socio-kulturella som sociopolitiska debatter är nödvändiga. I den lärande- och utbildningskontext Malmö universitet utgör är det signifikant att Biosfärområdet Storkrike kommer till stånd enlighet med ansökan som Lund, Sjöbo och Eslöv tagit fram.

Storkens roll i sitt naturliga ekosystem är helt enkelt så central att arten fungerar som en signalart: där den vita storken trivs, där trivs också en mycket lång rad av andra organismer som alla måste finnas där för att storken, som är en karnivor och toppredator, ska kunna finnas där. Storken kräver helt enkelt en rik biologisk mångfald i sin omgivning! Det är många fågelarter som likt den vita storken har gått starkt tillbaka på grund av utdikning och torrläggning av jordbrukslandskapet: storspov, tofsvipa, brushane, rödspov för att bara nämna några få. Men på senare år har vi sett att det hos politiker, planerare och andra beslutsfattare sakta men säkert växer fram en spirande insikt om vikten av våtmarker! Stödet för torrläggningsåtgärder har upphört och numera kan markägare i stället få stöd för anläggandet av nya våtmarker! Framtiden ser nu ljus ut för de vita storkarna och för varje ny vår hörs deras karaktäristiska näbbklapper på allt fler platser i det skånska landskapet!

Den vita storken är en stark symbol på flera plan. Fågeln är en grafisk fullträff i sin bländvita fjäderdräkt med kontrasterande svarta vingfjädrar och sin iögonenfallande stora röda näbb och sina långa röda ben! Storkens naturliga beteende knyter den nära människan och hennes boningar och till det öppna, brukade jordbrukslandskapet. Det slutna skogslandskapet passar inte den vita storken. Man vet genom arkeologiska undersökningar av kökkenmöddingar att storken kom till vårt land först på 1400-talet. Då blev landskapet allt öppnare genom skogsavverkning och betesdrift. Storkens vana att bygga sitt bo på eller mycket nära mänsklig bebyggelse gav henne tidigt rollen att vara den som levererade de nyfödda barnen i ett knyte, buret i näbben. Och fortfarande kallas de små röda födelsemärken som nyfödda barn kan ha för just ”storkbett”! Och sägnen sa att där storken byggde sitt bo, där skulle hushållet välsignas med många barn! Följaktligen har storken heller aldrig varit föremål för jakt och den ärevördige prof. Sven Nilsson konstaterar 1858 i sitt mastodontverk *Skandinavisk Fauna* att: ”Köttet är odugligt.” Härtill kom att storken hade den goda smaken att inte nalla av bondens utsäde eller spirande grödor. I stället gjorde storken god nytta kring gård och tun genom att den med förtjusning spisade både råttor och möss!

Malmö 2024-01-11

Birgitta Nordén, Dr. pedagogik och naturvetenskapernas didaktik
[https://mau.se/en/persons/birgitta.norden/] birgitta.norden@mau.se
Institution: Naturvetenskap, Matematik, Samhälle vid Fakulteten Lärande och Samhälle, Malmö universitet.

i samråd med

Staffan Åkeby, Ledningsgruppen för Storkprojektet. Ornitolog och f.d. djurparkschef
[https://www.akeby.nu/] staffan@akeby.nu

Verksamhetsberättelse 2023

Biosfärområde Storkriket

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

SJÖBO KOMMUN ESLÖVS KOMMUN LUNDS KOMMUN

Innehållsförteckning

Verksamhetsberättelse 2023 ... 2
Ansökningsprocessen och tidsplan ... 2
Remissförfarande ... 4
Förankring, dialog och kommunikation ... 5
Kommunikationskanaler och media ... 5
Biosfärfestivalen ... 6
Biosfärcentrum, plats och destinationsutveckling ... 7
Hasslemölla gård ... 8
Portar och noder ... 9
Nationell och internationell biosfärsamverkan ... 9
Forskning och utbildning ... 9
Projekt ... 10
Vår plats i biosfären ... 11
Storkrundan ... 13
Policylabb för naturbaserade lösningar i tvärkommunal klimatanpassning ... 14
Organisation 2023 ... 15
Verksamheten i siffror – ekonomi ... 17
Basfinansiering ... 17
Projektfinansiering 2022–2025 ... 18

Bilagor

Bilaga 1 ..... Dialogtillfällen 2023

Verksamhetsberättelse 2023

Under hösten 2020 utsåg den svenska programkommittén för Unesco området Storkriket (tidigare benämnt som Vombsjösänkan) i Skåne till en kandidatur för att bli Sveriges åttonde biosfärområde. Under kandidaturen ska biosfärområdet utvecklas och en fullskalig ansökan till MAB-ICC (*Man and the Biosphere Programme - International Co-ordinating Council*) ska formuleras. Kandidaturarbetet inleddes våren 2021 och pågår fortsatt. Verksamhetsåret 2023 har varit ett år med stora kliv framåt. Ett stort steg framåt är att ett förslag till UNESCO-ansökan har tagits fram och varit ute på remiss under hösten.

Ansökningsprocessen och tidsplan

Under 2022 försköts kandidaturens tidsplan med ett år pga. frågor kring utbredningsområdets storlek drog ut på tiden. Under 2023 har tidsplanen så gott som hållits (se figur 1).

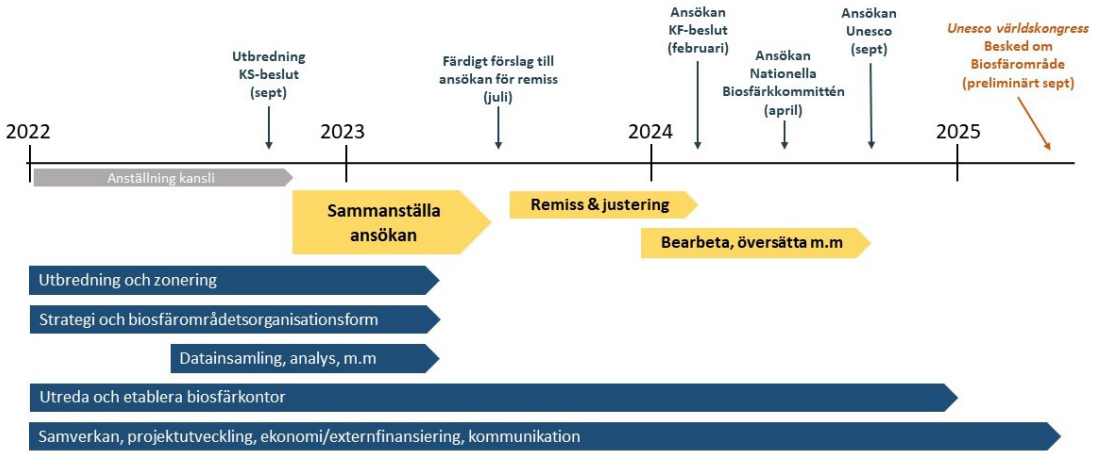

Figur 1: Tidsplan

Vinter och vår 2023 inleddes med ett förankringsarbete för att få samsyn mellan de tre kommunerna rörande ett antal viktiga frågor som skulle ingå i UNESCO- ansökan. Frågorna innefattade förslag på Storkrikets framtida organisation, budget fr.o.m. 2025, Storkrikets strategi med fokusområden samt förslag på framtida biosfärkontor/biosfärcentrum (se figur 1).

För att understödja förankringsprocessen togs ett underlag och förslag på organisation och budget fram av biosfärverksamheten under vårvintern. Underlaget innehöll en omvärldsanalys och exempel på kommunala samverkansformer, andra biosfärområdens organisationer och förslag på behov och funktioner som en framtida biosfärorganisation i Storkriket borde täcka. Underlaget innehöll vidare ett förslag på budget gällande fr.o.m. år 2025. I samband med framtagandet av underlaget

genomfördes en studieresa till Kristianstad vattenrike och Blekinge arkipelag tillsammans med styrgrupp och arbetsgrupp för biosfärkandidaturen. Syftet med studieresan var att få inblick i hur Storkrikets två närbelägna biosfärområden är organiserade och vilken verksamhet de bedriver. Under dag två av studieresan genomfördes en workshop med styr och arbetsgrupp för att arbeta med Storkrikets egen framtida organisation. Under workshopen påbörjades också arbetet med att ta fram förlag på Storkrikets Strategi med fokusområden. Se figur 2.

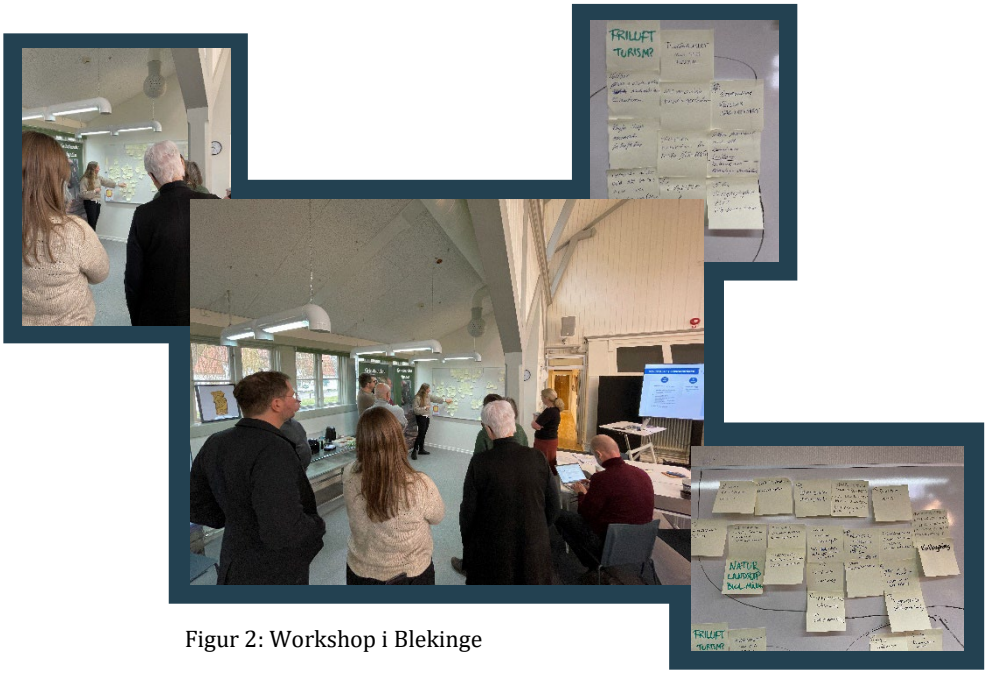

Figur 2: Workshop i Blekinge

Under våren togs också ett underlag fram kring rekommendationer och förslag till fortsatt arbete med utvecklingen av ett biosfärcentrum samt portar och noder i området. Mer om detta underlag och beslut finns under rubriken Biosfärcentrum, plats och destinationsutveckling i denna verksamhetsberättelse.

För att säkerställa att de framtagna underlagen och förslagen var tillräckligt förankrade i de tre kommunerna genomfördes under försommaren ett möte mellan kommunernas kommunalråd och styrgruppen för biosfärarbetet. På mötet ställde sig kommunalråden bakom styrgruppens förslag på organisation, budget (efter mindre justeringar), förslag på framtida biosfärcentrum samt strategi för Storkriket och att förslagen kunde ingå i remissversionen av Unesco-ansökan.

För att få Unesco ansökan färdig innan sommaren togs ett antal projektmedarbetare och konsulter in som stöd under våren. Bland annat var en av projektmedarbetarna, med GIS kompetens, ansvarig för att ta fram kartmaterial i ansökan. De tre närliggande universiteten (Lunds universitet, Sveriges lantbruksuniversitet SLU-Alnarp samt Malmö Universitet) bidrog med underlaget kring forskning och utbildning kopplat till biosfärområdet och hållbar utveckling.

En stor målsättning för året uppfylldes när Styrgruppen i samband med sitt första höstmöte den 15 augusti beslutade att förslag till Unesco ansökan godkändes och att den skulle skickas ut på remiss. Styrgruppen beslutade i samband med detta också att godkänna förslag på strategi som bilaga till förslag på ansökan.

Remissförfarande

En lista med officiella remissinstanser beslutades av styrgruppen och den första september skickades remissen ut till 138 instanser.

För att göra det så enkelt som möjligt för remissinstanser och för allmänheten att lämna synpunkter på ansökan så tog biosfärverksamheten fram en särskild sida för remissen på hemsidan storkriket.se. På hemsidan publicerades en guide till ansökan (för att förenkla för läsaren), själva ansökan, datum för webbinarium och länk till en e-tjänst där man kunde lämna sina synpunkter. Förutom e-tjänsten fanns möjlighet att lämna synpunkter via epost eller via brev. Två publika webbinarium genomfördes där ansökan summerades och frågor kunde ställas. Webbinariumen kunde också tittas på i efterhand för den som inte hade möjlighet att delta vid utsatta tidpunkter.

Figur 3: Remissinformation på hemsida

Ett antal riktade remissdialogmöten genomfördes också (se förankring, dialog nedan).

För att skapa kännedom om remissen användes nyhetsbrev och social media, både Storkrikets egna kanaler men också de tre kommunernas respektive kanaler. Sjöbo kommun genomförde en webbsändning riktad mot näringslivet där biosfärkansliet

och en styrgruppspolitiker deltog. Därtill användes biosfärfestivalen, den 9–17 september, som en viktig kommunikationskanal för att nå ut till boende och verksamma att ansökan fanns ute på remiss (se rubrik biosfärfestivalen i denna verksamhetsplan för mer information).

Sammantaget fick verksamheten in 50 remissvar, där 43 bestod av yttranden och 7 st avstod att svara (se tabell 1).

TOTALT INKOMNA SVAR	**50**
YTTRANDEN	43
AVSTÅR/INGA SYNPUNKTER	7

Tabell 1: Remissvar

Under nov-dec har verksamheten haft fokus på genomförande av dialog med olika remissinstanser (se under rubriken förankring, dialog och kommunikation) bedöma synpunkter, och utifrån det ge förslag på förändringar av Unesco ansökan.

Förankring, dialog och kommunikation

Under 2023 har arbetet fortsatt med att genomföra dialog- och kommunikationsinsatser både internt inom de tre kommunerna och externt gentemot verksamma och boende i området. Biosfärverksamheten har deltagit och berättat om området på många möten i området. Ibland har möten upprättats specifikt för ändamålet att berätta om biosfärområdet och få in synpunkter och ibland har biosfärverksamheten deltagit som föredragare vid andra instansers möten (se bilaga 1 - *Dialogtillfällen* för mer information om olika föredrag och målgrupper). Under remissperioden av ansökan har specifika webbinarium genomförts, öppna för alla boende och verksamma i området.

Kommunikationskanaler och media

Året som gått har även i kommunikationen fokuserat på förankring och en ökad kännedom. Huvudfokus under den första delen av året riktades till att ta fram en Unesco ansökan och andra delen av året kom att handla om att skapa intresse och medvetenhet om remissperioden.

Hemsida, nyhetsbrev och sociala media har använts under hela året och är de primära platserna för att publicera information till allmänheten. Även om dessa nu används som primära informationskanaler återstår fortfarande arbetet med ett visuellt uttryck och tillgänglighetsanpassning av de digitala kanalerna i enlighet med WCAG (Webbdirektivet/DOS-lagen).

Hemsidan storkriket.se har använts på flera sätt under året. Nyheter kring området och utvecklingen av Storkriket har publicerats på hemsidan. Det finns en projektsida där vi har samlat alla pågående och avslutade projekt eller samarbeten. Där kan man enkelt hitta vidare till en specifik sida för varje projekt vilken löpande har uppdaterats

med nyheter och kontaktuppgifter. Evenemangskalendern har använts för att publicera evenemang som Storkriket håller i, deltar på eller vill uppmärksamma. Exempel på detta är biosfärfestivalen, där evenemangskalender fylldes med roliga evenemang. En ny sida på hemsidan har skapats för remissperioden (se figur 3).

Nyhetsbrev har skickats ut 5 gånger under året och har i dagsläget 863 prenumeranter. Öppningsfrekvensen ligger på runt 50–60%. Exempel på rubriker från nyhetsbrevet är "tips på event under hållbarhetsveckan", "smygtitta i biosfärfestivalsprogrammet", "tyck till om Storkrikets ansökan till Unesco" och "så lyfter vi Storkriket". Samtliga nyhetsbrev finns att läsa på hemsidan.

Sociala medier har använts flitigt under året och i skrivande stund har Storkriket 856 facebook-följare och 437 instagram-följare. De båda medierna används för att kommunicera kring remiss, evenemang och nyheter. Ett arbete med att bygga upp en inläggs-bank har påbörjats, med ambition att öka räckvidden på sociala medier med hjälp av kontinuerliga inlägg. Storkrikets youtube har använts för att kunna ladda upp, texta och hänvisa till filmer om namnet, vad ett biosfärområde är och varför just Storkriket ska bli ett biosfärområde.

Vid ett antal tillfällen har biosfärområdet uppmärksammats i media under året. Några exempel på detta är byggandet av storkstolpar i Södra Sandby (SVT, maj), biosfärfestivalens invigning (P4 Kristianstad, september), remissperioden (Ystad Allehanda, oktober) och nyheten om att projektet med policylabb för klimatanpassning blivit godkänt (Ystad Allehanda, november). Medierna som uppmärksammat Storkriket är SVT, Skånska dagbladet, P4 Kristianstad, Ystad Allehanda. Storkriket har även synts på flera av våra samarbetsaktörers kommunikationskanaler vid flera tillfällen, bland annat ARNAs sociala medier, Lunds universitets hemsida samt de tre kommunernas hemsidor och sociala medier.

Kommunikationsgruppen med deltagare från de tre kommunerna har fortsatt mötas för att samarbeta kring kommunikationen av Storkriket. En bildbank har fortsatt att byggas upp och organiseras men mycket av arbetet ligger kvar inför kommande verksamhetsår. Arbetet med biosfärområdets varumärke och grafiska profil har tyvärr blivit satt på paus för att frigöra tid för att ta fram den ansökan som arbetats med under året.

Biosfärfestivalen

För tredje året i rad arrangerade biosfärverksamheten biosfärfestivalen. Med biosfärfestivalen visar vi vilka spännande former av kunskap, verksamheter, projekt, föreningar och företag som finns i Storkriket och som verkar för hållbar utveckling. Det ger även verksamma i området en mötesplats där man kan träffa andra aktörer som jobbar inom Storkriket. Den främsta målgruppen för biosfärfestivalen är boende i de tre kommunerna Lund, Sjöbo och Eslöv.

Festivalprogrammet för 2023 bestod av sammanlagt 70 programpunkter (49 olika typer av aktivitet) som arrangerades av 44 arrangörer under nio dagar (9–17 september). Antal besökares estimeras till cirka 2176 (varav 1000 Flyinge Skördefest). Vi kan därmed se att antalet arrangörer ökat sedan 2022 (32) men att antalet programpunkter sjunkit något (från 82). Utvärderingen av festivalen visar att

festivalen fortsätter uppnå sitt syfte men att det finns utvecklingspotential kring längden på festivalen, kommunikationen och gemenskapen mellan aktörer.

Nedan visas en karta över den geografiska spridningen för årets aktiviteter:

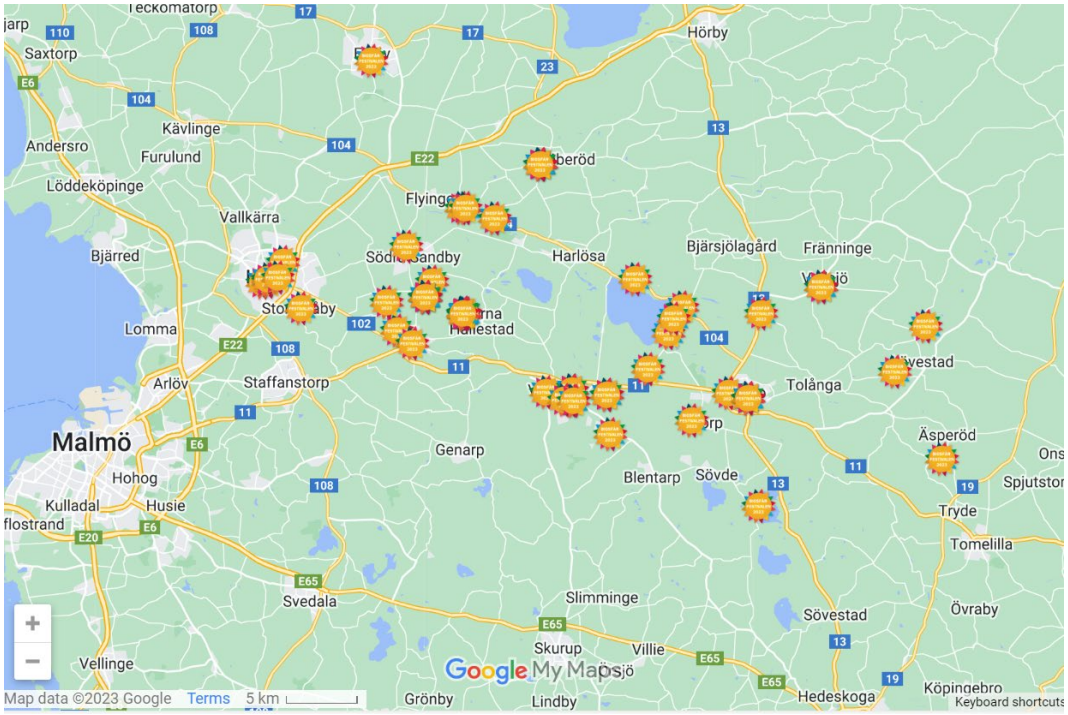

Figur 4. Karta över platser med aktiviteter under Biosfärfestivalen 2023.

Under biosfärfestivalen gick även förslaget till ansökan ut på remiss. Detta informerades om på både sociala medier och hemsidan, något som innebar att den marknadsföringen av våra kanaler som skedde under biosfärfestivalen även gav mer spridning av remissen.

Biosfärcentrum, plats och destinationsutveckling

I förstudien till att utse Storkriket till ett biosfärområde presenteras underlag för ett kommande biosfärcentrum/biosfärkontor samt portar och besöksnoder i området. I samband med godkännande av förstudien och den svenska biosfärprogrammets utnämnande av området som ett kandidatområde hösten 2020 angav den svenska kommittén ett antal rekommendationer att jobba vidare med under kandidaturen. En av rekommendationerna var att fortsätta utveckla portar och noder i området samt knyta ihop områdets infrastruktur och det rörliga friluftslivet. Under kandidaturen har arbetet fortgått både vad gäller biosfärcentrum, portar och noder. Biosfärcentrums lokalisering är viktig för att fungera som en mötesplats i biosfärområdet och behöver vara tillgängligt genom befintliga och hållbara kommunikationssystem.

Under 2022-2023 har tre förslag på möjliga lokaler för ett biosfärcentrum och kontor lyfts fram; Hasslemölla gård i Lunds kommun, Kulturens Östarp i Sjöbo kommun och Harlösa stationshus i Eslövs kommun.

Under 2023 har biosfärverksamheten tagit fram ett underlag där man har tittat vidare på lokaliseringsfrågan och undersökt internationella rekommendationer för centrumbildningar i Unesco-utsedda områden samt gjort försök att bedöma de tre lokalerna och ge rekommendationer till fortsatt arbete. Styrgruppen tillsammans med kommunalråden i de tre kommunerna beslutade i juni att förorda att gå vidare med lokaliseringsförslaget Hasslemölla gård som det huvudsakliga alternativet till ett framtida biosfärcentrum. Interna processer i Lunds kommun har pågått under 2023 för att utifrån ett politiskt uppdrag utreda hur fastigheten ska användas och vilka investeringskostnader som finns.

Hasslemölla gård

Hasslemölla gård är belägen i utkanten av Veberöd, centralt i biosfärområdet och kollektivtrafikmöjligheterna är mycket goda från omkringliggande städer. Gården som har stora renoveringsbehov består av en mangårdsbyggnad, två ekonomibyggnader och en gammal vattenkvarn (mölla). Mangårdsbyggnaden och den ena längan är från slutet av 1800-talet medan den äldsta längan är från början av samma århundrade. Under sommaren 2021 genomfördes det omfattande naturinventeringar och inom Hasslemölla finns stora ytor med sandhed (mestadels åkermark), ädellövskog, sumpskog och fuktängar. Inventeringarna resulterade i ett mycket stort antal fynd, totalt cirka 1 200 olika arter. Bland dessa finns flera ovanliga arter och bland annat 85 rödlistade arter som förekommer spritt inom området.

Gården ligger i ett område med goda möjligheter till natur- och kulturupplevelser med närhet till Romeleåsen, körsbärsdalen, Ljungens och Klingavälsåns naturreservat, Kulturens Östarp, Vombsjön, Öved området och storkhägnet vid Hemmestorp mölla. Fastigheten har goda möjligheter att utvecklas till en mötesplats med besöks- och informationsplats samt lokaler för möten och konferenser.

Figur 5: Hasslemölla gård

Portar och noder

Under 2022–2024 har biosfärverksamheten fått projektmedel från Tillväxtverket och Leader för att jobba med plats- och destinationsutveckling av Storkriket. Det är därför inom ramen för projektet Vår plats i biosfären som arbetet med portar och noder främst har pågått (se projekt vår plats i biosfären nedan).

Nationell och internationell biosfärsamverkan

Biosfärområdet Storkriket ingår i ett nationellt och internationellt nätverk av biosfärområden. Sammanlagt finns 7 i Sverige och 738 i världen. Storkrikets biosfärkoordinator har under året deltagit på månatliga nationella biosfärrådsmöten. Biosfärrådet (biosfärprogrammets operativa genomförandeorgan) har i uppgift att bidra till långsiktighet och stabilitet i programmets utveckling i Sverige.

Därutöver har kansliet deltagit i årets nationella biosfärkonferensen med fokus på biosfärkommuner som förlades i Biosfärområde Kristianstad Vattenrike där även representanter från Naturvårdsverket och Unesco deltog. Under året bjöds även Storkriket in till att delta på den europeiska biosfärkonferensen EuroMAB, men då Storkrikets biosfärfestival sammanföll med denna konferens kunde deltagande inte prioriteras.

Årets möte mellan landets samtliga biosfärskoordinatorer, och representanter från biosfärprogrammet Sverige genomfördes i slutet av augusti Biosfärområde Vindelälven-Juhttátahkka.

Övrig nationell och internationell inspiration från andra biosfärområden sker löpande genom olika digitala plattformar och kontakt med respektive biosfärkoordinator. Det nationella och internationella nätverket är värdefullt, inte minst på grund av erfarenhetsutbytet och att det skapar grundläggande förutsättningar och tillfällen för samverkan.

Forskning och utbildning

Under våren 2023 har biosfärverksamheten genomfört möte och dialog med de tre närliggande universiteten Lunds universitet, Malmöuniversitet och SLU Alnarp för att förbereda underlag och ta fram information kring forskning och utbildning till Unesco ansökan.

Det institutionsövergripande samverkansinitiativet kring existentiell hållbarhet på Lunds universitet där biosfärverksamheten ingår som en part har fortgått (se projekt och samarbeten) och bland annat genomfördes konferensen ”UNEXPECTED” där biosfärverksamheten genomförde en workshop.

Biosfärverksamheten har vidare under våren utvecklat och ansökt om ett formasprojekt i samverkan med Lunds universitet och under hösten 2023 kom besked om att projektet har fått finansiering (se projekt Policylabb klimatanpassning).

Under året har också biosfärverksamheten deltagit i LUCSUS (Lund University Centre for Sustainability Studies) projekt tillsammans med föreningen ARNA (Art and

Nature) där man sätter barn och ungas frågor om hållbar utveckling i fokus och skapar ett utbyte mellan grundskoleelever i området och forskare vid Lunds universitet fortsatt.

Många institutioner, program inom universitetsvärlden och andra utbildningsorgan visar kontinuerligt intresse för biosfärområdet – dels som samverkanspartner, dels som pilotområde. Biosfärverksamheten bidrar kontinuerligt genom föreläsningar och möten.

Projekt

För att växla upp kommunernas ekonomiska bidrag och för att agera pilotområde för hållbar utveckling och en arena för innovation arbetar Biosfärverksamheten fortlöpande med utveckling av externfinansierade projekt samt deltagande och samverkan med andra aktörer inom Storkriket. Projekten syftar till att arbeta gentemot den framtagna Strategin för Storkriket och dess fem fokusområden samt med den nationella biosfärkommitténs synpunkter, som området fick i samband med utnämnandet som kandidatområde.

En projektöversikt visar att sammantaget 18 projekt med en totalbudget på 21,5 mkr under de senaste åren har tillfallit utvecklingen av biosfärområdet som en innovationsarenan Vombsjösänkan/Storkriket.

Föreningen ARNA är en viktig aktör i området som har bidragit stort i innovationsarbetet med bland annat projekten Dinner for future, Ung SciShop, Landskapet som gestaltande livsmiljö, och Växande historia. Mer om projekten finns att läsa på ARNAS hemsida Home Page (arna.nu).

Ytterligare en viktig aktör som har bidragit i utvecklingen av Vombsjösänkan och Storkriket är Coompanion Skåne som i samarbete med kandidaturen under 2023 har bedrivit samverkan med hästnäringen genom utvecklingen av en kombinerad rid och vandringsled i Vollsjö (Säkra slingan) samt tidigare under kandidaturen projektet Tillsammans för Vombsjösänkan. Projekt i Skåne - Coompanion.

Flera ytterligare projekt pågår i samverkan mellan biosfärverksamheten och olika aktörer bland annat Lunds universitet tematiskt samverkansinitiativ kring existentiell resilience/hållbarhet och Fontänhuset Lund. Genom att utforska existentiell resilience vill forskare vid Lunds universitet minska stress och främja ett hållbart liv. Det tematiska samverkansinitiativet kring existentiell hållbarhet där flera institutioner på Lunds universitet ingår handlar bland annat om hur kultur och natur kan bidra till att minska stressrelaterad ohälsa och skapa meningsfullhet. Storkriket är en part i projektet där arenan används för att utforska hur natur och kultur kan skapa mer hållbara och resilienta samhällen.

Biosfärverksamheten har en ledande eller ägande roll inom nedan redovisade projekt och ca 6,2 mkr kr har tillfallit verksamheten mellan 2022–2024.

Innovationsarenan Storkriket och det gemensamma utvecklingsarbetet är endast ”i sin linda” och arbetet har stora möjligheter att utvecklas betydligt när området är ett fullskaligt biosfärområde.

Vår plats i biosfären

Arbetet som påbörjades med finansiering av Tillväxtverket under 2022 fortlöper under 2023–2024 genom finansiering av Leader Lundaland och Leader sydöstra Skåne (se tabell 3). I arbetet används ”Handbok för hållbar turismutveckling i världsarv och kulturmiljöer” som vägledning i arbetet. Handboken innehåller 10 guider med tillhörande aktiviteter, det är dessa aktiviteter vi hänvisar till i följande redovisning.

Under året har fokus legat på den lokala förankringen och att identifiera 6 platser i området att arbeta vidare med som “besöksnoder” tillsammans med lokala aktörer. Även att “styra Besöksflöden” har varit en angelägen aktivitet och här har projektet tittat på en alternativ sträckning av Skåneleden tillsammans med Regionen, de tre biosfärkommunerna, Malmö kommun, Länsstyrelsen, Fortifikationsverket mm. Det har också tagits fram utkast på besökskartor med utflyktsrundor i Storkriket, kopplat till aktivitet "Styra besöksflöden” för att locka folk till besöksvänliga och intressanta platser. Kartorna är tematiserade efter mat & dryck, kyrkor samt utsiktsplatser. I samband med detta har projektet också tagit fram en idéskiss på informationsskyltar; “Storkstolpar” som skulle kunna bli unika och sätta Storkriket på kartan.

Aktiviteter under 2023

I januari under Aktivitet "Lokal förankring – med syfte att kommunicera biosfärområdes värde” anordnades en träff med lantbruk, livsmedelsproduktion och hästnäringen, kring etableringen av det nya biosfärområdet Storkriket. Sammankomsten resulterade i större förståelse och samsyn kring vad det innebär att vara en del av ett Biosfärområde. Bland inbjudna talare fanns chef för Vattenriket i Kristianstad samt jordbrukare från Vattenriket.

Den 23–25 mars genomfördes en studieresa (aktivitet ”Studieresor”) till biosfärområdena Vattenriket Kristianstad och Biosfärområdet Blekinge arkipelag. Deltagare var politiker och tjänstemän från de tre kommunerna. Syftet var att få inblick i hur deras organisationer är formerade och hur de arbetar både i det strategiska och det dagliga arbetet, och att få vägledning för hur Storkrikets biosfärorganisation på bästa sätt kan formera sig, vilka utmaningar och möjligheter som kan uppstå.

Den 22 april var det dags för “Biosfärbussen” (under aktivitet "Lokal förankring") som anordnades under Hållbarhetsveckan i Lund. Syftet var att under en dagsutflykt kommunicera biosfärområdets värde med fokus på lokala utvecklingsinitiativ för en hållbar framtid och målet om att etablera ett nytt Unesco-biosfärområde i Skåne. Bussresan rönte stort intresse, med en fullbokad buss med 48 deltagare.

Den 26 april anordnades träff med aktörer inför Biosfärfestivalen. Syftet var en miniföreläsning kring marknadsföring och hur de kan nå ut med sin verksamhet. Detta var kopplat till aktivitet "Skapa mervärde".

Under maj-september genomfördes flera möten kopplade till aktivitet "Lokal förankring" med syfte att etablera dialog med lokala aktörer. Projektet träffade mat & dryckesaktörer samt kulturarvsaktörer och diskuterade om vad det innebär att vara

en del av ett biosfärområde, platsutveckling och besöksnäring kopplat till hållbarhet med diskussioner utifrån deras möjligheter och utmaningar som aktör. Alla aktörer var intresserade av att agera ambassadörer för området.

Den 8 juni genomfördes en Walk & Talk kopplat till aktivitet "Kommunicera Biosfärområdets värde" med fokus på biologisk mångfald i Vollsjö utmed den nya etablerade vandrings- och ridleden Säkra Slingan.

Under invigningen av Biosfärfestivalen, den 9 september, var projektet på plats med syftet att kommunicera biosfärområdets värde, kopplat till aktivitet "Lokal förankring" för att samla in bilder för att visualisera "Då, nu och sen i Storkriket", med frågeställningar om framtiden i Storkriket. Hur reser vi/vad äter vi/vad har vi på oss etc. 2073? Det påbörjades även insamling till ett biosfärbibliotek och visning av "Då & Nu- Textila berättelser".

Under september genomfördes en Walk & Talk vid Övedskloster/Borstbäcken om det historiska landskapet och skogen, kopplat till aktivitet "Kommunicera Biosfärområdets värde".

Den 27–29 september genomfördes en studieresa till Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap samt Ölands skördefest kopplad till aktivitet "Studieresor". Syfte med resan var att inspireras av hur lokala aktörer arbetat med skördefesten, vilka synergier som uppstått och vad man skulle kunna applicera i Storkriket.

I slutet av november anordnades en workshop under aktiviteten "Skapa Mervärde" för att konkret tillsammans med tjänstemän från biosfärkommunerna och lokala aktörer utveckla de olika besöksnoderna med idéer kring besökspaket och andra utvecklingspotentialer.

Storkrundan

Biosfärverksamheten fick under tidig höst beslut om att EU:s landsbygdsprogram via Tillväxtverket finansierar projektet Storkrundan med ett tillskott på 680 000kr (se tabell 3). I projektet kommer en vandringsled utvecklas från Hasslemölla gård i Veberöd till storkhägnet vid Hemmestorp mölla i Sjöbo kommun.

Vandringsleden kommer möjliggöra för besökare, turister och boende att se storkarna i Storkriket. Projektet tillgängliggör även naturreservaten Ljungen och Klingavälsåns dalgång för människor så att de får se och lära sig mer om det unika natur- och djurliv som finns i området.

Den planerade vandringsleden består av två längre sträckor och en kortare sträcka som knyter samman vandringsleden med Hemmestorp mölla. Totalt är det 7 295 meter vandringsled som kommer att rustas upp. Arbetet med planering och upphandling påbörjades under hösten.

Figur 6: Storkrundan

tillväxt verket
Medel kommer från EUs landsbygdsprogram via Tillväxtverket som hanterar detta stöd.
Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

Policylabb för naturbaserade lösningar i tvärkommunal klimatanpassning

Under hösten 2023 kom besked från Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande) att Lunds universitet i samverkan med biosfärverksamheten (Lund, Sjöbo och Eslövs kommuner) och hållbar utveckling Skåne (HUT Skåne) har fått pengar för att arbeta med klimatanpassning på landskapsnivå. Pågående klimatförändringar riskerar att påverka Storkrikets unika värden negativt, men med väl avvägda klimatanpassningar kan värdena i stället bevaras och stärkas. I projektet kommer aktörerna tillämpa ett policylabb för att tillsammans, över intressent- och sektorsgränser, ta fram strukturer och metoder för policyutveckling för att lösa framtidens utmaningar med ett förändrat klimat. Med fokus på livsmedelsproduktion, vattenförsörjning och biologisk mångfald.

Projektet kommer genomföras i nära samverkan mellan representanter från kommunerna inom Storkriket, lokala markägare och företagare, intresseföreningar, myndigheter och forskare kommer projektet att öka kunskapen om områdets förutsättningar, viktiga behov och prioriteringar och avvägningar vid utveckling av policy för tvärkommunal klimatanpassning. Under hösten 2023 påbörjades planering inom projektet för att sedan pågå under hela 2024–2025. Biosfärverksamheten kommer att ha en 50% anställd för att arbeta i projektet och den totala budgeten är på 6,7 milj varav ca 1 mkr tillfaller biosfärverksamheten (se tabell 3).

Hållbar Utveckling Skåne
LUNDS UNIVERSITET
BIOSFÄRKANDIDAT Storkriket
Kandidatur: Biosfärområde Storkriket
FORMAS

Organisation 2023

Biosfärsamarbetet styrs genom ett samarbetsavtal som respektive kommunstyrelse beslutade om hösten 2022.

Lunds kommun är värdkommun och huvudman för den gemensamma biosfärverksamheten.

Den politiska styrgruppen har bestått av två förtroendevalda från respektive kommun vilka ansvarar för att behandla övergripande frågor om ekonomi, organisation och verksamhet.

Biosfärverksamheten leds av en koordinator, som har det övergripande ansvaret för att verksamheten i området bedrivs enligt riktlinjerna från Unesco och utifrån de lokala förutsättningarna och arbetsuppgifterna. Koordinatorn är gemensam för samtliga tre kommuner och får sitt uppdrag från styrgruppen. Som stöd i arbetet har koordinatorn en kollega med ansvar för projektsamordning och kommunikation samt en arbetsgrupp bestående av tjänstepersoner från de tre kommunerna.

Styrgruppen har under året haft åtta möten och bestått av följande deltagare:

Lund:
- Mikael Thunberg (S) ledamot tekniska nämnden
- Mattias Horrdin (C) oppositionsråd
- Jon Andersson, enhetschef, Miljöstrategiska enheten, kommunkontoret
- Kristina Fontell, miljöstrateg, Miljöstrategiska enheten, kommunkontoret

Sjöbo:
- Kent-Ivan Andersson (M) ledamot kommunstyrelsen
- Jörgen Ny (C), ordf. samhällsbyggnadsnämnden
- Marie Rosdahl enhetschef stadsbyggnadsförvaltningen
- Eva Nielsen Osterman, hållbarhetsstrateg, samhällsbyggnadsförvaltningen

Eslöv:
- Bengt Andersson (M) ordf. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
- Alexandra Nikoleris (V) ledamot kommunstyrelsen
- John Fidler (L) ersättare Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
- Dave Borg, förvaltningschef Miljö- och samhällsbyggnad
- Annika Söderman, kommunekolog, miljö och samhällsbyggnad

Länsstyrelsen:
- Jörgen Nilsson, naturvårdsförvaltare

Biosfärkansliet:
- Anna-Karin Poussart, biosfärkoordinator och verksamhetsledare
- Ylva Nilsson, projektsamordnare och kommunikatör
- Matilda Sjöberg, projektmedarbetare

Arbetsgruppen har under året haft 17 möten och bestått av följande deltagare:

Lund:

- Jon Andersson, enhetschef, miljöstrategiska enheten, kommunkontoret
- Kristina Fontell, miljöstrateg, miljöstrategiska enheten, kommunkontoret

Sjöbo:

- Eva Nielsen Osterman, hållbarhetsstrateg, samhällsbyggnadsförvaltningen

Eslöv:

- Annika Söderman, kommunekolog, miljö och samhällsbyggnadsnämnden
- Anna Nordstrand, destinationsutvecklare, kommunledningskontoret

Biosfärkansliet

- Anna-Karin Poussart, biosfärkoordinator och verksamhetsledare
- Ylva Nilsson, projektsamordnare och kommunikatör
- Matilda Sjöberg, projektmedarbetare

Verksamheten i siffror – ekonomi

Basfinansiering

Huvudmännen och finansiärerna för biosfärområdeskandidaturen för Storkriket är kommunerna Lund, Sjöbo och Eslöv tillsammans med Naturvårdsverket. Kommunernas respektive bidrag grundas på en beräkningsmetod baserad på andelen biosfärsområdesyta samt antalet medborgare i kommunen. I tabell 2 redovisas årets intäkter och utgifter.

Intäkter	tkr
Naturvårdsverket	450
Sjöbo kommun (38%)	499
Lunds kommun (49%)	645
Eslövs kommun (13%)	171
Överförda medel från 2022	772
Summa	***2 537***
Utgifter	
Personal (estimerat)	1500
Timanställda (estimerat)	180
Konsultkostnader (utredning ansökan, biosfärfestival, hemsida, kommunikation)	355
Administrativa kostnader och It	52,3
Information, kommunikation, dialog	44,7
Resor	25,6
Plats och destinationsutveckling medfinansiering ”vår plats i biosfären”	80
Summa (estimerat)	***2 238***
Ingående balans	
Utgående balans	

Tabell 2: intäkter och kostnader basfinansiering för 2023

Projektfinansiering 2022–2025

I tabell 3 redovisas nuvarande projektintäkter vilka är en ögonblicksbild och utvecklas kontinuerligt över tid.

Projekt	Intäkter	Intäkter som tillfaller biosfärverksamheten	Intäkter från basfinansiering
Vår plats i biosfären Steg 1 (2022-2023)			-
Tillväxtverket	1 906 948	1 906 948	100 000 (50tsk 2022, 50 tsk 2023)
Vår plats i biosfären Steg (2022-2024)			-
Leader Lundaland	1 275 473	1 275 473	80 000
Leader Sydöstra	1 275 473	1 275 473	80 000
Storkrundan 2023-2024	680 555	680 555	-
Policylabb klimatanpassning 2023-2025	6 720 000	1 082 000	-
Totalt	11 858 449	6 220 449	255 000

Tabell 3, intäkter projektfinansiering

Bilaga 1 - Dialogtillfällen 2023

Följande dialogtillfällen är enbart en sammanfattning och utgör inte en fullständig lista på alla de möten som under 2023 har haft fokus på förankring och dialog.

Januari

Lantbrukskräff - *öppet möte för lantbrukare och hästnäringen i hela Storkriket.*

Lunds universitet – *föreläsning om utvecklingen av Storkriket för masterprogrammet "Tillämpad klimatstrategi".*

Februari

Lantbrukarnas Riksförbund årsmöte för lokalgrupp (veberöd-Genarp-Södra Sandby-Dalby-Hällestad - *föredrag och frågestund kring utvecklingen av Storkriket*

Lunds universitet CEC (centrum för miljö- och klimatvetenskap*) – föredrag och frågestund kring utvecklingen av Storkriket samt dialog kring forskningens roll i Storkriket*

Mars

Övedskloster - *dialogmöte*

Stadsbiblioteket Lund i samverkan med Naturskyddsföreningen – *öppet föredrag och frågestund kring Storkrikets utveckling*

Skånes miljö- och hälsoskyddsförbund - *föredrag och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Hållbar Utveckling Skånes "nätverksträff för skog, jordbruk och vatten"- *föredrag och frågestund kring utvecklingen av Storkriket*

April

Forskarråd (Lunds universitet, Slu Alnarp och Malmö Universitet) – *dialogmöte med universiteten inför framtagande av information i Unesco-ansökan*

Biosfärbussen - *öppet evenemang under hållbarhetsveckan, rundtur och dialog kring utvecklingen av Storkriket*

Maj

Harlösa bibliotek – *öppen föreläsning och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Öveds klosters naturreservat – *deltagande under invigning*

Romeleåsen – Sjölandskapet (Råsk) - *föredrag och frågestund kring utvecklingen av Storkriket*

Kommunfullmäktige Sjöbo kommun - *föredrag och frågestund kring utvecklingen av Storkriket*

Juni

Lunds universitet, konferensen UNEXPECTED – *föredrag, workshop och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Juli

Hemmestorp mölla, Naturskyddsföreningen och Skånes ornitologiska förening – *deltagande vid storksläppet samt kort presentation av Storkriket.*

Augusti

Sjöbo direkt – *livesändning om Storkriket*

September

Biosfärfestivalen 2023 – *invigning och ett stort antal dialogmöten med aktörer i området inför festivalen, under festivalen och efter festivalen*

Oktober

Fokus Vombsjön – *deltagande på dialogmöte*

Veberöd styrgrupp för byutveckling - *föredrag och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Webbinarium remiss – *öppna föredrag med frågestund vid två tillfällen*

Länsstyrelsen Skåne - *föredrag och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Dalby - *öppen föreläsning och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Harlösa pensionärsförening - *föredrag och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Föreningen Sveriges miljökommuner - *föredrag och frågestund om utvecklingen av Storkriket för kommuner från hela Sverige*

Tekniska nämnden Lunds kommun - *föredrag och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Lantbrukarnas riksförbund Skåne i Höör – *dialogmöte med kommungrupper och lrf-kontor kring Unesco ansökan*

Södra regementet P7 – *dialogmöte kring Unesco ansökan*

Lantbrukarnas riksförbund bjuder in alla sina medlemmar i samverkan med Storkriket– *föredrag och frågestund om Storkrikets utveckling och remissen*

November

Länsstyrelsen Skåne - *medverkan på avdelningsdag och föredrag om Storkrikets utveckling.*

Stiftelsen Skånska landskap – *dialogmöte kring plats och destinationsutveckling av Storkriket*

Lantbrukarnas riksförbund, kommungrupp Sjöbo - *föredrag och frågestund om utvecklingen av Storkriket*

Vår plats i biosfären - *medverkan aktörsmöte.*

December

Lucsus (centrum för studier av uthållig samhällsutveckling) – *föredrag och frågestund kring Storkrikets utveckling samt workshop för vidare samarbete med Lucsus*

Protokoll

Styrgruppsmöte - Biosfärområde Storkriket

Datum: 12e januari 2024
Kl. 10.00 - 12.00
Plats: Stadshuset, Gröna torg 2, Eslöv.

Deltagande

** Beslutande*

Sjöbo kommun
Kent-Ivan Andersson (M)*
Jörgen Ny (C)*
Eva Nielsen Osterman, hållbarhetsstrateg

Lunds kommun
Mikael Thunberg (S)*
Mattias Horrdin (C)*
Kristina Fontell, miljöstrateg

Eslövs kommun
Bengt Andersson (M)*
Annika Söderman, kommunekolog

Länsstyrelsen Skåne
Jörgen Nilsson, naturvårdsförvaltare

Biosfärområde Storkrikets kansli
Anna-Karin Poussart, biosfärkoordinator och verksamhetsledare
Matilda Sjöberg, projektmedarbetare

Ej närvarande

Sjöbo kommun
Marie Rosdahl, enhetschef strategienheten
Emelie Willsäter, samhällsplanerare

Eslövs kommun
Alexandra Nikoleris (V)*
Dave Borg, förvaltningschef miljö- och samhällsbyggnad

Lunds kommun
Jon Andersson, enhetschef miljöstrategiska enheten

1. **Mötet öppnas**

Assently: 0f4b0cf308cc6ce80570cb586c06655114bed508057d50c83ce158ab1bb6468ae5ea95477ce3b8c9b5cb139075b2763be5158eeb012914b855b02771dad1b35d

2. Val av mötesordförande, -justerare och –sekreterare

BESLUT:
Bengt Andersson väljs till mötesordförande.
Mattias Horrdin väljs till justerare.
Matilda Sjöberg väljs till sekreterare.

3. Godkännande av dagordning

1. Mötet öppnas
2. Val av mötesordförande, -justerare, -sekreterare
3. Godkännande av dagordning
4. Föregående protokoll
5. Förslag på samrådsredogörelse
6. Förslag på Unesco ansökan
7. Förslag på Storkrikets strategi 2023-2025
8. Övrigt
9. Nästa sammanträde
10. Mötet avslutas

BESLUT:
Styrgruppen beslutar att godkänna dagordningen.

4. Föregående protokoll

Föregående protokoll från 15 december 2023 är justerat och utskickat i tid.

BESLUT:
Styrgruppen beslutar att lägga föregående protokoll från den 15 december 2023 till handlingarna.

5. Förslag på samrådsredogörelse

Föredragare: Anna-Karin Poussart, verksamhetsledare och koordinator Kandidatur Biosfärområde Storkriket

Anna-karin Poussart presenterar samrådsredogörelse och förslag på hantering av synpunkter.

Det har inkommit 51 svar under remissperioden, varav 44 har innehållit synpunkter och resterande 7 avböjt att yttra sig. I samrådsredogörelsen är synpunkterna tematiserade och presenteras tillsammans med en bedömning och förslag på om det ska göras ändringar

Styrgruppen diskuterar förslaget.

BESLUT:

Styrgruppen beslutar att ge tillåtelse till mindre redaktionella ändringarna med hänsyn tagen till presenterade punkter.

Styrgruppen beslutar att godkänna *Samrådsredogörelsen.*

Styrgruppen beslutar att *Samrådsredogörelsen* läggs till som beslutsunderlag till kommunernas förslag till beslut om att godkänna A*nsökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket.*

6. Förslag på Unesco ansökan

Föredragare: Anna-Karin Poussart, verksamhetsledare och koordinator Kandidatur Biosfärområde Storkriket

Assently: 0f4b0cf308cc6ce80570cb586c06655114bed508057d50c83ce158ab1bb6468ae5ea95477ce3b8c9b5cb139075b2763be5158eeb012914b855b02771dad1b35d

Anna-Karin Poussart presenterar den reviderade ansökan.

Styrgruppen diskuterar förslaget.

BESLUT:
Styrgruppen beslutar att godkänna *Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkrike*t.

Styrgruppen beslutar att mindre, redaktionella ändringar får genomföras.

Styrgruppen beslutar att *Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket* skickas vidare till respektive kommun.

Styrgruppen beslutar att efter godkännande i samtliga kommuner ge biosfärkontoret i uppdrag att skicka in *Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket* till regeringen.

7. Förslag på Storkrikets Strategi 2023-2025

Föredragare: Anna-Karin Poussart, verksamhetsledare och koordinator Kandidatur Biosfärområde Storkriket

Anna-Karin Poussart presenterar Storkrikets reviderade Strategi 2023-2025.

BESLUT:
Styrgruppen beslutar att godkänna *Storkrikets Strategi 2023-2025*.

Styrgruppen beslutar att *Storkrikets strategi 2023–2025* läggs till som bilaga till *Ansökan till Unesco om att bilda Biosfärområde Storkriket*.

8. Övrigt

Föredragare: Anna-Karin Poussart, verksamhetsledare och koordinator Kandidatur Biosfärområde Storkriket

Tre punkter lyfts under Övrigt.

Verksamhetsberättelse 2023 och verksamhetsplan 2024
Anna-Karin Poussart informerar att bokslut för Lunds kommun kommer den 17 januari och att slutgiltiga ekonomiska siffor för verksamhetsberättelsen 2023 och verksamhetsplan 2024 finns tillgängliga först då.

Tidsplan för ansökningsprocessen
Anna-Karin Poussart presenterar en tidsplan för beslutsprocessen. Beslut i de tre kommunernas kommunstyrelser planeras att fattas i februari och kommunfullmäktige i februari/mars. Förutsatt att ansökan godkänns planeras det att genomföras en pressträff för att signera ansökan. Detta kommer i så fall ske någon gång i april för att sedan kunna skicka in ansökan till regeringen. Regeringen har sedan till september på sig att ge besked kring nominering av Storkriket till Unesco. Efter detta är det först i september 2025 som Unesco kan slutgiltigt bevilja ansökan.

Gemensam beslutmening för kommunernas tjänsteskrivelser
Anna-Karin Poussart presenterar ett förslag på gemensam beslutsmening för kommunerna. *”Att godkänna ansökan till Unesco om att inrätta biosfärområde Storkriket”.*

BESLUT:
Styrgruppen beslutar att hänskjuta verksamhetsplan och berättelse till nästa sammanträde.

Styrgruppen beslutar att lägga information om tidsplanen till handlingarna.

Styrgruppen beslutar att lägga information om beslutsmening till handlingarna.

Assently: 0f4b0cf308cc6ce80570cb586c06655114bed508057d50c83ce158ab1bb6468ae5ea95477ce3b8c9b5cb139075b2763be5158eeb012914b855b02771dad1b35d

9. Nästa sammanträde

Nästa sammanträde för styrgruppen är fredagen den 1e mars 2024, kl 10:00-12:00 i Lund. Adress och lokal meddelas senare.

BESLUT:
Styrgruppen beslutar att lägga informationen till handlingarna.

10. Mötet avslutas

Protokollet signeras med Bank-ID via tjänsten Assently, se signering nästkommande sida.

Bengt Andersson, mötesordförande

Matilda Sjöberg, sekreterare

Mattias Horrdin, justerare

Assently: 0f4b0cf308cc6ce80570cb586c06655114bed508057d50c83ce158ab1bb6468ae5ea95477ce3b8c9b5cb139075b2763be5158eeb012914b855b02771dad1b35d

Följande handlingar har undertecknats den 15 januari 2024

Protokoll Styrgruppsmöte 2024-01-12.pdf
(390573 byte)
SHA-512: 24a2be93cd0516addd8ad9be4b356117c7fed
f49b4f3ba851438d4e81551c5d90a94a6ccd866bef83d1
e1e456bb50d73382c74a48aae8f89118655a1c107eccd

Underskrifter

2024-01-15 08:15:53 (CET)

Bengt Göran Andersson

bengt.andersson@hushallningssallskapet.se
Undertecknat med e-legitimation (BankID)

2024-01-14 12:43:50 (CET)

Mattias Horrdin

mattias.horrdin@lund.se
Undertecknat med e-legitimation (BankID)

2024-01-15 08:27:53 (CET)

Matilda Alma My Sjöberg

matilda.sjoberg@lund.se
Undertecknat med e-legitimation (BankID)

Undertecknandet intygas av Assently

Protokoll Styrgruppsmöte 2024 01 12

Verifiera äktheten och integriteten av detta undertecknade dokument genom att skanna QR-koden till vänster.
Du kan också göra det genom att besöka https://app.assently.com/case/verify
SHA-512:
0f4b0cf308cc6ce80570cb586c06655114bed508057d50c83ce158ab1bb6468ae5ea95477ce3b8c9b5cb139075b2763be5158eeb012914b855b02771dad1b35d

Om detta kvitto

Dokumentet är elektroniskt undertecknat genom e-signeringsplattformen Assently i enlighet med eIDAS, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014. En elektronisk underskrift får inte förvägras rättslig verkan eller giltighet som bevis vid rättsliga förfaranden enbart på grund av att underskriften har elektronisk form eller inte uppfyller kraven för kvalificerade elektroniska underskrifter. En kvalificerad elektronisk underskrift ska ha motsvarande rättsliga verkan som en handskriven underskrift. Assently tillhandahålls av Assently AB, org. nr. 556828-8442, Holländargatan 20, 111 60 Stockholm, Sverige.

Protokoll

Gemensamt kommundialogmöte

Gällande Kandidatur Biosfärområde Storkriket
Datum och tid: 2023-06-09, kl. 13.00-14.30
Plats: Bruksgatan 22, 222 37 Lund. Möteslokal: Vintergatan.

Närvarande

SJÖBO KOMMUN
Andre Af Geijerstam (SD)
Cecilia Olsson Carlsson (S)
Kent-Ivan Andersson (M)

Adjungerande:
Eva Nielsen Osterman, hållbarhetsstrateg

LUNDS KOMMUN
Anders Almgren (S)
Mattias Horrdin (C)
Mikael Thunberg (S)
Philip Sandberg (L)
Rasmus Törnblom (M)

Adjungerande:
Björn Abelson (S), 2:e vice ordf. i byggnadsnämnden
Therese Fällman, avdelningschef Hållbar tillväxt
Jon Andersson, enhetschef Miljöstrategiska enheten
Kristina Fontell, miljöstrateg

ESLÖVS KOMMUN
Alexandra Nikoleris (V)
Bengt Andersson (M)
Johan Andersson (S)

Adjungerande:
Annika Söderman, kommunekolog

BIOSFÄROMRÅDE STORKRIKETS KANSLI

Adjungerande:
Anna-Karin Poussart, koordinator och verksamhetsledare
Ylva Nilsson, projektsamordnare och kommunikatör

Ej närvarande

SJÖBO KOMMUN
Jörgen Ny (C)
Magnus Weberg (M)

Adjungerande:
Marie Rosdahl, enhetschef strategienheten
Emelie Willsäter, samhällsplanerare
Karina Hansson, kommundirektör

LUNDS KOMMUN

Adjungerande:
Christoffer Nilsson, kommundirektör

ESLÖVS KOMMUN
Catharina Malmborg (M)
Fredrik Ottesen (SD)

Adjungerande:
Eva Hallberg, kommundirektör
Dave Borg, förvaltningschef Miljö- och samhällsbyggnad

Assently: de3411e5bee96e801b55b8f308ebb99caaaa152a4929e7357ed7272af084d2b24c0bd68f0644c37bcdfb665dbf4ed5bd8b1d2a05816f11b91d0c24c1402776de

1. Mötet öppnas

2. Val av mötesordförande, -justerare, -sekreterare

BESLUT:

- Mikael Thunberg väljs till mötesordförande.
- Philip Sandberg, Cecilia Olsson Carlsson och Johan Andersson väljs till justerare.
- Ylva Nilsson väljs till sekreterare.

3. Godkännande av dagordning

BESLUT:

Dagordningen godkändes.

4. Förslag på organisation

Föredragare: Anna-Karin Poussart, verksamhetsledare och koordinator Kandidatur Biosfärområde Storkriket.

Presentation av Unescos program för biosfärområden och gällande global strategi. Vidare beskrivning av biosfärområdens organisationsmöjligheter och funktionsbehov. Förslag för Biosfärområde Storkriket presenteras i form av en hybridorgansiation bestående av två delar, ett kommungemensamt politiskt samarbete och en förening. Det operativa arbetet sker genom ett biosfärkontor med beständiga och tillfälliga samverkansgrupper.

BESLUT:

Närvarande ställer sig bakom styrgruppen för Kandidatur Biosfärområde Storkrikets förordade förslag till organisationsform som en del av remissen för biosfärområdesansökan till Unesco.

5. Förslag på budget

Föredragare: Anna-Karin Poussart, verksamhetsledare och koordinator Kandidatur Biosfärområde Storkriket.

Presentation av förslag till framtida inledande budget för Biosfärområde Storkriket, gällande från och med 2025 mot bakgrund av att en budget behöver presenteras i ansökan till Unesco om bildandet av biosfärområdet. Budgeten ska täcka den framtida biosfärorganisationens grundbehov. Förslaget ligger på sammanlagt 4500tkr (Naturvårdsverket: 450tkr, Sjöbo kommun: 1296tkr, Lunds kommun: 2227,5tkr, Eslövs kommun: 526,5tkr). Beräkningen för kommunernas respektive budgetpost grundar sig i antal invånare i kommunen och kommunens geografiska yta. Förslaget innehåller bland annat budgetpost för fyra heltidstjänster.

BESLUT:

Närvarande ställer sig bakom styrgruppen för Kandidatur Biosfärområde Storkrikets förordade förslag till budget som en del av remissen för biosfärområdesansökan till Unesco förutsatt att antal tjänster minskas till tre tjänster (motsvarar en budgetminskning på 800tkr från totalbudgeten) samt att den externa finansieringens roll tydliggörs.

6. Förslag på biosfärcentrum

Föredragare: Anna-Karin Poussart, verksamhetsledare och koordinator Kandidatur Biosfärområde Storkriket.

Presentation av nyttan med och behovet av ett biosfärcentrum inklusive internationella rekommendationer kring centrums funktioner: tillgänglighet, information och

Assently: de3411e5bee96e801b55b8f308ebb99caaaa152a4929e7357ed7272af084d2b24c0bd68f0644c37bcdfb665dbf4ed5bd8b1d2a05816f11b91d0c24c1402776de

utbildning. Portar och noder kompletterar. Förslag till biosfärcentrum är inget krav men kan inkluderas i ansökan till Unesco för att bilda ett biosfärområde. Frågan är främst aktuell för att kunna fortsätta planera för ett eventuellt framtida biosfärcentrum för Biosfärområde Storkriket.

BESLUT*:

Närvarande har mottagit informationen om att styrgruppen för Kandidatur Biosfärområde Storkriket förordar att gå vidare med Hasslemölla Gård som huvudsakligt alternativ till lokalisering av ett biosfärcentrum och att det kan komma att nämnas i remissen för biosfärområdesansökan till Unesco. Informationen läggs till handlingarna.

** Rasmus Törnblom och Anders Almgren avviker från mötesrummet innan beslutet tas.*

7. Övrigt

8. Mötet avslutas

Mikael Thunberg, mötesordförande
Digital signering, se nästkommande sida.

Ylva Nilsson, sekreterare

Philip Sandberg, justerare
Digital signering, se nästkommande sida.

Johan Andersson, justerare
Digital signering, se nästkommande sida.

Cecilia Olsson Carlsson, justerare
Digital signering, se nästkommande sida.

Assently: de3411e5bee96e801b55b8f308ebb99caaaa152a4929e7357ed7272af084d2b24c0bd68f0644c37bcdfb665dbf4ed5bd8b1d2a05816f11b91d0c24c1402776de

Följande handlingar har undertecknats den 12 augusti 2023

Protokoll - Gemensamt kommundialogmöte, Kandidaturen för Biosfärområde Storkriket, 9 juni 2023.pdf
(299720 byte)
SHA-512: ed8dad96e2b35f96ea58310789c70d79726e8125e5e1c15200c1fd49a1a6c43a2def6311f1eaa85e5f03fde2f3d62516d3bd0c465c3afae9b298c250c7c4ec44

Underskrifter

2023-08-10 15:37:37 (CET)

Mikael Thunberg

mikael.thunberg@lund.se
Undertecknat med e-legitimation (BankID)

2023-08-10 22:59:48 (CET)

Cecilia Olsson Carlsson

cecilia.olsson.carlsson@sjobo.se
Undertecknat med e-legitimation (BankID)

2023-08-12 12:22:19 (CET)

Philip Sandberg

philip.sandberg@lund.se
Undertecknat med e-legitimation (BankID)

2023-08-12 14:28:38 (CET)

Johan Andersson

johan.andersson@eslov.se
Undertecknat med e-legitimation (BankID)

assently

Undertecknandet intygas av Assently

Protokoll - Gemensamt kommundialogmöte, Kandidaturen för Biosfärområde Storkriket, 9 juni 2023

Verifiera äktheten och integriteten av detta undertecknade dokument genom att skanna QR-koden till vänster.
Du kan också göra det genom att besöka https://app.assently.com/case/verify
SHA-512:
de3411e5bee96e801b55b8f308ebb99caaaa152a4929e7357ed7272af084d2b24c0bd68f0644c37bcdfb665dbf4ed5bd8b1d2a05816f11b91d0c24c1402776de

Om detta kvitto

Dokumentet är elektroniskt undertecknat genom e-signeringsplattformen Assently i enlighet med eIDAS, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014. En elektronisk underskrift får inte förvägras rättslig verkan eller giltighet som bevis vid rättsliga förfaranden enbart på grund av att underskriften har elektronisk form eller inte uppfyller kraven för kvalificerade elektroniska underskrifter. En kvalificerad elektronisk underskrift ska ha motsvarande rättsliga verkan som en handskriven underskrift. Assently tillhandahålls av Assently AB, org. nr. 556828-8442, Holländargatan 20, 111 60 Stockholm, Sverige.

§ 155 KS.2014.0546

Avsiktsförklaring om inrättande av ett biosfärområde i Vomsjösänkan

Ärendebeskrivning

Sjöbo kommun har § 125, 2013 beslutat att verka för att Vombsjösänkan ska bli ett så kallat biosfärområde genom politisk dialog och förankring med berörda kommuner och markägare samt att Sjöbo kommun ska vara initiativtagare och drivande i processen.

Aktuella kommuner är förutom Sjöbo också Eslöv och Lund.
Sjöbo kommuns beslut har översänts till Eslöv för förankring och Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden har § 94, 2014 svarat att Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ställer sig positiv till bildandet av biosfärområdet. Senare har det bedömts att ytterligare förankring är önskvärd och Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden har § 132, 2014 översänt ärendet för beslut i kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens i Sjöbo beslut § 125, 2013.
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden beslut § 94, 2014 med tjänsteskrivelse.
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden beslut § 132, 2014 med tjänsteskrivelse.
Kommunledningskontorets förslag till beslut daterat 31 oktober 2014.

Beredning

Kommunledningskontoret föreslår att Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ges i uppdrag att delta i en förstudie om ett biosfärområde i Vombsjösänkan inom befintlig ram.

Yrkande

Henrik Wöhlecke (M) och Janet Andersson (S) yrkar bifall till förslaget till beslut.

Beslut

- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ges i uppdrag att delta i en förstudie om ett biosfärområde i Vombsjösänkan inom befintlig ram.

§ 155/PS
§ 156, forts.

Expediering
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
Sjöbo kommun

Justerares signatur	Utdragsbestyrkande

§ 137 **KS.2013.0546**

Utveckling av Vombsjösänkan som ett Biosfärområde

Ärendebeskrivning

Sjöbo kommun beslöt 2013 att verka för att Vombsjösänkan ska bli ett så kallat biosfärområde. Detta ska ske genom politisk dialog och förankring med berörda kommuner och markägare, samt genom att Sjöbo kommun ska vara initiativtagare och drivande i processen. Berörda kommuner är förutom Sjöbo också Eslöv och Lund. Eslövs kommun fick 2014 frågan om deltagande. Som svar gav kommunstyrelsen § 155, 2014, Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att inom befintlig ram tillsammans med Sjöbo delta i ett förarbete om ett biosfärområde.

Detta uppdrag redovisas nu av Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Kostnader och fördelningsnyckel för förverkligande av projektet redovisas i tre steg. Ett första steg 2016-2019 omfattar en förstudie, ett andra steg 2019-2022 består av en kandidaturperiod för bildandet av området och det tredje steget är tiden efter att biosfärområdet är bildat. Föreslagen fördelningsnyckel innebär att Eslövs kommun skulle ta 13 procent av kommunernas kostnader i projektet och resten fördelas mellan Sjöbo och Lund. Detta skulle för Eslövs del i den nu föreslagna fyraåriga förstudien vara 193 000 kronor. Bildandet skulle därefter kosta 514 000 kronor och den årliga driftskostnaden skulle fortsättningsvis vara 489 000 kronor.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens beslut § 155, 2014.
Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 65, 2015, med bilagor.
Kommunledningskontorets förslag till beslut daterat 17 september 2017.

Beredning

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden beslöt § 65, 2015, att ställa sig positiv till att medverka i en förstudie under förutsättning att alla kommuner medverkar. När förstudien är klar tas beslut om vidare arbete med bildandet av ett biosfärområde i Vombsjösänkan.

Kommunledningskontoret ställer sig positiv till att inleda en förstudie enligt Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens förslag.

§ **137**, forts.

Arbetet med att skapa ett biosfärområde där nya tankegångar kring natur, kultur, boende och rekreation prövas, har starkt stöd i de ställningstaganden om Kävlingeådalen som gjorts i den fördjupade översiktsplanen för Flyinge Gårdstånga. I översiktsplanen betonas också behovet av, och nyttan med, gränsöverskridande samarbeten i just detta område.

Kommunledningskontoret noterar att frågan inte är belyst i budget varför frågan tills vidare får drivas inom befintlig ram. Enligt förslaget ligger kostnaderna för den nu aktuella förstudien 2016-2019 på 193 000 kronor fördelade på de fyra åren det vill säga knappt 50 000 kronor per år. Detta bör inledningsvis kunna rymmas inom Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens befintliga ram men bör för de mera långsiktiga åtgärderna tas höjd för i det kommande budgetarbetet.

Yrkande

Johan Sandqvist (SD) yrkar med instämmande av Annette Linander (C), Henrik Wöhlecke (M) och Janet Andersson (S) bifall till förslaget till beslut under förutsättning att alla tre kommunerna medverkar i förstudien.

Beslut

- Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ges klartecken att inom befintlig ram tillsammans med Sjöbos och Lunds kommuner medverka i en förstudie i syfte att bredda beslutsunderlaget inför vidare beslut i frågan.

- Beslutet gäller under förutsättning att samtliga tre kommuner medverkar i förstudien.

Expediering,

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

§ 56 **KS.2020.0120**

Förslag att godkänna förstudie och anta avsiktsförklaring avseende biosfärområde Vombsjösänkan

Ärendebeskrivning
2013 beslutade kommunerna Eslöv, Lund och Sjöbo att ta fram en förstudie för att belysa vilka förutsättningar som Vombsjösänkan har för att bli ett biosfärsområde. Förstudien finansierades av Region Skåne och godkändes av projektets styrgrupp den 4 februari 2020. Nästa steg är att respektive kommun godkänner förstudien och beslutar om den ska skickas till nationella programkommittén för godkännande. För att komma vidare i processen behöver även en gemensam avsiktsförklaring antas i samband med godkännande av förstudien.

Avsiktsförklaringen är enligt följande:

Att Sjöbo, Lund och Eslövs kommuner har för avsikt att, efter respektive kommuns och nationella programkommitténs godkännande av förstudien, ansöka om att inleda en kandidatur till UNESCO år 2020/2021.

I förstudien presenteras olika förslag på biosfärsområdets möjliga avgränsning. Det alternativ som föreslås beräknas kosta 1,7 mnkr årligen under kandidaturens tre år. Kostnaden fördelas geografiskt efter respektive kommuns andel i det tänkta området och för Eslövs innebär det 13 procent av totalkostnaden, ungefär 171 tkr per år. Beslut om delfinansiering av projektet har tagits av kommunfullmäktige 2019 och har formulerats enligt följande i Eslövs kommuns budget för 2020 ”Kommunen kommer att delfinansiera åtgärder i projektet Vombsänkan med 0,1 mnkr under förutsättning av övriga kommuners motsvarande beslut om finansiering”.

Beslutsunderlag
- Förstudie och avsiktsförklaring avseende biosfärsområde Vombsjösänkan
- Protokoll styrgruppsmöte biosfärområde Vombsjösänkan, 4 februari 2020 (justerat)
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 24, 2020 Beslut om förstudie och avsiktsförklaring avseende biosfärområde Vombsjösänkan
- Kommunstyrelsens beslut § 137, 2015 Beslut om deltagande i förstudie för biosfärområde Vombsjösänkan
- Protokoll, styrgruppsmöte biosfärområde Vombsjösänkan, 7 juni 2018
- Utdrag ur Eslövs kommuns budget 2020, Beslut om förstudie och avsiktsförklaring avseende biosfärområde Vombsjösänkan

- Förstudie; Biosfärområde Vombsjösänkan

Beredning
Att göra Vombsjösänkan till ett biosfärsområde skulle innebära nya möjligheter för de tre ingående kommunerna att utveckla och förädla området med hållbar utveckling i fokus. Frågor som rör området skulle ha en naturlig arena och inte riskera att falla mellan aktörer. En bättre möjlighet till samarbete med närliggande näringsliv, boende, föreningar och andra ideella aktörer skulle skapas. Därför ställer sig Kommunledningskontoret positiv till att fortsätta arbetet.

I den fortsatta processen bör det beaktas att den här typen av samverkan kräver tydliga ansvarsfördelningar och beslutsgångar för att bli det kraftfulla forum det har möjlighet att bli. Det bör tydligt framgå hur prioriteringar av projekt, urval av fokusområden och insatser görs mellan de ingående kommunerna. Enligt förstudien är Eslöv representerat i såväl styrgrupp som arbetsgrupp. Då kommunen ingår med en betydligt mindre andel än de två andra, behöver dock den formella beslutsgången förtydligas så att inte kommunens del blir allt för liten. Väntade etableringar och utvecklingsprojekt ska också komma Eslöv till del och projektgruppens arbete kan också bli mer effektivt när beslutsgången är tydlig mellan de tre kommunerna.

Att fortsätta arbetet med förstudiens ledstjärna ”goda exempel” är därtill ett utmärkt sätt att dra nytta av de erfarenheter som har gjorts i närliggande, befintliga, biosfärsområden. Kristianstads vattenrike och Blekinge Arkipelag drivs idag på olika sätt. I Blekinge har en ideell förening bildats för att driva områdets utveckling och i Kristianstad är projektkontoret istället väl integrerat i kommunens verksamhet. Genom att noga ta del av erfarenheter från befintliga projekt skapas de bästa förutsättningarna för Vombsjösänkan att hitta sin modell

Den fortsatta fasen bör också ha fokus på effekter och resultat där tydliga krav ställs mot den kommande projektgruppen kring vad de förväntas åstadkomma, vilka verksamheter man riktar sig mot och vilka delar som behöver utvecklas. Det är också avgörande att den projektgrupp som ska tillsättas har personella möjligheter att växla upp den ingående finansieringen då Vomsjösänkan blir ett betydligt mindre biosfärsområde än Sveriges övriga.

Yrkanden
Bengt Andersson (M), Tony Hansson (S), Catharina Malmborg (M) och Mikael Wehtje (M) yrkar bifall till Kommunledningskontorets förslag till beslut.

Beslut

- Kommunstyrelsen godkänner ”Förstudie biosfärområde Vombsjösänkan”.

- Kommunstyrelsen antar avsiktsförklaringen, under förutsättning att den antas av Lund och Sjöbos kommuner.

- Förstudien skickas till nationella programkommittén för godkännande, under förutsättning att detta även godkänns av Lund och Sjöbos kommuner.

Beslutet skickas till

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
Lunds kommun, Park och naturavdelningen, Tekniska förvaltningen, Box 41, 221 00 Lund.
Sjöbo kommun, Strategienheten, Stadsbyggnadsförvaltningen, 275 80, Sjöbo

§ 161 **KS.2022.0104**

Biosfärområdet Vombsjösänkans utbredningsområde, namn, samarbetsavtal med Lund och Sjöbo och framtida organisation inför ansökan till UNESCO

Ärendebeskrivning

Vombsjösänkans kandidatur till att bli biosfärområde avslutas med att en ansökan skickas till UNESCO. Inför sammanställandet av denna ansökan måste beslut fattas om områdets utbredning, namn och organisation för att dessa ska kunna beskrivas i ansökan. Beslut om detta ska ske senast 9 september 2022 i samtliga tre kommuner, Eslöv, Lund och Sjöbo, enligt protokoll från sammanträdet 10 juni 2022 vid vilket ordföranden i de tre kommunernas kommunstyrelser närvarade.

Då projektet ligger hos Miljö och Samhällsbyggnad behandlas ärendet hos miljö- och samhällsbyggnadsnämnden den 31 augusti 2022 och paragrafen kommer att justeras omedelbart så att ärendet kan beslutas vid kommunstyrelsens sammanträde den 6 september 2022.

Den 5 juli 2022 beslutade Samhällsbyggnadsnämnden i Sjöbo kommun i enlighet med föreliggande förslag till beslut (Ärendenr STRA.2017.541, § 72). Ärendet tas upp i Sjöbo kommuns kommunstyrelse den 31 augusti 2022. I Lund ska ärendet upp i kommunstyrelsens arbetsutskott den 22 augusti 2022 och i kommunstyrelsen den 31 augusti 2022.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut; Biosfärområdet Vombsjösänkans utbredningsområde, namn, samarbetsavtal med Lund och Sjöbo och framtida organisation inför ansökan till UNESCO
- Protokoll från Biosfärområdsmöte 10 juni 2022
- Bilaga A till protokoll från 10 juni 2022, Karta
- Bilaga B till protokoll 10 juni 2022, Förslag till samarbetsavtal
- Informationsunderlag 10 maj 2022
- Kommunstyrelsens beslut § 56, 2020 Förslag att godkänna förstudie och anta avsiktsförklaring avseende biosfärområde Vombsjösänkan
- Kommunstyrelsens beslut § 155, 2014 Avsiktsförklaring om inrättande av ett biosfärområde i Vo,mbsjösänkan
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 116 Beslut om biosfärområdet Vombsjösänkans utbredningsområde, namn, samarbetsavtal och framtida organisation

Beredning
Under kandidaturperioden har förstudiens förslag till biosfärområde vidareutvecklats utifrån de medskick som Nationella programkommittén och UNESCO framförde. Ett reviderat förslag till biosfärområde, namnförslag och organisation har diskuterats på ett gemensamt möte mellan kommunledningarna i Eslövs, Lunds och Sjöbos kommuner. På mötet bestämdes det att det är viktigt att kommunstyrelserna i alla tre kommuner (Eslöv, Lund och Sjöbo) fattar samma beslut avseende geografisk utbredning, namn och organisationsstruktur vid sina respektive sammanträden. Det beslutades även att ärendet ska upp i respektive kommunstyrelse senast den 9 september 2022.

Vid det gemensamma mötet mellan kommunledningarna fattades beslut om fyra beslutsmeningar som samtliga tre kommunstyrelser ska ställa sig bakom senast den 9 september 2022. De är:

1. att ställa sig bakom styrgruppens förslag till utökat område enligt programkommitténs rekommendation, enligt bifogad karta i bilaga A

2. att ställa sig bakom styrgruppens namnförslag enligt alternativ 1 ”Storkriket”

3. att ställa sig bakom styrgruppens förslag till samarbetsavtal enligt bilaga B

4. att beslut om långsiktig organisation ska tas i samband med att kommunfullmäktige i de tre kommunerna fattar beslut om ansökan till UNESCO.

Kommunledningskontoret tillsammans med handläggarna i Sjöbo och Lunds kommuner föreslår dock att punkten 4 utgår då den blir aktuell först i samband med att beslut tas om ansökan till UNESCO.

Yrkanden
Madeleine Atlas (C), Catharina Malmborg (M), Janet Andersson (S) och Sven-Olov Wallin (L) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslut
- Kommunstyrelsen antar styrgruppen för biosfärområdet Vombsjösänkans förslag till beslut, under förutsättning att samma beslut fattas av Lund och Sjöbos kommuner;

1. Utöka området enligt programkommitténs rekommendation, enligt bifogad karta i bilaga A.

2. Namnförslag enligt alternativ 1 ”Storkriket”.

3. Samarbetsavtal enligt bilaga B.

Beslutet skickas till
Koordinator för biosfärområdet, Anna-Karin Poussart
Sjöbo kommun
Lunds kommun
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
Miljö och Samhällsbyggnad, Annika Söderman

§ 21 **KS 2020/184**

Godkännande av markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att godkänna markanvisningsavtalet mellan Eslövs kommun och Progetti Oca 1 AB avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1.

Ärendebeskrivning
Kvarteret Gåsen utgör ett pågående exploateringsprojekt i östra Eslöv. Området, som tidigare använts till skoländamål, ska omvandlas till ett nytt bostadskvarter. Som ett steg i denna utveckling har kommunen genomfört en markanvisningstävling avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1, Grågåsen 1 och del av Sädgåsen 1. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 8 september 2020, §128, att utse 3Hus Holding ABs bidrag i tävlingen till vinnare i markanvisningen. Markanvisningsavtal godkändes av kommunfullmäktige genom beslut den 29 mars 2021, §38, och undertecknades den 6 maj 2021. 3Hus Holding AB har efter avtalstecknandet överlåtit markanvisningen till ett helägt dotterbolag, Progetti Oca 1 AB. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 26 april 2022, § 58, godkänt en förlängning av markanvisningsavtalet till den 31 oktober 2022. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 24 maj 2022, § 76, godkänt ändringar som Progetti Oca 1 AB önskat göra i förhållande till vinnande bidrag. Omarbetningarna avsåg bland annat ändring av takfall.

Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 9 maj 2023, § 73, godkänt ändring av vinnande bidrag avseende våningsantal och placering av två- respektive treplanshus samt gett kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram ett markanvisningsavtal mellan kommunen och Progetti Oca 1 AB på 12 månader utifrån samma förutsättningar som tidigare mark-anvisningsavtal avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse; Godkännande av markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

- Förslag till markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1
- Översiktskarta över Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Beredning
Kommunledningskontoret har tagit fram ett förslag till markanvisningsavtal. Markanvisningsavtalet har tagits fram med utgångspunkt ur förutsättningarna som redovisades i tävlingsprogrammet i samband med markanvisningstävlingen samt kommunens riktlinjer för markanvisningar, antagna av kommunfullmäktige den 29 maj 2017, reviderade den 28 november 2022. Markanvisningen innebär att Progetti Oca 1 AB får en ensamrätt att förhandla med kommunen om en överlåtelse av Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Markanvisningsavtalet gäller i två år från det datum det undertecknas. Bolaget ska inom 12 månader från avtalets undertecknande inkomma med komplett ansökan om bygglov. Om bygglov inte sökts inom angiven tid upphör avtalet att gälla. Markanvisningsavtalet reglerar också under vilka villkor och till vilket pris bolaget får förvärva marken av kommunen. Köp tecknas först när bygglov fått laga kraft. Marknaden för nyproducerade bostadsrätter har under 2023 varit kall och avvaktande och det råder osäkerhet kring hur marknaden kommer att utvecklas under 2024. Bolagets försäljningsprocess, som föregår byggstarten, kommer sannolikt att ta längre tid på grund av marknadsläget än för något år sedan. Till följd av detta har markanvisningstiden satts till 24 månader, med krav på att bygglov ska sökas inom 12 månader.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2020/184

2024-01-10
Annika Lagerqvist
+4641362284
annika.lagerqvist@eslov.se

Kommunstyrelsen

Godkännande av markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna markanvisningsavtalet mellan Eslövs kommun och Progetti Oca 1 AB avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Ärendebeskrivning

Kvarteret Gåsen utgör ett pågående exploateringsprojekt i östra Eslöv. Området, som tidigare använts till skoländamål, ska omvandlas till ett nytt bostadskvarter. Som ett steg i denna utveckling har kommunen genomfört en markanvisningstävling avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1, Grågåsen 1 och del av Sädgåsen 1. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 8 september 2020, §128, att utse 3Hus Holding ABs bidrag i tävlingen till vinnare i markanvisningen. Markanvisningsavtal godkändes av kommunfullmäktige genom beslut den 29 mars 2021, §38, och undertecknades den 6 maj 2021. 3Hus Holding AB har efter avtalstecknandet överlåtit markanvisningen till ett helägt dotterbolag, Progetti Oca 1 AB. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 26 april 2022, § 58, godkänt en förlängning av markanvisningsavtalet till den 31 oktober 2022. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 24 maj 2022, § 76, godkänt ändringar som Progetti Oca 1 AB önskat göra i förhållande till vinnande bidrag. Omarbetningarna avsåg bland annat ändring av takfall.
Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 9 maj 2023, § 73, godkänt ändring av vinnande bidrag avseende våningsantal och placering av två- respektive treplanshus samt gett kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram ett markanvisningsavtal mellan kommunen och Progetti Oca 1 AB på 12 månader utifrån samma förutsättningar som tidigare markanvisningsavtal avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1.

Beslutsunderlag

Förslag till markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1
Översiktskarta över Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Beredning
Kommunledningskontoret har tagit fram ett förslag till markanvisningsavtal. Markanvisningsavtalet har tagits fram med utgångspunkt ur förutsättningarna som redovisades i tävlingsprogrammet i samband med markanvisningstävlingen samt kommunens riktlinjer för markanvisningar, antagna av kommunfullmäktige den 29 maj 2017, reviderade den 28 november 2022. Markanvisningen innebär att Progetti Oca 1 AB får en ensamrätt att förhandla med kommunen om en överlåtelse av Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Markanvisningsavtalet gäller i två år från det datum det undertecknas. Bolaget ska inom 12 månader från avtalets undertecknande inkomma med komplett ansökan om bygglov. Om bygglov inte sökts inom angiven tid upphör avtalet att gälla. Markanvisningsavtalet reglerar också under vilka villkor och till vilket pris bolaget får förvärva marken av kommunen. Köp tecknas först när bygglov fått laga kraft.
Marknaden för nyproducerade bostadsrätter har under 2023 varit kall och avvaktande och det råder osäkerhet kring hur marknaden kommer att utvecklas under 2024. Bolagets försäljningsprocess, som föregår byggstarten, kommer sannolikt att ta längre tid på grund av marknadsläget än för något år sedan. Till följd av detta har markanvisningstiden satts till 24 månader, med krav på att bygglov ska sökas inom 12 månader.

Beslutet skickas till
Progetti Oca 1 AB

Eva Hallberg
Kommundirektör

Katarina Borgstrand
Chef Tillväxtavdelningen

ESLÖVS KOMMUN

Markanvisningsavtal

Mellan Eslövs kommun (org.nr. 212000-1173), 241 80 Eslöv, nedan kallad **kommunen**, och Progetti Oca 1 AB (org.nr 559304-5932), Box 163, 265 22 Åstorp, nedan kallad **bolaget**, har träffats följande överenskommelse.

§ 1 Bakgrund
Eslövs kommun inbjöd den 12 maj 2020 till markanvisningstävling för kvarteret Gåsen i Eslövs kommun, se tävlingsprogram bilaga 1. Inkomna bidrag utvärderades av en utvärderingsgrupp bestående av tjänstemän och politiker. Den 8 september 2020 beslutade kommunstyrelsens arbetsutskott, i enlighet med utvärderingsgruppens förslag, att utse Fastighets AB 3HUS bidrag till vinnare i tävlingen. Markanvisningsavtal med 3Hus Holding AB, moderbolag till Fastighets AB 3HUS, godkändes av kommunfullmäktige den 29 mars 2021.

3Hus Holding AB har efter avtalstecknandet överlåtit markanvisningen till Progetti Oca 1 AB, som är ett helägt dotterbolag. Kommunstyrelsens arbetsutskott godkände genom beslut den 26 april 2022 en förlängning av markanvisningsavtalet till den 31 oktober 2022. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 24 maj 2022 att godkänna ändringar som Progetti Oca 1 AB önskat göra i förhållande till vinnande bidrag, bilaga 6.

Den 25 januari 2023 beviljade miljö- och samhällsbyggnadsnämnden bygglov för byggnation inom Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Vid uppstart av försäljning av bostäderna har Progetti Oca 1 AB utifrån marknadsläget och samtal med mäklare kommit fram till att det inte finns förutsättningar för försäljning av de större bostäderna till det pris som krävs. För att kunna genomföra projektet har Progetti Oca 1 AB inkommit med en förfrågan till kommunen om att minska antalet trevåningshus från 17 till sju. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut vid sammanträde den 29 maj 2023 godkänt ändringen och gett kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram ett nytt markanvisningsavtal med Progetti Oca 1 AB, bilaga 7.

§ 2 Markanvisning
Kommunen anvisar till bolaget det markområde som markerats på kartan, bilaga 2, nedan kallat **området**. Det anvisade markområdet består av fastigheterna Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Denna markanvisning innebär att bolaget, under en tid av 24 månader från och med detta avtals undertecknande, nedan **markanvisningstiden**, har ensamrätt att förhandla och teckna avtal med kommunen om överlåtelse av marken samt övriga villkor avseende exploateringen.

Bolaget ska inom 12 månader från detta avtals undertecknande inkomma med komplett bygglovsansökan enligt det vinnande tävlingsbidraget, bilaga 3, med de ändringar som godkänts av kommunstyrelsens arbetsutskott.

Om komplett bygglovsansökan inte inkommit i rätt tid enligt ovan återgår markanvisningen till kommunen utan rätt till ersättning för nedlagda kostnader och utan rätt till återbetalning av markanvisningsavgiften.

Markanvisningstiden kan förlängas om kommunstyrelsens arbetsutskott finner att rimliga skäl för förlängning föreligger.

Syftet med markanvisningsavtalet är att sätta upp villkor och förutsättningar för exploateringen och genomförande av detaljplanen enligt § 4. I avtalet anges också förutsättningarna för en marköverlåtelse till bolaget.

Bolaget har tagit del av kommunens *Riktlinjer för markanvisning*, gällande från och med 29 maj 2017, reviderade den 28 november 2022.

§ 3 Markanvisningsavgift
För markanvisningen ska en markanvisningsavgift på 107 000 kronor erläggas, motsvarande 1 % av den vid detta avtals upprättande beräknade köpeskillingen. Kommunen fakturerar bolaget och avgiften ska betalas senast 30 dagar efter att parterna har undertecknat detta avtal. Bolaget har i samband med tidigare markanvisningsavtal inbetalat en markanvisnings-avgift på 88 000 kr. Återbetalning av den tidigare inbetalda avgiften regleras i samband med fakturering av markanvisningsavgiften.

Om köpeavtal som avser området tecknas med bolaget inom 30 månader från detta avtals undertecknande ska markanvisningsavgiften återbetalas.

Vid en förlängning av markanvisningstiden återbetalas inte markanvisnings-avgiften. Om markanvisningen avbryts på bolagets initiativ kommer

bolagets nedlagda kostnader inte att ersättas och markanvisningsavgiften kommer inte att återbetalas.

§ 4 Detaljplan
För området gäller detaljplan för Gåsen 17 med flera i Eslöv, lagakraftvunnen den 3 november 2014.

§ 5 Marköverlåtelse
Kommunen avser att överlåta området genom försäljning till bolaget. Köpeavtal tecknas först när bygglov fått laga kraft. Bygglovet ska vara i enlighet med inlämnat tävlingsbidrag, bilaga 3, med de avvikelser som kommunen godkänt, genom beslut i kommunstyrelsens arbetsutskott som fått laga kraft.

I kommande köpeavtal avser kommunen att ta in klausuler om vite med syfte att säkerställa att byggnationen genomförs inom viss tid och i enlighet med vinnande förslag, med de ändringar som kommunstyrelsens arbetsutskott godkänt genom beslut som fått laga kraft.

Priset för området är 8 800 000 (åttamiljoner åttahundra tusen) kronor. Priset kommer att räknas upp med index (KPI med basår 1980) från inlämningsdatum av tävlingsbidrag, den 25 juni 2020, till datum för tecknande av köpekontrakt.

§ 6 Parkering
Parkering ska ordnas inom området och i enlighet med den parkeringsnorm som gäller vid tidpunkten för bygglovsprövningen.

Enligt förutsättningar i markanvisningstävlingen ska kommunen anlägga 22 parkeringsplatser inom området, bilaga 4. Parterna har fört diskussioner om att bolaget ska överta ansvaret för färdigställande av parkeringsplatserna i utbyte mot en reduktion av köpeskillingen motsvarande kostnaden för färdigställande av parkeringsplatserna. Samordning med övrig byggnation inom kvartersmark underlättas om ansvaret för färdigställande av parkeringsplatserna ligger hos bolaget.

§ 7 Undersökningar
Bolaget har rätt att under markanvisningstiden utföra erforderliga undersökningar och utredningar av området för att kunna genomföra exploateringen. Bolaget bekostar alla eventuella utredningar och undersökningar kopplade till byggnationen på området. Bolaget ska innan

undersökning inom området genomförs informera kommunen om tidpunkt och omfattning av undersökningen.

§ 8 Dagvatten
Bolaget ansvarar för att lösa dagvattenhanteringen inom området enligt de krav som ställs av VA SYD eller kommunen.

§ 9 Avfallshantering
Bolaget ansvarar vid projektering och anläggning inom området för att kommunens gällande avfallsföreskrifter följs.

§ 10 Byggnation
Bolaget ansvarar för och bekostar samtliga bygg- och anläggningsåtgärder inom området. Bolaget står för samtliga grundläggningsåtgärder och masshantering. Bolaget ansvarar för och bekostar projektering och genomförande av återställande- och anslutningsarbeten som behöver göras på intilliggande fastigheter som en följd av bolagets bygg- och anläggningsarbeten.

För åtgärder utanför området ska projektering och återställande utföras i samråd med kommunen. Området ska bebyggas i enlighet med detaljplanen och inlämnat tävlingsbidrag, bilaga 3, med de ändringar som godkänts av kommunstyrelsens arbetsutskott genom beslut som fått laga kraft. Bolaget bekostar planavgifter, bygglovsavgifter och övriga kostnader som föranleds av exploateringen.

Byggtrafik till området ska ske så att störningar begränsas i möjligaste mån. Bolaget ansvarar för och bekostar upprättande av trafikanordningsplaner vid trafikavstängningar och andra åtgärder som påverkar nyttjande av allmän plats.

Etablering för byggnation ska ske inom området. Om etablering på offentlig plats blir aktuell ska polistillstånd sökas.

§ 11 Utbyggnad av allmän plats
Kommunen har bekostat utbyggnad av anläggningar som i detaljplanen utgörs av allmän platsmark. Färdigställande av gator kommer att ske när byggnation och anläggningar inom kvartersmarken färdigställts.

§ 12 Anläggnings- och anslutningsavgifter
Bolaget står för alla anläggnings- och anslutningsavgifter såsom för vatten, spillvatten och dagvatten, el, fjärrvärme, fiber, telefoni med mera.

§ 13 Ledningsflytt
Bolaget ansvarar för och bekostar sådan ledningsomläggning och rivning som är nödvändig till följd av exploateringen och som framgår av ledningsritning, bilaga 5. Samråd ska ske med berörd ledningsägare och Eslövs kommun innan arbetet får påbörjas.

§ 14 Fastighetsbildning
Kommunen har ansökt om och bekostat fastighetsreglering av del av Sädgåsen 1 som ingår i området och som ska användas till parkering. I samband med förrättningen har omprövning av ledningsrätt 1285-1467.1, avseende starkström, inom området samt omprövning av ledningsrätt 1285-1467.2, avseende fjärrvärme, inom området skett.

Bolaget ansöker om och bekostar lantmäteriförrättning för eventuell ytterligare indelning av området eller andra åtgärder.

§ 15 Gatukostnader
Har bolaget fullgjort sina förpliktelser enligt detta och kommande avtal ska bolaget och eventuell blivande ägare till området anses ha erlagt de gatukostnader som avser området enligt ovan gällande detaljplan.

§ 16 Giltighet
Detta avtal förutsätter för sin giltighet godkännande från kommun-fullmäktige genom beslut som får laga kraft.

Detta markanvisningsavtal är till alla delar förfallet utan rätt till någon form av ersättning för någon av parterna om komplett bygglovsansökan enligt § 2 inte inkommit inom 12 månader från detta avtals undertecknande. Markanvisningsavgiften återbetalas inte i sådant fall.

§ 17 Återtagande av markanvisningen
Kommunen har rätt att återta markanvisningen och häva detta avtal om bolaget inte avser eller förmår att genomföra projektet på det sätt som avses med detta avtal eller om det saknas förutsättningar för att genomföra den tänkta exploateringen. Markanvisningsavgiften återbetalas inte i sådant fall.

Ett återtagande av markanvisning och hävning av avtalet enligt ovan innebär att avtalet till alla delar är förfallet utan rätt till ersättning för någondera parten. Om bolaget och kommunen inte kommer överens om formerna och villkoren för överlåtelse av området äger kommunen rätt att återta markanvisningen utan någon rätt till ersättning för bolaget.

§ 18 Överlåtelse
Detta avtal får inte utan kommunens skriftliga medgivande överlåtas till annan än helägt bolag inom samma koncern som bolaget. Inför eventuell överlåtelse av avtalet – oavsett om överlåtelse avses ske till helägt koncernbolag eller om överlåtelse önskas ske till annan part – åligger det bolaget att i god tid skriftligt meddela kommunen.

Bolaget förbinder sig att vid överlåtelse av äganderätten till området, eller del därav, tillse att ny ägare åtar sig förpliktelser enligt detta avtal gentemot bolaget. Om en överlåtelse sker av området, eller del därav, till annan än helägt bolag inom samma koncern svarar bolaget fortsatt, gentemot kommunen, för erläggande av viten i efterföljande köpeavtal enligt § 5.

§ 19 Ändringar och tillägg
Detta avtal med bilagor 1-7 utgör parternas fullständiga reglering av alla frågor som avtalet berör. Ändringar och tillägg till detta avtal ska vara skriftliga och undertecknade av båda parter för att vara gällande.

§ 20 Tvist
Tvist hänförlig till detta avtal ska prövas och avgöras av allmän domstol med Lunds tingsrätt som första instans.

§ 21 Moderbolagsborgen
För Progetti Oca 1 ABs (org. nr. 559223-8603) rätta fullgörande av detta avtal går undertecknade, Bra Invest Cks AB (org.nr. 556753-2501), härmed i borgen som för egen skuld gentemot Eslövs kommun.

Ort och datum _____
För Bra Invest Cks AB

_____

_____

Till avtalet hörande handlingar:
Bilaga 1 Tävlingsprogram markanvisningstävling för kvarteret Gåsen
Bilaga 2 Karta över området
Bilaga 3 Fastighets AB 3HUS inlämnade tävlingsbidrag med komplettering
Bilaga 4 Utformningsplan exploateringsområde Gåsen
Bilaga 5 Ledningsritning
Bilaga 6 Ändringar av vinnande bidrag – godkända av kommunstyrelsens arbetsutskott den 24 maj 2022
Bilaga 7 Ändringar av vinnande bidrag – godkända av kommunstyrelsens arbetsutskott den 29 maj 2023

Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar varav parterna tagit ett vardera.

Eslöv den	Ort: Datum:
För Eslövs kommun	För Progetti Oca 1 AB
_____	_____
_____	_____

MARKANVISNINGSTÄVLING

för kvarteret Gåsen i Eslöv

ESLÖVS KOMMUN

1032

Inbjudan till markanvisningstävling

Eslövs kommun inbjuder till markanvisningstävling för byggrätter på Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Tävlingsområdet utgör ett nytt bostadsområde med radhus i två till tre våningar.

Kvarteret Gåsen är ett av de första områdena i östra Eslöv som genomgår en omvandling. Målsättningen är att tävlingsområdet ska vara en föregångare i den fortsatta omvandlingen av östra Eslöv och vara en förebild när det gäller hållbart stadsbyggande.

Området ligger endast 200 meter från järnvägsstationen och precis intill den nya Carl Engström-skolan. Eslövs kommun söker nu en exploatör som vill förverkliga kommunens planer för fler bostäder i attraktiva miljöer.

Eslövs kommun har för avsikt att träffa markanvisningsavtal med den intressent som vinner markanvisningstävlingen.

Tävlingens upplägg

Tävlingen annonseras på eslov.se och information skickas ut till dem som anmält sig i kommunens intressentregister för markanvisningar. De exploatörer eller andra aktörer som är intresserade lämnar in sin ansökan om markanvisning via kommunens webbplats. Inkomna tävlingsförslag utvärderas av en utvärderingsgrupp som föreslår en vinnare för kommunstyrelsens arbetsutskott.

Om flera förslag bedöms likvärdiga kan kommunen be förslagsställarna att komplettera sina förslag. Vinnaren erbjuds att teckna ett markanvisningsavtal med kommunen som ger en ensamrätt att under sex månader med givna villkor förhandla med kommunen om ett markköp. När bygglov har beviljats enligt förslaget säljs markanvisningsområdet till vinnaren.

Eslöv – på lagom avstånd

Eslövs geografiska läge skapar fantastiska möjligheter för både arbete och fritid. Inom bekvämt avstånd finns havet, skogarna, slätterna och storstäderna Malmö och Köpenhamn. Öresundsbron gör det lättare än någonsin att besöka eller kanske arbeta i Danmark.

Med Öresundståget tar det en dryg timme från Stora torg i Eslöv till Rådhusplatsen i Köpenhamn.

I Eslövs kommun finns något annat: en småskalighet i en vacker del av Skåne där ett böljande och omväxlande landskap är fyllt av slott, aktiviteter, vacker natur och möjligheter.

Här finns förutom centralorten Eslöv tolv tätorter, var och en med sin karaktär och sin historia. Marieholm, Flyinge, Löberöd och Stehag är några av de större. Närheten till service, tjänster och personliga kontakter samspelar med Öresundsregionens översvallande utbud alldeles runt hörnet. I Eslöv har du tillgång till båda världarna.

I regionen finns också ett stort utbud av högre utbildning, flera internationella arbetsplatser, större sjukhus och flygplatser – allt på behagligt pendlingsavstånd.

Regional stjärna

Eslöv är en viktig del i den expansiva Malmö-Lundregionen. I regionens strukturplan är Eslöv utpekad som en regional kärna vilket innebär en stad som 2035 har central

ESLÖVS BEFOLKNINGSUTVECKLING

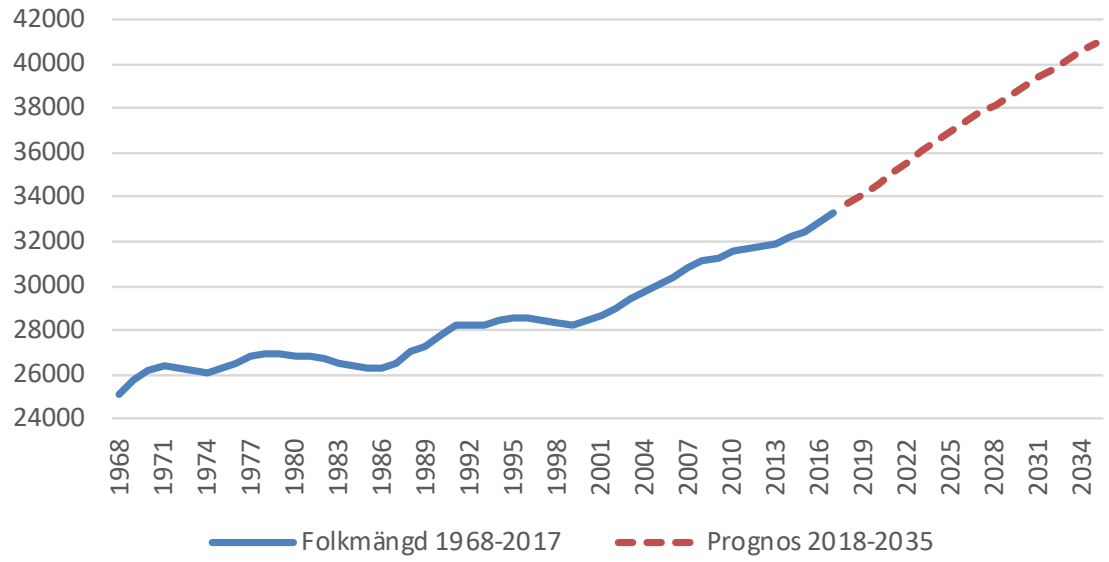

BEFOLKNINGSPROGNOS 2018—2035

TOTAL ÖKNING:
7 500

PER ÅR:
445

BEFOLKNING 2035:
41 000

betydelse för regionen och dragkraft i sitt omland. Här ska 2035 finnas viktiga regionala funktioner, en stor branschbredd och en betydande inpendling. I Eslövs översiktsplan, Eslöv 2035, är siktet högre inställt då ett av målen är att bli en regional stjärna.

Hållbart växande

Eslövs kommun förbereder genom detaljplaneändringar och markanvisningar för en ökad befolkning. De närmaste fyra åren planeras det att byggas närmare tusen nya bostäder i Eslöv.

Det handlar om att fatta genomtänkta och långsiktiga beslut som gynnar miljön och samtidigt se till att samhällets behov tillgodoses. I översiktsplanen Eslöv 2035 uttrycker kommunen sin framtida målbild och dess långsiktiga vilja för hur mark, vatten och befintlig bebyggelse ska utvecklas hållbart.

En stad i förändring

Stora torg, illustration av Sydväst arkitektur & landskap AB.

Eslövs kommun är inne i ett intressant utvecklingsskede. Bostadsbyggandet är högt, och hela centrum, med Stora torg i spetsen, ska utvecklas.

I östra Eslöv, i direkt anslutning till järnvägsstationen, blev den toppmoderna gymnasieskolan Carl Engström-skolan klar hösten 2019.

Eslövs kommun söker nu exploatörer som vill förverkliga kommunens planer med bland annat fler bostäder i attraktiva miljöer, där kvarteret Gåsen blir nästa utvecklingsprojekt.

Ett attraktivt boende och en god närmiljö är något som kännetecknar Eslöv som bostadsort. Folkmängden i Eslövs kommun har ökat varje år under 2000-talet och bostadsbyggandet är rekordhögt. Förtätning sker centralt, men också i de mindre orterna.

Översiktsplan Eslöv 2035

Med översiktsplanen Eslöv 2035, som antogs i maj 2018, gjorde Eslövs kommun ett avstamp mot visionen *Eslöv – Skånes bästa kommun att bo och verka i 2025*.

Eslövs kommun har tre övergripande målbilder – regional stjärna, hållbara lägen och lätt att leva livet. Kommunens tre målbilder grundar sig på de styrkor, utmaningar och den omvärld

som Eslövs kommun har och står inför. Staden, byarna och landsbygden ska tillgodose behov för dem som lever idag utan att äventyra behoven för framtidens invånare.

Centrumutvecklingsplan

2016 antogs en centrumutvecklingsplan. Planen är en gemensam plattform för centrums olika aktörer; Eslövs kommun, fastighetsägare, handlare och övrigt näringsliv.

Eslövs stadskärna har en attraktiv och unik karaktär med gott om värden och förutsättningar att bygga vidare på för att utveckla platsen ytterligare.

En utgångspunkt för arbetet är att ett väl fungerande centrum karakteriseras av fyra grundläggande drag; människor känner sig attraherade till platsen, de vill stanna länge, de vill spendera och investera på platsen och talar också gärna väl om platsen. Dessa fyra karaktärsdrag utgör ett centralt fundament för den riktning för Eslövs centrum och de förslag på åtgärder som föreslås i planen.

Ombyggnad av Stora torg

I anslutning till att centrumutvecklingsplanen antogs utlystes en projekttävling för omgestaltning av Stora torg. Arkitektfirman Sydväst arkitektur & landskap AB vann tävlingen med sitt förslag *I love Eslöv*.

Stora torg står i fokus för centrumombyggnaden och ska utvecklas till en plats för möten och upplevelser där människor i alla åldrar ska kunna koppla av och umgås.

Fösta spadtaget togs i januari 2020 och ombyggnaden pågår för fullt. Lagom till midsommar, är planen att Köpmansgatan på torgets östra sida ska vara klar och uteserveringarna kunna öppna.

Hela den första etappen ska vara klar vid årsskiftet 2020/2021.

Då startar etapp två som omfattar Östergatan och Västergatan vid torget. Årsskiftet 2021/2022 ska även den delen vara klar.

Föreningstorget börjar snart byggas

En markanvisningstävlingen för cirka 100 bostäder på Föreningstorget utlystes i januari 2019 och det vinnande bidraget presenterades i oktober samma år. Tävlingsområdet utgör ett nytt kvarter för bostäder och centrumverksamhet.

Tio olika företag från hela landet lämnade in bidrag. GBJ Bostadsutvecklings vinnande bidrag gör plats för 83 bostadsrätter, en seniordel med 32 lägenheter, stor gemensam takterrass, gård med odlingsmöjligheter, solceller på taket och möjlighet att boka lådcyklar. I bottenplan lokaler för butiker och matställen.

Carl Engström-skolan, precis brevid tävlingsområdet, stod klar hösten 2019. Foto Susanne Hultman

Östra Eslöv – ny stadsdel i omvandling

Öster om järnvägen pågår omvandling av verksamhetsområde till stationsnära stadsbygd med blandad stad som ledord. Enligt Eslövs översiktsplan ska det byggas 1 600 nya bostäder i östra Eslöv fram till 2035.

Under 2020 kommer en fördjupning av översiktsplanen ut på samråd för området. Omvandling har en stor potential för den hållbara utvecklingen i Eslövs stad. Det möjliggör ett socialt starkare Eslöv som med en större befolkning centralt sätter fokus på offentliga miljöer som knyter samman och ger synergieffekter på stadskärnan och hela stadens livskraft.

Detta arbete är högt prioriterat.

Östra Eslöv – en stadsdel i omvandling

Öster om järnvägen pågår omvandling av verksamhetsområde till stationsnära stadsbygd med blandad stad som ledord. Enligt Eslövs översiktsplan ska det byggas 1 600 nya bostäder i östra Eslöv fram till 2035. Under 2020 kommer en fördjupning av översiktsplanen ut på samråd för området. Omvandling har en stor potential för den hållbara utvecklingen i Eslövs stad. Det möjliggör ett socialt starkare Eslöv som med en större befolkning centralt sätter fokus på offentliga miljöer som knyter samman och ger synergieffekter på stadskärnan och hela stadens livskraft. Detta arbete är högt prioriterat.

Vykort från en tänkt framtid. Illustrationer: Kamikaze Arkitekter.

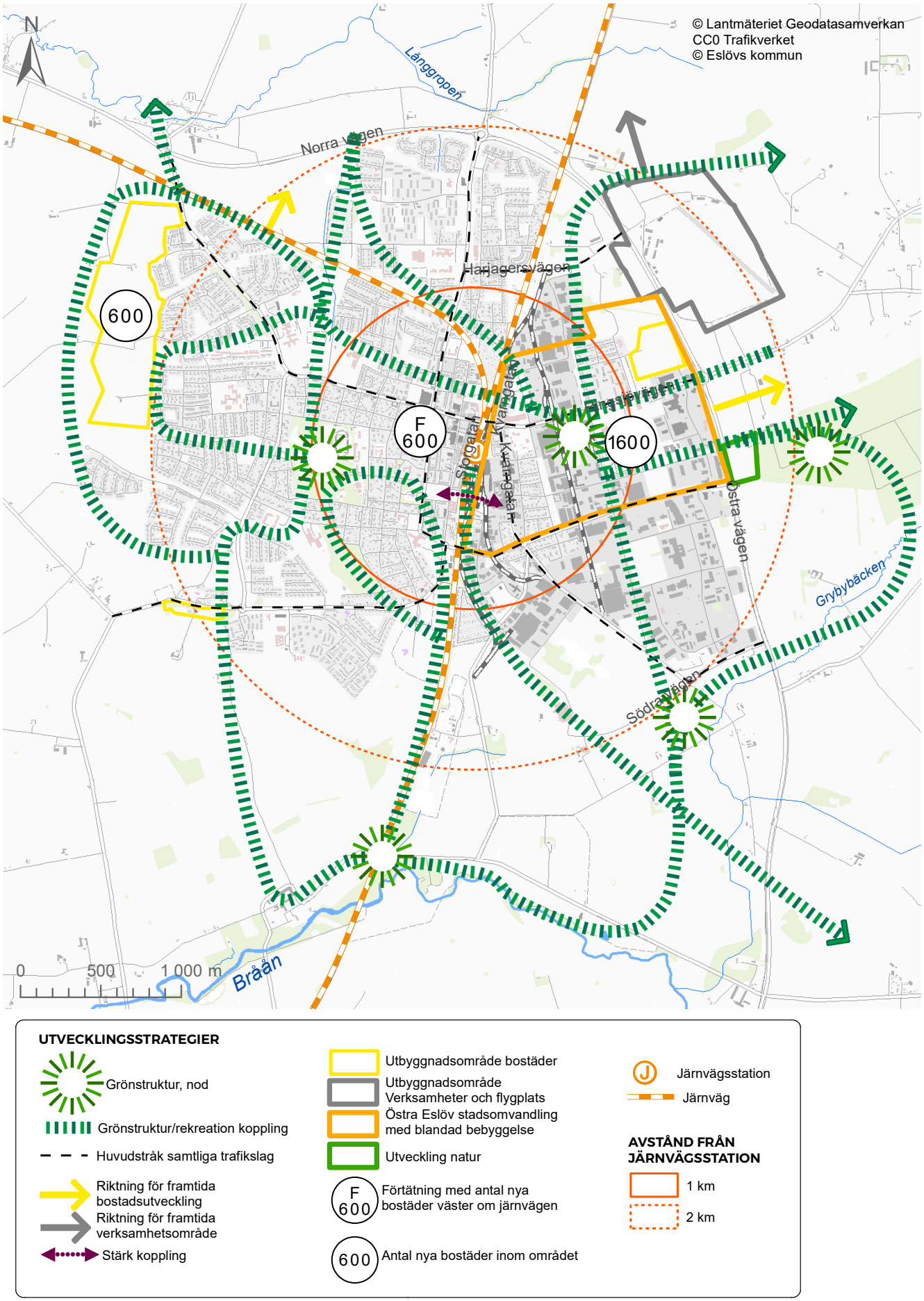

Utvecklingsstrategi från Eslövs kommuns översiktsplan 2035.

Kvarteret Gåsen

Kvarteret Gåsen där tävlingsområdet utgör en del är det första området som kommer att omvandlas i nya östra Eslöv.

Staden är här komplex, med många olika kvaliteter. Detta vill vi ta vara på och utveckla till en stad med ökad täthet, fler människor och fler aktiviteter. En blandstad fylld av liv. Här finns oaser med kvaliteter som kan tas tillvara och utvecklas. Det gamla skolområdet i kvarteret Gåsen och parken kring Johnsons minne är sådana platser.

Stadsradhus

Skolområdet i norr, där den nya Carl Engström-skolan ligger, får den högsta exploateringen. Inom tävlingsområdet, precis söder om gymnasieskolan, ska stadsradhus byggas. Det kommer bli smala kvartersgator med gångfartsområde som kantas av radhus med två till tre våningar.

Söder om tävlingsområdet ligger kvarteret Sädgåsen som har markanvisats till GBJ bostadsutveckling AB. Kvarteret har karaktären av park med utlagda huskroppar mellan uppvuxna träd. Här ska också byggas en park och en lekplats. Tanken är att detta är en särskild kvalitet att bygga vidare på, bo i centrum men ändå avskilt och i storskalig grönska. Söderut sluts och inramas kvarteret av befintliga villor med trädgårdar.

Kvarngatan
Östergatan
54:2
BLÄSGÅSEN
ÖSTRA SKOLGATAN
GÅSEN
FJÄLLGÅSEN
SKOLGRÄND
GRÅGÅSEN
SÄDGÅSEN
Gasverksgatan
Skomakaregatan
Nils Johnsons väg
ÖRNEN
STORKEN
VAKTELN

Tävlingsområdet

Tävlingsområdet är centralt beläget i Eslöv, ett stenkast från tågstationen och med närhet till ett stort utbud av både service och handel.

Tävlingsområdet utgörs av fastigheterna Gåsen 34, Fjällgåsen 1,Grågåsen 1 och del av Sädgåsen 1. Området omfattar en markareal om cirka 6 330 kvadratmeter och möjliggör cirka 9 500 kvadratmeter BTA beroende på utformning av bebyggelsen.

En del av Grågåsen 1 och Sädgåsen 1 utgör parkering på kvartersmark. Kommunen kommer att bekosta och anlägga parkeringsplatserna, minst 22 stycken, i samband med utbyggnaden av gatorna. Parkeringarna ingår i markanvisningen och ingår när fastigheterna säljs. Kommunen kommer att ansöka om att bilda en gemensamhetsanläggning för parkeringsplatserna till förmån för Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1.

Parkeringsplatserna ska fungera som boende och besöksparkering och skötas av blivande fastighetsägare.

För området gäller antagen detaljplan för Gåsen 17 med flera i Eslöv. Inom området ska radhus byggas med två till tre våningar. Tävlingsområdet är centralt beläget i Eslöv med gångavstånd till tågstation och med närhet till ett stort utbud av både service och handel.

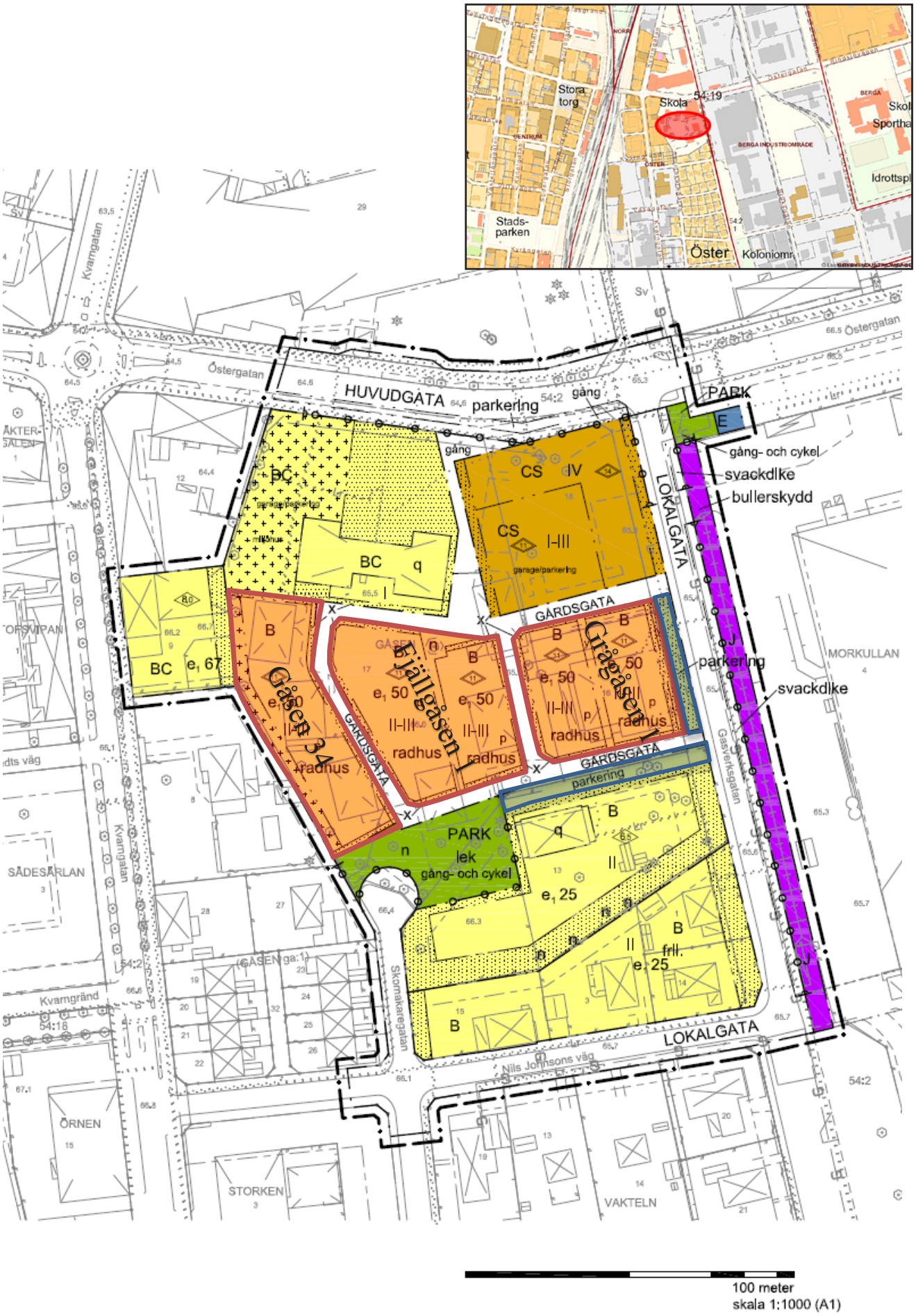

Utdrag från detaljplan med tävlingsområdet markerat med rött och parkeringsplatser med blå kantlinjer.

Byggrätter och förutsättningar

Detaljplanen för området vann laga kraft den 3 november 2014 och genomförandetiden är fem år. Nedan sammanfattas några förutsättningar för tävlingsområdet. För mer information hänvisas till detaljplanen med tillhörande plan- och genomförandebeskrivning samt följande bilagor:

- Översiktlig geoteknisk undersökning 2011-05-10

Detaljplanen omfattar kvarteren Sädgåsen, Fjällgåsen, Grågåsen, Bläsgåsen och del av Gåsen 34.

Inom kvarteret Bläsgåsen har byggts en ny gymnasieskola som öppnade vid terminsstarten hösten 2019.

Inom hela planområdet är det planerat flera nya bostäder. Sädgåsen med Johnsons minne utgör en första etapp. Fastigheten har markanvisats till GBJ bostadsutveckling AB som planerar att uppföra 16 stycken bostadsrättslägenheter i tvåvåningshus samt omvandla den q-märkta byggnaden Johnsons minne till bostäder.

Den här markanvisningstävlingen omfattar tre fastigheter, Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 samt parkeringar på Sädgåsen 1, se utdrag från detaljplanen med området markerat.

Fastigheterna är tillsammans cirka 6 330 kvadratmeter. Parkeringsplatser inom Sädgåsen 1 ingår genom andel i en gemensamhetsanläggning till förmån för Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Kommunen bekostar och anlägger parkeringsplatserna i samband med anläggandet av gatorna.

Detaljplanen medger en högsta byggnadsarea på 50 procent av fastighetsarean och byggnaderna får uppföras med två till tre våningar. Detta innebär att den maximala byggrätten kan bli cirka 9 500 kvadratmeter BTA. Högsta totalhöjd är elva meter. Huvudbyggnad ska placeras längs med förgårdsmark. Möjlighet finns att dra in byggnaden för att skapa mer förgårdsmark. För övrigt framgår gällande bestämmelser av detaljplanen.

Kommunen bygger minst 22 parkeringsplatser utmed Gasverksgatan och den nya gårdsgatan vid Sädgåsen 1. Parkeringarna kommer att ingå i markanvisningen och i den kommande överlåtelsen.

Det kan behövas fler parkeringsplatser för att täcka behovet för boende och besökande. Eslövs kommuns parkeringsnorm gäller och minsta antalet parkeringsplatser avgörs i samband med bygglovsprövningen. Vi vill att tävlingsförslaget innehåller tillräckligt med parkeringsplatser för att täcka behovet som uppstår i samband med tillkommande bostäder.

Tidplan

2020–05–19	Tävlingen startar
2020–06–25	Sista ansökningsdag
2020–07	Eventuellt komplettering av ansökning
2020–09	Beslut om markanvisning
2020–10	Markanvisningsavtal tecknas

Villkor

Utöver vad som i övrigt framgår av detta tävlingsprogram och de handlingar som programmet hänvisar till gäller följande villkor:

- Det angivna priset kommer att räknas upp med index (KPI med basår 1980) från inlämningen till köpekontrakt tecknas.
- Det är inte tillåtet att villkora ett lämnat pris av att en viss volym byggrätt utnyttjas.
- Tävlingsområdet kommer att överlåtas med äganderätt under förutsättning att bygglov beviljas och vinner laga kraft enligt inlämnat tävlingsbidrag. Parkeringarna markerade inom Sädgåsen 1 ska ingå som en marksamfällighet eller andel i gemensamhetsanläggning.
- För parkering gäller Eslövs kommuns parkeringsnorm.
- Exploatören står för samtliga kostnader för att ta fram tävlingsbidraget.
- Exploatören bekostar samtliga utredningar kopplade till byggnationen på tävlingsområdet.
- Vinnande Exploatör ansvarar för och bekostar samtliga bygg- och anläggningsåtgärder inom kvartersmarken. Exploatören står för samtliga grundläggningsåtgärder, masshantering och eventuell sanering. Exploatören står för samtliga avgifter så som bygglovsavgift och anslutningsavgifter.
- Exploatören ansvarar för och bekostar projektering och genomförande av anslutnings- och återställandearbeten som behöver göras på intilliggande fastigheter som en följd av Exploatörens bygg- och anläggningsarbeten. För åtgärder utanför Fastigheten ska projektering och återställande utföras i samråd med kommunen.
- Exploatören ska i samråd med ledningsägare och kommunen svara för samordning av ledningsdragning och de eventuella ledningsflyttar som krävs för exploateringens genomförande. Exploatören bekostar sådan ledningsomläggning inom kvartersmark som är nödvändig till följd av exploateringen.
- Kommunen kommer ta ut en optionsavgift under tiden som markanvisningen är gällande, som sedan dras från den slutliga köpeskillingen. Optionsavgiften motsvarar 1 % av den beräknade köpeskillingen och ska betalas i samband med markanvisningsavtalets tecknande.
- Markanvisningen gäller i sex månader och exploatören ska under denna tid inkomma med komplett bygglovsansökan enligt det vinnande tävlingsförslaget. Om bygglovsansökan ej inkommit återgår markanvisningen till kommunen utan rätt till ersättning för nedlagda kostnader.
- Kommande köpekontrakt avser säkerställa genomförande av byggnation i enlighet med vinnande förslag genom vite eller återköp.
- Eslövs kommun äger fri förfoganderätt över allt inlämnat material under tävlingen.
- För markanvisningen gäller Eslövs kommuns riktlinjer för markanvisningar, antagna av kommunfullmäktige den 29 maj 2017.

Tävlingsuppgiften

Kvarteret Gåsen är ett av de första områdena i östra Eslöv som genomgår en omvandling. Målsättningen är att tävlingsområdet ska vara en föregångare i den fortsatta omvandlingen av östra Eslöv och vara en förebild när det gäller hållbart stadsbyggande. Vi vill att tävlingsbidraget tar tillvara på det strategiska läget och sätter stort fokus på hållbarhet , gestaltning och variation. Bostäderna kan styckas av och säljas som enskilda fastigheter eller upplåtas med bostadsrätt.

Detaljplanen möjliggör flexibilitet i arkitektoniska uttryck, detaljrikedom, våningsantal, husbredd samt fasadmaterial som kan göra gathusen intressanta och väcka nyfikenhet även bland allmänheten. Detta ger förutsättningar för att tävlingsområdet får en egen identitet och att tävlingsområdet kan bidra med något nytt som visar östra Eslövs potential.

Vi kommer fästa stor vikt vid bebyggelsens gestaltning och arkitektoniska kvalitéer. Målsättningen är ett område där varje radhus får sin egen karaktär och gestaltning.

Kommunen har som mål att växa genom en hållbar förtätning. Tävlingsområdet ska vara ett föredöme när det gäller hållbart stadsbyggande. Tävlingsförslaget ska visa att det går att bygga hållbara och klimatsmarta bostäder. Som en del i detta ingår att utnyttja marken och byggrätten effektivt.

Även grönytor och tillförande av ekosystemtjänster är viktiga delar i ett hållbart stadsbyggande. Vi vill att utemiljön omkring radhusen innehåller mycket grönska och att man bygger vidare på känslan av hus i parkmiljö.

Det allra viktigaste är att tävlingsförslaget har ett helhetsperspektiv och visar engagemang och nyskapande. Eslövs kommun hoppas på förslag som sätter gestaltning och miljö i första hand och som kan bli ett unikt bostadsområde med en helt egen identitet.

Vykort från en tänkt framtid. Illustrationer: Kamikaze Arkitekter.

Bedömningskriterier

För att utvärdera hur väl tävlingsförslagen uppfyller tävlingsuppgiften kommer en utvärderingsgrupp göra en bedömning utifrån följande aspekter.

Grönytor och vatten

- Hänsyn till befintliga värden och förutsättningar
- Ekosystemtjänster
- Hantering av dagvatten/skyfall
- Rikligt med växtlighet och gröna tak

Miljö och hållbarhet

- Miljöcertifiering
- Byggnadsmaterial
- Klimatpåverkan
- Effektiv användning av marken och byggrätten

Gestaltning och kvalitet

- Gestaltning
- Variation
- Arkitektonisk kvalitet
- Trygg och tillgänglig miljö

Parkering och mobilitetslösningar

- Antal parkeringsplatser
- Andra mobilitetslösningar

Nyskapande

- Innovationer
- Smarta lösningar
- Egna initiativ

Tävlingens genomförande

Tävlingsförslaget

Tävlingsförslaget lämnas in via en e-tjänst på eslov.se. Tävlingsförslaget ska innehålla följande uppgifter:

- En presentation av medverkande aktörer och eventuella samarbeten. Förslagsställaren ska visa att den har organisatoriska och ekonomiska förutsättningar att genomföra projektet.
- En beskrivning som visar hur tävlingsförslaget uppfyller tävlingsuppgiften för tävlingsområdet enligt ovan.
- Minst ett referensprojekt av liknande omfattning.
- Situationsplan i lämplig skala som illustrerar hur tävlingsområdet ska disponeras.
- Minst en illustration som visar bebyggelsens gestaltning.
- Kvantifierad information med kvadratmeteruppgifter avseende utnyttjad byggrätt (BTA) och bygg area (BYA), antal bostäder, våningsantal, upplåtelseform, byggnadsmaterial och eventuell miljöcertifiering.
- Tidplan för att genomföra projektet.
- Erbjudet pris för tävlingsområdet.

Bedömning

De inkomna tävlingsförslagen kommer att utvärderas utifrån hur väl förslaget uppfyller tävlingsuppgiften enligt bedömningskriterierna, erbjudet pris och förslagsställarens möjlighet att genomföra projektet. Det är en sammanvägd bedömning av dessa aspekter som avgör vilket tävlingsförslag som kommer utses till vinnare.

Om flera förslag bedöms likvärdiga kan kommunen be förslagsställarna att komplettera sina förslag.

Markanvisningsavtal

Den som har lämnat in det bästa förslaget utifrån en sammanvägd bedömning enligt ovan kommer att erbjudas att teckna ett markanvisningsavtal med kommunen. Detta innebär en option att under sex månader ta fram det material som behövs för att söka bygglov för att sedan få köpa fastigheten. När bygglov beviljats i enlighet med förslaget kommer köpeavtal att tecknas med vinnaren.

Handlingar och inlämning

Detta tävlingsprogram samt länkar till de handlingar som utgör underlag för tävlingen samt andra handlingar som kan ha betydelse för framtagande av tävlingsbidraget finns på Eslövs kommuns webbplats, eslov.se.

Inlämning av intresseanmälan görs via kommunens webbplats.

Tävlingsförslag ska ha inkommit till Eslövs kommun senast 2020-06-25.

Eslövs kommun förbehåller sig fri prövningsrätt och att göra en egen bedömning av med vem man avser att teckna markanvisningsavtal med.

När tävlingsförslagen har utvärderats kommer beslut om markanvisning att fattas. Det vinnande förslaget kommer att publiceras tillsammans med övriga tävlingsförslag på kommunens webbplats när tävlingen är avslutad.

Mer information och kontaktuppgifter finns på: eslov.se/gasen

Tävlingsprogram för markanvisning för kvarteret Gåsen i Eslöv,
fastställt av kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-05-12.

ESLÖVS KOMMUN

Karta över Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

2023-01-12

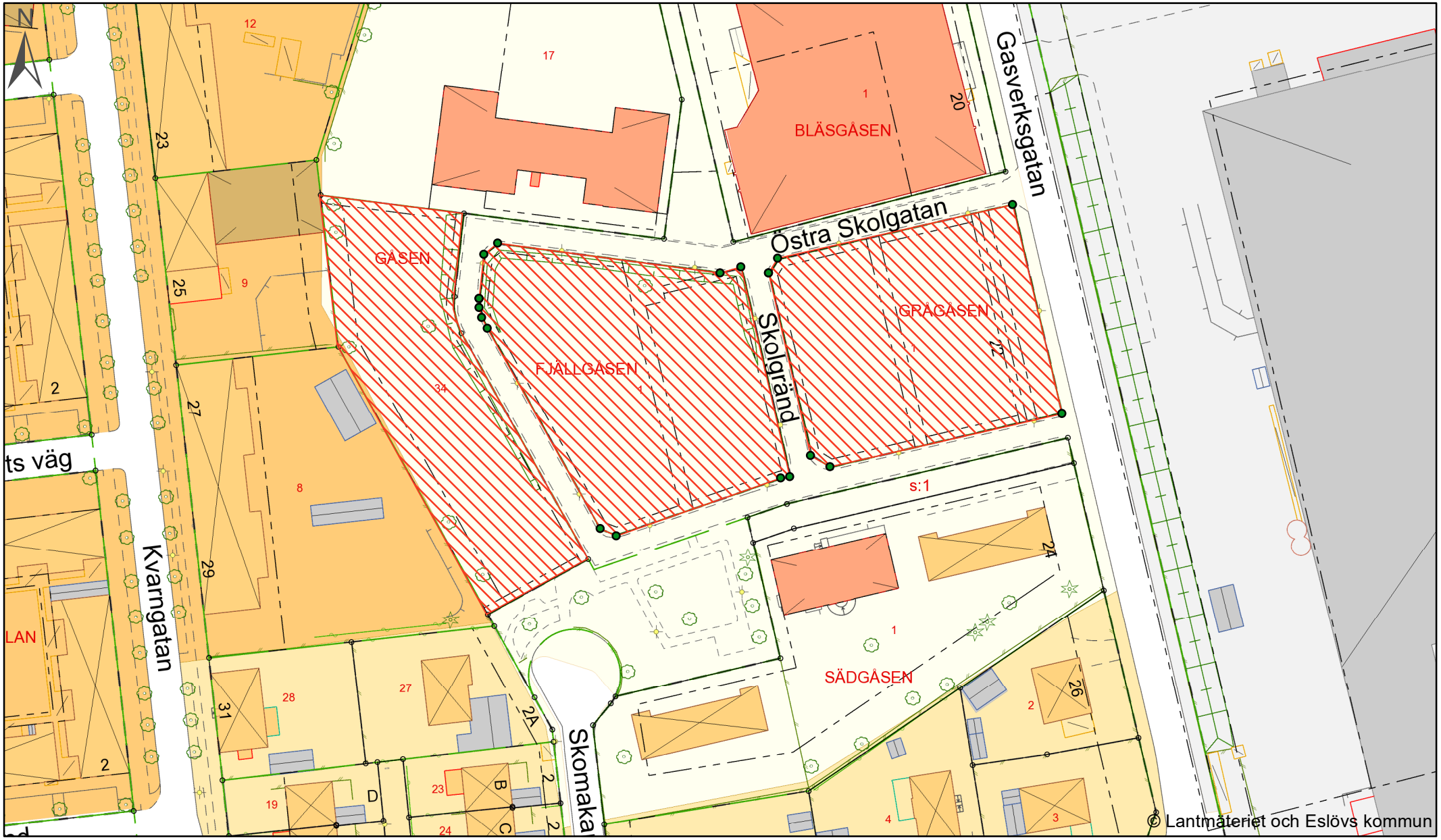

0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100 (m)

1:1 000

1048

Östra Trädgårdstaden

markanvisningstävling / eslöv / kv. gåsen /
kompletterad 2020-08-18

3HUS

i samarbete med **Kamikaze** Arkitekter

index

- En vision
- Platsen
- Situationsplan
- Illustration - översikt
- Fyra idéer
- Det gröna kvarteret
- Det sociala kvarteret
- Det smarta kvarteret
- Den urbana kanten
- Illustration - gårdsmiljö
- Om radhusen
- Planer typ 1A
- Planer typ 1B
- Planer typ 2A&B
- Fakta & genomförande
- 3Hus - presentation
- 3Hus - referensprojekt
- Kamikaze Arkitekter
- Illustration - gatuvy

en vision

OM EN GRÖNARE STAD

Med utgångspunkt i en platsanalys och fyra starka idéer om odling, interaktion, smarta lösningar och stadsmässighet vill vi förverkliga visionen om...

- ÖSTRA TRÄDGÅRDSSTADEN -

platsen

ANALYS OCH REFLEKTION

Tävlingsområdet ligger mitt i staden. Närheten till kultur, handel, pendling, arbetsplatser, skolor och parker är omedelbar.

Kring området ligger en blandad bebyggelse som gör det möjligt att utforma kvarteret friare. Det är varken en del av den strikta kvartersstaden i väst, de stora arbetsplatserna och institutionerna i norr och öst eller den småskaliga enfamiljshusbebyggelsen i söder. Detta tillåter oss att göra området till något som sticker ut, ett nytt kvarter med en egen stark karaktär.

På denna Eslövs bästa plats vill vi ge något tillbaka till staden. Vi vill att området inte bara ska erbjuda ett förträffligt boende till inflyttande utan även vara ett ställe som fler kan använda och trivas i.

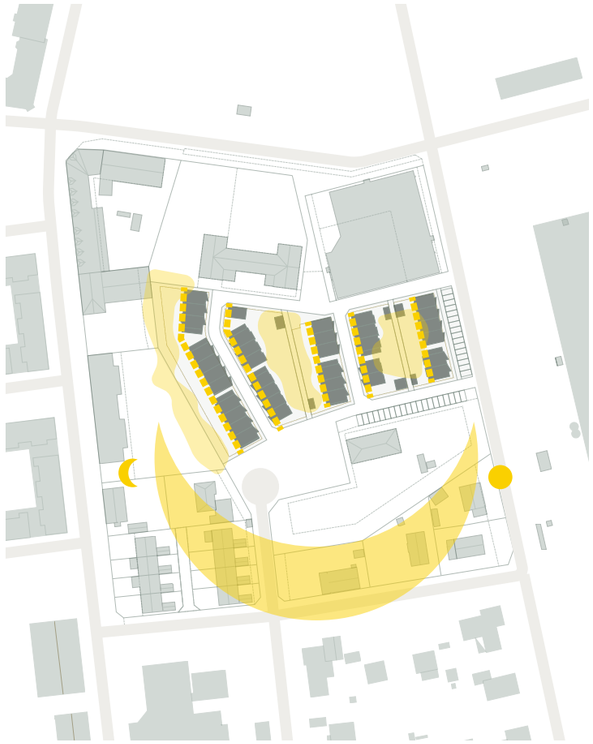

GODA SOLLÄGEN FÖR GÅRDAR, TERRASSER & SOLKRAFT

MÅNGA MÖJLIGA GRÖNA PLATSER OCH KOPPLINGAR

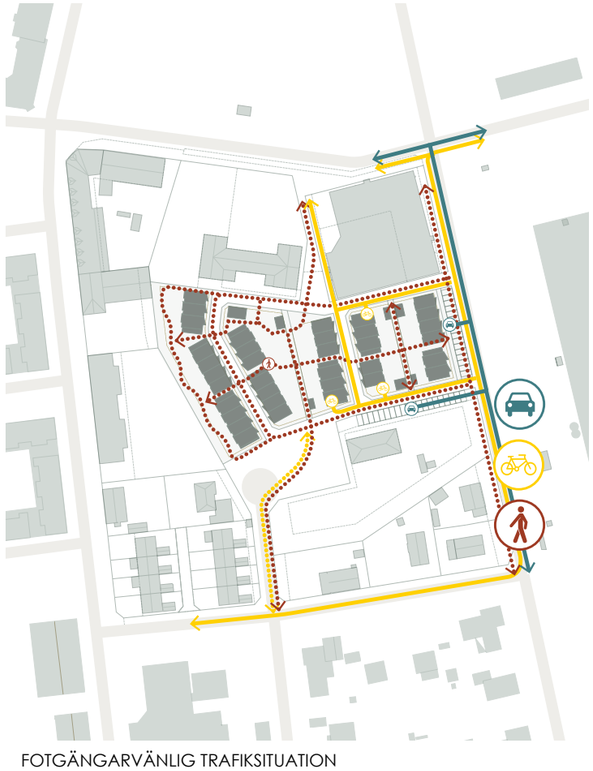

FOTGÄNGARVÄNLIG TRAFIKSITUATION

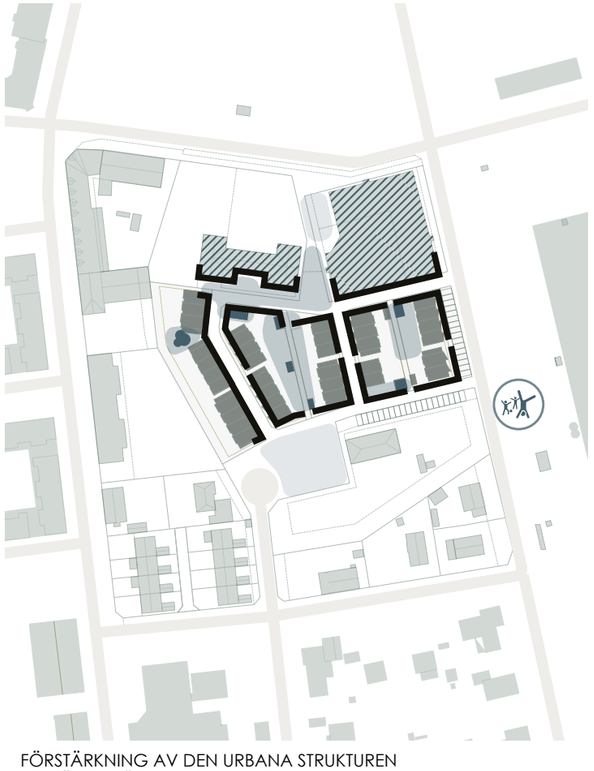

FÖRSTÄRKNING AV DEN URBANA STRUKTUREN
GER ÄVEN BÄTTRE PUBLIKA RUM

situationsplan

SKALA 1:500

10 m

fyra idéer

SOM FÖRVERKLIGAR VISIONEN

DET GRÖNA KVARTERET

Kvarteret ska bli en symbol för en hållbar framtid. Odling och grönska binder ihop kvarteret socialt och visuellt. På generösa gemensamma ytor finns fruktträd, odlingsbäddar och växthus. Möjligheten att komma nära grönska och delta i matproduktion och trädgårdskötsel bidrar till goda hälsoeffekter. Smart planerad växtlighet ger tillsammans med ett smart dagvattensystem en ökad biodiversitet. Husen byggs i trä och med solceller på taken genereras även ren el.

DEN URBANA KANTEN

Det är viktigt att mötet mellan bebyggelsen och staden hanteras på ett urbant sätt. Att kvarteren förses med tydliga kanter skapar struktur och mer spännande platsbildningar. Kanterna programmeras med gemensamma funktioner som vänder sig mot staden och de boende. Funktionerna binds samman med låga sittmurar och planteringsbänkar som tillsammans med bebyggelsen bildar en semi-urban kant.

DET SOCIALA KVARTERET

Gemensamma odlingar skapar mötesplatser som ger sammanhållning och trygghet. Flödena av människor ökas genom att tillföra passager och gränder. Människor kan mötas på små sociala platser med hög kvalitet. I det sociala kvarteret finns naturliga sittytor, flöden som passerar ett träd eller en varm ficka i lä i solen. Demokratiska platser tillgängliga för alla. Kvarteret ger plats för Eslövs alla invånare. Programmeringen av de gemensamma delarna i kvarteret möjliggör en blandning av unga och gamla, mindre bemedlade och välbeställda.

DET SMARTA KVARTERET

Yteffektiva hus är bra av klimatmässiga, ekologiska och ekonomiska skäl. Många enheter ger större möjligheter att satsa på gemensamma värden och smart delningsekonomi. Små hus ger lägre priser och en större del av befolkningen har därför möjlighet att flytta in vilket minskar segregationen.

det gröna kvarteret

FÖR EN HÅLLBAR FRAMTID

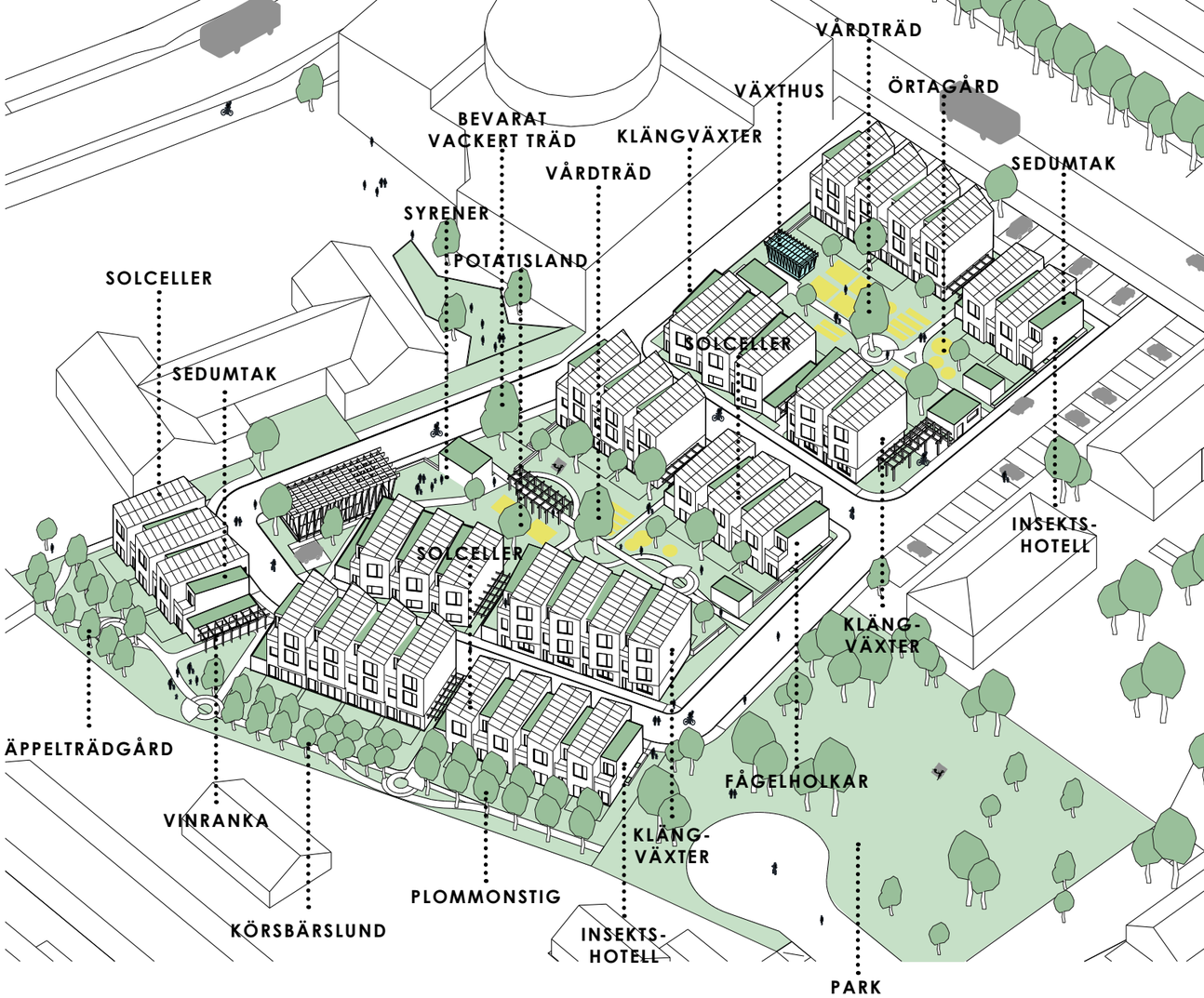

ODLING

Utformningen av området kretsar kring odling och grönska, med fokus på ”ätbar” grönska. Husen ges privata uteplatser istället för trädgårdar för att kunna erbjuda stora gemensamma ytor för odling och rekreation. I väster sträcker sig områdets fruktlund som en grön kant från skolgården till parken. Här växer äppelträd, körsbär, plommon och päron så det räcker till hela området och mer. Att dela på träden ger fler möjlighet att njuta av deras blomning, större chans för att avkastningen tas om hand samt gör att det är lätt att leja ut skötsel. I mitten av området finns odlingsbäddar insprängda i växtligheten och i områdets östra del ligger växthus och mer formellt ordnade grönsaksland.

KLIMATPÅVERKAN

Husen byggs med trästomme och till stor del träfasad för att minska klimateffekterna av byggandet. Husen ska bli en kolsänka snarare än utsläppare och mängden stål, betong, gips och plast ska minimeras. Självklart minskas även energibehovet med välisolerade hus med värmeåtervinning.

Solcellerna på taken ger maximal utdelning tack vare vinklingen mot söder. Den gröna elen används delvis till att ladda elbilarna i den lokala elbilspoolen. Denna tillsammans med el-lådcykelpool och närheten till kollektivtrafik drar ner behovet av fossilberoende transportmedel till ett minimum.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Områdets grönska utnyttjas också för att ta hand om dagvatten, vilket minskar påfrestningarna på de kommunala vatten- och avloppsanläggningarna. Vatten från taken fördröjs först i sedum och samlas sedan ihop och leds till odlingar och växthus för att minska behovet av bevattning. Vid mycket stora regnmängder kan ängarna i kvarteret tillfälligt översvämmas för att fördröja avrinningen.

I området byggs små sandbankar och andra insektshotell som ger hem åt pollinatörer som ger de boende rika skördar men även ökar den biologiska mångfalden.

MILJÖCERTIFIERING

Vi bygger och projekterar för att byggnaderna ska uppfylla Sweden Green Building Councils kravställningen för Miljöbyggnad Silver. Detta innebär att miljökraven på husen blir väsentligt mycket högre än vad lagen kräver både vad gäller inomhusmiljö, byggmaterial och energiförbrukning.

det sociala kvarteret

FÅR MÄNNISKOR ATT MÖTAS

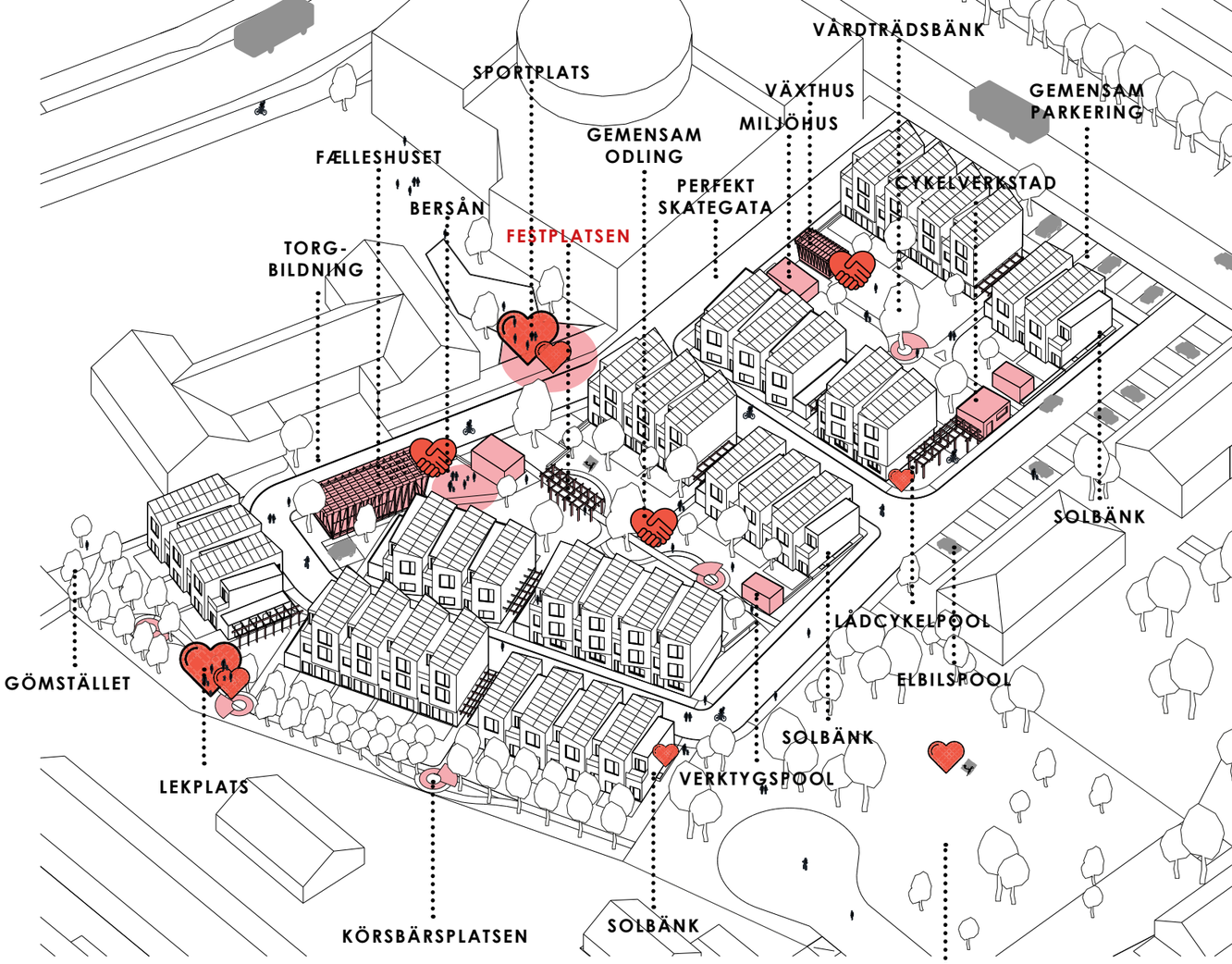

TRÄDGÅRDSSKÖTSEL

Vi vill ge området en stark identitet och gemenskap från början och tror att odling kan bidra till att ge rätt effekt. Odlingen bidrar till att få ut folk ur husen och möjliggör både planerade och spontana möten. Ju mer du ser av dina grannar desto stabilare grund finns för självorganisering både av skötsel och nöje, för att inte tala om hälsovinsterna!

PASSAGER & PLATSBILDNINGAR

Området perforeras av smitvägar och passager som lockar människor att gå och cykla genom området. De har olika karaktär, vissa kanske du bara vet finns om du bor där själv. Skalan drar ner på farten och gör det möjligt träffas naturligt.

Små platser av hög kvalitet bildas överallt i kvarteret. Under en pergola, runt ett vårdträd, en varm solig gavel, en glänta i fruktlunden. Platser som drar till sig människor och kan användas av alla.

TRYGGHET

Kvarterets utformning gör att människor kommer vistas på olika platser och flöda genom kvarteret i högre utsträckning än i liknande områden. Byggnadernas utformning med kök och fönster mot gatan gör även att den upplevda tryggheten ökar markant.

Tillsammans med kvarterets ”alla känner alla”-känsla som kommer av tätheten och odlingen kommer området befolkas och kännas tryggt stora delar av dygnet och året.

FÆLLESHUS

Gemensamma mer aktiva funktioner förläggs i norr mot befintliga skolbyggnader för att möta deras publika karaktär. Här finns ett gemensamt fælleshus där de boende kan anordna fester och evenemang eller hyra ut externt. I anslutning till huset finns en festplats med långbord som alla kan utnyttja tex när det är tid för skördefest.

det smarta kvarteret

den urbana kanten

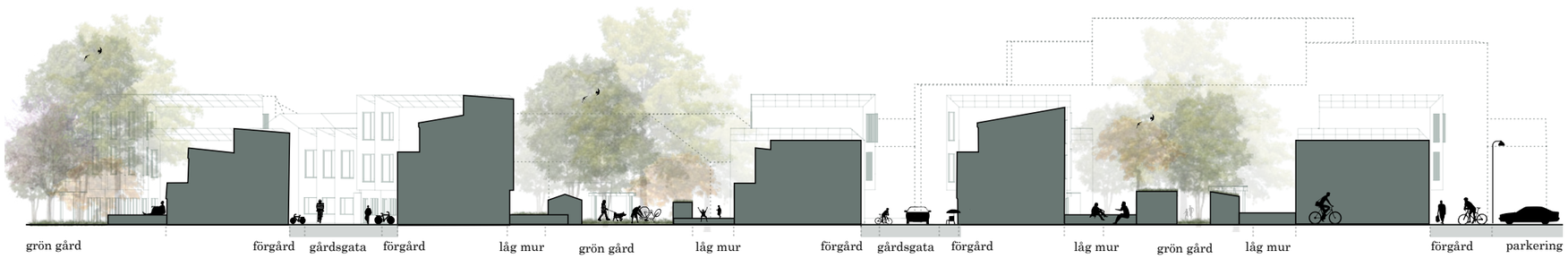

TÄTHET

Vi vill bygga små yteffektiva hus av flera anledningar. Det är klimatmässigt smart att inte slösa på material och yta för uppvärmning. Små hus ger lägre priser och större delar av befolkningen möjlighet att flytta in vilket minskar risken för segregering.

Östra Trädgårdsstaden planeras för 35 bostäder, en hög densitet för ett litet radhuskvarter. Detta ger underlag för ett välbehövligt rikare utbud av varor och tjänster i Östra Eslöv.

Det är miljömässigt oförsvarbart att inte utnyttja impediment i innerstaden till förmån för jordbruksmark i ytterområden. Många enheter ger större möjligheter att satsa på gemensamma värden.

DELNINGSEKONOMI

Det är effektivt att dela på saker som inte används ofta. En bil står parkerad 95% av sin livstid för att inte tala om hur sällan en skruvdragare eller kanttrimmer används. I Östra Trädgårdsstaden kan sådana saker enkelt delas på i gemensamma förråd och lånepooler.

Ellådcykelpool ingår i boendet och det är möjligt att bli medlem i en elbilspool.

MÖTET MED STADEN

Då bebyggelsen går i nord-sydlig riktning för att möjliggöra södervända grönytor och uteplatser uppstår ett glapp mellan byggnaderna längs kanterna i norr och söder. Dessa kanter programmeras för gemensamma funktioner såsom ”faelleshuset”, miljöhus, möjlig handikapp-parkering, cykelparkering och i södra delarna sittplatser, planteringsytor och kanske en basketplan som vänder sig mot staden.

Funktionerna binds samman med låga sittmurar och planteringsbänkar som tillsammans med bebyggelsen bildar en semi-urban kant och en flört med kvartersstaden i norra delarna av planområdet och på andra sidan järnvägen.

FLÖDEN & PARKERING

Fotgängare och cyklister premieras i Östra Trädgårdsstaden. **Om bebyggelsen ligger i nord-sydlig riktning sker även en annan rörelse genom området. Gränder och prång förbinder radhusbebyggelsen och de gemensamma grönytorna på tvärs.**

Parkeringen förläggs till gemensamma effektiva parkeringslösningar i områdets östra och södra kant. Detta gör att andelen fotgängare ökar då boende och besökare går till sin parkering. Eslövs bilparkeringsnorm är låg för innerstaden, vi lägger oss på en nivå om 1 plats per bostad vilket är en rimlig nivå i dagsläget. Merparten platser som byggs inom ramen för projektet förses med laddstolpar och 2 av platserna vigs till en elbilspool för kvarteret.

om radhusen

GESTALTNING

Radhusens utformning medger en visuell variationsrikedom och sammanhållning på samma gång. Trots att det bara är två olika bostadstyper så skiftar motiven ständigt när du rör dig genom Östra Trädgårdsstaden. Fasadernas vinklar gör att ljus och skuggor faller annorlunda på olika delar, höjden varierar och materialet skiftar mellan tegel och trä. Passager mellan husen öppnar upp för gavelmotiv och ljusinsläpp.

Det starka arktiektoniska uttrycket håller ihop och sätter prägel på området. Konceptet bygger i grunden på två radhustyper, med vars två varianter beroende på orientering. Dessa kopplas ihop till små kluster, vilka i sin tur kan kombineras i olika konstellationer.
Varje hus står med en del av fasaden mot förgårdsmarken som kan användas för odlingslådor, rosenbuskar eller sittplatser. Låga delen av takfallet lutar alltid mot gatan, den höga delen fångar solen.

Planlösningen är enkel men förvånasvärt flexibel, rum kan väljas till eller från och med enkla variationer optimeras planlösningen till att vända sig mot öster eller väster. Den större enheten är c:a 125-128m² i tre våningar och den mindre är 89-94m² fördelat på två våningar. Storleken på enheten beror på hur terrassen är orienterad.

SMARTA LÖSNINGAR

Smartech - Osynliga hjälpmedel i vardagen är en integrerad del av husen. Ventilationen är behovsstyrd och med värmeåtervinning. Digital bokning av bostadskomplement och gemensam elbilspool, ellådcykelpool, verktygspool m.m. Ett modern digitalt kvarter skapar möjligheter för sömlös rörelse, möten och kommunikation i den digitala världen såväl som den fysiska.

Greentech - Synligt gestaltad teknologi. Solcellanslägggning på taken ger el till laddstolpar för elbilar och elcyklar på pollare vid angöringsplatser kring kvarteret. Fast eller rörlig solavskärmning på stora fönster minskar behovet av kyla.

Lowtech - Robusta materialval som patinerar och blir vackrare med åren och som går att underhålla. Gröna tak, terrasser och väggar - klängväxter och sedumtak ger fördröjnign av dagvatten och ökar den biologisk mångfalden.

planlösning typ 1A

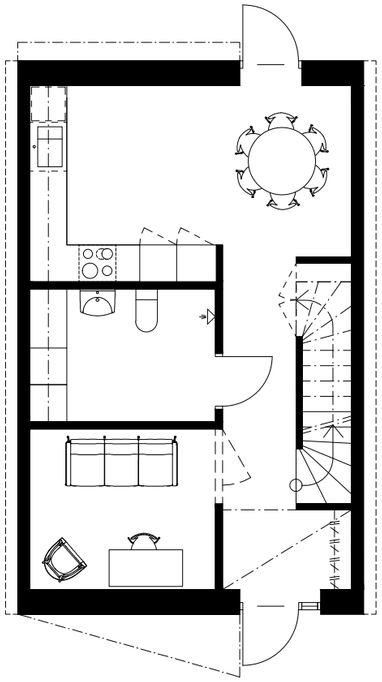

PLAN 1

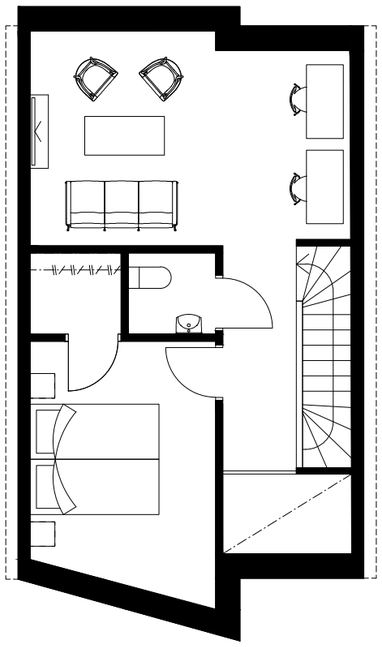

PLAN 2

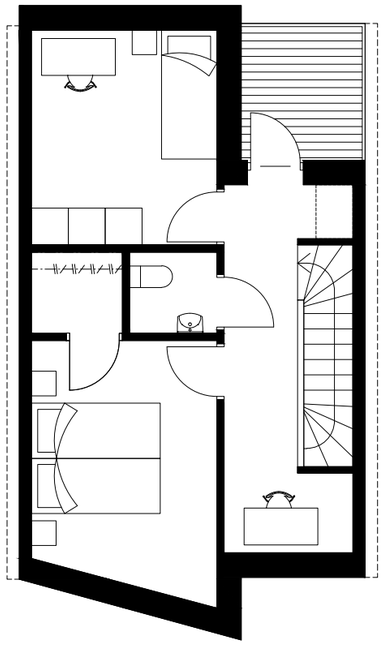

PLAN 3

TYP 1A

Med terrass mot gårdsmiljö.
Ritningarna är typplanlösningar.
Skala 1:100

planlösning typ 1B

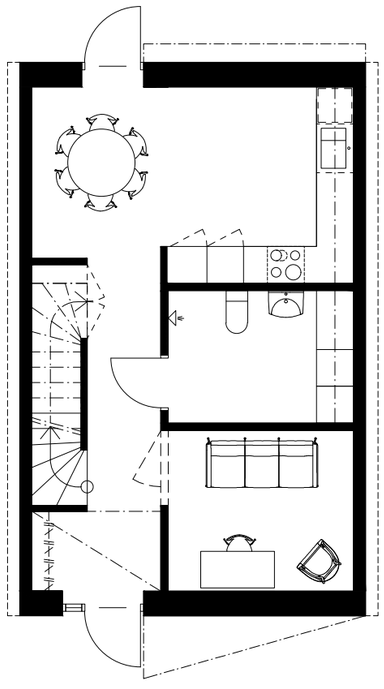

PLAN 1

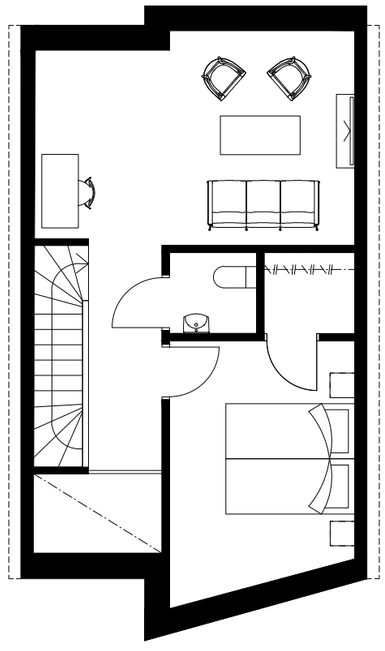

PLAN 2

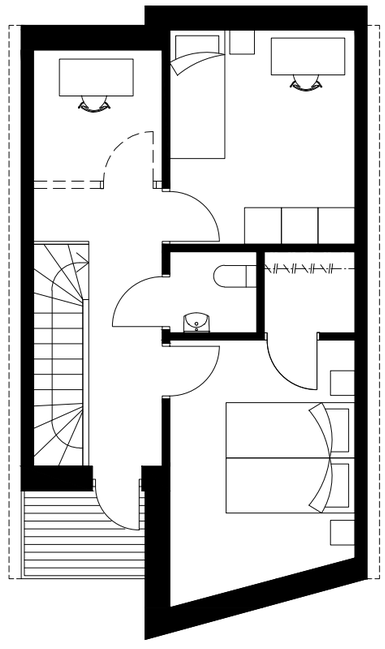

PLAN 3

TYP 1B

Med terrass mot gatan.
Ritningarna är typplanlösningar.
Skala 1:100

planlösning typ 2A&B

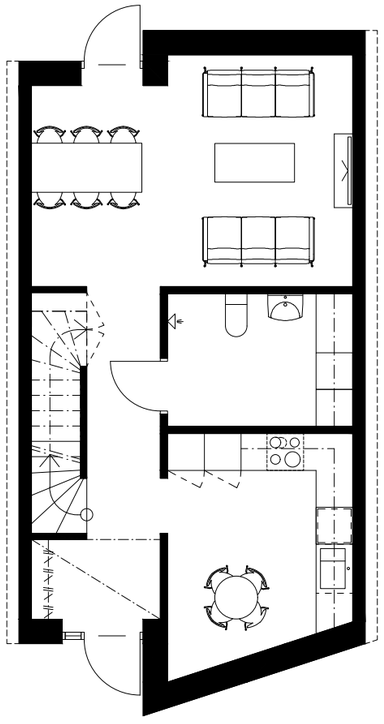

PLAN 1

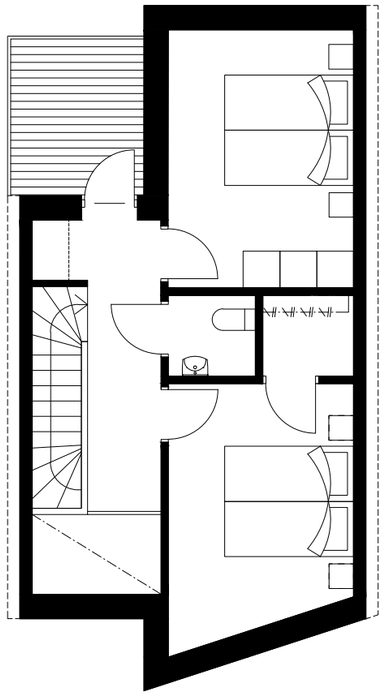

PLAN 2

TYP 2A

Med terrass mot gårdsmiljö.
Ritningarna är typplanlösningar.
Skala 1:100

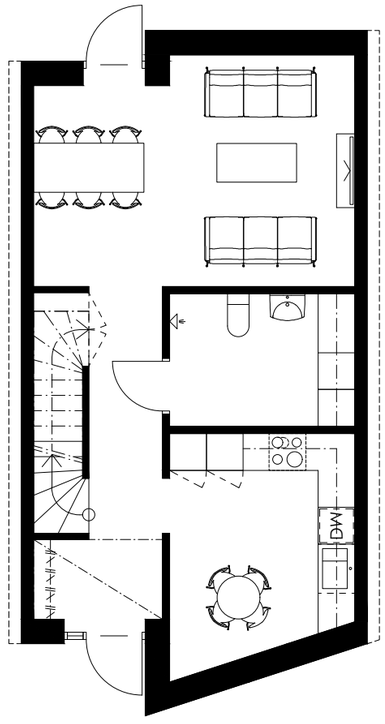

PLAN 1

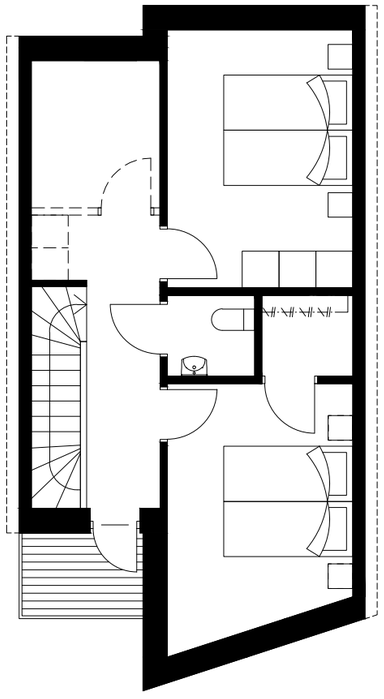

PLAN 2

TYP 2B

Med terrass mot gatan.
Ritningarna är typplanlösningar.
Skala 1:100

fakta & genomförande

PARKERINGSPLATSER*

Bilplatser: 36 st

22 st byggs av kommunen

plus... 14 st på norra delen av tomten

och... möjliga handikapp/besöksplatser: 3 st

Cykelplatser: 70 gemensamma

varav platser för el-lådcykelpool: 3st

Köpare erbjuds medlemskap i bilpool typ sunfleet el.likv, alt. arrangeras en bilpool i Brf regi.

* kompletterad 2020-08-18

Kompletteringen innebär en smärre justering på situationsplanen med färre p-platser på de två parkeringstomterna fast med kompletterande p-platser längs de norra delarna av tomten. Sammantaget är målsättningen att vi har en p-plats per radhus samt några kompletterande besöksparkeringar för att uppfylla P-norm.
I kommande bygglovsskede vill vi föra en tät dialog med Kommunen för att optimera både parkeringslösningar och att maximera kvaliteten på friytorna i enlighet med konceptet.

UPPLÅTELSEFORM

Bostadsrättsförening

YTSAMMANSTÄLLNING BTA

Radhus: 35st

varav...

typ 1: 17st (3 vån)
typ 2: 18st (2 vån)

med ytor...

BTA: c:a 4450 kvm
BOA: c:a 3786 kvm

plus...

Förråd

BTA: c:a 215 kvm

plus...

Komplementbyggnader

BTA: c:a 110 kvm

YTSAMMANSTÄLLNING BYA

BYA c:a 2248 kvm

TOMTAREA

Area: c:a 3360 kvm

TIDPLAN

Markanvisning	T (Tillträde)
Bygglov	T + 6månader
Byggstart	T + 12 månader
Inflyttning	T + 30 månader

ERBJUDET PRIS FÖR TÄVLINGSOMRÅDET

8.800.000 kr

3Hus

OM OSS

Vi skapar framtidens hus för bättre liv. Med stort personligt engagemang och korta beslutsvägar vågar vi tänka utanför boxen för att hitta effektiva sätt att utveckla smarta, funktionella hem och arbetsplatser designade för människan.

Vi har rötterna i nordvästra Skåne med huvudkontor i Åstorp och är verksamma i södra Sverige. Sedan starten har vi utvecklat och förvaltat fastigheter för långsiktigt ägande. Det gör oss inte bara till en pålitlig partner, det ger dig trygghet och god kvalitet oavsett vad du har för krav. Med stort personligt engagemang och korta beslutsvägar vågar vi tänka utanför boxen för att hitta effektiva sätt att utveckla smarta, funktionella hem och arbetsplatser designade för människan.

(org nr 556739-8010, www.3hus.se)

3HUS I SAMHÄLLET

En viktig del i 3Hus är samhällsengagemanget. Vi vill bidra till trygga, attraktiva och levande städer. Vi fokuserar inte enbart på utveckling av våra egna fastigheter utan även stadsmiljön, samt utveckling av områdena i närheten.

Vi är stolta sponsorer av stadsbyggnadsprojekt, kulturevent, hjälporganisationer samt lokala idrottsföreningar. Att utveckla städer och samhällen är en viktig del i 3Hus arbete. Därför ser vi det som en naturlig del att involvera oss i H22 – A Smarter City. H22 är en stadsmässa i Helsingborg år 2022 – en treårig storsatsning av Helsingborgs stad på innovation och förändringsarbete mot en smartare och mer hållbar stad. Målet är att skapa en internationell plattform och mötesplats för hur vi tillsammans utvecklar framtidens välfärd, där de bästa lösningarna, initiativen och frågeställningarna visas upp och utvecklas vidare.

KOMPLETT FASTIGHETSUTVECKLING

3Hus ingår i familjeägda BrA Invest-gruppen och har tillsammans med systerbolagen BAB bygg och BAB anläggning lång erfarenhet och bred kompetens inom alla typer av byggnationer.

Vi erbjuder fastighetsutveckling av kommersiella lokaler och bostäder med olika upplåtelseformer och tror att handlingskraft och flexibilitet är nyckeln för att möta dina behov så bekymmersfritt som möjligt. Dessutom samarbetar vi gärna med andra aktörer för att utveckla smarta innovativa och digitala lösningar för ett hållbart byggande.

EKONOMISK INFORMATION

3Hus ingår i familjeägda BrA Invest och är en del i koncernens affärsområde – Bygg och Fastighet. BrA Invest omsatte kalenderåret 2019 drygt 2700 mkr under god lönsamhet och har ca 1350 medarbetare.

(https://brainvest.se/arsredovisning_2019. php)

Se även bilaga 1 för Årsredovisning.

3Hus - referensprojekt

ELINEGÅRD

Stadsradhus på Elinegård i Malmö. Där Djupadal övergår i nya stadskvarter och inte långt från Hyllie ramas elva äkta ”townhouses” in kring lugna inner kvarter. Nästgårds med ny skola och med egen välsorterad matbutik som granne. Anledningarna är både många och goda att hitta hem här.

Öppna och ljusa planlösningar och dubbla uteplatserna där ett bekvämt och lättskött radhusliv sätts i fokus. Egen biluppställningsplats vid entrén en extra favör i förnämliga favorithus i stadskvarter som vackert växer fram.

FAKTA ELINEGÅRD

Projektet omfattar 11 radhussom bygger på våra konceptradhus i modell S (ca 95kvm) samt modell M (ca 113kvm).

Geografi:	Malmö
Antal:	11st
Projektstart:	Q1-2020
Inflyttning:	Q3-2021

TÄPPET

Täppet ligger i norra delen av Åhus, med närhet till både centrum och gångavstånd till fantastiska stränder. 3Hus vision för området är att plockar upp de värden som stranden, tallskogen och dess omgivningar tillför. Ambitionen är att skapa ett attraktivt bostadskvarter med struktur som gynnar integration samt uppmuntrar till hållbara livsstilar.

Den arkitektoniska idéen tar utgångspunkt i platsens förutsättningar. Inspirationen hämtas från befintlig bebyggelse i Åhus med småskalighet, täthet, trämaterial, variationsrikedom och ett fint samspel mellan bebyggelse och grönska. Stilrena fasader knyter ihop kvarteret med den befintliga bebyggelsen, men även med naturen runt omkring.

FAKTA TÄPPET

3Hus projekt omfattar 24 radhus som bygger på våra konceptradhus i modell S (ca 95kvm) samt modell M (ca 113kvm).

Geografi:	Åhus
Antal:	24st
Projektstart:	Q3-2020
Inflyttning:	Q4-2021

Kamikaze
Arkitekter

OM OSS

Kamikaze Arkitekter AB är ett medelstort arkitektkontor i Malmö med runt 10 medarbetare. Kontorets storlek och sammansättning gör oss snabbfotade och konkurrenskraftiga gentemot större aktörer på marknaden. Med ett medelstort kontor kan vi hantera såväl små som större och mer komplexa projekt.

Vi har genom åren byggt upp en projektbas på egna meriter. Inte sällan genom att ha blivit utsedda som vinnare i parallellskisser eller markanvisningstävlingar. I tävlingsgenren är vi små men kaxiga, våra konkurrenter är alltid de största och bäst renommerade kontoren.

VERKSAMHET & BESTÄLLARE

Vi har i dagsläget många utvecklingsuppdrag i tidiga skeden, som förtätningsstudier och underlag för detaljplaner i Malmö, Lund och övriga sydsverige. Utöver det arbetar vi med ett brett spektrum av projekt från stadsplaner till lägenhetsinredningar, från vision till projektering.

Våra kunder varierar från de största bygg- och fastighetsutvecklingsbolagen till mindre aktörer och privatpersoner. I dagsläget arbetar vi i projekt med Wihlborgs Fastighets AB, NCC, Skanska, Midroc, Bygginnovation, Serneke Sverige AB och 3HUS såklart. På ramavtalsmarknaden samarbetar vi idag med Eslövs Kommun, Lomma Kommun, Parkering Malmö, LKP Parkering Lund.

Se även vår hemsida www.kamikaze.nu för en fördjupad inblick i våra projekt.

HISTORIK

2007 vann tre nyutexaminerade arkitekter en parallellskiss om en verksamhetsbyggnad och kontoret startades tillsammans med en äldre mer erfaren arkitekt. Företagets grundidé är att den äldre och den yngre generationens arkitekter möts i en organisation under lika villkor, där nya idéer och erfarenhet kombineras för bästa möjliga resultat. Detta har också visat sig vara kontorets styrka och främsta konkurrensmedel.

UTVECKLING

Vi har de senaste åren expanderat kontoret och består i dagsläget av tio arkitekter med fyra olika nationaliteter. Detta ger oss förutsättningar för en solid verksamhet som fortfarande kan lägga fokus på projektutveckling och skissande i tävlingsformat likväl som projektering av bygghandlingar i små och stora projekt.

Kontorets ambition är att alltid ligga i framkant. Vi gör det genom att förena ny kunskap med beprövad erfarenhet och en ständigt pågående kompetensutveckling. Vi har ett internt fokus på förmågan att driva projekt från tidiga skeden till färdig byggnad, kunskapsöverföring och byggtekniskt kunnande.

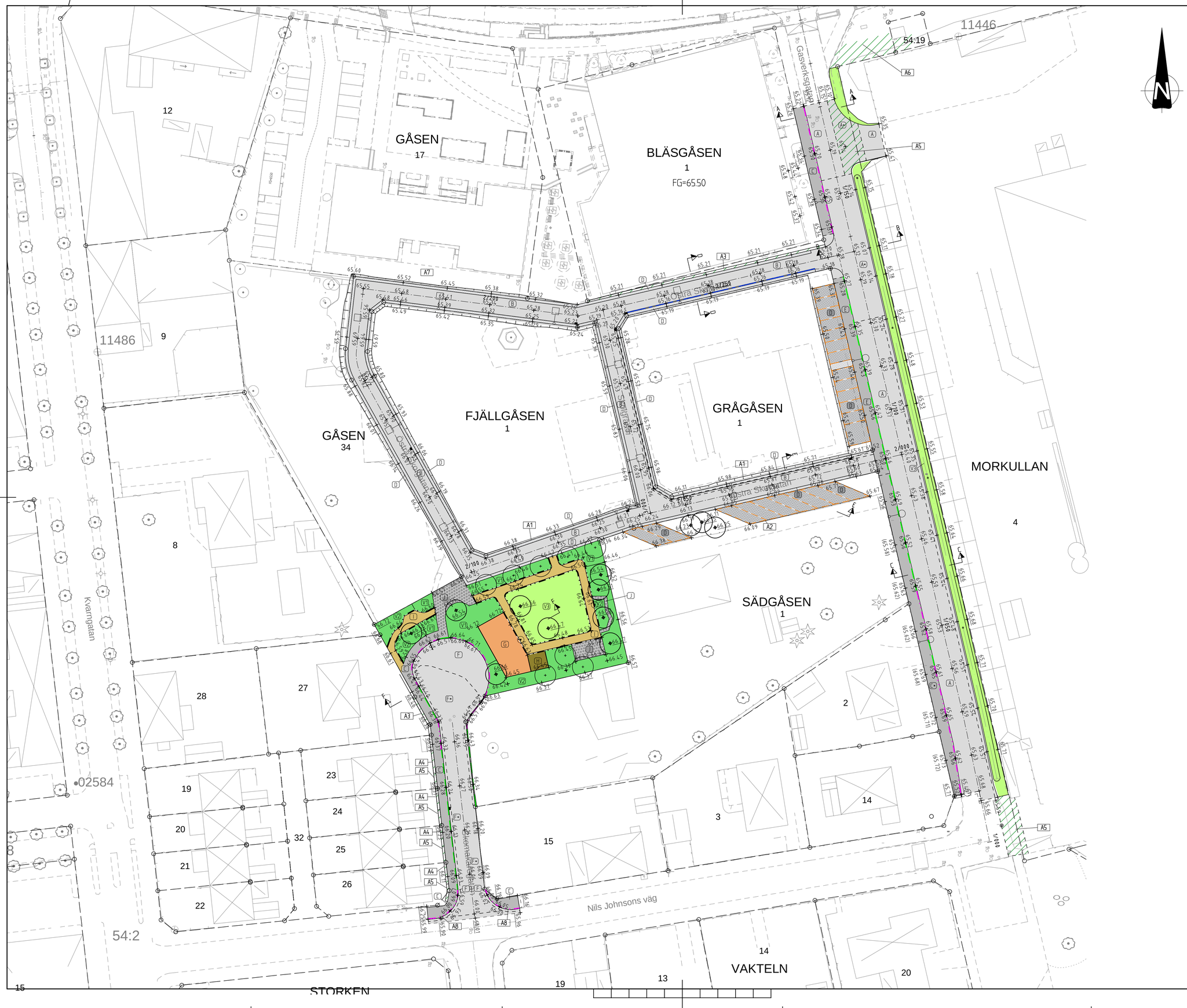

FÖRKLARINGAR

- FASTIGHETSGRÄNS
- BEF. BELÄGGNINGSKANT
- BELÄGGNINGSKANT
- 0/150 CENTRUMLINJE MED LÄNGDMÄTNING
- GRANITKANTSTEN TYP RV2
- GRANITKANTSTEN TYP RF2
- GRAVKANTSTOD SKARPKANT
- ILLUSTRATIONSLINJE - BELÄGGNINGSGRÄNS
- BRYTLINJE
- EN RAD STORGATSTEN
- LINJEAVVATTNING TYP ACO-DRAIN, UTFÖRS EJ I BYGGATUSKEDET
- 0.00 NY HÖJD PÅ FÄRDIG YTA - FÄRDIGSTÄLLANDE
- 0.00 BEF HÖJD SOM BEVARAS
- (0.00) BEF HÖJD SOM UTGÅR
- NY RÄNNSTENSBRUNN /SPYGATT SE VA-PLAN FÖR DETALJER
- SEKTIONSMARKERING SE NORMALSEKTIONER FÖR DETALJER
- NYTT TRÄD SE PLANTERINGSPLANER SAMT VÄXTFÖRTECKNING FÖR DETALJER

ÖVERBYGGNADSTYPER

FÖR UPPBYGGNAD AV ÖVERBYGGNADER (XX) SE TABELL PÅ NORMALSEKTIONERSRITNINGAR

- (A) (A•) (B) (F) (F•) YTA MED ASFALT - GATA
- (E) (E•) (E) YTA MED ASFALT - CYKEL
- (D) YTA MED BETONGPLATTOR- ANTRACIT
- (D) YTA MED BETONGPLATTOR - GRÅ
- (J) YTA MED BETONGPLATTOR - GRÅ
- (V1) (V2) (V3) PLANTERING
- (G) STRIDSAND
- (H) BARKBAR SAND
- (I) STENMJÖL
- ÅTERSTÄLLNING

ANMÄRKNINGAR

- A1 MÖNSTER ENLIGT PLANUTSNITT, SE SEKTIONER OCH DETALJER.
- A2 MÖNSTER ENLIGT PLANUTSNITT, SE SEKTIONER OCH DETALJER.
- A3 ÅTERSTÄLLNING AV BETONGPLATTOR.
- A4 ÅTERSTÄLLNING AV SJÖSTENSPLATTOR.
- A5 ÅTERSTÄLLNING AV ASFALTSYTA.
- A6 ÅTERSTÄLLNING AV VEGETATIONSYTA.
- A7 SKOLTORGET PROJEKTERING ÄR EJ UTFÖRT.
- A8 KANTSTEN DOPPAS NER OCH ANLÄGGS MED 0 VISNING PÅ 1,5M

HÄNVISNINGAR

- SE VA-PLAN FÖR YTTERLIGARE DETALJER AVSEENDE DAGVATTENBRUNNAR.

ANVISNINGAR

- KANTSTENS VISNING (RV2) ÄR 10 CM OM INGET ANNAT ANGES.
- KANTSTENS VISNING (RF2) ÄR 4 CM OM INGEN ANNAT ANGES.
- KANTSTENS VISNING (GRÄVKANTSÖD) ÄR 0 CM OM INGEN ANNAT ANGES.
- BEFINTLIG MARKHÖJD VID BEFINTLIGA TRÄD BEHÅLLS. INGEN FYLLNAD MOT STAMEN SKA SKE.

LOKALISERINGSFIGUR

-01

KOORDINATSYSTEM
- SWEREF 99 13 30

HÖJDSYSTEM
- RH2000

SKALSTOCK

0 5 10 15 20 25 30

Horisontal skala A1 1:400

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

BYGGHANDLING

KV. GÅSEN

ESLÖVS KOMMUN

© Miljö och Samhällsbyggnad

ESLÖVS KOMMUN
TYRÉNS
POSTADRESS: 205 19 MALMÖ
BESÖK: ISBERGS GATA 15
TEL: 010 452 20 00
URL: www.tyrens.se

UPPDRAG NR	RITAD AV	HANDLÄGGARE
283363	R. HÄNGSLEBEN	A. HJALMARSSON

DATUM	ANSVARIG
2020-12-04	MAGNUS WALLIN

EXPLOATERINGSOMRÅDE

UTFORMNINGS- & HÖJDSÄTTNINGSPLAN

SKALA	NUMMER	BET
1:400 (A1)	102M0501	

Plottad 2020-12-03 12:45:22 av Magnus Wallin
Sökväg O:\MAL\283363\05_Teknik\4_BH Gåsen\M\Rifer\102M0501.dwg

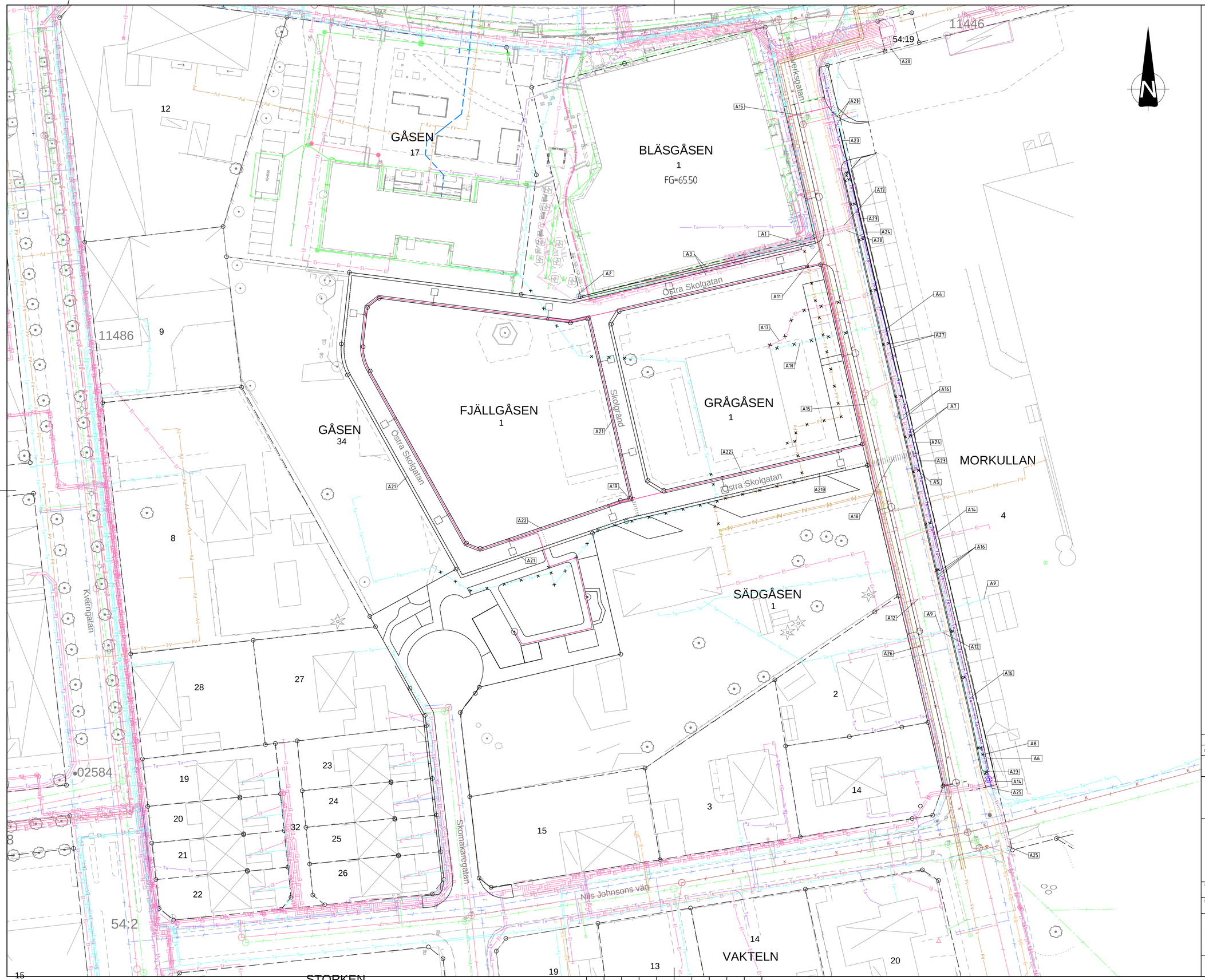

FÖRKLARINGAR

- FASTIGHETSGRÄNS
- BELÄGGNINGSKANT
- BEF DAGVATTENLEDNING
- BEF SPILLVATTENLEDNING
- BEF KOMBINERAD LEDNING
- BEF VATTENLEDNING
- BEF TELEKABEL
- BEF HÖGSPÄNNINGS-, MARKKABEL
- BEF LÅGSPÄNNING, MARKKABEL
- BEF ELKABEL
- BEF BELYSNINGSKABEL
- BEF FJÄRRVÄRMELEDNING
- BEF GASLEDNING
- BEF OPTOKABEL
- BEF LEDNING SOM PROPPAS OCH SLOPAS
- DRÄNERINGSLEDNING
- SKYDDSRÖR
- ELKABEL - LÅGSPÄNNING
- BELYSNINGSKABEL
- TELEKABEL
- OPTOKABEL

ANMÄRKNINGAR

A1	BEFINTLIG JORDVÄRMEANLÄGGNING BRUNN HÖJDJUSTERAS.
A2	BEFINTLIG JORDVÄRMEANLÄGGNING BRUNN.
A3	BEFINTLIGT KABELSTRÅK FRÅN CARL ENGSTRÖMSSSKOLAN.
A4	BEFINTLIG VATTENSERVISVENTIL.
A5	BEFINTLIG BRANDPOST HÖJDJUSTERAS OCH RAMAS IN MED TVÅ RADER SMÅGATSTEN.
A6	BEFINTLIG VATTENSERVISLEDNING.
A7	BEFINTLIGA TELE-KABLAR SÄNKS (SKANOVA).
A8	BEFINTLIG TELE-/OPTOBRUNN FLYTTAS AV LEDNINGSÄGAREN (SKANOVA).
A9	BEFINTLIGT TELE-RÖR/-SERVIS (SKANOVA).
A10	BEFINTLIG TELE-SERIVS UR DRIFT RIVS (SKANOVA).
A11	BEFINTLIG OPTOKABEL SÄNKS (KRAFTRINGEN) ÖVER EN STRÄCKA PÅ 40m.
A12	BEFINTLIG EL-SERVIS (KRAFTRINGEN).
A13	BEFINTLIG EL-SERVIS UR DRIFT RIVS. ENTREPRENÖR SKA KONTAKTA KRAFTRINGEN INNAN RIVNING SKER.
A14	BEFINTLIGT EL-SKÅP (KRAFTRINGEN).
A15	BEFINTLIG DB HÖJDJUSTERAS.
A16	BEFINTLIGA EL-KABLAR RIVS OCH ERSÄTTS MED NYA I NYTT LAGE (KRAFTRINGEN).
A17	BEFINTLIGA EL-KABLAR FRÅN CARL ENGSTRÖMSSSKOLAN HÖJDJUSTERAS.
A18	7ST. SKYDDSRÖR, EL 6ST. 160mmØ & OPTO 1ST. 110mmØ.
A19	4ST. SKYDDSRÖR, EL 3ST. 160mmØ & OPTO 1ST. 110mmØ.
A20	3ST. SKYDDSRÖR, EL 160mmØ.
A21	3ST. SKYDDSRÖR, EL 2ST. 160mmØ & OPTO 1ST. 110mmØ.
A218	4ST. SKYDDSRÖR, EL 3ST. 160mmØ OPTO 1ST. 110mmØ.
A22	3ST. SKYDDSRÖR, EL 2ST. 160mmØ &OPTO 110mmØ.
A23	8ST. SKYDDSRÖR, EL 6ST. 160mmØ & OPTO 2ST. 110mmØ.
A24	5ST. SKYDDSRÖR, EL 3ST. 160mmØ & OPTO 2ST. 110mmØ.
A25	6ST. SKYDDSRÖR, EL 160mmØ.
A26	BEFINTLIG SPILLBRUNN HÖJDJUSTERAS.
A27	BEFINTLIG TELE KABEL RIVS OCH ERSÄTTS MED NY OPTOKABEL, SKANOVA

HÄNVISNINGAR

- SE VA-PLAN FÖR YTTERLIGARE DETALJER AVSEENDE BEFINTLIGT OCH NYTT VA.
- SAMTLIGA LEDNINGSÄGARE SKA KONTAKTAS INNAN ARBETE MED DERAS LEDNINGAR/KABLAR UTFÖRS.
- DENNA RITNING REDOVISAR VA SYD:S NYA DAG-, SPILL- OCH VATTENLEDNINGAR. ENDAST PLANLÄGE FÖR VA-LEDNINGAR REDOVISAS. FÖR INFORMATION ANGÅENDE LEDNINGSTYPER, DIMENSIONER SAMT VATTENGÅNGSHÖJDER HÄNVISAS TILL VA-PLANER.

KOORDINATSYSTEM
- SWEREF 99 13 30

HÖJDSYSTEM
- RH2000

SKALSTOCK

0 5 10 15 20 25 30

Horisontal skala A1 1:400

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

BYGGHANDLING

KV. GÅSEN

ESLÖVS KOMMUN

ESLÖVS KOMMUN

© Miljö och Samhällsbyggnad

TYRÉNS
POSTADRESS: 205 19 MALMÖ
BESÖK: ISBERGS GATA 15
TEL: 010 452 20 00
URL: www.tyrens.se

UPPDRAG NR	RITAD AV	HANDLÄGGARE
283363	R. HÄNGSLEBEN	A. HJALMARSSON
DATUM	ANSVARIG	
2020-12-04	MAGNUS WALLIN	

EXPLOATERINGSOMRÅDE
BEFINTLIGA LEDNINGAR &
PLANERADE LEDNINGSARBETE

SKALA	NUMMER	BET
1:400 (A1)	102E6001	

Plottad 2020-12-03 13:41:35 av Magnus Wallin
Sökväg O:\MAL\283363\05_Teknik\4_BH Gåsen\Ritfer\102E6001.dwg

§ 76 **KS.2020.0184**

Godkännande av ändringar i vinnande bidrag i markanvisningstävling avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 i Eslövs kommun

Ärendebeskrivning

Kvarteret Gåsen utgör ett pågående exploateringsprojekt i östra Eslöv. Området som tidigare använts till skoländamål ska omvandlas till ett nytt bostadskvarter. Som ett steg i detta har kommunen genomfört en markanvisningstävling avseende fastigheterna Gåsen 34, Fjällgåsen 1, Grågåsen 1 och del av Sädgåsen 1. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 8 september 2020, §128, att utse 3Hus Holding ABs bidrag i tävlingen till vinnare. Markanvisningsavtal godkändes av kommunfullmäktige genom beslut den 29 mars 2021, §38, och undertecknades den 6 maj 2021. 3Hus Holding AB har efter avtalstecknandet överlåtit markanvisningen till ett helägt dotterbolag, Progetti Oca 1 AB. Under markanvisningstiden ska bolaget inkomma med bygglovsansökan i enlighet med vinnande bidrag så att kommunens miljö- och samhällsbyggnadsnämnd har möjlighet att bevilja bygglov.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut; Godkännande av ändringar i vinnande bidrag i markanvisningstävling avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1
- Tävlingsbidrag 10 kompletterad 18 augusti 2020
- Förfrågan om godkännande av ändringar i vinnande bidrag från Progetti Oca 1 AB

Beredning

För Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 gäller detaljplan för Gåsen 17 med flera. Enligt detaljplanen ska tak på radhusbebyggelse uppföras med takfall mot gatan. I det vinnande bidraget i markanvisningstävlingen har radhusens lägre tak fall mot gatan medan de högre taken har fall mot söder, vinkelrätt mot gatan. I diskussioner mellan Progetti Oca 1 AB och kart- och bygglovsavdelningen inför bygglovsinlämning har framkommit att taken inte följer bestämmelsen i detaljplanen, att detta inte är en mindre avvikelse och att bygglov inte kan beviljas för radhusen i detta utförande. Progetti Oca 1 AB har med anledning av detta omarbetat projektet och diskussioner har förts mellan Progetti Oca 1 AB, Kommunledningskontoret och Miljö och Samhällsbyggnad för att komma fram till en lösning som följer detaljplanen och som samtidigt bibehåller de kvaliteter som finns i tävlingsbidraget. Progetti Oca 1 AB har tillsammans med Kamikaze Arkitekter tagit fram en revidering av bidraget med taklutningar mot gatan. Ändringen av takfallen krävs för att bygglov ska kunna beviljas och projektet genomföras. Kommunledningskontoret

bedömer att ändringen av takfallen bör godkännas.

Progetti Oca 1 AB önskar ta bort de mindre terrasserna som redovisas på tvåvåningshusens översta våning. Borttag av terrassen och indraget i fasaden på tvåvåningshusen påverkar inte gestaltningen negativt utan bidrar istället till en större variation mellan husen i två respektive tre våningar. Borttag av terrassfunktionen och indraget i fasaden på tvåvåningshusen är utifrån Kommunledningskontorets bedömning en ändring som kan godkännas.

I vinnande bidrag anges att byggnaderna ska miljöcertifieras och uppfylla kraven för Miljöbyggnad Silver. Progetti Oca 1 AB önskar använda sig av Svanen-märkning då det är en märkning som i större utsträckning är känd hos bostadsköparna. Svanen-märkning används framför allt för småhus, flerbostadshus samt skolor medan certifiering enligt Miljöbyggnad används även för kommersiella fastigheter. För Miljöbyggnad Silver ställs högre krav avseende till exempel radon, kvävedioxidhalt, termiskt klimat sommar och vinter samt energislag. Svanen-märkning har krav gällande till exempel avfallshantering, återvinning och återvinning/spillvatten som inte finns i Miljöbyggnad Silver. Kommunledningskontoret bedömer att det är en ändring som kan godkännas.

I vinnande bidrag redovisas träribbor framför fönstren. Träribborna tillför något till fasaden genom att göra den mer spännande och varierad men då träribborna inte fyller någon funktion för bostäderna och medför att alla fönster måste öppnas inåt vill Progetti Oca 1 AB ta bort träribborna. Kommunledningskontoret gör bedömningen att borttag av träribborna är en mindre ändring som kan godkännas.

Sammantaget gör Kommunledningskontoret bedömningen att föreslagna ändringar bör godkännas.

Yrkanden
Catharina Malmborg (M), Janet Andersson (S) och Madeleine Atlas (C) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslut
- Föreslagna ändringar i vinnande bidrag i markanvisning för Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 godkänns.

Beslutet skickas till
Progetti Oca 1 AB
Kommunledningskontoret
Kommunfullmäktige, anmäls för kännedom

ESLÖVS KOMMUN

KS.2020.0184

2022-04-22

Annika Lagerqvist
+4641362284
annika.lagerqvist@eslov.se

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Godkännande av ändringar i vinnande bidrag i markanvisningstävling avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Ärendebeskrivning

Kvarteret Gåsen utgör ett pågående exploateringsprojekt i östra Eslöv. Området som tidigare använts till skoländamål ska omvandlas till ett nytt bostadskvarter. Som ett steg i detta har kommunen genomfört en markanvisningstävling avseende fastigheterna Gåsen 34, Fjällgåsen 1, Grågåsen 1 och del av Sädgåsen 1. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 8 september 2020, §128, att utse 3Hus Holding ABs bidrag i tävlingen till vinnare. Markanvisningsavtal godkändes av kommunfullmäktige genom beslut den 29 mars 2021, §38, och undertecknades den 6 maj 2021. 3Hus Holding AB har efter avtalstecknandet överlåtit markanvisningen till ett helägt dotterbolag, Progetti Oca 1 AB. Under markanvisningstiden ska bolaget inkomma med bygglovsansökan i enlighet med vinnande bidrag så att kommunens miljö- och samhällsbyggnadsnämnd har möjlighet att bevilja bygglov.

Beslutsunderlag

Tävlingsbidrag 10 kompletterad 18 augusti 2020
Förfrågan om godkännande av ändringar i vinnande bidrag från Progetti Oca 1 AB

Beredning

För Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 gäller detaljplan för Gåsen 17 med flera. Enligt detaljplanen ska tak på radhusbebyggelse uppföras med takfall mot gatan. I det vinnande bidraget i markanvisningstävlingen har radhusens lägre tak fall mot gatan medan de högre taken har fall mot söder, vinkelrätt mot gatan. I diskussioner mellan Progetti Oca 1 AB och kart- och bygglovsavdelningen inför bygglovsinlämning har framkommit att taken inte följer bestämmelsen i detaljplanen, att detta inte är en mindre avvikelse och att bygglov inte kan beviljas för radhusen i detta utförande. Progetti Oca 1 AB har med anledning av detta omarbetat projektet och diskussioner har förts mellan Progetti Oca 1 AB, Kommunledningskontoret och Miljö och Samhällsbyggnad för att komma fram till en lösning som följer

detaljplanen och som samtidigt bibehåller de kvaliteter som finns i tävlingsbidraget. Progetti Oca 1 AB har tillsammans med Kamikaze Arkitekter tagit fram en revidering av bidraget med taklutningar mot gatan. Ändringen av takfallen krävs för att bygglov ska kunna beviljas och projektet genomföras. Kommunledningskontoret bedömer att ändringen av takfallen bör godkännas.

Progetti Oca 1 AB önskar ta bort de mindre terrasserna som redovisas på tvåvåningshusens översta våning. Borttag av terrassen och indraget i fasaden på tvåvåningshusen påverkar inte gestaltningen negativt utan bidrar istället till en större variation mellan husen i två respektive tre våningar. Borttag av terrassfunktionen och indraget i fasaden på tvåvåningshusen är utifrån Kommunledningskontorets bedömning en ändring som kan godkännas.

I vinnande bidrag anges att byggnaderna ska miljöcertifieras och uppfylla kraven för Miljöbyggnad Silver. Progetti Oca 1 AB önskar använda sig av Svanen-märkning då det är en märkning som i större utsträckning är känd hos bostadsköparna. Svanen-märkning används framför allt för småhus, flerbostadshus samt skolor medan certifiering enligt Miljöbyggnad används även för kommersiella fastigheter. För Miljöbyggnad Silver ställs högre krav avseende till exempel radon, kvävedioxidhalt, termiskt klimat sommar och vinter samt energislag. Svanen-märkning har krav gällande till exempel avfallshantering, återvinning och återvinning/spillvatten som inte finns i Miljöbyggnad Silver. Kommunledningskontoret bedömer att det är en ändring som kan godkännas.

I vinnande bidrag redovisas träribbor framför fönstren. Träribborna tillför något till fasaden genom att göra den mer spännande och varierad men då träribborna inte fyller någon funktion för bostäderna och medför att alla fönster måste öppnas inåt vill Progetti Oca 1 AB ta bort träribborna. Kommunledningskontoret gör bedömningen att borttag av träribborna är en mindre ändring som kan godkännas.

Sammantaget gör Kommunledningskontoret bedömningen att föreslagna ändringar bör godkännas.

Förslag till beslut

- Föreslagna ändringar i vinnande bidrag i markanvisning för Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 godkänns.

Beslutet skickas till

Progetti Oca 1 AB
Kommunledningskontoret
Kommunfullmäktige, anmäls för kännedom

Eva Hallberg
Kommundirektör

Katarina Borgstrand
Chef Tillväxtavdelningen

Åstorp, 2022-05-02

Eslövs kommun
Att: Annika Lagerqvist

Östra Trädgårdsstaden, Eslöv, avvikelsesammanställning

De förändringar som gjorts mot tävlingsbidraget är följande:

- Ändrad taklutning vilket är avhängigt av Detaljplanen, jfr Bilaga 1 mot 2 och 3 mot 4.
- Takterrasser på tvåvåningshusen tas bort, se Bilaga 5.
- Träribbor framför fönster utgår då de inte fyller någon funktion. Driftkostnads- och funktionskrav vill vi inte lägga på brf:ns förvaltning. Dagljusinsläppet försämras samt att det kräver inåtgående fönster vilket är en sämre lösning ur fuktsäkerhetssyn-punkt. Finns kvar på samtliga bilagor men tas bort till bygglovet.
- Miljöbyggnadsklass Silver används ofta till kommersiella byggnader och Svanen till konsument, likheterna är stora i bedömningskraven så för brf-köparna och miljön är Svanen minst lika bra som Miljöbyggnad Silver. Miljöbyggnad lägger stort fokus på energi och inomhusklimat medan Svanen också fokuserar på energi men mer på material/kemikalier för att säkerställa god miljö runtom byggnaden, både vid tillverk-ning, drift och rivning. Tyvärr skrevs det in Miljöbyggnad Silver i tävlingsbidraget men i ett försäljningshänseende till konsumenter är Svanen att föredra.

För övrigt följer vi tävlingsförslaget med solceller, gemensamhetslokal, växthus och sedumtak.

Med vänlig hälsning

Progetti Oca 1 AB

Mikael Sjunnesson

Bilagor

Bilaga 1: Tävlingsbidrag gatuvy

Bilaga 2: Reviderat tävlingsbidrag gatuvy

Bilaga 3: Tävlingsbidrag trädgårdssida

Bilaga 4: Reviderat tävlingsbidrag trädgårdssida

Bilaga 5: Arkitektens utlåtande daterat 2022-04-28

Fastighets AB 3Hus 3hus.se

Postadress Box 163 265 22 Åstorp | Gatuadress Bronsgatan 4 | Telefon 042-509 60 | Mail info@3hus.se | Org.nr 556739-8010 | Bank Handelsbanken | Bankgiro 349-1966

Bilaga 2 Reviderat tävlingsbidrag 2022-04-22

1080

Bilaga 3 Tävlingsbidrag

2022-04-22

1081

Bilaga 4 Reviderat tävlingsbidrag

2022-04-22

Arkitektoniskt utlåtande ang avvikelse i förhållande till Tävlingsförslag gällande Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Malmö 2022-04-28

Ändring gäller tvåplansradhus där liten terrass på plan 2 utgår.

Motivering:

Radhusen inom förslaget har en intressant och varierad fasadindelning, med varierande höjder, utstickande element och skiftande materialitet. I tävlingsfasen fanns även små terrasser på både två och treplansradhusen för att alla hus skulle ha en möjlighet till utevistelse åt både öster och väster, terrasserna var mycket små och tämligen långt indragna mellan två högre volymer och kan i realiteten inte anses solsäkra västerläget i det tillfälle trädgårdsidan orienterar sig mot öster. När projektet kommit in i en ny fas bedöms inte terrasserna på tvåplansradhusen tillföra ett så pass stort gestaltningsmässigt, och ur den boendes perspektiv, härlighetsvärde att de är ekonomiskt försvarbara. Gestaltningsmässigt är tvåplansradhusen så pass uppbrutna och varierade i sin utformning att det inte påverkar helhetsintrycket i gatubilden att terrasserna utgår, snarare blir volymen renare och mindre tillkrånglad. I och med att beslut tagits att terrasserna kvarstår på treplanshusen uppstår dessutom en olikhet mellan de två hustyperna som gagnar gestaltningen som helhet.

Min bedömning är att terrassen som utgår inte utgör någon gestaltningsmässig nackdel – snarare tvärtom.

Ylva Hegelund, ansvarig arkitekt i projektet, Arkitekt MSA/SAR

Kamikaze Arkitekter AB

§ 73 **KS.2020.0184**

Godkännande av ändringar i vinnande bidrag i markanvisningstävling samt förfrågan om nytt markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Ärendebeskrivning

Kvarteret Gåsen utgör ett pågående exploateringsprojekt i östra Eslöv. Området som tidigare använts till skoländamål ska omvandlas till ett nytt bostadskvarter. Som ett steg i denna utveckling har kommunen genomfört en markanvisningstävling avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1, Grågåsen 1 och del av Sädgåsen 1. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 8 september 2020, § 128, att utse 3Hus Holding ABs bidrag i tävlingen till vinnare i markanvisningen. Markanvisningsavtal godkändes av kommunfullmäktige genom beslut den 29 mars 2021, § 38, och undertecknades den 6 maj 2021. 3Hus Holding AB har efter avtalstecknandet överlåtit markanvisningen till ett helägt dotterbolag, Progetti Oca 1 AB. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 26 april 2022, § 58, godkänt en förlängning av markanvisningsavtalet till den 31 oktober 2022. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 24 maj 2022, § 76, godkänt ändringar som Progetti Oca 1 AB önskat göra i förhållande till vinnande bidrag.

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut; Godkännande av ändringar i vinnande bidrag i markanvisningstävling samt förfrågan om nytt markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1
- Förfrågan om godkännande av ändringar av vinnande bidrag i markanvisningstävling avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 samt nytt markanvisningsavtal
- Arkitektoniskt utlåtande avseende fastigheterna Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 från Kamikaze Arkitekter AB

Beredning

Markanvisningsavtal mellan Progetti Oca 1 AB och kommunen om exploatering av Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 löpte ut den 31 oktober 2022. Progetti Oca 1 AB har sökt och beviljats bygglov för byggnation inom fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 i enlighet med vinnande bidrag med de ändringar som godkänts av kommunstyrelsens arbetsutskott.

Progetti Oca 1 AB har därefter meddelat att de har svårt att sälja bostäderna då marknaden för nyproducerade bostäder i nuläget är kall och avvaktande. Vid uppstart av försäljning av bostäderna har Progetti Oca 1 AB utifrån marknadsläget och samtal

med mäklare kommit fram till att det inte finns förutsättningar för försäljning av de större bostäderna till det pris som bolaget behöver ta ut för att täcka kostnader och erhålla vinst. För att kunna genomföra projektet har Progetti Oca 1 AB inkommit med en förfrågan till kommunen om att minska antalet trevåningshus från 17 stycken till sju stycken.

Kamikaze Arkitekter AB, som i samarbete med 3Hus Holding AB, tagit fram det vinnande bidraget, framför att det ursprungliga syftet med fördelningen av två- respektive trevåningshus var dels att tillföra ett volymmässigt spel inom strukturen och skapa intressanta vyer och siktlinjer även sett från lite avstånd, dels för att kunna erbjuda olika bostadsstorlekar inom området. Två strategiskt valda husgrupper om tre respektive fyra bostäder i tre våningar kvarstår i projektet och medför att växlingen i höjd och volym som skapar intressanta vyer på avstånd bibehålls i området.

Kommunledningskontorets bedömning är att minskningen av antalet trevåningshus och den reviderade placeringen av dessa inom området inte påverkar projektets ursprungsidé eller kvalité gestaltningsmässigt i allt för stor utsträckning och att ändringen bör godkännas för att möjliggöra ett genomförande av projektet.

Progetti Oca 1 AB önskar teckna ett nytt markanvisningsavtal med kommunen avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Kommunledningskontoret bedömer att det är lämpligt att teckna ett nytt markanvisningsavtal, utifrån samma förutsättningar som tidigare avtal tecknats, för att ge Progetti Oca 1 AB möjlighet att genomföra projektet.

Kommunfullmäktige beslutar om godkännande av nytt markanvisningsavtal.

Yrkanden
Catharina Malmborg (M) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslut
- Kommunstyrelsens arbetsutskott godkänner ändring av vinnande bidrag i markanvisning för Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Ändringen avser våningsantal och placeringen av två- respektive treplanshus och är redovisad på sidan 5 i beslutsunderlaget Förfrågan om godkännande av ändringar av vinnande bidrag samt förfrågan om nytt markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1.

- Kommunledningskontoret ges i uppdrag att ta fram ett markanvisningsavtal mellan kommunen och Progetti Oca 1 AB på 12 månader utifrån samma förutsättningar som tidigare markanvisningsavtal avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1.

Beslutet skickas till
Progetti Oca 1 AB
Kommunledningskontoret

ESLÖVS KOMMUN

KS.2020.0184

2023-04-13
Annika Lagerqvist
+4641362284
annika.lagerqvist@eslov.se

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Godkännande av ändringar i vinnande bidrag i markanvisningstävling samt förfrågan om nytt markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1

Ärendebeskrivning

Kvarteret Gåsen utgör ett pågående exploateringsprojekt i östra Eslöv. Området som tidigare använts till skoländamål ska omvandlas till ett nytt bostadskvarter. Som ett steg i denna utveckling har kommunen genomfört en markanvisningstävling avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1, Grågåsen 1 och del av Sädgåsen 1. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade den 8 september 2020, §128, att utse 3Hus Holding ABs bidrag i tävlingen till vinnare i markanvisningen. Markanvisningsavtal godkändes av kommunfullmäktige genom beslut den 29 mars 2021, §38, och undertecknades den 6 maj 2021. 3Hus Holding AB har efter avtalstecknandet överlåtit markanvisningen till ett helägt dotterbolag, Progetti Oca 1 AB. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 26 april 2022, § 58, godkänt en förlängning av markanvisningsavtalet till den 31 oktober 2022. Kommunstyrelsens arbetsutskott har genom beslut den 24 maj 2022, § 76, godkänt ändringar som Progetti Oca 1 AB önskat göra i förhållande till vinnande bidrag.

Beslutsunderlag

Förfrågan om godkännande av ändringar av vinnande bidrag samt förfrågan om nytt markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1
Arkitektoniskt utlåtande avseende fastigheterna Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 från Kamikaze Arkitekter AB

Beredning

Markanvisningsavtal mellan Progetti Oca 1 AB och kommunen om exploatering av Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 löpte ut den 31 oktober 2022. Progetti Oca 1 AB har sökt och beviljats bygglov för byggnation inom fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1 i enlighet med vinnande bidrag med de ändringar som godkänts av kommunstyrelsens arbetsutskott.

Progetti Oca 1 AB har därefter meddelat att de har svårt att sälja bostäderna då marknaden för nyproducerade bostäder i nuläget är kall och avvaktande. Vid uppstart av försäljning av bostäderna har Progetti Oca 1 AB utifrån marknadsläget och samtal med mäklare kommit fram till att det inte finns förutsättningar för försäljning av de större bostäderna till det pris som bolaget behöver ta ut för att täcka kostnader och erhålla vinst. För att kunna genomföra projektet har Progetti Oca 1 AB inkommit med en förfrågan till kommunen om att minska antalet trevåningshus från 17 stycken till sju stycken.

Kamikaze Arkitekter AB, som i samarbete med 3Hus Holding AB, tagit fram det vinnande bidraget, framför att det ursprungliga syftet med fördelningen av två- respektive trevåningshus var dels att tillföra ett volymmässigt spel inom strukturen och skapa intressanta vyer och siktlinjer även sett från lite avstånd, dels för att kunna erbjuda olika bostadsstorlekar inom området. Två strategiskt valda husgrupper om tre respektive fyra bostäder i tre våningar kvarstår i projektet och medför att växlingen i höjd och volym som skapar intressanta vyer på avstånd bibehålls i området.

Kommunledningskontorets bedömning är att minskningen av antalet trevåningshus och den reviderade placeringen av dessa inom området inte påverkar projektets ursprungsidé eller kvalité gestaltningsmässigt i allt för stor utsträckning och att ändringen bör godkännas för att möjliggöra ett genomförande av projektet.

Progetti Oca 1 AB önskar teckna ett nytt markanvisningsavtal med kommunen avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Kommunledningskontoret bedömer att det är lämpligt att teckna ett nytt markanvisningsavtal, utifrån samma förutsättningar som tidigare avtal tecknats, för att ge Progetti Oca 1 AB möjlighet att genomföra projektet.

Kommunfullmäktige beslutar om godkännande av nytt markanvisningsavtal.

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsens arbetsutskott godkänner ändring av vinnande bidrag i markanvisning för Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1. Ändringen avser våningsantal och placeringen av två- respektive treplanshus och är redovisad på sidan 5 i beslutsunderlaget *Förfrågan om godkännande av ändringar av vinnande bidrag samt förfrågan om nytt markanvisningsavtal avseende Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1*.
- Kommunledningskontoret ges i uppdrag att ta fram ett markanvisningsavtal mellan kommunen och Progetti Oca 1 AB på 12 månader utifrån samma förutsättningar som tidigare markanvisningsavtal avseende fastigheterna Eslöv Gåsen 34, Fjällgåsen 1 och Grågåsen 1.

Beslutet skickas till

Progetti Oca 1 AB

Kommunledningskontoret

Eva Hallberg
Kommundirektör

Katarina Borgstrand
Chef Tillväxtavdelningen

Omarbetning kv Fjällgåsen, Grågåsen och Gåsen, Eslöv

Åstorp 2023-04-13

1089

Marknadsläget och varför framställan görs med ny layout

- Marknadsläget med höjda räntekostnader, kopplade till inflation, krig och stigande energipriser, har gjort bostadsmarknaden väldigt kall och avvaktande.
- Kraftigt skenande byggpriser har de senaste 2 åren gjort att produktionskostnaden skenat iväg. Nyproducerade hus blir tyvärr då alltför dyra jämfört med begagnade hus på successions-marknaden där dessutom prisbilden har fallit.
- Högre ränta som gör att brf-upplåtelseformens belåningsgrad jämfört med successions-marknadens fallande villapriser blir ohållbar.
- Mäklarens synpunkter enligt ovanstående punkter gör att vi behöver minska antalet stora hus i projektet. Då de blir för dyra att producera och sälja.
- Vår förhoppning är att genom minska antalet stora radhus kunna komma igång med projektet. Fördelningen blir nu 7 st radhus om 3-våningar och 28 st om 2-våningar.
- Husens förändras inte mot inlämnat bygglov vad det gäller fasadmaterial.
- Samtidigt önskar vi teckna ett nytt markanvisningsavtal då det tidigare löpt ut 2022-10-31.
- Mäklarens bild är att det krävs minst 12 månader för att sälja projektet. Det innebär byggstart tidigast Q4 2024 eller Q1 2025.

Husens ”nya” gestaltning beskrivit av arkitekten

- En av de idémässigt viktigaste utgångspunkterna i tävlingsförslaget var att skapa ett intressant och varierat gaturum i en så homogen byggnadsstruktur som radhus traditionellt är. Det var så tanken om den vinklade byggnadsdelen, som beroende på vilken sida av gatan husen är orienterade omväxlande vänder kort- resp. långsida mot gaturummet, uppkom.
- Det ger med ett enkelt grepp stor variation och en intressant upplevelse i gaturummet inte minst genom olika ljusinfall på fasaderna och det skuggspel som uppstår då träfasaderna framstår olika beroende på från vilket håll de blir belysta.
- Treplanshusen har sin ”utstickande” byggnadsdel vinklad på plan två vilket ger en slät fasad i gaturummet. Även greppet att tydligt särskilja ”de två olika volymerna” inom det enskilda huset med olika material (tegel och trä) var en viktig del i att skapa en sammanhållen men samtidigt varierad gestaltning i tilltalande mänsklig skala.
- Syftet med fördelningen av två respektive treplanshus var dels att tillföra ett volymmässigt spel inom strukturen och skapa intressanta vyer och siktlinjer även sett på lite större avstånd och dels att kunna erbjuda olika bostadsstorlekar inom området.
- Förslag på framkomlig väg för ett mer genomförbart projekt är en omfördelning av hustyper, som tidigare varit någorlunda jämnt fördelat på två- respektive tre-planshus till fördel för fler av tvåplanshusen. Husens disponering på fastigheterna i grupper om 2, 3 och 4 samt markplanering kvarstår i ursprungligt läge med samma ambitionsnivå. Även husens gestaltning och materialval är oförändrad.
- För att bibehålla gatuvyn från Nils Johnssons väg behålls en av husgrupperna inom fastighet Grågåsen 1 som ”typ 2” (treplanshus), även en av grupperna inom fastighet Fjällgåsen 1 som ligger en husrad förskjutet i förhållande till bibehållen grupp inom fastighet Grågåsen behålls som typ 2, detta för att inte förlora dynamiken inom kvarteret och variationen i siktlinje i vyn från Nils Johnsons väg. Inom fastighet Gåsen 34 ersätts samtliga hustyp 2 med typ 1 (tvåplanshus).

Husens ”nya” gestaltning beskrivit av arkitekten

- Föreslagen förändring innebär endast mindre avsteg från ursprungstanken då huvudgreppet kvarstår och gaturummen fortsatt kommer att ge samma intryck av de vinklade byggnadsdelarna i gaturummet. Två strategiskt valda husgrupper med treplanshus kvarstår och bibehåller växlingen i höjd och volym som skapar intressanta vyer på avstånd. En fördel med föreslagen förändring är att gestaltningen kan uppfattas som mer konsekvent och sammanhållen med fler grupper av samma hustyp samt att det blir bättre solvärden i utemiljöerna med en lägre byggnadsstruktur.

- Arkitekten Ylva Hegelunds bedömning är:
- ”Projektet klarar föreslagen justering utan att förändringarna nämnvärt påverkar projektets ursprungsintentioner och arkitektoniska kvaliteter”.

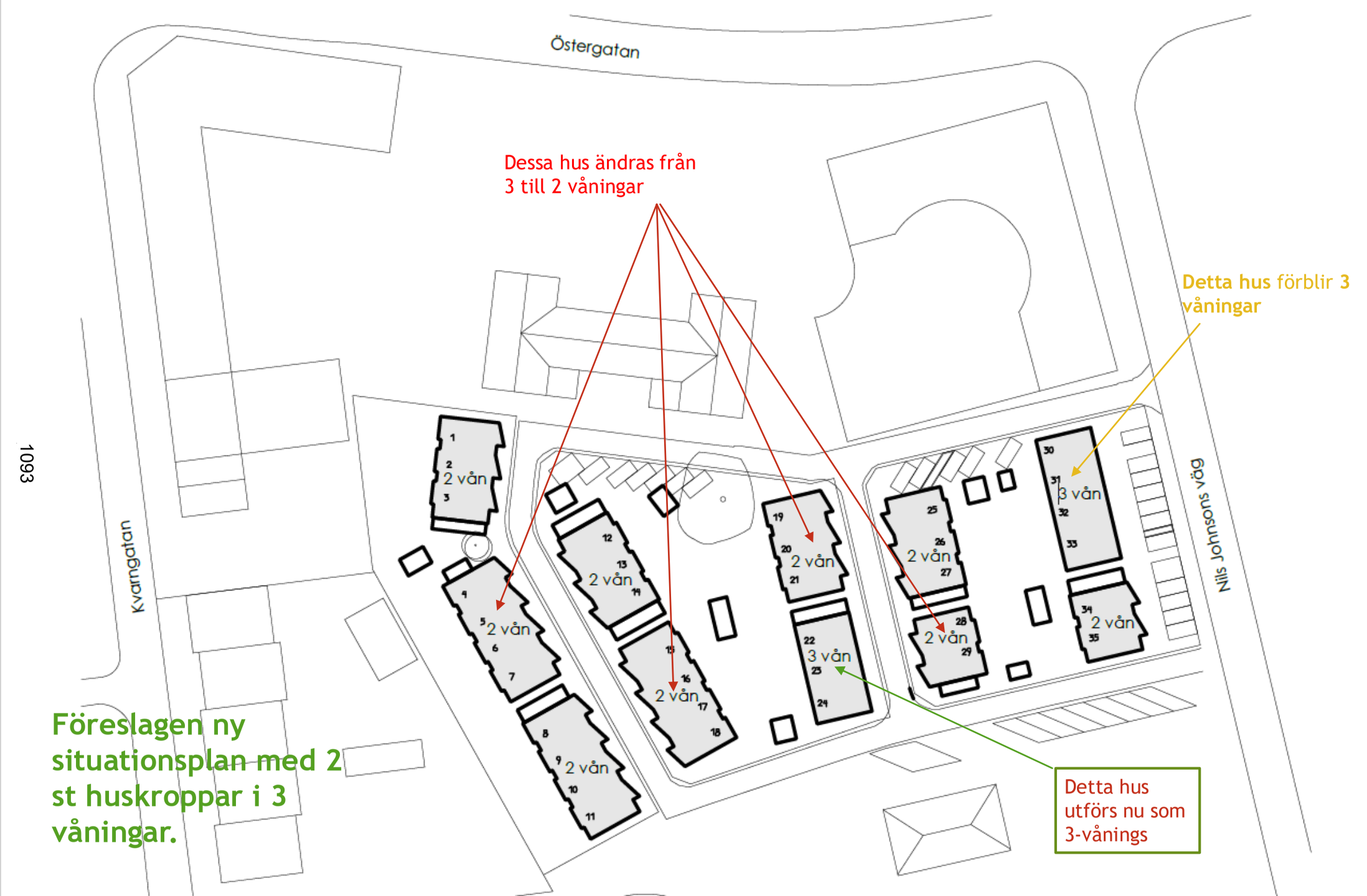

Föreslagen ny situationsplan med 2 st huskroppar i 3 våningar.

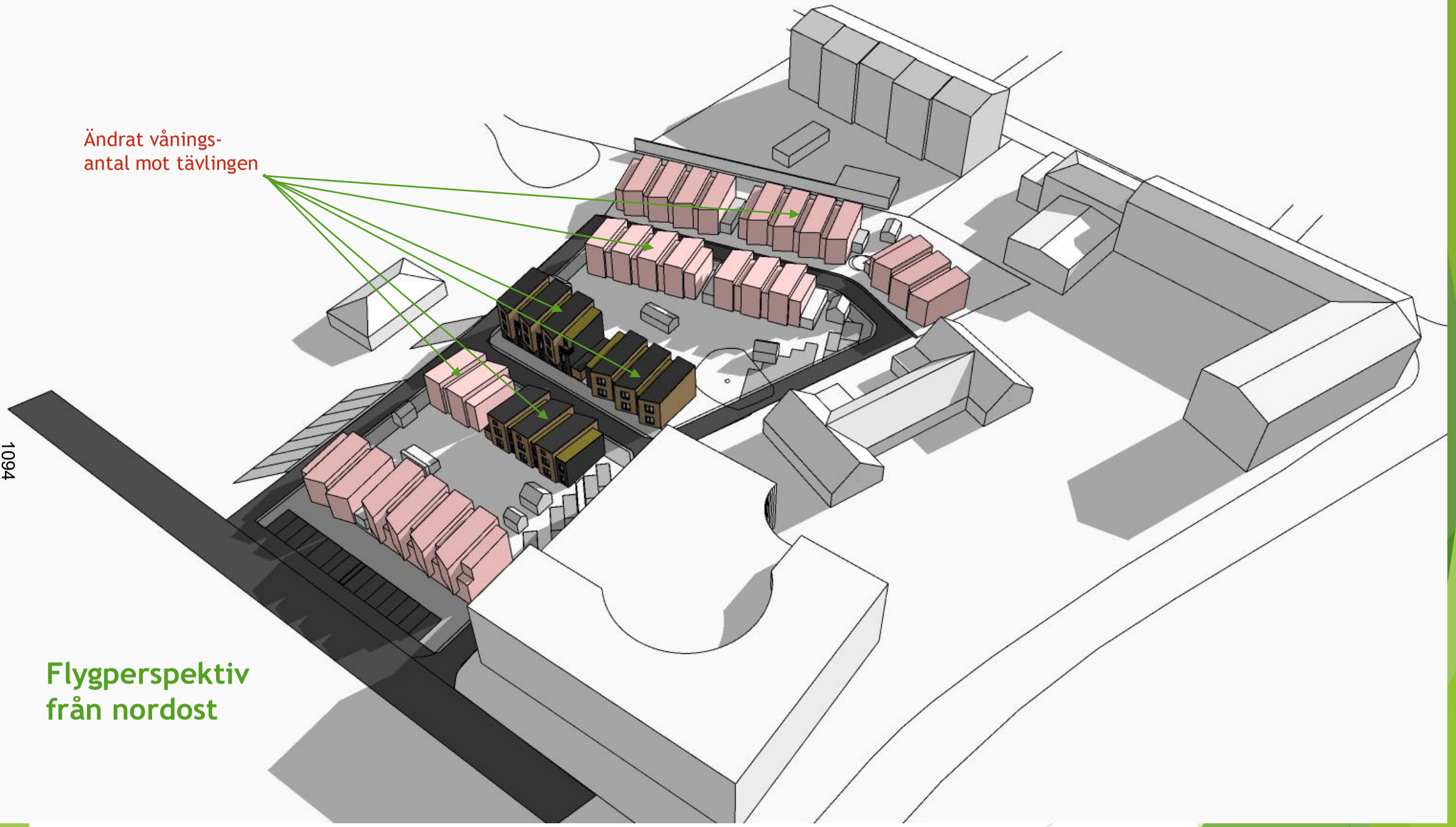

Flygperspektiv från nordost

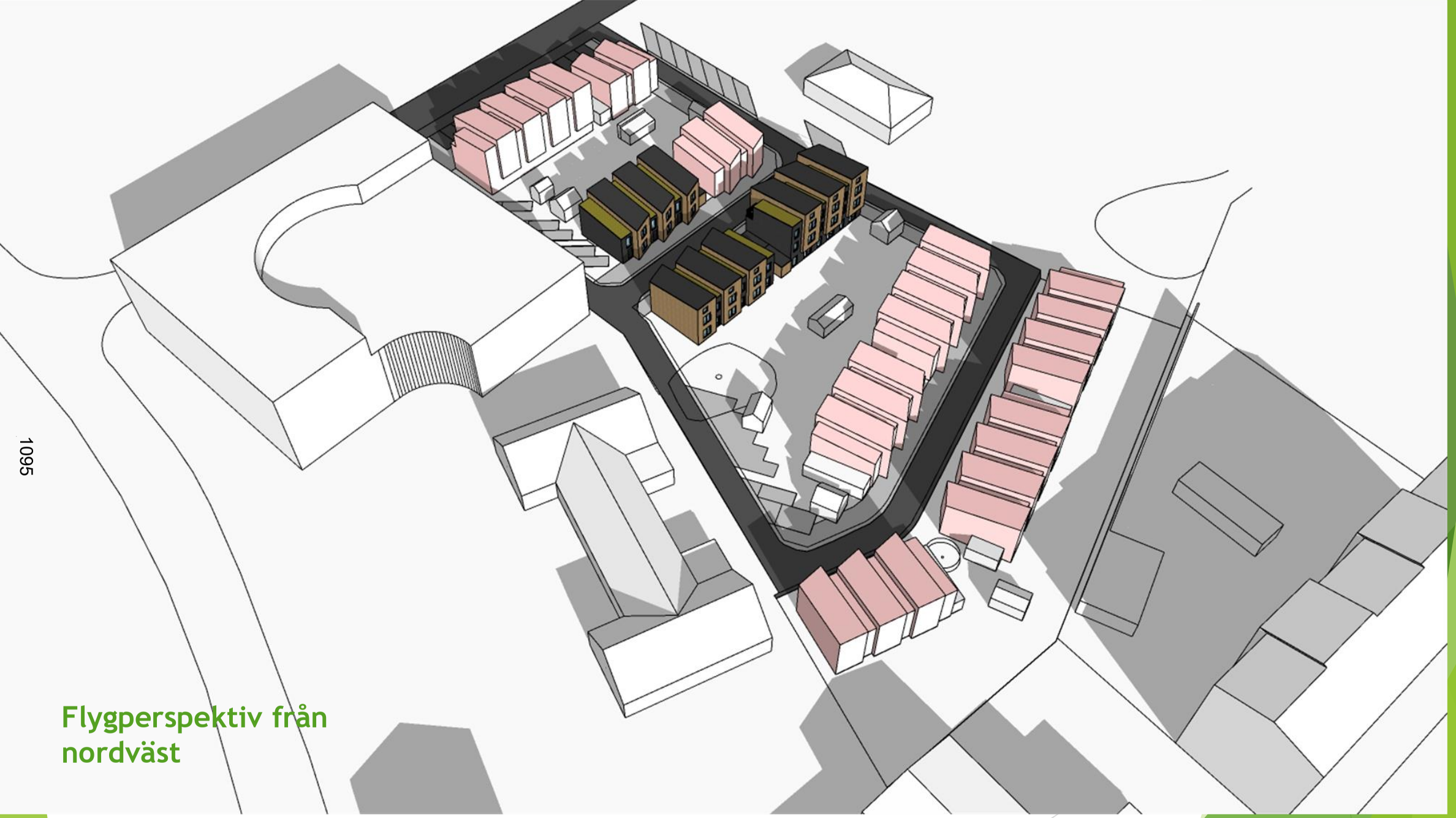

1095

Flygperspektiv från nordväst

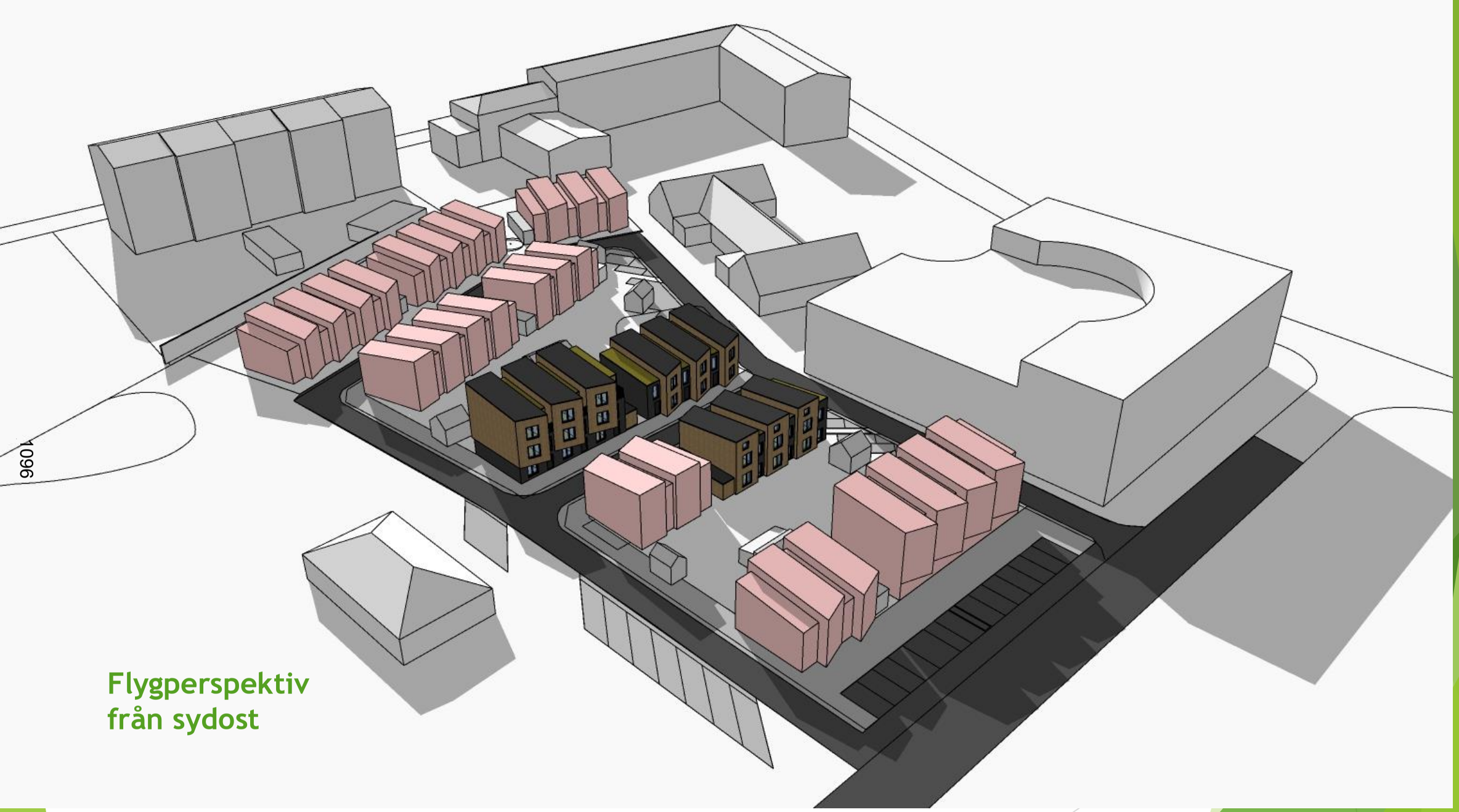

Flygperspektiv
från sydost

Flygperspektiv
från sydväst

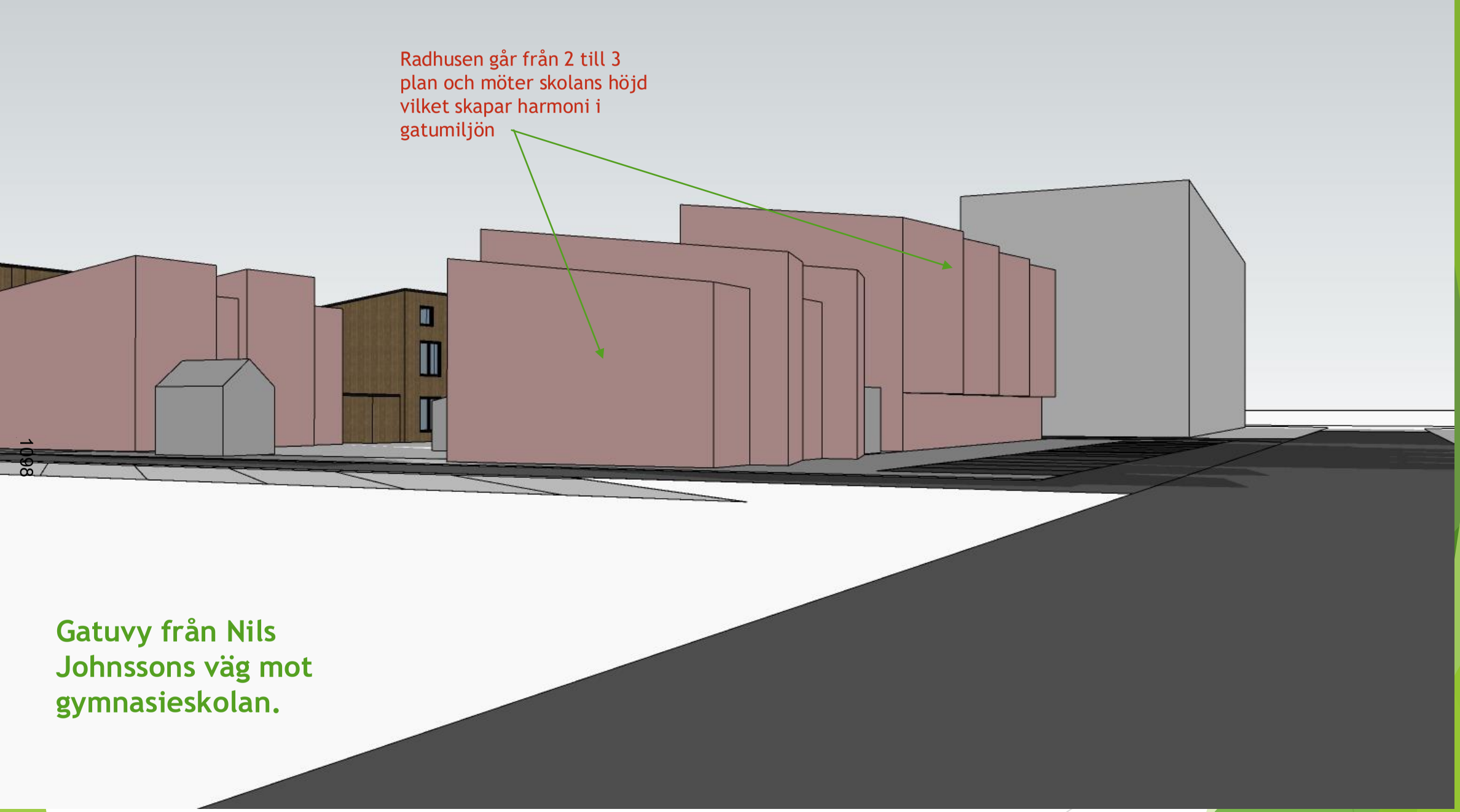

Gatuvy från Nils Johnssons väg mot gymnasieskolan.

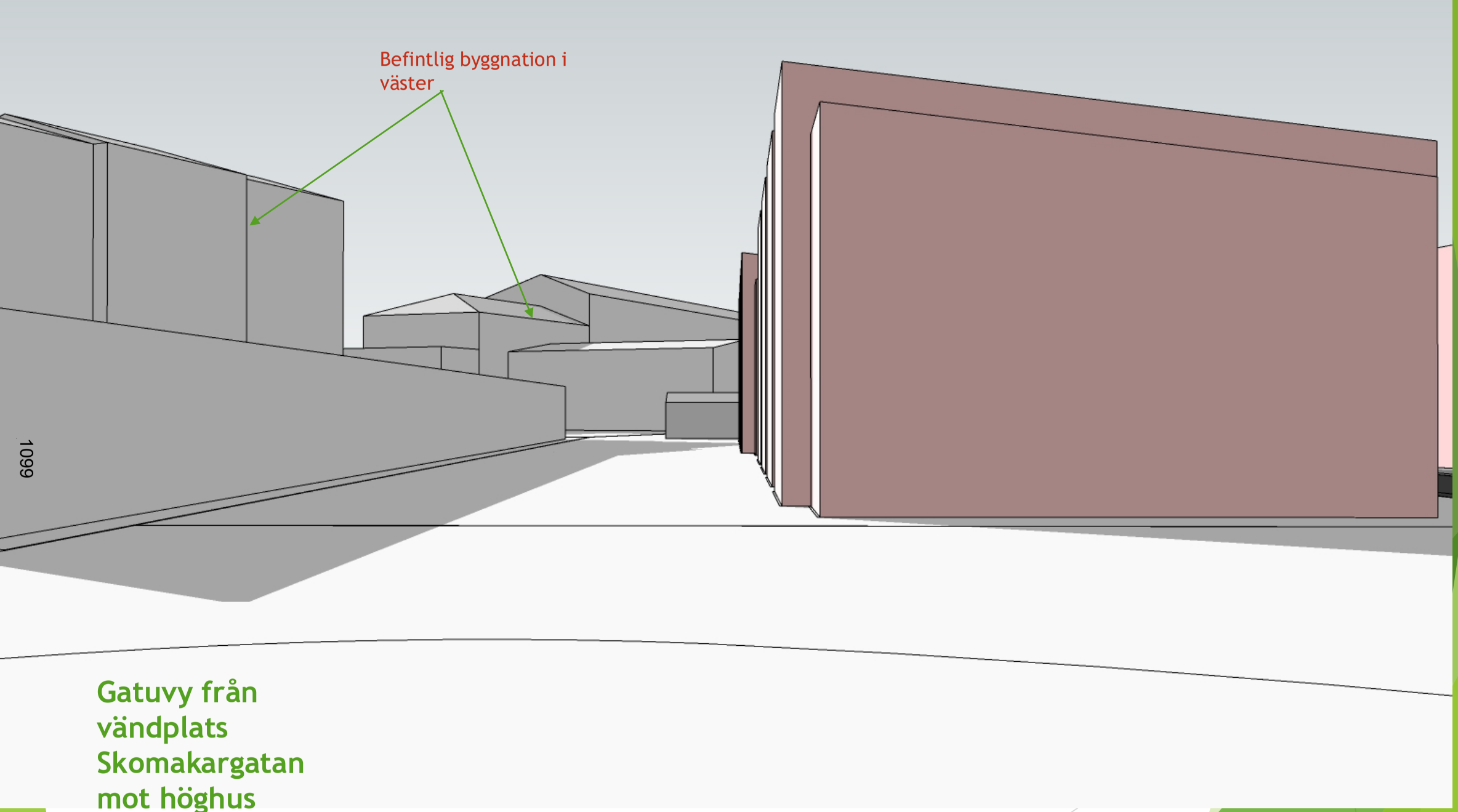

Gatuvy från vändplats Skomakargatan mot höghus

Gatuvy från vändplats Skomakargatan mot Nils Johnssons väg. Det ”bruna” huset är numer i 3 våningar.

Gatuvy längs med kv Fjällgåsen och kv Grågåsen i bakgrunden

Gatuvy mellan kv Fjällgåsen och Grågåsen där husens karakteristiska form behålls

1103

Gatuvy mellan kv Gåsen och Fjällgåsen där också husens karaktär kvarstår

Gårdsvy kv Fjällgåsen mot söder där 2 och 3 våningshusen möts.

Har ni några frågor så når ni oss på info@3hus.se eller mikael.sjunnesson@3hus.se

Översiktskarta

2023-10-03

Läge av exploateringsområde markerat med röd cirkel

0,5 0 0,5 [km]

1:12 000

§ 24 **KS 2024/47**

Antagande av riktlinje för fördelning av arbetsmiljöuppgifter

Beslut
- Riktlinje för delegering av arbetsmiljöuppgifter antas att gälla från den 1 april 2024 under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att upphäva Rutin för fördelning av arbetsmiljöuppgifter. Anvisningar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter, som antagits av Central samverkansgrupp, upphör att gälla per samma datum.
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att upphäva Rutin för fördelning av arbetsmiljöuppgifter.

Ärendebeskrivning
Tidigare rutin för fördelning av arbetsmiljöuppgifter var föråldrad och i behov av uppdatering och förtydligande. Anvisningarna för hur fördelningen skulle gå till fanns i ett separat dokument. I den nya riktlinjen finns uppdaterad information i samma dokument för en tydligare och enklare hantering.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse; Riktlinje för fördelning av arbetsmiljöuppgifter
- Riktlinje för fördelning av arbetsmiljöuppgifter
- Anvisningar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter
- Rutiner för fördelning av arbetsmiljöuppgifter

Beredning
Enligt arbetsmiljöverkets föreskrift om Systematiskt Arbetsmiljöarbete 2001:1 §6, ska arbetsgivaren fördela arbetsmiljöuppgifterna på ett sådan sätt att chefer, arbetsledare eller andra arbetstagare får i uppgift att verka för att risker i arbetet förebyggs och en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås. Uppgiftsfördelningen ska dokumenteras skriftligt när det finns mer än tio arbetstagare i verksamheten. Riktlinjen beskriver på vilket sätt arbetsmiljöuppgifter ska fördelas i Eslövs kommun, vilka förutsättningar som ska gälla för att arbetsmiljöuppgifter ska kunna tilldelas samt vilka uppgifter som ingår i fördelningen. I riktlinjen preciseras även hur arbetsmiljöuppgifter ska dokumenteras och sparas. Riktlinjen har tagits fram av Kommunledningskontoret och samverkats med de fackliga organisationerna.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige
Kommunledningskontoret, HR-avdelningen

ESLÖVS KOMMUN

KS 2024/47

2024-01-16
Malin Fremling
+4641362623
malin.fremling@eslov.se

Kommunstyrelsen

Riktlinje för fördelning av arbetsmiljöuppgifter

Förslag till beslut

- Riktlinje för delegering av arbetsmiljöuppgifter antas att gälla från den 1 april 2024 under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att upphäva Rutin för fördelning av arbetsmiljöuppgifter. Anvisningar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter, som antagits av Central samverkansgrupp, upphör att gälla per samma datum.
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att upphäva Rutin för fördelning av arbetsmiljöuppgifter.

Ärendebeskrivning

Tidigare rutin för fördelning av arbetsmiljöuppgifter var föråldrad och i behov av uppdatering och förtydligande. Anvisningarna för hur fördelningen skulle gå till fanns i ett separat dokument. I den nya riktlinjen finns uppdaterad information i samma dokument för en tydligare och enklare hantering.

Beslutsunderlag

- Riktlinje för fördelning av arbetsmiljöuppgifter
- Anvisningar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter
- Rutiner för fördelning av arbetsmiljöuppgifter

Beredning

Enligt arbetsmiljöverkets föreskrift om Systematiskt Arbetsmiljöarbete 2001:1 §6, ska arbetsgivaren fördela arbetsmiljöuppgifterna på ett sådan sätt att chefer, arbetsledare eller andra arbetstagare får i uppgift att verka för att risker i arbetet förebyggs och en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås. Uppgiftsfördelningen ska dokumenteras skriftligt när det finns mer än tio arbetstagare i verksamheten. Riktlinjen beskriver på vilket sätt arbetsmiljöuppgifter ska fördelas i Eslövs kommun, vilka förutsättningar som ska gälla för att arbetsmiljöuppgifter ska kunna tilldelas samt vilka uppgifter som ingår i fördelningen. I riktlinjen preciseras även hur arbetsmiljöuppgifter ska dokumenteras och sparas. Riktlinjen har tagits fram av Kommunledningskontoret och samverkats med de fackliga organisationerna.

Beslutet skickas till
HR-avdelningen, Kommunledningskontoret

Eva Hallberg
Kommundirektör

Isak Högelius
HR-chef

ESLÖVS KOMMUN

RIKTLINJE FÖR FÖRDELNING AV ARBETSMILJÖUPPGIFTER

Dokumentet Riktlinje för fördelning av arbetsmiljöuppgifter är antaget av Kommunstyrelsen den 2024-02-07. Det riktar sig till chefer och medarbetare i Eslövs kommun. Ses över för revidering senast 2029.

Kontaktperson: HR-strateg, HR-avdelningen.

Syfte
Denna riktlinje syftar till att tydliggöra vem som ska göra vad i det systematiska arbetsmiljöarbetet i Eslövs kommun.

Ansvar
I kommunerna är de förtroendevalda arbetsgivare och därigenom huvudansvariga för en god arbetsmiljö. För att kunna uppfylla sitt ansvar är det nödvändigt att arbetsgivaren fördelar uppgifter i arbetsmiljöarbetet på olika personer i verksamheten. Arbetsmiljöuppgifterna ska fördelas på ett sådant sätt att chefen kan verka för att risker förebyggs och en god arbetsmiljö uppnås. Uppgifterna bör läggas på den som har de bästa förutsättningarna att utföra uppgifterna eller kan se till att de blir utförda.

Rättslig grund
Den rättsliga grunden för fördelning av arbetsmiljöuppgifter finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete. Uppgiftsfördelningen innebär inte att den som får uppgifterna automatiskt får ta de rättsliga påföljderna vid en arbetsolycka. Detta ansvar fastställs av domstol i efterhand. Det har stor betydelse om vederbörande har fått tydlig uppgiftsfördelning, haft tillräckliga kunskaper, kompetens och befogenheter samt resurser för sina uppgifter.

Uppgiftsfördelning
Uppgiftsfördelningen innebär att chefen får till uppgift att sköta arbetsmiljöfrågor som hänger samman med hens övriga arbete. Det ska observeras att nämnden alltid har det yttersta arbetsgivaransvaret och återkommande måste följa upp att verksamhetens arbetsmiljöarbete och uppdrag fungerar. I annat fall måste nämnden vidta åtgärder. Det är viktigt att uppgiftsfördelningen är tydlig då fördelningen oftast är en förutsättning för ett effektivt och förebyggande arbetsmiljöarbete.

Det går inte att fördela uppgifter i arbetsmiljöarbetet på ett skyddsombud i dennes egenskap av skyddsombud. Skyddsombudet företräder arbetstagarna i arbetsmiljöarbetet. Ett skyddsombud kan däremot ha till uppgift att sköta delar av det systematiska arbetsmiljöarbetet utifrån sin ordinarie tjänst.

Chefer som får arbetsmiljöuppgifter ska ha:

- Befogenheter att fatta beslut och vidta åtgärder
- Kunskap och kompetens kring arbetsmiljölagstiftning och systematiskt arbetsmiljöarbete
- Kännedom om de fysiska, organisatoriska och sociala förhållanden som finns på arbetsplatsen som kan innebära risk för ohälsa eller olycksfall
- Kunskap om hur brister i arbetsmiljön kan åtgärdas, hur ohälsa och olycksfall förebyggs samt hur vad som främjar hälsa på arbetsplatsen
- Resurser, exempelvis i form av medarbetare, budget, utrustning/hjälpmedel, lokaler eller stöd från företagshälsovård vid behov
- En egen rimlig arbetssituation

Vem gör vad?

Fördelningen av arbetsmiljöuppgifter i Eslövs kommun börjar i Kommunfullmäktige och kan sedan fördelas så långt ner i verksamheterna som behövs enligt följande beskrivning:

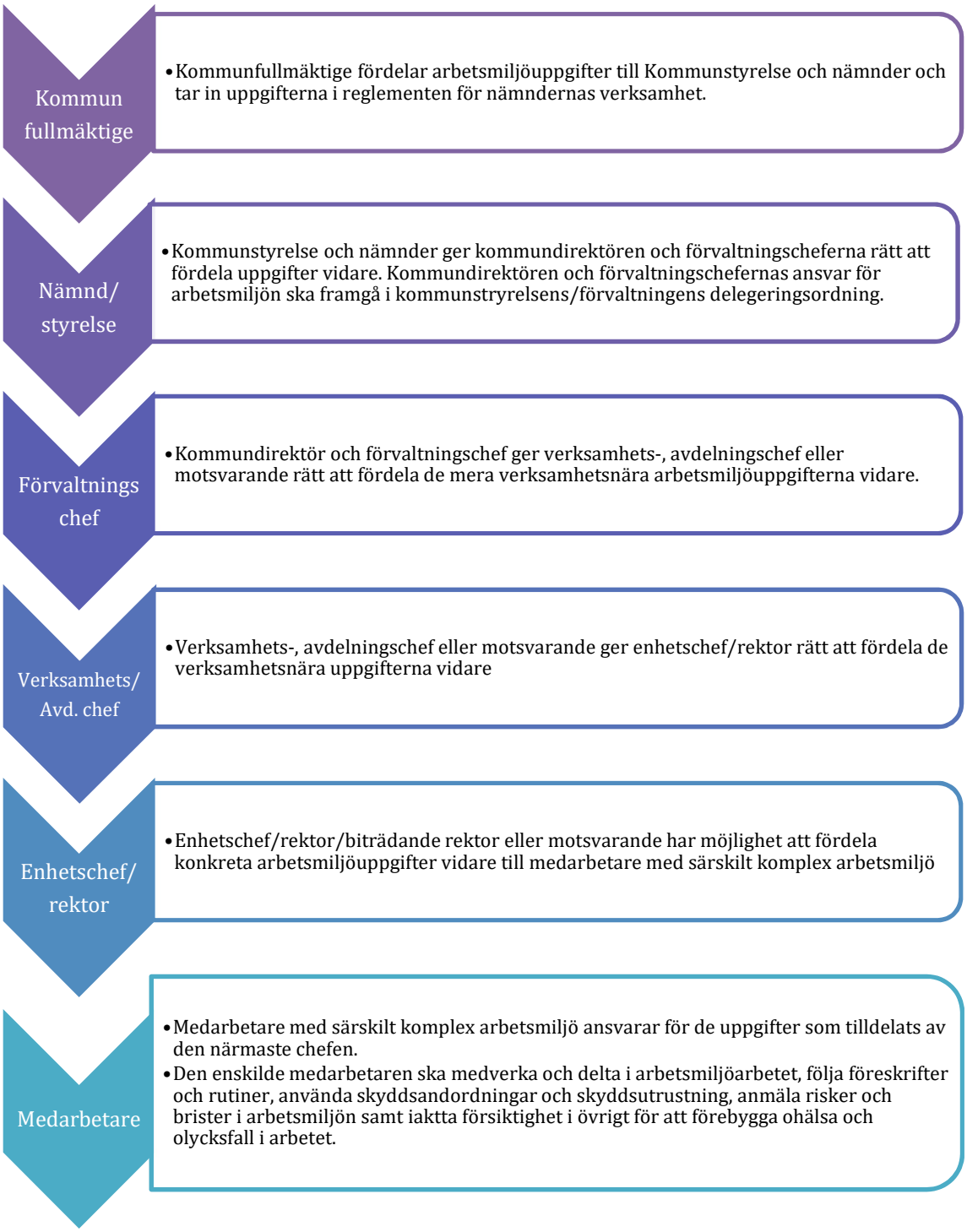
Kommun fullmäktige
•Kommunfullmäktige fördelar arbetsmiljöuppgifter till Kommunstyrelse och nämnder och tar in uppgifterna i reglementen för nämndernas verksamhet.
Nämnd/ styrelse
•Kommunstyrelse och nämnder ger kommundirektören och förvaltningscheferna rätt att fördela uppgifter vidare. Kommundirektören och förvaltningschefernas ansvar för arbetsmiljön ska framgå i kommunstyrelsens/förvaltningens delegeringsordning.
Förvaltnings chef
•Kommundirektör och förvaltningschef ger verksamhets-, avdelningschef eller motsvarande rätt att fördela de mera verksamhetsnära arbetsmiljöuppgifterna vidare.
Verksamhets/ Avd. chef
•Verksamhets-, avdelningschef eller motsvarande ger enhetschef/rektor rätt att fördela de verksamhetsnära uppgifterna vidare
Enhetschef/ rektor
•Enhetschef/rektor/biträdande rektor eller motsvarande har möjlighet att fördela konkreta arbetsmiljöuppgifter vidare till medarbetare med särskilt komplex arbetsmiljö
Medarbetare
•Medarbetare med särskilt komplex arbetsmiljö ansvarar för de uppgifter som tilldelats av den närmaste chefen.
•Den enskilde medarbetaren ska medverka och delta i arbetsmiljöarbetet, följa föreskrifter och rutiner, använda skyddsandordningar och skyddsutrustning, anmäla risker och brister i arbetsmiljön samt iaktta försiktighet i övrigt för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet.

Kommunfullmäktige ska:

- Fastställa en skriftlig arbetsmiljöpolicy för kommunen
- Fördela arbetsmiljöuppgifter till nämnderna och ta in uppgifterna i reglementen för nämndernas verksamhet och arbetsformer
- Följa upp att nämnderna driver verksamheten i enlighet med kommunens styrdokument för arbetsmiljö
- Ge nämnderna ekonomiska resurser för arbetsmiljöarbetet i fullmäktiges årliga budgetbeslut

Respektive nämnd ska:

- Verkställa fullmäktiges beslut
- Se till att verksamheten drivs i enlighet med arbetsmiljölagen och föreskrifterna för arbetsmiljön
- Se till att förvaltningschefens roll och uppgifter i det systematiska arbetsmiljöarbetet klargörs
- Se till att förvaltningschefen har befogenheter, resurser, kunskaper och kompetens för att kunna driva arbetsmiljöarbetet
- Ge förvaltningschefen rätt att fördela uppgifter så långt ut i organisationen att systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) kan bedrivas ute på arbetsplatserna och att tillräckliga befogenheter, resurser, kunskaper och kompetens följer med
- Se till att konsekvenserna för arbetsmiljön bedöms vid förändringar i såväl organisation som andra förändringar av arbetsmiljön
- Se till att förebyggande åtgärder i arbetsmiljön kan vidtas genom att ta upp arbetsmiljöinvesteringar i det årliga budgetförslaget
- Se till att det systematiska arbetsmiljöarbetet följs upp och fungerar bra på förvaltningsnivå och ute på arbetsplatserna
- Följa upp förvaltningens utredningar av arbetsolyckor, arbetsskador och tillbud samt följa upp sjukfrånvaron och rehabiliteringsarbetet i den omfattning som krävs för att uppfylla ansvaret
- Se till att samverkan sker med kommundirektör, kommunstyrelse och andra nämnder när det gäller arbetsmiljö, när så erfordras
- Rapportera årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet till kommunfullmäktige

Förvaltningschefen ska:

- Organisera och bedriva hälso- och arbetsmiljöarbetet inom förvaltningen enligt rutinerna för systematiskt arbetsmiljöarbete
- Känna till kommunens styrdokument inom hälsa och arbetsmiljö och arbeta i enlighet med dessa
- Kontinuerligt skapa ekonomiska och personella förutsättningar för ett väl fungerande arbetsmiljöarbete inom förvaltningen
- Fördela arbetsmiljöuppgifterna enligt en skriftlig uppgiftsfördelning så att det klart visar vem i organisationen som har ansvar för vilka arbetsmiljöuppgifter
- Se till att det inom förvaltningen finns en på lämpligt sätt organiserad arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet
- Åtgärda brister i arbetsmiljön genom:
  - direkta åtgärder
  - handlingsplaner
  - eller vidarebefordra (returnera) frågan till nämnden omedelbart
- Följa upp förvaltningens utredningar av arbetsolyckor, arbetsskador och tillbud
- Återrapportera inspektionsmeddelanden, föreläggande och förbud från Arbetsmiljöverket till nämnden och kommunens HR-avdelning
- Följa upp sjukfrånvaro och rehabiliteringsarbetet på förvaltningen
- Se till att riskanalyser och riskbedömningar av arbetsmiljön finns och uppdateras
- Samverka med kommundirektören
- Inneha ordförandeposten i förvaltningens övergripande samverkansgrupp (Fösam)
- Kontinuerligt följa upp förvaltningens arbetsmiljöarbete och återkoppla till nämnden
- Genomföra årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet på förvaltningen och redovisa till nämnden
- Returnera varje arbetsmiljöfråga för vilken förvaltningschefen saknar befogenheter eller resurser

Förvaltningschefen har samma arbetsuppgifter som övriga chefer med personalansvar när det gäller personal som är direkt underställd förvaltningschefen.

Verksamhets-, avdelningschef eller motsvarande ska:

- Bedriva hälso- och arbetsmiljöarbetet inom förvaltningen enligt rutinerna för systematiskt arbetsmiljöarbete
- Känna till kommunens policy/styrdokument inom hälsa och arbetsmiljö och arbeta i enlighet med dessa
- Klargöra fördelning av arbetsmiljöuppgifter till underställda chefer
- Organisera arbetsmiljö-, arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamheten inom sitt område
- Stimulera hälso- och arbetsmiljöverksamheten bland personalen
- Se till att verksamhetens personal fortlöpande får den information och de instruktioner som är nödvändiga för att förebygga ohälsa och olycksfall
- Se till att bestämmelserna i arbetsmiljölagen, arbetsmiljöförordningen, samverkansavtalet och andra relevanta lagar och avtal följs och att information om reglerna ges till medarbetarna
- Se till att Arbetsmiljöverkets författningar samt normer och standard för utrustning och arbetsmetoder följs och att information om reglerna ges till medarbetarna
- Se till att riskanalyser och riskbedömningar av arbetsmiljön finns och uppdateras
- Fortlöpande åtgärda brister i arbetsmiljön genom:
  - direkta åtgärder
  - handlingsplaner
  - eller vidarebefordra (returnera) frågan till förvaltningschefen
- Omedelbart anmäla olyckor med allvarliga personskador och allvarliga tillbud till Arbetsmiljöverket och överordnad chef
- Se till att eventuella förbud eller föreläggande från Arbetsmiljöverket respekteras och följs samt återrapportera inspektionsmeddelanden, föreläggande och förbud från Arbetsmiljöverket till förvaltningschefen
- Följa upp sjukfrånvaro och rehabiliteringsarbetet för verksamheten/avdelningen
- Genomföra utvecklingssamtal med sina medarbetare
- Se till att nyanställda ges nödvändig introduktion och utbildning
- Samverka med berörda skyddsombud
- Inför budgetarbetet till förvaltningschef framföra behov av arbetsmiljöinvesteringar

- Till förvaltningschef returnera varje arbetsmiljöfråga där verksamhets-, avdelningschef eller motsvarande saknar befogenheter eller resurser

Verksamhets-, avdelningschef eller motsvarande har samma arbetsuppgifter som enhetschef/rektor när det gäller personal som är direkt underställd chefen.

Enhetschef, rektor eller motsvarande ska:

- Bedriva hälso- och arbetsmiljöarbetet enligt rutinerna för systematiskt arbetsmiljöarbete
- Känna till kommunens policy/styrdokument inom hälsa och arbetsmiljö och arbeta i enlighet med dessa
- Ansvara för att rehabiliteringsarbetet för underställd personal görs, vid behov med stöd av HR-avdelningen, och se till att den anställdes rehabiliteringsbehov kartläggs samt att nödvändiga arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder vidtas
- Se till att Arbetsmiljöverkets författningar samt normer och standard för utrustning och arbetsmetoder följs och att information om reglerna ges till medarbetarna
- Att bestämmelserna i arbetsmiljölagen, arbetsmiljöförordningen, samverkansavtalet och andra relevanta lagar och avtal följs och att information om reglerna ges till medarbetarna
- Se till att alla medarbetare får fortlöpande instruktioner/information om arbetsmetoder, utrustning, kemiska hälsorisker och övrig arbetsmiljöhänsyn för att förebygga ohälsa och olycksfall.
- I de fall minderåriga arbetar/praktiserar på arbetsplatsen ska chefen säkerställa att dessa endast arbetar med uppgifter som är tillåtna för minderåriga och att minderåriga alltid har en handledare utsedd.
- Se till att befintliga hjälpmedel och personlig skyddsutrustning används
- Se till att vedertagen arbets-/lyftteknik används
- Stimulera arbetsmiljöarbetet genom att regelbundet diskutera arbetsmiljöfrågor vid arbetsplatsträffar och utvecklingssamtal
- Se till att riskanalyser och riskbedömningar av arbetsmiljön finns och uppdateras
- Fortlöpande åtgärda brister i arbetsmiljön genom:
  - direktåtgärder
  - handlingsplaner

- eller vidarebefordra (returnera) frågan till uppgiftsfördelande chef
- Utreda, åtgärda och följa upp olycksfall, sjukdomar och tillbud som orsakats av arbetet för att förhindra upprepning
- Göra anmälan av arbetsskada till Försäkringskassan
- Omedelbart anmäla olyckor med allvarliga personskador och allvarliga tillbud till Arbetsmiljöverket och överordnad chef
- Se till att eventuella förbud eller föreläggande från Arbetsmiljöverket respekteras och följs
- Återrapportera inspektionsmeddelanden, föreläggande och förbud från Arbetsmiljöverket till överordnad chef
- Genomföra utvecklingssamtal med sina medarbetare
- Svara för att nyanställda i direkt anslutning till att de påbörjar sin anställning får en grundlig introduktion
- Följa upp sjukfrånvaro och rehabiliteringsarbetet för enheten
- Samverka med sin personal och berörda skyddsombud när det gäller arbetsmiljön
- Inför budgetarbetet framföra behov av arbetsmiljöinvesteringar till överordnad chef
- Till uppgiftsfördelande chef returnera varje arbetsmiljöfråga där enhetschef/rektor saknar befogenheter eller resurser

Förvaltningen får göra ändringar utifrån gällande lagstiftning och anpassning efter verksamhet.

Medarbetare

Alla medarbetare har skyldigheter enligt arbetsmiljölagen att delta i det arbete som krävs för att skapa en bra hälsa och arbetsmiljö.

Skyldigheterna innebär att medarbetarna ska:

- Medverka i det dagliga hälso- och arbetsmiljöarbetet
- Rapportera brister och risker
- Föreslå åtgärder
- Ge synpunkter på resultat av åtgärder
- Delta i genomförandet av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god hälsa och arbetsmiljö
- Följa föreskrifter och rutiner på arbetsplatsen
- Använda skyddsanordningar
- Använda personlig utrustning

- Iaktta den försiktighet som krävs för att förebygga ohälsa och olycksfall

Medarbetare som har särskilt komplexa arbetsmiljöer
Ansvarig chef ska skriftligen vidarefördela konkreta arbetsmiljöuppgifter till medarbetare med särskilt komplexa arbetsmiljöer för att säkerställa att arbetsmiljökrav efterföljs. Medarbetare som har särskilt komplex arbetsmiljö är till exempel kemilärare, slöjdlärare och idrottslärare. Specifik blankett ska användas.

Returnering av arbetsmiljöuppgifter

Om den som fått arbetsmiljöuppgifter tilldelat sig inte har tillräckliga befogenheter eller resurser för att hantera en uppgift, ska hen vända sig till den som har fördelat uppgiften för att få utökade befogenheter och resurser. Om det inte sker kan hen returnera uppgiften. Det innebär att den returnerade arbetsmiljöuppgiften går över till en högre instans i kedjan. Övriga arbetsmiljöuppgifter kvarstår som tidigare.

Returnering av arbetsmiljöuppgift ska göras skriftligt på avsedd blankett och undertecknas både av den som återlämnar och den som tar emot uppgiften. Något nytt beslut om uppgiftsfördelning behövs inte.

Efter returnering kan uppgiften åter fördelas genom att personen tilldelas kompletterande kompetens, resurser eller befogenheter.

Dokumentation

All fördelning av arbetsmiljöuppgifter ska dokumenteras skriftligt på avsedd blankett. Originalet förvaras i enlighet med respektive förvaltnings dokumenthanteringsplan. Kopia ska scannas in och sparas i kommunens system för personalanteckningar (Novi).

När ska ny blankett för fördelning skrivas
Ny blankett för fördelning av arbetsmiljöuppgifter skrivs vid förändring av ansvarsområde. Om exempelvis en verksamhetsförändring innebär att befintlig chef får ett annat ansvarsområde så måste fördelningen skrivas om. Även vid återtagande av samtliga arbetsmiljöuppgifter när någon uppgift tidigare varit returnerad skrivs en ny fördelning. Fördelning behöver däremot inte skrivas om när en ny fördelande chef tillträder. Om den enda

förändringen är att det är en ny fördelande chef behöver alltså inte en ny fördelning signeras av underställda chefer.

ESLÖVS KOMMUN

INVESTOR IN PEOPLE

Anvisningar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter

I kommunerna är de förtroendevalda arbetsgivare och därigenom huvudansvariga för en god arbetsmiljö. För att kunna uppfylla sitt ansvar är det nödvändigt att arbetsgivaren fördelar uppgifter i arbetsmiljöarbetet på olika personer och befattningar i verksamheten. Arbetsmiljöuppgifterna ska fördelas på ett sådant sätt att chefen kan verka för att risker förebyggs och en god arbetsmiljö uppnås. Uppgifterna bör läggas på den som har de bästa förutsättningarna att utföra uppgifterna eller kan se till att de blir utförda. Uppgiftsfördelningen innebär att chefen får till uppgift att sköta arbetsmiljöfrågor som hänger samman med hans/hennes övriga arbete. Det ska observeras att nämnden alltid har det yttersta arbetsgivaransvaret och återkommande måste följa upp att verksamhetens arbetsmiljöarbete och uppdrag fungerar. I annat fall måste nämnden vidta åtgärder. Det är viktigt att uppgiftsfördelningen blir tydlig då fördelningen oftast är en förutsättning för ett effektivt och förebyggande arbetsmiljöarbete.

Det går inte att fördela uppgifter i arbetsmiljöarbetet på ett skyddsombud i dennes egenskap av skyddsombud. Skyddsombudet företräder arbetstagarna i arbetsmiljöarbetet. Däremot kan ett skyddsombud ha till ordinarie uppgift att sköta delar av det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Den rättsliga grunden för fördelning av arbetsmiljöuppgifter finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete. Uppgiftsfördelningen innebär inte att den som får uppgifterna automatiskt får ta de rättsliga påföljderna vid en arbetsolycka. Detta ansvar fastställs av domstol i efterhand. Det har stor betydelse om vederbörande har fått tydlig uppgiftsfördelning, haft tillräckliga kunskaper, kompetens och befogenheter samt resurser för sina uppgifter.

Arbetsmiljölagen gäller där ”arbetstagare utför arbete för arbetsgivarens räkning”. Lagen likställer bland annat dem som genomgår utbildning och praktik (elever och studerande) med arbetstagare. Den som driver (skol)verksamhet har alltså ett arbetsmiljöansvar för eleverna. Deltagare i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som har anvisats av socialnämnd likställs med arbetstagare om de utför uppgifter som liknar förvärvsarbete. När ett arbetsmarknadspolitiskt program bedrivs på en arbetsplats ska den som tar del av programmet likställas med arbetstagare enligt arbetsmiljölagen. Den som upplåtit en arbetsplats för programverksamheten likställs med arbetsgivare. Tillfälligt inhyrd personal likställs också med arbetstagare och omfattas av reglerna.

Dokumentet Anvisningar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter är antaget av Central samverkansgrupp 2012-05-31. Det riktar sig till chefer och medarbetare i Eslövs kommun. Ses över för revidering senast 05, 2016. Kontaktperson: personalchef, kommunledningskontoret.

Viktigt att tänka på vid uppgiftsfördelning

- Att uppgifterna är fördelade på tillräckligt många medarbetare
- Att uppgifterna fördelas på personer eller funktioner – inte på en grupp
- Att fördelningen görs skriftligt och undertecknas både av den som fördelar och den som tar emot uppgiften, samt att en förteckning finns över vem som har fördelning av arbetsmiljöuppgifter på respektive förvaltning
- Att det är klart vad som ska gälla vid sjukdom, semester och annan frånvaro
- Att den som gör fördelningen löpande följer upp hur den fungerar
- Att den som får uppgifterna har tillräckliga befogenheter och resurser
- Att den som får uppgifterna har tillräckliga kunskaper om
  -regler som har betydelse för arbetsmiljön
  -fysiska, psykologiska och sociala förhållanden som innebär risker för ohälsa och olycksfall
  -åtgärder för att förebygga ohälsa och olycksfall
  -arbetsförhållanden som främjar en tillfredsställande arbetsmiljö
- Att det framgår vad som ska göras när kunskaper, resurser och befogenheter inte räcker och att den som tilldelats en uppgift har möjlighet att returnera arbetsmiljöuppgiften samt att detta ska ske med en skriftlig motivering

Befogenheter och resurser

Med befogenheter avses rätt att fatta beslut och vidta åtgärder. Med resurser avses ekonomiska medel, tillgång till kompetenta medarbetare, utrustning/hjälpmedel, tid och personer som kan ge stöd internt och externt, exempelvis företagshälsovården.

Om till exempel en chef har åtagit sig en arbetsmiljöuppgift men inte har tillräckliga befogenheter och resurser för att lösa den är det viktigt att han eller hon återkopplar till den som fördelat uppgiften för att få stöd och diskutera hur uppgiften ska utföras. Det kan bland annat resultera i att chefen får utökade befogenheter och resurser. Han/hon kan också returnera uppgiften till den som fördelat den. Det innebär att den returnerade arbetsmiljöuppgiften går över till överordnad chef. Ansvaret för övriga arbetsmiljöuppgifter kvarstår som tidigare. Uppgiftsfördelande chefer behöver löpande följa upp att uppgiftsfördelningen fungerar bra och göra ändringar när det behövs. Denna uppföljning görs inom ramen för utvecklingssamtal.

Balansen mellan uppgifter, befogenheter och resurser är ytterst viktigt för att det systematiska arbetsmiljöarbetet ska leda till uppsatta mål. Det kan också ha betydelse i straffrättsligt hänseende. Nämnd och förvaltningschef bär det yttersta ansvaret för att förvaltningens organisation uppfyller kravet på god balans och oklarheter i uppgiftsfördelningen faller ytterst tillbaka på den högsta ledningen.

Kunskap och kompetens

Att leda det systematiska arbetsmiljöarbetet kräver kompetens. Arbetsmiljökunskaper är en väsentlig del av de resurser som chefen bör förfoga över.

Tillräcklig kunskap och kompetens omfattar områdena:

- regler som har betydelse för arbetsmiljön
- fysiska, psykologiska och sociala förhållanden som innebär risker för ohälsa och olycksfall
- åtgärder för att förebygga ohälsa och olycksfall
- hur man åtgärdar brister i arbetsmiljön genom direktåtgärd och handlingsplan
- arbetsförhållanden som främjar en tillfredsställande arbetsmiljö

Generell kompetens
Arbetsmiljöarbetet ställer stora krav på samtliga chefer i organisationen. Eslövs kommuns minimikrav är att chefen ska ha generell kunskap och kompetens om:

- arbetsmiljöuppgifter, roller och ansvar i arbetsmiljöarbetet för såväl politiker, chefer, medarbetare, skyddsombud, elevskyddsombud som studerandeskyddsombud
- arbetsmiljölagen, förordningar och föreskrifter och andra relevanta lagar och avtal
- kommunens samverkansavtal och dess arbetsformer samt effekter av dessa arbetssätt i den egna verksamheten
- arbetsförhållanden och åtgärder som främjar hälsa och förebygger ohälsa och olycksfall, samt arbetssätt och åtgärder vid arbetsanpassning och rehabilitering
- innehållet i det systematiska arbetsmiljöarbetet och hur man bedriver ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete

Individuell kompetens
Den individuella kunskapsnivån är utgångspunkten och måste vägas mot de uppgifter som chefen har ansvar för. Särskilda arbetsmiljöfaktorer i chefens verksamhet, exempelvis arbete i brukarnas hem eller arbete med vägar och gator, måste också beaktas i sammanhanget och kända arbetsmiljöfaktorer finns att finna i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS).

Arbetsmiljöutbildning

Arbetsmiljöarbetet är långsiktigt och viktigt för verksamhetens utveckling. Det är angeläget att chefer och skyddsombud får en relevant utbildning i arbetsmiljöfrågor och hur risker och brister kan elimineras. Utbildningar sker årligen i samverkan med kommunens företagshälsovård. Skyddsombudet har rätt att få den utbildning i arbetsmiljöfrågor och den ledighet med bibehållna anställningsförmåner som behövs för uppdraget på arbetsplatsen.

Vem gör vad? – fördelning av arbetsmiljöuppgifter

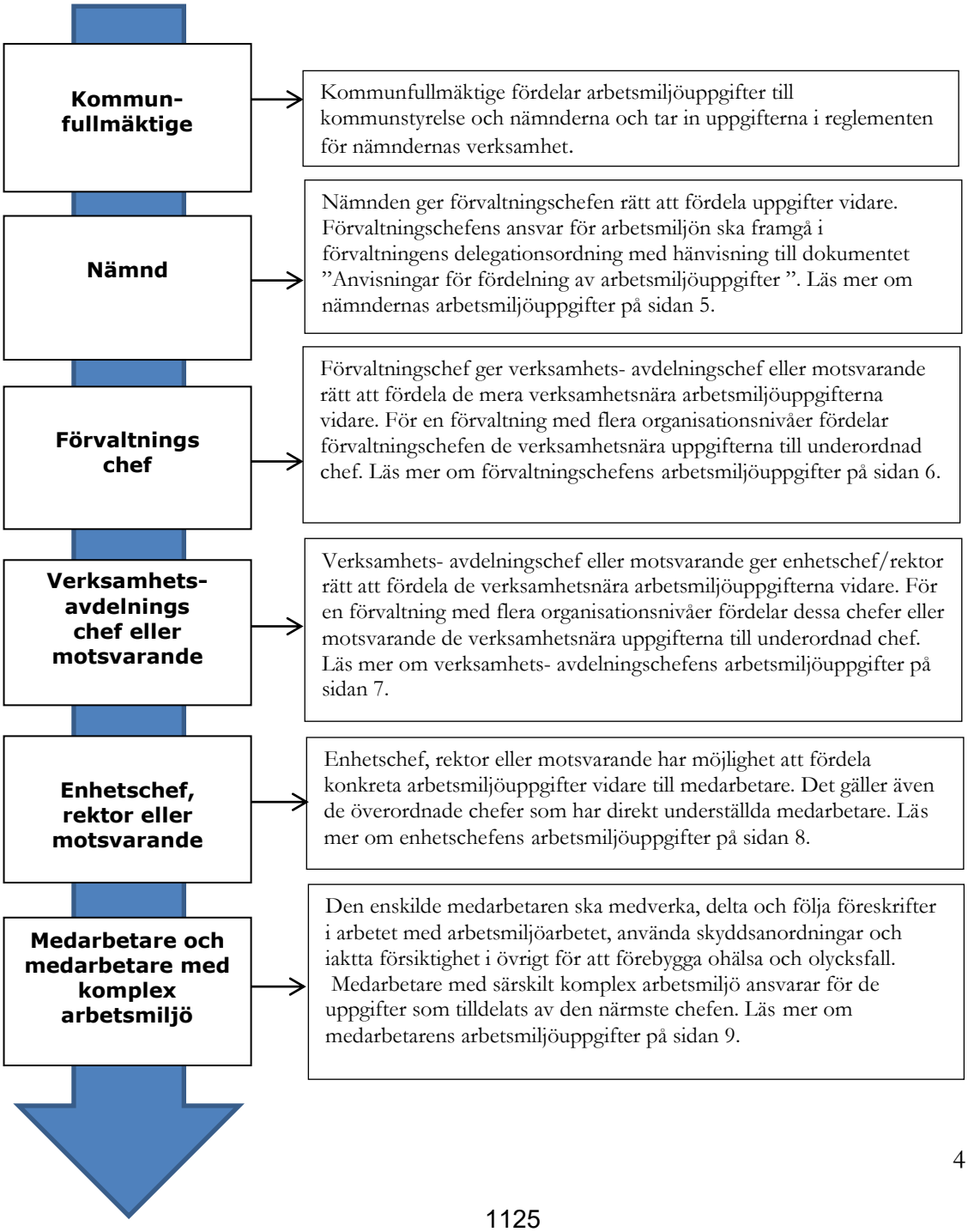

Kommunfullmäktige ska:

- Fastställa en skriftlig arbetsmiljöpolicy för kommunen
- Fördela arbetsmiljöuppgifter till nämnderna och ta in uppgifterna i reglementen för nämndernas verksamhet och arbetsformer
- Se till att ingen arbetsmiljöfråga hamnar mellan nämnderna
- Följa upp att nämnderna driver verksamheten i enlighet med arbetsmiljöpolicyn
- Ge nämnderna ekonomiska resurser för arbetsmiljöarbetet i fullmäktiges årliga budgetbeslut

Respektive nämnd ska:

- se till att verksamheten drivs i enlighet med arbetsmiljölagen och föreskrifterna för arbetsmiljön
- verkställa fullmäktiges beslut och bland annat se till att konkreta arbetsmiljömål tas fram
- se till att förvaltningschefen roll och uppgifter i det systematiska arbetsmiljöarbetet klargörs
- se till att förvaltningschefen har befogenheter, resurser, kunskaper och kompetens för att kunna driva arbetsmiljöarbetet
- ge förvaltningschefen rätt att fördela uppgifter så långt ut i organisationen att systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) kan bedrivas ute på arbetsplatserna och att tillräckliga befogenheter, resurser, kunskaper och kompetens följer med
- se till att konsekvenserna för arbetsmiljön bedöms vid förändringar i såväl organisation som andra förändringar av arbetsmiljön
- se till att förebyggande åtgärder i arbetsmiljön kan vidtas genom att ta upp arbetsmiljöinvesteringar i det årliga budgetförslaget
- se till att det systematiska arbetsmiljöarbetet följs upp och fungerar bra på förvaltningsnivå och ute på arbetsplatserna
- följa upp förvaltningens utredningar av arbetsolyckor, arbetsskador och tillbud
- följa upp sjukfrånvaron och rehabiliteringsarbetet i den omfattning som krävs för att uppfylla ansvaret
- se till att samverkan sker med kommundirektör, kommunstyrelse och andra nämnder när det gäller arbetsmiljö, när så erfordras
- rapportera årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet till kommunfullmäktige

Förvaltningschefen ska:

- organisera och bedriva hälso- och arbetsmiljöarbetet inom förvaltningen enligt rutinerna för systematiskt arbetsmiljöarbete
- känna till kommunens policy/styrdokument inom hälsa och arbetsmiljö och arbeta i enlighet med dessa
- kontinuerligt skapa ekonomiska och personella förutsättningar för ett väl fungerande arbetsmiljöarbete inom förvaltningen
- fördela arbetsmiljöuppgifterna enligt en skriftlig uppgiftsfördelning så att det klart visar vem i organisationen som har ansvar för vilka arbetsmiljöuppgifter
- se till att det inom förvaltningen finns en på lämpligt sätt organiserad arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet
- genomföra utvecklingssamtal med sina medarbetare
- fortlöpande åtgärda brister i arbetsmiljön genom:
  - direktåtgärder
  - handlingsplaner
  - eller vidarebefordra (returnera) frågan till nämnden
- omedelbart anmäla olyckor och allvarliga tillbud till Arbetsmiljöverket
- följa upp förvaltningens utredningar av arbetsolyckor, arbetsskador och tillbud
- återrapportera inspektionsmeddelanden, föreläggande och förbud från Arbetsmiljöverket till nämnden och kommunens centrala personalavdelning
- följa upp sjukfrånvaro och rehabiliteringsarbetet på förvaltningen
- se till att riskanalyser och riskbedömningar av arbetsmiljön finns och uppdateras
- samverka med kommundirektören
- inneha ordförandeposten i förvaltningens centrala samverkansgrupp (Fösam)
- kontinuerligt följa upp förvaltningens arbetsmiljöarbete och återkoppla till nämnden
- genomföra årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet på förvaltningen och redovisa för nämnden
- till nämnden returnera varje arbetsmiljöfråga för vilken förvaltningschefen saknar befogenheter eller resurser

Förvaltningschefen har samma arbetsuppgifter som övriga chefer med personalansvar, när det gäller personal som är direkt underställd förvaltningschefen.

Verksamhets- avdelningschef eller motsvarande ska:

- bedriva hälso- och arbetsmiljöarbetet inom förvaltningen enligt rutinerna för systematiskt arbetsmiljöarbete
- känna till kommunens policy/styrdokument inom hälsa och arbetsmiljö och arbeta i enlighet med dessa
- klargöra fördelning av arbetsmiljöuppgifter till underställda chefer
- organisera arbetsmiljö- arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamheten inom sitt område
- stimulera hälso- och arbetsmiljöverksamheten bland personalen
- se till att verksamhetens personal fortlöpande får den information och de instruktioner som är nödvändiga för att förebygga ohälsa och olycksfall
- se till att bestämmelserna i arbetsmiljölagen, arbetsmiljöförordningen, samverkansavtalet och andra relevanta lagar och avtal följs och att information om reglerna ges
- se till att Arbetsmiljöverkets författningar samt normer och standard för utrustning och arbetsmetoder följs och att information om reglerna ges
- se till att riskanalyser och riskbedömningar av arbetsmiljön finns och uppdateras
- fortlöpande åtgärda brister i arbetsmiljön genom:
  - direktåtgärder
  - handlingsplaner
  - eller vidarebefordra (returnera) frågan till förvaltningschefen
- omedelbart anmäla olyckor och allvarliga tillbud till Arbetsmiljöverket och överordnad chef
- se till att eventuella förbud eller föreläggande från Arbetsmiljöverket respekteras och följs
- återrapportera inspektionsmeddelanden, föreläggande och förbud från Arbetsmiljöverket till förvaltningschefen
- följa upp sjukfrånvaro och rehabiliteringsarbetet för verksamheten/avdelningen
- genomföra utvecklingssamtal med sina medarbetare
- se till att nyanställda ges nödvändig introduktion och nödvändig utbildning
- samverka med berörda skyddsombud
- inför budgetarbetet till förvaltningschef framföra behov av arbetsmiljöinvesteringar
- till förvaltningschef returnera varje arbetsmiljöfråga där verksamhets-avdelningschef eller motsvarande saknar befogenheter eller resurser

Verksamhets- avdelningschef eller motsvarande har samma arbetsuppgifter som enhetschef/rektor när det gäller personal som är direkt underställd chefen.

Enhetschef, rektor eller motsvarande ska:

- bedriva hälso- och arbetsmiljöarbetet enligt rutinerna för systematiskt arbetsmiljöarbete
- känna till kommunens policy/styrdokument inom hälsa och arbetsmiljö och arbeta i enlighet med dessa
- ansvara för att rehabiliteringsarbetet för underställd personal görs, vid behov med stöd av personalfunktionen, och se till att den anställdes rehabiliteringsbehov kartläggs och att nödvändiga arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder vidtas
- se till att Arbetsmiljöverkets författningar samt normer och standard för utrustning och arbetsmetoder följs och att information om reglerna ges
- se till att bestämmelserna i arbetsmiljölagen, arbetsmiljöförordningen, samverkansavtalet och andra relevanta lagar och avtal följs och att information om reglerna ges
- se till att medarbetarna, speciellt nyanställda och minderåriga, får fortlöpande instruktioner/information om arbetsmetoder, utrustning, kemiska hälsorisker och övrig arbetsmiljöhänsyn för att förebygga ohälsa och olycksfall
- se till att befintliga hjälpmedel och personlig skyddsutrustning används
- se till att vedertagen arbets-/lyftteknik används
- stimulera arbetsmiljöarbetet genom att regelbundet diskutera arbetsmiljöfrågor vid arbetsplatsträffar och utvecklingssamtal
- se till att riskanalyser och riskbedömningar av arbetsmiljön finns och uppdateras
- fortlöpande åtgärda brister i arbetsmiljön genom:
  - direktåtgärder
  - handlingsplaner
  - eller vidarebefordra (returnera) frågan till uppgiftsfördelande chef
- utreda, åtgärda och följa upp olycksfall, sjukdomar och tillbud som orsakats av arbetet för att förhindra upprepning
- göra anmälan av arbetsskada till Försäkringskassan
- omedelbart anmäla olyckor och allvarliga tillbud Arbetsmiljöverket och överordnad chef
- se till att eventuella förbud eller föreläggande från Arbetsmiljöverket respekteras och följs
- återrapportera inspektionsmeddelanden, föreläggande och förbud från Arbetsmiljöverket till överordnad chef
- genomföra utvecklingssamtal med sina medarbetare
- svara för att nyanställda i direkt anslutning till att de påbörjar sin anställning får en grundlig introduktion
- följa upp sjukfrånvaro och rehabiliteringsarbetet för enheten

- samverka med sin personal och berörda skyddsombud när det gäller arbetsmiljön
- inför budgetarbetet framföra behov av arbetsmiljöinvesteringar till överordnad chef
- till uppgiftsfördelande chef returnera varje arbetsmiljöfråga där enhetschef/rektor saknar befogenheter eller resurser

Förvaltningen får göra ändringar utifrån gällande lagstiftning och anpassning efter verksamhet.

Medarbetare

Alla medarbetare har skyldigheter enligt Arbetsmiljölagen att delta i det arbete som krävs för att skapa en bra hälsa och arbetsmiljö.

Skyldigheterna innebär att medarbetarna ska:

- medverka i det dagliga hälso- och arbetsmiljöarbetet
- rapportera brister och risker
- föreslå åtgärder
- ge synpunkter på resultat av åtgärder
- delta i genomförandet av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god hälsa och arbetsmiljö
- följa föreskrifter och rutiner på arbetsplatsen
- använda skyddsanordningar
- använda personlig utrustning
- iaktta den försiktighet som krävs för att förebygga ohälsa och olycksfall

Medarbetare som har särskilt komplexa arbetsmiljöer
Ansvarig chef ska skriftligen vidarefördela konkreta arbetsmiljöuppgifter till medarbetare med särskilt komplexa arbetsmiljöer för att säkerställa att arbetsmiljökrav efterföljs. Medarbetare som har särskilt komplex arbetsmiljö är till exempel kemilärare, slöjdlärare och idrottslärare. Specifik blankett ska användas och förvaras av närmsta chef.

ESLÖVS KOMMUN

INVESTOR IN PEOPLE

Rutiner för fördelning av arbetsmiljöuppgifter

En god arbetsmiljö ska prägla Eslövs kommuns arbetsplatser. Arbetsmiljöarbetet syftar till att verka för hälsa och välbefinnande i fysiskt, psykiskt och socialt hänseende, samt att förhindra ohälsa och olycksfall i arbetet. Det systematiska arbetsmiljöarbetet ska vara en integrerad del av verksamheten.

Ansvar och uppgiftsfördelning

I kommunerna är de förtroendevalda arbetsgivare och därigenom huvudansvariga för en god arbetsmiljö. För att kunna uppfylla sitt ansvar är det nödvändigt att arbetsgivaren fördelar uppgifter i arbetsmiljöarbetet på olika personer och befattningar i verksamheten. Arbetsmiljöuppgifterna ska fördelas på ett sådant sätt att chefen kan verka för att risker förebyggs och god arbetsmiljö uppnås. Uppgifterna bör läggas på den som har de bästa förutsättningarna att utföra uppgifterna eller kan se till att de blir utförda. Uppgiftsfördelningen innebär att chefen får till uppgift att sköta arbetsmiljöfrågor som hänger samman med hans/hennes övriga arbete. Det ska observeras att nämnden alltid har det yttersta arbetsgivaransvaret och återkommande måste följa upp att verksamhetens arbetsmiljöarbete och uppdrag fungerar. I annat fall måste nämnden vidta åtgärder. Det är viktigt att uppgiftsfördelningen blir tydlig då fördelningen oftast är en förutsättning för ett effektivt och förebyggande arbetsmiljöarbete.

Kommunfullmäktige fördelar arbetsmiljöuppgifter till kommunstyrelse och nämnder och tar in uppgifterna i reglementen för nämndernas verksamhet.

Kommunstyrelsen har på kommunfullmäktiges uppdrag ansvar att leda, samordna och följa upp kommunens strategiska arbetsmiljöfrågor. Kommunstyrelsen beslutar i angelägna kommunövergripande arbetsmiljöfrågor. Personalavdelningen på kommunledningskontoret genomför och följer upp kommunens strategiska arbetsmiljöuppdrag.

De förtroendevalda i varje nämnd har ansvar för att arbetsmiljölagen följs, inom det verksamhetsområde som kommunfullmäktige beslutat. En viktig uppgift för de förtroendevalda är att se till att chefer får ett väldefinierat uppdrag med befogenheter, resurser och kompetens att bedriva en bra verksamhet med tillfredsställande arbetsmiljövillkor. En annan viktig uppgift för de förtroendevalda är att följa upp hur arbetsmiljöarbetet bedrivs och att vidta åtgärder om så behövs.

Den rättsliga grunden för fördelning av arbetsmiljöuppgifter finns i Arbetsmiljöverkets föreskrift om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1). Uppgiftsfördelningen innebär inte att den som får uppgifterna automatiskt får ta de

Dokumentet rutiner för fördelning av arbetsmiljöuppgifter är antaget av Komunfullmäktige 2012-12-01. Det riktar sig till chefer och medarbetare i Eslövs kommun. Ses över för revidering senast 05, 2016. Kontaktperson: personalchef, kommunledningskontoret.

rättsliga påföljderna vid en arbetsolycka. Detta ansvar fastställs av domstol i efterhand. Det har stor betydelse om vederbörande har fått tydlig uppgiftsfördelning, haft tillräckliga kunskaper, kompetens och befogenheter samt resurser för sina arbetsuppgifter.

Kommunfullmäktige ska:

- Fastställa en skriftlig arbetsmiljöpolicy för kommunen
- Fördela arbetsmiljöuppgifter till nämnderna och ta in uppgifterna i reglementen för nämndernas verksamhet och arbetsformer
- Se till att ingen arbetsmiljöfråga hamnar mellan nämnderna
- Följa upp att nämnderna driver verksamheten i enlighet med arbetsmiljöpolicyn
- Ge nämnderna ekonomiska resurser för arbetsmiljöarbetet i fullmäktiges årliga budgetbeslut

Respektive nämnd ska:

- se till att verksamheten drivs i enlighet med arbetsmiljölagen och föreskrifterna för arbetsmiljön
- verkställa fullmäktiges beslut och bland annat se till att konkreta arbetsmiljömål tas fram
- se till att förvaltningschefen roll och uppgifter i det systematiska arbetsmiljöarbetet klargörs
- se till att förvaltningschefen har befogenheter, resurser, kunskaper och kompetens för att kunna driva arbetsmiljöarbetet
- ge förvaltningschefen rätt att fördela uppgifter så långt ut i organisationen att systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) kan bedrivas ute på arbetsplatserna och att tillräckliga befogenheter, resurser, kunskaper och kompetens följer med
- se till att konsekvenserna för arbetsmiljön bedöms vid förändringar i såväl organisation som andra förändringar av arbetsmiljön
- se till att förebyggande åtgärder i arbetsmiljön kan vidtas genom att ta upp arbetsmiljöinvesteringar i det årliga budgetförslaget
- se till att det systematiska arbetsmiljöarbetet följs upp och fungerar bra på förvaltningsnivå och ute på arbetsplatserna
- följa upp förvaltningens utredningar av arbetsolyckor, arbetsskador och tillbud
- följa upp sjukfrånvaron och rehabiliteringsarbetet i den omfattning som krävs för att uppfylla ansvaret

- se till att samverkan sker med kommundirektör, kommunstyrelse och andra nämnder när det gäller arbetsmiljö, när så erfordras
- rapportera årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet till kommunfullmäktige

Uppgifterna inom arbetsmiljöområdet fördelas nedåt enligt följande:

Nivå 1 Kommunfullmäktige
Nivå 2 Nämnd
Nivå 3 Förvaltningschef
Nivå 4 Verksamhets-, avdelningschef eller motsvarande
Nivå 5 Enhetschef/rektor eller motsvarande
Nivå 6 Medarbetare med komplexa arbetsmiljöer

Respektive nämnd ska ge förvaltningschefen rätt att fördela uppgifter vidare till underställda personalansvariga chefer. Förvaltningschefens ansvar ska framgå i förvaltningens delegationsordning med hänvisning till dokumentet ”Anvisningar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter”, vilken antas av central samverkansgrupp (Cesam).

Respektive personalansvarig chef ansvarar för att analysera behovet av insatser och ha goda kunskaper i systematiskt arbetsmiljöarbete för att systematiskt planera, genomföra och följa upp verksamheten under iakttagande av gällande lagstiftning, arbetsmiljöverkets föreskrifter, arbetsmiljöverkets anvisningar samt Eslövs kommuns arbetsmiljö– och policydokument. Kommunens personalavdelning samt de förvaltningar som har personalfunktioner är resurser i arbetsmiljöarbetet.

Den enskilde medarbetaren ska medverka i arbetsmiljöarbetet och delta i de åtgärder som behövs för en god arbetsmiljö, följa angivna föreskrifter, använda skyddsanordningar och iaktta försiktighet i övrigt för att förebygga ohälsa och olycksfall. Medarbetare med särskilt komplex arbetsmiljö ansvarar för de uppgifter som tilldelats av den närmaste chefen.

Finns behov av fler fördelningsnivåer ansvarar respektive förvaltning för att ta fram dessa. Skriftlig förvaltningsspecifik fördelningsnivå förvaras på förvaltningen.

Överlämnande av arbetsmiljöuppgifter ska ske på samtliga nivåer eftersamråd där uppgifter och eventuella frågetecken diskuteras.

Returnering

Om den som åtagit sig arbetsmiljöuppgifter inte har tillräckliga befogenheter och resurser ska han/hon vända sig till den som har fördelat uppgiften för att få utökade

befogenheter och resurser. Om det inte sker ska han/hon frånsäga sig uppgiften (returnera). Det innebär att den returnerade arbetsmiljöuppgiften går över till en högre instans i kedjan. Övriga arbetsmiljöuppgifter kvarstår som tidigare.

Returnering av arbetsmiljöuppgift ska göras skriftligt och undertecknas både av den som återlämnar och den som tar emot uppgiften. Något nytt beslut om uppgiftsfördelning behövs inte.

Efter returnering kan uppgiften åter fördelas genom att personen tilldelas kompletterande kompetens eller befogenheter.

Dokumentation

All fördelning av arbetsmiljöuppgifter ska vara klar och tydlig och alltid dokumenteras skriftligt på avsedd blankett. Ifylld blankett förvaras på förvaltningen. Kopia lämnas till de personer som omfattas av fördelningen av arbetsmiljöuppgifter samt till berörda skyddsombud.

§ 25 **KS 2023/288**

Återremiss av utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att inrätta en jävsnämnd från den 1 juli 2024, med tre ledamöter och två ersättare, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.

Ärendebeskrivning
Kommunfullmäktige beslutade i december 2023, § 100 att återremittera ärendet Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun och att beslutsförslaget skulle skrivas om till fördel för förslag 3 i utredningen.

Kommunstyrelsen beslutade i december 2023, § 203, att föreslå kommunfullmäktige att besluta i enlighet med utredningens förslag 1.

Då återremissen inte innehåller krav på att någon sakfråga kompletteras eller utreds ytterligare hänvisas till tidigare beslutsunderlag som är bilagda.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse; Återremiss av utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun
- Kommunfullmäktiges beslut § 124, 2022
- Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun, J Braw AB.
- Kommunstyrelsens beslut § 203, 2023.
- Kommunfullmäktiges beslut § 100, 2023.
- Förslag till beslut: Återremiss av utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun.

Beredning
Enligt återremissen föreslås beslutsförslag till fördel för förslag 3 i utredningen:

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att inrätta en jävsnämnd från den 1 juli 2024, med tre ledamöter och två ersättare, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.

- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret att ta fram förslag till reglemente för jävsnämnden, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att en sådan ska inrättas.

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avveckla Servicenämnden och dess förvaltningsorganisation från den 1 juli 2024.

- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret att ta fram en ny organisation för servicenämndens verksamheter till kommunstyrelsens sammanträde den 9 april, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutat att avveckla servicenämnden.

- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutat att avveckla servicenämnden samt beslutat om ny organisation av servicenämndens verksamheter,

- att genomföra organisationsförändringen att träda i kraft från den 1 juli 2024
- att revidera reglementen för de nämnder som övertar servicenämndens verksamheter.

Yrkanden
Fredrik Ottesen (SD) och Samuel Estenlund (KD) yrkar bifall till beslutsförslagen till förmån för förslag 3 i utredningen.

Catharina Malmborg (M), Anna Lorentzson (L), Tony Hansson (S) och Agneta Nilsson (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Beslutsgång
Ordförande ställer proposition på yrkandena och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med Catharina Malmborgs (M) m fl yrkande.

Reservation
Ledamöterna i Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

2024-01-22
Eva Hallberg
+4641362515
eva.hallberg@eslov.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse; Återremiss av utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att inrätta en jävsnämnd från den 1 juli 2024, med tre ledamöter och två ersättare, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade i december 2023 §100 att återremittera ärendet *Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun* och att beslutsförslaget skulle skrivas om till fördel för förslag 3 i utredningen.

Kommunstyrelsen beslutade i december 2023, § 203, att föreslå kommunfullmäktige att besluta i enlighet med utredningens förslag 1.

Då återremissen inte innehåller krav på att någon sakfråga kompletteras eller utreds ytterligare hänvisas till tidigare beslutsunderlag som är bilagda.

Beslutsunderlag

Kommunfullmäktiges beslut § 124, 2022
Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun, J Braw AB.
Kommunstyrelsens beslut § 203, 2023.
Kommunfullmäktiges beslut § 100, 2023.
Förslag till beslut: Återremiss av utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun.

Beredning

Enligt återremissen föreslås beslutsförslag till fördel för förslag 3 i utredningen:

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att inrätta en jävsnämnd från den 1 juli 2024, med tre ledamöter och två ersättare, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.
- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret att ta fram förslag till reglemente för jävsnämnden, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att en sådan ska inrättas.
- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avveckla Servicenämnden och dess förvaltningsorganisation från den 1 juli 2024.
- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret att ta fram en ny organisation för servicenämndens verksamheter till kommunstyrelsens sammanträde den 9 april, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutat att avveckla servicenämnden.
- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutat att avveckla servicenämnden samt beslutat om ny organisation av servicenämndens verksamheter,
  att genomföra organisationsförändringen att träda i kraft från den 1 juli 2024
  att revidera reglementen för de nämnder som övertar servicenämndens verksamheter.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

Eva Hallberg
Kommundirektör

§ 100 **KS 2023/288**

Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun

Beslut
- Ärendet återremitteras till kommunstyrelsen och beslutsförslaget skrivs om till fördel för förslag 3 i utredningen.

Ärendebeskrivning
Kommunfullmäktige har, i budget för 2023, gett kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av den politiska organisationen inom servicenämnden och miljö- och samhällsbyggnadsnämnden under 2023. Utredningen ska belysa inrättande av en myndighetsnämnd och en facknämnd, med därtill hörande förvaltningsorganisation.

Konsult J Braw AB har anlitats för att genomföra översynen av den politiska organisationen inom servicenämnden och miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Uppdraget har bestått i att omvärldsbevaka och ta fram exempel från andra kommuner på möjliga lösningar för att undvika jävssituationer samt att utreda den juridiska möjligheten att organisera nämnder och förvaltningar på ett sätt som gör att beslut kan tas inom den egna kommunen utan att jäv uppstår. Vidare att på en övergripande nivå bedöma behov av och ta fram förslag på organisatoriska åtgärder.

Beslutsunderlag
- Kommunstyrelsens beslut § 203, 2023
- Tjänsteskrivelse, Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun
- Kommunfullmäktiges beslut § 124, 2022
- Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun, J Braw AB.

Beredning
Utredningen innehåller en redogörelse av de rättsliga förutsättningarna för kommuners politiska organisation och en sammanställning av hur kommuner valt att organisera sig för att undvika att jävssituationer uppstår.

Omvärldsbevakningen beskriver också fyra exempelkommuner och deras överväganden inför förändrad politisk organisation.

Tre alternativa förslag på organisatoriska åtgärder för att undvika jävssituationer har tagits fram. Samtliga alternativ är bedömda utifrån effektiv resursanvändning, samordning med kommunens vision, mål och strategier samt kompetens. Med samordning avses en förståelse, ambitioner, och vilja till synkronisering i frågor där kommunen formulerat mål, vision och strategier.

Det första förslaget är att servicenämnden och -förvaltningen består. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden och -förvaltningen består, men jävsnämnd inrättas för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.

Kommunstyrelsen och servicenämnden för en strukturerad och fördjupad diskussion om servicenämndens bärande idé. Denna diskussion kan med fördel vara strukturerad och processledd, protokollföras och utvärderas efter viss tid. Eventuellt kan servicenämndens reglementes 1 § behöva justeras efter den fördjupade diskussionen.

Rekrytering av chef för serviceförvaltningen genomförs.

Det andra alternativet är att miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen slås ihop med serviceförvaltningen. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men blir en renodlad myndighetsnämnd. Servicenämnden består, och tar från miljö- och samhällsbyggnadsnämnden över allt som inte är myndighetsutövning.

Det tredje förslaget är att miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men jävsnämnd inrättas, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv. Servicenämnden och -förvaltningen avvecklas och verksamheterna organiseras under annan nämnd. I utredningen föreslås att fastighetsverksamheten flyttas till kommunstyrelsen, måltidsverksamheten går över till barn- och utbildningsnämnden och lokalvårdsverksamheten går över till annan nämnd.

I värderingen av de olika förslagen har konsekvenserna av en mer omfattande organisationsförändring vägt tungt. Verksamheternas fokus och kraft bör läggas på att utveckla och förbättra servicen till medborgare, företag och andra intressenter.

Därför föreslås att kommunstyrelsen beslutar enligt det första alternativet med oförändrad politisk- och förvaltningsorganisation, dock med tillägget att införa en jävsnämnd.

Kommunledningskontoret föreslår att jävsnämnden ska bestå av tre ordinarie ledamöter och två ersättare. Ett reglemente måste tas fram och förslaget är att nämnden sammanträder vid behov och inte har en fast sammanträdesplan.

Jävsnämnden ansvar blir att besluta i ärenden gällande myndighetsutövning och utöva tillsyn i fall där en annan nämnd normalt har ansvaret men inte kan på grund av jäv.

Vad som då är viktigt att beakta, är att den tjänstemannaavdelning som ansvarar för myndighetsutövning, bör vara varken underordnad eller överordnad den avdelning som ansvarar för driften. Förvaltningschefen bör då inte heller ha delegerad beslutanderätt i tillsynsfrågor över driftsfrågorna; istället bör hens beslutsrätt också tillhöra jävsnämnden. Enklare uttryckt: vid tillsyn över förvaltningens egna driftsfrågor bör förvaltningschefen ”rundas”, och beslutsnivåerna är då endast på den avdelning som utför tillsynen och på jävsnämnden.

I de samtal som förts har det inte funnits full samstämmighet om vad som är servicenämndens bärande idé. I enlighet med utredningen behöver förväntningar på nämnden definieras och därför föreslås att kommunstyrelsen och servicenämnden genomför dialoger med förtydligande av nämndens uppgift – effektivitet och kundfokus - under våren 2024.

Kommunstyrelsen fattade vid sitt sammanträde den 5 december 2023 beslut om att inleda en dialog med servicenämnden samt föreslog kommunfullmäktige fatta beslut om att inrätta en jävsnämnd.

Yrkanden

Johan Andersson (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Fredrik Ottesen (SD) yrkar att ärendet återremitteras och beslutsförslaget skrivs om till fördel för förslag 3 i utredningen.

Catharina Malmborg (M) yrkar att Fredrik Ottesens (SD) yrkande prövas som en eventuell minoritetsåterremiss.

Beslutsgång
Ordförande ställer proposition på yrkandet om återremiss och finner att ärendet ska avgöras på sammanträdet.

Votering
Votering begärs. Kommunfullmäktige godkänner följande beslutsgång:

Ja-röst för att ärendet ska avgöras på sammanträdet.

Nej-röst för att ärendet ska återremitteras.

Omröstningsresultat

Med 34 ja-röster och 17 nej-röster har kommunfullmäktige beslutat att återremittera ärendet genom en minoritetsåterremiss. Se voteringsbilaga.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

Voteringsbilaga – Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun

Namn	*Ja*	*Nej*	*Avstår*
Johan Andersson (S)	X		
Lena Emilsson (S)	X		
Tony Hansson (S)	X		
Janet Andersson (S)	X		
David Westlund (S)	X		
Agneta Nilsson (S)	X		
Lars Månsson (S)	X		
Kerstin Ekoxe (S)	X		
Tommy Bengtsson (S)	X		
Eva Bengtsson (S)	X		
Jan-Åke Larsson (S)	X		
Henrik Månsson (S), ordförande	X		
Mats Löfström (S)	X		
Margaret Fritz (S)	X		
Naser Gohari (S)	X		
Jenny Nilbecker (S)	X		
Catharina Malmborg (M)	X		
Bengt Andersson (M)	X		
Christine Melinder (M)	X		
Tony Ekblad (M)	X		
Peter Sjögren (M)	X		
Håkan Bjelkengren (M)	X		
Lena Hugosdotter Sundberg (M)	X		
Claus-Göran Wodlin (M)	X		
Veronica Malmborg (M)	X		
Anna Lorentzson (L)	X		
Sven-Olov Wallin (L)	X		
Fredrik Ottesen (SD)		X	
Ted Bondesson (SD)		X	
Cvetanka Bojcevska (SD)		X	
Bo Broman (SD), 2e vice ordförande		X	
Jeanette Flankeus (SD)		X	
Dennis Larsen (SD)		X	
Kent Björk (SD)		X	

Namn	*Ja*	*Nej*	*Avstår*
Ronny Thall (SD)		X	
Kerstin Brink (SD)		X	
Thomas Bondesson (SD)		X	
Håkan Engblom (SD)		X	
Yngve Mark (SD)		X	
Ronny Färnlöf (SD)		X	
Jimmie Ramquist (SD)		X	
Linus Walemo (SD)		X	
Jasmina Muric (C)	X		
Sofia Hagerin (C)	X		
Krister Carlberg (C)	X		
Max Love da Rocha (V)	X		
Alexandra Nikoleris (V)	X		
Laila Fast Petrovic (V)	X		
Samuel Estenlund (KD)		X	
Anna Osvaldsson (KD)		X	
Johannes Jansson	X		
SUMMA	**34**	**17**	**0**

§ 203 **KS 2023/288**

Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun

Beslut
- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att inrätta en jävsnämnd från den 1 juli 2024, med tre ledamöter och två ersättare, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.
- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret att ta fram förslag till reglemente för jävsnämnden, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att en sådan ska inrättas.
- Kommunstyrelsen ska genomföra en dialog med servicenämnden avseende förtydligande av nämndens uppdrag. Dialogen ska vara klar senast maj 2024.

Ärendebeskrivning
Kommunfullmäktige har, i budget för 2023, gett kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av den politiska organisationen inom servicenämnden och miljö- och samhällsbyggnadsnämnden under 2023. Utredningen ska belysa inrättande av en myndighetsnämnd och en facknämnd, med därtill hörande förvaltningsorganisation.

Konsult J Braw AB har anlitats för att genomföra översynen av den politiska organisationen inom servicenämnden och miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Uppdraget har bestått i att omvärldsbevaka och ta fram exempel från andra kommuner på möjliga lösningar för att undvika jävssituationer samt att utreda den juridiska möjligheten att organisera nämnder och förvaltningar på ett sätt som gör att beslut kan tas inom den egna kommunen utan att jäv uppstår. Vidare att på en övergripande nivå bedöma behov av och ta fram förslag på organisatoriska åtgärder.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse, Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun
- Kommunfullmäktiges beslut § 124, 2022

- Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun, J Braw AB.

Beredning
Beredningstext. Utredningen innehåller en redogörelse av de rättsliga förutsättningarna för kommuners politiska organisation och en sammanställning av hur kommuner valt att organisera sig för att undvika att jävssituationer uppstår. Omvärldsbevakningen beskriver också fyra exempelkommuner och deras överväganden inför förändrad politisk organisation.

Tre alternativa förslag på organisatoriska åtgärder för att undvika jävssituationer har tagits fram. Samtliga alternativ är bedömda utifrån effektiv resursanvändning, samordning med kommunens vision, mål och strategier samt kompetens. Med samordning avses en förståelse, ambitioner, och vilja till synkronisering i frågor där kommunen formulerat mål, vision och strategier.

Det första förslaget är att servicenämnden och -förvaltningen består. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden och -förvaltningen består, men jävsnämnd inrättas för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.

Kommunstyrelsen och servicenämnden för en strukturerad och fördjupad diskussion om servicenämndens bärande idé. Denna diskussion kan med fördel vara strukturerad och processledd, protokollföras och utvärderas efter viss tid. Eventuellt kan servicenämndens reglementes 1 § behöva justeras efter den fördjupade diskussionen.

Rekrytering av chef för serviceförvaltningen genomförs.

Det andra alternativet är att miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen slås ihop med serviceförvaltningen. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men blir en renodlad myndighetsnämnd. Servicenämnden består, och tar från miljö- och samhällsbyggnadsnämnden över allt som inte är myndighetsutövning.

Det tredje förslaget är att miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men jävsnämnd inrättas, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv. Servicenämnden och -förvaltningen avvecklas och verksamheterna organiseras under annan nämnd. I utredningen föreslås att

fastighetsverksamheten flyttas till kommunstyrelsen, måltidsverksamheten går över till barn- och utbildningsnämnden och lokalvårdsverksamheten går över till annan nämnd.

I värderingen av de olika förslagen har konsekvenserna av en mer omfattande organisationsförändring vägt tungt. Verksamheternas fokus och kraft bör läggas på att utveckla och förbättra servicen till medborgare, företag och andra intressenter.

Därför föreslås att kommunstyrelsen beslutar enligt det första alternativet med oförändrad politisk- och förvaltningsorganisation, dock med tillägget att införa en jävsnämnd.

Kommunledningskontoret föreslår att jävsnämnden ska bestå av tre ordinarie ledamöter och två ersättare. Ett reglemente måste tas fram och förslaget är att nämnden sammanträder vid behov och inte har en fast sammanträdesplan.

Jävsnämnden ansvar blir att besluta i ärenden gällande myndighetsutövning och utöva tillsyn i fall där en annan nämnd normalt har ansvaret men inte kan på grund av jäv.

Vad som då är viktigt att beakta, är att den tjänstemannaavdelning som ansvarar för myndighetsutövning, bör vara varken underordnad eller överordnad den avdelning som ansvarar för driften. Förvaltningschefen bör då inte heller ha delegerad beslutanderätt i tillsynsfrågor över driftsfrågorna; istället bör hens beslutsrätt också tillhöra jävsnämnden. Enklare uttryckt: vid tillsyn över förvaltningens egna driftsfrågor bör förvaltningschefen ”rundas”, och beslutsnivåerna är då endast på den avdelning som utför tillsynen och på jävsnämnden.

I de samtal som förts har det inte funnits full samstämmighet om vad som är servicenämndens bärande idé. I enlighet med utredningen behöver förväntningar på nämnden definieras och därför föreslås att kommunstyrelsen och servicenämnden genomför dialoger med förtydligande av nämndens uppgift – effektivitet och kundfokus - under våren 2024.

Yrkanden
Ted Bondesson (SD) yrkar att ärendet återremitteras och beslutsförslaget skrivs om till fördel för förslag 3 i utredningen. Samuel Estenlund (KD) instämmer i yrkandet.

Catharina Malmborg (M), Tony Hansson (S) och Jasmina Muric (C) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslutsgång
Ordförande ställer proposition på Ted Bondessons (SD) m fl yrkande om återremiss och finner att ärendet ska avgöras på sammanträdet.

Ordförande ställer sedan proposition på Catharina Malmborgs (M) m fl yrkande och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med det.

Reservation
Ledamöterna i Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige
Servicenämnden

2023-11-22
Eva Hallberg
+4641362515
Eva.hallberg@eslov.se

Kommunstyrelsen

Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun

Förslag till beslut

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att inrätta en jävsnämnd från den 1 juli 2024, med tre ledamöter och två ersättare, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.
- Kommunstyrelsen uppdrar åt Kommunledningskontoret att ta fram förslag till reglemente för jävsnämnden, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att en sådan ska inrättas.
- Kommunstyrelsen ska genomföra en dialog med servicenämnden avseende förtydligande av nämndens uppdrag. Dialogen ska vara klar senast maj 2024.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige har, i budget för 2023, gett kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av den politiska organisationen inom servicenämnden och miljö- och samhällsbyggnadsnämnden under 2023. Utredningen ska belysa inrättande av en myndighetsnämnd och en facknämnd, med därtill hörande förvaltningsorganisation.

Konsult J Braw AB har anlitats för att genomföra översynen av den politiska organisationen inom servicenämnden och miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Uppdraget har bestått i att omvärldsbevaka och ta fram exempel från andra kommuner på möjliga lösningar för att undvika jävssituationer samt att utreda den juridiska möjligheten att organisera nämnder och förvaltningar på ett sätt som gör att beslut kan tas inom den egna kommunen utan att jäv uppstår.
Vidare att på en övergripande nivå bedöma behov av och ta fram förslag på organisatoriska åtgärder.

Beslutsunderlag

Kommunfullmäktiges beslut § 124, 2022
Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun, J Braw AB.

Förslag till beslut: Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun.

Beredning
Utredningen innehåller en redogörelse av de rättsliga förutsättningarna för kommuners politiska organisation och en sammanställning av hur kommuner valt att organisera sig för att undvika att jävssituationer uppstår. Omvärldsbevakningen beskriver också fyra exempelkommuner och deras överväganden inför förändrad politisk organisation.

Tre alternativa förslag på organisatoriska åtgärder för att undvika jävssituationer har tagits fram. Samtliga alternativ är bedömda utifrån effektiv resursanvändning, samordning med kommunens vision, mål och strategier samt kompetens. Med samordning avses en förståelse, ambitioner, och vilja till synkronisering i frågor där kommunen formulerat mål, vision och strategier.

Det första förslaget är att servicenämnden och -förvaltningen består. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden och -förvaltningen består, men jävsnämnd inrättas för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv.

Kommunstyrelsen och servicenämnden för en strukturerad och fördjupad diskussion om servicenämndens bärande idé. Denna diskussion kan med fördel vara strukturerad och processledd, protokollföras och utvärderas efter viss tid. Eventuellt kan servicenämndens reglementes 1 § behöva justeras efter den fördjupade diskussionen.

Rekrytering av chef för serviceförvaltningen genomförs.

Det andra alternativet är att miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen slås ihop med serviceförvaltningen. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men blir en renodlad myndighetsnämnd. Servicenämnden består, och tar från miljö- och samhällsbyggnadsnämnden över allt som inte är myndighetsutövning.

Det tredje förslaget är att miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men jävsnämnd inrättas, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv. Servicenämnden och -förvaltningen avvecklas och verksamheterna organiseras under annan nämnd. I utredningen föreslås att fastighetsverksamheten flyttas till kommunstyrelsen, måltidsverksamheten går över till barn- och utbildningsnämnden och lokalvårdsverksamheten går över till annan nämnd.

I värderingen av de olika förslagen har konsekvenserna av en mer omfattande organisationsförändring vägt tungt. Verksamheternas fokus och kraft bör läggas på att utveckla och förbättra servicen till medborgare, företag och andra intressenter.

Därför föreslås att kommunstyrelsen beslutar enligt det första alternativet med oförändrad politisk- och förvaltningsorganisation, dock med tillägget att införa en jävsnämnd.

Kommunledningskontoret föreslår att jävsnämnden ska bestå av tre ordinarie ledamöter och två ersättare. Ett reglemente måste tas fram och förslaget är att nämnden sammanträder vid behov och inte har en fast sammanträdesplan.

Jävsnämnden ansvar blir att besluta i ärenden gällande myndighetsutövning och utöva tillsyn i fall där en annan nämnd normalt har ansvaret men inte kan på grund av jäv.

Vad som då är viktigt att beakta, är att den tjänstemannaavdelning som ansvarar för myndighetsutövning, bör vara varken underordnad eller överordnad den avdelning som ansvarar för driften. Förvaltningschefen bör då inte heller ha delegerad beslutanderätt i tillsynsfrågor över driftsfrågorna; istället bör hens beslutsrätt också tillhöra jävsnämnden. Enklare uttryckt: vid tillsyn över förvaltningens egna driftsfrågor bör förvaltningschefen ”rundas”, och beslutsnivåerna är då endast på den avdelning som utför tillsynen och på jävsnämnden.

I de samtal som förts har det inte funnits full samstämmighet om vad som är servicenämndens bärande idé. I enlighet med utredningen behöver förväntningar på nämnden definieras och därför föreslås att kommunstyrelsen och servicenämnden genomför dialoger med förtydligande av nämndens uppgift – effektivitet och kundfokus - under våren 2024.

Beslutet skickas till
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
Servicenämnden

Eva Hallberg
Kommundirektör

Utredning om organisering av myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor samt av servicefunktioner inom Eslövs kommun

1 Bakgrund

1.1 Uppdraget

Jag har fått följande uppdrag av Eslövs kommun.

1. Omvärldsbevaka och ta fram exempel från olika kommuner på olika möjliga lösningar för att undvika jävssituationer, gällande exempelvis bygglov som kommunen själva begär, och ärenden gällande exempelvis miljötillsyn.
2. Utreda den faktiska (juridiska) möjligheten att organisera nämnder och förvaltningar på ett sätt som gör att beslut kan tas inom den egna kommunen utan att jäv hindrar.
3. På en övergripande nivå bedöma behov av och förslag på organisatoriska åtgärder avseende miljö- och samhällsbyggnadsnämndens och servicenämndens verksamheter med utgångspunkt från kommunfullmäktiges beslut.

Bakgrunden till uppdraget är kommunfullmäktiges beslut under § 124/2022: ”En översyn av den politiska organisationen inom servicenämnden och miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ska genomföras under 2023. Utredningen ska belysa inrättande av en myndighetsnämnd och en facknämnd, med därtill hörande förvaltningsorganisation. Myndighetsutövning som är organiserad under annan nämnd kan även ingå i översynen.”

Alternativen gemensam nämnd, kommunalförbund och bolag har alltså inte ingått i uppdraget.

1.2 Metoden

Jag har gått igenom en rapport och en datasammanställning från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Jag har också gått igenom beslutsunderlag från när fyra kommuner fattat beslut om jävsnämnd respektive myndighetsnämnd. Urvalet kommenteras nedan.

Jag har också träffat förvaltningscheferna för de två berörda förvaltningarna, ekonomichefen, chefen för tillväxtavdelningen samt haft avstämningar med kommundirektören och kanslichefen. Därtill har jag också träffat kommunstyrelsens ordförande, förste vice ordförande och andre vice ordförande, samt ordförandena för servicenämnden och för miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.

I den här utredningen går jag igenom de rättsliga förutsättningarna, hur andra kommuner generellt organiserar sig i inom de aktuella frågorna, hur de fyra kommunerna organiserat sig, och redogör därefter för mina överväganden. Jag presenterar slutligen några förslag, samt ger perspektiv på dem.

2 *Rättsliga förutsättningar*

2.1 Regeringsformen

Regeringsformen behandlar i mycket begränsad omfattning kommunernas organiserande, låt vara att det som regleras är av högst väsentlig betydelse.

Den kommunala självstyrelsen framgår av 1 kap 1 § och kommunala förvaltningsmyndigheter nämns i 1 kap 8 §.

Av 12 kap 1 § framgår att beslutanderätten i kommunerna utövas av valda församlingar, och av 12 kap 4 § kommunernas beskattningsrätt.

I regeringsformen är det i fråga om kommunernas organiserande bara kommunfullmäktige som omnämns.

2.2 Kommunallagen

En kommun är enligt 3 kap 3 § kommunallagen skyldig att ha en styrelse (kommunstyrelsen).

Därutöver är kommunerna också skyldiga att ha valnämnd, överförmyndarnämnd (om förmyndare inte utsetts), krisledningsnämnd (i praktiken ofta i personalunion med kommunstyrelsens arbetsutskott) samt kommunala revisorer.

Det ska också finnas en nämnd som utför byggnadsnämndsuppgifter, men denna nämnd kan alltså vara kommunstyrelsen eller annan. Likaså kan en byggnadsnämnd ha ett större uppdrag än bara byggnadsnämndsfrågor.

Enligt 6 kap 7 § kommunallagen får en nämnd inte bestämma om rättigheter eller skyldigheter för kommunen där nämnden företräder kommunen som part. Nämnden får inte heller utöva tillsyn över sådan verksamhet som nämnden själv bedriver.[1]

S k tillsynsjäv reglerar i 6 kap 28 § 3 p kommunallagen. Av denna framgår det att en förtroendevald är jävig, om ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till.

För att vara jävig räcker att den enskilde på något sätt deltar i eller närvarar vid handläggningen av ärendet.[2] Den här jävsbestämmelsen förhindrar alltså att en nämnd utövar både drift och tillsyn över en kommunal verksamhet. Av 7 kap 4 § kommunallagen framgår att samma gäller för anställda i kommunen.

”Om en kommun har en sammanslagen teknisk förvaltning och miljöförvaltning så menar vi att den del av förvaltningen som arbetar med tillsyn måste vara åtskild från den del av förvaltningen som arbetar med tekniska verksamheter.”[3]

[1] ”Bestämmelsen har utformats på ett sätt som enligt vår mening kan leda till vissa tolkningsproblem som inte har behandlats i förarbetena. Någon bärande domstolspraxis på området finns inte heller.” Kommunallagen med kommentarer och praxis, 6 upplagan, Dalman m fl, s 307.
[2] Kommunallagen med kommentarer och praxis, 6 upplagan, Dalman m fl, s 334.
[3] Kommunallagen med kommentarer och praxis, 6 upplagan, Dalman m fl, s 334.

Beslutsfattande får enligt 6 kap 37 § kommunallagen delegeras från en nämnd till ett presidium, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller en automatiserad beslutsfunktion i ett visst ärende eller en grupp av ärenden. Även anställd kan få delegation enligt 7 kap 5-8 §§.

Dock gäller enligt 6 kap 38 § begränsningar av delegationsmöjligheterna, nämligen när det gäller:

a. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
b. framställningar eller yttranden till kommunfullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
c. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
d. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som lämnats över till nämnden, eller
e. ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

Därutöver har kommunerna ett betydande mått av frihet att organisera sitt interna arbete.

Det kan noteras att beställar-utförar-formen av kommunal verksamhet tidigare var oreglerad i kommunallagen. Med 2017 års lag togs dock formen med, på det sättet att kommunfullmäktige enligt 6 kap 2 § får besluta att en nämnd ska tillhandahålla tjänster åt en annan nämnd. Regleringen ansågs som en kodifiering av praxis.

2.3 Begreppet myndighetsutövning

Begreppet myndighetsutövning förekommer i bland annat regeringsformen, brottsbalken och kommunallagen, men begreppet i sig är inte definierat i lag.

Myndighetsutövning handlar om beslut och andra åtgärder som en myndighet vidtar gentemot en enskild med stöd av en befogenhet som myndigheten fått genom en offentlig författning (lag, förordning, föreskrift). Beslutet eller åtgärden är ett uttryck för samhällets makt över medborgarna. Kännetecknande är att den enskilde i förhållande till det allmänna befinner sig i en beroendeställning som inte har sin grund i ett frivilligt åtagande.[4]

3 Hur andra kommuner organiserar sig

3.1 Hur andra kommuner generellt organiserar sig inom myndighetsfrågor

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har per 2021-03-18 sammanställt hur svenska kommuner organiserar myndighetsfrågor. 209 kommuner av 290 har svarat.[5]

Av denna sammanställning framgår bland annat följande.

[4] Kommunallagen med kommentarer och praxis, 6 upplagan, Dalman m fl, s 207.
[5] Resultatet är publicerat på SKR:s sajt.
https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/miljohalsa/taxamiljo/taframdintaxa/statistikochtaxor/organisation.31207.html

179 av de 209 kommunerna har svarat SKR att de har en myndighetsnämnd. 30 st har angett att man inte har det.

Av de 179 kommuner som svarat ja är den vanligaste formen – 96 st – en myndighetsnämnd där bygg-, miljö- och/eller planärenden ingår. 48 st har rena hälsoskyddsnämnder. Resterande 25 har angett ”annan nämnd”, med vilket kan avses ansvar för bygg, miljö, livsmedel, alkohol, tobak, receptfria läkemedel, lotterier och brandtillsyn. ”Enkäten visar att ju större kommun, desto mer specialiserad förvaltning och nämndorganisation.”

I fråga om förvaltningsorganisation är det enligt SKR ungefär en tredjedel av de svarande kommunerna som har myndighetsförvaltningar. Ungefär var fjärde kommun av de svarande har förvaltningar som hanterar både myndighetsärenden och drift av kommunal verksamhet. Även kommunalförbund mm förekommer.

”Systemet med nämnder med ett eget ansvar som dessutom leder förvaltningen för sitt ansvarsområde har flera konsekvenser. Det innebär att det finns ett relativt stort antal förtroendevalda och att dessa kan skaffa sig goda insikter om den verksamhet de ansvarar för. Det brukar framhållas att detta gör det politiska uppdraget som nämndledamot mer stimulerande och meningsfullt. Nämndorganisationen innebär även att det finns en maktdelning inom den politiska organisationen. Även om kommunstyrelsen har vissa övergripande uppgifter och ska ha uppsikt över övriga nämnder är den inte överordnad dessa och kan inte lägga sig i en facknämnds verksamhet. Det brukar å andra sidan framhållas att nämndorganisationen riskerar att leda till att ledamöterna prioriterar den egna verksamheten och att de förtroendevalda agerar utifrån nämndens intressen snarare än sin partitillhörighet. Det kan därmed bli svårare att ta ett samlat helhetsansvar för kommunen eller regionen. Detta har varit ett viktigt motiv för att ett antal kommuner utformat en politisk organisation där facknämnderna ersatts av utskott till styrelsen.”[6]

3.2 Hur andra kommuner generellt organiserar sig nämndsmässigt inom fackfrågor

”Det är tydligt att flertalet kommuner valt att ha en i huvudsak traditionell politisk organisation där facknämnder ansvarar för olika verksamhetsområden. Det gäller 235 eller 81 procent av Sveriges 290 kommuner. Däremot varierar antalet och därmed vilka nämnder man väljer att inrätta. Antalet speglar i hög grad kommunens invånarantal. Samtidigt finns ett grundläggande mönster för den politiska organisationen som återfinns i flertalet kommuner med facknämnder. Variationen är således mindre än man skulle kunna vänta sig även om det finns många olika nämndbeteckningar och även vissa skillnader på detaljnivå när det gäller ansvarsbredd och inriktning.”[7]

I de övriga 55 kommunerna är facknämnderna ersatta av styrelseutskott.[8]

[6] Politisk organisation i kommuner och regioner, Sveriges Kommuner och Regioner, 2021, s 6.
[7] Politisk organisation i kommuner och regioner, Sveriges Kommuner och Regioner, 2021, s 8.
[8] Politisk organisation i kommuner och regioner, Sveriges Kommuner och Regioner, 2021, s 20.

I de 235 kommuner som har facknämnder är det minst en nämnd inom utbildning, en nämnd inom vård och omsorg, och en nämnd inom samhällsbyggnad. 60 procent av de 235 kommunerna också minst av nämnd inom kultur och/eller fritid. En dryg tredjedel av de 235 kommunerna har också en teknisk nämnd.

Inom samhällsbyggnadsområdet har det stora flertalet kommuner (av de 235, som jag förstår SKR) en samhällsbyggnadsnämnd och/eller en miljö- och byggnadsnämnd (gränsdragningarna varierar). Det förekommer även att kommunstyrelsen utgör byggnadsnämnd, liksom ett särskilt inrättat utskott byggnadsnämndsfrågor. Framför allt mindre kommuner har relativt ofta samverkan inom bygg- och miljöområdet.

”Det är för övrigt vanligt att kommunstyrelsen ansvarar för en rad frågor som kanske tidigare sköttes av en särskild facknämnd – det gäller dock framför allt samhällsbyggnads- och kommunaltekniska frågor och mer sällan välfärdsfrågor.”[9]

3.3 Hur vissa kommuner organiserar sig med utökade utskottsinslag

Att kommunstyrelsen har flera utskott får sägas vara mycket vanligt, inte minst inom personalfrågor.

Därtill har en del kommuner skapat utskott under styrelsen, för att ersätta nämnd som ansvarig för en verksamhet. Sådana s k verksamhetsutskott till styrelsen förekommer i 40 kommuner. ”I grunden handlar det om att kommunstyrelsen tar ett direkt ansvar för vissa verksamhetsområden som annars skulle hanteras av en nämnd … Inrättandet av enskilda verksamhetsutskott under styrelsen – liksom att styrelsen även i övrigt tar över ansvaret för uppgifter som tidigare skötts av en nämnd – kan beskrivas som att mer makt koncentreras till styrelsen. Den kan också beskrivas som ett rationellt sätt att hantera den komplexitet som ryms i kommunens uppdrag eller att i en liten kommun undvika att inrätta nämnder för frågor av begränsad omfattning eller svag politisk ’laddning’. Under alla omständigheter ser vi att ett antal kommuner anpassar och modifierar den traditionella nämndsorganisationen så att den fungerar utifrån deras egna förutsättningar.”[10]

”Motivet till denna alternativa organisationsform varierar. Att vitalisera fullmäktige och skapa helhetssyn nämns ofta som skäl. Ekonomiska hänsyn tas säkerligen också många gånger. Genom att i princip koncentrera all politik till styrelsen, uppnår man lättare en samsyn runt de ekonomiska prioriteringarna i kommunen. Kostnaderna för arvoden till förtroendevalda minskar också.”[11]

En stor andel av de kommuner som helt saknar nämnder (undantaget de obligatoriska) är relativt små. 87 procent (48 st) har mindre än 20 000 invånare. Bara två kommuner av dessa har mer än 40 000 invånare.

[9] Politisk organisation i kommuner och regioner, Sveriges Kommuner och Regioner, 2021, s 10.
[10] Politisk organisation i kommuner och regioner, Sveriges Kommuner och Regioner, 2021, s 10.
[11] Reglemente för styrelse och nämnder – ett underlag för lokala bedömningar, Sveriges Kommuner och Regioner, 2019, s 20.

3.4 Hur vissa kommuner nyligen organiserat sig i fråga om jävsnämnd eller myndighetsnämnd

Jag har inom ramen för det här uppdraget bett följande kommuner om deras beslutsunderlag såvitt gäller jävsnämnd och myndighetsnämnd: Eksjö, Nyköping, Tidaholm och Laholm. Urvalet baseras på att de tre första nämnts av Eslövs kommun, och den sista kommunen kände jag till sedan tidigare.

3.4.1 Eksjö kommun

Eksjö kommun beslutade under KF § 142/2022 att inrätta en myndighetsnämnd.

Nämnden ansvarar enligt dess reglemente för följande verksamhetsområden.

a. Miljöbalken gällande miljö- och hälsoskyddstillsyn och miljöprövning, förorenade områden mm.
b. Plan- och bygglagen gällande bygglov, marklov, förhandsbesked, anmälan och tillsyn mm.
c. Livsmedelslagen gällande anmälan, tillsyn och kontroll mm.
d. Räddningstjänst enligt lagen om skydd mot olyckor i de delar som avser tillsyn och tillstånd.
e. Alkohollagen och lag om tobak och liknande produkter.
f. Lag om handel med vissa receptfria läkemedel.
g. Lagen om nämnder för vissa trafikfrågor.
h. Nämnden är tillika trafiknämnd och byggnadsnämnd.

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

I myndighetsnämnden ingår sju ordinarie ledamöter och sju ersättare. En av ledamöterna (ordf) är också ledamot (ersättare) i kommunstyrelsen.

Av kommundirektörens tjänsteskrivelse i ärendet framgår att ca 20 kommuner har jävsnämnd, medan över 200 kommuner har myndighetsnämnd (miljö- resp byggnadsnämnder inräknade). Jävsnämnd övervägdes, men valdes bort, eftersom det inte ansågs vara optimalt för Eksjös politiska organisation. Myndighetsnämnd bedömdes mest långsiktigt, och som skapade mest struktur för organisationen.

3.4.2 Nyköpings kommun

Nyköpings kommun beslutade under KF § 249/2018 om reglemente för jävsnämnden. I detta ingick alltså beslutet om att nämnden skulle inrättas.

Nämnden ansvarar enligt dess reglemente för tillsyn, beslut och myndighetsutövning i ärenden där miljö- och samhällsbyggnadsnämnden på grund av jäv inte kan fatta beslut.

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

I jävsnämnden ingår tre ledamöter och två ersättare. En av ledamöterna i nämnden är även ledamot i kompetens- och arbetsmarknadsnämnden, och en i barn- och ungdomsnämnden.

3.4.3 Tidaholms kommun

Tidaholms kommun beslutade under KF § 24/2018 att inrätta en samhällsbyggnadsnämnd och en jävsnämnd. Samtidigt beslutades att miljö- och byggnadsnämnden och tekniska nämnden skulle upphöra.

Jävsnämnden ansvarar enligt dess reglemente för att besluta i ärenden gällande myndighetsutövning och utöva tillsyn i fall där en annan nämnd normalt har ansvaret men inte kan på grund av jäv.

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

I jävsnämnden ingår tre ledamöter och tre ersättare. Några av ledamöterna i nämnden är även ledamöter i valnämnden, social- och omvårdnadsnämnden och barn- och utbildningsnämnden.

Av beslutsunderlaget framgår bland annat följande, angående alternativen arbetsutskott under kommunstyrelsen och egen nämnd. ”Det finns förtjänster inom båda lösningarna medan de administrativa och eventuella organisatoriska konsekvenserna blir något större för förvaltningen vid inrättandet av en ny nämnd. Bildas ett nytt arbetsutskott krävs endast små organisatoriska förändringar och troligen ingen förändring i budget. Bildas en ny nämnd behöver åtminstone diarier, ekonomi, redovisning, intern kontroll, synpunktshantering, måluppföljning och kvalitetsarbete. SKL förordar inget alternativ särskilt och bekräftar att båda lösningarna är möjliga.”

3.4.4 Laholms kommun

Laholms kommun beslutade under KF § 100/2020 att införa en ny organisation med fem politiska facknämnder med tillhörande fackförvaltningar. Nämnderna är kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, socialnämnden, barn- och ungdomsnämnden samt kultur- och utvecklingsnämnden. I detta sammanhang fick miljö- och byggnadsnämnden ett förändrat uppdrag och bytte alltså namn till samhällsbyggnadsnämnden. I beslutet ingick också att inrätta en jävsnämnd.

Jävsnämnden ansvarar enligt dess reglemente för tillsyn och annan myndighetsutövning gentemot sådan verksamhet som samhällsbyggnadsnämnden inte kan bedriva på grund av jäv.[12]

Jävsnämnden har enligt reglementet ingen fast sammanträdesplan, utan sammanträder när behov uppstår.

I jävsnämnden ingår tre ledamöter och tre ersättare. En av ledamöterna är även ledamot i socialnämnden och en i barn- och ungdomsnämnden.

[12] Jag har av effektivitetsskäl inte närmare utrett varför det står samhällsbyggnadsförvaltningen och inte samhällsbyggnadsnämnden.

4 Eslövs organisering av frågorna idag

Eslövs kommuns organisering av frågorna idag är enligt följande.

4.1 Kommunstyrelsens ansvarsområde

Kommunstyrelsen ansvarar enligt Reglemente för kommunstyrelsen § 7 för översikts- och detaljplanering samt övrig fysisk planering.

Kommunstyrelsen har enligt samma § att besluta i myndighetsfrågor enligt PBL m m lagstiftning för byggnader och anläggningar där miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för förvaltning och verkställighet av verksamhet. Detsamma gäller inom miljö- och hälsoskyddsområdet avseende gatu- och trafikfrågor där miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för förvaltning och verkställighet av verksamhet.

Kommunstyrelsen har enligt reglementets 10 § delegering från kommunfullmäktige att anta, ändra eller upphäva detaljplan eller områdesbestämmelser om ärendet inte är av principiell beskaffenhet eller av större vikt.

Kommunstyrelsen har enligt reglementets 7 § att besluta i myndighetsfrågor i byggnads- och tillståndsärenden enligt PBL eller enligt annan till byggnadsnämnd hörande speciallagstiftning för byggnader och anläggningar där miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för förvaltning och verkställighet av verksamhet. Kommunstyrelsen har också att besluta i myndighetsfrågor i tillsyns- och tillståndsärenden inom miljö- och hälsoskyddsområdet avseende gatu- och trafikfrågor och övriga frågor där miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för förvaltning och verkställighet av verksamhet.

4.2 Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens ansvarsområde

Nämnden har enligt dess reglemente § 1 att med avseende på planering och byggande i kommunen ombesörja de angelägenheter som enligt lag ankommer på byggnadsnämnd, dock inte i frågor gällande översiktsplaner och detaljplaner.

Nämnden har enligt samma § att med avseende på miljö- och hälsoskyddsverksamheten i kommunen ombesörja de angelägenheter som enligt lag tillkommer på kommunal nämnd inom miljö- och hälsoskyddsområdet, dock inte i tillsyns- och tillståndsärenden avseende gatu- och trafikfrågor där miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för förvaltning och verkställighet av verksamhet. Motsvarande gäller bygglovsområdet där nämnden ansvarar för förvaltning och verkställighet.

Nämnden ansvarar för förvaltning och verkställighet beträffande gator, vägar, trafik och parker där kommunen är huvudman. Nämnden är trafiknämnd, och ansvarar enligt 2 § för ett antal angivna samhällsbyggnadsfrågor. Förvaltningschefen anställs av kommunstyrelsen.

4.2.1 Länsstyrelsens tillsyn

Länsstyrelsen har i tillsynsrapport 211104 yttrat bland annat följande.

”Kommunens politiska organisation säkerställer inte en oberoende tillsyn av kommunala verksamheter eftersom ansvaret för miljöbalkstillsynen på kommunala verksamheter respektive driften av desamma ligger på samma nämnd. Fastän kommunen löser denna situation i enlighet med rutinen som beskrivs ovan finner Länsstyrelsen det angeläget att organisationen ses över för att organisationen ska anses vara oberoende. Länsstyrelsen bedömer att det inte är möjligt att avtala med annan kommun att utföra tillsynen på grund av en jävssituation i den politiska organisationen. Länsstyrelsen finner det även olämpligt att kommunstyrelsen utgör miljönämnd för vissa typer av tillsynsärenden … Förslagsvis bör kommunstyrelsen genom tekniskt utskott under kommunstyrelsen eller införande av teknisk nämnd eller tekniskt bolag överta driften av gata-, trafik- och parkverksamheten, ägande/förvaltning av kommunal mark inom gata/park samt driften av kommunala naturreservat.”

”Enligt tillsyns- och föreskriftsrådets minimikrav på kommunal organisation ska samma personer (tjänstemän och förtroendevalda) som ska eller kan komma att fatta beslut i tillsynsfrågor inte ha beslutsrätt när det gäller driftsfrågor av sådana anläggningar som den kommunala tillsynsmyndigheten har tillsyn över.”

”Minimikraven vad gäller personalansvar och lönesättning är att tjänsteman som arbetar med tillsynsfrågor skall inte stå i direkt beroendeställning till chef som samtidigt har driftansvar. Den chef som sköter rekrytering samt har ansvar för lönesättning, utvecklingssamtal, kompetensutveckling eller dylikt för tillsynspersonal får inte samtidigt ansvara för personal och anläggningar som kan bli föremål för tillsyn.”

”Minimikrav vad gäller budgetansvar är att den person eller den nämnd som har budgetansvar för anläggningar eller verksamheter som kan bli föremål för tillsyn från den kommunala tillsynsmyndigheten skall inte samtidigt ha budgetansvar för tillsynspersonalen. Medel till tillsyn skall äskas hos fullmäktige fristående från äskande av medel för anläggningar och verksamheter som omfattas av tillsynen.”

4.2.2 Tillsyns- och föreskriftsrådets krav

Tillsyns- och föreskriftsrådets krav är en skrivelse daterad 040914, som handlar om hur en kommun bör organiseras i fråga om delegation, personalansvar, lönesättning samt ekonomi, för att undvika att jävsförhållanden uppstår.

Tillsyns- och föreskriftsrådet lades genom regeringsbeslut 2022. Uppdraget har övertagits av Naturvårdsverket, som meddelat mig att tillsyns- och föreskriftsrådets tidigare uttalanden inte upphävts.

Tillsyns- och föreskriftsrådets uppdrag var att samråda och samverka i frågor om tillsyn och föreskrifter inom miljö. Rådet bestod bland annat av centrala tillsynsvägledande myndigheter, länsstyrelser och kommuner samt SKR.

Bara vissa myndigheter kan besluta om råd och riktlinjer om hur en rättsregel bör tillämpas (allmänna råd). Tillsyns- och föreskriftsrådet kunde som samverkansorgan alltså inte besluta om allmänna råd eller annan normgivning.

I varje enskilt fall av tillsyn och kontroll kan däremot varje aktuell miljömyndighet framföra synpunkter som meddelats av rådet, men dessa synpunkter (som i rådets skrivelse benämns krav) har alltså inte i sig någon legal verkan, mer än rationaliteten i argumentationen i sig själv.

Av skrivelsen från 040914, och som länsstyrelsen i tillsynsrapporten 211104 åberopar, framgår bland annat följande.

Delegation: ”kommunens reglemente och delegationsordning ska vara utformade så att det finns en tydlig uppdelning av driftsansvar och tillsynsansvar. Samma personer (tjänstemän och förtroendevalda) … ska inte ha beslutsrätt när det gäller driftsfrågor av sådana anläggningar som den kommunala tillsynsmyndigheten har tillsyn över”.

Personalansvar och lönesättning: ”tjänsteman som arbetar med tillsynsfrågor ska inte stå i direkt beroendeställning till chef som samtidigt har driftsansvar. Den chef som sköter rekrytering samt har ansvar för lönesättning, utvecklingssamtal, kompetensutveckling eller dylikt för tillsynspersonal får inte samtidigt ansvara för personal och anläggningar som kan bli föremål för tillsyn”.

Ekonomi: ”den person eller den nämnd som har budgetansvar för anläggningar eller verksamheter som kan bli föremål för tillsyn från den kommunala tillsynsmyndigheten ska inte samtidigt ha budgetansvar för tillsynspersonalen. Medel till tillsyn ska äskas hos fullmäktige fristående från äskande av medel för anläggningar och verksamheter som omfattas av tillsynen”.

4.3 Servicenämndens ansvarsområde

Nämnden har enligt dess 1 § till uppgift att tillhandahålla de servicefunktioner som kommunens övriga nämnder efterfrågar. Förvaltningschefen anställs av kommunstyrelsen.

Följande servicefunktioner framgår av nämndens reglemente § 1.

1. Måltider
2. Fastighetsförvaltning
3. Fastighetsservice
4. Byggprojekt
5. Lokalvård
6. Demokrati och verksamhetsstöd
7. Administrativ service
8. Transportservice

Av samma § framgår också bland annat att servicenämnden ska svara för att de olika serviceverksamheterna drivs effektivt på ett kundorienterat sätt och utifrån ett marknadsmässigt och konkurrensinriktat perspektiv.

5 Bedömning

5.1 Frågekomplexet

Inom vissa områden är en kommun både utövare av verksamhet och myndighetsutövare mot just sådana verksamheter. Ett beslutande organ kan av jävs-skäl inte inneha båda dessa roller; de behöver skiljas åt.[13]

Kommunallagen ger ändå kommunerna ett stort mått av utrymme såvitt gäller hur en kommun ska organiseras, nämndsvis och förvaltningsvis.

Frågan om hur en kommun bör organisera de här frågorna handlar heller inte bara om att hantera juridiska begränsningar och risker, utan också om parametrar som organisationsekonomi, organisationskultur, ledning, kompetens, och samordning med kommunens andra övergripande vision, mål, strategier och liknande.

Med beaktande av detta får det betraktas som osannolikt att det finns en form för organiserande av de här frågorna som är perfekt. Snarare har de olika alternativen fördelar och nackdelar, utifrån de ovan nämnda parametrarna.

5.2 Mina överväganden

5.2.1 Jäv

Den helt centrala frågan i denna utredning avseende myndighetsutövning är jäv. Eftersom den offentliga makten utövas under lagarna måste den hanteras.

Men jävsfrågan handlar bara om vad kommunen inte får göra. Det finns olika sätt att undvika jävssituationerna, och i finns ett mycket stort mått av utrymme för kommunen att välja väg.

De olika sätten att hantera frågan bör enligt min mening utgå från främst dessa parametrar:

1. Ekonomi, främst effektivt användande av begränsade resurser
2. Samordning avseende kommunens vision, mål och strategier
3. Kompetens

Kriteriet samordning ska inte förstås så, att *en* gemensam kommunkultur ska etableras (begreppet kommunkultur kan i och för sig tolkas olika). Varje område, eller bransch, en kommun verkar i, har sina karakteristiska drag. Därtill kommer att olika kulturer inte behöver vara en nackdel, så länge som kulturerna utifrån sina förutsättningar bidrar till att kommunen uppfyller sina åtaganden mot medborgarna och enligt lag. Samordning avser alltså en förståelse, ambitioner, och vilja till synkronisering i frågor där kommunen formulerat mål, vision och strategier.[14]

Kriteriet kompetens bör kommenteras något. Det innebär enligt min mening att en organisation – avdelning, förvaltning – bör vara skapad så, att gruppmedlemmarna och ledningen har

[13] 6 kap 7 § kommunallagen.
[14] Att i kommunala fackverksamheter tala om ”kommunen” som kommunledningen eller den centrala administrationen är dock inte lyckat, menar jag. ”Kommunen” är alla kommunens verksamheter.

förutsättningar att skapa en anda och arbetssätt så att varje medlems kompetens får den stimulans och vägledning som behövs.

Ungefär fyra av fem svenska kommuner har den s k *traditionella nämndsorganisationen*, i olika former. Resterande femtedel av kommunerna har en s k *alternativ utskottsorganisation*.

Utifrån de data som presenterats i den här rapporten, får det bland kommuner i Eslövs storlek vara mindre förekommande med organisering i form av alternativa utskottsorganisationer.

I fråga om ekonomi kan det generellt antas att en organisering med färre och/eller mindre nämnder kan ge lägre kostnader, för själva ”driften” av nämnden. Däremot är det förmodligen mer vanskligt att utan närmare bakgrund anta att själva verksamheten i sig blir kostnadseffektivare. Det baserar jag på att ett ledarskap som har fokus på frågor också får större genomslag i den ledda verksamheten. Omvänt kan då gälla att om en verksamhet leds som en del i en större mängd av verksamheter kan ledningens fokus inte räcka till för att alla verksamheter ska få samma uppmärksamhet.

Något bör också sägas om organisationsförändringar, som sådana. Min bedömning är att en organisation kan klara att genomföra en organisationsförändring och samtidigt sin normala produktion, men inte samtidigt bedriva annat utvecklings- och förändringsarbete. När denna på sätt och vis kognitiva och motivations-begränsning inträder kan variera i tid och i omfattning, men i princip kan den sägas börja när diskussionen om organisationsförändringen väcks. Det finns alltså en kognitiv kostnad som följer med organisationsförändringsarbete. En organisationsförändring kan naturligtvis vara motiverad, men jag rekommenderar att ”priset” för förändringen, i relation till annat utvecklings- och förändringsarbete, beaktas.

Generellt bör man därför, enligt min mening, innan en organisationsförändring beslutas om, överväga andra mindre ingripande alternativ, såsom bemanning, externt stöd, metodutveckling, förändrade ambitioner eller skapande av samsyn.

5.2.1 Särskilda överväganden angående interna servicefunktioner i en kommun

I fråga om samordning avseende kommunens vision, mål och strategier kan det generellt antas att en närmare anknytning till kommunstyrelsen innebär att tjänstemannaorganisationen mer eller mindre omedvetet förhåller sig till den linje som formuleras av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige efter kommunstyrelsens beredning.

Men det är också så, att en förvisso fristående nämnd och förvaltningsledning kan vara nog så fokuserad på kommunens vision, mål och strategier, om de personer som har dessa roller är besjälade av detta. I det här avseendet blir själva bemanningen av nämnderna och av ledande personer i förvaltningarna alltså avgörande.

Eslövs kommun kan sägas delvis ha hanterat detta genom att förvaltningschef anställs av kommunstyrelsen.

För att formulera det mer konkret: det kan exempelvis vara så att en nämnd och en förvaltningschef som ”bara” ansvarar för kommunens serviceverksamheter kan ägna större

uppmärksamhet åt alla dessa – inkl arbete med kommunens vision, mål och strategier – än blir fallet om kommunstyrelsen och kommunchefen gör det.

Det är också angeläget att nämnderna ger styrelsen den insyn som behövs i enlighet med kommunstyrelsens lednings- och samordningsansvar, samt uppsiktsplikt.[15]

Av servicenämndens reglemente framgår, som visats ovan, att verksamheterna inom servicenämnden ska drivas effektivt och på ett kundorienterat sätt, och utifrån ett marknadsmässigt och konkurrensinriktat perspektiv. Detta skulle jag säga beskriver servicenämndens bärande idé: effektivitet och kundorientering.

Om kommunstyrelsen emellertid menar att en eller flera av servicenämndens verksamheter behöver öka ansträngningarna inom detta, kan ett alternativ alltså vara att alla eller vissa av frågorna istället läggs hos kommunstyrelsen eller hos utskott till kommunstyrelsen.

Fördelen med utskottslösningen är att frågorna mer kan präglas av den helhet, som tenderar att vara mer framträdande i kommunstyrelsen än i andra nämnder, inte minst beaktat ekonomi, samt alltså vision, mål och strategier, *samtidigt* som utskottet kan ha bättre möjligheter att koncentrerat ge frågorna mer uppmärksamhet, än om de hanteras i kommunstyrelsen i dess helhet.

Just samlade servicefunktioner inom en kommun har som regel som bärande idé att uppnå skalfördelar inom kompetens och kostnader. Eftersom effektivitetssyftet är så framträdande, kan en förstärkt koppling till kommunstyrelsen i egenskap av lednings-, samordnings- och finansnämnd vara fördelaktig, inte minst för att undvika suboptimeringar gentemot de andra nämnderna. Jag vågar göra det *generella antagandet* att servicefunktioner som är mer fristående från kommunstyrelsen *kan* ha en större benägenhet att skapa suboptimeringar gentemot andra nämnder, men jag vill samtidigt förmedla att bemanningen av servicefunktionerna har en *större betydelse* än organisationsformen när det gäller förekomst av suboptimering.

Om en eller flera servicefunktioner placeras i ett utskott under kommunstyrelsen finns det som redovisats ovan begränsningar i vad som kan delegeras till utskottet. I det här sammanhanget vill jag särskilt nämna verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.

Ett annat alternativ kan vara att låta ansvaret ligga kvar i en nämnd, men med andra policymedel i fråga om de nämnda ansträngningarna. Det kan t ex vara mer regelbunden och systematiserad avrapportering för kommunstyrelsen. Att med policymedel styra tjänstebaserade verksamheter medför dock en del svårigheter.

Jag menar emellertid att en inriktningsdiskussion också bör föras, om servicenämnden i dess helhet: är de verksamhetsområden som nämnden idag har, av den beskaffenhet och omfattning att det behövs en nära politisk styrning av verksamheterna? Frågan kan naturligtvis besvaras på olika sätt, men diskussionen bör enligt min mening föras. I vart fall bör den föras, om kommunstyrelsen inte väljer mer långtgående handlingsalternativ.

[15] Styrelsen ska enligt 6 kap 1 § kommunallagen leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet.

Om servicenämnden ska bestå, bör förväntningarna på nämnden enligt min mening definieras. Detta är inte något unikt för Eslövs kommun, utan är en generell aspekt att beakta när kommuners utförarverksamhet ligger under egna nämnder. Är nämndens uppgift att vara stödjande gentemot förvaltningens verksamhet, och alltså enbart företräda förvaltningens perspektiv gentemot de andra nämnderna, eller ska nämnden mer eller mindre därtill också kontrollera utförarverksamheten utifrån de andra nämndernas perspektiv, inkl kommunstyrelsens som finans-, samordning- och uppsiktsnämnd?

Man kan alltså tolka nuvarande reglemente för servicenämnden som att dessa frågor redan är besvarade. Av de samtal jag fört, har jag emellertid kommit till slutsatsen att det förefaller finnas olika syn på vad nämndens bärande idé är, eller åtminstone hur denna bärande idé ska verkställas.

När beställar-utförarmodellen hade som störst idémässigt genomslag (1990-talet) var en central idé att kommunen själv inte behövde utföra alla delar själv; snarare skulle utförarmodellen mer eller mindre dynamiskt leda till att de kommunala utförarverksamheter som inte fungerade tillräckligt bra skulle kunna kompletteras med eller helt ersättas av externa lösningar. Att upphandla tjänster är utan tvekan komplicerat, och i denna utredning föreslår jag inte att så ska ske i större utsträckning än idag, *men* jag menar att en principiell diskussion alltid bör föras när man har en beställar-utförarorganisation: får eller är det t o m önskvärt att kommunens egna utförarverksamhet exponeras för konkurrens?

Om servicenämnden inte ska bestå, bör diskussionen naturligtvis föras om vart dess uppgifter ska föras.

Som ovan nämnts, är ett alternativ att föra över vissa eller samtliga verksamheter till kommunstyrelsen eller ett utskott under kommunstyrelsen. Förvaltningsmässigt kan verksamheterna ingå i kommunledningskontoret, men faktiskt också fungera som en ytterligare förvaltning under kommunstyrelsen. Även andra stödfunktioner skulle kunna ingå i en sådan serviceförvaltning. Serviceförvaltningen som den är organiserad idag skulle också i sin helhet kunna föras över till kommunstyrelsen, och alltså utgöra en ytterligare förvaltning, direkt under kommunstyrelsen eller under ett utskott till kommunstyrelsen.

Ett annat alternativ – om servicenämnden inte skulle bestå – är att föra dess verksamheter till olika nämnder. Här finns olika avväganden att göra. Ett av de tre förslagen i slutet av denna utredning (alternativ 3) innebär att servicenämndens verksamheter fördelas ut på andra nämnder. Jag har dock – för att inte föregå kommunstyrelsens ställningstagande till den här utredningen – valt att avvakta med att i detta läge med att utveckla resonemanget vidare i denna del.

5.2.2 Särskilda överväganden angående myndighetsutövning inom samhällsbyggnadsfrågor

Avvägningen i den här frågan är renodling av myndighetsutövning eller *viss* integration med andra frågor.

Naturligtvis bör alternativet renodlad myndighetsnämnd med liknande förvaltning övervägas, alltså en nämnd och en förvaltning som bara har myndighetsutövning i sitt ansvarsområde. Den framträdande fördelen – beroende på hur man ser fördelarna med det – är renodling av verksamheten, som strikt myndighetsutövning.

Å andra sidan finns risken att samordning med kommunens vision, mål och strategier försvagas. I en vidare bemärkelse kan kompetensen öka, om nämnden hanterar både myndighetsutövning och verksamhetsdrift.

Det behöver också bedömas vilken storlek en sådan förvaltning får, i antal tjänster, och vilka overhead-resurser som behövs. Det finns en risk för att en sådan liten förvaltning får en oproportionerligt stor overhead-funktion.

Vid bedömningen av om en myndighetsnämnd och myndighetsförvaltning är det mest fördelaktiga valet, bör enligt min mening ju beaktas ekonomi, samordning och kompetens. Argumentet renodling bör alltså prövas mot dessa tre kriterier – argumentet renodling ska alltså tillmätas den tyngd som prövningen mot de tre kriterierna ger. I sig är renodling inte ett argument för något alternativ, utan bara en metod.

Ett alternativ kan vara att samma förvaltningsorganisation hanterar både myndighetsutövning mot andra, och myndighetsutövning mot kommunen själv, samtidigt som förvaltningsorganisationen ansvarar för drift av den verksamhet som myndighetsutövningen avser. Ett större mått av samordning med kommunens vision, mål och strategier kan då förmodligen uppnås.

För att hantera jävssituationerna bör då en jävsnämnd övervägas, och den sammankallas i så fall vid behov, lämpligtvis i kombination med en delegationsrätt för ordförande och vice ordförande för enklare ärenden. Vad som då är viktigt att beakta, är att den tjänstemannaavdelning som ansvarar för myndighetsutövning, bör vara varken underordnad eller överordnad den avdelning som ansvarar för driften. Förvaltningschefen bör då inte heller ha delegerad beslutanderätt i tillsynsfrågor över driftsfrågorna; istället för hans beslutsrätt också tillhöra jävsnämnden. Enklare uttryckt: vid tillsyn över förvaltningens egna driftsfrågor bör förvaltningschefen ”rundas”, och beslutsnivåerna är då endast på den avdelning som utför tillsynen och på jävsnämnden.

Det bör alltså kunna vara så, men detta kan utredas närmare, att den avdelning som hanterar myndighetsutövning och den eller de som ansvarar för drift ingår i samma förvaltning, men utan inbördes rangordning, och att cheferna för respektive avdelning är underordnade samma chef, t ex en förvaltningschef. Jag har dock också sett modellen att chefen för myndighetsutövningsverksamheten har en annan chef, tillhörande en annan förvaltning. Det är möjligt att detta har en viss formell eller informell betydelse, men arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet bör enligt min mening då också begrundas. Däremot menar jag att löne- och utvecklingssamtal som sådana inte ska tillmätas alltför stor betydelse, formellt eller innehållsmässigt.

I detta sammanhang vill jag kommentera synpunkterna från tillsyns- och föreskriftsrådet. Jag menar att skrivelsen förefaller otydlig, såvitt vad som menas med ”ansvar”. Som jag tolkar

skrivelsen, menas ”direkt ansvar”. I annat fall kommer samtliga chefer i organisationshierarkin att anses ansvariga (första linjens chef, andra linjens, etc), och då är det förmodligen praktiskt omöjligt att ha tillsyns- och driftsansvar i en och samma kommunorganisation.

Den eller de avdelningar som ansvarar för myndighetsutövning får emellertid enligt den här modellen alltså ta upp ärenden i två olika nämnder, beroende på vem som är föremål för myndighetsutövningen.

Mot jävsnämndsmodellen kan invändas, att de förtroendevaldas kompetens i jävsnämnden blir lägre, eftersom de får färre ärenden att hantera och dessutom bara ärenden av en viss karaktär (dvs där kommunen är föremål för myndighetsutövningen). Invändningen äger riktighet, och det är i linje med vad jag nämnde ovan, att det inte finns någon perfekt modell. Däremot menar jag att fördelarna kan vara större av att samhällsbyggnadsfrågor av både drifts- och myndighetsutövningskaraktär (exklusive där kommunen är föremål för myndighetsutövningen) behandlas i samma nämnd, eftersom samordningen med kommunens övergripande vision, mål och strategier kan bli bättre.

I Eslövs kommun är det alltså kommunstyrelsen som fattar beslut i myndighetsutövningsfrågor inom samhällsbyggnadsområdet, när kommunen själv är föremål för myndighetsutövningen. Ordningen förefaller inte vara oförenlig med svensk rätt.

Det förekommer i en del kommuner också att myndighetsutövningen läggs hos ett utskott under kommunstyrelsen.

5.2.3 Särskilt om alternativet två nämnder, en förvaltning

Som framgår nedan är ett av de föreslagna alternativen (nr 2) att miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen och serviceförvaltningen slås ihop, men att de två respektive nämnderna består.

Detta förslag är inte en konsekvens av den analys jag har gjort, men har tagits upp i samtal jag haft, och därför har jag tagit med det som ett av tre förslag som kommunstyrelsen kan pröva.

5.3 Mina förslag

Utifrån de resonemang jag fört ovan, presenterar jag nedan tre olika handlingsalternativ för Eslövs kommun.

5.3.1 Alternativen

Alternativ 1

Servicenämnden och -förvaltningen består.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden och -förvaltningen består, men jävsnämnd inrättas, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv (nämnden kan t ex bestå av tre personer, och sammanträda enligt plan, eller vid behov).

Kommunstyrelsen och servicenämnden för en strukturerad och fördjupad diskussion om servicenämndens bärande idé. Denna diskussion kan med fördel a) vara strukturerad och processledd, b) protokollföras och c) utvärderas efter viss tid. Diskussionen bör också innehålla frågan om mer långtgående åtgärder, för det fall att några påtagliga effekter inte kan visas inom en viss tid efter att diskussionen avslutats. Eventuellt kan servicenämndens 1 § behöva justeras efter den fördjupade diskussionen.

Rekrytering av chef för serviceförvaltningen genomförs.

Alternativ 2

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen slås ihop med serviceförvaltningen.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men blir en renodlad myndighetsnämnd.

Servicenämnden består, och tar från miljö- och samhällsbyggnadsnämnden över allt som inte är myndighetsutövning (gata/trafik/park, samt miljöfrågor som inte är myndighetsutövning).

Alternativ 3

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden består, men jävsnämnd inrättas, för hantering av myndighetsutövning mot kommunen själv (nämnden kan t ex bestå av tre personer, och sammanträda enligt plan, eller vid behov).

Servicenämnden och -förvaltningen avvecklas.
- Fastighetsverksamhet går över till kommunstyrelsen,
- måltidsverksamheten går över till barn- och utbildningsnämnden, och
- lokalvårdsverksamheten går över till annan nämnd.

5.3.2 Alternativen utifrån de tre parametrarna

De redovisade alternativen utvärderas principiellt av mig nedan.

	Effektiv resursanvändning	*Samordning*	*Kompetens*
Alternativ 1	Viss ökning av nämndskostnader (jävsnämnden). Ingen förändring av förvaltningskostnader. Interna friktionskostnader kan avta, beroende på utfall av diskussionerna.	Beroende på utfall av diskussionerna.	Kan tillgodoses.
Alternativ 2	Ingen förändring av nämndskostnader. Möjligen viss kostnadsminskning om tjänster dras in.	Möjligen viss integration av gata/trafik/park-frågor med fastighetsfrågor. Jävsfrågan behöver (och kan) hanteras såvitt avser tjänstemannanivå.	Kan tillgodoses, men verksamhetschefsroller mellan förvaltningschef och avdelningschefer kan komma att aktualiseras, pga ökad bredd och differentiering i förvaltningen. Servicenämnden får av samma anledning fler ansvarsområden, som inte utgör utförarverksamhet.
Alternativ 3	Kostnader för en nämnd försvinner, dock kostnad för en mindre jävsnämnd. Möjligen viss kostnadsminskning om tjänster dras in. Effektivitetsfokus och specialiseringsfördelar kan bibehållas genom att måltids- och lokalvårds-verksamheterna hålls intakta. Interna friktionskostnader kan avta.	Samordningsfördelar med förvaltningar som tar över verksamheter från servicenämnden.	Kan tillgodoses.

Jag ber läsaren notera att samma organisationsform kan få olika utfall beroende på hur organisationen bemannas.

Sölvesborg den 14 november 2023

Johan Braw
J Braw AB

§ 124 **KS.2022.0001**

Fastställande av budget 2023 samt flerårsplan 2024-2026 och beslut om låneförpliktelser och nyupplåningsram för 2023

Ärendebeskrivning

Nu föreligger förslag till budget 2023 och plan för åren 2024-2026 inklusive investerings- och exploateringsbudget. Investeringsbudgeten omfattar 5 år.

Beslutsunderlag

- Kommunstyrelsens beslut § 238, 2022 Budget 2023 samt flerårsplan 2024-2026
- Förslag till beslut; Budget 2023 samt flerårsplan 2024-2026
- Styrande majoritetens förslag till budget 2023 samt flerårsplan 2024-2026 inklusive investeringsbudget 2023-2027 och exploateringsbudget 2023-2026 efter KS
- Kommunfullmäktiges beslut § 112, 2022 Fastställande av skattesats 2023
- Protokoll 2022-11-17 samt 2022-11-24 från kommunövergripande samverkan av budget 2023 samt flerårsplan 2024-2026
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslut § 93 2022 Yttrande över budgetberedningens förslag till budgetram 2023 och flerårsplan 2024-2026
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden; Yttrande över budgetram 2023 och flerårsram 2024-2026
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden; Sifferbilaga gällande yttrandet över budgetberedningens förslag till budgetram 2023 och flerårsplan 2024-2026
- Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut § 118, 2022 Yttrande över föreslagen budgetram 2023 samt flerårsplan 2024-2026
- Yttrande över föreslagen budgetram 2023 samt flerårsplan 2024-2026 för kommunstyrelsen, Kommunledningskontoret Budget 2023
- Servicenämndens beslut § 91, 2022 Yttrande över budget 2023 och plan 2024-2026 samt investeringsplan 2023-2027
- Yttrande över förslag till Budget 2023 och Plan 2024-2026 samt Investeringsplan 2023-2027. Reviderad 2022-09-19
- Vård- och omsorgsnämndens beslut § 77, 2022 Budget 2023 med flerårsplan 2024-2026 för vård- och omsorgsnämnden
- Budgetyttrande över föreslagen budgetram 2023 med flerårplan 2024-2026
- Sifferbilaga till vård- och omsorgsnämndens Budget 2023 med flerårsplan 2024-2026
- Kultur- och fritidsnämndens beslut § 86 2022, Yttrande på budgetberedningens förslag till Budgetram 2023 och planperiod 2024-2026
- Budgetyttring 2023 Kultur och Fritid
- Sifferbilaga budget 2023 Kultur- och fritidsnämnden
- Barn- och familjenämnden § 84, 2022 Barn- och familjenämndens yttrande över budgetberedningens förslag till budgetram 2023 och flerårsplan 2024-2026

- Yttrande över budgetberedningens förslag till budgetram 2023 och planperioden 2024-2026
- Sifferbilaga för barn- och familjenämndens verksamheter
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 134, 2022 Yttrande budget 2023 samt plan 2024-2026
- Budget 2023 samt plan 2024-2026
- Sverigedemokraterna Eslövs budget 2023 med flerårsplan 2024-2026 (kommunstyrelsen)
- Budgetyrkanden från Vänsterpartiet
- Budgetyrkanden från Kristdemokraterna
- Budgetyrkande från Miljöpartiet
- Talarordning vid budgetsammanträde 2022-12-19
- Sverigedemokraterna Eslövs budget 2023 med flerårsplan 2024-2026 (efter KS)

Beredning
Kommuninvest begär varje år ett förtydligat borgensåtagande från kommunen varför kommunfullmäktige föreslås fastställa föreliggande förslag till borgensåtagande. Kommunens borgensåtagande avser i huvudsak Eslövs Bostads AB lånebehov.

Den styrande majoritetens förslag till budget bygger på oförändrad skattesats. Kommunfullmäktige fattade beslut om oförändrad skattesats för 2023 om 20,54 kronor vid sitt sammanträde den 28 november 2022.

Nämnderna har uttalat sig om förslaget till budget.

Kommunstyrelsen föreslog vid sitt sammanträde den 30 november 2022 kommunfullmäktige besluta att godkänna majoritetens förslag till budget 2023 samt flerårsplan 2024-2026 inklusive investerings- och exploateringsbudget, ingå borgen för Eslövs Bostads AB och Mellanskånes Renhållnings AB:s sammanlagda låneförpliktelser upp till ett totalt belopp om 2 miljarder kronor och fastställa nyupplåningsramen år 2023 för kommunen till 450 miljoner inklusive upplåning till VA SYD.

Budgetdebatten inleds med att varje parti presenterar sitt budgetförslag.

Talare:
Johan Andersson (S)
Catharina Malmborg (M)
Anna Lorentzson (L)
Fredrik Ottesen (SD)
Jasmina Muric (C)
Alexandra Nikoleris (V)

Samuel Estenlund (KD)
Göran T Andersson (MP)

Yrkanden
Johan Andersson (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Catharina Malmborg (M) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Anna Lorentzson (L) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Fredrik Ottesen (SD) yrkar bifall till Sverigedemokraternas förslag till budget samt kommunstyrelsens andra och tredje beslutsförslag.

Jasmina Muric (C) yrkar bifall till majoritetens budgetförslag.

Alexandra Nikoleris (V) yrkar bifall till majoritetens budgetförslag med Vänsterpartiets ändringsyrkanden, bifall till Miljöpartiets ändringsyrkande samt avslag till Sverigedemokraternas budgetförslag och Kristdemokraternas ändringsyrkanden.

Samuel Estenlund (KD) yrkar bifall till majoritetens budgetförslag med Kristdemokraternas ändringsyrkanden samt meddelar att de kan behandlas samlat vid beslutsgången.

Göran T Andersson (MP) yrkar bifall till majoritetens budgetförslag med Miljöpartiets ändringsyrkande.

Umihana Rasovic Kasumovic (V) yrkar bifall till Vänsterpartiets ändringsyrkanden.

David Westlund (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Johan Andersson (S) yrkar avslag på Vänsterpartiets ändringsyrkanden, Miljöpartiets ändringsyrkande samt Sverigedemokraternas förslag till budget.

Ted Bondesson (SD) yrkar bifall till Sverigedemokraternas budgetförslag.

Dennis Larsen (SD) yrkar bifall till Sverigedemokraternas budgetförslag.

Ajournering
Mötet ajourneras 17.15-18.10

Beslutsgång
Innan ordförande ställer proposition på yrkandena justeras röstlängden. Kristian Zahtila (SD) har anlänt och Joaqim Johansson (SD) tjänstgör därmed för Ronny Färnlöf (SD) istället. Antal ledamöter är 50 stycken.

Ordförande ställer proposition på kommunstyrelsens och Sverigedemokraternas förslag till budget och finner att kommunfullmäktige antar kommunstyrelsens förslag.

Ordförande ställer proposition på Vänsterpartiets yrkande om att ta bort en av kommunalrådsposterna och finner att kommunfullmäktige avslår det.

Ordförande ställer proposition på Vänsterpartiets yrkande om uttag från resultatutjämningsreserven och finner att kommunfullmäktige avslår det.

Ordförande ställer proposition på Vänsterpartiets yrkande om att investera medel för restaurering av vårmarker och finner att kommunfullmäktige avslår det.

Ordförande ställer proposition på Vänsterpartiets yrkande om investering i cykelvägar och finner att kommunfullmäktige avslår det.

Ordförande ställer proposition på Kristdemokraternas ändringsyrkanden och finner att kommunfullmäktige avslår dem.

Ordförande ställer proposition på Miljöpartiets ändringsyrkande och finner att kommunfullmäktige avslår det.

Ordförande ställer proposition på kommunstyrelsens övriga förslag till beslut och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med dessa.

Beslut
- Förslag till budget 2023 samt flerårsplan 2024-2026 inklusive investerings- och exploateringsbudget godkänns.

- Borgen såsom för egen skuld ingås för Eslövs Bostads AB och Mellanskånes Renhållnings AB:s sammanlagda låneförpliktelser upp till ett totalt belopp om 2 miljarder kronor.

- Nyupplåningsramen år 2023 för kommunen fastställs till 450 miljoner inklusive upplåning till VA SYD.

Reservationer
Ledamöterna i Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för egna yrkanden.

Beslutet skickas till
Samtliga nämnder
Eslövs bostads AB
Mellanskånes Renhållnings AB
Kommunledningskontoret, ekonomiavdelningen

Justerares signatur	Utdragsbestyrkande

§ 26 **KS 2024/55**

Utbetalning av mandat- och partistöd 2024

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att en uppräkning av parti- och mandatstödet görs med 4,39 %, vilket innebär ett partistöd på 41 442 kr och ett mandatstöd på 29 601 kr för 2024.
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att nytt basår för kommande uppräkningar blir 2022.

Ärendebeskrivning
I kommunallagen (2017:725) 4 kapitlet 29-32 §§ stadgas hur en kommun får ge ut partistöd till de politiska partier som är representerade i kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige har antagit regler om partistödets omfattning och formerna för det. Enligt 5 § Regler för kommunalt partistöd i Eslövs kommun ska en mottagare av partistöd årligen lämna en skriftlig redovisning som visar att partistödet har använts för det ändamål som anges i 4 kapitlet 29 § första stycket kommunallagen. Till redovisningen ska fogas ett granskningsintyg. Redovisningen ska avse perioden den 1 januari till och med den 31 december och ska lämnas in till kommunstyrelsen senast sex månader efter redovisningsperiodens utgång.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse; Utbetalning av mandat- och partistöd 2024
Regler för kommunalt partistöd i Eslövs kommun

Beredning
Enligt 2 § Regler för kommunalt partistöd i Eslövs kommun består partistödet av ett grundstöd om 35 000 kronor per parti och år, samt ett mandatstöd om 25 000 kronor per mandat och år. Grund- och mandatstödet ska regleras enligt förändringen av konsumentprisindex senaste året (KPI Index 1980=100). Första uppräkningen gjordes 2016. Årets stöd har räknats upp med KPI för december 2023 som var 413,34. Grundstödet 2024 (partistödet) blir 46 555 kronor och mandatstödet 33 253 kronor.

Mandaten i kommunfullmäktige för de partier som lämnat in begärda handlingar är fördelade enligt följande:

Socialdemokraterna – 16 mandat
Sverigedemokraterna – 15 mandat
Moderaterna – 9 mandat
Centerpartiet – 3 mandat
Vänsterpartiet – 3 mandat
Liberalerna – 2 mandat
Kristdemokraterna – 2 mandat
Miljöpartiet – 1 mandat

Kommunledningskontoret föreslår att följande belopp för 2024 utbetalas till de lokala partiorganisationerna, representerade i Eslövs kommunfullmäktige, som lämnat in redovisning och granskningsintyg:

- 578 603 kronor till Socialdemokraterna
- 545 350 kronor till Sverigedemokraterna
- 345 382 kronor till Moderaterna
- 146 314 kronor till Centerpartiet
- 146 314 kronor till Vänsterpartiet
- 113 061 kronor till Liberalerna
- 113 061 kronor till Kristdemokraterna
- 79 808 kronor till Miljöpartiet

Yrkanden
Johan Andersson (S) yrkar på att kommunfullmäktige föreslås besluta om en uppräkning av parti- och mandatstödet med 4,39 %, vilket innebär ett partistöd på 41 442 kr och ett mandatstöd på 29 601 kr för 2024 samt att nytt basår för kommande uppräkningar blir 2022. Fredrik Ottesen (SD), Anna Lorentzson (L), Alexandra Nikoleris (V), Catharina Malmborg (M), Jasmina Muric (C), Samuel Estenlund (KD) och Janet Andersson (S) instämmer i yrkandet.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2024/55

2024-02-01
Helena Heintz
+4641362123
helena.heintz@eslov.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse; Utbetalning av mandat- och partistöd 2024

Förslag till beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att för 2024 utbetala följande belopp till de lokala partiorganisationerna, representerade i Eslövs kommunfullmäktige, som lämnat in redovisning och granskningsintyg:

- 578 603 kronor till Socialdemokraterna
- 545 350 kronor till Sverigedemokraterna
- 345 382 kronor till Moderaterna
- 146 314 kronor till Centerpartiet
- 146 314 kronor till Vänsterpartiet
- 113 061 kronor till Liberalerna
- 113 061 kronor till Kristdemokraterna
- 79 808 kronor till Miljöpartiet

Ärendebeskrivning
I kommunallagen (2017:725) 4 kapitlet 29-32 §§ stadgas hur en kommun får ge ut partistöd till de politiska partier som är representerade i kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige har antagit regler om partistödets omfattning och formerna för det. Enligt 5 § Regler för kommunalt partistöd i Eslövs kommun ska en mottagare av partistöd årligen lämna en skriftlig redovisning som visar att partistödet har använts för det ändamål som anges i 4 kapitlet 29 § första stycket kommunallagen. Till redovisningen ska fogas ett granskningsintyg. Redovisningen ska avse perioden den 1 januari till och med den 31 december och ska lämnas in till kommunstyrelsen senast sex månader efter redovisningsperiodens utgång.

Beslutsunderlag
Regler för kommunalt partistöd i Eslövs kommun

Beredning
Enligt 2 § Regler för kommunalt partistöd i Eslövs kommun består partistödet av ett grundstöd om 35 000 kronor per parti och år, samt ett mandatstöd om 25 000 kronor

per mandat och år. Grund- och mandatstödet ska regleras enligt förändringen av konsumentprisindex senaste året (KPI Index 1980=100). Första uppräkningen gjordes 2016. Årets stöd har räknats upp med KPI för december 2023 som var 413,34. Grundstödet 2024 (partistödet) blir 46 555 kronor och mandatstödet 33 253 kronor.

Mandaten i kommunfullmäktige för de partier som lämnat in begärda handlingar är fördelade enligt följande:

Socialdemokraterna – 16 mandat
Sverigedemokraterna – 15 mandat
Moderaterna – 9 mandat
Centerpartiet – 3 mandat
Vänsterpartiet – 3 mandat
Liberalerna – 2 mandat
Kristdemokraterna – 2 mandat
Miljöpartiet – 1 mandat

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

Eva Hallberg
Kommundirektör

Mikael Falk
Avdelningschef

§ 28 **KS 2023/741**

Revidering av servicenämndens reglemente

Beslut
- Kommunfullmäktige föreslås besluta att godkänna revidering av reglemente för servicenämnden att gälla från och med 2024-04-01.

Ärendebeskrivning
Servicenämnden föreslår revidering av sitt reglemente avseende en punkt i § 1.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse; Revidering av servicenämndens reglemente
Servicenämndens beslut § 136, 2023
Servicenämndens reglemente antaget 2023-07-16
Förslag till reviderat reglemente för servicenämnden daterat 2023-11-30

Beredning
Under § 1 i servicenämndens reglemente, punkt 3 och 5, regleras uthyrning av lokaler. Under punkt 5 anges ramar för avtalstider. Dessa ramar bör även reglera punkt 3. Ordalydelsen i punkt 3 blir då: ”att svara för uthyrning *om hyrestiden inte överstiger fem år och förlängningen av avtalstiden inte överstiger fem år*, skötsel, underhåll och drift mm av de kommunala fastigheter som förvaltas av Servicenämnden”.

Kommunledningskontoret har inget att erinra mot förslaget från servicenämnden.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

ESLÖVS KOMMUN

KS 2023/741

2024-01-19
Helena Heintz
+4641362123
helena.heintz@eslov.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse; Revidering av servicenämndens reglemente

Förslag till beslut
- Kommunfullmäktige föreslås att godkänna revidering av reglemente för servicenämnden att gälla från och med 2024-04-01.

Ärendebeskrivning
Servicenämnden föreslår revidering av sitt reglemente avseende en punkt i § 1.

Beslutsunderlag
Servicenämndens beslut § 136, 2023
Servicenämndens reglemente antaget 2023-07-16
Förslag till reviderat reglemente för servicenämnden daterat 2023-11-30

Beredning
Under § 1 i servicenämndens reglemente, punkt 3 och 5, regleras uthyrning av lokaler. Under punkt 5 anges ramar för avtalstider. Dessa ramar bör även reglera punkt 3. Ordalydelsen i punkt 3 blir då: ”att svara för uthyrning *om hyrestiden inte överstiger fem år och förlängningen av avtalstiden inte överstiger fem år*, skötsel, underhåll och drift mm av de kommunala fastigheter som förvaltas av Servicenämnden”.

Kommunledningskontoret har inget att erinra mot förslaget från servicenämnden.

Beslutet skickas till
Servicenämnden

Eva Hallberg
Kommundirektör

Mikael Falk
Avdelningschef

§ 136 **SOT 2023/210**

Revidering av servicenämndens reglemente 2024

Beslut
- Föreslå kommunfullmäktige att godkänna revidering av reglemente för servicenämnden att gälla från och med 2024 närmaste justeringsdag.

Ärendebeskrivning
Vid genomgång av serviceförvaltningens styrdokument har en formulering konstaterats som ofullständig. Förvaltningen har därför tagit fram ett förslag till formulering.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse. Revidering av servicenämndens reglemente 2024
Servicenämndens reglemente antaget 2023-07-16
Förslag till reviderat reglemente för servicenämnden daterat 2023-11-30
Kommunfullmäktige KS.2019.0093, § 51

Beredning
Under § 1 i servicenämndens reglemente, punkt 3 och 5, regleras uthyrning av lokaler. Under punkt 5 anges ramar för avtalstider. Dessa ramar bör även reglera punkt 3. Ordalydelsen i punkt 3 blir då: ”att svara för uthyrning *om hyrestiden inte överstiger fem år och förlängningen av avtalstiden inte överstiger fem år*, skötsel, underhåll och drift mm av de kommunala fastigheter som förvaltas av Servicenämnden”

Katarina Borgstrand, tf förvaltningschef, redogör för ärendet under nämndens sammanträde.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen
Serviceförvaltningen

REGLEMENTE FÖR SERVICENÄMNDEN

Utöver vad i kommunallagen är stadgat för nämnd, ska följande gälla för servicenämnden.

ESLÖVS KOMMUNS FÖRFATTNINGSSAMLING, nr 6
Antagen av kommunfullmäktige 1996-09-30
Reviderat 2017-06-19 § 67
Reviderat 2019-04-29 § 48
Reviderat 2020-03-30 § 43
Reviderat 2021-01-25 § 8
Reviderat enligt KFs beslut § 97 2021-06-14
Reviderat enligt KFs beslut § 119 2022-11-28
Reviderat enligt KFs beslut § 46 2023-06-19

Att gälla från och med 2023-07-16

ESLÖVS KOMMUN

ESLÖVS KOMMUN

Innehållsförteckning

NÄMNDENS UPPGIFTER OCH ANSVAR M.M. 3
Servicenämndens verksamhetsområden 3
Personalfrågor 4
Ansvar och rapporteringsskyldighet 4
Registeransvar 4

NÄMNDENS ARBETSFORMER 5
Sammansättning, mandattid 5
Ersättarnas tjänstgöring 5
Inkallande av ersättare 5
Ersättare för ordföranden 6
Sammanträden 6
Kallelse 6
Justering av protokoll 7
Reservation 7
Delgivning 7
Undertecknande av handlingar 7
§ 16 7

ESLÖVS KOMMUN

NÄMNDENS UPPGIFTER OCH ANSVAR M.M.

Servicenämndens verksamhetsområden

§ 1

Servicenämnden har till uppgift

- att tillhandahålla de servicefunktioner som kommunens övriga nämnder efterfrågar
- att svara för att de olika serviceverksamheterna drivs effektivt på ett kundorienterat sätt och utifrån ett marknadsmässigt och konkurrensinriktat perspektiv
- att svara för uthyrning om hyrestiden inte överstiger fem år och förlängningen av avtalstiden inte överstiger fem år, skötsel, underhåll och drift mm av de kommunala fastigheter som förvaltas av Servicenämnden
- att svara för att bygg- och fastighetsprojekt utförs enligt beslutade investeringsramar
- att medverka till, för Eslövs kommun, optimala lösningar vid externa förhyrningar genom förhandling och tecknande av hyresavtal om hyrestiden inte överstiger fem år och förlängningen av avtalstiden inte överstiger fem år
- att svara för att kommunens lokaler städas enligt uppsatta normer
- att svara för mat- och elevtransporter till kommunala verksamheter
- att svara för tillagning och servering av måltider i offentliga verksamheter enligt gällande riktlinjer
- att svara för inköp och finansiell leasing samt övergripande service och reparationer av kommunens personbilar och lätta lastbilar i enlighet med kommunens uppsatta mål.

Verksamhetsområdena är:

- Måltider
- Fastighetsförvaltning
- Fastighetsservice
- Byggprojekt
- Lokalvård
- Demokrati och Verksamhetsstöd – administrativ service
- Transportservice

Under nämnden lyder Serviceförvaltningen.

§ 2

Det åligger Servicenämnden att även i övrigt fullgöra de uppdrag som kommunfullmäktige överlämnar till nämnden.

Personalfrågor

§ 3

Såvida ej annat anges nedan beslutar nämnden i de personalfrågor som förekommer i allmänna bestämmelser (AB) och annat tillämpligt kollektivavtal.

Nämnden anställer själv sin personal, förutom förvaltningschefen som anställs av kommunstyrelsen.

Utan kommunstyrelsens medgivande får arbetstagare inte anställas på särskilt visstidsförordnande eller kontrakt.

Förflyttnings- och omplaceringsärenden från en nämnd till en annan avgörs av kommunstyrelsen.

Ansvar och rapporteringsskyldighet

§ 4

Nämnden ansvarar för att verksamheten inom nämndens område bedrivs enligt de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Nämnden bör vid fullgörandet av sina uppgifter på lämpligt sätt och i den omfattning som behövs samråda med övriga kommunala nämnder och andra myndigheter med mera inom sitt verksamhetsområde.

Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Nämnden ska regelmässigt till kommunfullmäktige rapportera hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är.

Registeransvar

§ 5

Servicenämnden är personuppgiftsansvarig enligt dataskyddsförordningen och ansvarar för att behandlingen sker i enlighet med densamma. Servicenämnden kan inte överlåta personuppgiftsansvaret.

ESLÖVS KOMMUN

NÄMNDENS ARBETSFORMER

Sammansättning, mandattid

§ 6

Nämnden består av sju ledamöter och sju ersättare.

Bland ledamöterna utser kommunfullmäktige en ordförande, en förste vice ordförande och en andre vice ordförande.

Ledamöterna i nämnden väljs av kommunfullmäktige för fyra år räknat från och med den 1 januari året näst efter det år då allmänna val ägt rum.

Ersättarnas tjänstgöring

§ 7

Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att vidare delta i ett sammanträde ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe.

Ersättare har rätt att yttra sig under sammanträdet.

En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

Om inte ersättarna väljs proportionellt ska ersättarna tjänstgöra enligt den av kommunfullmäktige mellan dem bestämda ordningen.

En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. Om styrkebalansen mellan partierna därigenom påverkas får en ersättare som inställer sig under pågående sammanträde träda in i stället för en ersättare som kommer längre ner i ordningen.

§ 8

En ledamot eller en ersättare som har avbrutit sin tjänstgöring på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, sedan ärendet har handlagts.

En ledamot som har avbrutit tjänstgöringen vid ett sammanträde på grund av annat hinder än jäv, får åter tjänstgöra om ersättarens inträde har påverkat styrkebalansen mellan partierna.

Inkallande av ersättare

§ 9

En ledamot som är hindrad att delta i ett sammanträde eller i en del av ett sammanträde, ska snarast anmäla detta till nämndens sekreterare. Sekreteraren kallar in den ersättare som står i tur att tjänstgöra och som inte redan kallats in.

Ersättare för ordföranden

§ 10

Om varken ordföranden eller vice ordföranden kan delta i ett helt sammanträde eller i en del av ett sammanträde fullgör den ledamot med längst tjänstgöringstid ordförandens uppgifter.

Om ordföranden på grund av sjukdom eller av annat skäl är hindrad att fullgöra uppdraget för en längre tid får nämnden utse en annan ledamot att vara ersättare för ordföranden. Ersättaren fullgör ordförandens samtliga uppgifter.

Sammanträden

§ 11

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

§ 11 a

Nämnden får, om särskilda skäl föreligger, sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokalen ska vara så beskaffad att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud. Ledamot som önskar delta på distans bör senast fem (5) dagar i förväg anmäla detta till förvaltningen.

Ordföranden avgör om närvaro får ske på distans. Nämnden får bestämma som närmare ska gälla om deltagande på distans i nämnden.

Kallelse

§ 12

Ordföranden ansvarar för att kallelse utfärdas till sammanträdena.

Kallelsen ska vara skriftlig och innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet.

Kallelse ska på ett lämpligt sätt tillställas varje ledamot och ersättare samt annan förtroendevald som får närvara vid sammanträdet senast fyra dagar före sammanträdesdagen.

Kallelsen bör åtföljas av föredragningslista. Ordföranden bestämmer i vilken utsträckning handlingar som tillhör ett ärende på föredragningslistan ska bifogas kallelsen. I undantagsfall får kallelse ske på annat sätt.

När varken ordföranden eller en vice ordförande kan kalla till sammanträde ska den ledamoten med längst tjänstgöringstid göra detta.

ESLÖVS KOMMUN

Justering av protokoll

§ 13

Protokollet justeras av ordföranden och en ledamot.

Nämnden kan besluta att en paragraf i protokollet ska justeras omedelbart. Paragrafen ska redovisas innan nämnden justerar den.

Reservation

§ 14

Om en ledamot har reserverat sig mot ett beslut och ledamoten vill motivera reservationen ska ledamoten göra det skriftligt. Motiveringen ska lämnas före den tidpunkt som har fastställts för justeringen av protokollet.

Delgivning

§ 15

Delgivning med nämnden sker med ordföranden, förvaltningschefen eller annan anställd som nämnden bestämmer.

Undertecknande av handlingar

§ 16

Avtal, andra handlingar och skrivelser i nämndens namn ska undertecknas av ordföranden eller vid förfall för denne av vice ordförande och kontrasigneras av anställd som nämnden bestämmer.

I övrigt bestämmer nämnden vem som ska underteckna handlingar.

ESLÖVS KOMMUN

§ 46 **KS.2023.0323**

Revidering av kommunstyrelsens och servicenämndens reglementen med anledning av flytt av verksamheter

Ärendebeskrivning

Vid årsskiftet 2023 övergick verksamheterna Kontaktcenter och IT-avdelningen från servicenämnden till kommunstyrelsen. Det finns därmed behov av att uppdatera respektive reglemente

Beslutsunderlag

- Kommunstyrelsens § 127, 2023 Revidering av kommunstyrelsens och servicenämndens reglementen med anledning av flytt av verksamheter
- Förslag till beslut; Revidering av kommunstyrelsens och servicenämndens reglementen med anledning av flytt av verksamheter
- Utdrag ur reglemente för kommunstyrelsen med förslag till ändring
- Utdrag ur reglemente för servicenämnden med förslag till ändring
- Reglemente för kommunstyrelsen
- Reglemente för servicenämnden

Beredning

I servicenämndens reglemente regleras verksamheterna under § 1. Förslaget är att punkterna "att svara för support, skötsel, underhåll och drift med mera av de kommunala IT-system och IT-utrustningar som förvaltas av Servicenämnden", "att tillhandahålla servicefunktionerna Kontaktcenter, tolkförmedling och konsumentvägledning direkt riktat till kommunens medborgare" samt verksamhetsområde "servicecenter – IT och Kontaktcenter" utgår från servicenämndens reglemente.

I kommunstyrelsens reglemente föreslås följande läggas till under § 2:

1. support, skötsel, underhåll och drift med mera av kommunala IT-system och IT-utrustningar
2. Kontaktcenter och konsumentvägledning

Då Eslövs kommun inte längre har tolkförmedling i egen regi föreslås att det ansvarsområdet inte tas med i reglementena.

Kommunstyrelsen föreslog vid sitt sammanträde den 30 maj 2023 kommunfullmäktige besluta att revidera reglementena i enlighet med Kommunledningskontorets förslag.

Yrkanden

Johan Andersson (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Beslut

- Servicenämndens och kommunstyrelsens reglementen ändras i enlighet med Kommunledningskontorets förslag.

Beslutet skickas till

Servicenämnden
Kommunstyrelsen
Eslövs kommuns författningssamling

REGLEMENTE FÖR SERVICENÄMNDEN

Utöver vad i kommunallagen är stadgat för nämnd, ska följande gälla för servicenämnden.

ESLÖVS KOMMUNS FÖRFATTNINGSSAMLING, nr 6
Antagen av kommunfullmäktige 1996-09-30
Reviderat 2017-06-19 § 67
Reviderat 2019-04-29 § 48
Reviderat 2020-03-30 § 43
Reviderat 2021-01-25 § 8
Reviderat enligt KFs beslut § 97 2021-06-14
Reviderat enligt KFs beslut § 119 2022-11-28
Reviderat enligt KFs beslut § 46 2023-06-19

Att gälla från och med 2023-07-16

ESLÖVS KOMMUN

ESLÖVS KOMMUN

Innehållsförteckning

NÄMNDENS UPPGIFTER OCH ANSVAR M.M. 3
Servicenämndens verksamhetsområden 3
Personalfrågor 4
Ansvar och rapporteringsskyldighet 4
Registeransvar 4

NÄMNDENS ARBETSFORMER 5
Sammansättning, mandattid 5
Ersättarnas tjänstgöring 5
Inkallande av ersättare 5
Ersättare för ordföranden 6
Sammanträden 6
Kallelse 6
Justering av protokoll 7
Reservation 7
Delgivning 7
Undertecknande av handlingar 7
§ 16 7

ESLÖVS KOMMUN

NÄMNDENS UPPGIFTER OCH ANSVAR M.M.

Servicenämndens verksamhetsområden

§ 1

Servicenämnden har till uppgift

- att tillhandahålla de servicefunktioner som kommunens övriga nämnder efterfrågar
- att svara för att de olika serviceverksamheterna drivs effektivt på ett kundorienterat sätt och utifrån ett marknadsmässigt och konkurrensinriktat perspektiv
- att svara för uthyrning, skötsel, underhåll och drift mm av de kommunala fastigheter som förvaltas av Servicenämnden
- att svara för att bygg- och fastighetsprojekt utförs enligt beslutade investeringsramar
- att medverka till, för Eslövs kommun, optimala lösningar vid externa förhyrningar genom förhandling och tecknande av hyresavtal om hyrestiden inte överstiger fem år och förlängningen av avtalstiden inte överstiger fem år
- att svara för att kommunens lokaler städas enligt uppsatta normer
- att svara för mat- och elevtransporter till kommunala verksamheter
- att svara för tillagning och servering av måltider i offentliga verksamheter enligt gällande riktlinjer
- att svara för inköp och finansiell leasing samt övergripande service och reparationer av kommunens personbilar och lätta lastbilar i enlighet med kommunens uppsatta mål.

Verksamhetsområdena är:

- Måltider
- Fastighetsförvaltning
- Fastighetsservice
- Byggprojekt
- Lokalvård
- Demokrati och Verksamhetsstöd – administrativ service
- Transportservice

Under nämnden lyder Serviceförvaltningen.

§ 2

Det åligger Servicenämnden att även i övrigt fullgöra de uppdrag som kommunfullmäktige överlämnar till nämnden.

Personalfrågor

§ 3

Såvida ej annat anges nedan beslutar nämnden i de personalfrågor som förekommer i allmänna bestämmelser (AB) och annat tillämpligt kollektivavtal.

Nämnden anställer själv sin personal, förutom förvaltningschefen som anställs av kommunstyrelsen.

Utan kommunstyrelsens medgivande får arbetstagare inte anställas på särskilt visstidsförordnande eller kontrakt.

Förflyttnings- och omplaceringsärenden från en nämnd till en annan avgörs av kommunstyrelsen.

Ansvar och rapporteringsskyldighet

§ 4

Nämnden ansvarar för att verksamheten inom nämndens område bedrivs enligt de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Nämnden bör vid fullgörandet av sina uppgifter på lämpligt sätt och i den omfattning som behövs samråda med övriga kommunala nämnder och andra myndigheter med mera inom sitt verksamhetsområde.

Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Nämnden ska regelmässigt till kommunfullmäktige rapportera hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är.

Registeransvar

§ 5

Servicenämnden är personuppgiftsansvarig enligt dataskyddsförordningen och ansvarar för att behandlingen sker i enlighet med densamma. Servicenämnden kan inte överlåta personuppgiftsansvaret.

ESLÖVS KOMMUN

NÄMNDENS ARBETSFORMER

Sammansättning, mandattid

§ 6

Nämnden består av sju ledamöter och sju ersättare.

Bland ledamöterna utser kommunfullmäktige en ordförande, en förste vice ordförande och en andre vice ordförande.

Ledamöterna i nämnden väljs av kommunfullmäktige för fyra år räknat från och med den 1 januari året näst efter det år då allmänna val ägt rum.

Ersättarnas tjänstgöring

§ 7

Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att vidare delta i ett sammanträde ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe.

Ersättare har rätt att yttra sig under sammanträdet.

En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

Om inte ersättarna väljs proportionellt ska ersättarna tjänstgöra enligt den av kommunfullmäktige mellan dem bestämda ordningen.

En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. Om styrkebalansen mellan partierna därigenom påverkas får en ersättare som inställer sig under pågående sammanträde träda in i stället för en ersättare som kommer längre ner i ordningen.

§ 8

En ledamot eller en ersättare som har avbrutit sin tjänstgöring på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, sedan ärendet har handlagts.

En ledamot som har avbrutit tjänstgöringen vid ett sammanträde på grund av annat hinder än jäv, får åter tjänstgöra om ersättarens inträde har påverkat styrkebalansen mellan partierna.

Inkallande av ersättare

§ 9

En ledamot som är hindrad att delta i ett sammanträde eller i en del av ett sammanträde, ska snarast anmäla detta till nämndens sekreterare. Sekreteraren kallar in den ersättare som står i tur att tjänstgöra och som inte redan kallats in.

Ersättare för ordföranden

§ 10

Om varken ordföranden eller vice ordföranden kan delta i ett helt sammanträde eller i en del av ett sammanträde fullgör den ledamot med längst tjänstgöringstid ordförandens uppgifter.

Om ordföranden på grund av sjukdom eller av annat skäl är hindrad att fullgöra uppdraget för en längre tid får nämnden utse en annan ledamot att vara ersättare för ordföranden. Ersättaren fullgör ordförandens samtliga uppgifter.

Sammanträden

§ 11

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

§ 11 a

Nämnden får, om särskilda skäl föreligger, sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokalen ska vara så beskaffad att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud. Ledamot som önskar delta på distans bör senast fem (5) dagar i förväg anmäla detta till förvaltningen.

Ordföranden avgör om närvaro får ske på distans. Nämnden får bestämma som närmare ska gälla om deltagande på distans i nämnden.

Kallelse

§ 12

Ordföranden ansvarar för att kallelse utfärdas till sammanträdena.

Kallelsen ska vara skriftlig och innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet.

Kallelse ska på ett lämpligt sätt tillställas varje ledamot och ersättare samt annan förtroendevald som får närvara vid sammanträdet senast fyra dagar före sammanträdesdagen.

Kallelsen bör åtföljas av föredragningslista. Ordföranden bestämmer i vilken utsträckning handlingar som tillhör ett ärende på föredragningslistan ska bifogas kallelsen. I undantagsfall får kallelse ske på annat sätt.

När varken ordföranden eller en vice ordförande kan kalla till sammanträde ska den ledamoten med längst tjänstgöringstid göra detta.

ESLÖVS KOMMUN

Justering av protokoll

§ 13

Protokollet justeras av ordföranden och en ledamot.

Nämnden kan besluta att en paragraf i protokollet ska justeras omedelbart. Paragrafen ska redovisas innan nämnden justerar den.

Reservation

§ 14

Om en ledamot har reserverat sig mot ett beslut och ledamoten vill motivera reservationen ska ledamoten göra det skriftligt. Motiveringen ska lämnas före den tidpunkt som har fastställts för justeringen av protokollet.

Delgivning

§ 15

Delgivning med nämnden sker med ordföranden, förvaltningschefen eller annan anställd som nämnden bestämmer.

Undertecknande av handlingar

§ 16

Avtal, andra handlingar och skrivelser i nämndens namn ska undertecknas av ordföranden eller vid förfall för denne av vice ordförande och kontrasigneras av anställd som nämnden bestämmer.

I övrigt bestämmer nämnden vem som ska underteckna handlingar.

ESLÖVS KOMMUN

§ 5 **KS 2023/713**

Uppföljning av intern kontroll 2023 för kommunstyrelsen

Beslut
- Uppföljning av intern kontroll 2023, kommunstyrelsen godkänns och överlämnas till kommunfullmäktige.

Ärendebeskrivning
Kommunledningskontoret har gjort en uppföljning av planen för intern kontroll 2023 för kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag
- Tjänsteskrivelse, Uppföljning av intern kontroll 2023, kommunstyrelsen
- Uppföljning av internkontroll 2023, kommunstyrelsen

Beredning
Enligt kommunallagen och det för året gällande reglementet för intern kontroll ansvarar nämnderna för att den interna kontrollen är tillräcklig och utformad så att den till en rimlig grad av säkerhet uppnår:

- efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, policys och riktlinjer
- ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet
- tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten
- skydd mot förluster eller förstörelse av kommunens tillgångar
- eliminering eller upptäckande av allvarliga fel

Nämnderna ska årligen identifiera och analysera väsentliga risker i den egna verksamheten och utifrån riskanalysen upprätta en internkontrollplan. Kommunstyrelsens arbetsutskott fastställde årets internkontrollplan vid sitt möte 2023-02-07. Planen innehåller fyra kontrollmoment.

Kontrollen avseende kontroll av rutiner vid hantering av e-tjänster har inte kunnat genomföras till följd av hög arbetsbelastning inom digitaliseringsavdelningen under året. Kontrollen kommer att tas med till internkontrollplanen för 2024.

Övriga kontroller har genomförts och kontrollerna visar att rutinerna i huvudsak fungerar. När det gäller kontrollen av rutin för utdrag ur belastningsregistret visar det sig att det finns brister i organisationen. Det är

främst en brist om kännedom kring vilka personalkategorier som lagstiftningen gäller. HR-avdelningen kommer att fortsätta arbeta med frågan med både information och stickprovskontroller.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige

From: Miljö och Samhällsbyggnad för extern post
Sent: Tue, 9 Jan 2024 08:11:07 +0100
To: miljo; Kommunledningskontoret för extern post
Subject: VB: Begäran om överlåtelse av tillsyn, Eslövs kommun, dnr 504-9619-20

Från: Länsstyrelsen Skåne <skane@lansstyrelsen.se>
Skickat: den 8 januari 2024 14:52
Till: Miljö och Samhällsbyggnad för extern post <MiljoochSamhallsbyggnad@eslov.se>
Ämne: Begäran om överlåtelse av tillsyn, Eslövs kommun, dnr 504-9619-20

dnr 504-9619-20

Länsstyrelsen har den 29 december 2023 tagit emot kopia på sammanträdesprotokoll från kommunfullmäktige i Eslövs kommun.
Kommunfullmäktige har på sammanträdet beslutat att återta ställd begäran om överlåtelse av tillsyn för O.Kavli AB.

Med stöd av att kommunen nu dragit tillbaka sin begäran om överlåtelse av tillsyn för O.Kavli AB avslutar Länsstyrelsen detta ärende.

Med vänlig hälsning

Cecilia von Platen
Tillsynsvägledningsstrateg

Miljöskyddsavdelningen/Chef och verksamhetsnära stöd för miljöskydd, natur och vatten
Länsstyrelsen Skåne
010–224 17 25

Kontaktuppgifter Länsstyrelsen Skåne
Växel: 010-224 10 00
Central e-post
Webbplats och sociala medier
Så hanterar vi dina personuppgifter

För en effektiv digital hantering av ditt ärende:
- Skicka handlingar till e-postadress: skane@lansstyrelsen.se
- Använd dig av det specifika ärendets diarienummer i kommunikationen med oss.
- Om diarienummer saknas, skriv vad ärendet gäller i ämnesraden.

FÖR ATT KUNNA SKICKA STORA HANDLINGAR TILL OSS (över 15 Mb) så behöver du en inbjudan till vår tjänst Filskick.
Inbjudan begär ni enkelt genom att skicka e-post till skane@lansstyrelsen.se märk mejlet med ”inbjudan till Filskick” så återkommer vi med en inbjudan.

Aktuella ledamöter och ersättare

De som berörs av beslutet har markerats med en asterisk (*) i följande sammanställning.

Kommun/region: Eslöv
Valkrets: Eslöv
Parti: Centerpartiet
Invalsdatum: 2023-12-28

Ledamot	Ersättare
Muric, Jasmina	1. Molin, Anders
Hagerin, Sofia	2. Bjerstam, Maria *
Carlberg, Krister	

Länsstyrelsen Skåne

Protokoll

Datum
2023-12-28

Diarienummer
42052-2023

Eslöv kommun
kommunledningskontoret@eslov.se

Ny ersättare för ledamot i kommunfullmäktige

Beslut

Länsstyrelsen i Skåne län beslutar att utse ny ersättare för ledamot i kommunfullmäktige från och med den 28 december 2023 till och med den 14 oktober 2026.

Kommun: Eslövs kommun
Parti: Centerpartiet
Avgången ersättare: Omar Al Smail
Ny ersättare: Maria Bjerstam

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige i Eslövs kommun har kommit in med en begäran om ny sammanräkning. Detta med anledning av att Omar Al Smail har avsagt sig uppdraget.

Motivering till beslutet

Om en ledamot i kommunfullmäktige avgår under valperioden, ska länsstyrelsen efter anmälan utse en ny ledamot. Länsstyrelsen ska vid behov även utse ersättare i kommunfullmäktige.

Bestämmelser som beslutet grundas på

14 kap. 13–23 §§ vallagen (2005:837).

Information

Bevis (protokollsutdrag) utfärdas för de som berörs av beslutet.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

Beslutande

Beslutet har fattats av förvaltningshandläggare Malin Mattsson.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Centerpartiet
Maria Bjerstam
Omar Al Smail

Bilagor

1. Överklagandehänvisning Valprövningsnämnden

Du kan överklaga beslutet hos Valprövningsnämnden

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos Valprövningsnämnden.

Hur överklagar jag beslutet?

Lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Skåne antingen via e-post; skane@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Skåne, 205 15 Malmö.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tio dagar** från dagen för beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det Valprövningsnämnden som beslutar om tiden kan förlängas.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta Länsstyrelsen via e-post, skane@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-224 10 00. Ange diarienummer 42052-2023.

ESLÖVS KOMMUN

Vård och omsorg, Kvartal 3

RAPPORTERINGSSKYLDIGHET Funktionsnedsättning

Besluts-datum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
230301	Kontaktperson	X	223	Svårt med rekrytering pga. specifika önskemål som ung kille.	Svårighet med att rekrytera ung kille med kompetens och erfarenhet.					X	Korttidstillsyn, korttidsvistelse.
230301	Avlösarservice	X	223	Svårt med rekrytering pga. specifika önskemål som ung kille.	Svårighet med att rekrytera ung kille med kompetens och erfarenhet.					X	Korttidstillsyn, korttidsvistelse.

ESLÖVS KOMMUN

Vård och omsorg,

Kvartal 3 år, 2023

RAPPORTERINGSSKYLDIGHET, Hälsa och Bistånd

Besluts-datum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
2023-07-17	Bostad	Ja	105	Brist på bostad			2023-11-02	9801		X	

ESLÖVS KOMMUN

Vård och omsorg,

Kvartal 3 2023

RAPPORTERINGSSKYLDIGHET Funktionsnedsättning

Besluts-datum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
191231	LSS 9:9	Ja				Brukaren har avvikit från sin bostad och godman har sagt upp bostaden. Det är oklart var brukaren befinner sig sedan 220316. Därmed går beslutet ej att verkställa.				x	Oklart var brukaren befinner sig. Förvaltare har återkopplat att det är okänt var brukaren befinner sig. Troligtvis i Danmark.
220926	LSS 9:9	Ja	382	Finns ej ledig bostad	Finns ej ledig gruppbostad som motsvarar brukarens krav på bostadens geografiska läge. Specifik adress önskas.				x		Förhandsbesked. Har LSS 9:9 bostad i annan kommun. Behovet är tillgodosett i nuvarande hemkommun.
221223	LSS 9:9	Ja	294	Finns ej ledig bostad						x	Har beslut om korttidsvistelse enl 9:6 LSS samt korttidstillsyn enl 9:7 LSS

											Bor hemma i väntan på boende.
230120	LSS 9:9	Ja	254	Finns ej ledig bostad	Finns ej ledig bostad tillgänglig än. Kommer erbjudas boende i slutet av augusti när lgh är färdig renoverad.		231001			x	Har beslut om SoL Boendestöd. Bor hemma i väntan på boende.
230322	LSS 9:9	Ja	161	Finns ej ledig bostad	Finns ej ledig gruppbostad som motsvarar brukarens behov.					x	Förhandsbesked. Har LSS 9:9 bostad i annan kommun. Behovet är tillgodosett i nuvarande hemkommun.

ESLÖVS KOMMUN

Vård och omsorg,

Kvartal 3 år 2023

RAPPORTERINGSSKYLDIGHET Ädreomsorgen

Beslutsdatum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
2023-03-24	Särskilt boende för äldre	Ja	151	Kö			2023-08-22	5101	X		Korttidsvistelse
2023-04-06	Särskilt boende för äldre	Ja	158	Kö			2023-09-11	3506	X		Hemtjänst
2023-04-06	Särskilt boende för äldre	Ja	168	Kö			2023-09-21	3212	X		Hemtjänst

Besluts-datum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
2023-04-24	Särskilt boende för äldre	Ja	166	Kö			2023-10-09	3111		X	Hemtjänst
2023-04-25	Särskilt boende för äldre	Ja	158	Kö			2023-09-29	3404	X		Hemtjänst
2023-04-28	Särskilt boende för äldre	Ja	155	Kö			2023-09-29	4611	X		Korttidsvistelse

Besluts-datum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
2023-05-09	Särskilt boende för äldre	Ja	144	Kö				3803	X		Hemtjänst
2023-05-12	Särskilt boende för äldre	Ja	141	Kö				2909	X		Hemtjänst
2023-05-29	Särskilt boende för äldre	Ja	124	Kö				3211	X		Korttidsvistelse

Besluts-datum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
2023-06-12	Särskilt boende för äldre	Ja	111	Kö				4404	X		Hemtjänst
2023-06-20	Särskilt boende för äldre	Ja	103	Kö				3704		X	Hemtjänst
2023-06-21	Särskilt boende för äldre	Ja	102	Kö				4508	X		Hemtjänst

Besluts-datum	Typ av insats/ bistånd	Gynnande beslut	Väntat på verkställighet, antal dagar	Anledning ej verkställt inom 3 månader	Anledning ej verkställt inom ytterligare 3 månader	Beslut som ej verkställts på nytt efter det att verkställigheten avbrutits	Verkställighets datum	ID	K	M	Insatser i väntan på verkställighet
2023-05-5	Särskilt boende för äldre	Ja	148	Kö				4510	X		Korttidsvistelse
2023-05-24	Särskilt boende för äldre	Ja	106	Kö			2023-09-19	3011	X		Hemtjänst
2023-04-28	Särskilt boende för äldre	Ja	156	Kö				3002	X		Hemtjänst

§ 108 **VOO 2023/105**

Rapportering av ej verkställda beslut, år 2023

Beslut

- Vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott godkänner upprättad rapportering avseende ej verkställda beslut för kvartal 3, år 2023, och översänder denna till kommunfullmäktige respektive kommunrevisionen.

Ärendebeskrivning

Beslut om bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller insats enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387) ska verkställas inom tre månader. Socialnämnden har en skyldighet att anmäla icke verkställda beslut till inspektionen för vård och omsorg (IVO). En insats, som har avbrutits och som inte har verkställts inom tre månader, ska också anmälas till IVO.

Denna sammanställning avser icke verkställda beslut under kvartal 3, år 2023.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) kan ansöka om utdömande av särskild avgift hos Förvaltningsrätten enligt § 28 a, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387), om en insats inte har verkställts inom skälig tid.

I enlighet med 16 kap. 6-f-h §§§ socialtjänstlagen (2001:453) ska rapport avseende icke verkställda beslut enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) lämnas en gång per kvartal till kommunfullmäktige respektive kommunrevisionen. Vidare ska rapport avseende icke verkställda beslut om insats enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387) lämnas till kommunrevisionen en gång per kvartal.

Beslutsunderlag

- Rapporteringsskyldighet, kvartal 3, år 2023

Beredning

Verksamhet äldreomsorg redovisar 15 icke verkställda beslut i form av särskilt boende. Vid rapporteringstillfällen var 7 av dessa verkställda.

Verksamhet funktionsnedsättning rapporterar 8 icke verkställda beslut.
Verksamhet Hälsa och Bistånd rapporterar 1 icke verkställt beslut.

Beslutet skickas till
Kommunfullmäktige
Kommunrevisionen
Akten

PROTOKOLL

Direktionen för Räddningstjänsten Syds sammanträde

Mötesdatum	Den 15 december 2023
Sammanträdet påbörjades	Kl. 09.00
Sammanträdet avslutades	Kl. 11.00
Plats	Sessionssalen, brandstationen i Lund, Glimmervägen 12 A, Lund
Justeringsdatum	Den 20 december 2023
Omedelbar justering	§ 58
Justerare	Johan Douglies (M) Kävlinge
Plats för justering	Digital justering
Anslag	Justering av protokoll anslås på Räddningstjänsten Syds hemsida www.rsyd.se under fliken ”Anslagstavla” 20 december 2023.

Beslutande

Ordinarie ledamöter	Anders Nilsson (S) Malmö
	Birgit Hansson (S) Malmö
	Björn Gudmundsson (S) Malmö
	Tony Rahm (M) Malmö
	Rickard Åhman Persson (SD) Malmö
	Johan Douglies (M) Kävlinge
	Leif Westin (M) Burlöv
Tjänstgörande ersättare	
	Louise Rehn Winsborg (M) Lund för Lina Olsson (S) Lund
	Tekla Lundin Makungu (L) Lund för Camilla Ländin (C) Lund
	Jörgen Segerhag (M) Burlöv för Tony Hansson (S) Eslöv

Övriga närvarande

Ersättare	Shler Murad Bradostin (S) Malmö

Sven Erik Rasmusson (S) Malmö

~~Malin Ahlström (M) Malmö~~

~~Nichlas Holmgren Gellersten (SD) Malmö~~

~~Showan Shattak (V) Malmö~~

Håkan Bjelkengren (M) Eslöv

~~Kerstin Nilsson (S) Kävlinge~~

Tjänstemän

Martin Gertsson, förbundsdirektör

Annie Borgström, nämndsekreterare

Anders Brodin, ekonomichef

Ulrika Lindmark, operativ chef och stf räddningschef

Joakim Goldman, distriktschef Löddeköpinge & Malmö centrum

Personalföreträdare

Magnus Krantz (BRF)

~~Imran Khan (Vision)~~

~~Kushtrim Rugova (Ledarna)~~

Underskrifter

Ordförande

Anders Nilsson

Anders Nilsson (Dec 20, 2023 11:43 GMT+1)

Anders Nilsson

Justerare

Johan Douglies

Johan Douglies (Dec 20, 2023 14:34 GMT+1)

Johan Douglies

Nämndsekreterare

Annie Borgström

§ 52 Upprop

Ordföranden genomför upprop av ledamöter och ersättare och konstaterar närvaro enligt ovan.

§ 53 Fastställande av dagordning

Utsänd dagordning fastställs.

§ 54 Val av justerare och tid för justering av protokoll

Johan Douglies utses, att jämte ordföranden justera protokollet.

Det beslutas att justering ska ske den 20 december 2023, justering sker digitalt.

§ 55 Förbundsdirektören informerar

Ärendebeskrivning

Förbundsdirektören informerar om den senaste tidens händelser inom förbundet och vad som planeras framöver.

Stora brandfiltar har efter en testperiod har införts på flera stationer för att om möjligt minska miljöpåverkan vid släckning av bilbränder.

Riksrevisionen har granskat SOS Alarms 112-hantering och funnit brister i statens styrning och tillsyn. En snabbare 112-hantering hade förbättrat den service som Räddningstjänsten Syd kan serva invånarna med.

Lunds kommun har inför 2024 beslutat om utvecklat arbete för trygghet mot brand för äldre och för personer med funktionsvariation.

Räddningstjänsten Syd har vid insatser i relativt nybyggda bostäder stött på brännbara balkongplattor och avser att vidta åtgärder.

Avtalet med revisionsbyrån Ernst & Young är förlängt med två år och gäller till och med granskningen av Årsredovisning 2025.

Personalrapporten kommenterades.

Direktionen beslutar

att *godkänna informationen*

§ 56 Information om dispensansökan

Ärendebeskrivning

Förbundsdirektören föredrar ärendet.

En dispensansökan är upprättad och kommer att behandlas av direktionens arbetsutskott.

Direktionen beslutar

att *godkänna informationen*

§ 57 Information om krishantering och RUHB

Ärendebeskrivning

Förbundsdirektören föredrar ärendet.

Det inför mötet utsända PM:et föredrogs. Konstaterades att det råder samsyn mellan medlemskommunerna och förbundet om förbundets uppgifter inom områdena och att det råder samsyn mellan kommunal sektor och MSB om att utveckling inom räddningstjänst under höjd beredskap (RUHB) förutsätter statlig inriktning, dimensionering och finansiering. MSB:s nuvarande planering för införande av civilplikt och den påverkan det inom kort kan få för Räddningstjänsten Syd föredrogs.

Direktionen beslutar

att *godkänna informationen*

§ 58 Rambudget 2024

Ärendebeskrivning

I förbundsordningen regleras att direktionen ska fastställa budget för förbundet inom de ekonomiska ramar som ges av medlemskommunerna. Målsättningen är att budgeten för det nästkommande året ska fastställas av direktionen i form av en rambudget före juni månads utgång.

Förbundet likt medlemskommunerna och övriga samhället står inför stora ekonomiska utmaningar genom de osäkra omvärldsfaktorer som råder och som ständigt förändras. Till detta kommer hög inflation och ett högre ränteläge tillsammans med effekterna av de nya pensionsavtal som trätt i kraft 2023. Dessa faktorer påverkar samlat förbundets ekonomiska förutsättningar.

Direktionen har därför vid sina sammanträden i juni beslutat att senarelägga beslutet om rambudget till sammanträdet den 15 december för att ge utrymme till ytterligare beredning och dialog med medlemskommunerna.

Medlemsforum har vid sitt sammanträde den 14 oktober meddelat följande förutsättningar: Medlemsavgiften inför 2024 räknas upp med 5,00 % vilket ger en total medlemsavgift på 359 968 tkr. Medlemskommunerna anför vidare att det finns möjlighet för förbundet att ta ytterligare extraordinära kostnader liksom volymökningar inom det egna kapitalet. Förbundet uppmanas vidare i delårsrapporten efter april månad 2024 redovisa för medlemmarna hur den ekonomiska prognosen ser ut för året. Om det finns risk för att det egna kapitalet inte räcker föreslås medlemskommunerna återkomma med ett förslag till eventuell tilläggsavgift för 2024.

Fördelning av medlemsavgiften sker på invånarbaserad grund i enlighet med förbundsordningens bestämmelser.

Förbundsdirektören har därefter haft i uppdrag att utifrån dessa ekonomiska förutsättningar arbeta fram ett förslag till rambudget för 2024 med förslag till inriktning. På basis av ovan nämnda ekonomiska förutsättningar föreslås en underbalanserad budget på 16 000 tkr.

I liggande beslutsunderlag redovisas budget med inriktning och medel för perioden 2024–2026.

Rambudgeten utgör sedan ett underlag för den verksamhetsplan med internbudget för nästkommande år som ska godkännas av direktionen. Verksamhethetsplan med internbudget har utarbetats i nära anslutning till rambudgeten och ett förslag föreligger för godkännande i särskilt beslut till dagens sammanträde.

Förutsättningar kring rambudgetens upprättande har kommunicerats (MBL § 19) med arbetstagarorganisationerna regelbundet under året och dess innehåll 2023-11-21.

Beslutsunderlag

Förslag Rambudget 2024, Beslut om inriktning och medel för 2024 med planering 2025–2026.

Direktionen beslutar

att *fastställa föreliggande förslag till rambudget för 2024 beslut om inriktning och medel för 2024 med planering 2025–2026,*

att *för att finansiera 2024 års verksamhet nyttjas 16 000 tkr av förbundets egna kapital*

att *fastställa medlemsavgiften för basuppdrag 2024 till 359 968 tkr att fördelas mellan medlemskommunerna i enlighet med fastställd fördelningsmodell: Burlöv 12 491 tkr, Eslöv 21 814 tkr, Kävlinge 20 410 tkr, Lund 80 669 tkr och Malmö 224 584 tkr samt*

att *förklara beslutet omedelbart justerat*

§ 59 Verksamhetsplan med internbudget 2024

Ärendebeskrivning

Förbundsdirektören har parallellt med framtagande av en rambudget för 2024 med planering 2025–2026 med beslut om inriktning och medel haft i uppdrag att bereda en Verksamhetsplan med internbudget för 2024 för beslut i direktionen.

I verksamhetsplanen presenteras målområdena med tillhörande indikatorer samt de fokusområden som driver och utvecklar verksamheten. I Verksamhetsplanen presenteras även internbudgeten som är underbalanserad i enlighet med rambudgeten. Internbudgeten är förhållandevis snäv och det finns relativt små marginaler för att vid behov vidta kostnadsökande åtgärder i verksamheten. Vidare verksamhetsplanering för måluppfyllelse sker i de aktivitetsplaner som respektive enheter och distrikt tar fram.

Räddningstjänstens Syds verksamhetsplan utgår således från förbundets uppdrag enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, förbundsordningen, Handlingsprogrammet och den rambudget som direktionen beslutar om. Riskanalyser, olycksstatistik och slutsatser från övningsverksamhet och olycksutredningar har legat till grund för fokusområden för verksamhetsåret. Verksamhetsplanen med internbudget har kommunicerats löpande (MBL § 19) med arbetstagarorganisationerna under hösten och förhandling (MBL § 11) har skett den 4 december.

Beslutsunderlag

- Verksamhetsplan 2024, diarienummer 2400-2023-002177
- Protokoll från MBL-förhandling 2023-12-04

Direktionen beslutar

att *godkänna föreliggande förslag till Verksamhetsplan med internbudget 2024*

§ 60 Prislista 2024

Ärendebeskrivning

Direktionen beslutar årligen om förbundets prislista innehållande fasta prissättningar för tjänster och materiel där detta inte regleras i andra avtal. Exempelvis avser detta vissa uppdrag för operativa insatser, automatlarm, utbildning, uthyrning av lokaler och fordon. I samband härmed beslutas om en årlig uppräkning av avgifterna.

De förändringar som gjorts i förslaget till Prislista för 2024 jämfört med 2023 är att timersättning för brandman och styrkeledare räknats upp med PKV (Prisindex kommunal verksamhet) istället för Arbetskostnadsindex för tjänstemän (preliminärt) privat sektor (AKI) efter ett skånegemensamt beslut. Detsamma gäller för avgifter vid operativa insatser som också från och med 2024 räknas upp med PKV i stället för AKI.

Taxor för myndighetsutövning avseende tillsyn/tillstånd i enlighet med LSO och LBE samt handläggningskostnad per timme för dessa ärenden (p. 3.2-3.3 i prislistan) har sitt ursprung i den av direktionen beslutade och i respektive medlemskommuns fullmäktigeförsamling fastställda avgiftsföreskriften ”Taxebestämmelser för myndighetsärenden enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor samt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor”, diarienummer 2400-2020-002386-001. Enligt Taxebestämmelsen § 3 äger direktionen rätt att göra en årlig uppräkning av beslutade avgifter och handläggningskostnad per timme. Uppräkning görs i prislistan enligt PKV (Prisindex för kommunal verksamhet) publicerad oktober månad med index för kommande år, avrundat uppåt. För 2024 motsvarar uppräkningen 4,3 %. Direktionen beslutar i denna del således endast om en uppräkning av taxorna och handläggningskostnaden per timme i den beslutade avgiftsföreskriften.

Avgifter för personal – timersättning för instruktör, senior kvalificerad handläggare, kvalificerad handläggare, brandman och styrkeledare uppräknas enligt PKV (Prisindex kommunal verksamhet) publicerad oktober månad med index för kommande år, avrundat uppåt. För 2024 motsvarar uppräkningen 4,3 %.

Avgift för organtransporter (operativa insatser – basresurs) uppräknas enligt KPI (konsumentprisindex) utifrån jämförelse mellan andra kvartalet de närmaste föregående åren innan verksamhetsåret samt beräknad personalkostnadsökning. Avrundning sker uppåt. För 2024 motsvarar uppräkningen 4,92 %.

Avgifter för operativa insatser - särskilda resurser uppräknas enligt PKV (Prisindex kommunal verksamhet) publicerad oktober månad med index för kommande år, avrundat uppåt till närmaste tusental. För 2024 motsvarar uppräkningen 4,3 %.

Avgifter för automatlarm, och avgift för nyckelskåp/tub uppräknas enligt KLK (konjunkturstatistiklöner för kommuner kolumn genomsnittlig månadslön/preliminär) utifrån jämförelse mellan andra kvartalet de två närmast föregående åren innan verksamhetsåret. För 2024 motsvarar uppräkningen 2,19 %.

Avgifter för utbildningar, uthyrning av lokaler och övningar på övningsplatser uppräknas enligt KPI (konsument- prisindex) utifrån jämförelse mellan andra kvartalet de två närmast föregående åren innan verksamhetsåret samt beräknad personalkostnadsökning. För 2024 motsvarar uppräkningen 4,92 %.

Beslutsunderlag

Förslag Prislista 2024, diarienummer 2400-2023-002524

Yrkande

Johan Douglies (M) Kävlinge yrkar bifall till liggande förslag och som tilläggsyrkande på att direktionen ger förbundsdirektören under året 2024 i uppdrag att se över prislistan för andra räddningstjänster i syfte att prishöjningen ska harmonisera med den prisökning medlemskommunerna i Räddningstjänsten Syd fått. Konsekvenser i förhållande till befintliga avtal överenskommelser med andra räddningstjänster ska analyseras.

Beslutsgång

Direktionen ställer sig bakom Johan Douglies tilläggsyrkande.

Direktionen beslutar

att *fastställa föreslagen Prislista för 2024*

att *fastställa uppräknade taxor för myndighetsutövning avseende tillsyn/tillstånd i enlighet med LSO och LBE samt*

att *ge förbundsdirektören under året 2024 i uppdrag att se över prislistan för andra räddningstjänster i syfte att prishöjningen ska harmonisera med den prisökning medlemskommunerna i Räddningstjänsten Syd fått. Konsekvenser i förhållande till befintliga avtal överenskommelser med andra räddningstjänster ska analyseras.*

Protokollsanteckning

Johan Douglies meddelar att han avser inkomma med en skriftlig protokollsanteckning. Efter avslutat sammanträde inkommer Johan Douglies med följande protokollsanteckning:

Från Moderaterna och Liberalerna hade vi gärna sett att prislistan inför 2024 justerades så att priserna till andra räddningstjänster räknades upp med samma procentsats som medlemsavgifterna ökade med. Då det finns ingångna avtal och överenskommelser med andra räddningstjänster där uppräkningen ska ske med PKV (Prisindex kommunal verksamhet) ser vi inte att detta är möjligt inför 2024. Därav yrkar vi på en översyn.

Johan Douglies (M), Tony Rahm (M), Leif Westin (M), Louise Rehn Winsborg (M), Tekla Lundin Makungu (L), Håkan Bjelkengren (M) och Jörgen Segerhag (M)

§ 61 Aktivering av varningssystemet ”VMA”

Ärendebeskrivning

text Vid årsskiftet införs en ny lag som reglerar systemet Viktigt meddelande till allmänheten (”VMA”). Från och med den 1 januari 2024 regleras tillämpningen av VMA-systemet genom en ny lag med tillhörande förordning och föreskrifter. Den nya lagen, lag (2023:407) om viktigt meddelande till allmänheten, tydliggör hur systemet ska fungera och reglerar ansvarsförhållandena mellan systemets olika aktörer såsom vem som får begära sändning, hur sändning ska begäras och genomföras samt ansvarsfördelning för sändningen.

Förändringen innebär att kommuner och regioner behöver bestämma vem eller vilka inom organisationen som ska ha behörighet att skyndsamt kunna besluta om att begära sändning av ett VMA.

Räddningstjänsten Syds delegationsordning innehåller idag ingen reglering om vem som har rätt att begära sändning av ett VMA. Delegationsordningen behöver därför kompletteras med ett sådant beslut.

Enligt 3 § förordning (2023:579) om viktigt meddelande till allmänheten får kommuner begära sändning av ett viktigt meddelande till allmänheten om varning och information. Kommunens behörighet att begära sändning av ett VMA har en direkt koppling till räddningstjänstuppdraget i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ”LSO”. Bestämmelserna om VMA ska därför tillämpas för kommunalförbund i enlighet med 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen (2017:725). En kommun behöver alltså inte besluta om detta i särskild ordning utan bestämmelserna om VMA riktar sig direkt mot den som innehar uppdraget att svara för kommunens uppdrag enligt LSO. Förbundsdirektionen har således mandatet att begära sändning av VMA och kan vidaredelegera denna rätt inom räddningstjänstorganisationen.

Direktionen föreslås ge förbundsdirektören rätt att begära sändning av VMA samt att denne i sin tur ska ha rätt att vidaredelegera beslutanderätten till behörig funktion inom räddningsledningssystemet.

Direktionen beslutar

att *ge förbundsdirektören rätt, med rätt till vidaredelegering, att begära sändning av viktigt meddelande till allmänheten om varning och information enligt förordning (2023:579) om viktigt meddelande till allmänheten samt*

att *beslut att begära sändning av viktigt meddelande till allmänheten om varning och information enligt förordning (2023:579) om viktigt meddelande till allmänheten inte ska anmälas till direktionen (kap. 7 § 8 kommunallag (2017:725).*

§ 62 Redovisning av delegationsbeslut

Ärendebeskrivning

De delegationsbeslut som direktionen beslutat ska återrapporteras till direktionen redovisas. Direktionen har att godkänna redovisningen av delegationsbeslut som fattats av delegaterna sedan det senaste direktionssammanträdet.

Beslutsunderlag

”Redovisning av delegationsdelegationsbeslut” med diarienummer 2990-2023-000223-005.

Direktionen beslutar

att *godkänna redovisningen av delegationsbeslut för perioden 2023-09-19 – 2023-11-23.*

§ 63 Övrigt

Inga övriga ärenden anmäldes eller behandlades.

§ 64 Sammanträdet avslutas

Ordföranden förklarar sammanträdet avslutat.

Sändlista:

Direktionen för Räddningstjänsten Syd

Ledningsgruppen Räddningstjänsten Syd

Personalföreträdare Räddningstjänsten Syd

Medlemskommunernas styrelser

Revisorerna

Revisorernas sakkunniga biträde (EY)

Protokoll direktionssammanträde 2023-12-15

Final Audit Report 2023-12-20

Created:	2023-12-20
By:	Annie Borgström (annie.borgstrom@rsyd.se)
Status:	Signed
Transaction ID:	CBJCHBCAABAAzVNVfOGlR0tS6EPbNrpmCjywfcLEf1Xk

"Protokoll direktionssammanträde 2023-12-15" History

Document created by Annie Borgström (annie.borgstrom@rsyd.se)
2023-12-20 - 10:00:21 AM GMT- IP address: 195.64.144.163

Document emailed to anders.s.nilsson@malmo.se for signature
2023-12-20 - 10:06:30 AM GMT

Document emailed to johan.douglies@kavlinge.se for signature
2023-12-20 - 10:06:30 AM GMT

Document emailed to Annie Borgström (annie.borgstrom@rsyd.se) for signature
2023-12-20 - 10:06:30 AM GMT

Document e-signed by Annie Borgström (annie.borgstrom@rsyd.se)
Signature Date: 2023-12-20 - 10:13:02 AM GMT - Time Source: server- IP address: 195.64.144.163

Email viewed by anders.s.nilsson@malmo.se
2023-12-20 - 10:37:56 AM GMT- IP address: 94.234.108.72

Signer anders.s.nilsson@malmo.se entered name at signing as Anders Nilsson
2023-12-20 - 10:43:55 AM GMT- IP address: 94.234.108.72

Document e-signed by Anders Nilsson (anders.s.nilsson@malmo.se)
Signature Date: 2023-12-20 - 10:43:57 AM GMT - Time Source: server- IP address: 94.234.108.72

Email viewed by johan.douglies@kavlinge.se
2023-12-20 - 1:31:56 PM GMT- IP address: 104.47.17.190

Signer johan.douglies@kavlinge.se entered name at signing as Johan Douglies
2023-12-20 - 1:34:25 PM GMT- IP address: 90.233.201.65

Document e-signed by Johan Douglies (johan.douglies@kavlinge.se)
Signature Date: 2023-12-20 - 1:34:27 PM GMT - Time Source: server- IP address: 90.233.201.65

Adobe Acrobat Sign

Agreement completed.

2023-12-20 - 1:34:27 PM GMT

Adobe Acrobat Sign

Länsstyrelsen Skåne

Datum
2023-12-18

Diarienummer
32591-2023

ESLÖVS KOMMUN
Kommunstyrelsen
IN: 2023 -12- 20

Kommunfullmäktige i
Eslövs kommun
241 80 Eslöv

Protokoll över inspektion av kommunens överförmyndarverksamhet

Länsstyrelsen har inspekterat överförmyndarverksamheten i kommunen. Kopia av protokoll över inspektionen översänds härmed till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i egenskap av högsta ledning för kommunen och därmed ytterst ansvariga för verksamheten samt till kommunens revisorer för kännedom.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för kommunernas överförmyndarverksamhet och ska inspektera Överförmyndaren i kommunerna. Vid inspektionen ska länsstyrelsen granska om Överförmyndarens handläggning följer reglerna i föräldrabalken och förmynderskapsförordningen (1995:379) och att handläggningen även i övrigt sker på ett rättssäkert och lämpligt sätt. Länsstyrelsen ska alltid kontrollera dels det av Överförmyndaren förda registret, dels stickprovsvis utvalda akter. Länsstyrelsen ska upprätta protokoll över inspektionen.

Maria Harderup Lerstorp

Länsassessor

Bilaga

Protokoll över inspektion

Länsstyrelsen Skåne

Datum
2023-12-18

Diarienummer
32591-2023

Överförmyndarnämnden för Lunds och Eslövs kommuner

ofn@lund.se

Protokoll fört vid inspektion av Överförmyndarnämnden för Lunds och Eslövs kommuner den 23 november 2023

Närvarande från Länsstyrelsen: Länsassessorerna Ulf Andersson, Fredrik Östensson och Maria Harderup Lerstorp

Närvarande från Överförmyndarnämnden: ordföranden Monica Molin, vice ordföranden Kerstin Ekoxe (endast vid det inledande samtalet), verksamhetschef Alexandra Fusoi, tjänstemännen Valter Larsson, Madelene Bachstätter, Jeanette Alexandersson, Felicia Graff samt Marie Strandh (endast vid det inledande samtalet).

Länsstyrelsen ska årligen inspektera överförmyndaren. Vid inspektionen ska länsstyrelsen granska om överförmyndarens handläggning följer reglerna i föräldrabalken och förmynderskapsförordningen och även i övrigt sker på ett rättssäkert och lämpligt sätt. Länsstyrelsen ska alltid kontrollera dels det av överförmyndaren förda registret, dels stickprovsvis utvalda akter.
Se 21 § förmynderskapsförordningen (1995:379).

Inspektionen inleddes med ett samtal med utgångspunkt i de frågor inför inspektionsbesök 2023 som besvarats av Alexandra Fusoi. Följande noteras.

Myndighetens organisation

Lunds och Eslövs kommuner har sedan den 1 januari 2023 bildat en gemensam överförmyndarnämnd. Lunds kommun är värdkommun och den gemensamma nämnden ingår i Lunds kommuns organisation. Lunds kommuns överförmyndarkontor ansvarar för beredning och verkställighet av överförmyndarnämndens beslut

samt för att planera och administrera den verksamhet nämnden ansvarar för.

Monica Molin (från Lund) är ny ordförande och Kerstin Ekoxe (från Eslöv) vice ordförande i Överförmyndarnämnden. Nämnden sammanträder en gång per månad förutom i juli.

Överförmyndarnämndens personal tillhör organisatoriskt Arbetsmarknads- och socialförvaltningen från den 1 mars 2023. Alexandra Fusoi är ny verksamhetschef från den 21 augusti 2023. Ann-Sofie Hedenström, som var tillförordnad enhetschef från den 19 september 2022, slutade under januari 2023. Britt Steiner, från Kommunkontoret var tillförordnad enhetschef från januari 2023 tills Alexandra Fusoi tillträdde.

Den löpande verksamheten sköts av handläggare och administratörer. Antalet årsbetskrafter uppgår till 15,75. Därutöver anlitas extra personal för granskning av årsräkningar. Vid ledighet/ sjukdom täcker personalen upp för varandra. Alla tjänstemän arbetar med ärenden från båda kommunerna. – Utvecklingsarbetet som påbörjades våren 2022 fortsätter och målsättningen är att alla handläggare ska kunna utföra alla inom verksamheten förekommande arbetsuppgifter. Detta innebär bl. a att alla handläggare ska granska årsräkningar och kommer på sikt innebära att verksamheten blir mindre sårbar.

Verksamhetschefen informerade Länsstyrelsen vid inspektions-tillfället om ett händelserikt 2023. Verksamheten ligger efter mycket, framför allt med granskningen av årsräkningarna avseende 2022. Det finns flera faktorer som gjorde att granskningen blev så försenad. Personalsituationen under 2022 inom överförmyndar-verksamheten i Lund ledde till att den nya gemensamma nämnden började 2023 med en stor "granskningsskuld" från 2022 med årsräkningar avseende 2021, som ännu inte var granskade. Verksamheten har under 2023 fått ny ledning och ny organisationstillhörighet. Två fysiska flyttar har skett, först Överförmyndarnämnden i Eslöv som flyttade till Lund och därefter flytt av hela den nya gemensamma verksamheten till nya lokaler i kommunhuset Kristallen. På grund av en ombyggnad i Kristallen sitter personalen nu i tillfälliga lokaler, så ytterligare en flytt kommer att ske.

Arbetsmiljön har varit mycket påfrestande för personalen men är bättre nu. Nämnden har löpande fått rapport om bl a granskningen vid varje sammanträde.

Överförmyndarverksamheten ingår som tidigare i ett nätverk, bestående av Lomma, Burlövs, Staffanstorps, Kävlinge, Höörs, Hörby, Osby och Östra Göinge kommuner. – Nya verksamhetschefen har initierat ett chefsnätverk med överförmyndarverksamheten i Malmö. Ambition finns att utöka nätverket.

Överförmyndarens ut- och fortbildning

Både nämndsledamöter och tjänstemän har deltagit i olika ut- och fortbildningar sedan Länsstyrelsens inspektion 2022. Det finns ut- och fortbildningar planerade framöver.

Besöks- och telefontider m. m.

Enligt 8 § förmynderskapsförordningen ska Länsstyrelsen före den 1 januari varje år underrättas om Överförmyndarens mottagningstider. Överförmyndarnämnden har anmält myndighetens mottagningstider för 2023.

Från den 1 januari 2023 tar Överförmyndarnämnden inga direkt inkommande samtal utan nås via Lunds kommuns ”Medborgarcenter” som har telefontid kl. 8-17 (helgfri måndag - torsdag) och kl. 8-16 (helgfri fredag). – Nämnden och verksamhetschefen har informerat frivilligföreningarna om dessa förändringar och avser att ha en kontinuerlig dialog med föreningarna.

Länsstyrelsen informerade verksamheten om att det till Länsstyrelsen hade kommit in klagomål på bland annat tillgänglighet och bemötande hos personalen. – Klagomålet diskuterades. – Se vidare under rubriken ”Granskade akter” nedan. – Verksamheten vill upplevas som tillgänglig och har för avsikt att ge återkoppling snabbt. Kommunikation och bemötande är viktiga ledord för verksamheten. Intern utbildning kommer att ske angående ”svåra samtal”. Verksamheten är fortsatt tillgänglig via mejl varje vardag. Besök bokas enligt överenskommelse och det finns möjlighet att vid behov boka besök även i Eslöv.

Verksamhetens omfattning

Överförmyndarnämnden har lämnat underlag för statistik till länsstyrelsen i enlighet med 26 § förmynderskapsförordningen, avseende verksamhetsåret 2022. Statistiken har publicerats och finns tillgänglig på https://overformyndarstatistik.lansstyrelsen.se/

Granskning

Årsräkning skulle ges in i sammanlagt 1 592 ärenden avseende 2022. Vid det senaste inlämningstillfället kom 300 årsräkningar inte in inom lagstadgad tid. Anstånd begärdes i 150 ärenden. 23 ställföreträdare blev föremål för vitesföreläggande på grund av att årsräkningen inte inkommit i rätt tid.

För inkomståret 2022 var 759 årsräkningar granskade per den 1 september 2023. Per den 13 oktober 2023 hade verksamheten 535 inkomna och 17 ej inkomna årsräkningar som ännu inte var granskade. Detta innebär att ca 35 procent av årsräkningarna kvarstod att granska i mitten av oktober 2023. Vid tillfället för inspektionen finns 287 årsräkningar avseende 2022 kvar att granska.

Verksamhetschefen informerade Länsstyrelsen om att man arbetat hårt med granskningen under hösten 2023, att man har haft granskningsveckor då samtliga i personalen jobbat med granskning och att extra personal har tagits in för att arbeta med granskning. Målet har varit att samtliga årsräkningar avseende 2022 skulle vara granskade under 2023, men detta mål kommer troligtvis inte att kunna uppnås. – Se vidare nedan under rubriken "Granskade akter, Kritik".

En enkel förgranskning görs vid ankomst av årsräkningarna, men verksamheten avser att vidareutveckla denna förhandskontroll. Rutin för djupgranskning av årsräkningar finns, men det har under de två senaste åren inte funnits tid att följa planen för djupgranskning. Djupgranskning har främst skett när granskaren har bedömt att det har funnits behov.

Utifrån att ny myndighet skapades den 1 januari 2023 har eller ska samtliga rutiner från tidigare myndigheter gås igenom/revideras och antas för den nya myndigheten. En arbetsgrupp har tillsatts för arbete kring rutiner för tillsyn av förmynderskap och ska rapportera status i december 2023.

Ställföreträdare

Antalet ställföreträdare är inte tillräckligt stort på grund av att antalet personer som behöver god man eller förvaltare ökar samt att medelåldern på ställföreträdarna är hög. Det behövs därför ständigt rekryteras nya ställföreträdare. Den ställföreträdare som har flest uppdrag har 23.

Ställföreträdare rekryteras genom systemet Recruto. Ställföreträdare anmäler sig via länk på kommunernas hemsidor. En kampanj planeras i form av ett filmmaterial och bildmaterial som kan användas för sociala medier och eventuellt andra annonskanaler.
– Diskuterades nämndsledamöternas möjlighet att informera om ställföreträdarskap i sina nätverk.

I Eslövs kommun finns en ställföreträdarenhet med två anställda och planen är att den kommer att vara kvar i Eslöv med befintliga uppdrag, för närvarande finns 42 uppdrag. För huvudmän i Lund används, i vissa fall, företaget Optio, som för närvarande har 15 uppdrag. Nämnden har begärt en utredning angående kommunal ställföreträdarenhet för Lunds kommun. Utredningen ska redovisas för nämnden i december 2023.

Samtliga nya gode män får boken "God man och förvaltare – en handbok" av Daniel Sjöstedt & Peter Sporrstedt som även innehåller en webbaserad grundkurs. Nya gode män får skriftlig dokumentation att gå igenom med ett tillhörande kunskapstest. Efter genomfört test genomförs ett personligt möte med tjänsteman från förvaltningen för dialog kring rollen som ställföreträdare samt vad som framkommit i kunskapstestet.

Samtliga nya ställföreträdare erbjuds en certifierad ställföreträdare som mentor. Mentorskapet omfattar 5 timmar och ska hjälpa nya ställföreträdare att komma i gång med sitt uppdrag och skapa goda rutiner för redovisning och dokumentation av uppdraget.

En ny rutin har införts ang. nya ställföreträdare, vilket innebär att handläggare kontaktar ny ställföreträdare efter ca en månad för ett uppföljande samtal.

Viss fortbildning har erbjudits ställföreträdarna under 2023 i samarbete med övriga kommuner inom nätverket. Planen är att kunna erbjuda fortbildning 2-3 gånger per år för ställföreträdarna inom ramen för nätverket. Verksamheten har även erbjudit "Öppet hus" för ställföreträdarna i samband med inlämning av årsräkningar.

Det har skett ett entledigande av ställföreträdare, sedan Länsstyrelsens inspektion 2022, med anledning av att denne inte skött sitt uppdrag.

Efter den inledande genomgången granskade Länsstyrelsen det av Överförmyndarnämnden förda registret, system för aktförvaring och uppläggning av akter samt ett antal **slumpvis** utvalda akter.

Därutöver granskades **akt 6902** efter att klagomål kommit in till Länsstyrelsen.

Granskade akter

Förmynderskap: Akt nr 15343, 15006, 17241, 14935 (även GM 11:2), 12418, 15117

Godmanskap för ensamkommande barn: Akt nr 15615

Godmanskap: Akt nr 15620, 6902, 14592, 16216, 17061, 17249, 11279, Akt nr 11001, 12006, 14935 (även förmynderskap)

Förvaltarskap: Akt nr 14999, 16019, 15820, 11241,

Generella synpunkter

Det är generellt god ordning i akterna, de är överskådliga och välskötta. Varje akt är försedd med aktbeteckning. Handlingarna är sorterade i kronologisk ordning, i förekommande fall ankomststämplade, försedda med aktbilage- och aktbeteckning samt diarieförda på dagboksblad. Noteringarna på dagboksbladet bedöms uppfylla kraven i 5 kap 2 § offentlighets och sekretesslagen (2009:400). Ankomst av årsräkning, granskning av densamma och beslut om arvode behandlas som tre separata händelser i dagboken. Om flera förmynderskap förekommer inom samma familj upprättas ett separat ärende för varje person.

Kritik

Av flera av de akter som Länsstyrelsen granskade framgår att årsräkningar inte blivit granskade i rimlig tid. Förhållandet rör årsräkningar för verksamhetsåren 2021 och 2022. Som framgår ovan är verksamheten väl medveten om bristerna i detta avseende och om orsakerna till att bristerna uppstått. Länsstyrelsen konstaterar att per den 1 september 2023 var endast ca 48 procent av årsräkningarna avseende 2022 granskade. Vid tillfället för inspektionsbesöket är ca 82 procent av årsräkningarna avseende 2022 granskade. Verksamheten bedömer att den kommer att ha en "granskningsskuld" (med årsräkningar avseende 2022 som inte har hunnit granskas under 2023) när 2024 börjar. Verksamheten anlitar

extra granskare för att bli klara med granskningen så snabbt som möjligt.

Länsstyrelsen anser att det är av yttersta vikt att granskningen av årsräkningar sker i rimlig tid framöver då redovisningarna är Överförmyndarnämndens viktigaste tillsynsinstrument. Överförmyndarnämnden ska se till att granskningen av redovisningshandlingarna sker så snabbt och enkelt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (se 9 § förvaltningslagen [2017:900]). En snabb handläggning hos överförmyndarnämnden är av rättssäkerhetsskäl viktig för huvudmannen som annars riskerar att dennes personliga eller ekonomiska förhållanden försämras. Granskningstiden bör inte överstiga sju månader (Se JO:s beslut den 30 juni 2017 (dnr 1936-2017) jämfört med JO:s beslut den 3 juli 2009 (dnr 5172-2008). Det kan dock finnas skäl i det enskilda fallet som gör att en längre tid kan vara acceptabel, till exempel att räkningen krävt komplettering från ställföreträdaren. Det är mot bakgrund härav viktigt att verksamheten tillförs tillräckliga resurser när det gäller granskningen av årsräkningar.

I följande akter kunde bristen noteras avseende årsräkning för verksamhetsåret 2021 och 2022.

Akt 16216. Årsräkningen för 2020 kom in den 9 mars 2021 och granskades den 22 november 2021. Årsräkningen för 2021 kom in den 26 februari 2022 och granskades den 3 oktober 2022. Årsräkningen för 2022 kom in den 28 februari 2023 och är vid tillfället för inspektionen fortfarande inte granskad.

Akt 11279. Årsräkningen för 2020 kom in 26 februari 2021 och granskades den 30 oktober 2021. Årsräkningen för 2021 kom in den 25 februari 2022 och granskades den 10 januari 2023.

Akt 12006. Tillgångsförteckning (aktbilaga 34) är granskad enligt uppgift på dagboksbladet och i granskningsbesked som skickats ut. Det saknas dock notering på själva förteckningen om att den har blivit granskad.

> *Överförmyndaren skall göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§. (16 kap. 4 § föräldrabalken)*

Årsräkning för 2022 kom in den 8 maj 2023 (efter påminnelse) och var vid tillfället för inspektionsbesöket fortfarande inte granskad.

Länsstyrelsen ser allvarligt på den långsamma handläggningen när det gäller granskningen av årsräkningar. Länsstyrelsen anser att Överförmyndarnämnden sammantaget ska ges **allvarlig kritik** för den långsamma handläggningen avseende granskningen av årsräkningar.

Akt 14935. I akten saknas aktbilagor 11, 18, 21, 22, 24, 25, 27, 29, 38, 45, 60, 75, 77, 84. Efter att besked kommit om att akten var skannad i det pågående digitaliseringsarbetet påbörjas gallringsarbete. Det står dock klart att skanningsarbetet inte var komplett. I akten finns även begäran om uttagstillstånd för att betala exempelvis för körkorts-utbildning. Uttaget har beviljats men medlen har inte kommit huvudmannen till nytta eftersom kronofogden har begärt utmätning av förmyndarens konto. I akten finns även ett lån från huvudmannen till förmyndare.

> Samtliga handlingar som har getts in till överförmyndaren och som avser ett visst förmynderskap, godmanskap eller förvaltarskap skall bevaras och sammanföras till en akt. Detta gäller t. ex. förteckningar över egendom, års- och sluträkningar, redogörelser, uppgifter och ansökningar.
> Till akten skall dessutom fogas kopior av skrivelser i ärendet samt anteckningar om sådana beslut och åtgärder av överförmyndaren som inte framgår av någon annan handling eller av registret. Sådana anteckningar skall ange dagen för beslutet eller åtgärden.
> Handlingar som hör till akten skall förvaras ordnade i tidsföljd eller på något annat lämpligt sätt. (17 § förmynderskapsförordningen)

Angående bevarandet av handlingar har nämnden uppenbart brustit i hanterandet där handlingar gallrats innan det säkerställts att den elektroniska akten vara komplett. Nämnden får **kritik** för bristen.
Angående lån och uttagstillstånd (som samtyckts av överförmyndarnämnden i Eslöv) kan nämnas att villkoren i skuldebrevet är väl förmånliga för den som lånar och det kan ifrågasättas om grundkraven för placeringar – tillräcklig säkerhet och skälig avkastning – är uppfyllda, se 12 kap 4 § föräldrabalken. En förutsättning för att bevilja uttagstillstånd är att medlen kommer huvudmannen till godo. Att lämna, som det verkar eftersom handlingar försvunnit, uttagstillstånd till konto tillhörande person med skulder hos kronofogden är inte lämpligt.

Övriga påpekanden

Akt 6902 granskades efter att klagomål kommit in till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har inte något att anmärka på handläggningen förutom att begäran om yttrande för eventuell granskning-

anmärkning rörande årsräkningen för 2022 är något sen med tanke på att nämnden haft årsräkningen i sju månader vid tillfället.

Akt 14999. Någon särskild prövning av förvaltarskapet i enlighet med 5 § 2 st förmynderskapsförordningen (1995:379) var inte gjord vid tillfället för inspektionen med hänvisning till att huvudmannen i tingsrätten ansökt om upphörande. Länsstyrelsen framförde att den särskilda prövningen ska göras årligen och av yttrande till rätten framgår att nämnden yrkat på att förvaltarskapet ska kvarstå. Nämnden kan inte räkna med att ärendet i rätten avgörs i tid. Det informerades vid det avslutande samtalet att tingsrätten avgjort ansökan den 21 november 2023 (efter akten skrivits ut) och att förvaltarskapet kvarstår. Dessutom har muntligt överklagande av arvodesbeslut nedtecknats i en tjänsteanteckning och överlämnats till tingsrätten se aktbilaga 124 – 125, april 2023. Av 43 § förvaltningslagen (2017:900) framgår att ett överklagande ska göras skriftligen till den övre instansen men lämnas in till den myndighet som meddelat beslutet. Det korrekta förfarandet torde vara att informera om denna regel.

Akt 15117 är ett ärende avseende förmynderskap, vilket aktualiserades hos överförmyndarnämnden med anledning av utbetalning av försäkringsersättning till underårig i juli 2019. Tillgångsförteckning som kom in till överförmyndarnämnden var undertecknad endast av en vårdnadshavare. Förteckningen skulle rätteligen undertecknats av båda vårdnadshavarna.

Ärendet avslutas med den kritik och de påpekanden som anförts ovan.

Protokollet har upprättats av länsassessorn Maria Harderup Lerstorp och granskats av länsassessorerna Ulf Andersson och Fredrik Östensson.
Protokollet har godkänts digitalt.

Bilagor:

Frågor och svar inför inspektionsbesök 2023

Kopia för kännedom till:

Justitieombudsmannen, JOkansli1@jo.se (enligt stående begäran)

Kommunfullmäktige i Lunds kommun, Box 41, 221 00 Lund
Kommunstyrelsen i Lunds kommun, Box 41, 221 00 Lund
Revisorerna i Lunds kommun, Box 41, 221 00 Lund

Kommunfullmäktige i Eslövs kommun, 241 80 Eslöv
Kommunstyrelsen i Eslövs kommun, 241 80 Eslöv
Revisorerna i Eslövs kommun, 241 80 Eslöv

Länsstyrelsen
Skåne

Ärendebeteckning
32591-2023

Överförmyndarverksamhet

Frågor inför inspektion 2023

Det är viktigt att frågorna besvaras med tydliga och utförliga svar eftersom de utgör underlag för inspektionen. Rutorna "växer" efter hand som de fylls i.

Ange myndighetens namn:

Överförmyndarnämnden för Lunds och Eslövs kommuner

Om ni inte anmält valet av överförmyndare och ersättare/ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd för mandatperioden 2023-2026 ska protokollsutdrag över kommunfullmäktiges beslut bifogas.

1. Myndighetens organisation

1.1 **Nämnd:** Om det skett förändringar i nämndens sammansättning efter det valet för mandatperioden 2023-2026 har anmälts till Länsstyrelsen, ange avgående och nya ledamöters/suppleanters namn. Bifoga även protokollsutdrag över entledigande och nyval om det inte skickats in till Länsstyrelsen tidigare. (19 kap 5 § 5 st föräldrabalken.)

Paula Bon (KD) har valts till ny ledamot men ersatte endast en tom plats och ingen tidigare förtroendevald. Tidigare ledamot, Kerstin Ekoxe (S) har valts till vice ordförande.

1.2 Ange hur ofta nämnden sammanträder:

11 gånger per år. Sammanträde under juli genomförs inte. Ifall då nämnden behöver fatta beslut har man löst det genom ordförandebeslut.

1.3 **Överförmyndare och överförmyndarens ersättare:** Om det skett förändringar på posterna efter det valet för mandatperioden 2023-2026 har anmälts till Länsstyrelsen ange ny

överförmyndares/ersättares namn. Bifoga även protokollsutdrag över entledigande och nyval om det inte skickats in till Länsstyrelsen tidigare. (19 kap 5 § 5 st föräldrabalken.)

Inte aktuellt.

1.4 Ange överförmyndarens tjänstgöringsgrad:

Inte aktuellt.

1.5 **Tjänstemän:**
Om någon tjänsteman har slutat sin anställning efter Länsstyrelsens inspektion 2022 ange namn och datum för sista arbetsdagen.

Lotta Johansson, 2023-04-09

1.6 **Tjänstemän:** Om någon tjänsteman har börjat efter Länsstyrelsens inspektion 2022 ange namn, utbildning/bakgrund/erfarenhet och anställningsdatum.

Rut Svallfors, 2023-02-01, vikariat handläggare, Kandidatexamen freds och konfliktsvetenskap. Erfarenhet från handläggning i statlig myndighet samt granskning av årsrapporter.
Michal Guida, 2023-09-01, vikariat administratör, magisterexamen i media och kommunikation samt erfarenhet som administratör.
Jakob Starfelt, 2023-01-23, timanställd granskare, Kandidat internationell kris och konflikthantering. Erfarenhet från handläggning i statlig myndighet.
Lennart Jönsson, 2023-02-13, timanställd granskare, ekonomutbildad och arbetar deltid som ekonomi i annan kommun.

1.7 **Tjänstemän:** Ange namn, tjänstgöringsgrad och huvudsakliga arbetsuppgifter avseende samtliga tjänstemän inom överförmyndarverksamheten.

Marie Strandh, 50%, administratör
Marion Norrman, 100%, administratör
Michal Guida, 100%, administratör
Annika Söderström, 100%, administratör
Carina Andersson, 75%, administratör
Jeanette Alexandersson, 100%, administratör i yrkesroll men arbetar med granskning till viss del och arbete kopplat till nämnd.

Bibbi Markelid Karlsson, 100%, handläggare
Eva Karlsson, 100%, handläggare. Lånas ut på 50% till socialtjänsten för handläggning av dödsbon.
Felicia Graff, 100%, handläggare
Fredrik Hällström, 100%, handläggare
Madelene Bachstätter, 100%, handläggare
Malin Persson, 100%, handläggare
Simon Böhm, 100%, handläggare
Paula Skute, 100%, handläggare
Rut Svallfors, 100%, handläggare

Sara Ersberg Sjöberg, 100%, handläggare
Valter Larsson, 100%, handläggare

1.8 **Tjänstemän:** Ange vilken organisatorisk enhet inom kommunen som tjänstemännen är anställda vid och vem som är närmaste chef.

Överförmyndarnämnden har efter beslut sedan den 1 mars 2023 tillhört Arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Närmsta chef är verksamhetschef Alexandra Fusoi som tillträtt 21 augusti 2023.

1.9 Ange det totala antalet årsarbetskrafter:

15,75 årsarbetare exklusive timanställda som redovisas i 1.10.

1.10 **Extra personal:** Om ytterligare personal anlitats under t.ex. arbetstoppar sedan Länsstyrelsens inspektion 2022, ange namn, tjänstgöringsperiod, tjänstgöringsgrad och huvudsakliga arbetsuppgifter:

Överförmyndarnämnden har fem timanställda tjänstemän som arbetar med att granska årsräkningar.

Ann-Britt Nilsson, arbetar ca 50%
Susanne Göransson Nilsson, arbetar ca 50%
Jakob Starfelt, arbetar ca 40-50%
Lennart Jönsson, arbetar ca 20%

1.11 Vem sköter verksamheten vid ledighet/sjukdom etc. för ordinarie överförmyndare/tjänsteman?

Övriga tjänstemän på enheten täcker vid frånvaro.

1.12 **Nätverk**: Förekommer nätverk med andra överförmyndare/ överförmyndarnämnder, i så fall vilka?

Ja. Det finns ett nätverk mellan Lomma, Burlöv, Staffanstorp, Kävlinge, Höör och Hörby. Nätverket har haft som ambition att träffas två gånger per år och syftat till att utbyte erfarenheter och föra diskussion om aktuella frågeställningar.

1.13 **Samorganisation och annan samverkan**
a) Förekommer samorganisation, t.ex. gemensam kansliorganisation, med andra överförmyndare/överförmyndarnämnder, i så fall vilka?

Lunds och Eslövs kommuner har sedan den 1 januari 2023 bildat en gemensam överförmyndarnämnd. Lunds kommun är värdkommun och den gemensamma nämnden ingår i Lunds kommuns organisation. Lunds kommuns överförmyndarkontor ansvarar för beredning och verkställighet av överförmyndarnämndens beslut samt för att planera och administrera den verksamhet nämnden ansvarar för.

b) Om ni svarat nej på fråga a): Förekommer diskussioner om/planer på samorganisation, t.ex. gemensam kansliorganisation eller andra

typer av samverkan, med andra överförmyndare/överförmyndarnämnder, i så fall vilka?

-

2. Överförmyndarens ut- och fortbildning

2.1 Redogör för vilka utbildningar/fortbildningar som nämndsledamöterna/ överförmyndaren, ersättaren och tjänstemännen har deltagit i sedan Länsstyrelsens inspektion 2022:

Nämndsledamöter: Samtliga ledamöter utom Paula Bon deltog i februari 2023 i SKRs grundkurs för nyvalda överförmyndare, ledamöter och tjänstemän.

Överförmyndaren:

Överförmyndarens ersättare:

Tjänstemän: Åtta tjänstemän har deltagit i FSÖ-dagarna som i år hölls i Skellefteå. Tjänstemännen har även fått fortbildning ärendehanteringssystemet Wärna GO. Ca åtta tjänstemän deltog i Jan Wallgrens utbildning Nyheter för överförmyndare. Samtliga anställda har getts möjlighet att delta i SKRs nyheter för överförmyndare och flertalet har deltagit. Tre nyare tjänstemän har deltagit i utbildning kring granskning av årsräkningar.

2.2 Om personerna inom verksamheten inte deltagit i någon ut-/fortbildning sedan Länsstyrelsens inspektion 2022, ange anledningen till detta.

-

2.3 Redogör för vilka utbildningar/fortbildningar som planeras framöver för nämndsledamöterna/ överförmyndaren, ersättaren och tjänstemännen:

Nämndsledamöter: Den nämndsledamot som ej gått SKRs utbildning planeras att ta del av denna. Under ett antal sammanträden kommande år planeras för fördjupning inom olika delar av verksamhetens uppdrag som en fortbildning för nämndsledamöterna.

Överförmyndaren:

Överförmyndarens ersättare:

Tjänstemän: Nya tjänstemän planeras att gå Grundkurs för nyvalda överförmyndare, ledamöter och tjänstemän. Verksamheten planerar att även fortsättningsvis delta i FSÖ- dagar samt delta i de digitala webbutbildningar som SKR tillhandahåller. Målsättning är att fortbildning ska ges i samma omfattning som tidigare år och med särskilt fokus på nyanställda eller vid behov av specifik kompetensutveckling.

3. Besöks- och telefontider m.m.

3.1 Besöks- och telefontider
a) Ange överförmyndarens/överförmyndarnämndens besökstider.

Överförmyndarnämnden tar inga direkt inkommande samtal utan nås via Medborgarcenter som har telefontid från kl. 8-17 helgfri måndag till torsdag samt fredag kl. 8-16.00. Medborgarcenter lämnar ett meddelande till tjänstgörande överförmyndarhandläggare som svarar på ärendet senast inom 48 timmar.

Överförmyndarnämnden har inga fasta besökstider. Besök bokas enligt överenskommelse.

b) Ange överförmyndarens/överförmyndarnämndens telefontider.

Se 3.1 a

3.2 Webb och mejl
a) Har överförmyndaren/överförmyndarnämnden information på kommunens webbplats?

Ja. Information finns på både Lunds och Eslövs kommuners hemsidor.

b) Har överförmyndaren/överförmyndarnämnden en mejladress till myndigheten? Ange adressen i så fall.

Ja. Mailadress till ÖFN är ofn@lund.se.

4. Verksamhetens omfattning

Om ni rapporterat överförmyndarstatistik avseende verksamhetsåret 2022 till länsstyrelsen senast samma dag som denna enkät ska ges in till Länsstyrelsen, behöver ni inte besvara frågorna under denna punkt.

4.1 Ange antalet kommuninvånare:

4.2 Hur många godmanskap var aktuella den 31 december 2022?

Ensamkommande barn:

Godmanskap enligt 11 kap 1-3 §§ föräldrabalken:

Godmanskap enligt 11 kap 4 § föräldrabalken:

4.3 Hur många förvaltarskap var aktuella den 31 december 2022?

4.4 Hur många förmynderskap var aktuella den 31 december 2022?

Totalt antal:

- Varav med kontrollåtgärder enligt 13 och 15 kap föräldrabalken:

5. Granskning

5.1 I hur många ställföreträdarskap ska/skulle årsräkning avseende år 2022 ges in?

1592

5.2
a) Hur många årsräkningar hade inte inkommit per den 1 mars vid senaste inlämningstillfället?

300

b) För hur många av dessa hade anstånd beviljats?

150 st

c) Hur många ställföreträdare blev föremål för vitesföreläggande på grund av att de inte inkommit med årsräkning i rätt tid?

23

5.3
a) Rutiner för granskning av års- och sluträkningar.

Om myndigheten beslutat nya rutiner eller riktlinjer, eller tagit fram nya checklistor för granskning av års- och sluträkningar sedan Länsstyrelsens inspektion 2022, ska dessa bifogas.

b) Hur görs urval till ev. djupare granskning?

Med syfte att komma ikapp med granskning har ÖFN i huvudsak genomfört normal samt översiktlig granskning av årsräkningar för 2022. Djupgranskning har genomförts i de fall där granskaren har bedömt behov.

5.4 Hur stor andel av årsräkningarna avseende inkomståret 2021 (och i förekommande fall 2022) var granskade per den 1 september aktuellt år?

2021: myndigheten fanns ej		var granskade per den 1 september 2022
2022:	759	var granskade per den 1 september 2023

5.5 När var granskningen av årsräkningarna helt avslutad?

För inkomståret 2021: Augusti 2023.

För inkomståret 2022 (i förekommande fall): Ej klara. Per 231013 har vi 535 inkomna samt 17 ej inkomna som vi inte granskat.

5.6 Finns rutin/checklistor för hur myndigheten granskar hur uppdragen att bevaka rätt och sörja för person genomförs? (Se 12 kap 2, 5 och 9 §§ föräldrabalken).
Om rutin/checklista ändrats sedan Länsstyrelsens inspektion 2022 ska handlingen bifogas.

Ja. Se bifogade handlingar.

5.7 Finns rutin/checklistor/frågeformulär till förvaltare avseende myndighetens årliga särskilda granskning av förvaltarskap? (Se 5 § 2 st förmynderskapsförordningen.)
Om rutin/checklista/frågeformulär ändrats sedan Länsstyrelsens inspektion 2022 ska handlingen bifogas.

Ja. Se bifogad handling.

5.8 Redogör för eller bifoga rutiner/checklistor som visar hur överförmyndarens tillsyn av förmynderskap säkerställs.

Utifrån att ny myndighet skapades den 1 januari 2023 har eller ska samtliga rutiner från tidigare myndigheter gås igenom/reviderads och antas för den nya myndigheten. Den nya myndigheten har tillsatt en arbetsgrupp för arbete kring denna rutin, men har ännu inte antagit nya rutiner avseende tillsynen av förmyndarskap.

5.9 Redogör för eller bifoga rutiner/checklistor vid fastighetsförsäljning.

Se bifogat utkast till rutin samt ansökningsblankett.

6. Ställföreträdare

6.1 Bedöms antalet ställföreträdare vara tillräckligt stort?

Nej. På grund av antalet personer som behöver god man eller förvaltare ökar samt att medelåldern på ställföreträdare är hög behövs ständig nyrekrytering.

6.2
a) Hur rekryteras ställföreträdare?

Vi använder systemet Recruto. Ställföreträdare anmäler sig via länk på kommunernas hemsidor.

b) Vilka aktiviteter har gjorts för att rekrytera lämpliga ställföreträdare, t.ex. till mer komplicerade ärenden, sedan Länsstyrelsens inspektion 2022?

I Eslövs kommun finns en förvaltarenhet med två anställda. För huvudmän i Lund används, i vissa fall, företaget Optio. Nämnden har begärt en utredning som ska redovisas i november angående förvaltarenhet för Lunds kommun.

c) Vilka aktiviteter planeras för att rekrytera lämpliga ställföreträdare framöver?

En kampanj planeras i form av ett filmmaterial och bildmaterial som kan användas för sociala medier och/eller andra annonskanaler.

6.3 Hur många uppdrag som god man eller förvaltare har den ställföreträdare som har flest uppdrag?

1 person som har 23 uppdrag

6.4
a) Anlitas personer som är kopplade till företag/organisation/kommunal förvaltarenhet som tillhandahåller ställföreträdare, som god man eller förvaltare?

Ja, se svar 6.2 b.

b) I hur många ärenden i så fall?

Förvaltarenheten i Eslöv har 42 uppdrag. Optio 15 uppdrag

6.5 Vilken utbildning erbjuds en ny ställföreträdare? Ange särskilt i vems regi utbildningen ges och om den anordnas i samarbete med andra överförmyndarverksamheter.

Samtliga nya gode män får boken ”God man och förvaltare – en handbok” av Daniel Sjöstedt & Peter Sporrstedt som innehåller en webbaserad grundkurs.
Samtliga nya ställföreträdare erbjuds en certifierad ställföreträdare som mentor. Mentorskapet omfattar 5 timmar och ska hjälpa nya ställföreträdare att komma igång med sitt uppdrag och skapa goda

rutiner för redovisning och dokumentation av uppdraget. Nya gode män får skriftlig dokumentation att gå igenom med ett tillhörande kunskapstest. Efter genomfört test genomförs ett personligt möte med tjänsteman från förvaltningen för dialog kring rollen som ställföreträdare samt vad som framkommit i kunskapstestet.

6.6 Vilken fortbildning har ställföreträdarna erbjudits sedan Länsstyrelsens inspektion 2022? Ange särskilt i vems regi utbildningen ges och om den anordnas i samarbete med andra överförmyndarverksamheter.

I samarbete med tidigare nämnda nätverk har utbildning kring Försäkringskassans uppdrag erbjudits som en fysisk träff. Hölls i Lommas kommunhus den 25 maj 2023. Vi har även erbjudit "öppet hus" för ställföreträdare i samband med inlämningen av årsräkningar. Detta innebär att man som ställföreträdare kan boka 30 min med en tjänsteman för att få stöd kring redovisningen.

6.7 Ange om, och i så fall vilken, fortbildning ställföreträdarna kommer att erbjudas under det kommande året.

Planering ihop med tidigare nämnda nätverk är bokat. Planering är att kunna erbjuda fortbildning för ställföreträdare inom ramen för nätverket ca 2-3 gånger per år. Öppet hus planeras att genomföras även 2024.

6.8 Har något entledigande skett av ställföreträdare med anledning av att denne inte skött sitt uppdrag - sedan Länsstyrelsens inspektion 2022? I förekommande fall, uppge grunden för entledigande och antal uppdrag:

En person entledigad i ett ärende. Anledningen var att huvudmannen fått ett flertal påminnelseavgifter och inkassokrav.

7. Övrigt

7.1 Har det sedan förra inspektionstillfället skett något i övrigt som Länsstyrelsen som tillsynsmyndighet bör känna till?

I år har myndigheten hanterat en granskningsskuld på ca 280 ärenden från tidigare myndigheten.
Vid sammanslagningen gjordes en migrering av data från tidigare databaser till en ny. Detta tog tid i anspråk.
Fysiska flyttar, dels flyttade ÖFN Eslöv till Lund, dels har ÖFN därefter flyttat till nya lokaler i kommunhuset Kristallen i Lund.

Namn, telefonnummer och e-postadress till den som fyllt i uppgifterna:

Alexandra Fusoi, alexandra.fusoi@lund.se, 046-359 44 86.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.